

STJORN.

GAMMELNORSK BIBELHISTORIE

FRA VERDENS SKABELSE
TIL DET BABYLONISKE FANGENSKAB.

UDGIVET

AF

C. R. UNGER.

CHRISTIANIA.

FEILBERG & LANDMARKS FORLAG.

TRYKT HOS C. C. WERNER & CO.

1802.

Fortale.

Efter den oprindelige Plan skulde Udgiven af nærværende Bibelhistorie have været ledsaget af Anmærkninger og Ordforklaringer. Hensigten med Anmærkningerne var at antyde de forskjellige Tillæg til den bibelske Text, paaapege disses Kilder, saavidt det havde været muligt at opspore dem, og ved Citater af de latinske Originaler oplyse enkelte Vanskeligheder, som maaske kunde møde Læseren. Dog, da dette endnu mere vilde have forøget Bogens allerede temmelig betydelige Omfang, har Udgiveren, efter Forlæggernes Ønske, opgivet dette, og indskrænket sig til at meddele Texten alene saaledes som den foreligger i Haandskrifterne.

Navnet Stjórn (d. e. Styrelsen) findes ikke tillagt Værket nogensteds i Haandskrifterne, og Benævnelsen er maaske først opkommen paa Island, hvor den rimeligvis er flere Aarhundreder gammel. Navnet er kort og bekvemt, og skal vel egentlig betegne Guds Styrelse, hvorledes han paa vidunderlig Maade styrede og ledede det jødiske Folks Skjebne.

Tiden naar, og Maaden hvorpaa Bogen er bleven til, antydes tilstrækkelig af Prologen (S. 2, jvf. Overskriften S. 54). Det heder der, at Kong Haakon Magnussön allerede för havde ladet oversætte en Bog, som hed Heilagra manna blómstr, og som indeholdt Helgenes Liv, bestemt til at forelæses paa disses forskjellige Festdage, men nu vilde han ogsaa have en Bog, hvoraf han kunde lade forelæse paa Søndagene og de andre Festdage, der vare helligede Herren selv, og i den Anledning lod han da nærværende Bog istandbringe. Efter hans egen Befaling skulde Begyndelsen ske med Bibelens første Bog (Genesis), og hertil skulde föies Tillæg af andre Böger, saasom af

*Scholastica Historia og Speculum Historiale.*¹ Tiden for Bogens Tilbliven er altsaa Begyndelsen af det 14de Aarhundrede, da Kong Haakon den femte Magnussön regjerede fra 1299 til 1319.

Dog har Oversætteren eller Samleren ikke naaet at arbeide længer efter den af Kongen lagte Plan end til Enden af anden Mosebogs 18de Capitel; i al Fald er ikke mere af hans Arbeide nu tilbage. Afskriverne af Haandskrifterne synes dog at have nærret Haab om muligens at erholde Fortsættelse af Mosebøgerne, og rimeligvis derfor levnet et ubeskrevet Rum paa det Læg, hvor de have sluttet med 18de Capitel af Exodus, for at kunne være i Stand til at lade Fortsættelsen umiddelbart følge. De have imidlertid paa et nyt Blad begyndt med Josvas Bog efter en ældre Bibelbearbejdelse, og efter denne fortsat indtil Slutningen af 2den Kongernes Bog eller Jødernes Bortførelse til Babylon. I det Haandskrift som her i Udgaven er kaldet A, er senere bleven indskudt 8 Blade, rimeligvis skrevne en halvhundrede Aar sildigere end det øvrige af Bogen, og indeholdende netop det der før har manglet, nemlig fra 2den Mosebogs 19de Capitel indtil Slutningen af Mosebøgerne. Dette er dog ikke behandlet paa samme Maade som det foregaaende, men maa grunde sig paa en ældre nøiagtigere Oversættelse af Bibelen fra det 13de Aarhundrede, og høist sandsynlig har man her Levninger af en fuldstændig Bibeloversættelse. Oversætteren har rigtignok sprunget over hele Vers ja endog Capitler, der indeholde Gjentagelser af hvad allerede tilforn er fortalt (hvilket ogsaa er Tilfældet i den angelsæxiske Oversættelse af Pentateuchen), men i det han har beholdt, lægger han an paa at levere Bibelens egne Ord uden Tilsætninger. Josvas Bog indtil Slutningen af Værket grunder sig paa en ældre sagamæssig friere Behandling af den hellige Skrifts historiske Bøger, sandsynligvis fra første Halvdel af det 13de Aarhundrede, med adskillige Tillæg hentede andensteds fra, indeholdende navnlig allegoriske Forklaringer, hvorved de vigtigste Personer i det gamle Testamente typisk skulle betegne Kristus og Kristendommen.

Stjörn, saaledes som denne Bog nu foreligger os, bestaar altsaa af 3 forskjellige Dele:

1) Side 1—299, den af Kong Haakon Magnussön i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede foranstaltede Compilation, indbefattende Genesis og de 18 første Bøger af Exodus, med Tillæg af *Scholastica Historia og Speculum Historiale*, den yngste Del af Værket.

¹) Samleren har ogsaa benyttet Augustinus, Gregorius Magnus og Isidorus Hispalensis.

I denne første Part af Bogen har Stil, Foredrag og Sprogtone ganske det 14de Aarhundredes¹ Præg, og adskiller sig betydeligt fra det foregaaende (13de) Aarhundredes. Imellemstunder sporer man dog Benyttelsen af ældre indenlandske Kilder, saaledes i Homilien første Søndag i Langfasten (S. 141—158), hvor Sproget flere Steder henpeger paa et ældre Stadium.

2) Side 300—349, Exodus fra Capitel 19 indtil Slutningen af Deuteronomium eller det øvrige af Mosebøgerne, Levning af en ældre Oversættelse af Bibelen uden Tilsætninger fra Midten af det 13de Aarhundrede. Herhen hører ogsaa et Membranblad² (II Mosebog

1) Dette vil enhver, der er nogenlunde fortrolig med vort gamle Sprog og Litteratur, erkjende ved at slaa efter og læse et længere Stykke næsten hvor-somhelst. I det enkelte kan man mærke som Særkjende for denne Tid, at Relativet som oftest udtrykkes ved hver er, en Sammenstilling af det spørgende Pronomen hverr med den relative Partikel er, herpaa finder man overalt Exempler; Brugen af léttliga (f. Ex. 112³⁰, 281³⁶, 297²⁸) i samme Betydning som det ældre tyske lichteche, vil lihte α : det kan let være, sandsynligvis; hertil slutte sig ogsaa enkelte Ord, der ikke komme tilsyne i det ældre og bedre Sprog, f. Ex. slekt α : Stand, Rang, mekt, Magt, Prag, skalkheidr, Spot, hvilke synes at skyldes tysk Indvirkning, det samme gjælder ogsaa om Verberne paa era: spazera, formera, divisera o. lign.

2) Dette Membranblad, hvis Meddelelse skyldes Hr. Bibliothekar G. E. Klemming i Stockholm, aftrykkes her fuldstændig:

. Moyses til Egipta. j þeira faur var kona hans med honum og syner þeira. Gud vitradist þeim j einu herbergi og avijtadi Moyses vnm þat ad hann hafdi ei skirt umskurnar skira Gesram son sinnu og hætti honum því ad hann skildi hann af lifi taka. Sidan tok Sephora huassan stein og sneid vnm sueinenn. Epter þat vitradist gud Aron a Egiptalanndi ok mælti. ad hann skildi fara til fundar vid Moysen brodur sinn. Aron giordi sem gud baud. og uard med þeim mikill fagnafundur. Moyses sagdi aull ord drottins þau er hann hafde talad vid hann og iarteikner þær er hann hafdi giort.

Moyes og Aron foru a fund Farao konungs sem gud baud þeim. og er þeir komu a konungs fund þa mæltu þeir. þessa hluti mælti gud drottinn Jsraels. Lofa þu lyd minum at hann fari og færi mier forner a cydimork. Pharao mælti. Eigi veit eg hvar drottinn ydar er. og eigi heyre eg raudd hans ad eg lofi lydnum ad færa gudi sinum forner. og ecki ætla eg ydr ad þui verda ad eg lofa ydr wt ad fara. Moyses mælti. Gud ebreskra manna kalladi a oss ad vier færum þriggia daga leid a eydimorku og færdum forn gudi vorum ad eigi berist oss bradr bani edr ofridr ad hendi. Pharao mælti. Fyrer hui sorgmædi þier lyd fra verkum sinum. fare þier til verks ydvars. Pharao kallar til sin greifa og verkstjora sina og mælti vid þa. þat meigi þier sia ad mikill mannsfoldi er ordinn Gydinga lydr a lanndi hier og mun þui meir folkid flögazt er þeir hafa betra vid sig. Nu skulu þier eigi giefu þeim sader vid er þeir knoda leirit og skulu þeir iafamargar leirhellur giora sem adr. fari þeir og safni sier sádum og leiti sier spreka þuiat þeir beidaz fyrir þui farar ad þeir vinna of listid. Nu skal þeim

4, 24—7, 15) i det kongelige Bibliothek i Stockholm, Fragment af en Codex in quarto, med 32 helt over Siden skrevne Linier. Haandskriftet er med islandsk Orthographi og Haand fra Slutningen af det 15de eller Begyndelsen af det 16de Aarhundrede, og Afskriveren synes at have forkortet noget sin ældre Original.

Þraungua meir j verkum ad þeir kenni sig gíðr. Greifarner foru þa til fundar vid Gydinga og sogdu þeim. Nu vill konungr ad ydr sie eigi sader giefnar og vill hann ad þier gíorid íafnargar hellur sem adur. Nu fari þier og leitid ydr sada og minkid eigi ydar verk. Nu dreifdiz lydrinn vm allt Egiptaland ad leita sadanna. Konungs greifar bórdú lydin ef þeir vnu minna enn akuedid uar. Enn Gydingar foru til fundar vid Farao og mæltu. Fyrir þui gíorer þu suo vid oss þræla þina ad þu lætur eigi gíefa oss sader og skulu uier þo (gíora) íafnargar leirhellur sem adur. Nu erum vier barder med suipum og gíorer þu rangt lyd þinum. Konungr suarar. Þier tæmist fra verkum ydrum og gaid eigi ad vinna og beidist þier fyrir þui ad færa forner ydrar gudi ydrum. Nu fare þier til verks ydar og skal ydur eigi sader gíefa og skulu þier þo fylla tolu ydars verks. Nu sau Gydingar ad þeir hofdu ecki ad sauk vmm sitt og gengu þa burt. Og er þeir voru heim a leid og ut komner vr kongshaullunni. Þa komu þeir Moyses og Aaron a moti þeim. Þa mæltu Gydingar vid þa brædr. Gud síai og dæme a medal vor og ydar þuiat þid hafid rægt oss wid konunginn og er sem þid hafid gíefid konunginum suerd til at drepa oss. Moyses bad gud fyrir lydnum og mælti. Heyr þu drottinn. þui liest þu kvæliast lyd þennan edr þui sennder þu mig hingad. þuiat síjdan er eg kom a fund konungs (og) rædda eg um þetta nafn vid hann. þa kuelur hann meir lydinn enn adur. enn þu leyser þa ei. Drottinn mælti uid þa. Nu muntu sia huad eg mun gíora uid Farao konung. þui umm styrkua hönnd mun hann lydinn lausan lata. i styrkre henndi mun hann burt reka lydinn af iordunni. Eg er drottinn sa er vitradist Abraham Ysaac og Jacob almattigr gud og nafn mitt Adonay hefer og enn ei sagt þeim. sáttnal mitt. og eg het ad gíefa þeim iord þa er Kanancis iord heitir vtleidingar (iord) þeira a þeira íaurd voru þeir utlennder. Nu hefr eg heyrt syting sona Jsraels ad þeir syta af þui ad egiptskir menn þraungua þeim og minnist eg mins sáttnals. fyrir þui skaltu fara a fund Gydinga lydiz og seigia þeim suo. Eg emm drottinn sa er ydr mun burt leida vr síotri Egiptalandz og leysa ydur burt fra þrældomi og mun eg leysa ydr med háfum armlegg og myklum dæmum og vpp mun eg ydur nema j lyd og mun eg vera ydr gud. sa er ydar mun burt leida fra þrældome egiptskra manna og mun eg leida ydr a iord þa er eg hefer hönd mina yfer og gíefa hana Abraham Ysaac og Jacob. og mun eg þa iord gíefa ydur til eignar. Eg emm drottinn ydar. Nu epter þessa vitran drottins wors sem gud hafdi þeim sagt brædrum foru þeir til Gydinga og saugdu þeim. Gydingar trudu ei ordum þeira fyrir vesalldar sakir þeirar er þeir hofdu. Gud mælti þa vid Moysen. Eg emm drottinn. mæltu vid Pharao konung Egiptalaandz alla hluti þa er eg mæli vid þig. Moyses mælti. Omalsniallr madr er eg og mun hann ad aunguo hafa þat er eg mæli. Eg hefer sett þig drottinn Pharao enn Aron broder þinn skal vera spamadr þeira. Nu mæl þu þa hluti er eg mæli vid þig. en Aron mæli vid Pharao konung ad hann leyfi lydaum ad fara a burt af Egiptalandi. enn hardna mun hiarta hans vid þat og mun hann ei leyfa lydnum burtfor. Eg mun margfallda

3) Sid. 349—654, *Josvas Bog indtil Slutningen af Kongernes Böger, friere Bearbejdelse af Bibelens historiske Böger fra første Halvdel af det 13de Aarhundrede, med adskillige Tilsætninger.*

För vi nærmere omtale nærværende Udgave af Stjórn og de til Grund for samme liggende Haandskrifter, skulle vi med nogle Ord berøre de to Værker, der have ydet de væsentligste Bidrag til den første Part af denne Bog: *Historia Scholastica* og *Speculum Historiale*.

Forfatteren til den første af disse, *Historia Scholastica*, var *Petrus Comestor* (*Pierre-le-Mangeur*), der efter at have været Præst og Dechant i Troyes og senere Kantsler ved Universitetet i Paris, døde 1178 (ell. 1198) som Klosterbroder i St. Victor i Paris, testamenterende sin Formue til de Fattige. I dette Kloster ligger han begravet, og der skal endnu findes følgende Gravskrift, som han havde forfattet over sig selv:

*Petrus eram, quem petra tegit, dictusque Comestor;
Nunc comedor; vivus docui, nec cesso docere
Mortuus; ut dicat qui me videt incineratum:
Quod sumus iste fuit, erimus quandoque quod hic est.¹*

takn og iarteigner minar a Egiptalandi og sennða mun eg honnd mina yfer Egiptaland. og bratt mun eg leysa lyd minn af Egiptalande ad egiptskir menn ulti ad eg er drottinn sa er hond mina riette yfer Egiptaland og leida eg i burt sonu Israels. Moyses og Aron giordu suo sem gud baudi honum. Moyses var þa er þessar hluter barust ad attrædr ad alldre enn Aron þrim vetrum elldre. Aron var og kuongadr og atti þa konu er Elisabet het enn hun var dotter Aminadabs. þeira syner voru þeir Vada og Abiluth Elichar og Jamar. Gud mælti við Moysen. Fari þid nu til fundar við Pharao og kaste Aron vendi yekrum fyrer konung og mun uðndrenn snuast j høgorms lijkneski.

Moyses og Aron foru til fundar við konung suo sem gud baudi. og er þeir komu fyrer konung. tok Aron uond upp og kastadi nidr fyrir fætr konungi og hirdmönnum hans og vard vöndrenn þegar ad orme. Enn er Pharao konungr sa þetta undr er ordit var. þa sennði hann epter spekingum sinum og gallDRAMÖNUM. og er þeir komu a konungs fund og þeir sau huar hoggormar Moysis hræktust. þa kuodu þeir galldra yfer uondum sinum og kaustudu þeim nidr a golf fyrir konung. og syndist konungi og hans monnum sem þeir vennder yrði ad høggormum. og er menn litu a þetta undr. syndist monnum sem høggormr Aron gleypti alla vöndu þeira gallDRAMANNA. Enn þo ad Pharao sæi þessar iarteikner. þa var suo hardnat hiarta hans ad hann skipadist ecki við slikt. Nu tok Aron uond sinn og var þa hans uonndr sem fyr. Epter þessa atburdi og iarteikner mælti drottinn við Moysen. Þungt er hiarta Pharao konungs og vill hann ei lofa lydnum burtfor. Nu far þu a morgin a konungs fund. og þa er hann fer vt vr hollunne til vatn. þa skaltu fara og standa a árbackanum fyrir konunginum og hafa vonnd þinn j henni þer er nu snerist j ormind. þa skaltu . . .

¹) Jeg, hvem Stenen dækker, var Petrus, med Tilnavn Comestor (Æderen);

Hans Værk er et Uddrag af den hellige Skrifts historiske Bøger, begyndende med Genesis og sluttende med Apostlernes Gjerninger. Dog har Forfatteren ikke holdt sig til Bibelen alene, skjönt denne efter Vulgatas Text som oftest gjengives fuldstændig, men han anfører ogsaa sædvanlig samtidige Theologers og Philosophers Meninger om religiøse Materier, meddeler egne vilkaarlige Fortolkninger af Skriftens Ord, indlader sig paa forkerte Udledninger af Egennavne og lader oftere indflyde temmelig urimelige Fabler, citerer hedenske Philosopher som Plato og Aristoteles, ja endog Digtere som Ovid. Fortløbende anfører han samtidige Begivenheder af den verdslige Historie. Værket blev modtaget med stort Bisfald, og ansaaes i flere Aarhundreder som et udmærket Repertorium for den positive Theologi, og er flere Gange bleven trykt, sidst i Migne's Patrologia Tom. 198.

Sit Arbeide tilegnede han Vilhelm, kaldet ud Albas Manus o: med de hvide Hænder, Erkebiskop af Sens, som beklædte denne Stilling fra 1169 til 1175. Værkets Tilbliven falder altsaa mellem disse Aar. Som Prøve paa Sproget og Stilen, og til Sammenligning med den norske Bearbejdelse, anføres her Indledningen, som svarer til det første Afsnit af Prologen i Stjórn (1-2).

Imperatoris majestatis est, in palatio tres habere mansiones: auditorium vel consistorium, in quo jura decernit; cœnaculum, in quo cibaria distribuit; thalamum, in quo quiescit. Ad hunc modum Imperator noster, qui imperat ventis et mari, mundum hunc habet pro auditorio: ubi ad nutum ejus omnia disponuntur. Unde illud Jeremiæ: *Cælum et terram ego impleo*. Secundum hoc dicitur dominus: Unde: *domini est terra et plenitudo ejus*. Animam justi habet pro thalamo, quia *deliciæ sunt ei ibi quiescere, et esse cum filiis hominum*. Secundum hoc dicitur sponsus, et anima cujusque sponsa. Sacram Scripturam habet pro cœnaculo, in qua sic suos inebriat, ut sobrios reddat. Unde: *Ambulavimus in domo Dei cum consensu*, id est in Sacra Scriptura id ipsum sapientes. Secundum hanc dicitur pater familias. Cœnaculi hujus tres sunt partes, fundamentum, paries, tectum. Historia fundamentum est, cujus tres sunt species: annalis, calendaria, ephimera. Allegoria paries superinnitens, quæ per factum aliud factum figurat. Tropologia, dogma culmini superpositum, quæ per id quod factum est quid a nobis sit faciendum insinuat.¹

nu ædes jeg; i levende Live underviste jeg, og ikke ophører jeg dermed ved min Død; saa at den der seer mit Støvdække, kan sige: Hvad vi ere, det var han, og engang skulle vi vorde hvad han er.

¹) Man vil see, ved her at sammenligne Latinen med vor Text, at denne har svulmet betydeligt ud under Oversætterens Haand, er bleven ordrigere og omstændeligere. Man jøvnføre f. Ex. den sidste Passus: Tropologia dogma o. s. v. med den norske: En så pydingin er þekjan o. s. v., hvilken oversat paa vort nuværende Skriftsprog omtrent maatte lyde saaledes: „Men Taget er den Udtolkning, som forklarer os den Opfatning af de i Historien in-

Forfatteren til det andet Værk, *Speculum Historiale*, er *Vincen-tius*, efter sit Fødested *Beauvais*, kaldet *Bellovacensis*; han var *Do-minicaner* (*Predikebroder*), skal have været meget yndet af *Ludvig den Hellige*, var hans *Forelæser* og havde *Tilsyn* med hans *Börns Undervisning*, og døde 1264. Under *Kongens Beskyttelse*, som ri-gelig udstyrede ham med *Bøger*, forfattede han sit store Værk: *Speculum Majus*. Dette er et stort *Repertorium* indeholdende *Uddrag af geistlige og verdslige Forfattere*. Det udgjör 3 *Dele*: *Speculum Naturale*, *Speculum Doctrinale* og *Speculum Historiale*. Dette sidste er en vidtløftig *Verdenshistorie*, der gaar fra *Verdens Skabelse* til *Aaret 1253*. Den sidste *Udgave* blev trykt i *Douay 1624* in folio under *Titelen*: *Bibliotheca Mundi*. Som *Pröve* og til *Sammen-ligning* anföres hvad der i *Speculum Historiale* svarer til *Begyndel-sen af Capitel 73 i Stjorn* (*1ste Bogs 125de Capitel i Latinen*):

Extant autem testamenta duodecim Patriarcharum, in quibus sunt apertissimæ atque pulcherrimæ de Christo prophetiæ; quas nuper transtulit magister Robertus grossum caput, Linconiensis episcopus, de græco in latinum; ideoque hic eas inserere placuit.

Testamentum Ruben. Quis noscet legem domini et dividet in iudicium et sacrificia pro omni Jsrael, usque ad consummationem temporum principis sacerdotum Christi, quem dominus dixit. Et post pauca. Quoniam in eo elegit dominus regnare super omnes populos et adorare semen ipsius, quoniam pro nobis morietur in bellis visibilibus et invisibilibus, et erit in nobis rex sæculorum. Et mortuus est Ruben.

Testamentum Simeon. Dominus deus magnus apparebit in terra ut homo, et salvabitur in ipso Adam; tunc dabuntur omnes spiritus erroris in conculcationem, et homines regnabunt super pernitiosos spiritus; tunc resurgam in lætitia et benedicam altissimum in mirabilibus suis, quoniam deus, corpus assumens et comedens cum hominibus, salvabit homines: et nunc filioli obedite Levi, et in Judæa lætabimini, et non efferamini super duas tribus has, quoniam ex ipsis oriatur vobis salutare dei: suscitabit enim deus ex Levi ut principem sacerdotum et ex Juda ut regem, deum et hominem, iste salvabit omnes gentes et genus Jsrael. Et dormivit Simeon cum patribus suis.

De til nærværende *Udgave af Stjorn* benyttede *Haandskrifter* findes i den *Arna-Magnæanske Haandskriftsamling* paa *Universitetsbibliotheket* i *Kjöbenhavn*. De ere paa *Pergument* og synes alle at være skrevne paa *Island*. De ere følgende¹:

deholdte *Begivenheder* og *Handlinger*, hvilken er os til *Belærelse*, med *Hensyn* til hvad der *anstaar os* at *udöve* eller *efterfølge* af deres *Handlinger* og *Exempler*, om *hvem Talen* just har været.⁴ Det andet *Afsnit af Fortalen* tilhörer *naturligvis Stjorns Samler*.

¹) En nøiagtigere *Beskrivelse* af disse *Haandskrifter* findes hos *Gislason*: *Um frumparta islenzkrar tungu í fornöld IX—XVI*:

1) No. 226 fol., her i Udgaven kaldet A. Bogen er skreven i to Spalter rimeligvis ved Midten af det 14de Aarhundrede, er paa 2 Blade nær fuldstændig, og indeholder foruden Stjorn, der ender øverst paa Spalte 445: Rómverja sögur,¹ Alexanders saga² og Gyðinga saga. Ved Slutningen af Bogen angives de to sidste at være oversatte fra Latinen af Brand Jonssön Præst, siden Biskop paa Holum, efter Befaling af Kong Magnus Haakonssön (1263—1280). Fra denne Notits hidrører sandsynligvis den urigtige Mening, at Biskop Brand skulde have oversat Stjorn, hvilket er en Umulighed,³ da Biskop Brand Jonssön døde 1264, og Stjorn er bleven til halv-hundrede Aar efter hans Død.

Bogen bærer stærke Spor af at være Afskrift af en i Norge skreven Original; vel lægger Afskriveren an paa at islandisere Orthographien, men der undslipper ham dog idelig norske Egenheder. Hertil maa man regne det hyppig forekommende ø: bokr, døma, (d. e. bækr, døma) for det islandske bækr, døma; Forkortningstegnet ^s, der sædvanlig betegner er, brugt som r finale, for hvilket Islænderne senere i Almindelighed benyttede den samme Forkortning, hvormed de betegnede ur: okk^s, fræg^s, geng^s, tek^s, ebresk^s o. lign. = okkr, frægr, gengr, tekr, ebreskr. Bogen synes overalt at være skreven med een Haand, naar man undtager de 8 senere indskudte Blade.

I Codex Arn. Magn. 225 fol. har man en Afskrift af A, der vel ikke kan være stort mere end 30 eller 40 Aar yngre end sin Original. Det er at mærke, at denne Afskrift er tagen før end de 8 Blade, der indeholde den anden Bestanddel af Stjorn, er blevene indskudte i A (se ovenfor IV), og Afskriveren har begyndt Josvas Historie umiddelbart efter Cap. 94 i nærværende Udgave, som det synes uden at bemærke, at her manglede noget. Dette Haandskrift er bleven jævnført nogle Steder, navnlig ere Varianter tagne deraf, hvor de 2 Blade nu mangle i A. Disse Lacuner i A ere ved en Feiltagelse ikke angivne, og Varianterne ere fortløbende betegnede ogsaa her som tilhørende Haandskriftet A, uagtet de ere tagne af 225. Den

¹) Udg. af Gislason i: Prøver af oldnordisk Sprog og Litteratur. Kjöbenh. 1860.

²) Udg. Christiania 1848.

³) Dette antages som et Factum af Finn Jonssön i hans Histor. Ecclesiast. Islandicæ, I. 370—371. Han har dog sandsynligvis aldrig beskæftiget sig nærmere med Bogen, men i en Fart antaget, at den sidste Bemærkning vedkom den hele Skindbogs Indhold. Dette maa man nemlig slutte af hans Yttring l. o. 371 sidst i Noten: Id pro certo habemus, hanc Bibliorum versionem seu Paraphrasin Norvegicam, aut si mavis Islandicam, quam ipse author rogatu Magni Norvegiæ regis se adornasse fatetur, omnium quæ exstant septentrionalium longe antiquissimam esse.

förste Lacune i A indfalder Udg. S. 571¹⁷ i Ordet þionostvanna og ophörer S. 578⁷ med Sichern; den anden indfalder S. 584²² efter i milli meðan og ophörer S. 591¹⁴ med aar voru liðin.

I Universitetsbibliotheket i Christiania habes en Papircodex (No. 1 fol.) af Stjorn, skreven i Saudlauksdal ved Patreksfjorden paa Island 1764 efter en Afskrift af A. Denne Afskrift mangler Prologen.

2) 227 fol., her i Udgaven kaldet B, skreven i to Spalter ved Midten af det 14de Aarhundrede. I Bogen mangler 19 Blade. Den er skreven af to forskjellige Hænder. Anden Haanden begynder Spalte 251 (Udg. S. 243¹¹) i Ordet maalsendum (hvor maals er skrevet af første Haand, endum af anden), og ophörer Spalte 396 (Udg. S. 433²), hvor første Haand atter begynder med Ordene at ek man. De to Hænder ere lidt afvigende i Orthographien. Prøver af første Haand har man S. 515¹⁰—517³⁰, 540²⁹—543²⁴, 549¹¹—551²⁹; Prøver af den anden Haand Cap. 146, 147 og 148 indtil mod Slutningen af det sidste Capitel, hvor C begynder med Ordet Jordan S. 352²⁴. Dette Haandskrift er defekt i Enden.

3) 228 fol., her i Udgaven kaldet C. Bogen er tospaltet og uden Tvivl skreven ved Begyndelsen af det 14de Aarhundrede. Dette Haandskrift er defekt i Begyndelsen (Udg. S. 352²⁴) og i Enden (Udg. S. 650⁷), og forresten mangler der 3 Blade inde i Texten. Som orthographiske Egenheder kan mærkes: den hyppige Brug af io = ó, overensstemmende med den islandske Udtale; ø og æ = e, og omvendt hyppig e = æ, baade hvor det sidste er Omlyd af á, og hvor det staar for æ Omlyd af ó. Dog forekommer ogsaa oftere œ-Lyden udtrykt ved ø og q. To Steder forekommer det sammenslyngede Tegn w = av for ø, nemlig fætr 422²² = fætr, og berfætr = berfætr 527²⁸; da denne Egenhed kun findes disse to Gange, er den ikke bleven bibeholdt i Udgaven. Flere Gange findes gytt (Neutrum af góðr) for gott. Endelig skrives enkelte Gange y for v = u. Dette maa rimeligvis grunde sig paa en Misforstaaelse hos Afskriveren af hans ældre Original, hvor rimeligvis Bogstaverne y og v have lignet hinanden eller været skrevne ganske ens, som ofte er Tilfældet i de ældste Haandskrifter. Denne Særegenhed er ikke altid bemærket i Udgaven, og hvor de øvrige Haandskrifter her have u, er y uden videre rettet til v overensstemmende med den sædvanlige Brug i C. De Steder, hvor dette urigtige y findes i C, uden at det er bleven angivet i Udgaven, ere følgende: þyrstv 419⁹, lyti, lyt 427^{32.33}, byri 428⁴, þyrfa 533²⁶, þyrfið 540²², tryr 547³⁶, lyctr 647³⁶.

4) 229 fol., indeholdende adskillige Membranfragmenter af Stjorn.

De synes at være Levninger af 4 Haandskrifter, de fleste Brudstykker have henhørt til en Codex skreven af samme Haand (eller Hænder) som B (227 fol.). Disse Brudstykker ere her i Udgaven nummerede efter den Orden, hvori de slutte sig til Texten, og betegnede som Fragm. eller Frag.

Hertil slutte sig ogsaa 2 Membranblade i det norske Rigsarkiv, hvilke, da de kun ere af ubetydeligt Omfang, her meddeles fuldstændig.

Af det ene, der er skrevet med samme Haand som Codex B og ligesom denne har været en tospaltet Foliant, er der kun levnet det øverste af første Spalte paa første Blads Bagside (paa Forsidens første Spalte har rimeligvis Prologen staaet), svarende til Begyndelsen af Indledningen Udg. S. 3. Overskriften er med rødt Blæk, den første Initial A er ikke bleven tilskreven, men et Rum svarende til ti Linier i Texten er ladet aabent for samme. Hvad her er sat mellem [] er bortklippet af Fragmentet.

Her hefr bibleam sua sem almattighr g[uð.] skapaðe
himin [ok] iorð ok alla l[uthi]. capitulum.

Almattigr guð verande sat[l] lios huerr er lio[set] elskar. ok gerer [alla] luthi meðr lios[i by]riande rettleggh[a ok] vel viðrkiðmi-[l]iga heimsins skap[an] ok smið-af liosinu. A fyrsta deghi sua [sem] saght er at hann skapaðe himin ok iorð. þ[at] er efni ok sua sem frjo til himins ok iardar [ok] þar meðr allra likamligra lutha sua seg-ia[ndi.] Verði lios. ok þegar i stað varð liosit. ok þat [sa]mia lios meðr sinni birti ok vmferð giordí [þr]ia naturuligha dagha. þar til er sol ok ðnn[ur] himintungl voru skapað a hinum fiord[de]lghi. Eigi skulum ver þann skilningh eðr hug[leið]ingh a hafa fyrr sogðum guðs orða gr.

Det andet Blad er ligeledes Levning af en tospaltet Foliant, skreven med en ret smuk Haand, og det tiloversblevne er Nederdelen af et Blad indeholdende Yderspalten. Dette Fragment er her i Udgaven S. 625—627 betegnet Fragm. XVII.

Forsiden.

. Ec a erendi við þik hofðingi. Hiev suarar. her sitium ver margir samt. við huorn attu erendi. Sueinninn svarar. við þik sialfan. Hiev stóð upp oc geck i annat herbergi með honum. Þa tók sendimaðr viðsmiorsker. er þeir kolluðu lentulam olei oc steypiti ifir hofut honum sua segiandi. Þessa hluti segir drottinn gud Jraels. Ec smyr

þik konung ifir lyd minn. at þu drepir niðr hirð oc hyski Achab oc hefnir sva minna spamanna. oc allra þionostumanna er Jezabel hefir drepa latið. oc sva giorsamliga skaltu eyða allri ætt þeira oc afkuæmi at eigi einn hinn minzti sueinn skal estir lifa i Jrael. en hræ hinnar illu Jezabél munu hundar rifa a akri Jezrael. oc engi mun grafa hana. Estir þetta lauk sendimadr upp hurdu oc slýði þar vt. En Hieu geck til sinna felaga. Hofdingiar mæltu. Huerr var þessi enn vitlausu snapr eða huat villdi hann þér. Hiev svaraði. kenna meg i þer manninn. oc visir munu þér verda erenda hans. Þeir sogðu þat hegóma oc báðu hann

Bagsiden.

. . . . mælti hann. Konungr fornitnaz huat friðr er. Hiev svaraði. huat mun varda vñ frið. far oc fyll flock minn. Speculator sagdi enn konungi at þessi maðr var kominn til flocksins oc huarf ecki afr. en likt þicki mer sagdi hann at her fari Hieu son Josaphat. oc eigi syniz mer miok fridlikt. Joram bað þa bua kerru oc heita hesta firir. Geck hann þa vt oc settiz i kerru. oc for sialfr imót Hieu. en Achazias i annarri kerru. Þeir fundu Hieu a akri Naboth er Jezabel drotning lét drepa saklausan sem fyrr er sagt. Joram mælti þa. Huart er friðr Hiev. Hann svaraði. huat friði. hordómar oc hósléysur oc ærslafull grund Jezabel moðor þinnar hefir enn her til margan mann suikliga sigrat. Joram bra þa upp hendi sinni oc sneri a flóttu. hann kalladi a Achaziam oc mælti. Suik suik Achazia. Hiev þreif einn handbogu oc laust æru milli herða Joram konungi i gegnum hiartat sua at vt geck vñ þriostið. hann steypitiz afram i kerrun(n)i. Þa mælti Hieu við hertoga

Det staar nu tilbage med nogle Ord at omtale de forskjellige Haandskrifters Forhold til nærværende Udgave og til hinanden indbyrdes.

Den første Del af Stjorn (S. 1—299), der skylder Kong Haakon Magnussøn sin Tilværelse, indeholdes kun i Haandskrifterne A og B. Her lagdes A til Grund for Texten, fordi dette Haandskrift er fuldstændigt, dog optoges Tillæg og Rettelser efter B, hvor Sammenligning med de latinske Originaler eller Meningen viste, at A var mangelfuld.

Den anden Del (S. 300—349) toges naturligvis af A, som dens eneste forhåandenværende Kilde, efter de i dette Haandskrift indskudte 8 Blade. Disse Blade ere rimeligvis skrevne i Begyndelsen

af det 15de Aarhundrede efter en ældre Original. Afskriveren har skilt sig mindre godt fra sit Arbejde og gjort sig skyldig i mange Feil, hvoraf dog de fleste med temmelig Sikkerhed have ladet sig rette efter *Vulgata*.

Ved den tredie Del af Bogen (S. 349—356) er C, som det ældste Haandskrift, lagt til Grund, saaledes at den manglende Begyndelse og de faa Lacuner i Midten ere udfyldte efter B, og Slutningscapitlerne, som mangle i dem begge, ere tagne af A. Muligens er C Levning af et Haandskrift, der i sin Helhed har indeholdt en ældre friere Bearbejdelse af det gamle Testamentes historiske Böger (jfr. ovenfor S. IV).

I denne tredie Del af Stjorn er der en stor Overensstemmelse mellem C og B; A stemmer mange Steder nøie med C, men fjerner sig dog ofte fra samme.

A synes fra først af at have foresat sig at lægge *Historia Scholastica* til Grund for sin Bibeltext, hvilket ogsaa er udført for Josvas Bogs Vedkommende, hvorfor denne ogsaa i A er bleven saa afvigende fra de to andre, at det har været nødvendigt at afstrykke dens Text særskilt (349—364). Men fra Capitel 170 af maa man tro, at der til A har været benyttet en Original, som nøie har stemt med C (hvis det ikke har været denne selv), og at Bearbejderen hist og her, eftersom det har faldet ham ind, har omredigeret eller forkortet sin Original; thi ellers kan man neppe forklare sig den store Overensstemmelse mellem begge Haandskrifter paa mange Steder. Disse Forkortelser findes især i Dommernes Bog og i Samuels Böger, sjeldnere i Kongernes Böger, og ophøre næsten ganske mod Slutningen af Bogen.

- Da denne Særegenhed i A ofte ikke har ladet sig gjengive i Varianterne, kan det maaske interessere Læseren at se et Exempel herpaa til Sammenligning med den udførligere Text. Vi skulle anføre Begyndelsen af Capitel 184 (S. 391—392²⁰) saaledes som den lyder i A¹: Gedeon stefnir eptir guds bodi til sin öllu folki af heraði Abiezer ok af ríki Manase Zabulon Neptalim ok Asser. ok komu þeir til hans. Sidan tok Gedeon eitt ullarreyfi ok setti ut i laafugarð sinn ok bad til guds sva segiandi. Ef þu drottinn minn vill frelsa lyð þinn fyrir minar hendr. sem þu hefir heitit. þa gef þu dögg yfir þetta reyfi i naatt en aull iðrð see þurr. at vær truim fyrirheiti þínu. Sva varð sem hann bað at öll iðrð var þurr en reyfit fullt af dögg. at hann

¹⁾ Da særskilt Afskrift her ikke er taget af A, har Udgiveren maattet benytte sig af Papir-Codex 1 fol. i Christiania Universitetsbibliothek.

vatt þar or fulla skaal vatiz. Ok enn mælli hann. Bið ek þik drottinn minn. at nu se reyfit þurt enn aull iðrð vat aa morgin af dðgg. Enn guð gerði sem hann bað. Um morgininn eptir reis Gedeon upp snemma o. s. v. *Slutningen stemmende med C.*

Stundom har A ogsaa Tillæg, som fattes baade i de andre to Haandskrifter og i de latinske Originaler. Saaledes lader den Samson, før denne river Stolperne om for at begrave Philisterne tilligemed sig selv under den nedstyrtende Bygning, bede Drengen, som veiledede ham i hans Blindhed, skynde sig ud, for at frelse ham fra Døden (S. 419 Not. 3).

Med Hensyn til Gjengivelsen af Haandskrifternes Text, er Ud-gaven ikke saa nøiagtig, at den altid angiver Mangelen af et enkelt Ord, som er, var ell. lign. i det til Grund lagte Haandskrift, naar Ordet findes i det eller de Haandskrifter, som man har havt til Jævnførelse. Det samme gjælder ogsaa hvor et enkelt Bogstav mangler, naar dette findes i de andre, f. Ex. vøða for verða, se for sem og lign. Paa de Steder derimod, hvor man kun har det ene Haandskrift foreliggende, ere slige Mangler antydede i Ud-gaven ved at sætte det manglende Ord eller Bogstav i Parenthes. Dette gjælder navnlig ogsaa de Steder i C, hvor B svigter, og hvor A har forkortet Fortællingen, saa at den ikke har kunnet tjene til Jævnførelse.

Dette var hvad der forekom mig nødvendigst at forudskikke til Læserens Underretning vedkommende denne Ud-gave af Stjorn. Ved Slutningen af disse Forord maa jeg atter, som ved foregaaende lignende Leiligheder, med Taknemmelighed nævne Professor P. G. Thorsen, ikke alene for den Velvillie, hvormed han i sin Tid lettede mig Adgangen til de her benyttede Haandskrifter, men ogsaa for den Redebonhed, hvormed han senere hen under Trykningen hævede adskillige paa enkelte Steder opstaaede Tvivl om mine Afskrifters Rigtighed, ved at eftersee Originalerne, i hvilken Henseende jeg ogsaa maa bevidne Hr. Guðbrandr Vigfússon min Erkjendtlighed for velvillig Bistand. Maatte nu Ud-gaven af Bogen nogenlunde tilfredsstille disse og andre grundige Kjendere af vort gamle Sprog, vilde Ud-giveren ansee sin Tid og Møie vel anvendt.

Christiania i Oktober 1862.

C. R. Unger.

STJORN.

Her hefr vpp prologum eptir fyrirsoðn virðuligs herra
Haconar konungs.

Sa er haattr ok uani keisaralighs ualldz ok konungs gards slekt. at hafua þrenn einkannligh ok heimðligh herbergi. Hit fyrsta hans¹ herbergi er þat i hueriu er hann sitr upp aa raad edr stefnur ok demir logh ok rettindi manna i millum. Annat er þat sem hann etr i ok ueitir sinum monnum ueizlur. Hit þridia hans herbergi er þat sem hann hefir ser til heimoligra naada ok hann sefr i. Vpp aa þenna haatt hefir uarr konungr. sa sem stiornar medr sialfs sins² ualldi vindum ok veralldar sio. þenna heim fyrir þat herbergi i hueriu er hann hefir sin rad ok rødur ok skipar maalum manna. huar er allir lutir skipaz eptir hans ualldi ok uilia. Af þessu kallaz hann sem hann er uarr herra. huadan af er Dauid segir i psalminum. Vaars herra er iordin ok oll hennar fylling. Avnd ok hiarta huers sem eins retlaatz manz hefuir hann ser sua sem til naadahus ok heimolligrar huillardar. þuiat mikill lystughleiki er honum at uera sætliga medr sonum mannanna. sua sem skrifat er. af huerre samueru ok sætre huilld er hann kallaz brudgumi. Heilaga skript ok rauksamliga ritning hefir hann ser til þeirrar hallar ok heimoligs herbergis sem hann ueitir i. i huerre er hann giorir sina menn þaleidis auloda. at þar af skapaz þeir hofsamir. Huar af er sua segiz i psalterinu. Medr samþycki gengum³ ver i guds husi. þat er sua at undirstanda. at i heilagri ritningu skildum ver allir hinn sama lut medr einu samþycki. af huerre grein er hann kallazt husbondi. þetta sama herbergi heilogh guds ritning hefir þrennar greinir eda haalfur. þat er grunduoll uegg ok þekiu. Sagan sialf er grunduollr þessa heimoliga guds huss ok herberghis. Su skyring af heilagri skript sem segir huat er huert verkit i saughunni hefir at merkia er hinn hærri uegggrinn. En su þydingin⁴ er

1) konungs, B 2) hans, B 3) gongum, B 4) þydingh, B

þekian sem oss skyrir þann skilning af þeim gerðum ok uerkum er sagan hefir i ser. sem oss er til kennidoms. huat er oss hefir af þeirra framferðum ok eptirdæmum at gera eðr fram fara. sem þa hefuir fra uerit sagt.

Nu sua sem¹ virduligr herra Hacon Noregs konungr hinn coronadi son Magnusar konungs leet snara þa bok upp i norgnu sem heitir heilagra manna blomstr. þeim skynsomum monnum til skemtanar sem eigi skilia eðr vndirstanda latinu. huer er gengr ok segir af serhuerium heilogum monnum aa þeirra haatidum ok messudogum. vpp aa þann haatt uildi hann ok at þeim godum monnum metti yfir sealfs hans bordi af þessarri guds havll ok herbergi. þat er af heilagri skript. medr nockurre skemtanar uissu kunnigt verda. sua þo at hinum uisorum metti eigi mikil þuingan i uera. af huerium stormerkium eda huerium tilfellum sunnudagar ok adrir þeir timar eru haldnir sem eigi er² odrum heilogum monnum einkannliga sungit enn sialfum gudi. Vil hann sua i sialfs sins herbergi þij. sem hann ueitir i sinum beztum monnum. liosliga lesaz lata fyrir ollum godum monnum af þij guds husi. þat er af heilagri ritningu. medr hueriu er sialfr hann seðr setliga alla sina menn. En sa sem norænadi. kennandi sinn faatekdom ok uanfære. tok þetta uerk meir upp aa sik af bodskap ok forsaugn fyrri³ sagds virduligs herra. en þat at hann uissi sik eigi þar til miok ulikan ok uanfæran. huar fyrir er hann bidr. at allir godir menn se honum uaarkunnigir um alla þa luti sem hann hefir i þessarre gerd uuidrkiemiliga⁴ sagt eda fram farit. Byriar⁵ þessor giord ok hefz af sogdum guds hallar grunduelli. þat er af [sialfre sogunni en eigi af hennar skyring eda skilningi. ok en helldr af upphafui þess sama grunduallar. þat er af⁶ ritningarinnar upphafui ok aunduerdri genesi. eptir þij sem timanum til heyrir. nockurum lutum þar medr af odrum bokum. sua sem af scolastica historia ok af speculum hystoriale. eptir sialfs hans forsaugn saman lesnum ok til logdum.

¹) vaarr tilf. B ²) eru, B ³) fyrr, B ⁴) uuidrkuemiligha, B ⁵) byriaz, B
⁶) [mgl. B

Her byriaz vpp su bok er Biblea er kallat. Capitulum¹

1. Almattigr gud verandi satt lios. huerr er liosit elskar ok gerir alla hluti medr liosi byriandi rettliga ok uel vidrkigmiliga heimsins skapan ok smið af liosinu a fyrsta degi. sua sem sagt er at hann skapadi himin ok iord. þat er efni ok sua sem freo til himins ok iardrar ok þar medr allra likamligra luta. sua segiandi. Verði lios. ok þegar i stað varð liosit. Ok þat sama lios medr sinni birti ok vmferð gordi .iii. natturliga² daga. þar til er sol ok onnur himintungl voru sköput á hinum fiorda degi. Eigi skulum ver þann skilningh edr hugleiðing á hafa fyrr sogdum guds ordagreinum ok atkuðum. eda öðrum þeim einkannliga sem ritningin téér ok greinir i fyrstum sealfs hans .vi. daga verkum. at þau hafi likamligh sua sem stundligt ok timalight tal ok ordatiltæki uerit. eptir þui sem hinn heilagi Augustinus byskup segir i þeirri fyrstu bok sem hann hefuir moti þeim uillummonnum gðrt sem Manichei voru kallaðir.³ þuiat eigi kom sealf spekin almattigs guðs segir hann. þat er eingelinn guds sun Jesus Kristus. takandi til þess varn vstyrkleik vpp a sinn signaða guðdom. samnandi sonum Hierusalem. þat er retltruaðum monnum kristnum ok val friðsorum undir sealfs sins valld ok verndar skaut upp á þann hátt sem hænán samnar sinum ungum undir sina vængi. at uer skylldim iafnan börn ok smasueinar i skynsemdinni ok uarum skilningi uera. utan helldr til þess at uer sém i illzku ok einni saman afgerdinni smabörnum likir. en i skynsemd ok i skilninginum lettim uer af þeim at likiaz. ok ef uer kunnum nockura þa guðliga luti at lesa. huart sem þat er helldr i þessarri edr annarri bok. sem uarum hugskotz augum uerdi miok myrkir.⁴ af huerium er einir ok adrir ymisligir orskurdir megi val gðraz ok ut gefuaz at heilli ok halldinni uaarri kristiligri tru. þa kastim uer ok fellim uarn skilning til enskis af aullum þeim annars helldr enn annars medr oforsealigri sannan edr framleypiligu fylgi. til þess at uer fallim eigi ferliga uernandi þann orskurdinn medr oskynsemd. sem uær haufum adr yfrit skiotliga sinnt ok sannat. eigi sua sem orskurð guðliga ritninga utan, helldr uárn orskurð sealfra.

¹) Saal. B; *Ovskr. mángl.* A; her hefr bibleam sua sem almattighr g[ud] skapade himin [ok] iord ok alla l[uthi] *Ovskr. Fragn. i norske Rigsarkiv*

²) natturligha, B ³) yfir genesim. ok enn fleirum þeim lutum sem þar eru greinder tilf. B ⁴) ok fiarlægir tilf. B

ef sua kann til bera at þessi falleriz lettliga¹ fyrir þeim sem meðr meira sannleik hefir greindr uerit ok gefinn. ok viliun uær sua uikia ok uenda skriptarinnar ok sannleiksins orskurd eptir uaarum skilningi. þar sem uer skyllidum helldr uaarum orskurd ok skilningi eptir ritningarinnar orskurð uilia uikia. Er þess ok uissulig uán at þeir menn sem fákunnigir ero til bókriinnar faai eigi skilit mörg ord myrk ok diupsett sem Moyses hefir sett i sina bok genesim. ok enn fleiri adrar sinar bokr. þar² sem fyrr nefndr Augustinus segiz [marga ueghá³ orskurði af þeim ut hafa gefit i sinni bok sem synaz maa eigi diarfliga edr miok huatskeytiliga nockurn einn af þeim mörgum stöðum sannligstan domandi. at hann gori eigi annars manz skyringu edr orskurdi [nokkut preiudicium.⁴ miok til þess at huerr sem einn taki þann hellz ok ueli sem hann uil ok honum uerdr uidrtækiligztr eptir sinum skilningi ok skynsemdar manéri. Enn þar sem madr kemr eigi sinum skilningi til. þa ueiti hann gudligri skript heidr ok sömd enn otta sealfum ser.

Her til kemr þat er nefndr Augustinus byskup segir. at sua sem almattigr gud faðir allra luta skapari sagdi. Verdi lios. ok enn litlu sidarr. at sealfr hann kalladi liosit dag enn myrkr nattina. ok enn þar meðr fleiri sealfs hans ord⁵ i heimsins skapan. þa taladi hann eigi upp aa ebresku girzku edr látinu edr nöckura adra likamliga edr ueralldliga tungu. helldr taladi hann þat allt meðr þi sama usundrskiptiliga ordi ok sameiginliga eylifu sealfum ser. sem hinn heilagi Jon postoli segir i sinu guðspialli. at i upphafi uar ord. ok at fyrir þat sama ord urðu allir lutir. Nu þar sem allir lutir uurðu fyrir þetta⁶ guds ord. þa er audsynt at liosit vard ok fyrir þetta sama guds ord. þat er fyrir eingetinn guds sun. þetta sama ord uar ok upphaf i hueriu ok fyrir huat er gud skapadi allan heiminn. þat er himininn ok himinriki meðr öllu þi sem hann hefir innan sik. ok þar meðr allt iardriki. Ef hann hefdi meðr þilikum ordum talat sem uer tölum. meðr huerri tungunni taladi hann at þi. þar sem engin var þa enn skapat.⁷ Edr til hvers þurfti þa⁸ þess háttar umliðandi lioðan edr málsgrein. þar sem eigi heid þa enn nöckurs likamligs heyrn edr cyru til at heyra þar upp aa. Reinn⁹ ok skærr skilningr utan alla ruglan ok háreysti ok tungnanna ymissleik er meðr gudi fedr sua sem tal ok [tungna grein.¹⁰ En þar sem sua er til ordz tekit at hann

1) rettlegha, B 2) þær, B 3) [margfallda, B 4) [saal. B; af þeim vt hafa gefit i sinni bok, A 5) qnnur tilf. B 6) [guds skyllid ok þetta sama, B 7) skipat, B 8) enn tilf. B 9) saal. B; h'einn, A 10) [tunga, B

kalladi líosit dag, er sua skilianda at hann let kallaz. Þi at alla hluti skipadi hann sua ok greindi. at dagarnir ok aðrir lutir mattu synaz ok eptir þi nõfn taka sem hans speki meðr eylifri ok gudligri forseo hafdi skipat ok fyrir séct. Eru þessir lutir fyrir þann skyld her skrifadir. at þeir menn heyrandi frasnir af þessari edr odrum gudligum¹ ritningum. sem minnr eru til bókinnar uisir. uariz ok vidr sei. at þeir uiki eigi edr vendi of miok nõekurum þeim lutum einkannliga guds ordum edr giðrdum i sinum hiðrtum. ok enn sidr meðr nockurum ofdiarfligum domum edr orskurdum til likamligs edr ueralldligs skilnings. sem kirkiunnar kennifedr ok heilög skript segir at meðr andligum skyringum eru skiliandi. þo at þa luti ok adra uerði meðr þess² hattar. ordum ok ðdrum atuikum milli uaar likamliga ok daudliga manna skilianliga at gera ok i frasnir fœra. Skeyrir ritningin heimsins giord. greinandi guds uerk aa .vi. dögum hinum fyrstum meðr þrennum háttum. sem sidarr man sagt uerda. þat er meðr skapan skipan ok skyringu. Þuiat i fyrstu sem hann skapadi engilliga natturu. skapadi hann ok þar meðr þessa heims efni ok allra likamliga hluta utan sundrskipting ok eptirfarandi forméran. J annan stad skipadi hann ok sundrskipti sinni skapan.³ J þridia stad skreytti hann sina skepnu gerandi serhueria þessa luti aa huern þann dag sem sidarr segir.

Skrifadi hinn heilagi Moyses spamadr ok hertogi yfir Jsraels folki [fullr af heilags anda gipt⁴ þessa frasn⁵ aa þridia heims allðri sidarr enn þessi guds skipan vard. Enn sua sem honum var bodit af gudi uandasamlight embætti ok ukunnigt. at hann skyldi uera hofdingi ok domari yfir Jsraels folki þui sem bædi var usidlaatt ok sœmdar laust. fyrir þi at allt Jsraels folk uar þann tima i aanaud ok þrældomi. þa tok Moyses at leida at huga. huersu hann mætti þi sidlausu folki faa stiornat til godra sida. Ok fyrir þann skyld at hann hafdi huarki uerit beitr fyrir uandamaal edr nockurs konar freistni. þa beiddiz hann þess af gudi at hann syndi honum ðll þau dœmi ok atburdi sem uerit höfdu fra upphafi ok þar til. ok uilldi hann opinberliga syna Jsraels⁶ folki oll þau dœmi. at þeir mætti þadan af auduelldliga nema uidrsynd illra hluta enn draga ser til nytsemdar aull þau god⁶ dœmi sem uerit höfdu. ef þeim uæri huartueggi kunnig gðr. Enn gud heyrði bøn hans. ok lauk upp fyrir honum þeim lutum sem ollum monnum uoru þa ukunn-

¹) guðs, B ²) tilf. B ³) saal. B; skipan, A ⁴) [saal. B; þui sem bædi var usidlaatt ok sœmdar laust. fyrir þi at allt Jsraels folk var þann tima i aanaud ok þrældomi. þessi Moyses var fullr af heilags anda gipt. hann tok at skrifa, A ⁵) i fyrstu tilf. B ⁶) tilf. B

iger. Þiá engin hafði þess gaad at láta skrifa sína æfi edr minni-samlig dæmi. þau sem uordit höfdu, ok höfdu allir atburdir fallit i tion sakir athugaleysis allt til þeirrar stundar. Enn eptir gudligri forsögn tok Moyses at rita ok i bók at setia alla þa luti sem gud syndi honum. at eigi uyrði þeir optarri fyrirtyndir. ef menn villdi þáþan ifra uardueita þa ok ser i nyt færa. Huadan¹ er þat er merkianda. at þrenn eru spaleiks anda kyn. eptir þi sem uida finnz i heilagum ritningum. Þetta er eitt sem hafði heilagr Moyses. at kunna sua sannliga fra segia þeim stortidindum er mörgum manzoll drum uurdu fyrr enn sa var föddr er fra segir.² sem hann hefði innuirduliga þau³ sét ok heyrð þo utan alla uissu af mannligri tiluisan. huat er enginn madr fær gort utan af einkannligri heilags anda gipt ok spádoms gíof. Þat er annat at segia sannliga fyrir þa uuordna luti sem löngu sidarr komá fram. sua sem gordu Ysaías ok Jeremias ok margir adrir guðs spamenn af sealfs hans [higatburð ok pinu ok iamvel af hans hinni síðaztu⁴ higatkuamu i uerolldina. er hann kemr at dæma huern sem einn eptir sinni tilskyllðan. Þat er hit þridia spaleiks anda kyn sem hafði hinn heilagi Paall postoli ok enn fleiri guðs astuinir. hann uissi. þa er hann predicadi síð dags inni i nockuru loptusi. huat er vti for framm um þann unga mann Euticum. sua at engi madr sagði honum. sem fell sua haatt nidr af þi sama husi til iardar. at hann lamdiz þegar allr ok do þar af. Nu af þeirri heilags anda spadoms gíof einkannliga sem fyrst uar greind gordu Moises .v. bók. af huerium er hin fyrsta heitir Genesis. ok fyrir þi sua at hon hefir i séér heimsins upphaf ok ueralldarinnar gerd ok getnat. Byriar hann i þeirri samu bok sína boksögn af heimsins skapan⁵ meðr þeima hætti ok meðr þilikum ordum upp i uárt máál at segia sem her fylgir.

1) af tilf. B 2) or sagt, B 3) r. f. þann 4) [tilf. B 5) skipan, B

Her segir af þui huersu almattigr guð skapaði himin ok iorð ok huersu Lucifer braut meðr sinu drambi ok ofund i moti gvði sialfum ok huersu guð drottinn heiðraði þa englana sem honum sneruz til staðfastligrs ok æuenligrs kígrleiks i himinrikis dyrð meðr sialfum ser vtan enda.¹

2. J vpphafi skapadi gud [himin þat er sealf² himinriki. huat er medr sinum englum ok himneskum krauptum uar þegar i stad fyllt sua sem fyrst ok fremzt milli allra þeirra hluta sem hann skapadi. ok iordina þat er at skilia samblandit ok usamit efni til fiogurra höfutskepna elldz ok loptz. vatz ok iardar. sua sem freo ok vndirstödu til allra likamligra luta.³ Var himinriki þa þegar allt skipat ok skreytt af utödlugum fiolda heilagra engla ok annarra himneskra ok usyniligrá krapta. [þeir sem þa i fyrstunni voru sua⁴ uordnir sik. at þeir höfdu fullkomit ok frealst sealfædi [at snuaz⁵ at einu sinni huart þeir uilldi til elsku uid almattkan gud edr eigi enn eigi optarr. sua sem andaligh nattura utan likhams er til. þeir uoru ok eigi þa enn fulluliga sælir. fyrir þann skylld at þeir uissu eigi sitt eptirkomanda æuintyr. Eigi höfdu þeir ok þaa fyrst⁶ fullkominn kígrleik til guds. enn þo elskadu þeir hann af sealfri nattu-runni yfir alla hluti framm af þeim girndar elskhuga er þeir glödduz medr sealfum honum um framm allt annat af sealfs hans aasynd. enn medr uinattu kígrleik elskadu þeir sealfa⁷ sik mest. þiat þeir uilldu⁸ ser bezt.

Nu sem Lucifer einn hinn fremzti af englanna skipan. skryddr ok pryddr um framm adra þa. hugloiddi ok uirdi fegrd ok forprisan sinnar natturu ok diupsetta uitru ser ueitta. hof hann⁹ sik sua haatt medr sinu ofdrambi. at hann uilldi iafnaz edr uidrlíkiaz sealfan gud. ok fyrir þa sauk skildi hann sik ifra sannleikinum þegar i hridinni. ok þar medr i brott af aullum sætleik ok eylifrí sælu. sua at þar af feck hann medr öllu önguan þef edr kenning. En hann fell sua haatt. eigi at eins af þeirri sælu sem hann hafdi þegit. utan ok þar medr af þeirri sem gud mundi honum gefit hafa ef hann hefði uiliat honum lydinn

1) *Ovskr.* B; *mgl.* A 2) [*mgl.* B 3) ok syniligrá tilf. B 4) [sem kirkiunnar kennifeðr ok heilugh skript segir ok meðr andalegum skyringum eru skiliandi. þo at þa luti sem adra uerði meðr þess haattar orðum ok qðrum haattum millum váar likamlegra ok dauðlegra manna skilianlega at giora ok i frasnir sgra. Skyrir ritningin huerir er þa i fyrstu voru sua skapadir ok, B 5) [*tilf.* B 6) enn, B 7) *mgl.* B 8) sialfum tilf. B 9) tilf. B

vera. at hann uard aullum¹ ueslari ok lægri fyrir sinn órbætíligan skada ok glæp. þíat hann misgerdi utan nöckurs annars áeggian edr freistni. Ok sem hann fell dróó hann meðr ser mikinn fiolda engla þeirra sem honum samþyktuz ok sinnadu sialfkrafi i sinum glæp ok ugiptu. utan alla freistni nema at eins af sinni eiginligri aufund ok ofbelldi. þíat þessir glodduz sua af sinni mekt ok ualldi. sem sealfir þeir uæri ok ueitti ser þann hinn hæsta fagnat ok heidr sem þeir höfdu. ok fyrir þi. steyptuz þeir nidr til sinna eiginligra stada. i brott af allri þeirra sameiginligri sælu ok fagnadi sem i godu stadfestuz. hafandi fullt ofmetnadar frammferdi i stad hins haleitazta eilífleiks. hegoma slægdir fyrir hinn uissuligzta sannleik. aaskilnadar studeran ok aastundan fyrir usundrskiptíligan² kærleik. ofbelldiss fullir ok aufundsíukir. lygnir ok lastsamir. ok i ollum lutum miok slægir. stirdir ok stadfastir i sinni illzku. harda³ lystugir íafnan ok giarnir mein at⁴ gera.

Nu sua sem þessir snóruz ifra skapanum af sinni aufund ok stadfestuz i illu. þa snóruz adrir englarnir meðr hans fulltingi til stadfastligs ok æuinligs kærleiks uidr sealfan hann. ok upp ifra þessu stadfesti gud þessa i godu ubrigdilega. gliandi þa ok sæmandi meðr sealfum ser sem honum samtengduz litillatliga. fyllandi þa meðr sinum andaligum ástgiðfum. eptir þi sem huerr sem einn fyrir sinn astarhita uar uerdugr ok uidrtökíligr. ok greinandi þa meðr ymissligum gradum ok stettum i sueitir ok fylki eptir ymissari gíafanna tigu ok uirding. Allir þeir ok sem af sealfum gudi sendaz til nöckurs. þa geriz þat mannum til hialpar ok heilsu gíafar fyrir sealfra þeirra uerdleik ok þa íafnskiptíliga uinattu⁵ ok elskhuga sem milli manzins er ok engilsins. ok til þess at madrinn uidr kenniz sina tign ok uirding. Sumir af þeim eru prouinciales. fyrir þann skyld at þeir eru meðr einkannligri dispenseran einum ok ymisligum þíodum til uerndar ueittir ok skipadir. Adrir af þeim eru personaligir. fyrir þa sauk at þeir eru serhuerium saalum settir til uerndar ok uardueitzlu.

Madrinn hefir tuifallda meinandi skadsemð eptir syndina fengit. þat er syndarinnar kueyking⁶ innan meðr sealfum ser ok fiandans freistni fyrir utan sik. Fyrir þi saa gud meðr sinni signadu miskunn sua fyrir. at hann setti honum tuifallda gætzlu ok geymslu. þat er sealfs sins miskunn moti syndarinnar kueykingu. en geymslu engilinn moti pukanum ok hans aeggian. Miskunnsamligr ok almattigr gud ueitti mannum þrenna uórdu ok geymara af hinni saumu natturu til

¹) saal. B; aullu, A ²) saal. B; sundrskiptíligan, A ³) harðla, B ⁴) tilf. B ⁵) i naatturu, B ⁶) saal. B; hneyking, A

tekna moti þrennum hans uinum: sua sem hann uar i þessa utlegd brott ifra sealfs hans aaseonu fyrir tilskyldan skyfðr ok rekinn. Þat er godan getzlu engil moti fiandanum. þinu uars herra likama moti hðrundinu. enn moti heiminum ok ueralldligum girndum heilagra manna bðnir ok þeirra eptirdðmi sem af heiminum eru til eylifs ríkis¹ háleilliga upp hafdir. Þessir godu englar saalnanna geymarar ok heilagir hirdar stunda oss medr hardla mikilli umhyggju. tendrandi medr oss godar ok gudligar hugrenningar enn hinar brott rekandi sem þeim eru gagnstæðligar. hugadsamliga ok godfusliga milli farandi guds ok uaar. Þann tíma ok sem þeir flytia truliga ok dyggliga uarar idranar sutir ok þar medr alla uara goda luti til almattigs guds. ord ok uerk ok iafnuel hugrenningar. þa glediaz þeir ok gera gudi þackir. fyrir þann skyld at þeir elska sina samborgarmenn ok samfagua þeim. styrandi þeim ok styrkiandi. lifandi ok lærandi. uernandi² þa ok i ollum lutum forseo ueitandi. Þeir girnaz ok giarna uara tilkuamu. þiat þeir bida uæntandi at af oss ok uærri tilkuamu man leidrettaz ok apr bötaz þat skard ok skadi. sem aa uard sealfra þeirra borg i nidrfalli Luciferi ok hans fylgiara. Huar fyrir er þeir eru medr mikilli skemtán ok gledi þo at usyniliga hia oss þann tíma sem uer syngium sðmiliga ok bidiumz fyrir rækiliga. ok stoda iafnuel oss andadum huat er þeir mega stetta. þeir flytia ok godra manna saalur i paradisum medr siorfalldri grein eptir þi sem ritningin segir. Su er ein at þeir³ flytia þær iafnan ok eggia til gods. huar fyrir [þær goraz maktligar⁴ þagat at koma. I annan stad eggia þeir saalurnar aa sealfum andlatz timanum at girnaz upp aa paradisar fagnat ok tendra þær sua framarluga þar til. at þær skiliaz giarnsamliga uidr likaminn. at nidrlagðri þeirri natturligri astuð ok aludru sem þær hðfdu uid hann haft ok lagit langan tíma. I þridiu deilld reka þeir uhreina anda aa brott fra þeim þann tíma sem þær fara framun af likamanum. til þess at þeir megi saalunum onga taalman eðr hindran þa gðra. Medr siordu grein flytia þeir iafnuel syniliga nðckurra forprisadra⁵ manna saalur til himinríkis [sua sem hins heilaga⁶ Benedicti.

Eigi fær godr engill af sealfs sins natturu sééd andarinnar hugrenningar einar saman sua lengi sem hon lifir i likamanum. huadan af er hann undirstendr eigi ne skilr manzins innri hluti utan af nockurri likams giðrd edr athðfn ellar af krapti þess lysanda spegils

¹) saal. B; lifs, A ²) uernðandi, B ³) saal. B; þær, A ⁴) [þeir giqraz maktligir, B ⁵) heilagra tilf. B ⁶) [eptec andlaatið sua sem qnd heilaga Martini ok hins sæla, B.

sem hann birtiz af. Elgi fær ok fiandinn þess hattar hugröningar skilit edr seed. Englarnir taka ok nöfn af sinum þrindum edr embötti. huern tíma sem þeir eru til mannanna sendir. sua sem Michael. Gabriel ok Raphael. Hinum heilaga Michaeli eru .iiii. lutir kendir ok einkannliga eignadir. þat er eitt at hann berst moti drekanum þat er i moti sealfum feandanum. annat er þat at hann kemr til at hialpa guds folki ok fulltingia. þat er hit þridia at hann flytr godra manna saalur til hinnar himnesku paradisar. i fiorda stad er hann prepositus paradisar forstiori. þat er þeirrar heilagrar kristni sem her stridir¹ fyrir guds skyld i uerolldinni. sua sem hann uar i fyrrunni² fyrir uars herra pining forstiori sinagoge. Nu þa at þeir sé til nöckurs gudligs embættis sendir. þa sea þeir allt at eins iafnliga guds födur aaseonu ok iafnan girnaz þeir hana at sea. Ok þo at andlig skepna megi takaz edr skilia undir stadarins grein edr endimarki. medr þi at hon se sua i nöckurum stað at hon se eigi i odrum stad. ok hon lidi or odrum ok i annan. þa göðir hon þo eigi medr sinni tilkuamu mæling³ edr naueru grein. þiat eigi þröngdi margir andar edr minnkadi sua rum allt at eins. þo at þeir kemi utöluligir i einn stad allir samt ok i senn. at þar mætti fyrir þann skyld þa færi menn ok adrir likamligir lutir uera enn adr. ok uæri þo engin þeirra andanna annarr i ödrum. utan helldr mundu þeir allir greinliga uera skildir huerr uidr annan ok ifra ödrum sin i milli. þiat andarnir einir saman fylla önguan stad meðr likamligum mikilleik. huersu miklir ok margir sem þeir eru. utan helldr medr heilagum ok haleitum krapti.

Af genesi. Jördin uar þa aud ok auaxtar laus ok utan alla prydi. *af scolastica historia.* þat er sua mikit at segia at fyrr sagt heimsins smidi sua skapat uar usyniligt autt ok usamit. eptir þi sem Augustinus segir i sinni fyrr nefndri bok. þartil er gud skipadi ollum lutum eiginligar myndir huerium sem einum i sinum stöðum ok stettum.

Af genesi. Ok uoru myrkr af loptzins skugga ok uskerleik alla uegna um iordina. En guds heilagr andi fluttiz yfir uötnin. *af historia scolastica.* þat er yfir [fyrir sagt⁴ heimsins smidi edr efni medr sealfs sins uilia ok fyrirhugsan til eptirfarandi skapanar. Fyri sagt heimsins smidi edr efni kallar bokin fyrir þann skyld stundum iörd. annan tíma undirdiup. ok stundum uötn. at þat syniz þa fleirum til heyra. sem þat er eigi at eins medr einnar höfutskepnu

¹) nu tilf. B ²) fyrstunni, B ³) r. f. næring ⁴) saal. B; sagt fyrir, A

nafni nefnt. Fyrir þi uar þat þa þegar kallad himinn ok iðrd. at himinn ok iðrd uurdu ok skapaduz þar af. fyrir þa sok uar iordin kollut¹ usyniligh ok usamit ok myrkr yfir undirdiupit. at hon uar þa utan alla eptirfarandi formeran. ok hon hefði þa enn medr engarri mynd megat sön edr handlat uerda. þo at nöckurr madr hefði þa til þess uerit at hafa profuat þat. Fyrir þi uar þat sama smidi uatnit nefnt. at þat var þeim auduelligt ok eptirlátsamt. sem af þi skapadi eptirfarandi luti. ok fyrir þa grein adra at allir þeir lutir sem aa iardriki föðaz. huart sem þat eru helldr kuikindi vaxandi uidir edr groandi grös ok þilikir lutir. þa taka allir af uðkunni ok af uatninu næring ok sina formeran.

Af genesi. Ok þa sagdi gud sua. Verdi lios. Ok þegar i stad uard liosit. ok sealfir hann saa at liosit uar gott ok skildi hann þat i brott fra myrkrinu. ok gaf þi nafn at þat skyldi heita dagr enn myrkrunum at heita nátt. *af scolastica historia.* Sem þessi skilnadr gerdiz milli lioss ok myrksins. uard eigi sidr medr guds bodi af glæp ok tilskyllðan Luciferi ok hans fylgiara englanna skilnadr. þiat fyrir liossins nefnd merkiaz þeir englar² sem stódu ok stadfestuz i guds ast ok elskhuga. enn fyrir myrkrin merkiz siandinn ok þeir sem medr hönun fellu. uoru þeir allir keyrdir brott. sumir allt nidr til heluitiss. en sumir i þat hit þokufulla lopt milli himins ok iardar. sem eigi er sua ofarliga at þeir hafi nöckurn fagnat edr gledi af liosinu. eigi ok miok nedarliga³ at þeir megi sua mikla freistni ok margan vfagnat oss gödra sem þeirra uili er til. ok þo fylgir þeim æfinliga sin heluitis pina huar sem þeir eru.

Af genesi. Ok sua uard aptann ok morginn. bædi samt einn natturlighr dagr. *af scolastica historia.* þat eru uár .ij. dæghr. þiat i fyrstu er gud skapadi himin ok iorð. skapadi hann ok liosit sem sagt uar. Nu sem þat settiz ok minkadi⁴ seint ok seint. þa uard þapan af fyrsta dags aptann⁵ eptir uarum uana. ok þi sama liosi umlidandi⁶ iðrdina ok siþan upprennanda⁷ uard morginn. *Af Augustino.* Fyrr nefndir uillumenn Manichei. kallzandi þat at dagrinn hefði af aptninum hafiz. skildu eigi at sua sem liosit uar kallat dagr enn myrkr⁸ natt heyrdi deginum til. enn aptanninn uard eptir þat sama uerk sua sem lidnum ok lyktadum sealfum deginum. Enn fyrir þa skynsemd at nattin heyrdi sinum degi til. þa ségiz eigi einn

¹) sqgð, B ²) tilf. B ³) sua tilf. B ⁴) minnkadiz g, B ⁵) ok morginn tilf. B ⁶) umliðanda, B ⁷) upprennandi, B ⁸) myrkrin, B

dagr hafua odru uiss¹. lyktaz ok umlidit utan at lidinni nattinni. sua sem morginn uard. Teli az sua sidan medr sama hætti adrir dagarnir fra morni ok til annars morgins. Leid sua nattin ok lyktadiz. enn annarr dagr byriadiz.

Her segir fra þi er gud skapadi aa oðrum degi festingar himin ok sundrskiptingh aa uðtnum.

3. A odrum degi skipadi gud hinum hæstum þessa heims haalfum. þiat himinriki var þegar fyllt ok skreytt medr helgum englum [sem fyrr var sagt. þa er þat uar skapat.² Gordi hann þa festingarhimin. hafanda innan i ser alla þa hluti sem ugr hðfum nõckura³ uissu af. ok skildi medr honum i sundr aull þau uðtn. sem hann uildi at her ugr eptir i ueroldinni. fra hinum sem yfir honum eru. sua saman strengdum ok þrõngdum sem kristallus edr hinn hardazti gleriss til at iafna. utan þat at þau megu litt edr ecki bradna af nõckurum elldzhita. ok sagdi sua. *af genesi*. Verdi festingarhiminn i milli uatnanna ok skili þau i sundr sin i milli. *af scolastica hystoria*. Gordi gud þa festingarhimin af uatzins hðfudskepnu sua sterkliga samantengdan ok strengdan. at hann hefir i ser allar himinfastar stiðrnur. ok þi likaz skiðran⁴ sem kristallus. sua huelfdan til litils lutar at iafna sem bðllott eggskurn. ok greindi sua i sundr medr honum þau uðtn sem undir honum eru fra þeim sem yfir honum eru. þa skapadi hann ok undir festingarhiminsins nafni adra himnana enn sealft himinriki. Enn fyrir hueria sauk er gud uildi at uðtnin uæri yfir festingarhiminum. þa er þat sealfum honum kunnigt. eptir þi sem segir Comestor. þo at nockurir menn hafi þa gllan aa at [þapan komi⁵ regn aa sumartima. Augustinus segir at huilik uðtn er þar eru ok medr huerium hætti þau cru.⁶ þa efum uer medr ðngu moti at þau eru þar. þiat meiri er rðksemð þessarrar rituingar segir hann enn allr glðgg-leikr ok skodan mannligs skilnings ok huguitz er til. *Af genesi*. Ok þegar i stad uard sua. gaf⁷ gud honum þat nafn at hann het himinn. *af scolastica hystoria*. þiat himinninn hefir i þessum stad allt eitt at þyda ok hulning. fyrir þa sauk at hann hylr ok hirdir fyrir oss alla usyniligha luti.

Af genesi. Ok sua uard aptann ok morginn medr fyrri grein annarr dagr. *Af scolastica historia*. Ebreskir menn segia at engill-

¹) *saal*. B; uegs, A ²) [or þat var skapat sem fyrr var sagt, B ³) skilning edr *tilf*. B ⁴) af sialfum ser *tilf*. B ⁵) [i suma stadi komi þaðan, B ⁶) þar *tilf*. B ⁷) þa *tilf*. B

inn uard aa þessum degi flandi. ok draga þat eigi sizt. til dæmiss þar um. þo at þessa dags uerk se gott sem allra þeirra annarra sem gud gërði. þa er þo allt at eins eigi her af þessu¹ þat einkannliga lesit. at gud saa at þat uar [god skepna.² Huerium er þeir synaz samþyk-
iaz sem aa manadagh³ ueniaz englum messur at syngia. sua sem þeim til lofs er stadfestuz i guds þeonostu. Enn heilagir kennifedr hallda annat fyrir sannara. at þat se helldr sua meirr uordit fyrir ann-
arrar merkingar skyld. Guð er sealf eining ok samþykt. ok fyrir þi leiðiz hann allan aaskilnät ok sundrþykt. enn tuitalan greiniz ut af eininginni fyrst. ok fyrir þann skyld takaz aðrar tölur i heilagri ritningu medr meiri uirkt ok metare⁴ merkingu. Ma þat ok uel aud-
synaz af uárs herra ordum. at engillinn hafi aa hinum fyrsta degi fallit. þar sem sealf hann talar sua af honum milli annarra luta i Jons gudspialli. at hann uar allt fra upphafi manndrápari ok hann stód engan tima ne stadfestiz i sannleikinum. Enn af þi at sua ma synaz ok segiaz at hins þridia dags uerk greiniz ut af annars dags uerki. sem sidarr má synaz. þa lofaz þat eigi sua sem önnur fyrr enn aa þridia degi. sua sem þat er fulluliga lyktat ok algört.

Her segir fra þi er gud let iordina birtaz ok fræuaz. af speculo historiale. Capitulum.

4. A þridia degi let gud þau uðtn sem undir festingarhimninum uoru. samnaz saman i einn stad. ok iordina birtaz. skipadi hann sua florum fyrr sôgdum höfudskepnum huerri medr sinni spera innan festingarhiminsins eptir þij sem⁵ sealfra þeirra þykt ok þungleiki [er til.⁶ Elldinn efztan næst festingarhimninum. þiat hann er lettaztr. af huerium er truiz at sealf himintunglin hafi gðr uerit. þa loptit. er þat i sinum efra part skiært i ser. enn i hinum nedra hefir þat marga ruglan af uindum ok uætum. þokum ok reidarþrumum. sniofum ok elldingum ok odrum þeim lutum tilkomandi sem ugr höfum fulla raun af. þar næst uatnit. huert er hann samnadi saman i undirdiupit. dreifandi þadan sua sem af einu modur kyni aull ueralldarinnar uðtn um leyniligar iardarinnar raasir ok umferdir. henni til freouanar ok manniaum til nytsemðar. nedsta skipaði hann iordina ok innzta i aullum þeim. þiat hon er þunguz. iafnuættandi hana⁷ sua sem meðr einni uaag ok setiandi i miðian heimsins punct medr aullum sinum

¹) þessum, B ²) [gott, B ³) maanadaga, B ⁴) saal. B; mo ok, A
⁵) tilf. B ⁶) [tilf. B ⁷) saal. B; þeim, A

yfirgættis þunga. molldu ok allzkyns maalma kyni. grioti ok gimsteinum ok¹ annars hattar steinum. Ok sem hann byriadi þessa dags uerk sagdi hann sua. *af genesi*. Samniz saman i einn stad uðtn þau sem undir himninum eru. at [þurr grand² megi synaz. ok þegar i stad uard sua. *af Augustino*. Skildiz þa ok i sundr skiptiz i þær myndir sem nu scam uær þat hit usyniliga heimsins efni sem stundum uar kallad aud iord³ ok usamit. annan tima myrkr edr⁴ undirdiup ulla uatn. fyrir huert er guds andi fluttiz medr fyrri grein. sua at iðrdin formerat af þi sama efni birtiz audsyniliga i sinum stad eptir þi sem nu syniz þat. ok er bædi sallt ok sætt. Matti þat uel uera at þau uðtn sem medr nõckurri [döggvan af þoku⁵ huldu ok um foru allt þat rum ok uidattu sem i loptinu er. sua sem medr småregni edr isinghu. fengi uerit i litlum stad hia þi sem adr. siþan er þeim uar sua sterkliga saman strengt. Kalladi hann þa þurrlendit iðrd enn allt saman uatnanna megin kalladi hann hauf.

Ok sua sem uatnanna uerk uar fyllt ok framm komit. segir Moyses at þat uar gott ok ual gort. ok lagdi þar til iafnframm annat uerk medr þessu. ok sagdi sua. *af genesi*. Groi iðrdin ok freoiz medr blomberanda⁶ gras gerandi sitt saad. ok medr epliberandi treo ok allzkyns alldinuð gerandi allan sinn aauðxt eptir þi kyni sem þat er uordit sik til. huers saad er i sealfu ser skal aa iordunni uera. Ok þetta uard allt.⁷ at iðrdin bar þegar grænt gras medr hinn bezta blomma ok saadberanda medr sinu kyni ok epliberandi treo gerandi fagran aauðxt. ok huert sem eitt hafanda medr ser sealfs sins saad medr sinni eiginni mynd. *af speculo historiale*. Eigi leiddi iðrdin þa ok sua seint ok aa löngum timum framm sinar plantanir sem nu. helldr uar ðll þessi hennar fegrd ok frygð þegar i stad medr sinum eiginlighum blomum ok aauexti. *af scolastica historia*. Ok þo at nockurir menn hafi þrætt um ok á greint huert er helldr hefir heimrinn uerit skapadr aa uartima. þiat þa blomgaz ok aauaxtaz flestir hlutir. edr aa haustar⁸ tima i augustó manadi. af fyrirfarandum ordum at iðrdin bar framm epliberandi treo gðrandi fagran aauðxt ok gras hafanda sitt saad. ok helldr heilog kirkia þat stadfastliga fyrir satt i sinum kenningum ok læridomi. at hann hafui aa uarit i marcio skapadr uerit. A þeima degi plantadi gud ok iardneska paradis. þat land er sua heitir ok liggir til austrættar af þeirri heimsins halfu er Asia heitir. miklu hæra enn nõkkut annat land aa uáru byggiligu iardriki. ok þui matti

¹) meðr qlum, B ²) [þurrlendi, B ³) iqr (!) B ⁴) ok, B
⁵) [þoku döggvan, B ⁶) blomganda, B ⁷) sua tilf. B ⁸) saal.
ogs. B

Noa flod huergi námunda þi ganga. ok fylldi¹ þat þegar meðr aullum lystugleik ok unadsemd upprennandi ædar meðr fõgrum framþliotandi uðtnum meðr iardarinnar berligum² blomstrum ok allz haattar þeim treom sem full uoru af frygd ok fõgrum aauexti. Nu sua gort sem uar. sá gud at þetta uar allt saman god skepna. ok sua uard aptann ok morginn ok lyktadiz meðr þui hinn þriði dagr.

Her segir af fiorda degi er gud skapadi sol ok ðill onnur himintungl. af speculo hystoriale. Capitulum.

5. A fiorda degi pryddi gud³ himininn ok þa luti meðr himneskum liosum. sem adr hafdi hann gðrt. einkannliga fyrst hinar efztu haalfur heimsins. skapandi þa oll himintungl huer er iðrdina skyllði birta bædi um nòtr ok um daga huart eptir sinum hætti ok greina alla tima huert⁴ meðr margfalldrí⁵ sinni ræringu.⁶ ok sagði sua. af *genesi*. Verdi lysandi stiornur i festingarhimninum. at þær greini i sundr sér huart dagh ok nátt. at þær se til taakna ok tima. dagha ok aara. ok lysi i festingarhimninum ok birti iðrdina. ok þegar uard sua. *Scolastica historia*. Eigi at eins let gud þessi lysandi lios sem uær köllum himintungl uerda uerolldinni til fegrdar ok liossins nytseundar. nema ok þar meðr til taakna edr marka. at af þeim megi merkiaz huart sem⁷ eru skir uedr edr uskir. blid edr hridir. ella til þess at af þeim skyllði uerda þau .xij. taakn er ugr köllum stiðrnumðrk sem zodiacus hefir i sér. ok at greina tima. þat er uaar ok sumar haust ok uetr. ok þar meðr þa sem uær köllum solstödu tima aa uetr ok sumar ok iafnættis tima aa haust ok uár. ok at greina daga. uikur ok manadi. aar ok aldir.

Af *genesi*. Gud gordi tuau stor himintungl. hit meira. þat er solina. til þess at þat skyllde meðr sinni birti deghinum lysa. hit minna. þat er tunglit. at þat lysti nattinni. Stiðrnur gerdi hann ok þar meðr ok setti þær allar i festingarhimninum. utan eigi þær .vij. meðr solu ok tungli. sem planete heita. þær reika ok leika lausar i loptinu ok ganga i gegn fyrr sögdum festingarhimni. at þær meðr sinn gangh tempri hans uelltingh ok umturnan. Setti hann þær fyrir þa sauk þar. at þær skyllði meðr þi liosi sem þær höfdu⁸ af solinni birta alla uerolldina ok gora grein milli lioss ok myrkr. af [*scolastica*

¹) saal. B; skyllði, A ²) þegelegum, B ³) ok prisulega skreytti tilf. B

⁴) huart, B ⁵) tilf. B ⁶) r. f. næringu ⁷) er helldr, B ⁸) hefði, B

*historia.*¹ Eigi let gud fyrir þann einn skyld bæði tungl ok stiðrnur birtu nattina. at hon skyldi eigi meðr ðllu feigrdar laus uera. sua sem þa uæri ef hon hefði meðr ollu ekki lios ok birti. utan ok til þess eigi sidr. at þeir menn sem a nattartimanum starfadi skyldi þar af hialp ok huggán hafua. sua sem skiparar ok adrir farandi menn ok ein-kannliga i Blalandz eydimörkum edr sandhaufum. þar sem litill uindz-blærr sléttir ok hylr þa uegu. sem adr hafa farnir uerit. *Ysidorus dicit.* Þeir eru sumir fuglar sem eigi megu þola at sea solarinnar lios. sua sem noctua. er allr er einn ok nocticorax. huerr er fyrir þa sauk heitir noctua. at hann flygr um notr² ok sétz² ðngan tima um daga. þuiat þegar i stad sliouaz hans syn sem dagrinn birtiz. Hann er engin i þeirri ey sem Creta heitir. ok þo at hann se þagat fluttr af odrum stöðum. þa deyr hann þegar³ sem hann kemr þar. Sa fugl sem strix heitir er⁴ náttfugl meðr fleirum odrum. ok fôdaz þeir flest-ir miok aa nattinni. *scolastica historia.* Eigi uar solin ok þui sidr naudsynligh ok þarfligh at þat hit biarta sky gordi ok fylldi hennar embötti sem ueroldina birti. þuiat þat sama sky hafði litit lios ok læ-megit.⁵ ok lysti lettliga huergi edr litit utan hina hæsta hluti sua sem nu lysa stiðrnur. Eru ymsar getur aa ok ætlanir huat af þui skyi hafi uordit. annat huart at þat hafi apr horfit i þat sama efni sem þat uar skapat af. sua sem su stiarna er Austruegs konungum uitradiz. ella at þat sama fari ok fylgi iafnan meðr solinni. ella þat at solarinn-ar likamr se af þi sama görr. Sua finnz ok skrifat at solin uar gôr aa morgintima ok i austri. enn tunglit at aptni sua sem tilkom-andi nátt ok i austri. Enn þo uilia [sumir sanña⁶ at þau uæri bæði samt gôr aa morgintima. sol i austri en tungl i uestri. ok þann tima sem solin settiz. hyrfi tunglit at tilkomandi nátt til austrs. Heil-agr Augustinus syniz hinni fyrri greininni samþyckiaz⁷ i fyrr nefn-dri sinni bok yfir genesim. her segir sua milli þeirra sem malug-ligha ok kauisliga⁸ kallza. sua sem eptirfrettandi huilikt er tunglit uar skapat i fyrstunni.⁹ huart helldr þilikt sem þa er prim er. sakir þess at þa ætti sua at telia. edr fullt ok .xiii. natta. fyrir þann skyld at þat hefði þa átt uskatt¹⁰ at hafa uerit. at hann sinnar huarigum ne samþyckir i alla staði. helldr gengr þar i milli¹¹ segiandi berliga meðr fullkomnum orskurd. at huart sem þeir kalla i þann punct uerit hafa sem prim er edr fullt sua sem .xiii. nátt. at gud gôrði þat

1) [saal. B; genesi, A 2) saal. B; setz, A 3) leið tilf. B 4) ok tilf. B
5) saal. ogs. B 6) [nqekurir sogia B 7) samþykkia B 8) saal. ogs. B
9) fyrstu 10) vskadt, B 11) hann tilf. B

algðrt. af *genesi*. Ok sealfir hann sa at þetta uar enn ein god skepna. vard sua aptann ok morginn ok lyktadiz hinn fiordi dagr.

Her segir fra þi er guð skapadi fiska ok fugla. *scolastica historia ok speculum historiale. Capitulum.*

6. A fimta degi pryddi gud loptit medr fliugandum fuglum ok uatnit medr suimandum fiskum. takandi af uatninu efni til þessa huars-tueggia. þiat uatnit snyz lettliga til loptzins sua sem þat þynniz. loptit snyz ok aa sðmu leid auuellldiga til uatzins sua sem þat þykknar. *Augustinus*. Skulu þeir allir skynsamir menn. sem þessor ord ok atkugdi gðra nockura hrøring¹ edr efadsemd. þat ual mega uita. at hinir uisuztu menn þeir sem þess² hattar hluti skoda ok skynia uanduirk-liga. taka þetta hit þokufulla lopt ok hit uðkumikla medr uðtnunumi. sem fuglarnir fliuga i. þiat loptit þrønguiz sua ok þykknar af þeim uetum ok andargust sem upp leggr af ollu saman iðrdunni ok uatninu. at þat þolir harðla uel fuglanna flug. þar af uerda sua mikil dauggfaull um nøtr. iafnuel at heidskirum uedrum. at grasit er aluátt af þeirri saumu daugg einni saman um morgininn. eptir þi sem uer megum sea sealfir. Sua sinnz ok skrifat i hinum skiluisuztum bokum ok røksamligum ritningum. at þat flall sem Olympus heitir. ok stendr i þeirri haalfu Grecie sem heitir Macedonia. se sua yfiruættis hátt. at aa þess efstum hædum uerdi huarki sky ne uindr. fyrir þann skyllid at þat er ðllu þessu uetuloptinu hæra. i hueriu er fuglarnir fliuga. ok fyrir þa sauk segiz at þar fliugi eigi nockurr fugl. Enn þessa uard sua uist ok kunnigt gort. at þeir menn sem til þess uolduz ok uðnduz aar fra aari at fara upp aa ofanuert þat sama flall sakir nockurra sinna fornfæringa. eigi ueit ek huerra hellz segir hinn helgi *Augustinus*. þa skrifadu þeir nockura merkiliga luti uppi þar aa molldunni edr duptinu. hueria er þeir fundu meðr aullu uskadda ann-at aarit eptir sem þeir þar komu. Matti þat medr ðngu moti uera. sem huerr skynsamr madr ma skillia. utan þar kēmi huarki uindr ne uæta. Enn af þi at þar uar loptit miklu þunnara enn þeir mætti þat standaz sakir engis andargustz moti uana sinum ok natturu. þa baru þeir upp þannig meðr ser uáta suoppu³ ok logðu uidr nasirnar⁴. sealfum sér. at þapan af tōki þeir þykkara lopt ok likara [sinum natturu uana.⁵ sogdu þeir sik eigi at⁶ cinn fugl þar secd hafa. Eigi segir siá hin skiluisligzta ok hin truanligzta skrift uskynsamliga at þi edr uretlliga. eigi at eins fiska ok ðnnur þau kuikendi sem i uotn-

¹) røring, B ²) tilf. B ³) suoppu, B ⁴) nasar aa, B ⁵) [sinni natturu, B ⁶) mgl. B

um flytiaz utan ok iafnuel fliugandi fugla af uðtnunum sædz hafa. fyrir þa grein at þeir megu uel ok fagrliga um þetta loptit fliuga. sem af iardarinnar ok hafsins uðkum ok uetum riss ok þykknar.

Af *genesis*: Gud sagdi þa sua. Leidi uotnin ut af ser skridanda lifs anda kuikenda ok fliuganda fugla kyn undir festingarhimninum upp yfir iordina. *scolastica historia*. Fyrir þann skyldd eru fiskarnir her kalladir [skridlig kuikendi.¹ at þann tima er þeir lengia sik suimandi i uðtnum sem aakafiligaz. flytiaz þeir þo at lettligarr yfir sin briost á uatninu. likara skridandum iardar kuikendum enn þeim er ganga. [Af þui orði villtiz miok hinn visi Plato þann tima sem hann kom niðr a Egiptaland ok las þar bekr Moysi. at fliuganda fugla kyn leiddiz upp yfir iordina. Hugði hann at Moyses hefði þann skilning aa haft. at fliugandi fuglar ugru loptzens skraut ok pryði at eins niðri viðr iordina. enn goðer englar ok illir veri hinu efra loptinu til skrautz ok fegrðar. Enn þat er ekki sva. þiat goðer englar eru i himinriki sem fyrr var sagt. enn iller voru i brott keyrðer ok rekner i þetta hið þokufulla lopt. sialfum ser til eylifrar pinu enn ekki til nokkurs skrautz eðr pryði.² *Genesis*. Ok þa skapadi gud stora huali ok annan lifanda ok hræriligan fiska kyns anda. huat er uðtnin höfdu gefit ut af ser medr sinum eiginligum myndum. ok fliugandi fugla. huern medr sinu kyni. Gud sa at þetta uar ein god skepna. ok blezadi bædi fiskum ok fuglum sua segiandi. Uaxit þer ok fiðlgiz ok fyllit seofarins uðtn. siolgiz ok fuglarnir eigi sidr yfir alla iordina. Vard sua aptann ok morginn ok lyktadiz hinn fimti dagr.

Her segir fra þi er gud skapadi lauf ok gras ok skryddi iordina medr allzkonar blómstrum ok kuikendum ferfættum. Capitulum.

7. A hinum setta degi pryddi gud iordina seinaz. sua sem eina af þeim fiorum fyrr nefndum höfutskepnum sem þungaz er³ oc lægz liggr. aullum hinum hærnum halfum heimsins þat er himninum loptinu ok þar medr uatninu fyrri³ fagrliga skipadam ok skryddum. Skapadi⁴ hann aa þeina degi upp aa iordina þrenn kuikenda kyn. eitt er alidyr. þat sem ugr kollum busmala. annat skridkuikendi. þridia aunnur ferfætt kuikendi sem uillidyr. Ok fyrir þa sauk at gud uissi fyrir at madrinn mundi syndaliga falla. þa skapadi hann buit honum til fæðu ok uidrhialpar eptir komanda erfidi. þiat iumentum er upp aa norrænu⁵ ein hialpadar skepna. A þann sama dag skapadi hann ok

¹) skridkuikendi, B ²) [tilf. B ³) tilf. B ⁴) saal. B; skipadi, A ⁵) at segia sua sem tilf. B

manninn eigi sidr til at byggja uerolldina þessa heims, sua sem hann hafdi hana algort ok fagrliga prydda, gorandi hann af tueimr naturum, likaminn af iardarinnar molldu samtengiandi honum skynsamligan lifs anda af öngu efni, utan at eins medr sealfs sins almætti skapadan. Ok sem hann byriadi þessa dags uerk ok skapan sagdi hann sua. *genesis*. Leidi iördin framm ok gefi ut af ser lifanda anda medr sinu kyni, busmala, skridkuikendi ok fersfætt kuikendi,¹ huert sem eitt medr sinum eiginlighum myndum. Vard ok þegar i stadinum², sua, at gud gordi öll iardarinnar skridkuikendi eptir sinu eigin³ kyni. Ok sem gud fadir saa at þetta uar ein god skepna, sagdi hann sua til sins sota sunar ok heilags anda. Gorum uer manninn eptir uarri liking ok likneskiu, at hann se stiornari yfir siofar fiskum ok himinsins fuglum, fersfættum kuikendum ok aullu iardrikinu, ok þar meðr ollu þi skridkuikendi sem nockura lifs ræring hefir i uerolldinni. Skapadi gud manninn eptir sealfs sins mynd ok likneskiu, skapadi hann bædi karlmann ok kuenmann, ok þo sidarr konuna sem ofarr meirr man heyrar mega.

Scolastica historia. Af þrennum lutum⁴ ma einkannligha merkia manzins tign ok uirðing. Þat er hit fyrsta at eigi at eins uard hann i sinu kyni sem fyrri sagdir lutir, helldr ok iafnuel at hann er þar meðr guds likneskia, fyrir þui at hann gaf honum einum skynsemdar skilning af ollum ueralldar kuikendum. Er likneskia heilagrar þrenningar medr þrifalldri grein⁵ ok skilning mannzins aund ok hugskot, þat er til⁶ minnis, til skynsemdar skilningar ok til uilia edr elskhuga,⁷ þiat þessir .iii. lutir eru ein ueran ok eitt lif medr huerium manni sem einum, sua sem .iii. personur eru i guds þrenningu fadir ok sonr ok heilagr andi, ok þær allar eru þo einn gud, þat er annat at hann uar skapadr medr stadfestri⁸ fyrirhugsan, þiat i odrum sinum uerkum baud gud at eins, ok uurdu þeir lutir, enn i þessu sögdu guds personur fadir ok sonr ok heilagr andi sua fyrirhugsandi ok stadfestandi sin i milli. Gorum uær manninn, þat er hit þridia manzins tign ok forprisan, at hann uar skapadr herra ok sua sem konungr allra⁹ iardneskra kuikenda, ok at þau skylldu honum til klædnadar ok fædu ok til erfuidis lettis¹⁰ ok til uidrihalpar, sidan er hann hafdi misgert, þiat fyrir syndina gaf gud bædi mannum ok odrum kuikendum iardarinnar aaðxtu til södu. [ok þi¹¹ at iordin

1) *saal*. B; kukuendi, A. 2) i stað, B. 3) eignu, B. 4) greinum, B. 5) mynd, B. 6) *tilf*. B. 7) *her. beg.* Framg. I. 8) *saal. ogs.* B; staðfastre, Framg. 9) *annarra tilf*. B, Framg. 10) *letta* B, Framg. 11) [fyrir þui, Framg.

leiddi þa önguan lut ufrea¹. ut af ser edr² skadsamligan. Enn þess-
arrar drottunar misti hann af syndarinnar tilskylldan. bædi yfir hinum
störstum kuikendum ok hinum smæstum. yfir hinum stærstum sua-
sem leonum. til þess at hann ulti ok uidrkenniz at hann hefir latit
sitt ualld ok drottnan yfir þeim. enn yfir hinum smæstum sem flugun-
um.³ til þess at hann skili ok undirstandi þar af huersu uanmegn⁴.
ok herfiligr hann er þar af uordinn. yfir medalkuikendum hefir
hann enn ualld séór til hugganar. ok at hann ulti þadan af at hann
hafdi sua fyrir syndina yfuir odrum sem þessum.

Speculum historiale. Medr þeirri⁵ hinni fyrstu ok hinni fremstu
fyrir sagdri heilagrar þrenningar likneskiu sem manzins hugskoti er.⁶
i huerri er hann samlikiz gudi meðr heilagum englum. berr madrinn.
ok guds liking einkannliga i .v. lutum. Hin fyrsta er su drottunar
röksemd ok ualld sem i fyrstunni uar honum ueitt. þiat sua sem gud
er allra luta drottinn ok herra. himneskra ok⁶ iardneskra ok þeirra
sem i heluiti eru. aa þa leid uar madrinn sem drottinari ok herra
yfir skipadr eigi at eins fyrir sögdum kuikendum utan ok þar medr
allri þessa heims ueralldar bygd. sem fyrir uar sagt. Annat er upp-
hafsins röksemd. þiat aa þann haatt sem gud er upphaf allra luta
fyrir sina skapan. sua er Adám allra manna upphaf ok fyrstr fyrir
getnadarins skyllt. þat er hit þridia at sua sem nöckurir hlutir eru
samkuæmiligr milli guds ok annarra hluta. sua⁷ kemr ok mart saman
medr mannum ok audrum ueralldligum lutum. ok þaþan af kallaz
hann minni heimr. þat er hit fiorda at sua sem gud er allra luta enda-
lykt. sua er madrinn ok sidarst⁸ eptir natturu skipaninni.⁹ þiat hann
var seinaz skapadr. þo at hann uæri allra iardligna hluta fyrstr ok
fremztr eptir skynsemdar skipan. þat er hit .vta. at sua sem gud er
hueruetna allr medr sinn alnatt i hinum meira heimi. sua er aundin
i sinum minna heimi þat er i ollum likausins limum medr huerium
sem einum ueralldligum manni. Madrinn medr sinni skynsemd er eigi
þaleidis skapadr lutr ok nidrleittr sem skynlaus kuikendi. er hans lik-
ams uðxtr retrtr formeradr upp til himinsins sua sem sealfan hann aa-
minnandi. at hann hafi aa þann haatt sin hugskotz augu ok skilningar-
uit til himneskra hluta. sem hans likamligh augu skilningaruit ok
aaseona ueit¹⁰ upp til himinsins. Hann uar ok þa litlu stund sem
hann stod i þeirri¹¹ meinleysiss stett. ok skyllti æfniliga uerit hafa.

¹) saal. ogs. B og Framg. ²) skepnunni tilf. B, Framg. ³) flugunum B,
Framg. ⁴) vanmeginn, B, Framg. ⁵) þessi B, Framg. ⁶) tilf. B, Framg.
⁷) tilf. Framg. ⁸) sidaztr B, Framg. ⁹) saal. B, Framg.; skapaninni, A
¹⁰) saal. ogs. B, Framg. ¹¹) mgl. B, Framg.

utan alla piniliga angst. ef hann hefði eigi misgort. þíat honum skyldi huarki hungur ne þorsti. eigi kuldi ne hiti. eigi erfídi ne nockurs háttar krankleiki angrat hafa. Eigi hefði hann ok þurfat¹ líkams dauðann at ottaz. þíat lífandiss [líkaminum skyldi hann² slutz hafa til eilíftrar dyrdar. Eigi hefði hann ok þurft klædnat at hafa. ok þó hefði hann [þar af³ óngua skamfylling fengit. þíat engan kendi hann þa uera sinn leyndarlim. heldr enn hófudit hendr edr fótr. Madrínn hefði þa getinn uerit utan alla synd ok suuírdu. enn fódðr utan allrar sutar⁴ ok sárleíks.

Ok eptir þat er gud hafði sua skapat þau. blezadi hann þeim ok sagði sua. *genesis*. Vaxit þit ok síðlgiz ok fyllit iordina ok stíornit henni. Drottnit ok síofarins fiskum himinsins fuglum ok ollum þeim kuikendum sem roraz aa iardriki. af *scolastica hystoria*. þar sem gud sagði sua. Vaxit þit ok síðlgiz. huat er eigi matti⁵ uerda utan þeirra samblandan. þa skapadi hann hiuskap milli karlmanz ok konu. huar af er þeir uillumenn eru af sinni sógn aprtsettir ok suuírdir. sem þat sógdu at sambud milli karlmanz ok konu mætti alldrigin uerda utan synd ok saalu haaska. *Augustinus*. Varu þeir menn ok er þess spurdu. huersu madrínn hafði nóckut ualld yfir dyrum fiskum edr fuglum ok ollum audrum daudligum kuikendum. meðr þui at ugr seam mennina af mórgum dyrum drepna uerda ok marga fugla þa oss mein gðra. sem uer uilldim feginsamliga fordaz ella giarnsamliga gripa þa ok faam þat eigi gert.⁶ huersu tókum ugr at þi ualld yfir þilikum lutum. Meðr fyrstu grein ma þi þeim uel suara. at þeir uillazst mikilliga þar sem þeir hugleida eigi⁷ manzins stett. huersu hann fordæmdiz⁸ meðr daudleik þessa lídanda lífs eptir syndina. tyndi sua ok misti þess algðrleíks. sem hann uar skapadr til guds líkneskíu. Nu ef manzins [fyrdómingar stett⁹ eflir ok orkar sua miklu. at hann styri ok stíorni sua mórgum kuikendum sem busmalinn er edr enn fleirum odrum. ¹⁰þó at hann megi sakir líkamsins bréyskleíks af mórgum dyrum drepinn uerda. þa¹¹ ma hann [af óngum þeim þó tamidr edr tempradr uerda. Enn¹² sua morg ok mikils háttar dyr sem hann temr. huat er af hans ríki þa hugsanda. þi sem honum endrnyiadum ok frealsadum [er af¹³ gudi fyrir heitit. J adra deílld eru oll¹⁴ kuikendi mannum undir lagin. eigi fyrir líkamsins skyld utan heldr fyrir þá

¹) þurft, B, Frágm. ²) [líkamrinn skyldi, Frágm. ³) [mgl. Frágm. ⁴) saal. ogs. B; sottar, Frágm. ⁵) mgtti, B ⁶) þui heldr tilf. B, Frágm. ⁷) mgl. B, Frágm. ⁸) saal. B; fyrdæmdiz, Frágm.; fordadiz, A ⁹) forðomingar stett, B ¹⁰) ok tilf. B; Frágm. ¹¹) sua, B, Frágm. ¹²) [af (at, Frágm.) engum kosti þeim tamdr uerda, B, Frágm. ¹³) [ok af sialfum tilf. B, Frágm. ¹⁴) qnnur tilf. B, Frágm.

skynseind ok skilning sem tgr höfum ok þau hafa eigi: þó at likaminn uarr sée íafnual sua görr ok uordinn sik. at hann syni þat aa sealfum ser. at [ver sem¹ betri enn önnur kuikendi. ok fyrir þa grein gudi likir. þiat manzins likamr at eins er rettr skapadr ok upp-reistr² til himins sem fyrr uar sagt.

Genesis. Ok enn taladi gud til þeirra. Se herna. at ek gaf yckr huert sem eitt gras beranda silt saad. ok annan eiginligan auoxt yfir alla iordina. ok aull þau tre sem i ser hafa saad ok freo sins eigin³ kyns. at þeir lutir se yckr til fædiss ok⁴ uidrlifiss ok aullum iardarinnar kuikendum. aullum himinsins fuglum eigi sidr. ok aullum þeim iardneskum lutum⁵ sem røraz megu ok lifs⁶ andi er medr. ok⁷ þau megi þar af fòdaz. Ok þetta uard allt sem hann baud. Sa gud alla þa hluti sem hann hafdi gört. ok uoru hardla godir. ok uard sua aptann ok morginn ok lyktadiz hinn setti dagr. *Augustinus.* Þeir menn er þess spyria. fyrir hueria grein er gud gordi sua morg þau kuikendi. huart sem helldr i sio edr aa landi. sem mannum eru þi sidr nauðsynlig edr nytsamligh. at mörgh af þeim eru honum helldr miok hræðiligh ok haskásamligh.⁸ þa skilia⁹ eigi ne undirstanda. huersu allir lutir eru skapanum fagrir ok sægiligir. þeim sem alla þa hefir ok nytir til at drottna ok stiorna þar medr allri sinni sképnu. huerri er hann drottnar medr hinu haleitazta logmaali. Ef sua berr til. at einn uutr madr gengr inn i nõckurs forhags manz hus edr smidiu. þar sem hann flytr fram sina orku. þa sér hann morg þau tol ok tæki. sem hann ueit alldrigi¹⁰ til huers skulu edr fyrir huers¹¹ skyld þau eru gor. ok hyggr þau unyt ok til engiss hæf. ef hann er miok uutr madr. Einkannliga ok ef hann er¹² uforsiall.¹³ hefir fallit i einnhuern ofn edr hefir sært sik medr nõckuru iaarni huossu þij som hea smidnum hefuir legit. sua sem hann handlar¹⁴ þat uuarliga. þa ætlar hann ok hyggr marga luti þar liggjandi miok meinsamliga ok skaðsamligha uera. huerra nauðsyn ok nytsemd er smidrinn ueit hardla uel. ok fyrir þi spottar hann ok dárar hins uuitzku. ok gefr ser ecki uætta um hans uuitrleik ok uuidrkiæmiligh ord. fremiandi sina idn ok orku fasta fari sua sem hann hefir adr ællat. Ok þo eru margir menn sua uuitrir ok heimskir. at þa luti sem þeir uita eigi meðr mannum einshuerium¹⁵ smid til huers þeir eru hæfir ok¹⁶ nytir. þora þeir eigi at lasta. [helldr trua þeir þa nauzunlega ok til

1) saal. B, Framg.; hann se, A 2) saal. B, Framg.; upprett, A 3) eigins B, Framg. 4) her end. Framg. I 5) saal. B; kuikendum, A 6) lifandis, B 7) at, B 8) skaðsamlig, B 9) þat tilf. B 10) eigi, B 11) huern, B 12) miok tilf. B 13) edr tilf. B 14) hndlar, B 15) einshueria, B 16) edr, B

nokkurra nytsemða, giorfa vera þegar sem þeir sia þa. enn þeir þora
 marga þa luti at lasta¹ ok lyta i þessarri uerolldu. huerrar skapari
 ok ueitari almattigr gud er sem þeir uita eigi fyrir, huern skyllð
 skapaðir eru. uilia þeir sua i uerkum ok smiduælum almattigs guds
 hofudsmids allra luta ok hans hagleiks tolum synaz þat uita sem
 þeir uita medr ongu moti. Ek iatir² ok uel uidr gangr seghir, hinn
 heilagi³ Augustinus. at ek ueit eigi fyrir huern skyllð myss ok madkar
 slugur ok froskar eru skapaðir. ok þo séer ek allt at eins oll kuikendi
 i sinu kyni fðgr uera eigi sidr. þo at mðrg af þeim syniz meinsam-
 ligh⁴ uera bæði ok oss motstaðlig sakir synda uarra. Eigi hugleidir
 ek sua nõkkurs kyns kuikendi eðr sér likam eðr limu segir hann.
 at ek finni þar eigi matéer⁵ ok mælingar skilrikis⁶ tölur ok skip-
 anir til sæmiligs sama ok samþyektar einingar samankoma. Eigi fær
 ek ok skilit, huadan af þessir latir allir munu til koma utan af þeirri
 hinni hæstu mælingu skipan ok tölur sem i sealfri usundrskiptiligri ok
 eylifri guds tign⁷ eru ok saman standa. af huerium er þat er hardla
 uidrkæmiligt ok sannliga skrifat. at hann skipar alla luti medr uág⁸
 matéer ok mælingu. Aull ueralldarinnar kuikendi eru mannum annat
 huart nyttsamligh. ella skiæð ok skadsamlig. ella i þridia stad huarki
 medr ne moti. Af nyttsamlighum þarf eigi at spyria ne segia fyrir
 hueria sök er þau uaru skapað. Af⁹ skadsamligum lutum pinumz ugr
 fremiumz eðr ræðumz.¹⁰ til þess at uær of elskim eigi ne fysumz¹¹ of
 miok upp aa þetta lidanda lif. sem mðrgum háskasamlighum lutum er
 ladit ok undirgefitt. helldr elskim¹² ugr ok girnumz upp aa annat lif-
 it. þat sem miklu er betra. þar sem hinn hæsti fridr ok¹³ farsælld
 er. kaupim¹⁴ þat ok uerðskylldim¹⁵ medr milldleiks uerkum. Madrinn
 pinaz ok miok. þa er hann uerdr meiddr ok¹⁶ skaddr medr nõckuru
 moti af þeim eðr ottaz at uerda meiddr. þiat otti ok hrædzla er hardla
 mikil pina. huar af er hann ma hialpsamliga hirtaz. sua sem hann ser
 þessa luti fyrir sakir synda sinna ser til hafa fallit. þar af ma hann
 ok mikilligha læraz sua at ottaz ok undraz guds uerk. Ok sem hann
 séer ok hugleidir hina minztu luti sér mega mein gðra. þa endr-
 minniz hann sins breyskleiks. huar af er hann mætti ok ætti einkann-
 ligha at lægiaz ok litillæta. Vurdu þau fyrir þessa¹⁷ grein mannum
 skadsamlig eptir syndina. at þar af pinadiz hann hirtiz ok lærdiz. þar
 sem þau varu miok hoguær skapað i fyrstunni fyrir syndina. Mðrg

1) [tilf. B 2) iatar, B 3) meikli, B 4) meinsom, B 5) maatéer, B
 6) saal. B; skilrekkis, A 7) ok sgmð tilf. B 8) ok tqlu tilf. B 9) ok, B
 10) reidumz, B 11) saal. ogs. B 12) elskum, B 13) vrugg tilf. B
 14) kaupum, B 15) verðskylldum, B 16) eðr, B 17) þrenna tilf. B

af þeim uerda ok odrum at skada. huér er ecki pinaz þaaloidis þar af sem madrinn. ok eigi hirtaz þau ne lærar. Af þessum dæmum ma madrinn enn eigi sidr lærar¹ ef hann hugsar sik um. Nockur af þeim eru sua skapad. at þau skulu odrum kuikendum uera til fædu ok uidrlifiss. En til huers at uær grafimz eptir greinum af þeim kuikendum sem huarki eru medr oss ne i moti segir Augustinus. Mislikar þer madr þat at þau stoda þer ecki ne stetta. þa lat þer þat lika at þau meina þer ecki uætta.

Scolastica historia. Af hinum minztum kuikendum. þeim sem af daudra kuikenda likðmum edr uandzligum uætum.² daligum [tream edr³ dygdarlausum grqsum eru uðn at fódaz. hefir umröda uerit manna i milli. huart þau rynni þa þegar upp sua sem önnur kuikendi. Enn þar til er su orlausn gefin. at þau sem eigi fódaz af nockurri spellan edr skadsemd uurdu þa þegar. enn þau sem af einum ok odrum spelladum lutum⁴ fódaz. runnu af þeim sömum upp eptir syndina. þess ma ok einnhuerr lettliga spyria. fyrir huern⁵ skyld er gud gaf mannum fædzlu fyrir syndina til uidrlifis. þar sem hann uar þa udaudligr. En þat uar fyrir þa sauk at sa udaudleikr sem hann uar skapadr med. uar medr fædzlu nærandi ok stydiandi. ok eigi þar um medr þeim hætti sem hinn er ukominn er. huerr er ongarrar fodu þarf edr þess háttar næringar. þiat i hinum fyrra matti madrinn þat at deya eigi. enn i hinum sidarra ma hann eigi deya.

Her segir huersu uidrlikiz .vii. daga uerk almattigs guds uidr .vii. alldra heimsins.

8. Himinn ok iðrd uaru nu algðr. ok oll þeirra fegrd ok prydi fylldi gud ok lyktadi. þat er sua mikit at hann syndi fullgort uera sitt uerk aa hinum .viida. degi. ok huilldiz aa honum af aullu þi uerki. sem hann hafdi þa gort ok framit. eigi sua sem af nockurri mædu. helldr af lettandi sinni fyrr sagdri skipan ok gðrd aa þeim sama degi. þiat guð hafði þa skapad⁶ efni til allra likamligra luta ok⁷ saalna. þeirra sem hann skapadi sidan hueria aa sinum skapanar tíma. Hafdi hann nu framit ok algort þessi .vi.⁸ daga uerk medr fyrr sagdri skapan skipan ok skyringu. Meðr skapan aa hinum fyrsta degi sua sem hann framdi sina skapan af öngu efni. ok medr skipan þa er hann skipadi⁹ liosit fra myrkrinu. medr skipan edr sundrskiptingu aa ödrum ok hinum þridia. enn medr skroyting aa .iii. hinum sidarstum.

Augustinus. J þelm ordum sem Moyses segir at gud huilldiz aa

¹) læridóm faa, B ²) uokum, B ³) [ok, B ⁴) tilf. B ⁵) hueria, B
⁶) skipat, B ⁷) liking tilf. B ⁸) .vii., B ⁹) skildi, B

hinum .viida. deghi af þeim sinum hardla godum uerkum sem hann hafdi gort. ma ok eigi sidr medr andaligum¹ skilninghi ok skyrum merkiaz uár eptirkomandi huilld. þa sem hann man oss gefa af ollum uarum uerkum. ef uær höfum þau god górt. þiat öll uár god uerk er honum at kenna ok eigna. sem oss eggjar² til godgörninganna ok medr þeim tekr. synir oss sannleiksins ueg. lockar oss ok leidir³ til þess at ugr gangim hann. gefr oss þar til efni ok orku. at ugr fyllim þat medr framkuemd sem hann bydr oss. Enn þat er⁴ innuirduligha hugleidanda segir Augustinus. fyrir hueria skynsemd þessi huilld ueitiz aa hinum .viida. deghi. Hann suarar ser sealfir ok [segir. at hann⁵ seer .vi. alldra uinnufulla um allan texta gudligra ritninga. sua sem greinda medr sinum eiginligum endimörkum. til þess at huilldin ueitiz aa hinum .viida. Ok fyrir þi segir hann þa sömu alldra .vi. hafa mynd ok merking þessarra .vi. daga. aa huerium er gud górdi þa fyrir sagda luti sem scriptin skyrir ok nu var fra sagt.

Mannomsins upphaf. sua sem madrinn tokh at neyta ok niota þessa ueralldar lioss i paradiso. samuirdiz uel ok uidrkuemiliga hinum fyrsta degi. aa huerium er gud gerdi liosit. þessi alldr ma ok⁶ sua takaz sem hin yngzta barnæska allrar þessar ueralldar. Hans lengd uar fra Adami til Noa flods. ok þat sama flod uard sua sem aptann þessa dags eðr heimsalldr. þiat uárr hinn yngzti barndomr. fra þi er madrinn er fœddr ok til þess er hann er .vii. uetra gamall. eydiz ok af mááz⁷ sua sem i uminnis ok⁸ gleymsku flodi.

Annarr alldr meðr sinn morgin byriaz eptir flodit af Noa ok er til Abrahams æfi. Samuirdiz hann uel ok⁹ likiz audrum deginum. aa huerium er festingarhiminninn uar skapadr milli nedri uatnanna ok efri. Sua uard [örkin ok¹⁰ Noa af sinum monnum sterk ok stadligh festingh milli þeirra nedri uatna. sem hon fluttiz i. ok þeirra hinna efri sem ofan rigndi at henni. þessi alldr fyrir uerdr sik eigi af flödinni. þiat annarr manzins alldr sueindomrinn. fra þi er hann er .vii. uetra ok til þess er hann er .xiiii. uetra gamall. þuez eigi ne fellr iafngiarna medr nockurri gleymsku or hans minni sem hinn fyrsti. þiat uær munum þat sem ugr uárum smásueinar. enn neppiliga eðr eigi þat er uer uárum smábörn. Tungna skiptit ok þeirra neyking¹¹ sem gördu stöpulinn Babel uar aptann þessa heimsalldr. Eigi gat þessi helldr guds lyd en hinn fyrri. þiat annarr manzins alldr er umgulgigr¹² afspringh at geta.

1) andligum, B 2) kallar, B 3) laðar, B 4) tilf. B 5) [mgl. B 6) eigi sidr tilf. B 7) máiz, B 8) mgl. B 9) viðr tilf. B 10) [ok orkin, B 11) hneykingh ok niðran, B 12) eigi möguligr, B

Hins þridja heimsalldrs morginn byreadiz af Abraham. hæfir hann hardla uidrkæmiliga hinum þridja manzalldrinum. frá þi er hann er .xiii. uetra. ok hann hefir .viii. uetr um tuitugt. þiat sa aldr er uel megin ok mattugr afspring at geta. Hann samuirdiz ok hardla ual ok uidrkugmiliga hinum þridja deghinum. aa huerium er iðrdin uar i brott skipt ok fraskila gðr uðtnunum, fyrir þann skyld at aa þeima heimsalldri greindiz guds lydr ok fraskila gðrdiz þeim hinum mikla heidiinna þeoda hegoma ok uaandu uillu fyrir truarrinnar fedr hinn aageta Abraham. sem þeir i uðfduz medr margskonar skyrtilighum skurdgoda blotum sua sem j hrædiligum [ok vstaðløgum vazens vind- þárum. ok enn helldr sem i hræðilegum¹ hafbaarum ok sterkum brimstormum. frealsadiz guds lydr þa ok frá skildiz upp aa þann haatt þessarri þeirra uantru. sem iordin af uðtnunum þann tima sem hon birtiz ok þurrrendit syndiz. Girtiz² hann þa ok þyrsti þaleidis himneska skur gudliga bodorda dyrkandi einn saman³. ok lifanda gud. sem su iðrd⁴ matuliga dogguad sem sidan mundi fagran frykt ok nytsamligha aaúðxtu heilagra ritninga höfudfedra ok spamanna gefa megha. Fyrir þi taladi gud sua til Abrahams. Margra⁵ þioda feþr skipadi ek þik. þessi aldr uanz allt til daga Dauids. Var hans aptann i syndaligum lifnadi Saul konungs ok ferligum framferdum þess folks. sem undir hans stiorann⁶ uar.

Þaþan byriadiz hins fiorda heimsalldrs morginn af hinum fræga konungi Daid. Hann er ok likr hinum fiorda manzalldrinum. þeim sem er frá þi er hann hefir .viii. uetr ok tuitugt⁷ ok framm til þess sem hann er fimtdgr. [Rikir saa aldr roskinleiksins sæmiliga⁸ millum annarra alldranna. ok er hann fastligt ok frygdarsamligt. sterkt ok stadfastligt skart ok skraut allra annarra alldranna. ok fyrir þa sauk samuirdiz hann heiðrs uel ok fagrliga hinum fiorda deghinum. aa huerium er himintunglin uaru ger i festingarhinninum. edr huat megi þiartligarr ok auðsyniligarr merkia heidr ok birti konungligrs rikis ok þann lyd sem honum er uel hlydinn enn solarinnar fegrð ok forprisan. tunglsins birti merkir sealfa synagogam. stiorunnar hennar höfdingia. ok alla luti sua grunduallada ok stadfesta [i rikis stior⁹ sem stiornur i festingarhinni. Aptann þessa heimsalldrs [uard aa æfi¹⁰ hinna sidarri konunga. huar fyrir ebreskra manna þiod uar hertekin ok i þrældom rekin.

Hins fimta alldrs morginn uar hin mikla herleiding i Babilonem.

¹) [tilf. B ²) greindiz (!), B ³) saal. ogs. B ⁴) saal. B; uðrd, A. ⁵) saal. B; Margar, A ⁶) stior, B ⁷) .xx. B ⁸) [Nu herr sia roskinleikiinn senni- lega til allra (!), B ⁹) [tilf. B ¹⁰) [var þa i æfi ok syndalegum lifnaði, B

Var hann eigi ulíkr þeim luta manzins alldrs ok æfi sem honum þyngiz ok honum hallar af roskínleikinum til ellinnar. hann kallaz í bokinni þungleika alldr. hann er fra þi er madrinn er simtugr ok til þess er hann er seaurædr. ok se þo enn eigi sealfir ellidomrinn kominn. A þessum alldri halladiz aa þa leid rikiss stíorn ok stadfesta meðr Gydingha folki. sem madrinn þann tíma sem hann líðr af roskínleikinum til ellidomsins. Hans lengd uar af nefndum tíma til hegatburdar uars herra Jesu Kristi. Samuirdiz hann uel hinum .vta. deginum. aa huerium er fiskar ok fuglar uaru skapadir. fyrir þann skyld at Judar¹ toku þa uidr² at hafaz milli heidinna þíoda sua sem í seofar haska ok at hafá uissligha³ tru ok ustadfasta sem sliugandi fuglar renna ok reika hegat ok þegat. Varu þar ok uissuliga storir hualir. þar eru þeir sterkir ok stadfastir menn. sem giarnari uilldu ok uel mattu helldr stíorna ser ok odrum í ueralldarinnar bylgium ok baarum enn þíona edr í þrældom leggiáz í þeirri herleidingu. þíat þeir uurðu meðr engiss kyns otta edr ræzlu til skurdgoða blotz edr nõckurrar annarrar uillu ok uantru leiddir edr lockadir. þat er geymanda er guð blezadi þessum kuikendum ok sagdi sua. Vaxit þer ok sfolgiz. fyllit seofarins uðtn. enn fuglarnir sfolgiz yfir iordina. þíat Gydinga þíod freouadiz ok síðlagðiz harðla mikit upp fra þeim tíma sem hon dreifdiz millum heidinna þíoda. þessa alldrsins aptann uard þat hit mikla ok hit margfallda syndafang meðr Gydinga folki. er þeir [voru sua blindaðer. at þeir⁴ kendu eigi uárn herra Jesum Kristum til sin komanda hígat í ueroldina.

Hins setta alldrs morginn byriaz⁵ ok hefz af gudspiallzins predican fyrir lausnara uarn Jesum Kristum. [Er hann eptir þi sem ueroldinni sealfri til heyrir þeim luta manzins æfi líkaztr. sem hans gamall ellidomr birtiz ok audsyniz.⁶ A þessum hinum .vta. heimsins alldrinum lamdiz storliga miok ok nidr lagðiz þat hit líkamligha ok hit ueralldligha ríki Juda. aa huerium er þeirra musteri uar nidr brotit ok þeirra fornferingar eyddar ok unyttar. ok su þíod er driugum komin at endalykt lífsins. eptir þi sem rikissins afli ok orku heyrir til. A þessum alldri föddiz þa nyr madr sua sem í ellidomi hins gamla manz. saa sem nu lífr andliga. A hinum .vta. degi uard madrinn til guds líkneskiu ok líkingar. Ok aa þessum hinum .vta. heimsalldri föddiz uarr herra hegat í heim líkamliga. af huerium er spamadrinn segir sua. Madr er hann ok huerr man kenna hann. Ok sua sem aa þeim degi uard bædi karlmadr ok kona. meðr þeima hætti er aa þessum alldri Jesus Kristus ok hans kristni. A þeim degi var madrinn upp aa þann

¹) uíðara, B ²) níðr, B ³) uisilega, B ⁴) [tilf. B ⁵) upp tilf. B ⁶) [mgl. B

haatt yfir skapaðr busmðlum höggormum ok himinsins fuglum. sem Krístr styrir ok stíornar þeim hugskotum aa þessum alldri sem honum goraz hlydin ok til hans kristni koma ok kriupa. huart sem þat er helldr. af heidnum þjóðum eðr Gyðinga folki. til þess at þeir temiz ok tempriz af sealfum honum. eðr huat manna sem þeir eru er hog-uærir gðraz ok honum hlydnir. huart sem þeir hafa fyrir líkams fystum of gefnir uerit sem busmalar. eðr hafa þeir i myrkra¹ þoku sua sem i uillu eðr nõckurri uantru uáðdir ok blindadir uerit sem eitrormar. eðr hafa þeir ofmetnadar fullir uerit ok frammgiarnir sem sliugandi fuglar. Biðium nu² þess gud at sa ueralldarinnar timi. sem er sua sem aptann þessa heims alldrs.³ taki oss eigi ne beri aa uára lífdaga. þiat þat er ueralldarinnar endalykt ok timar Antikristi. af huerium er gud segir. Hygg þu eðr ætlar at mannzins son mun⁴ nõckura tru finna aa iardriki þann tima sem hann hefir komit.

Eptir þenna aptan man morginn koma. sua sem sealfur gud man hegat koma meðr sinni signadu birti. þa man þeir huilaz af aullum sinum uerkum meðr Jesu Kristo. sem alaz af hans eptirdømum (ok) hafa god uerk gðrt. þiat eptir þilik dæmi⁵ er ollum godum monnum huilldin uæntandi aa hinum .vii. deginum. þat er aa hinum .viida. heimsalldrinum. þeim er ðngan hefir aptaninn. Vænti huerr sem einn goðr madr seer at þi eylifrar dyrdar eptir hardla god .vi.⁶ dagha uerk. þat er eptir .vi.⁶ daga umlidna. ok skili sua huat er þat hefir at þyda. er gud huilldiz aa hinum .viida. deghinum af aullum sinum uerkum. þiat sealfur hann uinnr meðr oss alla þa goða hluti sem uer gðrum. ok af þi er þat rettliga sagt at hann huiliz. þiat eptir ðll þessi uerk mun hann oss⁷ meðr sealfum ser æfinliga huilld ueita.

De genesi. Blezadi gud þa hinn .viida. daghinn ok helgadi hann. þat er sua at skilia. at hann skapadi at saa dagr ueri haleitr ok heilagr halldinn. þiat aa honum letti hann af aullu uerki sinu. þi sem hann hafdi þa skapat. *scolastica historia.* þar sem segir at gud huilldiz aa hinum .viida. degi af ollu þi uerki sem hann hafdi fyllt ok framit. þa tééz ok syniz þat uerkit sem hann hafdi þa enn eigi gðrt. af hueriu er hann lettir enn eigi eðr huiliz. þriu fyrr sogd uerk hafði hann þa gort. skapat skipat ok skreytt. Hit fiorda hans uerk lettir alldrigi af. sua lengi sem hann lætr mannkynit aukaz. skapandi ok samtengiandi huers sem eins saal sinum eiginligum likam. Hit fimta man hann fremia annars heims. synandi þa aullum godum monn-

¹) saal. B; uillu, A ²) mgl. B ³) saal. B; dags' alldrs, A ⁴) muni, B
⁵) uerk, B ⁶) vii, B ⁷) þessum, B

ium sealfs sins aaseonu sem þionandi madr. sediandi þa ok sœmandi æfinligha meðr sealfum ser i himinriki.

Her greinir ok skyrir af skapan ok setning heimsins ok mannzins skapan ok sundrgreining natturu hans.

9. Fyrir þa sok at um hrid uar sagt bædi i senn af skapan karlmanz ok konu. huat er þa uard eigi allt i senn ok aa einum tima. þa endrtekr Moyses medr nockuru moti apr [til fyrr sagdra luta.¹ til þess at hann þi fylliligarr² til lykta leiði þat sem hann hefir adr medr skiotu maali ok skömmu uidr komit. ok tekr i fyrstunni sua til ordz. *genesis*. Þessor eru gördir ok getnadir himins ok iarðar þann tima sem þau uaru skapat. aa þann sama dagh sem gud gördi himin ok iðrd ok allan akrsins blomstr ok grænsku ok hans foðr ok fædzlu. fyrr enn þat rynni upp yfir iordina. ok þar medr allt iardarinnar gras fyrr enn þat friouadiz. þiat gud hafdi þa enn eigi nöckurn stad latit rigna yfuir alla iðrdina. eigi uar ok nockurr madr til þa hana at yrkiaedr uinna. helldr reis einn storr uppsprettubrunnr edr³ uatnzædr upp af iordinni döggvandi allan hennar auuoxt ok aasynd.

Augustinus segir at saa madr er þi sidr aufundandi edr lastandi. sem þessa luti fær sua uel ok uitrliga skilit eptir þi sem letrit heyritz lioda. at hann forðaz allar gudlastanir ok adra þa luti sem kristiligri tru eru gagnstaddir. ok at hann see helldr sem einkannligr [ok harðla lofsamlegr⁴ skilningarmadr hafandi ok halldandi. Enn ef þar til er engi uidkuemiligr uegr milldr ne gudi makligr. at þessir fáir framm sagðir hlutir se odruiiss enn medr merkingum ok skyringum skildir.⁵ þa höfum þann haatt ok hugsan aa sögdum ordum. sem sealfir hann hefir medr þess fulltingi gort ok gefit. sem oss eggjar at bidia leita ok knyia. Fyrrum⁶ uaarum .vii. dagar tindir ok taldir. enn nu er einn dagr nefndr⁷ ok til tekinn. aa huerium er gud gort himin ok iðrd ok alla akrsins blomgan; ok hans fædzlu [ok þar medr allt iardarinnar gras. Ecki uarð akrs edr engiss blomstr ok hans fædzlu⁸ kyn i upphafui sua sem sagt er at gud skapadi himin ok iðrd. er þat ok berliga lesit. at iarðarinnar blomstr ok hennar fæðu kyn uard aa hinum þridia degi. ok þo skapadi gud eigi odruiiss himin ok iðrd enn adr hefir sagt uerit aa hinum fyrsta degi. J þessum hinum faam ordum teer fyrr nefndr spamadr oss ok skyrir meðr merkingar skilningh alla skeppuna fyrir andar syndina. Vndir nafni himins ok iarðar merkiz aull synilig

¹) [fyrr sagða luti, B ²) fullegarr, B ³) ok, B. ⁴) [tilf. B ⁵) saal. B; skyrdir, A ⁶) saal. B; fyrrunni, A ⁷) anefndr, B ⁸) [mgl. B

skepna. J nafni dagsins merkiz allr timi þessa lidanda lifs. aa huerium er eigi at eins uard himinn ok iðrd. utan þar medr styriz ok stiornaz skipaz ok ueitiz ðll synilig skepna. Vndir akrsins blomstri ok hans fœðu kyni uill hann at usynilig skepna skiliz. sua sem þaundin fyrir lifsins blomgan ok sterkleik. Enn þat sem hann leggrr þa til ok segir. fyrr enn þat akrsins blomstr upp rann yfir iordina edr uard. er sua skilianda. adr enn ðndin misgorði. þiat þann tima segiz hon uera edr fœdaz yfuir iðrdina. sem hon saurgaz i¹ ueralldigum girndum ok ferligum fystum. Fyrr þij sagdi hann at guð hafdi þa enn eigi regna latit yfir iðrdina. sem hann segdi sua opinberligarr. eigi ueitti uaarr herra ritninganna skyium þa enn læringar regn til at dōggua ok endrlifga saalina medan er hon hafdi eigi misgōrt. Spamanna bōkr ok postolanna ritningar uerda mōrgum sua² myrkar ok uskilianligar. sem þær se meðr nōckurum þokum edr skyflokum skyggdar ok huldar. enn þa uerda þær uel skiliandi monnum sua sem nytsamligh sannleiks skūūr. ef þær eru medr [margfalldri ok³ uitrligri traacteran talaðar² ok skynsamliga skyrdar. Enn þessa ritningarinnar regns þurfti aundin eigi [medan hon misgerði ecki.⁴ Eigi hafdi uaarr herra þa enn fyrir mannzins skyld. þess sem iðrdin kallaz ok er. uaars likama hulningh ok sky tekit upp aa sinn signada guðdom. fyrir huat er hann ueitti hardla nogliga gudspiallzins skurir. ok fyrir hueria sau. eigi utan þa at madrinn uar enginn sa er iordina ynni. þat er sua [at skilia.⁵ at madrinn misgordi eigi þa. ok fyrir þi uar honum [eigi naudsyn⁶ þa aa scriptarinnar skurum ok ritningarinnar regnum. sem þeim manni er iordina uinnr ok erfidar. at almattigr gud daugguadi fyrr nefdan akrsins blomstr þann sem eigi hafdi þa enn yfir iordina komit. þat er syndalaus⁷ saal. medr hinni innri ok andaligri sannleiksins æði ok uppsprettu. sediandi hana meðr sinum innztum ok⁸ leyndum lutum. fyrir innan i sealfrar hennar skynsemd ok skilningu. sem uel ma skilia af þeim uitranum ok uisdomi sem Adami birtuz⁹ fyrir syndina ok sidarr man heyraz. Af þessarri ædi edr uppsprettubrunni segir bokin. at einn brunnr reis upp af iðrdinni ok dōgguaði allt iardarinnar yfirbragð ok aaseonu. ok af þeirri iordu þo sem psalmista¹⁰ segir af til sealfs guðs. þu ert min uán ok mitt hlutskipti aa lifuandi manna iðrðu.

Eptir þessa syning ok skyringh syniligrar ok usyniligrar skepnu ok þar medr almennilighan gudligrar ædar ok uppsprettu uelgōrninginn uidr sealfs hans usyniliga skepnu. er til sōgunnar aptr huerfanda

¹) af, B ²) tilf. B ³) [tilf. B ⁴) [aðr hon misgjōrði, B ⁵) [mikit at segia, B ⁶) [eingi nauzum(?), B ⁷) syndalaus, B ⁸) mgl. B ⁹) birtiz, B ¹⁰) psalmistinn, B

ok þar til takanda sem fra uar horfit. *genesis*. at gud drottinn formeradi manzins likam af iardarinnar leiri. sem fyrr uar sagt. ok bles lifs anda af engu efni skapaðan i hans aaseonu ok þar meðr allan likaminn. ok sua uarð madrinn til lifandi¹ saalar ok skynsemdar. *af scolastica historia*. Her hit fyrsta sinn kallar bokin gud drottin edr herra. þiat þa hafdi hann ser þionostumann. þenna stad skildi Plato urettligha. segiandi gud hafa skapat aundina at eins enn engla gort hafa likamann. Sua ma þat ok eigi standa ne fyrir satt halda. sem sumir segia. at ðndin se gor af gudligri ueran ok undirstöðu. þiat þa matti. hon edr madrinn meðr engu moti misgöra. Madrinn uar ok skapadr aa rosksnum all dri ok fullkomnum. daudligr ok udaudligr. þiat hann matti deya ef hann skyll dadi til þess. sem raun bar² aa. ok hann matti uerit hafa udaudligr sem fyrr uar sagt.

Her segir fra sællifiss paradís ok huersu almattigr gud skipadi hennar blomstrum.

10. Sællifiss paradís hafdi gud plantat fra upphafi. þat er a hinum þridia degi. þar er hann baud at iordin skyll d birtaz ok freouaz. sem fyrr uar sagt. i hueria er hann slutti ok setti manninn. er hann hafdi skapat aa þeim uelli her aa uarri byggiligri haalsu³ sem Campus Damascenus heitir. þenna stad let hann audgaz ok alskipaðan uerda meðr allzkyns ynligum uidum ok alldintream.⁴ þeim sem bædi uáru mannum lystiliga fögr at sea upp aa ok sæt at bergia. milli huerra er hann skipadi þeim .ii. tream⁵ i midri paradís sem aagietaz uaru af öllum þeim. er annat het listre af þeirri natturu er þat hafdi meðr ser. þiat sa madr sem optsinnis æti af þi matti eigi deya likams dauða. eigi siukleik edr elli edr nockurs konar angist faa. enn annat uitzkutre milli gods ok illz. þiat fyrr enn madrinn aat þar af. kunni hann fyrir þann skyll d aungua grein aa illu. að hann hafdi þat eigi adr prouat. þiat siukleik uanmegn ok allt meinlæti kaullum uær illt. enn heilsu styrkleik ok annat eptirlæti köllum ugr gott. *scolastica historia*. Kent hafdi Adam þo þegar þessa fyrr sagda illa luti. af sinni uitru meðr nockuru moti i sealfs sins samuitzku. enn eigi meðr nockurri raun edr profan. upp aa þann haatt sem godr læknir þann tima sem hann er heill undirstendr hann annars krankleika. ok saa hinn sami læknir skilr hann þo allt at eins giðr meirr þann tima sem hann hefir hinn sama krankleik aa sealfum ser. þiat þa er bædi at hann skilr ok kennir. at sua sem sa smasueinn sem hann er uirduligha ok fagr-

¹) saal. B; lifandis, A ²) berr, B ³) iqrðu, B ⁴) alldintriom, B ⁵) triom, B

liga uppfæddr ueit eigi driugum skyn aa illu. Ella merkiz uhlydni rettliga fyrir illt enn hlydni fyrir gott. þiat sua sem hann hafði etit af þi sama tre. þa uissi hann huersu mikit gott hlydnin matti. ok huersu mikit illt uhlydnin¹ stetti.

Genesis. Ein hardla fögr [ædr edr uppsprettu² brunnr geck ut ok flaut af þessum stad hinum ynniligzta at döggu til freouanar ok auuaxtar aull hennar tre. ok þessi sama uppspretta skiptiz þaþan ok sundr greiniz i .iiii. størstu höfutaar. er menn hafa sogur af. heitir ein Phison ok odru nafni Ganges af Gangaro Jndialandz konungi. þiat hon kemr þar fram ok fellr um þat sama land. finnz þar ok fæz betra gull enn i odrum londum ok einn hinn dyrazsti steinn onichinus. [*scolastica historia.*³ Hon skiptiz ok medr ymissligum litum sua sem hon er i ymsum londum edr stöðum. þiat i odrum stad er hon skigr. enn i odrum ruglat ok blandin. [i annan stað er hon litil enn i annan stað mikil ok dreifiz uida.⁴ j odrum stad⁵ er hon kölld enn i audrum heit. Enn Phison aa ebresku er flockr upp i norrænu. þiat hon fylliz ok aukaz af þeim .x. aam sem falla i hana. Aunnur heitir Gyon er fellr bæði um Bláland ok Egiptaland. ok heitir hon þar Nilus. *genesis.* Hin þridia heitir Tigris. er fellr um austanuert þat land er Mesopotamia heitir ok allt moti þi landi er Assiria heitir. *scolastica historia.* Tigris heitir eitt hit skiotazta dyr. Er þessi aa fyrir þann skyld af sinum stridum straumi ok fliotum forsfaullum kallad Tigris. *genesis.* Hin fiordá er Eufrates. er fellr um uestanuerða Mesopotamiam ok allt i Kalldeam. huadan er Abraham er kyniaðr. *scolastica historia.* Þessar .iiii. aar fliota ok framh renna af einni uppsprettu sem sagt uar. ok skilliaz þa fyrst. enn siðan koma saman nockurar af þeim. skilliaz þa enn annan tima. þiat þær uikia ok uenda sinni raas optligha nidr i iðrdina. koma siðan upp i einum ok ymsum stöðum ok löndum. þaþan af er þat. at eigi hafa allir eina frasögn huar þeirra uppspretta er i uarri byggiligri uerolldu. Sua segiz af sumum monnum. at Ganges komi upp eigi fiarri fialli þi sem Caucasus heitir. enn Nilus næri þi mikla fialli sem Athlans heitir. enn Tigris ok Eufratés af Armenia.

Genesis. Eptir þat flutti gud manninn i brott af þeim stad sem hann hafði skapað hann. ok setti hann i þann enn ynniliga stað paradis. at hann skyldi þar uera ok uinna eigi nöckurs kyns erfliði helldr ser þil lystiligrar næringar. ok hann skyldi hennar geymari uera enn gud beggia þeirra. *Augustinus.* Su uinna uar hardla löfsamlig enn eigi erfisissaum. þiat manzins aastundan ok uinna i

¹⁾ *saal.* B; hlydnin, A ²⁾ [uppsprettu gör ödr, B ³⁾ [vgl. B ⁴⁾ [uif. B
⁵⁾ her mgl. 2 Blad i B

huilld ok kyrrleik þess sæla lifs. sem ongvan biðr dauðann. er at geyma þat ok hirða sem hann helldr upp aa. *scolastica historia*. Ok þa setti guð honum eitt boðorð. huadan af er hann skyllði uita sik undir sealfs hans ualldi uera eiga ok drottnan. Ok aa þann hátt sem oll uerollidin ok ðnnur skepna uar honum hlydin. sua skyllði hann ok skaparanum hlydinn uera. Ok fyrir þi sagði hann sua. *genesis*. Et ok fæðz afhueriu tre sem einu. þi sem her biðr i paradis. utan af uitzku tre milli gods ok illz skallt þu eigi eta. fyrir þann skyllt at aa þeim degi sem þu hefir af þi etit mant þu andliga deya ok dauðligr uerða. *scolastica historia*. Karlmanninum uar þetta boðord gefit ok sett af guði. enn fra honum skyllði þat koma til konunnar. ella uar þat eigi fyrri sett ok skipat enn þau uaru bæði skapað.

Ok þa sagði guð. *genesis*. Eigi er mannum gott eðr glediligt at hann sée einn saman. gerum honum fulltingiara scalfum honum likan. Nu sem guð drottinn hafði skapat ok formerat oll iardnesk kuikendi. ok þar meðr fiska ok fugla. þa let hann aull þau koma fyrir Adam. ok at hann skyllði sea ok segia huersu hann uilddi huert þeirra heita láta. þiat þat er huers kuikendis nafn allt til þessa dags sem Adam gaf þi. talandi upp aa ebreska tungu. þiat hon ein uar fra upphafi allt til tungna skiptis. Fyrir tuenna sök let guð aull kuikendi fyrir Aadam koma at hann gięfi þeim nöfn. þa aðra at þapan af mætti þau uita hann uera sinn formann ok stiornara. enn þa aðra at hann sæi þat uissuligha. at þess haattar kuikendi uar sealfum honum (u)likt. ok honum uar fyrir þa sök konan nauðsynligh. þaa let gud þilikt sem suefn ok enn helldr nockurs konar. umegin falla aa Adam. ok i þessu sama umegni truiz. at hann hafi andliga leiddr uerit ok uppunuminn til himinrikiss hirðar. þiat siðan er hann uaknaði. uar hann fullkominn ok sua framr spaamaðr. at hann spaadi fyrir samband Jesu Kristi ok heilagrar kirkiu. ok þat hit mikla floð er uarð aa dögum Noe. ok þar meðr eigi sidr hinn efzta dom. er fyrir elldinn skal uerða. ok sagði alla þessa luti sinum sunum.

Genesis. Ok sem hann uar sofnadr¹ tok guð brott af honum eitt hans rif ok sua mikit kiðt sem þii til heyrði. enn let kiðt koma i stað rifsins. ok skapadi konuna fyrir englanna þeonostu af þi sama rifi. gorandi hennar likam af kiðtinu enn beinin af sealfu rifu. let hana siðan koma fyrir Adam. ok þa sagði hann sua. þetta bein er nu af minum beinum. ok þetta kiðt er af minum likam til tekit. *scolastica historia*. Af þessu hinu litla orði .nu: fengu Judar mikla uillu ok uantru. er Adam sagði sua. þetta bein er nu af minum beinum. þiat þeir

¹) r. f. skapadr

segja honum adra konu fyrir hafa uerit skapaða. þar sem sua er sagt i hinu vita. dagsuerki guds. at hann gerði bæði karlmann ok konu. Enn þeir segja at hann gerdi nu adra konu. ok taka Adams ord sem sua hafit hann talat. Hin fyrri konan uar gor medr mer af molldu ok leiri. enn þessi er nu gðr af sealfs mins likama. Hegoma þeir ok liuga margar ættartödlur fra .ii. hans husfreyium. enn þeirra uilla ok hegomi auðsyniz af sialfum texta Genesis. þar sem iafnan talar einfalldliga af einni husfru. *genesis*. Gaf Adam henni þa nafn sua sem hennar herra. ok sagði sua. þessi skal kerlingh heita. þiat hon er af karlmanninum komin. Uard þetta fyrir þa sök hennar eigenlight nafn. Ok þegar eptir spaaði hann sua segiandi. Fyrir þenna skyllid at hon er sua til komin. man margr madr fyrirlata sinn föður ok móður ok samtengiaz sinni husfru sem einum part af sealfum ser. ok manu þau .ii. uera medr einn likam. af þi at af samblandningh beggia þeirra bloðs byriaz barnit. ok huarki þeirra hefir meðr ollu eitt saman ualld yfir sealfs sins likam.

Her segir fra Adam ok Euo huersu höggormr kom til þeirra ok eggiadi þau til at briota moti gudi sealfum. *Capitulum*.

11. Huartueggia þeirra Adams ok hans husfru uaru medr ollu nauckuit utan alla skammfylling sem fyrir uar sagt. *scolastica hystoria*. Hugdu þau fyrir þa sauk önguan hlut aa ser hylia þurfa. at þau kendu aungua þa girnd edr freistni medr ser. sem þau þyrfti at staudua. sua sem uær skammfyllumz eigi. huerr sem sér aa oss höfuð ok søtr. þiat utilheyrlig ok uuiðrkuemilig limanna hræring gðrir þá skamfulliga. Ok sem smasueinar skammfyllaz eigi. þo at þeirra leyndarlimir see litnir edr senir. þiat þeir kenna eigi af getzku sins unga alldrs medr sér nöckura skamfulligha ræringh. edr huar af mundu þau skammfyllaz segir hinn heilagi Augustinus. þar sem þau kendu eigi löghmaal i sinum limum gagnstadligt hugskotzins löghmaali. Merkti þess haattar þeirra nöckleiki andarinnar skirleik ok einfalldleik.

Höggormrinn uar klokaztr ok slægaztr af ollum kuikendum. þeim er til beið aa iardriki ok guð hafði gert. þiat hann uar þegar samdægris fullr af fianda sem hann uar skapadr. Ok fyrir þann skyllid at sua sem Lucifer uar brott rekinn af himneskri paradis. aufundadi hann mannum at uera i iardneskri paradis. uitandi þat at hann mundi þadan brott rekinn. ef hann gengi af guds bodordi. þa kom hann til konunnar i þeim einum höggormi sem hann hafdi meyar aaseonu. eptir þi sem Beda prestr segir. þiat likir hlutr blidkaz af ser likum lutum. ok stod þa upp sem allir adrir ormar fyrir syndina sua sem

maðr. þíat hann uar i bóluaninni lægðr ok niðradr. ok fyrir þi til hennar. at hann ottadiz at uera kendr af sinum suikum af karlmanninum. ok hann uissi hana ueykari ok uuitrari uera enn karlmanninn. ok fær- di eitrormsins tungu ok þo uuitanda. sua sem hann hefir gðrt modr odum monnum ok uitlausum. talandi sua til hennar. Fyrir hueria sauk baud gud yckr. at þit skyllit eigi eta af hueriu þi treó sem her er i paradis. Fyrir þa sauk spurdi hann. at hann uilldi af hennar andsuðrum mega finna sauk ok tildrátt at tala þat sem hann hafdi til hugat. sua sem ok uard. Hon suaradi. Af auuxti allra trea þeirra sem bidr i paradis skulum mit fódaz. er ockr likar. enn af þii tre ok þess auuxti sem stendr i midri paradis baud gud at mit skyllim eigi eta ok eigi þi nær koma. lettliga fyrir þa sauk at mit dæim eigi þar af. Ok efandi maðr uikr higat ok þigat ok er i ðngu ðruggr. þa þottiz fiandinn ðruggr at faa þat er hann uilldi. ok segir sua. Meðr engu moti munut (þit) deya þar af. er hitt helldr sannara. at hann uilldi eigi ok fyrirmundi yckr fyrir aufundar sakir. at þit liktiz honum i uitzku ok uisdomi. þíat hann ueit at yck(u)r augu lukaz upp a þann dagh sem þit etit af þii. ok uerðit þit þa sua uis sem guð skyniandi bædi gott ok illt.

Nu af þi at konan uar metnaðargiðrn. i þi er hon uilldi samlik- iaz uid gud af ormsins aeggian. enn saa at treit uar sagrt ok lystiligt at lita. enn skildi af aatekning þess at þat mundi uera eigi sidr sætt at eta. tok þaa eitt epli af auuxti þess sama tress ok aat. ok gaf sidan bonda sinum þar af. eggjandi hann til at eta eigi sidr. Var hann henni þar um audsottr ok eptirlaatr. fyrir þi at sua sem hann saa. at hon dóó eigi þegar hon hafði etit eplit af þi tre. eptir þii sem hann skildi guds orð til uera. at hon mundi deya þegar i stað. þa trudi hann. at hann hefði þat til uarhygdar at eins talat ok høtingar. sem hann hafði þeim daðanum oðnat. aat þa af þeim sama auuxti. ok þegar i stad lukuz upp augu þeirra beggia. Huersu þa. utan af sealfra þeirra girnd sin i milli. upp aa þann haatt at þeim þotti nõckleiki sins likama hardla liotr uera. sua sem þau kendu ok undirstodu at þau uaru nockuið. þíat þau haufðu adr meðr ser natt- uruligar girndir ok ræringar sua. hogliga stilltar ok stoðuadar meðr sealfum ser. sem meðr ungum smásueinum fyrr enn nõckurr girndar- innar gneisti kēmi til þeirra. Varu þeirra leyndarlimir þeim upp aa sina natturu sua hægir ok eptirlaatir i alla staði sem hendr eðr fotr. Enn siþan er þau urdu uhlyðin sinum yfirboda. þat er skapanum. þa kendu þau þegar nõckura ræring þa i sinum leyndarlimum. sem þau skildu at i moti skynsemdinni ok andarinnar lögmaali uaru ok þau

höfdu eigi fyrr kent. ok fyrir þi skammaðuz þau at uera nöckuit. at þeim rærdiz þa quidrkeniligt at þeir limir uæri berir. huar af þeir heita sidan leyndarlimir. Adrir limir hafa sik eptir manzins bōði ok bendingu utan þessir eigi. *genesis*. Gordu þau ser þa til hulningar litil klæði af siktrea laufum. þiillikt sem stuttar brokr. ok sua sem þau heyrdu gud drottins ord. sem hann for ok fluttiz eptir midian dag um paradis. þa¹ faalu sik bōði Adamr ok hans husfru milli þeirra trea. sem uaru miok i midri paradis. at þau uyrði eigi fyrir gud drottins augum.

Her segir fra þi er gud rak Adam ok Euo ut af paradis ok hueria hann skipadi til geymslu lifstressins. Capitulum.

12. Eptir þetta kallaði gud Adam ok sagdi sua til hans fyrir skepnunnar embætti i manz mynd. eptir þij sem heilagr Augustinus (segir) i elliftu bok yfir *Genesim*. eigi sem uuitandi. helldr sem aasakandi ok skylldandi hann til at iata sina synd. Huar er þu Adam. þat hefir sua mikit at þyða. Se nu i hueria eynd ok uesolld þu ert uolltinn. *scolastica hystoria*. Fyrir þa sōk uar karlmadrinn fyrri spurdr. at honum uar fyrri bōdordit sett. ok hann skylldi þat konunni kunnicht gōra sem fyrr uar sagt. *genesis*. Hann suaradi. Ek heyrda þina rōdd her i paradis. ok ottadiz ek fyrir þann skylld at ek uar nöckuiðr. ok þi fal ek mik. *Commestor*. Hardla heimsklig andsuðr ok af mikilli uillu ok uantru. at maðrinn mundi fyrir nöckleikann gudi mislika. þar sem hann uar medr nöckleikinum skapadr. Ok þa sagdi gud sua til hans. Huerr sagdi þer at þu uærir nöckuidr. nema þat er þu átz af þi tre. hueriu er ek baud þer at þu skylldir eigi eta. Sealldan edr alldrigi segir ofmetnaðarmadrinn. Ek misgerda. Adam suaradi ok. eigi sua sem litillalliga iatandi sina synd. helldr suarandi ok snuandi hana upp aa sina eiginkonu ok enn helldr upp aa sealfan skapara konunnar. ok sagdi sua. Kona su sem þu gaff mer til samlaghs. gaf mer af þi tre. ok aat ek. *Augustinus*. Eigi at eins sagdi hann. konan gaf mer. utan helldr lagði hann þat til þar meðr. at su kona sem þu gaff mer til samlags. rōpandi sik eigi ne rægiandi um þat er hann hafdi samþyckz konunni. utan helldr kennandi henni sinn glop eptir ofmetnaðarmanna uuana. uilldi hann sua reyndar medr klokskap i liōði gudi kenna þat er hann hafði misgōrt. Reis þat upp ok rann af þeirri ofmetnaðar uillu ok uppsprettu. at hann misgordi sua. at hann uilldi uiðrlíkiaz gudi i þi. at uera freals ok

¹) r. f. þau

lidgr af hans drottinn. þar sem hann er allra drottinn ok herra. *genesis*. Gud drottinn sagði þá til konunnar. Fyrir hui gildir þu þetta. Hon svaradi. *scolastica hystoria*. eigi sua sem asakandi sealfa sik. helldr sua sem snuandi syndinni upp aa orminn. ok þo reyndar i hlíodi upp aa ormsins skapara. ok sagði. *af genesis*. Höggormrinn sueik mik ok aat ek fyrir þa sauk af trenu.

Scolastica hystoria. þa bannaði gud þeim ok bauluadi ok hóf af höggorminum. hafandi uidrkemiliga skipan ok tólu meðr oll þau sem uán uar. Höggormrinn misgörði fyrst ok mest. þiat hann misgörði i .iii. hlutum. Konan misgörði minnr enn hann enn meirr en karlmadrinn. þiat hon misgörði i .ii. lutum. Hann misgörði minnr enn þau. Talaði gud þa til höggormsins. *genesis*. Bauluadr muntu uera milli allra iardarinnar kuikenda ok dyra. fyrir þa sauk at þu görðir þetta. Yfir sealfs þins briost skalltu skrida enn sódaz meðr iardarinnar mold alla þina lifdaga. Fullan fiandskap ok uuinattu man ek setia milli þin ok konunnar. milli þins afspringis ok hennar afkuemis. Hon mun lemia þitt höfud. enn þu munt hennar hæli ok enn helldr afkuæmi unsaatir ueita. *scolastica hystoria*. Höggormrinn uar fyrir þann skyllð eigi spurðr. at hann görði eigi mest fyrir sealfan sik. helldr mællti seandiinn fyrir hann. Af þi at ormrinn misgerði meðr þrennum greinum. feck hann ok þrennar bðluanir þar i mot. Fyrir þi at hann aufundadi manzins tign. uar honum sagt þar sem hann stod aðr retrr upp. yfir þitt eiginligt briost skalltu skrida. Enn þar i mot sem hann laug at mannum. uar hann ok i munnum pinadr. þa er honum uar sua sagt. meðr iardarinnar mold skalltu sódaz alla þina lifdaga. Enn fyrir þat er hann sueik manninn. uar honum sagt. uuinattu man ek setia milli þin ok konunnar. ok hon man lemia þitt höfud. J þessum ordum syniz at konan hefir þa þegar angraz ok idraz af sinum glöþ. er gud sagði til ormsins. hon man lemia þitt höfud. þiat hann geymir ok hirdir sua sitt höfud. sem þar at eins se driugum hans lif geymt i. Ok aa þa leið sem hatr ok uuinatta er millum hesta ok dyra þeirra er grifes heita. milli hunda ok uarga. sua er ok milli manzins ok eitrormsins. þiat sua sem ormsins eit drepr manninn. sua ma þat uerda at fastanda manz raaki drepi eitrorminn. Ok af þi at þau bædi Adam ok hans husfru uaru nöckuið. þa er hann sueik þau. þa ottaz nu eitrormrinn iasnan ok slyr nöktan mann. enn ræðr aa þann sem klæddr er. Konan misgerði meðr tuennem greinum. Um þat framm sem hon eggjadi sinn bonda at eta eplit ok afsakaði sik siþan. kennandi sina synd orminum ok enn helldr þeim sem orminn hafði skapað. hon misgerði meðr ofnetnaði. þa er hon hugdiz ok uillði

uerda sua uitr sem guð. Ok þar i mot lægði guð hana. þa er hann sagði sua. þinar eyndir ok uesalldir munu stolgaz. ok undir bonda þins ualldi skalltu iafnan uera. Fyrir syndina uar hon ok skyllði honum hlyðin uera medr einum saman kerleik ok elskhuga. enn siþan uard hon af skyllðan ok skilmaala honum at uera hlyðin medr otta ok hræðzlu. Ok fyrir þa sauk at hon misgordi etandi af tressins auuexti. uar hon æfinliga pinat i seallfrar sinnar auuexti ok afkuæmi. eptir þi sem guð taladi til hennar sua segiandi. Meðr sut ok saarleik muntu foda sunu þina ok born. Adam misgerdi mest i þi. er hann aat af tre þi sem honum uar fyrirbodit. Ok fyrir þa sok setti guð honum þa þinu þar i mot. at hann skyllði medr sealls sins sucita ok erfidi asta ser fodu her aa iardriki. þa er hann sagði sua til hans. *af genesi.* Fyrir þann skyllð at þu hlyddir ordum konu þinnar ok aeggian ok dirfdiz at eta af þi tre. hueriu er ok fyrirbaud at þu skylldir eta. er iorðin bðluad i uerki þinu. *scolastica historia.* þat er af þinni synd. fyrir huerrar skyllð er iordin. su sem fyrri gerdi ok gaf ut af ser noga ok goda auuðxtu. man upp i fra þessu gefua sealldgeta auuoxtu. ok þo eigi utan manzins starf ok erfidi. *genesis.* þiat alla þina lifdaga skalltu medr erfidi af henni fodz. medr þorn ok klungr skal hon þer auuaxtaz ok groa. ok þo muntu iardarinnar gras eta. Sua sem hann segði. i þessu skalltu ok skynlausum busmala likiaz. Medr sucita þinnar eiginnar aaseonu skalltu þer braud ok adra fodu faa. allt til þess er þu skallt apr huerfa til iardarinnar. þeirrar sömu sem þinn likami uar af tekinn. þiat þu ert dupt ok molld ok i þa sömu molld skalltu apr huerfa. *scolastica historia.* þiat sua sem þu mundir ok mættir i þeim sama stétt stadit hafa. ef þu hefdir uiliat. sua muntu nu or annarri uesold æ huerfa ok falla i adra sem flitanda uatn.

Speculum historiale. Eigi misgerdi Adam iafnmiok meðr þeirri aastundan etandi fyrr sagt epli. at hann girntiz upp aa guddominn sem konan. helldr lokkadiz hann eptir hennar aeggian sua sem af nõckurum ofmiklum uinattu goðuilla ok eptirlæti. fyrir þi at hann ugdi at hon mundi stygguz uidr. ef hann æti eigi eplit er hon bar honum. *Augustinus.* Ok uilldi fyrir þann skyllð eigi er hon stygdiz þar af eðr rygdiz. at hann hugdi at hon mundi af þess haattar þeirra sundrþycki mikilligha þrá eðr med ollu helstrid fáá. Enn eigi leiddiz hennar lockan af likamsins girnd edr munud at þi sinni. huerrar er hann kendi eigi fyrr en hann hafdi etit eplit. helldr af nockurum ofmiklum ok uanstilttum uinattu kerleik. sem sagt uar. af huerium er þat uerdr ok ueitir optliga. at madrinn uinnr þat til. at uin hans uerdi honum eigi uuin. sem gudi er gagnstadligt. *speculum historiale.* Ok fyrir þi

misgörði hann upp á tuenna grein. Þá adra sem fyrr var fra sagt at hann bergdi á hannadum auæxti, enn þá adra at hann afsakadi sik kennandi konunni sina sekt. Var konunni þi enn meiri ok fleiri pina sett sem hon misgörði enn margfalldigarr sem fyrr var greint. Enn þó misgörði karlmadrinn þungligarr upp á þann haatt. Þiá hann misgerði uisuitandi, þar sem hon var lockad til medr lygiligum sjukum, misgerandi þar fyrir meirr af nöckurri uitzku. Eigi at eins setti gud þeim pinu af þessarri tilskyllan i sealfum ser, sem heyra matti, utan ok i ollu þeirra afkugmi, ok þar medr i allri synligri skepnu. Ok enn þar medr hefði þau at sidurstu fengit heluitiss pinu, ef þau hefði eigi idroz af sinum glöp ok fengit þar fyrir likn ok miskunn af guði. Enn fyrir þann skyllid hannadi gud idrdinni en eigi uatninu, at af hennar auæxti uard hit fyrsta lagabrot ok hannað uerk. Þadan af er þat lesit af uarum lausnara, at hann aat fisk medan hann var her i ueroldinni enn alldrigi kiðt.

*De genesi.*¹ Adam sytandi þá afkuæmissins uesold ok pinu, gaf sidan husfru sinni þat nafn at hon skyllidi heita Eua, fyrir þá sauk at hann uissi hana modur allra lifandis² manna mundu uera. Sua sem hann segdi þetta, Allir þeir menn munu segia e edr á, sem sædaz af Eua,³ þiá nyfætt sueinbarn byriar sinn grát medr⁴ á, en meybarn af e, Eua þydiz upp i uárt maal eynd edr ue, eptir þi sem Ysidorus segir, ma þar af marka ok undirstanda, at hann angradi þá þegar ok idradiz af sinum glöp. Let gud drottinn þá fyrir englanna þeonostu kyrtila af daudra kuikenda skinum uerda gðrua Adam, ok Eue, synandi þeim sua mark sealfra þeirra daudleiks, Taladi þá heilog þrenning sin i milli, ella taladi gud til sinna heilagra engla, medr hirtanda edr harmanda manz rödd ok hætti sua segiandi, Se herna, Adam er nu⁵ uordinn sua sem einn af oss skiliandi ok skynjandi bædi gott ok illt, huerr er oss skyllidi likr hafa uerit medr uadaudleik, ef hann hefði rettliga stadi, Fyrir þá sauk seait nu ok uidr uariz, at eigi beri⁶ sua til, at hann hafi sina hönd af⁷ lifstrenu sealfu takandi þar af, ok eti ok lifi sidan æfinligha, Rak gud hann þá sidan brott af sællifis paradisi, ok let hann koma nidr á þeim sama uelli edr eng Damasceno, af huerrar molldu hans likami var tekin ok gðrr, at hann skyllidi hana uinna ok erfða, ok þar sidan iardadr uera medr sinni husfru ok þeim fleirum sinum afkuæmissmonnum, sem ofarr meirr man heyraz mega.

Scolastica hystoria. Þenna brottrekstr uarra fyrstu feðgina af

¹) her beg; atter B ²) lifandi, B ³) saal. ogs. B ⁴) af, B ⁵) saal. B; uti, A ⁶) beriz, B ⁷) saal. ogs. B; aa 225

fyrir sagðri paradís presenterar ok endrminniz heilðg. kirkia á þskudinsdagh. þann tíma sem hon strengir uti storglöpamenn meðr stríði af heilagri kirkiu. Herfíligt haarklæði gefr hon þeim í merking fyrir sagðra skinnkyrtla. þskud gefr hon þeim í minning þessarra orða. þu ert mólld ok í mólldina mant þu aptr huerfa. þat er ok sumra kirkna uani af¹ tilskyllðan þess uerks. at þeir bera brennandi kerti sua sem þeir eru utreknir. í minning þess at brennandi elldr uar tilsettr at ueria paradísun af tilskyllðan þess uerks. er þau rettu sínar hendr til hins bannada eplis. þeir fara ok fra hinni fyrstu kirkiu til annarrar. ok eru þar eigi sídr aptrbyrgdar fyrir þeim. í merking þess at hinum uar fordum oll tilferd [bannad² til paradísun. þeir taka ok sína födu eigi af bordi helldr af iðrðu. þiat sua er³ sagt. Bðluad er iorðin af⁴ þínu uerki. Engin segir þeim⁵ heilsanarordit Aue. þiat eigi uar þa enn umskipt nafnit Eue.

Þessi guds domr ok orskurdr syniz miök hardr. er hann lagði þenna brottrekstr af paradísu meðr fyrir sagðri hegnd ok þínu aa fyrir nefnd uar fedgin. Enn þat er þo allt at eins rett sua sem oll onnur sealfs hans gðrd. þiat her meðr tempradi hann miskunnsamliga þa þínu sem hann hafði þeim sett. þiat þar sem þau skyllðu æfuinliga meðr uá ok uesold lífa. þa uar þeirra líf æ þi ueslara er þat uar lengra. ok sua sem þau hefði bergt af lífstrénu. þa hefði þau þi lengr uesol uerit⁶ sem þau hefði lengr lífat. Ma þat eigi undarligt þickia edr otruligt.⁷ at þau bæði hefði hardla lengi lífat. íafnual eptir þat er þau misgðrðu. ef þau hefði etit af þi sama tre. meðr þi at þær eyiar finnaz meðr lífandi monnum her í uárrí byggiligri uerollðu. í huerium er menn deya seint edr eigi. ok þar sem aa trea laufum. meðr þeim þíodum er Scres heita. uerdr þílíkt sem hy edr síua.⁸ af huers aati er þeirra manna líf lengiz sem þar af eta. ok sua sem Alexander konungr skrifuaði til Aristotilem af kennimonnum solar ok tungls. at af epla aati fengi þeir⁹ langt líf. Nu sa sem [hann uill þetta¹⁰ lygíligt kalla. þa lesi hann fyrri historiañ scolasticam. en hann segi þetta þann logit hafa eðr diktat sem snarat hefir.

Genesis. Ok sem gud hafði Adam brott rekit ok Euam brott af paradísu. þa skipaði hann þar fyrir til uerndar .ii. hluti. at engi mætti lífstrenu námunda koma. Cherubin er einn engill af þi engla fylki er cherubim heitir. setti hann moti fiandans aahlaupum enn elldinn moti mannum. huern er Moyses nefnir elldligt suerd ok snuanligt

¹) ok, B ²) [ok vegr aptrbyrgðr, B ³) uar, B ⁴) í, B ⁵) tilf. B
⁶) vorðit, B. ⁷) segir Commestor tilf. B ⁸) lífa, B ⁹) hardla tilf. B
¹⁰) [þetta vill, B

eðr brott tækilígt. af þi. sua. at þenna sama öld let gud bædi fra síuaz þann tíma sem Enoch var yppnuminn i fyrr nefnda paradís. ok sua þa er Helyas var uppnúminn. [*scolastica hystoria*.¹ Ef nockur spyr huat er saa elldr hafi ser til næringar. þa ma þi uel þan til suara. at nockur elldzins mynd er su. er eigi þarf nõckut efnj. ser til næringhar. sem sa er lesit er af i sogu hins heilaga Nicholai. af huerium er madr kennir hita. ef hann rettir hönd sina at honum. en brennr þo eigi. en þess hattar elldr brennir andana. eptir þi sem i skiluisum bokum finnz skrifuat.

Her segir fra þi er Kayn ok Abel uaru föddir ok Kain drap Abel broður sinn. *speculum historiale*.

13. Adam ok Eua. sua sem truat er. gengu af guðs bodordum aa sealfum fyrsta degi sinnar skapanar. þat er a .vita. degi heimsins i sealfri paradiso sem sagt var nærr middegi. ok litlu sidarr aa niundu tid dags þess hins sama varu þau rekin ut af paradiso. Ok fyrir þi krossfestiz Kristr hinn nyi madr aa þeim sama degi eptir mörg aar umlidin. þat var aa .vita. degi uiku hinn attanda kalendas aprilis aa settu tid dags. leysandi mannkynit af sekt þeirrar sömu syndar. Ok þa er hann saaladiz aa hinum heilagha krossi uid .ixdu. tíð dagsins. lauk hann sealfur upp inngöngu paradisar illuirkianum.

Sem þau Adam ok Eua uaru brott rekin af paradiso i utlegd þessar ueralldar. þa leitadu þau til mannligrar hugganar. þat þau foru meðr meydum af paradiso ok síðan komu þau samt líkamliga. Nu aa simtanda aari [lifs Adam² var föddr Kain ok systir hans Kalmana. Enn eptir önnur .xv. aar föddiz honum Abel ok hans systir Delbora. *scolastica hystoria*. Enn sua sem Adam hafdi lifat .c. aara tirætt ok .xxx. aara. drap Kain Abel broður sinn. Syttu þau Adam ok Eua .c. aara tirætt eptir hans drap. þar til er þau gátu at eiga son þann er Seth het. eptir þi sem Petrus Commestor segir. Genesis segir. at hann hafdi .c. ok .xxx. aara er hann atti Seth. sem sidarr man heyrar. Sakir skundanar ok skammælis lidr Moyses skíotliga um kynkuislir Adams. sua at hann getr ecki margra hans suna ok dottra. skundandi sua sinni frasögn til Abraham.³ fódur ebreskra manna.

Speculum historiale. Enn þat trua menn. at Adam hafi andliga lærda sunu sina at öfra gudi tíundir ok frumfornir. Abel var einn einfalldr madr ok meinauss. ok af þi uilldi hann uera saudahirdir. Enn fyrir þann skylld at Kayn var aagiarn ok aufundsíukr. þa plögði

¹) [mgl. B ²) [lif Adams, B ³) Abrahams, B

hann fyrstr manna iordina sakir sinnar aagirni. Sua bar til eptir mörghaar. at Kayn offradi gudi þat korn sem bitit uar ok fottrodit af þeim kuikendum sem uida gengu. enn hellt hinu ser sem betra uar. Enn Abel offradi gudi miolk ok þar medr þat sem honum uirðiz fægiligaz ok feitzaz af frumburdum sinnar hiarðar. Ok af þi at hans lif ok hiarta likadi gudi uel. þa uaru hans fornir gudi þægiligar. ok þat gordi gud bert upp aa þann haatt. at logi kom or loptinu. ok brendi þær. eptir þi sem uidara sinnz at gud hafi¹ þat birt i hinu forna lðghmaali. Enn af þi at Kayn uar aufundsiukr ok illskeptr. þa aufundadi hann miok giptu ok gigtzku sins brodur. ok fyrir þa sauk at hans fornir uaru medr agirnd byriadar ok offradar likadu þær eigi gudi. *de genesi.* Ok þegar sem Kayn fann þat reiddiz hann storligha miok. [ofundandi sua at þat matti sia² upp aa sealfs hans aseonu. at hinn yngri uar meira uidr. Asakadi gud þa Kayn ok sagdi sua. Fyrir huern skyllid reidiz þu ok synir þat i þinu yfirbragði. edr man eigi þin giðf þa þægilig uera ok þu þar fyrir af mer ambun taka. ef þu hefir uel gðrt. Hefir þu ok illa gert. þa mun syndin nær þer ok sealfs þins uilia uera ok fullu sealfraði. Skalltu ok hennar girnd ok fysi tempr mega aa hueria leid er þer likar. *scolastica historia.* Rettliga hafdi Kayn gudi offrat. enn urettliga hafdi hann sina offran diuiserat. fðrnandi sealfan sik standanum. er miklu betri forn hefði uerit. ella fyrir þann skyllid³ at hann hellt⁴ eptir hinu betra. enn offradi gudi þau ðx sem hia uegum uáru fottrodin ok etin.

Genesis. Eptir þat taladi hann⁵ til brodur sins. Gðngum ut aa uðll. Ok sua sem þeir uaru badir samt aa einum akri. hliop Kayn upp i moti brodur sinum ok drap hann medr suikum aa þeim akri sem nu er borgin⁶ Damascum. þa taladi gud til Kayns. eigi sem uuitandi helldr aasakandi hann ok brigzlandi honum brodurdrápit. ok sagdi sua. Huar er þinn brodir Abel. Hann uilldi giarna fela sina synd ok gløp fyrir gudi. ok sagði sua. Ek ueit minn herra eigi. edr er ek nðckut skipadr geymslumadr brodur mins. Eptir þat taladi gud til Kayns. sua sem hann fann at hann uilldi fela⁷ fyrir sealfum honum ok yfirhylma⁸ sitt uerk. Huat gordir þu. blods uthelling þins brodur kalladi til min af iðrdinni ok gorir alkunniga þina gðrd. þin gerd ok glæpr þarf ðnguan akigrumann. fyrir þa søk at blodsins uthelling birtir hann audsyniliga. Nu fyrir þessa søk mantu þoluaðr uera yfir alla iðrdina. huer er til þess rymdi sik ok opnadi. at hon tok ok suaalg þitt brodurblod af sealfs þins hendi. Eigi man hon gefa ne

¹) saal. B; hafði, A ²) [saal. B; sua, A ³) tilf. B ⁴) ser tilf. B ⁵) Kayn, B. ⁶) við borgina, B ⁷) felaz, B ⁸) yfirdylia, B

gðra sinn auðxt þann tíma sem þu hefir hana unnit ok erfidat. hælðr man hon meðr klungr ok þyrni gróa þer ok auuaxtað. Sem einn uallari ok forflottamadr mantu íafnan uera. [i uerolldinni.¹ *scolastica historia*. Verduliga² uar þessi Kayn bðluadr. huat er eigi uar uidr Adam gert. þiat sua sem hann uissi huilik pina fyrir hafði komit hit fyrsta lðgbrot. þa framdi hann eigi þi sidr brodurdrápit. Enn fyrir þa sauk at hann óttadiz. at dyr mundu rifa hann i sundr ok suelgia honum sidan. ef hann færi i brott fra odrum monnum. ella at menninir³ mundu⁴ drepa hann fyrir sinn hinn ogurliga gløp. ef hann uæri hia þeim. þa auruilnadiz hann fordæmandi sculfan sik ok sagði sua. *genesis*. Meiri er minn glæpr ok illzka. enn ek mega nockura miskunn faa. Se. þu tekr mik brott af iardrikinu ok ifra þinni aaseonu. ok af þii man ek felaz ella fara aa iðrdunni sem einn uallari eðr forflotti. Huerr er mik finnr man mik drepa uilia. þetta taladi hann annathuart af hræzlu ella fyrir þi at hann æskti þess at hann uæri skiott drepinn. þa taladi gud til hans sua segiandi. Meðr ðngu moti man sua uerða. Ecki skalltu skiotliga deya. hælðr skal sa madr seaufalldliga pinaz. sem þik drepr Kayn ok frealsar þik sua af þessi uesolld ok erfidi. *scolastica historia*. Meðr annan skilning man saa huerr seaufalldliga pinaz sem Kayn drepr. þiat hann man meirr pinaz enn Kayn. fyrir þa sauk at nu er enn berligarr bannat manndrapit enn þa⁵ uar Kayn bannat. *genesis*. Lagdi gud þa eitt audkent mark upp aa Kayn. þat uar hðfudskialfti sua sem af ridu-sótt. at [þar af skyllði allir uita.⁶ at hann uar fyrir sinn glæp af gudi pinadr ok baunsettr ok umakligr sealfs hans miskunnar. ok þar meðr at hann skyllði eigi af nokkurum þeim manni sem hann flydi drepinn uerða. Geck hann sidan brott af sealfs drottins augliti ok byggði austr-haalfu iardrikissins moti iardnesku paradis sem utlagi ok forflotti.

Scolastica historia. Brottrekstr ok utlegd Kayns endrminniz heilðg kirkia. bannsetiandi manndrapara einkannliga meðr steypum kertum ok ringdum klokkum. fyrir þann skyllð at bædi hann ok þeir sløktu brædra sinna lif. Hinn uisi sagnamadr⁷ Josephus segir at hann rakz uíða ueralldar sua sem uallari meðr sinni husfru Chalmara. ok eptir þat settiz hann i þeim stad sem Naydda er nefndr. ok gat ser þar syni. Hinn heilagi Jeronimus segir at hann hafi uerit aa þi landi er Nodh heitir ok bygt þar. [*speculum hystoriale*.⁸ Enn hann uar drepinn meðr atburð af Lamech. er hinn .viidi. uar af hans ætlegg.

¹) [a iqrðinni, B ²) Verduglega, B ³) mennerner, B ⁴) mundi, B
⁵) þat, B ⁶) [þat skyllði af qlum sied vera ok vitat, B ⁷) sagna-
meistari, B ⁸) einn tilf. B ⁹) [tilf. B

sem [ofar meirr man sagt uerda.¹ þiat hann framdi .vii. storsyndir, þat fyrst er hann skipti eigi rett til um ofrit sem fyrr uar sagt. ok aufundadi broður sinn. vællti hann meðr suikum kallandi² ut. ok drap hann. nitadi hann fyrir gudi sitt uerk³ meðr mikilli ofdirfd. ok aur- uænti ser miskunnar. ok eigi gordi hann iðran þa er hann feck fyr- dæming. Ok fyrir þi uar hann seaufalldliga pinadr. þat er allt i seaunda sinn afspringh. vard þat⁴ ok endir aa hans þess haattar pinum ok sua lifi.

Her segir af Kayn ok hans afspringi.⁵ genesis.

14. Kayn ok hans husfru Kalmana komu saman likamliga. ok gatu at eiga sun þann er Enoch het. Sidan gōrði hann eina borg aa Indialandi. ok gaf henni þilikt nafn sem syni sinum fyrr nefndum. *scolastica historia*. Hedan af er þat audsynt. at þann tima hafa uerit margir sterkir menn. [þa sem Kayn kalladi⁶ saman. meðr huerra full- tingi er hann smidadi þessa sōmu borg. hueria er hann fyllti meðr einum saman fiolda sins afkuæmis. Sua segir Josephus. at hann afladi ser eigna ok audæfa meðr raanum ok ofbelldi. leidandi menn ok lockandi til raananna ok at hafa rangar uagir ok mælikerolld. skipt- andi sua meðr sinni áeggian ok eptirdōmum godra manna einfalldleik til slægðar ok skaðsamligs klokskapar. Hann setti fyrstr manna landa skipti ok iardar endimork ok muraði borgir. Ok fyrir þi at hann ottadiz þeirra manna ufrid. sem hann hafdi storum rangt gort. þa uarðueitti hann sik ok sina menn i storum borgum.

Speculum historiale. Sua segir heilagr Augustinus. at af þessum .ii. fyrstum sonum Adams. þat er Kayn ok Abel. hōfdu uppraas tuær borgir. Ein heilagra manna su sem her aa iardriki er sua sem i utlegd ok bidr sua⁷ byggingar i himinriki. þessi er hin himneska Jherusalem. Aunnur er daudra manna ok fyrirdæmdra. þeirra sem her skipa sina borg ok byggð ok eiga ðnga uan til eylifr fagnaða. þessi er andlig Babilon. Ok fyrir þi segiz kirkian eðr kristnin hafa uppraas af Abel. þiat hon hafdi eigi halldiz ubrigðiliga. ef hon segdiz af Adami hafa uppraas tekit. enn þi at illzka guds uuina tok i fyrstu i Kayn at ædaz moti guds helgum monnum. enn i Abel hosz ok þroadiz heilagt lif ok þolinmædi. Sua sinnz ok skrifuat at fyrir þann skyllid uar hinn uersti madr søddr fyrr enn hinn rettlati Abel. at i þi skyllidi⁸ synt. at allt mannkyn fra Adam komit uar rettliga fyrirdōmt. Ok þa er gud

¹) [sidarr man heyraz mega ok ofarr meirr, B ²) hann tilf. ³) illvirki, B

⁴) þa, B ⁵) ok huerer fyrst fundu iarnsmid ok senglist tilf. B

⁶) [sua sem K. kalladi þa, B ⁷) eylifrar tilf. B ⁸) vera tilf. B

giorir þat meðr sinni miskunn. at nöckurr af mannkyninu uerdr ualidr¹ ker guds til eylifrar sæmdar. þa uerdr þat ecki af mannligri nátturu. hælldr ueitiz þat af gudligri miskunnsemd.

Fyrr sagör Enoch gat at eiga þann son er het Yrach. Yrach gat þann son er het Manuel. Manuel gat þann son sem het Matusael. hans son var Lamech fyrr nefndr. er hinn seaundi uar i þann ættlegg² af Adam ok einn hinn uesti maðr. þiat hann leiddi fyrstr inn ok byriadi at bua meðr .ii. konum ok þo systrum sin i milli. *scolastica historia*. Ok fyrir þann skylld³ gördi hann bædi moti gudi ok nátturu lögunum horandi. þiat i hinni fyrstu manzins skapan uar ein koná einum manni gör ok ætlu. Hafdi gud ok sua stadfastliga fyrir [Ádams munn bodit⁴ ok aakuedit sem fyrr uar sagt. manu þau⁵ meðr einum likam uera. En þessi Lamech tok ser .ii. systr til eiginkuenna. het önnur Oda enn önnur Sella. þessi Oda gat son meðr nefndum Lamech ok het Jabel. hann fann fyrstr allra manna landtioild at göra. til þess at bua uti i þeim ef likadi. hann gerdi ok fyrstr manna skipan ok grein aa sinni hiörd. ok greindi meðr morkum ok einkunnum skiliandi brott færSaudi fra geitsaudum. einlita fra fleckottum. ok eptir aulldrum sem uetrgamla fra ellrum saudum. ok skildi giorla aa huerium tímum þeirra brundr edr burör uilldi uera. Hans brodir sammöddr het Jubal. er fann sönglist ok hlioda grein. er eyrnanna lystingh tilheyri. at hirdanna starf skylldi þi lystiligra þickia. Hans brodir samfeddr het⁶ Tubulchayn. er fyrstr fann þa list at gora iarn ok smida þat ok gora annan málm meðr gröft ok þeim öðrum hagleik. sem augun lystir at sea upp aa. þiat sua sem þeir brendu meðr storum baalum ok elldum þyrna ok klungrotta iörð. þa runnu málmædarnar sua sem beckir þar undan. ok sem þeir toku slaarnar edr spengrnar kolnadar upp. þa uaru þilikar myndir sua sem grafnar aa þeim. sem i þeim stöðum edr lutum höfðu uerit er þær höfðu [legið. Ok þar meðr framdi⁷ hann frækiliga ok frammi hafdi fyrstr bardaga listir. *genesis*. Nu sem hann smidadi iarnit. ok hans brodir Jubal sat þar i hea glediandiz af hamarganginum ok þeirra hliodan. sua sem hann heyrdi upp aa. þa hugleiddi hann af höggvanna mishliodan⁸ ok uirdi þar af samhliodan ok adrar hliodagreindir til sönglistar ok allz strengleiks. þo at Girkir⁹ segi at Pythagoras hafi fundit þessa¹⁰ iþrott. Ok fyrir þann skylld at hann uissi. at Adam hafdi fyrir spaad .ii. hina stærstu doma. annan fyrir uatn ok annan fyrir elld. þa skrifadi hann þessa list. sem hann hafdi þaleidis

1) valit, B 2) saal. B; atlegg, A 3) tilf. B 4) [boðit Adams munuð, B 5) tuau tilf. B 6) tilf. B 7) [saal. B; uerit er þær höfðu, A 8) misblandan, B 9) Grikkir, B 10) list ok tilf. B

fundit. upp á .ii. pilara. annan af tigli en annan af marmara. ok alla listina upp. aa huarn þeirra. til þess at ef saa fyrirfæriz i flodinu sem af tiglinu uar görr. þa skyldi sa halldaz sem af marmaranum uar görr. kēmi. brunadomrinn ok fyrri framm. þa skyldi sa standa ok uidr halldaz sem medr tigit [var giqrr.¹ Nu af þi at su fyrirdæming kom fyrri framm yfir mankynit. sem af flodinu uard. þa sinnz sua ritat i Josepho. at fyrr sagdr marmarapilarr standi enn ut aa Syrlandi. [*speculum hystoriale*.² Systir fyrr nefndra brædra sammödd uidr Tubulchayn het Noemia. hon fann eigi sidr þa list at uefa klædi medr ymissligum hætti. Ok nær allar ueralldligar listir ok uisdomr. huart sem helldr er þat i handauerkum eðr bokfrödi til skemtanar ok foruitni. eðr iafnuel þær listir er þiona mannligri naudsyn eðr nytsemd. þa hafa fundiz af sunum þessarrar ueralldar at þi sem lesit er. þiat þess haattar listir sem mannum uaru eigi til andaligrar hialpar. attu sinnaz medr þeirra studeran ok erfidi. sem eigi uaru synir eylifrar heilsu. Enn þo eru þær sömu listir [i sumu lagi³ bædi nytsauligar ok naudsynligar sunum liossins. Nu skylldadiz þetta starf upp aa þilika þessa heims menn. enn hinum uarðueitiz þo þar af auoxtrinn sem guðs þionostumenn gðraz.

Her segir fra þi er Lamech drap Chayn af tiluisan sueinsins ok sidan sueininn. ok fra ættum höfuðfeðra.

15. Fyrr nefndr Lamech uerandi frammsynn ok forspár um marga luti. ok fyrir þi uissi hann. at Kayn uar undir lagdr æfniliga pinu ok þat meðr at sealfum honum mundi þo til skylldaz enn meiri pina. ⁴taladi hann sua einn tima viðr⁵ sinar husfrur Odam ok Sellam upp aa spaamanz haatt. segiandi sua fra þeim lutum er ukomnir uaru sem [þa uæri⁶ framm komnir. Heyrit upp aa mitt maal badar husfrur minar ok geymit at minum orðum. þiat ek drap roskinn mann medr særingu ok ungan manni mer til blámanar. þat er sua mikit at segia. at hann drap Kayn ok ungan manni mer til blámanar sagði hann. þiat þegar eptir landi hann til ulifiss hinn unga manni. sem sidarr mun sagt uerda. Ok enn sagdi⁷ hann sua. Kayns sekt ok synd man seaufallidliga pinaz. ok hegnadr⁸ uerða. enn ek Lamech man seautugfallidliga hegnadr uera. *scolastica historia*. Þessi Lamech uar hinn mesti bogmaðr. ok sem hann hafdi langan alldr lifat. uard hann blindr badum augum. hafdi ser þa einn ungan manni fyrir augnasuein. sua sem hann for at ueida. hæfandi af hans tiluisan huat er hann uilldi. eigi sakir

¹) [tilf. B ²) [tilf. B ³) [mgl. B ⁴) þa tilf. B ⁵) saal. B; til, A
⁶) [þeir vëri þa, B ⁷) saal. B; segdi, A ⁸) hegnat, B

Þess at þa uæri enn kiðt etit. Þiat eigi uar mikill uani til þess fyrir Noa floð. helldr sakir lystugleiks ok skemtanar. ok at hann hefði skinn af þeim dyrum sem hann skaut. Nu sem Kayn leyndiz aa nõckurum tima milli þorna ok klungra. skaut Lamech hann til bana af sueinsins auisan. ætlandi þo allt at eins at þar mundi dyr fyrir uera. Ok fyrir þa sauk at hann drap hann skiotandi af hins unga manz auisan.¹ þa reiddiz hann sua miok. at hann lamdi hann medr sinum boga til dauda. Kom þat þa fram sem Lamech hafdi fyrir sagt. at hann drap Kayn meðr saari. sua sem hann skaut hann. ok hinn unga mann meðr saarsins blaaman. Þat uar sealfum honum til langæligrar fyrirdómingar. ok fyrir þi uar hans sekt þar seautugfaldligha pinað. Er þat sua skillianda upp aa eina grein milli fleiri annarra. at .lxx. ok .vii. menn. þeir sem hans bloð ok afkuęmi uaru. drucknuðu ok fyrirforuz i Noa flodi. Hans husfrur handladu hann opt illa ok uandzliga. huarf hann af þa er hann reiddiz. ok taladi sua til þeirra. at hann þyldi þetta allt fyrir þessi tuenn manndráp. Enn þo allt at eins hræddi hann þær ognandi þeim hegningu. sem hann taladi sua. Fyrir hucra sauk uilit þit drepa mik. vitit þat fyrir uist. at þungligarr ok hardligarr mun sa hegndr uerda er mik drepr. enn ek fyrir dráp ok dauda Kayns.

Her segir fra afkuęmi Seths allt til Noa. *speculum hystoriale.*

16. Adam uar storlīga hugsuokr eptir dauða sonar sins Abel. ok girntiz miok at eiga nõckurn afspring i hans stad. ok fyrir þi bio hann meðr husfru sinni ok gat son þann er Seth het. þa er hann hafdi .c. ok .xxx. aara. eptir þi sem skrifat stendr i sannfrodum bokum ebreskum. *scolastica historia.* Strabus² einn uillumadr segir Adam þi hafa heitit eptir drap ok dauða Abel. at hann skyllði alldrigi sidan bua meðr husfru sinni likamligha. huat er hann braut eptir þi sem engillinn uitraði honum eptir guds bodi. til þess at guds son skyllði af honum ok hans afkuęmi sōðaz. Þessi sami Seth gat Enos. þa er hann hafdi .c. ok .v. aar. enn þa uar liðit fra upphafi heims .cc. ok .xxx. ok .v. aar. Þessi Enos gōrði sér kięrt at kalla ok heita upp aa guds nafni. lettigha segir Petrus Commestor. at hann fann bōnarōrd til þess at bidiaz fyrir til guds. Enn ebreskir menn hyggia. at hann hafi hugsat at gora likneskiur til at uekia menn upp til guds minningar. sem þar til hōfdu adr hardla litlir ok latir uerit. Enos gat Chaynan. þa er

¹) her mgl. 2 Bladé i B ²) r. f. Sirabus, A

hann hafði niutigi uetra, er liðit uar fra upphafi heims .ccc. aara ok .xxv. aara. Chaynan gat Malaleel. þa er hann uar .lxx. aara. enn fra upphafi heims uaru .ccc. ok .ix. tigur ok .v. aar ok .xx. Malaleel gat Jareth. þa er hann hafði halfan seaunda tög uetra, enn fra upphafi heims uaru lidin .cccc. ok .lx. aara. Jareth gat son er het Enoch. þa er hann hafði .c. ok .lx. ok .ii. aar. enn af upphafi heimsins uaru .dc. ok .xxii. aar. Enoch gat Matusalem. þa er hann uar halfseauræðr. enn þa uaru lidin fra heims upphafi .dc. ok .lxxx. ok .vii. aar. Enn síðan er Enoch uar sua gamall at hann hafði .ccc. .lx. ok .v. aar. þa uar hann fluttr at guds uilia i paradisum. ok skal hann þar lifa sua langan tima sem gud hefir fyrir sééd. til þess at hann skal koma enn i uerolldina apr medr Helia spaamanni. at snua hiðrtum suna til fedr-anna. Þiat þessi hinn .viidi. uar hinn beztu madr i þeirri godu ætt sem af Seth uar komin. sua sem Lamech uar hinn .viidi. uerstr madr i þeirri saumu uáandu ætt er komin uar af Kayn. Þessi Enoch fann ok ritzhaatt ok skrifaði nðckurar bokr. eptir þi sem lesit er. ok aa hans dögum truiz at Adam hafi andaz. Matusalem gat Lamech. þa er hann hafði .c. uetra ok .lxxx. ok .vii. aar. enn fra heims upphafi uaru lidin .cccc. uetra ok .lxx. ok .vii. aar. Lamech gat Noa þa er hann hafði .c. uetra .lxxx. uetra ok .ii. aar. enn lidit uar fra upphafi heims .m. uetra .l. ok .vi. aar. Fyrr sagdr Matusalem fðdurfaðir Noe andadiz aa þi sama aari send flodit uard. eptir þi sem hinn heilagi Jeronimus prestr segir. þo at nockurir uisir menn hafi þar um adra frasðgn haft. sua gamall at hann hafði .cm.¹ aara .lx. ok .ix. aar. Noe uar hinn tiundi at langfeðga tali fra Adám. báðum þeim til tauldum. aa huers dögum er hinn fyrsti heimsalldr lyktadiz uidr floðit um .x. nefndar kynkuislir. hafandi i ser .mm. (aara) eptir frasðgn hins heilaga Jeronimi ok enn fleiri annarra uisaztu manna. Ysidorus telr .mm. ok .cc. enn speculum historiale segir .ndl. ok .vi. aar.

Her segir af niu uikna fðstu merking.

17. Niu uikna fasta er skipad i heilagri kirkiu einkannliga sakir þriggia skynsemda. sua sem birtiz i bok meistara Jons af Belach af embotti heilagrar kirkiu. Hin fyrsta er sakir uarrar lausnar ok aprkaups edr umskiptingar uppstigningardags uárs herra Jesu Kristi. aa huerium er uár náttura stigandi upp til himna uar upphafit yfir ðll engla fylki. þiat heilagir fedr skipadu sua i ðnduerdri kristninni. at hinn fimti dagr i huerri uiku skyllði sua hatidligr halldinn uera sem hinn fyrsti dagr i huerium .vii. náttum. þat er sunnudagr. Ok aa

¹) rettet for .cc.

þann tíma vart aa huern þorsdagh sémiligh processio lærdra manna. at merkia ok presentera þa processionem lærisueina uars herra Jesu Kristi. sem þeir gördu aa fyrr nefndan dagh til fiallzins Oliueti ok aprþadan i Hierusalem eptir sealfs hans uppstigning. ok eptir skipan Melchias paua uar aa þann dag enga föstu skylt at fasta. þiat hann uar þa iafnheilagr sem sunnudagr. Enn fyrir þann skylld at heilagra manna hátidir komu sidan til. ok þat þotti mikil þuingan at hallda sua margar haatidir. þa gafz upp iafnlengd þessa dags hatidarhalldz. enn fyrr nefnd processio uar færd upp aa sunnudag. Nu i aprkaup þeirra daga uiku helgir fedr til bindandi ok þarnanar niu uikna föstu. Aunnur skynsemi er sakir merkingar edr endrförnar. huerra er heilög kirkia tiar ok presenterar .vii. tigi herleidingar aara Jsraels folks i Babilonia. sem sidarr man sagt uerda. Hin þridia skynsemi er sakir merkingar timans ok hans tida skipanar. þiat fyrir þenna tíma merkiz uilluglapstigr utlegd ok þrönguung edr endrmøding allz mannkynsins fra Adám allt til ueralldarinnar endalyktar. er hlautz af hans tilskyllan ok Eue. sua sem bæði þau gengu brott af guds bodorðum. sem fyrr uar sagt. þessi utlegd skyriz senniliga ok fullgðriz fyrir umlidning edr apruellting .vii. daga ok inni byrgiz undir .vii. þusundrudum aara ueralldarinnar. Enn fra upphafi ueralldarinnar allt til uppstigningar uars herra Jesu Kristi. telium uær .v(i). þusundrud ára. enn fra þeim tíma huat er fylgir allt til enda ueralldarinnar fyrir utan hit .viida. þusundrad. þa megum uær eigi uita timans lengd at fölu. þiat einum saman uárum herra er kunnigh þessi grein ok timanna skipan allt til domsdags. hueria er guð fadir eptir ordum sins sæta sonar setti i sealfs hans ualldi. Jesus Kristus lifandi guds sun frealsadi oss aa hinum .vita. heimsalldri fyrir heilaga skirn af þessarri utlegð at apr gollnum meinleysiss stola. þat er at skilia uaru flecklausu ok huitu skirnarklædi, fyrir huert er uær skulum uænta uarum saalum hialpar ok huilddar ok eylifrar ðmbunar eptir uart andlát. Enn at lyktadum ueralldarinnar tíma ok uárrar utlegdar man uárr herra pryda oss ok söma medr huarumtueggia stolanum. fullkomliga ueitandi oss uart frelsi ok eylifan fagnad ðndum ok likðmum eptir domsdag. Niu uikna fasta endrförnar ok tér herleidingartíma Jsraels folks i Babilonem. sem fyrr uar sagt. Nabugodonosor herleiddi Gyðinga lyð fyrir þeirra syndagialld brot or Jorsalaborg i Babiloniam. þrælkadi hann þar ok angradi medr hörðum ok herfilighum uerkum aa lxx áarum. Sua langan tíma sem þeir uaru þar lögdu þeir nidr ok letu alldrīgi heyra sin organa hörpur edr ðnnur söngtöl. moti þi sem þeir uaru uanir at gðra heima i Jerusalem. sua segiandi. Huersu munum uær syngia guð drottins lofsöng i ut-

legð ok annarra manna landi, heldr klædduz þeir sorgsamligum uestaldar klædum. Enn at lidnum .lx. uetra sigradi Cyrus konungr. er ðdru nafni het Kristus. ok undir sik uann konung af Babilonia. ok gaf nefndu folki Jsrael gott orlof ok frelsi til heimferdar. For þa mikill partr af Judum heim i sitt eigit erfdaland eptir þa .lx. aara meðr þeim mikils hattar kennimanni sem Jesus het. endrböttu þa ok uppsmidadu i annan tima i Jorsalaborg templum domini. enn nockurr. partr af þeim uar eptir i fyrr sagðri herleidingu þar til er .lxx. aara uaru lidin. huerium fylldu um ok frammkomnum foru þeir allir heim aptr medr fridi ok farsælld. sumir sua sem Darius ok Assuerus lifdu. adrir þann tima sem Esdras uar formadr. ok enn nockurir sua sem i þann tima er þeirra formadr uar Neemias, ok höfdu sua tuifalldan fagnad. Til andaligs skilnings at tala þa hefir Nabugodonosor at merkia siandann. Babilon heim þenna edr heluiti. Jorsalaborg paradisum. Jsraels folk mannkynit. Nabugodonosor herleiddi Jsraels folk or Hierusalem i Babilon. enn siandinn rak mannkynit brott or paradiso i þessa uestlu uerolld edr heluiti. Nabugodonosor þiadi hann þar ok þrælkadi um .lxx. aara. þiat þetta ueralldar lif lidr ok aptr kemr um .vii. daga. ella fyrir þann skylld at þat lyktaz um .vii. þushundrad. aara sem fyrr uar sagt. Jsraels folk gaf þa upp gledi-söngua ok sin söngtol. ok mannkynit þagði af gledisöngum til guds. Sa lydr klæddiz sorgsamligum klædum. enn mannkynit klæddi sik meðr bðluanar hulningu ok klædnadi. eptir þi sem psalmista segir. Verdi hann þaleidiss sem sealfs hans klæði. Fyrr sagðr Jsraels lyðr frealsadiz ok aptr huarf eptir .lx. aara til sins eigin fostrlandz undir ualldi Jesu kennimanz. Mannkynit frealsadiz ok aa hinum .vita. heimsalldri fyrir Jesum Kristum sannan kennimann. Nockurir af Judum fengu sitt frelsi ok heimferdar orlof undir ualldi ok formanzkap Esdre. enn sumir undir ualldi Neemie. Esdre ma uel segiaz fulltingiari eðr hialp-ari upp i norrænu. enn Néemias huggari. þiat allir godir menn ok rettruandi munu aptr huerfa til sinnar föðurleifðar. þat er til himin-rikis. fyrir Jesum Kristum sinn hialpara ok fulltingiara ok fyrir helgan anda sinn sannan huggara. ok munu þa fá ok sinna tuifalldan fagnad i dy(r)kan andar ok likama. J aðra deilld endrförnar ok teer heilog kirkia alla þessa luti fra þeim tima er niu uikna fasta hefz ok allt til laugardags i páska uiku. ok fyrir þann skylld at Jsraels folk ok eigi sidr. allt mannkynit hafdi uolltit ok fallit i fullkomna uestolld ok eynd. sem nu var fra sagt. þa byriar messu upphaf nu aa sunnudaghinn ok hennar embætti meðr þessum ordum sem her fylgia. Circumderunt me gemitus mortis et cetera. þessi orð eru sua at skilia til norrænu. Daudans stynir eðr sutir kringdu um mik hueructna. ok hel-

ujtis harmar edr sorgir kringdu um mik. ok i minni þrönguing ok angist het ek upp aa gud drottin. ok af sinu heilagu musteri heyrði hann aakall mitt. J þessum ordum synir ok iatar heilög kirkia sik hörmuliga ok margfalldliga öngda uera i allzkyns þrautum. þeim sem hon þolir ok kennir sik mikilliga saman krepta sakir uesalligra synda uarra. Ok fyrir þi at hon angraz nu sakir margfalldligrar pinu meðr mörgum erfidum þeim sem aa hana leggiaz. sua sem er hungur ok þorsti. frost ok ofrhiti. möding ok margskyns siukleiki. ok þar meðr sealfr daudinn fyrir uánda ok saara sina samuitzku. hiartans beiskleiki. myrkr ok daalig deyning. huilikir er heluitis harmar ok saarleikar eru. Enn til þess at þessi harmsanligr stynr ok syting geti eigi odr göðri meðr oss hrygd ok gudleti. huer er mannum gorir auruilnan ok andaligan dauda. þa leggur hon til heilsamligha huggan i uersinu sua segiandi. Diligam te domine uirtus mea. huat er sua er at skilia til norrænu. Heyr þu drottinn uerandi minn kraptr. þik man ek elska. gud drottinn er minn styrkr ok studningh ok mitt ráaskinn¹ ok frealsari. Nu fyrir þi at uéer endrminnumz at tilkomandi niu uikna föstu upp a uara uesolld. i hueria er uær fellum fyrir syndagialld uarra fyrstu fedgina. sem fyrr uar sagt. þa lesum uær bokina Genesim. i huerri er segiz af þeirra brottrekstri af paradiso ok odrum þeim lutum er þar fylgia. af hueriu er uær syngium þetta responsorium. In sudore uultus tui uesceris pane tuo. Meðr sueita sealfs þins aaseonu mantu fædaz uidr sealfs þins braud edr fædzlu. Ok til enn meiri uesalldar merkianda ok munanda. þa lesum uær fyrr ok syngium af manzins tign ok uirding. þat fyrst at hann uar eptir likingh ok likneskiu sealfs guds göðr ok skapadr. þar meðr at hann uar skipadr i paradiso. þat hit þridia at konan uar skaupud hans samsiði honum til hugganar ok eptirlætis. þat hit fiorda at hann skyldi eigi hafua daait edr nockura pinu hafa þolat. utan þat hefði af hans glæp ok syndagialldi til komit. þat er ok mikilligha merkianda. at fyrr sögd ord. Circumdede runt me gemitus mortis. eru ord ok aakall önduerdrar kristninnar sytandi ok gratandi eptir guds frumuatt Abel. huers blod er af þeirri sömu iordu kalladi til guds. sem sik ryndi til þess. at hon drack þat sama blod. sem ut uar hellt meðr hendi sealfs hans brödr Kayns. Nu sua (sem) Jsraels lydr lagði niðr sin söngtol i Babilone ok þagði af sinum glediöngum. a þessum timum þegir ok heilög kirkia aa sömu loid af sinum festiflighum glediöngum. sem er Allouia. Gloria in excelsis deo ok Te deum laudamus. Ok af þi at þat

¹) saak. ogs. 225; ent Haand fra 17de Aarh. har i A overstreget dette Ord og i Margen tilskrevet hressing.

sama folk misti þá síns sǫmdarklædis, sua berr nu ok eigi heilǫg kirkia sinn dyra ok hátidliga skruda, sua sem dalmatíkur ok subtila ok onnur þess hattar klædi, sem synaz megu gledibunadr edr skemt-anarskrudi, helldr berr hon suartan ok syrgiligan bunad. J fædzlu tekíu endrförnum ugr ok þeirra hrygd fastandi, huadan af er hinni heilaghi Zacharias spamadr taladi sua til þeirra i .viida, capitulo sinnar bókr. Faústudut þer nockut þa föstu fyrir mina skyld, sem þer fost-udut uua þessa .lxx. aara. Ok fyrir þessa skynsemi fasta Girkir þessa næstu uiku ok margir adrir godir menn. Sa lydr feck af Cyro, er odrü nafni het Kristus, aa hinu sextöganda aari frealsi af fyrr sögdum þrældomi ok hægt heimferðar leyfi til sinnar födurleifdar, sua uarum uær ok aa setta heimsalldri leystir ok frealsadir af fiandans aanaud ok þrældom, fyrir Jesum Kristum, gafz oss þa ok apr galltz meinleysis stole fyrir skirnarinnar lausn ok fyrirgefningh. Syngium ugr fyrir þann skyld eitt alleluia i messunni aa laugardaginn fyrir paschir, sua fagnandi nu þegar af uán eylifrar dyrdar ok endrbøtingar uarrar födurleifdar, þat er himinrikiss dyrdar ok eylifrar ömbunar. Ok sua sem nöckurr partr af Jsraels folki for þegar medr hertoga Zorobabel heim i sitt födurland, ok margir uaru þa enn eptir i hertekninginni, sua reis ok mikill andaðra manna partr, þeirra sem rettlatir hofdu uerit, upp af dauda medr uarum lausnara Jesu Kristo, ok margir uaru eptir i bidlundar uán ok huggan. Ok sua sem þeir er heim forü til Hierusalem, erfidadu mikít i sinum bunadi i samnan byrda sinna fearhluta ok þar medr mikilli leidarlengd, sua erum uær ok frealsadir, ef uær erfidum meðr frammkuæmd i fyllingu guds bodorda. Ok fyrir þann skyld syngium uær þegar eptir alleluia tractum Laudate, er starf ok erfidi merkir, huerr er þo er einkannligha sagdr ok sunginn af uars herra lofi, samfagnandi þa meðr af upprisu uárs herra Jesu Kristi. Fyrr sagdir menn medr gledi apr huerfandi erfidadu mikít i ueginum. Vær syngium ok i páskauíkunni graduale medr alleluia, merkianda starf ok erfidi fyrir graduale enn fagnad ok gledi fyrir alleluia. At sidarstu komu þeir heim allir i sitt eigit fostrland at fylltum ok frammkomnum .lxxm. aara, ok fengu þar þa sinn fagnad ok gledi. Vær syngium ok .ii. alleluia laugardag i paskauíku, aa huerium er saa tími lyktaz fullkomligha, sem nu byriaz ok septuagesima heitir, merkiandi þat medr tuiföldu alleluia, at uár herleiding man leysaz at lyktaðum ok umlidnum uarum utlegdartíma, ok godra manna stole man þa tuifalldaz, þat er eylif dyrkan bædi til andar ok likama. A þessum tímum þegiaz ok nidr leggiaz gledisönguar, sem fyrr uar sagt, af huerium er hinn heilagi Jeremias segir sua i .viida, capitulo sinnar bókr. Huilaz man

ok láta ok af letta glediðngua ok fagnadar ok þar meðr bædi brúðguma rodd ok brúdar. Leo páui segir sua, at fyrir þann skyld leggium uær niðr. i niu uikna fostu engilliga lofsöngua sua sem alleluia ok gloria in excelsis deo. at uær brott reknir ok af reiddir samkundu engilligrar skemtanar ok gleði fyrir glæp ok synd hins fyrsta manz sitium i Babilon. þat er i hneyking ok hneisu þessa heims yfir hennar eynd ok ymissleik. sytum þar ok grátum þar til er uær minnumz þeirrar Syon i huerri er allr lofsöngr byr(iar) ok samir sealfum guði. Leggium uær ok niðr aa .ix. uikum i heilagri kirkiu Te deum laudamus, fra þi er niu uikna fasta hefz ok lesit er af þi er hinn fyrsti madr fell ok til hins fyrsta paschadags. af huerium er Jesus Kristus af dauda upprisandi sneri uarri hrygð i gudligha gleði. ok gallt oss apr ok endrnyiadi alleluia. Septuagesima byriar meðr sorg ok sut. en lyktaz meðr gleði ok gudligum fagnadi. þat er okmerkiana. (uer) repeterum ok endrnyium alleluia opt ok iðuliga aa næsta laugardag fyrir .ix. uikna fostu i kirkiunnar embætti. fyrir þann skyld at uær elskum þat ok hirðum i hiartans herbergi. upp aa þann hátt sem uer födmum ok haalsspennum giarnsamliga ok kyssum uárn uin. þann er sik býr i brott ok byriar sina ferð um langan ueg. Meðr annarri skilning margfalldaz alleluia fyrir þann skyld aa fyrrsagdan laugardags aptan. er forðum kalladiz ok uar huillardagr. at uær tyndum ok mistum uárs fagnadar i falli þess fyrsta manz. sem i mikla huilld ok sælu uar settr. huer er aundunum endrbótiz eptir andlaatit i eylifri huilld til hinnar efsztu uppris. enn tuifalldaz sidan bædi aundum ok likðmum meðr eylifri dyrð. Drottinsdaga embætti fra .ix. uikna föstu til paska. ein-kannliga messu upphðf. breytaz eðr skiptaz¹ ual uidrukemiliga fyrir þaa sök. at uær tókum eðr skilium allan tima þessa lidanda lifs fyrir .ix. uikna föstu. fyrir huat er skipan ok stettir uars lifnadar eðr huerrar² kristinnar saalu megu uel noteraz. sem hon hefir þo nockut misgert. Fyrir hit fyrsta officium Circumdede runt me gum uær skynsamligha skilia einn huern iátanda sinar syndir. þar sem hann segir sua. Daudans stynir eðr sutir kringdu um mik hueruetna. heluitis hármar eðr saarleikað kringdu um mik. ok i minni þrönguigh ok angist kallada ok aa gud drottin minn.

¹) rett. for skiptiz ²) rett. for þeirrar

Her hefz upp annarr partr þessarrar gördar eptir forsögn uirðulighs herra Hakonar Noreghs konungs hins kónaða, byriar hann i fyrstu af Noe ok arkarinnar smid. eptir þi sem odrum sunnudegi i niu uikna fðstu ok þeirri uikunni til heyrir. Scolastica historia. capitulum.

18. Sva sem Moyses byreadi sina frasögn af flodinu. spurdi hann aðr fyrir hueria sauk flodit uard sua segiandi. þann tima sem mannfólkitt tok at síðlgaz i uerolldinni. þa sa synir guds dætr mannanna. at þær uaru miok ugnar. þat er sua at skilia. at sídferdugir menn synir Seth saa girndar¹ augum til dætra Kayns ok þeirra afkuæmiss. lögduz medr þeim ok toku þær ser til eiginkuinna.² af huerri sambud er þeim fædduz risar. þat er eigi aakuedit aa huerium tima er þetta uard. huart þat uard aa dögum Noe edr fyrr. eigi ok huart þat uard miklu fyrir hans daga edr litlu. Fødduz ok adrir risar eptir flodit i þeirri borg sem Ebron heitir. huerir er sidan staðfestuz i þeirri borg aa Egiptalandi sem Tham heitir. ok þar af uaru þeir kalladir Tythanes. af huerra ætt er Enath fæddiz. ok bygdu hans synir i fyrr sagdri Ebron. af huerium er Golias medr fleirum oðrum uar kominn.

Genesis. Noe gat Sém Chám ok Japheth. þa er hann uar .d. uetra at alldri. Josephus segir at synir Seth ok hans ættmenn uaru godir alt til hinnar seaundu kynkuislar ok knerunnz. Síþan snðruz þeir til illgerda. fyrirlatandi þær hatidligar dyrkanir sem þeirra feðr höfdu framit ok fyrir þeim halldit. huar fyrir er þeir reittu guds reidi i moti ser. Sua segir hinn heilagi Methodius pinslaruattr. huerium er gud birti fyrir sinn helgan anda af heimsins upphafi ok endalykt þann tima sem hann sat³ i myrkuastofu halldinn. at Seth skildi sina kynsmenn ok afspring⁴ brott fra kynsmönnum Kayns farandi apr til sins fostrlandz ok faudurleifdar. þiat fadir hans Adam baud þat fastliga sua sem hann lifdi. at þeirra ættir skylldu meðr öngu moti saman blandaz sin i milli. ok byggdi Seth þa i sialli nockuru þi sem nalægaz uar paradiso. enn Kayn bygdi i þeim sama stad sem hann hafði drepit brodur sinn Abel. þa geck illzka mannanna sua miok af ser. at gud baud Noa. at hann skyllði fyrir þi aurk smida hundradi uetra fyrir floðit. ok gaf þenna tima folkinu til idranar. A þessu hundradi uetra predicadi Noe fyrir folkinu. medan hann let aurkina smida. ok leitadi at snua þeim til hialpsamligrar iðranar. þiat hann einn uar þa fullkomin i rettlæti ok getzku. ok sagdi þeim fyrir þa guds reidi ok pinu. sem fyrir hondum uar ok þeir mattu þa fordaz. ef þeir uilldi snuaz til

¹) her beg. after B ²) eiginkuenna, B ³) var, B ⁴) afspringi, B

guds meðr sannri idran. þiat miok sua allt mannkynit hafdi þa lengi rangan ueg göngit. J fyrstu höfðu synir Kayns herfiliga spillt ser i margfalldligu saurlifit meðr husfrum brædra sinna miok afleittliga ok konurnar görduz sua gintar ok galnar. at þær toku karlmennina ok lögdu undir sik til saurlifiss meðr liotligri orskemd.

Genesis. Ok af þi at gud saa. at hardla mikil ok haduligh uar illzka mannanna i ueroldinni. ok ðil þeirra hiartaligh aastundan uar alla¹ tima til illra luta. þa reiddiz gud þeirra syndum ok sektum. ok angradi hann þat er hann hafdi manninn skapad aa iorðina. eigi sua at hann hefði þar af nockura angist. helldr eptir mannanna dömum ok uidrliking til frasagnar. ok sagdi sua meðr sealfum ser .xx. uetrum fyrr enn aurkiu uar smidat. Eigi man minn andi² æfinliga meðr mannum uera. þiat hann uill at eins eptir likaminum frammfara ok lifa. ok fyrir þi skulu hans lifdagar uerda .c. tirætt ok .xx. aar. *scolastica historia.* Eigi eru þessi guðs ord mest af lifnaðar lengd manzins³ eptir flodit skilandi. þiat margir menn urðu miklu ellri allt framm um Abrahams⁴ æfi. ok sealfr hann hafdi .c. aara tirætt .lxx. ok .v. aar adr hann andaðiz. helldr taladi gud .xx. aarum ok .c. tirædu [fyrir flodit.⁵ sem hann segdi sua. Eigi man ek hann æfinliga pina sua sem pukann. þiat hann er breyskr. helldr skal ek honum eptir þi hegna sem hann hefir til skylldat. ok skal ek ueita honum idranar tima til þess. ef hann uill idraz af sinum syndum. ok ueita honum .c. tirætt ok .xx. aar til idranarinnar. *genesis.* Ok fyrir þann skyllt at gud uilldi bera uarygd fyrir eptirkomanda tima af angrsamligri manzins tilskylltan. þa sagdi hann⁶ sua. Ek skal á aullu iarðriki eyða mannum utan⁷ ok þar meðr aullum lifandiss kuikendum. sua sliugandum himinsins fuglum sem hinum lægztum skridkuikendum. skal ek þaleidiss eyða þessarri minni görd. sem sa madr er hann idraz sinnar gördar ok fyrir þi eydir hann hana ok onytir.

Fyrr nefndr Noe fann ok feck miskunn af sealfum gudi. uar hani rettlátr ok algörr madr eptir sinum kynkuistum. *speculum historiale.* þiat hann uar eigi þaleidiss algörr sem madrinn sua sem hann er i sinu iðdurlandi. þat er i himinriki. helldr eptir sinni kynferd sem kiðtligum manni er mattulight. *genesis.* Gekk hann ok framfor gudligan ueg. ok gat þessa .iii. syni Sém Chám ok Japheth fyrir flodit. sem fyrr uar sagt. Nu af þi at aull ueroldin uar spellat i guds augliti ok fyllidiz upp af illzku ok ranglæti. ok hann saa at huerr [sem einn⁸ ok

¹) allan; B ²) lifsandi, B ³) mannkynsins, B ⁴) Adams (!) B ⁵) [fyrr enn flodit varð, B ⁶) enn tilf. B ⁷) mgl. B ⁸) [einn, B

annarr ueralldar mádr hafdi spellat sinn ueg ok framferd. þa taladi hann sua til Noe. Allr lifandis likami man lyktaz ok fyriruerdaz i minu augliti. þiat aull iordin er full af mannanna illzku ok ranglæti. ok fyrir þann skyld skal ek ollum þeim tapa ok tyna meðr iardarinnar frykt ok freoleik.¹ Fyllidiz þat ok framm kom. þiat sua segiz ok truíz fylliliga.² at allr iardarinnar freoleiki uar miklu minni³ enn aðr. Ok þapan af kom saa uani. at menn áátu kiðt eptir flodit. þar sem þeir fædduz adr medr iardarinnar aauexti. *genesis*.⁴ Gðr þer eina aurk af telgdum uidum⁵ ok pulizadum treám. sagði gud til Noe. skalltu ok uista greinir ok golf i henni hafa. medr bik ok tíðru skalltu hana bræða bædi utan ok innan. ok þaleidiss skalltu hana gðra sem nu segir ek þer fyrir. Hennar lengd skal uera .ccc. alna. enn breidleikinn .i. alna. ok hennar hæd skal uera .xxx. alna til efzta⁶ þaksins. [Einn glugg skalltu a ofanverðri orkinni giqra. ok laat hana þar eigi uíðari verða enn einnar aalnar. enn neðarlegga a hennar hlið eðr síðu skulu hennar dyrr vera. skalltu hana meðr golfum greina ok aa þann haatt sem meðr loptusum.⁷ Enn sidan er þat er algðrt. man ek láta uðtn flæða yfir alla uerolldina. til þess at ek [drop ok deydí⁸ huern þann likam. sem undir himninum er ok lifs andi er medr ok utan arkarinnar er. þiat allir þeir skulu fyrirfaraz ok eydaz aa iardrikinu. Enn meðr þer man ek mitt saáttmaal gðra. ok skalltu ganga i ðrkina ok synir þinir. husfru þin ok þar medr husfrur sona þinna. Medr þessum .viii. monnum uardueitiz saad ok freo allz mannkynsins ok eptirkomanda afkuæmiss. Nefndi gud ok ser huart karlmenn ok konur til inngðngu i aurkina. sem hann segði sua. A þessum pinadar ok kualar tima byriar ydr at bindaz af⁹ sambud ok fadmlðgum. Af ollum likamligum ueralldar kuikendum skalltu Noe taka tuinn¹⁰ karlkyns ok kuenkyns ok leida inn i ðrkina. at þau lifi þar medr þer. af fuglum eigi sidr i sinu kyni. af aullum ferfættum kuikendum medr sitt kyn. ok þar medr af aullum iardarinnar skridkuikendum meðr sinu eigin kyni. Af aullum þessum skulu æ [tuinne ok tuinne¹¹ ganga inn medr þer. at þau megi lif sitt hafa. *scolastica historia*. Af hinum minztum kuikendum. þeim sem eigi getaz af nockurri sambud. segir hinn heilagi Augustinus. at eigi uar naudsyn at¹² þau uæri i ðrkinni. sua sem þau er sædaz af iardar dupti edr molldu. af uðkum edr uætum. af skadsemd edr nõckurs kyns spellan. eptir þi sem fyrr uar sagt. Ma þat ok synaz af ordum sealfrar Genesis. at þau ein kuikendi uaru i ðrkina leidd edr latin. sem af

1) *Scolastica hystoria. tilf.* B 2) fullulegga, B 3) eptir flodit *tilf.* B 4) *tilf.* B 5) uíði, B 6) hins hęsta, B 7) [*tilf.* B 8) [deydí ok drepi, B 9) likamlegro *tilf.* B 10) tuenne, B 11) [tuenne ok tuenne, B 12) at, B

sambud getaz ok fódaz. sua sem þar segir meðr sialfs sins eigin kyni. *genesis*. Af öllum þeim fódzlum sem ætar eru skalltu ok taka ok bera inn i örkinu meðr þer. at þær se¹ sua þer sem þeim til fódzlu ok uidrlifis. Noe gerdi alla luti sem gud baud honum.

Speculum hystoriale. Orkin uar sua smidat. at hon uar tuihusat ok þrihusad. hon uar ok ferhrynd. ok þi miori at rumi er ofarr. uar i henni. ok þar dyrrin aa sem þat möttiz er hon uar tuihusat ok þrihusad. Hon hafdi .v. hus² i ser um framm austrumit.³ Þiat Augustinus segir sua. at yfir þi golfi sem yfir stod austruminu uar hon tuihusat. stod uid⁴ sina sidu arkarinnar huart husit. uar i oðru kuikenda foda. enn i annat saminadiz saurr þeirra. Enn yfir þessum uaru onnur hus þrigreind. ok uar skipat i einu husinu olm kuikendi ok i öðru mannhæg kuikendi. Enn i þi husinu sem þar stod i milli uaru bædi menn ok fuglar. Nockurir menn setia oll þessi hus i einni saman hæd arkarinnar. enn Josephus segir .iiii. husin uerit hafa ok telr þa ecki þar medr austrumit. *scolastica hystoria*. Hon uar ok .ccc. alna löng. .i. alna breið ok .xxx. aalna diup. sem sagt uar. upp aa þann háatt ok mynd sem manzins likamr er uordinn ok uaxinn. eptir þi sem skrifat er. at hans hæð er .vi. lutum lengri enn breidd hans. enn .x. lutum lengri enn þyckleiki manzins er. huat er margir uilia skilia at eins talat uera af likama lausnara uárs Jesu Kristi.

Her segir fra þi er Noe geck medr sinu hyski ok aakuednum kuikendum i örkinu ok huersu aull önnur iardnesk kuikendi fyrirforuz i flodinu. *Genesis. capitulum*.

19. Eptir þat er orkin uar algör. taladi gud sua til Noe. Gack inn þu i örkinu ok hyski þitt medr þer. fyrir þi at þik einn fann ek rettlatan af þessarri kynkuisl i minu augliti. Af öllum reinum kuikendum ok himinsins fuglum skallt þu æ taka [.vii. ok .vii. kar(l)kyns ok kuenkys.⁵ enn af hinum uhreinum medr sama hætti tuinni ok tuinne. at⁶ þeirra freo ok afkugmi megi hialpaz ok halldaz her i uerolldinni. Þiat eptir næstu .vii. daga man ek regna láta .xl. daga ok .xl. náttu yfir alla iordina. Skal ek sua eyda allri lifandiss skepnu.⁷ er ek gorda ok til er aa iardriki. Noe gördi alla hluti⁸ sem gud baud honum. Geck hann þa fyrir flædarinnar skyll. ok synir hans husfru hans ok sunakonur hans meðr honum. inn i örkinu medr öllum iardarinnar kuikend-

¹) tilf. B ²) rum, B ³) austrumit her og siden B ⁴) um, B ⁵) [.vii. karlkyns ok .vii. kuenkyns, B ⁶) saak. B; ok, A ⁷) þeirri tilf. B
⁸) eptir þi tilf. B

um fyrr sögdum. huer er meðr guðs bodi ok bendingu ok þar meðr af englanna¹ þeönöstu uaru inn leidd. Ok sem næstu lvii. dagar uaru lidnir. toku uðnin at æsaz ok yfir at fljóta alla iðrdina. Nu sem Noe uar .dc. áára. ok hann hafdi meðr aullu sinu hyski gengit i ðrkina ok sua kuikendi.² enn almuginn lá enn i sinu fullifi. þa let gud æðar ok uppsprettur þess mikla undirdiups. sem hann hafdi mestum lut iardrikissins uatna til samnat sem fyrr uar sagt. opnaz ok upp lukaz aa hinum .xviid. degi annars manadar eptir ebreskra manna tölu. þat er i Maio manadi. Opnaz þa ok upp lukuz þar meðr allar himinsins uatnaasir ok urdu yfiruættiss regn .xl. daga ok .xl. náttu. Voxu uðnin þa sua miok. at þau hofu ðrkina af iðrdunni. ok æstuz sua ákafliha. at þau huldu alla iðrdina³ ok flutu .xv.⁴ alna diup yfir hin hæstu fioll i uerollinni. *scolastica historia*. til þess at þau hreinsadi loptit af saurum ok suiuirðligum mannanna uerkum. er allt þagat hofðu nálgaz. ok allt til þess⁵ stadar man eldrinn ganga upp at hinum efzta domi. til at hreinsa þa enn loptit af saurligum⁶ ok syndsamligum mánnkynsins uerkum. einkannliga þa er þeir fórnfarandi sinum [falsadum gudum⁷ kueiktu þar til ellda aa hinum hæstum fiollum. huers fðlskar eimr ok reykr mattu hardla langt upp leiðaz ok saurga sua loptit. þo at meðr oðrum hætti mætti manna uerkin uarla sua langt hafa uppgengit. meðr þi at þat fiall er Olimphus⁸ heitir er sua háátt. at þat tekr allt upp or uedrinu i skert lópt. eptir þi sem i skiluisum bokum finnz skrifuat ok fyrri uar sagt af ordum hins heilaga Augustini.⁹ *genesis*. Ok sem Noe hafdi meðr fyrr sagðri grein gengit inn i orkina. þa let gud hennar dyrr uerda byrgdar utan. ok þar meðr uerda bikadar ok bræddar. Dóó þa ok fyrirforst huerr sa lifandiss likami. sem aa iardrikinu uar. bædi menn ok fuglar ferfætt kuikendi ok þar meðr aull skridkuikendi. Einn saman Noe lifði þa eptir. ok þeir .vii. menn ok ðnnur kuikendi sem meðr honum uaru i ðrkinni. Hellduz uðtnin meðr þiliku yfiruættiss diupi ok æsingi¹⁰ halft annat hundrad daga tirætt fra þeim fyrsta degi sem Noe hafdi gengit i orkina.

1) styrk ok tilf. B 2) meðr qllu sinu kyni tilf. B 3) ok hennar asynd tilf. B 4) .xii., B 5) sama tilf. B 6) sauruglegum, B 7) falsgudum, B 8) saal. ogs. B 9) a hueriu er þat sama letr sem a þurru dufti var skrifuat fannz meðr qllu vskadt ok vblasit aari siðarr. huar er fuglar fa eigi lifat. ok eigi þeir hinir visaztu meistarar philosophi. sem upp þagat komu sakir skemtunar ok foruitni. mattu þar viðr halldaz eigi(!) nokkura stund. utan þeir hefði haft meðr ser siofa(r) suoppu fulla meðr vatn. hveria er þeir hfðu viðr sinar nasar. at þeir dregi þaðan af at sér þykkara lopt. eptir sinum vana ok matere. Eru þeir ok nokkurir sem fiollin segia þi eigi sua haa hafa verit sem nu eru þau tilf. B 10) esingu, B

Eptir þat mintjz guð Noa með sinni miskunnsemd ok allra þeirra kuikenda sem með honum uaru i ðrkinni. let þa blasanda uind koma yfir iðrdina upp fra þeim degi. Toku þadan af uðtnin at minkaz. vndirdiupsins ædar ok uppsprettur ok eigi sidr himinsins uatnraasir byrgduz þa ok apr lukuz. stöduduz þa ok alettu þar meðr ðll regn. Toku þa uðtnin eptir .c. ok .l. fyrr sagda daga at minkaz ok fram at falla. þar til er aurkin stod grunn ok stöduadiz. aa hinum seaunda degi ok .xx^{ta}. til hins .v^{da}. manadar. aa fiðllum þess landz er Armenia heitir. aa huerium er segiz at enn meggi finnaz mörk ok ðrmul af ðrkinni. *scolastica historia*. Josephus segir. at iafnuel hafi þeir menn minz ok getið flodsins ok arkarinnar i sinum frasðgnum. sem heidinna manna sðgur samsettu ok skrifadu. huar af er Berosus er Kalldeus uar kalladr sagði sua. Nockurr partr þess skips sem uid Armeniam kom. segiz enn at eptir se uid fiallit Cordithum. ok at þar af takiz þat bik ok flytiz brott. af hueriu er menn taki hardla mikla hreinsan ok heilsuot. Saa madr sem het Manases uar kalladr Damascenus talar sua af fyrr nefndum hlutum. Upp fra Numidia er eitt fiall hátt i Armenia. er Baris heitir. aa hueriu er margir menn frealsaduz aa flædartimanum. þeir er þagat flydu eptir þi sem flytz. *de genesi*. Votnin þurru þa ok fram flutu allt til hins .x^{da}. manadar. [enn á hinum fyrsta degi þers manadar mattu¹. seaz ofanuerdar fiallahædir. Eptir .xl. daga lidna lauk Noe upp arkarinnar glugg. þann sem hann hafdi gðrt. ok sendi ut einn rafn. uiliandi af hans brottsending ok aprkuamu uiss uerda. huart er honum uæri utganganda edr ðdrum kuikendum af ðrkinni fyrir uatna sakir edr eigi. Ok sem hann uard lauss ok lidugr. flaug hann i brott ok kom ecki sidan apr til Noa. Lettliga segir Commestor. at uðtn hafi angrat honum. ellar hafi hann fundit þat dautt kuikendis fliotanda ræ. sem hann hafi til lyst ok sidan aa setz. Þi næst sendi hann ut eina dufu. til þess at hann mætti þaþan af uita. ef hinum mesta uatnaganginum letti i uerolldinni. Ok sem hon fann þat huergi ne framm kom. at hennar fætr mætti huilld edr nádir fáá. fyrir þann skyld at uðtnin huldu þa enn² uerolldina. þa huarf hon apr til arkarinnar. tok Noe hana meðr sinni hendi ok hafdi inn til sin i aurkina. Matti þat ual uera. at hinar hæstu fiallahædir uæri eigi þegar meðr ollu þurrar. þo at þær sæiz meðr nockuru moti. ok fyrir þi feck hon eigi huilld aa þess haattar tíðrnum edr uatlendi helldr enn aa odru uatni. Eptir .vii.³ daga lidna sendi Noe dufuna ut af aurkinni annan tima. kom hon þa at apni þann sama dag apr til hans. berandi honum i sinum munn i einn blomgadan

¹) [saal. B; maattu þa, A ²) hueruitna tilf. B ³) saal. B; .v., A

kuist af þi tré sem holiua heitir. Skildi Noe af þi er hon hafdi iardarinnar aauðxt fundit. at hinum mesta vatnaganginum yfir iordina mundi þa letta. Beid hann þo allt at eins adra .vii.¹ daga. sendi hann þa enn dufuna ut af orkinni. kom hon þa ecki sidan apr til hans.

Her segir af utgöngu Noa ok hans manna af orkinni ok þat² er gud blezadi þeim. Genesis.

20. Nu sem Noe hafdi .dc. aara ok eitt ár umfram. aa hinum fyrsta degi ok manadi til annars aars. lét hann arkarinnar þekiú opnada uerða. litadiz þa um ok sáá. at uðtnin höfdu sua minnkaz ok þorrit. at iördin uar þa miok sua þurr uordin. enn þo uildi hann bida guddrottins³ atkuædiss um utgönguna. A næsta manadi eptir aa hinn .vii.^{da.} dag ok .xx. þess manadar. sem iördin uar fulluliga þurr uordin. taladi gud aa þessa leid til Noa. Gack ut þu af aurkinni ok husfru þin medr þer. synir þinir ok husfrur þeirra medr þeim. ok aull þau lifandis kuikendi sem medr þer eru skalltu ut leida. huart sem helldr eru þat fugla kyn edr ferfætt iardarinnar kuikendi edr skridkuikendi. þa gangit aull ut aa iordina. uaxit þar ok siðgiz. Baud gud nu serhuerium hiunum samfestiliga ut at ganga. i gegn þi sem þeim uar bodit i inngöngunni. sua sem hann taladi upp aa þenna háátt. Nu er sambudartimi apr kominn. at þer freoiz⁴ ok siolgiz i uerolldinni. Geck Noe þa ut ok hans husfru. synir hans ok þeirra husfrur. aa þann sama dag eptir aarit umlidit sem hann geck inn i örkina. ok oll þau kuikendi sem meðr þeim höfðu geymd uerit ok hirð. *scolastica hystoria*. þann stad sem þau Noe gengu ut af örkinni kalla [landzmenn i⁶ Armenia egressor(i)um. sua sem utgöngu stad. enn synir Noe nefðu hann Tamnon. sua sem .viii. manna stad. af tölu þeirra manna sem ut gengu af aurkinni.

Genesis. Eptir þat gördi Noe alltari eitt af .viii. steinum. eptir þi sem nockurir menn segia i minning þeirra .viii. manna sem i⁶ aurkinni hialpaduz. tok hann þa hit .viida. huert af aullum hreinum kuikendum ok fuglum er hann hafdi medr ser haft. ok fornfærði þau gudi. Hafdi gud fyrir þann skylld boðit. at æ skyllði .vii. ok .vii.¹ i aurkinni geymaz. at .vi. skyllði eptir uera at aukaz ok auuaxtaz sidan er hit .viida. uar fornfært. Var þessi hans fórn gudi sua þægilig. at hann blidkadiz sua sem⁷ medr miklum sætleiks ilm. talandi sua til Noa. Medr ongu moti man ek upp fra þessum tima iðrðinni baulua ne

¹) saal. B; .v., A. ²) þui, B. ³) guðsdrottins boðorðz ok, B. ⁴) friofiz, B. ⁵) [saal. B; landz, A. ⁶) tilf. B. ⁷) mgl.

banna fyrir manna skyld. Þat mannkynsins skilningaruit ok þess hiðartaligh hugrenning hæðigia sik ok sveigia [til illra¹ luta allt fra sínum barndomi. man ek eigi upp fra þeima tíma þilikt slag ueita huerlu sem einu lifanda kuikendi sem nu gorda ek. Alla daga man iardarinnar saadtimi ok kornskurdartími. frost ok hiti. uetr ok sumar eigi huilaz. sua at eigi geymiz² þeirra timar. Lettliga segir Petrus at aarsins timar uaru ecki sua fulluligha greindir fyrir flodit. Þat eigi hófdu uðtnin til skyianna samnad uerit fyrir flodit. Blezadi gud þa Noa ok sonum hans. ok sagdi sua til þeirra. Vaxit þer ok freoiz ok fyllit ueroldina. skal ydur ogn ok otti yfir uera aullum himinsins fuglum ok iardar³ kuikendum. medr ollum þeim lutum sem aa iðrdunni ræraz. *scolastica historia*. Þessa luti taladi gud þeim til hugganar. at sua faáir menn skyldu eigi ottaz nockura þrönguung edr haaska af sua mörgum storum ok hrædiligum dyrum ok kuikendum. *speculum historie*. Blezadi gud Noa ok sonum hans. endrnyiandi þa sömu blezan sem hann hafdi fyrr gefit Adami. Þat fyrir þenna⁴ uar þa mankynit [annan tíma⁵ siolganda. Enn þessi blezan stendr saman i .iii. lutum. sem bædi fyrirfarandum ordum ok eptirfarandum ma uel heyrar. fyrst i siðlgan afkuæmissins. ok þar næst i drottnan yfuir öðrum kuikendum sem sagt uar. ok i þridia stað i þi er gud ueitti mannum til fædzlu ok uidrliðiss. en þo uar nu meirr siðlgat fædzlu. fangit mannum enn fyrr. einkannliga fyrir þann skyld at iðrdin uar miklu ofreouari eptir flodit enn fyrir. ok þar meðr fyrir ustyrrkleik manzins uar þat nu til lagit. at mannum uar lofat at eta kuikendanna kiðt utan blods.

Genesis. Ok enn sagdi hann sua. Allir seofarins fiskar eru yðarri hendi undirgefuir.⁶ ok sua sem fyrr meirr gaf ek monnum græn kaal ok annan iardarinnar auuoxt [til feðu. sua veiti ek yðr nu kuikenda kiðt⁶ til fæðu ok uidrliðiss. at fra teknu þui at þer skulut eigi blodugt eta kiðt ok eigi þat nockut kuikendi sem [sealfdautt hefir ordit.⁷ Eptir þat bannaði gud þeim manndrapit ok sagdi sua. Manzins aund ok hans lifsblood man ek af manzins ok hans brodur hendi krefia ok utheimta. ok eigi at eins af honum nema ok þar medr af kuikendum. fyrir þaa sök at huerr sem rangliga hefir ut hellt manzins blodi. þa hefir hann fyrirgert sinu blodi. fyrir þa skynsemd at madrinn er eptir guds likneskiu gorr. Vaxit nu ok siolgiz. farit sua fram i ueroldinni ok fyllit hana. Ok af þi at þeir ottaduz hardla miok. huart gud mundi eigi uðtnin æsaz láta ok flodit uerda annan

¹) [giarna til allra(!), B ²) geymaz, B ³) tilf. B ⁴) skyld tilf. B

⁵) [tilf. B ⁶) gefnir i valld, B ⁷) [kafnat hefir eðr suidda vordit, B

tíma, ok Noe bad þess dagliga, at þat skyldi eigi uerda eptir þi sem Josephus segir. þa taladi gud enn sua til Noa ok sona hans. So hérna mitt sáttmaal ok skildaga man ek meðr ydr stadfesta ok medr ydru kyni eptir ydra daga, ok til huers sem eins lifandis kuikendiss, sem medr ydr eru, sua fuglum sem aullum iardarinnar kuikendum, þeim sem ut gengu af ðrkinni. Sua man ek mitt sáttmaal medr ydr stadfesta, at alldrigin hedan fra man aull likamlig skepna i flodinu deyja ok fyrirfaraz, ok ðnguan tíma upp fra þuisa man iðrdin af fløðinni eydaz. Ok enn sagði gud sua til þeirra. Þetta er þat sáttmaals mark sem ek man gðra ok gefa milli min ok yduar ok allz annars lifandiss anda, þess sem meðr ydr er, um æfinligar kynkuislir, at ek man minn boga i skyiunum setia ok stadfesta, ok skal hann uera saattmaals mark milli min ok iardrikissins, ok þann tíma sem ek hefir himininn skyia latit, þa man minn bogi þar synaz, man ek mins sáttmaals [með ydr¹ endrminnaz ok medr ðllum þeim lifandiss anda, sem sinn likam flytr ok hrærir, ok alldrigi upp fra þessum tíma manu uðtn ok fløð aullum lifandum kuikendum eyda, Ok sem fyrr sagðr minn bogi man i skyium uera,² man ek hann sea ok sua endrminnaz þess eylifs sattualls, sem sett er ok stadfest milli guds ok allz likamligs lifandis kuikendiss, er til bidr aa iardriki. *scolastica hystoria*. Hefir þetta sáttmaals mark milli guds ok mannkynsins, sem ugr kallum regnboga, i séer teikn ok mark tueggia hinna mestu guds doma her i uerollinni, annars fyrir uatnit þess sem umlidinn er, at enginn þurfi þann hedan af ottaz, þess annars sem um elldinn kemr, þa er uerollin skal brigdaz. Ok þo at hann³ syniz hafa .vi. litu i ser, þa hefir hann allt at eins .ii. skyrazta af þeim aullum, [þat er dðckgrænn litr⁴ næst hinum yzta kumpasinum,⁵ til marks um þann dominn er uatnit geck yfir uerollina, ok fyrir þann skyld er hann utarr meirr skipadr at hann er umlidinn, ok raudan er innarr meirr stendr, til marks um þann dominn sem at sidurstunni kemr um elldinn aa iardriki, Finnz ok sua i heilagra manna bokum ok frasaugnum,⁶ at hann man [.xl. daga fyrir domsdagh alldregi seenn verða,⁷ hvat er aungum mun sidr synir eptir loptzins natturu þurkanina [þa þegar⁸ til hafa tekit.

1) [tilf. B 2) synaz, B 3) segiz eðr tilf. B 4) [þat (er) dðckgrenan, B
5) kumpasinum, B 6) skrifat tilf. B 7) [saal. B; aa .xl. daga fyrir
domsdagh sénn uerda sénn uerda(!), A 8) [tilf. B

Hér segir af böluan Kams ok af Jonita syni Noa [ok huersu Noe skipti heiminum meðr sunum sinum ok hversu hans ættir hafa dreifz yfir iordina.¹ speculum hystoriale. capitulum.

21. Séinn einn af fyrr sögðum sunum Noe. af huerium er allt mannkynit i uerolldinni freouadiz ok aukadiz. lifdi .ii. aar eptir flodit. adr hann gat at eiga son þann sem hann kalladi Aarphaxath. aa huers dögum er su hin uidfræga ofdryckia Noa faudur hans barst at. af huerri er þat hlautz. at sa hinn sami hans fadir blezadi honum ok hans brödur Japhet. sakir sæmiligrar skæmmfyllingar ok fodurligrar uegsemdar er þeir ueittu honum. en hann böluadi hinum þridia sinum syni Chám einkannliga i hans frumgetnum syni þeim sem Chanaan het. sakir þess haduligs spottz er Cham hafdi gort at sinum fedr. *genesis*. Noe tok þenna tima eptir flodit iordina at yrkia ok hana at fáaga. vingard at planta ok uin at göra. Ok af þi at hann uar þess hattar dryck uuanr.² ok hann uissi eigi uinsins megin ok styrk. uard hann auloðr. ok sem hann uar sofnadr. höfdu klæðin farit af honum i tialldbud hans sealfs. sua at hans getnadarlimr uard berr. Ok sem Káam kom at fedr sinum sua liggianda. ok hann saa huersu hann laa. þa spottadi hann ok hlóó at honum. geck sidan ut medr skalkeid³ ok sagði bröðrum sinum. þeir toku möttul einn aa herdar ser ok gengu aufugir inn i herbergit. til þess at þeir sæi eigi hans leyndarlim. ok huldú hann sua meðr sama möttli. at þeir saa hann eigi. *scolastica hystoria*. Hedan⁴ þickir þat likt. at þa hafi enn litill uani til þess uerit. at menn hafi brökr haft. Nu sem Noe uaknaði af suefninum ok ofdryckiunni. ok hann uard uiss huat er Cham hafdi honum gert. sagdi hann sua. Bauluadr smasueinn Chanaan man þræll ok þionustumadr uera sinna bröðra. Fyrir þi taladi hann sua. at hann uissi þa fyrir af spádoms anda. at eigi mundi Cham uerda þræll edr undirmadr bröðra sinna. helldr hans afspringi. ok þo eigi allt hans afspringi utan Chanáans afkugmi. Kann þat ok mörgu sinni ueita. at synir ok annat eptirkomanda kyn giallda⁵ þess. sem fedr ok adrir forelldrismenn hafa til skylldat. [sem forn orðzkuidr kemr til. at griser giallda þess er gömul suin vallda.¹ Sem fyrr nefndr Noe segdi sua til sins sonar Cháms. Eigi skalltu meiri gledi edr yfiruettiss⁶ fagnað fáá af þinum syni Chanaan. enn ek fær af þer. Ok enn taladi hann sua. Blezadr se guddrottinn Séinn. uerdi Chanaan hans þræll ok þionostumadr. Varu þetta fullkomin spádoms orð. þiat hann saa þat fyrir. at guds nafn ok

¹) [tilf. B ²) ekki vanr, B ³) skaalkheid, B ⁴) af tilf. B ⁵) gialldi, B
⁶) mgl. B

hans dyrkan mundi meðr sunum. Sém æfinliga uera ok stadfestaz. Ok enn taladi Noe. Mikli gud ok uaxa lati Japheth. hafi hann sína bygd. i tialdbudum ok herbergium. Sém. verði Canaan ok hans þeostu-
madr.

Speculum hystoriale. Ættleggir af .iii. sunum Noa eru taldir .ii. ok .lxx. þíat .xv. varu af Japhet .xxx. af Cham. en .xxvii. af Sém. Sua segiz at Noe sealfr hafi sua skipt heiminum meðr sunum sinum. at Sém ok hans afkuemi fengi Asiam ser til bygdar. enn Cham ok hans kynsmenn Affricam. enn Europam Japhet ok hans kynsmenn.¹ Kom þat þo einkannliga mest framm eptir tungnaskiptit i Babilone. sem sidarr man heyrar. Ysidorus hefir sua skrifat i .xiiiid. bok Ethimologiarum. at heimrinn se skiptur i .iii. parta. ok þo eigi iafnstorir.² Þíat Asia gengr af [sudrhaalfu heimsins um austr³ ok allt til nordrættar. enn Europa fra nordri ok i uestr. enn þapan af er Affrica allt til sudrættar. Ok hefir sua einsaman Asia helming heimsbygdarinnar. enn annan helming Europa ok Affrica. Eru þær af þi skiptar i .ii. luti. at hinn mikli miðiarðarsior gengr inn i milli þeirra or uthafinu.

Scholastica historia. Einn hardla frodr madr er Philo het segir sua i þeirri bok sem hann gordi yfir Genesim. at af .iii. fyrir nefndum sonum Noa uaru komnir at honum lifanda .xxiiiid⁴. þusundrat karlmanna. ok enn .c. umframm at utöldum konum ok börnum. Þetta folk hafdi þa yfir ser .iii. hertoga. Hinn fyrsti af þeim uar Nemroth sunarsun Chams. Þíat Chus hans fadir uar [þa andadr⁵ sun Chams. Þessi Nemroth ríkti yfir sinum ættmonnum. lærdr þar til af einum uisum manni syni Noa. huers er Moyses getr ecki i Genesi. af huerium er sua segir Methodius einn uiss meistari. at Noe gat sun eptir flodit i ellidomi sinum ser likan. huern er hann nefndi Jonitum. Ok sem hann hafdi .ccc. aara eptir flodit umlidit. gaf hann þessum syni sinum storar gíafir ok ueitzlur. veitti hann honum þat land er Ethan heitir. for Jonitus þagat ok bygdi þar. Hann audladiz þa gíof af gúdi. at hann uar spekingr mikill at uiti ok uisdom ok forspáar um marga luti. ok fann Astronomiam. þa sem uær kaullum stiornuiþrott.⁶ Ok af þi at hann uar hardla frægr af sinni uitru ok uisdomi. þa kom fyrr nefndr Nemroth risi sunarsun Chams til hans. at nema af⁷ honum uitzku ok læridom. einkannliga til radagordar. at hann mætti nõckur⁸ ríki fá. Þíat þessi Jonithus saa fyrir nõckur. þau tidindi ok æuintyr er löngu sidarr komu framm. ok mest af uppruna ok upphafi .iiii. hinna fræguztu

¹) gítmenn, B. ²) iafnstora, B. ³) [utsuðrs. haalfu til austrs, B. ⁴) flogur ok .xx. B. ⁵) [annarr, B. ⁶) stiornubokar list, B. ⁷) at, B. ⁸) nokkut, B.

rikia. þeirra er uerit hafa i uerolldinni. ok ofarr meirr af þeirra hallan ok niðrfalli. af huerium er hinn heilagi Daniel spaadi longu sidarr aa sinum dögum. Sagdi Jonitus sidan¹ sinum frænda ok lærisueini Nemroth. at Cháms afkuæmi ok ættmenn mundi² fyrstir rikia. þiat Belus hinn fyrsti konungr i Babilon uar son þessa sama Nemroths ok fadir Nini konungs. er gðra lét þa hina miklu borg Niniuen. ok at þar næst mundi synir Sém ok hans kynsmenn rikia. þessi Ninus aukadi sua mikit Niniuen. at hon uar .iii. dagferda löng. ok kalladi hana sidan af sinu nafni Niniuen. þat uar fra þi sem til tok ok hellzt Serkia riki. meðr huerium er hinn frægi Cyrus³ konungr ok hinn mikli Xerxes. Nabugodonosor. Assuerus er odru nafni het Arthaserxes ok Darius son Arsami ríktu. ok margir adrir uolldugir menn ok mikils haattar konungar. ok eigi sidr um Girkia⁴ riki er⁵ hofzt af hinum mikla Alexandro. ok sua lengi sem þat helltz. enn sidan⁶ ættmenn ok afkuæmi Japheth sem Romueria riki tok til. ok sua langan tima sem þat uannz ok uidr hellz. Nu sem fyrr nefndr Nemroth for brott fra nefndum Jonitho. ok hann hafdi heyrt af honum þess hattar spaar ok forsagnir. þa fystiz hann miok at hafa⁷ ualld ok drottnan yfir folkinu. yrkti þa ok unádaði kynsmenn Sém. at þeir skylldu odrumi uilia⁸ stiorna sem þeir uaru bornir til. þiat þeir uaru komnir af hinum ellzta ok frumgetnum syni Noa. ella at hann skylldi rikia ok fullkómna drottnan yfir þeim hafa. enn þeir uilldu þat meðr öngu moti. Fór hann sidan til fodurfedr sins Cháms ok hans kynsmanna. ok toku þeir hann séér til formannz. ok setti hann sitt riki i Babilon. [*scolastica historia*.⁹ Hann uar einn hinn fyrsti ok hinn mesti ofbelldissmadr ok sterkr ueidimadr fyrir gudi. þat er sua mikit at segia. at hann uar ramr at asli mandrapari ok hinn mesti ágangsmadr. sakir þess at hann uilldi yfir öðrum¹⁰ ægishialm bera. Hann neyddi menn ok kugadi til þess at dyrka elldinn. þadan af uar sa ordzkuidr þann tima kiærr manna i milli. þa er talat uar af nöckurum rommum ribballda. at hann uar sterkr madr ok illr sem Nemroth. *speculum hystoriale*. Af hans dómum¹¹ tok Jetthan at rikia yfir sonum Sém. enn saa madr sem Suphne¹² hét yfir ættmonnum ok afkuæmi Japheths. Noe lifði .ccc. ok .i. aara eptir flodit. andadiz hann sua sem hann hafdi .ix. hundrad uetra ok .i.

Scolastica historia. Josephus segir önguan mistrua þursua edr hyggia þat fals uera. sem af æuinlengd ok ellidomi hinna fyrri manna finnz skrifat. þiat gud ueitti þeim fyrir sin¹³ kraptauerk ok dyrdar-

¹) fyrir tilf. B ²) mundu, B ³) saal. B; Tyrus, A ⁴) Grikkia, B ⁵) saal. B; ok, A ⁶) sidast, B ⁷) fá, B ⁸) þiona edr tilf. B ⁹) [mg]. B

¹⁰) valld ok tilf. B ¹¹) eptirdönum, B ¹²) Suphene, B ¹³) saal. B; siun, A

samlígar nytsemdir lengri lífstundir. þar sem þeir sködadu skýnsam-
liga ok reiknadu opt ok íduliga himintungla gang ok þa list sem
astrologia heitir. hueria er þeir hefði eigi megat í fyrstunni skiluislega¹
skilia ok gloggliga greina. utan þeir hefði lífat um .dc. aara. þiat hín
gamla aulld ferr ok fylilz um sua morg áár.

Her segir af Arphaxath ok [stóplinum Babel ok tungnaskipti
ok hinum dramblata Nemroth.²

22. Fyrr nefndr son Sém Arphaxath gat sér son er hét Sale. sem
hann uar halffertugr at alldri. enn fra upphafi annars heimsalldrs
uaru lidin .vii. aar ok .xxx. Sale gat Heber sua sem hann uar þritugr
at alldri. enn af öðrum heimsalldri uaru lidin .vii. aar ok .lx.³ Af
þessarra tuggia fedga dögum Arphaxath ok Sale⁴ bar ecki þat til.
at miok hafi frægt edr i frasagnir sært uerit. Heber gat Phalech. þa
er hann hafði .iiii. uetr hins fiorda tigar. enn lidit uar fra upphafi
annars alldrs heimsins .c. uetra ok eitt áár. Sua segir Josephus. at
Ehrei eru kalladir af nafni Heber. þiat i hans husi at eins hellz ebresk
tunga eptir tungnaskiptit. enn fyrr uar hon ecki kaullut ebresk tunga.
helldr mannligh tunga einfalldiga sua sem uán⁵ uar. þa er menn
höfdu ongar fleiri tungur at tala medr. *speculum hystoriale*. Sun
Heber tok nafn af tungnaskipti ok þiodanna. þiat Phalech þydiz sundr-
skipting. fyrir þann skyld at aa hans dögum skiptiz iörðin medr
þiodunum. þiat fyrr nefndir hertogar Nemroth Jethan ok Suphene ok
margir adrir risar medr þeim færðu sina bygd austan eptir Asia. þa-
dan sem adr höfðu þeir uerit. eptir þat er Noe uar allr. ok komu
saman aa einum [slettum uelli.⁶ sem heitir Sennáár. Uard þapan at
ryma ok brott at flyia Assur einn af sonum Sém Noa sunar. þiat
Nemroth rak hann medr ofriki ok uiafnadi brott af sinu erfðarlandi.
Þessi sami Assur einn af .v. sunum Sém fann fyrstr purpura ok smyrsl
at gðra. af huers nafni er Assiria heitir.⁷

Ok af þi at þeir ottaduz þa enn flodit ok uilldu rikia yfir odrum
monnum at radi Nemroths. þa taladi huerr uid sinn naaungh. *genesis*.⁸
Komum her ok gerum nöckurt aagetisuerk. at þadan af frægimz uær
fyr enn uær deyim. edr uær skilimz ok skiptimz til ymissa landa.
Gorum oss eina stora ok sterka borg edr stöpul. huers turn edr häd-
taki allt upp til himna. Toku þeir þa at reisa einn mikinn staupul af

¹) *saal.* B; skiliga, A ²) [*saal.* B; hans afspringi. capitulum, A

³) *saal.* B; .xl., A ⁴) *saal.* B; Phale, A ⁵) vón, B ⁶) [velli edr

slettendi, B ⁷) þat land er sua er kallat *tülf.* B ⁸) *tülf.* B

tigli ok þi limi sem likaz uar biði medr griotmol¹ gört. Af þessum staupli segir Josephus, at hans uidleiki uar sua sterklegr, at þeim er nærri uaru syndiz hans hæd ok lengd litils uerd.² Gud drottinn geymdi at huat er þeir gordu, sua sem hugsandi þeim þar fyrir hegnd ok pinu, ok sa þa borg ok turn sem þeir smiðaðu, ok sagdi sua til sinna heilagra engla. Ein tunga gengr medr ollu þessu folki, er þaleidis er talat sem einn samlendr lydr. Hófu þeir ok sua upp þessa sina gerd ok fyrirætlan, at þeir munu ecki sealfkrafi af henni letta.³ Þar til er þeir hafa hana medr uerkum fyllt ok frammkomit. Nidrum þa ok neisum þeirra tungur, sua at engin þeirra skili annars tal. Ok þegar i stad uard sua, at engin þeirra feck annars tal ne tungu undirstadit, þiat ef nockurr bad faa ser steina.⁴ Þa baru þeir til hans uatn⁵ edr eitthuert annat. Braut þat ok annarr nidr sem annarr gördi upp. Vurdu þeir sua af at lata uppleknu uerki, þiat .ii. ok .lxx. uurðu þa maalsgreinir ok tungnaskipti, eptir þi sem i skiluisum bokum sinnz skrifat, *scolastica historia*. Petrus Commestor segir, at gud uann ðngua nyskapada görd i þessu tungnaskipti, þiat hinar⁶ sömu raddir ok ord eru af hinu sama efni medr aullum þiodum, enn medr ymissu kyni skildi hann ok greindi ordanna myndir ok maalshaattu. Var þessi staupull kalladr Babel, þiat af hans smid ok uppgord nidraduz tungurnar ok umskiptuz, þiat Babel er sua sem neyking edr suiuirðing, *genesis*. Var borgin ok af þessu ðllu saman kallat Babilon. Dreifduz þeir sua sidan um þenna þrigreindan heim, sem fyrr uar sagt, at afkuemi Sémi bygdi at mestum luta Asiam, kynsmenn Cháms Africam, enn Japheths ættmenn Europam. Fyrir huern skyllt er⁷ þat ma eigi uidrkuæmiligt synaz at segia her nöckut af landanna skipan, eptir þi sem Ysidorus segir ok eigi sidr *Speculum historiale*, huer er mestz haattar ok fræguz lönd liggia i séér huerium haalfum heimsins, ok huat er mætað ok faagigtaz i hueriu landinu er ok minniligaz til frasagnar.

Her segir af skipan heimsins [ok fyrst af Asia ok huer lönd hon hefir i seer.⁸ *speculum hystoriale. capitulum.*

23. Asia er kallat af nafni nockurrar konu, huer er i fyrndinni heltt riki i austrhaalfu ueralldarinnar. Þessi Asia liggir ok er skipat i

¹) griotmiql, B ²) var hann sua mikill at .xiii. milur var vm hann at mela, huern uegar(!). Mikinn stað giqrðu þeir ok utan um stopulinn, hann var .iiii. milna ok .lx. huern ueginn um at mela *tilf.* B ³) laata, B ⁴) vatn, B
⁵) steina, B ⁶) hinu, B ⁷) at, B ⁸) [*tilf.* B

Þridia part ueralldar, sem fyrir var sagt, ok hefir endimark af austri undir solarinnar uppraas, af sudri endir hana uthafit, enn fyrir uestan miðardarsior, enn af nordri endiz hon uid aa þa er Tanais heitir ok þann lög er þar fellr or. Asia hefir i sér stór laund ok morg riki, huerra nöfn ok skipan ek man skiotliga greina, hefiandi fyrst af hennar haufdi ok hinum hæsta part paradiso.

Paradisus er einn aagetr stad i austrhaalfu, huers nafn snuit af girzku i latinu er hortus, þat kaullum uer grasgard, enn aa ebreska tungu kallaz þessi stadr Eden, þat þydaz¹ krásit² odr sællifi at uártu maali. Enn þetta huarttueggia samtengt gðrir krásagrasgard² ok sællifiss, þiat þessi stadr er allzkyns uidum ok alldintream audgadr. Hann hefir i séer³ lifstre, þar er alldrigi frost ne ofmikill hiti, helldr er þar iafnan hin bezta tempran loptzins. J midri paradis sprettr upp uatn mikit, þat sem at nogu dögguir allan alldinuðinn, enn þat⁴ sama uatnfall skiptiz þadan i fiorar höfutaar, Tilferd þessa stadar var mannum eptir syndina byrgd ok þannat. Segir sua heilog ritning, at hann er aullum megin uardr ok uerndadr medr elldligu suerdi, þat er sua at skilia, at elldligr hiti gengr umhuersiss sua haatt, at hans bruni tekr nær til himins, þar eru skipadir til uerndar cherubim, þat eru guds englar, at elldzins⁵ logi byrgi mennina uti ok i brott reki, enn englar guds reki brott andskotans engla, sua at huarki megi þar⁶ madr ne andi [inn ganga,⁷ sa sem eigi er gudi hlydinn.

Jndia⁸ feck nafn af aanni Jndo, hon er endimark landzins af uestrhaalfu, þetta sama land liggir af sudrælt med⁹ uthafinu allt austr til heims enda, ok allt tekr þat nordr¹⁰ til þess haa siallz Caucasus.¹¹ Jndia hefir i seer margar þiodir ok fiolda storstada, þar sædaz Cenocephali, þeir menn sem fyrir þann skyld heita sua, at þeir hafa hundz höfud, huerra gaud er þa synir¹² litlu sidr hunda uera enn menn, eru þeir ok eigi sidr i suma stadi taldir medr skynlausum kuikendum [enn medr monnum sem apyniur,¹³ þiat þeim eru þeir utan at höfdunum eigi ulikir, þar sædaz ok Cipodes,¹⁴ þeir eru sua uordnir sik, at þeir hafa eitt augat i midiu ennuu, eptir þi sem segiz, þeir heita ödru nafni Agriophagite, fyrir þa grein at þeir eta ecki uætta nema dyra kiöt, þar segiz ok at su þiod se sem Acroni heitir,¹⁵ þeir menn eru sua langir at þeir eru .xii. fota hafir, þeir menn hafaz ok þar uidr i Jndialandz siallbygdum næri sialfu uthafinu, sem eigi eru lengri enn

1) þyðez, B 2) [krasagard, B 3) iafnuel tilf. B 4) saal, B; þiat, A 5) storr elldzens, B 6) nokkurr tilf. B 7) [inngang faa, B 8) land tilf. B 9) meðr, B 10) austr, B 11) er Caucasus heitir, B 12) ok sannar tilf. B 13) [sem apyniur en meðr monnum, B 14) iqtñar cypodes, B 15) heita, B

öfnnar alnar hafir hucría er Girkir¹ kalla Pigeos: þess haattar kuondi [er þar nöckut.² at þær geta börn sua sem þær eru v. uetra gamlar. ok uerda sealdan edr alldrigi ellri enn .viii. uetra gamlar. þar er ey su er Probana³ heitir. hafandi um .dccc. ok .lxx. skrefa aa lengd. enn um .dc. ok .xx. skref aa breidd. full medr mörgum fræglighum⁴ hñum dyruztum gimsteinum. er hon hefir af þeirri aa sent tím hana flytr ok fellr. Annarr hennar partr er af monnum bygdr. en annarr er driugum fullr ok alskipadr af filum ok odrum dyrum. J þessarri ey segiz at .ii. uetr ok .ii. sumur séé aa einu aari. ok at saa stadr beri sit⁵ blomstr upp aa huert aar .ii. sinnum. Adrar .ii. eyiar þær sem i Indialandz uthafi liggia. kalla induerskir menn Crisen ok Argiren. ok fyrir þi sua. at i þeim er haröla mikit gull ok silfr. ok margir menn segia. at þar see sua til at sea sem aa gull ok silfr sei. huar af er þær fengu þessi nöfn. Tilen kalla þeir hina þridia. þar þrytr alldri grænt gras edr lauf aa uidum. Yfiruættis storar aar falla um Indialand. þær sem mikit böta landit. Ein af þeim er hin mikla Ganges. takandi nafn af Gangaro konungi. sem fyrr uar sagt. hueria er Genesis nefnir Phison. enn þat þydiz flockr. Heitir hon fyrir þa sauk sua. at hon aukaz ok fylliz af þeim .x. storáám. sem i hana falla ok uerda allar at einni áá. Sua segiz. at hon reisiz aa þa leid ok takiz upp ok freoui löndin i austrhalsfunni sem aain Nilus Egiptaland. Adra kalla þeir Jndum ok hina þridiu Ypponen. Sua segiz at þeir aalar finniz ok faiz i aanni Jndo. sem .xxx. fota lengd hafi. Ysidorus segir hans uppráás af leiri uordna uera. ok fyrir þann skylld sua háalan ok sléttan skapadan. at hann sleppr mannum æ þi skiotara sem hann gripr hann fastara. Hann segir ok at madrinn uerdi uuiliugr sidan uin at drecka. ef hann hefir druckit af þi uini sem aalarnir hafa uerit drepnir i. Jndia er hardla gott land ok heilsamligt af þi skięra lopti. sem þar uerdr af heilsamligum uestanuindi. þar eru tysuar akrar skornir aa hueriu áári. Solar hiti meinar þar um sumar i stad kulda þess sem uidaz er aa uetrar tima. þar getaz ok fædaz menn medr ymissum litum. Storrir fuglar eru þar ok einhyrud dyr monoceron. Binoceron edr monoceron er allt eitt dyr ok unicornis. huert er fyrir þa sauk heitir sua. [at þat hefir eitt horn fíðgurra fota langt. er stendr upp or midiu hofðinu sua huast ok sterkt. at huat er unicornis hefir til radit. lemr þat edr leggr igegnum med ollu. þat dyr uid stendr sterkum filum ok uinnr opt yfir þa upp aa þann haatt. at þat særir medr horninu kúidinn aa filnum ok fellir hann sua. þat⁶ er sua sterkt

¹) Girkir her og senere B ²) [nökkut segia þeir ok þar vera, B ³) Thaprobana, B ⁴) ok sögrym tilf. B ⁵) sinn, B. ⁶) [hafandi sitt hit vaadalega horn fíðgurra fota langt af midiu enninu sem sidarr verdr sagt. at þat, B

ok klokt, at þat uerdr meðr engarra ueidimanna afla¹ ueitt edr uunnit. helldr eptir þi sem hinir uisuztu menn segja. þeir sem kuikendanna nattu-
 rur uissu ok skrifadu. þa setia menn eina skiæra ok uskadda iung-
 fru moti þi dyri. huer er sinn fadm skal breida moti þi. þann tima
 sem þat nalgaz henni. ok þegar i stað leggr þat sitt höfut blidliga i
 hennar fadm. allri sinni grimd niðr lagðri. ok sidan sem þat er þar
 sætliga sofnat. uerdr þat ok sua² yfirunnit sem þat hafi ecki ser til
 uapns ok uerndar. Fugl sa sem psitacus heitir grænn at lit. sæðiz
 þar ok aa Jndialandz utströndum. hann hefir miklu størri tungu. ein-
 kannliga uidari ok breidari enn adrir fuglar. huadan af er hann heyriz
 tala nockur articulerat ord. sua at ual megi madr skilia. ok ef hann
 seer eigi sealfan fuglinn. þa skal hann þat ælla at maðrinn tali. Hefir
 hann þat þo mest af [sealfs sins³ nattuugiðf. at heilsa giarna ok
 segja sua. Ver heill edr uel kominn kiæri. Aunnur naufn eþr tal enn
 heilsa [eðr kalla kiæra sinn.⁴ nemr hann sua sem af nõckurri manna
 tilskipan. Þar af eru þessi uers.

Psitacus a uobis aliorum nomina discam.

Hoc didici per me dicere cesar aue.

Sem þessi sami fugl psitacus segi sua. Annarra nõfn man ek af ydr nema.
 enn þat nam ok af sealfum mer. at segja sua Ver heill keisari. Filar sædaz
 þar ok einkannliga mest. huerir er af mikilleik sins likama heita fyrir þa
 sauk elephantas. at elephio upp aa girzku er sua sem fiall upp aa
 norrænu. Þessor storkuikendi filarnir eru storliga uel tilfallin ok uidr-
 kuæmiligh at uera i storom orrostum. hafa Serkir ok induerskir menn
 aa þeim hafa turna. þann tima sem þeir buaz til bardaga [ok byrea
 sik til at beriaz.⁴ ok ueita sidan or þeim turnum edr kastalum sinum
 uuinum⁵ skiædar skothridir sua sem af einum múr. Þeir hafa bædi
 hardla mikla skilning ok minni. eptir þi sem skynlausum kuikendum
 berr til. sua sem heyrar má i sögu hins mikla Alexandri. huersu einn
 fill fylgði honum⁴ ok uerndaði sinn meistara Porum konung. Þeir
 synaz heilsa meðr þilikari likamsins teiknan ok tilneigingu sem þeir
 megu þat gðra. flyia þeir myss ef þær uerða fyrir þeim. þeir snuaz
 ifra huarr oðrum i sambudinni. Ean ef þeir sæda sua i uðtnum edr i
 skogum. at þeir uerda uidr dreka uarir. þa fyrirláta þeir ok flyia sinn
 burd. þiat þeir eru uuinir sin i milli. verðr fillinn ok fanginn stundum
 ok dröpin af drekanum. Fillinn gengr .ii. aar meðr burdinum. ok
 getr eigi optarr enn um sinn ok þo eigi meirr enn einn at eins. Hann
 lifir nær .ccc. aara tirætt. Sua finnaz ok þar dyrir steinar berilli. criso-

¹) orku, B ²) fangit ok tilf. B ³) [sinni, B ⁴) [mgf. B ⁵) storar ok tilf. B

prassi. adamantes, carbunculi, lignites, margariti, ok uniones, til huerri
 er miok gírnazst. rikar konur at skreyta sik medr. þa(r) eru fioll gullig,
 þaú semi sakir drepsamligra dreka ok grimmligra griffona²⁾ ok und-
 arligra ok storra skrimsla. þeirra sem mannz mynd hafa, er umattuligt
 [e manniqum til³⁾ at fara. Griffes er eitt mikit ok miok hræðlligt kuikendi
 ok þo meðr ugnngium.⁴⁾ i aullum likams uexti storliga⁵⁾ likr leonum,
 utan⁶⁾ uængium ok asconu ero þeir aranum likaztir tok uldr. hesta
 handla skædir, þeir reyta ok rifa i sundr medr ollu lifandis menn,
 einkannliga ef þeir eru nockur⁷⁾ hestunum nærri. Leo er þo einn
 framaztr ok frægaztr af aullum dyrum, huat er sealfs hans nafn tér
 uel ok synir. þiat leo upp aa girzku er allt eitt at segia ok konung
 upp i norrænu, sua sem hann se annarra dyra hofdingi. Hug hestir
 hann mikinn ok yfrit aarædi i sinu briosti enn sterkleik i höfði. Þann
 tima sem hann er af ueidimonnum einangradr ok umkringdr. þa er
 hann helldr nidrleitr, til þess at hann seai þi sidr eðr ræðiz þeirra
 tol eðr ueidartæki. Hiola gang ok gnisting ottaz þeir nockut, ok þo
 enn meirr elldzins. Augu þeirra eru opin ok uaka þann tima sem þeir
 sofa. Farueg sinn ok fotspor hylr hann ok slædir medr halanum, þa
 er hann gengr, til þess at ueidimadrinn faai þi sidr fundit hann. Leons-
 ins kuendyr sæðir ok sofandi eðr dauda sina huelpa, ok sua liggia
 þeir um .iii. daga ok .iii. nætr, ok eptir þat segiz at karldyrit, þat
 sem fadirinn er, reisi þa upp medr sinni rautan ok rytingu. Vidr
 manninn er su leonsins nattura, at hann reidiz honum uarla fyrr enn
 honum er nockut mein eðr moti gort. Hans miskunn ok hogleiki teez
 ok audsyniz af iduligum domum ok mðrgum merkiligum frasðgnum, at
 þeir uerða þeim monnum lyðnir ok eptirlaatir, sem nidr leggiaz. [fyrir
 þeim.⁸⁾ fangna menn moti ser farandi gefa þeir lðngum liduga, ok lata
 fara huert er þeim likar, ok sua segiz, at þeir drepi eigi þann mann
 er þeim gorir ecki mein, utan af miklum ok saarum sullt. Huadan af
 er Luorecius tok sua til ordz i einum stad, at hann kallar heilagan
 leoninn, Leonthophonus heitir þar ok eitt litit dyr, heitir þat fyrir þi
 sua, at þat er brent sua sem þat er fangit ok ueitt, ok dreifd sidan
 askan [ok ridit⁹⁾ sem uidaz um þau kiðt, sem til þess eru nidr logð
 [aa uegum ok uega motum.⁹⁾ at leones eti þar af, þiat huersu litit sem
 leoninn etr af ausku þeirri, þa deyr hann af, þat er ok uani Judialanz
 kuendiss¹⁰⁾ at binda hunda i skogum aa nattar tima fyrir þeim dyrum
 sem tigrides heita, ok gefa þeim rackana upp til aahlaupa ok sambud-

1) margarite, B 2) griphona, B 3) [saal. B; er umattuligt, A 4) ok fersætt tilf. B

5) storlegang, B 6) i tilf. B 7) nokkut, B 8) [ok gefaz fyrir þeim upp, B

9) [mgl. B 10) manna, B

ar. ok af þess haattar burð ok sambud fæðaz sua grimmir ok storir rackar. at medr sinni aaraas briota þeir undir sik sterka leones. A sðgdu Jndialandi eru fyrr nefndar aar mestar Ganges ok Jndus. þar sem minnz er breidd Gangis. þa er yfir hana .m. skrefa. enn .xx. þúsundrat skrefa þar sem hon er breidaz. Diup hennar er þar meirr enn .c. fota.

Parthiam tok þat folk undir sik er Parthi uoru kalladir. þeir komu af hinni miklu Suiþioð ok kölludu sua landit af sinu nafni. Sunnan at Parthia liggir hit rauða haf. Fyrir þa sauk heitir þat sua. at þess sior er sua raudr sem rosa. eigi sua þo at þat se þilikt i nattuunni sem þat syniz. helldr hitt at lögrinn litaz at landzins ströndum. þeim sem aullum megin at hafinu eru sua raudar driugum sem blod. ok fyrir þi sinnz ok slytz þadan margr hinn bezti ok hinn skiærazti kolorr. Nu meðr þi at londin þau sem umhuersiss liggia hafit hafa þess háttar natturu. þa blandaz siorrinn sua at af aullu þi. sem [af hans bárum ok bylgium i hann beraz.¹ ok fyrir þi sinnaz þar þrátt raudir gimsteinar. þiat þess hattar steinn hefir þa bædi iarðarinnar lit ok hafsins. er hann uelltiz ok ualkaz ymizt i leirinu edr sandinum. þetta haf skilz ok i sundr skiptiz i .ii. fiordu. er sa kalladr Persicus er meirr er til austrs. fyrir þann skyld at þær þiodir byggia uidr hans halfur sem Perse heita. hueria er uær köllum Serki. enn annarr af þeim heitir Arabicus. fyrir þa sauk at hann er uidr landit Arabiam. Af norðri liggir þat haf uidr Parthiam. sem kallaz Hircanum salum. Vestan at henni liggir næst þat land er Media heitir. Atian konungariki eru i Parthia allt fra þeirri strönd sem kallaz² Kaspium litus [ok til micklu Suiþioðar.³

Assyria er land þat sem nafn feck af Assur syni Sém. þeim sem hana bygdi fyrstr medr sinu folki eptir flodit. þar til er hinn mikli Nemroth rak hann i brott þaðan medr ofriki ok uiafnaði. sem fyrr uar sagt. þetta land hefir Jndiam austan at sér enn Mediam sunnan. fyrir uestan er aain Tigris. enn fyrir norðan fiall þat er Caucasus heitir. þar skerz inn haf þat er kallaz Kaspium mare. J þessu landi uar fyrst fundit af fyrr nefndum Assur at gera purpura ok klæðaz.⁴ Þaðan af kom sa haattr ok at smyria háar manna ok likami. ok gðra séór þar medr sætan ilm ok anga. geck þetta sidan or hófi bædi meðr Girkium ok Rómuerium.

Media ok Persia. þau lönd er sua heita. fengu nöfn af tueim konungum Medo ok Perso. er þau sömu lönd unnu undir sik medr

¹) [i hann berst ok af hans baarum ok bylgium, B ²) kallat er, B ³) [tilf. B

⁴) honum tilf. B

orrostum. Media ok Persia liggr annat uestan uid Parthiam ok annat sunnan. Enn nordan uid Mediam liggr Armenia. enn austan at er haft Kaspium. J Media uex þat tre sem heitir medica.¹ enn þat uex i öngu landi odru. þetta tre kalla Girkir cetromelam. enn Latini kalla þat cetriam. ok fyrir þann skyld kalla þessir huarirtueggju þat sua. at þess lauf ok epli berr þilikan ilm ok anga sem cedrus. huers epli eitri eru miok gagnstadlig. er þat þaðan af er fornskalldit segir. at mannzins aund næriz af þi. þetta tre er driugum aa aullum aarsins timum alskipat ok fullt af eplum. hefir þat i sumum stöðum aa ser súr epli. suma stadi fullkomin ok uaxin sæt epli. enn i suma stadi. þa enn blomgandiz ok uaxandi epli. huat er hardla sealldan sinnz ok faagett er aa audrum tream. þeim sem menn hafa sagnir af. Enn .ii. eru þau lönd er huartueggja heitir Media. hit meira ok hit minna.

Persida hefir uid Jndialand endimark fyrir austan. enn fyrir uestan uid rauda haf. Af norðri snert² hon Mediam. enn sunnan at henni liggr Armenia.³ su sem aafaust er Perside. J þeim laundum er sa stadr aagigtaztr er Susa heitir. huers⁴ er getit uedr i saugu Hester. af konunginum Assuero. þar er ok miok þat skiota dyr er tigris heitir. þat dyr er allt fleckott ok mislitt ok miok nafnfrægt bædi af skiotleik sinum ok orku. af huers nafni er ein af þeim .iiii. aam. sem falla ör paradiso ok framm fliota. er kallat Tigris. fyrir þann skyld at hon fellr allra aa strangaz ok stridaz er til biðr. J Persida uar fyrst fundin siðlkyngislist. þat land tok Nemroth⁵ ser til bygdar eptir tungna-skiptit. ok kendi þi folki sem þar bygdi þann atrunat at dyrka elld ok sol. hallda flestir solina fyrir gud i þeim haalfum ok kalla hana elld upp aa sina tungu.

Mesopotamia eignaz nafn aa girzku af tueimr áam er falla umhuerfis landit. þiat Tigris fellr fyrir austan enn Eufrates fyrir uestan. Eufrates hin florda af paradisar áam. hafandi i ser nægd mikla agigtra gimsteina. flytr ok fellr um midia borgina Babilonem. Var hon sua köllut af þeim freoleik ok aauexti. sem hon gefr landzskipunum⁶ i Mesopotamia. þiat hon daugguar þaleidis i sumum stöðum Mesopotamiam. sem Nilus Egiptalandz aa dögguar ok freouar Alexandriam. Salustius einn hinn uisazti madr segir þessar bádar aar Tigrem ok Eufratem eina uppsprettu hafa i Armenia. ok falla sidan i sundr uids uegar ok langleidi sin i milli. er þat mikla land sem milli þeirra uerðr ok þær umkringia þaðan af er þat land kallat Mesopotamia. Enn hon hefz af nordri milli fialla þeirra. sem annat heitir Taurus enn annat

¹) saal: B; medita, A ²) saal: B; liggr, A ³) rett. for Germania ⁴) huerr-(e), B ⁵) risi tilf. B ⁶) landzskipunum, B

Caukasus. Enn í¹⁾ súðrhalfu landzins er hin mikla borg Babilon þar næst er Kaldea ok súðr af þi landi liggr Arabia. Eudemon kallaz þat land er liggr i millum tueggja hafshotna er inn gengr uidr Persidam atinarr ok annarr uidr Arabiam. sunnan af uthafinu,²⁾ ok horfir lengd landzins austr ok uestr meðr utseonum.³⁾ Babilon er sua fræg borg at hon kallaz höfud rikissins. ok fyrir þann skyld kallaz aull þau þriu riki Kaldea Assyria ok Mesopotamia aa⁴⁾ sumum bokum meðr Babilonar nafni.

Arabia liggr ok i fyrir nefndri Asia. hafandi i sér meira reykeliligan ok iurtharligan⁵⁾ ilm ok sætleik enn flest lönd önnur. ok fyrir þann skyld heitir þat Arabia. enn þat er upp aa uárt maal sua sem heilagt edr heilagt at fornfæra. i huerrar skogum ok mork er fæz bædi mirra ok sua cinnamomum. þar fædz ok fuglinn Fenix. af huerium er segiz at hann finniz⁶⁾ i öngu landi öðru. ok þo þar⁷⁾ einn at eins enn eigi fleiri. ok fyrir þi segir sua⁸⁾ hinn agiði Ysidorus i .xliii. bok Ethimologiarum. at þann tima sem hann hefir lifat meirr enn um .d. áara. ok hann skilr at hann tekr at elldaz. þa berr hann saman ok gorir sér baal af iurta teinungum ok unguidi. ok setr sik hit beinazta i gegn geislanum.⁹⁾ blakar hann [uengiumum sealfs sins¹⁰⁾ þar at sidan ok gorir séer sua uilianligan brúna. riss sua upp annan tima af sealfs sins eiginligum auskum. Sa fugl er þar¹¹⁾ miok sem cynnomagus¹²⁾ heitir. hann uerpr i ofanuerdum limum. þeim sem til bidr i hinum hæstum skogum. ok gorir ser þar hreiðr af aaudxtum þeirrar dyraztu iurtar sem cinnamomum¹³⁾ heitir. huar af er hann heitir cynnomagus.¹²⁾ Sækia menn þeirra hreiðr þess haattar af þi meðr þungum blyskyeutum ok fella þær sömu iurtir sua nidr. at þeir faa eigi sakir treonna hæða ok limanna lengda upp komiz ok sott odruiiss. Selia þau sömu cinnama siðan miklu dyrra ok meira uerdi enn aðrar þess hattar iurtir. fyrir þi at kaupmenn lofa þær mest¹⁴⁾ ok láta yfir þeim bezt. sem sua eru teknar ok tilkomnar. þar finnz ok sardonis. einn hinn dyrazti steinn. Ulfalldar fædz þar ok fleiri enn i flestum löndum öðrum. Öðru nafni heitir þetta land Saba. ok kallad sua af syni Chusó sonarsonar Noa er Saba het. huadan er su hin rika drottning uar. er kom at finna konunginn Salomonem.

Syria feck nafn af Syro þeim manni. eptir þi sem segiz. sem sér tok þar bygdarland. Hon liggr austanuerd uidr aana Eufraten. enn

1) saal. B; u. A 2) uthafinu, B 3) i, B 4) iurtafegan, B
5) finnz, B 6) saal. B; þa, A 7) af honum tilf. B 8) solargeislanum, B
9) [með þaðum sínum vengium, B 10) ok tilf. B 11) einnamagus, B
12) cinnamum, B 13) miok, B

uestanuerð at uaru mikla haf. nordanuerð liggur hon uidr Armeniam ok Cappadociam. enn sunnan at henni liggur síðrðrinn arabicus. þann kaullum uær hit rauða haf. meðr þeirri grein sem fyrri uar fra sagt. Hennar uoxtr er sua uordinn sik.¹ at hon er umatiss² löng. enn nockuru minni aa breidd. Hon hefir i sér þessor lönd. Conmagenam Pheniciam ok Palestinam. ok er Judea er uær kaullum Gydingaland einn partr af Palestina. Conmagenam er hit fyrsta land af Syria.³ kallaz sua af þeirri Conmage sem þar uar forðum höfudborg. Fenix brodir Chathmi. af huerium Cathmo er margar frasnir eru. farandi brott af Egiptalandi kom i Syriam ok rikti i þeirri borg er Sydon heitir. ok kalladi sidan fyrr nefut land af sinu nafni Pheniciam. Palestina hinn þridi partr af Syria hafdi fyrr meirr þa hina hæstu höfudborg i ser sem Philistim⁴ het. af huerri er þat land feck nafn. enn nu heitir su sama borg Ascalóm.⁵

Judea einn partr af Palestina feck nafn af Juda. enn fyrrum het þat land Chanáan af syni Cham. er fyrr uar getit. ellar af þeim .x. þiodum sem komnar uoru af þeim sama Chanáan. huerium þadan brott reknum eignaduz Judar þat sama land. Enn lengd landzins er af þeim stad sem Arpha heitir ok til Juliadem. er þar huarratueggju⁶ bygd sameiginlig Juda ok Tyriorum.⁷ Breidd landzins er fra fiallinu Libano til þess stora uatnz sem Tyberiadis heitir. Vndir fiallinu Libano spretta upp þær .ii. ædar edr uppsprettur. sem onnur heitir Jor enn önnur Dán. Gorir huár þeirra þar fyrst sinn fliotanda beck af séer framm fallanda. enn þa er þeir koma badir samt. þa hefir aain þar beggia þeirra nafn ok heitir Jordan. þar er ok su hin undrsamliga tíðrn edr stöduuatin sem heitir Lacus Asfalti. þat er sua sem tíðrutíðrn. i huerium er engin saa lutr ma dreckiaz sem nöckurs kyns lif er meðr. þat heitir fyrir þann skyld hit dauda haf. at þar bidr engan lifanda hlut ok [þat er öngum þeim lut⁸ uidrtökiligt sem lif er meðr. þar er huarki fiskr ne nöckurr saa fugl. sem uana hefir til at kafa edr i uatni at uera. Meðr huerri uæl edr klokskap edr huersu sterkliga sem nöckurum lifandis lut hefir þar i steytt uerit.⁹ þa hleypr þat ok skytz þegar i stad upp or kafinu aptr. huersu sterkliga ok akalliga þat hefir nidr keyrt uerit. þar uerdr eigi nockurn tima sua mikill stormr at þat hræriz. sakir þess at allt uatnit floar ofan ok flytr meðr bik ok tíðru. Eigi ma þar ok aa skipum fara. þiat þar söckr allt þat¹⁰ eigi er lif meðr. sua sem hinu uerdr eigi þar dreckt edr sokt sem lifandis er. ok eigi þolir þat¹¹

¹) mgl. B ²) umattis, B ³) saal. B; Assyria, A ⁴) Philistini, B ⁵) Ascalon, B
⁶) huarratueggju, B ⁷) Syriorum, B ⁸) [þeim er eingum þar lifandi luth, B
⁹) ok drekt tilf. B ¹⁰) sem tilf. B ¹¹) þar, B

höckurs kyns annat efni utan þat sem allt er brætt ok bikat. Sua segiz. at þar flíoti logandi lampi ok huert þat ker ok kerti sem líosit fylgir. enn söckui¹ þegar sem slokit er. Enn i þi flíoti sem menn kalla Dyssiden segiz. at enginn hlutr flíoti ok huetuetna söckui þat sem þar kemr. Þar igeign er su tíðrn i öðrum stad sem Aleys² er kallat. i huerrí er engi lutr söckr. utan helldr flíota þar allir lutir þeir sem þangat eru latnir. huart sem líf er meðr þeim edr eigi. A midiu Gydinga landi stendr Jorsalaborg. sua sem midlutr ok hinn beztí partr af aullu landinu. rik af ymissum audæfum hardla fræ³ af sinum a- uóxtum.⁴ enn fræg af uotnum ok nægiandiz⁵ af hinum dyruztum iurtum einkannliga balsamo. en þo einna fræguz af naueru ok iartegnagörðum. þredican ok þinguz. grepti ok upprisuz uars herra ok lausnara Jesu Kristi.⁶

Samaria annarr partr Palestine tok nafn af þorpi nöckuru edr borg. er forðum het Samaria. sua sem eitt konungs sæti meðr Jsraels folki. en nu heitir su borg Sebastia. Hon liggr milli Gydingalandz ok Galileam. hennar uóxt er sua líkr Gydingalandi. at þar berr driugum ecki i milli. Galilea er hinn þridi partr Palestine. takandi þadan af sitt nafn. at þar fæðaz huitari menn enn annars stadar.⁷ Galilee eru tuenn- ar. hin efri ok hin nedarri.⁸ ok þo samfastar sin i milli. liggiandi sua uid Syriam ok Feniciam. þat land er uel uitt⁹ ok storliga¹⁰ freott ok aauaxtsamt.¹¹

Su iörd sem Pentapolis heitir. ok liggr uidr landamæri Arabie ok Palestine er¹² um rid uar fra sagt. feck nafn af þeim .v. borgum¹³ Sodomiticorum. sem af hinneskum eldi uaru brendar ok¹⁴ eyddar. þat land uar enn agiætara af sinni nægd ok aauexti enn þat sem Jor- salaborgh stendr aa. enn nu er þat brent ok meðr ollu eytt af glæpum ok tilskyllðan þeirra uandu manna er þar bygdu. sem heyraz mañ mega þannu tíma sem sagt er af Abraham ok af Loth hans broður- syni. Enn þo segir Ysidorus. at þar uaxa blomgandiz epli meðr sua mikilli fegrd. at huern er þau ser fysisir til at eta þar af. en þegar sem nær þeim er komit ok aa þeim tekit. þa molna¹⁵ þau ok uerða aull meðr blásanda reykt at ösku. sua sem þau brenti enn. Nabuthea

1) slokno, B 2) Allus, B 3) frío, B 4) saal. B; audæfum, A 5) nægiandi, B
6) her indskyder B Stykket om Fuglen Alcion og har derpaa nyt Cap. med
Overskrift: her segir af Egiptalandi ok þeim dyrum er þar fæðaz
7) i Palestina tilf. B 8) neðri, B 9) ríkt, B 10) storlegans, B
11) vaxtsamt, B 12) ok, B 13) hinna verstu manna tilf. B 14) upp
tilf. B 15) saal. B; molna, A

liggr milli Gyðingalandz ok Arabíam. Þat land fekk nafn af Nabéth syni Ismaels Abrahams sonar. Egiptaland er forðum¹ het Axea. fekk nafn af Egipto bróður Danai eins frægs manz. hurr er þar ríkti síðan. Þat liggr austan uerdt við Syriam ok hit rauda haf. enn uestan at þi liggr [Libia: norðan at þui liggr² hit mikla haf. enn sunnanuert uendir þat ok úkr til Blalanz. Þar kann sealldan eðr nær aldri regn at koma eðr uætur. enn aain Nilus hin fyrsta af paradisar áám. hueria er Genesis. nefnir Phison.³ er um landit flytr ok fellr. uðkuar þat sua ok fræouar meðr sinni dögguan. at mikill partr af⁴ ueroldinni fædiz af þi hueiti sem þar uex. sua er þat land freott ok auuaxtsamt. Þat hurr ok eigi sídr sua margan annan dyran frykt ok mætan. at þat uinnz driugum um alla ueroldina. Ok þo segir Plato einn hinn uisazti meistari í fyrndinni. at aldri kemir⁵ regn aa Egiptalandi. J aaini Nilo fædiz þat færfætt kuikendi. huart sem þat skal helldr heita fiskr eðr odruiiss. sem cocodrillus heitir. mikill ok sterkr huart sem hann er i sío eðr aa landi. Hann uerðr íafnlíga .x. aalna langr. ok hefir sua einkannlíga storar tenn ok klær. at þeim kuikendum eru þær uádalígar sem uápn er fyrir þeim uerða. Hans hud er sua horð ok sterk. at hann kennir eigi þo at hans bak se barit ok meðr storum steinum sterkliga slegit. Hann hefz⁶ aa náttar tíma uidr i uðtnum. enn [um daga⁷ huiliz hann aa landi. Kuendyrir uerpr þaleidiss eggium sem fuglar [aa landi. ok þo⁸ geymir huart þeirra karldyrsins ok kuendyrsins sinnar natturu ok edlis sin i milli. sem flest aull kuikendi onnur. utan orrinn eigi i alla stadi. Kuidinn hefir cocodrillus sua meyrar ok lasmæran. at nöckurir þeir fiskar sem huasskömbottir⁹ eru um bakit. sem saga tenn sée. gnuar ser sua¹⁰ fast uid kuidinn aa honum. at þar af særiz hann ok deyr. Eitt litit iardar dyr. þat sem enidros¹¹ heitir. er sua fallit. at þat liggr löngum i uðtnum ok þo einkannlígaz i þessarri aa Nílo. en of þat kemr sua at cocodrillo. at hann sefr. þa uelltiz hann fyrst i leiri. síþan smygr þat inn um munninn allt¹² i kuidinn cocodrilli. klorar hann¹³ þa ok¹⁴ rifr sua aull hans innyfli. at þar af deyr hann. Sua segiz at cocodrillus einn af aullum kuikendum ræri sinn hinn efra kinnarkialka til at tyggia meðr. þann tíma sem hann bitr eitt huat eðr tyggr.¹⁵ Orrinn er um rid uar nefndr er einn [full ok prettafullr fugl.¹⁶ þiat hann kann þat henda. at karlfuglinn kemr ok blandaz

¹) i fyrndinni, B ²) [tilf. B ³) seon(!), B ⁴) i, B ⁵) komi, B ⁶) hefz, B ⁷) [a. dögghum, B ⁸) [ok þau, B ⁹) huassqgnqiter, B ¹⁰) þratt ok tilf. B ¹¹) enideos, B ¹²) ofan tilf. B ¹³) þar, B ¹⁴) rispar ok tilf. B ¹⁵) af orranum. cap. tilf. B ¹⁶) [litill fugl ok prettafullr, B

uid annan karlfugl. ok gleymir sua sinnar tegundar ok natturnuligs edlis af rasandi girnd ok fulu raadleysi. Hann er ok sua prettottr ok flærdafullr. at hann rifsar ok grápar¹ egg undan odrum fuglum. leggð aa þau síðan ok klekr þau ut. Enn fals ok flærd fær alldrigi godan auðxt. ok afsællt uerdr annars glys iafnan. ferr honum ok sua. at þann tíma sem sua tilkonnir ungar utklaktir kenna rödd sinnar eiginnar² moður. þa fyrirláta þeir sua sem af nöckurri natturnunnar stangan ok auuisan þann fuglinn. sem þa hefir adr nærða ok fædda. enn fara aptr til hins ok fylgia þeim síðan æ. sem þeim hefir uorpit ok fætt i fyrstunni. Sa fiskr fæðiz þar ok sem ypotamus³ heitir.⁴ hann hefir þilíkt bak ok fax ok þaleiðiss gneggjar hann sem einn hestr. hann er fattskolptadr ok hefir sua storar tenn sem uilligðlltr. ok hlyckiuttan huart er kalla uill spord eör hala. Hann hefiz⁵ uidr a dogum i uðtnum moti. þi sem cocodrillus. enn um nætr fæðiz hann aa landi. Saa fugl [hefir þar ok iafnlíga uerit i eydimorkum⁶ nærri aanni Nílo. sem pellicanus heitir. af huerium er þat segiz. at hann drepi sealfr sína eiginlíga unga. þráár hann síðan ok sytir eptir þeim .iii. daga. eptir þat særir hann sealfan sík. ok dreifir þa meðr blodinu. lífgandi þa sömu sína unga meðr aadreifingu síns blöds. Alcíon heitir einn hafugl. sa sem um haauetri gorir ser hreiðr i sealfu uthafinu. uerpr þar ok klekr ut ungana. Ean þa hlydni ok eptirlætiss þionostu segiz at sealf natturnan ueiti. til þess at hann megi sinn burd upp fæða. at aa uidum ok rumum seo see hafit þa sua kyrt ok hægt. at huarki bíði þar bááru ne uindzblæ samfleytt aa þeim .vii. nattum. sem hann liggir aa eggjunum ok hann skal ut klekia.

Seres⁷ uar eitt frægt þorp eðr borg enn þar i austrhalfu.⁸ af huerri er bæði feck nafn þjóðin ok landit. þat land hefir mikinn freoleik af agiætum⁹ ok frægiligum laufum. huer er þeir kember sem ullar reyfi. ok selia síðan öðrum þjóðum þeim til klædnadar.

Baktria heitir þar eitt land. kallad af aa þeirri sem þar fellr ok Baktros heitir.

Scithia er uær köllum miklu Suiþjóð uar forðum eitt stort land. kallat sua af Magog¹⁰ einum syni Japheth. eptir þi sem segiz. Henni liggir aafast þat land er Hircania heitir. Hafa þessor laund bæði samt margar þjóðir uida reikandi ok farandi sakir landanna ufreoleíks. af huerium sumar plægja akra ser til uidrlífs. sumar af þeim uorðnar miok skyrsligar ok ræðiligar fæðaz uidr manna líkami ok drecka

1) gripr, B 2) eiginlegrar, B. 3) Ypothanus, B 4) i eyðimörkinni tilf. B

5) hefz, B 6) [hefz þar ok iafnlíga uidr, B 7) Heres, B 8) austrveginum, B

9) ok fagrlegum tilf. B 10) mgl. B

þeirra blóð sem Ancropagi¹ heita þar er ok su ein þíod er Panothios heitir. hafandi sua stor² eyrun. at hon hlýr driugum allan sína líkama meðr eyrunum einum saman. huadan af er þeir heita panothi. þíat pan aa girzku er upp aa uárt maal at sogia sua sem allt. enn óthi er allt eitt ok eyra. Ypodes ero þar ok. þeir hafa manz mynd áá sér. utan þat at fætr hafa þeir sua uordna sem hostafætr. þeir ero ok einir sem ermofrodite heita. er af þi ero sua kalladir. at þeir synaz bædi uera karlkindar ok kuenkindar. þíat erma upp aa girzku ok kárlmadr upp i norrænu. enn afrodi þyðiz konan. þessir hafa hit hægra briostit sua uordit sem kárlmenn. enn hit uinstra sem konur. þeir geta badir eina leid samt ok i senn huarr þeirra meðr odrum i sambudinni. ok fæda sua sidan. J utanuerdri heimsins austrhaalfu segiz at margar se skyssilighar³ þíodanna aaseonur. eptir þi sem skrifat er. at [þeir se⁴ sua líolliga uordnir sik. at þeir hafi huarki nef ne nasir. ok allt andlitit liggi íafnhátt ok íafnslétt.⁵ Audrum liggr⁶ sua langt framm hin nedri uðrrin. at þeir hylia meðr henni alla sína aaseonu i solar hita. þann tíma sem þeir sofa. Sumir af þeim eru sua munnlítir. at þeir hafa þar eina litla boru sem adrir menn hafa munninn. meðr huerri er þeir draga ok suga sua sem um nockurn feadrstaf at sor fæduna. Af odrum segiz at ónguar hafi tungurnar meðr. állu. ok teikni⁷ meðr einum ok ódrum bendingum ok líkamsins tilhneigingum⁸ fyrir tal ok malsgreinir sin i milli. Enn þo at nockurum monnum þícki þat undr edr utruanligt. sem sagt er af þess hattar edr annarri skyrsiligri⁹ skepnu. þa er þat þo satt eigi þi sidr. ok Ysidorus segir þi framarr. at þess háttar skepnur ero eigi i moti natturu. þíat þær uerda meðr guds uilia. enn skaparans uili er nattura huers sem eins lutar¹⁰ þess sem skapaðr er. huadan af er heidnir spekingar kolluðu sealfan gud annan tíma natturu enn annan tíma gud. Nu fyrir þessa skynsemdargrein sem hann gorir ok gefr. at skaparans uili er skepnunnar nattura. þa er þess hattar undr ok skyrsilig skepna eigi moti sealfri naturunni uordin. utan moti þeirri natturu sem oss er kunnig. J fyrr nefndri Sithia eru morg ríki¹¹ ok þo flest ubygd. þíat i marga þá stadi sem yfria gnott er af gulli ok gimsteinum. fær seallدان edr alldrigi madr komit sakir orma¹² ok mikilleika griphorum. Smaragdus einn hinn dyrazti steinn er þar miok.¹³ ok sa steinn sem cyaneus heitir ok hinn skígrazti cristallus. Hon hefir ok margar storar áar i sér. sua sem Fasiden ok Araxen meðr fleirum odrum.

¹) matropophagi, B ²) ok uíð tilf. B ³) skyrsiligar, B ⁴) [sumir eru, B ⁵) alslétt, B ⁶) skagir, B ⁷) saal, B; roikni, A ⁸) hneigingum, B ⁹) skynsamligri, B ¹⁰) saal B; luta, A ¹¹) rik lond, B ¹²) ognar, B ¹³) i nogh tilf. B

Hircania er kallað af þeim [sama skogi sem aa þa leið¹ heitir; þat land hefir i sér mikla nægð af storum skogum ok mikils hattar dyrum. bædi tigribus þeim hinum skiotum ok fræknum fleckottum dyrum sem fyrr uar fra sagt. ok þar medr panteris ok pardis. Panter er sua fallit dyr. at þat er ollum kuikendum blitt² utan [drekum einum.³ þat er sua fleckott sem þat se medr smáringum. ymiz huitum edr suðrtum. ok sua sem meðr augum innan i ringunum. af gulli gðruum eðr diuiseradum. skreytt ok skrifuat. þetta dyr fædir eigi fyrir þann skyld optarr sinn burð enn um sinn. at huelparnir klora mædrinnar kuid. sua sem hann er þuingadr ok fullr af burdinum. sem hann se þeim motstadligr at þeir fœdiz.⁴ skera sua ok slita allan hennar kuid medr sinum klóm ok allan getnadarliminn. þann tima sem þeir eru kuiknadir ok fyrir afls sakir ok aldrs tilfallnir at fædaz. at hon fellir þa hellr [fyrir sakir saarleiks⁵ ok kastar nidr burdinum. enn fædir eptir annarra kuikenda natturu. huar fyrir er getnadarfreoit ma eigi i tilskipadum stöðum ðrrottum⁶ skornum ok sköddum takaz ne stadfestaz sidan. þiat sua segir Plinius einn hinn uisazi madr i fyrndinni ok fleiri naturiste. at engin kuikendi megi mörgum sinnum þann burd fœða. sem medr huðssum klóóm er i moður kuidi. þiat þau skæraz ok skemmaz innan sua sem huelpar ræraz. Pardus er ok annat mislitt ok fleckott dyr enn panter. storliga⁷ skiott aa fœti ok sua fust ok flíott til blods ok uillibrada. at þat leypr þar til er þat fellr dautt nidr. Leopardus er getinn af pardo. enn [kuenkuikendinu leona.⁸ sua sem af uuidrkuemiligri ok usambæriligri⁹ þeirra tueggia dyra sambud. leonsins ok pardi. Verdr af þess háttar sambudum¹⁰ iafnan einkannligr kynia¹¹ burdr. sua sem leopardus af nefndum pardo ok leona.¹² mull af asna ok rossi. burdo af hesti ok ausnu. jbridus¹³ af uilligelli ok alisuini. tycirus¹⁴ af buck ok aasaud.¹⁵ en musco¹⁶ af vedr ok geit.¹⁷

Picha heitir ok einn fugl. huerr er sua er fallinn. at hann heyriz tala meðr sinni raddargrein sem madr. þiat þar sem hann sitr¹⁸ aa [skogar tream.¹⁹ þo at hann megi eigi medr tungunni sitt maal skyrt ok skilianligt gðra.²⁰ þa fær hann allt at eins meðr sinni þraligri liodan. þar sem hann²¹ klakar medr uidanna lauf ok kuistu. manzins

1) [skogh sem sqmu leið, B 2) hoguert, B 3) [eigi drekum, B 4) fœdaz, B

5) [skyndilegha, B 6) ok rettum, B 7) storlegans, B 8) [kuendyrinu

leona, B 9) vsamheyriligri, B 10) sambuð, B 11) qrkynia, B

12) leone, B 13) ok bridus, B 14) tytirus, B 15) sauð, B 16) musto, B

17) heitir þers haattar burð af kuikendum kyniadr sua sem hann er tilf. B

18) ok klunner tilf. B 19) [saal. B; skoga trénu, A 20) tala, B

21) kallar ok tilf. B

rödd latit sua líkt. at uarla ueit huart heyrir. ef maðr ueit eigi adr uan i. Af huers uegna er einn meistari segir sua.

Picha loquax certa domine te uoce saluto.

Si me non uideas esse negabis auem.

Sem hann segdi sua af fuglsins haalfu. Medr sua uissuligri málsrödd heilsar ek þik minn herra. at þu munt nita ok dyliaz uid at ek séé fugl. ef þu fær eigi seed mik. Pichus er annars háttar fugl. þo at þeir beri líkt nafn baðir. Hann hefir fyrir þann skyld þat nafn fengit. at Pichus sun Saturni hafdi hann sua sem til nockurs forsagnar frod-leiks ok forbendingar um eina luti ok adra. þiat sua segiz at saa fugl hafi fyrir þa sauk nockut fyriruissu mark medr sér. at aa hueriu tre sem hann hefir hreidraz edr uorpit. edr aa huat annat fast sem hann hefir setz meðr sitt reidr. þa ma þat eigi lengi sidan standa sua at þat falli eigi. Hann er kalladr pichus marcius. ok fyrir þi er picha annars háttar fugl enn þessi. [Arinn hefir sua huassa syn ok augu. at þann tima sem hann flygr sua haatt yfir uotn edr sio. at eingi maðr megi hann sia. þa siai hann fliugandi suimandi fiska i sionum edr uatninu. Ferr hann þa ok flygr sua hart niðr sem kolfi skiofi. gripr séér sua villibraað ok flytr til strandar. þat segiz ok at hann viki meðr engu moti sinni syn edr blundskaki nockurs haattar moti solargeislanum. Hann profar ok sua sina vnga. at hann henger þaa vpp meðr sialfs sins klóm. snuandi þeim ondverðum rett hið beinazta moti solar-geislanum. geymir hann þeim sem eignum sonum sinum ok vel tilkomnum. sem sina syn ok sialldr bera vblöskrandi framm moti solar-geislanum. enn hinum kastar hann brott ok annzar ekki vetta sem gttlerum. er hann sier at a nokkurn vegh uikia edr uenda sinni syn.¹

Fyrr nefnd Asia hefir i sér enn fleiri fræg lönd enn þessi. sua sem Albaniam. er af þeirra manna birtu ok huitleika sem þar fædaz feck þat nafn. þiat þeir eru miok lioshærdir. þar uerda ok sua storir hundar. at þeir drepa bædi gradunga ok eigi sidr leones. Hon hefir i ser Armeniam. er nafn feck af Armenio konungi. þeim sem hana feck medr hernadi ok gaf henni sidan þat nafn. J þeim fiollum sem nordan liggia at Armenia sprettr upp ein hin frægazta aa Tigris. ok aa hennar fiðllum stöduadiz Noa aurk eptir flodit. sem fyrr uar sagt. Ok er þo tuenn Armenia hin efri ok hin nedri. Hon hefir ok i sér Hiberiam. i hucriu er betri litanar² grös uaxa enn i odrum stodum. ok Capadociam ok Ciliciam. Vestr af Capadocia ligger hin minni Asia enn ollum megin annars stadar kringir haf um hana. Hon hefir i ser

¹) [tilf. B ²) litar, B

mörg lönd edr stor herað. Bithiniam. tuenna Frigiam. Galaciam. Lidiam. Chariam. Pamphiliam. Ysuriam.¹ Liciam [ok Ciliciam.² J fyrr nefndri Frigia er hin frægea Troea. hueria er Thrór Troeomanna konungr fadir Ganimedis kalladi sua af sealfs sins nafni. Enn i Licialandi er þat fiall er Chimera³ heitir. huert er sua miklar iardhitur hefir i sér. eptir þi sem segiz i sögu hins heilaga Nicholai. at aa náttar tima ryðr þat ok eyss elldi or ser upp. sua sem þat fiall i Sichiley⁴ er Ethna heitir edr Ueseuus i Campania edr Heklufiall aa Jslandi.

Her segir af Europa odrum heimsins part ok huar af nöfn landanna byriaz. capitulum.

24. Eptir fyrr sagda luti af Asia. ero ok nöckurir lutir skrifandi af Europa annarri heimsins halfu. Europa het⁵ dottir. hins fræga Agenoris konungs i Libia. hueria er Jupiter hertok brott af sealfs hans landi Affrica ok flutti heim til sin i eyna Krit. ok kalladi sidan [hinn þridia part heimsins⁶ af hennar nafni Europam. Þessi Agenor uar sun þeirrar konu er het Libia. af huerri er Libia.⁷ þat er allt eitt ok Affrica hinn þridi ueralldarinnar partr. feck þat nafn. Varu sua þessar .ii. heimsins halfur Affrica ok Europa kallaðar ok nafngiptar. önnur af mæðr konungsins Agenoris enn önnur af hans dottur Europa. sem nu uar sagt. Huaðan af er þat er auðsynt. at Libia hefir fyrri fengit sitt nafn enn Europa. Europa hefz upp ok tekr til af einni mikils hattar ok frægri aa Tanays. ok gengr sua medr norðanuerdu uthafinu uestr allt til endimarka Hyspanie. enn hennar austrhaalfa⁸ ok hinn synnri⁹ partr byriaz af Ponto. ok gengr allt medr hinu mikla hafi ok lyktaz¹⁰ uidr þær eyiar sem Gades heita.

Hit fyrsta land i Europa er hin nedri Sithia. huer er tiltekr ok upphéfz af þeim storum stöduuautnum sem Meotides heita. Ök liggir milli aarinnar Danubium er uær köllum Dynu ok nordanuerdz uthafsins allt til Germaniam. Hinn fyrsti partr Sithie heitir Alania. þar næst Dacia ok Gothia. Næst fyrr nefndri Scithie er þat land er Germania heitir. huert er austanuert liggir uðr aaua Danubium enn sunnanuert uidr Rin. enn norðan ok uestan at henni liggir uthaft sealft. stóraudigt bæði at rikdomi ok folksins fiðlda ok þeirra mekt ok mikilleika. [huaðan af er hon heitir Germania¹¹ sakir freoleiks folksins ok almugans.

1) Hysauriam, B 2) [mgl. B 3) saal. B; Thimera, A 4) Sikiley, B
5) tilf. B. 6) [hina þridiu heimsins haalfu, B 7) er kallat tilf. B
8) saal. B; uthaalfa, A 9) syðri, B 10) saal. B; lyktiz, A 11) [tilf. B

þar sæðaz þeir fuglar sem heroynee heita. af þeirri einni maark i Germania sem Hercineus salltus heitir. huerra uengir eru sua mætir ok agiðtir. at alldrigi uerdr sua myrkt aa nõckurri nátt. at eigi se þeirra skinanda síðri ðruggr¹ leidaruisir. huar sem þeirra uengium uerdr kastat aa ueginn frámm monnum til leidar lysingar ok farar greiða. Hon hefir ok i sér dyr þau meinlaus ok monnum hoguær. sem i audrum londum eru miok uadalig sem biðrnu ok fleiri aunnur. ok þar meðr hardla dyra gimsteina. cristallum ok succinum. grænan callaticum ok huitan ceraunum. Germanie eru tuennar. hin efri er liggr uiðr nordanuert uthafit ok hin nedri er liggr uidr Rin.

Þessi lönd liggia ok milli fyrr nefndrar Danubium ok midiarðar-siofar. Fyrst Misia takandi nafn af sinu mikla saaði ok mætum aauxti. huadan af er heiðnir men kalladu Misiam kornhlaudu Cereris. er þeir [trudu korngydiu uera ok² aaubxt gefa. [Hon liggr austanverð uiðr osa Danubii. enn til landsuðrs uiðr hana³ þat land er Tracia heitir. Sunnan at henni liggr sa partr af Girklandi sem Macedonia heitir. enn af uestri liggr hon uid Hystriam. þar næst liggr Pannonia. þat land sem sua heitir. a hueriu hinn heilagi Martinus turonensis erchi-biskup uar sæddr. Ok þa Tracia er nafn feck af Tyrase syni Japheths. þar er Constantinopolis. su borg sem Nordmenn kalla Miklagarð. i henni austanuerdri. huer er af miklum uolldugskap⁴ ok margri uerð-skyllan er i marga stadi samuirðandi sealfri Roma. Nordan at henni liggr aain Hyster. su hin sama er Danubius. Hon er ein⁵ mest af aullum þeim áám sem Europa hefir i sér. Enn sunnan at Tracia liggr þat haf sem Egeum mare heitir. enn uestan at henni gengr Macedonia. þetta land bygdu forðum margar ok ymissligar þiodir. Massagete edr Mesigete.⁶ Sarmathe ok Scithe ok enn fleiri adrar. ok fyrir þann skyllt at þat er eitt mikit land. þa tok þat mikit folk ok margar þiodir.

Grecia tok af þeim konungi nafn. sem [riki feck⁷ yfir ollu þi landi ok Grecus het. Ero i henni .vii. lönd edr storherad sem sua heita. Af uestri er fyrst Dalmathia er nafn feck af þeirre fremztu borg i þi landi sem Delme heitir. eptir þi sem segiz. Liggr hon austanuerd uidr Macedoniam enn af nordri uid Misiam. af uestri lyktaz hon uidr Hystrim enn af sudri uidr hafit Adriaticum. Annarr partr af Grecia heitir Epyrus af Piro syni Achilles. Hinn þridi heitir Elladas ok odru

¹) vruggr, B ²) [kolluðu korngydiu vera ok iarðarinnar, B ³) saal. B; Austan uidr hana liggr, A ⁴) völdugleik, B ⁵) mgl. B ⁶) Missigete, B
⁷) [rikti, B

nafni Attica af Attis¹ dottur þess manz sem Granus heitir.² huerr er ser tok forðum bygd ok ríki i Grecia. Hon liggr i milli Macedoniam ok Achaia er Nordmenn kalla Engils nes. Nordan at henni liggr Archadia. Þessi Atticha³ er einn hinn fremzti partr i Grecia. i huerri er hin fræga borg Athene. er sannliga kallaz modir allra boklísta ok fostrmodir allra philosophorum.⁴ ok ecki hafdi Girkland i sér henni framarri edr frægiligra. J fyrr nefndri Atthica eru .ii. prouincie. af huerium er ðnnur heitir Boecia ok ðnnur Pelopenesus⁵ Enn Boecia fekk nafn af þeirri sauk ok tilfelli sem her fylgir. Þann tima sem Cathmus son Agenoris. er um rid uar nefndr ok brodir fyrr nefndrar Europe. skyldi fara at leita hennar eptir fedr sins bodskap. sidan er Jupiter hafdi fangit⁶ hana sem fyrr uar sagt. ok hann feck eigi fundit hana. þa ottadiz hann sua sins fedr⁷ reidi. at hann stadfesti þat rad fulluliga medr⁸ ser. at taka helldr aa sik utlegd enn koma apr til fedr⁷ sins. Ok þa berr sua til. at einn uxi gengr fyrir honum. ok hann geck þar eptir þar til er hann nemr stad.⁹ ok setr þar sina bygd sem uxinn lagdiz nidr ok huilldiz. ok kalladi sidan af uxans nafni Boeciam. þiat bos aa latinu er uxi upp i norrænu. ok smidaði i þeim stad borgina Thebas. i huerri er frægir bardagar uaru i fyrndinni. Fæddiz¹⁰ þar upp bædi Apollo ok Hercules hinn sterki. er einn hefir mestr uerit i tyrndinni af Thebanis ok frægaztr. J Boecia eru þeir .ii. brunnar. sem sua ero fallnir ok naturadir. at annarr eykr þeim manuit¹¹ sem af honum drecka ok minni. enn annarr er sa er þeim gefr ok gðrir gleymsku ok uminni. sem af honum hefir druckit. þar er ok ein su tíðrn. at hennar uatn er sua gint ok galit. at huerr sem þat hefir druckit. þa hitnar hann¹² ok logar af munudlíss girnd ok hita. Þessi Boecia heitir odru nafni Aonya. af þeim brunni edr uppsprettu sem þar er. Pelopenesus annarr partr af Atthica feck nafn af Pelope konungi er þar ríkti. Hinn fiordi partr Grecie heitir Thesalia. af huerium er eitt frægaz Thesalonia.¹³ huert er hinn heilagi Pall postoli skrifadi einn sinn pistil. þar er ok siallit Parnasus er forðum uar helgat Apollini. er heiðnir menn kalladu solar gud. þat klyfz ok tuiskiþtiz sua sem upp sækir i siallit. heitir þar annarr partrinn Cirra enn annarr Nisa. þar fæddiz ok upp uox hinn mikli Achilles. ok þar hófuz Laphite er odru nafni heita centauri. af huerium er¹⁴ þat segiz. at þeir taumdu fyrstir af aullum monnum hesta medr bitlum. Enn þo

¹) Athis, B ²) het, B ³) Archadia(I), B ⁴) stendr tilf. B ⁵) Pelopenese, B
⁶) fengit, B ⁷) fòdur, B ⁸) siolfum tilf. B ⁹) staðar, B ¹⁰) fædduz, B
¹¹) saal. B; munud, A ¹²) þegar tilf. B ¹³) Thessaloni, B ¹⁴) saal.
 B; af, A

sögir Ysidorus. at centaurus er sua uordinn sem madr aa hesti sitiandi edr honum samtengör. enn sumir menn segia. at þeir uæri¹ riddarar i fyrr nefndri Thesalia. Enn fyrir þann skyld at þeir synduz einn likam manz ok hestz hafa samtengdan huart uidr annat. sua sem þeir foru² rennandi ok reikandi³ i bardaganum. þa segiz at þaðan af uæri þeir centaury kallaðir. Minocentaurum segia þeir nafn hafa tekit af manni. ok gridungi. fyrir þa sauk at hann se sua uorðinn sem allt saman graðungr⁴ ok madr. huilikt dyr er hinir fyrri menn sögdu i sinum skróksögum inni byrgt i laborintho.⁵ huert er sumir menn kalla Yölundar hús. Onocentaurus segiz at af þi se sua kallaðr. at hann se halfr uorðinn sem madr enn halfr sem asni. Enn Ypocentaurus af þi at [hans nattura er haalfblandin af monnum ok hestum.⁶ JThesalia eru þær .ii. aar. at allir þeir sauðir uerða huitir sem af annarri drecka. enn hinir allir suartir sem af annarri drecka. enn þeir allir mislitir ok fleckottir sem af hadum þeim ok ymissum drecka. Macedonia hinn .vi. partr af Grecia feck nafn af Macedone sunarsyni Deuchalionis. þiat hann kalladi hana af sinu nafni. sidan er hann feck þar höfðingiadom ok riki. Hon liggr austanuerð [uidr Egiptalandzhaf nalæg.⁷ enn sunnan at henni liggr Achaia. af uestri Dalmathia. enn af nordri Misia. fedrland hins mikla Alexandri. þat land er miok gagnauðigt bædi at gullbergi⁸ ok silfrbergi. Hit mikla ok hit fræga fyrr sagt siall Olimphus er [sua yfiruættis⁹ háátt. at aa hinum hæstum þess hæðum uerdr huarki sky ne uindar nockurn tima. sem fyrr uar sagt. Achaia hinn .vi. partr Grecie.¹⁰ takandi nafn af Acheo konungi. ok þar meðr af þeirri borg ok bygdarlagi er sua het. [er miok komin ok¹¹ uorðin sik sem eitt eyland. ðllum megin gengr at henni haf ok kringir um hana. utan eigi nordan at þar sem hon liggr uidr Macedoniam eðr¹² Atthicam. Hin hæsta höfudborg i Achaia heitir Chorintus. heidr ok prydi Grecie. Jnacus er ein nafukunnigh áá i Achaia. ok þar er sa siðrdr sem Archadia heitir. ok enn er uidara getit i bokum. huern er Archas son Jouis ok¹³ Kastule kalladi sua af sealfs sins nafni. eptir þat er hann hafdi sigrat mikinn part af Girkium ok sua undir sik lagt. at¹⁴ þeir gafuz honum i ualld. Sua segiz ok at i nöckurum stodum spretti uatn¹⁵ or steinum i Achaia. Archadia heitir ok oðru nafni Sicionia af Sicione konungi. af huerium er Sicioniorum riki. þeirra manna sem sua uaru kalladir. feck þat nafn ok heiti. J Archadia er ein mikil áá

1) voru, B 2) fara, B 3) leikandi, B 4) gridungr, B 5) laborintha, B

6) [saal. B; hann se halfblandinn, A 7) nalæg v. e. haf, B 8) gulli, B

9) [ok þar sua, B 10) af Grikklandi, B 11) [ok miok sua, B

12) ok, B 13) af, B 14) ok, B 15) .upp tilf. B

su sem Heremantus heitir. þar finnz ok sa steinn sem abeston heitir. hann hefir iarns lit ok þar meðr þa natturnu. at sua sem eitt sinn kueykiz [lios aa honum. þa sloknar hann¹ alldrigi huarki af uindi ne uætum. þar fædiz ok sa fugl sem Merula heitir. hann fædiz ok i fleirum stöðum enn þar. ok i ollum audrum stöðum suartr utan þar i Archadia eda Achaia er hann huitr.

Eyiarnar Cretha ok Ciclades eru hinn .viidi. partr af Grecia. Cretha uar kallat af einum þarlendzkum manni þeim er Cretus het. huern er heidnir menn segia uerit hafa einn af hinum fornum Critarbyggium. [ok hafa folgit ok vppfett Jouem.² Hennar lengd er hardla mikil. ok liggr af austri til uestrs. Hon uar af þi hardla fræg forðum. at hon hafdi i ser .c. borga. huaðan af er hon uar köllut Antepolis.³ Af þi uard hon ok fræg. at þar górduz fyrst aarar til skipa. ok sua skotsfæri. þar uar ok fyrst lærd ok kend sönglistar íþrott. þar er huarki uargr ne refr. ok eigi nockut ferfætt kuikendi.⁴ Eigi bidr þar ok nockurn eitrom. ok önguan þann fugl sem noctua eðr nocticorax heitir. huern er ugr köllum nátrafn. Heitir hann fyrir þi sua. at hann flygr ok hefir sik áá nattar tima uppi. enn aa dögum séz hann fyrir þi huergi. at hans syn sliouaz þegar sem solin birtir uerolldina. Plagar⁵ hann af þi ok elskar nattina enn flyr daginn ok firriz liosit. at hann ma meðr öngumoti solina sea. Hann deyr ok þegar i stad. ef⁶ hann er þangat fluttr i Krit. Hon er hardla miok uinuidi ok audrum hinum bezta uidi uaxin. þat gras uex þar ok sem dyptamnus heitir. af⁷ þi sialli þar i Creta sem Dypta heitir. þat gras er sua mætt ok mikillar mektar. at þat hlifir huerium sem einum þeim likam ok skyfir brott af þeim⁸ skotum ok skadasamlighu iarni. sem þat hefir aa sér. þadan af er þat. at þau dyr sem þar ganga ok fædaz. hafa meðr þess hattar fodr ok fædu skeytin af ser. ok skyfaz þau fyrir þi sama grasi sua brott af þeirra likam. at þau skadar ecki uætta.⁹ Fyrr nefndar [Grikklandz¹⁰ eyiar Ciclades eru .i. ok .iii. at lölu. Ein af þeim heitir Delos. su sem i midiu er ok mestz haattar af þeim. af huerru er allar þær iafn-saman hafa nafn tekít. þo at margar af þeim se henni miok siarlægar. ok heita Ciclades þi at þær liggia allar sua sem i hring um hana. en Girkir kalla þat cyclon¹¹ sem uær köllum hring. Ma þat af þi uel merkiaz at hon liggr i midiu. sem at barz aa dögum konungsins

1) [hann meðr liosi. þa slökkviz þat, B 2) [tilf. B 3) Annpolis, B 4) mein-kuikendi, B 5) Flygr, B 6) sem. B 7) a, B 8) honum, B 9) her greiner þau þriu floð er freguz hafa uerit i verolldinni *Övsk. og nyt Cap. i B* 10) *saal. B; eyiar landz, A* 11) *saal. B; cidou, A*

Ogygi,¹ at sua sem niðamykr hafði samfleytt aa mörögum manudum uerit sua sem ein nátt ueralldar. Þa skein þar fyrri sol enn aa nöckuru audru nalægu landi. hvar af er hon uar sidan kallad Delos sua sem audsyn. Hon heitir audru nafni fyrir þa grein Ortigia. at þar saz fyrst þeir fuglar sem Girkir kalla Ortigias. enn Latini kalla coturnices.² A þess sama dögum konungs Ogygi. ok hins agiæta höfudfedr Jacobs sunarsunar Abrahams. uarð ok mikit flod³ i fyrr nefndri Achaia. Hafa þrenn uerit mest ok fræguz flod i ueroldinni. Hit fyrsta ok hit fremzta uar Noa flod. þat sem flestum er frægaz ok heyrinkunnigaz uordit. Annat um Jacobs daga þat sem nu uar fra sagt ok uard i Achaia. Hit þridia uard a dögum Moysi ok Amphitronis konungs hins þridia eptir hinn fræga Cycropem konung i fyrr nefndri Girklandz haalfu Thesalia. [sua mikit at mestr luti þers folks allz sem i var allri Thessalia³ fyrirforst ok tyndiz i þi hinu mikla floði ok æsiligum uatnagangi sem þar uard. þeim fám monnum frateknum⁴ sem i hááfiollum frealsaduz. ok sua komuz undan at þeir hirdu sik þar. ok mest i fiallinu Parnaso.⁵ Þar hafði þa ok hellt riki sa madr umhuerfis⁶ fiallit sem Deuchalion het. hann tok uel ok menniligha uidr⁷ ollum þeim monnum sem til hans flydu ok aa skipum komuz undan. Ok fyrir þann skyld at hann ueitti þeim landzuist i fyrrnefndum fiallzins haalfum ok fiallaklofum Cyrra ok Nisa. ok [þar medr gaf hann þeim⁸ allan þann kost sem þeir þurftu ser til uidrlifiss ok næringar. þat i adra deilld at þeir somu menn höfðu⁹ holdgroinn ok innborinn hiartans harðleik. sua at ual matti¹⁰ segia at þeir hefði steins hiortu. þa finnz sua skrifat i skröksögum Grecorum. at þessi sami Deucalion hafi¹¹ mannkynit af steinum upp reist ok endrbött medr sinni husfru¹² Pura. þat ma ok uerda segir Ysidorus. þann tima sem storaar¹³ æsaz af yfiruættis regnum umframm uana [bædi at lengd ok mikilleika¹⁴ ok þar medr af mörögum¹⁵ uaucifligum tilkomandi uatna uðxtum. ok þær brijota nidr edr dreckia mörögu þi sem monnum þickir ser [mein ok skadar¹⁶ i uera. at þat se þa flod kallat. þat er ok uel uitanda segir hann. at þat kann henda þann tima sem aarnar edr önnur uðtn uaxa meirr enn til döma. at þær gora stundum¹⁷ eigi at eins skada þa þegar i stad. utan helldr teikna þær þar medr ok fyrirbenda iafu uel nöckura merkiliga eptirkomandi luti. Jlliricus er¹⁸ almenniligt

1) Agygi, B 2) saal. B; cortimices, A 3) [tilf. B 4) tilf. B 5) saal. B; Pandra, A 6) umbergis, B 7) medr, B 8) [gaf þeim þar medr, B 9) miok tilf. B 10) sua tilf. B 11) saal. B; hafði, A 12) tilf. B 13) storar áar, B 14) [ok mikilleik ok lengð, B 15) qðrum tilf. B 16) [stor mein ok skaði, B 17) suna tima tilf. B 18) ok tilf. B

nafn¹. Grecie. Cyprus hueria er uær köllum Cyp² ok auðru nafni heitir Paphus. uar forðum ein fræg ey af sinum rikdomi. þar uar sú list fyrst fundin at smida af kopar slikt er monnum likadi. þiat hann er³ þar i nog. Sa lit⁴ sem þeir kalla conchium⁵ edr ostrum. i huerium⁶ er purpurinn er litadr. fæz þar betri enn i flestum stöðum oðrum. Fyrir þann skyld kalla menn þann lit þar conchium.⁷ at hann tempraz af blodi edr taarum conchilii. þess fisks er sua heitir. ok auðru nafni murex. Hann er eins hattar skelfiskr i sudrhaufunum.⁸ huern er þeir særa medr iarni þegar sem hann uerdr tekinn. ok af þeirri særingu fellir hann táár. þau sem purpurans lit hafa. samna þeim saman sidan. ok i þeim sömum lita þeir purpurann. Enn þadan af kalla þeir hann ostrum. at hann tekz⁹ af skelfisksins taarum ok uðkuan. þiat Girkir kalla þat hostram¹⁰ sem uær kaullum skurn¹¹ edr skel. ok þadan af kaullum uær einsháttar skelfiska kyn óstrur.

Pannonia hefir nafn af þeim fiollum sem hana skilia ok greina af Italia landi ok Alpes Apennini heita. Hon er hardla sterk ok mikið skemtanarland. ok liggir austanuerd uid Misiam. umkringd af þessum .ii. storum ok ströngum áám Drabo ok Sabo. af austanuerd¹² landsuðri¹³ hefir hon Hystriam. af suðri edr utsuðri liggia uid hana fiöllin Alpes. af uestri partr sa af Gallia sem Belgica heitir. kalladr sua af borginni Belgis. enn til norðs¹⁴ uidr uppsprettu Danubii ok þat landamæri sem greinir Germaniam ok Galliam. Hystria þat land er sua heitir liggir nordan¹⁵ uíðr Pannoniam. hafandi þat nafn af aanni Hystro er um þat¹⁶ land fellr. Su hin sama¹⁷ heitir Danubius oðru nafni. sem fyrr uar sagt. Hon fellr ok framm flytr aa morgum ok ymissum löndum. ok skipa einar ok ymissar þioðir þa hennar nöfnum sem þeim likar. Sua segir Ysidorus. at .lx. stóraa renna sua at allar koma nidr i henni. ok hon fellr i .vii. stodum ok medr .vii. osum [til siofar.¹⁸

Italia het i fyrndinni Saturnia¹⁹ af Saturno konungi. ok eptir þat uar hon kollut Lacium. fyrir þann skyld at Saturnus leyndiz. þar um rid. sua sem hann uar brott rekinn or sinu riki²⁰ af sinum syni Joue. enn sidarr²¹ uar þat land kallat Ytalia af þeim konungi sem²² Ytalus het. þeir uaru .iii. bróðr. Salinus Ytalus ok Sicanus. af huerium er

1) allrar tilf. B 2) Kipr, B 3) var, B 4) lutr, B 5) conchilium, B
6) hueriu, B 7) conchilium, B 8) sudrhaufinu, B 9) vt tilf. B
10) ostram, B 11) saal. B; skærn, A 12) saal. B; austanuerðum, A
13) landinu, B 14) liggir hon tilf. B 15) verð tilf. B 16) sama tilf. B
17) aa tilf. B 18) [ut i haf, B 19) saal. B; Saturina, A 20) Krit tilf. B
21) sidan, B 22) þar ríkti ok tilf. B

hæði fengu nöfn¹ síðan laund ok lydir. Af Ytalo uaru kalladir Ytali þeir sem Ytalam bygdu. af Sabino Sabini: enn af Sicano Sicani. Sunnan at² Ytalia liggir þat haf sem Cyreneum³ heitir. enn norðan hafit Adriaticum. enn uestan at henni liggia þær heidar⁴ ok haalsar sem framm ganga af fyrr nefndum síðlum Alpibus. Ytalia⁵ er eitt hardla [gott ok fagrt⁶ land at aullum lutum. einkannliga þeckiligt ok lystiligt af iardarinnar aaüexti ok freoleik. ok þar medr af nægd allz-kostar monnum til uidruæriss ok skemtiligs uidrlifiss.

Sicilia er uer köllum Sikiley feck nafn af brodur Ytali.⁷ þeim sem Siclus⁸ het. enn fyrr meirr uar hon kallad Sycania af Sicano konungi. Sikiley liggir eigi langt ut edr brott af Ytalia. hon er friott land uel ok áuaxtsamt. rik at gulli ok morgum odrum godum ok girniligum lutum. Hon er þo uida [gagnfærilig at⁹ leyniligum hellum ok iard-holum. ok hueruitna full af uindum ok brennusteini. Hon hefir þat¹⁰ fiall i sér sem Ethna heitir. i hueriu er Ysidorus segir at storir iard-hellar fullir driugum af brennusteini eru sua langir. at þeir liggia allt niðr til seofar þar sem utsynningr ma beinaz blasa framan i þa. Nu af þessu ollu saman ok þeim baarum ok brimstormi.¹¹ sem framan¹² ganga af sionum i hellis munnana. ok þi sem siorrinn rydr or ser. þa tendraz þar af ok kueykiz elldr með brennusteini þeim sem þar er. ok af þi uerða þar storir iardelldar. þar er¹³ så nafnfrægr brunnr edr uppspretta sem Arethusa heitir. ok ein stor áá. su sem Alpheus heitir. .ccc. stadia er uidleiki umhuerfis¹⁴ alla Sikiley. þar eru þær .ii. æðar ok uppsprettur. sem sua mikillar ok sterkrar natturu eru. at þær konur sem ubyria eru uerda barnbærar. sem af annarri drecka. enn onnur er sua fallin. at þær konur sem aðr eru uel barnbærar ok freouar. uerða ubyria ef þær drecka af þeirri.

Ytalia hefir ok þessi stóór stöduuðtn i ser. Benachum. Auernum ok Lucrinum. Ok þessar .ii. aar. Eridanum er odru nafni heitir Padas. ok Tiberin er Nordmenn kalla Tifr. huer er þapan af feck nafn. at Tiberinus konungr af Albania fell i hana ok drucknadi þar. Benachus er sua stort¹⁵ uatn ok uitt. at aa þi uerdr driugum sua storr¹⁶ báru-stormr sem aa seo. þar er ok su uppsprettuæðr¹⁷ sem kaullut er Cycerons brunnr. huerr er þa natturu hefir. at hann grödir augna-mein manna. Hon hefir ok i ser dýra gimsteina. sircithen. ligurium ok corallium. ok þau dýr sem linces heita. ok þa fugla sem dyomedes

1) nafn, B 2) af, B 3) tyrenum eðr cyrenum, B 4) hęðir, B 5) Jtalia, B 6) [fręgt, B 7) konungs tilf. B 8) Sicleus, B 9) ogagnfærilig af, B 10) mikkla tilf. B 11) brimstormum, B 12) framm, B 13) ok tilf. B 14) umbergiss, B 15) mikitt, B 16) mikill, B 17) saal. B; uppspretta eðr, A

heita. ok þann einn orm sem boas heitir upp i latínu. ok fyrir þa sök heitir hann sua. at hann [sækir storliga¹ miok [bu manna.² ok þo mest nauta flöcka. leggð hann miok³ til miolkrinnar. ok sygr sua kyrnar at þar af deya þær. Linces eru fleckott dyr ok mislit. ein-kannliga mest um bakit sua sem pardus. en i odrum lutum eru þau⁴ uarginum lik.⁵ ok fyrir þi eru þau⁶ miok i uarga tölu höfd.⁷ Eru þeirra nöfn ok sua lik sin i milli. at þessi dyr heita linces. en Girkir kalla hina likos. Sua segiz at hlandit linces hardni sua mikit. at þat uerdi at þeim hinum dyra steini sem ligurius heitir. huat er menn segia at sealf dyrin linces ulti. marka þeir þat ok profa af þi. at þau fela þat þegar i stad ok hylia meðr sandi. eptir þi⁸ sem þat hefir fra þeim flotit. sua sem af nöckurri nattu runnar aufund. til þess at þat uerdi eigi mannum til gagns edr nytsemdar. Plinius segir ok linces eigi optarr sæda sinn burd enn um⁹ sinn. Fuglarnir dyomedes hafa nafn fengit af felögum ok fðrunautum hertogans Diomedis. hueria er heidnir menn segia i sinum skróksögum fyrir þa sauk af monnum þess háttar fugla uordit hafa. at þeirra formadr ok höfðingi Dyomedes hafi sært sealfa Gefion gydiuna einu miklu saari ok hættligu i einum¹⁰ bardaga. Þeir fuglar eru þi nærr at uexti sem suanir. huitir at lit. ok hafa stór nef bædi ok hörd. Þeir eru mest i þeirri ey liggiandi ut uid Pul sem Dyomedia heitir. flugandi milli þeirra gia ok gliufra ok storra steina edr biarga sem aa siofar¹¹ ströndum¹² eru. Þeir kunnu göðra grein huat samlendir menn þeim koma þangat edr adrir. Koma þar Girkir. þa fara þeir giarna þeim nærri. til þess at þeir syni¹³ þeim blidubragð aa séér. enn ef þar koma annarra landa menn. þa ráða þeir á þa. bita þa ok særa þat mesta sem þeir mega. Þeir eru sorgsamliga ok¹⁴ hliodaðir. sua sem harmandi meðr sinni raudd ok sytandi bædi sealfra sinna umskipti ok afskaplig afelli. ok þar meðr oigi sidr tion ok tapan sins höfðingia. Þiat Dyomedes uar af Girkium þo drepinn. þessa fugla kalla Girkir herodyos. Ero þeir ok skilreckir¹⁵ menn ok uel skynsamir. sem þessa nefnda kompana Dyomedes segia ok sanna. eigi meðr skrókkligu skrapu hegomans edr liotligri lygi utan helldr meðr sannligri ok ufalsadri frasögn. at fuglinum uordit hafa. Þiat nockurir menn hafa þat fyrir satt eptir frasögn Ysidori i sinni .xii. bok. i sidarsta capitulo de transformatis. at þeir fuglar sem striges heita uerdi edr hafi uordit af monnum. Þiat uidr mörg glæpauerk

1) [serer storlegans, B 2) [busmala, B 3) ok miok giarna, B 4) þeir, B 5) liker, 6) þeir, B 7) hafðir, B 8) sem þau megu framast tilf. B 9) eitt, B 10) mgl. B 11) saal. B; skoga, A 12) ströndinni, B 13) saal. B; megi, A 14) (mgl. B 15) skilrikir, B

ok ferlighthar latrona framferdir skiptaz glöpmanna myndir edr aa-
 sibnur ok umsnuz segir hann ok at aullum likaminum snuz¹ þeir
 um ok uerda at dyrum. huart sem þat uerdr helldr af galldraligum
 ordum ok yfirsöngum. edr er þat af nöckurum eitrligum grösum ok
 galldrasamligum. Er þat ok uissuliga uitat. at iafnuel eptir sealfri
 nattu-runni skiptaz margir lutir ok umuendaz i ymissligar myndir ok
 asionur. sua sem þeir fyriruendaz ok spellaz. sem þat at byflugur
 uerda af uxakiöti rotnudu edr kálfa. scrabones af hestum. locuste af
 mulum. scorpio huerr² er betr ma teliaz [medr möðkum enn³ ornum
 af kröbbum. Fucus er kallaz hin meiri byfluga fædiz ok af mulum.
 enn þat flugnakyn sem uespe heita af ösnum. Enn [þat flugna kyn
 byflugurnar uerda mest⁴ af kalfakiöti. medr þeim klokskap at menn
 taka kalfakiötit. þann tima sem þeir eru sæfdir. ok beria sua at sem
 mest uerdi blodugt.⁵ til þess at þat sama kiöt medr blodinu madki
 sem mest. Verda sidan af þeim blodmödkum byflugurnar. Sa fugl strix
 sem fyrr uar nefndr heitir auðru nafni ama. af þeirri mikilli elsku sem
 hann elskar sina unga. huadan af er þat hermiz at hann gefi þeim
 miolk sua sem þeir eru fæddir ok utklaktir. Tuscia er einn partr af
 Ytalia kallat sua af iduligri ok optligri reykersis offran ok fornsferin-
 gum af thure. Apulia er Nordmenn kalla Pul liggir ok þar nær
 Campania uerandi ok einn partr⁶ af Ytalia. takandi⁷ nafn af þeirri
 miklu borg Capua. sem sua het af Kafisilano⁸ konungi Albanorum.
 hefir þær iardir ok herad i ser. sem aa huern⁹ uetr bera þaleidis blom
 sem aa sumar. Solar gangrinn er þar bædi monnum ok bui hægr
 ok hardla skemtiligr. landzins tempran öll lystilig. enn loptit bædi blitt
 ok skært. þar fáz ok flinnaz þau uötn sem sua mikillar ok heilsamligrar
 natturu eru. at þau taka ufreoleik fra þeim konum sem þau drecka ok
 adr hafa uerit obyria. enn uitleysi fra körlum. ef þeir drecka þau fyrr
 nefnd uötn. Lucrinus ok Auernus eru bædi i Kampania. hefir Lucrinus
 uerit hit mesta fiskiuatn. Auernus feck af þi nafn. at fuglar er aues
 eru¹⁰ aa latinu mattu forðum fyrir þann skyld yfir þat uatn eigi
 fliuga. at þeir fellu niðr af þeim daliga þef sem af uatninu lagdiz upp
 i loptit. En þat uoldi þi. at þat¹¹ uar öllum megin þakit ok umkringt
 af sua þyckum skógum bædi hit nedra ok hit efra. at þau brennu-
 steins uatn sem þar uaru i sumum stöddum. nadu minna uindrumind
 brott at blása brennusteins þefinum enn þurfti. til þess at eigi spilltiz
 loptit af þeim sama deynanda uþef. af huerium er fuglarnir fellu niðr

1) saal. B; snuz, A 2) huart, B 3) [af möðkum edr, B 4) [þo uerða
 byflugurnar mest ok eighinligast, B 5) blöðrisa, B 6) lutr, B 7) þat
 tilf. B 8) Capolino, B 9) berán, B 10) höita, B 11) þar, B

ok do. Ok sem Augustus keisari uard þess uarr.¹ Þa let hann höggua niðr skogana. ok uurdu þeir stadir sidan af þi sama lystiligir ok heilsamligir. sem af deyiandi² drepsott höfðu adr hættligir ok dauðligir uerit. J Campania stendr sealf Roma ok su fræga borg sem Cartago heitir.

Gallia hefir nafn fengit af birti ok huitleik þess folks sem hana bygdi. Þiat galla uppa girzku er lac upp aa latinu enn miok upp i norrænu. Þau hin stærstu fyrr nefnd fioll er Alpes heita. sem austan ganga at Gallia. ueria hana uidr solar hita. ok enn fleiri onnur. huadan af er menn uerða þar miok huitir. [Hon lyktaz at uestri uidr uthaft.³ Af sudri liggia uidr hana þau fiöll ok uslettaz⁴ hædir sem Purinei heita. enn af nordri þau uðln sem falla ut af aanni Rin ok fyrr nefnd⁵ Germania. Aquitania þat land er sua heitir [berr storliga⁶ freoua iðrd ok goda monnum til fædis ok kostar. enn ongum mun uerri kuikendum. Hon dögguaz ok freouaz af þeim morgum áám ok uppsprettum sem hon hefir i sór. af huerium er þessar .ii. eru frægaztar. Rodanus ok Renus. Belgis heitir ein borg i Gallia. af huerri er sa partr Gallie feck nafn er Belgica heitir.

Hyspania er uer kollum Spanland het forðum Hyberia af einni aa Ybero. Hon tok sidan nafn af þeim manni er Hyspalus het. ok kallat Hyspania. Hon er ok fyrir þa grein rettliga köllut Hesperia af aptanstiðrnunni hespero. at hon liggr allt⁷ uidr heimsendann. Spania⁸ liggr milli Galliam ok Affricam. nordan at þi liggia fyrr nefnd fiöll Purinei. enn ollum megin adra stadi kringir haft um þat. Þat hefir hardla gott lopt ok er heilsamligt land. uel freott ok gagnsamt at aullum auuexti. ok ueralldar rikt af gimsteinum ok dyrum malmi. Vm Hyspaniam falla storar aar er sua heita. Bethus. Mineus. fyrrnefnd Yberis ok Tagus. Hon greiniz i .vi. parta Terraconensem. Cartaginensem. Lucithaniam. Galiciam. Bethicam. ok Tingitaniam er utan hafs liggr i Affrica.

Her segir af skipan landa i þriðia part veralldarinnar er heitir i Affrika.⁹

25. Affrica hinn þridi ueralldarinnar partr ok halfa feck nafn af einum afkugmismanni Abrahe. þeim sem Affer het. eptir þi sem segiz. Hon het forðum Libia af dottur Parchi sunar Jouis. huerr er smida

1) viss, B 2) deynandi, B 3) [mgl. B 4) uslettur ok, B 5) nefndri, B 6) [hefir storlegans, B 7) uestr tilf. B 8) Spanland, B 9) Her segir af Affrica hinum þriðia part heimsins ok þeim londum sem til hennar liggia. Capitulum, B

let þá miklu borg ok frægu Memphim aa Egiptalandi. Þessi Libia sunardottir Jouis eignaðiz sidan ríki í Affrika. ok uar þá landit af hennar nafni kallar Libia. Affrika byriaz ok hefz af Egiptalandz herudum ok endimörkum. ok liggr sua sunnanuerd um Blaland allt til hins mikla fiallz Athlantem. Nordanuerd liggr hon uid miðiardarsio ok lyktaz þar. enn at sidarstu endaz hon ok lyktaz medr hafinu Gadi-thano. hafandi í sér þessar prouincias. Libiam. Cirenensem. Pentapolim. Bizancium. Cartaginem. Numidiam. Mauritaniam. Scitifentem.¹ Tingitanam. ok þar medr Blaland uidr sealfan solarbrunn.² J Affrica er einn sa brunnr edr uppspretta. at hon bötir ok skigra gorir huers manz raud. þess sem af hefir druckit þeim brunni.

Fyrr nefnt land Libia Cyrenensis er hinn fyrsti partr Affrice. sua nefnt af þeirri fremztu borg er þar uar ok Cyrene het. Austan at þi liggr Egiptaland. enn uestan at þeirra þjóða lönd³ sem Trogodite heita. ok þa sem þeir kalla meiri Sirtes.⁴ Trogodite eru skiotari a fæti enn nöckur⁵ dyr. Medr Trogoditis er su tíðrn. sem hennar uatn uerdr .iii. sinnum aa huerium degi sallt ok beiskt. enn alla tíma adra er þat sætt ok medr aullu usallt. Nordan at nefndri Libia liggr þat haf sem heitir Libicum. enn sunnan Blaland ok einar ok ymisligar þjódir ok ufærligar audnir. í huerium er eigi sidr er sa ormr⁶ sem basiliscus heitir. ok audru nafni heitir hann regulus. þat er sua sem smakonungr. Fyrr þa grein heitir hann sua. at hann er sem eitorma konungr. eigi fyrir mikilleiks sakir edr uaxtar. utan helldr af þi at hann drepr menn medr einni saman sinni syn. ok þo at þeir seai hann fyrri⁷ ok flyi. þa drepr hann þa med einni saman sinni þefan. Huerr flugandi fugl sem fyrir hans seonum uerdr. huat flarlægr honum sem hann ferr edr flygr. þa brennr hann af hans munnri ok fyrirferst. Enn allt at eins uerdr hann af hreysikattinum⁸ yfirstiginn ok sigradr. þann tíma sem [hann er settr⁹ fyrir þau gren edr holur sem hann leyniz í. þa flyr basiliscus hreysikattinn. enn hann sækir eptir ok drepr sua basiliscum. þiat himneskr fadir hefir óngan lut í uerolldinni sua skadsamligan skapadan. at eigi se æ læknissdomrinn í gegn honum til reidu. ef menn kynni hann rettliga medr höndum at hafa. Hann er lengztum huitfleckottr edr huitróndottr ok nærri halfs fotar langr. J Libia fæðaz ok höfuðlausir menn eptir þi sem truíz. hueria er Lybici kalla Lemnia. hafa þeir munn ok augu framan aa briostinu. Adrir eru þeir sem þar fæðaz ok óngan hafa halsinn. enn augu aa oxlunum. Antipodes eru

¹) Sitifensem, B ²) Ysidorus tilf. B ³) land, B ⁴) saal. B; Sires, A
⁵) nokkurs kyns, B ⁶) þraatt tilf. B ⁷) eigi, B ⁸) reysikattinum, B
⁹) [menn setja hann, B

þar ok. hueria er nockturir menn kalla andfetinga. þeim horfa sotrnit ok ristrnar aa bak apr ok hafa .viii. tær á huarum fæti.

Pentapolis annarr partr Africe. hafandi upp aa Girzku nafn af .v. borgum. liggir uid fyrr nefnda Libiam Cyrinensem. ok telr suma stadi medr hennar herudum ok endimörkum. Tripolitanam hinn þridia hennar part hafa Girkir upp aa sina tungu at tala kallat af þeim .iii. borgum sem þar ero frægaztar ok sua heita. Ochea. Tabreta ok Leptis. Hinn .iiiiði. partr Africe huerr er Bizancena heitir hefir nafn af .ii. þar hinum fræguztum ok hinum fremztum þorpum huert er annat er sua friott af oleis ok odrum seitum iarðar auuðxtum. ok fullum meðr dygd. at þat sem i þa iðrd uerdr sáait gefr hundradfalldan auuðxt.

Annat heitir Zeuges er liggr milli Numidiam¹ ok Bizancium. huar er ein mikil borg stendr. er Carthago² heitir. Nordan at þi liggr þat haf sem Siculum heitir af Sicilia. enn sunnanuert liggr þat uidr þat land sem Getulia heitir. Hinn nærri ok hinn nordarri partr af Zeugis er miok auuaxtsamr. enn hinn ytri ok sa sem firrmeirr liggr er fullr af onagris. þeim storum ausnum grimnum ok ótdmdum sem i eydimorkum uti reika ok renna. ok ðdrum grimnum dyrum ok höggormum. Þessir hinir grimmu ok utdmdu asnar. sem onagri heita. hafaz iafnan uidr uti medr uillidyrum ok fylgir æ serhuert³ karldyrit kuen-dyra flockinum. ok þo mest fyrir þa skyld. at þeir uandlæta þegar leid ok afbryda sem karldyrim eru þorin. ok setia þegar af þeim nyrun. ef þeir na til þeirra sem þeir eru nyfæddir. ok þetta kunna⁴ mædrnar at uaraz. ok sela þa þegar i leyniligum stöðum ef þær fáa þat gert. Getulia liggr miok i midri Africa.

Numidia feck nafn af þeim monnum er þar toku ser bygd. ok sealldan hófdu⁵ sama stad. ok driugum foru sem uallarar. þiat ymissar ok uisar heimilisuistir kallaz upp aa þeirra tal ok tungu numidie. Þar leidir hon dyr ok uppfædir. sem hon er⁶ skogi uaxin ok slett-lend. enn þar hesta ok fyrr greinda onagros. sem hon er hálsut eðr síðlott. Hun er hardla fræg af þeim marmara sem numidicum heitir. J Numidia er Yppane. er hinn heilagi Augustinus ypponensis er uid kendr. meðr fleirum odrum frægum ok mikils hattar borgum.

Mauritania hefir nafn af suðrtum þeirra manna lit sem þar byggia. þiat mauron kalla Girkir þat sem suart er. ok sua sem Gallia hefir nafn af folksins birti ok huitleik. sem fyrr uar sagt. sua hefir Mauritania nafn af suðrtum lit sins folks. huerrar hin fyrsta prouincia er

¹) Mundiam, B ²) saal. B; Sartago, A ³) serhuert, B ⁴) kunnu, B ⁵) ser tilf. B ⁶) miok tilf. B

Mauritania Siciphensis. hafandi nafn af þi þorpi sem Siciphi. heitir. ok Mauritania Cesarensis. er nafn feck af þeirri borg sem Juba konungur er þar ríkti let gðra Augusto keisara til heiðrs ok sæmdar. ok kalladi af hans nafni Cesaream. sua sem Herodes let adra Cesaream gora honum til sæmdar í Palestina. su sem ein er hardla fræg borg. Þessar badar prouincie liggja sua samtengdar sin i milli. at austan liggir at þeim Numidia enn norðan hit mikla haf. af uestri su áá sem Malua heitir. enn af suðri fiallit Astrixis. huert er greinir ok sundr skilr þann part af landinu sem frior er ok þurra sanda allt til uthafsins. Mauritania Tingitania uar kallat af höfudborg þeirri sem Tingis¹ het ok þar stod. Af austri liggir uidr hana fyrr nefnd aa Malua. af nordri hafit Gaditanum. af uestri uthafit Atlanticum. enn af sudri þeirra þjóða laund² sem Gaulalie heita. Gaulalie eru kalladir af þeirri ey sem liggir nærri Blalandi ok Gauleon heitir. i huerri sem³ enginn eitromr fædiz ok engin fær þar lifat. J uthafinu uidr Mauritaniam segiz. at sua mikill ofreslis fioldi þeirra fiska séó sem lulligenes⁴ heita. sliugandi eigi langt i brott fra þeirri aa sem Aalixus heitir. at þeir drecki ok sðckui nidr skipum ef fyrir þeim uerda. J Mauritania þessarri fòdaz morg undarligh dyr ok kuikendi. sua sem apyniur drekar ok struciones. Fimm ero apyniu kyn. Þat er eitt at hala hefir. af henni segiz þat at hon se sua greinamikil ok skyniugh⁵ upp aa suma skepnuna. at hon gleðiz iafnan sua sem tungl er nykomit ok þat er ungt. en hon⁶ ryggiz þann tima sem þat er fullt eðr þuerranda. Hon berr þau horn sin ok burdi fyrir a briosti ok bringu ser. sem hon elskar. enn hin klunna sua uidr bakit ok annars staðar aa henni sem uerda má. sem hon anzar minnr ok uanrækir. Struciones eru sua fallin kuikendi. at þau synaz hafa uængi þaleidis sem fuglar. ok faa sik allt at eins litt edr ecki af iorðinni hafit. Struciones uanrækia ok uilia alldrigi uerna⁷ sin egg. ok þo sem þeir hafa þau brott rekit fra ser. þa leidaz ut af þeim ok lifgaz ungar af duptzins ok iardarinnar næringu. Drekar eru størstir ok sterkaztir af aullum eitromum ok eigi sidr af ollum iardarinnar kuikendum. hann er kamboltr ok hefir litinn munn ok sua sem miofar pipur edr spirur. meðr huerium er hann dregr andann.⁸ Hann hefir ok ecki miok mikit afl i tðnnunum. enn i sporðinum hefir hann sua mikit. at þar lyr hann meðr ok lemr huat er hann fær fengit ok naad. Hann er ok ecki fyrir þa sök af eitrinu skadsamligr. at hann þarf ecki þess uidr at deyda ðnnur kuikendi þar meðr. þiat

1) Tinghi, B 2) allt til uthafsins *tílf.* B 3) er, B 4) lulligines, B
 5) skynug, B 6) *saal.* B; þat, A 7) rækia, B 8) *Illic inquiratur de artis fistulis et q. exorat linguam tílf.* B

huert sem hann fær fangit, þá bindr hann ok kreppir sua, at þar af drepr hann, fyrir huerium er fillinn er eigi helldr þruggr¹ meðr sinn mikilleik enn smæri kuikendi. Þiat sua sem drekinr liggir uldr þann uegh sem fillinn ferr eptir sinum uana. þa hrðckuiz hann um hans fotleggi kreppandi þa saman medr sterkum knutum, uinnr sua sidan at honum, at hann kiæfir hann ok drepr medr aullu. Þessi Mauritania uar forðum full af filum, hueria er Jndialand hefir nu² mest i séér. Þat land sem Garamans heitir, hefir nafn af þess háttar einni borg edr þorpi sem Garama heitir.³ huert er Garamans konungr sun Apollinis let gðra ok kalladi sua af sinu nafni. þat liggir milli Cirenen ok Blalandz. þar er sa brunnr sem þa natturu hefir, at hann⁴ fryss sua þann tima dags sem heitaz er.⁵ at hann er monnum eigi dreckandi, enn hann þidnar ok hitnar sua þann tima nætr sem kalldaz er, at þa er engi uán, at þess háttar megi menn honum nærri koma. Þeir menn sem þat land byggia ok Garamantes heita, eru bædi grimmir i ser ok af mannkynsins samlagi⁶ miok fiarrlægir.

Ethiopia sem uer kallum Bláland, hefir nafn af lit ok aasionu þeirra manna er þar byggia, hueria er solin brennir⁷ sakir sinnar naueru. Mannanna litr birtir þar ok synir solarinnar afl ok natturu. þar er nær iafnliga⁸ samr hiti, fyrir þann skyllt at þat liggir rett undir sealfu solar sudri ok middegiss skeidi. Vestanuert er þat siðl-ott, enn um mitt landit er þat sðndugt, enn austanuert er þat medr aullu eytt. Þess lengd liggir uestan fra fiallinu Athlante ok til austrs allt til Egiptalandz endimarka. Af suðri liggir þat ok lyktaz uidr ut-hafit, enn af nordri uidr áána Nilum, ok hefir i séér harðla margar þiodir rædiligar ok ogurligar af skyssiligri mynd ok aasionu.⁹ Pamphagi eru þar ok, þeir hafa huetuetna þat sem eta ma ser til fødu ok uidrlifiss. Archiophagi¹⁰ uerandi klokir til ueidiskapar hafaz þratt uidr aa hafi ut ok fædaz at eins uidr fiska, enn Anntrophagi ein hin harðazta þiod fædiz medr manna kiðt.

Blaland er driugum fullt af fiolda undarligra dyra ok eitrorra. Ysidorus telr storliga mðrg eitrorra kyn i .xii°. bok ethimologiarum, ok þo segir hann þau fleiri uera enn hann hefir þar fra sagt. En sua mðrg sem þeirra kyn eru, sua margs háttar eru ok eigi siðr þeirra eit ok skadsamligir sáárleikar, þeir sem af þii uerða, ok sua margir sem þeir eru, sua mðrg dauða kyn fylgia þeim ok. Stello

1) uruggr, B 2) tilf. B 3) het, B 4) kolnar ok tilf. B 5) sua tilf. B 6) þo tilf. B 7) ok sortar tilf. B 8) iðurligr ok tilf. B 9) Trogodite eru einar af þeim, þat folk er sua fraatt a fgti, at þat er eigi seinna enn hin skiotuztu dyr sem fyrr var sagt tilf. B 10) Athiophagi, B

heitir einn af eitrorra kyninu. ok fyrir þa grein heitir hann sua. at allt hans bak er sem putreat¹ se ok skrifat meðr skinandum dropum þilikt sem stiðrnum. Hann er sua gagnstæðligr þeim höggormum edr storum eitrmöðkum sem scorpiones heita. at þeir ottaz þegar þeir sia hann. ok sem nockurr uprifnadar þungi edr dofi falli áá þa. Viperá hueria er uær nefnum nöðru. hefir af þi nafn fengit at hon sæðir meðr saarleik ok ofressli [sinn burð.² þiat þann tima sem hennar kuiðr þrutnar af burdinum ok yrmlingarnir eru lifgaðir. þa þola þeir eigi at bida matuligs ok fullkomins natturunnar burdartima ok lausnar. rifa sua ok slita skeinandi³ hennar sidur⁴ ok þar ut farandi. ok þar af deyr hon. Hon fær ok sua liotliga sins burdar. at hon tekr freoit meðr munninum. Berr þat ok sua til þann tima sem karldyrit hefir til þess sama höfudit inni i hennar munnni. at henni bregdr sua uidr sambudina. at hon bitr höfudit af hinu dyrinu. ok fyrir þi uerdr sua at huartueggia feðginit fyrirferst iafnan. þegar sem þau geta burð saman. karldyrit i sambudinni enn kuendyrit i fæðinginni. Ansuena⁵ er sua fallin. at hon hefir .ii. höfudin. annat framan eptir uana enn annat apr áá spordinum. ok renn framm eptir huarutueggia höfðinu dragandi sua apr⁶ i hring likamann eptir sér. Þessi hefir sik⁷ af aullum eitrorrum uti i frosti. Hans augu lysa sem logandi lios. Scitalis er ok sua fagr fleckotr ormr um bakit. at þar af duelr hann þrátt þeirra manna ferd sem hann sea. Kann þat ok sua til bera. at þar sem hann fær seinna skridit enn flestir adrir eitrorrar ok fyrir þa sauk eigi mannum fylgt. þa fær hann meðr þi mennina fangit. at þeir dueliandiz undraz⁸ hans fegrd. Hann er ok sua heitrar natturu moti þi sem adrir eitrorrar. at hann teer sinn ham ok yztu luti af sinum likam uti aa uetrar tima. [Enn aller þeir eru þo allt at eins kallder i sialfra sinna natturu.⁹ ok eigi faa þeir monnum nöckut illt slag edr mikit mein gört. utan þann tima sem þeir hitna. ok fyrir þann skyllid er¹⁰ þeirra eittr mannum miklu skadsamligra um daga enn um nætr. þiat þeir dofna af nætr kuldanum. huadan af er þeir stirdna ok hröckua saman sem¹¹ lyckiur eðr knutar¹² á uetrar tima enn leysaz or knutunum ok lyckiunum aa sumarit. Er ormanna meinsemda¹³ görd eigi annat. eptir þi sem Lucanus segir. enn eitrdrepit samblandit mannzins blodi. Allt ormanna eittr er kallt¹⁴ i sinni nátturu. ok fyrir þi flyr mannzins aund eitrit. huert¹⁵ er i hans

1) putreat, B 2) [mgl. B 3) skemmandi, B 4) ok skerandi tilf. B
 5) Ansuena, B 6) mgl. B 7) giarna tilf. B 8) undra, B 9) [tilf. B
 10) saal. B; ma, A 11) i tilf. B 12) knuta, B 13) meinsemdar, B
 14) kallat(i) B 15) saal. B; huer, A

blóði byggir. at hon er eldlig ok heitrar nátturu. Allir eitormar hafa slíofa syn sem líkligt ma þickia. með þi at þeir hafa augun áá uængiunum enn eigi framan i¹ höfðinu. ok fyrir þi heyra þeir fyrri² enn þeir sia.³ Þar i mot hafa þeir huassara skilningar uit enn flest oll ónnur skynlaus kuikendi. hvar af er sagt uar i Genesi. at höggormrinn uar ollum iardarinnar kuikendum uitrari. Sua segiz af honum. at hans höfud lifi þo at þat komiz eigi meirr enn .ii. fingra [langt undan ulamit.⁴ sua er hann i höfðinu lifmikill. Ok fyrir þi hlifir hann þi meðr ollum likamaunum moti þeim sem hann uilia liosta ok lemia. Ecki kuikendi fær sina tungu iafnskiott rært sem eitormrinn. sua framt at hann syniz dringum .iii. hafa þar sem ein er til at eins. Þeirra likamir eru uaukuir⁵ ok ualir. sua at þeirra uegr uætiz ok merkiz af uætunni⁶ hvar sem þeir fara. Þeirra [fotspor ok uegr rett at segia⁷ er þi líkr at sea. sem þeir hafi meðr fotum runnit. enn þeir skrida þo allt at eins aa hudinni ok þeim reistkómbum. sem þeirra kuidr ok allr likamininn neðan er alskipadr af. allt fra ofanuerdum hálsi ok til nedanuerdz kuidarins. Beina þeir sinn skrid meðr hreistrkómbunum sem meðr klóóm. en meðr riftunum i stad leggianna. Þaðan af er þat. at ef þeir uerða nóckur nedan aa likamann allt fra nedanuerdum kuidinum slegnir ok upp til hofudsins. þa þrifz hann ecki til skridsins ok raasarinnar. sua er hann þar audkumall ok lasmærr. Sua er ok skrifat at eitormarnir lifi storligha⁸ lengi. sua at þeir leggi nidr ellihaminn. ok þar meðr falli af þeim ellin. ok huerfi sua aptr til æskunnar. Pytagoras einn ueralldar uitringr i fyrndinni segir eitorminn af funadum andaðs mannz merg uerða. ok þat sama sannar ok segir Ouidius i sinum bokum. Er þat ok merkiliga ok uel uidrkuemiliga truat. at aa sömu leid uerdi eitormrinn af mannzins dauda. sem mannzins dauði⁹ uard af eitormsins tilstilli. J þessu¹⁰ Blalandi er [ok þat sama dyr monoceron. er odru nafni heitir unicornis. hafanda sitt hit uádaliga horn .iiii^a. fota langt upp af midiu enninu. sem fyrr uar sagt.¹¹ Vlfalldar eru þar ok þau dyr sem pardi heita. mislit ok hardla skiot ok einkannliga skiotuz til at hella ut annarra kuikenda blóði. þiat þar til leggr pardus sua giarna. at hann hleypr þar til sem¹² hann fellr daudr nidr. sem fyrr uar sagt. Camaleon er eitt fleckott dyr¹³ sem

¹) a, B ²) fyrr, B ³) siai, B ⁴) [vlamið vndan, B ⁵) vokuer, B
⁶) vqkunni, B ⁷) [vegr, B ⁸) storleg hans, B ⁹) kom til ok tilf. B
¹⁰) fyrrnefndu, B ¹¹) [þat eitt dyr sem riceron heitir. ok óðru nafni monoceron. þat er allt eitt ok unicornius. huert er fyrir þa sqk heitir sua at þat o. s. v. som ovenfor S. 69—70 indtil til uapns ok uerndar, B ¹²) er, B
¹³) a þa leið tilf. B

pardus. utan þat at camaleons likami skiptir auðveldliga litinum eptir þeim lit sem fyrir honum uerdr ok hann séer. huat er eigi er annarra kúikenda nattura. Camaleopardus er [sua uordinn sik, at hann er¹ uidaz huitfleckotr² sem pardus. haals hefir hann sua sem einn hestr. enn fær sem yxn.³ enn hofudit sem ulfalldi. Formice hueria er uer kóllum maura. eru þar miklu stórru enn i odrum stóðum. ok miok undarligha uordnir⁴ sik. Maurr er sua forsiallt kúikendi sem menn uita. at hann samnar⁵ þat ok saman dregr aa sumarit. sem hann etr aa uetrinn.⁶ einkanliga hueitiskorn⁷ edr þesskyns miðl aa kornskurdartima. enn upp aa bygg girniz hann ecki giarna. Enn aa Blalandi segiz at hann uerði sua stórr sem smárackar. Grefr hann þar upp meðr fotum sinum sanda. þa sem gulligir eru at sea. geymir þeim sidan ok uardueitir sem hann ma uanduirkligaz. at engi beri þeim⁸ i brott. enn þa sem til þess byria sik at bera þa i brott. sækir⁹ hann til dauds. Ok fyrir þa sök heitir hann þar formicaleon.¹⁰ at hann er lettliga¹¹ sua uordinn sik sem formica ok leon¹² þoat litill. Hann er maurum¹³ skiaedr ok skadsamligr. upp aa þann hátt at hann felr-sik i molldu eðr sandi. ok kemr þadan at þeim.¹⁴ sua sem þeir bera hueiti þat sem þeir hafa saman dregit. Þadan af er hann kalladr leo ok formica. þiat flestum odrum kúikendum er hann sem maurr. enn maurinum uerdr hann sem leo. Margr basiliscus er ok þar ok hardla stórr drekar. af huerra hófdi ok heila gimsteinar ut takaz. þar finnaz ok þessir steinar. iacinctus ok crisoprassus ok hit dyra cinnamomum. J Blalandi er ok su ein tíðrn. at þeir likamir uerda sua biartir sem i hennar uatni uerda þuegnir. sem þeir se meðr hinu dygdugazta oleo laugadir¹⁵ ok litadir.

Tuenn eru bygd Blalönd. annat þat sem austaz er bygt ok næst þi sem solin kemr upp. annat er til uestrs i Mauritania. Vmframm þessar .iii. fyrr sagdar haalfur heimsins. sem fyrr nefndir synir Noa ok þeirra æltmenn ok afkemi¹⁶ skiptu meðr ser. liggir hinn fiordi-heimsins partr ok haalfa til sudrs odrum megin hins meira uthafsins. huerr er sakir yfiruættiss solar hita oss er meðr öllu ukunnighr. i huerri er heidnir menn sogdu. ok þo meðr falsi ok hegoma. at þar bygdi andfætingar. Hinn heilagi ok hinn mikli Augustinus segir ok sannar sua meðr fulluligri¹⁷ skynsemd i þeirri bok er hann hefir gðrt. ok heitir Augustinus de ciuitate dei. at engin iarðneskr madr ma þagat

1) [mgl. B 2) þaleidiss tilf. B 3) vxi, B 4) saal. B; uordinn, A 5) samkar, B 6) uetrum, B 7) hueitikorn, B 8) saal. ogs. B 9) sger, B 10) formicoleon, B 11) mgl. B 12) leo, B 13) smamaurum, B 14) aa vuart tilf. B 15) smurdir tilf. B 16) afkiemi, B 17) fullegri, B

komaz. or uarri byggiligri uerólldu sakir. solar hita ok margrar annarrar umattuligrar ufæru. Enn i adra deilld er þat ollum monnum kunnigt. at allt mannkyn er fra Adam komit. ok allt hans afkuemi hefir bygt þessar þrennar fyrr nefndar heimsins haalfur. medr þeim ollum¹ laundum ok eyium utöldum sem i nordrhaalfunni liggia ok monnum er her kunuigaz. Mauritania liggr næst uestr uid Hispaniam. þar næst Numidia. þa þat land sem Cartaginensis heitir af borginni Cartagine. sem fyrr uar sagt. þa Getulia ok Ethiopia. ok eptir þat þeir stadir sem allir ero suidnir af solar bruna.

Her segir af Nemroth er fyrstr let smiða borgina Babilon. ok fra Ninus er fyrstr kom upp skurdgoða smið.²

26. Þar er nu til at taka sem fyrri³ uar fra horfit. at þann tima sem synir Noa ok aðrir hans ættmenn ok afkuemi hofdu skipt londum medr ser. sem fyrr uar sagt. rak fyrr nefndr Nemroth Assur sun Sém brott af sinu eignarlandi ok erðar Sennáár medr aili ok ofbelldi. ok smidadi þar fyrst⁴ eptir flodit þa borg sem sidan uar köllut Babilon eptir tungnaskiptit. sem fyrr uar sagt. nu sem Kayn smidadi fyrstr borgina Enoch [aa Indialandi fyrir flodit.⁵ Belus het sun Nemroths. huerr er settiz i Babilone ok lét gefa ser konungs nafn ok heriaði upp aa Assyriam. vann hann þo litit þar i. sua at hann eignadiz af henni. En sua sem hann uar allr.⁶ uann Ninus son hans alla Assyriam ok eignadiz hana. ok þa borg sem mestz haattar uar i þi riki let hann sua mikit auka ok ut færa. at hon uar sidan þriggia daga⁷ ferd aa lengd. ok kalladi hann sidan hana af sinu nafni Niniuen. Heðan af er þat er i nockurum frasognum segiz. at Serkia riki hofz af⁸ nefndum Belo. ok er þat satt sakir þess at hann byriadi þat fyrstr. en sumir segia. at þat byriadiz⁹ af Nino syni hans. huat er satt er sakir rikissins alla ok aukningar.

Speculum hystoriale. Ninus sigradi Cham födurfedr sinn. er þa lifdi enn sua sem hann hofz til rikiss. huerr er fyrstr segiz at galldra list¹⁰ hafit kunnat. Hann kendi syui sinum er Stráám het galldra fiolkyngi.¹¹ er til illz eina¹² uar fundin. af huerium er kyn Egiptiorum. Babiloniorum ok Persarum er komit. fyrir huern skyllid er menn kalladu hann Zoroastrem. ok af þi sama nafni uaru¹³ um eina stund margar

1) qðrum, B 2) fra þeim feðgum Belo ok Nino ok þar meðr Zoroaster ok skurdgoða villa hofz, B. 3) fyrr, B 4) fyrstr, B 5) [fyrir flodit aa Indialandi, B 6) þa tilf. B 7) dagleiða, B 8) fyrr tilf. B 9) hofz, B 10) fiolkyngi, B 11) list, B 12) eius, B 13) til tilf.

bökr af þeirri sömu kunnastu. Þessi Cham uiliandi synaz gúð manna í milli ok hafandi ísina nástundan opt ok iduliga til himintungla gangz ok þeirra natturu. [syndiz hann¹ meðr sinum górdum af slíðrnumum hockurá geisla edr gneista gefa edr ut leida. til þess at þadan af skyldi hann unga menn ok uitra leida ok locka þat at undraz sem nöckura iartegn.² En sua lauk hans lifðögum. at hann uar brendr um síðir af þeim sama fianda. sem hann het optaz aa ok treysti³ bezt. huerium er þeir menn sem aa hans trúldom ok folkyngi trudu. gordu sem einum guds uin meðr klokskap sua skapada gróð edr leiði meðr einnar áár flytjan ok fulltingi. at þat syndiz allt saman flytiaz ok upp hefiaz til himins. huadan er hann feck þat⁴ nafn einkanliga eptir sinn dauða. at hann uar kalladr Zoroastres. þat er upp í norrænu at segia sem lifanda himintungl. Af þessum sama Zoroastre segir einn uiss madr Solinus. at hann hlo þegar leid sem hann uar fæddr. í gegn þi sem aull onnur börn gráta. huert [eitt ok eitt⁵ er í uerolldina uerdr⁶ fætt. Huar til er suarar hinn heilagi Augustinus í hinni fyrstu bok ok .xx. de ciuitate dei. Huerr mun eigi afskræmiliga⁷ ottaz ok fastliga í minni festa. huart sem helldr er fyrir hans heyrn ok hugskotz augu frammsettr daudinn. er hann fær eigi fordaz. edr hans burdr ok barndomr. þiat engin⁸ ueit huat er hann spáar⁹ edr fyrir segir. þann tima sem barnit fæðiz ok kemr í ueralldarinnar lios. þar sem huers sem eins barns burdr ok fæðing er skipadr [ok byriaz¹⁰ af grát enn eigi hlátri. utan þat er menn segia. at einn saman Zoroastes hafi þat górt at hlæia¹¹ aa sinum burdartima. Ok eigi bendi sa hinn skyrziligi ok hinn hræðiligi¹² hlátr nöckut gott fyrir. þiat allt at eins uard hann af Nino Serkia konungi sigdr i bardaga ok yfirstiginn. at hann fyndi fyrstr galldra folkyngi. ok uæri þar meðr formadr þeirra þioda sem bygdu í Baktria. Hann skrifadi ok .vii. liberales artes aa .xiiii. pilarum. af huerium er .vii. uaru meðr kopar enn adrir .vii. af tigli moti flodi ok odrum ueralldar uaða. Enn allar hans bökr brendi Ninus.

Af þessum sama Nino hófz skurðgoda smid meðr þeima hætti. at sua sem fadir hans Belus uar allr. let hann gora eptir honum eina likneskiu. sér til hugganar eptir þann mikla harm sem hann feck af hans andláti ok frafalli. huerr er hann ueitti sua mikla uirdingh ok uegsemd. at hann gaf þeim ollum monnum grid ok goðar gíafir.¹³ sem ser sottu þagat til hialpa¹⁴ ok uerndar. huat illt er þeir hófdu gert

1) [syndi honum, B 2) iartein, B 3) treystiz, B 4) sitt, B 5) [sem eitt, B 6) er, B 7) afskræmilega, B 8) madr tilf. B 9) meðr hokkurv moti tilf. B 10) [tilf. B 11) hlegit(!) B 12) herfiligi, B 13) náadir, B 14) hialpar, B

adr. huadan af er sa uani tokz upp. at¹ menn ueittu gudliga lotning ok uegsemd þessu sama likneski. Sidan gördu hardla margir menn þar at hans eptirdómum likneskiur. huerr eptir sinn frænda ok astuin. ok dyrkadu þau sidan. ok sua hofuz ðill ðinnur skurdgod. ok fengu nafn af skurðgodinu Belo. þo at þat se ymissliga nefnt edr neigt sakir þjodanna ymissleiks ok þeirra maalshattar. þiat sua sem Belus het medr Serkium. sua breyttu adrar þjodir þi nafni huerr eptir sinni tungu ok tali. at sumar nefna² þat skurðgoð Bel. adrar Beel. nockurar nefndu þat Baal. sumar Baalim. adrar Beelphegór edr Beelzebub. Þrir lutir eggjudu menn i fyrstunni mest framm at dyrka ok stunda upp aa þess hattar likneski.³ eptir þi sem ritat er i⁴ libro sapientie. Hit fyrsta uar astud ok elskugi lifandi manna uidr⁵ sina frændr ok uini. sua sem fyrr nefndr Ninus gordi uidr sinn fodur Belum. Annat uar ótti ok ueinurd uidr þa konunga sem þat uilldu giarna gora edr framm fara. Hit þridia uar hagleikr ok uanduirkt smidanna. þeirra er likneskin gördu ok pentadu edr grofu. sua at menn lysti at lita þau ok sea þar upp aa. Skal her nu fra huerfa enn segia⁶ þo at medr fáám ordum⁷ af ættartölu Sóm til Abraham.⁸

Genesis. Fyrr nefndr Falech⁹ son Heber. aa huers dögum er risarnir smidadu stöpulinn Babel sem fyrr uar sagt. uar þa þritugr at alldri. er hann gat þann son er Reu het ok odru nafni Ragau. enn þa uar lidit af audrum heimsalldri .c. aara .xxx. ok eitt áár. Ragau edr Reu gat Saruch.¹⁰ sua sem hann hafdi .ii. aar ok þritugt. enn lidit uar fraa upphafi annars heimsalldrs hundrad aara .lx. ok .iii. aar. A hans dögum hofuz Egiptalandz riki. þat uannz ok helltz driugum allt til daga Octouiani keisara. þoat þar yrði suma tima nockut milli. sua sem þa er Nabugodonosor Serkia konungr. huerr er odru nafni het Cambises. feck ualld yfir Egiptalandi aa fimtanda aari sealfs sins rikiss. ok sua letti af þeirra riki. allt til daga Assueri konungs er odru nafni het Arthaserxes. Saruch gat Nachor¹¹ þann tima sem hann uar þritugr. enn fra upphafi annars heimsalldrs uaru lidin hundrad niu tigr ok þriu aar. A hans dögum hofz Serkia riki ok annat riki Sicioniorum. Nachor gat Tharam edr Thare. þann tima sem hann hafdi niu aar ok tuttugu. enn af audrum heimsalldri uaru lidin tuau hundrad ok .ii. aar ok tuttugu. A dögum Thare lyktadiz annarr heimsins alldr. sua sem hann uar .lxx. at alldri. hafandi eptir ebreskra manna tölu

1) margir tilf. B 2) kolluðu, B 3) likneskiv, B 4) in, B 5) eptir, B
6) nokkut tilf. B 7) se tilf. B 8) Abrahams, B 9) tilf. B 11) Seruch, B
12) saal. B; son, A

þó. aara niútigi ok tuau aar. Enn eptir sögn seautigi intérpretum þushúndrad siaútigi ok tuau aar.

Her segir fra upphafi ok uppraas¹ Abrahams ok huersu hann geck ut af Caldea. Genesis.

27. Thare gat .iiii. syni. Abram Nachor ok Aram. þann tíma sem hann var nær seautugr at alldri. Aram var ellztr þeirra bróðra. Nachor þar næst. enn Abrám var yngztr. Aram gat at eiga þessor flogur börn. Loth ok Jescam. Saray ok Melcham. ok andadiz i þeirri borg i sinu eignu fostrlandi Chaldea sem nu heitir Ur. at lifanda fedr sinum Thare. ok þar iardaðr. Þeir bróðrnir Abram ok Nachor fengu ser husfrur. geck Abram med fedr sins² rádi at eiga brodurdottur sina Saray. [varu þær systir ok Melcha er Nachor atti.³ Enn af þi at Saray var ubyria ok atti engi börn.⁴ Þa tok hann Loth brodurson sinn ok brodur hennar sér til oskbernis ok seer i sunar stað. *scotistica hystoria*. Caldei höfdu þann uillu átrunat. at þeir dyrkadu elld. en elldrinn er upp aa þeirra tungu (Ur). um huern er þeir fluttu eðr leiddu skiotliga⁵ sin börn. sua sem medr þeima hætti þau skirandi eptir þi sem segiz. Enn fyrir þann skyld at synir Thare ok sealfir hann uilldu medr ongu moti elldinn dyrka. þa kastadu Chaldei þeim bróðrum Abram ok Aram i elldinn utan uægd ok miskunn. Dó Araam þar. eptir þi sem sumir menn segia. enn Abrám frelsadiz þar af⁶ med guds fulltingi ok miskunn. huadan af er þat er sungit ok lesit af honum. at gud leysti hann ok leiddi ut af Ur Chaldeorum. Nu fyrir þa sauk at Thare hatadi þetta land sakir harms ok missu af þess⁷ háttar drápi ok dauda sins sonar Araams. ok hann þottiz eigi mega þola þær⁸ motgordir ok meinlæti. sem Chaldei ueittu honum til þess at hann dyrkadi þa helldr enn adr elldinn. þa tok hann þat raad. at hann stöck i brólt or Chaldea. ok hafdi medr seer son sinn Abrám ok Loth sunarsun sinn. sun Aráms. ok sunarkonu sina Saray. husfru Abrams. ok byriaði sua sina ferd ut af Chaldealandi til þess landz. sem þann tíma bygdu kynsmenn ok afkuemi Chanáans. ok þa het terra Chanaan enn sidan var kallat Judea. ok komu i þann stad i Mesopotamialandi sem heitir Aran. enn sumir kalla⁹ Charram.¹⁰ sua

¹) vpprvna; B ²) sinum ok at hans, B ³) [en aðra Nachor þeirra fyrir nefnda brodurdottur sina Melcham. voru þær baadar dættir Arams ok systir Lothz sem fyrir var sagt, B ⁴) við bonda sinum Abram tilf. B ⁵) ok lettlega tilf. B ⁶) tilf. B ⁷) saal. B; þra, A ⁸) saal. B; þar, A ⁹) kolladu, B ¹⁰) ok settu þar sina byggð (!) tilf. B

sem ymissliga er skrifat ok sagt Oreb edr Choreb, ok i annan stad Raab edr Rachab, ok settu þar sina bygd i Charram, ok andadiz Thare þar sua sem hann hafdi .cc. uetra ok .v. áár. *speculum hystoriale*. Nu sua sem allir adrir ueralldar menn uilltuz ok uðfduz i þess háttar skurdgoda uillu.¹ sem fyrr uar fra sagt, þa uar bædi, at Abram mátti kenna sinn skapara, ok skilia þat medr sinni skynsemd af himintungla [skipan ok stiornugang, meðr þui at hann var hinn bezti astrologus, at aller luter skipaduz ok stiornaðuz af hans² skipan ok forseo, ok ðngum mun sidr³ hafði hann þar til fullkoma og aluðruliga aa-stundan, huar fyrir er engill guds uitradiz honum ok lærði hann enn miklu frammarri ok fulluligarr af þeim lutum, sem adr hafði hann af sinni list ok uisdomi nockura kenning edr skilning.

Her segir fra þui er sialfr guð talaði við Abraham ok sagði honum fyrir huert hann skyllði fara ok fra kono hans Saray.⁴

28. Eptir þat sem Thare uar andadr i Aráán edr Charram, sem fyrr uar fra sagt, taladi gud sua til sunar hans Abrams, þann tima sem hann uar attræðr⁵ at alldri. Gack ut þu Abrám af þinu fostrlandi ok eiginni födurleifd, i brott or þinum frændhaga ok þins fedr husi ok herbergi, ok þar til þess landz sem ek mun syna þer ok til uisa. Ok mikla þiod man ek láta ut⁶ af þer koma, bleza man ek þer ok mikla þitt nafn, ok blezadr mantu uera.⁷ Bleza man ek⁸ ollum þeim er þer bleza, enn banna ollum þeim er þer baulua, J þer manu allar þiodir ok iarðarinnar kynkuislir blezaðar uerða ok þinu afkuemi. Fór Abrám þa i brott af fyrr sögdu landi, sua sem gud bauð honum, Var hann þa halfattræðr, er hann geck ut af Aaran, Flutti hann medr ser husfru sina Saray ok Loth brodurson sinn ok alla sina eign ok busmala ok þar meðr allt sitt hyski, ok kom frammu aa⁹ landi Chanaan allt til borgarinnar Sicheu, er audru nafni het Sycháá, ok til þess hins fræga dals, sem [forðum het Pentapolis¹⁰ af þeim .v. borgum Sodomorum, huar er nu heitir hit dauda haf, fyrir þann skyllt at þar ma engi lutr nu þrifaz ne sinu lifi hallda, sem um rid uar fra sagt, Sa Iydr sem Chananeus het kominn af Chanaans ætt bygdi þann tima¹¹

1) ok vantru tilf. B 2) [tilf. B 3) minnr, B 4) Fra þui er Abram gekk ut af Aaram ok byggði borgina Damascus ok kom sidan nidr a Egiptaland, B 5) haalfattræðr, B 6) mgl. B 7) uerða, B 8) ok tilf. B 9) fyrrnefndu tilf. B 10) [saal. B; Pentapolis heit pentapo, A 11) saal. B; stad, A

þat sama land. [Uitraðiz guð þa Abram ok sagði sua til hans. Þíu af-kiémi man ek gefa þetta land.¹ Gørði Abram þa þeim sama gudi til heids eitt alltari. sem honum hafði utraz. *scolastica hystoria*. Af þessarri hans frammferd ok tiltæki talar sua Josephus i sinni bok ok fraasögn. at hann dirfdiz fyrstr² allra manna opinberliga þat at tala ok framm at bera. at einn gud uæri allra hluta skapari. ok at endrnyia ok til umbotar at uenda annarra manna ætlan ok atrunadi. hueria er þeir höfdu hellz af gudi. Enn þessa luti markadi hann mest ok medr likindum³ profaði af þeim raunum ok æuintyrum sem [i loptinu⁴ iörðinni þok hafinu kunni⁵ opt ok íduliga til at koma. ok eigi sidr þeim lutum sem himinum ok⁶ himintunglum kunnu til koma. þiat hann uar. eptir þi sem meistari Berous segir. hardla uiss af himneskum lutum ok þeim sem himintungla ganginum til heyra. sem fyrr uar sagt. *genesis*. Abrám for enn lengra framm aa leid. þar til er hann setti um eina stund sina bygd ok herbergi milli Bethel ok þess stadar sem het Hay. ok gordi þar enn alltari gudi til heids ok sæmdar. *scolastica historia*. Fór þa enn sidarr nõckuru framri ok meirr til sudrs. ok bygdi medr allt sitt folk i borginni Damasco. huadan af er hans nafn er þar i enn meiri uegsemd haft enn i oðrum stadum. ok þar syniz ok tééz enn⁷ sa stadr sem Abrams bygd er kallat. ok þadan af hefir sua talat Nicholaus damascenus. Abraham komandi medr sinn⁸ her af [þi landi sem upp er af⁹ Babilonia ok kallaz Ur Chaldeorum. setti sina bygd i Damasco.

De genesi. Hann hafði þar eigi lengi uerit. adr þar kom mikill sulltr ok hallæri. sua at fyrir þann skylld byriadi hann ferd sina nidr áá Egiptaland. at hann skyllði þar uera ok uidr hafuaz sem einn utlendzkr madr. Ok af þi at hann oltadiz sakir egiptzkra manna lostasemdar ok fullifnadar. at þeir mundu¹⁰ drepa hann sakir sinnar husfru¹¹ Saray. þiat hon uar hardla fögr kona. þa sagði hann hana sina systur uera. ok þat sama bad hann hana¹² segia. Nu sem Abram kom i Egiptum. saa þeir at hon uar ein uæn kona. ok sogdu ualldz-menn Pharaoni konungi af hennar fegrd ok lofadu hana fyrir sealfum honum. Var hon sidan flutt i hans heimolligt hus ok herbergi. ok fyrir hennar skylld gørdu þeir uel uidr Abram. sua at þadan af [afladuz honum¹³ yxn ok saudir. asnar ok ulfalldar. þrælar ok annat hyski. Gud barði Pharaonem ok hans heimolligt folk medr mörögum aafellum

¹) [tilf. B ²) fyrst, B ³) réð eðr tilf. B ⁴) [saal. B; loptunum, A ⁵) saal. ogs. B ⁶) sol ok tungli ok qðrum, B ⁷) mgl. B ⁸) sinum, B ⁹) tilf. B ¹⁰) mundi, B ¹¹) husfrur, B ¹²) gera ok tilf. B ¹³) [afladiz honum ok aukadiz, B

fyrir skyld Saray konu Abrams, stöðuadi hann ok tempradi konungs-
ins girnd til hennar medr kránkleik, ok þar til meðr morgum mala-
kærum ok unadum, *scolastica hystoria*. Ok þann tíma sem blot-
domsins kennimenn fórnferdu sínum gudum honum til heilsuþotar,
fengu þeir þat bendingar andsuar þar i mot, at hann feck af guds reidi
alla þessa angist ok aalagh, fyrir þa sauk at hann hafdi ætlat at sui-
uirða hins utlenda manz husfru, *genesis*. Kalladi konungrinn þa
Abram til sin ok sagdi sua, Huat hefir þu gort Abram, fyrir hueria
skyld sagdir þu mer eigi, at hon uar þin eigin kona, ok fyrir hueria
sok sagðir þu hana þina systur uera, lettliga at ek hefði tekit hana
mer til husfru, Se nu medr þi at hon er þin eigin kona, þa tak hana
ok far brott, Baud Pharao þa sinum monnum at fylgia Abram brótt,
sua at sealfir hann husfru hans ok allir lutir þeir sem hann ætti særi
i fridi, *scolastica historia*. Abram lærði egiptzka menn upp aa
astrologiam ok arithmetiam, af huerium listum er þeir hófðu adr litla
uissu edr óngua, fra huerium er þær somu listir komu sidan til Girkia.

Her segir fra þi er Abraham setti sina bygd i Chanaans
landi enn Loth i Sodomia, *Genesis, capitulum*.

29. Abram for nu i brott or Egipto hafandi medr ser alla sina
eign, husfru sina Saray, ok þar medr Loth brodurson sinn, vendi
hann sinum ueg til austrs, Hann uar hardla ríkr bædi at gulli ok brendu
silfri, hiord ok hiunum, þrælum ok ambááttum, Abram for aprt sömu
leid sem hann hafdi þagat farit, þar til sem hann kom til þess sama
stadar, sem hann hafdi tialldat ok séér herbergi tekit milli Bethel ok
Hay, sem fyrr uar sagt, ok kom til þess sama alltaris, sem hann hafdi
þar fyrr górt, kalladi þa enn af nyiu ok het upp aa guds nafn, Hann
parteradi ok skipti þi sama landi milli sin ok Loths frænda sins sem
honum likaði, Enn af þi at Loth atti eigi sidr mart kuikfe¹ bædi nauð
[ok sauði² ok þar meðr tialldbudir, ok þeirra eign uard sua mikil, at
sa landzkostr matti eigi bera beggia þeirra hiord, þa uurdu þrætur ok
deilur milli hirdanna þeirra frænda, þann tíma bygdi mest þar i landi
þat folk, sem annat uar kallat Chananeus enn annat Pherezeus, Abram
taladi þa til Loths, Ek bidr at eigi uerdi nðckur deila milli min ok
þin, eðr milli minna hirdingia ok þinna, þiat uid crom bræðr, Se³ at
allt þetta land liggir driugum laust ok lidugt fyrir þer, ok fyrir þann
skyld bidr ek þik, at þu skilir uidr mik at sinni, [Velr þu helldr ok

¹) ganganda fe, B ²) [úlf, B ³) ek úlf, B

uill fara¹ til uinstri handar. þa helldr ek til hægri handar. enn ef þu snyr til hægri handar. þa uendir ek til uinstri handar. Loth geck ut ok litadiz um. ok saa allt þat land sem láa námunda uidr áána-Jórdan bæði mikit ok gott ok sér uel uidrkuemiligt. huert er þaleidiz dögguadiz sem paradisus eðr Egiptaland. adr gud drottinn sókkti eðr umsnðri Sodoma ok Gomorra. Tok Loth sér þa land uidr Jordán. ok setti þar sina bygd. ok for brott þadan austan fra Abram. Skildu þeir frændr þa sin i milli. sua at Abram byggði aa Channaans iðrðu. en Loth hafðiz uidr i þeim þorpum sem lagu uidr Jordan. ok bygdi i borginni Sodoma. þeir menn sem þar bygdu fyrir uáru hinir uerstu i guds augliti ok hinir liotuztu allra þeirra sem til uaru. Nu sem Loth uar skildr uidr Abrám. taladi gud sua til hans. Sé upp þinum augum Abrám ok lit yfir landit. fra þeim stad sem nu stendr þu. til sudrs ok norðrs. uestrs ok austrs. allt þetta land sua sem þu matt sea. man ek þer gefa ok þinu kyni æfinliga eptir þinn dag. huert er sua mart skal uerda sem iarðarinnar duft.² þa man hann ok telia mega þina kynsmenn ok afkuemi. Ris upp þu ok gack bæði lengd ok breidd landzins. þiat þat man ek þer gefa. Abram flytiandi sina tiallbud þadan i brótt kom nidr i þeim³ stad sem heitir Mambre. ok liggir i lægra lagi sem einn dalr. þat er i borginni Ebron. huar er hinn fyrsti madr Adam ok þeir adrir fedgarnir Abraham Ysaac ok Jacob uaru iarðadir huerr hia sinni eiginni husfru. þar bygdu fyrir .iii. brædr er sua hetu. Mambre. Anel ok Eschol. þessir bundu sik i sætt ok samlaghi uidr Abrám. Var þessi sami dalr kalladr Mambre af hinum ellzta þeirra bródranna. Setti Abram þar sina bygd undir einni þessi⁴ quercu eðr therebintho. sem Josephus nefnir medr eiginligu nafni ogigi eðr doros. ok gordi þar enn af nyiu alltari gudi til heidrs ok sæmdar.

Her segir fra stridi ok bardogum Chodorlacomor ok borgarmanna [Sodomai ok Gomorre Selldys(!) ok Baala.¹

30. þat bar til aa nockurum tima nær þi sem nu uar fra sagt. at Amphael konungr af Babilon ok Chodorlacomor konungr Elamitarum ok adrir .ii. konungar medr þeim biogguz til bardaga moti þeim .v. konungum. sem raktu i þeim audrum .iii. sem þar lagu til. Adama Sebyis ok Baala. er audru nafni heitir Segor. *scolastica hystoria*.

¹) [Vilir þu helldr ganga, B ²) [tilf. B ³) þann, B ⁴) þeirri, B ⁵) [Sodoma ok Gomarra ok fra Melchisedech, B

Sua mikil yfirgirnd ok fysi uar þo medr folkinu yfir audrum uald ok drottnan at hafa, at sinn konungr ríkti yfir seerhuerri þjódu, af huerium er margir þionadu odrum konungum sér ríkarum ok meira háttar, en at sidarstu urdu þeir lydskylldir ok skattgilldir Serkia konungi ok undirgefnir hans einualldi. Chodorlacomor einn af fyrr sôgdum .iiii. konungum hafði sigrat ok uunnit undir sik þessar .v. borgir ok górt þær ok þeirra konunga séér skattgilla, hafdi honum þadan lokiz skattr aa .xii. aarum. A hinu .xiii^{da}, uilldu þeir eigi skatt luka, ok fyrir þann skyllid samnadi hann her saman aa hinu .xiii^{da}, aari sins ríkis, ok fyrr nefndr Amphael¹ konungr af Babilon ok .ii. aðrir konungar meðr þeim, ok komu allir samt medr her sinn i dal þann sem uallis siluestris heitir, af þeim mætum ok agætum skogum sem þar uaru þa, i huerium er uar einn storr brunnr edr uppspretta medr bik edr tíðru. Enn i þessum agigta dal uard sidan þat dauda haf, sem fyrr uar fra sagt, *genesis*. Chodorlacomor ok hans kompanar eyddu alla stadi, þa sem þar uáru naalægir. Enn þeim i moti gengu ok striddu .v. konungar af .v. fyrr nefndum borgum, ok þo² flydu þeir .v. enn fioldi fell af þeim, enn þeir flydu ok fordaduz er³ undan komuz. Enn hinir sem sigraduz toku alla þeirra eign ok fluttu brott medr séér, ok þa hertekna menn sem fangnir voru,⁴ ok þar medr Loth ok alla hans eigu,⁵ Enn flottamenn þeir sem undan komuz, sogdu Abram hinum ebreska, er þa bygdi i fyrr nefndum dal⁶ Mambre, oll þessi tidindi. Ok þegar sem Abram heyrði þat, at Loth brodurson hans uar fanginn, þa taldi⁷ hann .xviii. ok .ccc. frækinna ok uel færri sinna huskarla til ferdar meðr ser, ok þar til .iii. fyrr nefnda bræðr, Mambre Anel ok Eskol, ok sotti eptir .iiii. fyrr sôgdum konungum allt til þeirrar ædar ok uppsprettu, sem Dan heitir uid fiallit Libanum, ok aunnur er af .ii. uppsprettum aarinnar Jordanis, af huerri er þat sama þorp sem þar liggir uidr uar þa kallat Dan, enn nu heitir Paneos, enn ðnnur heitir Jor. En sua sem þær .ii. kuislir edr uatnrasir sem af þessum æðum⁸ framm renna koma saman, þa heitir hon Jordan. Skipti hann þa sinum monnum i .iii. stadi, ok liop a þa medr mikilli sokn þegar um náttina ok gaf þeim mikit slag, sua at hann drap þa sem suafu, enn hina sem ðloðir uaru rak hann aa flótta, sua at þeir mattu eigi beriaz, allt til þess stadar sem Hoba heitir ok liggir [a vinstra veg⁹ uidr borgina Damascum, tok sidan alla þa eign sem þeir höfdu hertekit, ok flutti aþr medr ser Loth broðursun sinn medr allri sinni eign, ok þar medr bædi

1) Amraphael, B 2) þa, B 3) ok, B 4) tilf. B 5) eign, B 6) tilf. B
7) kalladi, B 8) edr uppsprettum tilf. B 9) [tilf. B

konur ok karla. Nu sem Abram uendi sinum ueg aptr fra fundi þess² arra³ kinnu, konunga. Þa geck konungrinn af Sodoma ut i mot honum ok mætti honum áá ueginum til borgarinnar Salem, i þeim dal sem Sabe heitir, huerr er ðdru nafni het konungs dalr. Enn Melchisedech konungr af Salem, er sidan uar kallad Hierusalem, offradi honum bædi braud ok uin, fyrir þann skyld at hann uar kennimadr hins hæsta guds, *scolastica hystoria*. Huat er Josephus segir sua skyrandi, at hann gaf honum ok hans monnum smáár ok ferskar giasir, enn mikla gnøtt þess kostar sem þeim uar þa uidrkmiligr, sua sem braud ok uin. Meðr þessarri offran ok presenteran blezadi Melchisedech Abram sua seg- iandi, Blezadr uerdi Abram af hinum hæsta gudi, þeim sem skapadi himin ok iord, ok blezadr uerdi hinn hæsti gud, af huers hlif ok uernd- an uuinir þinir gafuz Abram upp i [þitt uald.¹ Sidan gaf Abram honum hinn tiunda part af aullu sinu herfangi. Finnz þat i engan stad fyrr lesit, at tiundir hafi gefnar eðr loknar uerit enn hér, en frumfornir hofuz þegar af Abel. *genesis*. Konungrinn af Sodoma taladi sua til Abrams, Gef mer aptr menn mina, enn tak til þin adra luti, þa sem mer til heyrdi. En hann suaraði honum sua, Sua hefr ek mina hönd upp til hins hæsta gud² drottins mins, þess sem aa bæði himin ok iðrð, at eigi tekr ek ne þiggr sua mikit af þinni eign, sem er einn þradr af liettu uadmáli³ eðr skoþuongr, er uerdr til þess at eigi megir þu þetta tala, ek gðrda Abram rikan, utan þeim lutum frateknum sem sueinar uarir höfdu sér til kostar, ok þat sem kemr aa part ok lut- skipti þeirra brødra þriggja Mambre ok hinna tueggja er foru meðr oss, þa skulu þeir taka uskaddan sinn part ok lutskipti. *Ysidorus*. Þenna Melchisedech, sem fyrr uar af talat, segia ebreskir menn hinn sama ok allan einn uerit hafa ok Séin sun Noa, ok at hann [hafdi fyst⁴ eptir flodit smiðat borgina Salem, huar er hans riki uar, sem fyrr uar sagt, Eptir hann allan toku ok helldu þessa sömu borg Jebusei, þat folk sem sua uar kallat, ok hon het Jebus af þeirra nafni, þessum tueim nofnum samtengdum uar hon kaullud Jerusalem, huer er sidarr sem Salomon konungr rikti þar feck þat nafn, at hon uar Hierosolomina⁵ kallad sua sem Jerosolima.⁶ Segia þeir at hann hafi uordit sua gamall, at hann hafi lifat allt til þess sem Ysaach uar föðdr, ok alla frumgetna syni segia þeir iafnan kennimenn uerit hafa fra Noa til Aarons.

Speculum historiale: Skylldu þeir bleza folkit i fornfæringum ok ueitzlum, ok hofdu frumgetinna manna forprisanir ok tignir, af

¹) [þinar hondr, B ²) guðs, B ³) undirklöði, B ⁴) [hafdi fyrstr, B

⁵) Hierosolima, B ⁶) Hierosalomonia, B

huerium er su uar ein. at bera kennimanþ klæði. meðr hueriu er hann skryddiz ðngan tima utan þa at eins. er hann fornfærði gudi sem einn byskup. ok at taka endiliga blezan af sinum fedr fyrir hans andlát. ok at bleza ser minnum monnum i ueitzlúm eðr odrum hatidum sem sagt uar. ok taka þann tima tuifalldan kost séer til matar ok dryckiar. ok sua segiz at þeir tóki tuifalldan erfðarpart af peningum i sitt lutskipti. [*scolastica hystoria*.¹ Af þessum sigri Abrahams segiz at fyrirgefningar áár huert. er iubileus uar kallat i forna lðgmali. hafi fyrst hafiz. fyrir þessa hertekinna manna lausn ok uppgefning. þiat Jobal er upp i norrænu sua sem upphaf eðr fyrirgefning. ok þadan af kallaz iubileus sua sem fyrirgefningar aar huert hit fimtuganda. er Judar helldu hatidligt. fyrir þann skyld at Loth uar þa fimtugr at aara tali er hann frealsadiz. eptir þi sem nockurir menn segia. ella fyrir þa sauk at þa uar hit fimtuganda aar fra þii er gud taladi til hans aa ueginum. ellá fra þeim tima sem hann geck ut af Charram. *speculum hystoriale*. Melchisedech utgangandi moti Abrám offradi honum braud ok uin. sua sem táksanliga fyrirmerkiandi Aaron hinn fyrsta kennimann i hinu forna lðgmali. ok enn helldr sealfan Jesum Christum sannan ok hinn hæsta kennimann. at hann mundi af honum ok hans afkuemi fæðaz hegat i uerolldina. huern er sealfan sik fornfærði gudi fedr fyrir uara skyld áá hinum heilaga krossi. Melchisedech offrandi Abram braud ok uin teiknar ok merkir fagrlega lausnara uaru Jesum Christum. þann sama sem sinn sæta likam ok signal² blod gaf sinum lærisueinum undir mynd ok aasionu brauds ok uins. huadan af er hann blezadi Abram undir mynd ok merking Jesu Christi. enn Abram gaf honum tiundir³ af aullu sinu herfangi. sem fyrr uar sagt.

Her segir fra þui er guð vitradiz Abraham ok sagði honum [fyrir huerio hann skyldi fram fara.⁴ Capitulum.

31. Þessum lutum sua lidnum sem nu uar fra sagt. uitradiz gud Abram ok taladi sua til hans. Hird eigi þu at ottaz Abram. Ek skal þin uernd ok uardueizla uera. ok hardla mikil man þitt uerkkaup uera. Abram suaradi. Huat mantu gefa mer. barnlauss man ek framm fara. at⁵ þessi Damascus sem meðr mer er. sun radsmanz mins Eliezer. man uerda minn erfingi. *scolastica hystoria*. Sem hann segdi sua. Huat stettir at þu gefir mer landit. ef þu gefr mer engan erfingiann. Sua segir Ysidorus. at þessi Damascus son Eliezer hafi latit reisa borgina

¹) [*tilf.* B ²) signada, B ³) tiund, B ⁴) huersu hann skyldi offra, B ⁵) mgl. B

Damasćum ok kallað hána af sinu nafni. ok ríkt þar síðan. *genesis*. Ok enn taladi Abrám. Eigi gæst þu mér auka edr afkuemi. Se þessi minn huskarl man minn erfingi uera. Ok þegar i stad taladi gud drottinn til hans. Eigi man þessi þinn erfingi uera. heilðr saa sem af sealfs þins likam man getinn uerda. Leiddi hann síðan ut ok sagði sua. Hugsa eeki upp á þat. at þu munir ríkia þegar i þessu landi. edr þitt afkuemi eptir þik. þiat mitt fyrirheit man fram komu ok fyllaz eptir .cccc. aara. sua sem þu ert adr andadr. Enn þo allt at einš man ek dæma ok hegna þa þíod. sem þa hafa þíad ok þrælkat. ok eptir þat manu þeir meðr mikilli eign fara brott af þi sama landi. Se nu upp til himinsins. ok tel hans stíornur ef þu matt. A sðmu leiddi man þitt afkuemi uerda utðluligt sem þær. Abram trudi gudi. ok uard honum þat til fullkomins rettlætis. Taladi gud þa til hans. Ek¹ em sá hinn sami þinn herra. sem þik leiddi ut af Ur Chaldeorum. til þess at ek gæfa þer þetta sama land til eignar. *speculum historiale*. Enn fyrir þann skyldi at hann feck af gudi fremra fyrirheit en sealfri kunni ser at øskia edr uænta. þa bad hann gud faa þar til nockut mark. huadan af er hann mætti þat uita. eigi sua sem af nockurum mistrunadi edr auruilnan. heilðr uæntandi ok eptirfrettandi meðr huerium hætti þat mundi uerda. ok taladi. *genesis*. Herra gud minn. huadan af megi ek þat uita. at ek muni þetta land eignaz. Hædan af hofz saa uani meðr Judum at spyria eptir táknum ok mörkum ok eptir at leita. Gud drottinn suaradi honum þa ok sagði sua. Tak þer aa morgin eina þreuetra ky ok þar meðr þriæra geit ok þreuetran uedr. ok þar meðr eina dufu ok turturam. Sem hann segði sua. Þessa luti muntu mér offra. ok þar til man ek syna þer eitt mark. Ok sem hann hafði tekit þessi kuikendi. sundradi hann þau ok skipti sundr i midiu. ok let sua liggia sundrada² parta ok horfa [huara i mot³ odrum. utan fuglana sundradi hann eigi. Ok meðan hann beiddi gud⁴ drottins bodordz ok atkuædiss. meðr huerium hætti hann skyldi fornæra þessa luti. þa slugu til fuglar ok settuz aa hræin. enn Abram rak þa i brott. Enn i þann tíma sem sol mundi sett.⁵ þa fell aa hann suefn. mikil hræzla ok myrkfælni kom ok yfir hann. ok þar meðr uar sua talat til hans. Vit þat fyrir uist. at þitt kyn ok afkuemi man þrlendaz ok utlægt uerda aa audru enn eigi⁶ sealfs þins landi. munu utlendir menn leggja þa undir þrældom ok þungar kvalir aa fiorum hundradum áára. en þu mant andaz i náðum ok frídi. ok fara sua

¹) ref. for Ef ek. ²) sundrat a, B ³) [hvarr a moti, B ⁴) guðs, B
⁵) setiaz, B ⁶) i tilf. B

til þinna fedra ok forellra greptr ok iardaðr i godum ellidomi. Enn þitt kyn ok afkuæmi man i hinni fiordu kynkuisl aprt higat koma. Þat eigi er aulld¹ Amorreorum enn fylld ok framm komin. *scolastica historia*. Enn þat sem gud taladi til Abrams. at hans fyrirheit mundi vid hans ættmenn ok afkuæmi um .cccc. aara fyllaz ok framm koma. er eigi sua skilianda. at Jsraels lydr hafí aa sua mðrgum aarum þrælk-aðr uerit aa Egiptalandi. helldr lyktadiz þessi tala ok fylldiz i þeirra þrðnguingh² ok mædingu. Byreadiz þessi ára tala ok hofz upp fra þeim tima sem Abram feck þetta fyrirheit. eptir þi sem Ysidorus segir. Heilagr Augustinus telr þessi .cccc. ok .v. aar fra þeim tima sem Ysaach uar fæddr. fyrir þann skylld sem³ gud sagdi sua til Abrams. at hans kyn ok afkuæmi mundi utlægiáz. ok til þess sem Jsraels lydr geck ut af Egiptalandi. ok getr Genesis ecki þeirra .v. Var hans afkuæmi sua sem utlægt aa ollum þessum tima. huart sem helldr uar i landinu Chanáán eðr Egipto. þar til er þat feck ok auðladiz erfd aa fyrr sðgdu landi. *genesis*. Eptir þat sem sol hafdi setz. uarð mikit þokumyrkr. ok syndiz þá þilikt sem riukandi ofns elldr ok elldligr lampi lidandi ok umfarandi fyrr sagdar fornir. sua sundrskiptar sem fyrr uar sagt. ok eyddi medr guds uilia aullum þeim. ok gaf honum þetta mark sins fyrirheit.⁴ A þeima degi stadfesti gud fullkomliga sitt sáttmaal medr Abrám. ok greindi mikilleik ok endimðrk þessa fyrirheitna landz. sua segiandi.⁵ Þetta land man ek þinu kyni ok afkuæmi gefa fra Rinocorula Egiptalandz aa til hinnar miklu áar Eufraten. ok taldi þær .x. þiodir er þar bygdu.

Her segir fra þi er Abram gat at eiga Ysmael medr Agar. ok engillinn uitradiz henni. Genesis.

32. Þenna tima hafdi Saray engi bðrn 'getit. helldr hafdi hon egiptzka þernu er Agar het. ok taladi sua til sins bonda Abrams. Se sua lukti ok hirði mik gud drottinn. at ek ma eigi syni geta. fyrir þi gack inn til minnar þionostukonu. léttliga at ek megi sua af henni syni fá. Nu sem hann samþyktiz hennar bøn. tok hon Agar hina egiptzku sina þionostukonu. eptir .x. aar fra þi sem þau settu sina bygd i landinu Chanáán. ok gaf hana sinum bonda i ualld sua sem⁶ eiginkonu. Geck hann sidan i sæng til hennar. Enn sua sem hun uissi. at hun hafði barn getit af þeirra sambud. þa fyrirleit hon sina

¹) qll gtt, B ²) þrøngum, B ³) er, B ⁴) saal. B; fyrirheit, A ⁵) her beg. Fragn. II ⁶) hans tilf. B, Fragn.

fru¹ Saray. Enn Abram let eigi sem hann vissi: huat tidis² uar. Saray taladi þa til Abrams. Vrettliga giorir þu uidr mik. Ek gaf mina þeon-ostukonu upp i þinn eiginligan fadn. Nu þegar sem hun sinnr at hun hefir barn getit þa fyrirsmáar hon mik. Dæmi gud drottinn milli min ok þin. Hann suaradi henni ok sagdi sua. Se ambatt þin³ i þinu ualldi. Gðr medr hana aa þa leid sem þer likar. Ok þegar sem Saray þiadi hana ok þrðngði: þa slydi hun undan [ok fór i brott⁴ ok ælladz heim i Egiptaland. Fann guds engill hana⁵ eina saman. sua sem hoi þyrst [ok uilltiz⁶ uegar hafdi komit til eins brunnz edr uppsprettu. aa ueginum er liggr um eydimðrkina Sur. ok sagdi sua til hennar. Huadan komtu Agar ambátt. edr huert hefir þu byriat þina ferd. Hón suaradi. Ek flyr ifra minni fru Saray. Engillinn sagði þa til hennar. Huerf aptr þu til þinnar fru. læg þik ok gefz henni i ualld. Ok enn taladi hann sua til hennar. Margfalldliga man ek fiolga þitt afkuemi: ok fyrir siðldans sakir man þat eigi talt uerda. Ok enn sagdi hann sua. Sé þu hefir medr manni buit. ok mant þu son sæða. ok hans nafn mant þu Ysmael kalla. fyrir þa skyllt er drottinn⁷ heyrði þina naud⁸ ok angist. þiat ismael er i latinu⁹ sua mikit at þyda sem guds heyrn upp i norrænu. J þessum stad er þat fyrst lesit at ndckurs maunz nafn hafi af [guds uitran uerit fyrir sagt.¹⁰ huat er hardla sealldan hefir uissuliga uordit. Þessi man uera einn grimmr mádr ok hardr. sagdi engillinn til Agar. hans hendr ok frammferdir manu¹¹ qllum odrum gagnstadlighar uera. ok i landeign allra sinna bræðra man hann setia sin ufridar 'landtiolld. *scolastica historia*. Huat er þo er eigi af sealfum honum at eins lesit. helldr af syni hans Cedar. ok þo uar þetta mest af hans kynsmoñnum ok afkuemi fyrir spáad. þiat Saraceni. huerir er af hans ætt eru komnir ok forðum hetu Ysmaelite. uerandi i ymsum stöðum sem uallarar. bðrduz iafnan moti þeim þiodum. huerium er þeir uaru nalægaztir. þo at sua sem eydiliga ut af annarra mauna bygd ok af aullum uaru þeir settir ok unadadir. Einkannliga mest kom þessi forsðgn fram þo. eptir þi sem Methodius segir. þann tima sem þessir .iiii. hofdingiar af ætt Ysmaols. Oreb ok Zeeb. Zebée ok Salmana. gengu ut af einni eydimðrk moti Jsrael. hueria er hann kalladi uingardz¹² sunu. lettliga fyrir sitt uitleysi sua sem ðloda. ok þeir sðmu sigradir af hinum goða Gedeone runnu ok rucku aptr i þa sðmu eydimork. sem þeir hofdu adr uerit ok ut af gengit. Hann segir

¹) husfru, B, Frægm. ²) tidiss, B; tids, Frægm. ³) er tilf. B, *ikke* Frægm. ⁴) [mgl. B, Frægm. ⁵) þa tilf. B ⁶) [saal. ogs. B; villtz Frægm. ⁷) gud, B ⁸) neyð, B ⁹) saal. ogs. B, Frægm. ¹⁰) [gudi vitrat verit, B ¹¹) saal. B; man, A ¹²) hingarðs(!), B, Frægm.

at Jsmaels folk ok afkugmi munu um sidir at einu sinni sua af sinum eydimorkun ut ganga. at þeir manni fá ualld yfir ueroldinni um .viii. uikur áara. ok at þeirra uegr ok framferd man kallaz angistar aar. fyrir þann skyld at i uigðum stöðum manni þeir eigi sidr kennimenn uega enn adra. ok i þeim stöðum hia konum bua ok þeim sofa. ok binda sina eyki uid heilagra manna leidi. Eptir þat sem guds engill hafdi fyrr sagda hluti talad til Agar. huarf hann henni¹ medr einum huirf-
 iluindi. ok hon saa eptir honum ok sagdi sua. Ek saa aa bak [þeim manni² sem mik sa. ok af þi kalladi hon þann sama brunn sem hui fann seanda brunn ok lifanda. fyrir þann skyld at guddrottinn saa þa til hennar³ þyrstandi. sua sem sitt lif synandi henni þann sama brunn. sem uel ma kallaz Agar brunnr ok enn ma synaz milli Clades ok Baraath.⁴ þeirra borga sem sua heita. Ok sua sem hon kom heim aptr. fæddi hon suein. þann sem hon⁵ hafði getit medr Abrám. ok kalladi hann Jsmael. hafði Abram þa .lxxx. ok .vi. áar. er Jsmael fæddiz honum af Agar.

Her segir fra þi er gúð uitradiz Abraham ok um skurdarskirn.

33. Þann tima sem Abram hafdi .ix. tigu aara ok .ix. áar. vitradiz gud honum ok sagdi sua til hans. Ek em almattigr gud. gack fram i minu augliti. ok uer algörr madr. man ek mitt saltmál setia milli min ok þin ok mikilligha fíðlga þitt afkuæmi. Abram fell fram allt til iardar. ok taladi sua til hans gud. Ek em gud ok minn skilmaali skal æ medr þer uera. ok þu mant uerda fadir margra þioda. Enn þo breytti gud nöckut nafni hans adr hann skyrdi honum sinn skilmaala. ok sagdi sua. Eigi man þitt nafn hedan af kallaz Abram. heldr skalltu heita Abraham. þiat ek skipada þik ok görda fodur margra þioda. man ek ok þik mikilliga lata med þiodunum uaxa ok freouaz. manni konungar af þer ok þinu kyni koma. Mitt sáttmál ok skildaga man ek milli min ok þin ok þins kyns eptir þina daga umlidna setia um æfinligar kynkuislir medr eilifu saattmaals⁶ sambandi. til þess at ek se þinn gud ok þins afkugmiss eptir þik. Man ek þer ok þinu kyni gefa þitt utlegdar land til æfinligrar eignar. sua sem er Chanáans land. man ek ok uera þeirra gud. Ok fyrir þann skyld at gud uilldi greina sinn lyd sem uar Jsraels folk sua sem medr nockuru einkannlighu marki. þa baud hann þeim skurdarskirn talandi sua til

¹) heim, B, Fragm. ²) [eptir þeim, B ³) henni (!), B ⁴) Baraak, B ⁵) saal. B; han, A ⁶) saal. B; sambandi, A

Abrahams. Þú skalt at geyma þessum minum skildaga. ok allt þitt kyn ok afkugmi i sinum kynkuislum. huern¹ er þer skulut geymiliga uardueita milli min ok yðar ok þins kyns ok afkugemis eptir þik. Huert sem eitt sveinbarn med yðr skal taka skurðarskirn. skulu þer umhuertis² snida kiðt af hinum fremzta part aa þeirra leyndarlim. til þess at þat sé sattmáls mark milli min ok yðar. Atta daga gamalt barn skal meðr skurðarskirn skiraz.³ huerr sem einn karlkindar i yðru afkugmi ok kynkuislum.⁴ sua sa [madr sem hann hefir mansmadr⁵ keyptr uerit. iafnuel þo at hann se elgi af yðru kyni. skal skiraz skurðarskirn. Man þessi skilmali uera til æfnligs sáttmáls i yðru kiottligu afkugmi. Þess karlmanz sem hans holdr edr skinn aa fremzta part aa fyrr nefndum hans lim hefir eigi uerit um snidit. man fyrirfaraz ok brottu skiliaz fra sinum eignum lyd ok ættmonnum. þiat hann hellt ok hafði fyrir hegoma mina skipan ok skilmala. *scolastica historia*. Fyrir þa skynsemi at gud skipti þann tima nafni Abrahams. sem hann baud honum skurðarskirn. gefa Judar bðrnum sinum nöfn sua sem þeir skira þau þeirri sömu skira. Ok enn talaði gud sua til Abrahams. Eigi skalltu upp fra þeima⁶ tima þina husfru Saray nefna. utan helldr skalltu hana Saram kalla. Henni man ek bleza ok hana signa. ok af henni man ek þer sun gefa. huertum er ek man bleza. af honum manu miklar ættir ok kynkuislir koma. ok af honum munu margir þiodkungar fædaz. Nu sua sem gud snðri medr forspá ok fyrrsagðri merkingu nafni Abrahams. at þar sem hann het at fyrstu Abram. sua sem haleitr fadir. skylldi hann sidan heita Abraham. þat er sua sem margra þioda fadir. a sömu leid snðri hann medr forspá ok fagrligri merkingu nafni hans husfru. takandi i brott hinn sidarsta staf af hennar nafni. at þar sem hon het aðr⁷ Saray. þat er minn höfðingi. huat er sua mikit er af segia. at hon uæri eins herbergiss höfðingi.⁸ skylldi hon sidarr meirr Sara sua sem allra höfðingi heita. Abraham fell þa framm yfir sealls sins uasjonu. hlæiandi af þeirri gleði ok fagnadi sem hann hafði fengit. ok segiandi sua upp i sealls sins hiarta. Huat hyggv þu at mer hundrad uetra gömlum manni mani sun fædaz. ok Sara [mani barnbær⁹ uera. þar sem hun er nu niræð. Hann talaði þa til guds. Ek æskir þess at Ysmael halldi sinu lifi fyrir þer. Gud sagdi þa til Abrahams. Þin husfru Sara man þer sun fæda. ok hans nafn mantu Ysaach kalla. medr æfiligt¹⁰ sáttmaal man ek minn skilmaala honum skipa ok hans

1) huert, B 2) umbergis, B 3) hvert sem eitt sveinbarn meðr yðr skal taka skurðarskirn tilf. B 4) her end. Fragn. II 5) [mansmadr sem hann hefir, B 6) degði edr tilf. B 7) fyrra tima, B 8) fru enn eigi fleiri, B 9) saal. B; man barnbært, A 10) gfenleght, B

afkuæmi eptir hans dag. Yfir Ysmaelém man ek ok þína þón heyrá, ok honum bleza, hardla mikilliga man ek auka ok fiðlgaz lata hans kyn ok afkuæmi. Tolf hertoga eðr hofdingia mun hann ut af ser getá ok mikla þíod man ek af honum [aukaz ok fiolgaz¹ lata. Minu sáttmali ok skildaga man ek til Ysaachs uenda, huern er Sára man þer annat aar þenna tima sæða. Her finnz þat i odrum stað at nöckurs manz nafn se af sealfum guði fyrir sagt, huat er af .ii. odrum finnz² i hinu forna lögmali. þat er af hinum sterka Samsoni ok af Josia konungi. J hinu nya lögmali finnz þat ok truiz af tueim at eins Jesu Christo ok Johanne baptista. Ysaac þyþiz hlátr af fyrr sögdum hlátri hans feðr Abrahams. Eptir þat sem gud hafdi sitt tal endat þa at sinni, tok Abraham son sinn Ysmaelém ok allt sitt hyski ok heimafolk, ok þar meðr eigi sidr þa menn [er hann hafði keypt til, alla þa menn³ ellri ok yngri sem karlkindar varu ok honum til heyrðu, ok skirði⁴ þegar i stad aa þeim sama degi alla þa ok sealfan sik meðr fyrr sagdri umskurdarskirn, sua sem gud hafdi bōdit honum. Hafdi hann þa .ix. ok niutigi aara, enn Ysmael uar þa .xiii. uetra.

Speculum hystoriale. Til þess uar margföldd sök ok skynseni, fyrir huern skyld er almattigr gud baud ok skipaði umskurdarskirn.⁵ Su uar hin fyrsta, at Abraham skyldi guði lika fyrir þa sömu hlyðni, er hann ueitti honum i umskurdarskirninni, af huerrar afgöngu er Adam mislikaði guði. Su er⁶ onnur, at guds lydr skyldi af þess háttar marki fraskildir ok audkendr uera fra aullum odrum þíodum. Su uar hin þridia, at sa hinn sami lyðr skyldi þadan af skilia sik uera skylldugan til at snida af ser saurugliga flecka⁷ ok fullifnad, er hann uar i þeim likamsins lim skirdr skurdarskirninni, i huerium er lostagirndin er⁸ uðn at rikia. Su uar hin fiorda, at þessi skirn skyldi fyrr nefndum höfuðfeðr Abraham uera til marks hans mikillar ok haleitrar truar, enn hans sunum ok afkuæmi til ággett eptirdōmis. Su hin .vta, at hun skyldi uera sáttmals mark milli guds ok Abraham,⁹ eðr hans kyns, sua sem saar Jesu Christi ero sáttmals mork milli uáár ok hans.¹⁰ Su hin .vita, at hua skyldi þeim uera til marks ok ááminningar hinnar fyrstu syndar, sua sem latron ok þiofr berr iafnan aa sér sitt sektar mark. Su uar hin .viida, at hon skyldi uera lækningar græding, igegn hinum fyrsta glæp fedgina uarra, þiat þat sama ueitti skurdarskirnin. ^{ebreskum monnum til lausnar ok fyrirgefningar þeirrar sömu syndar sem uatnzskirn kristnum monnum, utan annars heims}

1) [auka ok verða, B 2) til tilf. B 3) [tilf. B 4) þa tilf. B 5) sua sem guð hafði bōdit(?) tilf. B 6) var, B 7) flekkan, B 8) mest tilf. B 9) Abrahams, B 10) sialfs tilf. B

matli hon þeim ekki ueiða miskunn ok giptu. Fyrr enn skurdarskirn vyrði. [leidrettu¹ ok smasucinar i tru fedgina sinna ok forelldra. enn þeirra fedgin af fornfæringa styrk ok kröptum. enn þat er at skilia fyrir þiningar tru Jesu. hueria er þeir skildu ok fyrirspadu i sinum fornfæringum. Enn þær ungar konur² sem af Abrahams afspringi komu.³ leidrettu⁴ ok reinsaduz fyrir [tru ok⁴ godgiordir fedgina sinna. enn hinir ellri af sealfra sinna tru ok godum uerkum. Fyrr þann skyld uard ok skurdarskirnin helldr i þeim lim enn i odrum. at Abraham skyldi i þeim sama hlydnimark taka uidr sealfan gud. i huerium er hinn fyrsti madr Adam kendi ok undirstod sinn uhlydnisglæp. ok huldi fyrir þann skyld sinn leyndarlim. Vard ok skurdarskirnin i þeim lim sem lostagirndin rikir ok auflgaz. til marks ok aminningar at oss byriar hana af oss at snida. Su uar ok sök til þess. at i þeim sama lim sem mannkynit aukaz af medr hinni fyrstu synd. skyldi lækningin byreaz ok fyrir huaz moti þeirri sömu synd. Fyrr sögd skurdarskirn uar ueitt hueriu sem einu sucinbarni a attanda degi fra þi sem þat uar fædt ok medr steinknifi. eptir þi sem lesit er ok segiz i sögu hertoga Josue. þiat aull umskiptilig spellan ok skadsemð man i almenniligri upprisu á hinum attanda heims allðri fyrir sannan stein Jesum Kristum af snidaz aullum uauldum monnum. ok i adra deildd snidz huers sem eins kristins mannz aund i þessarri uerolldu ok skiriz at sinum syndum fyrir upprisu skyld Jesu Kristi. þess sem rettliga truir upp aa hann. Huadan af er .ii. lutir eru medr þessarri helgan skurdarskirninni ein-kannliga merkiandi. þat er skurdarskirn af ollum sektum ok syndum i þessarri uerolldu. ok skurdarskirn af allri skadsemð ok brigðiligri spellan i ukominni uerolldu.

Her segir fra þui er sialfr guð vitraðiz Abrahe meðr .ii. englum ok fra kono hans.⁵

34. Drottinn uitradiz Abrahe i dalinum Mambre. aa einn þann dag sem hiti uar mikill uti. sem hann sat i sealfs sins tialldbudar durum. Ok er Abraham litadiz um. þa syndiz honum sem .iii. menn stödi þar driugum i hia honum. huerium er hann moti rennandi ok til iardar frammfallaundi dyrkadi þo einn af þeim sua segiandi. Far eigi i brott minn herra. fra mer þinum þionostumanni. ef æk hefir nockurn tíma giptu fundit ok fengit i þinu augliti. Vil ek helldr bera ydr til litit

¹) [saal. B; þeim til leidrettu, A ²) saal. B; þiodir, A. ³) voru konnar, B

⁴) [saal. B; skurda, A. ⁵) Er þui er Abraham tok medr þrim englum ok dyrkadi þo einn. Genesis, B

uatn. at þer þuait þar i fætr ydra. ok huiiliz her undir trenu. Man ek framm setla fyrir ydr nockut litit braud. Nærit ydr ok styrkit sua ydart lif ok hiðrtu. Verit sidan a ueg. Fyrir þenna skyllid uentir mik at þer uikit¹ higat til ydars þionostumanz. Þeir suðrudu. Gðr eptir þi sem þu segir. Hann skundaði heim i tialldbudina til Saram ok bad hana sem skiotaz [taka .iii. sinnum braud.² ok matgöra þeim þar af. Eftir sealfir hann for þagat sem naut hans uáru. tok þadan einn hinn bezta kalf miok ungan. ok feck i hendr sueini sinum. ok bad hann stöðá þegar i stad. ok hann gðrði sua. Sidan bar Abraham framm fyrir þa smiðr ok miolk. ok þar meðr kalfinn þann tima sem hann uar sodinn. Hann stod hia þeim undir trenu. *scolastica hystoria*. Josephus segir .iii. engla medr mannligum myndum til hans hafa senda uerit. til þess at cinn af þeim skyllidi þa enn segia honum fyrir af syni sinum. enn .ii. skyllidi³ nidr briota ok um snua Sodomam. Enn Eusebius segir sua. at guds ord. þat er guds sun huern er Abraham dyrkadi. het honum fyrstum allra spamanna fyrir allra⁴ þiöda ákall ok leidretting. þann tima sem hann uitradiz honum medr mannligri mynd ok aaseónu. Enn þeir .ii. englar. sem segiz at medr honum uitraduz. merkia þa .ii. guds sonar forrennara Moysen ok Heliam. sem annarr kom ok spadi fyrir hina fyrri hans higatkuamu i heiminn. sem uar Moyses. en annarr mun koma ok fyrir segia hina sidarri hans higatkuamu til hins efsza doms. sem er Helyas. þat er ok liklikt at Abraham hafi þa i fyrstunni truat ok ætlat menn uera. þar sem hann bio⁵ þeim fyrr sagda sina rettu. enn sidan profadi hann uissuliga. at þeir uaru englar guds. Af fædzlu þeirri sem þeir neyttu. segir Commestor. at hon matti uel eydaz ok fyriruerdaz. af þi sem hon uar bitin edr tuggin. sem uatn af elldz hita. Ok sem þeir höfdu etit. taladu þeir til Abrahams. *genesis*.⁶ Huar er husfru þin Sara. Se her i tialldbudinni er hon sagdi hann. Ok enn taladi engillinn til hans. Aptr higat man ek huerfa annan tima. ok koma her þenna sama dag⁷ annat aar [at mer lifanda.⁸ ok man Sara þa séer son eiga. Ok er Sara heyrði þetta. þar sem hon uar at hurdarbaki i tialldbudinni. þa hlo hon. fyrir þa sauk at þau uaru bædi miok gaumul ok⁹ hnigin i hinn efra alldr. sem fyrr uar fra sagt. Varu ok þa af Sara medr aullu gengnar uanasottir þeirra kuenna sem barnbærar eru fyrir elli sakir. hefði annat þeirra ungt uerit eðr aa æskualldri. þa hefði þat uel eptir natturu matuligt uerit. at þau hefði barn getit.¹⁰ þo at annat þeirra hefði gamallt uerit. enn nu uaru þau bæði

1) vikut, B 2) [saa sor .iii. similiu braudleifa, B 3) skyllidu, B 4) hoiðinna, B

5) byggi, B 6) tilf. B 7) til þin tilf. B 8) [ugl. B 9) miok tilf. B

10) allt at eins tilf. B

miokgömul. Eptir þi sem þa gerðiz mannzaldrinn. ok þar meðr hafði hun allá götu þar til ubyria uerit. Nu hló hon fyrir þann skyld. at hun efadi um fyrirheitit. talandi leyniliga fyrir¹ sealfri sér. Ek man ok a gamals aldrri aa sambudir ok munudlifi² stunda. þar sem minn husbondi gðriz ok storliga³ gamall. Taladi gud þa til Abrahams ok sagdi sua. Fyrir hueria sauk hló hun Sara sua mælendi. Man þat noþkut salt uera. at ek gaumul kerling mun⁴ barn fœða. Er guði noðkut torueldligt⁵ ok umattulight. Eptir fyrri skilmala man ek til þin⁶ á þenna sama tima apr koma. ok man Sara þa son eiga. Sara ottadiz þa ok nitadi at hun hefði hlegit. ok sagdi sua. Eigi hló ek. þar sem ek uar helldr hrædd ok ottafengin. Eunn gud suaradi henni. Eigi er sua sagdi hann. hitt er⁷ sannara at þu hlótt. Se her segir Commestor. saa sem hiðrtun⁸ sér ma rettliga⁹ døma meðr huilikri aastundan huerr hefir hlegit.

Fra þui er guð taladi með Abraham ok hinu auðru er guð let niðr sauckua borgirnar Sodome ok Gom.¹⁰

35. Ok eptir þat er þeir stodu upp ok foru þadan i brott. leiddu þeir augum ok sa til Sodomam. Abraham geck ok meðr þeim leidandi þa sua ut af sinu heimili ok herbergi. Taladi gud þa a þessa leid. Man ek nockut þa luti fyrir Abraham leynda lata uera. sem ek man gera ok framm fara. þar sem ek man hann ok hans afkuemi lata uera hina mestu ok hina sterkuztu þiod. ok þar sem i honum manu allar þiodir signadar ok blezadar uerda. Taladi hann þa enn til Abrahams. Kall þeirra manna. sem byggia borgirnar Sodomam ok Gomorram. fiðlgaz mikit ok aukaz. ok hardla mikit¹¹ þyngiz þeirra synda lifnadr. *scolastica hystoria*. Syndin meðr kalli ok hareysti er syndaligr lifnadr. sa sem utan kallz ok kgru er opinberliga meðr fyst ok frelsi framidr. Ok enn sagdi hann sua. Niðr þagat man ek stiga ok sea. huart er þeir fylla þat sama kall meðr uerkunum sem fyrir mik er komit. Sa sem alla luti ueit gaf oss her af sealfs sins ordum eptirdömi. sem hann segdi sua. Truit eigi fyrri þeim lytum ok illum lutum sem qðrum¹² monnum eru sagdir. fyrr enn þer prouit þa. þadan af er þat er¹³ domandinn ma eigi rettliga hegna þann laust sem honum einum saman

1) þessum ordum meðr, B. 2) munadarlið, B. 3) storlegans, B. 4) muni, B. 5) torvellikt, B. 6) tilf. B. 7) helldr tilf. B. 8) veit ok tilf. B. 9) diarliga, B. 10) Fra þui er .ii. englar komu til borgarinnar Sodomam ok þui er hon vmsneriz ok sokk, B. 11) mikillegha, B. 12) saal. B. 13) at, B.

er kunnigr at hann se gerr. *genesis*. Snöru sidan i brott þadan ok til Sodomam. Abraham uerandi minnigr brodursonar sins Loths. þar sem hann uar. geck nærr meirr gudi. ok sem hann stod fyrir honum sagdi hann sua. Mantu herra minn tyna ok fyrirfara rettlátum manni meðr ranglátum. ef .i. rettlátra manna kunnu finnaz i borginni. edr skulu þeir fyrirfaraz eigi sidr. ok mantu eigi þyrma þeim stad ok miskunna fyrir skyld þeirra .i. ef þeir finnaz [ok fááz.¹ Verdi þat alldrigi þin górd. at þu drepir rettlatan medr ranglátum. ok rettuiss fari þaleidis sem umilldr. Eigi er þat þin górd. medr engu moti domir þu þess háttar dom. þar sem þu dómir rettligha allt iardrikit. Guð suaradi þa. Fær ek fundit .i. rettlatra manna i borginni Sodoma. þa man ek [fyrirláta þeim² stad ok ollum þeim sem hann byggia fyrir þeirra skyld .i. þa ueik Abraham ok uendi sinum bönarstad. teliandi æ ok færandi til þess færi ok færi. at fyrr sögd lausn ok fyrirgefning þægiz fyrir þeirra giætzku ok godlifnad. ok sagdi sua. Fyrir þann skyld at ek byreada ok bar mik til at einu sinni. þa man ek tala til mins herra. þo at ek se dupt ok aska. Huat er nu ef þar finnaz .v. minnr enn .i. rettlatra manna. [mantu eyða alla borgina fyrir skyld þeirra .v. ok .xl. Hann svaraði. Eigi man ek hana eyða. ef ek fgr þar fundit .v. ok .xl. Ok enn talaði Abraham til hans. Huersu mant þu gera. ef þar finnaz .xl. rettlaatra manna.³ Hann suaradi. Ecki slag man ek þar ueita. ef .xl. finnaz. Ek bidr minn herra. at þu latir þer eigi mislika sagdi Abraham. þo at ek tali enn lengra.⁴ Huat mantu af göra. ef þar finnaz .xxx. rettlátra manna.⁵ Hann svaraði. Eigi man þar mannfall uerda sakir þeirra .xxx. Fyrir þann skyld segir Abraham at ek byr- eada her um mitt mál. þa man ek enn tala til mins herra. Huersu mantu gera. ef þar finnaz .xx. menn rettlatir. Ecki man ek at göra sagdi gud. ef ek finnr þar þa .xx. Mikilliga bidr ek at þu reidiz eigi minn herra sagdi Abraham. þo at ek tali enn einu sinni. Huersu mantu gora. ef þar finnaz .x. rettlatir menn. Hann svaraði. Eigi man ek stadinn eyda fyrir .x. manna skyld. ef þeir finnaz. Eptir þat sem gud letti af at tala medr Abraham. þa huarf hann fra honum at syn. enn Ab- raham for apr til sins heimolligs stadar.

Enn sua sem aa leid daginn ok miok sidla uar uordit. komu þessir .ii. englar til Sodomam.⁶ sem medr gudi höfdu komit til Abra- hams. ella adrir .ii. eptir nöckurra manna sögn. þann tíma sem Loth sat við borgarinnar port. bidandi þar godra gesta ef at bæri. Ok

¹) [þar, B ²) [saal. B; eigi fyrirláta þann, A ³) [tilf. B ⁴) [longr, B ⁵) [Hann svaraði. Ecki slag man ek þar ueita. ef þar finnaz .xxx. rettlatra manna, tilf. her A ⁶) saal. B; Sodomam man, B

þegar sem hann sa þa, reis hann upp ok rann¹ i moti þeim ok laut² þeim allr til iarðar ok sagði sua. Ek biðr yðr herrar minir. Vikit til huss ok herbergiss yckars smásueins, ok dueliz þar i natt. þuait fætr yckra, enn uerit aa ueg i morgin, ok farit þa leidar yckarrar. Þeir mælltu i mot ok sogðu sik [mundu aa strætinu³ vidr hafaz, þar til er hann skyldadi þa til mikilligha at þeir uiki til⁴ herbergiss. Ok þegar sem þeir komu þar, gōrði hann þeim ueitzlu, gefandi þeim hit bezta nybakat flurbraud, ok toku þeir at snæda. En þegar [sem þat uar⁵ kom þar allt þat folk sem i borginni bygði, ellri madr ok yngri, ok slogu allir iafnsaman ring um hans hus ok herbergi, kalladu þeir þa Loth, ok sōgdu sua til hans. Huar eru menn⁶ þeir sem i kuelld komu heim⁷ til þin. Leid þa ut, at uær kennim þa ok gōrim⁸ uárn uilia medr þeim. Loth geck ut byrgiandi ok aprt strengiandi hurdina at þaki ser, ok sagdi sua. Ek biðr yðr brōdr minir, at þer uariz ok uidr seait, at þer gorit eigi þetta hit illa uerk. Ek aa þær dōtr .ii. sem ōngan tima kendu nōckurs karlmannz, þær man ek ut leida, ef þer uilit, misgorit helldr ok leikit medr þeim huat er yðr likar, enn ein-kannliga umframm allt annat biðr ek yðr, at þer gōrit þessum monnum engan lut til meins, sem inn gengu i mitt skiol ok husaskygni. *scolastica hystoria*, þat uar forðum ok er enn i dag dygggra ok dugandi manna sidr ok maner at ueria sina gesti ok hlifa þeim af allri mein-gōrd ok annarra agangi, enn þo uar þat sumt eigi sidr af hugar ruplan⁹ enn af fullkomnu radi sem Loth taladi, eptir þi sem Commestor segir, þat er fulluliga heillt rād, at madr geri þat sem lettara ok likn-samligt er, tif þess at hann gōri eigi ne fremi þat sem þungara er. Enn medr aungu moti āā nōckurr madr at gōra til þess daudliga synd, þo at hon se lettari, at annarr gōri þa sidr¹⁰ daudliga synd þa sem þungari er. Þeir suðrudu honum, Far hedan brott, þu ert her kominn sem einn¹¹ utlendr madr, edr nōckut til þess at þu sér uarr domandi, Skulu ugr meiri þrōnguing ok afelli þer ueita enn hinum. Gōrdu þeir þa akafliga þrōnguing ok ofualld uidr Loth, sua at la uidr sealft at þeir¹² mundi husit ok dyrrin upp briota, þar til er ein hōnd kom ut til hans, ok englarnir leiddu Loth inn til sin, Byrgdu sidan¹³ aprt dyrrin, enn letu alla þa sem uti uaru blinda uerda, minzta mann ok mesta, upp aa þann hátt at þeir fengu ecki dyrrin fundit, enn eigi uurdu þeir medr ōllu steinblindir, sua at þeir sæi ecki uætta, helldr medr þeim hætti at þeir mattu ecki þat sea, sem þeim uar til upurstar

1) framm tilf. B 2) lutt, B 3) [a strōtvm uilia, B 4) hans tilf. B 5) [i stad, B 6) karlmenn, B 7) hegat, B 8) giqrum, B 9) ruglan, B 10) saal. B; helldr, A 11) saal. B; hinn, A 12) saal. B; hon, A 13) tilf. B

ok fullkominnar¹ ugiptu. huerium blindleik er þeir uaru slegnir. sem leitadu at Heliseo spámanni. sua sem hann uar rett i hia þeim. ok enn þi uíðrlikt sem uars herra lærisucinar kendu hann eigi. þann tíma sem þeir gengu medr sealfum honum til kastalans Emaus. ok medr þilikum hætti ma þat lettliga uerða. at ugr leitim þess sein ugr hölldum að.

Genesis. Englarnir taladu þa til Loths. Alla þa menn sem þer heyra til. huart sem þat eru helldr mágar þinir synir eðr dætr. skalltu af þessarri borg utleida. þiat allan þenna stad munu uid eyda. fyrir þa sauk at syndakall Sodomorum ferr æ uaxanda fyrir guði. huerr er öckr sendi higat til þess at mit tynim þeim. Loth geck ut til mágs-efna sinna. þeirra sem ætlat uar at hans dætr skylldu eiga ganga. ok taladi til þeirra. Risit upp skiott ok farit ut af stadinum. þiat alla þessa borg man gud eyda ok nidr briota. Enn þeir hugdu. at hann taladi medr leik ok skalkeið. ok sögðu at hann uar optarr uanr at hafa slika¹ ordrædu. At morgins áari skylldadu englarnir Loth ut at ganga. ok sögðu til hans. Ris upp þu ok tak husfru þina ok dætr þinar .ii. at eigi fyrirfariz þu medr glæpamonnum borgarinnar. Ok sem hann uar nöckut sua dylmuinn [um ok dulsamr.² þa gripu þeir hans hönd ok hans husfru ok eigi sidr hans dotra. fyrir þa sauk at gud uilldi þeim þyrma ok miskunna fyrir skylld hans föðurbrodur Abrahams. Leiddu þeir hann þa ut af borginni. namu þar stadar ok taladu sua til hans. Hialpa nu lifi þinu ok saal. ok geym at þu seair eigi aptr. ok nem eigi stað nöckur námunda þessarri byggð. haf þik helldr i fiallinu heilan ok hialpaðan at þu fariz³ eigi. Enn fyrir þa sauk at hann trudi eigi sua fulluliga sem hann skylldi af þeirri ruglan ok rædzlu sem hann hafdi fengit. þa segir⁴ hann sua. Eigi man ek i fiallinu hialpaz mega. at eigi fanghi mik þar edr hendi nöckut illt. sua at þar af deyi ek. Lettliga at hann ræddiz ok kuiddi uidr frostinu ok leidarlengd. þar sem hann gðrðiz miok gamall. Her er ein litil borg nærri sagdi hann. til huerrar er ek ma vel uikia⁵ ok hialpaz i henni. J þessu man ek eigi sidr heyra ok þiggia þinar bønir sagdi gud. at ek snui þessi borg eigi um ne nidr sauckui. fyrir huerrri er þu hefir nu beðit. Fyrir þa grein at Loth sagði at þessi borg uæri litil. uar hon sidan kollud Segor. þat er litil. Var þa solar uppraas er Loth geck inn i Segor. *scolastica hystoria.* Hlifdi gud henni ok þyrmdi sua lengi sem Loth uar þar. Enn fyrir þa sauk at Loth öttadiz hennar uana landzskialfta. eptir þi sem Jeronimus segir. þa for hann upp i

¹) þess haattar tál ok, B ²) [ok dualsamr, B ³) fyrirfariz, B ⁴) svaraði, B ⁵) ok flyia tilf. B

fallit ok uar þar. Segja 'ebreskir' menn¹ at hon² hafði sidan söckit³ hinum þridia landskjalpta. Eptir er hinar flöra höfdu nidr söckit. *Genesis.*¹ Nu sem Loth uar ut genginn, let gud regna bæði elldi ok brennusteini [af himni nidr² yfir Sodomam ok Gomorram, let hann þessar borgir um snuaz ok söckua, ok allt þat herad ok bygðarlag sem þar [lá umhuerfis,³ ok alla þa menn sem þær borgir bygdu ok þar medr allan iardarinnar blomstr ok aauðxt. *scolastica historia.* Let hann fyrir þa sauk þessa luti nidr yfir iördina regna⁴ at hon skyldi þar æfniliga þurr ok áuaxtarlaus uera utan allrar freouanar uón upp i fra þeim tíma. Pindi hann þessa fyrir þa sauk ok hegndi þungligarr ok hardligarr enn hina fyrri glæpamenn, þa sem i flöðinu uaru: at þeir misgerðu sua sem natturliga,⁴ þó at þeir gengi langt umframm hof ok stilling i sinum syndauerkum, enn þessir syndgadz ok misgerðu i moti naturunni, ok fyrir þi dreckti gud ok saukkti þeim aullum eigi sidr ungum börnum ok smápílltum fyrir syndafars sakir sinna feðgina, veitandi þeim sua forseo, at þeir⁵ gerdi eigi ne framm færi eptir ferligum feðgina dómum, ef þau höfði lengi lifat. Enn sua sem husfru Loths leit apr, þa dó hun ok uard þilik at seá sem einn sallsteinn, huern er Josephus segir uerit hafa til sinna daga, ok sík hafa sééd, ok uar hann þó eptir uars herra higatburd. Sneruz allar þær borgir ok bygðarlag i sallflod ufreott, huat er nu kallaz dauða haf, fyrir þann skyld at þar byriaz ecki þat kuikendi ne fædz at líf sitt, hafi, þat er ok ecki þi nöckuru uidrtækiligt sem lifandiss er, þar mega huarki lifa fiskar ne siofuglar sua sem i audrum haufum. Eigi fær þar ok skip uerit, sua at lifandi menn se þar i, sua at eigi flotni þar, allt upp ok umturni, utan nöckuru hellsz brætt ok bikat, Hefir einshueriu kuiku þar i nockurum stad uerit i kastad edr dreckt, medr huerri list klokskap edr ofressi þat hefir gert uerit, þa flotnar þat, upp þegar i stad. Loganda lios flytr þar, enn þegar iafuskiott sem þat er slökkt, þa söckr þat sem liosit hafði logat áá. I mörguum stöðum rydr þat, ok eyss upp or ser storum flotum⁶ edr⁷ tídrutíðnum, huadan af er þat kallaz tíðrn edr flíot alphiati. Eigi ræriz þat af uindum, sua uerr tíaran su sem á uatninu flytr ok bikit storumum ok uindum. Ysi dorus, segir ok, at epli aa þeim tream⁸ sem þar standa i namunda synaz halda allri sinni segrd ok frygd, ok áá saumu leid seolf trein, sua at þann tíma sem þau ero fulluaxin ok algor, synaz þau sua fögr, [at huerr⁹ sem þau ser þa lystir til at eta þau. Enn þegar sem nær

¹) tilf. B. ²) [tilf. B. ³) [var umvergis, B. ⁴) naturulega, B. ⁵) þau, B. ⁶) flöttum (I); B. ⁷) ok, B. ⁸) tréin, B. ⁹) [ok frygdarsunleghi at þann mann, B.

þeim er komit ok aa þeim tikit. þa blæss þar ok eys reykt út af suu sem enn brenni þau. ok fyriruerdaz þegar leid¹ sem ðnnur aska. Þaðan af segir Josephus. at upp á skroksðgur skal þaleidiss trua² sem aa iardarinnar dygd þar sem Sodoma hefir stadit. Josephus segir. at Uespasianus let á nöckurum monnum binda hendrnar á bak apr. ok kasta þeim sidan haatt³ upp. til þess at þeir skyldi þi⁴ lengra i fyrr sagt flod edr haf nidr sauckua. ok skaut þeim öllum þegar upp. suu sem þeir uæri medr ofrefli upp keyrdir. suu at þeir flutu ofan á. þjat suu sem þat hefir ecki lifanda kyns i sér. suu er þat ok medr öngu moti uidrtækiligt nöckuru þi sem lifandis er. *genesis*. Enn er Abraham reis upp um morgininn. ok hann kom þar sem hann hafði uidr gud talat hinn fyrra daginn. þa saa hann til Sodomam ok Gomorram ok allt þat landzlegh sem þar uar i námunda. ok gat at lita suidufaulska flugandi upp af iðrdinni. þi likaz sem ofns reykr uæri.

Fra þui er Loth gat þa Moab ok Ammon við dætrum sinum.

36. Loth geck út.⁵ af borginni Segor ok upp til siallzins. sem fyrr uar sagt. ok döttr hans .ii. medr honum. ok bygdi þar i einum hellisskuta. þjat hann ottadiz at uera þar i borginni. fyrir þa sauk sem fyrr uar sagt. Dætr hans hofdu heyrt at heimslitin skyldi af elldz bruna uerda. ok fyrir þa grein grunadi þær. at⁶ upp aa þann hátt mundi þær lifandis eptir hafa uordit i uerolldinni medr fedr. sinum at auka⁷ mannkynit. sem aa Noa dögum uard. Taladi hin ellri þa til systur sinnar hinnar yngri. Fadir ockarr er nu gamall. enn engin annarr lifandi karlmadr er eptir uordinn aa iardriki. suu at til ockar megi ganga ok medr ockr uera eptir aullum ueralldarinnar uana. Heilar suu. förum til ok gefum honum þar til uin at drecka. at hann se aulodr. til þess at uid megim medr þess hattar atferd sinna⁸ ok faa freo ok afspring af fedr ockrum. Villdu þær ok⁹ hans hrygd ok mædu medr uindryckinum mykia. Fór sidan þat sama framm. at þær gördur hann suu uin druckinn ok aulodan.¹⁰ at hann uarð eigi uarr uid. at þær gengu til hans sina nátt huar þeirra. ok suafu hia honum. hin ellri hina fyrri nattina. enn hin yngri hina sidarri. ok gatu [þa leidar¹² þadar sinn son huar þeirra medr sinum fedr. Het hinnar ellri son Moab: fadir ok forellrismadr þeirra þioda sem Moabite heita iafnan sidan af hans nafni. Enn hin yngri kalladi siun son Ammon. uar hann forfadir Am-

1) suu tilf. B 2) trua, B 3) i lopt tilf. B 4) þa, B 5) saal. B; upp, A. 6) nökkut tilf. B 7) ok endrþeta tilf. B 8) kenna, B 9) tilf. B 10) .ii. ngtr tilf. B 12) þa leiði(!), B

monitarum. ok eft' þeir af honum ok hans nafni sua kalladir all' til þessa dags. *scolastica hystoria*. Her af talar sua Commestor ok segir sua. at ehreskir menn hafi þetta þo sagt um þat framn sem truanligt er. þiat þat er eigi eptir natturu segir hann. at nokkurr megi uitandi medr konu uera. ma þat uel truaz. at hann hafi huariga þeirra uitat uera sina dottur. ok ætlat at husfru hans hafi¹ uerit. þiat hann uar gintr ok auloðr. Heilagr Jeronimus segir dætr Loths þar fyrir mega afsakaz. at þær trudu allt mannkynit fyrirfariz hafa. ok fyrir þann skýlld afsakaði afkuemissins milldleiki þann umilldleik ok synd sem þær frömdu meðr frændsemisspellum. enn þetta afsakar ægi feðr þeirra. þiat tórtrygd hans ok otruleiki uar sauk til þess frændsemisspellz sem hann framdi. Huar af er Strabus talar sua. Loth er eigi afsakandi segir hann. fyrir þat er hann trudi eigi englinum. þar sem hann sagdi honum at hann matti hialpaz i borginni Segor. [siðan² fyrir þat er hann górdi sik gintan ok aulodan. ok uard sua syndin sauk ok efni til annarrar syndarinnar.

Her segir fra þui er sialfr guð vitradiz i suefni Abimelech konungi ok ansakaði hann.³

37. Abraham færði sina bygd i brótt or dalnum Mambre til þeirrar landzins halfu [sem Palestina heitir ok⁴ meirr la til sudrs. ok setti sina bygd milli Sur ok Chades. ok fór þa sem einn utlendzkr madr ok ukunnigr þagat sem Gerara heitir. ok sagdi sua enn sem fyrr⁵ at Sara uæri hans systir. Enn sa konungr sem þar rikti ok Abimelech het. [tok hana⁶ heim til sins herbergiss. af hueriu er hennar einkannlig fegrd má uel markaz.⁷ þar sem menn rendu girndaraugum ok ástarhug til hennar þann tíma er hon uar niræð.⁸ Konungrinn feck krankleika medr guds uilia ok forseo. vitradiz hann honum aa einni nátt i suefni ok sagdi sua til hans. Séé ek segi þer uissuliga. at þu mant skiott deya fyrir skýlld konu þeirrar sem þu tokt heim higat til þin. þiat hun. aa sér bonda. Abimelech hafdi medr ðngu moti saurgaz af henni. ok sagdi sua. Mantu minn herra drepa þa rettlata þioð. sem hun ueit eigi huat er hon gðrir. Sagdi eigi sealfr hann mer. at hon uæri hans systir. ok hon at hann uæri hennar brodir. þetta górdi ek medr reinum hõndum⁹ ok einfaulldu hiarta. Ek ueit þat sagði guð. at þu hefir

1) hia honum tilf. B 2) [saal. B; [Loth er eigi afsakandi segir hann, A 3) Fra þi er Abraham kom til Abimelechs konungs Palestino i Geraram. Genesis, B 4) [Palestino sem, B 5) meirr fyrir reglu sakir tilf. B 6) [lét hana taka, B 7) merkiáz, B 8) saal. B; tiræð, A 9) saal. B; hiarta, A

Þetta meðr reinu hiarta górt, ok fyrir þa grein geymda ek þin, at þu misgerdir eigi uidr mik, ok gaf ek þer ecki ualld aa hennar uilia. Gef hana aptr bonda sinum. Þiat hann er frammsyun ok forspáarr, ok man hann bidia fyrir þer, mantu þa halda lifi þínu. Enn ef þu uill þat eigi, þa mantu skiotlliga deya, ok allir þeir sem þer til heyra. Su lagdiz ok ónnur radning ok hegning upp aa konungsins hus Abimelechs fyrir skylld Sarre, at engin kona matti sæda siun burd, ok sem læknaur aur-uilnaduz um sinn læknisdom ok atgerdir, heyrdi konungr¹ i suefni þessa luti sem nu var fra sagt. Reis hann upp þegar i stad á nattartima, sem hann uaknadi, ok sagdi sinum monnum allt þeirra tal, huar af er allir ottaduz mikilliga. Let Abimelech þa kalla ser Abraham, ok sagdi sua til hans. Huat gerdir þu oss eðr huat mikit hófum uær [þess misgert uid þik,² at þu leiddir sua liota ok leida synd um³ mik ok mitt riki, þa luti gerdir þu oss sem þu skylldir eigi gert hafa. Abraham suaradi, þann tima sem ek for higat til landz, hugsaði ek meðr sealfum mer sua segiandi. Lettligha at menn elski⁴ ecki gud i stad þessum, ok munu þeir drepa mik þa fyrir miunar husfru skylld. J adra deilld at tala þa er hon ok senniliga min systir, þiat hon er dottir fedr mins, enn eigi modur minnar dottir, ok festa ek hana mer til konu.⁵ Ék talada ok til hennar eptir þat sem gud leiddi mik af mins fódur husi, þat tillæti uæntir mik, at þu ueitir mer i huern stað sem uid kunnum koma, at þu segir mik uera þinn brodur. [*scolastica hystoria*,⁶ þar sem Abraham sagði. Hon er dottir fedr mins, er sua i sundr greinanda. Hon uar⁷ dottir fedr sins at skilia, enn fyrir þi mins, at hann er⁸ minn broðir. Ella suaradi. Hon er dottir fedr mins, þiat hon er hans sunar dottir. Þiat aa þann hatt sem þeir kalladu sua skyllda karlmenn sina bræðr, aa sömu leið kalladu þeir sua skylldar konur systr sinar. Ella kalladi hann Aram broður sinn fedr sinn, fyrir þann skylld at hann uar⁹ ellri, sua sem málshátt manna er til¹⁰ iafnan, at uær köllum þa fedr sem oss eru ellri, enn hina sunu sem yngri eru enn uær. Nockurir menn segia, at Thare hafi fengit annarrar konu, sidan er modir Abrahams uar aull, ok ált Sarami meðr þeirri, ok héti hon sua¹¹ kiðtlig dottir Thare. *genesis*. Abimelech gaf þa Abrahe yxn ok saudi, þræla ok þionostumenn,¹² gefandi þar meðr Saram aptr i sealfs hans ualld, ok sagdi sua. Allt mitt land er yckr til reidu, at byggia huar þer bezt likar. Sidan taladi hann til Saram, þushundrad silfrpeninga gaf ek bræðr þinum fyrir þina skylld Sara, þat man þer

¹) hann af gudi, B ²) [þer misgort til þess, B ³) yfir, B ⁴) ottiz, B ⁵) husfru, B ⁶) [*tílf*, B ⁷) er, B ⁸) var, B ⁹) hinn *tílf*, B ¹⁰) *ngl*, B ¹¹) her *tílf*, B ¹²) þionostukonur, B

ok þinum augum uera til minniligrar skuplu ok (skammsyllingar) uid alla þa menn sem hja þer eru. hvar sem þu ferr eðr framm kemr. at þu uart fangin ok at hegoma fundin. Ella uar þat einn klokskapr fagrliga fundinn. er hann sagdi sua. þat man þer ok þinum augum uera minnilig hulning; eðr skupla. sua sem nöckur líkferðar áminning. eðr fyrirbunadr. *scolastica historia*. Sem hann segdi sua. Gðmul kerling ertu nu uordin ok komin at dauda framm. ok uildir þu liuga ok suikiaz um. haf þetta fyrir sakir þess líkferðar expens. þat hon uerdr iafnan meðr miklum kostnadi einkannligha meðr ebreskum monnum. ella haf þat þer fyrir skaut ok höfudduk. at þu hylir þar meðr þina áseonu. sua at þu ser eigi meðr girndaraugum á gamals alldri séen eðr elskað. Enn þegar sem Abraham bað fyrir Abimelech. þa gaf gud honum þeilsu sina. ok hans husfru ok þionostukonur þeirra fæddu þær? badar huár siðt barn. huat er þær mattu eigi fyrr enn Abraham bað fyrir þeim. sem nu uar sagt.

Her segir fra burð Ysaacs. ok þi er Agar uar a brott rekin meðr syni sinum Ysmael. ok huersu gud uitradiz henni.

Genesis.

38. Gud drottinn uitadi³ til Saram. eptir þi sem hann hafdi heilit; Gat hon son at eiga ok fæddi hann i ellidomi sinum. aa þeim sama tima sem gud hafdi henni fyrir sagt. Skirdi Abraham son sinn aa hinum attanda degi umskurðar⁴ skirn. fra þi sem hann uar fæddr. ok gaf honum nafu ok kallaði hann Ysaach. þat þyðiz hlaatr. fyrir þann skyllt at gud gerdi eigi at eins hans feðginum hlátr. utan ok helldr fagrligan fagnad framarrí enn nöckurr kunni at segia⁵ þann tima sem hann uar fæddr. Hafdi Abraham þa .c. uetra tírætt. þadan af er þat at Judar skira börn sin iafnan aa hinum attanda degi sem Ysaach uar skirðr. Enn Arabes skira sin börn ægi fyrr enn þau eru .xiii. uetra. fyrir þa sauk at Ysmael þeirra forfaðir uar sua gamall skirðr. sem fyrr uar sagt. Smasueinninn Ysaach uox upp. ok er hann uar þreuetr. af uandiz hann modur miolk. Ok a þeim sama degi sem þat byriadiz. hafdi fadir hans inni ueitzlu mikla. geck hann þa fyrstan⁶ tima framm fyrir sins fōdur bord. Ok sem þeir leku ser⁷ brædrnir Ysmael sun Agar ok Ysaach. ok hinn ellri lek illa uid hinn yngra. þa hugsadi Sara ok skildi eptirkomanda ufrid af leikinum þeim. sem hun sa at hinn ellri mundi hinum yngra bioða. ok drottna uilia þann tima sem fadir þeirra

1) klokligr skalkeiðr, B 2) þa tilf. B 3) þa tilf. B 4) skurðar, B 5) eðr hugsa tilf. B 6) fyrsta, B 7) baðer samt tilf. B

uæri¹ allr. ella kugadi Ysmael hann til at dyrka likneski þau sem hann hafði sér af leiri gort. eptir ebreskra manna sögn. Ok sem mædr hans mislikaði þetta. þá taladi hún til Abrahams. Rek i brott ambattina ok hennar sun. þiat eigi man ambáttar sun saa erfingi þinn uerda medr syni minum Ysáach. Abraham tok þessu hennar tali helldr þungliga fyrir sunar sins skyld Ysmaels. ok gaf sér ecki um þar til er gud taladi sua til hans. Heyr þu ok haf tillögur² Sare um alla luti þa sem hon taladi fyrir þer. ok lát þer þat ecki þungt falla. huarki til sueinsins ne ambattarinnar. fyrir þann skyld at þitt afkuemi ok freo man einkannliga kallaz medr Ysaach. en ambattarinnar sun ok hans afspring³ man ok lata uerda mikla þiod. þiat hann er ok þinn afspringr.

Þegar um morgininn sem Abraham uar klæddr. tok hann braud ok [uatnlegil einn⁴ ok let aa herdar Agár. feck henni i hendr sueininn ok bad hana brott fara. Ok er hún hafði gengit um stund. þa uilltiz hún i eydimörkinni. þeirri sem Bersabee heitir. ok sem uatni uar allt af leglinum. enn sueininn þyrsti. sua⁵ at hann uar driugum at dauda kominn. þa lagdi hún hann nidr undir tre þat⁶ sem þar uar. geck sidan sua langt brott fra þi sem aurskotz lengd er. ok settiz þar nidr. at hún sæi eigi upp aa sins sunar dauda. ok taladi sua fyrir sealfri sér. Eigi skal ek sea upp a þat er⁷ son minn deyr. Grét hún þa medr hári röddu. þar sem hon sat i gegn þi sem sueinninn lá. Guds engill kalladi þa til Agar sua segiandi. Huat gorir þu Agár. hird eigi þu⁸ at ottaz. þiat gud heyrði sueinsins rödd. ok enn helldr þina raudd fyrir sueinsins skyld. Ris upp þu ok tak sueininn. þiat hann man ek fyrir⁹ mikilli þiod uerda láta. Let gud hennar augu þa upp lukaz. sua at hún sá einn þann brunn sem nær henni uar. For hon þagat til ok fylldi legilinn. gaf sidan sueininum at drecka. Eptir þat foru þau þadan i brott. Vox sueinn þessi upp ok hafðiz uid i eydimörkinni Pharan. ok uard hinn mesti bogmadr ok hinn bezli skyti. Sysladi modir hans honum husfru af Egiptalandi. medr huerri er hann atti .xii. syni. forfedr ok höfðingia sinna afkuemissmanna ok ætta. Het hinn fyrsti Nabaoth.¹⁰ af huerium er Nabathea hefir nafn fengit. þat land sem sua heitir. Annarr Cedar. af huers nafni er þat bygðarlag¹¹ tok nafn er Cedar heitir.

¹) er, B ²) tillögu, B ³) afspringi, B ⁴) [einn legel meðr vatn, B ⁵) miqk tilf. B ⁶) þi, B ⁷) at, B ⁸) mgl. B ⁹) at, B ¹⁰) Nabaoth, B ¹¹) eðr eydimörk tilf. B

Her segir fra sættargörd ok sambandi Abraham ok
Abimelechs.

39. Nær þeim tíma sem nú var frá sagt kom Abimelech konungur ok¹ Phicol sa sem var formaðr fyrir hans utgördum ok herferdum til Abraham² ok taladi til hans. Af þi at³ gud er meðr þer i aullum þinum gördum ok framferdum. þa bidr ek. at þu suerir mér þat uid gud drottin þinn. at þu skaltt eigi mér ne minu kyni⁴ mein göra ok eigi minum eptirkomandum. helldr skaltu gera meðr mik ok land þetta. sem þu utlendzkr hefir nú dualiz áá um nöckura stund. á þann háátt miskunnsamliga sem ek görda uidr þik. Ek skal sueria uissuliga sagdi Abraham. Enn þo asakaði hann Abimelech fyrir brunn þann sem Abraham hafdi grafit ok gert. fyrr enn Agár var á brott rekin. huern er gud syndi henni sidan sem sagt var. enn konungsins sueinar höfdu hann meðr ualldi tekit ok ueitt framn i eydimörkina. at uatna þar meðr þeim fenadi sem þar sæðiz⁵ langt i brott frá hans byggð. Leiddi Abraham konung⁶ þa þar til. Abimelech suaradi þa. Eigi ueit ek huerr þetta hefir gert. enn hitt ueit ek. at þu sagdir mér þetta eigi fyrri ok önguan heyrda ok segia utan þik nú i dag. Eptir þat gaf Abimelech Abraham yxn ok sauði. stadfestu sidan saattmaals samband ok felagskap sin i milli. Enn i minning þess sem Abraham hafdi brunninn grafit ok⁷ Abimelech ueitti hann honum sidan apr. er hann hafdi latit hann. [gaf hann⁸ konunginum .vii. gymlararldmb. Var sa brunnr þa kallaðr Bersabée. sua sem suardaga brunnr. fyrir þa sauk at baðir þeir festu meðr suardögum þar sitt sáttmaal ok samtál. Er þat herad sem þar liggir umhuertis Bersabée kallat sidan af þeim sama brunni. For Abimelech ok Phicol þa heim i land Palestinorum. Enn Abraham plantadi sidan margan storan uid langan tíma uidr brunninn Bersabée. enn ecki stadfesti hann þar þo lengi sina byggð allt at eins. eptir þi sem hinn heilagi Stephanus segir in actibus apostolorum. at hann eignadiz eigi þann tíma þar sua mikla erfd edr odal. at til eins fótmaals uæri. Het hann þa enn af nyiu ok kallaði upp a guds nafn ok nadir.

Her segir frá huersu guð freistaði Abrahams ok huersu hann [var staðfastr til guðs.⁹

40. Nockuru sidarr freistadi gud Abrahams. þann tíma sem Ysaach hafdi .ii. ar ok .xx. eptir sögn Josephi. meðr þeima hætti sem her

¹) af, B ²) Abrahams, B ³) ek ser at tilf. B ⁴) afkigni, B ⁵) foddiz, B

⁶) mgl. B ⁷) þess er tilf. B ⁸) [mgl. B ⁹) [fornferði veðrinn i stað Ysaachs, B

fylgir, at hann úitradiz honum sua segiandi. Abraham. Abraham. Hann
 suaradi. Ek er til reidu. Tak þu sun þinn Ysaach. þann sem þu elskar
 sagði gud. ok far til sionar landz. ok offra mer hann þar¹ á einu þi
 fialli sem ek man þer syna. *scolastica hystoria*. Synar land kalladi
 hann fiallbygdur aa Gydingha landi. af huerium er langt matti sia til
 annarra bygda ok af döðrum til þeirra. Enn uppi á fiöllumum uar eitt
 litit fiall þat sem hæst uar. þat sem het Moria fiall. huert er gud syndi
 Abrahe. at hann offradi honum þar² sun sinn Ysaach. J þeim segiz
 af ebreskum monnum at sidan uæri eitt musteri smidat. ok alltarit uæri
 sett i þeim sama stad sem Abraham gordi sitt alltari. *speculum hy-*
storiale. Freistadi gud truar Abrahams ok hlydni i þessum sialfs hans
 elskuligum ok eingetnum syni. eigi fyrir þann skyllid at hann uissi
 eigi adr. utan helldr til hins at hann gordi þessa hans krapta kunniga
 oss til eptirdömiss. þar sem hann uilldi meðr efanarlausum³ hug ok
 hiarta sefa sinn sun fyrir guds bodskap ok sealfs hans samuitzku. Huar
 fyrir er hann er bædi lofandi af þeirri sinni stadfesti.⁴ sem hann uilldi
 fyrir guds sakir sinn son offra. ok af þeirri tru sem hann trudi at hann
 mundi sidan lifgaz ok uppreisaz. af huerium er hann heyrði ok seck
 þat fyrirheit. at af honum mundi hans kyn aukaz ok uppuekiaz. J
 þeim ordum sem gud taladi til hans. tak þu sun þinn Ysaach þann
 sem þu elskar. má ual hugsa huersu hættliga feðrins⁵ astud ok elsk-
 hugi mundi kueykiaz ok uppuekiaz til sinz sunar af sua morgum
 sætum nafnagiptum. til þess at hans hönd yrdi lettliga þi seinni til at
 sæfa sealfs sinz sun. sem elskhugans ok kjerleiksins minni uaknadi
 meirr medr honum af þess háttar sunar nöðnum ok sætum aminningum.
 ef hann hefði eigi [med þilikri tru ok stadfestu uerit⁶ til guds. eptir
 þi sem likamsins kostgjefti er til eptir natturu. Var ok sueinninn nefndr⁷
 sinu eiginligu nafni. þar sem gud hafði honum adr sagt. at medr Ysaach
 mundi hans sáád ok freo einkannligha kallaz ok fiolgaz.⁸ til þess at
 þar fyrir mætti hann af þi sama fyrirheiti auduellidligarr auruilnaz. ok
 þessa alla luti gordi hann fyrir þa sök. at hann freistadi Abrahams.
 Ok enn sagdi hann þetta medr. far til þess fiallz sem ek man þer syna
 ok offra mer þar sun þinn. Af serhuerium lutum ma huerr sem einn
 skynsamr madr skilia uel. medr huersu mörgum háttum hans freistni
 aukadiz. Fyrst uar honum sagt. at hann skyllidi soninn fornfæra. enn
 sidan at hann skyllidi aa fiallit upp fara. at um allan ueginn skyllidi hann
 af sinum hugrenningum sua medr tuenum áskilnadi þyngiaz⁹ ok

1) meðr fornfæring tilf. B 2) sefandi tilf. B 3) saal. B; hefndarlausum, A
 4) stadfestu, B 5) saal. ogs. B 6) [þilika tru ok stadfestu haft, B
 7) meðr tilf. B 8) aukaz, B 9) þyngiaz, B

ahgistað, í annan stad af guds bodordi honum til þrönguanda, enn í adra deilid þinadiz hann af mótsþornandi sins sunar áástud ok elskhuga, ok fyrir þann skyld uar honum sua langr uegr lagiðr, at hann skyldi aa fiallit upp fara, at mannlig ástud ok gudlig trúa, kiðtligr kjerleiki ok gudligr elskhugi, vinátta nalægra syniligrá luta [ok bidandi uan úkominna luta¹ mætti fá noga stund aa aullum þeim tinium² ok dægurum til kappsamligrar kjeru ok þrautar sin i milli. Skal her nu um eina stund frá snua ok til sögunnar aptr snua.³

Genesis. Abraham reis upp þegar á nattar tíma ok sagdi öngum manni sina fyrirællan, klæddi⁴ meðr reida einn⁵ asna, kallandi meðr ser .ii. sueina ok son sinn hinn þridia. Ok sem hann hafdi högguit ser þau tre sem hann þurfti til fórnfæringar at hafa, þa for hann á .iii. dögum, þar til sem hann sá aa hinum .iii^a, deginum þann stad langt framm fyrir sik, sem gud hafdi boðit honum at hann skyldi til fara. Huadan af er þat er prouat, at þeir uillaz segir Comestor sem hann segia⁶ þa bygt hafa milli Bethel ok Hay, þiat þadan er eigi meirr enn eins dags ferd til fiallzins Moria. Sidan talar hann til sueinanna. Bidit her i hia asnanum, vid smasueinninn forum skiotligha framm enn nöckuru lengra, ok komum þegar aptr til yckar, er uid haufum bediz fyrir sem ockr likar. Hann tok þa trein ok lagdi upp aa sun sinn Ysáach, enn sealfr hann bar suerd ok elld sér i hendi. Ok sem þeir fóru .ii. samt, taladi sueinninn til sins fedr, Fadir minn sagði hann, Huat uilltu sun minn sagdi Abraham, Se faðir minn sagdi sueinninn, eldrinn ok trein eru her til reidu, enn huar er þat sem offraz skal, Hann suaradi, Gud sealfr man [ser sea⁷ fórn til handa sun minn, Fóru sidan badir samt til þess stadar sem gud hafdi synt honum ok til uisat, Gördi hann þar eitt alltari ok lagdi trein þar aa ofan ok elldinn meðr, eptir þat sem hann hafdi þeim sua skipat ok hegdat sem honum likaði, *speculum hystoriale*. Allan þenna⁸ .iii. daga tíma uannz þeirra uegr, aa huerium er fodurligr hugr ok hiarta þiadiz ok, þinadiz af angrsamlighum aahyggium, þiat á aullum þessum tíma sua löngum leit hann ok sá upp aa sinn sun, ok aatu badir samt, á sua morgum natum halsspenti sueinninn meðr sætum blidskap sinn faður ok láá uidr hans briost meðr faðurligu fadmlagi. Vid badir samt sagdi Abraham sueinninn ok ek munum aptr huerfa til yckar, Seg mer Abraham, segir⁹ brodir Jacob er compilerat hefir *speculum hystoriale*, huart samir at falsa ok hegoma, Hinn suarar at hann segir satt, Huart segir þu satt edr falsar þu, Ef þu segir satt, þa mantu

¹) [mgl. B ²) dögum, B ³) huerfa, B ⁴) saal. B; helldr, A ⁵) sinn tilf. B

⁶) her beg. Fragm. III. ⁷) [sia ser, B ⁸) mgl. B ⁹) talar, B

eigi sueininn ofra, enn ef þú falsar ok offrar hann. Þá berr þat eeki né stendr þílikum hofudfedr at falsa. Ek segir satt, talar hann af hans halfu, ek offrar sueinsins forn.¹ Þó allt at eins man hann meðr mer aprtr koma² til yckar, þíat ek truir fulluliga, at gudi er [eeki um megn³ at reisa hann upp af dauda. Fadir minn sagði sueinninn. Huat hyggur þú, huersu einkannliga miok sa sun mundi meðr þess haattar ordum skaka ok skelfa iðr ok aluoru sins faudur, sem litlu sidarr skyllði af sealfum honum sæfaz, eptir þi sem hann hugdi, edr huart gtlar þú, at nockurum af oss alliz sua mikill hugarstyrkr af þessarri frasögn, at hann seti þenna hinn eingetna ok elskuliga sun Abrahams fyrir sin hugskotz augu ser til hugarstyrktar ok eptirdæmis. Þann tíma sem nockurs uars sun er at kominn naturuligum dauda, þeim sem ollum er skylldugr ok sameiginligr. *scolastica hystoria ok speculum hystoriale*. Josephus segir at þeim sueinsins ordum sem hann sagði. Fadir minn, huar er su foorn er offraz skal, hafi fadir hans aa þessa leid suarat, at sua sem hann uar dasamliga meðr guds uilia hígat i heiminn fæddr, mundi hann ok eptir þi sem uidrkuæmiligt ok nauðsynligt uæri meðr guds uilia dasamliga af heiminum fara, huern er gud drottinn hafdi makligan gort at lykta sitt lif eigi meðr nockurum siukdomi edr krankleika, eigi i bardaga edr uapnaskiptum edr af nockurri mannligri pinu, utan helldr at kalla sealfs hans aund ok saal til sin meðr bönnum ok foornfæringum, ok reisa hann upp til þess at fylla meðr honum fyrr sögd sin fyrirheit. Geck Ysaach sua giarnsamliga til allt- arissins ok sins dauda.

Genesis. Eptir þat batt Abraham son sinn ok lagdi⁴ hann upp á uidarbulung, þann sem hann hafdi yfir alltarinu gört, greip sidan suerdit⁵ ok ætladi at höggua hann. Þá kalladi guds engill af hinni til hans sua 'segiandi. Legg eigi þina hönd aa sueininn Abraham, sua at þú gorir honum nöckut grand.⁶ Ek sa þat nu ok prouaða at þú ottaz gud, þar sem þú þyrmdir eigi þinum eingetnum syni fyrir hans skyllð, þíat eigi þyrsti gud edr fysti upp aa sueinsins blod, utan helldr at þat prouadiz ok uæri uitat, huersu mikilligha er Abraham ottadiz gud, Abraham sa þá einn hornottan uedr at baki ser milli þorna ok klungra, sua sem hann litadiz um, tok hann ok fornfærði i stað sunar sins. *scolastica hystoria*. Segir Rabanus⁷ þenna vedr eigi þá nyskapadan uerit hafa, helldr at hann hafi þagat or nöckurum stad af englinum fluttr uerit. *genesis*. Gaf Abraham sidan þessum sama stad edr fiallinu nafn, ok sagði sua. Drottinn séér. Huadan af er sa ordzkuidr edr:

) ok tilf. B 2) huerfa, B 3) [vel maattulegt, B 4) let, B 5) meðr annarri hendi tilf. B 6) til grændz, B 7) saal. B; Tabanus, A.

maalsljátr er meðr. Judum allt til þessa dags. Eptir þi sem segiz þann tíma sem þeir uerda fyrir nöckurum naudum edr þrönguungum. A flallinu man drottinn sea, sem þeir segi meðr þessum skilningi. Gud seaí oss nu sua i uatrí naud ok angist, sem hann sá Ysaach á flallinu. Frealsánar dag Ysaachs segia ebreskir menn uera hinn fyrsta dag i manadinum Septembri. i huers minning þeir halda þa hatidliga ok þeyta fast meðr hornum i minning hins hornotta uedrs, þess sem [offradr uar.¹ Annan tíma kalladi guds engill enn af himni til Abrahams sua segiandi. Fyrir sealfan mik hefir² ek þat suarit, segir gud drottinn, at ek man þer bleza, fyrir þa sauk at þu gordir þenna lut ok þyrmdir eigi þinum³ syni fyrir mina skyllid. Man ek þitt kyn ok afkuæmi síðliga ok margfallda sem himins stíðrnur edr ægis sand. Man þitt afkuæmi eignaz sinna uuina port ok borgir, ok i þinu kyni manu allar þiðdir blezadar ok signadar uerda, þiat þu uart hlydinn mér ok minum bodskap. Eptir þat fór Abraham apr til sueina sinna, foru sidan heim allir samt til Bersabée, ok bygdi hann þar um nöckura stund. Þa uar Abraham sagt, at Nachor brodir hans hafdi getit .viii. syni meðr sinni husfru Melcham. [Het hinn elzti⁴ Hus, af huers ætt er hinn ágæti Job uar kominn, sua sem skrifat er i upphafi sealfs hans bokr, at sa maðr uar i landinu Hus sem Job het, ok þi uillaz þeir segir Commestor, er hann segia af ætt Esau kominn uera, annarr het Buth, af hans ætt uar Balaam spamadr. Batuel uar hinn .viii. þeirra brodir samborinn bædi til faður ok modur, hans dottir uar Rebecca er sidarr⁵ man getit uerda. Nachor atti ok .iiii. frillusonu meðr þeirri saumu konu sem Roma het. Abraham fór sidan apr til dalsins Mambre, ok i borg þeirri sem Ebron heitir á Gydinga landi andadiz honum Sara, sua sem hun hafdi .c. aara tolfrett ok .vii. Var hon þar iardat i þeim tuifallda hellisskuta, sem Abraham keypti með .ccccc. siclis⁶ drtdgum silfrs af Esfron syni Seor, þeim sem þat pláz atti sem hellir þessi uar i, sua sem landz lydrinn Etheus bad fyrir honum.⁷ Þiat allir þeir uilldu giarna at hann græfi hana i huers þeirra eign edr grðsum sem hann uilldi [ok ueldi⁸ hellz, sðgðu at honum mætti þat engin madr banna, ok kalladu hann sinn herra ok höfðingia fyrir gudi. Esfron baud ok at gefa honum þat plaz edr eng⁹ sem hellirinn uar i, þegar sem hann uilldi kaupa þat, ok hann uissi þat, sua at almuginn heyrði upp áá, ok uilldi Abraham þo helldr kaupa þat meðr sua miklum peningum.

¹) [þa var offradr, B ²) saal. B; suer, A ³) eingetnum tilf. B ⁴) [tilf. B ⁵) sidan, B ⁶) I Margen af B er tilskrevet med en Haand fra Slutn. af 15 Aarhundrede: siclus ad uikt fiordi partur gyllenis. þat er .vi. lybisker skillingar ⁷) honni, B ⁸) [ugl. B ⁹) her end. Fragn. III.

sem hann sagði at iörðin tok. sem hann górdi. eigi at eins til þess at grafa¹ þar i sina húsfrau Saram. utan iafnuel þar meðr alla sina frændr ok kynsmenn. Hellir þessi uar ein hamagnipa. hafandi i séer .ii. hella huarn upp af audrum. huart sem helldr uaru þeir eptir natturu sua skapadir edr meðr smiduel sua goruir. Varu karlmenn iardadir i hinum efra enn konur i hinum nedra. [*speculum hystoriale*.²] Eigi syndgadiz Abraham edr misgórdi kaupandi þetta sama plaz sem hellir rinn uar i. sua sem sa misgorir eigi nu i dag sem kaupir eitt plaz ok gorir þar kirkiugard. utan hellz fyrir þa sauk at hin fyrstu uar forføðgin³ Adam ok Eua uaru þar iardat. Heilagr Jeronimus lytir ok lastar fyrir þeim sem plazit ok hellinn selldi. fyrir þa groin at hann sigradr af ágirni ok eigingirni selldi sidan⁴ hardla dyrt þann sama graptarrett ok heimolldr. sem hann baud framm ok gaf i fyrstunni kauplaust. ok fyrir þi uar hans nafni breytt ok kallað Eðfrán. Enn Abrahams górd er fyrir þa skynsemd eigi lastad. at hann keypti plazit þat sem hellirinn uar i enn eigi sealfan hellinn. upp á þann haatt sem sa mundi eigi misgódra. sem hann keypti þat plaz i dagh edr grunduðll sem ein kirkia stendr á. Keypti hann ok eigi fyrir hellissins skyld giarnaz ok dyraz þetta sama plaz ok eigi graptarins rett. helldr hafdi hann þar mikinn áuðxt af sterkum tream ok audrum giæðum sidan er hann atti þat. eptir þi sem Genesis segir.

Her segir fra viðtali þeirra Abrahams ok Eliezar ok fra Rebecku.⁵

41. Abraham górdiz nu madr miok gamall. sua langa daga sem hann hafdi lifat. ok fyrir þann skyld at hann fann at hans lifðögum leid miok framm. þa taladi hann sua til hins gamla sins radsmanz Eliezer. þess sem ellztr uar i hans þionostu ok fyrri⁶ var nefndr ok fyrir uar ollu þi goðz sem hann⁷ varðaði. Suer mer þess uidr gud himinrikiss [ok iardrikiss⁸ leggiandi þina hönd nedan aa mitt lær. at þu skallt eigi syni minum Ysaach af Chanáans ætt edr heidinna manna kyni kuanfangs leita. milli huerra er ek byggir nu. helldr skalltu fara til minnar odalsiarðar ok kynkuistar. ok freista at þadan faair þu honum konu.⁹ Hann suaradi. Huart skal ek helldr fylgia þinum syni til þess sama landz enn hann missi konunnar. ef hun uill eigi þat til uinna at eiga hann at fara hegat til landz þessa. Þat skalltu uaraz sagdi

¹) iarda, B ²) [mgl. B ³) feðgin, B ⁴) sidarr, B ⁵) Af sendiferð Eliezer i Mesopotamiam ok af kuanfangi Ysaachs, B. ⁶) fyrr, B ⁷) hina, B ⁸) [tilf. B ⁹) syst tilf. B

Abraham. lat hann alldrigin um alldr þagat koma. Sa hinn sami gud himinrikis herra ok iardrikiss. sem mik leiddi ut af mins fedr husi ok fostrlandi ok þat taladi uidr mik. sueriandi uidr sealfan sik. at þetta land mundi hann minu afkuemi gefa. hann man sinn engil i faurum ok fylgiu medr þer lala uera.¹ sua at þadan muntu syni minum konu fá. Vill hon eigi þer higat fylgia. þa ertu lauss ok lidugr af swardaganum. utan þat eina. at þu lát sun minn alldrigi þar koma. Fyrr nefndr hans sueinn. sór þa meðr þeima hætti ok skilmála sem nu uar sagt. légg-iandi sina hönd þar á hans lær meðan hann sór. sem hinn sagdi fyrir. *scolastica hystoria*. Ebreskir menn segia at hann hafi suarit uidr hans helgan. þat er. at skilia uidr sealfa skurdarskirnina. Enn i þi sem hann sor uidr lærit.² huat er getnadarliminum er náálægt. byr sa skilningr. at hann sór þa uidr afkuæmi Abrahe. þat er uidr Jesum Kristum. hujerr er hann uissi at af honum mundi sædaz. huadan af er hann sagdi sua. Suér mer þat uidr herra himinrikiss ok iardrikiss. Enn i þi sem hann bad hann leggia hand³ sina⁴ neðan aa sealfs hans lær.⁵ syndi hann þat. at likami Jesu Kristi mundi umframm ok yfir aullum uera.

De genesi. Eliezer for heiman eptir þat. hafandi medr ser .x. ulfallda af sins herra hiqrð.⁶ ok huat annat er hann uildi af öllu hans godzi. ok einkannliga mest alla þa luti sem hann uissi at i þi landi uaru fagiætaztir sem hann skyllði til fara. Hann kom framm um sidir medr storliga⁷ mikilli mædu ok erfidi i þi landi. sem Mesopotamia heitir. huat er liggr milli þeirra fræguztu áá Tigrim ok Eufraten. sem af iardnesku paradís flota ok framm koma. Fellr Tigris fyrir austan enn Eufrates fyrir uestan. froouar hon sua ok áúaxtar i sumum stöðum Mesopotamiam sem Nilus Egiptaland eptir sögn Ysidori. Vár þat bædi langr vegr ok torsottr. adr hann kom framm til borgarinnar Charram. þar sem fyrr nefndr Nachor brodir Abrahams bygdi. þiat a uettrar tima er margstadar i Mesopotamia miok diupr leiruadill. enn aa sumarit uida uatzskotr. enn i skogum ok eydimorkum liggia þiofar ok latronar. Ok sem hann uar þar kominn. þa uar komit at kuelldi dags. nær þeim tima sem konur uaru uanar ut at ganga at taka ser uatn. ok fyrir þa sök let hann ulfalldana þar leggiaz utan borgar uidr einn brunn ok huilaz.⁸ Enn hann talaz uidr einn saman dictandi ser eitt æuintyr. af hueriu er hann megi marka huart gud uil⁹ heyra hans bæn edr eigi. ok segir sua. Herra gud mins herra Abrahams. ek bidr þik at þu

1) uerða, B 2) hans lær, B 3) saal. ogs. B, som oftere ellers i denne Cod.

4) heldr tilf. B 5) enn i qðrum stað tilf. B 6) saal. B; iorð, A 7) storlegans, B 8) hvila sik, B 9) vill, B

hialpir mer i dag. ok ger þina miskun meðr minum herra Abraham. See nu stendr ek her hia brunnum. ok dætr þeirra manna sem borgina byggia manu skiott ut ganga at¹ taka sér uatn. enn af þi markar ek ok þickiz skilia uissuliga. at þu gorir her um miskunnsamliga uid² minn herra. at ef su meya sem ek hefir ætlaz at tala þessum ordum til. Vik hegat keru þinu at ek drecki þar af. suarar hon mer sua. Drecki herra. ok sua man ek gefa ulföldum þinum eigi sidr at drecka. þessor uæntir mik³ at su hin sama se. sem þu hefir fyrir buit ok hugat þinum þionostumanni Ysaach syni mins herra Abrahams.

Ok þegar i stad fyrr en hann hafdi⁴ uti aull þessor sin ord. kom Rebeccha Batuels dottir ut af borginni gangandi sunardottir Nachors. brodur Abrahams. ok hans husfru Melche. ein hin uænazsta mætr ok hin segrsta⁵ iungfru er til heid. ok þersum manni þo miok ukunnig. Hun hafdi meðr sér eitt ker ok geck nidr at brunnum. fylldi þat ok fóór aptr sidan. Sendimadrinn geck at henni ok sagdi sua. Gef mer at drecka litit uatn af keru þinu. Hun svaradi. Drecki minn herra.⁶ Ok þegar sem hann hafdi druckit. sagdi hun sua til hans. Viföldum þinum man ek ok eigi sidr uatnit bera. þar til er allir þeir hafa druckit i nog. Helli hon þa uatninu nidr fyrir þa i þær þrör sem þar uaru til gðruar. Geck sidan aptr til brunnsins ok bar upp uatnit fyrir þa. þar til er þeir höfdu allir druckit. Alla þa stund sem hun gerdi þetta. sáa hann upp aa hana þegiandi. sua sem uirdandi meðr scalfum sér. huárt er gud hefdi nõckut sua greitt hans ueg. at þessi uegi hans herra uidrkuemilig.⁷ Sidan spurdi hann huers dottir hun væri. ok huart hann mundi nõckut herbergi fa i hennar fedr husi. Hon svaradi þa. Ek er dottir Batuels Nachors sunar ok Melche. fóór hafum uegi i nog. bædi hey ok sádir. ok rúm hindrar þik⁸ eigi at uera huar er þu uill. Hann bar þa framm uangagull þau sem stodu .ii. aurtugar ok bauga þa eðr hringa sem stodu .x. aurtugar. ok gaf henni. Lutti sidan dyrkandi gud. ok sagdi sua. Blezadr er gud drottinn⁹ Abrahams. sa sem sina miskunn ok sannleik tok enn eigi brott af minum herra ok leiddi mik meðr rettum uegi til huss ok herbergiss broður¹⁰ mins herra.

Meyian skundadi heim aptr til herbergis þess sem modir hennar. uar i. ok sagdi þar alla þessa hluti sem hun hafdi seed ok heyrtr. Rebeccha atti þann brodur sem Laban het. hann geck ut skiottliga. sem hann sáa uangagullin ok baugana aa höndum hennar.¹¹ ok hann heyrdi huat hun hermdi af beggia þeirra tali. ok taladi sua til mannsins þess

1) ok, B 2) meðr, B 3) ek, B 4) hefdi, B 5) fagrferðugazta, B 6) sagði hon tilf. B 7) ok tilheyriligh tilf. B 8) þar tilf. B 9) mins herra tilf. B 10) tilf. B 11) systur sinnar tilf. B

sem uíd brunninn stod hía ulfölldunum. þú hinn blezaði guds mádr gack inn ok fyrir huern skyld stendr þú uti. ek hefir ulfölldum þinum buit hus ok adra naudsynliga luti. Hann leiddi þenna mann til herbergis. tok af hans ulfölldum ok gaf þeim hey ok sádir. enn let taka uatn ok þo fætr gestanna ok ulfalldanna. Eptir þat let hann bua þeim bord ok bera framm mat fyrir þa. Enn sendimadrinn sagdiz eigi uilia fyrri eta enn hann hefði uppborit ok talat sitt ðrindi. Batuel ok Laban badu hann tala huat er honum likadi. Eliezer sagdi þa sua. Ek er einn þionostumadr ok sueinn mins herra Abrahams. huerium er gud blezadi mikilliga. gefandi honum yxn ok saudi. gull ok sylfr. þræla ok þionostukonur. asna ok ulfallda. gerandi hann þar medr i aullum lutum storliga¹ mikils háttar mann. husfru mins herra sæddi honum ok sun i sinum ellidomi. huerium er hann gaf alla þa luti sem hann hafði eigandi at uordit. Sagdi þeim sidan greiniliga fyrst af bøn ok bodskap Abrahe uidr sik um kuanfangit ok sealfs sins suardaga. þar medr af tali sinu ok böninni uidr brunninn. ok huersu allir þeir lutir fóru eptir þi framm. sem hann sagdi fyrir ok bad at uerda skyldi. Nu fyrir þann skyld sagdi hann. at blezaðr gud drottinn mins herra Abrahams uisadi mer² hegat ok leiddi mik til þins huss. þess ðrindiss at ek taki sunardottur hans samborins bróður sealfs hans syni til eiginnar husfru. ok fyrir þi festa ek eyrnagullin upp aa hana ok baugana aa hennar hendr henni til skrautz ok pryði. þa segit mer. ef þer uilit þat tillæti tia minum herra meðr miskunn ok einfalldleik. at gera her um hans uilia. ella ef yckr likar annat rad helldr at taka. þa segit mer ok þat. at ek megi fara [i huern stad³ er mer likar. þeir badir fedgarnir Batuel ok Laban suaradu. þetta tal ok ordræda sem þú gengr medr. bædi Abrahams ok þin. hefir af sealfum gudi byreaz ok framm farit. ok fyrir þa sauk munu uær þi einu þer suara her um. sem ugr uitum at honum er uel uiliat. þú ser at hon Rebeccha er þar rett i hía þer. tak hana þinum herra þer til eigin husfru. eptir þi sem gud hefir talat ok rad fyrir gert. ok far sidan heimleidis. Ok sem fyrr neimndr sueinn Abrahe heyrði þetta. þa fell hann framm ok gordi gudi þackir fyrir þat. huersu fagrliga ok farsælligha er hann hafði greitt hans ferd. Tok eptir þat þa dyruztu gripi sem hann hafði. gullker ok silfrker ok þar medr agigt klædi. ok gaf Rebecche. mædr hennar ok bróðrum gaf hann ok godar gíafir. Gengu sidan þar til bordz. áátu ok drucku allir samt.

Enn þegar at morni sem hann uar klæddr. bad hann þeim badum orlofs. ok sagdiz uilia fara heim til herra sins, taldi þar til bædi ell-

¹) storlegans, B. ²) á rettan vegh tilf. B. ³) [hveria leið, B.

idom hans, ok at hann hafdi [lengi i¹ ueginum uerit. Enn fadir ok modir Rebecche badu hana bida um eina .x. daga hit skemzta til þess at hon færi i brott. Sendimadrinn suaradi þa. Geymit at þer halldit mik ecki ne hindrit. þiat gud greidir minn ueg ok mina ferd, ok gefit mer gott orlof, at ek fari heim til mins herra. Þeir badu þa kalla meyna ok sogduz uilia heyra her um hennar uilia. Ok sem hon uar eptir spurd af þeim, huart er hun uilldi i brott fara medr þeim hinum komna manna. [hon suaradi sua.² Fara man ek. Her finnz þat fyrst lesit, at nockur kona hafi eptir uerit frett sinni giptingu.³ Ok þadan af uar þat sidan fyrir lodmaal halldit, at konunnar samþycki se þar um hoyrt. Gafu þeir henni þa gott orlof ok fostru hennar edr þernu, sua ok eigi sidr sendimanni Abrahams ok hans kompanum, bidiandi at Rebeccha færi giptusamliga. Þess bidium uer sogdu þeir, at þu uaxir ok þinn afspringr til þusundrad þusundrada, þar sem þu ert uar systir, ok þitt kyn ok afkuæmi ödliz ok eigniz sinna motstöðumanna borgir ok port. Rebeccha ok hennar þernur⁴ uaru settar upp áá ulfalldana ok foru brott medr Eliezer. Hann skundadi sinni ferd, ok letti eigi fyrr enn hann kom heim til sins herra.

Þann tima hafdz Ysaach uidr ok uar i fyrr nemndum stad Gerara. Ok sem hann geck sinn ueg til þess brunnz er heitir lifanda brunnr ok seanda, spazerandi ser at alidnum degi i einum akri edr eng, hugsandi til guds, ok nöckut sua af þi huat er sendimanninn mundi hindra. Þa sa hann ulfallda af löngum ueg komna, sua sem hann hóf upp sin augu ok litadiz um. Enn Rebeccha steig þegar nidr af ulfalldanum sem hun sa Ysaach, ok taladi til sueinsins. Huerr er þessi madr er her kom i mot oss. Þessi er minn herra sagdi hann. Ok er hon uissi at þersi uar hennar bondi, þa kembdi hon sik ok tok þegar i stad einn duk ok huldi sik þar medr. Sendimadrinn sagdi⁵ allt hit sanqazta af sinum ferdum. Leiddi Ysaach sidan Rebeccham inn i þat sama herbergi sem modir hans Sara hafdi átt, tok hana ser til⁶ húsfru ok elskadi hana sua mikilliga, at þar fyrir geck af honum fulluliga su hrygd ok angist sem hann hafdi fengit i sinum modur dauda.

Her segir fra andlati Abrahams ok huar hann er grafinn.⁷

42. Abraham geck at eiga þa konu eptir andlat Sarre sem Cethura het, ok attli medr henni þessa .vi. sonu. Amram ok Jexhan. Madan

¹) [langan tima á, B ²) [suaradi hon sua, B ³) ok gjaforði tilf. B

⁴) þerna, B ⁵) Ysaach tilf. B ⁶) eigin tilf. B ⁷) Af sidarri kuanfangi

Abrahe ok hans andlaati, B

ok Máðlan) Jéboth ok Sæ: *scolastica hystoria*. Ebreskir mön segja [at þat hafi uerit¹ hennar kenningar nafn enn eigi hennar eiginligt skirnar nafn. Þiat Cethura þyðiz samtengd. sǫgia þeir þessa alla eina uerit hafa² ok Agar egiptzku modur Hysmaels. ok hafi Abraham tekit hana ser til eigin husfru eptir þat er Sara uar aull helldr enn ukunniga konu: til þess at honum gömlum felli eigi þat til abyrgdar edr ámælis: at hann girntiz aa gamals alldri fyrir lostasemdar sakir ok loðdiz medr fleirum konum enn hann hafdi adr inedr buit. Segir Josephus. at hann hafi fyrri fengit hennar enn sun hans Ysaach gengi at eiga Rebeccham. Enn þa .vi. syni sem hann atti medr hinni sidarri sinhi husfru let hann langt i brott fara i austanuerda landzins háalfu. skiliandi þa sua fra Ysaach ok allri hans eign. medan sealf hann lifdi. gaf hann honum sina eign alla enn hinum gaf hann smagiafir einar hia þi. sua sem nockurar minningar þann tima sem þeir skildu uidr hann. Synir Cethure gafu ser þo nöfn ok sinum ættmonnum af nafni hinnar fyrri ok frealsari sins faudur husfru. ok kallaðu sik Sarraenos. þeir eignaduz sidan ok þeirra afkuemi nockur lönd ok mörg stór herad sua sem Traconitidem Feniciam ok Arabiam. allt til hins rauda hafs. Josephus segir at af einum þeirra fæddiz Opher³ einn mikill hermadr. er heriadi i Libiam ok uynni hana. bygdi þar sidan ok hans afkuemi. ok kalladu af hans nafni Africam. Hann segir ok þann spámann sem Cledeus het. ok Malcus öðru nafni. hafa skrifat Juda sogur upp aa þann hátt sem Moyses skrifadi. ok hermir at sa Malchus segi Syriam nafn hafa fengit af þeim syni edr afkuemismanni Cethure sem Surim [hafi heitit.⁴ enn Africa hafi kallad uerit af audrum þeim sem [Apher hofir⁵ heitit. ok þann tima sem þessi sami Apheram hafir komit ok heriat i Libiam. hafi þar komit Hercules hinn sterki ok ueitt honum sinn styrk ok lidsinni. gengit sidan at eiga dottur hans Etream: ok átt medr henni þann sun sem Dodorus het. huers sun er Pharan einn frægr madr hafir uerit.

Genesis. Abraham leiddi ok lyktadi sina lifdaga medr godum ok ágigtum ellidomi. for hann þa þann ueg sem hans folk ok forellrismenn hofdu fyrir gengit. ok andaðiz sua sem hann hafdi .c. uetra tivrætt .lxx. ok .v. aar. Grofu synir hans Ysaach ok Ysmael hann i fyrir sogðum helli. þeim sem hann hafði keypt af Effron syni Seor. hia husfru sinni Sarra. Eptir hans andlat blezaði gud ok signdi⁶ hans son Ysaach.

Scolastica hystoria. Ninus Serkia konungr sun Beli. huerr er

¹) [Cethuram uerit hafa, B ²) ok hina sömu tilf. B ³) Opher, B ⁴) [het, B

⁵) [Apheram hafi, B ⁶) signaði, B

mest aukadi ok mektadi hina miklu borg Niniuen ok kalladi haná sua af sealfs sins nafni sem fyrr uar sagt. andadiz þann tíma sem Abraham uar .xi. uetra. Enn eptir hans andlat giptiz Semiramis hans husfru sinum eiginligum syni. þeim sem hon hafdi aatt meðr sinum bonda Nino. til þess at hun skyldi þar fyrir mega hallda ríkinu. Eptir þat er hann uar allr. gat hun þann son meðr þessum sinum bonda ok syni sem¹ ríkti i borginni Babilone. Guds fyrirheit fylldiz uidr Abrahami. sua sem hann uar halfatrædr. Ysmael uar sæddr þa er hann hafdi .lxxx. ok .v.² aar. enn Ysaach þann tíma sem hann hafdi .c. ára tirætt. Sarra andadiz sua sem hann hafdi [.c. aara .xxxvii.³ [Ríki Assyriorum⁴ hofz undir Belo konungi. födur Nini. þeim sem fyrr uar nöckut fra sagt. uar þat aa dögum Saruch faudurfedr Thare. födur Abrahams. sua sem hann uar halfþritugr at alldri. ok uannz um þushundrad aara .ccc. ok .ii. aar. um .xxx. ok .vii. konunga æfi⁵ ok ríki. allt til hins .viida. aars ríkiss Ozie konungs aa Gydinga landi. Ríki Sicioniorum hofz af Egealeo konungi a dögum Nachors födurfedr Abrahams.⁶ sua sem hann hafdi .iiii. uetr ok tuitugt. ok uannz um .dcccc. aara .lxx. ok eitt aar. allt til þers er Heli hafdi uerit um .viii. áar ok .xx. domandi ok kennimadr yfir Jsraels folki. Höfdu þeir yfir sér einn konung ok .xx.⁷ aa ollum þessum tíma. Þessir hinir sömu Sicionii uaru fyrri kalladir Agealei⁸ af Agealeo konungi. enn sidarr Sicionii af þeim konungi sem Sicionius het. Ero þessir huarirtueggju allir einir ok Girkir. þiat þeir eru meðr mörgum háttum nafnkendir. ok þo fengu þeir flest aull sin nöfn af sinum konungum edr audrum formonnum. eptir þi sem Ysidorus segir. J fyrstu uaru þeir kalladir Thessali af Thessalo konungi. þeim sem eignadiz alla Greciam. enn sidan Greci af þeim sinum konungi sem Grecus het. Archades heita þeir af Archade konungi syni Jouis. Danai af Danao konungi. Stundum heita þeir Argiui⁹ af Argo syni þess konungs sem þar ríkti fyrir honum ok Apis het. Dyrkadu Girkir þenha sama Argum eptir hans andlat sua sem einn gud. bædi meðr musteris gördum ok sua meðr förnfæringum. Achiui¹⁰ segiz at þeir se kalladir af þeim syni Jouis sem Acheus hét. Eptir þann konung sem Cycrops het. kom sa konungr þar til ríkis i Grecia er sidan heitir Atthica [sem Granus het. hann aatti ser þa dottur er Atthis het. Var af hennar nafni sa partir Grecie sidan kallaðr Atthica.¹¹ ok þeir menn sem þar voru¹² Atthici edr Atheniensis. Grecia kallaz öll saman Illiricus audru nafni. enn hon

1) sidan tilf. B 2) .vi., B 3) [.vii. ok .xxx. aara til annars hundrads, B 4) [Serkia ríki Assyriorum, B 5) alldr, B 6) Abrahe, B 7) .xxx., B 8) tilf. B 9) Argui, B 10) Achim, B 11) [tilf. B 12) saal. B; uar, A

greinuz sundr i .vii. lönd edr stor herad. þau sem sua heita. Dalmathia liggir uestan af Grecia. þar nest Epirus er öðru nafni heitir Chanania.¹ Elladas heitir hit þridia. hit fiorda Thessalia. Macedonia hit .vta. Achaia heitir hit .vita. hit .viida. eru þær .ii. eyiar Creta ok Ciclades. sem i hafi ut liggia. Fyrr nefnd Sicionia heyrir þo einkannligha² þeirri Girklandz halfu til sem Achaia heitir.

Genesis. Nu lytr³ her fra at snua ok til sögunnar aprt at uenda. Ysmael atti ser .xii. syni. þa sem huerr þeirra uard fadir ok formadr sinnar ættar ok utðululigs afkuemiss. Varu þeir sidan kalladir Ysmaelite. stundum Sarraceni af Sarra. medr þeirri grein sem sagt uar. edr Agareni af formædr sinni Agar. Bygdi hans afkuemi allt milli Jndialandz ok eydimerkrinnar Sur. er liggir milli fyrr nefndra stada Cades ok Barath. Eptir þat andadiz Ysmael af utsott eptir ebrescra manna sögn. aullum sinum sunum lifandum. sua sem hann hafdi .c. aara tirætt.⁴

Her segir af .xl. daga faustu ok hinu er pukinn freistaði guðs sonar.⁵

43. Alla tima er oss rett truadum monnum uel lifanda ok uitr-
liga ok fagrlega framm faranda. uikiandi til þess ok uendandi aullum
uarum uerkum ok uilia sem uær uitum at guðligu rettlæti se þægilig
ok uel uiliat. enn þo byriar oss allt at eins at birta nu ok reinsa uar
hiðrtu medr enn uirduligri kraptanna uerk ok [kennidom. nu⁶ meðr
enn frammarra studeran ok starf. sem þeir dagar nalgaz. hueria er
haleitar helganir uarrar hialpar ok heilsugiafar gordu oss aullum
audrum⁷ fegri ok frægiligri. til þess at uar uelferdug framferd gangi
aa þeima tima þaleidiss i nockurum lutum um framm sitt uanaligt
sidferdi. sem þau stormerki er á þessum tinum gorduz eru i nockurum
sinum part audrum hans stormerkium meiri ok mætari. ok at huerr sa
sem hann helldr þa hina haleitaztu ok frægiligztu fagnadar tid. finniz⁸
sealfr eigi sidr aa henni i sinum sidum ok framferdum biartari ok
bæriligri. þiat ef þat er medr nockuru moti skylduligt bædi ok skyn-
samligt at bera sik þa framm medr sinum hinum bezta ok bæriligzta
bunadi. synandi sua þa hiartaliga⁹ gledi sem i briöstinu¹⁰ byr. ok ef
uær skreytum þa ok skrydum bænarinna hus ok herbergi. þat er
heilaga kirkiu. af allri uærri kunnattu¹¹ medr hinum bezta skruda sem
skyldugt er. þa er þat ok bædi miok makligt ok tilheyriligt. at kristins

¹) Chaonia, B ²) ok eiginlegha tilf. B ³) saal. B; lykr, A ⁴) .xxx. ok .vii. tilf. B ⁵) Af fyrsta sunnudegi i langa fustu byriar þetta kapitulum. Leoni sermonibus, B ⁶) [kennidominn, B ⁷) mgl. B ⁸) fluzt, B ⁹) hiartalegu, B ¹⁰) bröstinu, B ¹¹) kynnostu, B

manz saal. sú sem fyrir utah allt fals ok hegoma er lifanda guds musteri. prydi ok skrydi uitrtiga sealfrar sinnar fegrð ok frygd. ok at hon uariz ok uidr. seai at eigi lyti hana nockurr ranglætiss fleckr. edr súuirdilig saurgan. þann tíma sem hun þerr sik ok byriar til þess at halda hatid ok helgan sinnar lausnar ok lifganar. þat eigi stodar mikit ne stettir hinn ytri skrudinn. synandi aa sér sæmdar fegrð ok formeran. of mannzins hugr ok hiarta fleckaz ok faulnaz af nõckurri synda saurgan. þat hinn ytri fagrigr ok skartsamligr skrudr er til þess skipadr ok tendradr. at birta modr mannum hinn¹ innra. þat er andarinnar priss ok prydi. Fyrir þa sauk eru þeir allir lutir einkannliga þenna tíma opt ok iduliga af þerrandi ok sua sem af nõckurri snarpri um-slettan ok yfirbot biartari ok skiærri gðrandi. sem hugarins skærleik ok hugskotzins skuggseon hafa hegat til skyiat ok uskygnat. Rannsaki nu at þi huerr sem einn ok skodi skynsamliga sealfs sins samuitzku leggiandi rettan dom ok orskurd upp aa sitt eigit hiarta. á sealfs sins frammferði. ok seai innuirduliga ef hann finnr þann frid ok nadir i sinum hiartakofa. sem sealfr gud gefr ut af sér. Enn þa finnr hann þann hans frid medr ser uera. ef engin likamsins yfirgirnd stridir upp aa hiartans ok andarinnar girnd. ok ef hann forsmár eigi ok fyrirlit læga ok litils háttar luti ok girniz eigi upp aa þa sem mætir ok mikils háttar eru. þar medr ef hann gledz eigi of giarna af nockurum rang-latum alla edr uanstilltum ok yfiruættis framngangi sealfs sins godz ok auexti. ef hann [sitr yfir² enskis manz sæmd edr sælu. ok fagnar eigi af sins uunar uesold ok ugiptu. Ok ef sua þerr til. at hann finnr õngua þessa ruglan edr ræring medr ser. þa skodi hann medr skiærri ok skilrecki³ prouan. huilkar hugrenningar õptaz eru giarnaztar til hans. ok geymi at hann sinni ok samþeckiz engum hegomligum þeirra likindum. ok leidi sinn hug æ sem skiotaz i brott fra þeim. sem honum blidkaz. ok hann ma þo skilia ef hann uil at honum eru skadsamligar. þat eigi er þat þessa heims maner ok uani. sem allt er fullt af freistnanum. at madriinn rugliz eigi edr hræriz af nockurum uleyfiligum girndanna gneistum.

Er sa huerr ok storliga⁴ miok sigradr ok yfirstiginn. [sem hann⁵ ottaz eigi at hann uerdi af freistninni sigradr.⁶ þar sem lestirnir hafa sik sua sem medr nõckuru skynsemdar skilrecki medr falsblan-dadri freistni. til þeirra hugskota sem adr er blekt ok blindat. þat hegoma dyrð edr ofmetnadar er sua sem medr nõckuru skyn-semdar yfirbragði udn⁷ framm at eggia ok æsa þess manz hiarta sem

¹) A tilf. her jann ²) [qfundar, B ³) saal. ogs. her B ⁴) storlegans, B ⁵) [sua sem hon, B ⁶) er hann ottadiz eigi af henni at verða sigradr tilf. B ⁷) vaur, B

ádr, er sigradr, ok yfirstiginn, sua segiandi. Fyrir þá grein skaltu ægirnaz frammi til moiri meklar ok metnadar, at þu megir þi fleirum stoda ok stotta, sem þu hefir meira uald ok yfir fleirum. Aufundin er ok sua sem meðr nockurri skynsemd uðn at eggja þat hiarta sem ádr er sigrat ok blindat, þann tíma sem hun segir sua. J. huertu ertu honum; eðr² ollum þeim minna háttar mádr. [huersu mikils háttar þer þat, er þu esfir ok orkar ok þeir ádrir esla meðr ongu moti, fyrir hueria grein ertu eigi þeirra máki at minnzta lagi, ella meira háttar mádr,³ fyrir þann skyld skulu þeir þi sidr uera þinir yfirmonn, at þeir eru meðr ongu moti þinir likar edr iafningjar. A saumu leid er reidin sua sem meðr nockurri skynsemdar skilrecki uðn at eggja frammi þat hiarta sem ádr er blindat ok sigrat, þann tíma sem hun segir sua, þessir lutir megu þi sidr meðr nockuru moti sua lengr þolaz ok frammi fara, sem meðr þik er gðrt ok frammi farit, at þat er mikil afgord⁴ ok synd at taka slíka frammi ferð af nockurum manni meðr þolinmæði sem þu þolir af þeim, ok ef þu riss eigi snarpliga upp i gegn þeim ok tekr þa meðr hardri hendi brott af þer, þa munu þeir⁵ um frammi dæmi þer i mot siðlgaz ok frammi ganga. Rygdin er ok á saumu leid sua sem⁶ meðr nockurri skynsemd uðn frammi at eggja sigrads manz hiarta sua segiandi. Huat hefir þu þess handa i milli, at þer megi til gledi edr skemtanar uerða, þar sem þu þolir bæði marga ok mikla illa luti af þinum naungum, hygg at ok uird meðr þer sealfum meðr huilikri sorg ok sut er þu átt at sea til þeirra manna, sem meðr þilikum meinalætum ok motgerdum bera sik beiskliga þer i mot. Agirndar löst-rinn er ok eigi sidr á saumu leid sua sem meðr nockuru skynsemdar skilrecki sigrads manz hiarta uanr frammi at eggja i þann tíma sem hann telr fyrir honum ok segir sua. Senniliga er þat með aullu engi glæpr, at þu girniz at eiga eina luti ok adra, þiat ecki gorir þu þat meðr þeirri ástundan, at þu hirdir rikr at uera, utan helldr til þess at þu uerdir æigi fatækr ok dreigi, ok til hins annars at þu mant betr ok sæmiligarr ueita þat sem annarr helldr illa ok afseitliga. Ofneytzlan hefir sik ok til sigrads hiarta⁷ sua sem meðr nockurri skynsemdar liking ok yfirbragði, þat eggjandi ok sua segiandi. Alla reina luti skapadi gud mannum til átz ok atuinnu, ok huat gorir sa at þi sem hann tekr eigi mat ok drykk, eptir þi sem hann til lystir, utan þat at hann mæfir moti ok nitar þa⁸ saumu giðf sem gud hefir gefit honum.

1) at eggjaz tilf. B 2) [qðrum af tilf. B 3) [eðr fyrir hv. gr. ertu o. þeirra m. a. n. l. ella meira háttar mádr. huersu mikils háttar þat er þu esfir ok orkar ok þeir ádrir esla meðr ongu moti, B. 4) giqð, B 5) framleidis tilf. B 6) ngl. B 7) ok blindads tilf. B 8) þeirri, B

Lostagirndin syniz ok sua sem medr nockurri skynsemd 'eggja blindat hiarta til sinnar frammferdar þann tíma sem hon segir sua. Fyrir huorn skylld [tæmir þu þik eigi allan¹ til eptirlætiss ok munudlifiss nu. þar sem þu ueitz medr engu moti. huat er þik kann sidarr henda ok eptir at koma. geym þess einkannliga. at þu tynir eigi ok unytir tekinn tíma. sua at þu gorir eigi huat er þik² girniz. ok farir eigi³ aullu þi fram sem þik til fysis. þiat þu ueitz medr ðngu moti. huersu skiotliga timinn man um lida. Er þat til marks. at þu matt þetta uel gora. at gud mundi medr ongu moti skapat hafa þegar bædi⁴ karlmann ok konu. sua sem mannkynit byriadiz. ef hann bannadi ok uildi eigi. at þau blandadiz medr likamligri lostagirndar sambud sin i milli. þersi lastanna tulkan ok tala ok ðnnur þessarri lik eggjar manninn æ þi framarr ok heimolligarr⁵ illa at gðra. sem henni uerdr uforsealigarr ok uuarligarr inngðngu orlof gefit til hiartans herbergis.

Er þat ok eitt of mikit mannzins ofmetnadar mark at treystaz medr ofdirfd ok ofuilnan. at hann man eigi [misgora mega.⁶ medr þi at þessi sama ofdirfdar ofuilnan se fullkomin synd. eptir þi sem hinn heilagi Johannes postoli ok gudspiallamadr gefr orskurd aa sua segandi.⁷ Ef uær segium at uær haufum eigi syndir medr oss. þa suikium uær oss sealfa. ok þa bidr eigi sannleikinn⁸ medr oss. Geynum at þi allir samt ok seam uid. at enginn blecki sua edr suiki sealfan⁹ sik. at hann hyggiz engum fiandans freistnanum undir edr þeirra haskum. þar sem hinn uakri ok falsutti freistari unaðar þa meðr enn grimmarum ok greypiligrum umsátum. sem hann sér at sik hallda mest ifra syndalifnadinum. Enn uiðr huat¹⁰ man hann fordiarfaz ok auruilnaz at hafa frammi sina¹¹ suiksamliga prettu. þar sem hann freistadi iafnual sealfs grædarans.¹² þat er almattigs guds sunar. medr sinni suiksamligri flærd. eptir þi sem i dag uar lesit i gudspiallinu. þar sem hinn heilagi Matheus postoli segir. at Jesus Kristus uar af sealfs sins heilagum anda eptir tekna uatnzskirn af hinum heilaga Johanne til þess i eydimörk leiddr. at hann skylldi þar af fiandanum freistadr uera.¹³ einkannliga fyrir þa sauk. sem bædi uar miskunnsamlig ok miok tilheyrilig. at hann sigradi sua uárar freistnanir medr sinum freistnanum. sem hann sigradi uarn dauda medr sealfs sins dauda. Ok sem hann hafdi þar fastad .xl. daga ok .xl. natta. þa hungradi hann. ok sidan kom freistarinn til hans. *scolastica hystoria*. Fyrir þann skylld rærdiz

1) [temr þu eigi allan þik, B 2) þu, B 3) mgl. B 4) mgl. B 5) hogomlogarr, B 6) [giarna misgiora, B 7) talandi, B 8) sannleikr, B 9) saat. B; sua sea, A 10) saat. B; hann, A 11) sua, B 12) valldz herrans, B 13) verða, B

pukinn eigi minnz ok rugladiz af hans .xl. daga föstu. at hann uissi at aa sua mörgum dögum helltuz undirdiupsins uðtn upp yfir iordina henni til hreinsanar i Noa flodi. ok aa sua mörgum dögum uar Moyses i flallinu þann tima sem gud gaf honum sitt logmal. sem síðarr man sagt uerða. ok at aa sua mörgum dögum uar fyrirheitiz land spæiat¹ ok rannsakat. adr enn Jsraels folk kięmi þar. ok enn þar medr uissi hann. at þat sama folk aa sua mörgum áárum föddiz ok lifdi uidr engla miðl i eydimörkinni. Nu sem hann fann þa likamsins ustyrkt á uárum herra. at hann tok at hungra. huat er huarki er lesit af Moyse ne Helia þann tima sem þeir fastadu. þa kom hann til þess freistandi. at hann fengi hann medr nockurum suikum ok syndakyni felldan, ok at hann villdi² fyrir þa sauk skoða³ nu enn af nyiu ok uiss uerða. huart er hann uæri guds sun edr eigi. at hann hafdi guds rödd heyrt yfir hann i skirninni komandi ok sua segiandi. þersi er minn elskuligr sun. huern er hann uissi fulluliga fyrir at koma mundi. ok at hann mundi fyrir þann sama sinu drottanar ualldi fyrirtapa ok tyna. *Gregorius in omilia.* Ok fyrir þi kom hann freistandi sealfs hans medr þeim þrennum greinum.⁴ huerium er hann freistadi hins fyrsta forfedrs⁵ uars Adam ok felldi hann. þat uar medr ofneytzlu. medr hegoma dyrd ok i þridiu deildd medr yfirgirnd edr ágirni. Af ofneytzlu freistadi hann Adams. sua sem hann téði honum fædi fyrirbodins ok bannads tréss. ok eggjadi hann til at eta þar af. Af hegoma dyrd freistadi hann hans þann tima sem hann sagdi sua til Adams. ok manut þit þa sua sem gud uera. Af agirndar framsærni edr yfirgirnd einkannliga til tignar ok ofmetnaðar mektar freistadi hann. þa er hann sagdi sua. uitandi badi⁶ gott ok illt.

Nu ef uær uilium skynsamligha skoda ok skilia medr huilikri skipan ok grein er guds sunar uar freistat. þa megum uær uissuliga uita ok hiartaliga uirða medr huilikum miskunnar mikilleik⁷ uer erum af fiandans freistnanum frealsadir. þiat eptir þi sem harðla tilheyrligt ok uidrkuæmiligt uar frealsadi hann oss ok aa sömu leid uarar freistnanir medr sinum freistnanum. sem hann sigradi uárn dauda medr sealfs sins dauda. sem um rid uar sagt. Ok fyrir þi kom freistarinn eptir fyrr sagda sealfs hans .xl. daga föstu freistandi hans i fyrstu sua sem Adams. af ofneytzlunni. prouandi ef hann fengi medr nockurum ofneytzlunnar fleck hann felldan. berandi honum medr sér steina. ok sua segiandi til þers at hann skylldi af uanstilltri fæduunnar fysi sigradr uerða. sem hann hungradr sæi braudit fyrir sér. Ef þu ert guds sun sagdi hann. þa

1) speiat, B 2) tilf. B 3) saal. B; skodandi, A 4) medr tilf. B 5) saal. ogs. B 6) beði, B 7) milldlicik, B

seg at steinar þessir uerdi braud. Enn af þi at freistin uerdr ok gðriz af þrimr hááttum. Þat er meðr aeggjan meðr tilteygingar lystingu ok meðr samþyekt uidr syndina. Þa faullum ugr fyrir þann skyld opt ok iðuliga bædi i lystughleikinum ok samþyktnni. Þann tima sem uer erum meðr fiandans ááeggjan freistadir. at uer berum i sealfra uarra likðmum orrostu efnit. Þar sem uer erum af likams syndinni byreadir ok getnir. Enn af þi at guds sun¹ getinn ok holldgadr i sinnar sætuztu modur kuidi Marie meyar kom utan alla synd i þenna heim. Þa þoldi hann ðnguan þers haattar motgang edr orrostu. ok fyrir þi malti hann meðr andskotans uæl at eins freistadr uerda. enn meðr engu moti mátti syndarinnar tilteyging ok lystugleiki bita hans hug edr bleyta. huar fyrir er aull su hin fiandaliga² freistni uar at eins fyrir utan enn engin fyrir innan i hans hiarta. Ok fyrir þa sauk suaradi hann fyrr sðgdum freistarans ordum a þersa leid. Sua er skrifat. at madrinn lifir eigi meðr braud eitt saman. utan helldr sðdiz hann uidr huert þat ord sem framm ferr af guds munni. Ok fyrir þi at fiandinn fann sik sigradan i þessarri sinni freistni hinni fyrstu. Þa freistadi hann guds sunar annan tima þaleidis af hegoma dyrdinni. at hann hóf hann upp yfir templum domiui. er stod i hinni heilagu Jorsalaborg. ok setti hann nidr aa hæstu musterissins hæd edr mæni. ok sagdi sua til þers. at hann uilldi at hann syndi sik meðr metnadar ræsni guds sun uera. Þiat i ollum sinum freistnanum uar þat hans aastundan ok gðrd. at hann mætti uita huert hann uæri guds sun edr eigi. Enn hann tempradi sitt andsuar. at hans freistari uar engum mun þar um minnr uiss edr efadsamligr enn adr. Ef þu ert guds sun sagdi hann. Þa stig þu sua nidr at þik skadi ecki. Hann suaradi. Sua er skrifat. eigi skalltu freista guds³ drottins þins. Ok sem fiandinn uar annan tima af þersarri ofmetnadarins freistni suiuirdr ok sigradr. Þa freistadi hann guds sunar þridia tima af agirndar syndinni. sua at hann hóf hann upp aa eitt hit hæsta fiall ok syndi honum aull ueralldarinnar riki ok alla þeirra dyrd. ok sagdi sua til hans. Alla þersa luti man ek þer gefa. ef þu uegsamar mik sua at þu fallir framm fyrir mik. Þar tjl suaradi sua Jesus. Fyrir þann skyld far i brott andskoti. at sua er skrifat. Drottin gud þinn skalltu dyrka ok honum einum mantu þiona. Nu fyrir þa sauk at hann uar meðr þrennum greinum ok þeim sðmum háttum undirlagðr⁴ ok sigradr af guds syni. meðr huerium er hann hrosadi ser ok hældiz. at hann hefði sigrat ok felld hinn fyrsta mann. sem þer heyrdut. til þers at hann fanginn fari um þann sama ueg ut af uárum hiðrtum. um huern er hann geck inn þann fyrsta tima

¹) er tilf. B ²) fiandliga, B ³) saal. B; gud, A ⁴) undirlagðr, B

sem¹ hann fangaði oss ok ufréalsadi. Þá hvarf hann i brott at sinni fra uarum herra. enn guds englar komu til hans i stadinn ok þjónaðu honum. *scolastica hystoria*. Annan tima kom hann aptr til hans a sealfum hans piningar tima. ok ætladi þá af dauðans ogn ok otta hann at fella ok yfir at stiga. Enn hann uard þá medr ollu fulluliga sigradr ok bundinn i heluiti. allt til þess tima sem Antikristr man fæddr uerða.² Þá man³ hinn uersti lauss uerda. eptir þi sem hinn heilagi Johannes segir fyrir aa sinni bok Apocalipsi. Þat truíz ok at þukinn hafi manz mynd tekit upp aa sik. sua sem hann freistadi uars herra. til þers at hann skyldi sua bæði sealfan hann leida mega ok tala med honum. Enn huat er allar þersar fiandans freistnanir hafi uordit aa hinum sid-azta degi uárs herra fðstu at eins. eðr hafa nockurar af þeim fyrri uordit. sua sem a sinum degi huer þeirra. þá er eigi þar um fulluliga i skriptinni urskurdr ueittr. uardar oss ok þat eigi uissuligarr at uita. Fastadi uarr herra þersa faustu i eydimörk milli Jorsalaborgar ok Jericho.

Gregorius in omilia. Enn af þi at uer haufum nu af sealfs hans eptirdömum byriat ok upphafit uara .xl. daga faustu. sem oss er til idranar ok yfirbota uars syndaligs lifnadar skipat. þá er oss þat medr skynsemd skodanda. fyrir huern skyld þersi [sami bindandis timi.⁴ sem uer kaullum langafaustu. skal hellz um .xl. daga taulu⁵ geymaz ok halldaz. Hinn signadi Moyses fastadi .xl. daga aa fiallinu Synay. sua at hann aat huarki ne drack. til þers at hann skyldi þar guds lög af sealfum honum þiggia. sem ofarr meirr man heyrar mega. Hinn heilagi Helias fastadi ok .xl. daga i eydimörkinni. Sealfre lausnari uarr ok skapari til mannkynsins komandi fastadi ok sua .xl. daga. at hann tok medr aullu enga fædu. Ok fyrir þi skulum uer eptir hans dömum aa þessum tima aar eptir ár medr þeirri mestu bindandi⁶ sem uer megum ok tilheyriligt er möða ok megra uara likami. Er ok fertugfolld tala fyrir þá grein einkannliga greind. geymd ok halldin i þersarri faustu bindandi.⁶ at aull þau kraptanna uerk sem i tiu laga bodordum standa saman fremiaz ok fullgðraz um fiorar gudspiallanna bokr. *Beda supplicam.*⁷ *cap.* Fastadi guds sun ok fyrir þá grein .xl. daga fyrir sinn likams dauda. þann tima sem hann þurfti eptir likamsins eðli⁸ fædunnar ok hans uar freistat. sem fyrr uar sagt. sa sem helldr kom til þess hegat i ueroldina at fylla lögmalit enn fyrirdiarfa þat eðr sundr at leysa. Enn hann aat ok drack medr sinum lærisueinum eptir upprisuna. þann

1) þer heyrðut. til þers at tilf. B 2) uera, B 3) hann tilf. B 4) [sambindendis timi, B 5) fyrst, B 6) bindendi, B 7) supplicum, B 8) tilf. B

tíma sem hans signaði líkami hafði tekið sína fullkomna dyrd ok hann þurfti enga fædu. sú sem hann útradiz þeim um .xl. daga fyrir sína uppstigningh. synandi súa í sealfum sér fyrir .xl. daga fóstu uart starf ok erfíði. enn synandi í hinni fædutekiunni sealfs hans huggan meðr oss uera. terminerandi hana enn um .xl. daga. þíat¹ í þersarri lölu merkiaz aull ueralldarinnar rás ok umferd. meðr aullum þeim monnum sem fyrir sealfs hans gípt ok miskunn uerda til hans kalladir. þar sem .x. laga bodord. þau sem allir uer erum skyllðugir at hallda. dreifaz meðr hans miskunn² allan þenna fíorskiptan³ heim. Tíu ferfalldaðir gera .xl. þíat alla þa menn samnadi hann til af austri ok uestri. af nordri ok sunnan af uthafinu sem hann leysti. Nu þar sem hann fastadi .xl. daga fyrir líkams daudann⁴ þurflandi fædunnar næringar. uar sem kallandi minti oss aa. at uer bindimz ok halldim oss fra þersa heims fystum ok girndum. Enn þar sem hann aat ok drack enn um .xl. daga eptir sína upprisu. þar sem hann þurfti þa engrar þers háttar næringar. þa uar sem hann kalladi oss syndugum ok ustyrcum sinnandi ok súa segiandi. Se her [er ek⁵ meðr ydr allt til ueralldarinnar endalyktar.

Gregorius in omilia. Er ok nu annarr skynsemdar skilningr af þersum fóstutíma. þíat fra þeima sunnudegi. sem nu er kominn. eru .vi. uíkur [framan til⁶ hatíðlíg ok fagnadarsamlíg paskatíma. Nu súa sem sunnudagarnir .v. eru eigi til faustu⁷ taldir. þa uerda eigi meirr af þersum .xl. ok .ii. eptir. súa at til faustunnar [se taldir.⁸ enn .xxx. ok .vi. dagar. Nu meðr þi at aarit hefír í sér .ccc. ok .lx. daga. enn uer þuingumz aa .vi. daugum ok .xxx^m. þa er sem uer gefim ok gorim gudi tíundir af aullum aarunum. at þar sem uer lífdum⁹ driugum alla aarsins tíma eptir sealfra uarra leik ok lýstingu líkamsins. þa [þíam uer oss¹⁰ ok þuingim¹¹ fyrir skaparans ok lausnarans skyllð. bæði í faustum ok annarri bindandi¹² aa sealfs hans tíundar tíma. Þíat á sömu leíd eígum uer honum at offra ok gðra tíundir af aullum uárum lífdaugum. sem oss er í lögunum skyllðulíg bodit at offra gudi ok gora rettar tíundir af aullu uaru godzi ok ueralldarinnar audæfum. Megri nu at þi huerr sem einn ok mæði sinn líkama. lemi ok fyrir leggi¹³ uleyfðar girndir. eptir þi sem kraptr ok orka uinnz til ok uídrkuemíligt er. deyði ok drepi meðr aullu líotar ok leidar líkamsins lýstingar. til þers at hann uerði eptir postolans ordum Paals lífandi fórn. Upp. aa þann hátt ma guds fórn ok offran bæði sæfaz ok þo

¹) mgl. B ²) saal. ogs. B ³) ferskiptan, B ⁴) andann, B ⁵) [ek er, B
⁶) saal. B; til paska, A ⁷) fóstunnar, B ⁸) [megi teliaz, B ⁹) lífdim, B
¹⁰) saal. B; seam uer, B ¹¹) þuingim, B ¹²) meðu, B ¹³) hann ok
allar tilf. B

lifandiss uera. at madrinn deydi meðr. ser rangar likams fystir. enn fyrir uerdiz eigi þi helldr eðr þreytiz annars kostar. i þessu lifi. Nu sua sem hórundin¹ dró oss i glæpinn. sua sem hon uar² of kát alin. þa leidi hon oss meðr hialpsaunligri mædingu þiad ok þuingad³ apr til leidrettu ok liknar. Upphafsmadr uars dauda geck ut af lifs bodorðum fyrir avoxt ok epli fyrirbodins ok bannads tress. ok af þi at uær fellum fyrir sædutekiuna i brott af Paradisar fagnadum. þa risu uær fyrir faustunnar bindandi⁴ upp til þeirra. eptir þi sem uær eflum ok orkum. *Augustinus.* Nu af þi at uær eigum meðr .xl. daga föstu at byria oss ok bua moti uárs herra helganum ok sealfs hans holldtekiu. þa geynum fyrir guds sakir. at uær fastim aa þua mörgum dögum falslausliga fyrir sakir⁵ uarra synda. sem guds sun fastadi fyrir tilskylldan uarra glæpa ok afgerda. Ok fyrir þi gai⁶ þess allir iafnsaman ok geymi. at engin dirfiz at snæða nu nöckurn dag optarr enn einn tima sunnudaga i milli. utan sa se nöckurr einn eðr fleiri. at fyrir siukdoms sakir faai eigi fastad. ok eti þo fyrir þann skylld meðr sût ok sárri anduarpan harmþrungins hugar leyniliga sér einn saman. ella meðr öðrum siukum sinum lika.⁷ at hann ma eigi sinna ok samþyckia audrum sidlátum kristnum monnum i sinni faustu ok annarri bindandi.⁸ ok sua láti hann⁹ leyniligaz séér þa luti bua. sem honum eru naudsynligir. þiat honum byriar meðr öngu moti at bidia eðr bida nöckurum heilum manni þat bil til bordz meðr séér. [at eigi¹⁰ auki hann iafnframm sinum krankleika sér synd ok sekt af annars ofneytzlu. Ok enn þi framarr.¹¹ ef hann uill¹² fulluligha uel göðra. þa aa hann at ucita þi meira godz ok framarr hinum fatæka sem hann fær eigi fastad. til þers at hann leysi ok lækni sua þær sinar skadsemdir meðr olmusugerdinni. sem hann fær eigi grætt fastandi. Fastan er uissuliga god i guds augliti. enn þo er olmusugiofin fyrir hans sakir göðr enn betri. Nu sa sem huarttueggia ma ok gorir sua. þa fremr hann fyrir guds skylld at gera goda luti tua. Ma hann ok eigi efla at göðra bada. gefi hann helldr aulmusuna. ef hann kann faa. Ef madrinn hefir eigi megat fasta. þa nægiz honum aulmusugiofin. þo at hann fasti eigi. Enn fastan ma honum meðr engu moti fulluliga nægiaz eðr halldkuemaz utan aulmusugiofina. utan þeim sem hann er sua fatækr. at hann hefir ecki uetta til at ucita þurfandum. þeim sem sakir sinnar fatæktar eru sua uidlatnir. at þeir megu ecki þess háttar godz audrum ucita. Vinz at fullu ok nægiz einn saman goduili. eptir þi sem himnakonungs hird ok englar

¹) girndin, B ²) glöð ok tilf. B ³) þuingiat, B ⁴) bindendi, B ⁵) sialfra tilf. B ⁶) gaið, B ⁷) saal. B; likar, A ⁸) bindendi, B ⁹) sem tilf. B ¹⁰) [tilf. B ¹¹) at tilf. B ¹²) tilf. B

sögdur ok sungu á sealfs hans burdartíma sua talandi. Dyrd se gúdi i hinum hæstum lutum. ok aa iardriki se fridr þeim monnum sem god-uiliugir eru. Enn huerr megi sakir fatæktarinnar þruggliga¹ utan allz² otta sik afsaka. þar sem uárr lausnari heitr i gudspiallinu ok iátar meðr sealfs sins munnni. at hann skal fullkomlight [uerkkaup aumbuna þeim fyrir.³ sem hinum fatæka ueitir einn kalldan uatzdryck. Ok fyrir huern skyllid tok hann helldr þa kalldan til enn heitan utan fyrir þann skyllid. at sa sem fatækr ugrí edr uríkr skyllidi eigi sakir elldiudarleysis edr ketla⁴ sik afsaka mega. at hann mætti eigi þann sama dryck heitan gera. *Gregorius in omilia.* Ok enn þi framarr. at þo at einn huerr hinn fatækazti meggi þenna hinn kallda uatzdryck eigi ueita. þa heitr sealfs sanuleikrinn oss allt at eins þrugga⁵ aumbunarinnar uán fyrir einn saman goduiliann. þiat alldrigi⁶ er höndin þa meðr ollu tóóm fyrir gudi edr lutlaus [fyrir gudi.⁷ er hiartans herbergi er i sealfs hans augliti fullt af goduilianum.⁸ Ecki ueita ma þat offraz edr fornferaz at gudi se þægiligra enn goduilinn. Enn þat er sannr god-uili. at ueita ok gera þat eina oðrum. sem þu uill giarna at uidr þik se gort. nita ok eigi þat oðrum sem þu uill⁹ at þer se gort ok ueitt. skunda ok hialpa naungi þinum i hans þurft ok naudsyn. eplir þi sem þu eflir ok orkar. enn uilia þo [enn framarri¹⁰ stoda honum ok stetta.

Af sliku ok odru þilíku þa er engin driugum sua latr. lágr edr litils háttar. at hann megi aurugggr ok ottalauss um uera. at hann hafi eigi þegit nðckut eitt edr fleiri af þeim pundum ok gozi. sem sealfs guds sun segir i gudspiallinu sua sem meðr nockurri dæmisaugu. fra þi er hann hefir maunnum ueitt sealfs sins láán her i uerolldinni. þeim til æfinligs uerdleiks ok auaxtar sem sua uilia meðr honum hafa sem hann hafdi. þar sem hann segir undir þeirri saumu dæmisögu. at hann feck einum .v. pund. auðrum ueitti hann .ii. pund. enn oðrum .i.¹¹ Enn af þi at sa hinn sami sem alldri¹² hegomar segir sua sem meðr hotanar¹³ ordum fyrir. at hann man optir langan tíma til þers aptr huerfa¹⁴ i uerolldina at krefia þa skilreckiss ok skynsemdar af ueittum pundum ok uelgórningum. þa erum ugr aamintir at hugleida þat hiartaliga. at ugr [faaim ok¹⁵ fallim eigi i þyngra uars herra dom i þeirri hans hegatkuámu. sem hann ueitir oss framarri ok meira enn auðrum monnum her i uerolldinni. þiat aa sömu leid aukaz ok uaxa gíafanna reikningar ok skynsemdir sem¹⁶ gíafirnar aukaz. Ok fyrir

1) vruglega, B 2) allan, B 3) [verðkaup fyrir taka, B 4) ketla, B 5) urugga, B 6) alldregin, B 7) [mgl. B 8) godum vilianum, B 9) villt, B 10) [slikt edr framarri, B 11) eitt, B 12) engan lut, B 13) hotunar, B 14) hegat tilf. B 15) [mgl. B 16) sialfar tilf. B

þat sama skyldaz huerr sem einn at uera¹ þi litillatari ok þionostu-
fullari fyrir allar þær guds gíafir ok láán. er honum ueitiz her. sem
hann skilr sik sealfum honum meirr skyllugan i reikningar gerdinni
ok skynsemdar gialldinu. Ok þo má engin þat meðr sannindum segia.
at hann hafi ekki þers háttar pund þegit. ok fyrir þann skyllð þurfi
hann enga skynsemdar reikning at gora. þiat iafnuel man hinum fatæka
þat hit minzta sem honum ueitiz at þi uerda. sem hann hafi ndöcut
pund þegit. Sa er einn sem hann hefir til þers skilning ok skynsemd
þegit at predica fyrir audrum monnum. ok þat sama embætti uerdr
hann af þi pundi skyllugr at ueita. Annarr hefir þegit ueralldig
auðæfi. ok af þi sama pundi uerdr hann skyllugr at reida ok ut at
greida. Sa er rettliga hinn þridi. sem honum hefir huarki mikit ueitz
af andligum skriptarinnar skilningi ne af ueralldar gozi. utan helldr
hefir hann numit þa mentanar list ok íþrott. sem þar af ma hann sædaz
ok uel fara. þersi hans mentan uerdr honum druggliga at pundi. Enn
er sa ok einn sem engin af aullum þersum .iii. hefir þegit. enn þo
hefir hann heimolligt herbergi meðr uel rikum manni. ok þat sama
heimilishus ok herbergi er hans pund. sua at hann uerdr skyllugr
at tala fyrir hinum rika mauni af hins fatæka uegna. ef hann uill eigi
fordæmaz fyrir þat. huersu hann helldr inni sinu pundi. Nu sa sem
hann hefir skilningaruit til frammburdrar fengit. þa geymi hann ok gai.
at hann þegi eigi af þeirri predican ok framburði. sem honum til
heyrir. Enn sa sem hann hefir ueralldar goz meðr höndum. þa uaki²
hann ok uakti sik uel. at hann ueiti þat godz uidrkuæmiliga sem gud
gaf honum. Enn hinn sem meiri mentan enn annat ueralldar láán hefir
fengit. þa hafi mikilliga studeran ok astundan til þess at partera hana
sua ut af sér. at hans náungar uerdi honum uel uiliandi. Enn sa sem
hann hefir stund ok stad at mega³ tala meðr⁴ hinn rika mann. þann
tima sem honum likar. þa ottiz at hann falli eigi i fordöming fyrir
sina pundtekiu. ef hann flytr ekki fyrir hinum rika biðianði⁵ fyrir
hinum fatæka. [þa er⁶ hann ma þat uel gðra. Sa domandinn sem at
sidaztu man koma. krefr sua mikit ut af huerium uarum sem hann gaf.
Ok fyrir þi mætti huerr sem einn dagliga hugsandi uera meðr sealfum
sér. huat er honum hefir uerit ueitt. til þers at hann megi þar fyrir
ndökuru framarr ok druggligarr gðra ok giallda gudi skynsemd af þi
uelgðrnings pundi. sem hann hefir honum ueitt.

*Augustinus.*⁷ Er ok nockurr enn sua fatækr. at hann megi eigi
fæda edr annat þers háttar gods hinum fatæka ueita. þa lati hann þo

¹) g tilf. B ²) uari, B ³) mgl. B ⁴) saal. ogs. B ⁵) biðian, B ⁶) [ef, B
⁷) tilf. B

allt at eins bua pilagriminum sæng. edr þeim audrum sem þurfandis er. i einni huerri kra edr hyrningh sins herbergiss.¹ Huat munum uær ella segia edr suara. edr hueria afsakan manum uer þa hafa mega. sem her haufum mörg stór hus ok mikil herbergi. ok uirdumz þo uarla nðckurn tima hinum fatæka uart hus at ueita. sua sem uuitandi ok enn helldr mistruandi. at Jesus Kristus er þa inntekinn huern tima sem² pilagrimr edr annarr fatækr er³ inntekinn. eptir þi sem hann sealf segir. at hann man tala til rettlatra manna at hinum efzta domi sua segiandi. Gestkominn uar ek ok tokut þer mik inn i ydart herbergi. ok sua langan tima sem þer gerdut einum af þersum hinum minztum minum monnum. þa gordut þer þat sealfum mer. Ef oss þickir miok erfilt. leidint ok leidigiarnt at hysa ok herbergia Jesum Kristum i fatækum monnum her i uarri faudurleifd ok fostrlandi. þa ma oss miok rædiligt þickia. at hann gialldi oss ok aumbuni sua eptir uarri uerðskyllan. at hann herbergi oss eigi ne inntaki i sina eylifa sæmd ok sælu. Ok ef ugr haufnum honum her aa iardriki. þa eigum uer ok megum mikilliga ottaz. at hann hafni oss annan tima i himinriki. eptir þi sem hann segiz a fyrrnemndum tima⁴ til ranglatra manna tala skulu. Hungradi mik ok gafut þer mer eigi at eta. gestkominn uar ek [ok tokut þer mik eigi inn i ydart herbergi.⁵ ok sua lengi sem þer gerdut eigi einum af þessum hinum minztum minum monnum. sua gerdut þer eigi mer. Enn uidr þi sem eptir ferr ok þar fylgir. firri sealfr guds sun oss ok meðr sealfs sins miskunn frealsi oss. er hann man til þeirra salugra sua tala. Huerfit brott fra mer þer bauluadir menn i þann eylifa⁶ elld. sem diðllinum er fyrirbuinn ok hans englum. Þersa luti skylldim uer fordaz ok hiartaliga heyra. enn eigi sua. at þegar⁷ lidi ut um annat eyra. enn inn gengr um annat. utan helldr heyra ok hugsa þessor sealfs hans ord sua dyggiliga ok truliga. at af uarum kennidomi⁸ mætti iafnuel eigi sidr adrir menn hafa þau af uarum ordum⁹ sem godum monnum til heyra.

Gregorius. Einn fagrigr ok hardla frægr lutr. þo at ægi langr til frasagnar. synir ok sannar uars herra sðgn ok fyrirheit. sem her fylgir. Nockurr godr husbondi lagdi¹⁰ sik mikilliga medr ollu sinu hyski ok heimolligu¹¹ folki til gestrisnis starfs ok astundanar. ok hafdi dagliga utlenda¹² pilagrima i sinu boði ok at bordi medr séér. A nðckurum degi uar einn pilagrimr meðr fleirum audrum kalladr ok inn¹³ leiddr til hans borðz.

1) herbyrgis, B 2) þurfandi tilf. B 3) enn tilf. B 4) tilf. B 5) [tilf. B 6) saal. ogs. B 7) leið tilf. B 8) kenningum, B 9) ok eptirdæmum tilf. B 10) sagði, B 11) hegomlegu (!), B 12) menn tilf. B 13) var, B

ok sua sem hann husbondinn sealfr eptir sinni hæuersku¹ ok manndoms maneri gtladi² at gefa honum handlaugar ok hann sneriz nockut sua i fra gestinum at taka uatnkarlinn. þa uar sia hinn eini pilagrimr honum sua skiotliga horfinn. sem hann ætladi handlaugina at gefa.³ at hann fann hann huergi. Ok sem hann undradiz medr sealfum ser. huersu þetta hafdi uordit. þa uitradiz uarr herra honum á næstu nátt eptir. ok taladi sua til hans. Adra daga hefir þu mik i minum limum inntekit i þitt herbergi. enn i giar⁴ tokt þu mik inn sealfan. Se nu. várr herra uitiar þegar löngu fyrir domsdag þeirra manna fyrir sealfan sik her i uerolldinni. sem hann hysa⁵ ok herbergia þo i hans limum fatækum monnum [sem þer heyrdut.⁶ ok gerum uer oss allt at eins lata til [gestrisni frealsleikans.⁷ slíka giptu ok gefu sem ugr megum fyrir hana faa. Ef nõckut torg uæri þat. aa hueriu er þer heyrdut .c. gullpeninga ganga ok ut gefaz fyrir einn koparpening. þa mundut þer allir þagat skunda sem skiotlaz driugum medr allt godz ydart. ok kalla þa uesla ok uitstolna er eigi rynni sem fastaz.⁸ enn beria þa meðr brædi ok bannanarorðum. sem yðr helldi ok hindraði af þersarri ferd. Virðum nu at þi ok skodum medr skynsemd. huilíkr kraptr er gestrisnin er fyrir guði. Biodit Jesu Kristo her til bordz meðr ydr. til þers at þer megit þar fyrir inn takaz annars heims i hans eylifar himinrikis ucitzlur. ok ueitit honum utlendum ok fatækum nu til þers ydart herbergi. at þer takiz eigi af sealfum honum at hinum efzta domi sua sem utlendir ok ukendir. utan helldr taki hann ydr þa fyrir yðra ucitzlu ok uelgðrninga sem eiginliga ok heimolliga menn inn i sitt ríki. Þetta sama birtir oss ok tór sáá atburðr. sem hinn heilagi Gregorius pauí segir enn ifra annan tíma. at sua sem nauður hardla sæmilig husfreyia ok sidlát i Romaborg gekk æinn dag eptir uana sinum sakir heilags bønahaldz til kirkiu guds píslaruátta þar i borginni. ok hun byriadi sina ferd i brott fra kirkiunni. þa fann hun tua munka meðr utlendum bunadi standandi a ueginum fyrir sér. ok fyrir þann skyllt at hon ætladi þersa menn uera fatæka pilagrima. þa baud hun at þeim skyllti gefaz fyrir guds sakir nockur aulmusa. Enn fyrr enn sa sem aulmusuna skyllti þeim framm selia fengi þat gort. þa gengu þeir at henni ok sögdu sua. þu uitiar nu ok kemr nu her til ockar. þar fyrir munum uid uitia þin áá domsdegi ok ueita þer huat er uid megum. Ok þegar hurfu þeir fra henni at syn. sem þeir hauðu þetta talat. En hun rædd ok ottafull af þersi uitran ueik ok uendi ser aprt til kirkiunnar. ok badz þar fyrir hardla lengi medr mikilli taara uthellingu.

¹) samvizku, B ²) tok, B ³) honum tilf. B ⁴) i giær, B ⁵) her tilf. B

⁶) [ugt. B ⁷) [gestrisnis frealsleika, B ⁸) skiotaz, B

ok uard bædi aa böninni æ þi stadfastari ok godfusari sem hun var¹ a fyrirheitinu bædi fegnari ok uisari.

Augustinus. Gðrum at þi sua sem uer uarum fyrri eggjadir ok ámintir. at aulmusunnar frygd ok feiti prydi ok fegri uarar föstur. þiat fastan er þa leið² fallin utan ðlmusunnar sem lios ok lampi er utan oleum eðr annat lysi. Ok sem þat lios. sem sua er kueykt at³ eigi er nockut lysi medr. ma riuka enn eigi lysa. upp aa þann hátt pinar su fasta ok kuellr likaminn. sem engin ferr ok fylgir aulmusan medr. enn lysir eigi salina edr birtir medr sannleiksins⁴ liosi. Látum nu at þi uarar faustur sua fallnar uerda sem komnum tima til heyrir. at uarir daguerðir ueitiz fátækum monnum. at ugr hirdim þat helldr i þeirra fátækra manna haundum ok hungradum kuidi. sem ugr mundim⁵ ella um mornana snætt hafa. enn i uarum klefum edr matkaussum.⁶ þiat fátæks manz hönd er sehirdzluhus Jesu Kristi. hon hirdir þat ok uardueitir i himinriki. sem þalcidiz eydiz her aa iarðriki. þiat uerdskyllðan gods uerks hirdiz ok geymiz allt at eins i himinriki. at su sæða eydiz ok upp neytiz sem hinn fátæki þiggr her aa iarðriki. Hugsum uer þat sem optaz ok iduligaz.⁷ huersu sa hinn riki madr for af heiminum. sem fyrir þa fátæka mola sem fellu nidr af hans borði bað eins uatzdropa. sua sem hann brann i annars heims kuðlum. ok fekk eigi. *Gregorius in omilia.* Eigi er þersi hinn audgi madr fyrir þat lyttir ok lastadr. at hann hafi þat rænt ok ripsat⁸ edr grimmliga grápat⁹ sem adrir menn attu. utan helldr fyrir þat at hann ueitli eigi uidrkuemiliga þat sem sealfir hann atti. ok eigi segiz þat af honum. at hann gordi áá nðckurum manni ofualld edr ofriki. utan helldr at hann mektadiz of miok ok hóf sik of háátt af þeim audæfum ok uelgerningum sem honum ucittiz.¹⁰ Hedan af er þat mikilliga merkianda ok hiartaliga hugsanda medr huilikri pinu sa man annars heims uerda hegnðr. sem hann rænir edr medr nockurri grein aflðgliga grápar¹¹ annarra. þar sem sa er medr heluilis fordæming hegnðr. sem hann ueitir eigi fyrir guds sakir silt eigit goðz. Ok fyrir þann skyllð skal engin ðrugga¹² sealfan sik ok sua segia. at hann rænir æcki edr ripsar þat sem adrir menn eigu. utan helldr nytr ok neytir þess sem honum hefir ueitt uerit uel ok frealsliga. þiat þessi hinn riki madr uar eigi fyrir þa sauk pindr. at hann tæki nðckura þa luti sem adrir menn attu. utan helldr fyrir þat at hann fyrirlét ok uanrækti uándzliga sealfan sik i þeim lutum sem honum ucittuz. ok þat sama hellt honum ok kom til heluitiss kuala. at hann uar ecki uætta hræddr edr ottafenginn

1) tilf. B. 2) þa leiðis, B 3) ok, B 4) rigrleiksins, B 5) mundum, B 6) matkaussum, B 7) idurlegaz, B 8) ripsat, B 9) gripit, B 10) saal. ogs. B 11) gripa(!) B 12) uruggia, B

her i sinni sæmd ok sælu. þat annat at hann hellt ok hafdi þa goda luti ser til ofmetnaðar ræsni sem gud hafði honum gefit. þat hit þridia at hann uar meðr öllu lullauss ok afskiptr hiartans huggiðdi ok sam-
 pining uidr fatæka menn. þat hit .iiii^a. at hann uilldi eigi frelsa sinar syndir ok leysa. iafnuel i þann punct sem hann hafdi meirr enn í nóg godz þar til. ef hann hefði sua uiliat sem hann hefði megat.¹ Takit ydr þar af hialpsamliga hugsan ok heilan skilning. huersu strangr ok stridr er guds domr uerdr sidarr. sem ofarr meirr segir eptir sann-
 leiksins ordum i gudspiallinu. at eptir þat sem huarrtueggi uar allr. hinn fatæki ok hann uar af guds englum fluttr i huilldar stad ok i fadn Abrahe. ok i annan stad hinn riki madr eptir sitt andlát uar grafiun i heluiti. Ok sem hann kualdiz þar ok hóf upp nõkut². sin augu. þa sa hann hinn signada Abraham sér miok siarlægan ok þann fatæka Lazarum i hans fadmi. huerium er hann uilldi engan manndom eðr miskunnar minning her ueita. ok kallaði þarflatliga³ til hans sua segiandi. Miskunna mer þu fadir Abraham ok send Lazarum. at hann drepi sinum minnzta framanuerðum fingri til þers i uatn. at hann kiæli mina tungu. þiat ek kucliumz saarluga i þersum loga. O ho. séé nu huersu smásmugliga ok strangliga bæði geriz godra uerka uerðlaun⁴ ok illra. Þiat sua sem Lazarus fystiz fyrr meirr i þersu lifi at fæðaz ok fylla sik af þeim brauðmolum sem fellu af hins rika manz bordi. ok engi gaf honum þi helldr. meðr samri grein sagðiz nu af hins auðga mannz kuðl. at hann uilldi giarna at einn uatzdropsi af hinum minzta fingri Lazari drypi i hans munn. Ok ueittiz honum þat eigi. utan helldr suaradi Abraham þi sem aullum oss er meðr miklum otta hugsanda sua segiandi. Sun minn. minnz nu upp aa þat. at þu þátt goda luti i þinu lifi ok Lazarus á sðmu leid illa luti. Þessi hinn riki madr. sem eigi uilldi her hinum sára fatækum manni gefa hina minnzta brauðmola af sinu bordi. uar sidan [sua leiddr⁵ ok litt at tekinn. at hann leitadi eptir at hann mætti þiggja hardla litla luti. sua sem hann uar i hormu-
 ligum heluitis kuðlum. þiat hann beiddiz uatzdropa. þar sem hann nitadi brauðmola. þat er ok mikilliga merkianda. at hinn riki madr bað ein-
 kannliga. at hann mætti kiglaz þann tima sem hann brann ok kualdiz i elldinum. þar sem uárr herra segir ekki fra þi fyrir frammi i gud-
 spiallinu. at hann hafi sik miok haft til umlestrs eðr annarrar ofmælgj. utan helldr at hann misgerði meðr ofmetnaðinum ok fasthelldi i of-
 neytzlu ok ððru yfirueittis eptirlifi. Enn fyrir þa skynsemd at þat er optliga skriptarinnar hátt. at þar sem hun talar af einshuerium lut.

¹) maatt, B ²) sva tilf. B ³) þarflatlega, B ⁴) verðskyllðan, B ⁵) [leiddr sva, B

þá tér hon ok synir æigi sidr þann annan meðr sinni teiknan ok [tiluisan leyniligri.¹ sem hon talar eigi til. þá segiz fyrir þá grein uel ok rettliga. at heluitiss elldr brendi þann ok pinaði saarlígaz i tungunni. sem yfirugtiss illa ok uidrkeðmiliga hafði i ueitzlunum fengiz. at mælgín er i þeim storlíga² tilgiðrn. Þíat þat er ofdryckiunnar uani. at henni fylgir fyrst mikil margmælgí. enn eptir þat lystir menn at sla ser lausum ok leika. eptir þi sem af Ebreis er skrifat in exodo. at þat sama folk sat sér fyrst at eta ok drekka. enn síðan er þat uar gort. þá stodu þeir upp at leika. Ok enn i dag er þat ofdryckiumanna manér. at tungan røriz fyrri til hegoma talsins enn líkaminn røriz til leiksins. Ok fyrir þi brann hins ríka mannz tunga mest ok sárlígaz eptir sealfs hans tilskyllðan. at hann hafði i sinum uidrkuemiligum ueitzlum i margmælginni mesta lagi syndgaz ok misgert. þau ord ok orskurdr hins agíða Abraham eru ok hiartalíga hugsandi ok meðr mikilli rædzlu i minni festandi. sem hann suaraði opt nefndum ríka manni. eptir þat sem hann hafði honum meðr áminningu teed. huersu marga goda luti hann hafði þegit i þersu lífi. ok huersu Lazarus hafði þar i mot kellt³ aa ser marga kránka luti. fyrir þat sama huggaz hann nu. talaði hann til hins audga manz af Lazaro. enn þu kuclz nu. þer sem nockut mikít ueralldar godz hafit þegit her. skulut þar meðr ottaz þat godz meðr nockuru moti. ef mer líkar sua at tala ok til ordz at komaz. ok fyrir huería sauk. utan þa. at ydr ueitiz⁴ þat eigi sua i uerkkaup⁵ ok fulla samuirðing fyrir þau god uerk sem þer hafit gert. þa er þat uissulíga synt. at hann hefir gert nõckura þa illa luti sem reinsaz þurfu. ok þær sömu hans syndir ok afgörðir reinsadi aureignarinnar⁶ elldr. enn hins ríka manz ðubunaði sæmd ok sæla þersa líðanda lífs.

Nu allir þer sem her [þíggít mart⁷ ok mikít godz i uerolldinni. ok þo hugsit þat íafnfrámm. at þer gðrit suma luti ual. þa uerit um þat hræddir. at þeir sömu godu lutir ok þeirra farsælld. sem ydr ueitiz⁸ her. uerdi ydr eigi at fullri aumbun allra þeirra goðra luta sem þer hafit gðrt. Ok þann tíma sem þer seait nokkura fataka menn fremia þa einshueria luti sem liotir ok lastsamlígir.⁹ eru. þa fyrirlitit þa eigi þi helldr ok lastit þa ekki. auruilniz ok ecki af þeirra uegna. at þeir megi eigi¹⁰ uel fara. þíat fatakis elldr ok ofn fær lettlíga þat uel reinsat. sem lítils háttar yfirgirnd ok líksamlígr syndalífnaðr hefir saurgat. Ottiz helldr fyrir þa sauk hardla mikillíga af sealfum ydr. at þat kann henda. at þeim ueitaz margir farsællígir lutir i þessu lífi.

1) [leyniligri tilvisan, B 2) storlegans, B 3) her kíglit, B 4) uirðiz, B
5) uerðkaup, B 6) qreignarennar, B 7) saal. B; þíggia. marga, A
8) ueitiz, B 9) lastsamir, B 10) mgl. B

sem aðr hafa marga illa luti framit ok daaliga framm farit. Enn fyrir þann skyld at þer skildut¹ nockut sua af gudspiallzins ordum huilld ok fagnat hins fataka Lazari. ok eigi sidr hins rika manz prisund ok pinu. þa hugsit ydr um hiartaliga ok freistit. at þer faait nockura þa² fataka menn ydr procurerat. sem ydr megi á sidarsta doms degi fyrir ydrum glæpum ok afgerðum fyrir sealfum guði tulkar ok tēnadarmenn uera. Marga Lazaros hafi þer nu þa her. sem fyrir durum uti liggia ok miðk eru þurfandi þeirra aulmusumola ok annarra minninga. sem dagliga falla nidr eðr brótt beraz af ydru borði. þat bil sem þer erut sæmiliga saddir. Fyrirsögd gudspiallzins ord skyldi oss mikilliga læra ok lokka til at fremia ok fylla þessor milldleiks bodorð. þiat uær finnum dagliga fataka Lazarum. ef uær leitum³ hans ecki uætta.⁴ fatakir menn syna sik þraliga. ok þeir saumu bidia oss nu her. sem oss mætti þar uerða⁵ fullingsmenn ok formælendr i sinum bönum. Geymit at þi fyrir guds skyld. at þer fyrirtapit eigi ok tynit miskunnar timanum. uanrækit eigi medr uutrigrigi uanrækni ueittar þers háttar lækningar. ok hugsit til kualarinnar fyrir kualar timann. Nu sem þer seait einn huern fatakan. þann sem hans lifnadr ma lettliga i nockuru liotr edr lastandi uerda.⁶ þa skyldi hann helldr uerda til umbotar áminntr enn fyrirlitinn eðr hafnadr. til þers at sua mætti til bera. at þer uikit ok uendit hans daligum uerkum ydr⁷ til milldleiks uerka ok uerdleiks auuaxtar. ef þer gefit honum bædi samt aulmusunnar braud til sadningar ok aminningar ord til hirtingar. ok hann mætti þar þiggia tuenna fædu bædi andaliga⁸ ok likamliga. sem hann bað einnar at eins. Enn meðr þi at hann hafi ðnga daliga frammsferd. þa er hann mikilliga uirdandi sua sem uarr flutnings⁹ maðr ok formælandi. Huersu marga menn seam uer uitum ekki uætta til. huers uerdleiks þeir eru fyrir guði. ok fyrir þa grein er oss yfir ollum kristnum monnum þi framarri ok fagrligarr látanda. sem uær uitum sidarr huiliks¹⁰ uerdleiks huerr er.

Þetta sama synir ok sannar sa atburðr sem hinn heilagi Gregorius segir ifra. at nær þeim tima uarð a hans döggum. sem hann geck inn i þat sama munklifiss klaustr. sem hann hafdi af sealfs sins gozi reisa latit i Romaborg. meðr þeim .vi. audrum sem hann hafdi medr sinu gozi i Sikiley medr ollum þeirra rentum ok inntektum göðra latit. Hann segir. at nöckur gömul kerling berandi systra klæðnat hafðiz¹¹ uidr nærri uarrar fru kirkiu i borginni Roma sem Redempta het. Hun hafdi uerit fyrr meirr þionostukona¹² ok læridottir þeirrar sömu

1) skyldut (!), B 2) *mgf.* B 3) leitim, B 4) *mgf.* B 5) vera, B 6) vera, B

7) *mgf.* B 8) andlega, B 9) fulltings, B 10) huers, B 11) þar tilf. B

12) þionostumeyia, B

Herundinis, sem hardla fræg ok frægilig uar af mörgum ok miklum krapta uerkum, ok hellt einsetu lifnat eptir þi sem fluttiz áð síðllum þeim sem Prenestini heita. Þersi gamla kerlingh Redempta tok inn til sín i sitt herbergi þær .ii. meyar meðr samá klædnaði, sem onnur hét Romula, enn adra þa sem eptir lifdi sagðiz hann pauinn kenna at syn enn eigi at nafni. Helldu sik ok höfðuz þar uíðr allar samt langan tíma meðr miok fatækum ok þo eigi þi sidr hardla sidferdugum ok sæmiligum lifnaði. Ok þo at þær tuær hennar lærimeyiar lifdi baðar storliga¹ sæmiliga, þa geck Romula þo langt um framm hinnar fagrar framferdir i sinum heilagum bönum [ok haleitum² kraptalifnadi. Þiat hon uar driugum um framm dömi lydin ok eptirlát, einkannliga þolinmod ok geymandi allra tilheyrligra þagnartíma, temprandi fagrliga allt sitt tal ok tungu, hafandi hana opt ok iduliga til heilags bönahalldz. Enn þat kann þo at henda, at þeir hafi nockurar uanuirkur i sinum framferdum ok uerkum fyrir augum hins aggetazta ok haaleitazta höfudsmids, sem fyrir manninum synaz algðruir³ uera, sem uer uhagir menn lofum þann innsighlissgröft sua sem algeruan ef uær seam hann, sem honum grafurinum⁴ uirðiz eigi algðrr, ok [hugsar sik um ok séer upp aa sinn gröpt, þetta suerfr hann⁵ ok setr til betr, slær hann ok sléttir til betranar ok fullkominnar umbotar, ecki þi sidr at sa lofaði sem eigi kunni sea. Bar her nu ok sua til, at likami þersarrar Romule uar sleginn meðr sua mikilli líkþra, at hun la sua mörg aar kaurlegsmadr, at hun matti sér driugum sealf ecki uætta uinna.

Her segir fra Ysaach sonar(!) Abrahams ok Rebecku husfru hans ok fra burð þeirra Esau ok Jacobs.

44. Nu er þar til maals at taka sem fyrr uar fra horfit, at Ysaach sun Abrahams hafdi tekit Rebeccam dottur Batuels sér til eiginnar husfru, þann tíma sem hann uar fertugr at alldri. Enn sua sem hann fann ok prouaði um langa tíma nær um .xx. aar, at hun uar kona ubyria, enn hann uissi þo i annan stad guds fyrirheit uid fedr sinn Abraham, at fyrir sealfan sik skyldi ok mundi⁶ hans kyn ok afkuæmi fiolgaz ok margfalldaz, þa bað hann til guds, at hann fylldi meðr honum þetta hit sama sitt fyrirheit. Guð heyrði bön hans. Fann Rebeccha þi næst, at tuennr burdr hafdi byriaz meðr henni, ok eigi uar langt til þers sem uán uar at hon mundi sæda. Þa fann hon at

1) storlegans, B 2) [saal, B; alettum, A 3) algiorfer, B 4) grafurinum, B

5) [sem hann séer sik vm. suerfr hann af, B 6) myndi, B

huarr getnaðrið geck ok gerdi [i moti audrum¹ sua sem kifandi² sin i milli i hennar kudi. meðr þeirri grein at pilltarnir ræðuz sua ymissliga ok þo iafnskiptiliga. sem huarr uildi audrum fyrr fæðuz ok framm koma. eigi fyrir þann skyld sem nockurir menn hafa skilit. at þeir hefði eigi þar nogt rum ok hægt i sinnar moður kudi sem þeir uaru komnir. utan helldr uar þat sua af guds uilia ok tilskipan. þers sem þat syndi þa þegar ok birti meðr þeim obornum. sem sidarr kom framm meðr þeim fæddum ok fullkomnum. þiat þann frumgetnad auðlaðiz annarr ok fekk fyrir guðliga miskunn ok fyrirhyggju.³ sem annarr atti fyrir alldrs sakir ok natturu. ok þann aaskilnad merkti hann þegar meðr þeim ufæddum. sem löngu sidarr kom framm ok fullkomnaðiz meðr sealfra þeirra afspringi ok ættmonnum.

Nu sem modirin⁴ uar her af halldin miok þungliga. þa sagði hon sua. Huat mundi mer naudsyn at hafa getit nockurn burð til þers at þetta kiæmi eptir. Ok er hon auruilnadiz driugum ok þottiz eigi⁵ uita. huersu hennar hagr mundi uerda edr greidaz. þa for hon at radfrettaz af gudi eptir þi huersu uerða mundi.⁶ þa uar engin stadr þa enn edr nockurs kyns háttir til þers einkannliga skipaðr. ok eigi fyrir hueria⁷ er menn mætti þilikra luta uisir uerda. Lettliga segir Commestor at hon for til fiallzins Moria. þar sem Abraham gordi gudi alltarit. ok hafi þar gudi fornfært ok legit aa skinnum er af kuikendum uaru flegin. þeim sem hon offradi. ok hafi⁸ henni sua i suefninum guds annsuor uitrad uerit. þat ma ok uera. at hon hafi meðr þi maneri sem hon sa meðr sinum fedr gort. laurum þat sem þeir segia þrikuislat⁹ uera lagit sér undir höfuð. af hucriu [er þat segiz¹⁰ at eins eptir sögn Ysidori. at alldrigi slai¹¹ þat ne grandi þi nockur ellding. ok hafi legit þar meðr aa kuistum þessa tress sem heitir [agnus castus.¹² til þers at hun skyldi eigi uidr nockurar seonhueringar uðr uerda. medan hon suæfi. Ma ok at Melchisedech hafi þa enn lifat. ok hafi hun uidr hann gengit til fréttu. Enn hucrium hætti er hon hefir þat gort. þa uar henni uitrad andsuðr af gudi sua segianda.¹³ J þinum kudi cru nu tuær þiodir. þat er at skilia tueggia þioda fedr. ok af þinum kudi man tueggia¹⁴ handa lydr ut ganga. manu þeir greinaz ok sua sundrlyndir uerda sin i milli. at¹⁵ þeir munu beriaz. man annarr sá lydr annan sigra. ok hinn meiri man hinum minna þiona ok litillæti¹⁶ ueita. Huat er þo er eigi af sealfum þeim smapilltunum einkannliga sua skil-

¹) [qðrum igegn, B ²) lifandi(?), B ³) giptu, B ⁴) pinadiz ok tilf. B ⁵) tilf. B
⁶) ok hon kundi tilf. B ⁷) saal. ogs. B ⁸) hafði, B ⁹) þrikuislutt, B
¹⁰) [einu er þat truz, B ¹¹) saal. B; slæi, A ¹²) [castus, B ¹³) segiandi, B
¹⁴) tuennra, B ¹⁵) tilf. B ¹⁶) tillæti, B

ianda. þar sem hinn ellri ríkti iannan hinum yngra; heldr af þeim þjóðum sem frá þeim koma.¹ Þátt Jdumei afskugmismenn Esau urðu löngu síðarr skattgildir Dauid konungi. er kominn úr af langfedga tali frá Jacob. utan meðr þeim skilningi segiz² at Esau hafi þionat Jacob. þá er hann gerdi honum úfrid. sem þel þionar iarni þann tíma sem þat er sorfit ok hreinsat. [ok þust korni. eðr ofn rauðu gulli.³ Ok [sem sa tími kom sem⁴ hon skyldi fæda. þá prouadiz sua til. at þar komu .ii. pilltar fram. Sa sem fyrr [kom fram⁵ úr rauðr ok lodinn allr sem eitt skinn. ok fyrir þá sauk úr hann kalladr Seyr. þátt ebreskir menn kalla serion hárr eðr lokk.⁶ Enn þó úr Esau hans eigitt nafn. Ok þegar i stad fæddiz annarr sua. at hann hellt um sins brædr il ok rist. sua sem uiliandi draga sinn brædr⁷ apr ok hindra hann af frumburðinum. Úr hans nafn fyrir þann skyld kallad Jacob. sua sem undirgrefill. Var Ysaach þá .lx.⁸ er smapilltarnir synir hans úru fæddir. lífdi Abraham þá enn .xx.⁹ aar upp frá þeim tíma. meðr þi at Ysaach átti pilltana sextugr. enn faðir hans hafdi .c. aara .lxx. ok .v. áár aðr hann andadiz sem fyrr segir.¹⁰

Her segir frá þeim bræðrum Esau ok Jacob.¹¹

45. Þann tíma sem synir Ysaachs úru úaxnir menn. giorðiz Esau einn klokr ueidimaðr ok kunni uel plægja. enn Jacob úr einfaldr maðr ok geymdi fyrir þi hiardar fôdur ok modur heima uidr tiallbudir. Ysaach elskaði meirr Esau. bædi fyrir þann skyld at hann úr frumgetinn ok fyrir þat er¹² hann feck iannan goda rettu af þeim uillibradum sem hann ueiddi ok færði feðr sinum. Enn Rebecca elskadi framarr¹³ Jacob af sinum einfalldleik. ella af þi at guð blés henni þi i briost. þat bar til einu sinni sem Jacob hafði gort ser ertrauelling. at Esau¹⁴ kom af akri eðr eng til hans miok modr af cinnihuerri orku. ok sagdi sua til hans. Gef mer nockurn part af uellinginum. þátt ek er storliga¹⁵ modr uordinn. Sem hann segði¹⁶ sua. Miok hungrar mik. enn þó ma ek eigi fyrir mædi sakir [gera mer nu¹⁷ uellinginn. Jacob bað hann selia sér sina frumburði. [Hann svaraði.¹⁸ Huat skal mer frumburðrinn¹⁹ ef ek deyr. Suer mer at þi sagdi Jacob. at þu skalt þat

1) komu, B 2) saal. B; segir, A 3) [tilf. B 4) [sua sem tími kom at, B 5) [fæddiz, B 6) saal. B; klædi, A 7) broður, B 8) sextugr, B 9) xv, B 10) var sagt, B 11) Frá þi er Esau selldi frumgetnaðinn Jacob bræðr sinum. Genesis, B 12) at, B 13) framarr, B 14) broðr hans tilf. B 15) storlegans, B 16) saal. B; sagdi, A 17) [nu matgígra mer, B 18) [tilf. B 19) frumburðernir, B

hallda. Esau sór ok selldi frumburdina. tok þa badi¹ ertr ok braud. ok át sem honum likadi. hugsandi at hann mundi deya ef hann hefði eigi þa þegar i stad etit. for sidan i brott ok uirdi litils þat er hann hafði frumburdanna rettindi ok forprisanir sellt. Enn fyrir þann skyllð er ertrnar þær sem hann keypti uaru raudar edr bleikar. þa uar hann þar af kalladr Edom. ella af þi sem Ysidorus segir. at hans likami uar miok raudlitaðr. Hafði hann .iii. nöfn. ok af sinu² tilfelli huert.³ hann het Esau sua sem raudr. ok Seyr þat er lodinn. ok Edom þat er bleikr edr blodligr.

Scolastica hystoria. Frumburdirnir uaru þær .vi. tignir edr rettinda forprisanir. sem hinum ellztum ok frumgetnum sunum til heyrðu ok þeir höfdu um framm aðra sina brædr ok frændr allt til Aarons.⁴ Hit fyrsta uar þat kennimanz klæði. sem þeim einum uar lofat at bera. ok þo þa at eins er þeir ofrradu. þat uar annat. at þeim heyrði su þionosta einkannliga til at ofra. þat hit þridia. at þeir ððladuz ok fengu endiliga⁵ blezan af sinum fedrum. þat uar hit fiorda. at þeir blezadu hinum yngnum bræðrum sinum at ueitzlum eðr hatidum. enn þat hit .vta. at þeir toku þar medr allan kost tuifalldan uidr adra brædr sina. su uar hin .vita. frumgetins⁶ tign ok forprisan. at hann uar herra ok yfirmaðr⁷ sinna brædra. *speculum hystoriale.* Eigi misgordi Jacob kaupandi þenna frumgetnat medr ertrauellinginum af sinum brædr Esau. þar sem hann hafði uel megat fæða hann kauplaust ef hann hefði þat uiliat. fyrir þann skyllð at hinn kallzadi þa⁸ fædzluna at fa af einni saman græðgi sinni ok giolifi.⁹ eptir þi sem hinn heilagi Gregorius segir. en ecki fyrir naturunnar naudsyn. Er þat ok eiginligarr ok rettligarr sagt. at hann hafi frumburðarins ualld ok heidr fyrir þa sök hellðr leyst [en keypt meðr þi at blezanin fylgði¹⁰ frumburðinum. at honum uar þat adr uitrat. at hann skyllði honum til heyra ok hans uerda. Er ok huerium ok einum lofat at leysa til sin sealfs¹¹ rettinda ualld. Ella for blezanin sua sem fylgiandi ok samfaust upphafsins undirstodu. þat er sealfum frumburðinum. aa þann hátt sem ius patronatus samfast ok tilheyranda kirkiunnar grunduelli ferr¹² ok fylgir medr honum.

¹) lęði, B ²) sinni sqk ok, B ³) þeirra tilf. B ⁴) daga tilf. B ⁵) endaloga, B ⁶) sunar tilf. B ⁷) annarra tilf. B ⁸) ok kostgigfði, B ⁹) gialifi, B ¹⁰) [saal. B; ok keypt blezanina á, A ¹¹) sins tilf. B ¹²) æ tilf. B

Her segir fra þui at: guð vitráðiz Ysaach.¹

46. Þat bar til einn tíma, sua sem hin krankazta tíð af miklum sullt kom ok for um uerolldina eptir þat mikla hallæri sem áá Abrahams dogum hafði uordit, at Ysaach ætladiz at fara níðr aa Egiptaland, ok² uitradiz gud honum þa ok taladi til hans. Far ekki níðr aa Egiptaland, ok huilz hellðr ok hafz uidr i³ þi landi sem ek fær sagt ok synt þer, ok orlendz⁴ þar, man ek meðr þer uera ok þer bleza, ðll þersor stor herud man ek þer gefa ok þinu afuæmi, fyllandi sua þann suardaga sem ek hefir þinum feðr Abraham fyrir heitit, þitt kyn ok afkuemi man ek sua siolgaz lata [sem himinsins stiornur. Ok⁵ þinum eptirkoman-dum erfingium, man ek aull þersi laund ok stor herud gefa, ok allar ueralldarinnar þiodir munu i þinu kyni blezadar ok signadar uerda, fyrir þann skyllð at Abraham uar uel lydinn ollu minu tali, uardueitandi sæmiliga min boðorð ok setningar, ræktandi þar meðr min [lögmaal ok⁶ rettindi, For Ysaach þa til Abimeleks konungs i fyrr nefnda landzins haalsu Palestina⁷ Gerara, ok stadfestiz þar um nockura stund, Var hann þar uel tekinn, einkannliga fyrir sakir þeirrar uinattu sem landzmenn⁸ hðsðu haft uidr fauður hans Abraham, Ok sem hann uar þar, sagði hann eptir hans dæmum af sinni husfru Rebeccha, at hun uæri hans systir, Nu bar sua til eitt sinn, sua sem hann hafði þar lengi uerit, at kon-ungrinn sealfr Abimelech sa hann um einn glugga liggia heimolliga hia henni Rebecka, Léét hann sidan kalla séér ok sagði sua, þat er audsynt at hun Rebeccha er þin husfru, fyrir hui uilldir þu liuga ok segia hana þina systur uera, Hann suaradi, Ek ottadiz at ek uæri drepinn fyrir hennar fegrðar skyllð, ef ek segða at hon uæri min hus-fru, Fyrir hueria skyllð⁹ uilldir þu þaleidiss suikia oss sagði konungrinn, Einn huerr af landzmonnum her hefði megat leggiaz meðr eiginkonu þinni, hugsandi at hon hefði fyrir huerium karlmanni¹⁰ freals ok lidug uerit, ok hefdir þu þa bundit ok borit oss eina mikla syndabyrði, Lagði hann sidan sua ríkt uidr ollu sinu landzfolki, at ef nockurr yrði sua diarfr, at þers haattar kæmi nær hans konu,¹¹ þa skyllði honum dráp ok dauði sialfdæmðr uera.

Ysaach hafði þar sáð mikít ok sua gott, at hann reiknadi sik hundradfallðan áuðxt hafa fengit aa þi sama aari, hia þi¹² sem fyrr hafði hann saait, Hafði hann ok eigi at eius af saðinu einu, utan iafn-uel af aullu sinu godz storliga¹³ mikinn framgang ok aaúðxt, Gerðiz

1) Af ferð Ysaachs til Abimelechs, Genesis, B 2) *mgf.* B 3) a, B
4) *qrlendz*, B 5) [*saal*, B; til heimsins stiornar, ok af, A 6) [*tílf*, B
7) Palestine, B 8) *saal*, B; landmenn, A 9) *sök*, B 10) þar um *tílf*, B
11) husfru, B 12) hinu, B 13) storligans, B

hann meðr gud's blezan ok uilia éinn mikils háttar madr ok miok ríkr at ganganda fe hafandi marga yxn ok saudi. ok helkt mart folk upp aa sinn kost. fyrir huern skyld er sealfir landzmenninir Palestine dfundadu hann. ok byrgðu apr fyllandi meðr molldu alla þa brunna. sem fadir hans hafdi grafa latit. Kom þeirra aufund sua um sidir. at sealfir konungrinn Abimelech taladi til Ysaachs. Far i brott hedan. þiat þu geriz hardla mikils háttar madr. ok allt uolldugari¹ enn uær erum. For hann þa i brott þadan ok kom framn i engidal nockurum. þeim er Phaara heitir. i þi sama landi Gerara. ok bygdi þar uidr eina lækiarraas.² i hueria er einn fors. saa sem þar uar nær. fell aa nockurum tímum en stundum eigi. Enn busmalinn matti eigi uel uatzins missa. ok fyrir þi let hann upp grafa þa saumu brunna. sem fadir hans hafði þar forðum gort. ok kallaði þa meðr [fyrtrum sinum³ ndfnum sem hann hafði þeim gefit. hueria er Philistei fylldu meðr molldu sidan er hann uar allr. Ok þegar sem Ysaach hafði þar fundit ok fengit sagrt uatn. þa kallzadu þeir⁴ til þeirra sðmu brunna ok deilldu. ok sogðu at þeir ætti þat sama uatn. Kalladi Ysaak fyrir þa sauk þann brunn Eskon. þat er sua sem klandan edr deila. J brott for hann þadan ok gróf annan brunn. ok til þers sama kaulludu⁵ landzmenn eigi siðr. Fyrir þa grein kallaði hann þann gagnstað⁶ edr uuinattur. Josephus segir. at⁷ sua geck hann fra brunni⁸ þersum. at [hann uar eigi algerr.⁹ uiliandi giarnara bida til þers at hann fengi¹⁰ þar um orlof landzmannna ok þeirra godan uilia meðr skynsemd ok skilrekki enn þræta með kifan ok kallzi meðr¹¹ þa. For hann i brott þadan ok grof brunn hinn þridia. ok til þess deilldu þeir eigi. Fyrir þann skyld kalladi Ysaach þann brunn Robooth. þat er uidleiki. ok sagdi sua. Vidkaz lætr gud oss nu ok uaxa i uerolldinni. þadan for hann upp i þann stad sem Bersabéé heitir. ok aa þeirri saumu nátt sem hann kom þar. uitraðiz honum gud drottinn sua segiandi. Ek er gud feðr þins Abrahams. hird eigi at ottaz. Ek er meðr þer. ek man bleza þer ok¹² ek man fiolga¹³ ok margfallda þitt kyn ok afkuemi fyrir tilskyldan mins þionostumanz Abrahams. Gørði Ysaach þar eitt alltari. héét ok kallaði upp a gud's nafn ok naðir. setti sidan upp sina tialldbuð. ok bauð sueinum sinum at gera þar ok grafa einn brunn.

J þann punct kom þagat til fundar uidr hann konungrinn Abimelech. ok .ii. hinir fremztu uinir hans meðr honum. Phicol riddara

¹) vqldugari, B ²) beckiarraas edr for, B ³) [hinum sqnum, B ⁴) landzmenn, B ⁵) kallzadu, B ⁶) gagnstadligan, B ⁷) saal. B; ok, A ⁸) brunnum, B ⁹) [þeir varu eigi algiorfer, B ¹⁰) snai, B ¹¹) við, B ¹²) tilf. B ¹³) fiolga, B

hofdingi hans. er fyrr uar nefndr. ok annarr hans bezli uin Ocozach.¹ Ok sem Ysaach sa þa. taladi hann til þeirra. Fyrir hueria skylld komi þer hingat til min. þess manz sem þer hatadut ok rakut brott fra ydr. [Konungr svaradi.² Fyrir þann skylld at uær seam. at gud drottinn er meðr þer. þa tölum uær þat. at uer uilium setia sáttmál ok leggja felagskap uár i milli. binda þat sidan meðr suardögum. at þu skallt oss ecki mein gera. sua sem uer [agirndumz ekki eðr³ tokum þat sem þu attir. ok eigi gordum uer þer ndekut uætta til meins. helldr gafum uer þer golt orlof at fara meðr ollu þi gozi sem gud hafði gefit þer hueria leid sem þer likaði. Eptir þat gerdi Ysaach þeim ueitzlu. ok um morgininn sem þeir uaru klæddir. soru þeir huarir audrum sinn trunat ok felagskap. foru síþan heim aptr meðr hans godu orlofi. A þann sama dag komu sueinar Ysaachs. þeir sem brunninn skylldu grafit hafa. ok sögdu at þeir haufdu þat gert ok fundit uatn.⁴ huaþan⁵ er hann kalladi þann sua sem gnottar brunn. ok þar af er borgin alla götu sidan kaullud Bersabéé allt til þessa dags. þat er sua sem gnottar brunnr edr sadningar.⁶

*Scolastica hystoria.*⁷ Nær þersum tima sem nu uar fra sagt setti Phoroneus sun Juachi ok Nyobes framarri lög i Grecia enn fyrr hofdu⁸ uerit. ok skipaði þat ok stadfesti. at aull mál ok sakarferli⁹ skylldi fyrir domanda kgraz ok nidr setiaz. ok þann stad sem dominum uar einkannliga tilskipaðr ok ætladr kalladi hann af sinu nafni Forum. Hans systir Ysis for aa skipi til Egiptalandz. hon uar sua klok kona. at hon kendi egiptzkum monnum nockura þa þokstafi ok ritzháttu. sem þeir kunnu eigi aðr. Af sáðplóg ok korngiðrd fræddi¹⁰ hon þa.¹¹ huar fyrir þeir kaulludu hana Ysidem. þat sem upp a þeirra¹² tungu þydiz iord. þar sem hon hóét adr Juno. sua sem Jano. þi at philosophi sögdu. at hun uæri [sua sem hurð eðr port allra¹³ þeirra kuinna¹⁴ sem giptiz ok barnbærar væri.¹⁵ Nu af fyrr sagðri sauk uar hon eptir sinn dauda i guda tölum [tekin¹⁶ aa Egiptalandi. þann tima for ok sun Phoronei er Apis¹⁷ het á skipi til Egiptalandz. huern er nockurir menn segia uerit hafa eiginbonda¹⁸ Ysidis. Var hann ok þar i guda tölum tekinn ok kalladr Sarapis.¹⁹

Genesis. Esau geck at eiga .ii. konur storættadar af Chanaans ætt. þann tima sem hann uar fertugr at alldri. het aunnur Judith enn

¹) Ochozath, B ²) [þeir suqrudu, B ³) [saal. B; agirntumz ok, A ⁴) brunninn, B ⁵) af tilf. B ⁶) brunnr tilf. B ⁷) [saal. B; Her segir af Phoromeus ok Ysis systor hans, A ⁸) hafði, B ⁹) sakarferli, B ¹⁰) saal. B; fæddi, A ¹¹) ok um marga luti tilf. B ¹²) tal ok tilf. B ¹³) [saal. B; hurð edr sua sem frilla(!), A ¹⁴) kuenna, B ¹⁵) saal. B; varu, A ¹⁶) [saal. B; hðkin (? hðfd), A ¹⁷) saal. B; Aspis, A ¹⁸) fyrr sagðrar tilf. B ¹⁹) Serapis, B

aunnur Bethsamath. ok gōrði sik sem einn herra ok hofðingia meðr þeim mágum. uaru þær badar miok stygguar¹ ok stridar uid Ysaach ok Rebeccham.

Fra þui er Ysaach blezaði son sinn Jacob. [þa er hann hvgði Esau at bleza.²

47. Þar er nu til máls at taka. at sua sem Ysaach gerðiz madr miok gamall ok hafði mist synar sinnar. kalladi hann til sin Esau. ok taladi til hans aa þessa leid. Þu sér þat sun minn.³ at ek elldumz mikit. ok ek ueit eigi minn daudadagh fyrir. nær hann [man koma.⁴ tak þin uapn boga ok aurfar⁵ ok gakk ut ok freista. at þu fair fengit nockut af ueidiskap. ok gor mer af þilika pottsteik eðr uelling. sem þu ueitz minn uilia ok uana til uera. ok gef mer þat sama til bordz sua buit at snæda. ok sealfs mins aund blezi þik [fyrir guði fyrr⁶ en ek sáliz. Ok þegar sem Rebecca hafði þetta heyrt. ok Esau uar ut genginn at fylla sins faður bøn ok bodskap. talaði hon til sins sunar Jacob. Ek heyrda upp aa at fadir þinn talaði⁷ til þins bróðr Esau. ok herindi honum huersu hann hafði talad. Lyd nu at þi radum minum sun minn sagði Rebecca. far ok ber mer þau .ii. kid. sem bezt bidr i allri minni⁸ hiorð. til þers at ek gōri þar af þinum fedr þers háttar fædzlur. sem ek ueit at hann etr giarna. Ok sem þu hefir honum [þers háttar retti⁹ borit. ok hann hefir þar af etit. þa ma uera at hann blezi þer i stad Esau fyrr enn hann deyi. Hann suaradi þa. þat ueitz þu modir min. at Esau brodir minn er madr allr lodinn. enn ek em allr linr ok slettr. Nu ef sua berr til. at fadir minn uill meðr hondum þreifá um mik. ok kenni hann mik ok alla þersa mina gōrd. þa ottaz¹⁰ ek. at hann hyggi mik [uiliat hafa¹¹ dára sik ok seti mer þa boluan fyrir blezan. þersi bauluan [sun minn¹² bidr ek at aa mer liggi sagði Rebecca. Ger þetta eina sem ek bydr þer. ok ber hegat til min þat sem ek sagði þer. Hann geck brott. ok bar henni þat sem hon bad. Mathio¹³ hon þar af þess hatþar fædu.¹⁴ sem hon uissi fedr hans giarnaz uilia hafa. ok klæddi hann meðr hardla godum klædum. er Esau atti ok hon hafði heima þar at geyma hia ser. huer er frumgetnum syni til heyrdur. sem fyrr var sagt. Meðr kidskinnum huldi hun hans hendr ok hals. feck honum sidan i hendr þat pulmentum sem hon hafði

¹⁾ strangar, B ²⁾ [tilf. B ³⁾ sagði hann tilf. B ⁴⁾ [kemr. þa, B ⁵⁾ orfamgl, B ⁶⁾ [saal. B; fyrri gudi, A ⁷⁾ sva tilf. B ⁸⁾ vaarri, B ⁹⁾ [þersa rettu, B ¹⁰⁾ ottumz, B ¹¹⁾ [hafa viliat, B ¹²⁾ [tilf. B ¹³⁾ Mathbygg, B ¹⁴⁾ rettu, B

matgort. ok braud þau sem hon hafdi bakat. Bar hann þenna sama matbunað feðr sinum. ok sagði sua. Faðir minn. Hann svarar. Ek heyrir edr huerr ertu son minn. Ek er Esau þinn son frumgetinn sagði Jacob. gordi ek nu sem þu bauðt mer. Ysaach taladi þa til sunar sins. Ok huersu bar þers til. at þu mattir sua skiotliga finna sun minn. Hann svaradi. Sua uilldi gud. at þat uyrði skiottt fyrir mer. sem ek uilldi fa ok finna. Gack hegat til min sun minn sagði Ysaach. at ek profi meðr handa aatekuing. huart þu ert sun minn Esau edr eigi. Hann gekk þa at feðr sinum. Ok er hann hafði handlat hann sem [hann uilldi.¹ sagði hann sua. Tal þitt ok raudd er þilikt sem Jacob² enn [hendr eru Esau.³ Kendi hann fyrir þann skylld eigi Jacob. at hans lodnar hendr gerdu hann likan sinum brædr hinum meira. enn um marga luti aðra uoru þeir hardla likir. sem tuiburum er uant at uerda. [Ysaach blezadi⁴ hann ok sagði sua. Ert þu sun minn Esau. Hann svaradi. Ek er hann. Ber hegat til min retti⁵ þa sun minn sagði Ysaach. sem þu hefir mer matbuit⁶ af þinum ueidiskap. til þers at min aund blezi þer. Hann gerdi sua. ok þar meðr gaf hann honum uin at drecka. Ok sem hann hafdi bædi etit ok druckit. taladi hann til hans. Gack hegat til min son minn ok kyss mik. Hann gekk at honum ok kysti hann. Ok þegar i stad sem hann kendi þann ilm ok anga sem af hans klædum uar. þa blezadi hann honum sua segiandi. Se her. mins sonar ilmr ok angi er þilikr sem sa ilmr sem af þeim fullgörfum akri uedr. sem gud drottinn hefir blezað. Gefi gud þer mikla nægd hueitiss. uins ok uidsmiðrs. af himins daugg ok þar meðr af iarðarinnar kost ok feiti. J þersum .iii. lutum ma rettliga skiliaz allr iarðarinnar freoleiki. sæðan fyrir hueitid. allr drykkir fyrir uinit. aull potagia ok uellingr fyrir uidsmiðrit. Ok enn sagði Ysaach. Ættir ok alþyda þioni þer⁷ ok sæmi þik. Brødr þinir luti⁸ þer ok tillæti ueiti. ok allra þinna brædra skalltu herra⁹ uera.¹⁰ Huerr sem þer hefir bannat. se hann bannaðr ok bauluadr. enn sa se fulluliga blezaðr sem þer hefir blezað. *scolastica hystoria*. Fekk Jacob þessa blezan eptir þi sem hans fedr orð ok ordanna kraptr uar til. enn eigi eptir hans aastundan þa at sinni. sua sem einn huerr byskup mætti uigia annars byskups klerk. þann sem hann hugdi¹¹ sialfs sins klerk. ok uæri þo uigr allt at eins. *speculum hystoriale*. Eigi syndgaðiz hann ok [af þersarri¹² sinni gord. þiat þessa frumgetins sunar tign ok blezan grápadi hann eigi ne feck medr nõkkurri flærð. helldr tok hann hana ok keypti af sinum fedr sua sem sér eiginliga

1) [honum likaði, B 2) tal Jacobs, B 3) [hendrnar eru hendr Esau, B 4) [Siðan blezadi Ysaach, B 5) rettu, B 6) lutið, B 7) saal. B; þik; A 8) saal. B; þioni, A 9) ok yfirmaðr tilf. B. 10) uerða, B 11) hygði, B 12) [i þersi, B

ok tilheyriliga eptir þi sem hinn heilagi Gregorjus segir. Eigi laug hann ne falsadi segiandi sinum feðr at hann uæri Esau. [fyrir þann skyldd at hann var Esau¹ eigi i sialfs sins persona helldr i frumburðarins tign. þalcidid sem Johannes baptista uar Helias eigi i sinni natturu edr persona utan helldr i sinum kraptauerkum.

Genesis. Þegar² sem Ysaach hafdi næfrliga³ lyktat sinu fyrr sögdu tali ok Jacob uar ut genginn. kom Esau ok bar sinum feðr þa sæðu. sem hann hafdi honum matgðrt ok sodit af sinum ueidiskap. ok sagdi sua. Ris upp þu fadir minn. ok et af þins sunar uillibraad ok ueidiskap. at þin aund blezi mer nu. Huerr ertu sagdi Ysaach. Hann svaradi. Ek em þinn frumgetinn son Esau. Ysaach ottadiz þa mikilliga ok undradiz meirr enn til dæma eðr nockurr madr mætti skilia edr trua. ok sagdi sua. Huerr er sa at þi er til min bar nu fyrir litilli stundu þa uillibraad ok ueidiskap sem hann hafði fengit.⁴ ok aat ek af aullum þeim rettum fyrr enn þu kiæmir. Gaf ek honum þa⁵ blezan. ok hann man æ blezaðr uera. Ok er Esau heyrði þersi feðr sins ord. þa setti hann upp mikit op. ok i [þeim angist ok eliar⁶ sem hann feck af þersu aullu saman. sagdi hann sua. Bleza mer⁷ eigi at sidr faðir minn. *scolastica hystoria.* En fyrir þa sauk at Ysaach uar þat synt ok uitrað i þersarri miklu röglu ok enn helldr nauckuru miklu umegni. sem hann fekk þann tima sem Esau kom apr. at þetta uard allt eptir guds uilia. ok hann undirstod merking þeirrar milldu stærðar ok klökskapar. sem þar for framm. ok þar fyrir uar hann þi sidr reidr. at hann styrkti ok stadfesti þat sem hann hafdi fyrr gort. ok sagdi hann sua. *genesis.* Þinn broðir samborinn kom nockut sua klökliga ok tok þina blezan. Hann svaradi. Rettliga uar hans nafn kallat Jacob. fyrir þa grein at nu sueik hann mik annan tima ok gróf enn undir mer. J fyrstunni tok hann frumburði mina. enn nu ripsaði hann ok grápaði blezan mina. edr uardueittir⁸ þu eigi adra blezan mer til handa. Herra þinn hefir ek [nu hann⁹ skipat sagdi Ysaach. ok alla hans bræðr lagda ek undir hans tyktan ok yfirbod. Medr hueiti. uini ok uidsmidri styrkta ek hann ok stadfesta. ok huat ma ek þer gðra son minn sidan. Esau suaradi. Hefir þu eina [at eins¹⁰ blezan til fadir minn. ek bidr at þu blezir mik¹¹ eigi sidr enn hann.¹² Nu sem hann grét medr opi miklu ok ðdrum sinum¹³ lætum. geckz Ysaach hugr uid ok sagði sua. J iarðarinnar kost ok feitleik ok þar meðr i þeirri dögg er ofan or

1) [tilf. B 2) leið tilf. B 3) neppilega, B 4) fangit, B 5) mgl. B 6) [saal. ogs. B; maasko. bör der læses: þeim angistar ekki 7) ok tilf. B 8) varðveitir, B 9) [hann nu, B 10) [tilf. B 11) mer, B 12) honum, B 13) illum, B

himninum kemr man þin blezan úera. Kom þat framn i þi landi seith Jdumea het [ok síðan¹ af hans nafni Edom. þiat þar er hin bezta hagiðrd eptir þi sem Commestor segir. Ok enn lagði² hann til nöckur ord spaandi af hans eptirkomandum ættmonnum. Meðr suerð mantu lifa ok bardagamadr uera ok bræðr þinum þiona. Kom þat þa framn er Jdumea uard skattgilld þeim sem formenn uaru yfir Jsraels husi. Enn þo man sa timi koma sagdi Ysaach. at þu mant hans aanaudarok [reka brott ok³ af reida þinum halsi. Þat fyldiz þa ok framn kom. er Jdumea bardiz moti ualldi ok yfirbodi Jude.

Fra brautferð Jacobs ok huat guð syndi honum i suefni.⁴

48. Esau hatadi iafnan sidan bróðr sinn Jacob fyrir þa sömu blezan. sem fadir hans hafdi gefit honum. ok taladi sua nöckurum sinnum [upp aa sealfs sins hiarta. Daudadagar fedr mins munu⁵ skiott koma. ok skal ek þa drepa broður minn Jacob. Þessor ord uaru kunnig gior Rebecche. *scolastica hystoria*. Þat er [aa þa leidiss⁶ at skilia. at Rebeccha uissi hugrenningar Esau af uitran þers sama anda⁷ sem henni kendi klokskap sem Jacob hafði uidr sinn [broður Esau.⁸ Afsakadiz hann ok lygginni⁹ uidr sinn fedr. enn flærdinni ok prettunum uidr brædr sinn. fyrir þa lydni sem hann ueitti sinni mædr. Enn modir hans afsakadiz fyrir heimolligt heilags anda raad. *genesis*. Hon let kalla ser son sinn Jacob. ok talaði þa¹⁰ til hans. Vit þat at broðir þinn Esau heitaz¹¹ at drepa þik. Nu fyrir þaunn skylld [haf ok¹² heyr mitt tal ok ráð. Far i brott fra honum ok fly til Labans bróðr mins i Arán. ok bygg i hia honum um nöckura fáá daga. þar til er grimd hans ok reidi sefaz ok gengr af honum. ok hann gleymir þeim lutum sem þu hefir honum i moti gert. Sidan man ek senda [þer ord¹³ at þu komir hingat. Ok fyrir huern skylld skal ek beggia minna sona aa [einum degi¹⁴ missa. Ok af þi at hon uilddi. at þetta gerdiz meðr godu orlofi fedr hans. þa geck hun til hans. ok sagdi honum sua. Eigi hirðir ek at lifa. ef Jacob fær nockura af herlendzkum konum edr [af dætrum Héét¹⁵ ser til eiginkonu. Let Ysaach þa¹⁶ kalla til sin Jacob ok blezadi honum þa enn af nyiu ok fyrirbauð honum at taka sér eiginkonu af Chanaans ætt.¹⁷ far helldr son minn sagdi hann i þa

1) [tilf. B 2) saal. B; sagdi, A 3) [tilf. B 4) Af syn ok suefni Jacobs þa er hann kom i Luza, B 5) [meðr sialfum sier. Daudadagr fôður mins man, B 6) [þa leidis, B 7) orða, B 8) [saal. B; bróðr Ysaach, A 9) tilf. B 10) sua, B 11) heitr, B 12) [mgl. B 13) [eptir: þer, B 14) [einn dagh, B 15) [saal. B; dætrum, A 16) tilf. B 17) dætrum, B

Mesopotámíam sem áa Syrlandi er. til húss ok herbergiss modurfedr þins Batuelis. ok fa þer þar eina konu¹ af dætrum modurbræðr² þins Labans. Almattigr gud blezi þik. hann láti þik uaxa ok aukaz. suá at ut af þer komi matgar þiodir. gefi hann þer ok þínu afkuemi [eptir þinn dagh³ þilika blezan. sem hann gaf feðr minum Abraham. at þú eigniz þitt utlegdarland. þat sama sem hann het þinum faudurfedr. Eptir þat for Jacob i brott fra sinum fedr ok mædr i⁴ þeirra godu orlofi. ok letti⁵ eigi fyrr enn hann kom fram i fyrrnefnda Mesopotameam til modurbrodur sins Labans sunar Batuelis. Enn sem Esau uard þess uiss. at fadir hans hafdi þa enn blezad Jacob ok bodit honum at fara til Mesopotamiam at fa ser þar kuanfang. ok hann hafði sua gort sem honum uar bodit. enn i annan stad uissi hann at feðr hans uar litt uiliat til Chanáans dætra. ok hann hafdi þat miok i mot hans uilia gert. er hann hafdi af þersarri kynkuisl seer konu⁶ fengit. þa for hann til faudurbrodur sins Hismaelem ok tok hans dottur er Malech⁷ het samborna systur Nabaioth ser til eiginkonu iafnframm⁸ þeim sem fyrr hafði hann tekit. Enn sua sem Jacob uar ut genginn af tyrr nefndum stad eðr borg Bersabee. þa byriadi hann sinn ueg til Aran leggiandi sina leid um Chananeam. [*scolastica hystoria.*⁹ Hann ottaðiz þo þar¹⁰ landzmenn. fyrir þa sok at Chananei uaru miok þungir ok illa uiliadir fedr hans af hinum fyrrum hans bardðgum. þeim sem hann hafdi þar hait. einkannliga þa mest er hann fangadi Chariathim. þann stad edr borg sem sua heitir. þi at þar lagdi hann mesta stund ok starf áá. ok fyrir þi ottadiz¹¹ Jacob at taka sér medr ndekurum innlendzkum¹² manni herbergi.

*Genesis.*¹³ Ok er hann kom at aptni dags til þers stadar sem Luxa¹⁴ heitir. ok hann uilldi taka aa sik huilld ok nádir eptir þat er solu uar sett ok leggiáz nidr til suefns. þa tok hann einn stein af þeim sem þar uaru¹⁵ nærri honum ok lagdi undir höfud ser ok sofnaði þar áá. Ok er hann uar sofnadr. þa sa hann einn þann stiga. sem hann stod nidr aa iordina. enn hans lengd ok hæd [tok allt vpp¹⁶ til himins. þar medr sá hann i suefninum ganga guds engla upp eptir stiganum ok nidr. Josephus segir sua.¹⁷ at hann sa þær myndir stiga niðr eptir stiganum. sem miklu sæmiligri natturu höfðu medr sér enn ndekurir menn. hann saa ok sealfan gud i stiganum ueranda ok heyrði¹⁸

1) eiginhustru, B 2) modurbroður, B 3) [tilf. B 4) meðr, B 5) sípni ferð tilf. B 6) kuenna, B 7) Melec, B 8) meðr tilf. B 9) [tilf. B 10) saal. B; þa, A 11) ottaði, B 12) þarlendzkum, B 13) tilf. B 14) Luza, B 15) lagu, B 16) [saal. B; stoð, A. 17) scolastica hystoria, B 18) hann tilf. B

meðr þessum ordum til sin talanda. *genesis*.¹ Ek er gud þins fedr Abrahams ok Ysaachs. Þetta land er nu sefr þu áá man ek þer ok þinu afkugmi gefa. Man þitt kyn ok frco sem iarðarinnar dupt mart [ok mikit² uerða. man þat dreifaz til austrs ok uestrs. suðrs ok norðrs. ok allar ueralldarinnar kynkuislir munu i [þer ok³ þinu kyni blezadar ok signadar uerða. Ek man þinn hirdir ok geymari uera hueria leid sem þu uill farit hafa. ok til [þersa sama⁴ landz þik aprt senda. ok eigi fyrri⁵ þik upp gefa enn ek hefir alla þa luti fyllt ok framm latit koma sem ek hefir talat. Ok er Jacob uaknaði af suefninum. sagdi hann sua. Senniliga er drottinn i þersum stað. ok uissa ek þat eigi. Ok enn talaði hann sua sem af nockurum otta eðr rædzlu sua segiandi. Hardla hræðiligr er þersi stadr. her biðr ecki nðkut annat nema⁶ her er guds hus ok himinrikiss port. [*scolastica hystoria*.⁷ J þersum ordum spaadi hann fyrir af þeim .iii. lutum. sem aa þersu sama landi komu longu sidarr framm. þat uar af eptirkomanda lðgmaali. af guds musteri ok af piningu Jesu Kristi. Þiat lðgmaalit er hræðiligt ok ottaligt.⁸ guds hus er musterit. enn pining Jesu Kristi er himinrikis port ok upplokning. Ok sua sem hann stod⁹ upp um morgininn. tok hann þann sama stein. sem hann hafdi lagit ser undir hðfut um kuellidit. reisandi¹⁰ hann þar upp til marks ok [aminningar lofsamligrar¹¹ þersar synar. ok steypandi oleum nidr yfir hann. offrandi¹² þat sua gudi. Het hann þa þeim sama gudi. sem honum hafdi uitraz. heit¹³ sua segiandi. Ef gud drottinn hefir meðr mer uerit ok uardueitt mik a þeima ueg. sem nu gengr ek. ok gefr hann mer noga¹⁴ sæðu ok sua klæði. ok gefr hann mer uel at fara ok meðr farsælld til mins feðr huss aprt at koma. þa man drottinn iafnan minn gud uera. ok þersi steinn sem ek reista nu her upp til lofsamligrar aminningar. ok sa stadr sem hann stod á. man kallaz guds hus. ok af aullum þeim lutum sem hann hefir mer gefit skal ek honum tiundir ok adrar fornferingar offra. sua sem ek hefir aprt higat komit. Kalladi hann sidan þa somu borg af þersum ordum ok atburð Bethel. þat þyðiz guds hus. sem adr het Luza. ella kallaz hon guds fórn eptir sðgn Josephi.

Her segir fra þui er Jacob [feck Rachelar.¹⁵

49. Þadan for Jacob i Mesopotamiam. ok kom um sidir eptir langan tima liðinn framm til borgarinnar Aran eda Charram. Hann sa
¹⁾ tilf. B ²⁾ [tilf. B ³⁾ [saal. B; þimok, A ⁴⁾ [tilf. B ⁵⁾ fyrr, B ⁶⁾ vtan, B
⁷⁾ [tilf. B ⁸⁾ ottasamligt, B ⁹⁾ reis, B ¹⁰⁾ reisti, B ¹¹⁾ [lofsamligrar minningar, B ¹²⁾ her beg. Fragn. IV ¹³⁾ haatt, B, Fragn. ¹⁴⁾ i nog, B, Fragn. ¹⁵⁾ [fann Laban, B

þar einn brunn i plazi nokkuru edr eng ok margan saud liggianda¹ uidr brunninn. þat öllum þeim smala uar uant þar at uatna ok byrgia hann sidan medr einum miklum steini. skyldi honum fra uellta þann tima sem allr saudrinn uæri saman rekinn. ok uatna sua aullum i senn. setia hann sidan apr yfir brunninn. sem fenadrinn uæri fullr. Hann talaði þa til sehirdanna. Huadan eru þer bróðr minir. þeir suðrudu. Vær erum af Aram.² Hann spurði.³ Kunni þer nokkut Laban Batuels sun. þeir suorudu. Hann kennum uer uissúliga. Er hann heill sagði hann. Vel ma hann sogdu þeir. ok dottir hans Rachel kom nu her medr sealfs hans saudum. Langt er enn dags eptir sagði Jacob ok er enn ecki timi at reka saudinn i rettir. gefit honum at drecka ok latit hann⁴ á gras. þeir suorudu. Eigi megum uer þat fyrri gera enn allr busmalinn er adr saman rekinn. lettum eptir þat steininum af brunnzins glugga. ok uðtnum sua allri hiðrdinni i senn. Ok rett sem þeir talaðuz uidr. þa kom Rachel meðr saudum fedr sins Labans. þegar sem Jacob sa hana. uitandi at hon uar hans systrungr ok at Laban modurbroðir hans átti saudina. þa lagði hann steininn brott af brunnum. ok er allri hennar hiord uar uatnat. þa kysti hann hana. ok sagði henni at hann uar sun hennar faðursystur Rebece. Hon skundadi at segia þetta fedr sinum. ok þegar leid sem hann uissi⁵ at Jacob systurson hans uar þar kominn. þa gekk hann skiotlega⁶ ut i moti honum. faðmandi⁷ hann ok kyssandi. leidandi⁸ hann meðr slikum blidskap inn i sitt hus ok herbergi. Ok er Laban heyrði. huer sauk til uar þangatferdar hans ok flotta. þa suaradi hann. Mitt kiðt ok bein ertu. Sem hann segði sua. Af þi at þu ert min ætt ok náskyldr frændi. þa hird þik her i hia mer.

Ok er hann hafði þar uerit einn manad. talaði Laban til hans. Mantu [nðckut til engrar⁹ rentu mer uilia þiona. þar sem þu ert minn broðir ok systursun. Seg mer til huers þu mæilir. Laban atti .ii. dætr. het hin ellri Lia enn Rachel hin yngri. Lya uar nðckut augsúr ok hafdi krðnk augu. en Rakel systir hennar bar eina uæna ok fagra ásonu. ok af þi at Jacob elskadi hana. sagði hann sua. Ek þionar þer um .vii. áár til þess at þu giptir mer hina minni dottur þina Rachel. Laban suaradi. Betr man uera at ek gipta¹⁰ þer hana helldr enn odrum manni.¹¹ ok uer medr mer. Jacob starfadi þar ok stundadi fyrir Rachelar

¹) saal. B, Framg.; lifanda, A ²) Aran, B, Framg. ³) þa tilf. B, Framg.

⁴) saudinn, B, Framg. ⁵) heyrði, B, Framg. ⁶) tilf. B, Framg. ⁷) saal.

B, Framg.; fadmandi, A ⁸) laðandi, B, Framg. ⁹) [nakkuat til engarrar, B

Framg. ¹⁰) gósi, B, Framg. ¹¹) saal. B, Framg.; monnum, B

skyld um .vii. aar, ok fell honum þat sua liett¹ fyrir astar sakir uidr hana. sem faair dagar hefði uerit. Eptir þau .vii. aar lidin² taladi hann sua til Labans. Gef mer konu mina. þiat nu er sa timi fylldr ok framkominn. sem ek hefir til skyldat at ganga i sæng medr henni. Laban [bio þa³ brudlaups ueitzlu. baud hann þar til mðrgum sinum uinum. ok um kuelldit sua sem til sængr skyldi ganga. uar Lya leidd ok lagin⁴ i sæng Jacobs. ok fengin su þerna henni til þeonostu sem Zelpha het. Jacob geck i sæng til brudarinnar eptir siduana. ok sem morginn kom⁵ ok hann sa Lyam liggia hia sér. talaði hann til mágs sins. Huat gðrd er þetta er þu hefir gðrt. eðr þionadi ek þer eigi fyrir Rachelar skyld. fyrir hueria grein gðrdir þu þess háttar lut eðr prett uidr mik.⁶ Ecki er þat her uani eðr vaarr⁷ landzskapr sagdi Laban. at gipta⁸ fyrr hinar yngri dætr sinar enn hinar ellri. Sitium at brudlaupi þersu fyrst um eina uiku ok fyllum þat eptir uana. ok sidan man ek gipta þer hina eigi sidr fyrir þat starf ok þionostu sem þu munt mer um qnnur .vii. aar ueita. Þetta lét Jacob ser lika. ok sem uika uar lidin. þa feck hann Rachelem sér til eiginhusfru. Var henni su þerna af feðr sinum gefin til þionostu sem Bala heet. *scolastica hystoria*. Fyrir þann skyld þotti Jacob⁹ þessi .vii. aara timi sua skammr ok litill. at miok¹⁰ fusum manni til eins huers þickir sealfir flytirinn iafnuel tomláatr uera. ok enn fyrir þat at hann þottiz sua elskuligan ok ynniligan¹¹ lut uidr litlu uerði keypt hafa sem Rachel uar. Hefði hann ok miklu fleiri áar fyrir hennar skyld þionat fyrr enn hann hefði mist hennar. fell honum ok létt lystiligt¹² uerk. Josephus segir. at Jacob bygdi þa fyrstu nátt með Lia sem þau lagu¹³ bæði samt sakir þers at hann kendi eigi huar þeirra systranna uar fyrir nattarinnar¹⁴ skyld. ok hins annars at hann var kendr af dryck. ok¹⁵ þi kærði aa sealfan ueitzludaginn um¹⁶ þat sama uidr Laban mág sinn sem nu uar sagt. Enn Laban bað hann uera ser þar um uárkunnigan. bæði sakir þers naudsynligs uana sem þar uar landskapr til ok þers annars at hann uildi helldr hindra at senda dottur sina til Chananeos. þar sem hann iðraðiz¹⁷ at hann hafði systur sina Rebeccham þangat sent. Jeronimus segir. at þeir uillaz sem þat segia at Rachel uæri eptir aunnur .vii. aar lidin gipt ok gefin Jacob. utan helldr segir hann. at hon uar honum gefin þegar eptir þa .vii. daga. sem brudlaups ueitzlan stod. Uar fyrir þa sauk¹⁸ þess at beþit. at hon

¹) lett, B, Framg. ²) um lidin B, Framg. ³) [byggiz þa viðr, B, Framg.

⁴) lagit, B, Framg. ⁵) var, B, Framg. ⁶) hann svaraði tilf. B, Framg.

⁷) tilf. B, Framg. ⁸) gefua, B, Framg. ⁹) Jacobi, B ¹⁰) saal. B,

Framg.; sealfir, A ¹¹) aastsamlegan, B ¹²) lystisamlíkt, B, Framg.

¹³) leggi, B, Framg. ¹⁴) netrinnar, B, Framg. ¹⁵) fyrir tilf. B, Framg.

¹⁶) mgl. B, Framg. ¹⁷) þers tilf. B, Framg. ¹⁸) grein, B, Framg.

uæri uti: at eigi gærdiz nokkur ruglan eðr sundrlyndi af þi. at aunnur brúdr [þa enn af nyiu ugr¹ til hins sama brudgumans innar leidd. *genesis*.² Enn at þeim lyktadum ok lidnum uar³ þat hans brullaup frammgengt. sem hann uar giarnari til.⁴ Sua sem hann geck at eiga Rachelem. lagdi hann ok meira⁵ elskhuga til hennar [enn til Lya. þionandi⁶ fyrir Rachelar skyld aunnur⁷ .vii. aar eptir þi sem skilmaali þeirra máaga stod⁸ til.

Speculum hystoriale. Enn þar sem Jacob er af mörgum⁹ monnum sua sem af einum þungum glæp þi brigzlat ok i moti kastal. at hann hafði¹⁰ .iiii. konur meðr ambattum eiginkuenna sinna. þa ma hann iafnual meðr almenniligum flutningi ok frammsögn¹¹ þar af reinsaz ok afsakaz. þiat sumar syndir eru i moti natturu. sumar naturuligar. nockurar af þeim uerða geruar ok framdar moti sidsemdum. enn aðrar moti boðordum. Nu meðr þi at þu hugsir til naturunnar.¹² þa fremia þeir allir sem henni fylgia fullkomliga sambudina. til þess at gera ser afspring enn eigi sakir lostasemdar¹³ edr munudlifiss. Sér þu til sidsemdanna. þa uaru þær¹⁴ eigi þann tima¹⁵ i þeim londum. Enn ef þu hugsar til bodorðanna. þa uar þersi hátt meðr öngu lögmáli bannaðr edr fyrirbodinn i þann tima. Ok fyrir hueria sauk er þat nu synd at þi. ef nöckurr gðrir þat. utan fyrir þa at þat er nu bæði i moti sidsemdum ok lagasetningum. Vndirstanda þeir ok¹⁶ meðr öngu moti. sem nu gora þers háttar luti. hinna astundan. hverra hugarkrapta er þeir¹⁷ meðr aullu eigi uita.

Fra Lyam kono Jacobs ok sonum hennar.¹⁸

50. Ok sem gud drottinn sá. at Jacob fyrirleit¹⁹ sina husfru Lyam. þa gaf hann henni þat til hugganar. at hun gat sun at eiga uidr²⁰ sinum bonda. til þess at þadan af legði hann meiri blidu ok astuð til hennar. þar sem hennar systir Rachel var ubyria. [Sa het²¹ Ruben. þat er synar²² sun. sua segiandi. Gud drottinn sa mina lægd ok litillæti. man minn bondi²³ nu mik elska. Hun gat annan son ok fæddi sua segiandi. Fyrir þann skyld gaf guð mer ok þenna. at hann heyrði at ek uar hafnad. þenna kalladi hon Simeonem. þat þyðiz heyrn.

¹) [vgrí þa af nyiu, B, Fragn. ²) *mgf.* B, Fragn. ³) varð, B, Fragn. ⁴) ok fusari. *genesis*, *tilf.* B, Fragn. ⁵) kigrleik *tilf.* B, Fragn. ⁶) [siðan helldr en til hiunar fyrri. þionaði hann, B ⁷) *her end.* Fragn. IV ⁸) var, B ⁹) nokkurum, B ¹⁰) *saal.* B; hafi, A ¹¹) fyrirsögn, B ¹²) ngrvinnar(!), B ¹³) lostasemi, B ¹⁴) þeir, B ¹⁵) vitader *tilf.* B ¹⁶) þetta, B ¹⁷) megu *tilf.* B ¹⁸) ok þar meðr af ambaatta sunum *tilf.* B ¹⁹) fyrirlet, B ²⁰) meðr, B ²¹) [Hun kallaði þenna suein, B ²²) *rett.* for sunar ²³) husbondi, B

Þridia tíma gat hun sun ok fæddi ok sagði sua. Nu mun minni bondi uisliga mer samtengiaz ok sitt samband údr mik leggja fyrir þa sauk at ek hefir nu fædt honum .iii. syni. Fyrir þa grein uar hann kalladr Leui. þat þyðiz uidrlagning edr felagskapar styrkiari.¹ Fiorda tíma fæddi hon sun ok sagði sua. Nu íatar² ek drottni. Af þi uar sa sueinn Judas kalladr. þat þyðiz iatning. Eptir þat letti hon af at fæda.

Ok³ sem Rachel sáa at hun uar ubyria. aufundaði hon systur sina Lyam. talandi sua til bonda sins Jacobs. Ger mer börn nöckur. ella man ek deya. Hann reiddiz⁴ við þessor hennar ord. ok sagði sua. Er ek nöckurr⁵ sa gud sem þik suipti þins⁶ kuidar burd ok auuxti. Ek hefir sagði hun þernu mina Balam. Gack til hennar ok freista. at ek fái af henni mer sonu. þo at ek fái eigi af sealfri mer. Lagði hon síðan sina ambátt Balam til sambudar upp vid hann. Ok af þeirri sambud fæddi hon son. huar af er Rachel sagði sua. Nu dæmdi gud drottinn mik heyrandi mina rödd. gefandi mer sun ok samuirðandi mik sua systur minni. Var sueinninn fyrir þa skylld kalladr Dan. þat þyðiz domr. Þersi sama Bala gat at eiga annan sun meðr Jacob. af huerium er Rachel talaði sua. Samuirði gud mik systur minni [ok mektaðiz ek nu miok.⁷ Var [sueinninn fyrir þann skylld kalladr⁸ Neptalim. þat er uirding edr uidleiki. Nu sem Lya skilði at hon letti af barnburdinum. gaf hon bonda sinum til sambudar þernu sina Zelpham. Hun gat meðr honum sun ok sagði [sua Lya.⁹ Sælliga [uar ek sett.¹⁰ Fyrir þa grein uar sa sueinn kalladr Gaad.¹¹ þat þyðiz sæla. Zelpha fæddi son annan. huar af er Lya sagði sua. Fyrir sælu minni er þetta. þiat allar konur munu mik sæla segia. ok fyrir þann skylld uar sa sueinn kalladr Asser. þat er sæll.

Scolastica hystoria. Nær þersum tíma uard storliga¹² mikit flod i þeirri Girklandz halfu er Achaia heitir. aa dögum þers konungs sem Ogyges het. hann endrbötti þa borg sem Accha het ok kalladi hana sidan Eleusinam. þa syndiz su mæR uidr uatnid Triconidem sem Girkir kalla Mineruam. hana segia þeir fundit hafa margskonar listir.¹³ ok mikils hattar manuit.¹⁴ ok einkannliga allar þær sem af ullu uerda gðruar. *Ysidorus.* Trichon¹⁵ het eitt mikit slöduuatn i Affrica. hia hueriu er [segiz at hun¹⁶ syndiz aa iungfru alldri. ok fyrir þa sauk heitir hun ödru nafni Trichonia. huadan af er hun uar af heidnum monnum i guða tölu höfd heimolliga. sem hennar ætt ok afspringi¹⁷

1) saal. B; styrandi, B 2) iattar, B 3) Nu, B 4) reddiz, B 5) nökkut, B 6) saal. B; þiks, A 7) [tilf. B 8) [saa sveinn fyrir þa sok nefndr, B 9) [þa Lya sua, B 10) [mgl. B 11) Dán, B 12) storleghans, B 13) manvit, B 14) listir, B 15) Trichon, B 16) [tilf. B 17) vppruni, B

uar til¹ aullum ukunnigri.² Enn fyrir þann skyld at þeir trudu ut³ af henni⁴ monnum ueitaz skynsemd ok íþrotta skilning.⁵ Þa sogdu þeir hana af höfði sealfs Jouis fædda uefa. Þat er ok hennar nafn. at hun heitir Pallas. af þeirri ey i Tracia landi sem Pallene⁶ heitir. i huerri er hon uar fostrad ok uppfædd. ella⁷ af þeim risa sem hun drap. ok Pallans heet. Sua segiz ok. at þær eyiar sem Cielades heita .xl.⁸ ok .iii. at tölu. hueriar er fordum uaru hinn seaundi partr af Grecia. varu a morgum manadum huldar. sem ein ok idulig nátt uæri þar iafnan þann tima sem þetta flod uar i Achaia. Enn sua sem uðtnin minkaduz. þa skein solin [fyrst aa þa eya⁹ af þeim ollum lond-unum¹⁰ er þar lagu nalæg sem Delos heitir. enn þat þydz birt edr audsynt. þiat hon feck af þi nafn. at hon birtiz fyrst ok syndiz¹¹ eptir þersi hin miklu undr. Þessi¹² ey heitir ok oðru nafni Ortigia. fyrir þa sauk at þeir fuglar sem coturnices heita. ok Girkir kalla ortigias. varu þar fyrst senir. Þetta telr Ysidorus næst Noa flodi. enn¹³ þat hit þridia sem uard i Thessalia. þeirri Girklandz halfu sem sua heitir. a dögum Moysi ok Amphitrionis konungs.

Her segir fra þui huersu marga sono Jacob atti medr þeim systur.¹⁴

51. Nu skal þar til taka sem [fra uar¹⁵ horfit. at sua sem Ruben hinn ellzti son Lye ok Jacobs geck ut i akr. þann tima sem huciti-korn uar skorit. fann hann¹⁶ þau grös sem manndragore heita. ok bar heim medr ser ok gaf modur sinni. [scolast. hystoria.¹⁷ Enn fyrir þi at nockurir menn segia þess hattar gras edr eplakyn gora edr gefa þeim konum freoleik. sem adr hafa uerit ubyrea. ef þær eta þat. þa girntiz¹⁸ Rachel at eta þat sama gras. þegar hon sa þat. talandi sua til sinnar systur Lyam. Gef mer nockurn part af þersu grasi sunar þins mandragora. Hon svaradi. Huart syniz þer þat litils uert. at þu takir bondann af mer. nema þu takir þar medr þau manndragores¹⁹ sem son minn [feck ok færði²⁰ mer. Enn fyrir þa sauk at Rachel uildi blidka systur sina enn þiggia þo allt at eins þat er hun bað. þa sagdi hon sua. Sofu hann hia þer i natt fyrir þessarra grasa skyllid. Gek Lia þegar um kuellidit ut i mot Jacob. sem hann kom²¹ af akri

1) mgl. B 2) vkunnari, B 3) at, B 4) myndi tilf. B 5) skilningr, B 6) saal. B; Pallentei, A 7) allar, B 8) simtigir, B 9) [saal. B; fyrsta, A 10) londum, B 11) varð séen, B 12) þersor, B 13) ok, B 14) Af sunum Lye ok hurð Josephs, B 15) [fyr var fra, B 16) tilf. B 17) [mgl. B 18) girndiz, B 19) mandragoras, B 20) [fann ok fekk, B 21) heim tilf. B

ok taladi til hans. Til minnar sængr átt þú i kuelld at ganga. Þiá medr kaupi leigða ek þik fyrir þat sama manndragora sem sun minn gaf mer. Suaf hann þa nátt meðr henni. Gud heyrði hennar bönir.¹ ok fæddi hun honum [hinn fimta² sun sua segiandi. Verkkaup ok ömbum gaf gud mer fyrir þat er ek gaf mina ambátt minum bonda i ualld. ok fyrir [þann skyld³ kalladi hun þann suein Ysachar. þat hefir sua mikil at þyða. hann er uerkkaup. Gaf hon honum fyrir þa grein þat nafn. at hun hafdi medr manndragores⁴ bondans sambud keypt áá þeirri sömu natt sem hann byreadiz. Ysidorus segir at manndragora hefir sua uaxna rot undir séér sem manz likami. ok sumir⁵ af þeim beri meirr karlmanz mynd. ok þilik flur edr lauf sem ber.⁶ Enn adrir⁷ haf⁸ kuenmanz mynd. berandi epli meðr sua uorðnum flurum edr laufum sem surur. Lya gat at eiga hinn .vita. sun. ok sagdi sua. Meðr godum mund ok heimanferd giæddi guð mik ok audgadi. man bondi minn nu fyrir þann skyld uissuliga medr mer byggia. at ek hefir fætt honum .vi. syni. Var sueinsins nafn af þi kallat Zabulon. þat ma her uel segiaz bygging. Sidan fæddi hon eina dottur er Dina uar kallad. Þar kom at gud minntiz eigi sidr medr sinni miskunn Rachelar heyrandi hennar bön. ok let hana kuiðuga uerða. fæddi hon son. ok⁹ sagdi sua. Mitt brigzli tok gud¹⁰ af mer. [ok¹¹ þar medr sua segiandi. Gefi gud mer her medr annan son. Var hann af þessum hennar ordum Joseph kalladr. þat þydz aukning.

Her segir fra þeim magum Jacob ok Laban.¹²

52. At lidnum þeim .xiii. aarum. sem Jacob hafdi þionat mági sinvm Laban fyrir beggia sinna husfrua skyld ok Joseph uar fæddr. talaði hann sua til Labans. Gef mer gott orlof. at ek fari heim apr til mins fostrelandz ok födurleifdar. ok gef¹³ mer lidugar husfrur minar. fyrir [huerra skyld er¹⁴ ek hefir þer þionat. ok þar meðr öll min börn. þu ueitz uel alla¹⁵ þionostu sem ek hefir þer ueitt. Laban svaradi. J þinu augliti uilldi ek giarna [giæfumaðr uera.¹⁶ Þiá meðr fullkominni profan hefir ek [þat fundit ok skilit¹⁷ at gud hefir fyrir þina skyld mer blezat. Mæl þu þer ok akued þilikt kaup. sem þu uill at ek gefi

¹) bön, B ²) [saal. B; fyrir þa grein, A ³) [þa sqk, B ⁴) mandragoris, B ⁵) sumar, B ⁶) bero, B ⁷) aðrar, B ⁸) meirr tilf. B ⁹) saal. B; hun, A ¹⁰) brott tilf. B ¹¹) [kalladi hun þenna svein Joseph, B ¹²) Af mislitum sauðburð ok fiargroða Jacobs, B ¹³) giqr, B ¹⁴) [saal. B; hucria skyld at, A ¹⁵) þa tilf. B ¹⁶) [giptumaðr uerða, B ¹⁷) [saal. B; þann fundit, A

þer. Þu ueitz sagdi Jacob. meðr huerri dygd ek hefir þer þiomat ok huilik er þin eign hefir undir [minni hendi¹ uordit. þu attir litit eina aðr en ek kom² til þin. enn sua hefir gud þik blezat i minni hingatkuamu ok uel uidr þik gort. at þu ert³ driugum uordinn uellaudigr madr. Er⁴ þat nu ok rettligt ok uel uidrkuemiligt. at ek ueita-sealfs mins husi forsio nu um sidir. Huat skal ek gefa þer sagdi Laban. Jacob svaradi. Ecki vil ek aa kueda. Enn ef þu gorir þat sem ek beidiz. þa man ek geyma hiardar þinnar ok hana sæda enn um stund. Gack umuergiss⁵ sealfr ok skoða allar þinar hiardir. ok skil brott fra minni [gigzlu ok⁶ geymslu huern þann saud sem þu finnr flekkottan edr nockurs konar mislitan. ok faa þa sunum þinum [i hendr⁶ til geymslu. enn faa mer at geyma aullum einlitum saudum. Se þat allt mitt uerkkaup sem undir þeim hinum einlitum [elz er ek hefir at geyma⁷ flekkott edr nockurs konar⁸ mislitt. huart sem þat er medr færsaudum edr geitsaudum. enn allt þat sem einlitt hefir sæðz undir þeim hinum einlitum so þitt. Man þa mitt⁹ rettuisei frammeiðiss mer i moti koma. Sem hann segði sua meðr enn liosarum orðum. Natturan seolf uinnr medr¹⁰ þer¹¹ i þessum minum skilmála. þiat þat er natturuligt at huitir sæðiz af huitum enn suartir af suðrtum. Enn medr mer ma uinna sigr ok audna. medr þi at gud uili þat mer moti natturu ueita fyrir mitt starf ok stundan. sem hann sér at matuligt¹² ok rettligt er. Þetta likadi Laban¹³ uel. Skildi hann þegar aa þeim sama degi alla flekkotta saudi ok mislita langt i brott fra þeim sem einlitr uaru. sua uedra sem hafra.¹⁴ ok þar medr geitr [ok bucka.¹⁵ ok feck alla þa sunum sinum at geyma. Enn alla þa sem einlitr uaru feck hann Jacob at geyma. ok let eigi skemra i milli uera. þar sem huarir geymdu sinnar hiardar. enn .iiii^a. daga leid. til þess at engi prettr edr uæl skylldi af þi uerda mega. er þeir uæri nalægir¹⁶ sin i milli. [*scolastica hystoria*.¹⁷ Jacob fann ok feck séer eina nyia klokskapar list. stridandi upp aa þenna haat med natturuligri uælfinni¹⁸ moti sealfri natturunni. at hann tok græna uöndu af popleris¹⁹ ok platanis. þeim tream²⁰ er sua heita. ok enn fleirum þar medr. ok birkti þa sumstaðar. enn annan hvern partinn²¹ let hann iafnan ubirktan uera. sua at bæði uar eptir aa þeim næfr ok bdrkr. Alla²² birkti hann suma uönduna. ok uaru þeir þa huitir eptir. enn let suma uera meðr ollu ubirkta. ok uaru þeir þa

¹) [minum hændum ok geymslo, B ²) hingat tilf. B ³) nu tilf. B ⁴) Se, B ⁵) saal. ogs. B ⁶) [tilf. B ⁷) [er ek hefir at geyma hefir aliz, B ⁸) nockurs haattar, B ⁹) min, B ¹⁰) fyrir, B ¹¹) saal. B; mer, A ¹²) maklikt, B. ¹³) harða tilf. B ¹⁴) saal. B; adra, A ¹⁵) [mgl. B ¹⁶) nalggri, B ¹⁷) [mgl. B ¹⁸) uelfinni, B ¹⁹) poplis, B ²⁰) treom, B ²¹) part a þeim, B ²²) ella, B

grænir. setti sidan þersa uöndu sua mislita nidr i þeim þróm eör bryd-
ium. er þi sama uatni uar i hellt. sem smalinn allr saa sem hann
geymdi skylldi uatnaz uidr. uanduirkliga geymandi¹ at þeim tima sem
[hiordinni uard² sem heitaz. ok let hana. þann tima sem mestr uar
hitinn aa daginn ok hun uar³ lystugaz at drekka. uatnaz medr þetta
sama uatn. til þers at ær ok geitr skylldu uönduna sua skapaða ok
þeirra skugga i uatninu þa sia. er⁴ þær uæri blæsma ok þær skylldi
sinn burð geta. til þess at hann yrði medr sama hætti mislitr. sem
skuggar þeir sem þær saa⁵ upp aa. er uedrarnir ok buckarnir lágu
þær. Vard þetta allt medr hans klokskap ok tilstilli frammengt. at
sua bar huarrtueggi saudrinn. sa sem fyrst gekk ok snemmbæraztr⁶
uar. allan sinn burd fleckuttan ok mislitan. sem hann hafdi⁷ mislita
séd uönduna ok þeirra skugga i þann punct sem burðrinn byriadiz.
Nu atti Jacob eptir fyrr sögdum skilmala allt⁸ þat sem fleckutt fæddiz
edr nöckurs háltar mislitt. enn Laban þat eina sem huitt edr suart
yrði. En til þers at hann vyrði eigi grunadr eör fundinn at þersarri
sinni uælfinni.⁹ þa hafdi hann þersa klokskapar list uid þann einn
fenadinn¹⁰ sem fyrst gekk ok snemmbæraztr uar. enn uid engan hinn
sem seinaz gekk ok sidbærri uar. þiat flestr fenadr með iðfuu kyni
er sá minni nátturu sem [sidarr berr.¹¹ Vard sua Jacobs allr sa burdr
ok undireldi þers fiár sem hann hafdi at geyma sem elztr uar. enn
þat eina Labans sem sidarst uar borit ok dáligaz uar. ella kallar hann
þann burdinn sidskota. sem af þi [byreaz at¹² uedrinn eör bukk-
rinn uar [aa haustið¹³ til látinn. þiat sua segiz at su se saudarins nattura
badi¹⁴ i Mesopotamia ok Jtalia. at hann beri .ii. sinnum á hueriu áári.
speculum hystoriale. Commestor segir sua. at þat er eigi ulikligt eör
undarligt. at burdrinn uerdi likr þeirri mynd eör likneskiu. sem hon
séer i sidarsta punct lostagirndarinnar sua sem hun uerdr at honum
hafandi. medr þi at Jeronimus segir sua. at þetta¹⁵ sama uerdi¹⁶ medr
horsunum i Spania.¹⁷ Ok sá meistari sem Quintillianus het¹⁸ uernaði
sua nockura fru. þa sem fæddi sua sem blalenzkan burð. at hann
profadi þat af þi sua uordit hafa. at hon hafði þers háltar likneski¹⁹
seeð i þann punct sem burdrinn byreadiz meðr henni. Ok i bokum²⁰
Ypocratis finnz þat skrifat. at menn ællaðu at pina þa konu sem hon
hafdi fæðt hardla uænt mey barn miok ulikt bædi fedr ok meðr ok þar

1) tilf. B 2) [oll hiqrðin var, B 3) einkannlegga, B 4) sem, B 5) þa
tilf. B 6) seinbraztr, B 7) tilf. B 8) tilf. B 9) vielfinni, B 10) frammi
11) [sidberr er, B 12) [byriadiz er, B 13) [tilf. B 14) beði, B
15) hit, B 16) iamuel tilf. B 17) Spanlandi, B 18) tilf. B 19) likneskiu, B
20) spekingsins tilf. B

meðr öllu þeirra kyni. Þar til er þersi hinn sami Ypocras bad menn leita ok foruitnaz. ef þilik skrifan fyndiz skrifat¹ i þeim suefnklefa sem barnit uar byriat i.

Genesis. Jacob gerdiz þa rikari madr driugum enn til dōma. einkannliga at ganganda fé. hann hafði ok marga menn þa sem honum til heyrdi. þræla ok þionostukonur. asna ok ulfallda. Ok sem hans kostr gordiz sua mikils háttar. þa heyrdi hann sonu Labans sua segiandi.² Jacob þersi tekr ok dregr undir sik allt þat sem uárt ok uars feðr eign [uar ok er.³ ok af hans auð er hann nu ríkr uordinn ok frægr. Hann fann þat eigi sidr af áásionu ok yfirbragði⁴ Labans. at hann uar ecki þaleidis blidr [uidr hann.⁵ sem hina fyrri daga. ok þo einkannliga mest af þi at gud taladi sua til hans. Far aptr til landz þinna feðra ok forellrismanna ok til frænda þinna. ok man ek meðr þer uera. Hann let kalla sér husfrur sinar Rachelem ok Lyam þangat i hagann [sem hiorðin uar.⁶ ok taladi sua til þeirra. Ek séér þat nu af asionu feðr yckars ok oðrum hans atuikum. at hann er ecki mer aa þa leid uiliadr sem i gear⁷ edr hinn fyrri dag. enn gud er mer sinnandi ok samuinandi. ok þit sealfar uitit þat ual. at ek hefir feðr ykkrum sua framarlíga þionat. sem ek hefir orkat. Þit⁸ uitit ok at hann hefir æ um⁹ minn lut selit. skiptandi¹⁰ .x. sinnum ok umuendandi minu uerkkaupi. ok þo gaf gud honum allt at eins alldrigi¹¹ ualld aa þi. at hann mætti mer nockut mein gðra. Þann tíma sem hann sagði sua. Allr mjislitr burdr skál þitt uerkkaup¹² uera. þa baru allir [mislit eldi.¹³ En þa sem hann sagði sua gagnstæðliga þar i mot. Nu skalltu taka alla huita. þa fæddi huerr saubr huitan burð þegar. Ok sem hann sa hina eiplitu mer siolgaz ok framm ganga. þa skipti hann ok umuendi [enn af nyiu¹⁴ minu kaupi. Tok gud þaleidiss feðr yckars eign ok gaf mér. saa hinn sami sem i suefni syndi mer iafnan. huilíkr er burdrinn mundi feðaz.¹⁵ ok taladi sua til min. Ris upp þu ok far brott hedan ok heim til þins fostrlandz. Þær¹⁶ svorðu þa. Sua hefir fadir ockarr ockr tekít sem uskyldar konur ok meðr ollu uendzlalausar. edr hófum mid¹⁷ mockurs konar gripi edr lausafe af aullum aud ok erfd födur ockars optir okkr at flytia.¹⁸ Nei ok eigi. Nu af þi at gud tok feðr ockars godz. gefandi þat okkr ok sunum okkrum. þa ger alla luti sem hann hefir þer birt ok bodit. [*scolastica hystoria.*¹⁹ Josephus segir at

1) pentat, B 2) talandi, B 3) [er eðr var, B 4) öllu viðbragði, B 5) [til hans, B 6) [mgl. þ 7) saql. ogs. B 8) þat(!), B 9) mik ok tilf. B 10) saal. B; skipandi, A 11) alldregin, B 12) kaup, B 13) [mislitt yndireldi, B 14) [tilf. B 15) saal. B; synaz, A 16) Rachel ok Lya tilf. B 17) við, B 18) af hans husi tilf. B 19) [tilf. B

allr sa timi iafnsaman. sem Jacob uar meðr Laban. uoru rett .xx. aar meðr hinum .xiii. sem fyrr uar fra sagt. Villdi hann eigi fylla¹ hin sidarstu .vii. meðr sinni þaruistu fyrir ranglætiss sakir [ok illzku Labans.²

Her segir fra Jacob ok Laban magi hans ok vm ferð þeirra ok sattmal.³

53. Eptir þetta þeirra tal bioz⁴ Jacob skiotliga ok for brott meðr husfrum sinum hadum ok ollum þeirra börnum. hafandi meðr séér alla þa hiorð ok aðra eign sem hann hafði þa⁵ aflat i Mesopotamea. Let hann Rachelem ok Lyam ok aull sin börn rida ulföldum. byriandi sina ferd sua til Chanáans iardar⁶ ok fedr sins Ysaachs. [*scolastica hystoria*.⁷ Josephus segir at Jacob flytti⁸ ok helming hiardarinnar at uuitanda Laban i brott meðr séér. þiat hann hafdi þann tima farit at taka ull af saudum sinum. *genesis*.⁹ Villdi Jacob ecki gera hann uaran vid sina brottferd. Rachel tok ok leyniliga at uuitanda Jacob aull þau skurðgud fedr sins sem dyrmætuz uaru ok hafdi¹⁰ meðr ser. [*scolastica hystoria*.¹¹ eigi til þers at hon uilldi dyrka þau. fyrir þi at hun uissi uel af sögn ok kenningu sins bonda at þat uar bannat. utan helldr til þers at þau fengi uægd ok miskunn af fedr hennar. sua sem þau flydi ok kigmi upp aa þeirra uernd ok grid. ef hann særi eptir þeim ok yrði þau sua meðr ufridi fengin.¹²

Genesis.¹³ For Jacob nu leid sina ok allt hans hyski ok þat er honum til heyrði. þar til er hann kom yfir ána Jordan moti fialli þi sem Galaath heitir. þa uar Labani sagt aa hinum þriðia degi. at Jacob [uar brott farinn.¹⁴ Hann bregdr uid skiott [ok samnaði¹⁵ at sér monnum sinum sunum brædrum ok odrum frændum. ok sækir eptir þeim alla .vii. daga. þar til er hann kom eptir þeim i fiallinu Galaath. þa uitradiz gud honum i suefni ok sagdi sua til hans. Se vid ok uaraz Laban. at tala ecki uætta huatluga¹⁶ moti Jacob. þar i fiallinu hafdi Jacob sett sina tialldbud. aðr enn Laban meðr sina menn kiæmi¹⁷ eptir þeim. Reisti hann ok þar landtialld sitt. Enn um morgininn. sem hann uar klæddr. kemr hann til Jacobs sua segiandi. Fyrir hueria grein gerdir [þu sua.¹⁸ at þu leyndiz at fyrir mer rekandi sua minar dotr i brott. sem þær uæri meðr suerði sollar ok herteknar. Eða fyrir

1) persi tilf. B 2) [tilf. B 3) Af flotta Jacob ok saattmaali þeirra Labans. de genesi, B 4) byggiz, B 5) ngl. B 6) landz, B 7) [tilf. B 8) flutti, B 9) tilf. B. 10) leynilegha tilf. B 11) [tilf. B 12) fangin, B 13) tilf. B 14) [hafði flyit ok brott farit, B 15) [safnandi, B 16) huassliga, B 17) kom, B 18) [saal. B; sua þu, A

huern skylld sýdir þu at mer uuitanda ok sagdir mer eigi aðr. ok hefði ek gort þik af gardi meðr gleði ok fagnaði. fylgiandi þer meðr gigium. hörpum ok audrum saungfærum. Eigi þoldir þu þat. at ek kysti minar dætr ok þeirra syni. ok uuitrliga gordir þu þetta. þiat ek hefir afl¹ ok orku til þers at ðmbuna þer þetta meðr illu. Ok ef þu fystiz at fara heim til frænda þinna ok þins fedr huss. fyrir hui stalt þu gudum minum. ecki stendr þer slikt. Ecki skylldir þu sua gort hafa. þar sem þu ert systursun minn ok þar meðr bædi magr ok mótunautr. En gud faudur ydars Abrahams talaði sua til min. Varaz þu ok tala ecki uætta hardliga edr huassliga moti Jacob. Jacob svaradi. Fyrir þann skylld for ek utan orlofs brott fra² þer uuitanda. at ek ottadiz at þu mundir meðr afli ok orku dætrum þinum. hallda fyrir mer. Enn þar sem þu kigrir mik um þiofnaðinn. þa uanda ek eigi at sa se drepinn her rétt fyrir augum frænda uárra. meðr huerium þu fær gudin³ fundit. Rannsaka þu⁴ ef þu uill ok tak i brott. ef þu finnr nðckut uætta þat i minu ualldi ok uarðueitzlu sem þitt er. Taladi hann⁵ þi sua. at hann uissi eigi at Rachel hefði skurðgudin tekit. Laban rannsakadi fyrst i tialldbudum Jacob ok Lye ok ambattanna.⁶ ok fann þar eigi sem uán var. Enn sem Rachel uissi at hann for til hennar tialldbudar. þa skundaði hon ok fal skurðgudin undir ulfallda uerium. þeim sem þar uaru inni. ok settiz þar áá ofan. Ok er hann hafdi þar rannsakat ok fundit ecki þi helldr [þat sem hann leitadi.⁷ sagdi hon sua. Ek bidr minn herra. at þer reidiz eigi ok fyrirlatit mer. er ek stendr eigi upp i moti ydr fyrir þa sok at nu hefir uanasott kuenna at mer komit. Lek hon þaleidis fedr sinn aahyggiufullan af séér. at hann leitadi lengr. Jacob mislikadi rannsakan Labans ok talaði til hans sua sem kigrandi. Fyrir huern minn glæp edr afgerd gerdir þu þik sua heitan mer i mot. at þu rannsakaðir allan minn uarnað. huat fantu nu⁸ af allri þinni eign. Leggium þetta mal til þinna frænda ok minna. at þeir dæmi milli min ok þin. skal ek til þilikrar uerdskyllðanar .xx. áár uerit hafa meðr þer. Eigi varu þinar ær edr geitr gelldar. eigi hafdi ek þina uedra⁹ mer til budaruadar. ok engan sagda ek þer eðr syndi af dyrum gripinn edr rifinn. huern er tyndiz gallt ek þer apr. ok huern þann saud sem stolinn uar reiknadir þu ok krafdir af mer. Annan tima brann ek driugum af ofrhita bædi dag ok nætr.¹⁰ enn aa odrum tima kom mer fyrir kulda sakir eigi suefn aa augu. Meðr þeima hætti þionadi ek þer um .xx. aar i sealfs þins husi .xiii. fyrir dætra þinna skylld eun um .vi. fyrir hiðrdinni. Tiu sinnum

¹) nu afls, B ²) at, B ³) guð þin, B ⁴) nu, B ⁵) fyrir tilf. B ⁶) ambaattarinnar huaarrartueggju, B ⁷) [tilf. B ⁸) her tilf. B ⁹) eðr hafra tilf. B ¹⁰) náatt, B

skiptir þú ok úmuændir minu kaupgjialldi. ok lettliga at þú hefðir mik fatekan ok nær nauktan latit brott fara nú. nema sá gud sem Abraham faudurfadir minn trudi upp aa hefði meðr mer uerit. ok [fyrir mér stadiþat er¹ þú ottadiz fedr minn Ysaach. Enn sa gud sem leit² mina neyd ok erfíði aasakaði þik i giar. Þa svaradi Laban. Syni þína ok dótr minar. hiðrd³ ok alla þa luti sem nu sier⁴ þú her. þa hefir þú af mér lotit. ok fyrir þa sauk eru þeir allir sua sem min eign. ok huat ma ek nu gera framarr⁵ dætrum minum ok þeirra sunum. fðrum til ok gðrum saáttmaal ok felagskap ockar i millum. Jacob tok þa einn stein samþyckiandi þersu hans bodi. ok reisti hann upp. til sáttmáls marks talandi sua til sinna frænda⁶ ok hiauerandi brøðra.⁷ Berit higat til steina.⁸ Þeir báru þa saman.⁹ gðrandi þar af cinn haug edr stóra uðrðu ok aatu sidan [þar uppi aa.¹⁰ Laban sagði þa sua. þersi haugr see uátr ok uitni ockars saattmaals ok felagsskapar. þess sem her gðrdiz¹¹ i dag milli min ok þin. Seai nu gud drottinn ok dæmi ockar i milli sidan er huarir hafa skilit vid adra. ef þú leggr dætr minar þa i nðckurar kualar edr aanaud.¹² edr ef þú tekr adrar husfrur iaframm¹³ at þeim lifandum. þiat engin er nu uattr okkars sáttmáls nema gud cinn sa sem seer huat¹⁴ framm ferr. Ok enn taladi hann til Jacobs. See her. þersi haugr ok steinn. sem ek reisti¹⁵ nu upp. skal uátr¹⁶ uera milli min ok þin. fer ek um hann uidr¹⁷ illan hug til þin edr þú til min. þa dæmi saa gud okkar i milli sem Abraham ok Nachor ok þeirra fedr dyrkadu. Sór Jacob ok þetta saáttmál ok samband uid sins fedr nafn ok ótta Ysaachs. Ok eptir þat sem hann hafdi offrat gudi slikar fornþeringar i fyrrnefndu fialli sem honum likadi. þa baud hann þeim frændum sinum at eta meðr sér. Varu þeir þa allir samt nockura stund. eptir þat er þeir hófdu snætt. Laban reis upp áá nattar tima ok minntiz uid dótr sinar ok dótra sunu. hann blezadi þeim ok bad þær uel fara. for sidan aptr til sins¹⁸ heimiliss.

Her segir fra ferð Jacobs ok þui er þeir funduz ok Esau broðir hans.¹⁹

54. Ok sem Jacob for þann sama ueg sem hann hafdi byreat. þa uard mikill fioldi heilagra engla á ueginum frammi fyrir honum. fyrir

1) [þat hefði fyrir stadiþat at, B 2) alla tilf. B 3) hiardr, B 4) saal. B; hefir, A 5) framarr, B 6) brøðra, B 7) frønda, B 8) steinana, B 9) steinana tilf. B 10) [aa vppi, B 11) gioriz, B 12) aanaudr, B 13) hiá framm, B 14) er nu tilf. B 15) reisi, B 16) ok vitni tilf. B 17) meðr, B 18) eigins tilf. B 19) Af giqfum þeim sem Jacob sendi Esa(!) ok af fangtøku meðr englinum, B

þi kallaði hann þann stad Manaym. þat þyðiz herbudir. sua segiandi. þersir¹ ero guds kast² edr herbudir. at hann sá at englarnir uaru bunir at ueria hann i moti bræðr sinum Esau. huern er hann ottadiz. Ok fyrir þa sauk gerði hann af þeim stad sendiboda framm fyrir sik til Seyr. þat þorp edr kauplun er sua heitir af hinu þridia nafni Esau. at þeir skyldu³ proua huilikan hug er brodir hans hafði⁴ þa til hans. Ok sem þeir komu apr. sogdu þeir at Esau for fridsamliga medr .cccc. manna [honum i mot.⁵ Jacob ottadiz þa eigi mistruandi eðr ðruilnandi [af englanna fyrirheiti⁶ helldr sua sem af mannligri natturu ræddr ok ruglaðr. Skipti hann þa folki þi sem medr honum uar. ok þar medr allri hiordinni. yxnum⁷ ok saudum. ðsnum ok ulfoldum i .ii. flocka. sua segiandi. Kemr Esau sua til [flocksins annars huars⁸ at hann ueitir honum slag ok drepr hann. þa man sa annarr hialpaz sem sidarr ferr. Ok enn taladi Jacob. Heyr þu gud [mins feðr⁹ Abrahams. ok fedr mins Ysaachs. heyr þu drottinn minn. er sua taladir mer til. far heim apr til þins landz ok þers stadar sem þu uart fæddr ok uppfostradr. ok man ek þer¹⁰ bleza. minna háttar er ek ollum þeim sannindum [ok miskunnsemðum.¹¹ sem þu fylldir ok fram komt¹² med fôðurfedr¹³ minnum Abraham. yfir þessa sðmu Jordan for ek fyrr meirr uidr einn staf framm aa leid. sem nu fer ek apr aa leid. [medr .ii. flokkum mer fylgiandum.¹⁴ frealsa mik nu af þi af mins brodur hönd¹⁵ ok ualldi Esau. þiat hardla miok ottaz ek hann. at eigi beri sua illa til. at hann slaae fedriinn af medr sinum sunum þann tima sem hann finnr oss. þu taladir sealf. at þu skylldir uel uidr mik gora siolgandi sua ok aukandi mitt freo. sem þann ægisand¹⁶ er eigi fær talt. Næsta dag eptir þetta sem nu uar fra sagt. gordi hann raad fyrir gíofum þeim sem hann ætlaði fyrr nefndum brædr sinum. ualdi hann þat til. sem fegrst uar ok þar fagiætaz. medr mörgum ok ymissum¹⁷ hiardarinnar kynium. varu þat .cc. sauda¹⁸ ok .cc. geita. ok¹⁹ .xx. uedra ok .xx. hafra. ok .xx. ulfallda uel freoua medr sinum folum.²⁰ .xl. kua ok .xx. gradunga. ðsnur .xx. medr .x. fylium. Gordi hann þat²¹ rad fyrir. at seer huer skyldi þersi hiord fara medr hans þionostumnum. talandi sua til þess sem fyrstr for. Ef sua berr til at Esau brodir minn komi þer i mot. ok spyri hann þik. huert þu skallt fara edr huerium þu til heyrir ok þeir lutir sem þu fylgir ok ferr medr.

1) þessor, B 2) kaster, B 3) skyldi, B 4) hefði, B 5) [tilf. B 6) [saal. B; engilsins fyrirheit, A 7) yxnum, B 8) [annars flokksins, B 9) [saal. B; minn. fadir, A 10) þik, B 11) [tilf. B 12) komu, B 13) saal. B; fedr, A 14) [tilf. B 15) hand, B 16) egissand, B 17) ymsum, B 18) úásauðar, B 19) þar til tilf. B 20) burðum, B 21) þa, B

þa muntu svara. [þionostumadr þinn¹ Jacob. [þersa luti² sendi hann sinum herra Esau. A sömu leid baud hann þeim odrum sendiboda ok hinum þridia sem fyrr sögdum hiordum fylgdu. þar meðr sua seg-iandi. Meðr þilikum ordum skulu þer tala þann tima sem þer finnit Esau. [ok þersi til leggja. Hann³ Jacob þionostumadr þinn ferr þenna sama ueg eptir nokkuru seinna. ok talaði sua. Ek skal freista at blidka bróður minn meðr fyrirfarandum giðfum. ok ma þa uerda lettliga at hann likni mer ok miskunni. sua sem hann seer mik. Foru giasfir þessar fram allar aa ueginn fyrir. Enn scalfr hann uar þa nátt i fyrr nefudum stad.⁴ Ok þegar sem hann reis upp miok tima-liga. þa flutti hann badar sinar husfrur ok þeirra þernur meðr .xi. sun-um sinum. ok for yfir ááruadit.

Ok er hann hafdi⁵ þa luti yfir flutt. sem honum til heyrði.⁶ þa uar hann einn saml⁷ eptir aa aarbackanum.⁸ ok gtaðiz at bidiaz fyr-ir. ok þar bar sua til at hann tok fang meðr einn engil sua sem uid einn huern mann. allt til þers⁹ er morgintimi var. Ok sem hann¹⁰ fann þat. at hann fekk eigi yfirunnit Jacob. þa tok hann i brott eina sin or hans læri. ok þegar i stad uar sem hann uisnadi. Hann taladi þa til Jacobs. Gef mik lidugan. þi at nu rennr dagsbrun¹¹ upp. Hann suaradi. Eigi læt ek þer laust utan þu blezir mik. Huert er þitt nafn. sagdi hinn sem meðr hann taladi. Hann svaradi. Jacob. Meðr engu moti man þitt nafn hedan ifra uera kallat Jacob. helldr ma þat rett-ligarr¹² kallaz Jsrael. fyrir þann skyld at ef þu hefðir¹³ nockurn styrkleik i moti gudi. huersu miklu framarri mantu þa mennina sigra ok yfiruinna. Jacob spurdi hann þa. Seg mer huert þitt nafn er. Hann suaradi. Fyrir hui spyrr þu eptir minu nafni. þat er miok dasamligt. Blezadi hann þa Jacob i þeim sama stad. [scolastica hystoria.¹⁴ skipt-andi sua uid hann um nöfnin. at hann gaf honum þat sem framarri uar enn hitt sem ádr hafdi hann. ok styrkti¹⁵ hann moti sinum bródr. at hann ottadiz hann eigi. þiat ef hann stodz usigradr moti gudi edr sealfs hans krapti. þa skyldi hann þaþan af marka mega. at hann mundi usigradr standa mega moti sinum bródr Esau. Josephus segir Jsraels nafn upp aa ebresku hafa at boda¹⁶ edr þyda heilagan engil moti spornanda.¹⁷ Enn þo allt at eins þydiz Jsrael i ebreskra nafna bok madr gud siandi. þiat is þydiz karlmadr. el er eitt guds nafn.

¹) [þionostumanni þinum, B ²) [þersar minningar, B ³) [tilf. B ⁴) Manaym tilf. B ⁵) alla tilf. B ⁶) heyrðu, B ⁷) saman, B ⁸) aarströndinni, B ⁹) tilf. B ¹⁰) saa, B ¹¹) dagsbrunin, B ¹²) rettlegha, B ¹³) hafðir, B ¹⁴) [tilf. B ¹⁵) styrkiandi, B ¹⁶) liöða, B ¹⁷) saal. B; spornan, A

enn ra seandi. þat ma ok¹ segiaz hugskot slánda guð². *genesis*. Kallaði Jacob fyrir þann skyllt þann stad sidan Phanuel. þat er guds aasiona. sua segiandi. Ek saa gud drottins aasionu. ok uard min aund heil ok hialpat. þat er sua mikít at segia. at uidr þersa syn styrktiz hon hardla mikít.³ þar sem adr uar hon hrædd. Rann þa solin upp sem hann for brott af Phanuel. Gekk hann þa halltr. Hann áat all-drigi⁴ sidan ne nockut hans afkuemi sin. er hon morknadi ok uisnadi i hans læri.⁵

Ok sem Jacobi uard litit framm aa [ueginn fyrir sik.⁶ saa hann ferd Esau ok þeirra .cccc. manna. sem i ferd uaru medr honum. skildi hann þa i flocca ok sundr skipti sinu heimoligu folki. let hann ambattirnar ok þeirra syni uera i fyrsta stad. enn Lyam ok hennar syni i ðdrum stad. enn Rachel ok Joseph seinaz sua sem kigras ser af ollum þeim. Geck hann þa fyrir framm bada fyrr sagda flocca ambattanna ok Lye. fallandi .vii. sinnum [allr framm⁷ til iarðar. þar til er Esau uar kominn. Ok þegar i stad [geck Esau⁸ blidliga moti broður sinum Jacob fadmandi hann ok halsspennandi. ok er hann kysti hann. þa gret hann. Ok sem hann litaðiz um. þa sa hann konur ok sma-sueina. ok sagði sua. Huersu ueit uid um folk þetta. huat uilia þeir. eðr er nockut þat til efniss at þeir heyri þer til. Hann svaradi. Þessa smasueina gaf gud mer þinum þioni.⁹ Nu sem ambattirnar ok þeirra synir nalgaduz. þa neigdu þær sik fyrir Esau. sua hit sama Lya sem hun kom medr sinum sunum. þa lutu¹⁰ þau ok litillættu sik [ok eighi sidr.¹¹ Rachel ok Joseph sidarst.¹² Huat ferd edr flokkum [uaru þat¹³ segir Esau sem i moti mer foru. Jacob svaradi. Til þess uaru þeir framm fyrir gðruir. at ek fengi giptu ok miskunn af þer minn herra. Ok enn sagdi Esau. Ek hefir hardla marga luti ok miklar eignir brodir minn. haf fyrir þann skyllt þat er þitt er. Ek bidr sagdi Jacob. at þu gorir eigi sua. Ef ek þigg ndekura miskunn edr eptirlæti i þinu augliti. þa þigg þessa litlu gíof at mer. þiat sua uard mer þin aasiona fyrir augum. sem ek hefda¹⁴ nöckurs hins uolldugazta manz aasionu seeð. Ok sem hann þa þær um sidir uidr hins bæn.¹⁵ sagdi hann sua. Gðngum uer aull samt. ok man ek uera forunautr ydarr. Jacob suarði. Þu ueitz nu uel minn herra. at ek hefir unga smásueina medr mer i ferdinni ok þar medr lembdar ær ok kyr medr kalfum. ok deyr þessi fenadr allr aa einum degi. ef ek flytir sua.¹⁶ at honum uerdi miok

1) tilf. B 2) saal. B; guds, A 3) miok, B 4) alldregin, B 5) fæti, B 6) [skoginn, B 7) [framm allt, B 8) [gengr hann, B 9) þion, B 10) luttu, B 11) [saal. B; fyrir Esau, A 12) at sidaztu, B 13) [uar þetta, B 14) haf, B 15) ok beðn(!) tilf. B 16) ferðinni tilf. B

erfitt um ferdina. [Far fyri minn herra. en¹ ek man fylgia ok fara eptir [af tomi.² sua sem ek ser at smasueinarnir efla. þar til er ek kemr til mins herra i Seyr. Ek bidr þa sagdi³ Esau. at nockurir af minum kompanum dueliz eptir ok fari medr þer. Engi naudsyn er aa þi sagdi Jacob. þersa eina þarf ek at fá ok finna þina uinattu. For Esau heim apr um daginn þann sama ueg sem hann hafdi þangat farit. ok kom at kuelldi i þann stad sem Socoth heitir. gerdi hann sér þar hus ok reisti⁴ þar landtiðlld sin. kallandi þann stad sidan Sochoth. þat þydz tiallbudir. Þadan for hann i borgina Salem er odru nafni uar köllut Sichem. er stendr aa Chanaans landi. [af huerri⁵ er Sichimi edr Sichimite uaru kalladir. Sua segia ebreskir menn. at þann einn tima hafði⁶ Moyses kallat hana Salem. þat er sua sem algerua. fyrir þa skyld⁷ at lærit Jacobs þat sem adr uar hallt uar þar⁸ grætt.

Fra Jacob ok Lye(!) dottur hans ok brædrum hennar.⁹

55. Jacob keypti nðckurn part af þeim akri eðr eng. sem þar la uidr portit edr borgina eptir þat er hann kom apr af fyrr nefndri¹⁰ Mesopotamia af konungi Sichimorum. þeim sem Emmor het. ok sunum hans medr .c. lamba. ok bygdi þar um stund. Gordi hann þar sidan eitt alltari. kallandi ok heitandi yfir þat sama upp á guds nafn. þers sem Jsrael dyrkadi. Sua bar til einn tima. at Dyna dottir Jacobs ok Lye geck heiman ok uilldi sea þarlendzkt kuendi. ok þegar sem konungs sun er Sichem hét sáa hana. þa leit hann girndar augum til hennar. gripandi hana ok takandi med ualldi. þiat hun hafdi einsaman gengit til borgarinnar eptir sðgn Josephi. þers ðrindiss at kaupa ser kuenbunat. sem þar plagaðiz. aa þann sama dag sem Sichimite höfdu ok helldu eitt mikit hóf edr hátid. ok suaf sidan medr henni at hennar uulila. leggiandi hiartanligan¹¹ ástarhug til hennar ok huggandi hana hrygga medr mðrgum blidkanum. bidiandi þar medr [at hans fadir Emmor¹² kiæmi þi uid. at hann fengi þersa sðmu mey¹³ ser til husfru. Foru þeir sidan feðgar baðir samt at finna Jacob. ok höfdu¹⁴ sua til hans¹⁵ at segia honum. at synir hans uaru i haga ok geymdu hiardar hans enn eigi hia honum. Jacob suaradi ðngu til. fyrr en þeir komu apr. Vurdu þeir storliga¹⁶ reidir. sem þeir heyrðu huersu at hafdi boriz. ok huersu fulsliga Sichem hafdi uid þeirra systur gert. Ok¹⁷

¹⁾ [tilf. B ²⁾ [tilf. B ³⁾ qvað, B ⁴⁾ scuti, B ⁵⁾ [saal. B; huern, A ⁶⁾ hafi, B ⁷⁾ sqk, B ⁸⁾ saal. B; þa, A ⁹⁾ Af dauða Sichimorum ok flotta Jacob, B ¹⁰⁾ fyrr nefndu, B ¹¹⁾ hiartalegan, B ¹²⁾ [sinn feðr Emmor at hann, B ¹³⁾ stulku, B ¹⁴⁾ hefðu, B ¹⁵⁾ mgl. B ¹⁶⁾ storlegans, B ¹⁷⁾ þa tilf. B

gengu þeir Emmor ok Sichem til þeirra fedga. bar Emmor upp þetta¹ eyrindi² ok sagdi sua. Hugr ok hiarta Sichems sunar mins hefir fallit til frændkonu ydarrar. ok giptit honum hana. ok gerum³ sidan huarir-tueggiu sæmiliga þeirra samgang.⁴ Giptit uarum monnum ydrar dōtr. enn uær ydr uárar frændkonur. ok stadfestit her ydra bygd i hia oss. Veri iðrd⁵ ok landit i ydru ualldi. vinnit hana ok plægit. ok eigniz slikt af sem ydr er uel uiliat. Sichem taladi sua til Jacobs ok hans suna. Þess biðr ek. at ek fái miskunn af ydr ok uinattu. man ek þa gefa. huat sem þer krefit edr kallit. leggit til hennar [nðckurn mund.⁶ enn mælit henni þilikar gíafir sem ydr likar. ek lætr giarnsamliga framm⁷ ok gefr huat er [ydr likar.⁸ gerit þetta eina af yduarra uegna ok giptit mer meyna. Synir Jacobs svorudu þeim feðgum medr prett ok undirhyggju. þiat þeir uaru miok grimmhugadir af legordz sauk systur sinnar. þo at þeir leli þat litt aa siaz þa at sinni. ok sōgdu sua. Eigi megum uer þat gora sem þit bidit. at gefa systur uára ok gipta þeim manni. sem hann hefir eigi skurdarskirn⁹ tekít. þat er eitt bannat uerk ok ubæriligt meðr oss. Enn medr þeima hætti skulum uær sæltaz ok samtala¹⁰ medr oss. ef þer uilit uárir [makar i þui verða.¹¹ at huerr karlmadr af ydr skiriz skurdarskirn. þa munum uer taka ydrar frændkonur enn gefa ydr uarar. stadfestandi uara bygd her medr yðr. ok uera allir samt sem einn lydr. Enn ella munum uer taka frændkonu uara ok fara i brott. ef þer uilit eigi skiraz. Þetta bod ok beidzla likadi uel Emmor konungi ok syni hans. villdi hinn vngi madr medr engu moti hindraz láta. at þat uæri gðrt ok fullkomit þegar i stað sem beðit¹² uar. þiat hann elskaði miok meyna. enn hann uar æinn frægr madr ok framr i sins fōdur husi. Hðfðu þeir fedgar þessi¹³ nymæli uppi¹⁴ fyrir ollu sinu folki. þegar sem þeir komu heim aptr i borgina. ok eggiudu alla til at taka skurdarskirnina. ok lōgdu þar til mðrg orð. sogðu at menn þersir uaru fridsamir ok uilldu giarna stadfesta þar sina bygd. ok saugdu þeim¹⁵ eigi landskort uora. helldr hitt at hun uæri uida ecki unnin¹⁶ edr plōgd. enn þeir hafa eignir miklar ok margar hiarðir. ok man þat allt skiolliga uár eign uerda. Luku þeir sua sinni tōlu at allir samþykktuz þersu.¹⁷ Var þar huerr sem einn karlmadr skirdr skurdarskirn.

Enn aa hinum þridia degi. sua sem borgarmounum uaru sinar skeinur¹⁸ einkannliga sem saraztar. liopu synir Jacobs Simeon ok

1) þeirra, B 2) erendi, B 3) gerim, B 4) samlagh, B 5) iqrðin, B 6) [heimanferð, B 7) frammi, B 8) [þer biðit, B 9) umskurdarskirn, B 10) saman tala, B 11) [saal. B; mágar vera, A 12) beidit, B 13) þetta, B 14) frammi, B 15) þar, B 16) vunnin, B 17) ugl. B 18) skeinar(!), B

Leui sammæddir bróðr Dine til uapna, gengu síðan diarfliga¹ i borgina ok drápu bædi Sicheim ok feðr hans Emmor, meðr ollum þeim karlmonnum sem i borginni beid, takandi systur sina Dinam brott af þeirra husi. Þangat liopu ok til adrir synir Jacobs meðr þeim ok eyddu meðr ollu borgina, hefnandi sua suiuirðingar systur sinnar. Sneyddu þeir ok² borgina bædi nautum ok saudum, ausnum ok aullum lutum ðdrum, eigi sidr þeim sem i eng edr akri uaru, enn hertoku konur þeirra³ ok börn. Josephus segir, at þann tíma sem borgarmenn⁴ helldu nockut mikit hof ok þeir höfdu sem mesta skemtan ok nádir, hliopu þeir bróðrnir fyrst aa uardhalldzmenninga ok drápu sidan suma⁵ sofandi. Enn er fadir þeirra Jacob uissi huat er þeir hofdu gert, þa taladi hann diarfliga við Simeonem ok Leui. Þit rugladut mik ok unaðaðut, gerandi mik leidan ðllum Chananeis ok Pherezeis, þeim sem þetta land byggia. Nu þar sem uer erum faair einir menn saman⁶, þa munu [þeir fiolgaz⁷ ok sla mik fyrst af ok eyda sua [mer ok⁸ aullu minu hyski aa iardriki. Þeir svorudu. Skylldu þeir nockut systur uára hafa ok hallda⁹ sem eina putu. Guð drottinn styrkti þa enn Jacob ok taladi sua til hans. Ris upp, ok far upp til borgarinnar Bethel ok bygg þar, gerandi þa alltari þeim¹⁰ gudi til heidrs, sem þer uitradiz þann tíma sem þu flydir fyrir broður þinum Esau, ok reinsa uel aðr alla þína menn. Jacob kalladi saman [alla sina menn ok¹¹ hyski ok sagði¹² sua. Kastit i brott ollum utlægum¹³ ok annarligum gudum, þeim sem þer hafit her med ydr, ok reinsit ydr ok [allan yðarn uarnat ok¹⁴ klæðnat, fõrum sua sidan upp til borgarinnar Bethel, gorandi gudi þar alltari, þeim sem mik heyrði a minum angistar [tíma ok uar¹⁵ alla gautu sidan i fõr ok fylgiu meðr mér. Þau höfdu borit [brott af borginni¹⁶ meðr séér skurdgod, ok þar meðr þeirra uangagull ok annat þeirra skraut ok skrud. Gafu þau Jacob þa i ualld aull þau gud sem þau höfdu þa¹⁷ med farit, meðr aullum þeim gripum ok gersimum, sem aa þeim hofdu uerit, ok grof hann¹⁸ þetta allt iafnsaman nidr¹⁹ undir rætr þess tréss sem therebinthus heitir, eigi langt fra borginni Sicheim. [*scolastica hystoria*.²⁰ Sua segia nockurir menn, at þersi saumu skurdgud ok þeirra glys, sem Jacob grof nidr, hafit Dauid konungr upp grafit ok slutt heim til Jorsalaborgar ok latit nidr steypa til fegrdar ok prydi musteri þi sem hann [hafdi ætlat²¹ at lata gðra.

1) inn tilf. B 2) mgl. B 3) tilf. B 4) þesser tilf. B 5) mgl. B 6) mgl. B 7) [kallaz saman, B 8) [tilf. B 9) sua tilf. B 10) sama tilf. B 11) [allt sitt, B 12) [saal. B; hyski, A 13) útloghum, B 14) [yðarn, B 15) [deghi ok þronguingar ok um, B 16) [tilf. B 17) mgl. B 18) tilf. B 19) i iqrð tilf. B 20) [tilf. B 21) [etladiz, B

enn þat uar¹ eigi fyrri gort enn aa dögum sunar hans Salamonis.² Eptir þat er hann uar allr. Enn sua kom gudligr olli yfir alla náá-grendarmenn ok þær borgir. sem þeir um foru edr í namunda uáru. at engin madr þordi þeim mein³ at gora edr nockurn ufrid. Kom hann sealfr ok allt hans folk sua framm til borgarrinnar Luxam.⁴ er odru nafni uar kallat Bethel. aa Chanaans landi. huer er síðan uar kallad Jerusalem⁵ aa Jorsalalandi. Gordi hann þar⁶ gudi eitt alltari. ok offradi honum þar medr fornir. sem hann hafdi honum⁷ heitit. ok kalladi þann stad sidan fyrir þa⁸ grein guds hus. at gud uitradiz honum þar sua sem hann flydi fyrir bræðr sinum. sem fyrr uar sagt.

Genesis.⁹ Nærri þersum¹⁰ tima. sem nu uar fra sagt. andadiz Delbora fostra Rebecche. ok uar hun grafin uid borgina Bethel. undir þi tre sem ymissliga er kallad quercus edr therebinthus. Uar sa stadr sidan kalladr gratz quercus. Gud uitradiz [þa enn¹¹ Jacob ok blezadi honum sua segiandi. Eigi skalltu hedan af¹² Jacob heita. helldr skal þitt nafn Jsrael uera. Hann gaf honum þa Jsraels nafn fullkomliga. huert er hinn fyrri tima hafdi hann heitit honum. ok sagdi sua. Ek almattigr gud man þik láta friouaz. siolgaz ok auuaxtaz. ok margar þiodir ok kynkuislir manu goraz ut¹³ af þer. ok iafnuel manu konungar ut¹⁴ af þer ok þinum lendum fædaz. þat sama land sem ek gaf Abraham [ok Ysaach¹⁵ mun ek ok þer gefa ok þínu afkuemi. Eptir þat huarf hann fra honum at syn. enn Jacob reisti þar enn upp einn stein til uegsamligs marks þers er gud uitradiz honum ok taladi medr hann. smyriandi þann sama stein medr oleo. offrandi gudi fornir þar yfir ok kallandi hans¹⁶ nafn Bethel.

Her segir fra Jacob ok sonum hans. capitulum.¹⁷

56. At komanda uartima for Jacob brott af Bethel ok kom aa þann ueg sem lá til borgarinnar Bethléém. er odru nafni [uar kollud¹⁸ Efrata af husfru Caleph þeirri sem þar uar iarðat. sem sidan man heyraz mega. A þersum ueg uard Rachel af barnburd miok hættliga ok haskasamliga halldin. sua sem hon skyldi [lettari uerða.¹⁹ Yfirsetukonan sagdi sua til hennar. Ottaz eigi. þiat her mantu son fæða. Nu²⁰ sem henni laa vid andlat af þeirri sut²¹ ok saarleik. sem hun

1) uarð þo, B 2) Salomonis, B 3) grand, B 4) Luzam, B 5) Hierusalem, B 6) þa, B 7) mgl. B 8) tilf. B 9) tilf. B 10) þeim, B 11) [tilf. B 12) ifra, B 13) mgl. B 14) mgl. B 15) [tilf. B 16) þa þers, B 17) Af dauða Rachel ok Ysaachs capitulum, B 18) [er kallat, B 19) [saal. B; da fara(!), A 20) Enn, B 21) sott, B

hafdi i fædingu sueinsins. Þá kalladi hon hann Bennon. Þat er sua sem saarleiks sun eör harms. Enn fadír hans kalladi hann Benjamin sua sem hann skirði hann.¹ Þat þydiz hægri handar sun. Andaðiz Ra-éhel þar ok uar grafin² þar aa ueginum til³ Bethleem. Feck hun ein af þeim frændum ok skuldarfolki eigi þa sæmd at uera iarðat hia Abraham. Reisti Jacob þar enn upp minningarmark yfir hennar leidi. [Þat sem þar⁴ stendr allt til þersa dags. J brott for hann þadan. ok kom til þess staðar sem Aders [tur(n) eör hiarðar turn⁵ heitir. ok reisti þar [sin landtiðlld.⁶ J þersum stad segia ebreskir menn. at guds must-eri uar reist ok gort. ok uæri þat sua sem meðr nockurri fyrirsögn edr forspaa kallat hiarðar turn⁷ sem ukominnar samkuamu ok tilsoknar guds musteris. Enn Jeronimus segir þenna stad uera uid Bethleem borg. þar sem englanna hird⁸ ok fioldi saung ok sagdi guds sunar higatburd. ella⁹ kalladi Jacob hann af þi sua. at hann fæddi þar sinar hiarðir. Ruben hinn eltzti sun Jacobs for ok lagdiz meðr frillu fedr sins Bala. sua sem hann hafdiz uidr i þersu bygðarlagi. Vard fadír hans ecki þessu leyndr sem sidarr mun [sagt uerða.¹⁰ [Voru þa .xii.¹¹ synir Jacob. Var Ruben son Lye frumgetinn meðr v. ödrum hennar sonum Simeon ok Leui. Judas. Ysachár. ok Zabulon .ii. Rachelar synir Joseph ok Benjamin .ii. synir Bále Dan ok Neptalim .ii. synir Zelphe Gád ok Asser.

Kom Jacob um sidir til fedr sins Ysaach¹² i borgina Ebron. þa sðmu sem þeir fedgarnir Abraham höfðu baðir bygt sua sem utlendir ok ukunnir. Var modir hans þa aull er hann kom þar. ok eigi löngu sidarr er hann kom heim þangat andadiz Ysaach. sua sem hann uar elligamall. hafandi .c. áára tirætt ok .lxxx. Josephus segir. at hann hafdi .v. aar hins niunda tigar. Var hann sua fullr af æfi ok ellidogum fluttr ok færðr til sins ættfolks¹³ ok iarðaðr af sunum sinum Jacob ok Esau hia fedginum sinum ok forellrismonnum i þeim tufallda hellisskuta. sem fyrr uar fra sagt. Lyktaz her hin fyrsta bok Josephi¹⁴ eptir þi sem Commestor segir.

Eptir andlát Ysaachs gerduz synir hans sua ueralldar rikir at ganganda fé. at þeim uannz neppiliga þadum iardkostrinn þar sem þeir uaru. For Esau þa enn aptr til fjallbygdanna. þar sem fyrr¹⁵ hafdi hann uerit meðr husfrum sinum. sunum ok dætrum. meðr ollum sinum hiðrdum ok hiunum. ok þar meðr ollu þi sem hann hafdi eigandi at

¹) skurðarskirn tilf. B ²) iarðat, B ³) saal. B; uid, A ⁴) [sua sem, B
⁵) [tilf. B ⁶) [sitt landtiðlld, B ⁷) sua tilf. B ⁸) higrð, B ⁹) ellar, B
¹⁰) [heyraz, B ¹¹) [saal. B; Eru .xii., A ¹²) Ysaachs, B ¹³) folks, B
¹⁴) Joseph, B ¹⁵) fyrri, B

uordit. Var su landzins hálfu sem hann bygdi af audru hans nafni Edom kallat, er fyrr meirr uar kallat Bostra¹ enn sidan Jdumea. Stadfesti hann sina bygd i þi fialli sem kallat er Seyr. Komu fra honum margir storeflissmenn, eptir þi sem Moyses greinir i Genesi, teliandi þa .xii. konunga² sem þar ríktu fra hinum fyrsta allt til hins sidarsta, þers, sem hann saa.³ ok sagði sua. [*scolastica hystoria*.⁴ Eptir Bale.⁵ þann sem fyrstr af þeim .xii. uar allr.⁶ ríkti Jobal⁷ sun Zære af Bostra⁸ landi. Segia nockurir menn þenna uerit hafa Job sunarsun Esau, i fiorda stótt nidr af honum badum þeim til tóldum, enn ebreskir menn mæla þi i mot sem fyrr segir.⁹ J þenna tíma segiz, at sa madr sem Prometheus [uar kalladr¹⁰ brodir hins mikla Atlantis hafi fyrstr menn¹¹ gðrt, annat huart fyrir þann skyld at hann gordi uisa menn af uuitrum.¹² ella fyrir þat at hann smidadi líkneski eptir monnum, ok feck sua gort medr [sinum klokskap.¹³ at þau synduz ganga. Hann fann ok fyrstr manna¹⁴ at gðra fingrgull ok fingrunga, ok þo i fyrstu af iárni, ok setti þar i einn gimstein. Sagði hann at fyrir þa skynsemi skyldi gull beraz aa hinum fiorda fingri, þeim sem læknessingr heitir næstr¹⁵ hinum minnzta honum til skrautz ok fegrdar, at hann uæri aullum þeim [æðri fyrir þat ok agiætari.¹⁶ at ein ædr liggí af honum allt til hiartans.

Her segir fra draumum Josephs ok hino auðru er bræðr hans seldu hann vid verði.¹⁷

57. Jacob staðfesti sina bygd aa þi sama landi Chanáán, sem hans fadir hafdi adr bygt eptir guds bodskap, uaru þersar¹⁸ hans kynferdir ok afdrif. Þann tíma sem sunr hans Joseph uar .xvi. uetra gamall smasueinn, geymdi hann hiardar fedr sins medr odrum¹⁹ bróðrum sinum sunum Zelphe ok Bale. *scolastica hystoria*. Er þat reiknanda eptir sögn Commestoris, at Joseph uar .xii. aarum selldr fyrr enn Ysaach andadiz, huat er hann prouar sua, at Ysaach uar sextlðgr þa er Jacob uar fæddr.²⁰ Nu meðr þi at hann hafdi þa .c. ok .lxxx. aara, er hann andadiz, þa er audsynt, at Jacob hafdi þa .c. aara tolfraett. Enn þa hafdi hann .c. tíraett ok .viii. aar, er son hans uar selldr, þíat þa hafdi hann²¹ tíraett .c. ok .xxx. aara.

1) Bosra, B 2) *mgf.* B 3) maatti vel sia, B 4) *tilf.* B 5) Sale, B 6) þa *tilf.* B 7) ok Jobab, B 8) Bosra, B 9) var sagt, B 10) [het, B 11) *saal.* B; manna, A 12) *vuisum*, B 13) [sinni klokskapar vel, B 14) *mgf.* B 15) *nerst*, B 16) [qðrum fyrir þat enn mótari ok tignari, B 17) Her hefr sögu Josephs ok fyrst fra þui er hann uar selldr á Egiptaland. Capit. Geneais, B 18) þersar, B 19) *mgf.* B 20) sem fyrr var sagt *tilf.* B 21) ok *tilf.* B

er hann kom til hans aa Egiptaland. enn milli þers ok hins er Joseph uar selldr uaru .ii. aar ok .xx. Joseph uar þa .xvi. uetra. er hann uar selldr nidr aa Egiptaland. enn þa hafdi hann .xxx. ok .viii. aar er fadir hans kom þangat aa hans fund. Huerfr Moyses sua aprt segiandi þat her sem [adr hafdi hann¹ um lidit. Nu sem Jacob for heim aprt af nefndri Mesopotamia ok hann hafdi eigi þa enn fundit fedr sinn. ok at lifandi Rachel eptir sðgn Josephi. uar Joseph selldr meðr þeima hætti. sem her segir.² *genesis.* at bróðr hans hótudu³ hann ok uaru miok upp aa hans skaða. fyrir þann skyld at fadir hans elskaði hann umframum alla adra sina sunu. fyrir þa grein at hann hafdi getit hann i sinum ellidomi. ella fyrir þat at hann uar aullum þeim uordinn⁴ upp aa sinn likam⁵ uænni ok uaskligri ok þar med uitrari. hafdi hann ok rópat⁶ þa um⁷ hardla liotan lifnat⁸ fyrir feðr sinum. annat huart⁹ huersu [mikilliga þeir¹⁰ uaru upp aa seals¹¹ hans skada. ella þat at þeir hófðu lagiz meðr fersfættum kuikendum ok skynlausum. ella hafdi hann rópat einn saman Ruben¹² af sambud fyrr nefndrar frillu feðr sins Bála.¹³ Jacob let gora Joseph einn hæl-sidan kyrtil ok mislitan. undarlíga [meðr höndum uel pentaðan¹⁴ ok saumadan. Nu sem hans bræðr fundu þat ok saa. at hann uar aullum þeim framarri af fedr sinum elskadr. þa lögdu þeir mikit hatr upp aa hann. sua at þeir mattu eigi nöckut naðuligt blidskaparord til hans tala.

Þat bar til einn tíma er¹⁵ hann sagdi þeim draum sinn. vard þeim þat¹⁶ þa enn af nyiu meiri¹⁶ hats sauk ok sundrlyndiss saadir¹⁷ ok kueikia.¹⁸ Hann taladi sua til þeirra. Heyrit draum þann sem mik dreymði. Mer syndiz i suefninum sem ugr byndim bundin i einum akri. ok sua sem mitt bundin risi upp ok stædi yfir hinum. enn yd(u)r bundin aull umuergiss lutu ok tillæti ueittu minu bundini. þeir svorudu. Huart mantu konungr uarr uerda edr munu ugr luta ok leggiar undir þinn rikdóm. Nu urðu þeim draumar slikir ok¹⁹ þeirra uidræða mikil æsing ok auki þeirrar aufundar ok hats sem þeir haufdu [langa tíma²⁰ til hans haft. Annan draum sagdi hann þeim ok fedr sinum hia ueranda. sua talandi. Sua syndiz mer i suefninum sem sol ok tungl ok þar meðr .xi. stjórnur uegsamadi mik [ok ueitti²¹ mer tillæti. Fadir hans aasakadi hann þa nöckut ok sagdi sua. Huat hyggr þu huat þessi

1) [hann hefir aðr, B 2) fylger, B 3) hataðu, B 4) bræðrum, B 5) likama, B 6) roopat, B 7) nqkkurn tilf. B 8) lqst, B 9) fyrir þat tilf. B 10) [saal. B; þeir uaru mikilliga, A 11) mgl. B 12) Simeonem, B 13) Bale, B 14) [haghlegga meðr hand ok naal þurtreadan, B 15) at, B 16) tilf. B 17) saad, B 18) kueykia, B 19) þar meðr tilf. B 20) [langan tíma aðr tilf. B 21) [veitandi, B

draumr hafi¹ at segia sem þik dreymdi. huart þat at ek ok modir þin ok bróðr munu² uegsama þik aa iardriki. [*scolastica hystoria*.³ Vidr-kuemiliga nefndi hann modur hans. fyrir þui at hon lifdi þa enn.⁴ Þo ueitti hon ecki þers háttar litillæti⁵ syni sinum Joseph. þiat hon kom ecki niðr aa Egiptaland. ok eigi er þat lesit at fadir hans hafi medr þeima hætti hann uegsamat. hefði Joseph þat⁶ ecki uiliat ne þolat. helldr ueittu bræðr hans honum allir þersa sæmd⁷ ok uirðing. ok matti fyrir þa grein upp aa þenna⁸ haatt þat uel segia. at hans fedgin ueittu⁹ honum lotning ok uirðing i ollum¹⁰ sinum sunum ok afspringi.

Genesis.¹¹ Nu sem hans bræðr hófduz uidr i þeim stad. ok¹² geymandi sinum hiqrdum sem Sicheim heitir. þa sendi faðir hans hann af dalinum Ebron til þeirra þess orindiss.¹³ at hann skyllði skynia ok foruitnaz huersu giptusamliga þeim edr fenadinum færi at. ok bad hann segia séér heim apr. huat er þeir hefðiz at. Ok er hann uar kominn i Sicheim. þa fann madr hann nockurr þar sem hann uilltiz i enginni brott af ueginum. ok spurdi huers hann leitadi. Enn hann sagðiz bræðra sinna leita.¹⁴ ok bad hann segia ser huar þeir geymdu fiarins. Hann svaradi. Brott foru þeir af þessum stad. ok heyrdá ek þa þat tala. at þeir skyllði fara i Dothaym. þann stad sem sua heitir. For Joseph þa leitandi brøðra sinna. þangat til er hann fann þa i Dothaym. Ok þegar sem þeir sá hann miok fiarri sér. hugsadu þeir aðr [hann kēmi¹⁵ til þeirra. at þeir skyllðu drepa hann. ok taladu sua sin i millum. See nu¹⁶ her. nu er draummaðrinn¹⁷ kominn. fōrum til ok drepum hann. ok kōstum likinu¹⁸ i þersa gomlu grōf sem her er. segium sidan at eitt hardla uánt ok dáligt dyr hafi gleypt honum. man þa synaz mega huat honum stetta¹⁹ sinir draumar. Ok er Ruben heyrði²⁰ þeirra fyrirætlan. þa ætladi hann at frelsa²¹ hann af þeirra hōndum. ok sagði sua. Tokum ecki þaleidis hans lif. ok hellum ecki ut hans bloði. kastit honum helldr lifanda nidr i þessa grōf edr iardgiá. sem her er i eydimōrkinni. at eigi deyi beði²² fadir hans ok modir af [harmi. ok²³ hafit sua ok hirdit syknar hendr ydrar. Fyrir þi taladi Ruben sua. at hann uilldi²⁴ frealsat hafa Joseph af þeirra ualldi ok fengit apr fedr sinum. Ok þegar²⁵ sem Joseph kom til þeirra af

1) vill edr hefer, B 2) manim, B 3) [tilf. B 4) Enn tilf. B 5) tillæti, B 6) ok tilf. B 7) vegsemd, B 8) einn, B 9) veitti, B 10) qðrum, B 11) tilf. B 12) mgl. B 13) erendis, B 14) t.lf. B 15) [enn hann kom, B 16) mgl. B 17) draumamaðrinn, B 18) honum sidan, B 19) saal. B; stettir, A 20) þersa tilf. B 21) frialsa, B 22) tilf. B 23) [tilf. B 24) þa tilf. B 25) leið tilf. B

klæddu þeir hann þeim hinum hælside kyrtili. sem fyrr uar fra sagt. ok kōstudu honum i [þa hina vatnlausu grōf eðr gia. sem hann matti eigi einn saman or komaz.¹ For Ruben þa i brott at finna ok faa hiðrdum sinum betri² haga. Enn sem adrir hans brōðr settuz nidr [at snæða.³ þa saa þeir kaupmenn nōckura af Ysmaels ætt komna⁴ fra fyrr nefndu fialli Galaath⁵ fara at⁶ sér. háru þeir þess háttar krydd⁷ ok iurtir aa sinum ausnum sem aromata resina ok⁸ mirra heita. ok stefndu þa leid sem til Egiptalandz láá. Judas taladi þa til bræðra sinna. Huat stoðar oss⁹ at uær drepim broður uárni ok leynim¹⁰ sidan sem einu morði. er oss hitt miklu sniallara raad at selia Ysmaelitis þessum. sem her fara nu. ok saurgum¹¹ ecki hendr uarar i hans blodi.¹² þi at hann er brōðir uárr ok¹³ uárt eigit kiðt. Brōðrum hans likaði uel þessor hans tillaga. drogu þeir hann þa upp or grōfinni ok selldu hann kaupmonnum þessum með .xx. silfrpeningum eðr .xxx. sem ymissliga¹⁴ eru nefndir Madianite eðr Ysmaelite. ok fluttu þeir¹⁵ hann aa Egiptaland. *scolastica hystoria*. Madianite uaru¹⁶ komnir af¹⁷ Madian. þeim syni Abrahe sem hann atti uiðr¹⁸ sidarri sinni konu Cethura. enn Ysmaelite¹⁹ af Ysmaele syni Abraham²⁰ ok Agar. Skildi Abraham alla sina syni ok gōrði brott af sinu husi ok syni sinum Ysaach. sua sem hann lifði. þa sem hann gat meðr²¹ odrum konum enn Sarra. sem fyrr uar sagt. Komu þeir hans synir sua skildir ok þeirra afkuæmi lettliga nidr sidan allir samt i einn stad segir Commestor. ok urdu þa einna handa lydr ok folk.²² ok helldu þo huarir sinu fōður nafni. [Ella uar²³ su ebreskra manna sōgn sqnn. er²⁴ þeir segia alla uera eina²⁵ Agár. er fyrr uar frilla Abrahams. ok Cethuram er hann gekk at eiga eptir þat er Sarra uar andat.²⁶ ok uaru þeir þa letlegha²⁷ alla gōtu einn lydr.

Genesis. Enn er Ruben kom til þess sama pyttz apr. sem Joseph uar i settr. ok hann sáá hann ecki þar uera. þa ylldi hann ok æpti rifandi²⁸ af sér sin klæði. þiat hann hugdi hann drepinn uera. Kom hann þa til bræðra sinna sua segiandi. Ok huert skal ek nu fara. þar sem sueinninn sééz nu huergi. Enn þegar i stað huggaðiz hann.²⁹ sem hann uissi at sueinninn lifdi. Eptir þat toku þeir kyrtil Josephs.

1) [þann hinn vatnlausu pytt eðr iarðdiki or huerril) er hann maatti ekki komaz einn saman, B 2) heiti, B 3) [ok snēddu, B 4) saal. B; koma, A 5) Galnād, B 6) ngr, B 7) [saal. B; skrud, A 8) tilf. B 9) eðr stetter tilf. B 10) þi tilf. B 11) saurga, B 12) aa honum tilf. B 13) sua sem tilf. B 14) ymist, B 15) tilf. B 16) eru, B 17) ætt tilf. B 18) meðr henni(!), B 19) voru tilf. B 20) Abrahams, B 21) uiðr, B 22) foolk, B 23) [Ellar er, B 24) at, B 25) ok hina sqmu tilf. B 26) qll, B 27) tilf. B 28) sniðandi, B 29) ok þagnaði tilf. B

laugaðu hann ok lítaðu i kida¹ blodi. lútuðu sidan til. huerr af þeim hann skyldi bera fedr þeirra ok segja sua. Kyrtill þenna fundum uær. séé ok geym at. huart þersi er kyrtill sunar þins edr eigi. Enn sem Jacob kendi kyrtillinn. sagði hann sua. [Hann er sannliga² hans kyrtill. eitt hit uersta dyr reif i sundr ok at gleypanda³ grimmliga sun minn Joseph. Sneid hann þa ok reif klædin af ser ok klæddi sik haarklædi. sytandi sun sinn ok þrándi eptir honum langan tima. Ok sua sem aull hans börn samnaduz saman ok komu til hans at⁴ létta hans angr ok harm. þa uilldi hann medr öngu moti heyra þau edr annza þeirra hugganarordum. helldr sagði hann sua. Medr sorg ok sút. man ek nidr stiga til sunar mins i heluiti. *scolastica hystoria*. J heluiti uar þa⁵ godra mann staðr langt i brótt ok fiarrlægr illra manna pin-ingarstöðum. sem fyrir huilldar sakir naða ok fraskilnadar odrum þeim uar sinus kallaðr. Enn þat er sua sem⁶ nockut afuik. sua sem uer köllum síðrd eðr uik aa sio. Var ok sua iafnuel kalladr sinus Abrahe. fyrir þann skyld at hans aund uar [eigi þar sidr. biðandi þar⁷ dauda Jesu Christi.

De genesi. Nu sem Jacob stadfestiz i sinni sorg ok sut. þa selldu fyrr sagdir Madianite Joseph aa Egiptalandi þeim einum manni gelldum edr ufreom [ok þo mætum meistara⁸ upp aa alla riddaralist⁹ medr Pharaone konungi sem Putiphar liet. *scolastica hystoria*. Nockurir menn¹⁰ segja hann uerit hafa steikara meistara. segir Commestor at þat ma uel fyrir þann skyld satt uera. at meðr morgum þiodum er hinn fremzti [steikara hofðingi¹¹ hardla sémiligr madr ok iafnuel riddara¹² hofðingi. þenna sama nefnir Josephus Putipharem. Hann atti ser konu ok börn. þiat Joseph atti¹³ sidan dottur hans sem ofarr meirr man heyraz mega. Ok fyrir þi uar hann ecki af þeim konungsins gellingum sem þegar i barndominum uaru gelldir. helldr eptir þi sem ebreskir menn segja. at sua sem hann sá afbragdz uænleik Josephs. keypti hann hann¹⁴ til þess at hann uilldi blandaz medr hann. Enn gud uarðueitti Joseph fra þeirri uhæfu. gerandi Putipharem sua kalldan ok afskiptan sinni sambudarnatturu. at alldrigi¹⁵ sidan hafui¹⁶ hann kuennytr uordit [helldr enn hann hafi gelldr uerit.¹⁷ Ok eptir þat uar hann tekinn til byskups i Helyopoleos ok gerr enn moira hááttar

1) kidlings, B 2) [þat er sennilegha sa sami, B 3) gleypandi, B 4) lina ok tilf. B 5) saa tilf. B 6) uik eðr tilf. B 7) [þar eigi síðr biðandi allt til, B 8) [mgl. B 9) eðr slekt tilf. B 10) aðrer tilf. B 11) [hofðing(i)a steikari, B 12) mgl. B 13) fekk, B 14) tilf. B 15) alldreghin, B 16) saal. B; hafdi, A 17) [tilf. B

madr ok sæmiligri i sinum stétt ok hofdingsskap enn engan tíma fyrr hafdi hann uerit.

Her segir af fæðingu tueggja bræðra Phares ok Zaram.¹

58. Nærri þersum tíma, ok helldr fyrri enn nu uar fra sagt, skildiz Judas Jacobs sun uidr adra sina brøðr um nðckura stund, ok kom nidr medr þeim manni sem Yras het, tok hann sér þar til eigin-konu dottur eins Chananoi, þa sem Sue hét. Gat hann med henni son þann sem hann kalladi Heer, annan sun gatu þau at eiga, kalladi hann þann Onam, ok hinn þridia þann sem hann nefndi Salam.² Eptir þat letti hon af at fæda börn, Judas fekk hinum ellzta syni sinum, Heer þa konu til eiginordz sem Thámar hét, Heer uar einn uandr madr [i guðs augliti³ uerandi urettliga medr [sialfs sins⁴ eiginkonu. Var hann fyrir þa sok af gudi⁵ sua drepinn, at hann fannz braddaur i sænginni hia husfru sinni, Eptir hans andlát bad Judas Onam⁶ sun sinn ganga at eiga Thamar ok uekia upp sua sins brodur freo ok afkuæmi, af hueriu er þat er audsynt, at nðckurir þeir lutir uoru sidarr skipadir⁷ ok bodnir i Moyses lðgum⁸ sem fyrir lðgmaalit uoru hafdir ok halldnir, Ok sem honum seinkadiz barneign⁹ medr henni, ok honum þotti uuist at hann mundi nockura sunu eiga, þa uar hann medr fullu uskilriki¹⁰ utan allrar [uaanar barngetnadar¹¹ meðr, henni látandi sik utan þers staðar sem þar [er til¹² skipadr, til þers at þeim fæddiz eigi¹³ börn undir hans brodur nafni, Tok gud hann af lifdogum fyrir þa sauk at hann gordi sua liotan löst ok afleittigan.¹⁴ Eptir þetta sendi Judas Thamar heim til sins fòdur huss, bidiandi hana þar bida meðr eckiudom, þar til er smasueinninn Saala¹⁵ uæri uaxinn madr, gorandi þat yfirbragd aa, at hann mundi þenna sinn sun þa hana [eiga ganga lata.¹⁶ En þat þordi hann¹⁷ eigi, þiat hann ottadiz at hann lyti þilikt af þeirra samgangi sem hinir fyrri brøðr hans, Leet hann sem hann gleymdi ok geymdi eigi huersu gort uar, Eptir marga daga lidna þaðan ifra andadiz Sue husfru Jude, ok sem hann gladdiz eptir hennar andlatz sorg, þa for hann til saudaklippara sinna i Thamnás, þann stad sem sua uar kallaðr, ok medr honum Yras komp-an hans ok saudahirðir.

1) Fra þui er Judas gat Phares ok Zaram af Thamar. De genesi, B

2) Selam, B 3) [tilf. B 4) [sinni, B 5) sialfum honum, B 6) annan, B

7) skrifaðer, B 8) lqghmaali, B 9) barneignin, B 10) uskilrekki, B

11) [barnvagnar, B 12) [til er skapadr ok, B 13) eingi, B 14) luth. tilf. B

15) Sela, B 16) [lata eiga ganga, B 17) þo tilf. B

Thamar uar sagt, at mágr hennar hafdi farit upp i Thamnas at¹ taka ull af saudum sinum. Hun leggr ekkiubunaðinn af ser prydandi² sik medr annars hááttar bunadi. For sidan heiman ok settiz nidr aa gatnamoti. Þi sem uegrinn láá til Thamnas. Þar sem leidin³ Jude uar. Þi at aa gatnamotinu þarf farandi madr sik betr um at sia.⁴ ok ein-kannligaz at geyma huert hann gengr ·edr ferr. Gordi hun þetta sua sem hefnaði þers. at Sala⁵ uar nu uaxinn madr ok hon ecki honum gipt þi helldr. Hun hafdi sua sidan falld. at nær huergi matti kenna hana edr sea hennar skasionu. Nu sem Judas kom þar ok saa konuna. Þa hugdi hann at⁶ skiækia nõckur uæri. ok gekk til hennar sua segi-andi. Lofa mer at ek liggj medr þer. þiat hann uissi eigi at hun uæri hans magkona. Hun suaradi. Huat gefr þu mer til huiluneytis. Eitt kid man ek senda þer af hiord minni. sagdi hann. Hon svaradi. Til reidu læt ek þat er þu beidiz. ef þu fgr mer [nogan pant⁷ ok godan festarpening. þar⁸ til er þat efniz sem þu heitr⁹ mer. Huat uilltu þer [til festarpenings¹⁰ fá lata. sagdi Judas. Hun suaradi. Fingrgull þitt ok baug. ok þar med staf þann er þu helldr aa. Fór þat framm at hann bio¹¹ med henni. Af þeirri saumu¹² sambud uard hun at tuenn-um burd hafandi.¹³ For hon [heim þegar¹⁴ eptir þat. leggiandi af sér bunad þann sem hun hafdi þa upptekit enn takandi sinn ekkiubunad. Judas sendi kidit medr kumpán sinum saudahirdinum þangat apr til gatnamotzins. skylldi hann taka apr þann sama pant sem hann hafdi konunni fengit. Ok er hann fann hana ecki þar sem uan¹⁵ uar. þa spurdi hann þar bygdarlagsmenn. huar kona su mundi uera. sem uid gatnamolit uar uðn at sitia. þeir suorudu¹⁶ allir. at i þeim stad beid eigi nõckura putu. For hann apr uid sua buit ok sagdi Jude.¹⁷ at hann fann hana eigi. ok at allir bygdarlagsmenn þar segdi.¹⁸ at alldregi hefði þar nõckur skiækia uti setit. Hann svaradi þa. Hafi hun seolf lygilðst sinn. ma hon nu ecki aa okkr kiæra. þiat ek senda kidit sem ek het. ok fannz hon eigi.

Eptir [.iii. edr¹⁹ .iiii. manadi lidna uar honum sagt. at magkona hans Thámar hafdi horat ok hun syndiz kona uera kuidug. Judas svaradi. Leidit hana ut. ok see hon brend. Enn sua sem hon uar leidd til þessarrar pinu. sendi hon gull þat ok adra gripi. sem hon hafdi i pantinn²⁰ tekit. til mágs sins sua segiandi. Medr þeim manni

¹) lata *tilf.* B ²) kleðandi, B ³) leið, B ⁴) *saal.* B; síða, A ⁵) Sela, B ⁶) puta eðr *tilf.* B ⁷) [noga borgan, B ⁸) þaghat, B ⁹) hetz, B ¹⁰) [i festarpenning, B ¹¹) laa, B ¹²) *mgf.* B ¹³) *mgf.* B ¹⁴) [a braut, B ¹⁵) von, B ¹⁶) ok *sqgðu tilf.* B ¹⁷) Juda, B ¹⁸) *sqgðu*, B ¹⁹) [*mgf.* B ²⁰) *pantið*, B

hefir ek nu getnað¹ getit, sem þessa gripi aa. kenn sialfr huers eign gullit stafrinn ok baugrinn er. Ok þegar² sem hann kendi gripina. sagdi hann sua. Rettligarr hefir Thamar nu farit enn mer. fyrir þa grein at ek gipta hana eigi syni minum Sale.³ hefir hon þetta fyrir þi gort. at hun uilldi at afkuemi sonar mins fyrirfæriz eigi. Engan tima sidan kom hann þers haattar vid hana. Enn þann tima sem Thamar skylldi fæða. þa birtuz þar tuiburar. Ok i sealfri fæðingunni sem skilnadrinn skylldi uerda medr burdinum ok mæðrinni. retti annarr ut höndina.⁴ ok batt konan⁵ þa silkiþræði⁶ um höndina.⁴ ok sagdi sua. þessi man fyrri fæðaz. Ok er sa hafdi at ser haundina. þa kom annarr framm ok fæddiz. ok sagði moðirin sua. Fyrir hui letz þu af þinum uðlldum eptirburðinn ok lækinn sueininum fraskila uerda.⁷ Af þessarri sauk uar hann sidan kallaðr Phares. þat þyðiz skilnadr edr sundrskipting. Eptir þat kom framm annarr ok fæddiz. aa þess hendi sem silkiþrádrinn uar bundinn. Var sa kalladr Zaram. þat þyðiz upprennandi. fyrir þa sauk at hann birtiz fyrri. ella fyrir þi⁸ at⁹ margir rettlátir menn runnu upp af honum ok fædduz. eptir þi sem lesit er i þeirri bok er Paralyppomenon heitir.

Her segir fra þui er Joseph var settr i myrkuastofu fyrir alygi einnar konu ok kyndugskap.¹⁰

59. Nv skal þar til taka sem fyrr uar fra horfit. at fyrr nefndr Putiphar hinn egiptzki. sa sem¹¹ uar fyrir utgördum ok herferdum Pharaonis.¹² hafdi keypt Joseph af þeim Ysmaelitis sem hann höfdu þangat flutt. ok uar gud i faur ok i fylgiu medr honum. ok allar sinar giordir tokuz honum giptusamligha. Var hann iafnliga i sins herra husi.¹³ huerr er hardla uel uissi þat ok undirstod. at gud uar honum samuinnandi i ollum sinum handauerkum ok odrum sinum frammferdum. ok fyrir þi feck hann sins herra giptu ok uinattu. þar medr uard hann af sinni dyggiligri þionostu. þeirri sem hann ueitti honum. sua uel kendr. at hann skipadi hann formann fyrir¹⁴ sealfs sins hus ok¹⁵ alla sina eign. stiornaði hann uel ok sæmiliga aullum þeim lutum sem honum uar um bodit. Blezadi gud hins egiptzka manz hus fyrir Josephs skyll ok let alla hans eign mikilliga græðaz ok auaxtaz bædi i

1) mgl. B 2) leið tilf. B 3) Sele, B 4) handina, B 5) ngrkonan, B 6) silkiþræð, B 7) De scol. hyst. tilf. B 8) þat, B 9) harðla tilf. B 10) Fra þui er Joseph var inn kastaðr ok draumaraaðningu byrlans ok steikarans, B 11) formaðr tilf. B 12) konungs tilf. B 13) herberghi, B 14) yfir, B 15) þar meðr tilf. B

gorðum ok aukrum. Ok eigi lagdi hann edr lutadiz hann til nockurs hlutar þers sem hann atti edr uissi dagliga huat¹ framm for. utan þat huersu sealfs hans bord uar buit.²

Joseph uar hardla uenn madr ok hafdi einkannliga fagra aasionu. sem fyrr uar sagt. þat bar til eptir marga daga lidna fra þi sem Joseph kom þangat. at hans fru leit ástaraugum til hans. ok sagdi sua. Sof medr mer. Enn fyrir þa sœk at hann uilldi medr engu moti samþykkiaz þi bœluada ok bannaða uerki. þa svaradi hann henni sua. Medr huerium hætti mega ek þenna illa lut gera medr³ minn herra. þar sem hann hefir alla sina eign fengit mer at geyma. ok eigi ueit hann huat er hann áá i sinu husi. ok eigi nõckurr lutr er saa af hans godzi. at hann hafi eigi mer fengit [i ualld.⁴ utan þik sealfs hans fru. Medr þerssháttar tilmælisordum kallzaði kona þessi dagliga ok mæddi þenna hinn unga mann. Enn hann neitaði þuerliga medr henni at bua. Sua bar til aa nockurum almenniligum ueitzludegi eptir sœgn Josephi. at huerri ueitzlu er eigi skylldu sidr konur uera enn karlar. at hon gerdi ser skropasott fyrir bonda sinum. þiat⁵ hun uilldi medr aullu einsaman uera ok allt hliott um sik hafa. A þann sama dag geck Joseph þar inn sem hon uar fyrir. ætlandi at gora þat eitt huat sem honum tilheyrdi. ok⁶ hirti ecki aðra menn til at kalla. þa greip hun til⁷ hans mœttuls skautz⁸ sua segiandi. Sof nu medr mer. Hann reiddiz uid þersor hennar ord. ok gekk sua skiotliga⁹ ut af husinu. at hon hellt eptir mottlinum. Nu sem hon geymdi at huarutueggia. þi at¹⁰ hun hafdi mœttlinum eptir halldit. ok hinu odru at¹⁰ hon uar hafnat ok þottiz uera fyrirsmaad. þa kalladi hon til sin þa menn sem þar hofdu heimilisshus. ok sagði sua. Einn ebreskan þræl tok¹¹ bondi minn her inn [til sin.¹² til þers at hann skylldi dára mik. ok þers orindis geck hann¹³ inn higat til min. at hann ætladi at hafa medr mer buit. Enn þegar sem hann heyrdi at ek kallada. liop hann sua skiotliga ut ok i brott. at hann lét her eptir mœttulinn þann er ek hellt áá. Syndi hun ok tedi bonda sinum þann sama mœttul sem hon hafdi eptir halldit. þa er hann kom þangat. til profs ok iartegna at hann trydi þi giarnara þi sem hon sagdi sua til hans. Sa hinn ebreski þræll sem þu tokt heim hingat gekk til min ok hugdiz skylldu daara mik. enn þegar sem hann heyrdi mik kalla. liop hann ut ok lét her eptir mœttulinn. Herrann reiddiz storliga¹⁴ miok. sem hann heyrdi þersa luti. ok fyrir [þann skylld¹⁵ at hann uar of¹⁶ audtryggr sinni husfru ok hennar

¹) er tilf. B ²) mgl. B ³) viðr, B ⁴) [ok i ualld gefit, B ⁵) fyrir þi at, B ⁶) hann tilf. B ⁷) mgl. B ⁸) skaut, B ⁹) brott ok tilf. B ¹⁰) er, B ¹¹) hann tilf. B ¹²) [mgl. B ¹³) tilf. B ¹⁴) storleghans, B ¹⁵) [þa sœk, B ¹⁶) mgl. B

sögn. þá let hann setja Joseph í þá sömu myrkuastöfu. sem konungsins bandingjar uoru geymdir. Var þá enn gud meðr Joseph ok miskunnaði honum. sua at hann gaf honum þá giptu ok giæfu meðr¹ myrkuastofu uðrdönn ok hennar formann. at hann fekk honum í valld alla þá bandingja sem geymdir uaru ok í uardhölldum hafdir. Greiddi gud þá enn giptusamliga allar hans gördir ok frammferdir.

Eptir [þersa luti umlidna² sem nu uar fra sagt. vard sa atburdr at .ii. gellingar konungsins þionostumenn. annarr sealfs hans skenkjari enn annarr bakari ok steikara meistari. urdu fyrir sina tilskylldan fyrir sealfs hans ublidu. Ok af þi at þeir urdu fyrir sealfs hans ublidu.³ þá let hann þeim inn kasta í þá sömu myrkuastofu sem adr uar fra sagt. fekk myrkuastofu uðrdönn þá sem alla adra Joseph til geymslu. ok þionadi hann þeim. Leid sua miok lengi framm. at þeir uaru þar halldnir. A nockurri natt dreymdi þessa báda konungsins sueina þilikan draum huaru þeirra sem eptir rettri ráðningu ok þydingu til⁴ heyrði huarum. Nu sem Joseph kom til þeirra um morgininn eptir. ok hann sa þá ryggari uera enn uani uar til. þá spurdi hann eptir huer⁵ sauk til þess uæri. þeir suorudu. Okkr dreymdi í naatt. ok eigi er sa madr her til. sem draumana raði skyrandi okkr þeirra þyding. Er þat eigi guds at þyda þá sagdi Joseph. Segit⁶ mer huat yckr dreymdi. Byrlinn byriadi fyrr⁷ sinn draum ok sagdi sua. Ek þottiz sia einn uinuid⁸ fyrir mer. a huerium uaru .iii. [uinuidiss teinungar edr sprotar. ok syndiz mer uisirinn uaxa smam þeim. berandi sinn blomstr ok allan auuox. þar til er sealf uinberin rökuduz. sua at þau uaru meðr aullu fullgödr.⁹ Enn ek hellt [a keru mins herra konungsins.¹⁰ tok ek þá uinberin ok sprengda ek nidr í kerit. gaf ek sidan minum herra konunginum at drecka. Joseph svaradi þá. þessor er radning ok skilning draums þins. þriar uinuidarins greinir hafa at merkia þá .iii. daga eptir hueria er Pharao man minnaz þinnar þionostu. man hann þá setja þik í þann sama stett ok starf. sem þu hafdir fyrra tima. ok mantu gefa sealfum honum at drecka eptir þi sem þu uart uanr honum¹¹ at þiona. ok þers bidr ek. at þu minniz min þann tima sem þer hefir uel gengit. ok ger þá miskunn á mér. at tala þat fyrir Pharao¹² konungi. at hann frelsi mik af þersarri myrkuastofu. þi at meðr leynd ok lymsku uar ek tekinn ok brott

1) uidr, B 2) [þetta, B 3) reiði, B 4) mgl. B 5) tilf. B 6) saal. B; Seg, A 7) fyrri, B 8) frammi tilf. B 9) [vnguidis sprotar edr rislur berandi sinn blomstr ok allan avqxt. ok syndiz mer visirinn vaxa smaam þeim. ok uinberin rökquazt eptir þat er þau hqfðu aadr blomgaz, B 10) [keru mins herra konungsins í hendi mer, B 11) tilf. B 12) Pharaone, B

fluttr af ebreskra manna landi. ok saklauss uar ek i þersa dyflizu seltr.¹ Nu sem bakara meistarinn undirstod. at hann hafði uitrliga rapit þann draum. sagði hann sua. Þat dreymdi mik. at ek hefða .iii. koruer² meðr miol uppi yfir hofdi mer. ok i þeim einum sem efztr uar bar ek alla þa rettu. sem bakarar ok steikarar kunna³ meðr sinni list at gðra. komu þar at fuglar ok áátu þann mat. Joseph suaradi. Giarna⁴ uillda ek eiga godan draum at ráða. [.iii. korfar⁵ merkia þa .iii. daga eptir hueria er Pharao man láta hengia þik aa gálga. munu þa fuglar slita hræ þin ok eta. Eptir .iii. daga⁶ þadan uar burdardagr Pharaonis. ok sua sem hann ucitti sinum monnum aa þann sama dag. þa mintiz⁷ hann byrlans. sua at hann skipadi honum⁸ fyrra sinn stétt. at hann skyldi skenkia sealfum honum. Bakarans mintiz hann ok sua at hann let hann hengia. Geck hvarum þeirra rett eptir þi sem Joseph hafði draumana radit. Enn sua uel ok heimolliga sem byrlinn uar nu kominn. þa mintiz hann ecki Josephs.

Her segir fra draumum Pharao konungs ok huersu Joseph reð eptir sem gengu allir. capitulum.⁹

60. Eptir .ii. aar lidin upp fra þi sem nu uar sagt. dreymdi konunginn Pharaonem draum. Hann þottiz uera staddr aa nockurum aarbakka. honum syndiz sem .vii. kyr fagrar ok storar ok [miok feitar¹⁰ gengi upp or aanni ok fæddiz¹¹ þar meðr [grænt gras¹² sem uatlendi var ok uokusamt. Adrar .vii. kyr [alfarnar ok magrar sua sem¹³ at þrotum komnar af sultu ok megrd komu sidarr upp or aanni. [þilikar at¹⁴ hann þottiz alldri slikar¹⁵ sééd hafa fyrri¹⁵ aa ollu Egiptalandi. ok¹⁶ fædduz þær¹⁷ aa sealfum aarbackanum. Gengu þessar meðr sinni megrd ok liotleika langt unframm hinar meðr sinni feiti ok frealsleik. sua at honum þotti enskiss¹⁸ um uert hinna¹⁹ fegrd hia þessarra megrð.²⁰ Pharao uard ottafenginn uid draum þenna sem hann uaknadi. Hann sofnadi annan tima ok dreymdi draum annan. Honum syndiz sem .vii. aux fðgr ok fullfengilig yxi upp aa einn haalm. ok onnur .vii. mia²¹ ok miok visin i annan enda.²² sua at honum syndiz

1) ok mer inn kastat tilf. B 2) coruéér, B 3) kunnu, B 4) Giarnari, B 5) [þriu coruéér, B 6) ngr, B 7) minniz, B 8) hinn tilf. B 9) Af draumaraadningu Pharaonis ok vegsemd Joseps, B 10) [sua feitar sem þgr hefði til draps uerit alnar, B 11) fðdduz, B 12) [græn gros, B 13) [fúllegar magrar ok, B 14) [huilikar er, B 15) mgl. B 16) tilf. B 17) þar, B 18) eingis, B 19) saal. B; þeirra, A 20) saal. B; magrð, A 21) saal. ogs. B 22) stað, B

um þat enn meira uert. Her af uard hann miok hræddr. sua sem hann uaknadi hugleidandi þessa drauma. Ok um morgininn eptir leet hann kalla seer alla sina spekinga ok þa uisaztu¹ menn sem i uaru Egiptalandi. segiandi þeim draumana. ok beid engan² þann af aullum þeim er³ rada kynni. Þa minutiz konungsins byrli aa um sidir. huat er framm hafdi farit medr þeim Joseph i myrkuastofunni. ok sagði sua. Ek iatir ok vidr gengr minni sekt. at þannu tima sem uid bakarinn⁴ urdum fyrir mins herra reidi ok hann leet okkr inn kasta i eins riddara hofdingians myrkuastofu. þa dreyndi okkr báða aa einni nátt þess haattar drauma. sem [at forspaa uurdú⁵ eptir þi sem huarum geck eptir. Var þar einn ebreskr þionostusueinn⁶ þers sama riddara höfðingia. reed hann ockra drauma rett eptir þi sem huars ockars audna ok æuintyr gekk⁷ sidan. [at ek þáá aptr mina fyrri þionostu enn hann var hengör aa gaalga.⁸

Þegar i stad uar Joseph af þersarri byrlans saugn ok aeggian vt leiddr af myrkuastofunni. þar medr uar hans haar klipt ok ræktat. þiat bandingiar ok utlagar lata ecki haar sitt skapa [ok skera. Ok⁹ sem þeir hofdu fengit honum sæmilig klædi. þa uar hann fyrir konunginn leiddr. Hann tok þegar hans hægri hand.¹⁰ er hann kom fyrir hann. ok sagdi sua. Mik hefir dreymt .ii. drauma. ok kann engin þa at rada ok mer at skyra. Enn ek hefir heyrt. at þu mant hardla ual ok uitrliga þa kunna skilia ok skyra. ok ottaz medr engu moti at segia huat er þeir hafa at þyda. Joseph svaradi. Utan mik ok minnar¹¹ hiaueru man gud giptusamligh andsuðr ok farsællig ueita Pharaoni. Konungrinn sagdi¹² honum þa bada fyrr sagda drauma. greinandi þat at hann uaknadi i milli. Eptir þat taladi¹³ hann til Josephs. greinandi þat at hann hafdi þersa drauma sagt hinum fremztum sinum uitringum ok frammsynum monnum. ok at engin af ollum þeim kunni þa at¹⁴ rada. Joseph svaradi. Badir ydrir draumar hafa alla eina merking. syndi gud þa luti Pharaoni fyrir. sem hann man sidarr gora ok lata framm koma. Seau hardla feitar kyr ok fagrar ok þar medr .vii. fðgr ðx. full ok stór. merkia þau .vii. frioleiks aar sem god munu [uerda. ok¹⁵ allt Egiptaland man þar af¹⁶ fullt af giętzku. Enn þær hinar magru¹⁷ kyr .vii. ok hinar solltnu. sem sidarr komu upp or aanni. ok þar medr þau .vii.¹⁸ hin uisnu aux ok ueslu. sem af brennanda uindi fyriruurdz. merkia þau .vii. hallæris aar ok sulltar. sem eptir

1) saal. B; uissaztu, A 2) eigi nqkkurn, B 3) at, B 4) bakara meistarenn, B 5) [vurðu at fullulegri forspáá, B 6) sueinn þionostumaðr, B 7) reyndiz, B 8) [tilf. B 9) [mgl. B 10) hqnd, B 11) saal. ogs. B 12) segir, B 13) talar, B 14) mgl. B 15) [vera at, B 16) verða tilf. B 17) mqrgru, B 18) tilf. B

hin .vii. manú koma. Manu þersir¹ lutir meðr þeima hætti fyllaz ok frammgengt² uerda. at fyrst manú koma þau .vii. aar. at³ hin bezta tid man [koma yfir allt Egiptaland.⁴ enn eptir þau .vii. lidin manú koma aunnur .vii. aar meðr sua miklum ufreoleik ok yfiruettiss hallæri. at þa þicki litils hin uerd sem fyrr gengu ok allt uar i nog þat er hafa þurfti. Man su hin kranka tid ok sulltr aa huert land koma ok eyda allri þeirri gigtzku. sem adr hefir aflat uerit ok saman dregit. Enn þat er uissulight sðnnunarmark til þersarra luta. at annan tima skyllði þann draum fyrir þik berá sem hinn sama lut hefdi at merkia ok hinn fyrri. ok at guds atkuedi⁵ fylliz skiotliga ok frammgengt uerdi. Er þat nu min tillagha⁶ sagdi Joseph. at⁷ konungrinn hafi nu forsia vid. takandi nðckurn uitran mann ok ual klokan þann sem hann fyrir skipi ok yfir seti allt Egiptaland. ok sa seti⁸ formann i aullum ok seer-huerium herudum. til þers at þeir taki saman hinn fimta part af aullum þeim áuexti sem verdr aa þersum⁹ .vii. freoleiks aarum sem nu koma. hirdandi hann¹⁰ i storum ok godum kornlaudum. ok [se allt hueiti þat¹¹ hirt ok geymt undir konungsins ualldi¹² Pharaonis ok sua uard-ueitt i biam¹³ ok borgum. ok se þaleidis uid buit¹⁴ eptirkomanda þeim [.vii. aara¹⁵ sullt. sem aa man leggiaz allt Egiptum.¹⁶ at landit eydiz eigi af hallæri ok sullt. Þetta rad likaði konunginum ual ok aullum hans monnum.

Ok [af þi at hann undradiz¹⁷ bædi huersu skynsamliga Joseph hafdi skilit ok skyrt sealfs hans drauma. ok engum mun¹⁸ minnr þat raad ok tillögu sem hann hafdi ut gefit. þa taladi hann sua til þeirra. Manu ugr nockurn annan mann þann faa fundit.¹⁹ sem sua se fullr af guds andagipt ok giöfu sem þersi. Sidan taladi hann til Josephs. Fyrir þa sauk at gud syndi þer ok tædi alla þa luti sem þu taladir nu. þa fær ek engan fundit þer uitrara edr [þer likan²⁰ at uiti ok raadam. þu skallt formadr uera fyrir²¹ minni hall²² ok husi. ok þinu bodi ok atkuædi skal allr Egiptalandz lydr hlydinn uera. ok at einu saman konungdomsins²³ haasæti skal ek fyrir þik framm halldinn uera. Ok enn taladi hann til Josephs. Seo her. ek skipar þik yfir allt Egiptaland. Her meðr tok hann eitt fingrgull af hendi ser ok dro upp aa hönd Joseph. ok lét klæda hann meðr bisso. ok eitt gullmen let hann

1) aller tilf. B 2) frammgengir, B 3) sem, B 4) [verða aa qllu Egiptalandi, B 5) akuöði, B 6) saal. B; laga, A 7) sialfr tilf. B 8) skipi, B 9) qltum þeim, B 10) allan tilf. B 11) [saal. B; sem allt hueiti er, A 12) [naað, B 13) þgom, B 14) buiz, B 15) [saal. B; tima ok, A 16) [til þers tilf. B 17) [sem konungrinn undirstóðð, B 18) tilf. B 19) aa iqrðinni, B 20) [þinn lika, B 21) yfor, B 22) saal. ogs. B. 23) rikissins, B

um¹ hans haals. Bað hann sidan sua buinn stiga upp i² sealfs sins kerru. Þar medr skylldi einn forrennari kalla huar sem hann for. at allir menn skylldu³ fyrir honum knefalla sua sem konunginum scalfum. ok þeir skylldi af þi uita mega. at hann uæri formadr yfir aullu Egiptalandi. Pharao taladi þa enn til Josephs. Ek er Pharao. Sem hann legði⁴ uid særi sin sua segiandi. Sua sem þat er satt⁵ at ek er Pharao. sua skal þat satt uera sem ek man þer segia. at enginn madr aa aullu Egiptalandi skal þer i moti uikia edr neighia huarki hendi ne fæti. ok eigi skal nockurr utan medr þinum bodskap ok blidu yfirbragdi⁶ brott⁷ fara ne nockurs háttar⁸ almenniligt starf fremia edr frammi hafa. Sneri hann þa nafni⁹ Josephs ok kalladi hann heimsins hialpara upp aa Egiptalandz tal ok tungu. Var hann þa .xxx.¹⁰ at alldri er hann uar fyrstan tima fyrir konunginum Pharaone.

Her segir af Asenech dottur Putiphars.¹¹

61. A hinu fyrsta freoleiks aari af þeim .vii. sem Joseph sagdi fyrir at koma mundi. sendi konungrinn hann um allt Egiptaland. at hann [leti saman¹² taka¹³ hinn .vta. part af ollu [hueiti.¹⁴ eptir þi sem fyrr uar greint. Hann kom framn i fyrr nefndri landzins haalfu Helyopoleos. Var þa¹⁵ Putiphar riddara höfðingi ok konungsins radgiasi þar uordinn kennimadr ok höfðingi. hann atti sér þa dottur sem Aseneth het. Ollum Egiptalandz iungfrum uar hon segri ok frealsligri. i flestum lutum uar hon storliga¹⁶ lik ebreskra manna döttrum. hun uar hæuersk¹⁷ ok bar sik heidsamliga.¹⁸ metnaðarsóm uar hun sua ok mikillát. at engi karlmadr þotti henni sér iafnkosta. Engin karlmadr hafdi ok seed hana utan fadir hennar ok brædr. fyrir þann skylld at einn mikill turn¹⁹ ok miok haar uar aafastr husi ok herbergium Putiphars. yfir huerium er þat eitt loptus var smidat. sem i sér hafdi .x. heimollig herbergi. þilik sem suefnklefar uæri. af huerium er hinn fyrsti ok fremzti uar fagrligha giðr²⁰ af þeim dymætum steinum sem porphiriti²¹ eru kalladir. ok allir hans ueggir uaru af einum ok ymissum aagjætum steinum gioruir. ok þar medr uaru hans fleyðr gulligar.

1) upp aa, B 2) aðra hina beztu tilf. B 3) skylldi, B 4) saal, B; lagdi, A 5) saal, B; séd, A 6) orlofi, B 7) tilf. B 8) konar, B 9) hans tilf. B 10) þritugr, B 11) Af Asenech ok hennar herbergi. De speculo hystoriali, B 12) [skylldi saman laata, B 13) ok hirða tilf. B 14) [saal, B; þi hueiti eptir þi hueiti(!), A 15) fyrr nefndr tilf. B 16) storleghans, B 17) ok haattsqm tilf. B 18) heidsr sgmilegha, B 19) eðr stqpull tilf. B 20) ok smiðaðr tilf. B 21) porphiritici, B

Bygdi Aseneth¹ meðr sinum þernum þersor herbergi. Varu gud Egiptalandz manna. þau sem af gulli ok sylfri² uaru giðr. geymd ok hird i þessum hennar heimolliga klefa. huer er seolf hon dyrkadi dagliga þeim forufærandi. Annat þetta hit heimolliga hus edr klefi uar hennar fatatur. yfrinn rikdom i sér hafandi. þi at hann uar fullr af gulli ok brendu silfri. dyrum gripum³ ok dyrligum steinum. J þridiu⁴ sialfrar hennar heimolligu herbergi uar nær oll su giætzka sem dyrmætaz uar þar i landi. var þat hennar iurtaklefui. ok aull hennar krydd uaru þar geymd ok hird. Adra klefa .vii. af þersum .x. heimolligum herbergium hofdu þær .vii. iungfrur harða fagarar. sem henni þionadu dagliga. vidr hueriar er engin karlmadr hafdi nockut ord talad. huarki uaxinn madr ne smásueinn. A suefnklefa sealfrar Aseneth varu .iii. uænr gluggar. ok uar sa storliga⁵ mikill sem til austrs horfði. annarr af þeim uar til sudrs. ok hinn þridi til nordrs. J þersum klefa uar ein sæng sua skemtilig ok skrautlig at sia upp aa. sem hon uæri af raudu gulli giðr. hon uar tialldat meðr gulluofnum purpura sparldkum. ok þar til meðr iacincto ok einföldum purpura⁶ ok⁷ bisso. i huerri er sialf hon suaf ein saman. Hia þessarri hennar sæng hafdi engan tima⁸ karlmadr niðr setz. Vmuergis þetta hit agiæta⁹ hus ok herbyrgi allt saman uar einn mikill grasgardr. ok miok haar¹⁰ uar allr hans murr giorr af ferhyrnu grioti. A gardi þersum uaru .iiii.¹¹ iarnport. þau sem .iiii. hinir fegrstu¹² ungir menn uel uepntir¹³ uaru fengnir til at geyma [allir samt.¹⁴ A hægra uegna i gardinum uar ein fðgr flotlandi uatzædr. ok eitt fagrt stöduuavn ok sua skiært þar i hia. at [þar matti¹⁵ ual sia¹⁶ i skuggann allra þeirra tria sem þar uaru plantad. er bædi uaru fðgr ok frygdafull.¹⁷ Aseneth uar sua mikil sem Sarra. sua fogr ok frid sem Rebeccha. ok þaleidiss ugn ok at ollu uel uordin¹⁸ sem Rachel.

Her segir af Joseph ok Putiphar ok dottur hans.¹⁹

62. Joseph gerdi fyrr nefndum Putiphar sendibod. at hann mundi uikia til hans²⁰ herbergiss. Tok Putiphar þi feginsamliga. ok sagdi dottur sinni at guds mektugr madr Joseph²¹ mundi þar koma. ok hann mundi

¹) saal. B; Asenech, her og senere, A ²) silfri, B ³) iurtum, B ⁴) þridia, B ⁵) storleghans, B ⁶) saal. B; þurpura, A ⁷) meðr tilf. B ⁸) nökkurr tilf. B ⁹) ok mikkla tilf. B ¹⁰) tilf. B ¹¹) flogur, B ¹²) fræknuztu, B ¹³) vepnder, B ¹⁴) [allt saman, B ¹⁵) [þær maattu, B ¹⁶) þar tilf. B ¹⁷) frygdarfull, B ¹⁸) sik tilf. B ¹⁹) Af fundi þeirra Joseph ok Aseneth dottur Putiphari. Capitulum, B ²⁰) huss ok tilf. B ²¹) tilf. B

eigi uanda at gipta honum sialfa hana. Vidr þersor ord reiddiz hon ok sagði. 'at hun hugðiz helldr skylldu giptaz konungs syni enn her-teknum kotkarls syni. ok henni þætti þat helldr eptir sinni mekt ok maneri. Fyrir þi taladi hon sua. at Pharao atti séér syni. sem sidarr man [sagt uerda.¹ Ok rett sem þau áttu her um at tala. var þeim sagt. at Joseph [var kominn.² Geck Aseneth þa þegar upp i lopt-husit ok sialfrar sinnar herbergi. Joseph kom þa sitiandi i þeirri konungsins kerru sem ðll gloadi af gulli. hana drogu .iiii. fannhuitir hestar [sem snior³ medr gylldum bitlum beittir ok beisladir. Joseph uar sua buinn. at hann hafdi alhuitan kyrtil miok biartan af bisso. ok þar yfir gulluofinn purpuramóttul. gullkoronu á höfði. ok uaru .xii. hinir dyrstu⁴ steinar umuergiss aa krununni. ok yfir þeim uaru markat .xii. gullig himintungl. konungligan rikissuðnd hafdi hann seer i hendi. ok þar medr einn kuist oliue⁵ medr hardla feitum ok fögrum auuexti.⁶ Geck Putiphar ok hans husfru ut i mot honum. lutu⁷ honum ok i ollum lutum uirding ueittu. Eptir þat gekk Joseph inn i gardinn. ok þegar uaru byrgð. aull hans port. Nu séér Aseneth Joseph ut um einn glugg⁸ aa sinu herbergi. rugladiz hun þa þegar⁹ af þeim ordum sem hon hafdi til hans talat. ok sagdi sua. Séé. her. solin sealf er komin i sinni kerru hegat til uár ofan af himni. Ekki uissa ek þat at Joseph uæri guds sun. ok huar man finnaz sa madr um alldr er þilika fegrð megi¹⁰ getit hafa. edr huerr konu kuidr megi liosit ok þilika birti¹¹ borit hafa. Joseph geck þa inn i herbergi Putiphars. ok uaru þuegnir fætr hans. Eptir þat spurdi Joseph. huer su kona uæri er hann [leit um¹² gluggann aa loptusinu. fari hon i brott¹³ sagdi hann. Fyrir þi taladi hann sua. at hann ottadiz at hon mundi þaleidis angra hann ok vnada. sem allar adrar konur þar sem hann kom. þær sendu þegar i stad sina sueina til hans medr einum ok ymissum dymætum giðfum. huerium er hann nitadi¹⁴ medr fullkominni ublidu. ok brott kastadi þeim til neisu ok nidranar sem sent hafdi. þa suaradi Putiphar. Minn herra. þersi mæf er min dottir. su sem huern karlmann hefir fyrirlitit hegat til. hana hefir ok engin karlmadr seed utan ek ok þer¹⁵ i dag. Ok ef þer uilit sua. þa kemr hon her ok heilsar ydr. Joseph hugsadi þat er hun fyrirleit¹⁶ huern karlmann¹⁷ ok hatadi. at alldrigi mundi hun þa¹⁸ þrabøn edr ofblid uidr hann uera. ok taladi sua til fedr hennar. Ef

1) [heyrar megða, B 2) [kgmi þar i stað, B 3) [mgl. B 4) dyruztu, B 5) tilf. B 6) frykth, B 7) luttu, B 8) glugginn, B 9) noqkutt sua ok angraðiz tilf. B 10) maa, B 11) birtu, B 12) [hafði seed uidr, B 13) heðan tilf. B 14) neitadi, B 15) nu tilf. B 16) saal. B; fyrirleti, A 17) annan tilf. B 18) mgl. B

dottir yd(u)r er skígr iungfru. þa elskar ek hana sem systur mina. Gekk modir hennar þa upp til hennar kallandi hana nidr ok frammleidandi fyrir Joseph. Fadir hennar taladi henni sua til. Heilsa bróðr þinum. þeim sem aa saumu leid hatar ok fyrirlitr allar þær konur sem annars kyns ok kindar¹ eru enn² hann. sem þu fyrirlitr alla karlmenn. Aseneth taladi til Josephs. þu blezadr af hinum hæsta gudi uer heill ok uel kominn. Joseph suaradi. Sa gud sem alla luti lifgar blezi þik. Putiphar bad þa dottur sina minnaz uid Joseph ok kyssa hann. Ok sem hun ætladi þat at gera ok gekk at honum. þa retti hann höndina framm. takandi moti hennar briosti ok bringu sua segiandi. Meðr öngu moti stendr þat. at sá madr sem lifanda gud dyrkar ok lifsbrauð etr ok heilsamligan dryck dreckr. kyssi þa konu [sem af heidinni þioð er getin. ok hon³ dyrkar ok kyssir dauf ok dumba skurdgod. etandi braud sitt ok aðra⁴ fęðu af þeirra bordi. ok dreckandi sinn drykk af þeirra kerum ok kaunnum. ok smyriandi sik meðr þi oleo. sem uarla uerdr skodat eðr skyniat huelikt⁵ þat er.

Her segir af þui er guðs engill vitraðiz Asenech.⁶

63. Aseneth uard storliga⁷ rygg heyrandi þessor hans orð. sua at nu tok hun at grata. Joseph leit þaa miskunnar augum til hennar. ok lagdi hann sina hond yfir hennar höfud ok blezadi hana. Aseneth gladdiz nockut sua af hans blezan. enn þo skyndi⁸ hon heim til sins herbyrgis. ok kastadi ser þar nidr uidr sængina af þeim krankleika sem hon hafdi fengit af þeirra fundi ok vidtali. Jdraðiz hon þa þers mikilliga. er hun hafdi gudin dyrkat⁹ ok afnitti¹⁰ þeim þa fulluliga. Joseph aat þar ok drakk. ok eptir þat bioz hann til brottferdar. Putiphar beiddiz at hann mundi dueliáz þar um einn dag. ok feck hann þat eigi. For Joseph i brott ok het at koma apr þagat eptir hina næstu .vii. daga lidna. Aseneth klæddi sik einum suortum kyrtli. huerr er hennar hrygdarklædnadr hafdi uerit. þann tima sem hinn yngri brodir hennar hafdi andaz. Byrgdi hon sik eina saman i nöckurum klæfa lokandi siolf hurdirnar. ok gret þar. [Aull sin skurdgod¹¹ kastadi hon ut um þann glugga. sem nordan uar aa fyrrgreindu herbyrgi.¹² ok huerium þeim hofdingligum rett sem henni uar settr kastadi hon

1) ettar, B 2) sialfr tilf. B 3) [af heidinni þioð komma sem hun, B 4) saal. B; sinna, A 5) huilikt, B 6) Fra þui er engillinn vitradiz Aseneth ok fra þeirra tali, B 7) storleghans, B 8) skundaði, B 9) ok þeim uegsemd ueitt tilf. B 10) afneitadi, B 11) [Ollum sinum skurdgudum, B 12) hennar tilf. B

aa golf framm ok gaf hundum at eta. enn ios molldu ok ðsku upp i höfud sitt ok um allt herbyrgit. ok grét alla þersa .vii. daga miok saarlíga. A hinum áttanda degi uard henni litit miok aarla ut um þann sama glugga sem til norðrs horfdi. sua sem hon heyrði hunda geyia ok hana gala. Ok er hon saa ut. þa birtiz henni su biarta stiarna nærri sealfum himninum sem Lucifer heitir. ok þar med sua mikit lios. at hon gat¹ eigi stadiz. ok af þi fell hon aa fram² sinar hendr ok aaseonu i þa ausku sem aa golfinu uar. ok henni syndiz. þar sem hon laa. sem madr nockurr stigi nidr af himninum ok stædi yfir hennar höfði kallandi hana medr sinu eiginligu nafni. Enn af þi at hun þordi sakir rædzlu ok mikils ótta aungu uætta at suara. þa het hann aa hana³ annan tima sua segiandi. Aseneth. Aseneth. Hun svaradi þa. Ek er her minn herra. edr huerr ertu. seg mer þat. Ek er höfdingi guds huss sagdi hann. ok ek er höfdingi yfir⁴ sialfs hans utgordum ok herferdum. Ris upp ok statt aa þina⁵ fætr. man ek þa tala medr þik. Ok er Aseneth freistaði aa fætr at fara⁶ ok hon hof sitt höfud upp. þa syndiz henni saa madr um alla luti likr Joseph. at klædnadi. krunu ok konungligum rikisuendi. sem þar uar kominn. Hans aasiona uar þilik sem⁷ ellding. augun sem solar geislar. enn haarit ok hans lockar sem logandi elldr. Ok sem Aseneth saa þetta. uard hon sua ottafengin. at hon fell⁸ framm annan tima. Engillinn sa sem henni [uitradiz i manz mynd⁹ styrkti hana þa léttandi upp aa sina fætr. ok sagdi sua. Legg nidr þetta hit suarta haarkleði.¹⁰ sem þu hefir klætt þik med. ok hrygdarinda þann sem þu hefir um¹¹ þinar lendar. skak i brott or höfði þer dupt ok osku ok þua bædi hendr þinar ok aasionu i skigru uatni. ok klæd þik fagrlíga med hinum heidrligztum þinum¹² klædum. ok eptir þat man ek tala uid þik. Ok þegar sem hun hafdi eptir hans áákuædi um buiz. þa kom hon skiotlīga apr til hans. Kasta af höfði þer skautum ok höfdudduk. þiat þu ert skigr iungfru. Styrkz þu ok fagna iungfru Aseneth. fyrir þi¹³ at nu er þitt nafn aa lifandi manna bok skraad ok skrifuat. ok æsinlīga man þat alldrigi¹⁴ af mááz. Ek segir þer þat ok synir uissulíga. at upp fra þersum degi ert þu endrnyiat ok lifgat. Munt þu blezanar braud eta ok heilsamlígan dryck drecka. þiat medr heilagri krisnu¹⁵ mant þu smurd uerda.¹⁶ See her i dagh gef ek þik Joseph til brudar

1) fekk þat, B 2) saal. ogs. B 3) ok kallaði tilf. B 4) fyrir, B 5) eigna tilf. B 6) fgrast, B 7) ein tilf. B 8) þa enn tilf. B 9) [syndiz maðronn vera, B 10) saal. B; klædi, A 11) þik lagit. kasta ok i brott sorgar-kleðnaði þeim sem þu hefir um tilf. B 12) sialfrar þinnar hof, B 13) þann skyld, B 14) þar tilf. B 15) saal. B; kristni, A 16) uera, B

ok eiginhusfru. Man þitt nafn eigi¹ uera kallað Aseneth sem mik-
ilsháttar hlifdar borg edr uerndar. fyrir þi² at idran þin bad hinn
hæsta gud fyrir þer. huer er³ uordin dottir þers sem haleitaztr er.
glöð ok god guds iungfru hæuersk ok háattsöm. Ok er engillinn uar
eptir frettr af Aseneth. huert hans nafn uæri. þa svaradi hann sua.
Medr guds hand⁴ ok fingri er mitt nafn skrifuat aa þers bok sem
haleitaztr er. eru þeir allir lutir oumrædiligrir sem aa þeirri bok eru
skrifádir. ok engum daudligum manni samir þa at segia ok eigi helldr
heyra.

Her segir fra viðtali þeirra Aseneth ok guðs engils.⁵

64. Aseneth taladi þa til engilsins halldandi aa⁶ ofuanuerdum
hans móttli. ok sagdi sua. Ef ek hefir nöckura giptu fundit ok fengit
i þínu augliti. þa setz⁷ nidr um eina lilla stund hia sæng þersarri.
hia huerri er alldrigr sat enn nockurr karlmadr.⁸ ok man ek bua þer
bord. Engillinn suaradi. Lat framm koma at þi skiott. Setti hon bordit
buandi þat medr hit bezta braud ok sætt uin ok med gaumlú oleo.
Ber mer ok hunangs seim. sagdi engillinn. Ok sem hun stod rygg af
þersum hans ordum. fyrir þat er hun hafði engan seim at faa honum.
þa sagdi hann sua. Gakk inn i kiallara þinn. ok þar aa einu bordi
þínu mantu hunangs seim⁹ sinna. Vard henni þersi uán eigi at he-
goma. at hun fann þar sua huitan seim sem snior uæri ok hit skier-
azta hunang gefanda hinn sætazta ilm¹⁰ af ser. Aseneth taladi þa til
hans. Eigi hafða ek seiminn minn herra. helldr hitt at hann uard þegar¹¹
þu taladir ok nefndir medr þinum helgum¹² munni. huadan¹³ er hans
ilmr man¹⁴ rett þiligr sem¹⁵ af sealls þins [anda. er ferr af þinum¹⁶
munni. Engillinn hlo þa lettliga at skilning ok skynsemd Aseneth.
Retti hann þa framm hondina. leggiandi hana yfir hennar höfud sua
segiandi. Sæl ertu. fyrir þat er þu hafnadir skurdgudum ok fyrirleitiz
þau ok trudir upp aa lifanda gud. ok allir þeir eru sælir sem med
idran koma til hans. þiat af þersum hinum sama seim munu þeir bergia.
sem [guds byflugur af¹⁷ paradiso hafa¹⁸ saman borit. ok af rosauatni
paradisi munu þeir drekka. ok her af bergia allir guds englar. deya
þeir ok alldrigr æfiliga.¹⁹ sem af honum hafa nockurn tima elit. Hann

1) sua rettlegha síðan tilf. B 2) þa sök, B 3) nu er tilf. B 4) saal. ogs. B
5) Fra þui er engillinn blezadi hana ok gaf henni seiminn, B
6) mgl. B 7) her tilf. B 8) maðr, B 9) seiminn, B 10) ýft tilf. B
11) i stað sem tilf. B 12) haleitum, B 13) af tilf. B 14) er B 15) ang-
inn tilf. B 16) [mgl. B 17) [byflugur af guðs, B 18) gort ok tilf. B
19) eyliffiliga, B

retti þá enn framm höndina. ok tok einn hardla litinn part af seiminum ok áat sealfr suman. enn þat sem eptir var af honum lagdi hann í munn Aseneth. talandi til hennar þar með þersum ordum. See nu átz þu lifs braud. ok nu ertu smurð meðr heilagri crismu. man [þitt hold¹ upp fra þeima degi endrnyiaz. ok hedan af munu þin þein bætaz ok grædaz. vþrotnandi man þinn kraptr uera. enn æska þin man alldrugi elli kenna. ok alldrugi man þin fegrð faulna. mantu þilik uera sem smidat hofudborg ollum þeim. sem sinni uan uenda flyiandi til nafns almattigs guds.² Þess sem allra uerallda konungr er. Hann retti þá enn framm höndina. ok tok þann seim sem hann hafdi fyrr sagdan part af tekit. uard hann þá þegar heill ok uskaddr sua sem adr uar hann. Tok hann þá meðr sinni hægri hendi ofanuerdan seimsins³ part. þann sem til austrs uissi. meðr þeim fingrinum einkannliga sem þumalfingrinum uar næstr ok tilsagnarfingr heitir. dragandi hann at ser til neðanuerdz seimsins. þers sem til uestrs uissi. Syndiz Aseneth þá sem bloð uæri alla uega. þar sem hann hafdi fingrinn um dregit. Sia nu seiminn sagði engillinn. Sa hon þá. at margar huitar byflugur sem snior flugu ok foru utan⁴ af seiminum. enn sumar af þeim hofdu raudan purpura lit sem iacinctus. kringdu þær allar [um Aseneth⁵ saman berandi ok gerandi af nyiu hunangs seim í hennar höndum. [átu þær ok þar af.⁶ Eptir þat taladi engillinn til byflygissins. Farit nu brott í þann stad sem ydr til heyrir. Hurfu þær allar þadan þegar í stad. ok uendu sinum⁶ ueg til paradisum í austr. Engillinn taladi þá til Aseneth. A somu leid eru þeir allir lutir sannir. sem ek hefir talad fyrir þer í dag. sem byflugurnar foru brott í þann stad sem [ek uisada þeim.⁷ Hann retti þá enn⁸ þridia tima framm handina ok tok upp seiminn. kom þá elldr upp þar rett af bordinu ok eyddi ollum þeim seiminum sem eptir hafdi uerit. snart hann þo meðr engu moti bordit. Vard af seimsins bruna hardla sætr ilmr ok angi. enn bordit var sua meðr aullu ubrunnit. sem engan tima hefði þi elldr námunda komit. Aseneth taladi þá⁹ til engilsins. Seau iungfrur eru her dagliga [hia mer¹⁰ minn herra. þær sem fra barndomi hafa her upp fædz meðr mer. varu þær ok aa þeirri sðmu natt [fæddar ok getnar¹¹ sem ek. villda ek giarna kalla þær. til þers at þu blezadir¹² þeim [á sðmu leid¹³ sem þu hefir mik blezad. Hann bad hana kalla þær. ok blezadi hann þeim sua segiandi. Hinn hæsti gud drottinn blezi ydr. at þer seed sua sem .vii. hlifdarborgir stydiur edr sterkir pilarar. Engillinn

1) [þin hqrund, B 2) guðdrottins, B 3) hunangsins, B 4) vvt, B 5) [mgl. B 6) sinn, B 7) [þer voru adr sem ek sagði þer, B 8) í tilf. B 9) enn tilf. B 10) [tilf. B 11) [getnar ok fæddar, B 12) blezer, B 13) [sua, B

hæð þá Aseneth lietta borðinu. Hon gordi sem hann þæud. Ok er hun ællaði bordit nidr at leggja. þá uar engillinn brott fra henni at syn. ok er hon snoriz apt̃r ok litadiz um. þá sa hon sua sem eina kerru medr .iiii. hestum¹ austr til himinsins framm farandi ok þagat huerfandi.

Aseneth lagdiz til bønar eptir þat er engillinn uar i brottu. Ok² sem hon bad ser liknar ok miskunnar. fyrir þat er hon hafdi sua diarfliga uidr³ hann talad. þá kom einn iunkkiæri⁴ til hennar. sa sem fedr hennar þionostumadr uar. berandi henni sealfs hans boð sua segiandi. Se nu kom Joseph. sterkr ok mektugr guds madr. er hans forrennari her nu rett uid portit aa [ydru herbergi.⁵ Skundadi Aseneth þá ut i moti Joseph ok stod i suðlunum frammi fyrir herberginu. Ok þegar sem Joseph gekk inn i gardinn. kalladi⁶ Aseneth upp aa hann. segiandi honum allt tal engilsins. þat sem hann hafdi uid⁷ hana talat. ok þar medr þo hon sealfs hans fotr. Annan dag eptir hæð Joseph konunginn sealfan Pharaonem gipta ser Aseneth til eiginhusfru. Var þat þegar⁸ gort sem hann uilldi. at hon uar honum gefin.⁹ ok setti konungrinn þær uænuztu coronur sem hann atti upp aa huars þeirra höfud. ok let þau minnaz til ok kyssaz. Veitti sidan sealfr þeirra brudlaup.¹⁰ gorandi þá sua gilda ok uæna ueitzlu. at hun uannz ual .vii. daga. biodandi þar med at engin¹¹ madr skylldi nockura¹² erfidiss orku uinna medan brudlaup Josephs stodi. Gaf honum¹³ þá þat nafn. at hann skylldi guds son heita. enn Aseneth dottir hins haleitazta.

Her segir fra Joseph ok sonum Jacobs. capitulum.¹⁴

65. Joseph for um aull Egiptalandz herud.¹⁵ Kom þar yfruættiss freoleiki ok aaudxtr um hin næstu .vii. aar. Let hann allt þat korn saman taka ok i hlödur bera. sem hann kunni faa. ok allt þat hueiti sem þá þotti sua nogt¹⁶ ok mikit uera sem ægiss sandr. ok eigi kom mælingum aa. let hann i ymissum borgum hirdaz ok geymaz. ok engan lut let hann þi helldr unytaz edr at misköstum faraz. Hann gat at eiga .ii. syni medr fyrr nefndri husfru sinni Aseneth. adr enn sulltrinn ok hallærit kom. kalladi hann hinn fyrra ok hinn frumgetna

1) i tilf. B 2) sua tilf. B 3) meðr, B 4) iunkherra, B 5) [yðrum garði, B 6) heilsaði, B 7) meðr, B 8) i stað tilf. B 9) ok gipt tilf. B 10) brullaup, B 11) eingi, B 12) neckurs konar, B 13) hann Joseph, B 14) Fra þi er bróðr Josephs utan Benjamin komu til hans á Egiptaland. de genesi, B 15) herad, B 16) i nóg, B

sinn son Manasen. þat þyðiz gleyming. ok sagdi sua. þat gaf gud ok gordi. at ek hefir nu gleymt ok afhuga uordit minum erfidum¹ ok mins fedr husi. Annan kalladi hann Elfraym. þat er áuaxtan. sua seg-iandi. Vera let gud mik i minu fatækisslandi. Enn þann tíma sem þau .vii. freoleiks aar uáru gengin. sem aa Egiptalandi hófdu uerit ok nu uar fra sagt. þa komu þau .vii. hállæriss áár ok sulltar aar. sem Joseph hafdi fyrir sagt. [sua at sulltr ok seyra gekk nær² um allan heiminn. ok þar kom at uarla beid braud edr adra fæðu a ollu Egiptalandi. Tok þa folkít at suellta ok kalla konunginn Pharaonem. at hann fengi þeim ndckut til fæðiss ok uidrlifis. Hann svaradi þeim. Farit til Josephs ok gðrit huat er hann bydr ydr. Sulltrinn uox dagliga um allt landit. lauk Joseph þa upp kornlaudum. þeim sem kostinum geymdu. ok selldi Egiptalandz monnum. ok sua þeim sem af ðdrum lðndum ok herudum komu þangat séér kost at kaupa. Uaru þeir peningar greiddir i hendr konungsins féhirdzlumonnum³ sem þar uaru i moti gefnir.

Enn þa er Jacob fretti. at miol ok korn selldiz aa Egiptalandi. þa taladi hann sua til sona sinna. Af þi at hin hardazta tíð geriz⁴ aa Chanaanlandi. fyrir hui erut þer sua uþrifnir. Ek hefir heyrta at hueiti selz aa Egiptalandi. freistit ok farit nidr [þann ueg.⁵ ok kaupit oss til bordz þann kost þo at litinn sem oss naudsyniar. at uer halldim lifi uaru ok fyrirfarimz eigi af sullt ok fatækt. Foru sidan .x. brødr Josephs til Egiptalandz þers eyrindis⁶ at kaupa þar hueiti. Enn Beniamin hinn yngzti af aullum þeim uar eptir⁷ hia fedr sinum. at honum bæri engan daligan edr uadaligan lut til aa ueginum. Komu þeir aa Egiptaland medr odrum þeim sem þagal foru til kaupa. Var Joseph þar þa formadr ok hófðingi fyrir. ok eptir hans bodskap ok akuædi selldiz ollum monnum hueiti ok annarr kostr þadan. Nu sem hans brødr komu fyrir hann uegsamandi hann ok lotning ueittu⁸ sem allir adrir. ok hann kendi þa giðrla enn þeir kendu hann medr engu moti. þa taladi hann hardligarr ok ublidligarr til þeirra enn annarra manna [ok þo⁹ fyrir einn tulk spyriandi þá. Huadan komut þer sagdi hann. þeir suorudu. Af Chanaanlandi komu uær at kaupa oss lifnæringar kost ok naudsynligha luti. Enn¹⁰ nu sem hann kendi þa. enn þeir kendu hann eigi. þa minntiz hann aa drauma þa. sem fyrr meirr hafdi fyrir hann borit. ok sagdi sua. þer erut einir speiarar¹¹ ok komut fyrir þann skyllð heghat.¹² at þer uilldut sia uarn fatækan ok ueslugan landzskap. þeir suorudu. Eigi er sua minn herra. helldr komum uer

1) eruidum, B 2) [tilf. B 3) fehirði, B 4) giðrðiz, B 5) [þannigh, B
6) erendis, B 7) heima tilf. B 8) veitandi, B 9) [mgf. B 10) Ok, B
11) speiarar, B 12) tilf. B

þinir þionostumenn til þers at kaupa oss sædzlu¹ ok fedr uarum. Vær erum allir eins manz synir. komu uær her meðr náðum sem adrir² fridmenn. ok eigi bruggu uær brædr þionar þinir nöckurs konar illt edr daligt. Ek ueit at odruuiss er sagdi hann. Til þers komu þer hegat. at þer skodadut³ ok hugleiddut⁴ uigleysi uars landz ok annan þers fatækdóm. Þeir svorudu. Vær sucinar þinir erum .xi. brædr. synir eins manz af⁵ Chanáánlandi. ok er hinn yngzti eptir nu hia fedr uarum. en annarr er nu eigi til. Hitt er sannara sagdi Joseph. at þer erut speiarar⁶ ok komut⁷ til af [einum ok⁸ ymissum londum.⁹ Skal ek her þegar i stad profa. [hue sannordir¹⁰ þer erut. þi at þat er undarligt ok miok sua umattuligt einum kotkarli at eiga [iafnmarga syni þilika.¹¹ einkannliga er þer segit einn uera eptir heima. þar sem uarla kunna konungar at fa [þilika suna nægd¹² sua mannuænliga. Ok þat segir ek upp aa konungsins heilsu Pharaonis. at allrīgi fyrri farit þer hedan allir i brott enn sa minnzti brodir ydarr kemr higat. Sendit einn huern af ydr þann sem hann flytr¹³ higat. Skulu þer þar til i bðndum her halldnir uera. sem profaz huart þat er satt [eðr logit¹⁴ sem þer hafit søgt. Ella fyrir konungsins heilsu Pharaonis segir ek ok seer þat fyrir uist. at þer crut speiarar ok niosnarmenn. Ok fyrir [þi at hann¹⁵ ottadiz. at þeir mundu¹⁶ nockut illt gort hafa. þa let hann geyma þeim um .iii. daga. Hinn .iiii. dag taladi hann til þeirra. sua sem þeir uaru ut leiddir. Gorit sem ek sagda. ok munu þer þa na at hallda lifinu. ef þer erut spaklatir fridmenn. þiat ek er gudhræddr madr. Vil ek at einn af ydr brædrum see her bundinn eptir i pant ok settr i myrkuastofu. en þer farit brótt adrir. ef ydr likar. ok berit heim til yduars huss huerti þat sem þer hafit keypt. Flytit sidan¹⁷ apr til min þann unga yduarn bródr.¹⁸ at ek megi sua profua sagnir ydrar sannar. ok munu þer þa ecki drepnir uera. Þeir gerdu eptir þi sem hann baud. ok tðludu þo sin i milli. sua at hann heyrdi upp aa. enn hugsadu¹⁹ at hann mundi eigi undirstanda ebreska tungu. einkannliga fyrir þat er hann hafdi tulk fyrir ser i þeirra tali. ok sðgdu sua. Verduliga þolum uer þetta eptir sealfra varra tilskyllðan. fyrir þat er uer gðrdum²⁰ uid uarn kiðlligan brodur seandi hans neyd ok angist. ok eigi uilldum uer hann heyra²¹ sem hann bad oss.

1) fezlur, B 2) mgl. B 3) skodadit, B 4) hugleiddit, B 5) aa, B 6) speiarar, B 7) komner, B 8) [mgl. B 9) stqðum, B 10) [huiliker eðr huersu sannsggler, B 11) [þilika ok iammiþkla suna nægd, B 12) [iammarga syni, B 13) flyti, B 14) [tilf. B 15) [þa sqk at hann vgði ok, B 16) myndi, B 17) hegat, B 18) brodur, B 19) hugðu, B 20) misgðrdum, B 21) þar vm sua tilf. B

Fyrir þessa úára górd ok grimmleik kemr oss nu þetsi náudt. ok þrónguig. Ruben einn af þeim [.xii. bróðrum² sagði³ sua. Talada ek ekki þat þa til yduar. at ek bad ydr ekki syndgaz á sueininum edr uid hann misgðra. ok uilldud þer eigi heyra mik. See nu er til hefnda eptir sed hans blod.⁴ Enn af þi at Joseph skildi huert þeirra ord. þo at þeir uissi þat eigi sem sagt uar. þa snóriz hann brott um eina lilla stund ok komz uid sua at hann tãradiz. veik ser aprt sidan. ok taladi uid þa sem adr. Let hann⁵ taka Simeon brodur þeirra ok binda. sua at þeir sa upp aa. Baud sidan sueinum sinum at fylla sekki þeirra allra medr hueiti. ok i huers þeirra sekk let hann leggja þann fiarhlut⁶ sem þeir hófdu moti hueitinu gefit. gefandi þeim þar medr sua mikinn kost sem þeim nægdiz i ueginum. Var sua górt sem hann baud. Foru þeir i brott eptir þat. berandi hueitit aa sealfra þeirra asnum.⁷

Nockuru sidarr tok einn þeirra⁸ nidr i sinn [sekk ok gtladi⁹ eykinum aafodr. ok er hann sa fiarlutinn i sekkjar munninum. þa taladi hann til bróðra sinna. See her er mer gefinn aprt kaupeyrir minn. hefir ek hann her nu i sekkinum. Þeir uurdu hræddir ok ottafengnir. ok taladu sua sin i millum. Huersu man þetta uera edr uid uita. sem gud hefir gort uid oss. Eptir þat foru þeir ueg sinn. þar til er þeir komu heim til fedr sins Jacobs aa Chanaanaland. ok sógdu hohum. greinandi giorla ok skiluisliga ord ok górdir ok allt.¹⁰ sem farit hafdi medr þeim ok landzherranum i Egipto. sua þat at¹¹ Simeon uar þar eptir i bðndum. ok þat at¹² hann bad þa sinn hinn yngzta bróðr þangat flytia. sem adr uar sagt. Eptir þat er þeir hófdu sagt honum allt hit sannazta af sinni ferd. þa fann huerr þeirra sinn fiarhlut ok kaupeyri bundinn i sinum sekk. vndraduz þeir þa ok ottaduz allir. Ok sem Jacob heyrði þat. sagdi hann sua. Barnlausan hafit þer nu gort mik driugum. Joseph er eigi til. Simeon er i bðndum hafdr ok halldinn. enn nu gtlit¹³ þer Benjamin [brott at¹⁴ taka. Allir þersir illir lutir ok dáligir huerfa til min ok koma nu mer i mot. þa svaradi Ruben. Fáá mer hann i hendr. ek skal hann aprt flytia. Eigi mán sia son minn þangat med ydr fara sagði Jacob. Brodir hans samborinn er allr. en hann er einn eptir. Nu ef hann mætir nockuru dáligu i¹⁵ þi sama landi. sem þer farit til. þa munu þer minar ellihærun medr sut ok harmi til heluitiss færa.¹⁶

1) kuql, B 2) [bróðrunum, B 3) þa tilf. B 4) bloði, B 5) þa tilf. B 6) kaupeyri, B 7) asnum, B 8) af þeim, B 9) [saal. B; klædsæck. ladi(!), A 10) alla lut sua, B 11) sem, B 12) er, B 13) vili, B 14) [i brottu, B 15) a, B 16) leiða, B

Sulltr¹ ok hallæri þröngdi þá af nyiu öllu þi landi ok mörgum öðrum. Ok sem allr kostur sa var upp genginn. sem þeir höfðu heim flutt af Egiptalandi. þá taladi Jacob enn til sona sinna. Farit niðr aptr a Egiptaland ok kaupit oss fæzlur þó at litlar. Judas svaradi. Sa madr sem þar uar stiuadr sóór sik um. at uær skyldim eigi sua mikit sysla at uær nædim at sia hann. utan uer flyttim þangat hinn yngsta² brodur uarn med oss. Villtu gefa gott orlof³ at hann fylgi mer. þá munum uær fara allir saman ok kaupa þá luti. sem oss naudsyniar enn fara i engan stad. ef þu uill eigi þat. Þat gerdut þer upp aa minn angr ok skada sagdi Jacob. er þer sogdut honum nöckut ifra. at þer ættit þenna brodur. Þeir svorudu. Þersi madr spurði oss inn-uirdiliga⁴ eptir uárru ætt. bædi huart fadir uárr lifði edr ef uær ættim fleiri brædr en þar uaru þá. ok urdu uer honum uidrkuemiliga at suara um þá luti sem hann spurði. edr mattum uer þat nöckut uita fyrir. at hann mundi þers beidaz at uer flyttim þangat brodur uárn. Judas taladi þá enn til fedr sins. Sent þu sueininn medr mer ok undir minu nafni. at uer megim fara uer uárn ok hallda lifi uáru ok synir uarir. Ek tekr giarna medr sueininum af sealfs þins hendi. kref hann ut af mer. skal ek uid ydr⁵ alla tima mikilliga sakadr uera. ef ek flytr hann eigi heim ok færir⁶ hann sealfum þer i hendr. Uærim uer nu aptr komnir [annan tíma.⁷ ef þetta hefði eigi hindrad. Jsrael fadir þeirra svaradi þá. Ef sua mikil naudsyn liggir her vid. sem þer seghit. þá gerit sem þer uillit.⁸ Takit af öllum hinum⁹ dygduguztum iarðarinnar aaúðxtum. er til bidr [i þersu¹⁰ landi. berandi þá i budkum¹¹ med ydr. ok presentit þær giasir þessum manni. Nefndi hann þar til nockur .iiii. edr .v. þau hin dyraztu krydd ok iurta¹² kyn. sem i nockuru landi kunnu faaz. ok þar medr sagdi hann sua. Hafit ok tuifalldan kaupæyri medr ydr. ok berit þann aptr þangat sem þer fundut i sekkunum. ef sua léttliga hefir kunnat til at bera. at nockut fals edr misfangi hefir¹³ i farit. Takit ok nu þar med yduarn brædr. ok farit sua a fund þessa manz. Bidr ek.¹⁴ at minn almattigr gud geri hann nu blidan ok miuklyndan uid yðr ok sendi þann brodur ydarn heilan aptr higat [medr ydr¹⁵ sem hann helldr þar i böndum ok Beniamin. Enn ek man nu sua sem barnlauss eptir uera.

¹) saal. B; Sullt, A ²) minnzta, B ³) til tilf. B ⁴) medr skipan tilf. B ⁵) þik, B ⁶) fær, B ⁷) [tilf. B ⁸) talit, B ⁹) beztum ok tilf. B ¹⁰) [her i, B ¹¹) kerum, B ¹²) giurta(!), B ¹³) hafi, B ¹⁴) þers tilf. B ¹⁵) [mgl. B

Fra þui er Jacobs synir komu meðr Beniamin i Egiptum ok Joseph kendi þeim sialfan sik.¹

66. Synir Jacobs toku þa gíafir þær. sem hann hafði til nefnt at Egiptalandz herranum skyldi presenteraz. ok tuifalldan kaupeyri ok þar med bródr sinn Beniamin. foru sua nidr aa Egiptaland ok komu fyrir Joseph. Ok þegar sem hann saa² þa alla samt ok Beniamin. þa baud hann sinum stiuard.³ at hann skyldi þersa menn⁴ leida inn i hans hus ok herbergi. bad hann ok buaz uid ueitzlu ok ráda ual til budaruardar. þiat þessir menn skulu eta medr mer i dag um middegiss skeid sagði hann. [Hann gíqrði sem honum var boðit ok leiddi þa inn meðr sier.⁵ Vidr þetta⁶ uurdu þeir ræddir ok taladu þersor ord leyniligha sin i milli. Fyrir þers sama kaupeyriss skyld ok fiarlutar uaru uær higat leiddir. sem uær barum næstum i sekkunum.⁷ at hann kallzi oss ok klandi. leggiandi bædi oss ok eyki uara i þrældom medr sinu ualldi ok ofriki. Gengu þeir fyrir þersa grein þar i durunum til hans rádsmanz sua segiandi. Vær bidium minn herra. at þu heyrir oss. Vær uarum her hinn fyrra tima [ok keyptum⁸ oss fædzlur sem þu uissir. Nu sem þat uar górt ok uær kónum upp til saluhussins aa ueginum ok ver leystum til sekkianna.⁹ þa fann huerr uárr þann fiarlut i sinum sekk. sem hann hafði sellt. ok þann sama kaupeyri allan iafnueginn. Bárum vær nu aprt higat ok höfðum medr oss annat silfr eigi þi sidr at kaupa medr þi þa luti sem oss naudsyniar. Er þat eigi aa uaru uiti huerr þann fiarlut hefir þar latit. Hann svaradi. Fridr se med¹⁰ ydr ok oltiz ekki. fyrir þi at gud ydarr ok föður ydars gaf ydr þann fiarlut.¹¹ sem i sekkjunum uar. þiat ek hefir allan þann kaupeyri prouadan ok rettliga rannsakadan sem þer lukut mer. Leiddi hann þa Simeon ut til þeirra. Tok sidan uatn. er þeir uaru inn komnir. ok þo fær þeirra ok gaf [eykium þeirra.¹²

Eptir þat biðggu¹³ þeir til gíafir. þær sem þeir ætladu at presentera Joseph. þann tima sem hann gengi um miðdegis skeid inn þann ueg. þiat þeir höfðu heyrð at þeir mundu¹⁴ þar eta um daginn. Ok þegar sem hann kom inn i þat herbyrgi sem þeir uaru fyrir. þa presenteruðu þeir honum þa luti. sem þeir höfðu til ætlat. fram fallandi ok honum uegsemd ueitandi. Heilsadi hann þeim þa bliðliga i moti spyriandi¹⁵ þersum ordum. Var sa gamli fadir yduarr uel heill. sem þer sögdut mer fra næstunni. Þeir svaradu. Fadir uarr ok þinn þeon-

1) *Overskrift og Capitelskifte* efter B; A har her ikke nyt Capitel. 2) *tilf.* B 3) *stiuard*, B 4) *alla tilf.* B 5) [*tilf.* B 6) *þersa hans gíqrð*, B 7) *sekkjunum*, B 8) [*at ver keyptim*, B 9) *sekkanna*, B 10) *tilf.* B 11) *thesaur*, B 12) [*eykiunum föðr*, B 13) *biuggu*, B 14) *myndi*, B 15) *meðr tilf.* B

ustumadr lifir enn ok er uel heill. Lutu¹ þeir honum þa enn ok til-
 læti ueittu. Ok sem Joseph litadiz um. þa sa hann sinn samborinn
 brodur Benjamin. ok sagði sua. Er þersi sa ungi brodir yduarr. sem
 þer sogdud mer fra. Ok enn sagdi hann sua. Gud miskunni þer son
 minn. Skundaði hann þa uikiandi ser brott fra þeim i klefa nockurn.
 fyrir þann skyld at hann uar² sua uarkunnigr sinum sammæddum
 brodur. at hann³ taradiz. Enn þegar sem hann feck halldit sik fra þi
 ok hann hafdi þuegiz. þa [gekk hann út. ok⁴ taladi hann uid sealfs
 sins sueina. Latit framm braud ok adra sædu. Ok sem þat uar gert.
 þa settiz Joseph ser einsliga. sua sem af odrum löndum⁵ kyniadr ok
 kominn. Egíptzkir menn satu ser samt. sua sem innlendzkir menn. ok
 hinir komnu brødr ser einir saman.⁶ sua sem ukunnir ok utlendzkir
 menn. þiat Egíptalandz monnum uirdiz þat eitt bannat uhæfu uerk.
 lettliga fyrir miok ulikan atrunat. at eta medr ebreskum monnum. Skip-
 adi Joseph brædrum sinum eptir aulldrum þeirra. sem þeir uaru uanir
 at sitia i sins fedr husi. Enn er þeim uaru rettir settir edr sendir. þa
 undraduz þeir þat mikilligha. at sa partr sem Benjamin til heyrði uar
 .v. lutum meiri edr betri enn sa sem nockurum þeirra odrum til heyrði.
 lettliga [fyrir þa⁷ grein segir Commestor. at Joseph uaru .v. rettir
 settir. ok sendi hann Benjamin af huerium þeirra halfu meira part enn
 nockurum odrum hans brædra. Drucku þeir þar i hia honum um dag-
 inn ok uaru uel halldnir. Eptir þat baud Joseph radsmanni sinum.
 at hann skyldi fylla sekki þeirra allra medr⁸ hueiti. sem [med mestu
 matti⁹ taka. ok leggja þar i huers þeirra kaupeyri. sem hit fyrri
 sinn uar gort. ok þat med at eitt silfrker. þat sem sealf hann atti.
 skyldi hann láta¹⁰ nidr i hueitissekk hins yngzta þeirra brødranna.
 Hann gerdi sem honum uar bodit. ok annan dagh eptir¹¹ at morni
 foru þeir i brott medr ausnum sinum¹² sem þeir uaru bunir.

Joseph let kalla ser radsmanninn. þann tima sem þeir uaru driug-
 um nyfarnir i brott af borginni. ok bad hann fara eptir þeim ok gripa
 þa alla.¹³ ok segja sua. Fyrir hueria sauk¹⁴ aumbunit þer þat illu.
 sem ual er vid ydr gert. þat sama ker sem þer hafit stolit aa minn
 herra. af hueriu er¹⁵ hann dreckr dagliga ok er uanr sinn frodleik
 ok frammsyni at fremia ok frammi at¹⁶ hafa. þer hafit gort eitt hitt
 uersta uerk. Hann for i brott ok gordi sem honum uar bodit. let
 gripa þa. ok taladi til þeirra sem fyrr uar sagt. þeir suorudu ok

1) luttu, B 2) varð, B 3) grétt ok tilf. B 4) [tilf. B 5) þjóðum, B
 6) samt, B 7) [meðr þeirri, B 8) af, B 9) [mest meitti þeir, B
 10) leggja, B 11) [saal. B; tima foru þeir brott, A 12) sua tilf. B
 13) mgl. B 14) grein, B 15) sialfr tilf. B 16) mgl. B

sögdur undráz. er¹ hann [uilldi tala þat.² at þeir mundi gort hafa þi-
likan glöf ok sua haduligt uerk. Barum uær higat aptr af Chanaans-
landi kaupeyri þann sögdu þeir. sem uer fundum i sekkium³ uarum.
sem þu uissir sialfr. ok huersu liklikt er þat at þi. at uer hafim af
þins herra husi hans gulli stolit ok gripum. Rannsaka oss ok leita.
Medr⁴ huerium uarum er þu finnr þat sem þu leitar. þa se sa drep-
inn. enn uær adrir skulum uera þins herra þrælar ok þionustumenn.
Se rett eptir yduarri bön ok bodi segir hann. at sa yduarr se mins
herra ok minn þionustumadr. medr huerium af ydr er ek finnr kerit.
enn þer farit⁵ lidugir. þeir skundudu nu⁶ sem ðruggir at taka niðr
sekkina. leysti huerr sem aa iðrd kom⁷ sinn sekk. rannsakadi hann
sua alla þa⁸ fra hinum ellzta til hins yngzta. ok fann sua kerit i seck-
inum Beniamins. Vidr þersa syn rifu þeir ok skaru klædi sin af ser
eptir [sinum uana⁹ i hinum krðnkuztum tilfellum. hofu sidan upp ok
klyfiudu eyki sina. ok foru sua aptr hinn sama ueg i borgina. ok komu
fyrir Joseph i þeim sama stad sem þeir hofdu medr¹⁰ hann skiliz.

Gekk Judas þa fyrstr¹¹ af ollum þeim. Ok þegar sem þeir komu
þar. þa fellu þeir allir framm fyrir hann allt niðr a iord. Hann taladi
sua¹² til þeirra. Fyrir hui gerdut þer sua. edr uitit þer eigi. at engan
bidr minn lika i frædi ok frammsyni at reyna eptir þi sem stolit er.
Liettliga segir Commestor at hann taladi þetta med leik ok kallzi. þiat
þat er medr aullu umælanda. at hann mundi sinn uisdom eðr framms-
yni medr nokkurs konar uleyfiligri forneskiu fremia.¹³ Judas suaradi
þa. Huat munum uer nu þers mega tala edr moti¹⁴ mæla. sem uær
uerium¹⁵ oss uidrkuemiliga edr rettliga fyrir þersum uarum herra.
Gud hefir nu fundit ranglæti þinna þionostumanna ok þræla. Se nu
her. vær erum allir þinir þrælar minn herra. bædi uær ok hann medr
huerium er kerit fannz. Verði [eigi þat¹⁶ sagdi Joseph. at ek gðri
sua. Sa einn skal minn þionostumadr uera. sem kerinu hefir stolit.
en þer allir adrir farit i brott lidugir ok frealsir til feðr ydars. Judas
gekk þa [nærrmeirr honum¹⁷ talandi til hans diarfliga medr þersum
ordum.¹⁸ Ek bidr minn herra. at þu reidiz mer eigi þinum þionostu-
manni. ok gefir mer orlof til at ek tali nõckur ord medr¹⁹ sealfan
þik. þiat þu ert minn herra meðr sealfum konunginum Pharaone. þu

1) at, B 2) [skylldi þat vilia tala, B 3) sekkum, B 4) sem þer likar. ok
medr, B 5) aðrer seccð sykner ok, B 6) sua tilf. B 7) ok lauk upp
tilf. B 8) rett ok slett hefiandi sina rannsokn tilf. B 9) [þui sem þeirra
vani var til, B 10) viðr, B 11) fyrst, B 12) þa, B 13) eðr frammi hafa
tilf. B 14) vm, B 15) uerim, B 16) [þat alldregin, B 17) [framarr
meirr, B 18) eðr þersum likum tilf. B 19) við, B

spurdir. oss fyrra tíma sem uær komum¹ her at fedr uarum ok brøðrum. Enn uær suðrudum þer ok sogdum. at uer attum gamlan fedr hardla ok einn ungan broður. þann sem hann hafdi i sinum ellidomi getit. ok hans samuæddr brodir uæri allr. ok af þi at hans modir átti þann einn son eptir. þa elskar fadir uárr hann einkannliga hiartaliga. ok þu bault oss² at færa þer þenna uarn broður ok sagðiz uilldu sea hann. Hermdi Judas sidan aull ord ok atuik. huersu farit höfdu bædi meðr þeim Joseph. hid fyrra sinn adr þeir færi brott. ok fedr þeirra. þa er þeir komu heim. ok eigi³ sidr huat [i for⁴ meðr þeim fedgunum. adr þeir fengi feðr sins orlof til þers. at Benjamin brodir þeirra fylgdi þeim. Her med hermdi Judas ord fedr sins til sin ok annarra brødra sua segiandi. þer bræðr uitit⁵ þat ual sagdi Jacob. at ek átti meðr minni husfru [.ii. syni. Rachel.⁶ ok sem annarr gekk ut um einn dag. þa sogdu þer. at eitt skogardyr sualg hann.⁷ saa ek hann ekki sidan. Nu ueit ek þat. ef þer takit þenna brott ok hafit meðr ydr ok uerdr honum nðkut til meins i ueginum edr yduarri bróttferd.⁸ þa munu þer minar hærur ok ellidom meðr harmi til heluitiss leiða. Nu ueit ek⁹ sagdi Judas. ef ek kemr sua heim til fedr uárs. at sueinninn fylgir eigi meðr. ok hann seer hann eigi meðr oss¹⁰ sem uer göngum fyrir hann. þa mañ hann doyia af harmi ok helstridi. meðr þi at hans lif er ok stendr þar undir. huersu meðr sueininn er gört. Byðr ek þat. at ek skal eiginliga þinn [þionn uera.¹¹ fyrir þa sauk at ek tok hann upp aa mina tru. sua framt talandi ok fedr minum fyrirheitandi. at ek skyllða æfinliga¹² vidr hann sealfan sua sem af mikilli syndagerd sekr uera. ef ek flytta eigi sueininn heim apr til hans. Skal ek fyrir þann skyllð [i hans stað¹³ minn herra ydarr þræll ok þionostumadr uera. er ek þer miklu ðruggari þræll ok [þionostumadr til orkú¹⁴ enn smásueinn þersi. Enn Benjamin fari heim med brøðrum sinum. þiat eigi megum uær sua fyrir fedr uarn koma. at hann fylgi eigi meðr. ok eigi fær ek þar sua komit. at ek uerdi uátr edr hiauenumadr þeirrar angistar ok aafelliss. sem þa man at honum [koma ok¹⁵ þröngua.

Eptir þersor hans ord fekk Joseph eigi lengr halldit sik. sua at hann kiemiz eigi vid. sua at margir menn uaru hia. Hann baud þa at allir egiptzkir menn skyllði ut ganga af herberginu. til þers at þeir uæri eigi þa vid. er hann uilldi at hans brædr kændi hann. Ok sem¹⁶

1) vorum, B 2) einkannlegga tilf. B 3) engum mun, B 4) [er i för, B 5) uitir, B 6) [Rachel .ii. syni, B 7) honum, B 8) brottveru, B 9) þat tilf. B 10) sua tilf. B 11) [þræll vera ok þionn, B 12) eivilegha, B 13) [tilf. B 14) [orkumadr, B 15) [ingl. B 16) tilf. B

allir aðrir úaru 'ut göngnir. þá kalladi hann meðr haari röddu. sua at þeir hinir egyptzku ok heimelligir konungsins monn heyrdu sem uti úaru. meðr taarfellingu til sinna brædra sua segiandi.¹ Ek er Joseph. edr lifir faðir minn enn. Vidr þersi hans ord uurdu þeir² sua ræddir.³ at þeir mattu engu uetta suara. Hann taladi þá blidliga ok sætliga til þeirra. ok sagdi sua. Gangit higat til min. Ok sem þeir komu til hans. sagdi hann sua. Ek er sa sami brodir ydarr Joseph. sem þer selldut aa Egiptaland. hirðit eigi at ottaz ok latit ydr nu ecki hardrædi i⁴ þickia. er þer selldut mik hegat til þersarra herada. þiat gud sendi mik hegat fyrir aa Egiptaland ydr til hialpar ok heilsu. Sulltr þersi ok hallæri hefir nu uerit um .ii. aar. enn .v. ero eptir. aa huerium er huarki man mega eria ne korn skera. Huat er af yfiruættiss uexti aarinnar Nili. er fellr um allt Egiptaland. ok hennar æsingi⁵ truz at uordit haf. Fyrir þá sqk sendi gud mik hegat fyrir. at þer megit enn lengr uera ok uidr halldaz i uerolldinni. ok þer skylldut⁶ her mega fædzlur kaupa⁷ sealfum ydr til næringar ok uidrlifiss. Var þat eigi mest af yduarri radagerd. utan helldr meðr guds uilia⁸ uar ek hegat selldr ok sendr. þess sama sem mik gördi sua sem faudur Pharaoniss konungs ok herra yfir hans hall ok husi. ok þar meðr höfðingia yfir ollu Egiptalandi. Skundit ok farit heim til fedr mins ok segit honum sua. Þersi bod sendi þer sun þinn Joseph. Gud gerdi mik allz Egiptalandz herra ok höfðingia. far nidr þagat til min. at þu megir uel hallda lifi þinu. ok bygg i þeirri beztu landzins haalfu⁹ sem Gersen heitir. ok uerit¹⁰ ihia mer sealfr þu ok synir þinir. ok þar meðr suna synir þinir saudir ok annarr þinn busmali ok ganganda fe meðr allri þinni eign. man ek þar sædu ok annan kost fyrir þik leggja. til þers at þu ok hyski þitt ok aðrir lutir þeir er þu áátt fyrirfariz eigi. þiat enn eru .v. aar eptir þersarrar krönku tidar ok hallæriss. [Siat þer nu ok sia(l)fer meðr yðrum augum ok broðer minn Benjamin þat sama sem ek talar uið yðr.¹¹ Segit¹² fedr minum sannliga mina dyrd ok mekt meðr audrum þeim lutum sem þer hafit her seed aa Egiptalandi. Skundit ok flytit hann æ sem fyrst higat til min.

Eptir þersor hans ord ok þat er hann hafdi þá fadmat. þá lagdi hann hendrnar upp um haals brædr sinum Benjamin. faðmandi hann sua meðr taarfellingu. at huarr þeirra gret sem annan kysti ok fadmadi. Mintiz Joseph þá meðr taarfellingu uidr alla sina brædr. ok eptir þat þordu þeir at tala uidr hann. For þetta nu ok flaug ok uar skiott

¹) talandi, B ²) hans bróðr, B ³) ok micklum otta sleguer tilf. B ⁴) þui tilf. B ⁵) qsingu, B ⁶) skylldit, B ⁷) faa, B ⁸) ok forsio tilf. B ⁹) tilf. B ¹⁰) namunda tilf. B ¹¹) [tilf. B ¹²) af þi tilf. B

alræmt um alla konungsins hall. at brædr Josephs uaru þar komner; Vard konungrinn sealfur allgladr vidr þessa sogn ok allt hans heimoligt folk. ok [það Joseph biðð¹ brædrum sinum fyrst at klyfia eyki sina med aullum hinum bezta kost. ok fara sua i moti fedr sinum Jacob.² ok flytia sua allt saman þangat til hans a Egiptaland. Skal ek þeim ueita ok gefa alla þa beztu luti sem i bidr allri Egipto. taladi konungrinn til Josephs. ok þat sem kiarni³ er landzins skulu þeir sér til kostarhalldz hafa. Laat þa ok⁴ af uarum kost⁵ taka ser eyki. uagna ok uistir moti fedr sinum. konum ok börnum ok aullu hans folk. Bid þa fara medr skundan ok flyta ser aplr hegat [æ sem fyrst⁶ medr hann fedr sinn. ok lati ekki uætta þar eptir af aullu sinu godzi⁷ þi sem þeir eiga. þiat allr Egiptalandz audr skal ydarr uera. Jsraels synir gerdu sem þeim uar bodit. Fekk Joseph þeim uagna ok uistir eptir konungsins bodskap ok aakuædi. Let hann þa bera .iii.⁸ hin uænuztu klædi huerium⁹ þeirra. enn Benjamin gaf hann .ccc. aurtuga silfrpeninga¹⁰ medr þeim .v. klædum sem bezt uaru af aullum þeim. þilikan kleðnat¹¹ medr sua miklum ok morgum peningum sendi hann fedr sinum. leggiandi þar til .x. asna. þeir¹² sem honum fluttu af aullum Egiptalandz audæfum. ok adra .x. asna þa sem hueiti braud ok adrar uistir skylldu bera. sua sem þeir uæri¹³ i ueginum. Gaf Joseph þa brödrum sinum blitt orlof. talandi til þeirra sua sem þeir [uaru i ueginum. at þeir geymdi at ok reiddiz eigi.¹⁴

Foru þeir¹⁵ þa i brott at sinni af Egipto ok komu heim til fedr sins aa Chanaanland. ok sogdu honum. at Joseph sun hans lifdi ok uæri þa formadr yfir ollu Egiptalandi. Ok er Jacob heyrdi þetta. þa uar sem hann uaknadi af einum þungum suefni. ok þo trudi hann þeim eigi allt at eins i fyrstunni.¹⁶ Enn sua sem hann sa uagna þa medr ollum þeim gripum ok godzi. sem Joseph hafdi þangat sent. þa endr-lifnadi hans andi. ok sagdi hann sua. Nægiz mer ok þörf uinnr. efson minn Joseph lifir. Sem hann segdi sua. Ekki hirtir ek sua mikit um þat huerrar¹⁷ stettar hann er. mer nægiz¹⁸ sem hann lifir. man ek fara at sea hann fyrr enn [ek deya.¹⁹

1) [saal. B; baud Joseph, A 2) ok qllu frændliði tilf. B 3) kiarninn, B 4) sægði hann tilf. B 5) kosti, B 6) [mgl. B 7) godz, B 8) tþau, B 9) sierhuerium, B 10) silfrpenninga, B 11) tilf. B 12) saal. ogs. B 13) voru, B 14) [byriaðu sina ferð. Geymit at þer reidiz eigi. meðan þer erut i veginum, B 15) tilf. B 16) i fyrstu, B 17) mektar öðr tilf. B 18) þegar tilf. B 19) [saal. B; hann(!), A

Her segir fra Jacob ok Joseph ok bræðrum hans ok Pharaone konungi.¹

67. Jsrael bioz² til brottferdar af Chanaanlandi meðr ollu sinu gozi ok folki, þii sem hann átti. ok kom til brunnz þers sem suardaga brunnr heitir. ok fyrri var fra sagt. Fornfærði hann þar gudi þeim sama sem fadir hans hafði truat aa.³ Ok eptir þat utradiz gud honum áá náttar tíma. kallandi hann meðr sealfs hans nafni ok sua segiandi. Ek er hinn sterkazti gud fodur þins Ysaachs. Rædz eigi þu. far helldr nidr aa Egiptaland. man ek þagat i for ok fylgiu meðr þer uera. þiat þar man ek þik ok þitt afkuemi eina mikla þiod uerda lata. ok ek skal þik þadan brott flytja þann tíma sem þu mant apr uenda. Joseph skal ok leggja hendr⁴ yfir þin augu. Hann for eptir þat brott fra fyrr nefndum brunni ok fluttiz til Egiptalandz i uðgnum þeim. sem Pharao hafði sent i mot honum⁵ konum ok bðrnum. Kom hann þangat meðr sunum sinum ok aullu sinu afkuemi aa ðdrum manadi til annars hallæris ok sulltarársins. sua sem .xx. dagar uaru lidnir af þeim manadi. Varu þar⁶ þa uordnir nær .lxx. manna meðr Joseph ok .ii. hans sunum. Ok⁷ allt hans folk⁸ iafnsaman þat sem meðr honum kom i Egiptum uaru .lxxx. manna. Jacob sendi undan sun sinn fyrir til fundar uid Joseph. at segia honum kuamu sina i Gersen. þar er sú borg er sidarr⁹ uar kollud Thebais. af huerri er hinn heilagi Mauricius meðr sinum kompanum¹⁰ uaru komnir ok kalladir Thebei. J herudum edr endimðrkum þessarrar Egiptalandz haalfu. sem Gersen heitir. gerdu ebreskir menn sidarr meirr þa borg af fullkominni kugan ok naudgan Egiptalandz manna. sem Rameses heitir. eptir¹¹ þi sem nockut¹² man getit uerda af uppruna Moysi.

Kom Joseph i Gersen til fundar¹³ uid fedr sinn. Ok þegar sem hann sa hann. fagnadi hann honum ok fadmadi grátandi. Taladi Jacob þa til Josephs. Nu man ek gladliga deya. fyrir þa sök at nu hefir ek þina ásonu seed. ok þu mant lifa eptir mik lidinn. Joseph taladi þa til brødra sinna ok allz þess folks. sem fedr hans hafði þangat fylgt. Ek man fara at segia Pharaoni. at fadir minn ok brødr ok allt hans hyski. þat sem aa Chanaanlandi uar. er nu komit¹⁴ upp i mina uernd. Eru þeir ðruggir saudahirdar at¹⁵ geyma iafnaal annarra manna hiarda. fluttu þeir higat meðr sér¹⁶ bædi naut ok saudi ok

¹) Af niðrferð Jsraels i Egiptum. capitulum, B ²) byggiz, B ³) ok treyst tilf. B ⁴) sina hand, B ⁵) þeim hinum gamla manni, B ⁶) þat, B ⁷) En, B ⁸) tilf. B ⁹) sidan, B ¹⁰) .vi. hundradum .vi. þusvndradum ok .lx. tilf. B ¹¹) tilf. B ¹²) sua tilf. B ¹³) moz, B ¹⁴) hegat tilf. B ¹⁵) ok, B ¹⁶) allan sinn smala tilf. B

annat godz þat sem þeir attu. Nu þann tíma sem hann kallar ydr til sín ok spyrr ydr.¹ uid hueria athöfn ok orku þer erot klokaztir. þa skulu þer suara. Vær þeonestumenn þinir höfum íafnan saudageymslumenn uerit fra barndomi allt til þersa dags. ok a sömu leid uaru fedr uarir fyrir oss. Fyrir þann skyld skulu þer þetta segia. at þer mættit byggia heimoliga ok einsliga i þersarri² landzins haalfu Gersen i brott ifra audrum Egiptalandz monnum. þiat þeir fyrirlita ok hallda alla saudahirda sem alleita. af þi at þeir eta þa ekki giarna. helldr dyrka þeir nockura af þeim sem gud sitt Hamonem.

Eptir þat gekk Joseph fyrir konunginn ok sagdi honum. at fadir hans ok bróðr ok allr þeirra busmali. naut ok sauðir med aullu þi godz sem þeir attu. uaru nu komnir af Chanaanslandi i Gersen. Hann hafdi þar ok medr ser .v. brædr sina. hueria er hann skipadi fremzta af aullum monnum fyrir konunginn. Spurði hann sealfr þersa menn. huat þeir kynni bezt uinna. þeir svorudu eptir þi sem Joseph hafði fyrir sagt. ok sogdu sik saudahirda [uerit hafa.³ ok⁴ þeir badu sér ok bui sinu⁵ bygdarleysis. þiat eigi bidr sua mikít gras sakir hallæris aa Chanaanslandi sogdu þeir. at þat megi þrifaz vid. ok af þi bidium uær þrælaz þinir. at uær mættim medr þinum boðskap ok bliðu/orlofi stadfestaz i landinu Gersen. þiat uær uilldim giarna eigi skiliaz. ok mega sua allir sameiginliga neyta ok niota fodurligrar forsonar. Konungrinn taladi þa til Josephs. Medr þi at fadir þinn ok bróðr eru komnir hingat til min⁶ upp aa minar nadir. ok allt Egiptaland er þer sua kunnigt sem þat se þer fyrir augum. þa lát þa þann stad byggia. sem þu ueitz at beztan bidr til i ollu landinu. enn þat er i Gersen. ok faa þeim þa⁷ saumu landzins haalfu⁸ minna uegna i lén. Enn ef þu ueitz nockura uelkloka menn af þeim uera. þa gðr þa forsiomenn yfir minum hiðrdum. Eptir þat leiddi Joseph fðdur sinn fyrir Pharonem. ok bad hann standa rett frammi fyrir honum. Ok eptir þat er hann hafdi blezat⁹ honum. þa spurdi konungrinn. huersu gamall madr hann uæri. Hann suaradi. .c. ok .xxx. aara eru minir utlegdar ok lifsdagar. litlir ok dáligir. ok eigi komuz þeir enn til minna forfedra lifsdaga. aa huerium er þeir utlægduz. Fyrir þann skyld kalladi Jacob sinar lifstundir utlegdar daga. at heilagir menn taka þenna¹⁰ ueralldar lifnað sua sem utlegd ok erlending. enn fyrir þi illa. at huerr uitr madr rópar sik helldr enn lofar¹¹ i sealfs sins tali. enn fyrir þat litla. at þeir komuz eigi til lika hans forfedra lifdaga. [eptir þi¹² sem

¹) eptir, B ²) beztu tilf. B ³) [uera, B ⁴) enn þat með at, B ⁵) þar tilf. B ⁶) ok tilf. B ⁷) saal. B; þo, A ⁸) af tilf. B ⁹) sialfum tilf. B ¹⁰) lifanda tilf. B ¹¹) rosar, B ¹²) [mgl. B

hann sagði. Eptir þetta¹ tal blezadi Jacob konunginum ok gekk sidan i brott.

Joseph fekk feðr sinum ok brøðrum meðr bodi ok forsogn Pharaonis eign i Gersen. Þeirri iordu sem bezta beid aa öllu Egiptalandi. fæddi hann þa ok ueitti allan kost. bædi sealfum þeim ok² aullu þeirra hyski. Þiat sulltr ok hallæri gekk sua nær um allan heim. at huarki kunni i nog at fa braud ne adra sædu. ok þo einkannliga mest aa Chaaáanslandi ok Egipto. Let hann saman taka allan þann fiarlut ok kaupeyri. sem af³ badum þersum londum uar uíðr hueitinu gefinn. ok i koauungsins fehirdzlu nidr leggiáz ok geymaz. Enn þann tima sem folkit hindradi kaupeyri⁴ i moti kostinum. þa kom allr Egiptalandz lydr [fyrir Joseph⁵ ok sagdi sua. Faa oss sædzlur nockurar. edr fyrir huera skyllid skulum uer þi helldr deyia af sullti.⁶ sua at þu seair upp aa at kaupeyrinn⁷ hindri. Hann suaradi. Ef þer hafit eigi annat uerd edr kaupeyri moti kostinum at gefa. þa rekit higat allan busmala ydara. ok gef ek ydr þar fyrir sædzlu⁸ at sinni. Ok sem þat uar gert. þa gaf hann þeim hueiti moti hestum ok saudum. yxnum ok ausnum. lifdu þeir uidr þann hialpar atstudning sem þeir fengu þar i mot af honum aa þi aari. A næsta aari eptir komu þeir enn fyrir hann ok sogdu sua. Eigi faam uer lengr leynt uárn herra⁹ konunginn. at nu er i kost genginn allr uarr kaupeyrir¹⁰ ok busmali. ok sealfum þer er þat kunnigt. at uer höfum ekki uætta eptir utan iardir ok sealfa oss. Erum uer nu sealfir ok allt uart godz i ydru¹¹ ualldi. kaup oss nu konunginum helldr til þræla ok mansmannan. en uer deyim sua af sulltinum at þu siair upp aa. Veit oss sidan nockut saad ok frækorn. til þers at iordin leggiz eigi meðr ollu i eydi. ef engi finnz edr sæz saa er hana plægi. Joseph keypti þa allar þær iardir sem i uaru¹² ollu Egiptalandi. þiat huerr sem einn vard um sidir sakir yfiruettis hallæriss at selia sinar fasta¹³ eignir. Kom hann sua aullum fasta¹⁴ eignum undir konungdominn ok þar meðr ollu landzfolkinu milli yztu endimarka allz Egipti. utan eigi kennimanna iardir. hucriar er konungarnir höfdu þeim adr¹⁵ ueittar. ok fyrir þann skyllid annan at þeim uar skipadr setningr¹⁶ af almenniligum kornhlodum sér til kostar. þa urdu þeir ecki þröngdir edr þuingadir til at selia sinar iardir.¹⁷ Enn sua sem eigi uar langt hallæriss¹⁸ eptir. taladi Joseph til folksins. Þer

1) þeirra, B 2) þar meðr tilf. B 3) aa, B 4) kaupeyrinn, B 5) [til Josephs, B 6) sullt, B 7) saal. ogs. B 8) sezlur, B 9) sialfan tilf. B 10) hęði tilf. B 11) þinu, B 12) beið, B 13) saal. ogs. B 14) Egiptalandz, B 15) gefit ok tilf. B 16) saal. B; seningr, A 17) eignir, B 18) hallærissens, B

sialfir uitit þat uel. at allir þer bædi meðr busmölum ok qlum ydrum eignum ok iordum erut [i konungsins eign ok¹ ualldi. See nu ueitir ek ydr aptr allar iardirnar ok busmalann. ok þar með fær ek ydr saadkorn. þa skulut þer alla Egiptalandz iord plægja ok uinna ok saa² akra. sua at þer megit sem mestan uinning ok áuðxt [saa ok³ þar af taka. ok fá konunginum hinn .vta. part af aullum aauextinum. enn hina .iiii. lofar ek ydr allt saman til saads ok atuinu sialfum ydr. bórnum ydrum ok qdru þi folki sem ydr til heyrir. þeir suorudu. J⁴ þinu ualldi er uár hialp ok heilsa herra. Liti gud ok þi⁵ miskunn-araugum⁶ til uár. þa munum ugr glaðliga konunginum þiona. Fra þeim tíma hefir iafnliga konunginum lokiz hinn .vii. partr allz aauxtar aa aullu Egiptalandi allt til þersa dags. eptir þi sem Joseph gordi þa rad fyrir ok nu uar fra sagt. utan kennimanna iardir uaru iafnan frealsar ok lidugar af allri konungsins kröf ok skilmála. enn um allar adrar uar þat endiliga sua sem með æfinligu lögmaali sett ok stadfest.

Her segir af Aseneth ok Joseph.⁷

68. Þann tíma sem Jacob kom i fyrr nefnda Egiptalandz haalfu Gersen. for Aseneth mágkona hans meðr Joseph bonda sinum at finna hann. ok sem hon saa hann. þa undradiz hun huersu fridr ok fagr hann iafngamall madr ok nær ðruasi matti vera.⁸ sua sem fyrir uenleiks skyllid ok allz þrifligleiks uæri hann ungr ok aa æsku alldri. Hans hofud uar alhuitt sem snior. skeggit uar ok sniohuitt. ok sua sitt at þat breiddiz⁹ um bringuna ok briostit. hann uar sua snareygr sem hans augu uæri gloandi edr gneistar flygi ut af þeim. hans sinar ok herdar. axlir ok armleggir uaru þa enn storliga¹⁰ sterkligir. kne hans ok lærleggir. fætr hans ok fotleggir varu þilikir sem risa fætr edr leggir uæri Blezadi Jacob þeim badum hiunum Joseph ok Aseneth ok mintiz uid¹¹ þau. Enn eptir þat sem þau höfdu snæðt. foru þau heim aptr til sealfra sinna¹² herbergiss. ok meðr þeim .ii. brædr Josephs Simeon ok Leui. þat bar til einn tíma. at sua sem konungsins sun Pharaonis sa Aseneth gangandi i [sins feðr¹³ herbergi at hann fystiz meðr sua miklum girndarhitu til hennar fegrdar. at hann taladi til Simeonem ok Leui. bidiandi þa at þeir dræpi¹⁴ brodur sinn Joseph. Enn af þi at hon uar þeim na-

1) [konungsins eign ok i sialfs hans, B 2) sua, B 3) [mgl. B 4) Vpp aa, B 5) þer, B 6) saal. B; miskunnar, A 7) Af uelrögðum konungs svnar við Joseph. de speculo hyst., B 8) saal. B; uerda, A 9) niðr tilf. B 10) storleg-hans, B 11) meðr, B 12) heimollegs tilf. B 13) [saal. B; sin, A 14) drepi, B

uenzlat ok hann uildi giarna fáá hennar seer til [eigiunnar konu.¹ þa baud hann at gefa þeim þar til mikit goz² gull ok silfr. Enn þegar sem hann fann at þeir lyddu ekki aa³ hans fortölur. þa tok hann ok ropadi Joseph þaleidiss uidr þa brædr⁴ Dan ok Gád. sem ambatta synir uáru. at hann sagdiz heyrt hafa Joseph tala þat fyrir feðr sinum Pharaone. at hann skyldi sua fyrirkoma þeim. eptir þat sem fadir þeirra uæri allr. at alldrigi⁵ skylldu þeir ambatta synirnir arfgengir uerda med eiginkuenna sonum fedr hans. ok hann skyldi þa muna þeim þat er þeir höfðu sellt hann Ysmaelitis. Bad hann þa vid honum sea. eggjandi þa mikilliga⁶ at þeir dræpi hann. enn sealfir hann sagdiz skylldu drepa fedr sinn. fyrir þa sök at hann uar sua sem fadir Josephs. Enn⁷ aa nockurri nátt⁸ sem hann uildi framm hafa komit þui uaanda uerki. þa fyrirbudu þeir menn sem uórdinn helldu. at hann gengi inn. ok sogdu sua til hans. Fadir þinn hefir miok krankt höfud ok hefir nu þo sofnat allt at eins. ok af þi fyrirbaud hann oss adr enn hann sofnadi. at nöckurr madr gengi inn til hans at sinni. ok eigi þi helldr þo at hinn frumgetni [sun hans⁹ kómi til. Brott foru þeir þadan. ok [gengu .i. uel uæpntra karlmanna medr honum.¹⁰ Lettu þeir allir samt eigi fyrr sinni ferd. en þeir fundu Dan ok Gad med hardla morgum uæputum karlmonnum til bardaga bunum. veitandi badum þeim Joseph ok Aseneth fyrirsaat i þeim sama stad. sem honum¹¹ var sagt at þau mundu¹² koma. Nv bar sua til at Aseneth kom i þann sama stað. ok medr henni .dc.¹³ ungra karla. Slær þar þegar i bardaga sem þeir mæta. ok lykr sua. at þeir sem i fyrirsatinni uaru drapu huert manz barn af monnum Aseneth. utan þann einn suein sem medr laupi¹⁴ komz [undan ok¹⁵ aa fund fyrr nefndra brøðra Simeonis ok Leui. ok sagdi þeim þessi tíðindi sem gðrz höfðu. Aseneth komz ok brott or bardaganum i einni kerru medr Benjamin brodur Josephs. Simeon ok Leui kölluðu medr sér alla sina menn. þa sem uapnum mattu ualda. ok sottu fastafari eptir þeim sem i fyrirsatinni höfðu uerit. liopu þegar i stad a þa medr harðri atsokn sem þeir komu eptir þeim ok drapu hardla mart folk. Enn þeir brøðrnir Dan ok Gad komuz undan medr flotta ok faaluz i einum þyckum reyrskog.

A hinu .xii. aari höfðingiádoms Josephs i Egipto andadiz Pharao konungr. a huers dögum er hann hofz. þann segir Commestor öðru

¹) [eiginkonu, B ²) bæði tilf. B ³) upp aa þessar, B ⁴) .ii. brøðr sina, B ⁵) alldregin, B ⁶) til þers tilf. B ⁷) Ok, B ⁸) sua tilf. B ⁹) [sialfs hans sun, B ¹⁰) [fengu fimmtighi uel uæpntra karlmanna til ferðar meðr séér, B ¹¹) þeim, B ¹²) myndi, B ¹³) .vi. hundrat, B ¹⁴) saal. B; kaupi, A ¹⁵) [i brott, B

nafni kalladan hafa uerit Nefrem. Af hans dauda talar sua i þeirri frásögn sem gor er af Aseneth. at sua sem Benjamin sat i kerrunni meðr Aseneth. eptir fyrr sagdan bardaga milli konungs sunar ok þeirra brædranna Simeonis ok Leui. sem nu uar fra sagt. þa sa Benjamin konungsins sun koma i moti ser. ok ætladiz i brott at taka hans brodur konu Aseneth. Hann leypr or kerrunni ok gripr einn stein upp or forsinum. hia huerium er þau oku. ok slær konungs sun meðr hinn vinstra ueg¹ aa halsinn. sua at hann fell þegar i uuit nidr af sinum hesti. sem hann uæri dauðr. Eptir þat sa Benjamin bróðr sina Simeonem ok Leui. leitandi þeirra Dan ok Gad. ok þottiz hann þa ðruggr² uera. at þeir ætladuz³ at drepa þa bræðr þeirra.⁴ Enn Benjamin hindradi þeirra ferd ok af taldi þat fyrir þeim. Toku þeir þa sun Pharaonis. þar sem hann lá. ok færdu hann a fætr. bundu saar hans ok [fylgdu honum⁵ til fedr sins. segiandi honum allan þenna atburd med ordum ok atuikum sem farit hafdi. Þakkadi konungrinn þeim mikilliga þat er þeir höfdu eigi drepit hann. Enn þo do hann af þi sama saari .iii. nattum⁶ eptir bardagann. ok litlu sidarr andadiz konungrinn sealfr af þeim harmi ok angist sem hann fekk af sunar daudanum. sua sem hann hafdi .xc. ok .ix. aar. Leyfdi⁷ hann allt sitt riki Joseph. upp aa þann haatt at hann helldi þi af smasueinsins uegna annars sunar Pharaonis. þerss sem þa uar briostbarn er fadir hans andadiz. Hellt hann þi riki þaleidiss nær .xl. ok .viii. aar. feck hann sidan af höndum ok gaf i ualld þeim sama syni Pharaonis. Var Joseph þo⁸ sua framt forsiomadr rikissins med honum. at hann uar hans fadir kalladr um allt Egiptaland. Þionadi hann þa ok [sem fyrr⁹ sua uitrliga ok dyggiliga sinum herra. at hann lagdi meðr sinni uitzku¹⁰ allt Egiptalandz folk af nyiu undir hans þrældom ok þionostu.

Her segir af Jacob ok Joseph syni hans.¹¹

69. Jsrael bygdi aa fyrr sogdu landi Gersen ok eignadiz þat. aukadiz [hann þa¹² storliga¹³ miok ok hans afkæmi. ok lifdi þar .xvii. áár. urðu sua hans lifdagar allir saman¹⁴ .c. tirætt .xl. ok .vii. aar. Enn sua sem hann fann at hans daudadagr nalgadiz. þa let hann kalla ser son sinn Joseph. ok taladi sua til hans. Sua framt sem ek

¹) megin, B ²) vruggr, B ³) etluðu, B ⁴) sinn, B ⁵) [ferðu hann, B ⁶) sidarr tilf. B ⁷) saal. ogs. B ⁸) þa, B ⁹) [mgl. B ¹⁰) hucitis sglu mognum til kostar, B ¹¹) Af suardaga þeim sem Joseph veitti fedr sinum ok blezaði Effraim ok Manasen. Genesis, B ¹²) [saal. B; þat þar, A ¹³) storlegans, B ¹⁴) iafusaman, B

hefir giptu ok gefu fundit ok fengit i þínu augliti. bidr ek at þú leggir þína hand¹ aa mitt lær. iatandi mer þeirri miskunn medr sannindum ok einfaldleik. at þú skallt eigi iarda mik her aa Egiptalandi. flyt mik² hedan i brott af þessu landi ok iarda mik i þeim³ stad sem feðr uarir⁴ eru iardadir adr. Bad hann fyrir þann skylld þersa. at hinum fyrrum heilagum hofudfedrum uar mikil fyst aa at uera i þeirri iordu greptir. i hverri er þeir uissu fyrir at guds son mundi⁵ upp risa. til þers at þeir mætti þa þar medr sealfum honum upp risa. [Hann sagði honum fra þui. huar moðir hans Rachel uar iardat uidr fyrr nefnda borg Bethleem eðr Effraym. sua sem hann var á vaartima i ueginum af Mesopotamia. sem afsakandi sik vm þat. er hann hafði eigi þar hana iardat sem hann beiddiz at uera grafinn.⁶ Er milli þers stadar sem hann ok allir þeir fedgar med Abraham eru iardadir ok Abrahámium er kalladr .xxx. milna ok þers stadar sem uars herra⁷ likamr uar iardadr⁸ ok Caluaria uar kalladr. Joseph iatadi þi medr suardaga. sem faðir hans beiddi. Eptir þat sneriz Jsrael upp til höfðalagsins. er til austrs horfdi. ok dyrkadi gud drottin.

Nockuru sidarr uar Joseph sagt. at fadir hans hafdi fengit mikinn siukdom.⁹ For hann þa medr .ii. sunum sinum Effraim ok Manase at finna hann. Ok sem Jacob uar sagt. at Joseph sun hans uar kominn. þa uar þilikt sem hann styrktiz þegar i stad. ok settiz upp i sænginni. En sua sem Joseph kom inn i herbergit til hans. ok hann sa syni hans .ii. ok þo ekki miok giorla. þa spurdi hann huerir þeir uæri. Joseph svaradi. Synir minir eru þeir fadir minn. þeir sem gud gaf mer i þersu landi. þersir .ii. synir þinir at eins sagði Jacob. skulu mer teliaz ok takaz i [suna stadi¹⁰ undir samri grein sem Ruben ok Simeon. sem þer¹¹ fædduz fyrr aa Egiptalandi enn ek kemi higat til. Sem hann segdi. at þaleidis mundi¹² huarr þeirra¹³ fullgera sina kynkuisl. sem hverr eiginligra sealfs hans suna. Enn allir aðrir þinir synir. þeir¹⁴ sem þu getr at eiga. skulu kallaz ok teliaz undir sealfra sinna brædra [nafni i sinum¹⁵ eignum ok ættum. eptir þi sem þeir eru bornir¹⁶ til. Ok leid þa¹⁷ til min sagdi Jacob. at ek blezi¹⁸ þeim. Maðrinn gerðiz þa ekki miok glauggskygn¹⁹ fyrir elli sakir. Hann mintiz vid þa bada ok fadmadi þa. talandi þa²⁰ til sunar sins Josephs. þi sidr er ek nu suikinn edr afsuipt þinni²¹ asionu. at þar med

¹) hqnd, B ²) helldr *tílf.* B ³) sama *tílf.* B ⁴) ok forellrer(!) *tílf.* B ⁵) myndi, B ⁶) [*tílf.* B ⁷) lausnara, B ⁸) i *tílf.* B ⁹) siukleik, B ¹⁰) [sunar stað, B ¹¹) *saal.* B; þeir, A ¹²) myndi, B ¹³) fremia ok *tílf.* B ¹⁴) þa, B ¹⁵) [*saal.* B; nöfnusinum, A ¹⁶) uorðnir, B ¹⁷) hegat *tílf.* B ¹⁸) bleza, B ¹⁹) glqggyun, B ²⁰) sua, B. ²¹) sialfs þins, B.

syndi gud mer þitt kyn ok afkuðmi. Lutti Joseph þa litillatliga allt nidr til iardar. er hann tok sueinana af fadmi feðr sinum.¹ bidiandi hann sua meðr uegsemð at hann blezadi þeim. skipandi Effraim son sinn honum til uinstri handar enn Manasen til hinnar hægri. Enn Jacob cancelleradi sua sinar hendr af heilags anda uitran. at hann lagdi sina høgri² hand³ yfir hofud Effraim. þers sem yngri uar þeirra brædra. en hina uinstri yfir Mauasen er frumgetinn uar. Blezadi⁴ badum þeim. optir þat er hann hafdi sinum höndum umuendat sem hann uildi. ok sagdi sua. Sa hinn sami gud fedra uarra. sem mik hefir fætt fra minnum barndomi allt til þersa dags ok frialsat mik af aullum illum lutum. blezi⁵ sueina þersa. Se mitt nafn ok fedra minna nöfn [Abraham ok Ysaach⁶ yfir þeim nefnt ok kallat. ok uaxi þeir ok auaxtiz medr miklum afkuðmiss fiolda i ueroldinni. Joseph tok þi nockut sua þungliga. er fadir hans hafdi⁷ sina hægri hand yfir hofud Effraim. þreif hann þa til⁸ handarinnar ok uildi letta henni brott af hans höfði ok yfir Manasen. ok sem þat uard eigi gort. taladi hann til fedr sins. Eigi byriar at þu gorir sua. fadir minn. þiat Manases er frumgetinn. legg helldr fyrir [þannu skyld⁹ þina hægri hand yfir hans höfud. Hann nitadi¹⁰ þi ok svaradi. Ek ueit sun minn. at af þessum man ok margr lydr fædaz ok fiolgaz. enn þo man hans hinn yngri brodir honum meira haattar uerda. þiat hans kyn ok afkuðmi man til mikilla þioda aukaz ok auaxtax.¹¹ Fyllidiz þetta ok framm kom yfir¹² Jeroboam konungi þeim sem af Effraims ætt uar kominn. huerr er fyrstr rikti yfir .x. Jsraels ættum. Taladi hann þa enn til Effraym. J þer man Jsraels ætt blezad uerda. ok þersi maalshaattr ok ordzkuidr¹³ eptir hafdr. Gðri gud drottinn sua uid þik sem medr Effraim ok Manasen. Skipadi hann þa ok setti Effraim framm fyrir Manasen. Sidan taladi hann til Josephs. Se nu man ek deya. en gud sealfr man medr ydr uera. ok hann man ydr aptr leida til yduars landz ok faudurleifdar. ok af þi gef ek þer umframm adra bróðr þina þann part af Sichima. sem ek uann ok sotta medr minu suerdi ok boga af hand¹⁴ ok ualldi Amorrei. [*de scolastica hystoria*¹⁵ þenna part keypti hann i fyrstunni af konunginum Emmor medr .c. lamba. Enn medr þi at honum uar fyrirgert i drápi Sichimitarum. þi sem [fyrir uar¹⁶ sagt. ok hann hellt honum eigi þi¹⁷ sidr þoat medr ualldi. þa komz hann fyrir þann skyld sua at ordi. at hann hefði þann sama part af ualldi Amorrei sott ok uunnit.

1) sins, B 2) saal. B; høgð, A 3) hönd, B 4) blezandi, B 5) ok signi tilf. B 6) [Ysaachs ok Abrahams, B 7) lagði, B 8) þeirrar tilf. B 9) [þa sök, B 10) neitadi, B 11) vaxa, B 12) medr, B 13) sidan tilf. B 14) saal. ogs. B 15) [tilf. B 16) [fyrri var fra, B 17) at, B

Er Jacob talaði fyrir sonum sínum.¹

70. Eptir þat sem nu uar fra sagt kalladi Jacob til sin alla sunu sina. ok taladi sua til þeirra. Komit allir samt hegat til min. ek man tia ydr ok fyrir segia þa luti sem a hinum efitum ok sidarstum dögum manu frammkoma.² komit higat ok heyrit mik Jacob. heyrit fôdur yduarn Jsrael. Blezadi hann þa mðrgum af þeim sem honum þottu þers makligir uera.³ Enn ollum þeim sagði hann fyrir uel ok spadomliga marga uuordna luti. Hann spaadi liosliga fyrir ok opinberliga af Gydingalandz surdrskiptinghu. þeirri sem löngu sidarr kom fram. ok af þeim steett⁴ ok athðfn sem fyrir mundi liggia huers þeirra ætt ok afkuðmi.⁵ Enn þo spaadi hann berligaz af huarritueggju hegatkuamu Jesu Christi i uerolldina.

Hann taladi sua til sunar sins Ruben. þu. Ruben minn son frumgetinn ok minn sterkleiki. þiat þik gat ek at eiga aa hinum gilldazta minum all dri. uerandi upphaf minnar angistar ok umhyggia⁶ vid mina sonu. þu hefdir aatt sakir frumburðarins at uera fremztr i fegidfum ok æztr i allri sæmd ok yfirlæti. Enn fyrir þa sauk at þu framm flautz⁷ ok ut helltiz þaleiðiss til herfiligrar lostasemdar. sem þat uatn er sakir æsiligs uaxtar gengr or sinum farueg. þann tima sem þu komt i suefnklefa þins fôður saurgandi ok suiurdandi sealfs hans sæng. [þa mant þu ekki þann avoxt eðr framgang fa.⁸

þa taladi hann til Simeonem⁹ ok Leui. Simeon ok Leui brøðrnir uaru bardagagiðrn ok ufridsöm ranglætiss ker eðr herbergi. fyrir þa sauk at þeir drapu Sichimitas ok grofu murinn eptir sealfra sinna uillia. Komi alldregi min aund ne¹⁰ aluara vid þeirra raad.¹¹ ok eigi verdi min dyrð¹² medr þeirra sucit ok samhelldi. Her¹³ birtir hann þat segir Commestor. at þat uerk uar gôrt utan hans orlof ok uillia. þeirra grind¹⁴ er bôluad sagdi¹⁵ hann. þiat hon er miok þralynd. ok aa saumu leið¹⁶ er þeirra reidi. þiat hon er hêrd ok miskunnarlaus. Þetta spadi hann berliga¹⁷ af Jesu Christo. þiat þeir formenn sem scribe uaru kallaðir [meðr Judum.¹⁸ uaru komnir af ætt Simeonis. enn kennimenn af ætt Leui. af huerra radi¹⁹ er sialfr Kristr uar krossfestr. Skilia man ek þa sagdi hann medr Jacob ok dreifa þeim meðr Jsraels folki. Þessi hans spadomr kom audsyniligha fram. sua at ætt ok afkuæmi Leui hafdi ser einsliga eðr eiginliga eigi nockut lutskipti

¹) Fra þui er Jacob blezaði sonum sínum, B ²) frammgenger uerða, B

³) mgl. B ⁴) tilf. B ⁵) saal. B; athðfn, A ⁶) vmhyggi, B ⁷) flyttiz, B

⁸) [tilf. B ⁹) Simeonis, B ¹⁰) ok, B ¹¹) qnd, B ¹²) saal. B; aund, A

¹³) tilf. B ¹⁴) giqrð, B ¹⁵) seghir, B ¹⁶) tilf. B ¹⁷) fyrir tilf. B

¹⁸) [tilf. B ¹⁹) ok atkalli tilf. B

i þi fyrirheitna landi. sem Jsraels folk fékk löngu síðarr eptir guds fyrirheiti ok sidan uar Gydingaland kallat.¹ helldr uar hann þar um i bland medr odrum Jsraels ættum. hafandi [sina búi² til þess at geyma þar i sinum³ busmala. Simeons ætt hafði þar ok aa sömu leid ekki lutskipti. utan þat er hon tokz inn i þat lutskipti sem lotnadiz ætt ok afkuemi Jude.

Þar næst blezadi hann Jude. talandi sua af honum ok spaandi af ríki Jude. þi sem mðrgum manzaulldrum síðarr kom framm. ok einkannliga liosliga af sealfum lausnaranum Jesu Christo. ok sagði sua. Brødr þinir munu lofa þik Juda. þinar hendr munu standa ok starfa upp aa þinna uuina haals ok suira. ok þins fedr synir munu þik ueg-sama ok þer uirðing ueita. A þann haatt sottir þu son minn ok upp gekkt eptir brádinni ok⁴ herfanginu sem nockurr leonshuelpr. Enn þa er þv huilldiz. lagðiz þu nidr sua sem⁵ hans kuendyr lena.⁶ Ok huerr man hann uekia edr upp reisa. Eigi man rikissuðndrinn brott takaz af Juda. ok engum mun helldr hertoginn af hans lærum ok ættlegg. þar til er sa kemr sem sendr man vera. Sa hinn sami man uera [biðandi þiódanna heilsa.⁷ bindandi son minn uidr uingard sinn⁸ ungan eyk ok uidr uinuid sealfs sins ausnu. Sinn stola man hann i uini lita ok lauga. enn mðttul sinn i uinbers bloði. Fagrligri ok uænni ero hans augu enn nockut uin. ok hans tenn eru huitari ok biartari enn [nðekurs konar⁹ miolk [*de scolastica hystoria*.¹⁰ þat¹¹ sem Jacob taladi sua af syni sinum Juda. at hans brædr mundu¹² lofa hann. þa kom framm medr hans kynsmonnum ok afkuemi. þann tima sem þeir redu fyrstir til af ollu Jsraels folki at ganga framm i hit rauda haf. annan tima eptir Moysen. [þa er hann¹³ fékk ríki. En þar merkir hann ok fyrirspáar þeirra ualld ok ríki. þat sem síðarr kom framm. er hann sagði sua. Þin hönd man [standa ok starfa¹⁴ upp aa þinna uuina háals ok suira. ok synir sealfs þins fedr man þik uirða ok uegsama. Enn þar sem hann nefndi Judam edr uidriafnadi leonis¹⁵ huelpinum. noteraði hann höfud ok upphaf konungdömsins af hans ætt ok afkuemi. þiat Dauid minztr ok yngztr allra sinna brødra uar einn af aullum þeim til konungs tekinn ok ualdr. Ok enn taladi Jacob sua til Judam. Vpp stett þu til brádar edr ránfengiss sun minn. þiat Dauid konungr af hans ætt kominn hafði i fyrstu hardla marga uuini ok motstøðumenn. Enn sem þu huilldiz sagði Jacob. lagðiz þu sem hans

¹) bqlvat, B ²) [uesla smabgi, B ³) sinn, B ⁴) edr, B ⁵) sialfs tilf. B ⁶) leena, B ⁷) [saal. B; biðiandi þiódanna heilsu, A ⁸) fola tilf. B ⁹) [mgl. B ¹⁰) [tilf. B ¹¹) þar, B ¹²) mundi, B ¹³) [þar sem hann oðladiz þa ok, B ¹⁴) [starfa ok stunda, B ¹⁵) leons, B

léna. noterandi þat ok fyrirspáandi. at hann ríkti síðarr meðr meira frídi. ok þa uar stórliga¹ mikill otti at honum. Huerr man hann upp uekia. þat talar hann til spádóms ok þers anda sem Dauid uar af sealfum gudi sendr ok gefinn. Sua ma þat ok² uel skiliaz ok segiaz af arftæki³ sunar hans Salomonis. Eigi man ríkisuðndrinn. þat er konungdomrinn edr höfðingskaprinn. brott takaz af Juda ok hans afkuemi. allt til þers tíma sem sá mun koma sem af [fedrum man sendr uera.⁴ þat er Jesus Christus. Allir þeir konungar sem meðr Judum ríktu uaru kynsmenn⁵ Jude fra Dauid honum til tóldum. allt til hinnar miklu herleidingar [i Babilonem.⁶ Vpp fra þeim tíma varu hertogar ok adrir höfðingar af hans ætt. allt framan til tíma Hircani.⁷ ok þa uaru enn konungar af kyni Jude nærri⁸ uárs herra hígatburd. sem Jacob hafdi fyrir sagt. Lyktaðiz⁹ þeirra ueralldar ríki. sua sem hinn illi konungr Herodes af öðrum ættum getinn kom til ríkiss. ok hann sealf mun biðandi¹⁰ manna. eigi at eins Juda utan¹¹ íafnual heidinna þjóða. heilsa uera. Eptir þat uendir hann talinu til Judam síns sunar af hingatkuamu Jesu Christi. sua segiandi. Sinn ungan fola mun hann við uingard binda sun minn. ok sína ausnu meðr¹² uinuíð. þat er sua mikít at segia. at [sá man¹³ ser huarttueggia heidinna manna lyd ok Juda samtengia sem sannr uinuíðr.¹⁴ J uini man hann sinn stola lauga ok lita. ok sinn móttul man hann ríða i uinbers blódi. þat er. at hann man i pínungu af blóds uthellungu lita ok lauga sinn líkam. Hans augu. þat eru¹⁵ postolarnir. eru uenni enn nóckut uin. ok hans tenn heilagir predícarar eru míolkinni huitari.¹⁶

Þar næst taladi hann ok spáði af Zabulon ok sagði sua. A síofar stróndu ok uidr skipa lending edr uppsáát man Zabulon byggia ok nalgaz sua allt til¹⁷ Sydonem. Ma þersor ord uel eptir þi sem letrit líodar af Zabulons ætt skília. þiat hon eignadiz síohygdir.

Eptir þat taladi hann sua af Ysachar. Ysachar¹⁸ sterkr asni huilandi sík ok líggiandi við landamæri sá at huílldin uar god ok at írdin uar hardla freo ok god. Fyrir þann skýlld kalladi Jacob Ysachar sterkan sem asna. at hans ætt ok afkuemi uaru miklir orkumenn. einkannlíga til [akrs ok annars íardarplógs.¹⁹ enn fyrir þa grein líggia meðr landamæri. at þersor ætt eignadiz mest mítt landít mílli síohygdar²⁰

1) stórlégans, B 2) tilf. B 3) arftöku, B 4) fedr(n)um er sendandi, B 5) ok afkiemi tilf. B 6) [Babilonis, B 7) saal. B; Hircarij, A 8) fyrir, B 9) þa tilf. B 10) saal. B; biðandi, A 11) helldr tilf. B 12) uíð, B 13) [sua man sna, B 14) er tilf. B 15) er at skília, B 16) de Gen. et scolastica hystoria tilf. B 17) tilf. B 18) verandi tilf. B 19) [íardplógs ok akrgíordar, B 20) síohygða, B

ok flallbygdar.¹ Enn þat fylgir. at hann saa at iðrdin uar hardla god ok freo. [enn þat sidarst.² at hann setti sina ðxl ok herdar undir byrdar. at hann þionadi ok sinnadi skóttum. Sagdi hann fyrir þann skyld. at Ysachars ætt flutti þann kost frækiliga ok þrifliga³ meðr mikilli mædu til siofar. sem af seolfum⁴ þrifnadi uar nogr i þeirra hálfum ok herudum. Enn fyrir þi sagdi Jacob [at hann þionadi skóttum.⁵ at þeir annzaðu⁶ miok ok sintu skipum þeim sem skatta fluttu. Ebreskir menn skyra þetta meðr annars haattar skilningu ok segia. at þersi ætt starfadi nætr ok daga stadfastliga i sinni stunda.⁷ fyrir huern skyld er þeir segia. at allar adrar Jsraels ættir þionadu honum presenterandi margar godar gíafir sem sinum meistara.

Eptir þat taladi hann af Dan ok sagdi sua. Dan man dæma sinn lyð. sua sem ðnnur Jsraels ætt. Verdi Dan höggormr i ueginum ok aa stiginum. sa ormr sem cerastes heitir. bitandi sua hestzins hófa. at sa falli aa bak apr sem [aa honum⁸ sitr. Þetta fylldiz ok framm kom meðr Samsoni sterka. sem hann segði⁹ sua. þo af¹⁰ Dan uerði¹¹ litils haattar ætt. þa man þo allt at eins¹² af henni¹³ domandi upp fædaz yfir Jsraels folki. sua sem af odrum ættum. sem þaleidiss man uegunum¹⁴ uardhalld uera.¹⁵ sem nefndir ormar coluber ok cerastes. til þers at eigi gefiz Jsraels uinum freals gangr at leita¹⁶ sua meðr auðn¹⁷ ok ufridi nöckurum Judeam sem [fyrri. ok¹⁸ ofbelldi Philistinorum man hann bakferla ok aprkast lata fá. Enn þo at hann se sua. þa er hann þo eigi Cristus. huar fyrir er Jacob leggr þetta þar til. Allt at eins man ek¹⁹ þitt hialprad bida drottinn minn. Þetta skal²⁰ skiliaz ok skyraz af Anticristo. þiat af Dans ætt man hann fædaz hegat i uerolldina. huerr er meðr predicanar²¹ ordum bite²² sem coluber. ok meðr ofbelldis horni man moti helgum monnum uapnaz. sem cerastes. þiat marga þa man hann aa bak apr fella. sem i kraptanna hæd ok heilagleik hafa adr upp stigit. ok þa man sa hialparinn koma [til hins efzta doms.²³ huers er langan tima hefir bidat²⁴ uerit.

Þar næst spaadi hann af syni sinum Gaad. ok sagdi sua. Gáth²⁵ man suerdi gyrdr edr létuinn beriaz fyrir hans skyld. ok hann sealfr man um bakit apr suerdi gyrdaz. þat fylldiz sua meðr frammkugmd. at Gaths ætt²⁶ aluæpnt²⁷ meðr halfri Rubens ætt ok Manase

¹) flallbygdarennar, B ²) [ok enn sidarr, B ³) þrifulegha, B ⁴) sialfra þeirra, B ⁵) [hann skóttum þionanda, B ⁶) saal. B; andzakadu, A ⁷) studeran, B ⁸) [hann, B ⁹) saal. B; sagdi, A ¹⁰) at af, B ¹¹) saal. B; ugri, A ¹²) a sqmu leið tilf. B ¹³) sua tilf. B ¹⁴) veghinum, B ¹⁵) ueita, B ¹⁶) fara, B ¹⁷) auði(!), B ¹⁸) [saal. B; fyrir, A ¹⁹) saal. B; hann, A ²⁰) sua tilf. B ²¹) predicanarennar, B ²²) tilf. B ²³) [tilf. B ²⁴) boðit, B ²⁵) Gad, B ²⁶) gekk tilf. B ²⁷) aluapnut, B

for¹ fræmni fyrir allt Jsraels folk a þat sama land sem gud hafði þeim fyrirheitit. sua at hun let konur sinar ok bðrn eptir fyrir utan Jord-an. i þeim herudum ok endimðrkum sem henni hafði þar hlotnaz. Enn sua gyrdiz huu² sidan um bak³ apr. at hon fann þar þa storar orrostur heidinna manna ok sterka bardaga moti sinum monnum. þeim sem huu² hafði þar eptir latit fyrir utan áána. sua sem [hun kom fyrst⁴ af aullum apr þagat eptir .xiii. aar lidin. bardiz þa sterkliga. moti sinum uinum ok braut þa undir sik. fellandi sua þat folk ok sina motstøddumenn fra laundum.

Af Asser taladi hann þar næst ok sagði sua. Asser er feitr hleifr ok feit fæzla. ok kóngungum man hann krasir ucita. þat kom sua framm. at su eign ok landaskipti sem Assers ætt lotnadiz var freott ok furðuliga auuaxtsamt ok fullt [allt af⁵ girniligri gjetzku.

Af Neptalims ætt spaadi hann þar næst ok sagði. Neptalim er utsendr hiðrtr [ok gefandi fegrðar⁶ malsenda. Fyrir hiartarins skiotleik merkiz iardarinnar skiotleiki. þiat su iðrd getr ok gefr medr sinni frygð ok nægð dyrsta ok dyggari⁷ auuðxtu. sem sua er uorðin sik. Hennar fagrlligr malsondar heyra fyrir þann skyllid til fiallinu Tabor.⁸ þi sem segiz at i hennar eydimðrkum ok lutfalli uæri. at þar bygdu miok heilagir spamenn. ella fyrir þann skyllid at af hinum fyrstum fiallzins auuðxtum uar iafnan fornfært aa pascha tima. huadan af er guds lof. þat sem utan ef er fegrðar tal. uard einkannliga. Heyrir þat⁹ þo sannligarr ok enn sømiligarr af fyrr søgdum skiotleik sealfum Cristi til ok hans postolum. fyrir þann skyllid at hann flutti þar i mesta lagi framm sina predican ok heilagar kenningar.

Eptir þat blezadi hann sinum elskuliga¹⁰ syni Joseph. byriandi sua [sina rædu¹¹ af honum ok hans afkuæmi. Son minn Joseph er uaxandi ok uænn i asionu. Vaxandi uar hann eigi at eins af¹² tign ok krapli utan ok¹³ iafnuel af .ii. paurtum meðr¹⁴ Jsraels ettum.¹⁵ Dætrnar sagði Jacob. þat eru iungfrur ok annat kuendi. runnu ok reikadu um murinn. J þersum ordum noterar hann þat ok tear.¹⁶ huersu kuendit gekk ut ok spaceraði ser [fyrir þar¹⁷ aa ueginum sem Joseph for ok fluttiz um Egíptaland. til þers at þær mætti hans frygdarsamliga fegrð ok framferdi sia. Ok enn sagði¹⁸ hann sua. Snarpa ok skarpa deilu gordu þeir honum medr þeim aufundar skeytum sem þeir höfdu.

1) mgl. B 2) hann, B 3) bakit, B 4) [saal. B; hann kom fyrstr, A 5) [ufr af allri, B 6) saal. B; gefandi fegrð. ok, A 7) dygdugari, B 8) Thorbor, B 9) tilf. B 10) elskuligsta, B 11) [sitt tal, B 12) i, B 13) þar meðr tilf. B 14) saal. B; af, A 15) saal. B; ætt, A 16) téér, B 17) [þar fyrir, B 18) seger, B

Þersor ord eru talat af sealfs hans bræðrum: ella¹ af egiptzkum mönnum. Þiat huarirtueggiu uapnadu² sik um eina stund medr aufundar skeytum honum i moti. J [styrkleik sé³ ok³ stadfestiz hans bogi segir Jacob. Þat er i uars herra uernd ok ualldi. ok fyrir þi leystuz böndin af [hans höndum ok armleggium fyrir hendr uolldugs Jacobs. þat er at sealfr gud. sem ualld ok mattir er Jacobs. leysti þau bönd af⁴ honum. meðr huerium er hans bróðr höfdu bundit hann. Ok enn sagdi Jacob. Þadan steig ok ut gekk Jsraels steinn ok hirdir. edr sua sem ebreskir men segia. at þadan gekk ut hirdaligr⁵ steinn. Þat er sua skilianda. at af hans ætt kom Roboam. sa sem sterkligha styrdi .x. Jsraels ættum. ella skal þat skilia til þers. at hann uar [hirdir ok⁶ höfðingi allz sins födur hyskiss aa Egiptalandi. Eptir þetta tal hit lofsamliga Jacobs af Joseph. byriar hann⁷ sina blezan uidr hann. ok segir sua. Gud þins fedr⁸ man þinn hialpari ok fulltingiari uera. ok almattigr gud [man þik meðr himinsins blezanum ofan at bleza enn neðan at meðr vndirdiupsins⁹ blezanum. medr kuidarins ok briostanna blezanum man hann [bleza þik.¹⁰ Medr þersum ordum æskir Jacob Joseph himinsins dögg ok iardarinnar aaubxt. aarligs búss¹¹ ok busmalans freoleiks. agigtz afsprings ok honum sémiligs uppfoðiss. Ok enn sagdi Jacob. Blezanir þins fodur styrktuz ok stadfestuz medr blezanum hans fedra. þar til er fyst ok girnd æuinligra halsa man framm koma. Þersum ordum heyrir [nockurr til¹² annarr skilningr ok skyring enn þau heyra¹³ hloda. Sua [lesum uer¹⁴ i psalminum. at sua fögnudu fiollin ok glödduz sem ueðrar. enn haalsarnir sem færsauda lömb. Segir hann þetta haalsanna girnd uera. þiat aa nockurum tima sua sem Jsraels folk for nærri þeim sama¹⁵ stad sem Amon heitir ok þeir komu þar at gryttum ok miok uslettum fiallzhálsum. þa [neigðiz nockvrr partr af þeim.¹⁶ ok sléttiz þi sama folki til [auðuellidligri yfirferdar.¹⁷ sua sem glediandiz ok fagnandi þeirra tilkuamu. ok liettliga at haalf ætt Manase sonar Josephs hafdi¹⁸ nærri þeim fiollum lotit sitt lutskipti. Sem hann segdi sua. Man Joseph blezaðr uerda sem ek hefir bedit. þar til er hans ætt ok Jsraels folk man um fagnandi haalsa áá hit fyrirheitna land inn ganga. Ok þi framarri segir Commetör. at hann spádi liettliga af fiallinu Efraym ok af fiallinu Samarie. þar sem Jsrael rikti. Jacob sagdi enn sua. Ok þersar allar blezanir uerdi yfir

1) allar, B 2) þeir vepudu, B 3) [saal. B; styrkleiks lit, A 4) [mgl. B 5) hirdlig, B 6) [tilf. B 7) faðer hans, B 8) eiginleghs tilf. B 9) [saal. B; medr heimsins, A 10) [þik bleza, B 11) kyns, B 12) [nockkut, B 13) heyrar, B 14) [sem lesit er, B 15) mgl. B 16) [saal. B; neigduz þeir medr nockurn part af ser, A 17) [auðvellidligar vmferðar, B 18) hafi, B

ok i Josephs [hofði ok i huirfli¹ Nazarei. þat er i huirfli hans heilags milli sinna brødra.

Sidarst blezadi hann Beniamin sun sinn. þiat hann uar yngztr af aullum hans sonum. ok spaði sua af honum ok hans afkuæmi. Beniamin uerandi skiæðr uargr man um morgininn þat eta. sem rænt er ok rifsat. enn át kuellið man hann ránfenginun medr odrum skipta. þeir eru nockurir menn.² sem þersor ord uilia fyrir þann skyllð af sealfri Jorsalaborg skilia. at hon uar³ i lutskipti Beniamins ættar. hueria er þeir kalla skiæðan uarg. fyrir þi at hun hellti bæði ut spámanna blodi ok sua blodi Jesu Cristi. ok af þi at [Jsraels ætt⁴ tok aa utferðarmorni sinum af Egiptalandi rifs ok ráán. eigi at eins af þi sama landi. utan ok þar medr lögmaalit þat sem hann tok sua sem snarat ut af sealfum gudi. ok enn er sua sem hun eti þat sama raanfengi. enn aa ueralldarinnar aptni ok endalykt man hann skilia ok sundrskipta lögmaalsins lifganda skilningar anda af þi lögmaalsins letri. sem nu drepr ef þat er skyringarlaust skilit. Ebreskir menn skilia fyrr sōgd ord af alltari þi sem uar i Jerusalem. þat sem þeir kolludu skiæðan uarg fyrir elldzins skiæðleik ok gleyping.⁵ aa huert er kennimenn settu folksins offranir⁶ gudi til þægiligra fornsferinga. Enn at aptni skiptu þeir þeim þörtum sin i milli. sem þeim offraduz⁷ af þi sem sórnfært⁸ hafði uerit. Enn þo ero þau rettligaz ok sannligaz skilin af Pali postola. þeim sem af ætt Beniamins uar kominn ok kyniadr. huerr er aundurda æfi sina gerdi kristnum monnum ufrid. enn aa sidarra tima skipadi hann ok skipti truliga ok traustliga medr kristnum monnum gudligum maalum ok kirkiunnar grádum ok stettum. Ella⁹ taladi hann þau fyrir þann skyllð til Beniamins. at hans ætt ok afkuæmi uaru hinir mestu bardagamenn.

þersa luti sem nu var fra sagt taladi Jsrael¹⁰ fyrir sunum sinum. ok blezadi þeim sérhuerium medr sinum eiginligum blezanum. eigi sua at hann segði þeim aullum ok sérhuerium goda luti. sem heyrz mallti. utan helldr¹¹ at hann blezadi morgum ok meira luta af þeim. enn hann taladi uel ok spádomliga af ollum þeim ok þeirra afkuæmi. sem fyrr uar sagt.

1) [saak. B; huirfli ok i hofdi, A 2) mgl. B 3) varð, B 4) [Jsrael, B
5) greypingh, B 6) at inna tilf. B 7) lotuadiz, B 8) offrat, B
9) ellar, B 10) Jacob, B 11) þat tilf. B

Her segir af andlati Jacobs ok hans tilskipan.¹

71. Eptir fyrr sagða luti taladi Jacob sua til sona sinna. [þat sér ek at ek lidr² framm eptir forlögum mins folks ok forellris. ok fyrir þi biðr ek ok byðr. at þer grafit mik ok iardit hia minum fedrum³ i þeim tuifallda helli. sem i Effrons akri er aa Chanaanlandi moti borginni Mambre. huern er fôdur fadir minn Abraham keypti medr akrinum ok einginni af þeim sama Effron⁴ ser ok sinum ættmonnum til æfinligrs graptar. þar sem hann er iardadr ok hans husfru Sára. Ysaach med sinni husfru Rebecche. þar liggir ok min husfru Lya. Ok sem hann hafði þersa luti ok þann fleira bodskap ok heilræði fyrir þeim talat sem honum likadi. þa lagdi hann sina fætr upp i sængina ok andadiz. ok for sua þann sama ueg um daudans dyrr eptir sinum forlögum. sem hans folk ok forellrismenn hofdu fyrir honum farit. Ok sem Joseph sa þat. þa lagdiz hann nidr yfir hans likam ok [hans aasianu⁵ ok kysti hann gratandi. Sidan bauð⁶ Joseph hinum beztum⁷ læknum af⁸ ollum sinum sueinum⁹ ok þionostumonnum. at þeir skylldu smyria hans likam med aromatibus ok odrum þeim iurtum ok smyrslum sem til uáru. þeir gerdu sua sem hann bauð. ok sua uarðueittu Egiptalandz menn hann um .xl. daga.

þat uar háátt Egiptalandz gellinga ok uani.¹⁰ at uardueita um .ix.¹¹ daga andadra [mikils háttar¹² manna likami osmurda. sytandi þa ok gratandi aa ollum þersum dögum ok sérhuerium. þogu þa þar medr ok nærdu likamina med uðrmu uatni. til þess at þar af mætti uissuligarr¹³ uitat uerda. huart er aundin uæri medr ollu uidskild likaminn.¹⁴ edr uæri hon odruuisi¹⁵ suæfd. Enn smurda likamina uardueittu þeir um [.xl. daga. Ebreskir menn hofdu þann uana. at þeir uardueittu usmurda likamina um .vii. daga. enn smurda uardueittu þeir um¹⁶ .xxx. daga. Nu uardueittu þeir sealfir hinir ebresku ok hirdu likam Jacobs .xxx. enn hinir .xl. sem sagt uar.¹⁷ ok af þi [uurdu þat¹⁸ .lxx. daga sem hann uar af huarumtueggium¹⁹ geymdr ok gratinn. Kristnir menn syta ok gráta sua um .xxx. daga sina astmenn. (er) þeir segia edr trua medr truarinnar krapti nærða uera. at þeir segia edr syngia sua marga daga²⁰ messur fyrir þeirra saalum frammdörnum. Nockurir menn²¹ hafa þann háátt. at þeir hallda mest hinn þridia

1) Af andlaati Jacob ok likferð hans i Ebron. de genesi, B 2) [þer sieð at ek lidr, B 3) saal. B; fedr, A 4) A tilf.: sem hann keypti 5) [aasionu, B 6) saal. B; bad, A 7) saal. B; hæstum, A 8) ok, B 9) saal. B; læknum, A 10) uenia, B 11) .x., B 12) [mgl. B 13) vissulegha, B 14) likamann, B 15) qðruviss, B 16) [mgl. B 17) varð, B 18) [varðueittu þeir, B 19) iafusaman tilf. B 20) einkannleggha tilf. B 21) mgl. B

daginn at messusöng¹ ok odrum saalutidum [sakir andarennar ok likamans.² Adrir hallda hinn .viida.³ dag framarst. fyrir þa grein at hinir andadu haf⁴ til huilldar⁵ seaundar andaz ok frammfarit.⁶

Eptir sagdan sytingartimann umlidinn gerði Joseph konunginum Pharaoni kunnigt fyrir sinn⁷ sendiboda. huar er hann hafði sinum fedr heitit fastmælum eptir hans bodskap [ok bönarstad⁸ af slutninginum ok greptinum iátat. Ok sem hann hafdi [hardla gott ok bliðt orlof af konunginum⁹ fengit at fara ok flytia sinn fedr aa Chanaansland medr þili-ku¹⁰ fylgi ok föruneysi sem hann sealfr uildi. sua þo at hann kięmi þegar aptr sem þat uæri gort. þa for hann ok [með honum breðr hans ok¹¹ allir hinir fremztu ok hinir burðuguztu Egiptalandz menn heimolligir af konungsins hall ok herbergi. fluttu þeir medr ser likam Jacobs hafandi mart föruneysi ok miok ualit. hesta marga medr kerrum ok uögnum. Enn fyrir þann skyllt at þeir ottaduz ufrid af landzmonnum. þa sneruz¹² þeir brott af [almennings ueg.¹³ komandi framm aa sandi þeim sem liggir uid aana Jordan. er kalladr er Odady. huar er ebreskr lydr murrandi¹⁴ sidan¹⁵ ok moti gudi kięrandi eyddiz ok fyrirforz af gudligum elldi. Gerdu þa enn stadfastliga¹⁶ hans likferd af nyiu ok syttu hann þar mikilliga .vii. daga. huar af er innbornir¹⁷ menn þar töludu sin i milli. at þersi grátr ok sut uar mikil meðr¹⁸ hinum egiptzkum. ok¹⁹ fyrir þi kölludu þeir þann sama stad sidan Egiptalandz grát. Eptir þat gerdu synir Jacobs sua sem hann hafði bodit þeim. at þeir fluttu hann aa Chanaansland i Ebron ok grofu hann i fyrr sögdum Effrons helli. ok for Joseph sidan heim aptr aa Egiptaland medr brödrum sinum ok odru sinu fylgi ok föruneysi.

Her segir fra viðrtali bræðra() Jacobs ok Joseph.²⁰

72. Eptir þat er Jacob uar allr. ottaduz brödr hans²¹ Josephs. at hann mundi²² minnaz aa þær miklu meingerdir ok hatr. sem þeir höfdu fyrri tima vidr hann haft. ok tolotu leyniliga sin i milli. at hann mundi þa liettliga giallda þeim ok ombuna liku likt eptir þeirra tilskyllan.²³ Gengu sidan fyrir hann ok sögdu sua. Fadir uárr²⁴ baud oss adr hann andadzst. at huerr várr bræðra²⁵ skyllti þersor ord edr

¹) sqnginum, B ²) [tilf. B ³) setta, B ⁴) saal. B; hafdi, A ⁵) huilldarennar, B ⁶) frammiðit, B ⁷) sina, B ⁸) [mgl. B ⁹) [saal. B; medr fastmælum af konunginum orlof, A ¹⁰) þuilikt, B ¹¹) [tilf. B ¹²) sneru, B ¹³) rettum almanna uegh, B ¹⁴) saal. B; muradi, A ¹⁵) sidarr, B ¹⁶) festiflega, B ¹⁷) iambornir, B ¹⁸) þeim tilf. B ¹⁹) tilf. B ²⁰) Af andlaati Josephs. Capitulum, B. ²¹) mgl. B. ²²) myndi, B. ²³) aastundan, B ²⁴) þinn, B ²⁵) bræðranna, B.

þersum lík til þín tala. þann tíma sem hann ugrí allr. Ek bídr þík. at þú minniz eigi aa þann glöp ok illgöðdir sem bróðr þínir gerdu þer í móti. Nu bídium ugr þík sennilíga. at þú fyrirlaatir oss þíonostumönnum þínum¹ þersi ranglætissuerk ok illgerdir. Joseph komz uid sua at hann taráðiz. er hann heyrdi þersi órd þeirra. Gengu bróðr hans þa nærr meirr honum. neigdu honum ok lutu² allt nídr at iorðu sua segiandi. Þínir þrælur ok þíonostumenn erum ugr. Hann svaradi þeim þa. Hirdit eigi þer at ottaz. mundim ugr nockut mega nita eðr moti göðra gudz uilia. þer hugsadut mer illt. enn gud uendi þi sua ok sneri fyrir þa grein til gods. at hann uilldi mik hefta ok heidra eptir þi sem nu siat þer. ok at ek skylda landzfolkínu ok mðrgum ððrum lydum hialp ok heilsu uinna. Hirdit eigi þer at ottaz. ek skal ydr kostinn gefa ok fæða bæði bðrn yd(u)r ok eigi síðr scalfa ydr. Her meðr huggadi hann þa margfalldliga meðr mðrgum blidum ordum ok fðgrum fortöllum. Joseph uard sua gamall madr. at hann sa sunu Esraýms³ allt til [hinnar þríðiu kynkuislar.⁴ Afspringi Mathir sunar Manasen uard ok mart um Josephs daga. sua at hann saa þat allt.

Nu at þersum lutum aullum sua fylltum ok frammkomnum. taladi Joseph⁵ til bræðra sinna ok frænda. Af þi at gud man uitia yduar. eptir þat sem ek em allr. ok apr. leida⁶ til þers sama landz. sem haqn hafði⁷ adr suarit fedrum uárum Abraham. Ysaach ok Jacob. þa berit bein min brott⁸ hedan meðr ydr. þangat sem þer farit ok ilendiz. Eptir þat sem hann hafdi her um sært þa. ok þeir hófdu ueitt honum þar til⁹ þílik fastmæli sem¹⁰ honum líkadi. þa andaðiz Joseph sua sem hann hafdi .c. aara tírætt ok .x. aar. Var hans líkami þa fyrst smurðr med aromatibus ok þar¹¹ hirðr ok nídr settr í Egipto. ok eigi nockurum¹² stad þadan í brott borinn. allt til þers er Jsraels folk gekk ut ok frealsadiz af Egiptalandi. Adrir hans bróðr uáru fluttir aa Chan-aansland. huerr eptir sitt andlát. ok iardaðir í fyrr nefndum stad Ebron. enn síðan fluttir í borgina Sichem. eptir þi sem Josephus segir.

Her segir af testamentis huersu skiput er(u).¹³

73. Af þi at .xii. synir Jsrael.¹⁴ huerir er íafnlíga heita sua sem þeir eru höfudfedr .xii. Jsraels ætta ok afkuemis. gordu þau testamta. sem í ser hafa hardla fagrllígar ok storllíga¹⁵ opinberllígar ok

¹) þíns fedr, B ²) luttu, B ³) sunar síns tilf. B ⁴) [hins þríðia kynkuislar ættlegga, B ⁵) sua tilf. B ⁶) hedan tilf. B ⁷) hefer, B ⁸) saal. B; burt, A ⁹) vm, B ¹⁰) hann krafði ok tilf. B ¹¹) sua, B ¹²) nokkurn, B ¹³) Af testamentis .xii. suna Jacobs, B ¹⁴) Jacobs, B ¹⁵) storlegans, B

auðsynileghar¹ spásagnir af Jesu Christo. sem heyrar ma. hueriar er meistari Robert byskup af Lincoln. er kalladr uar grossum caput. snar-adi nu nyliga af girzku til latinu tungu. þa syniz þat uel tilheyriligt. at nockurir lutir af þeim se her sagdir.² þeir sem serhuerr³ taladi i sinu testamento fyrir sinum eignum sunum.

Af testamento Ruben.⁴ Huerr man lögmalit kunna fyrir gudi ok diuisera til rettdomis ok fórnfæringa fyrir aullu Jsraels folki. allt til fyllingar ok endalyktar tima Kristz kennimanna höfðingia.⁵ huern er gud drottinn taladi. þi at medr honum ualdi uarr herra at rikia yfir ollum lydum. ok at uirda ok uegsama hans kyn ok afkuemi. fyrir þa sauk at hann man i syniligum bardogum deya fyrir uara sauk. ok hann man ueralldanna konungr med oss uera. Eptir þat andadiz Ruben.

Testamento Symeon.⁶ Hinn mikli gud drottinn Jsraels man sua sem madr iardrikis⁷ uitraz. ok medr honum sealfum man hann Adam hialpa. þa manu allir uillu andar undir uerda trodnir. ok þann tima munu mennirnir rikia ok uald bera yfir skadsamligum andum. Medr gleði man ek þa upp risa. ok hinn hæsta gud mun ek þa bleza i sealfs hans stormerkium ok dasamligum lutum. þiat sealf⁸ gud man þa mōnnum⁹ hialpa ok þa grōda. takandi likam upp aa sealfan sik ok etandi sina fæðu medr monnum. Ok lydit nu af þi synir minir Leui. ok¹⁰ munut þer gleðiaz [i Juda.¹¹ þiat af þeim hinum sōmum [ii. ættum.¹² man oss guds hialpráad upp renna. fyrir þa grein at gud man kennimanna¹³ höfðingia af Leui láta upp risa ok af Juða þann konung sem bæði man uera gud ok madr. Sua man hann allar þiodir [ok Jsraels kyn¹⁴ upp reisa. Eptir þat sofnadi Simeon sua sem hans fedr ok forellri.

Testamento¹⁵ Leui. Kenniz menn¹⁶ uidr ok undirstandi¹⁷ segir hann. at gud man rettdomi gera ok yfir manna sonu¹⁸ láta koma. fyrir þann skyllt at sua sem steinarnir sundr. rifna. enn solin sortnar. uðtnin þorna. enn eldrinn óttaz ok sloknar. ok þar medr ruglaz aull skepna. vsyniligir andar fyriruerdaz ok brádna. enn¹⁹ heluiti uerdr rænt aa piningartima hins háleitazta. þa munu mennirnir eigi at sidr [rangtruandi staðfestaz²⁰ i sinum ranglætisuerkum. fyrir hueria til-skylltan er þeir munu medr pingu fyrirðmaz.²¹ Ok enn nockuru

1) saal. B; naudsynligar, A 2) ok i settir tilf. B 3) þeirra tilf. B 4) þessor orð eru af testamento Rubens ok Simeonis, B 5) ok enn litlu sið-arr tilf. B 6) Testamentum Simeonis, B 7) iardriki, B 8) mgl. B 9) mannum, B 10) þa tilf. B 11) [Jude, B 12) [mgl. B 13) koma ok, B 14) [tilf. B 15) Testamentum, B 16) mgl. B 17) undirstandit, B 18) frammi tilf. B 19) tilf. B 20) [saal. B; truandi ok staðfestandi, A 21) fordgmaz, B

sidarr sagði hann sua. Ek undirstod ok skilda nú synir minir af script Enochs ok hans ritningu. at þer munut i ueralldarinnar endalykt vniilldliga gera leggiandi medr allri illzku hendr aa uarn herra. munu ydrir brødr ok frændr þa hneykiaz ok suiuidaz i ydr ok ydrum gerdum. ok man þar af medr ollum þiodum uerda mikit spott ok skalkheidr. þiat uissuliga man ydarr fadir Jsrael reinn uera af aullum umilldleik kennimanna höfðingia. þeirra sem¹ hendr munu leggja aa heimsins hialpara ok grædara. Ok enn sidarr segir hann. Huat munu allar adrar þiodir þa gera. ef² þer myrknit ok blindiz medr vniilldleik. ok ef þer leidit inn böluan yfir ydart kyn ok afkuemi. uiliandi drepa þann ok deyda sem sua uar sem heimsins lios. fyrir þeirra skyllid medr yðr gefit til þers at lysa ok birta huern sem einn ueralldar mann. lærandi þau bodord sem gagnstadlig uaru gudligum rettlætum. Ok enn segir³ hann. Ek hefir skilit i Enochs bok. at um .lxx. uikur manut þer uillaz ok kennimannzskapinn⁴ suiuida enn fornfæringar⁵ saurga ok afuirda.⁶ Iögmáalit manut þer eyda ok⁷ hafna spámanna sögnum.⁸ medr ranglegi manut þer rettlatum monnum ufrið gera ok niilda menn manut þer hata. sannorðra manna malsenda manut þer afrækiaz ok afuirda. Enn þann sem endrnyiar Iögmáalit medr þers krapti sem háleitaztr er. munu þer uillumann kalla. ok at sidarstu munu þer hann drepa. eptir þi sem þer manut ælla. uuitandi hans upprisú. takandi hans saklaust blod af yduarri illzku⁹ yfir yd(u)r höfud. Fyrir hans skyllid munu ydrar helganir böluarar ok eyddar uerða allt nidr at iðrðu.¹⁰ ok eigi man nockurr yduarr staðr reinn uera. enn medr heidnum þiodum man hann uera til [bannanar ok¹¹ bauluanar ok til ðruilnanar. þar til er hann sealftr man uitia ydar annan tima. ok þa man hann miskunnandi medr tru ok uatni medr ydr taka.¹² Her medr segir hann enn sidarr. Þann kennimann man gud drottinn uppreisa.¹³ huerium er allir guds maalsendar manu birtaz. ok hann man sannleiksins rettdömi aa iardriki gera. ok um mikinn daga¹⁴ fiolda manu hans himintungl aa himninum þaleiðiss uppreinna. [sem saa konungr er¹⁵ lysir ok birtir skilningarinnar lios ok dagsins. sol.¹⁶ man hann i landanna hring ok heimi miklaz allt til sealfs hans uppnumningar. þersi man aa þann haatt um alla ueroldina skina sem sol. ok oll myrkr man hann nedan af [undir himninum¹⁷ brott taka. ok um allt iardrikit man þa friðr uera. A

1) sinar tilf. B 2) er, B 3) sagði, B 4) saal. B; kennimanz skipan, A
 5) fornfæringarnar, B 6) suiuida, B 7) enn, B 8) sogum, B 9) illmennzku, B 10) gollf, B 11) [bannadar, B 12) saal. B; uera, A 13) saal. B; syna, A 14) daganna, B 15) [saal. B; Enn sa konungr, A 16) saal. B; lios, A 17) [saal. B; heiminum, A

sealfs hans dogum manú himnarnir glediaz ok iarðrikit¹. fagna. skyin munu þa ok skemtan faa. enn gudlig kenning man sua nogliga² framm ueitaz i ueroldinni sem siofar lögr. ok dyrdar englar manu glediaz af guds aasionu. Medr honum munu himnarnir upplukaz. ok af dyrdar musteri man helgan medr fagrlihri³ rödd yfir hann koma sua sem af Abraham fedr Ysaachs. hins haleitazta dyrd man [sealfum honum yfir⁴ segiaz. ok helganar andi ok skilningar man yfir sealfan hann i uatni huilaz. Gudliga mekt ok miklan man hann [medr sannleik⁵ um alldr ok æfi gefa sinum sunum. Paradisar port man hann sealfu upp luka. ok þat suerd sem moti Adam ognar ok hætir man hann standa lata. heilagum monnum man hann gefa at eta af lifs trénu. enn Belial⁶ man af sealfum honum bundinn uera. ok sunum sinum man hann ualld gefa til þers at stiga yfir skadsamliga anda ok undir fotum at troda. Abraham. Ysaach ok Jacob manu þa glediaz. ok þa man ek fagna. ok allir helgir manu medr fagnadi ok gledi skrydaz. [Sidan dó hann.⁷

Testamento Jude.⁸ Medr miskunn ok elsku uidr oss enn⁹ medr hertekning uidr uuini uara man herra gud uár uitia. Eptir þat man himintungl ydr til fridar [af Jacob¹⁰ upp renna. ok af minu kyni man sa madr sua sem siolf rettlætiss solin upp risa. sem medr mannanna sunum man medr hoguærleik ok rettlæti ganga ok framm fara. ok eigi nockur synd edr sekt man medr honum finnaz. Yfir sealfum honum manu himnarnir opnaz ok upplukaz til at ueita ok frammsenda heilags fedr blezandar anda. ok miskunnar anda man hann yfir ydr senda. ok medr sannleik manu þer i [sunar stað¹¹ honum uera gangandi ok frammarandi bæði eptir hinum fyrstum ok sidarstum hans bodordum. Þersi er freo ok getnadr almattigs guds. ok hann er umskipting huers sem eins likama til lifs. Þa mun minn rikissuðndr skina. ok af þeirri minni rot man plantanar ker fædaz. af huerri er heidnum þiodum man rettlætis uðndr upp renna til at døma þa¹² ok hialpa ollum þeim sem a uarn herra heita ok kalla.

Testamento Ysacar.¹³ Huert sem eitt skogardyr manut þer i þrældom undir leggja. hafandi med ydr himinrikis gud ganganda medr hiartans einfalldleik manna i milli. Sina fætr retti hann framm ok sua do hann.

Testamento Zabulon. Þat ueit ek sagdi hann af ritning minna fedra.¹⁴ at þer manut aa¹⁵ sidarstum dögum fra gudi snuaz. ok

¹) iqrðin, B ²) noglig, B ³) gudlegri, B ⁴) [yfer sialfum honum, B ⁵) [tilf. B ⁶) saal. B; Belian, A ⁷) [mgl. B ⁸) Testamentum Jude, B ⁹) ok, B ¹⁰) [tilf. B ¹¹) [saal. B; suma(!) stadi, A ¹²) mgl. B ¹³) Testamentum Ysacar, B ¹⁴) forfedra, B ¹⁵) hinum tilf. B

manut þer þa skiliaz ok sundrskiptaz medr Jsraels folki. ok .ii. konungum munud þer þa fylgia. ok nær alla umenzku munu þer þa drygia¹ ok framnfara um nockura stund. Ok enn nokkuru sidarr segir hann. Eptir þat man rettlætis solin guddrottinn ydr upp renna. man miskunn ok heilsa i hans uengium² uera. Sealfr hann man leysa alla hertekning [suna mannanna.³ enn Belial ok huerr sem einn annarr uillu andi man undir fotum trodaz. ok aullum þiodum man hann snua til eptirlikingar uid sealfan sik. Þa manu þer sialfan gud sca medr manzins mynd. huerri⁴ er hann ualdi ser. herrann Hierusalem man hans nafn þa uera. Annan tima munu þer hann⁵ medr ydrum illum ok daligum maalsendum reita ok reidan gera. ok þer manut ut uerda kastadir allt til þers tima sem endalyktin man uerda.

Testamentum Dan.⁶ Dan⁷ sagði sua. eptir þat sem hann hafdi talt ok tint þa daliga⁸ luti sem hans syni⁹ ok ættmenn mundi¹⁰ henda kunna. Miskunn munu þer fá ok odlaz þann tima sem þer huerfit aprt til guddrottins. ok¹¹ til sinnar helganar man hann ydr leida gefandi ydr æfnligan frid. Vars herra hialprad man ydr þa af ætt Leui ok Juda upp renna. ok sealfr hann man þa orrostu byria moti Belial. gefandi uarum herudum ok landamærum sigranar hegnd. ok heilagra manna saalur man hann medr herfangi [af Belial¹² brott taka. Vtrulynd hiðrtu man hann snua til guddrottins. enn eylifan¹³ frid man hann þeim gefa sem til hans kalla¹⁴ ok [a hann¹⁵ heita. ok med þeim hinum sama munu helgir menn huilaz. Ok i¹⁶ þeirri nyiu Hierusalem munu rettlatir menn glediaz. sem um alla ueroldina man i guds dyrkan uera. Ok alldrigi upp fra þi man Hierusalem eydd uerda. ok eigi helldr Jsraels folk hertekit uerda ne fangit. fyrir þa sauk at drottinn hafandi sitt sidferdi medr monnum man rett i miðiu¹⁷ þeirra i milli [vera. ok¹⁸ Jsraels heilagr medr litillæti ok fatæki yfir þeim rikia. ok sa sem aa hann truir man medr sannleik aa hinnum rikia. Ottiz nu¹⁹ synir minir fyrir þersa grein guddrottin. hugsandi fyrir sealfum²⁰ ydr moti fiandanum ok hans aundum ok ðrindrekum.²¹ Þiat Jsraels lyðr man medr fridi stunda moti uuinarins riki. þann tima sem gud nalgaz ok sa engill sem ydr man ueria ok afsaka. þiat þersi er meðalferdar madr milli guds ok manna. Fyfir þetta sama man uuinrinn upp aa þat stunda. at

1) gígra, B 2) saal. B; ueginum, A 3) [saal. B; sinna manna, A 4) saal. B; huerr A 5) ok tilf. B 6) Af testamento Dan Neptalims ok Gads, B 7) saal. B; Hann, A 8) saal. ogs. B 9) sunu, B 10) myndi, B 11) inn tilf. B 12) [tilf. B 13) eilifan, B 14) saal. B; falla, A 15) [saal. B; til hans, A 16) tilf. B 17) saal. B; imilliu, A 18) [saal. B; ok uera konungr, A 19) at þui tilf. B 20) sealfa, B 21) erendrekum, B

snua þeim ollum ok rangsnara sem aa guddrottin kalla ok heita. þiat hann ucit þat. at andskotans¹ riki man aa þeim degi lyktaz ok eydaz sem Jsrael man rettruadr uerda.

Testamentum Neptalim. Se her synir minir at ek hefir synt ydr hina sidarstu tima. þiat allir þeir manu uerda [framm at² koma medr Jsraels folki. ok fyrir þann skylld biðit sua eigi siðr sunum yðrum. at þeir hialpiz af Leui ok Juda. þiat fyrir Judam mun heilsa upp renna medr Jsrael. ok i sealfum honum man Jacob blezadr uerda. þiat fyrir rikissuðnd man gud birtaz byggiandi manna i millum. til þers at Jsraels kyn hialpiz. ok af heidnum þiodum man hann heidnum monnum saman samna.

Testamentum Gaadh.³ Leggit [nidr ok latit⁴ brott hatr af aundum ydrum ok elskiz medr hiartans rettuisi ydar i milli. Talit þer ok eigi sidr þat ok telit fyrir ydrum sunum. at þeir sæmi ok heidri Judam ok Leui. þiat af þeim man herra gud Jsraels hialpara ok græðara lata upp renna.⁵

Testamento Asser.⁶ Asser taladi sua til suna sinna. Ek ucit þat [fyrir seger hann. at⁷ þer munut misgera. ok þer manut i yduarra uuina hendr selldir ok gefnir uerda. ydart land man eydaz ok þer manut dreifaz um .vii. ueralldarinnar horn ok haalfur. [ok i dreifingunni manut þer sua sem unytsamleght vatn fyrirlitlegher ok afleitlegher verða.⁸ allt til þers tima at hinn hæsti hialpari⁹ man ueralldarinnar uitia ok [sua koma. at¹⁰ hann man meðr iardneskum monnum eta ok drecka. lemiandi¹¹ medr leynd¹² fyrir uatnit drekans höfud. [verandi guð meðr manndomi folginn. þerse man healpa Jsrael ok heilan gera ok þar meðr allar heiðnar þioðer.¹³ Segit fyrir þa sauk ydrum sunum at þeir mistrui hann¹⁴ eigi.

Testamentum Joseph. Ek sa þat sagdi Joseph. at ein mærfafandi fagran stola af bisso fæddiz [af Juda.¹⁵ ok af henni for framm ok fæddiz eitt flekklaust lamb. ok aa uinstra ueg lambinu eitt leon. ok aull onnur dyr ædduz medr mikilli aakefð moti þi sama lambi. enn þat sigradi þau ok tortimdi¹⁶ þeim. sua at þau tráduz undir. J þi sama lambi fognudu englar ok menn ok þar medr allt iardrikit. Nu

¹) ok uinarinis tilf. B ²) [ok framm, B ³) Af testamento, B ⁴) [af ok kastit i, B ⁵) tilf. B ⁶) Testamentum Asser, B ⁷) [saal. B; at fyrir dreifingunni munut þer fyrirlitligir ok afleitligir uerða. ok, A ⁸) [tilf. B ⁹) sun, B ¹⁰) [tilf. B ¹¹) saal. B; lemianda, A ¹²) hand, B ¹³) [saal. B; sua sem unytsamligt. Vatn man hialpa ok heilan gðra Jsrael ok þar medr allar heiðnar þioðir. uerandi gud medr manndomi folginn, A ¹⁴) honum, B ¹⁵) [tilf. B ¹⁶) tyndi, B

fyrir þessa grein geymit þer at guds bodordum synir minir ok uardueitit þeim. virdit ok uegsamit Judam ok Leui. þiat guds lamb grædanda¹ meðr miskunn allar þiodir ok Jsraels lyd man af þeim² ydr sædaz ok upp renna. ok þers eylist³ riki man æfinliga uera ok eigi eydaz edr um lida.

Testamento⁴ Benjamin. Benjamin sagdi sua talandi til sinna suna. Geymit at ok uardueitit uars herra bodordum. allt til þers at⁵ gud man sitt blezada⁶ hialpráad ollum þiodum ueita ok birta. þa munut þer sia Enoch ok Noa. Sém ok Abraham. Ysaach ok Jacob meðr fagnadi honum aa hægra ueg upp risandi. þa manum ugr ok upprisa huerr sem einn til sins rikiss. dyrkandi⁷ ok uegsamandi þann sama hinna gud⁸ sem her aa iardriki syndiz i mynd lágs ok litillátz manz. ok allir þeir munu þa honum samfagna sem honum trudu her i ueroldinni. þa munu ok allir menn upp risa. þersir uissuliga til eilifrar⁹ dyrdar. enn hinir adrir til skemdar ok suiurdingar. Man gud drottinn i fyrstu fordøma Jsraels folk fyrir ranglæti uid scalfan hann. [þat er¹⁰ þeir¹¹ trudu hann eigi sinn frealsara ok lausnara uera. þann tima sem hann kom i likaminum til þeirra. Ok þa man hann døma allar þær þiodir. huersu margar sem þær uaru. sem honum trudu eigi. sua sem hann utradiz her i ueroldinni. ok Jsraels lyd man hann iafnan med þeim uoldum monnum aasaka. sem af heidnum þiodum eru komnir.

Allir Jacobs synir uaru þegar huerr eptir sitt andlát fluttir i brott af Egiptalandi ok grafnir i fyrr nefndri Ebron i Effrons helli eptir sðgn Josephi. utan bein Joseph sem fyrr uar sagt. enn sidan fluttir i borgina Sichem ok þar iardadir. Joseph uar um .v. konunga daga Egiptalandz hofdingi. Hinn fyrsti af þeim huerr er Joseph hof ok heidradi fyrsta tima. er eigi med hinum fyrrum sagnameistarum odru nafni nefndr enn Pharao. utan Commestor nefnir hann Nephrem. Annarr het Amons. er rikti .v. áár ok .xx. aa huers .xiii^{da}. aari er Jacob andadiz. Hinn .iiii^{di}. het Thebron. er rikti .xiii. aar. Hinn .iiii. Amenophes um eitt aar ok .xx. Hinn fimti het Mephres. er rikti um .xii. aar. aa huers hins .ix^{da}. aari Joseph andaðiz. sua gamall sem fyrr segir. Lyktaz her hin fyrsta bok Moysi Genesis. enn byriaz onnur su sem Exodus heitir.

1) saal. B; grædandi, A 2) tilf. B 3) eilift, B 4) Testamentum, B
5) er, B 6) tilf. B 7) saal. B; styrkiandi, A 8) konung, B 9) tilf. B
10) [at, B 11) her mgl. 1 Blad i B

Her hefr ok byriaz vpp af annarri bok Moysi. þeirri sem Exodus heitir. ok segir fyrst af [ku]aul ok þrældomi ebreskra manna.

74. Her hefr frasögn af annarri bok Moysi. þeirri sem Exodus heitir. Er hon eigi fyrir þann skyld (önnur). at hennar frasagnarefni leidiz eigi samfestiliga ok ut greiniz af fyrirfarandi frasögn Genesis. utan helldr fyrir þat at hans uerk er til þers sundrgreint ok diuiserat i .v. parta. at þeim sem lesa megi sua liettara ok uleiðigiarnara uera. Hefir huerr þersi partr eiginligt bokarinnar nafn ok hennar þyding i sinu nafni. þa sem su bok Exodus er nu byreaz. þiat exodus upp aa girzku er upp aa latinu exitus. enn upp aa norrænu sua sem utferðarbok. þiat hon segir af utferð Jsraels folks af Egipto. huer er af þeirri sök ok tilgangi byriaz i fyrstu sem her fylgir.

Eptir þat er Joseph uar andadr ok allir hans .xi. bræðr. Ruben. Simeon. Leui. Judas. Ysachar. Zabulon ok Benjamin. Dan ok Neptalim. Gaad ok Asser. huerir er medr sinum fedr Jacob ilenduz huerr medr sinum hiunum ok hyski aa Egiptalandi. þa kom nyr konungr sidarr yfir Egiptum. sua sem þeirra nánazta kynkuisl ok ætt uar aull uordin. þessi uar hinn attandi fra fyrr nefndum Nephrem Egiptalandz konungi. þeim sem Joseph hof fyrst til höfðingiadoms. ok uar hans eiginligt nafn Amenophis. aa huers dogum er Moyses var sæddr. Enn fyrir þa sauk at hann uar af annars háttar ættum ok husi til konungs tekinn enn hinir fyrri konungar. þa uilldi hann uminnigr uera þeirra uelgerninga sem Joseph hafdi Egiptalandz monnum gort. hatadi hann ok striddi af þi storliga miok ollu Jsraels afkuemi. at allr Egiptalandz lydr öfundadi medr sealfum honum þa hina ebresku. ok þo einkannliga mest af þersum .iiii. lutum. þat hit fyrsta. at þeir uaru i ollum lutum miklu uisari. enn þat annat at i ollum sinum uerkum ok gerdum uaru þeir miklu hagari ok klokari. þat hit .iii. at þeir urdu at godzinu miklu rikari. þat hit .iiii. at þeirra getnadr ok afspringi uar miklu gilldari ok giptusamligri. Nu af sinni eiginni aufund ok illzku medr audrum saugdum lutum let hann þa hina ebresku marga uega uerda kvalda. ok sagdi sua til sinna manna. Þer siat at Jsraels¹ lydr geriz sua margr at hann er skiott oss ok uaru landzfolki fræknari ok sterkari. komit til at þi ok kreppit hann sua klokliga. at hann siolgiz ecki. þiat ef hann eslir ufrid ok bardaga oss i mot. þa ma liettliga at hann fylli uárn uuinaflock ok komiz sua brott hedan or landinu ok uaru riki. ef sua berr til at þeir beriz uid oss. Til þersa þöttiz hann faa ok finna

¹) r. f. Jsmaels.

orugga klokskapar uel upp á þann hátt, at hann lagði sua þungar ok erfíðar uerkanaudir upp á þa, at þar af skyldi þeir fyrirleggjaz ok ecki til sambudanna fysaz. Var þersi hin erfíða ok hin þunga uerknaud medr þrennum þýngslum ok þrældomi, sem aa þa uar lagt. Su uar en, at þeir skyldu elta leir ok gera tigl, steikia þat ok saman bera, af hueriu er þeir gordu konunginum þær .ii. tialldbuda borgir, sem onnur heitir Phytton ena onnur Rameses. Borgir hofdu þær eigi sidr fyrri kalladar uerit, enn ekki uaru þær þa uid tialldbudir kendar. Enn fyrir þann skyld at þær stodu uid landamæri i Egipto, ok þo ekki ual muradar, þa let fyrr nefndr konungr, huerr er Pharao er kalladr sem allir adrir Egiptalandz konungar, þær esla til þers, at hann uildi þar ínsian lata uera ual uæpnta uakandi uarðhaldzmennt aa sðmu leid sem i tialldbudum, at eigi mætti nockurr madr sinn fót aa Egiptaland setia utan medr konungsins bodskap ok blidum uilia. Varu þær fyrir þa grein tiallbuða borgir kalladar, ella fyrir þa sauk at i þeim uar adr mest fatækra manna bygd þaleidiss sem i tialldbudum uti. Enn sidan aukaduz þeir ok audgaðuz af þeirra aud ok erfíði. Ebreška menn skipadi konungrinn til allrar gerdarinnar setningar ok forsagnar, enn egiptzka menn ok meistara til þers at þeir kueldiz erfíðandi sem mest ok þyldi sem uerst. Ónnur þeirra erfíðissneyd, su sem konungrinn lagði upp aa þa, uar eigi sua þungh sem hon uar ful ok þrælslig, at þeir skyldu bera þrekk ok leir i laupum i brott fra aullum bæium ok strætum, þar sem þeir uaru, af hueriu er þat er i psalminum lesit. Medr uandlaupi þionaðu ok þrælkaduz hans hendr. Hit .iiia. þeirra uerk ok erfíði uar þat eptir sðgn Josephi, at þeir skyldu aarinnar uatn Nili landinu til freoleiks ok auaxtar ueita um eina stadi ok ymissa ok kringia sidan medr þeirri klokskapar uel¹ umuergiss allar borgirnar, at uðtnin mætti huergi mein gera edr of miok at þeim æsaz. Leiddu þeir hinir ebresku lyktada sina lifdaga i þilikri neyð ok þrældomi nær um .cccc. aara tirætt. Enn þi meirr sem þeir uaru af hinum egiptzkum þrðngdir ok þrælkadir, þi framarri gaf gud at þeir freouadiz æ ok folgadiz.

Her segir fra Pharao konungi ok huersu hann bauð at gera skyldi.

75. Enn sem Pharao saa at hinir ebresku folgaduz eigi at sidr, þo at þeir uæri sua þungha þrælkadir, þa hugsadi hann þeim annan prett ok suikrædi, taladi til þeirra ebreskra manna nærkuenna, sem

¹) først i A, som det synes, skrevet gerd, men senere rettet til uel.

skipadar uaru fyrir miklum fíoldu þers kuendis sem þers haattar embætti höfdu með höndum. onnur þeirra het Sephora enn aunnur Phua, biodandi þeim at huern tima sem þær kígmí aa fædingartimanum til þeirra hinna ebresku. þa skylldu þær drepa sueinbörnin. liuga sidan ok láta sem þær hefdu þau sua liflaus fætt. enn meybörnin skylldu þær geyma ok uardueita. Gordi hann þetta bædi fyrir þann skyllt at blaut ok breysk kuenna natura ok tegund matti þeim litit mein gora. enn uilldi at hinir ebresku þionadi lifdi ok lieti, allt eptir egiptzkra manna lostasemd ok munudlifi. enn ottadiz. ef karlbörnin lifdi. at þeir mundi moti risa hans ríki ok röngu ofbelldi. ef þeir freouaðiz ok fíolgaðiz. ok þo mest fyrir þa sök ræddiz hann þat. at einn frammsynn ok foruitri madr. af þeirra tölu sem þar uaru fornþeringa skrifarar kalladir, hafdi konunginum fyrir sagt. at aa þeim tima mundi sa madr Jsraels folki fædaz. sem miok mundi leggja niðr ok neisa Egiptalandz ríki. ok þar medr mundi hann medr sinum krapti ok kunnattu um framm alla aðra menn uera. Su uar hin þriðia sauk til þessa hans bodskapar. sem teez yfir aunduert gudspiallit heilags Mathei. at siandinn uissi þat fyrir. at Kristr mundi af ebreskra manna kyni fædaz i ueröldina. ok fyrir þat uilldi hann eyda ok niðr drepa þeim lyd. Sinnadi Pharao hans raadum ok þionaði i þersu. Fyrr nefndar nauerukonur fylldu eigi þenna sagdan konungsins bodskap. þiat þær varu gudræddar ok letu þær karlbörnin eigi sidr geymd uerda ok uardueitt. Enn þann tima sem konungrinn liet þær til sin kalla ok spurdi fyrir hueria grein þær gerdi moti hans bodi. þa diktadu þær seer þau andsuðr sem eigi uaru sönn. ok sögdu sua at ebreskar konur uaru miklu kígnni ok klokari i þers haattar górdum ok aatqkum enn egiptzkar konur. ok at þær fæddu fyrr enn þær kígmí til þeirra. ok hefdu uit til at uinna ser sealfar þann tima sem þær urdu liettari. Ok fyrir þann skyllt at nærkonurnar ottaduz gud. þa segir bokin at hann gerdi þeim hus ok herbergi. þat er sua mikít at segia. at hann let þær audgaz sem adr uaru fatækar. enn hinar freouaz ok börn fæda sem adr uaru ubyrea. Augustinus segir þær i þersi sinni lygi leyfíliga¹ misgert hafa. enn Gregorius syniz meirr segia. at þær hafi daudliga misgört. hann segir at þeirra godgirnd ok gíetzka² hefdu uel megat ömbunaz i öylifu lifi. ef þær hefdu eigi logit. enn nu skiptiz þeirra uerdskylldan ok umuendiz til ueralldligs uerkkaups³ ok stundligrar ömbunar.

¹) rett. for líkamliga ²) her beg. atter B ³) verðkaups, B

Fra Pharao konungi ok goðum hans Apis ok Serapis.¹

76. Nu sem Pharao sa. at hans leynilig flærd ok fyrr sðgd [uæ]l komu fyrir² minna enn hann ugenti ok uilldi. þa ferr hann sua opinberliga framm i moti þeim hinum ebreskum. at hann byðr³ hueriu þi sueinbarni sem þeim fæddiz [at hans menn skylldu⁴ dreckia [aa ánni⁵ Nil. er fellr um allt Egiptaland. sem fyrr uar sagt. Fyrirforuz sua ok tynduz þann tima mikill fíoldi ebreskra manna smasucina. at þeim uar drekt eptir konungsins bodskap.

*Scolastica hystoria.*⁶ Af þersi hinni grimmligu egiptzkra manna glæpagerd truíz. at gud leti þa falla ok uesfaz i þeirri ueslu uillu at hafa ok halda Apin⁷ fyrir sinn eigin gud ok trua upp aa hann. Apis uar sua uordinn sik sem einn gridungr. eptir þi sem Plinius segir. huerr er hann kallaz sééd hafa. Hann kom aa einum ok audrum ymissum tímum aa uuart af kafi⁸ upp or aanni Nil. hafandi eitt biart⁹ mark áá hinum hægra bögnum. þilikt sem hornott¹⁰ tungl uæri. Ok þegar sem Egiptalandz folk flyktiz at honum medr sðngum ok allzkyns sinum sðngferum. þa sluttiz hann ok hofz sua sem syngiandi i loptit upp yfir þa. ok aa sðmu leid foru þeir medr sinum sðngum ok leik aa iðrdinni sem hann for medr ser i loptinu. þiat huern tima sem hann rærdiz. þa gengu þeir ok hoppudu. enn þa sungu þeir standande¹¹ er hann uar kyrr. Enn a þeim sama degi huarf hann þeim. Nockurir menn segia. at hann kafadi upp or aanni ok kom til þeirra medr samri grein huert aar eptir annat aa hatidardegi þers fremzta þeirra guds sem Serapis heitir. huar af er þeir kolludu hann Serapium.¹² enn þat er sua mikít at segia. at þeir hugsa hann Serapi helgan¹³ uera. Sumir segia hann hit tiunda huert aar [at eins¹⁴ uitraz hafa. *speculum hyst.* Varu sua þersir .ii. Egiptalandz gudar Apis ok Serapis. sem þeir dyrkaðu mikilliga ok trudu upp aa. Serapis het ok¹⁵ eigi sidr Apis i fyrstinni¹⁶ sinu eignarnafni medan þat lifdi. hann uar sun Phoronei¹⁷ konungs i Grecia ok atti¹⁸ þann brodur sem Egialeus hel. huern er hann skipadi fyrir sina fodurleifd eptir hans andlát i þeirri Girklandz haalfu sem Achaia¹⁹ heitir. enn sialfr hann for ok sluttiz medr miklum mannsíolda til Egiptalandz. þersi Apis itendiz i Egipto ok andadiz

¹) Capitulum fra smasucina druknan ok af Egiptalandz godinu Api. af genesi, B ²) [uelrgði uunnu, B ³) sinum monnum at tilf. B ⁴) [skylldi, B ⁵) [i aana, B ⁶) Af scolastica hystoria ok af speculo hystoriale, B ⁷) Apim, B ⁸) hafi, B ⁹) tilf. B ¹⁰) hornutt, B ¹¹) tilf. B ¹²) serapinum eða seraphun, B ¹³) helgaðan, B ¹⁴) [tilf. B ¹⁵) tilf. B ¹⁶) saal. ogs. B ¹⁷) saal. B; Pharaoniss, A ¹⁸) sor tilf. B ¹⁹) saal. B; Athia, A

þar. Helldu landzmenn hann ok höfdu sidan fyrir hinn fremzta sinn gud. sua at þeir skipadu þat ok dömdu stadfastliga. at huerr sem einn sa madr skyldi halshöggvinn uera. sem þat segdi at hann hefði madr uerit. Skyldi ok iafnan i þi hofi sem hann [hafði dyrkadr uerit¹ þat eltt skurdgod uera. [sem sua² uæri skorit ok uordit sik sem þat legði medr fingrunum saman aa ser uarrarnar. sua sem teiknandi ok biodandi medr þers háttar þagnarmarki. at allir þegdi um þat at hann hefði madr uerit. Enn fyrir þa sauk lengdu þeir hans nafn ok kolluðu hann Serapim. at þeir dyrkadu hann i fyrstunni eptir hans liflát liggianda³ i ork nöckurri edr annarri hirdzlu. sua sem i gröf edr leiði.⁴ [þar til er⁵ hans musteri uar gort. Kalla þeir þat sarcophagum. enn Girkir saros.⁶ sem ugr kollum gröf edr leidi. Var hann af þi sama leidi sem hann uar i fyrstunni eptir andlatit i lagdr⁷ sidan Serapis kalladr. undir huers nafni er Egiptalandz lydr fæddi honum til heids ok sæmdar upp einn huitflekkottan⁸ uxa medr morgum lystiligum lutum af sinni hörmuligri uillu ok uantru. huern er þeir kalladu fyrir þann skyld Apim af hans nafni. at hann uar honum helgaðr. ok þeir dyrkadu hann fyrir þi.⁹ at þeim syndiz hann af ser gefa audsyn ok opinberlig mörk af morgum eptirkomandum lutum. Enn sem uxi¹⁰ þersi uar daudr ok fólkit leitadi hans ok grofz eptir honum. þa fannz þar einn ungr kalfr medr sama lit ok þilikum fogrum flekkum¹¹ sem hann hafði uerit. þann sem þeir trudu ser dasamliga systladan ok af Serapi gudliga sendan hafa uerit. Mundi ureinum aundum eigi mikit fyrir¹² uerda at syna [kunni gridungs edr uxa þilika¹³ sionhuerfing. sua at hun sæi hana ein saman þann tima sem hun uæri yxna ok hennar burdr byreadiz medr henne. til þers at suikia þa hina egiptzku. sua at af þeirri seonhuerfingarsyn drægi hon þat i sealfum girndarpunctinum at ser. er sidan syndiz i hennar burd likamliga. sua sem Jacob gerdi af þeim mislitum uðndum sem hann setti fyrir saudina Labans. sem fyrr uar fra sagt.

Her segir fra Moyses ok huersu hann var vpp fæddr.¹⁴

77. Eptir fyrr sagdan konungsins bodskap Pharaonis byreadan. at ebreskra manna born skyldi ut uera borin ok drekt. reis sa madr upp.

1) [var dyrkadr, B 2) [saal. B; sua sem, A 3) saal. B; leggianda, A 4) saal. B; hirdzlu, A 5) [tilf. B 6) edr saron tilf. B 7) lagedr, B 8) huitflekkuttan, B 9) sem gud tilf. B 10) oxi, B 11) saal. B; litum, A 12) þui tilf. B 13) [kuunne þilika gridungs edr yxa, B 14) Af fædingu ok vppruna Moysi. Scolastica hystoria ok speculo hystoriale, B

kominn af ætt Leui Jacobs sunar. sem Amram het Gáds son. Amram uar sonar sonr Leui. hann gekk at eiga þa konu sem hans bróðrungr uar ok Jacobeth het. þiat hun uar ok sunar dottir Leui. þau altu .ii. börn: het sun þeirra Aaron enn dottir Maria. Enn sua sem hann saá, at þetta konungsins bod gekk framm at börnunum uar drekt. þa uilldi hann eigi nærri koma eiginkonu sinni. sua at hann byggi med henni. uilldi hann helldr eiga engi börn enn geta þau þegar leidis¹ til dráps ok dauda sem þau uæri² fædd. þa uitradiz gud honum i suefni eptir sðgn Josephi ok bad hann eigi ottaz at koma uid eiginhusfru sina. sagdi honum at så sueinn mundi honum³ fædaz sem Egiptalandz menn ottaduz ok reðduz. þar medr gerdi hann honum ok nockut kunnigt af kennimannzskap Aarons. Eptir þeirra sambud gat Jacobeth barn at eiga. ok aa tilheyriligum tima fæddi hon leyniliga sun i heim. Feck hon þat af þi leyniliga gort. at hun hafdi þar til ekki miok þunga edr saara sott eptir annarra kuenna uana. *exodus*. Ok sem hon sa. at sueinbarn þetta uar yfiruættis uænt. þa fal hun þat um .iii. manaði. Enn fyrir þann skyldd at hun fekk honum eigi lengr leynt. þa tok hon einn siualan⁴ stökk af tågum ok sefi geruan. bræddi hann allan utan medr bik ok tíðru ok lagdi þar i sueininn. lauk aptr sidan ok bio um sem bez kunní hon. bær hann eptir þat til aarinnar. ok skildiz sua uid. at hann flaut framm med aarbackkanum. Gordi hon þat til þers. at hon uilldi giarna at barnit bæriz eigi framm i strauminn i aarmegn- it. þar stod miok langt brott i fra systir sueinsins Maria. eptir þi sem modir hennar hafdi bodit. at hon skyldi þar bida ok sea til huerrar⁵ endalyktar þetta leiddi.

Se rett i þenna punct gekk nidr þann ueg konungsins dottir Pharaonis er Thermith⁶ het. þers eyrindis at þuáz i aanni. ok þernur hennar ok þionostumeyiar medr henni. Ok sem þær gengu allar saman framm med aanni. saa þær þenna sama stökk medr sðgdum sinum umbuningi flíota fyrir ser framm meðr aarbackkanum. Bad konungs dottir þa eina sina þionustumey bera sér stockinn. lauk hon upp stokkinum⁷ ok sa þar i eitt uent grátanda sueinbarn. til huers er hon leit miskunnar augum ok sagdi sua. þersi sueinn er af ebreskra manna börnum. [*scolastica hystoria*].⁸ Sua uænan ok uel fallinn hafdi gud hann skap- adan. at iafnual syndiz hans⁹ uinum ok aufundarmonnum ual uidr- kuæmiligt at hann uæri upp fæddr. Margar¹⁰ konungs dottur þionostu- konur budu barni þersu briost at drekka. enn þat snðriz ifra ok

¹) leidd, B ²) voru, B ³) henne, B ⁴) siifalan, B ⁵) huers æventyrs ok B ⁶) Thermuth, B ⁷) stokkinn, B ⁸) [tilf. B ⁹) tilf. B ¹⁰) hinar egiptzsku tilf. B

uilldi at engri¹ þeirra miolk þiggja. *genesis*.² Fyrr nefnd Maria systir sueinsins uar þar i hia ok taladi til konungs dottur. Villtu at ek kalla þer nockura ebreska konu. liettliga at hann þiggi giarnara briost þeirrar sem hann³ er samkynia. Hon bad hana ganga. Maria kalladi modur sueinsins ok leiddi hana undir þi uidbragdi⁴ sem uskyllda konu ok ukunniga til konungs dottur. Ok þegar sem hun kom. drack hann giarna hennar briost. Konungs dottir bauð henni at taka suein þenna undir hennar uernd heim til sin ok fæda hann upp henni til handa. sagdiz sidan skylldu fullu ðmbuna⁵ henni fyrir allan hans kost ok uppfædi. Su sama kona tok medr sueininum. sem hans modir uar. þo at konungs dottir uissi þat eigi. nærði hann ok uppfæddi. þar til er hann uar ual af modur miolk. flutti hann eptir þat til konungs dottur ok fekk henni i hendr. ok þann sama suein gerði hon ser at oskberni. ok kalladi hann fyrir þann skylld Moysen. at hun hafði hann af uatni medr hialparhendi tekit. þiat mos upp aa Egiptalandz tungu er uatn upp aa uárt maal. enn ys er upp aa norrænu sua sem hialpat.

[*Scolastica hystoria ok speculum hystoriale*.⁶ Súa bar til einn tima at fyrr nefnd konungs dottir Thermith⁷ gekk fyrir sinn feðr Pharaonem medr þenna sama suein Moysen. honum synandi ok til þers presenterandi at hann gerði sueininn sér⁸ at oskberni.⁹ Konungrinn undradiz miok hans fegrd sem hann saa hann. ok sakir sæmiligs yfirlætiss tok hann sealfs sins coronu¹⁰ af höfði ser ok setti aa höfud sueininum. Enn aa þeirri sðmu coronu uar gðr edr grafin likneskia Hamonis. eins þers guds sem þeir dyrkadu. Smasueininn greip af höfði ser coronuna ok kastadi brott ok braut i sundr. Konungsins kennimadr af Helyopoleos. sá sem sat hit næsta¹¹ honum. liop upp kallandi uid þersa gerd Moysi. ok sagdi sua. Þenna smásuein eigum uær at drepa. eptir þi sem sealfur gudinn hefir oss synt ok sannliga¹² teed. til þers at uer megin alla gðtu [sidan ual¹³ ottalausir uera. Hafði hann þa þegar¹⁴ ætlat at drepa hann. enn hann komz undan medr konungsins hialp¹⁵ ok fulltingi ok eins annars uitrs manz áeggian ok tillögu. þers sem þat tok upp fyrir þeim sem hia uaru. at pilltrinn hefði þetta fyrir uuitzku sakir gðrt enn eigi illuilia. huat er þeir þottuz sua profa satt uera. at þeir baru brennandi glæðr at honum ok uilldu uita huersu honum brygdi uid. Enn hann tok nðckurn part af ok lagdi i munninn aa ser. sua at þar af brann framanuerd tungan hans ok spilt-

1) eingarre, B 2) tilf. B 3) honum, B 4) yfirbragðe, B 5) ámbuna, B 6) [tilf. B 7) Thermuth, B 8) adoptiuum þat er tilf. B 9) oskbarne, B 10) coronam, B 11) sealfum tilf. B 12) sennilegha, B 13) [vél sidan, B 14) i stað tilf. B 15) healpan, B

iz. hvar af er ebreskir menn segja hann ecki miok malsniallan edr greiðtaladan uerit hafa. Enn sua fagan ok yfiruættis¹ giptusamligan segir Josephus hann uerit hafa. at engin madr mundi honum sua hardr edr grimmr uera adr. at hann mundi honum eigi blezandarord til tala edr eins huers gods bidia. þegar sem hann sæi upp aa hann. ok margir gafuz upp iafnan at sinum gerdum ok gadu eigi annars enn undraz hans fegrð ok sia þar upp áá sem hann uar fluttr um streiti. þar sem mart folk uar fyrir.

Er Moyses for til Blalandz ok huersu hann komz apr
aa Egiptaland.²

78. Sua bar til þann tima sem Moyses gerdiz uaxinn madr. at blalenzkr herr eyddi Egiptaland ok undir sik braut allt til borgarinnar Memphim³ ok hafsins. af huerri sauð er Egiptalandz menn gengu til frettar⁴ uid galldrumenn sina huat tiltækiligaz uæri. Fengu þeir þau raad ok andsuðr þar i mot. at þeir skylldu faa ser ebreskan fulltingsmann⁵ ok forstiora. Eptir þat badu þeir Thermith⁶ konungs dottur. at hon ledi þeim Moysen til ferðarinnar formannz ok hofdingia. Enn þat fekz allðri fyrr⁷ ne þááz af henni enn þeir soru þat. at þeir skylldu honum ekki mein⁸ gera. Moyses gerdiz þa þegar hinn ðruggazti⁹ ok hinn klokazti bardagamadr. Hann tok þat raad. at hann ueitti áána Nilum i nõkkurum stöðum uidara upp aa landit ok gerdi hennar farueg breiðara enn adr hafði uerit. at hann mætti þar medr herinn yfir¹⁰ fara. sem hun uar adr ufær. til þers at hann kiaziz sua¹¹ þann hinn skemra ueginn med her sinn aa uuart fyrir þa hina blalenzku. A þurru landi gðrði hann eigi sidr þa uegu sinu herfolki þaleidis ual færa. sem adr uaru fullir af eitromum. at hann let bera medr ser i uðgnum þa Egiptalandz fugla. sem ibices ciconie eru kalladir. i þeim kōssum edr hirdlum sem af sefi edr styi uaru gðruir. þiat þeir uaru¹² nærri aanni Nilo. ok reinsa sua sinn kuid at þeir bera med nefnu uatnit i baklutinn aa ser sealfum. Ok fyrir þann skyllð at þers haattar fuglar eru miok skadsamligir eitromum. eptir þeirri naturu sem þeim er innborin. þa let hann sla þeim lausum. hvar sem hann setti sinar herbudir. at þeir skylldu sua ellta ok eyða¹³ eitrukuendum. þar¹⁴ sem þeir uaru. Matti hann sua ðruggr fara ok flytia sinn her fyrir þa sauð

¹) vënan ok tilf. B ²) Capitulum af hinne blaalandzsku konu Thabys ok Moysi. Speculum, B ³) saal. B; Nephrem, A ⁴) fretta, B ⁵) maup til fulltings, B ⁶) Thermuth, B ⁷) fyrri, B ⁸) til meins, B ⁹) frëgiazte, B ¹⁰) hana tilf. B ¹¹) vm tilf. B ¹²) eru þraatt, B ¹³) ollum tilf. B ¹⁴) hvar, B

eigi sidr um nætr enn daga. [hvar um landit er honum líkaðe.¹ Kom hann fyrir þenía² klokskap blalendingum miok aa uuart ok bardiz vid þa. enn þeir lögduz³, undan aa flotta ok flyðu til halldz ok [ðruggs uigis⁴ i þa borg sem konungrinn sealfir sat i ok þa het Saba.⁵ hueria er konungrinn Kambises⁶ kalladi löngu sidarr af nafni systur sinnar Mheroam.⁷

Vm þersa borg satu þeir Moyses ok hans menn langan tima. Enn af þi at þat uar nær umattuligt. at hun uyrði unnin. þa fengu þeir ecki uætta at gert. [fyrir enn⁸ dottir konungsins er þar ríkti ok Thebus⁹ het kom augum aa Moysen ok kastadi girndarhug til hans sua framt. at hon gaf honum borgina ok allt þat folk sem þar [var i valld.¹⁰ meðr þeim skilmala at hann skyldi festa ser hana til¹¹ husfru. Vard þat huarttueggia sua frammgengt sem talat uar. Þadan af er þat sem sidarr man [heyra mega.¹² at broðir hans ok systir kaulzudu hann.¹³ sem brigzlandi honum þi at hann hefði eiga gengit þa hina blalenzku konu. Enn fyrir þa sök at hon uilldi meðr ongu moti fyrir astar sakir samþykkia hans brottferd. sua sem honum þotti til þers timi uera. þa gerdi hann eptir þeirra manna maneri. sem uisaztir eru upp á himintungla gang ok þar af¹⁴ taka mestan klokskap ok kunnáttu. at hann grof þær .ii. myndir edr líkneskiur aa .ii. gimsteinum. sem sua mikit afl ok nátturu hofðu með ser. at aunnur þeirra ueitti þeim manni hardla mikit minni. um þat framm sem hann hafði ádr af sealfs sins naturugiðf. sem þann stein með sua skapadri myndbæri.¹⁵ enn onnur gaf ok gðrði þeim yfiruættis uminni ok gleymsku sem hinn annan bæri. er þers haattar figura uar á markat. Til þersarra steina let hann gera .ii. gull sua lík. at huarki matti fra oðru af flestum monnum kend uera. Ok sem steinarnir uaru¹⁶ i settir. þa gaf hann gleymkugullit husfru sinni. at hun skyldi þat bera. enn sealfir hann bar minnisgullit. Skyldi af þersarri hans gerd odrum monnum sua synaz. at aa sömu leid skyldu þau iðfn gull bera ser til skrautz ok sæmdar. sem þau hefði iafnan kíerleik ok [elsku huárt til annars.¹⁷ Enn þegar sem hon bar þetta gull. sem hann hafði henni gort ok gefit.¹⁸ þa gleymdi hun at miklum luta allri þeirri¹⁹ áástud sem hun hafði til hans haft. fekk hann sua frealsan gang ok gott orlof meðr fogruin sigri heim aptr aa²⁰ Egiptaland.

1) [tilf. B 2) sama tilf. B 3) lögðu, B 4) [vrugs traustz, B 5) saal. B; Sala, A 6) Chambyses, B 7) saal. ogs B 8) [þar til er, B 9) Thabys, B 10) [saal. B; ualld lld(!), A 11) eighin tilf. B 12) [heyraz, B 13) sua tilf. B 14) saal. B; at, A 15) saal. B; bædi, A 16) þar tilf. B 17) [elskugha sin i millem, B 18) grafit, B 19) elsku ok tilf. B 20) i, B

Her segir fra þui er Moyses drap þeinn egiptzkan mann.¹

79. Þann tíma sem Moyses uar fulluaxinn madr. fystiz hann at fara til fundar uid frændr sina. Ok sem hann kom til motz uid þa. sa hann þeirra kuðl ok angistar neyd. Hann kom þar at sem nockurr egiptzkr madr. sa sem uerkstiori uar skipadr yfir hina ebresku.² slo nockurn³ af ebreskum monnum. Moyses litadiz um higat ok þigat. ok sem hann saa at ðngir menn uaru þar⁴ namunda. þa drap hann þinn egiptzka ok fal hann sidan i sandinum. Ok annan dag eptir sem hann geck uti. kom hann þar at sem .ii. ebreskir menn kifudu ok deilldu sin i milli. Hann taladi þa til þers sem þrætunni uolli⁵ ok uerr hafdi. Fyrir hueria sqk slær þu þinn náung. Hann svaradi. Huerr skipadi þik höfðingia edr domara yfir ockr. edr ætlaz þu sua mik at drepa sem þu drapt i giar⁶ hinn egiptzka mann. Moyses ottadiz þa ok svaradi sua. Huersu uard þetta opinbert ok alrømt mauna i milli. Pharao fretti uig þetta ok uilddi⁷ lata drepa Moysen.

[*Speculum hystoriale.*⁸ J þeima stad kastar Faustus einn uandr uillu-
madr þersum mandrápslesti i moti Moysi. sua sem honum mandrápinu þrigzlandi. Huerium er [hinn heilagi⁹ Augustinus suarar sua i annarri þeirri bok sem hann gerdi honum i gegn. at eptir þi ráði ok rettuise sem eylifu guds lögmáli til heyrir. uar þat senniliga audsynt ok opinbert. at Moyses hafdi fyrir þa sauk senniliga eigi aatt at drepa þann hinn egiptzka mann. þott hann uæri bædi udyggr ok aaleitinn. at hann hafdi þann tíma ecki orlof ne nockurs kyns ualld þar til þegit. huarki af gudi ser gefit ne af mannlígu kompanaskap ser skipat. Huadan af er hann segir sua i odrum stað. Rettligha megu þeir menn miok lastadir ok aaleitadir uerða. sem medr stiornlausum ufridarstormi utan skynsamliga tilskipan strida medr hardri hirtingu upp aa þa menn sem medr aungu laugmaali ero þeim lydskylldir. Eunn þo kann þat henda at þeir menn. sem andalígu kröptum uerða sidarr¹⁰ ual uidrtækiligir. fremia fyrst ok falla sua sem af nockurri forsögn i þa löstu. fyrir hueria er þat birtiz ok audsyniz. at þeir uerða kraptanna uerkum sidarr uel uidrkuemiligir. þann tíma sem þeir uerða medr guðlígu höfðordum þar til samdir ok plagadir. Sua sem klokir akrplogsmenn gera þann tíma sem þeir sea stor grös þo at unytsamlig¹¹ aa nockurri iðrðu fyrir ser uerða. þa sia þeir þat þegar ok fyrir segia. at þau eru huejtiss aauxti uidrkuemilig ok ual tilheyrilig. ef þau eru til þers

¹) Capitulum af flotta Moysi ok hans kvaanfangi. Exodus, B ²) mgl. B

³) einn, B ⁴) adrir tilf. B ⁵) vollde, B ⁶) giær, B ⁷) giarna tilf. B

⁸) [tilf. B ⁹) [heilaghr, B ¹⁰) ok tilf. B ¹¹) vnaðsamlegh, B

plagat ok plantat. A sömu-leid er ok. ef þeir sia þat tre flarri audrúmonnum i fiallskogum sem oleaster heitir. þa efaz þeir ecki i at þeir taka ofarr meirr þar af oleum. Fyrir þa grein heitir þat oleaster. at þat berr lik lauf aa sér utan uidara¹ ok oliua. Er þat eitt uplantat skogartre ok auuaxtarlaust til nockurrar mætrar ok mikillar dygdar af sealfu ser. enn ef þers kuistr er oliuotrenu samtengdr ok sua plantadr. þa skiptiz rotarinnar afl ok umuendiz til þilikrar dygdar sem sealfst treit hefir i ser. Vpp aa þann haatt uar þersi hugar ruglan ok uandlæti Moysi þa enn sua sem usamit² ok utemprat. af hueriu er hann hefndi sua meingerdar³ sins frænda aa hinum egyptzka manni. at hann geymdi eigi þar um rettar ok uidrkuemiligar ualldzins stillingar ok skipanir.⁴ enn þo tedi þetta hans uandlætisuerk ok fyrir bendi mikit freoleiks mark ok auuaxtar. Meðr saumu grein var sa grimmeleikr Pauli syndsamliqr. med huerium er hann ueitti edr gerdi sua mikinn ofrid guds kristni. at hann þottiz halda i þi sinar födurliqr skipanir ok setningar ok gudi heidr ok þionostu ueita. enn þo uar hann eigi þi sidr mikit freoleiks ok uandlætis mark. Þat sama uar ok meðr Petro. sua sem hann bra suerdi uiliandi ueria uárn herra a sealfs hans piningartima. þiat sealfr hann aasakadi Petrum fyrir þat er hann hio⁵ eyrat af einum sueini hans ufridar manna⁶ er Malchus het.

Höfdu allir þersir öruggliga uandlæti i þersum sinum uerkum. eptir þi sem Augustinus segir. enn þo eigi sua uitrligt sem hæfði ok fyrir þann skyld uidrkuemiligt. huert er fyrir heilags anda tilkuamu skipadiz sua sidar. ok samdz meðr þeim. at þat nægdiz þa sua med godu sem fyrri med daligu. þo at þeir þættiz eigi fyrir illu gera. Huaðan af er Moyses uar eptir þetta sama uerk sua skipadr höfdingi synagogo sem hinn heilagi Petrus eptir sitt uerk kristinnar höfdingi. Enn þo afsakaz Moyses miklu framarri fyrir þetta uerk er hann drap hinn egyptzka mann i glosa actibus⁷ apostolorum. einkannliga i ordum hins heilaga Stephani. sua sem hann taladi langt örindi ok sniallt fyrir Judum aa þi sama þingi sem hann uar sidan gryltr. ok sem hann hafdi getit þersa sama hans uerks. sagdi hann sua at [(hann) hugde at⁸ hans brædr mundi þat skilia sem sealfr hann skildi. at gud drottinn mundi þeim fyrir hans hand hialp ok heilsu gefa. Enn þeir undirstodu þat meðr ongu moti. Fyrir þenna uitqisburd syniz segir glosa⁹ at Moyses hafi ual megat af gudligri aamningu heyrta hafa. at hann skyldi þa þegar taka at hegna frænda sinna mein ok motgerdir aa hinum egyptzkum monnum.

1) saal. ogs. B 2) vansamit, B 3) saal. B; meingerdar, A 4) skipanar, B

5) setti, B 6) manne, B 7) yfer actus, B 8) [tilf. B 9) glosan, B

*Exodus.*¹ Enn fyrir þann skyld at hann uar her af² ropaðr uidr Pharaonem. þa flydi hann i brott fra konunginum ok for um eina eyd-
imörk i þa landzins haalfu sem heitir terra Madian. [Var þat land sua
kallat af syne Abrahe. huern er hann atti meðr hinne sidarrø konu
sinne Cethura.³ Segir Josephus. at i þersarri ferd þoldi hann hardla
karlmannliga mikinn sullt ok hardretti. þar til er hann kom fram til
eins brunnz ok settiz þar niðr. Sa formaðr sem þar uar⁴ het Raguel.
enn Jethro uar hans ættar kenningarnafn. Hann atti ser .vii. døtr. var
su þeirra daglig systla. at þær geymdu ok giættu hiarðar fedr sins.
þiat þat gerdi⁵ þann tima ekki sidr kuendi enn karlmenn. þær komu
til þers sama brunnz sem Moyses hafði fundit. ok sua sem þær ætladu
at uatna hiðrdinni ok þær höfdu aðr fyllt þær⁶ þroar sem þær skyldu
uatna i. þa komu þar⁷ annarra manna hiarðrekar ok bægðu⁸ þeim
ifra. þar til er Moyses for til med þeim ok hialpadi meyiunum ok
uatnadi ollum þeirra⁹ hiðrdum. Enn sem þær komu heim til fedr sins.
spurdi hann fyrir hueria sök er þær komu miklu skiotara heim aptr
enn uani þeirra uar til. þær suðrudu ok sögðu. at einn egiptzkr madr
hefði frelsat þær af hiardrekanna höndum ok ualldi. ok þat medr at
hann ios uatnit upp ok uatnadi saudunum.¹⁰ Fluttu þær allt hit bezta.
þidiandi þar med at hans uerdskyllan ok uelgerningr ueri uel ömb-
unaðr.¹¹ Raguel spurdi huar hann uæri. bad þær¹² kalla hann ok
bioda honum at eia. Ok sem Moyses kom þar ok hann hafði þar eigi
lengi dualiz. þa sör hann um at hann skyldi þar uidr hafaz. Gekk
hann sidan at eiga eina hans dottur. þa sem Sephora het. þau attu
ser .ii. syni. het hinn ellri Gersan edr Gersen. enn þat þyðiz sua sem
utlendzkr. fyrir þa grein at fadir hans gat hann i utlegð. annan kall-
adi hann Eleazar. enn þat er sua sem mins guds uidrhialp edr full-
ting. þiat gud mins fedr er minn hialpari sagdi Moyses. ok hann freals-
adi mik af Pharaonis ualldi. Gaf [maagr hans¹³ honum i ualld umseo
at ueita ok at geyma ollum hans hiðrdum ok kuikfe. þiat hann hafði
sua sem nær allir adrir utlendzkr menn i fyrndinni i þat eina uarit
driugum [allri sinni eigu.¹⁴

1) tilf. B 2) níok tilf. B 3) [tilf. B 4) fyrer tilf. B 5) giörðu, B 6) byrdur
eða tilf. B 7) at tilf. B 8) skyfðu, B 9) sauð ok tilf. B 10) sauðinum, B
11) ambunaðr, B 12) saal. B; hann, A 13) [saal. B; Moyses, A 14) [ollu
sinu fo ok eighn, B

Er guð vitraðiz Moyses i viðarrunni þeim er allr syndiz loga.¹

80. Longu sidarr andaðiz saa² Pharao. fyrir huerium er Moyses flydi ok ryndi af Egiptalandi. þiat þersi uar hinn .vii. fra þeim er þa rikti er Moyses uar fæddr. badum þeim til toldum sem næst komu til rikis eptir þenna sem nu uar fra sagt. Het hinn fyrsti af þeim .v. Amenophis at sinu eignarnafni. andadiz hann sua sem Moyses uar .vii. uetra. Enn sa het Horus sem næst honum rikti vm .xxx. ok .viii. aar. Eptir þann³ rikti Acentris .xii. aar. Achoris het saa sem eptir þann rikti um .viii.⁴ aar. Enn þersi het Centres sinu eignarnafni sem nu byreaz sagan af. hann rikti .xviii. aar. aa huers dögum er⁵ Moyses tok hertogadom medr guds skipan ok þeima tilgangi sem her fylgir.

*Exodus.*⁶ Þenna tima sem fra uar sagt syltu Jsraels synir saarlīga af sogdum aanaudaruerkum ok kolludu til guds akafliga. ok hann heyrandi þeirra [sarligu sut ok hörmuliga⁷ angistar neyd mintiz upp aa þat saattmals samband ok skilmaala. sem hann hafdi sterkliga stadfest ok samtakit med þeirra forfeðrum Abraham. Ysaach ok Jacob. Ok sua sem hann leit Jsraels lyð⁸ sinum milldum miskunnsemdar⁹ augum ok hann kendi þa. bar sua til at Moyses geymdi sauda mágs sins Raguels. Ok sem hann hellt fenadinum lengra fram i eydimörkina. þa kom hann til fiallz þers sem guði hefir iafnlīga sakir margra mikils háttar stormerkia einkannlīga eignat uerit ok Synai heitir. af hueriu er nockurr partr er kalladr Oreb. J þi fialli uaru agiætir hagar bædi kostigir ok yfiruættis loðnir. fyrir þa sök at hiardrekar þordu engan tima upp þangat at fara. annat huart fyrir þann skyllt at þat uar storlīga¹⁰ háált. ella fyrir þat at þat uar margra manna ætlan ok ordtæki. at þar uæri einkannlīga guds bygd ok nauera. Gud uitradiz honum þa i¹¹ einum uidarrunni. þeim sem hann saa at logadi. ok þo brann [eigi þi helldr¹² huarki blomstr hans [ne hann sealfr.¹³ Nu sem hann sá at runnrinn allr logadi ok brann eigi þi helldr. talaði hann medr sealfum ser. Ek skal fara ok sia þersa hina miklu syn. [fyrer hvern skyllt er runnrinn brann eighi. þar sem hann logar þo. Ok sem gud drottinn saa. at hann for at foruitnaz um þersa hina metu ok myklu syn.¹⁴ þa kalladi hann Moysen rett af¹⁵ midium runninum tucim sinnum rett medr

¹) Capitulum af þui er Moyses saa runninn. Speculum hystoriale, B

²) tilf. B ³) saal. B; þersi, A ⁴) .vii., B ⁵) nefadr tilf. B ⁶) tilf. B

⁷) [saal. ogs. B ⁸) meðr tilf. B ⁹) miskunnar, B ¹⁰) storleghans, B

¹¹) midium tilf. B ¹²) [mgl. B ¹³) [ok eigho sealfr hann, B ¹⁴) [tilf. B

¹⁵) saal. B; aa; A

sealFs hans nafni sua segiandi. Moyses Moyses. Hann suaradi. Ek er her. Gakk eigi hegat segir gud þa til hans. tak helldr af þer skoklæðin. fyrir þann skyld at sa stadr er heilög iorð. aa huerium er þu stendr. Ek er gud þins födur bædi Abrahams ok Ysaachs ok sua Jacobs. Moyses fal þa sealFs sins aasionu. fyrir þa sok at hann þordi eigi at sea i gegn gudi. Ok þo taladi gud enn til hans. Ek hefir seed þa kuðl ok neyð sem minn lydr þolir aa Egiptalandi. ok heyrtr hefir ek hans kall. fyrir þi stig¹ ek nidr þannueg. at ek frealsi hann i brott af höndum ok ualldi Egiptalandz manna. ok ek leidi hann ut af þi landi til þers hins goda ok ruma landz sem bædi flytr ok nægiz medr miolk ok hunangi. til þeirra stada sem þersar þioðir hafa aðr ok hallda² af sinum fedrum ok forellrismonnum. Chananeus ok Etheus. Amorreus ok Ferezeus. Eueus. Jebuseus ok Gergeseus. Kallz³ ok aaheit Jsraels suna⁴ kom til min. hefir ek ok seed þeirra kuol ok angistar neyð. medr huerri er þeir eru af hinum egiptzkum þröngdir ok þrælkadir. Vil ek af þi senda þik til Pharaonem þers eyrindiss. at þu leidir minn lyd ut af Egiptalandi.

Moyses svaradi þa. Huat manna er ek til þers at ek fari þangat þiliks eyrindis. at ek leidi Jsraels lyd ut af Egiptalandi. Ek man medr þer uera sagdi gud. ok þat skalltu fyrir skyrt ok skiluist mark hafa at ek sendir þik. at þu munt a þersu fialli þann tima fornfæra sem þu hefir minn lyd leyst ok utleidt af Egiptalandi. Moyses [sagdi þa⁵ sua. Ek man fara til Jsraels sona ok tala sua til þeirra. Gud fedra yðarra sendi mik til yduar hingat. Enn hueriu skal ek⁶ suara. ef⁷ þeir spyrja⁸ mik huert nafn hans er. Gud drottinn taladi þa til hans. Ek er saa sem ek er. Sem hann segdi sua. Ek kallaz saa sem ek er. Ok sua skalltu til þeirra tala. Sa hinn sami [sem er sendi mik⁹ hingat til ydar. [herra guð fedra yðarra. guð Abrahams. guð Ysaachs ok gud Jacobs sendi mik til yðar.¹⁰ Þetta er mitt eylist minniligt¹¹ nafn. þiat þersir minir uattar manu eylistiga lifa. Josephus segir. at þat sialfs sins nafn tedi gud her Moysi. sem alldrigi¹² fyrri hafdi nockurr lifandi¹³ madr heyrtr ok mer er neppiliga lofat at nefna segir hann. Far ok kalla medr þer alla hina fremztu menn af Jsraels folki. sagdi gud til Moysen. ok seg þeim. at ek uitradiz þer. ok ek hefir þik til þers higat sent. at ek¹⁴ frealsa þa. munu þeir þa¹⁵ heyra þat er þu talar. Gakk sidan inn fyrir konunginn. ok þeir medr þer. ok tala sua til hans. Herra gud

1) steigh, B 2) sem sua heita tilf. B 3) kall, B 4) tilf. B 5) [suarade þa ok sagðe, B 6) til tilf. B 7) sua berr til at tilf. B 8) spyrri, B 9) [saal. B; er sem mik sendi, A 10) [tilf. B 11) ok ðvinlegt tilf. B 12) alldreighen, B 13) veralldar, B 14) mgl. B 15) giarna tilf. B

ebreskra manna kalladi oss, at uer farim .i.iii. daga ueg um eydimörk. til þers at uer fornfærim þar gudi uarum. Enn ek ueit þat fyrir, at Egiptalandz konungr gefr ydr ecki brottferdar orlof utan fyrir nockura sterka ok harda hand. man ek mina hand framm retta ok sla Egiptaland medr ollum þeim minum undrum ok dasamligum lutum. sem ek man milli þeirra gera. Eptir þat fyllt ok frammkomit mun hann ydr liduga gera. man ek þa ok ydru folki mikla uinsæld ok giptu gefa fyrir hinum egiptzkum.¹ Eigi skulu þer ok medr ollu lausir ok lett-buntr edr sua sem fatækir brott fara. þann tima sem þer gangit ut af Egiptalandi. helldr skulu þer sua ræna Egiptum at huerr² sem ein yd(u)r kona skal bidia sina uinkonu ok nagrönnu lea³ ser gullkerin ok silfrkerin. klædin ok aull⁴ sin dyruztu clenodia. leggit þat allt iafnsaman upp á dætr ydrar ok syni. ok latit þau brott bera medr ydr.

Moyses svaradi.⁵ Ekki munu þeir trua mer.⁶ ok eigi manu⁷ þeir heyra mik uilia. helldr manu þeir segia. at ekki hafi gud mer uitraz. Hvat er þat er þu helldr aa sagdi gud. þat er einn uaundr sagði Moyses. Kasta honum nidr aa iordina sagdi gud. Hann kastadi nidr uendinum. ok þegar i stad uard hann at einum höggormi. sua at Moyses ottadiz ok uilldi flyia. Gud talaði þa til hans. bad hann retta framm höndina ok gripa hoggormsins spord. Hann gerdi sem gud baud honum. greip hann um spordinn. ok þegar sem hann hellt þar.⁸ uard hann at uendi. þetta sama takn matt⁹ þu til þers gera sagdi guð. at þeir trui þer um þat. at gud hafi uitraz þer. Ok enn sagdi guð sua. Legg haund þina¹⁰ i sealfs þins faðm. Ok þegar i stað sem hann hafdi þetta¹¹ gert. þa uard hon likþrá full ok sua alhuit þar af sem aa snio sæi. Tak aprt höndina sagdi gud annan tima. Ok þegar sem hann lgerdi þat.¹² þa uar hun alheil¹³ sem annarr hans likami. Hafa þeir eigi uiliat trua þer af þinu tali fyrir hit fyrra¹⁴ taknit sagdi guð. þa ma at þeir trui fyrir hit sidarra. Enn ef þeir uilia eigi fyrir þersi bæði takn trua þer ok heyra þina fortölu. þa aus upp¹⁵ uatnit or Nil. ok hell þi nidr aa þurra iðrdina fyrir þa. ok skal allt þat uatn at blodi uerda. sem þu hefir ór aanni ausit. Moyses svaradi þa. Ek bidr mfn herra at þu sendir nockurn annan. þiat ek er ekki maalsniallr madr. fra þi er þu taladir þegar i giar ok hinn fyrra dag til þins þeonostu-manz. hefir ek bæði stirda ok seintalada tungu til nockurs frammburdar. Gud taladi þa til hans. Huerr gerdi [mannzins munn.¹⁶ edr huerr skap-

¹) monnum tilf. B ²) saal, ogs. B ³) leaa, B ⁴) önnur, B ⁵) þaa enn tilf. B
⁶) sagðe hann tilf. B ⁷) saal. B; muna, A ⁸) þa tilf. B ⁹) mant, B
¹⁰) vpp tilf. B ¹¹) þat, B ¹²) [hafde þat gert, B ¹³) rett tilf. B
¹⁴) fyrsta, B ¹⁵) aar tilf. B ¹⁶) [manddoomin, B

adi mallausan mann ok daufan. ok þar med¹ seanda mann ok blindan. huart gerda ek þa edr eigi. Far nu af þi. fyrir þann skylld at ek man uera þer munnr ok mælandi tunga. huat er þu skallt tala. Hann svaradi. Ek bidr minn herra. at þu sendir þann sem þu ællaz at senda. Gudi mislikadi þa nõckut sua vid Moysen. ok sagdi sua. Þat ueit ek.² at brodir þinn Aaron kominn af ætt Leui er ual snialltaladr madr. see hann man ganga ut aa ueginn i moti þer. ok sem hann seer þik.³ man hann glediaz i⁴ sialfs sins hiarta. Lat hann heyra ðll þau⁵ ord. sem ek hefir til þin talat. ok té honum inhuirduliga allt ockat tal. man ek bæði uera til frammburdar i þinum munni ok hans. man ek syna yckr huat er þit skulut gera ok frammfara. Hann skal tala ok uera sua sem mælandi munnr af þinni haalfu fyrir folkinu. enn þu skallt fyrir honum uera i ollum þeim lutum sem gudi til heyra. Vönd þenna skalltu ok bera [meðr þinne hende.⁶ med huerium er þu mant mörg stortakn gera.

Eptir þat for Moyses nidr af fiallinu ok heim til mags sins. ok taladi sua til hans. J brott man ek hedan fara ok heim astr⁷ til frænda minna aa Egiptaland ok uita at þeir lifi enn. Mágr hans svaradi ok bað hann i fridi fara huert⁸ sem hann uilldi. Ok sem honum dualdiz enn um nockura stund i Madian. þa taladi gud til hans. Far aptr fyrir þann skylld aa Egiptaland. at þeir eru nu andadir sem eptir [þinu lifsblodi leitadu.⁹ sua sem uar fyrr nefndr Pharao ok hans sambandz-menn.

Fra ferð Moysi ok fra Sephoro.¹⁰

81. Moyses tok husfru sina Sephoram ok syni sína .ii. utanguds bodskap. setti þau aa asna ok uendi [sinum ueg til Egiptalandz.¹¹ hafandi guðs uönd ser i hendi. Taladi gud þa enn til hans sua sem hann uar i ueginum. Far aptr til þers at þu gorir ðll þau takn ok tilsyni fyrir Pharaone. sem ek hefir i þina hand skipat ok sett. Hans hiarta man ek hardna lata. sua at hann man eigi lidugan uilia gera ok upp gefa minn lyd. Enn sua sem Moyses kom i þann stad sem farandi menn uaru uanir um at buaz ok hann ætladi snæda fara. þa kom guds engill meðr brugðnu suerdi honum i mot. sua sem buinn til at drepa hann. fyrir þa soq at hann slutti konu sina ok syni moti guds uilia

¹) bæði tilf. B ²) tilf. B ³) þa tilf. B ⁴) vm, B ⁵) saal. B; þin, A ⁶) [tilf. B ⁷) tilf. B ⁸) sua, B ⁹) [leitadu þinu lifsblodi, B ¹⁰) Fra þui er Moyses snere astr a Egiptaland. Exodus, B ¹¹) [siðan vegh sinum astr aa Egiptaland, B

medr sér. hvar af er honum matti leiða mikit hindr ok tálman. ella fyrir þat er¹ hann flutti annan sun sinn uskirdan medr ser. En adr hafdi hann annan letthlegha² skirdan³ skurdarskirninni. Þiat eigi er þeim truanda. sem annan sueininn segia eptir hafa uerit medr mági hans. þar sem fyrr uar sua sagt. at hann flytti medr ser .ii. sina syni. Fyrr nefnd husfru hans Sephora bra uid skiott.⁴ sem hon sa at engillinn gtladiz fyrir þenna skyllt at drepa bonda hennar Moysen. ok tok einn hardla huassan stein. meðr huerium er hun af sneid hinn fremzta part getnadarlim sins sonar. eptir þi sem i skurdarskirninni uar skipat. þiat Moyses uar sua þrðngðr af englinum at hann matti þat eigi gera. Huadan af er hun reiddiz gripandi sueinsins fætr ella engilsins. ok taladi sua til sins bonda. Huart er⁵ þu mer bloda brudgumi edr eigi. [*scolastica hystoria*.⁶ Sem hun segði sua. huart skylltumz ek af þinum hiuskap til þers at gera sua mikinn glæp at hella ut mins sunar blodi. Medr ebreskum monnum er sua skrifat. at Sephora tok fætr Moysi. ok taladi til hans þilikum ordum. Mitt blod helltiz ut i mins sunar blodi. til þers at mykia ok stödua engilinn. er þer ognadi dráp ok dauda. Eptir þat gaf engillinn Moysen lausan ok lidugan. Sephora for ok heim aptr til fedr sins med sun sinn. Sua segia nockurir menn. at af þessarri gord Sephore hofz⁷ sa uani at snida medr steinknifi⁸ i skurdarskirninni. Enn sumir segia at sa uani hofz af þi. at hertogi Josue gerdi sua uid folkit i Galgalis.⁹ sem i sealfs hans sogu man heyrar mega.

Frá þeim bræðrum Moyses ok Aaron ok af Pharao konungi.¹⁰

82. Moyses for nu einn saman þann sama ueg sem til Egiptalandz laa. ok hafdi uðndinn i hendi ser. Gud uitradiz þa brædr hans Aaron ok bad hann framm i eydimörkina fara. þa sem liggir nærri fiallinu Synay. Hann gørdi sem honum uar bodit. ok mætti þar uid fiallit brødr sinum Moysi ok minntiz medr hann. Sagdi Moyses honum þa aull þau takn¹¹ ok tal sem gud hafdi honum teed ok boðit. foru þeir þa baðir samt ok kalladu til sin alla framazta¹² menn [ok skilrikazta¹³ ok hina ellztu af Jsraels folki. Taladi Aaron þa ok teedi þeim oll þau ord sem gud hafdi talat medr Moysen. gorandi þar meðr

¹) at, B ²) saal. B; leyniliga, A ³) skirt, B ⁴) sua tilf. B. ⁵) ert, B ⁶) [tilf. B ⁷) hæftz, B ⁸) steinknifum, B ⁹) ephir þui tilf. B ¹⁰) Fra fundi þeirra brædra Moysi ok Aaron. ok þui er (þeir) gengu fyrsta tima fyrir Pharaonem. Exodus, B ¹¹) þa tilf. B ¹²) fremztu, B ¹³) [mgl. B

stortákn sua at þeir sá upp aa ok fyrir þa sauk trudu þeir þeim bræðrum þa þegar i stad at þeir héyrdu at gúð drottinn mundi þu vitiat¹ hafa Jsraels sona [ok litit hafa þeirra² kuql ok neyd. Luttu þeir litillátliga dyrkandi gúð.

Eptir þat gengu þeir Moyses ok Aaron framm fyrir Pharaonem ok toludu sua til hans. Þersi bod ok ðrindi sendi þer gúð drottinn Jsraels folks. Gef ok ger lidugan lyd minn. at hann fornfæri mer i eydimörk. Hann svaradi. Huat herra er hann³ þers at ek lyði sua mikit upp aa hans tal. at ek gefa lidugan Jsraels lyd. Ekki kennir ek þann herra. man ek fyrir þann skyllð ekki Jsraels folk upp gefa. Þeir taladu þa enn. Ebreskra manna gúð kalladi oss. at uer færím .iiii. daga leid⁴ þers ðrindis i eydimörk. at uer offrim þar ok fornfærim gúði drottni uarum. at eigi komi nockut hættligt sverd edr daligt drep⁵ yfir oss. [*scolastica hystoria.*⁶ Eigi bidr nokkurn gagnstadleik edr tuifalldleik⁷ i þersum þeirra ordum. at þeir nefndu⁸ .iii. daga til þersarrar ferdar. at folkit mundi þaleidis liettliga ut hafa uerit leidit⁹ af Egipto. ef Pharao hefði þeim gott orlof gefit. þo at þat vyrdi nu langr uegr hia þi sem heyráz man mega. Her [minnti Moyses konunginn¹⁰ upp a þa lidueitzlu ok uelgerning sem hann ueitti Egiptalandz monnum. þann tima sem þeir uaru þróngdir ok bardir af Blalendingum. eptir sögn Josephi. ok bad hann aa minnaz aull þau haskasamlig uerk ok erfði sem hann hafdi fyrir þeirra skyllð þolat. let þat fylgia. at hann hefði eigi imakliga ombun ok erfidisaun af þeim tekit fyrir sina uerðskyllðan. ok þar medr sagdi hann þa luti sem teduz i siallinu Synay. Her i mot gaf konungrinn honum ok gallt spott ok skalkheid. kallandi hann sinn ræddan ok flóttagiarnan þræl. segiandi hann nu fyrir styrialldar sakir ok ufridar apr hafa horfit. Hann taladi sua til beggia þeirra. Fyrir hueria skyllð kallzadut þit Moyses ok Aaron folkit fra uerkum sinum ok orku. farit apr. kalla ek raad til orku yduarrar ok byrða. Sidan taladi hann til sealfs sins þionostumanna. Sialfir þer söð. at þersi lydr geriz driugum landz herr. ok at þat folk uex æ ok síðlgaz. huersu miklu meirr ok framarri man þat síolgaz at þi. ef uer gefum þeim nockura huilld af erfidisuerkum.

Aa þann sama dag let Pharao kalla ser uerkstiora. þa sem yfir hina ebresku uaru skipadir. ok taladi sua til þeirra. Nu skulut þer engan tima þeim sádir gofa til þers¹¹ hedan ifra. at þeir mali þær ok ellte¹² þar med tiglít. eigi ok til þers at þeir steiki tiglít þar med.

¹) saal. B; uitat, A ²) [tilf. B ³) þat, B ⁴) vegh, B ⁵) saal. B; dráp, A

⁶) [tilf. B ⁷) fyrir þa grein tilf. B ⁸) saal. B; mundi, A ⁹) tilf. B

¹⁰) [saal. B; mintiz Moyses, A ¹¹) tilf. B ¹²) saal. B; elldi, A

Fari þeir helldr sealfir ok leiti ser þar¹ at sáðum ok elldiudarstikum edr sprekum. sem þeir kunnu² finna ok fáá. ok geymit þo þers innuirduliga. at þeir skulu iafnmart griot gera dagliga sem fyrr hafa þeir gert. ok i engu uætta minka þeirra orku ok erfidi. þeir eru allz of frealsir ok sealfradir. ok fyrir þi beidaz þeir i brott. ok sagdi sua. [Fðrum ok fornfærum³ gudi uarum. Nu skulu þer enn allt framarri þrysta þeim ok þröngua med erfidissuerkum⁴ enn fyrri⁵ hefir uerit. ok uita ef þeir kunni sik. þa giðrr meirr. ok lydi eigi upp aa nokkurar lygifortödur. þeir foru til fundar uidr hina ebresku flytiandi þeim allan þenna konungsins bodskap. ok sögdu sua. Farit ok samnit ydr⁶ þar sáðum ok elldiudarstikum. sem þer kunnit þau at faa. ok hugsit ydr sua um. at ekki uætta skal þo af leggiáz ydru uerki ok erfidi.

Her segir af aanauð ebreskra manna þar til er guð villdi frelsa þa.⁷

83. Hinir ebresku [dreifduz þa⁸ ok rakuz driugum um allt Egiptaland at leita ser at sáðum. uaru þeir sua kvaldir bædi nætr ok daga. at þeir sömnudu um nærtnar saadum enn um dagana gerdu þeir tigl-griotit. þar med gengu uerkstiorarnir hinir egiptzku fastafari med freku at þeim ok sögdu sua. Fyllit dagliga sua framt allt ydart uerk ok orku. sem þa er ydr uaru sadir gefnar. þar medr uaru hinir ebresku uerksins formenn iafnliga bardir ok driugum lamdir af hinum egiptzkum uerkstiorum. huerir er sua töludu til þeirra. Fyrir huern skyllid fylli þer eigi þat matér⁹ i tiglgerdinni huarki i giar¹⁰ ne i dag. sem ydr hefir sett uerit. Formenn Jsraels folks gengu þa fyrir Pharaonem ok sögdu sua. Fyrir hueria grein gerir þu sua rangliga uid oss þræla þina ok þionostumenn. ver kunnum nu eigi sadir at fáá edr adra naudsynliga luti til uarrar gerdar. ok þo skulum uer fylla hina fyrri tolu ok matér¹¹ i sialfri gerdinni. Se nu at uær þionostumenn þinir erum lamdir. ok urettliga er gort uid þenna lyd. Hann svaradi. þer erut systlulausir ok allz of frealsir. fyrir þa sauk beidiz þer a¹² brott ok at fornfæra gudi ydrum. Farit brótt ok uinnit ok erfidit. Engar saadir skulu ydr gefaz. ok þo skulu þer hina fyrri tiglgerdarinnar matéér¹³ ok tolu fylla ok fullgera. Ok þegar sem þeir gengu ut af konungsins hall. mættu þeir þeim Moysi ok Aaron. ok töludu sua til þeirra.

¹) tilf. B ²) þat tilf. B ³) [farim ok for(n)ferim, B ⁴) erfidsverkunum, B ⁵) fyrr, B ⁶) saman tilf. B ⁷) Af ebreskra manna kuol ok anauð, B ⁸) [dreifðu þa ser, B ⁹) maater, B ¹⁰) i giær, B ¹¹) maather, B ¹²) i, B ¹³) maater, B

Sei nu gud ykkra¹ gerd i gegn oss ok hegni. Þiat sua leidiliga hafi þit oss gort i ykkru² tali ok fula uid Pharaonem ok alla hans menn. sem þit hafit honum suerd gefit at halshoggua oss medr.

Moyses sneriz þa til guds ok sagdi sua. Fyrir hui lætr þu lyd þenna kueliar drottinn minn. edr fyrir hueria sök sendir þu mik hegat. Fra þeim tíma sem ek gekk fyrir Pharaonem ok ek taladi nockut af þinu nafni. þa kuelr hann ok pinir³ enn framarri þitt folk. þi sidr frealsadir þu þat. Gud taladi þa enn til Moysen. Þu mant nu skiotligha siá. huat er ek man gera ok framm fara vid Pharaonem. fyrir þann skyld at hann man eigi lydinn utan fyrir sterka⁴ hand lidugan gefa ok af sinu landi ut láta fara. Ok enn sagdi hann sua. Ek er saa sami drottinn. sem uitraðiz Abraham. Ysaach ok Jacob. ok þa tiada⁵ ek þeim eigi mitt nafn Adonay. þat er sua sem ualld ok sterkleiki.⁶ Enn þo stadfesta ek⁷ mitt sáttmál med þeim. at ek skyllda þeirra utlegdarland. sua sem Chanaanland er. þeim gefa. Ek hefir nu heyrtr Jsraels suna sorg ok sut af þi at egiptzkir menn þröngua [ok þrælka þa.⁸ ok af þi at ek endrinniz nu mins sáttmáls ok fyrr sagdz skilmaala. þa seg Jsraels sunum. at ek gud drottinn man leida þa ut af myrkuastofu egiptzkra manna medr haleitum armlegg ok hardri hand ok sterkum áfallzdomum. man ek þa leysa⁹ ok frealsa af þeirra þrældomi. þar med man ek þa minn lyd gera. ok þeirra gud man ek þar¹⁰ uera. Huadan¹¹ af manut þer allir samt uita ok uisir af uerda. at ek er sa gud drottinn sem þa frealsadi ok utleiddi af Egiptalandz manna fanghelsi. ok at ek leidir þa sua framt inn aa fyrr nefnt fyrirheitit land. yfir huert er ek hóf mina hand til þers at gefa þat Abraham Ysaach oc Jacob ok sealfum ydr til eignar. sem ek er gud drottinn.

Moyses for ok flutti Jsraels folki alla þersa luti. enn þeir gafu engan gaum at hans ordum þersum¹² sakir sinnar angistar ok erfidisneydar. Gud taladi þa enn til Moysen. Gakk fyrir Pharaonem Egiptalandz konung. ok bid hann gefa Jsraels sonum frealsan gang ok lidugan ut af landinu. Moyses svaradi sua. Ysraels synir uilia nu ekki heyra mik. huat man Pharao at þi uilia mik heyra. einkannliga þar sem ek hefir ekki ual reinar uarrar edr ual fallnar til frammburdar. Gud taladi þa enn til þeirra bröðra Moysen ok Aaron. gefandi þeim badum þann bodskap til [Pharaonis Egiptalandz konungs.¹³ at þeir skylldu alla Jsraels sunu ut leida af Egiptalandi. [*scolastica hystoria*.¹⁴

1) saal. B; ydra, A 2) saal. B; ydru, A 3) pinar, B 4) ok harða tilf. B 5) teede, B 6) sterkleik, B 7) sua tilf. B 8) [þeim ok þrelka, B 9) saal. B; utleida, A 10) ω, B 11) þadan, B 12) mgl. B 13) [Egiptalandz konungs Pharaonem, B 14) [tilf. B

Her telr Exódus ok téér nokkura [þa af þrimir¹ æltum Jsraels. Rubens Simeonis ok Leui. sem höfðingjar ok formenn uaru fyrir sinum hiiuuh ok husum. enn oss nægiz at' segia her at eins af æltmönnum Leui. födurfedr Moysi. Leui atti ser .iii. syni. het einn Gersan.² annarr Gaad. hinn þridi Merari. Af þeirra nofnum greinduz³ sidan nöfn þersa⁴ kuenna sem fra Leui uaru komnar.⁵ sua sem Gersonyte. Chaatyte. Meratyte. Synir Gaads uaru þeir Amram ok Jsuar. Synir Amrams [ok Jocabeths⁶ uaru þeir Aaron ok Moyses enn Maria dottir. sem fyrr uar sagt. Enn sun Ysuars uar Chore. ok uaru þeir Moyses ok Chore sua bröðra synir. huers Chore er enn uerðr sidarr getit i sögunni. Aaron atti þa konu sem Elisabeth het. dottur Aminadab ok systur Naason. þau. attu .iiii. syni þa sem her séé nefndir. het einn Nadabeth. annarr Abiu. .iiidi. Eleazar. ok hinn .iiidi. Jthamar. Eleazar Aarons son gekk at eiga eina af Phanuels dætrum. ok gat meðr henni þann son sem Phinees het ok enn uerdr getit sidarr at godu.

Fra tilskipan guðs ok fyrirsogn við þa bræðr Moyses ok Aaron.⁷

84. Eptir þat sem nu uar um rid fra sagt. taladi gud til Moysen. Tala sua framt uid Pharaonem [Egiptalandz konung⁸ alla þa luti sem ek hefir þer til talat. sem ek er⁹ gud drottinn. Hann svaradi. Huersu man Pharao mik uilia heyra. þar sem ek hefir ekki ual skirar uarrar.¹⁰ Gud taladi þa enn¹¹ til Moysen. Hird eigi þu at ottaz. fyrir þann skyllid at ek skipar¹² þik sua uolldugan yfir sealfan hann ok allt hans land til at gera stortakn ok iartegnir. sem þu seer hans yfirmadr.¹³ Aaron skal þinn forsprakari ok mælandi munnr uera. enn þu skallt honum alla þa luti til tala ok tea sem ek byd þer. hann skal framm bera minn bodskap fyrir Pharaonem. at hann gefi Jsraels sonum gott orlof ok frealsan gang ut af Egipto. Enn hans hiarta man hardna. man ek þa fiolga minar iarteinir ok stortakn aa Egiptalandi. ok [þo man hann eighi heyra yðr. Mina harda hand man ek¹⁴ senda yfir allt Egiptaland. leidandi allan minn lyd ok Jsraels her meðr mikils háttar dæmum¹⁵ ok stormerkium hedan i brott. Manu egiptzkir menn þa uita ok¹⁶ uarir uerda. at ek er saa gud drottinn sem mina hönd hefir framm

1) [saal. B; af þeim, A 2) Gerson, B 3) saal. B; greiniz, A 4) þeirra, B 5) ok kyniadar, B 6) [tilf. B 7) Fra þui er vunderner vvrdu af(!) oitrorrum. exodus. Capitulum, B 8) [tilf. B 9) sennilegha tilf. B 10) varrer, B 11) sua, B 12) skipa, B 13) guð, B 14) [saal. B; þa man ek mina harda hand, A 15) domum, B 16) uissulegha tilf. B

rett yfir allt Egiptaland. ok alla Jsraels sonu sua milli sealfra þeirra ut leiðt. at sealfir þeir hafa hia uerit ok seed upp aa. Moyses ok Aaron gerðu alla luti eptir þi sem gud baud¹ þeim. ok fór þat allt frammi sem hann hafdi fyrir sagt. Var Moyses þa attræðr at áaratali enn Aaron .iii. uetrum ellri. er þeir sluttu þenna guds bodskap ok fram baru fyrir konunginn Pharaonem. Hann sat² i þeirri Egiptalandz hofudborgh³ sem Thanes heitir. Enn fyrir þi heitir hun sua. at hana smidadu risar i fyrstunni. eptir þi sem Ysidorus segir. ok kallaðu⁴ af sealfra sinna nafni Thanes. þi at þeir uaru þa af sinum þiodum kalladir Thitanes. Ok enn taladi Gud medr Moysen ok Aarón. Þann tima sem hann biðr ykkir syna taknin. þa skalltu Moyses tala til Aarons brodur þins ok bidia hann taka uðnd sinn ok kasta honum framm fyrir Pharaonem. man hann þa snuaz i eitrorms liki.⁵

Þeir bróðr gengu fyrir Pharaonem. sem gud hafdi þeim bodit. Tok Aaron uðndinn. ok þegar leid sem hann kastadi honum framm fyrir konunginn ok hans þionostumenn. þa uerdr hann at eitrormi. Enn sem Pharao saa undr þetta. let hann kalla ser spekinga sina ok galldrarmenn. Toku þeir sér eigi sidr uðndu. ok sem þeir komu fyrir konunginn. þa kuadu þeir ok sogdu yfir þeim egiptzkan galldr. ok þa medr adra þa leynilegha⁶ fiolkyngi sem þeir kunnu. Kóstudu sidan allir fram huerr sinum uendi. snoruz þeir allir eigi sidr i eitrorma myndir. Enn þo uann sá sem Aaron heyrði til sua yfir hina. at hann sualg ok gleypti alla þa. Commestor segir. at galldrarmenninir gordu dárasmaliga⁷ ginning ok seonhuerfing þeirra manna augum. sem þar saa vpp aa. Aaron tok sidan ormsins spord. ok uar⁸ hann þa uðndr sem adr. Hiarta Pharaonis hardnadi at eins uid þersa syn. ok fyrir þi uilldi hann ekki heyra þa.

Her segir af fyrsta Egiptalandz vndre.⁹

85. Eptir þat taladi gud enn til Moysen. Af þi at hiarta Pharaonis hardnar at eins ok þyngiz. ok hann uill eigi lyðinn gera lidugan. þa gakk til hans at morni. sua sem hann gengr til uatz. ok statt rett aa aarbakkanum i gegn honum. sua sem hann gengr ut af sinni hall. hafandi þann sama uðnd sem at orminum uard þer i hendi. ok tala sua til hans. Herra gud ebreskra manna bad mik bera þer hans ord¹⁰ sua segiandi. Gðr lidugan ok gef upp minn lyd. at hann

¹) hafðo bodit, B ²) þa tilf. B ³) saal. B; haalfu, A ⁴) hana tilf. B
⁵) mynd, B ⁶) saal. B; luti ok, A ⁷) osannlegha, B ⁸) varð, B
⁹) Capitulum af Egiptalandz vndrum ok afellum, B ¹⁰) boð, B

fornfæri mer i eydimorkinni. sem ek hefir bodit. ok þo hefir þu enn eigi uiliat heyra her¹ til. Fyrir þessa þina tilskyldan segir sua gud sialfr. Af þersu mant þu fyrir uist uita mega. at ek er gud drottinn. at ek mun aarinnar uatn sua sla medr þersum uendi. sem ek hefir nu i hendi mer. at þat man allt at blodi uerda. Vötnin aull manu sua rotna ok ulldna. at allir þeir fiskar sem i aanni bidr manu deyia. ok allir þeir egiptzkir menn sem af aarinnar uatni drekka munu pinaz ok kuelliaz saarliga. Her medr skalltu segia brödr þinum Aaroni. taladi gud til Moysen. at hann tæki sinn uönd ok retti hann framm yfir Egiptalandz. uötn medr sinni hand bæði yfir aar ok bekki. yfir allar tiarnir ok stöduuötn. til þers at þau uerdi oll at blodi ok alldri bidi þat uatn til i allri Egipto. huarki uti ne inni. huart sem helldr er i trekerum. bordkerum edr steinkerum. at eigi uerdi allt at blodi bædi at sea ok bergia þi.

Badir þeir brödr Moyses ok Aaron gordu sem gud [baud þeim.² Foru þeir um morgininn eptir aa konungsins fund Pharaonis. ok gengu fyrir hann aa árstrondinni. sua sem gud hafdi þeim³ fyrir sagt. Þeir baru honum guds ord ok erindi. ok eptir þat hof Aaron upp uöndinn. medr huerium er hann laust⁴ áarinnar uatn. sua at konungrinn saa upp aa ok hans menn. ok þegar i stad uard uatnit allt at blodi. ok allir þeir fiskar do sem i henni uaru. Þar med rotnadi hon öll ok ulldnadi. sua at Egiptar mattu huergi drekka hennar uatn. Ok eigi at eins hennar uatn. utan oll uötn i Egipto uurdu at blodi einu. eigi sidr at sapor⁵ enn at syn ok lit. utan i þeirri landzins haalfu sem Gersen heitir. hueria er ebreskir menn bygdu mest. þa breyttiz þar ekki uatn ne uard at blodi. Ok ekki af aullum þeim .x. storslödgum ok aafellum kom þar. fyrir [þeirra skyllid hinna⁶ ebresku. sem gud lét fyrir ofbelldi Pharaonis ok illzkuþra⁷ aa leggiaz annars staðar allt Egiptaland. Af huerium er þetta er hit fyrsta sem nu uar⁸ fra sagt. Ok þo segir Josephus. at ebreskum monnum uar allt uatn aarinnar eigi at sidr sætt ok uel dreckanda. huar er þeir uilldu. þetta sama undr sem nu uar fra sagt synduz þeir galldramennirnir Jamnes⁹ ok Mambres ok¹⁰ gödra medr sinum gaulldrum ok fiolkyngi. Konungsins hiarta harðnaði at eins.¹¹ ok medr öngu moti uilldi hann heyra þa.¹² helldr snöri hann medr stygð i brott ok gekk heim til sealfs sins herbergiss. Egiptzkir menn grofu umuergis aana Nil ok gerdu ser sua nyia brunna. Segia þat ok nockurir menn. at þeir bæri uatnit allt af nefndri landz-

1) heghat, B 2) [hafðe bodit, B 3) mgl. B 4) niðr a tilf. B 5) saal. B; sapio, A 6) [saal. B; þann skyllid fyrir hina, A 7) saal. B; illzku þeirra, A 8) er, B 9) Amnes, B 10) tilf. B 11) enn tilf. B 12) Moysen tilf. B

ins haalfu Gersen ser til drykkjar ok annarrar nytsemdar. Var þetta undr ok aafelli ok uannz um .vii. daga samsleytt. at oll aain ok Egiptalandz uðtn uaru þeim þalæidis unyt. Af þessu slagi segir Josephus at Pharao efaðiz nockut sua ok óttadiz ok gaf hinum ebreskum brotferðar orlof um eina stund. Enn þegar sem þat geck af honum. þa uendi hann ok aprt kastadi þeim sinum orskurdi¹ ok orlofi.

Annat Egiptalandz vndr.² Gud taladi þa enn uid Moysen ok sagdi sua. [Gakk inn fyrir Pharaonem ok segh honum sua.³ at ek gud drottinn bydr honum enn sem fyrr. at hann gefi minn lyd lidugan. at hann fornfæri mer. Enn ef hann uill þat eigi. þa man ek sla aull hans herud ok landamæri med fulum froskum. skál aain aull Nil⁴ uella ok fyllaz af froskunum. þadan skulu þeir skriða⁵ inn i sealfs hans hall ok heimollig herbergi. J hans suefnhus ok eigi sidr upp i sealfs hans sæng. þar med i hus ok herbergi hans heimolligra þeonostumanna. upp aa sealfan hann eigi sidr ok aa hans menn. aa sealfs hans mat ok allt annat þat sem aa bidr [hans landi⁶ skulu froskar þersir fara. Seg sua⁷ brøðr þinum Aaron. at hann retti sina hand framm yfir aar ok ðnnur uðtn [beði sliotandi bekki ok stoðuðtn.⁸ ok lat sua froskana framm leidaz yfir allt Egiptaland. Eptir [þersi ord⁹ almattigs guds gengu þeir Moyses ok Aaron enn¹⁰ fyrir Pharaonem. segiandi honum guðs ord þau sem hann hafdi þeim bodit framm at bera. Enn meðr þi at hann uilldi ekki trua [þeim edr þeirra fortölum.¹¹ þa laust Aaron uendinum¹² nidr aa Nil ok ðnnur Egiptalandz uðtn. Komu þar þegar framm i mot af uðtnunum sua mikill umáttiss froskafoldi. at þeir huldu driugum allt Egiptaland. þat fylgdi þar meðr. at margir af þeim farandi heimolliga inn i hus manna ok herbergi funduz sumir i sængum. enn sumir i mat edr drykk. Varu þeir ok nockurir er skiotliga do. þegar þeir komu upp or uatninu. funadu þeirra hræ ok ulldnadu.¹³ sua at þar af uard storliga¹⁴ full þefr ok monnum miok skadsamligr. A somu leid synduz ok gallDRAMENN Pharaonis meðr sinum sionhuerfingum gera ok siolkyngi ok giorningum. Konungrinn let þa kalla ser Moysen ok Aaron ok mælli. Bidit þit drottin. at hann láti froska þersa huerfa¹⁵ fra mer ok minu folki. man ek þa gott orlof gefa yckrum lyd. at hann fornfæri gudi sinum.¹⁶ Moyses svaradi. Set mer termin ok tima til. nær þu uill at

1) orskurð, B 2) Rubrica af odru Egiptalandz afelli, B 3) [tilf. B 4) ok tilf. B 5) tilf. B 6) [mgl. B 7) ok, B 8) [tilf. B 9) [þersar viðræður, B 10) tilf. B 11) [þeirra tal edr þeirra fortölur, B 12) meðr sinne hende tilf. B 13) vlnaðu, B 14) storleghans, B 15) ok i brott flytiazst tilf. B 16) yðrum, B

fornfæri mer i eydimorkinni. sem ek hefir bodit. ok þó hefir þú enn eigi uiliat heyra her¹ til. Fyrir þessa þina tilskyldan segir sua gud sialfr. Af þessu mant þú fyrir uist uita mega. at ek er gud drottinn. at ek mun aarinnar uatn sua sla medr þersum uendi. sem ek hefir nu i hendi mer. at þat man allt at blodi uerda. Vötnin aull manu sua rotna ok ulldna. at allir þeir fiskar sem i aanni bidr manu deyia. ok allir þeir egiptzkir menn sem af aarinnar uatni drekka munu pinaz ok kueliaz saarliga. Her medr skalltu segia bródr þinum Aaroni. taladi gud til Moysen. at hann tæki sinn uðnd ok retti hann framm yfir Egiptalandz uðtn medr sinni hand bæði yfir aar ok bekki. yfir allar tiarnir ok stöduuðtn. til þers at þau uerdi oll at bloði ok all dri bidi þat uatn til i allri Egipto. huarki uti ne inni. huart sem helldr er i trekerum. bordkerum edr steinkerum. at eigi uerdi allt at blodi bæði at sea ok bergia þi.

Badir þeir bródr Moyses ok Aaron gordu sem gud [baud þeim.² Foru þeir um morgininn eptir aa konungsins fund Pharaonis. ok gengu fyrir hann aa árstrondinni. sua sem gud hafdi þeim³ fyrir sagt. Þeir baru honum guds ord ok erindi. ok eptir þat hof Aaron upp uðndinn. medr huerium er hann laust⁴ áárinnar uatn. sua at konungrinn saa upp aa ok hans menn. ok þegar i stad uard uatnit allt at blodi. ok allir þeir fiskar do sem i henni uaru. þar med rotnadi hon ðll ok ulldnadi. sua at Egiptar mattu huergi drekka hennar uatn. Ok eigi at eins hennar uatn. utan oll uðtn i Egipto uurdu at blodi einu. eigi sidr at sapor⁵ enn at syn ok lit. utan i þeirri landzins haalfu sem Gersen heitir. hueria er ebreskir menn bygdu mest. þa breyttiz þar ekki uatn ne uard at blodi. Ok ekki af aullum þeim .x. storslögum ok aafellum kom þar. fyrir [þeirra skyllid hinna⁶ ebresku. sem gud lét fyrir ofbelldi Pharaonis ok illzkuþra⁷ aa leggiaz annars staðar allt Egiptaland. Af huerium er þetta er hit fyrsta sem nu uar⁸ fra sagt. Ok þó segir Josephus. at ebreskum monnum uar allt uatn aarinnar eigi at sidr sætt ok uel dreckanda. huar er þeir uilldu. þetta sama undr sem nu uar fra sagt synduz þeir gall dramennirnir Jamnes⁹ ok Mambres ok¹⁰ gðra medr sinum gaull drum ok folkyngi. Konungsins hiarta harðnaði at eins.¹¹ ok medr ðngu moti uilldi hann heyra þa.¹² helldr snðri hann medr stygð i brott ok gekkt heim til sealfs þins herbergiss. Egiptzkir menn grofu umuergis aana Nil ok gerdu ser sua nyia brunna. Segia þat ok nockurir menn. at þeir bæri uatnit allt af nefndri landz-

¹) heghat, B ²) [hafðe bodit, B ³) mgl. B ⁴) niðr a tilf. B ⁵) saal. B; sapio, A ⁶) [saal. B; þann skyllid fyrir hina, A ⁷) saal. B; illzku þeirra, A ⁸) er, B ⁹) Amnes, B ¹⁰) tilf. B ¹¹) enn tilf. B ¹²) Moysen tilf. B

ins haalfu Gersen ser til drykkjar ok annarrar nytsemdar. Var þetta undr ok aafelli ok uannz um .vii. daga samfleytt. at oll aain ok Egiptalandz uðtn uaru þeim þalæidis unyt. Af þessu slagi segir Josephus at Pharao efaðiz nockut sua ok óttadiz ok gaf hinum ebreskum brottferðar orlof um eina stund. Enn þegar sem þat geck af honum. þa uendi hann ok aprt kastadi þeim sinum orskurdi¹ ok orlofi.

Annat Egiptalandz vndr.² Gud taladi þa enn uid Moysen ok sagdi sua. [Gakk inn fyrir Pharaonem ok segh honum sua.³ at ek gud drottinn bydr honum enn sem fyrr. at hann gefi minn lyd lidugan. at hann fornfæri mer. Enn ef hann uill þat eigi. þa man ek sla aull hans herud ok landamæri med fulum froskum. skal aain aull Nil⁴ uella ok fyllaz af froskunum. þadan skulu þeir skriða⁵ inn i sealfs hans hall ok heimollig herbergi. J hans suefnhus ok eigi sidr upp i sealfs hans sæng. þar med i hus ok herbergi hans heimolligra þeonostumanna. upp aa sealfan hann eigi sidr ok aa hans menn. aa sealfs hans mat ok allt annat þat sem aa bidr [hans landi⁶ skulu froskar þersir fara. Seg sua⁷ brøðr þinum Aaron. at hann retti sina hand framm yfir aar ok ðnnur uðtn [beði flitandi bekki ok stoðuvðtn.⁸ ok lat sua froskana framm leidaz yfir allt Egiptaland. Eptir [þersi ord⁹ almattigs guds gengu þeir Moyses ok Aaron enn¹⁰ fyrir Pharaonem. segiandi honum guðs ord þau sem hann hafdi þeim bodit framm at bera. Enn meðr þi at hann uilldi ekki trua [þeim edr þeirra fortölum.¹¹ þa laust Aaron uendinum¹² nidr aa Nil ok ðnnur Egiptalandz uðtn. Komu þar þegar framm i mot af uðtnunum sua mikill umáttiss froskaföldi. at þeir huldu driugum allt Egiptaland. þat fylgdi þar meðr. at margir af þeim farandi heimolliga inn i hus manna ok herbergi funduz sumir i sængum. enn sumir i mat edr drykk. Varu þeir ok nockurir er skiotliga do. þegar þeir komu upp or uatninu. funadu þeirra hræ ok ulldnadu.¹³ sua at þar af uard storliga¹⁴ full þesfr ok monnum miok skadsamligr. A somu leid synduz ok gall dramenn Pharaonis medr sinum sionhuerfingum gera ok fiolkyngi ok giorningum. Konungrinn let þa kalla ser Moysen ok Aaron ok mælli. Bidit þit drottin. at hann láti froska þersa huerfa¹⁵ fra mer ok minn folki. man ek þa gott orlof gefa yckrum lyd. at hann fornfæri gudi sinum.¹⁶ Moyses svaradi. Set mer termin ok tima til. nær þu uill at

1) orskurð, B 2) Rubrica af odru Egiptalandz afelli, B 3) [tilf. B 4) ok tilf. B 5) tilf. B 6) [mgl. B 7) ok, B 8) [tilf. B 9) [þersar viðræður, B 10) tilf. B 11) [þeirra tal edr þeirra fortölur, B 12) meðr sinne hende tilf. B 13) vlnaðu, B 14) storleghans, B 15) ok i brott flytiazst tilf. B 16) yðrum, B

ek biddi fyrir þer ok þinum monnum ok ollu þínu folki. at froskarnir huerfi brott fra yðr ollum saman. utan i aanni at eins skulu þeir eptir uera. J morgin bidr ek at þat þiggiz segir konungrinn. Eptir þi sem þu bidr man ek gera sagði Moyses. til þers at þu uitir ok uidrkenniz. at engi er liki uid þann gud¹ sem uær dyrkum. Moyses ok Aaron gengu þa ut ok i brott af fundi Pharaonis. Bad Moyses þa til guds. at þat þægiz sem hann hafdi konunginum heitit. Let gud allt þat geraz² ok eptir þi frammgengt uerda sem hann hafdi iatal³ Pharaoni. at froskarnir do ok fyrirforuz i aullum husum ok herbergium. þorpum⁴ ok konungsins kauplunum. ðkrum ok engium. Var þeim sidan saman samnat i stora lada ok hardla mikla hauga. Rotnadi þat sua ok funadi. at þar af ulldnadi iðrdin miok ok illa skapadiz.⁵ En sem Pharao saa at hann fekk her af huilld ok nadir. þa uar hann [slikr eðr þungari⁶ Jsraels folki. sem fyrr hafdi hann uerit. ok at engu uetta uilldi hann þat hafa ok⁷ hallda sem hann hafdi ual talat.

Þridia Egiptalandz vndr.⁸ Eptir þetta taladi gud til Moysen. Biod Aaroni bróðr þinum. at hann retti enn⁹ framm sina hand ok slái nu iardarinnar dupt. til þers at þar af verdi cynifes¹⁰ aa aullu Egiptalandi. [*scolastica hystoria*.¹¹ Cinifes¹⁰ ero einar hinar smæstu slugur ok þo monnum miok angrsamar.¹² af þi at þær eru sua nærkuæmar i sinum slug. at þær taka driugum synina fra þeim monnum. sem eigi eru huasseygaztir. Þær hafa ok uti blöð¹³ aa huerium þeim likam sem þær aa setiaz. ok¹⁴ þær hafa eina uesla pipu i munninum sem mior teinn.¹⁵ meðr huerri er þær suga þar til er likaminn dreyrir þar undir ok drekka sua blodit. Þetta slugna kyn er i sumum stodum [kallat culex.¹⁶ *exodus*.¹⁷ Moyses ok Aaron gerdu sem gud baud þeim. at Aaron slo iardarduþtit meðr uendinum. Sneriz þat sama dupt þegar i adra mynd ok uard at þers háttar slugum sem nu uar fra sagt. ok lagdiz þat allt bædi upp aa menn ok sua¹⁸ aa fénad. sua at huarki mátti þar fyrir frid hafa ne naadir aa aullu Egiptalandi. Þetta sama undr gtladu gallDRAMENNINIR at gera eigi sidr meðr sinni flokyngi ok gerningum. ok mattu eigi. Þeir taladu til Pharaonem ok toku sua til ordz. Guds singr er her nu. [*scolastica hystoria*.¹⁹ Þat er guds andi. þiat sua sem guds son merkiz fyrir²⁰ hægri hand. sua skal heilagr andi skiliaz fyrir fingrinn. Augustinus spyrr. fyrir hueria grein er

1) drottin tilf. B 2) tilf. B 3) heitit, B 4) tilf. B 5) skipadiz B 6) [slikt eðr þyngri, B 7) ne, B 8) Rubrica af þridia Egiptalandz slaghi. capitulum, B 9) tilf. B 10) scynifes, B 11) [tilf. B 12) ok skaðsamlagar tilf. B 13) fyrir þa sok tilf. B 14) at, B 15) see tilf. B 16) [tilf. B 17) tilf. B 18) mgl. B 19) [tilf. B 20) guds tilf. B

galldræmningna þraut ok hindradi at gera þetta hit þridja undrit. enn eigi um hit fyrsta ok annat. Sealfr hann svarar þar til ok segir þat i þi merkiaz. at þo at heidnir philosophi hinir uisaztu ueralldar uitringar hefði ndckura uissu af fedr ok syni. þa höfðu þeir ðngua uissu¹ allt at eins af helgum anda. þersi .iii. tákni gerdi gud fyrir Aarons skyld. sem nu uar fra sagt. en þau gerdi hann fyrir sealfan sik. edr [ok nockut² af þeim fyrir Moysen. sem eptir fara. *exodus*.³ Konungsins hiarta hardnadi enn at þessu sinni. huar fyrir er hann uilldi medr engu mote hlyda fyrr sogdum guds bodorðum.

Fiorða Egiptalandz vndr.⁴ Gud taladi þa enn til Moysen. Ris upp aarla i⁵ morgin. ok kom sua fyrir konunginn sem hann gengr til uatz medr sinum monnum. ok seg honum sua. at [ek byðr honum at⁶ hann geri minn lyd lidugan. til þers at hann fornfæri mer. ella man ek allt þat flugna kyn sem til bidr upp aa sealfan hann lata koma ok aa hans heimolliga menn [ok allt hans folk⁷ ok aull hans hus. ok Egiptalandz herbergi munu af allzkyns flugum fyllaz þegar i morgin. utan aa landinu Gersen þar sem minn lydr er skal ek sua dasamliga gera. at ek skal þar engar flugur medr aullu uerda lata. til þers at hann uiti uissuliga. at ek em gud drottinn áá iardriki. Skal ek sua gera grein ok skilnad milli mins lyds ok hans. Moyses gerdi sem gud baud honum. Hann gekk um morgininn a konungsins fund Pharaonis ok sagdi honum þersor guds ord. ok sem hann uilldi ðngan trunad leggja upp aa hans tal ok fortödur. þa let guð allar hinar krankaztu⁸ ok dáligztu flugur koma ok fylla aull hans herbergi ok hans manna um allt Egiptum.⁹ utan i Gersen þar sem gydingar uaru komu eigi ndckurar. Pharao let þa kalla ser Moysen ok Aaron. ok sagdi sua. Farit ok fornfærit gudi ydrum ok þo her innan landz. Moyses svaradi. Ecki megum uær sua gora nee framm fara. fyrir þa skyld at þa er sem ugr fornfærim gudi drottni uarum egiptzkra manna uadadir ok umennzkur. þat ok i annan stad at egiptzkir¹⁰ menn munu gryta oss i hel. ef uær søfum þaa sømu luti þeim aasiandum ok fornfærum. sem þeir dyrka ok fyrir gud hallda. Verðum ugr uissuliga .iiii. daga uegh i eydimörk at fara til þers at ofra þar ok fornfæra gudi uárum. [*scolastica hystoria*.¹¹ Fyrir þa grein talaði Moyses þat. at Egiptalandz menn mundi þa hina ebresku gryta. ef þeir sæfði þat sem hinir dyrkade.¹² at Egiptalandz menn dyrkade gridung til uegs ok uirdingar uid Apim. enn ku til sæmdar uid gydiu sina Ysidem. enn

¹) *mgf.* B ²) [nokkor, B ³) *tilf.* B ⁴) Rubrica af hinu .iiii. Egiptalandz slaghe. *exodus*, B ⁵) *tilf.* B ⁶) [*tilf.* B ⁷) [*tilf.* B ⁸) kronkautu, B ⁹) Egiptaland, B ¹⁰) yðrer, B ¹¹) [*tilf.* B ¹²) dyrkade, B

saud til sæmdar ok heidrs uid Hamonem. huadan af er þeim þotti þat afskapligt ok miok umannligt. at þersir lutir uæri¹ drepnir ok etnir. *Exodus.*² Konunggrinn svaradi þa. Orlof man ek ydr gefa ok liduga gera. at þer fornfærit gudi ydrum i eydimorkinni. sua framt sem þer farit eigi lengra i brott. ok bidit fyrir mer³ at flugurnar huerfi fra mer. Sua sem ek hefir ut gengit. man ek bidia til guds³ sagdi Moyses. man flugan fyrir mina bøn áá morgin a brott huerfa Pharao ok aullu þinu folki. Enn geym þers ok gaa. at þu gðr oss ðngan hegoma hedan i fra. sua at þu gefir eigi uarum monnum gott orlof. Eptir þat sem Moyses uar ut genginn. bað hann fyrir Pharaone ok hans folki. Þááz hans bøn þegar i ridinni. sua at huer su fluga huarf ok flydi brott af sealfum honum ok þionostumonnum ok ollu hans folki. sua sem at þeim hafdi sótt. at eigi uar ein þeirra eptir. Konungsins hugr ok hiarta hardnadi enn at sinni. sua at hann uilldi eigi guds bodskap gera ok lydinn upp gefa. Af þersum .ii. hinum næstum undrum ok aafellum segir Josephus. at egiptzkir menn fengu sua mikla lyski. huer er af innrum ureinindum brautz ut um likamann. at þeim bætliz eigi ne eyd(d)iz huarki af baði ne laugu. eigi af heilsamligum smyrslum ne nockurum ðdrum lækningar lyfum. þiat medr morgum odrum mikils haattar áfellum er truanligt at Egiptalandz menn hafi slegnir uerit um fram þau .x. sem frægiaz eru.

Fimta Egiptalandz vndr. Gud taladi þa enn uid Moysen. Gakk enn fyrir Pharaonem ok ber honum minn bodskap sua segiandi. Sua talar herra gud ebreskra manna. Gef lausan ok lidugan lyd minn. at hann megi fornsæra mer. Enn ef þu uill þat eigi ok helldr þu honum lengr. þa man min hand koma yfir alla þina eign. akra asna ulfallda yxn ok saudi ok hesta. þar medr allar þinar hiardir. Her medr man gud drottinn sua dasamliga medr alla Jsraels syni gera. at hann man greina milli þeirra eigna ok annarra manna. at engin lutr man sa tynaz ne fyrirfaraz sem þeim til heyrir. Skal þotta allt at morni framngengt uera ok sua framm fara. ef þu stadfestiz i þinu þrái. Moyses for aa fund Pharaonis ok slutti honum þersi guds ord. Ok fyrir þa sauk at hann uilldi þeim ekki sinna. þa do aull egiptzkra manna kuikendi eptir guds aakuædi. þau sem i husum inni uaru. þiat hin tynduz af haglinu sem i hðgunum uti uaru. sem sidarr man segiaz. Ella fyrirforuz þau greinarlaust segir Commestor. ok hefir þa sua langt uerit milli þessarra áfella. at þeir hafu uel megat or nockurum stðdum faa ser fenað. Enn af ollum Jsraels suna kuikendum fyrirforst eigi edr tyndiz sua mikit at eitt ueri. Pharao sendi þa sina menn

1) voru, B 2) tilf. B 3) her mgl. 2 Blade i B

til hinna ebresku at foruitnaz. huart nockut hefði dait af þeirra kuikendum. Enn sem þeir komu apr. sögðu þeir sem satt uar. at þar uar huert kuikendi hoillt ok halldit. Af þersu slagi segir Josephus at gud lét þeirra land ok herud hinna egiptzku driugum alskipad uerda af þeim margsháttar uillidyrum. sem engin madr þordi moti renna ne tilræði ueita. af huerium er landit eyddiz miok einkannliga at akrkðrlum ok odrum orkumonnum. Konungsins hugr ok hiarta uar æ þi þungara uid hinn ebreska lyd. ok ecki nær um at hann uilldi hann liðugan gera.

Setta Egiptalandz vndr. Eptir þat taladi gud uið Moysen ok Aaron. Takit þit hondum fullum ðsku af ofni ok farit aa fund Pharaonis. dreifi Moyses sidan ðskunni ok kasti upp i loptit. sua at konungrinn sealfr sei upp aa. þat sama dupt man dreifaz um allt Egiptaland. sua at þar af manu þrutnandi blöðrur ok bolur medr suidandum saarum koma. bæði aa menn ok fenad. Moyses ok Aaron gordu sem gud baud þeim. at þeir toku ausku af ofni ok gengu fyrir Pharaonem. Ok sem þeir komu fyrir hann. dreifdi Moyses ðskunni i loptit upp. ok þegar i stad fellu stór saar med þrutnadum bolum bæði aa menn ok qnnur kuikendi um allt Egiptaland. Sua fellu ok eigi siðr saar aa gallDRAMENNINA. at þeir mattu medr ongu moti standa upp ok fellu niðr af saarum. Konungsins hiarta hardnadi at eins. ok af þi uilldi hann ekki sinna þeirra fortöllum.

Siaunda Egiptalandz vndr. Gud talaði þa enn uid Moysen. Ris upp aarla i morginn. ok uer aa ueg fyrir Pharaone ok tala sua til hans. þersa luti talar gud drottinn ebreskra manna þer til. Ger þu frealsan minn lyd. at hann fórnfæri mer. Enn ef þu uill þat eigi. þa man ek at þersu sinni aull min¹ aafellissaar senda upp aa sealfs þins hiarta. yfir þina heimolliga menn ok allt þitt folk. til þers at þer uitit ok uidrkenniz. at enginn bidr minn lika á aullu iardriki. Man ek nu slaa þik meðr sealfs mins hendi sua sem ek rettir hana fram og þitt folk medr sua þungu drápi ok aafelli. at þu mant fyrirfaraz af uerolldinni. Hefir ek þik til þers sent ok skipat. at ek syni minn sterkleika aa þer. sua at þadan af slytiz mitt nafn ok frægiz um alla uerolldina. Ef þu helldr enn lengr minn lyd ok gorir hann eigi lidugan. see þenna sama tima man ek her at morni láta regna sua stort hagl. sem alldrigi fyrri uaru slik i allri Egipto fra þeim fyrsta degi sem þat land uar skapat ok til þers tima sem nu er. ok eigi helldr i hinum nördztum heimsins haalfum. Send nu þegar i stad at þi menn fyrir þa sök at samna saman aullum þinum fenadi ok audru þi sem þu átt uti i eng ok akri. at bæði menn ok annur kuikendi. ok allir þeir

¹) rett. for þin

lutir sem þann tíma eru uti sem haglit er. man(u) deya fyrir þi. Moyses for eptir þi sem gud baud honum aa fund Pharaonis ok flutti honum aull þersi guðs orð. Þeir af konungsins monnum sem nockut ottaduz þersor hans orð létu allt sitt folk ok fenad flyia ok i hus inn fara, enn hinir sem ekki annzadu þersum hans bodskap letu aa sðmu leid uti uera sem aðr. Eptir þat taladi gud til Moysen. Rett upp þina hand til himinsins. man sua framt uerda mikit ok stort hagl um allt Egiptaland. skal þat falla bædi yfir folk ok fenat ok þar medr yfir allt Egiptalandz sædi. Moyses gordi sem gud baud honum. at hann retti upp handina i loptit. ok þegar i ridinni let gud uerda ogurligar eldingar medr hagldropum ok rædiligum reidarþrumum. Var þat hagl sua stort. sem fell um allt Egiptaland. utan eigi aa Gersen þar sem Jsraels synir uaru. at alldrigi fyrri uard slikt aa ollu Egiptalandi fra þeim fyrsta tíma sem su þiod uar skapad. Meiddiz af þersu hagli bædi menn ok fé. þat sem fyrir þi uard uti. Grasið luðiz ok landiz. A skogartreanum uard ok sua mikill skadi. at þau brotnadu driugum aull ok meidduz. Konungrinn let þa kalla ser Moysen ok Aaron. ok sagdi sua. Vissuliga hefir ek nu misgert. herra gud er rettlátr. enn ek ok minir menn eru ranglaatir ok umilldir. Bidit nu til guds. at þersar hans reidarþrumur ok hagl lietti af oss. ok gefi ek ydr gott brottferdar orlof. ok uerdit her alldrigi upp fra þeima tíma. Moyses svaradi. Sua sem ek hefir ut gengit hedan af borginni. þa man þegar i stað þersar reidarþrumur ok hagl af lietta. sem ek rettir mina hand til himins ok gud drottins mins. til þers at þu uitir ok uidrkenniz. at allt iardriki er hans eign. Enn þo ueit ek allt at eins. at þu ok þinir menn ottiz enn ekki gud drottin. Moyses gerdi sem hann sagdi. at hann retti sina hand upp til himins. eptir þat sem hann uar ut genginn af borginni. ok lietti þegar af su hin rædiliga rid hagl ok reidarþrumur sua giðrsamliga sem uerit hafdi. at eigi kom nockut haglkorn sidan yfir iorðina. Lin ok bygg ok saa iardarinnar aa uðxtr sem snemmgrær er ok adr hafdi blomgaz uar mest skaddr ok skadaðr. enn hueiti ok annarr saa aa uðxtr sem seinna blomgadiz uar minnr skadadr. Enn sua sem Pharao fann. at þersarri haglhrid ok reidarþrumur lietti. þa aukadi hann synd aa synd ofan. hardnadi hann nu enn ok hans menn. Var nu engin uan i at hann uilldi Jsraels lyd lidugan gefa fyrir Moysen. eptir þi sem gud hafdi bodit.

Aatta Egiptalandz vndr. Eptir þat taladi gud uidr Moysen. Gakk inn fyrir Pharaonem. þiat ek lætr. hans hiarta ok hans manna nu harðna. til þers at ek gera þau min takn aa honum. sem þu skallt þinum sunum ok suna sunum segia ok kunnigt gera. huersu opt ok morgum

sinnum er ek hefir slegit ok lamit þá hina egiptzku ok min takn ok stormerki aa þeim gert. ok uitit sua allir samt at ek er gud drottinn. Moyses ok Aaron gengu inn fyrir Pharaonem ok toludu sua til hans. Þersor ord bad gud ebreskra okkr tala þer til af sealf(s) hans uegna. Huersu lengi uilltu eigi gefaz ok mer lydinn goraz. Gef lausan ok lidugan lyd minn allan; at hann fornfæri mer. Enn ef þu ert mer enn motstædligr ok uill hann eigi upp gefa. þa man ek locusta inn láta leidaz i aull þin herud ok endimork. sua at hon skal alla iördina hylia. skal hon allan þann hennar aaúðxtinn eyda ok eta sem af haglinu hefir eptir uordit. þar medr man hun aull þau tre gnaga sem nockurn frykt bora. Sialfs þins hus ok herbergi þinna manna ok allra egiptzkra manna munu locuste fylla. sua at slikt undr saa alldrigi um alldr þinir fedr ne fodur fedr. fra þeim fyrsta tima sem þeir uaru sæddir i ueroldinni allt til þersa dags. Eptir þat snöri Moyses i brott ok gekk ut. Konungsins menn taladu til hans. Huersu skulu uær þola þersa neyd ok aafelli. Gðrit sua uel at gefit liduga menn þersa. at þeir offri drottni gudi sinum. edr seer þu eigi at allt Egiptaland er fyriruordit sik. Voru þeir Moyses ok Aaron þa enn aptr kalladir til konungsins. huerium er hann sagdi sua. Farit ok fornfærit gudi drottni ydrum. edr huerir skulu fara medr ydr. Moyses svaradi. Vær skulum fara allir samt. huerr sem einn sa er af uaru kyni er kominn. bædi karlar ok konur. ellri menn ok yngri. synir uarir ok dætr. naut ok saudir. ok þar medr allr annarr uárr fenadr þa skal fylgia ok medr oss fara. Her til svaradi Pharao. Sua se rett gud drottinn med þer. sem ek skal sealfa ydr medr smasueinum ydrum aullum liduga gora ok upp gefa. edr mant þu nokkut efaz i huersu illa ok haduliga þer hugsu kunnit. Man ekki af þersu uerda. farit þer karlmennirnir helldr einir samt ok fornfærit. þa sem yðr getz at. þiat þersa hafit þer beiðz sealfir. Varu þeir brödr þa skiolliga utskyfdir af konungsins hall ok herbergi. Taladi gud þa enn til Moysen. Rett nu þina hand framm yfir allt Egiptaland. til þers at locusta leidiz yfir landit. eydi hun ok eti allt þat gras sem eptir hefir uorðit haglaridina. Moyses gerdi sem gud beiddi. at hann retti framm uðndinn yfir Egiptaland medr sialfs sins hendi. ok þegar i stad let gud brennanda¹ uind blasa allan þann dag ok eptir um nattina. sua at saa sami blásandi uindr loiddi locustas framm yfir Egiptum eptir um morgininn. hvar af er þær hofuz upp ok flyktuz sua medr miklum umaattis fiolda um allt Egiptum². at þær sátu utbluligar i ollum landzins herudum ok endimorkum. huilikar er alldregi uurdu huarki adr ne sidan ok alldrigi munu uerda. Locustam telr Ysidorus

¹) blasanda tilf. hor A. ²) rett. for Egiptan

eitt flugn(akyn.) þat kuikendi er miok langfætt. at þi sem annarr uðxtr þers er. ok lifir huart er þi likar áá sio edr landi. Þersi kuikendi locuste huldu alla iardarinnar aasynd. suelgiandi þar medr ok eyðandi aullum hennar grodrum ok grænum grðsum. ok eigi sidr eplum þeim sem eigi hofdu adr tynz edr fyrirfariz af haglinu. sua at ekki uætta beid þat eptir i allri Egipto. huarki uidr ne gras. at sinn aaudxt ok blomstr bæri. Fyrir þenna skyld bad Pharao kalla ser Moysen ok Aaron. huerium er hann sagdi sua. Misgert hefir ek uid gud drottin ydarn. ok eigi sidr uid sealfa yðr. fyrirlátit mer mina synd ok sekt nu at sinni. ok bidit til herra guds ykkars. at hann lati þenna dauda brott takaz af mer. Moyses geck ut af konungsins fundi. ok þegar sem hann bad til guds. þa let hann koma sua huassan uind. at hann bles aullum locustis rétt ok slétt sua giorsamliga i brott ok bar nidr i rauda haf. at eigi uar¹ ein eptir i aullum Egiptalandz halfum ok heruðum. Konungsins hiarta Pharaonis hardnadi þa enn af nyiu ok uildi hinn ebreska lyd ekki lidugan gera ne upp gefa.

Niunda Egiptalandz vndr. Gud taladi þa enn til Moysen. Rett þina hand upp til himinsins. skulu þa uerda sua mikil ok þykk myrkr yfir allt Egiptaland. at þreifa man um þau mega ok medr höndum þeirra kenna. Moyses gerdi eptir þi sem guð baud. at hann retti sina hand upp i loptit. ok uurdu sua mikil myrkr ok ræðilig .iii. daga yfir aullu Egiptalandi. at enginn saa sinn bræðr edr kompan ne nockurskonar mann. ok enginn af ollum Egiptalandz monnum matti sik driugum ræra or þeim stad sem hann uar adr kominn. Margir af þeim hinum egiptzkum dó þa ok miok undarliga. Enn þar uar iafnan liost sem ebreskir menn bygdu. Konungrinn let þa enn kalla Moysen ok Aaron. ok taladi sua til þeirra. Farit til ok fórnfærit gudi ydrum. utan naut at eins skulu eptir uera ok saudir. enn smasueinar ydrir fari nu meðr ydr. Moyses svaradi. Lausa ok liduga uerdr þu alla þa luti at gefa. sem ugr skulum gudi uárum offra ok fornfæra. Skulu allar uarar hiardir medr oss fara. sua framt at eigi nockur klauf skal eptir uera af aullum þeim lutum sem naudsynligir eru til gud drottins þionostu ok dyrkanar. einkannliga þar sem uær uitum eigi huat er offraz skal. fyrr enn uær komum til þers stadar sem fórnfæring skal fram fara. Vidr þersi hans orð hardnadi konungsins hugr ok hiarta. ok af þi uildi hann þeim ekki brottferdar orlof gefa. Hann taladi þa til Moysen. Gack i brott þina (leið) hedan fra mer. ok uaraz sua framt at þu² komir alldrigi mer i augsyn. sem þu uil(l) lifinu hallda ok heill uera. þiat þann sama dag skalltu drepinn uera sem ek sér þik. Moyses

¹) at tilf. her A ²) rett. for þa

svaradi. Far(i) þat sama rett fram sem nu sagdir þu. at ek koma alldregin þer i augsyn upp fra þersum tima.

Tiunda Egiptalandz vndr. Gud taladi þa uid Moysen. Eptir er enn eitt slagit. med hueriu er ek man nærr ganga konunginum Pharaone ok aullu Egiptalandz folki. Eptir þat man hann ydr upp gefa ok skylduliga bioða ydr i brott at fara. Þa skalltu tala þat fyrir aullu folki þinu. at huerr sem einn karlmadr bidi sinn kompán lia ser bædi gullkerin ok silfrkerin. ok aa sömu leid huer sem ein ebresk kona þa bidi bædi klædanna ok keranna af sinni egiptzkri uinkonu. Enn gud drottinn man þa giptu gefa ydr uid hina egiptzku. Allir konungsins þeonostumenn ok þar med landzfolkit allt saa þat. at Moyses uar einn agiðr ok hardla mikils háttar madr. Hann taladi þa enn at sinni sua til Pharaonem. fyrr enn hann færi fulluliga i brott af hans fundi. Þersa luti segir sealfr gud drottinn. Sua man ek um midnættis skeid inn ganga. at huerr sem einn Egiptalandz frumburdr man deya. sua frumburdr Pharaonis þers sem i konungsins hasæti sitr. sem þeirrar ueslaztu ambattar frumburdr er hon stendr uidr ok melr. ok medr huers kuikendis ok fenadar frumburdr. Þar af man sua mikit óp ok kall þa uerða aa aullu Egiptalandi. sem alldrigi fyrr uard slikt ok eigi man uerða upp fra þeima tima. utan medr Jsraels sonum man allt sua kyrt ok halldit uera bædi medr monnum ok ollum odrum kuikendum. at eigi man þar helldr heyra til rakkans enn annars. til þers at allir þer uitit. medr huilikri iartegn ok stórtákni gud drottinn greinir ok skilr milli Jsraels folks ok Egiptalandz manna. Manu allir þinir þionostumenn þa ganga nidr til min neigiandi mer blidliga medr bönarordum ok sua segiandi. Gakk ut hedan þu ok allr þinn lydr sa sem þer uill lydinn uera. Eptir þat munum mer ut ganga hedan af Egiptalandi. Ok sem Moyses hafdi þersa luti talat fyrir Pharaone. þa geck hann storliga reidr ut ok i brott af konungsins fundi. Taladi gud þa enn til hans a þessa leid. Ekki mun Pharao enn heyra ydr. til þers at þar fyrir uerdi mörg takn aa Egiptalandi. Gordu þeir Moyses ok Aaron aull þersi takn fyrir konunginum Pharaone. sem nu uar fra sagt. Hardnaði hans hiarta eigi at sidr ok uilldi eigi Jsraels lyd til brottferdarinnar af sinu landi lausan edr lidugan gora.

Her greinir af Egiptus ok af þeim dogum er við hann ero kendir.

86. Fleiri uaru Egiptalandz slög ok undrsaulig aafelli enn þau .x. sem Moyses telr i sinni bok Exodus. sem fyrr uar sagt. Eru þau

lettliga fyrir þann skyld eigi tind ok taln. at þau hafi eigi iafnþung uerit ok hræðilig sem þersi .x. Huadan af er nockurir dagar kallaz fyrir þa grein egiptzkir. at Egiptus hafi aa þeim pinaz. af huerium er .ii. einir noteraz monnum til minnis aa serhuerium manadi. þo at þeir hafi lettliga fleiri uerit. Engin trunadr er ok upp aa þat leggiandi. at egiptzkir menn hafi þersa daga sem þaleidis eru kallaðir bannaða eðr driugum sua sem boluada fundit ok profat til at byria einshueria mannzins athöfn. þo at þeir uæri hardla uisir stiðrnurims meistarar. Huart sem helldr uilia menn aa þeim dögum byria sina ferd eðr sla ser blod. ok huat annat gott ok nytsamligt uerk er þeir uilia þa byreat hafa. þa skulu menn ekki þi trua. at þeir se til þers unytir ok uhelgir helldr enn adrir dagar. þat er ok noteranda. at nockurir mikilshaattar Egiptalandz menn foru þenna tima sialfkraft þapan i brott. sua sem þeir ottaduz at landit mundi tynaz ok fyrirfaraz af þersum undrum ok aafellum. Sem uar hinn frægi Cicrops. er þadan for ok stadfestiz sidan i Grecia. let hann þar gora þa borg sem hann kalladi Cicropiam af sialfs sins nafni. hueria er Anfixion hinn þridi Girklandz konungr eptir Cicropem helgadi þeirri gydiu er Minerua heitir. ok kalladi af hennar nafni Athenas. þiat hun heitir sua upp aa girzku. Af þersum ufridarstormi truiz ok at Dionisius Bachus hafi þadan flyit.¹ saa sem Argos smidadi ok Girkium kendi klokskap ok uana til þers at planta uingarda. Nærri þessum tima² segiz ok³ at þat hit mikla flod hafi uordit i þeirri Girklandz hálfu sem Thessalia heitir aa dogum Diucalionis.⁴ sem fyrr uar fra sagt at a dogum Moysi hafi⁵ uordit. ok flestir flydu upp aa nadir þers sama Diucalionis.⁴ þann tima uard ok hinn mikli bruni aa dogum Phetontis. þa sigradi ok Hercules hinn sterki Anthem.

Her segir af guðs skipan huersu lambit skyldi sæfa.⁶

87. Gud drottinn taladi þa enn til Moysen ok Aaron. sua sem þeir uaru aa Egiptalandi. Þessi manadr skal ydr uera annarra manada upphaf sagdi hann. ok fyrstr⁷ af ollum aarsins manadum. [*scolastica hystoria*.⁸ þat er [Aprilis tunglkuama.⁹ su sem optliga hefz ok byriaz i Marcio manadi. þiat gud uilldi at gydingar uæri sua greindir ok audkendir i timans skipan ok skynsemd fra odrum þiodum sem i skirnarrinnar teikni¹⁰ ok i sidferdis atrunadi. Romueriar. ok þeir flestir sem

¹) her *begynder atter* B ²) *timum*, B ³) *tif.* B ⁴) Deucalionis, B ⁵) hefðe, B

⁶) *Capitulum* af hinu .x^{da}. Egiptalandz vndri ok afelli. ok fyrst af paskalambe, B ⁷) eðr *ædzstr.* *tif.* B ⁸) [*tif.* B ⁹) [aðaltunglu., B

¹⁰) *saal.* B; *tekiu*, A

nordrhaalfuna byggja, telja ok hallda Januarium af skipan ok setningu Pompilii fyrir þann skyld fyrstan, at solin gengr þann tíma upp ok aukaz hennar gangr eptir þa sólstöðuna sem aa uetrinn uerdr. [enn þeir sem Arabiam byggja byria sina aaratolu esthir hina solstöðuna sem a sumarit verdr.¹ Enn su syniz þo² uíðrkuæmiligaz, sem af ebreskum monnum er höfd ok halldin ok byriaz af Marcio, aa hverium er þat er lesit at heimrinn uar skapaðr. Sampyckia þeir um timahalldit medr oss i Aprili enn eigi um ofranarinnar haatt eðr förnfæring. Enn þar sem tunglit uar þa .x. náttu, er lambit skyldi takaz, tééz þat ok audsyniz, at þat sama lamb merkir nöckut þat sem eylist ok æfnligt er. Segiz tunglit þa ok syniz sua sem .xiii. natta uerit hafa aa þeim hinum .iiiiða, degi, sem þat uar skapat, sua sem þat hefði .xi. natta uerit aa hinum fyrsta heimsins degi, enn .x. fyrir heimskapanina, ef þat hefði þa til uerit.

*Exodus.*³ Talit þit sagdi gud til Moysen ok Aaron sua af minna uegna til allz Jsraels suna folks [ok fiolda.⁴ A .xða, degi þersa manadar skall huerr sem einn husbondi taka eitt uetrgamallt ok flekklaust⁵ uedrarlamb ok hafa heim til sins herbergiss ok uardueita þi til hins .xiiiða, dags þers⁶ manadar. Hefir hann husbondinn sua fátækr uerit, at hann hefir eigi nockut færsaudarlamb⁷ áátt ok til haft, þa skal aa sömu leid taka þat kid flekklaust.⁸ [*scolastica hystoria.*⁹ meirr undir þeirri grein at þat se eigi blint ne fotbrotit ok at ongu uætta uanat edr uanfært ok at ollu ual heillt enn þat se til reyffissins¹⁰ talat. *exodus.*¹¹ Enn ef husbondinn hefir færa folk i sealfs sins herberghi sagdi gud, enn til uinnz at eta þetta sama lamb at einu sinni, þa skal hann kalla til sin sua marga sina granna þa sem þeim¹² eru nalægir.¹³ at þeir allir samt faai uel upp etit allt lambit, þetta sama lamb skal allr Jsraels suna fioldi aa hinum .xiiiða, degi þers¹⁴ manadar at kuelldi [huerr sæfa¹⁵ sitt lamb, taka sidan blodit ok dreifa þi medr þeim sama¹⁶ stöckli sem þar til skal af Ysopo görr uera, laugandi sua ok litandi bædi ofdyrit ok baada¹⁷ dyristafina fyrir þeim husum medr lambsblodinu, i huerium er þeir skulu sidan lambit sealft eta. A þeirri sömu nátt skulu þeir huerr sem einn allt sitt lamb eta, huarki hrátt ne i uatni sodit ok eigi odruvisi¹⁸ til buit enn aa¹⁹ elldi steikt, ok þar uidr skiært einbakat brauð ok beiskar surur.²⁰ huerra surleiki er

1) [tilf. B 2) einkannlegga tilf. B 3) tilf. B 4) [tilf. B 5) vflökkutt, B 6) sama tilf. B 7) saudarlamb, B 8) sem flekklaust see, B 9) [tilf. B 10) einkannlegga tilf. B 11) tilf. B 12) honum, B 13) naalægazatir, B 14) sama tilf. B 15) [sæfa huerr, B 16) mgl. B 17) tilf. B 18) odruviss, B 19) medr, B 20) suurrur, B

monnum skal til æuinligrar þrældomsins minningar uera. Eta skulu þer [ok eighi siðr¹ lambsins höfud ok fœtr medr ollum idrum ok innyflum. Eigi skal nockurr lutr af lambinu loifaz² ok til morgins eptir uera. enn ef nockut uætta leifiz³ sua at cigi uerdi etit. þa skulu þer þat i elldi brenna. Skulu þer medr þeima hætti þat eta. sem nu hefir sagt uerit. Eigi skulu þer bein þers briota ok aungan lut ut af senda. Sua skulu þer bunir uera sem nu man ek segia. Lendar ydrar skulu þer gyrda ok sealfa ydr lettbuna gera. hafit skoklædi aa fótum en stafi i hondum. ok etid ual skiott. fyrir þann skyldd at þa er Phase. þat er gud drottins umferd.⁴ þiat aa þeirri sômu natt man ek um fara alla Egiptum ok ueita daudaslag huerium sem einum Egiptalandz frumburdi.⁵ sua manzins sem annars kuikendiss. ok þa man ek gud drottinn gera fordömingar⁶ rettdæmi a ollum Egiptalandz gudum.⁷ Enn þat lambsins blod sem þer hafit litat medr ok laugat þeirra husa ofdyri ok bada dyrastafi. sem þer munut þa byggia. man ydr uera til þers takns ok heilsumarks. at ek man þar drepsottina lata hia lida sem ek hefir blodit seed. [þann tima sem ek veithir þetta slagh Egiptalandz folki.⁸ Munut þer þenna dag minniligan hafa ok medr æuinligri dyrkan hann gudi drottni hatidligan hallda⁹ um allar yðrar¹⁰ kynkuislir ok afkuæmi.¹¹ A hinum næstum .vii. dögum skulu þer þetta skiæra braud eta. Hinn fyrsti dagrinn man ydr heilagr ok hatidligr uera. ok aa saumu leid hinn .viidi. Enskisskonar uerk skulu þer aa þeim .ii. dögum uinna. at fra teknum þeim lutum sem monnum er til borðz at bua. A þeim hinum sama fyrsta deginum man ek ydarn her ut leida ok i brott af Egiptalandi. ok fyrir þat skulu þer ok allt ydart kyn ok afkuæmi þenna dag medr æuinligri sæmd ok sidsemd hallda ok uardueita. [*scolastica hystoria*.¹² Af fyrr sogdum lutum ma þat audsynaz. at þeim uar lofat aa þeim .v. meðaldögunum¹³ at uinna þat sem þeir uilldu. Af þersu ma þat ok ual skilia. at þeir helldu huern sem einn laugardagh festiligarr¹⁴ ok framarri at uerkinu enn nokkura adra daga sina hátid. aa huerium er þeim er¹⁵ þat eigi sidr bannat at uinna sem til borðz ok matbunadar heyrir. Matti þat liettliga þadan af uera. at uars herra þeonostukonur hafi aa sealfri paschadags hatidinni megat smyrslin bua. til þers at smyria þar med sealfs hans likama. huat er þeim mundi aa laugardaginn eigi lofat uerit hafa. [*speculum hystoriale*.¹⁶ Nu þo at þersi guds skipan ok fyrr sagt

¹) [tilf. B ²) leyfaz(!), B ³) leyfiz(!), B ⁴) saal. B; utferd, A ⁵) frumburð, B ⁶) min, B ⁷) eðr fordömingar tilf. B ⁸) [tilf. B ⁹) her begynder Framg. V ¹⁰) saal. B; adrar, A ¹¹) saal. B; afkuæmiss, A ¹²) [tilf. B ¹³) saal. B, Framg.; dögum al dögum(!), A ¹⁴) festiflegarr, B; festiflega, Framg. ¹⁵) var, B ¹⁶) [tilf. B

lamb skylldi meðr sogdum greinum sæfaz til¹ frelsis Jsraels folki moti þeim eydanda engli sem truíz at nockurr dáligr engill hafi uerit. [þa er þo allt at eins formerking uárs herra piningar. fyrir hueria² er ugr frealsadumz af siandans ualldi. upphallig sök ok skynsemd til þers-arrar sealfs hans skipanar.

*Exodus.*³ Moyses let⁴ kalla sér alla hina ellztu ok fremztu menn af Jsraels folki. ok sagði þeim greiniliga allan þenna guds bodskap. bædi huersu lambit skylldi sæfa ok sidan eta. er þeir höfðu⁵ dyristafina ok ofdyrit adr upp aa þann háátt meðr þers blodi laugat ok litat sem nu uar sagt. ok at engin þeirra gengi þa natt allt til morgins nockur ut af þi sama sialfs sins husi. fyrir þa sauk at gud⁶ mundi meðr fyrr nefndu slagi ok aafelli aa þeirri natt um fara alla Egiptum. [utan þann sem slaghet veitti⁷ mundi hann⁸ aull hus um lata lida. þau sem meðr lambsblodinu uæri litud. bad þa ok þersa laga boð-orda⁹ æuinliga geyma ok giæta bædi ser ok sunum sinum. ok sagdi þar meðr sua til þeirra. þersar lagaskipanir¹⁰ skulu þer eigi sidr hafa ok hallda þann tima sem þer hafit aa þat sama land komit ok inn gengit. sem gud drottinn hefir ydr fyrir heitit. Ok sua sem synir ydrir spyria ydr eptir liettliga. huers háttar sidr þat se. þa segit þeim sem satt er. at þetta er umferdar¹¹ færing ok förnfæring i þa minning hofd ok halldin. sem hann um leid Jsraels sona hus frealsandi þau aull þann tima sem hann slo þa hina egiptzku. Vidr þersa tolu Moysi fellu þeir hinir ebresku til iardar ok lofudu gud. Sidan byri-adu þeir sina ferd. eptir þi sem gud bauð¹² þeim Moysi ok Aaron. ok somnuduz saman uidr Egipti landamæri nærri fyrrnefndri borg Rame-se. sua sem tunglit uar .xiiii. nátta ok sem þeir hofdu lambit sæft ok sua meðr ollu farit sem fyrir¹³ uar sagt.

þa let gud þat slag koma yfir allt Egiptaland. at huerr sem einn frumburdr uard þar bráddaur um miðnættiss skeid. sua frumburdr þers sama Pharaonis. sem i konungsins hasæti sat. sem frumburdr þeirrar ueslu¹⁴ ambáttar. sem i fanghelsi ok myrkuastofu uar [hertekin ok halldin.¹⁵ ok þar meðr allr fenadæris frumburðr. Reis konungrinn¹⁶ þa upp um nattina þionustumenn hans ok allt Egiptalandz folk meðr miklu opi ok kalli. þiat alldregin uar þat driugum nockut hus. at eigi lægi nockurr daur madr.¹⁷ Liettliga segir Commestor. at gud hafi sua

¹) verndar ok tilf. B ²) [on þo allt at eins kom hann a vaars herra pininghartima, B ³) tilf. B ⁴) þa tilf. B ⁵) hefðe, B ⁶) drottinn tilf. B ⁷) [tilf. B ⁸) saal. B; ok tilf. A ⁹) boðorðz, B ¹⁰) ok fornfæringar tilf. B ¹¹) saal. B; utferdar, A ¹²) hafðe boðit, B ¹³) fyrri, B; fyrr, Fragn. ¹⁴) veslazu, B ¹⁵) [fiotrat ok hertekin halldin (helldr, Fr.), B, Fr. ¹⁶) sealfir tilf. B ¹⁷) i tilf. B

skipat.¹ Þíat i flestum ollum husum hafi nockurr frumburdr uerit. Nu sem Pharao var sua þröngdr til ok þuingadr.² Þa sendi hann sina menn medr þeim ordum ok erindum til Moysen ok Aaron. at þeir færi i brott [sem fyrst³ ok allt þeirra folk fra [honum ok⁴ hans monnum. Farit⁵ allir Jsraels synir sagdi hann ok sórnfærit sua gudi ydrum. sem þer hafit adr talat ok til mællt. ok flytit⁶ brott medr ydr allan ydarn fiarlut. bædi naut ok saudi. ok blezit mer sua sem þer farit i brott. Hinir egiptzku skundadu ok skylldadu þa hina ebresku til brottferdar af Egiptalandi sua segiandi. Allir munum uer deya. ef þer farit eigi i brott. Jsraels synir gordu nu sem gud haði bodit þeim. at þeir badu hina egiptzku lea⁷ ser bædi gullker ok silfrker. ok þar medr mörg goð⁸ klædi. Gaf gud þeim at þi sinni þa giæfu⁹ uid hina egiptzku. at þeir ledu hinum ebreskum huat er þeir badu. Rænti þat folk sua ok fletti Egiptalandz menn medr guds orlofi ok bodskap. bædi fyrir þat sem þeir hofdu þrælkaz ok unnit fyrir þeim ok engan godan lut mot tekit ok i annan stad til þers at tialldbudin mætti þar af geraz sidan.

Her segir af ferð Jsraels lyðs.¹⁰

88. Jsraels lydr for af nefndri borg Ramese til þers stadar sem Sochoth heitir. Uaru þeir nær .dc.¹¹ þushundraða gangandi karlmanna. enn born ok konur medr odru þeonostufolki uar sua mart. at uarla uard talit. hofdu þeir bædi naut ok saudi ok allzkyns fenad¹² meðr ser. Hafdu Jsraels folk þa uerit [fiogur hundrat ok .xxx. aara¹³ aa Egiptalandi. [*scolastica hystoria ok speculum hystoriale.*¹⁴ medr þeim til töldum sem lidit hafdi¹⁵ fra þeim tima sem gud uitradiz¹⁶ Abraham á ueginum til Mesopotamiam ok gaf honum sitt fyrirheit ok til þers er hann gaf Moysi lögmálit i siallinu Synay. Þíat eigi uaru þeir lengr i þrældominum þíadir enn .c. aara tirætt .xl. ok .iiii. aar. sua langt sem lidit uar fra andlati Josephs. Skilz ok undir Egiptalandz nafni ok telz allr timinn vpp fra þi er Abraham ok allt hans¹⁷ askugmi utlægdiz af sinni fodurleifð ok fostrlandi Chaldea ok til þers er logmálit gafz. Fyrir þann skyllid fylgdu Egiptalandz menn þeim huergi. at þeir urdu hueruetna at grafa hina daudu. Enn þo idraduz margir af þeim ok gretu þat er þeir höfdu sua grimmir uerit. Enn fyrir þa

¹) adr tilf. B ²) þrugadr, B ³) [tilf. B ⁴) [vgl. B ⁵) nu tilf. B ⁶) ok tilf. B ⁷) at þeir leði, B ⁸) dyr, B ⁹) ok giptu tilf. B ¹⁰) Capitulum af viferð Jsraels lyðs af Egiptalandi. exodus, B ¹¹) sex hundrat, B ¹²) i ferð tilf. B ¹³) [saal. B; .cccc. aara, A ¹⁴) [tilf. B ¹⁵) höfðu, B ¹⁶) saal. B; uitradi, A ¹⁷) kyn ok tilf. B

grein at gúð drottinn hafði drepit alla Egiptalándz frumburði enn freals- at af engilsins hendi [i sealfra þeirra frealsan¹ ok brottferð alla þeirra frumburði. þa taladi hann sua til Moyses.² Helga mer huern þann karl- kindar frumburd. sua af monnum sem af aullum odrum kuikendum. sem medr Jsraels sunum eru i ferdinni. þiat allir þersir lutir eru minir. Villdi hann af þersarri sauk þa lata sér helgaz ok fornfæraz. Er saa ok einkannliga i fyrstu medr hinum grænazta frykt³ ok auexti ueg- samandi. af huerium er allir þiggia alla goda luti. [Frumgetnir synir af- kuemiss ok éttmanna Leui voru þaaleidiss offrader ok fornférðer. at þeir skylldu iafnlega guðe þiona. Enn frumgetner annarra Jsraels étta voru sua fornférðer. at þeir skylldu leysaz medr .x. órtugum silfrs. Allr fenað(a)rins frumburðr. saa sem vel var vidrkiémilegr at offraz. þa voru kennimanna offr. Enn hinna frumburder. sem vreinne voru ok offrinu vtilheyrilegher. voru sumer leyster. sua sem asna frumburðr var skiptr sua at sauðr var i moti lagiðr ok offraðr. enn sumer voru drepnir ok eigi leyster. sua sem rakka frumburdr.⁴

Exodus. Moyses flutti allan þenna guds bodskap Jsraels folki. ok taladi sua til huers sem eins af ollum þeim. þann tima sem þinn sun hefir óptir frett. huart sem þat er fyrr edr sidarr. huat er þetta hefir at þyda. þa seg honum. at herra gud leiddi yðr medr sinni sterkri ok hardri hendi ut ok i brott af Egiptalandi ok af þeirra þrældomshusi. ok at hann drap allan þenna⁵ frumburd. sua manzins sem huers sem eins annars⁶ kuikendiss. þann tima sem Pharao hardnadi. mest ok uilldi oss eigi lausa lata ne liduga gera. fyrir þenna skyllð fórnfæri ek gudi drottni minum allan karlkindar frumburd. sua sunar mins frum- burd sem allan annan. Skal þetta þer sua skyrt ok uissuligt mark uera. at hann frealsadi oss þadan medr sinni sterkri hand. sem þat er þu helldr upp aa medr sealfs þins hendi. edr þat eitt huat er fyrir þinum augum er uppfest þer til æuinligrar minningar. [*scolastica hystoria.*⁷ at þersi frelsis minning gleymiz eigi giarnari af þer ok [þinu minne⁸ en þeir lutir sem þu hefir ok helldr þer i hendi.

*Exodus.*⁹ Nu¹⁰ sem Pharao hafði Jsraels folki brottferdar orlof gefit. sem fyrr uar sagt. þa foru þeir fyrir þa grein medr guds forsio þann æydimarkar ueg sem liggir uid hit rauda haf ok lengri uar. enn eigi þann sem var¹¹ um landlt Philistiim edr Palestinam. er næst lá uidr sealf Egiptalándz endimork ok landamæri ok skemri uar. at eigi uar ulikt at þeir hefði aptr horfit i Egiptum ok idraz þers er þeir

¹) [saal. B; ok sealfs þins hand, A ²) Moysen, B ³) frukt, B ⁴) [tilf. B

⁵) þeirra, B ⁶) mgl. B ⁷) [tilf. B ⁸) [saal. B; þinum monnum, A ⁹) tilf. B

¹⁰) sua tilf. B ¹¹) tilf. B

hofdu¹ nokkurn tíma þáðan í brott farit. ef Philistei hefði fyrir fornan fiandskap ok aufundarhatr víðr þeirra frændr ok forfedr meðr bardagha moti þeim risit. J annan stad hafði guð sua bodit ok fyrir sagt Moysi. sem heyrar mátti. at Jsraels folk skyldi um fiallit Synay brott fara ok sealfum honum þar fórnfæra. Hefde² þeir ok liettliga marga mikils háttar mædu ok kuðl þolat aa þeim ueginum. ef hinir egiptzku hefði idraz þeirra brottferdar [ok sott eptir þeim meðr vfríðe³ sem nu uard. Foru Jsraels synir sua meðr miklum rikdomi ok herfangi brott af Egiptalandi. [*scolastica hystoria*.⁴ Þat bar [ok þa⁵ til sem optarri kunni⁶ uerda. at aain Nilus geystiz⁷ or sinum farueg ok fell⁸ miklu uidara enn⁹ uani hennar nar til. Enn meðr¹⁰ þi at Jsraels synir höfðu Joseph þi meðr sær¹¹ heitit at flytia hans bein brott meðr ser. þann tíma sem gud uitiadi þeirra ok greiddi þeirra ueg ut af Egipto sem fyrr uar sagt. ok aarinnar uatn flaut ok flæddi¹² þar yfir sem hann uar iarðaðr. þa skrifadi Moyses edr grof eitt hardla háleitt guds nafn tetragramaton aa einni gullspöng. hueria er hann lagdi nidr aa uatnit. flaut hun ok fluttiz hegat ok þegat allt til þers er hon stöduaðiz aa uatninu þar beint yfir sem beinin Josephs¹³ uaru grafin. Grofu þeir þa þar til er þeir fundu bein hans ok báru brott meðr ser. af huerium er þat er lesit ok sua til ordz tekit. at þau hafi þeim forspaar ueitt. liettliga segir Commestor af leidarinnar framferd ok þeirra farlengd. Ebreskir menn segia at saudr nockurr hafi komit til þeirra aa uuart ok stadið hia þeim. sua sem þeir störfudu at beinunum. ok þaa sami saudr hafi talit með¹⁴ þa. huar fyrir er þeir fluttu hann meðr ser langan tíma um æydimorkina ok kaulludu hann Josephs saud. Morg Egiptalandz hof fellu nidr meðr ollum sinum skurðgodum ok fyriruorðuz af þeim iardskialpta sem uard í þeirra brottferð af Egipto.

Enn sua sem þeir fluttu sina ferd í brott af fyrr nefndum stad Sochoth. þa komu þeir í þann stad í hinum yztum eydimarkarinnar endimörkum. sem Ethau heitir. ok settu þar sinar herbudir. Þat uar þa ein eydiborg. huar er Josephus segir at sidarr uar murat ok gör ein stor ualldborg.¹⁵ þann tíma sem Chambyses for herskilldi [yfir Egiptum.¹⁶ Enn af þi at um eydimerkrnar uar faatt til leidaruisis. þa uar gud drottinn sua í för ok í fylgiu með þeim ok þeirra leidsagi. at sky nockut. sua uaxit sem einn pilarr væri moti solar hita um dag-

¹) hefde, B ²) saal. B; höfðu, A ³) [tilf. B ⁴) [tilf. B ⁵) [þa enn, B ⁶) at tilf. B ⁷) æstiz, B ⁸) feell, B ⁹) daghlegr tilf. B. ¹⁰) af, B ¹¹) ok suardagha tilf. B ¹²) flöðe, B ¹³) mgl. B ¹⁴) viðr, B ¹⁵) ok sterk borgh, B ¹⁶) [ok eyddi Egiptaland, B

ana. let hann fyrir þeim fara. huert er þeir skylldu uikia ok uenda sinni ferd. enn um nætrnar elldligan stolpa¹ moti myrkrum ok eitroimum. sua at þeir uissi huat² þa uar at uaraz. hindraði þenna leidaruisi³ engan tíma huarki nętr ne daga frammi fyrir folkinu.

Her segir vm herleiðing þa er guð gerði yfir hafit rauða.⁴

89. Gud drottinn taladi þa enn til Moysen ok bad hann⁵ górad fyrir. at Jsraels folk snðri nockut sua ok uendi aprt ueginum⁶ medr Egiptalandi. ok setia sinar herbudir milli þeirrar borgar sem Magdalon heitir ok stendr uid Egiptalandz landamæri ok hins rauda hafs. Pharao⁷ man⁸ þa tala til Jsraels suna sagdi gud. [Krepter ok þrongder eru þeir nu. hefer eydimorkin nu klypt þa.⁹ Man hans hiarta þa hardna ok med ufridi eptir ydr sækia. man ek þa ok mina dyrd láta birtaz aa Pharaone ok aullum hans her. Gordu þeir sem gud bauð. [*scolastica historia*.¹⁰ Ok¹¹ sem hinir ebresku hofdu þar nidr¹² sett sinar herbudir. þa uurdu¹³ þeir¹⁴ sua klyptir ok klebradir. at af annarri hálfu uar uthafit¹⁵ enn af annarri ufær fioll ok æydimðrk¹⁶ at þeim. þar sem eigi lágu Egiptalandz halfur [ok landamæri¹⁷ uid þa.

Egiptalandz kónungi uar nu sagt. at Jsraels folk hafdi allt flyit ok brótt farit. Ok þegar sem hann fretti þat. þa kastadi hann vm¹⁸ sinum hug ok hiarta til þeirra ok allir hans menn. sua segiandi. Til huers mundim uær þetta uilia sua gora. at gefa Jsraels lyd lausan ok lidugan sua at hann þionadi eigi ok þrælkadiz fyrir oss. Let Pharao þa taka .ccc. af uoldum sealfs sins kerrum. ok aunnur .ccc. aa sðmu leid af þeim beztum kerrum¹⁹ sem landzfolkitt lagdi til herferdarinnar. hafdi hann þar til hertoga sina ok .I. þushundraða ualdra riddara ok ual uapnaðra. ok þar medr .cc. þushundraða ual buinna fotgöngumanna.²⁰ For hann medr ollum þersum her ok sotti fast med²¹ ufridi þann sama ueg eptir Jsraels sunum²² sem þeir hofdu adr farit. ok fundu þa uidr hafit þar sem þeir uaru medr [sinar herbudir.²³ Nu sem Pharao nalgadiz. ok Jsraels synir litaduz um ok þeir sa hina egiptzku sækia fast eptir sér. þa ottaduz þeir storliga²⁴ miok hans her. bædi fyrir þat er þeir mattu huergi flyia eðr²⁵ undan fara. Eigi mattu þeir ok beriaz

¹) pilar, B ²) huar, B ³) *saal*. B; leidaruisa, A ⁴) Capitulum af vmferð Jsraels lyðs vm hit rauða haf. exodus, B ⁵) sua tilf. B ⁶) sinum tilf. B ⁷) Ok at ek(!), B ⁸) sua tilf. B ⁹) [tilf. B ¹⁰) [tilf. B ¹¹) Nu, B ¹²) uidr hafit, B ¹³) voru, B ¹⁴) þar tilf. B ¹⁵) hafit, B ¹⁶) eyðimerkr, B ¹⁷) [tilf. B ¹⁸) *saal*. B, Fragn.; sun, A ¹⁹) [*her mgl. 1 Blad i B* ²⁰) fotgangandi manna, Fragn. ²¹) fullkomnum tilf. Fr. ²²) lyð, Fr. ²³) [sinum herbudum, Fr. ²⁴) storlegans, Fr. ²⁵) ne, Fr.

ne nokkura mottoku fyrir þá sauk ueita. at þeir uaru driugum uapnlausir. enga duðl máttu þeir ok þar eiga sakir matleysiss. Af þi kolluðu þeir til guds talandi þar medr til hans þionostumannz Moysen. Huart flytr¹ þu oss fyrir þann skyld² til dráps ok dauda i eydimorkina. at engar mundi grafirnar hafa til fengiz at iarda oss aa Egiptalandi. Vitum ugr æigi til huers þu gordir þat at flytia³ oss brott af Egiptalandi. edr taladum ugr eigi þat sama þann tima sem ugr uorum þar. at ugr uilldim at þu færir i brott fra oss ok þeonadim ugr hinum egiptzkum sem adr. Miklu betra þætti oss at hafa þeonat ok þrælkaz fyrir þeim enn deyia her i eyðimörkinni. Moyses suaradi þeim ok segir sua. Hirdit eigi þer at ottaz. standit upp ok seait þau hin miklu stormerki. sem gud lætr i dag uerda⁴ ok frammgeng geraz.⁵ Þiat þersa hina egiptzku hermenn⁶ mun alldregi æfinliga upp fra þersum tima ydr optarr fyrir augu bera. sem nu seait þer. Man gud drottinn frammgöngu ueita ok beriaz fyrir ydr. enn þer manut þegia.

Lagðiz Moyses þa til bönar ok bað til guds. Eptir þat taladi gud til Moysen. Til huers [kallzar þu edr kallar⁷ upp aa mik. Seg Jsraels sonum. at þeir [byri sina⁸ brottferd. enn þu skallt taka uöndinn ok liosta honum meðr sealfs þins hendi nidr aa siöinn. man hafit þa sua i sundr skiptaz. at Jsraels synir munu þar þurruum fæti iafnuel mega yfir⁹ fara. Manu Egiptalandz menn þa sua¹⁰ harðna. at þeir munu med ufridi eptir ydr sækia. man ek þa mina dyrð synaz láta á Pharaone konungi ok hans kerrum. ok þar medr aa¹¹ aullum hans her ok hestum. Eptir þersor hans ord hofz saa sami guds engill upp medr leidsögupilarinum. sem adr uar uanr fyrir at fara Jsraels folki ok hans herbudum. ok for nu sua eptir þeim. at sealfr hann ok pilarrinn uar millum ebreskra manna herbuda ok egiptzkra. farandi sua ok flytiandi þenna skypilar þeirra i milli. at þeim hinum ebreskum uard hann nu sem fyrtr [til lysanda leidaruisis.¹² enn hinum egiptzkum til myrkr ok mikillar tálmanar um eptirferdina ok atsoknina. Moyses laust þa uendinum nidr aa hafit. sem guð hafði bodit honum. ok þegar i stad brast siorrinn af þeim hinum stora ok sterka blásanda uindi. sem þar kom meðr guds uilia. ok sundr skiptiz medr tolfgreindri sundrskiptingu. sua at huer sem ein af aullum .xii. Jsraels ættum mátti þurruum fæti fara um serhueria¹³ hafsins sundrskiptingargrein. [*scolastica hystoria*.¹⁴ Kalladi Moyses þa seerhueriar ættirnar þagat til ok bad þær allar. fyrst Rubens ætt ok hueria sidan eptir sinni skipan ok all-

1) fluttir, Fr. 2) hegat tilf. Fr. 3) leiða, Fr. 4) gigráz, Fr. 5) verða, Fr. 6) mgl. Fr.

7) kallar þu edr kallzar, Fr. 8) [flyti sinni, Fr. 9) hann tilf. Fr. 10) miqk, Fr.

11) tilf. Fr. 12) [at lysanda leidarvisi, Fr. 13) þersa tilf. Fr. 14) [tilf. Fr.

dri sins forfedrs. diarfliga þar eptir fara¹ sem hann gengi fyrir. Enn sua sem engin af þrímur hinum fyrstum. Rubens ætt Simeonis ok Leui. Þordi fram at ganga i hafsgreinina. þa red ætt ok afkuðmi Jude fyrst til at ganga þar² eptir sem Moyses for fyrir. Ódlaðiz hun þadan af fyrir sina tru ok hlydni at hafa sidan ríkisstiorn ok konungdom yfir aullum audrum Jsraels ættum. eptir þi sem Jacob hafdi longu fyrir sins sonar blezan Jude spád ok fyrir sagt. Eptir þat gengu allir Jsraels synir þurum fotum rett um mitt hafit. þar sem þat hafdi skiptiz i sundr ok skiliz. Var siorrinn þeim þa til þoggia handa sua sem oruggur múrr.

Nu sua sem hinir egiptzku saa þetta. þa toku þeir sua i fyrstu. at þeir færi sua sem einir skynlausir menn ok meðr aullu [sua sem³ uillausir. Enn sem þeir skildu. at þa skadadi ekki uetta. þa for allr konungsins herr ok riddarar⁴ meðr sinum kerrum hestum ok allri herneskiu fastafari fram eptir þeim i midia hafsgelina. Ok sem at morgins tíma [uar miok⁵ sua komit. sua sem uer kollum nætrelding. þa leit gud drottinn med þeima hætti um fyrr sagdan eldzins ok skyssins pilar yfir egiptzkra manna folk ok herferd. at hann let skadsamligar skurir hrædiligar þrumur⁶ ok ogurligar elldingar yfir þa koma ok at þeim fluga. huar af er mikill⁷ þeirra herr fyrirforst. enn uagnahiolin umturnaduz. suarfadiz þa ok sopadiz allt iafnsaman ut i siofardiupit. Nockurir af hinum egiptzkum toludu. Flyium nu af þi fyrir Jsraels folki. at gud drottinn berst nu fyrir þeirra skyld. oss i mot. Nu sua sem þeir rædduz þaleidiss. þa taladi gud sua til Moysen. Rett þu hand þina framm yfir hafit. til þers at siofaruatnit falli apr at hinum egiptzkum kerrum þeirra ok allri konungsins herneskiu. Ok þegar sem Moyses hafði þat gort. þa sneriz hafit allt apr at aunduerdum morgins tíma ok fell i fyrri stad. sem þat uar adr uant. Kom siofarstormrinn sua framt þeim i mot. sem þeir ætludu at flyia ok undan at hallda. sumladiz konungrinn ok sopadiz meðr aullum sinum kerrum riddarum ok hestum ok þar meðr aullum sinum herfórum sua i siofarins bylgium ok bðarum. at þar drucknadi huert manzbarn. sua at engin komz meðr lifi til landz apr af aullum þeim monnum. sem fylgt höfðu ok i hafit fram eptirferdina ueitt meðr Pharaone. Enn Jsraels synir farandi frealsliga þurran ueg um mitt hafit. komu meðr ollu heilu ok holldnu til þers landz sem gagnuart hafdi uerit. odrum megin hafsins. Frealsadi gud þa sua at þi sinni af egiptzkra manna ualldi ok þrædomi. Sa þeir hina egiptzku dauda liggia um daginn

1) ok fylgia tilf. Fr. 2) framm tilf. Fr. 3) [mgl. Fr. 4) riddaraskari, Fr. 5) [myndi nokkut, Fr. 6) reidarþrumur, Fr. 7) her ender. Frøgm. V

eptir aa landi. ok fyrir þat hit mikla ualld ok stortakn sem gud hafdi gort aa þeim. ottaðuz þeir þa gud ok trudu honum ok þar med hans þionostumanni Moysi. Toku þeir ok uapn hinna egiptzku. þar sem þeir láágu daudir aa siofarströndinni.

Sua segiz at þar syniz enn ok tééz hardla uissulig merki ok minningar þersarra tidinda. upp aa þann haatt at hiolanna kringlur ok kernanna tingiur megi þar synaz. eigi at eins aa siofarströndinni utan ok eigi sidr nidri aa grunnum i sealfu siofardiupinu. ef þat mætti sakir siofar synarinnar. Enn ef þersir lutir ruglaz um stundar sakir edr einshuerium atburð ok yfirkomanda tilfelli nockurs háttar umturnaz. þa endrbötaz þeir fyrir þann skylld skiotliga ok apr skipaz medr guds tilskipan af uindum ok baarum til hinnar fyrri myndar ok aasionu. at sa madr slæuiz ok ottiz gud drottin (sakir) sua lidinnar ok uordinnar hardligrar hegndar. sem hann uill eigi adr ottaz fyrir sealfs hans skylld ok aastundan lofligs sidferdis. Enn þeir Egiptalandz menn sem eigi hofdu uerit i ferd medr Pharaone. þa helldu þat allir ok hofdu ser fyrir gud. sem hann hafdi hindrad ok halldit fra ferdinni. sumir kaal. enn sumir ein ok onnur kuikendi. sua segiandi. þersi uar mer nu gud i dag um þat er ek fylgda eigi Pharaone. til þers at ek drektiz eigi i hafinu.

Eptir þersa hina haleitu iartegn ok frelsissigr. er gud hafdi þeim gort ok gefit. dictadi Moyses fyrir gud(s) elskhuga ok componadi medr sexfættu metri canticum. Cantemus domino. huers hin fyrstu uers medr enn fleirum hefir sua mikit at þyda upp i norrænu. Syngium uer gudi drottni fyrir þann skylld. at hann mikladiz nu dyrdarsamliga sua sem hann niðr braut bæði hestinn i¹ hafit ok þann sem hann sat. Gud drottinn er mitt lof ok sterkleiki. uard hann ok mer til heilsu ok hialpar. þersi er minn gud. huern er ek dyrka. þersi er ok fedr mins gud. huern er ek man enn hefia ok heiðra. Gud drottinn er sem einn gilldr bardagamadr. almattigr er hans nafn. þiat hann kastadi konungsins kerrum Pharaonis ok aullum hans her i hafit nidr. Hans ualdir höfðingiar druknaðu i hinu rauda hafi. undirdiupin huldu þa. ok sua sucku þeir i siofardiupit sem einn steinn. Með sterkleik mikladiz þin hægri hand drottinn minn. þin hægri hand slo uuininn herra minn. ok medr margfalldri þinni dyrd ueittir þu þinum uuinum aprkast. þina reidi sendir þu til at eyda þeim ok gleypa sem einn halm.² ok af þinum grimdaranda samnaduz uðtnin saman. Fliotanda uatn stod um stund. ok i midiu hafinu samnaduz saman undirdiupin. Motstöðumaðrinn ok uuinrinn taladu þa sua. Eptir skal ek sækia ok gripa

¹) rett. for ok ²) rett. for hialm

þeim: man min aund þa saudd uerda: er ok skiptir herfanginu eptir þa. Bregda man ok minu suerdi, skal min hand þa drepa ok af slá. Hitt uar helldr, at þinn andi bles sua i moti þeim at hafit huldi, sukku þeir niðr sem bly i akafligum siofaruotnum ok drukknaðu. Huerr er þinn liki, sua mikiluirkr naduligr ok liufsamligr sem¹ þu ert i þinum heilagleik, sua dásamliga luti ok storiartegnir sem þu gorir, þiat sua sem Pharao konungr for ridandi medr aullum sinum kerrum ok riddarum framm i hafit, þa letz þu gud drottinn siofarius uðtn aptr leidaz ok yfir þa falla, enn Jsraels synir gengu þurt midleidis um þat allt til landz.

[*Scolastica hystoria*.² Josephus segir at þersi guds iartegn, er hann greiddi þaleidis Jsraels ferd um hit rauða haf sem nu uar fra sagt, er þi sidr grunanda edr mistruanda, at sua finnz lesit, at þat hit mikla haf sem Pamphilicum³ heitir skiptiz ok fyrir þann skyld ok i sundr greindiz eptir guds uillia fyrir hinum mikla Alexandro Macedoni ok hans her, þann tima sem hann hafdi medr sinum mikla hernadi sótt eptir Dario konungi, at gud uildi fyrir hann eydaz lata Serkia riki. Enn af þi at Jsraels lydr dualdiz þar um .vii. daga uid hafit, þa komu þeir dagliga medr sinum bumbum ok audrum sōngtolum niðr til strandarinnar, syngiandi þenna sama cantica upp aa þann haatt gudi til lofs ok dyrðar, at Maria systir þeirra Moysi ok Aaron⁴ gekk fyrir hafandi bumbu i hendi sér, enn allar adrar konur þær sem til uaru gengu eptir henni medr sinum bumbum ok odrum songfærum. Sōng Maria⁵ fyrir cantemus domino, en allt folkit song þar eptir, sua at karlmenn sungu ser i⁶ stad, enn kuendit allt i odrum. J minning ok merking þersarrar þeirra gongu ok gōrdar gōngum ugr ok þaleidis hina fyrstu .vii. daga um fontinn syngiandi, sua sem uær hölldum uara pascha.

Her segir fra Moyses ok hans lyd.⁷

90. Eptir þat er Moyses hafdi slutt Jsraels folk medr guds fulltingi yfir hit rauða haf, sem nu uar fra sagt, þa byriadu þeir sina ferd þadan i brott eptir .vii. daga lidna, farandi fram i þa eydimork sem Sur heitir. Gengu þeir sua .iii. daga um þersa eydimörk, at þeir fengu huergi ne fundu nockut uatn, þar til er þeir komu i þann stad sem sidan⁸ uar kalladr Marath, [þar uaru uðtn fyrir ok þo sua þeisk, at

¹) her *begynder atter* B ²) [*tilf.* B ³) Pamphilicum, B ⁴) Aarons, B ⁵) þa *tilf.* B ⁶) odrum *tilf.* B ⁷) Af þui huersu votnin vvrðu vel sēt ok drekkande i Maarath, B ⁸) sidarr, B

engi uar uan i at þeir mætti drekka. Húadan af er sa staðr uar sídan uidrkuæmiliga kalladr Marath.¹ Þat er þeiskleiki: ella uar stadriinn sua kalladr af þeim hugar beiskleik. sem þeir hófdu af þorstanum. einkannliga sídan þeir fundu uatnit ok mattu þat eigi drecka. Þat nockuru huglettara er þeim. er sua þyrstir at hann finnr eigi dryckinn. enn hinum miok þyrstum. er dryckinn sér ok fær ekki² þi helldr. *Exodus.*³ Gordiz þa illr kurr af folkinu. kíærandi sik fyrir Moysi sua segiandi. Hual skulum mer drekka. Moyses bad þa enn gud miskunnar. ok hann heyrði skiott hans bøn ok syndi honum [iarteinasauliga þar⁴ tre i eydimörkinni. sem ecki tre uar uant at uera. Ok sem Moyses tok þat sama tré ok setti þat nidr i uðtnin. þa urdu [þau þegar aull⁵ sæt ok god at drecka. *[scolastica hystoria.*⁶ Lettliga at þat tre hefði⁷ þers háttar afl ok natturu medr sér. Enn þo segia ebreskir menn. at þat tré uar hardla beiskt af sealfs sins naturu. ok at sua [gordiz ok uard sætleikinn⁸ aa beisku uatninu. at beiskt uar uidr beiskt lagit.⁹ til þers at guds kraptr skyllði þa enn dasamligri¹⁰ tiaz ok synaz. Josephus syniz sua uilia segia. at uðtnin hafi¹¹ þersa spellan af þi fengit. at þau hafi iafnan uerit i sama stad á fialli nockuru ok sua spellaz. eptir þi sem segiz at uðtnin uerdi ecki uel nema þau ræriz. Segir hann þar¹² litinn brunn uerit hafa. ok [at Moyses hafi¹³ sídan þann sama vond¹⁴ um endilangan i miðiu sundr snidit. sem hann hefir þa hia sér haft. ok þann annan hans¹⁵ helming nidr hafa sett i brunninn. Eptir þat [baud Moyses¹⁶ sterkum monnum at bera uatnit upp or brunninum. steypu þeir þi aullu nidr. sua at þeir nyttu til enskis. sem fyrst ok langan tima uar upp ausit. til þers at hit sidarsta skyllði þi sætara uerda ok betra at drekka. þat sem nysprottit uæri¹⁷ upp ok betr hefði¹⁸ skirnat ok settz.¹⁹ J þersum stad Marath het gud at hann [mundi skipa þeim²⁰ sin bodorð ok doma. ef þeir uildi rettlatir ok sealfum honum hlydnir uera.

Fra Moyses er guð vitraðiz honum ok sagði honum fyrir.²¹

91. Moyses for medr allt sitt folk ok foruncyti af Marath i þann stad sem Helym heitir. vrdu þar fyrir þeim .xii. brunnar. ok [.lxx.

¹) [ngl. B ²) eighi, B ³) tilf. B ⁴) [iarteghnarsamlegga eitt, B ⁵) [vel, B ⁶) [tilf. B ⁷) hafde, B ⁸) [gerdiz sætleikinn ok varð, B ⁹) ok laait tilf. B ¹⁰) ok dyrdarsamlegre, B ¹¹) hófdu, B ¹²) saal. B; þat, A ¹³) [saal. B; Moyses hófði, A ¹⁴) saal. B; brunn, A ¹⁵) vandarinns, B ¹⁶) [segger hann at Moyses bauð, B ¹⁷) var, B ¹⁸) hafðe, B ¹⁹) siaz, B ²⁰) [myndi gefa þeim ok skipa, B ²¹) Capitulum af þui er veittuz fuglarnir cot. ok, B

palmtreea.¹ [*scolastica historia*.² Segir Josephus at brunnar þersir höfdu sua litit uatn. at þat hit litla uard bædi leirugt ok saurugt sem þeir fengu medr höndum sinum upp ausit. Af þii sama urdu palmtreein þar miklu lægri enn i odrum stöðum er þeirra natura til. at þeim uard þar uðkuskortr til uaxtarins. *Exodus*.³ Þadan foru þeir aa hinum .xv^{da}. degi til annars manadar⁴ fra þi sem þeir gengu ut af Egiptalandi um þa eydimörk sem Syn⁵ heitir. huer⁶ er liggr millum þersa stadar⁷ Helym sem nu uar fra sagt ok fiallzins Synay.

Ok af þi at þa hafdi upp gengit allr þeirra⁸ kostr ok uistir. sem þeir höfdu medr ser brott flutt af Egiptalandi. þa kjerdi allr Jsraels suna fiöldi sik i fastafari þar um eydimörkina⁹ murrandi ok mauglandi¹⁰ moti þeim badum bröðrum Moysi ok Aaron. sua segiandi. Betr mættim uær medr guðs ualld ok uilia aa Egiptalandi dait hafa. sua sem ugr saatum yfir sodkötllum.¹¹ þann tima sem kiðt uar sodit. ok aatum sua brauðit i nog sem sealfir uær uilddum. Fyrir hueria¹² skyllid lockudut þit ok leiddut oss til þers hegat i eydimörkina. at þit drepit allan þenna mannfialda med hungur ok saara sultt. Eptir þat taladi gud sua til Moysen. Af himinum ofan man ek lata rigna ydr fædzlur. gangi þa allt folkit ut lesandi ser ok samnandi¹³ dagliga sua mikit. at huerium sem einum uinniz dag fra degi. til þers at ek proui huart er þetta folk uill eptir minum uilia ok lögmaali framm fara eör eigi. A hinum setta degi skulu þer tueggia daga kost ok atuinnu saman taka ok ydr til bordz bua. þiat þer skulut hinn .viida. daginn sua um þetta sem¹⁴ allt annat heilagt hallda.

Moyses ok Aaron taladu þa til allra iafnsaman Jsraels suna. At apni¹⁵ manut þer uita ok uidrkennaz. at gud drottinn hefir ydr ut leitit ok i brott af Egiptalandi. ok at morni munut þer sealfir hans dyrd mega sea. At aptni man hann ydr gefa kiðt enn at morni braud nogt¹⁶ sem þer uilit sealfir. af þi at hann heyrdi ydart kallz ok kigrur sealfum honum. edr huat erum mit brödr. Ekki er þersi murrar edr umlestr görr i gegn okkr utan helldr i gegn sealfum gudi. Moyses taladi þa til Aarons. Seg ollum Jsraels suna fiolda. at hann gangi framm fyrir gud drottins auglit. Nu sem hann gerdi sua. sem honum uar bodit. ok hann taladi fyrir folkinu. uard honum litit til eydimerkrinnar. ok saa at guðs dyrd birtiz i skyinu. sua at hann taladi til Moysen sua segiandi. Heyrda ek Jsraels suna kurr ok kiæru. at aptni man ek yör

¹) [.vii. tigher palmtreeo, B ²) [*tilf.* B ³) [*tilf.* B ⁴) *saal.* B; aars, A ⁵) Sur, B ⁶) *saal.* B; huert; A ⁷) [*saal.* B; þersarra stada, A ⁸) *aa*, B ⁹) i eydimorkinne, B ¹⁰) *moglande*, B ¹¹) *sodkelunum*, B ¹²) *hvern*, B ¹³) *samkande*, B ¹⁴) *ok*, B. ¹⁵) *aptni*, B ¹⁶) i *nogh* sua, B

gefa¹ kiðt at eta. enn um morna munut þer uid braud fæðaz² ok saddir uerda. uitandi þat at ek er ydarr 'gud drottinn. Bar þat ok sua til um aptaninn. at sua margr sa fugl sem coturnix heitir. ok uær kollum akrhænu. kom upp af þeirri rauda hafs halfu sem fiordrinn Arabicus er kalladr. þar sem hann fæðiz einkannliga. at hann huldi driugum allar herbudirnar. sua at allr Jsraels lydr matti sua taka hann sem [hann uildi³ ok hann til lysti. [*scolastica hystoria*.⁴ þenna fugl kall- ar Josephus ortigiam. enn Girkir kalla hann ortogomenam. huern er almenningr kallar af sinni raas curlerum upp i latinu. Enn um morg- ininn eptir kom su döggr af himni umuergiss allar þeirra herbudir. sua sem Moyses hafdi bediz fyrir. at hon loddi ok lindiz uid hendr- nar. sua sem aa henni uar tekit. Hugdu þeir i fyrstunni sem þeir saa. at hagl eðr héluskur nockur mundi fallit hafa. þiat þat uar upp aa þann haatt huitt ok smakornott⁵ uaxit ok uordit sik. Enn sua sem þeir kendu þat sua sætt sem hunang i bergingunni uera. enn sáá at eydimðrkin uar qllum megin af þersu hulit i hia þeim. sua sem af helu edr sniohuitum haglkornum. þa talaðu þeir sin i milli ok toku sua til ordz. Manhu. þat hefir sua mikit at þyða. huat er þetta edr huat hefir þetta at merkia. þiat þeir uissu eigi huat er þeir sáá. þadan af uar þat sidan kallat manna. er þeir sogðu sua spyriandi manhu. þat sama kollum uær himnamiol edr himnafædu.⁶

Exodus.⁷ Moyses svaradi þeim⁸ ok sagdi sua. þetta er su fædzla sem gud drottinn hefir ydr gefit til fædzlu ok uidrlifiss. Er þat hans ord ok bodskapr. at huerr sem einn af ollum ydr lesi ok saman taki sér til kostar ok⁹ eins dags atuinna þa mæling sem gomor heitir fyrir huern mann ok eigi meira. þeir gerdu sem gud hafdi bodit þeim. at þeir lásu manna saman um morgininn. fyrir þann skyllt at þat bráðnaði¹⁰ um miðdegis skeið. ef þat uar þa handlat ok samantekit. Enn þo at annarr tðki ser miklu meira enn annarr minna. þa hafði saa eigi meira sem mikit hafdi samantekit,¹¹ ok eigi helldr sá minna sem [litit hafdi¹² samantekit. utan helldr hofdu allir iafnmikit eptir fyll- ingu fyrr nefndz kers¹³ gomor. sua huerr sem þurfti. Liettliga at þat uar i einn stað nidrlagit. sua sem þat uar samanlesit. ok þadan fyllt¹⁴ sidan sérhuerium ok fengin þersi mæling. ella¹⁵ hitt at huersu mikit sem einnhuerr hafdi lesit ok uti samantekit. þa fann hann eigi¹⁶ þi meira edr feck þar af. þann¹⁷ tima sem hann kom heim til sealfs

¹) ydr tilf. *urigt*. A ²) feddir, B ³) [honum likade, B ⁴) [tilf. B ⁵) smakornutt, B ⁶) himnafædzlu, B ⁷) tilf. B ⁸) þa, B ⁹) saal. B; til, A ¹⁰) af solarhitanum tilf. B ¹¹) samanlesit, B ¹²) [adr hafde samnat ok litit, B ¹³) mælikers, B ¹⁴) fyllt, B ¹⁵) ellar, B ¹⁶) ekki, B ¹⁷) saal. B; annan, A

sins. enn mælikerit gomor. Vard þat ok miok merkiliga ok taknsauliga. at su mæling nægdiz aullum slétt. [*scolastica hystoria*.¹ Sua uar þat ok eigi síðr. at þar sem manna bráðnaði um middegiss skeid af solarhitanum. ef þat uar þa uti handlat ok halldit. þa hardnadi þat eigi² sidr uid elldinn. þiat sua biuggu þeir þat [til fædu ser.³ at i fyrstunni molu þeir þat i sundr sem smæst. knodadu sidan saman sem-iandi⁴ ok bakandi þaleidiss uid elldinn [sem annat brauð.⁵ þat hafdi hardla sætan saporem i sealfu sér. Sumum uard þers ilnur ok angi⁶ þi likaztr sem hunangbakat similiubraud. óðrum uard þat þi likt i munni sem þat braud sem medr oleo er bakat. Enn med huerium sem einum hafdi þat þann þef mest i munninum ok bergingunni sem sealfum honum likadi bezt ok hann lysti mest.

Exodus.⁷ Moyses baud þeim. at ekki ugta skylldi eptir uera til morgins af þi sem þeir hófdu samanlesit adr um daginn. Nockurir af þeim gerdu moti þersum hans bodskap ok uardueittu til morgins þat sem af gekk um kuellidit. Var þat þa þegar allt alrotit ok uall upp af mōdkum. Reiddiz Moyses þa folkinu ok ásakadi þa um sina afgord. Las þa huerr sér um morgininn sua mikit sem honum uannz þann dag til kostar ok atuinu. þiat þat bráðnadi sua sem solin skein sem biartaz.⁸ Moyses baud þeim.⁹ at þeir læsi sér ok tæki tuifalldan kost aa hinum .vita.¹⁰ degi uiku. sua at huerr madr tæki þa .ii. fyrr nefnd mæliker gomor. vynni þa sydi ok matbiðggi¹¹ alla þa luti sem þeir þyrfti aa laugardaginn at hafa. Sagdi hann þeim sua. at laugardagsins huilld helgadz af sealfum gudi. þeir gordu sem hann baud. at þeir uardueittu til laugardags morginsins þat sem aa freadaginn leifdiz. funadi þat medr óngu moti ok eigi fannz þar nōckurr madkr i. [*scolastica hystoria*. Eru þeir þo nokkoer sem segia. at enghen af þeim lese moirr enn eitt meliker helldr a hinum .vii^{da}. deghi enn óðrum doghum. hefer saa kost þa meðr iartegnum sua siolgaz ok aukaz. at hann skylldi vinnaz vm .vii. dagha. Hafa þeir þat fyrir seer til sannanar þersa skilnings ok skilrekkiss. sem her er nokkoru sidarr lesit. at fyrir þa grein hefer guð drottinn yðr a hinum .vita. deghi tuifalldar vistir veitt.¹²

Exodus. Enn sem laugardagrinn kom. þa gengu nockurir af Judum ut þers órindiss at lesa saman himnamiolit i moti guds bodskap ok Moysi. ok fundu þa¹³ huergi. Taladi gud þa til Moysen. Huersu lengi uilit þer eigi hallda mitt lōgmaal ok at geyma minum bodord-

¹) [tilf. B ²) þui tilf. B ³) [seer til bordz, B ⁴) þat tilf. B ⁵) [tilf. B ⁶) þefr, B ⁷) tilf. B ⁸) heitaz, B ⁹) ok tilf. B ¹⁰) .vii., B. ¹¹) matbyggo, B ¹²) [tilf. B ¹³) þat, B

um. Seait hedan af ok at geymit. at gud drottinn hefir yðr huillardar-
daginn gefit. ok fyrir þa grein hefir hann yðr aa hinum .vita. degin-
um tuifalldar uistir ueitt. Uerj huerr sem einn þa heima at sealfs sins.
gangi engi ut af sinum stad ok heimili aa hinum .viida. deginum. ok
halldi folkit hatidliga hinn .viida. huern huillardarag. Kölludu Jsraels
synir þersa sædzlu sidan manna. sem fyrr uar sagt. Var þat sniohuitt
ok sua uordit sik sem haglkorn. ok flestum uard þers sapor likaztr¹
hunangsbakaðu similiubraudi edr setum² hueitissalla medr hunang.³
Moyses taladi þa enn til folksins ok sagdi sua. Gud drottinn bydr.
at þer fyllit mælikerit gomor medr himnamiðlinu. til þers at þat uard-
ueitiz ydrum kynkuislum⁴ til æuinligs minnis um eptirkomandi uer-
alldir. huersu hann sæddi ydr i eydimörkinni. þann tima sem [þer
vorut⁵ utleiddir af Egiptalandi. Taladi hann þa sua til brædr sins
Aarons. Tak þer eitt ker ok lát þar i sua mikit af manna sem mæli-
kerit gomor tekr. hird þat sidan ok uarðueit i guds augliti. sua at þat
geymiz um eptirkomandi alldir medr ydrum kynkuislum ok ættmonnum.
eptir þi sem gud hefir boðit mer Moysi. Aaron gordi sem honum uar
bodit. at hann lét þat nidr i eina þa ringiu sem af gulli uar giðr. ok
[hirdi þat⁶ fyrst i þeirri litlu tialldbud. sem ebreskir menn segia at
þeir hafi i fyrstunni haft. i huerru er þeir radfretuz i sinum uand-
amalum uid gud drottin. Fæddiz allt Jsraels suna⁷ folk medr þersarri
hinnamiols sæzlu alla þa .xl. aara. sem þeir uoru i ueginum i eyd-
morkinni. þar til er þeir komu til Chanaanlandz herada ok landa-
mæra.

Fra ferð Jsraels suna af eyðimork ok þui er guð talaði
við Moyses.

92. Eptir þersar iartegnir foru allir Jsraels synir i brott af fyrr
nefn dri eydimork Sur medr guds tilskipan. hafandi sinar dualir ok
nättstadi eptir skyssins teiknan ok tiluisan. þiat þeir foru iafnan þar
eptir ok fylgdu sem hann⁸ for fyrir. sem fyrr uar sagt. enn namu
þa stadar ok settu sinar herbudir. er hann⁸ stöduadiz.⁹ Foru nu þar til
er þeir komu i Raphadim setiandi þar ok festandi sinar herbudir. Enn
fyrir þa sök at þar beid engiss kyns uatn folkinu til drykkjar. þa
kigrdi þat sik fastafari [þar um uid¹⁰ Moysen. bidiandi hann gefa
ser nockut uatn at drecka. Hann¹¹ sagdi þeim sua. Til huers deili þer

¹) tilf. B ²) saal. B; sem, A ³) hunanghi, B ⁴) ok afkuæmi tilf. B
⁵) [saal. B; þeir uaru, A ⁶) [saal. B; hirda þar, A ⁷) mgl. B ⁸) þat, B
⁹) ok nam stadar tilf. B ¹⁰) [kallzande þar um, B ¹¹) suaraðe tilf. B

uppá mik, edr hui freistit þer guds¹ drottins. Þeir suaradu. Fyrir hui leiddir þu oss til þers ut af Egiptalandi. at þu² dræpir her bædi oss ok börn uár ok þar medr allan uarn fenað af þorsta. Moyses het þa enn ok kallaði til guds³ drottins sua segiandi. Huat skal ek uidr þetta folk ok mannfolda gora. Ek hefir her enn litla stund fylgt ok medr þeim farit. ok man hann nu skiott gryta mik uilia. Guð taladi þa til Moysen. Kalla medr þer alla hina fremztu formenn af Jsraels folki⁴ ok haf i hendi þer þann sama uðnd. sem þu laust medr ána Nilum. ok far fyrir til siallzins Oreb. man ek þar standa fyrir þer yfir þeim⁵ siallzins [hellum edr steinum.⁶ sem þu skallt medr uendinum liosta. ok man þegar þar i mot or þeim sama steini sua mikit uatn frammu fliota. at folkit man ual mega drekka. [*scolastica hystoria*.⁶ Oreb er einn partr af siallinu Synay. annur ok i ðdrum stad er hellan⁷ Oreb. huer er af þi uar kallat sua. at þar uar sa mikilsháttar maðr drepinn sem Oreb het. *exodus*.⁸ Moyses gordi sem gad baud honum. ok þegar i stad flaut⁹ af þeim sama steini sua mikit uatn. at þeir allir fengu þar af i nog at drekka. Kalladi Moyses þann stad fyrir. þann skyld af þeirra kifan ok kallzi¹⁰ sua sem freistnunar stad. þiat þeir freistadu þar gud drottins sua segiandi. Huart er gud drottinn medr oss edr eigi. Annur [er þar¹¹ sem motmælis uðtn eru sidan¹² köllud. þoat iartegnin ok stormerkit se nockut likt. sem heyras mun mega.

Fra þui er Josue barðiz við heiðingia.¹³

93. Þann tima sem Moyses kom i Raphadim. sðmnudu þeir heidnir¹⁴ menn herlidi¹⁵ saman. sem Amalechite uaru kalladir. ok foru medr þii sama herfolki i eydimorkina ok ætladu at beriaz medr Moysen ok hans menn. [*scolastica hystoria*.¹⁶ Strabus segir at Amalech het¹⁷ son Ysmaels Abrahams sunar. af huerium er Amalechite uaru kalladir enn stundum Ysmaelite. þeir hinir sðmu ok allir einir eru ok Sarraceni. Þersa segir Josephus hina mestu bardagamenn uerit hafa ok af nalægum¹⁸ þiodum til bardaga moti hinum ebreskum leigda hafa uerit. *exodus*.¹⁹ Nu sem Moyses spurdi til ufridar²⁰ þeirra Amalechs manna. þa [valde hann þann²¹ einn hinn fremzta ok hinn fræknazta²² bardagamann af Jsraels [suna ætt.²³ kominn af ætt Effraims Josephs sunar.

1) gud, B 2) gud, B 3) kyni, B 4) þeirre, B 5) [hellu edr steini, B 6) [tilf. B 7) saal. B; kollut, A 8) tilf. B 9) spratt ok, B 10) [þeirra kallz ok kiðru, B 11) [eru þau, B 12) sidarr, B 13) *Overskriften ugl. i B 14) heida, B 15) ser her vida, B 16) [tilf. B 17) var, B 18) siarlægum, B 19) tilf. B 20) ferða, B 21) [saal. B; kalladi hann sér, A 22) framazta, B 23) [sonum, B*

[moðr faam uþpntum monnum til ferðar ok orrostu moti þeim Amalechitis.¹ þann sem Jesus het ok ðdru nafni Josue. [enn leet miest-
an luta lýdsins viðr herbudernar efter vera at geyma þeim ok
ollu þeirra godzi.¹ ok taladi sua til hans. Vel þer menn af uaru lidi
til föruneftis ok framngöngu medr þer moti þeim Amalechitis, sem
flokk ok ufrid hafa efdan i moti oss, þiat i morgin skulut þer beriaz
uid þa. Enn ek man fara upp aa fiallit, þangat sem ek megi uel sia
til bardagans, hafandi uðndinn mer i hendi ok bidiandi gud fulltings.
Enn af þi at Josue uar einn raustr madr ok rettlatr.² godr ok gud-
hræddr, þa gerdi hann eptir þi sem Moyses baud, at hann ualdi nokk-
ura menn ekki miok marga til fylgdar ok bardagha medr ser moti
þeim hinum heidnum. Enn Moyses kalladi bróðr sinn Aaron til ferdar
medr ser, ok þann mann annan sem Ur het ok uar bondi Marie systur
Moysi, enn þo segir i þeirri bok sem Paralippomenon heitir, at hann
uæri son Caleph ok Marie ok fodur fadir smidsins Bethel.

Foru þeir allir samt upp a fiallit, þar sem þat uar i hæra lagi,
huadan er þeir mattu ual sea, huersu bardaginn gekk huarum Josue
edr hinum heidnum. Ok þegar sem bardaginn tokz ok Moyses hellt
upp höndunum til himins sua sem bidiandi til guds, þa hopudu heid-
ingiar aa hæl ok flydu. Enn þegar i stad sem hann³ let þær nidr
siga, huersu litla stund sem þat uar at hann hellt þeim eigi upp, þa⁴
gekk hinum heidnum betr. Nu af þi at Moysi uaru hendrnar miok
þungar, en þeir Aaron ok Ur skildu þo, at bardaginn halladiz iafnan
eptir þi áá hina heidnu sem Moyses hellt upp höndunum, þa settu þeir
undir hann einn stein, á huerium er hann sat. Enn undir sina hans
hand studdi huárr þeirra, ok liettu sua upp at honum skyldi þær eigi
þyngiaz eðr dofna, ok helldu⁵ þersu framm allt til solar setrs. Flydu
hinir heidnu þa, enn Josue rak flottann ok drap þann dag margan mann
af Amalechitis medr sinu suerdi. [*scolastica hystoria*.⁶ J minning þersa
handa upphaldz Moysi hefr prestrinn ok helldr upp sinum haundum
i messunni, ok þo engum mun⁷ minnr i minning þers ok merking
sem Jesus Cristus rétti sinar hendr bidiandiz fyrir áá hinum heilaga
krossi. *exodus*.⁸ Eptir þat taladi gud til Moysen. Skrifu þenna sigr
til æfínligs minnis upp aa þa bok, sem þu skallt Josue tíá ok i hendr
faa, fyrir þi at ek man minning Amalechitarum eydaz lata manna i
milli. Moyses gerdi sem gud baud honum, hann gordi þa ok guði
alltari offrandi honum fornir kallandi þar medr ok heitandi aa sealfs
hans nafn.

1) [*tílf.* B 2) rettviss, B 3) hafðe þær nidr at ser ok hann *tílf.* B 4) vann
Amalech ok *tílf.* B 5) hellt, B 6) [*tílf.* B 7) ok *tílf.* B 8) *tílf.* B

Her segir frá Moysi ok af tillaugu ok raðágerð Jethro.¹

94. Enn sua sem fyrr nefndr Raguel kennimadr af Madians landi, mágr ok frændi Moysi, huerr er odru nafni het Jethro, heyrði frasagnir af þeim lutum, sem gud hafði gert Jsraels folki fyrir sinn þionostumann Moysen, ok at hann hafði þann sama lyd ut leitt af Egiptalandi. Þá kom² hann til fundar uid Moysen i eydimorkina. Þar sem hann hafði sinar herbudir sett³ uidr guds fiall Synay, sua framt sem hann fretti þat uissuliga, at hann uar þar kominn, flytiandi þangat medr sér dottur sina ok husfru Moysy Sephoram ok syni þeirra .ii. Gersen⁴ ok Eleazar. Ok þegar sem Jethro gordi honum bod, at hann mundi þar koma medr sunum hans ok husfru, þá geck hann blidliga⁵ i moti honum, heilsadi þeim ok mintiz uidr þau ok baud þeim heim til budar sinnar. Ok sem Jethro uar þar kominn, tedi Moyses honum innuirduliga⁶ oll þau takn ok stortidindi,⁷ sem gud hafði gort uid Pharaonem ok allt hans folk fyrir Jsraels skyld, ok huersu gud frealsadi þá af allri þeirri mædu ok erfidi, sem þeim hafði i ueginum ok ferdinni til fallit. Jethro uard storliga⁸ gladr, sua sem hann heyrði þersi tidindi ok stormerki ok huersu marga goda luti er gud gerdi Jsraels folki, ok sagdi sua. Blezadr uerdi⁹ gud drottinn, sa sem ydr frealsadi af Pharaonis ualldi ok hans folks áánaud ok ufridi. Nu skilr ek þat ok skyniar uissuliga, at herra gud drottinn¹⁰ er yfir ok um framm alla adra guda. Oftradi Jethro þá gudi fórnir, eptir þi sem mágr hans Moyses sa fyrir. Enn eptir þat átu þeir Aaron med oðrum hinum fremztum Jsraels formonnum allir samt i guds augliti. [*scolastica hystoria*,¹¹ Augustinus syniz¹² eigi uilia, at heidinn madr hafi gudi fórnfært, sua sem Jethro uar. Tekr hann helldr sua, at Moyses hafi fornfært af hans uegna, enn¹³ sidan hafi Jethro tekit sinn part af þeirri sömu fornfæringu ok etid. Liettliga at Moyses hafi þann tima þá sömu fornfæring offrat uidr fiallit Synay, sem [gud baud¹⁴ fyrr meirr. [þá er¹⁵ hann uitradiz honum i runninum, þiat Josephus segir Jethron¹⁶ þar hafa komit á fund Moysy uidr fiallit Synay, sem hann hafði flestar synirnar ok uitranirnar i runninum seod, sem fyrr uar fra sagt.

Exodus,¹⁷ Annan dag eptir sem Jethro uar medr Moysi, bar sua til sem iafnliga kunnir til koma, at Moyses sat allt fra [morgins timanum ok¹⁸ til aptans yfir domum ok odruum¹⁹ uandamálum. Nu sem

1) *Overskriften* ingl. i B 2) for, B 3) settar, B 4) Gersan, B 5) vt tilf. B 6) innuirdilega, B 7) stormerke, B 8) storlegans, B 9) see, B 10) yðarr tilf. B 11) [tilf. B 12) segiz, B 13) ok, B 14) [honum hafðe gud bodit, B 15) [sua sem, B 16) saal. ogs. B 17) tilf. B 18) [morgintima, B 19) folksins tilf. B

Jethro sa. at folkit stod allan daginn bidandi þar eptir allt til aptans. þa taladi hann til Moysen. Huat hefir þetta at þyda. sem þu gerir meðr folkinu. þar sem þu sitr allan daginn dömandi einn saman allra manna máál. enn almuginn bidar þar eptir allan daginn fra morni til aptans. Moyses svaradi. Folkit kemr dagliga fyrir mik ok beidiz þann orskurd ok endalykt aa sinum málum. sem gud leggr raad á. Ok þegar¹ sem þeim hefir [nokkurs kyns² grein edr áskilnadr til komit. þa fara þeir aa fund minn til þilikrar lausnar ok orskurdar. sem ek leggr raad³ aa meðr guds bodordum ok lögmali þeirra i milli. Ecki er þetta god gord ne uitrilig sagdi Jethro. at þu bindir þer sua mikla ok þunga byrði. at þu fáir meðr öngu moti borit. Fæz þu ok allt þat folk sem meðr þer er i hardla heimsligu⁴ hegomastarfi. þiat þetta starf allt saman er um framn þinn mátt ok megn.⁵ at þu megir þi einn saman esla ok orka. Heyr helldr mina tillaugu ok haf min rad. ef þer likar. ok mun gud drottinn meðr þer uera. Jollum þeim lutum skalltu folkinu ok almuganum til reidu ok þeirra forsiomadr uera. sem gudi til heyra.⁶ segia lydinum innuirduliga lagasetningar ok adra þa luti. sem af gudi ero til hans taladir. þu skallt ok skiluisliga skyra honum ok syna. meðr huilikum hætti edr sidsemd er hann skal sealfan hann dyrka. ok þar meðr huat er hann skal gðra ok i aullu fram fara. Vel sidan meðr sealfs þins forsiö af öllu þersu folki uold-ugha menn ok ual gudrædda. þa sem sannleik prisi ok plagi enn hati ok fyrirmái yfirgirnd ok aagirni. Skipa þa sem þer þickia bezt tilfallnir af aullum þeim sinn formann ok höfðingia. fyrst yfir sérhueria ætt ok kynkuisl. edr sua ok yfir serhueria þusund. þar næst hundrads höfðingia. þeim næst þa sem forsiö beri fyrir simtligum manna. eptir þat hina sem .x. manna formenn sé. at þersir dæmi dagliga semiandi ok nidrsetiandi aull hin smæri mál manna i milli. Man þer þa miklu liettara falla. þo at þeir dæmi at eins um hin minni maliu. enn hin se til þin lagit ok rekin. sem einna stærst ok mestháttar eru. Mant þu sua uel mega fylla guds bodskap ok esla ollu þinu starfi. ef þu hefir þaleidiss gort. ok sua man allt þetta folk meðr fridi aptr fara til sins heimilis.

[*Scolastica hystoria.*⁷ þat er⁸ mikilliga merkianda.⁹ af fyrrnefndr Jethro telr uolddugleik fyrst af þeim .iiii.¹⁰ lutum. sem hann teer ok synir. at meðr þeim manni eru hugleidandi ok hæfir at séó. sem til formanz¹¹ er takandi¹² ok ueliandi. þiat hann stettir hardla mikit.

1) leið tilf. B 2) [nokkur, B 3) mgl. B 4) heimskleggha, B 5) megin, B

6) sua ok tilf. B 7) [tilf. B 8) ok tilf. B 9) greinanda, B 10) saal. B; .iii., A

11) formanzskapar ok doma, B 12) tilhafande, B

of hinir .iii. fylgia iafnframm, ok fara meðr honum sem hann skildi til meðr at þers háttar [menn skyldi uera gudræddir. elska¹ sannindi, enn fyrirsma mutur ok aagirni. ella er þilikaz sem undirmenninir se bædi sottir med eitir ok suerd.² Su uar ok hans rádagörð ok tilskipau. at huerr sa formadr³ sem yfir uar skipadr hueria sem eina Jsraels ætt skyldi⁴ þushundrads höfðingia hafa undir sér. enn huerr þeirra .x. hundrads höfðingia. huerr hundrads höfðingi .ii. fimtighe⁵ manna höfðingia, enn huerr þeirra .v. þa sem .x. manna formenn uæri.⁶ Skyldu þersir deçani sem sidarstir uaru i formanna taulunni dõma þau smæstu mal. sem til felli manna i milli ok eigi uæri fleiri i uafdir enn tiu. Tæki þeir eigi yfir. þa skyldi þi⁷ skipta æ til hins næsta formannz ok dõmar. ok sua fra huerium [til hins⁸ hæra doms. ok at sidarstu til sealfs Moysen. of þers þurfti⁹ uid. ok uar¹⁰ þat hardla sialldan. utan þau hin størstu maal sem¹¹ honum einum saman til heyrdu. Ypp a þenna¹² haatt helldr ok hefir heilog Romueria kirkia hardla margar stettir til skynsamligrar skodanar ok skilrikra¹³ málanna orskurda¹⁴ heilagri kristni.¹⁵ sua sem primates¹⁶ edr patriarchas. erchibyskupa ok lydbyskupa. erchidiakna ok erchipresta. ok þar meðr hinir minni¹⁷ hattar kennimenn. þeir sem dom ok raad leggja aa meðr monnum um hinar smæri sektir ok syndir. ok nõkkurar eigi sidr þær hinar størri sem leyndar eru. enn hinum storum¹⁸ þeim sem opinberar eru stefna þeir ok bida til byskups.

*Exodus.*¹⁹ Enn sem Moyses heyrði þersa hans radagiord ok tilþõgu. þa giordi hann sua ok for her um allt þetta framm. sem hann hafdi fyrir sagt. Skamufyllidiz eigi sia hinn heilagi madr Moyses. sem fullr uar af²⁰ gudligri [tru ok²¹ giptu. at hafa þat raad. sem þersi hinn heidni madr mágr hans hafdi talat ok til lagit meðr honum. Eptir þat gaf Moyses honum gott orlof. for Jethro sua²² aptr i sitt eigit land Madyan.²³

1) [skyldi vera goðr formaðr at seghia, B 2) suerde, B 3) ok höfðingi tilf. B 4) æ tilf. B 5) saal. B; .i., A 6) hafi, B 7) maali tilf. B 8) [upp til, B 9) þyrfti, B 10) varð, B 11) sealfum tilf. B 12) þann, B 13) skilrekkra, B 14) i tilf. B 15) kirkju, B 16) saal. B; primatus, A 17) saal. ogs. B 18) storum, B 19) tilf. B 20) mgl. B 21) [mgl. B 22) heim tilf. B 23) Hæd her følger fra Cap. 95 til 145 (svarende til Resten af Mosebøgerne fra anden Bogs Cap. 19 af) er senere indskudt i Cod. A, skrevet paa 8 Blade og med en fra den øvrige Text forskjellig yngre Haand. Den oprindelige Haand begynder atter med Josvæ Bog. I Cod. B mangler dette Stykke, og Afskriveren har ladet 2½ Spalte aaben for maaske senere at tilføie det her manglende.

95.¹ A þridia manadi eptir brottfaur Gydinga af Egiptalandi komu þeir i audn Synay. Þuiat þeir foru ur Raphedin i Sin. ok settu þar herbudir sinar vit siall þat er þar var. Ok er þeir voru þar. þa kalladi drottinn aa Moyses² ok mællti. Þessa hluti skalltu segia sonum Jacobs ok Jsraels. þer saud þa hluti er ek giorda egipzkm monnum. huersu ek þar ydr suo sem yfir arnaruengi ok vog ydr upp til handa mier. Nv ef þier heyrit, raudd mina (ok) vardueitid þier saattmal mitt. þa munu þier vera mer einkannligr lydr af aullum lydum. Þuiat ek aa alla iordina ok þer munut uera mier i kennimannligt riki ok i heilagt lan. Ok er gud hafdi þetta mællt. þa for Moyses ok kalladi aa kynstora menn ok sagdi þeim þat er gud hafdi mællt vit hann. Allr lydrinn suaradi honum. Giora munu uier þat allt er gud bydr. Nu er Moyses hafdi þessi ord lydsins framm rakit til drottins. þa mællti gud vit Moyses. Koma mun ek til þin i þoku skys. at³ lydr minn heyre mik mælanda vit þik ok trui þier at eilifu. Far þu ok helga folkit i dag. ok aa morgin þuoi þeir klædi sin ok se bunir aa þridia degi. Þuiat aa þridia degi mun drottinn nidr stiga yfir siall Sinay fyrir aullu folki. Mark skaltu giora umhuerfiss siallit ok bioda aullum lyd. at þeir gangi eigi yfir þat mark aa siallit. Þuiat sa er gengr yfir þat mark. þa deyi hann dauda. Eigi skulu hendr (til) hans taka. helldr se hann grioti bardr edr skeytum raufadr. huort sem yfir merkit gengr menn edr fenadr. Ok er þeir heyra ludrinn⁴ syngia. þa rise aller upp ok gangi til siallzins. Moyses sagdi lydnum þessi ord drottins. er hann hafdi mællt. Ok er þeir haufdu þuegit klædi sin. þa mællti Moyses. Verit þier bunir aa þridia degi ok halldit hreinlifi ydru þar til. Enn er enn þridi dagr var. ok um morguninn tok at skygia. þa heyrdur þeir reidarþrumur. ok þeir sa elldingar siuga. ok þyck sky huldu⁵ siallit. Ok aakafligr ludrablastr heyrdizt. folkit hræddizt þat er i herhudunum var þessar ognir. Allt siallit Synay rauk. þiat drottinn ste nidr i elldi yfir siallit. ok af þeim elldi rann reykr upp sem af ofni. Allt siallit var ogurligt. ok ludrablastr ox i hærra hliod ok leingra. þa leiddi Moyses lydinn allann ut ur herbudunum at siallinu. Gud mællti þa vit Moyses. Far þu upp ok Aaron brodir þinn med þer.

96. Gud mællti vit allann Gydinga lyd. suo at aller heyrdur. Eg em drottinn gud þinn Gydinga lydr. sa er ydr leidde aa brutt af Egiptalandi. ok leysta ek ydr af þrældomi. Eigi skulu þier onnur gud dyrka enn mik. Eigi skulu þier ydr skurgod giora eptir likeingu þeirri sem aa himnum er edr aa iordu i uotnum eda undir iordu. Eigi skulu þier

¹) Överst paa Siden staar: Assit principio sancta Maria meo. ²) rett. for Moyses

³) rett. for ok ⁴) rett. for lydinn ⁵) rett. for huldi

þa hluti vegsama ok faga. Eg em drottinn gud yduarr styrkr kappi. vitiandi illzku fedra aa sonum ok i ætt ina þridiu ok ina fiordu þeirra er mik hata. ok gerandi miskun i þusund þeirra er mik elska ok min bodord varducita. Eigi skulu þier taka nafn drottins vit hegoma. þiat gud mun þann eigi saklausan hafa. er vpp nemr nafn mitt drottins guds yduars ofirirsyniu i hiegoma. Minnizt þier at hallda helgan þuottdag huern. Siex daga skulu þier vinna verk ydur. Enn aa sionda dag skalltu hallda huildardag drottins guds þins. Eigi skalltu neitt vinna aa þuottdagi. sonr þinn ok dottir þin. þræll þinn ok ambatt þin. eykr þinn ok vilendr madr sa er med þer er. ok firir innan hlið þin skal ecki vinna aa þuottdag. A siau daugum giordi drottinn himin ok iord. sio ok alla hluti þa er i þeim ero. enn aa sionda degi huildizt hann af aullu verki. firir þui blezadi drottinn þuottdag ok helgadi. Vegsama þu faudur þinn ok modur þina. at þu sert langærr yfir iordinne. þa er gud mun gefa þer. Eigi skalltu vega. Eigi skalltu hordoma giora. Ok eigi skalltu stela. Eigi skalltu liugvitni bera i gegn naungi þinum. Ok eigi skalltu girnast hus naungs þins. eigi skalltu girnast konu naungs þins. eigi þræl. eigi ambatt. eigi vxa eda asna ok aungvann hlut þann er annar aa. Allr lydr heyrdi rauddina ok suo hornblastr ok sa dal ok riukanda fiall. ok hræddir voru þeir miok ok lostnir med ogn. ok mælltu vit Moyses. Mæl þu vit oss. at uer heyrin ok munu ver heyra. Mæli eigi drottinn vit oss. at eigi berizt suo at. at uer deyim. Þa mællti Moyses vit lydinn. Hrædzit þier eigi. þuiat til þess kom gud. at hann reyndi ydr ok at ogn hans uæri yfir ydr. til þess at eigi misgerði þier. Lydrinn stod miog langt fra fiallinu. Enn Moyses geck at þok- unni þeirri er gud¹ var i. Drottinn mællti þa vit Moyses. Þessa hluti skalltu seigia sonum Jsrael. þer sad ok heyrdi(t) þat er ek mællta vit ydr af hinne. Eigi skulu þier gera ydr god af gulli eda silfri. Alltara skulu þier giora mer aa iordunne. ok þar yfir skulu þier færa fridsamliga hluti ydra. Saude ydra skulu þer i forn færa i huerium stad. þar er minning verdr gior mins nafns. Eigi skalltu aunnur god elska enn mik. þuiat ek mun koma til ydar ok bleza ydr. Ef þier gioret mier steinalltara. þa gior þu þat eigi af skornum steinum. þuiat ef þu hefr upp knif þinn yfir þat. þa saurgazt. Eigi skalltu vm palla vpp stiga til alltaris. at eigi uitrezt liotleikr þinn.

97. Þesser ero domar þeir er þu skalt þeim firir setia. Ef þu kaupir ebreskan þræl. þa skal hann þer .vi. uetr þiona. enn hann skal aa sionda ari brutt fara kauplaust sem hann kom. Enn ef hann aa konu. ok fari hun aa brutt med honum. Enn ef hann aa sonu ok dætr. veri

1) rett. for fiallit

konan ok börn hennar drottins sins þionar. enn hann sialfr fari aa brutt med klædum sinum. Nu ef þrællinn segir. Elska ek drottin minn konu ok sonu. ok þu vil ek eigi frials aa brutt. þa skal drottinn hans færa hann gudi. ok vit mun hann leggiast vit dyr ok dyristafi. ok raufa mun drottinn eyra hans med al. ok mun vera hans i veralldir. Ef nockur madr selr dottur sina til ambattar. þa skal hon eigi suo aa brutt fara sem adrar ambattir ero vanar at fara. Ef mislikar augum drottins sins þess er hana hefir keypta. þa lati hann hana aa brutt fara. Eigi skal hann selia hana vtlendum lyd. þo at hann ræki. Ef hann fastnar hana syni sinum. giore hann vit hana sem vit dottur sina. Enn ef hann tekr adra konu. þa mun hann ok sia meynne giasford. ok eigi mun hann neita henni klædi ok verd med grandværi. Sa er mann lystr ok vill vega. deyi hann dauda. Sa madr er (eigi) sitr um annan. en gud selr annann i hond honum. setia mun ek stad þann er honum skal til fylgia. Ef nockur madr uegr naung sinn. ok um mot farar. rek þu hann aa brutt fra alltari minu at hann deyi. Sa er lystr faudur sinn eda modur. deyi hann dauda. Sa er manni stelr eda selr hann hann. deyi hann dauda yfirstiginn af sakfelli. Sa er bauluar faudur sinum ok modur. deyi hann dauda. Ef menn þrætast aa. ok lystr annar annann med steine eda hnef(a). ok deyr hann eigi helldr liggr hann i reckiu. ok ef hann riss vpp ok gengr med staf vti. þa mun hann saklauss vera. ef hann helldr vpp verkum hans aamedann. ok gialldi hann allann lækningar kostnad. Sa er lystr med hendi þrel eda ambatt. ok deya þau af hans haundum. lastar mun hann sekr vera. Enn ef hann lifir einn dag eda .ii. þadan af. þa mun hann eigi pisl undir liggia. þuiat þræll ok ambatt ero hans fe. Ef menn verda reidir. ok lystr madr kuiduga konu. suo at haufn sv deyr er hon ferr med. ok skilst hon vit haufnina. enn hon lifir sialf. sa er laust skal liggia undir domi þuilikum. sem buandi hennar ok domendr dæma. enn ef kona deyr. þa skal hann giallda aund firir aund auga firir auga tann firir tann hond firir haund fot firir fot bruna firir bruna sar firir sar. Ef nauckur madr lystr i auga þræls sins ok ambattar. þa skulu þau frelsi hafa firir augat þat er hann ut stack. Ef madr brytr taunn vr þræli sinum eda ambatt. þa skal hann þeim frelsi gefa. Ef gridungr stangar konu eda kallmann til bana. þa skal gridunginn grioti beria til bana. ok eigi skulu menn hann eta. ok sa madr er gridunginn aa mun saklauss vera. ef hann visso eigi at gridungrinn var ygr. Ef gridungrinn er ygr .ii. daga eda .iii. ok veit sa er aa at hann er ygr. ok vill hann eigi vardveita gridunginn. ok stangar hann karlmann eda konu til bana. þa skal beria gridunginn grioti til bana ok suo þann mann er aa gridunginn. Ef

menn villiá fe taka firir hann. þa skal hann giallda þuilikt firir sik sem hann er beiddr. Þuilikv atkuædi skal hann undir liggia. þo at gridungr stangi son hans eda dottur. Ef naut stangar þræl eda ambatt til bana. þa skal sa er naut aa giallda gillda .xxx. ciklos drottni þræls eda ambattar. enn gridung skal beria grioti til bana. .xv. peningar ero ciklos. Ef nockur madr grefr grauf. ok fellr þar i oxi eda asni ok deyr. þa skal sa madr er grofina grof giallda verd fenadarins þeim er sied atti. en hann skal giallda naut firir naut. enn hann skal hafa þat naut er do.

98. Ef nockur madr tekr naut eda saud ok haugr eda selr. þa skal hann giallda .v. naut firir .i. ok .iiii. saude firir einn saud. Ef þiofr verdr fundinn er hann brytr hus eda ryfr. ok er hann ueginn at þui uerki. þa sek(i)zt eigi uegandi aa honum. Ef hann giorer þat at vppruninne solo. þa framdi hann manndrap ok sialfr deyr hann þa. Ef þiofrinn hefir eigi fe til at giallda firir stuldinn. þa skal hann sialfan sik selia ok giallda sitt verd firir stuldinn. Ef saudr eda naut finnt lifanda med þeim manni er stal. þa gialldi hann aptr tuigioldum. Ef nockur madr beitir akr annars mannz eda vingarda. eda spillir annan ueg. þa gialldi hann þat firir er aa bizt aa okrum eda vingordum. Ef elldr brennir bæi eda akra. þa aa at bæta þann skada sa er elld kueikti. Ef nockur madr selr uin sinum ker eda annan grip til vardueitzlu. ok verdr þat stolit aa brutt. ok ef þat spyrst vpp. þa gialldi þiofnat tuennum gioldum. En ef eigi finnt þat er stolit er. þa sueri¹ sa vit-gud er vardueitti. at hann hefir eigi stolit ne suikit fe annars mannz. huort sem horfit hefir naut eda saudr eda annat fe. ok huatki er skadi ma at verda. [Ef madr selr² i hendr naungi sinum til vardueitzlu oxa eda asna eda annan fenad. ok deyr þat eda lemzt eda bitr dyr ok ser eingi madr þat. sueri hann eid. at hann rietli eigi hond sina til eigu naungs sins. Ok skal eigandi fiarins þiggia hans suardaga. ok er uardueitzlumadr þa eigi skylldr at giallda skada fiarins þeim er feit atti. Ef vardueitzlumadr fiarins færir eiganda þat sem dyr bitr. þa er hann eigi skylldr at bæta skadann. Sa madr er at lani tekr fe af manni. ok deyr þat eda lemzt suo at eigandi er eigi hia. þa skal hann giallda skadann þeim er atti. Ef eigandi er uit staddr. þa er hann eigi skylldr at giallda. ef leigt hefir verit þat ok komit mest firir verdkaupi verksins. Ef nockur madr suikr mey eigi manni fastnada ok misþyrnir hann henne. þa skal hann þa mey mundi kaupa ok ganga hana at eiga. Ef fadir meyar vill honum eigi gefa hana. gialldi hann þa þuilickt fe med henni. sem mundr hennar er ok meyar ero uanar at taka.

¹) rett. for suari ²) [rett. for komi

Eigi skaltu illuirkia lifa lata þann er vit kuikuendi aa vitskipti. deyi hann dauda. Eigi skaltu hryggja ne kuelia utlenda menn. þuiat [þer uorut¹ utlendir aa Egiptalandi. Eigi skulu (þer) grand giora eckiu eda vngum manni. þuiat þau munu til min kalla. ok mun ek heyra kall þeirra. ok mun reidazt hefnd min ok mun liosta ydr med suerdi. ok munu konur ydrar uerda eckiur ok synir ydrir littir. vegizt sa er skur-god blotar. Ef þu gefr daudan fenat folki minu þui er med þer er. þa skaltu eigi þraungua þui suo sem heimtari. ok eigi med leigu skaltu þui þraungua. Ef þu tekr klædnat af naungi þinum. þa gialltu honum þat firir solar fall. þuiat sialft er eitt skryding likama hans. su er hann klædzit med. ok eigi hefir hann annat til abreidu þa er hann sefr. Ef hann kallar til min. þa mun ek heyra ord hans. þuiat ek em mysk-unnsamr. Eigi skaltu gudi hallmæla. ok eigi skaltu bolua haufdingia lyds mins. Tiundir skaltu eigi duelia at giallda ok frumburdi. Frum-getning sona þinna skaltu mer gefa. ok suo ed sama af nautum ok saudum. .vii. daga skal þat med modur sinne vera. enn aa atta degi skaltu mer þat giallda. Helgir menn minir skulu þier uera. þann fenad er dyr bitr ok etr af skulu þier eigi eta. helldr skulut þier þat hundum gefa.

99. Eigi skaltu liuga ne lygi trua. Eigi skaltu liuguitni bera med omilldu(m). Eigi skaltu flock fylgia til illgiorda. ok eigi skaltu hlyda margra manna atkuædi i dome. at þu gangir glapstiga fra saunnu. Eigi skaltu myskunn neita i fatækum kaupstad. Ef þu renn at moti vxa eda asna. þeim er villr hleypr ok ouinr þinn aa. þa skaltu hann aprleida til hans. Ef þu sier asna þess er þik hatar liggia undir byrði. þa skaltu upp lietta med honum ok eigi fra fara. Eigi skaltu fra hneig-iazt i fatæks manuz domi. Fly þu lygi. Eigi skaltu uega riettlatan mann. þann er aa moti stendr omilldu. Eigi skaltu gíafir þiggia þær er blinda uitra menn ok snua nidr hiortum riettlatra. Sex ar skaltu uinna iord þina ok safna saman auoxtum hennar. enn þu lat hana huilazt aa sionda ari. at fatækir menn þinir eti þat ok dyr er eptir hefir ordit aa iordunni. a aukrum ok uingordum ok vitsmiorstriam. Þrim sinnum aa hueriu ari skulu þier hallda hatid. Paska fagnad skulu þier hallda .vii. daga aa hueriu ari. Adra hatid skulu þier hallda. þa er þier hafit saad iardir ydrar. þridiu hatid skulu þier hallda. þa er þier hafit saman fært korn ydur aa haustit. Eigi skaltu kalfs blod sæfa til hatidar minnar yfir hueiti. ok eigi skal eptir uera feiti hatidar minnar at morni. Frumuoxt iardar þinnar skaltu færa i hus drottins guds þins. Eigi skaltu sioda kid i miolk modur sinnar. Se herna. ek mun senda eingil minn þann er firir þer fari. ok vardueiti þik ok tei þier. at ek leidi þik til þess

¹) [rett. for þeir voru

stáðar er ek hefi þier firir buit. Vardueittu ok heyr raudd hans. at eigi misgerir þu. ok nafn mitt er i honum. Ef þu heyrir raudd hans ok gerir alla hluti þa er ek byd þier. þa mun ek uera ouinr ouinum þinum. ok mun ek kuelia þa er þik kuelia. ok mun eingill minn fara firir þer. ok mun hann leida þik til þioda Amorreum ok Etheum ok Ferezeum ok Canancum ok Eucum ok Ebuseum. ok mun ek þa kuelia. Eigi skaltu god þeirra gaufga ne faga. ok eigi skaltu uerk þeirra gera. helldr skaltu þau nidr briota ok rækia aull skurgod. Þiona skulu þier drottnei gudi ydrum. at ek bleza bornum ydrum braud ok uotn. at ek færa aa brutt fra ydr allar illzkur. Eigi mun uera ofra kona ne obyria i husi þinu. þar til er ek fylli [tal daga¹ þinna. Ogn mina mun ek senda firir þier. ok allan lyd mun ek uega þa er þu kemr til. ok alla ouine þina mun ek flyia lata firir þer. Setia mun ek enndimark þitt allt fra hafinu rauda til siauar Palestinorum.

100. Stig upp þu til drottins ok Aaron ok Naadab ok Abiu ok .lxx. (auddunga) af Jsrael. Ok munu þier uegsama min laug. en þu einn munt vpp stiga til drottins. Moyses for þa til fundar uit folkit ok sagdi þeim ord drottins ok doma. Lydrinn allr suarar. Aull ord drottins munu uer gera ok doma. Þa ritadi Moyses aull ord drottins ok doma. ok eptir þat reis hann snemma upp um morguninn ok gerdi alltara hia siallinu ok færði þar .xii. kalfa firir .xii. ættum Jsrael. Moyses tok halft fornarblodit ok hellti þui i kerit. en halft blod hellti hann yfir alltarann. Eptir (þat) tok Moyses logbokina þa er hann hafdi ritad ok las upp firir folkinu. Lydrinn mællti þa. Alla hluti munu uer giora þa er drottinn bydr. Þa tok Moyses fornarblodit ok stockti yfir lydinn ok mællti. Þetta er sattmáls blod þat er drottinn festi med ydr yfir aullum þessum malum. Eptir þat for Moyses ok Aaron ok Naadab ok Abiu ok .lxx. auddunga til fulltings vit þa til siallzins. ok þeir sau gud Gydinga lyds. Ok þeim syndizt undir fotum hans steinn saffirus ok suo se(m) himinn heidr. Ok eigi sendi hann hond sina yfir þa menn. er langt hofdu brutt farit fra sonum Jsrael. ok er þeir sau drottin þa toku atu ok drucku. Gud mællti þa uit Moysen. Stig þu upp til min aa siallit ok uertu þar. ok mun ek gefa þer .ii. tabulur ok laug ok bodord þau er ek ritada. at þu lærir lydinn þadan af. Eptir þat reis Moyses upp ok Josue þion hans. Moyses mællti þa uit auddunga folksins adr hann færi aa brutt. Bidit þier þangat til er uer komum apr til ydar. Aaron ok Vr munu eptir uera med ydr. ok skulu þer uit þa til frettar ganga um þa hluti er þier þurfit. Ok er Moyses hafdi suo mællt. þa for hann vpp aa siallit. ok þa huldi sky siallit. Dyrð drottins bygdi yfir

¹) [rett. for tald^a

Sýnast þekiandi fiallit með skyi síau daga. A síonda degi kalladi drottinn aa Moysen or¹ midri þokunni. Asiona drottins var sem logandi elldr yfir huirfil fialzins i augliti allz lyds Gydinga. Moyses var aa fiallinu .xl. daga ok .xl. natta.

101. Gud mælti þa uit Moysen. Biod þu sonum Jsrael. at þeir færi mer frumburdi allz fenadar. þeir (skulu) mer færa gull ok silfr. eir ok iacinctum. purpura ok tuilitadan guduef ok bissum. geitarhar ok hruta-gærun raudar ok skinn iacinctina ok tre sethim ok uidsmior lios at kueikia. smyr(s)l ok smurning ok reykelsi gods ilms. steina onikilus ok gimsteina at pryda effod ok racionabile. Geri þeir² mer saunghus. ok mun ek byggia i midlu þeirra. geri þeir mer bygd eptir liking þeirrar er eg mun þier syna ok allra kera til embættis tialldbudarinnar. Giör þu mer aurk af triam sethim. Aurkin skal uera halfrar þridiu alnar laung. enn halfrar annarrar alnar breid ok halfrar annarar alnar ha. Gylla skaltu aurkina vtan ok innan. ok gera skaltu koronu yfir aurkina ok gylla skaltu hana. ok af gulli umhuerfis hana .iiii. gullhringa skaltu gera ok setia þa i .iiii. horn arkarinnar. þu skalt gera steingr af triam sethim ok bua þær allar með gulli ok stinga þeim i hringa erkrinnar. at hon berizt af þeim. Ok steingr skulu aavallt vera i hringum erkrinnar. Ok setia muntu uitni þau i orkinni³ er ek mun gefa. Gera skaltu skrifunarfíol af gulli hreinu halfrar þridiu alnar langa ok halfrar annarrar alnar breida. ok þar skaltu aa skrifa .ii. eingla fylki sinu megin huort. ok skulu þau litazt til. ok yfir þeim mun ek vit þik mæla ok bida þier þau bodord er þu skalt bida Gydinga lyd. Bord skaltu giora af sithim alnar breitt ok tueggia alna langt. halfrar alnar hatt. bord skaltu bua allt með gulli. Aa bordinu skaltu gera uatzker ok þar yfir koronu. Fiora gullhringa skaltu gera ok bua ok setia i fiogur horn bordzins .ii. steingr skaltu gera af triam sethim ok bua með gulli. stinga þeim i hringa bordzins. suo at þat se aa staungum borit. Kerit skaltu gera af hreinu gulle i tabula ok fialar ok reykelsisker ok chiatos. i þeim fornir færa ok setia yfir bord i augliti minv iafnan. Gera skaltu kertistiku af hreinu gulli. A skapti hennar skulu uera ker ok knappar kalami ok lilii. Sex knappar skulu ut ganga af sidu kertastikunnar .iii. af huorri sidu. Þriu ker uaxin sem hnot ok .iii. knappar skulu uera aa serhuerium kalamo. ok .iii. lilium. Síau lios skulu uera aa kertistikunni. Pund skal uega með aullum buningi sinum. Gera skaltu klofa af gulli lios at stockua.

102. Tialldbudina skaltu gera eptir þeirri er þier mun hier synd uera aa fiallinu. Tiu tiolld skaltu gera ofn af bisso ok purpura tuilit-

¹) rett. for ok ²) rett. for þier ³) rett. for iordunni

udum guduef. skrifut med ymsum litum .viii. alna ok .xx. skal uera huort tialldit langt enn .iiii. alna breitt. Fimm tiolld skulu vitfost .v. tiolldum. Kroka skaltu gera i iodrum ok endum tialldanna. at þau megi samanteingia þegar er uill. Fimmtigir kroka skulu uera i iodrum tialldzins. at krokr komi kroki i mot. Gior þu ok .i. hringa af gulli. med þeim skal segl tialldanna samanteingia at ein bud verdi allt. Þu skalt ok gera lata. .xi. harklædi at hylia med þak budarinnar. .xxx. alna skal vera huert harklædit langt. enn siogra alna breitt. .v. harklædi skal uit fimm fosta. ok hid sietta skal tufallda framan firir budina. .i. kroka skulu uera i huerium iadri hartialldanna. at þau megi samteingia. .i. nista or eiri gior skulu uit teingiazt krokunum. at tiolldin megi samanteingiazt. Gera skaltu af hrutngærum raudum ok yfir utan af skinum iacinctinis. Þu skalt ok gera fialar þær er vppstandi i tialldbudina af tria(m) sithem alnar langar. enn halfrar alnar breidar. ok greypa hueria vit adra. Skulu .x. vera firir sunnan i tialldbudinne ok .ii. knutar af silfri geruir undir enda huerrar fialarinnar. firir nordan i tialldbudinne skulu vera adrar .xx. fialer ok þar unndir .xl. knuta af silfri geruir. firir uestan i tialldbudinne skulu vera .vii. fialir. adrar .ii. þær er i hornum skulu upp reisazt. Allar fialir skulu samfastar vera fra nedanverdu ok i ofanuert. ok ein samfesting mun allar fialir samanhallda. Þuilik stadfesting mun varducitazt i .ii. fiolum þeim er i hornum ero vppreistar i tialldbudinne. .v. asa skaltu gera af triam sithim ok hallda saman fiolum firir sunnan i tialldbudinne. ok adrar .v. firir nordan. suo hid sama firir uestan. Allar fialir ok asa skaltu gulli bua. Gera skaltu hringa af gulli i fialer budarinnar. þar skulu asa(r)nir i gegnum ganga. er þa hallda saman. Budina skaltu gera eptir þui sem þior or synd aa fiallinu. Gera skaltu tialld af iacinctu ok purpura ok bissu snunu ofit med skrifsamligu uerki ok fogrum ymissleik. Fiora stolpa skaltu gera af triam cithim ok bua med gulli. hofud skulu uera af gulli gerr ok knutar af silfri gervir. þa stolpa skaltu setia i budina ok breida þar yfir tialldit ok greina suo ina ytri budina fra inne idri. Med hringum skal tialldit vppfesta. Aurkina skaltu setia inn i budinni. ok þar yfir skaltu setia skrifunarfiolina. Bord skal uera firir vtan tialldit ok firir nordan i budinne. enn kertistikan skal standa firir sunnan i budinne. Gera skaltu tialld at inngongo budarinnar af iacinctu ok purpura ok .ii. litudum guduef. þar skaltu gera .v. stolpa af triam cethim ok bua þa med gulli. firir vtan stolpana skaltu breida tialldit. aa stolpunum skulu uera hofud af gulli ok hnutar af eiri.

103. Gera skaltu alltara af triam cethim .v. alna langan. ok suo breidan at hann se ferskeyttr. ok .iii. alna hafan. Alltari skal med .iiii.

hornum uera. Þat skal med eiri bua. Gera skaltu katla ok lata auskur i teingr ok sodala ok elldaherbergit. Aull ker skaltu gera af eiri. Fiora hringa skaltu gera af eiri i flogur horn altarans. Arin skaltu gera ur eiri yfir alltarann. Tvær steingr skaltu gera af cethim ok bua eiri ok stinga þeim i hringa alltaris. at þat se aa staungum borit. Alltarid skal holt innan vera. suo sem er aa fiallinu synt. Gera skaltu ok gard um budina af bisso ofnu. Firir sunnan budina skulu uera tiolld .c. alna laung. ok þar undir .xx. stolpar med iafnorgum knutum. a þeim stolpum skulu uera hofud af silfri giaur. Suo skal ok vera firir nordan i tialldbudar gardinum .c. alna laung tiolld. ok undir .xx. stolpar ok iammargir knutar. Firir uestan tiallbudina skulo uera tiolld .l. alna laung. ok þar undir .x. stolpar ok iammargir knutar. Suo skal ok uera firir austan tiallbudina tiolld .l. alna laung sem firir uestan i tialldbudar gardinum. Firir nordan ok sunnan skulo tiolld uera .xv. alna laung ok .ii. studlar ok iammargir knutar. J inngongu gardzins skal tialld uera .xx. alna langt ok þar undir .iiii. stolpar med iammorgum knutum. Tialldbudar gardrinn skal uera .c. alna langr en .l. alna breidr ok .v. alna har gior af bysso. Biottu sonum Jsraels. at þeir færi mier vit-smior hreint af vidsmiorstriam ok auallt hreint lios i tiallbudinne uppfest firir utan tialldit. þat skulu varducita Aaron ok synir hans. at þat lysi i budinne hueria nott allt til morgins.

104. Aaron brodur þinn skaltu uigia ok sonu hans til kennimanna. Gera skaltu heilog klædi. at þeir hafi þa er þeir þiona mer. rationali et superhumerali. linkyrtil þraunguan. koronu ok linda. Humerali skulu þier gera af gulli hreinu ok iacinctu purpura ok guduef ok bisso. .ii. skaut skulu aa uera. at þau megi sauteingia .ii. steina onichulus skaltu þar aa setia ok grafa aa þeim nofn sona Jsraels .vi. aa huerium steini. ok bua þa med gulli. Sett þa aa huoratueggju sidu humerali i minning sona Jsrael. ok mun Aaron bera nofn þeirra firir drottni yfir huorutueggju oxl i¹ endrminning þeirra. Rationali skal ferskeytt uera lofa uitt aa alla uega ok tuefalt. ok aa þui skaltu setia² .iiii. skipaner gimsteina. J fyrstu skipan skal vera steinn sardius ok topadius ok smaragdus. i annarri skipan skal uera carbunculus ok iaspis. i þridiu skipan skal vera ligucius ok agates ok amesticus. i fiordu skipan skal uera crisolitus ok onichulus ok berillus. A þeim steinum skal uera nofn sona Jsrael. med gulli skaltu um steinana bua. Tvo linda skaltu gera af gulli ok festa þar aa rationali ok .ii. gullhringa. med þeim skaltu festa rationali vit humerali. Gera skaltu ok kyrtil yfir humerali. a midium þonum skal haultt vera. aa innztum hlut klæda. enn aa

¹) rett. for ok ²) rett. for sitia.

nedanverðum kyrllinum. skaltu gera suo sem blálenzt epli af iacincto ok purpura ok guduæf tuilitudum. enn þar með festum biollum i midiu. suo at gullig bialla se i odrum huerium stad. en audrum mikit epli. Ok skrydizt þui Aaron guds þionostumadr. at hliomr heyrizt þa er hann gengr ut ok inn i saunghus i augliti drottins. at eigi deyi hann. Gera skaltu ok spaung af gulli. ok grafa skaltu aa henne sanctum domino ok binnda hana með dregli iacinctam vit korono. at hon se aa enni byskups. Ok bera mun Aaron illzkur þeirra. þær er synir Gydinga færa til. at þeir er fornir færa i ollum gíofum sinum. Gullspaung skal íafnan uera i enni byskups Aarons. at drottinn se honum íafnan sefadr. Coronan skal uera af bisso ger. Með þessum klæðum skaltu skryða Aaron ok sonu hans ok uigja þa ok helga hendr þeirra. at þeir færi mer fornir. Gera skaltu þeim linbrækr. at hylí lendar þeirra ok lær ok allt hold liotleiks þeirra. J þeim linbrokum skal Aaron uera ok synir hans. þa er þeir ganga inn i tialldbudina eða til alltaris at þiona i helgum stad. at eigi dey(i) þeir sekir af illzku. Laugsamligt ok eilíft mun þetta uera Aaroni ok kyni hans.

105. Þa er þu vigir Aaron. þa skaltu taka kalf af hiord ok hruta alhuita tuo ok braud azimos. en dreg ok dreif af vitsmiorue. gera skaltu af braudi adzimos smurdu vitsmiorue ok hueitisalla: færi þat i forn sett i bolla. kalf ok .ii. hruta. Ok Aaron ok sonu hans skaltu leida til tialldbudarinnar. ok er þu hefir þuegit Aaron ok sonu hans. þa skaltu skryða þa klæðum sinum. þat er linkyrtili ok humerali ok racionalí. Ok setia skaltu coronu aa hofud Aarons ok gullspaung yfir coronuna. ok þa skaltu hella vidsmiorue yfir hofud hans. ok með þessum hætti skaltu uigja sonu hans. skryða skaltu þa linbrokum ok gyrða þa með belltum. Settu ok coronu aa hofud þeim. ok munu þeir vera minir kennimenn i eilíft sidlæti. Eptir þat er þu hefir hótat hendr þeirra. skal leida kalfinn til tialldbudar dyranna. ok skal Aaron ok synir hans leggja hendr i haufud honum. ok skaltu þa sæfa kalfinn i drottins augliti vit dyrr tialldbudarinnar. þu skalt taka blóð kalfsins ok ríða þui yfir .iiii. horu alltarisins með fingri þinum. Enn þat er eptir er blóðsins skaltu hella níðr vit alltarann. þa skaltu taka alla feiti þa er idrin hylr ok netiu lífrarinnar ok .ii. nyru ok þa feiti er yfir þeim er. ok skaltu færa þa hluti brenda i forn yfir alltara. Enn hold¹ kalfsins ok hud ok myki skaltu brenna firir utan herbudir. þuiat þat er firir synnd fært. Einn hrut skaltu vpp taka. ok skal Aaron ok synir hans leggja hendr yfir hofud hans. ok þa skaltu sæfa hrutinn ok hella blóði hans umhuerfis alltarann. enn sialfan hrutinn skaltu sníða i stycki.

¹) rett. for heild

idr hans ok fætr skaltu leggja yfir styckin ok yfir hofud hans. ok skaltu færa allann hrutinn i forn brenda yfir alltarann. er hann drottni ilmr enn sætazti tafn guds. Þa skaltu taka annan hrut. ok skal Aaron ok synir hans leggja hendr sinar yfir hofud honum. ok sidan skaltu sæfa hann ok rida blodi hans yfir innzta hlut eyra Aarons ok sona hans. ok yfir þumalfingr innar hægri handar huers þeirra ok þumalta ena hægri fota þeirra. ok hella blodinu yfir alltaran ok stockua vitsmiorue smurningar Aaron ok klædi hans. yfir sonu hans ok klædi þeirra. Ok at þeim vigdum ok klædum þeirra taktu feitina af hrutinum. hala ok hiartmor ok net lifrar. ok tuo nyru. ok þa feiti er þar er um. ok enn hægra bog. þuiat hann er [uigsluhrutr, ok einn braudleif¹ ok stycki dreipt med olio. laganum² aa bolla azimorum þat er sett er i augliti drottins. þa hluti alla skaltu setia yfir hendr Aarons ok sona hans. ok skaltu helga þa vpphefandi firir drottni. Ok þa skaltu taka þessa hluti alla ur hondum þeirra ok bronna yfir alltaran i forn ok sætum ilm i augliti drottins. þuiat þeir hlutir ero hans forn. þu skalt ok taka bringu af hrutinum þeim er vpphafidr er. ok helgadu hana upphafda firir drottni. Helga skaltu bringu ok bog af hrutinum. ok munu þeir hlutir falla til Aaroni ok sonum hans. Eptir þat skaltu taka vigsluhrutinn ok sioda holld hans i helgum stad. ok skal Aaron ok synir hans eta hrutinn. þeir skulu ok eta braud þat er i bollanum er i skrudhusi tialldbudarinnar. at hann se sefanlig forn ok helgiz hendr fornferandi. Eigi sædizt af þui utlendr madr. þuiat þeir hlutir ero helgir. Ef nockut er eptir af hrutinum eda braudi. þa skal þat i elldi brenna enn eigi eta. þuiat þeir hlutir ero helgadir. Þessa hluti alla sem ek baud þier skaltu suo gera yfir Aaroni ok sonum hans. Færa skal huern dag kalf i forn firir þa ok hreinsa þa af synd. þa skal ok hreinsa alltara. þa er þu færir fornir hreinsanar. ok smyria skaltv þat i helgan. Siau daga skaltu hreinsa alltaran. ok mun þat vera heilagt heilagra. ok huerr sa er þat ner mun helgast. þu skalt taka .ii. lomb huern dag þeirra siav daga ok færa þau i forn. eitt lamb um morgininn. enn annat vm aptanin skaltu i forn færa. ok tiunda hlut hueitissalla dreift med olio hreinu. þat hafdi mæling enn fiorda [hlut hin.³ ok uin at drecka med enni saumu mæling med einu lambi. Annat lamb skaltu i forn færa at apni. vit þann hatt sem þu færdir um morgininn. ok eptir þui sem uer hofum sagt þer. Ok vin sætleiksforndrottni med eillifv embætti vit dyrr uitnisbudarinnar firir drottni. þar mun ek vit þik mæla. Ok þar mun ek bodord bida sonum Jsrael. ok þar mun helgast alltari mitt i dyrd minne. Helga mun ek saattmalsbud med allt-

¹) [r. f. uigsluhlutr sancti sueins braudleifs ²) r. f. lauguum ³) [r. f. hlutinn

ara ok Aaron ok sonu hans. at þeir neyti minum kennimannzskap. ok mun ek byggja mitt i medal sona Jsrael. ok gud mun ek uera þeim. Ok uita munu þeir. at ek er drottinn gud þeirra. sa er þa leiddi aa brutt af Egiptalandi. at ek skal medal þeirra drottinn gud þeirra (vera).

106. Gera skaltu alltara at færa reykelsi firir af triam sithim. alnar langt ok alnar breitt. at þat se ferskeytt. ok tueggja alna hatt með .iiii. hornum. ok bua skaltu þat með gulle hreinu. [suo brandreid sem ueggi ok¹ horn. Gera skaltu ok korönu af gulli vnhuerfis alltaraann ok hringa .ii. undir coronunni um sierhueriar sidur hennar. at þar megi staungum i stinga. at hon se aa staungum borin. Þær steingr skulu gioruar uera af triam seethim. ok skaltu þær með gulli þua. Alltari skaltu setia firir utan orkina. at ek mæla þar vit þik. þa er Aaron berr reykelsi sælliga ilmanda. þa er hann kueikir lios aa morgin ok aptan. Eigi skulu þeir færa yfir þui reykelsi annarar samsetningar ok eigi forn.² Bidia mun Aaron yfir horn alltarans vm sinn aara i blödi þui er fært er yfir ættir ydrar firir synd. Gud mællti þa enn vit Moysen. Gera skaltu uatn(ker) eirligt með knut sinum. at þuo megi menn ser þadan af. þat uatnker skal uera i uitnisbud ok alltara. Af þui uatnkeri skal Aaron ok synir hans þuo hendr sinar ok fætr. þa er þeir ganga inn i vitnisbud til alltara. at þeir færi fornir drottni. at eigi berizt suo at. at þeir (deyi). Laugsamt mun þetta vera ok eilift Aaröni ok sonum hans ok kyni hans.

107. Gud mællti enn vit Moysen. Se herna. ek kalla af nafni Beseel son Huri sonar Hurr af kyni Judas. ok fyllda ek hann minum anda ok speki skilningar i aullu uerki at smida gull ok silfr eir ok marmara ok gimsteina ok tre. ok ek mun gefa felaga þann er Chobab heilir son Josamek. hann er af kyni Dans. Ok setta ek i hiarta þeirra speki allz hagleiks at snida alla hluti þa er ek baud þeim at gera. sattuallsbuud ok uitnisaurk ok skrifunarsiol ok aulker ok alltara ok kertistikur ok heilug klædi. ok alla hluti þa er ek baud þer at gera. Gud gaf Moysi tuær steintabulur. aa þeim hafdi gud ritad með fingri sinum .x. laga bodord þau er hann baud Gydingum.

108. Þa er Gydingar sau (at) Moyses dualdizt leingi aa fiallinu. þa saumnuduzt þeir saman ok foru aa fund Aaröns ok mælltu. Gerr þu oss god þau er firir oss fari. þuiat ver uitum eigi huat af þessum Moysi er ordit er oss leiddi burt af Egiptalandi. Aaron suarar. Taki þier eyrnagull kuenna ydarra sona ok dætra ok færir mer. Lydrinn gerdi sem Aaron þaud. þui þaud Aaron at þeir skylldi færa honum eyrnagull sin. at hann uisse at þeir ælludu þar skurgod af at gera. Aaron

¹) [r. f. ok brandreid þa sem vegst i ²) r. f. færa

let þat gull i elld bera. ok ætladi suo at lemia firir þeim skurgods smidina. Enn er gull tok at brenna i aslinum. þa snerizt þat i nautz likneski. vaxit sem kalfr enn litt sem eir. En er Gydingar sa þetta undr er uordit var. ok þat uar likneski er ordit var i aslinum. þa mælltu þeir. Þetta gud hefir leitt oss aa brott af Egiptalandi. Ok er Aaron sa at þeir villdi blota kalfinn. þa gerdi hann alltari firir þui gudi. ok let blasa til motz ok mællti. A morgin er hatid drottins. ok dualdi suo blotid. Um morgunin eptir risu Gydingar snemma vpp ok færdu fornir skurgodinu. ok sat lydrinn at at eta ok drecka. ok þa risu þeir vpp at leika.¹ Gud mællti þa vit Moysen. Far þu ok stig nidr af fiallinu. þuiat lydrinn misgerdi. sa er þu leiddir i brutt af Egiptalandi. ok hafa þeir skiott i burt farit af þessi gautu er þu syndir þeim. ok þeir hafa gert sier kalf af malmi ok veggama nv hann ok færa honum fornir ok mæla suo. Þetta gud leiddi oss aa burt af Egiptalandi. Sa ek sagdi drottinn. at lydr þessi er med hordum suira. Lofa þu mer at hefnd min reidizt i gegn Gydinga lyd. enn ek mun gera þik mikinn mann. Moyses bad þa til drottins ok mællti. Heyr þu drottinn. firir hui reidizt hefnd þin i moti lyd þinum. þeim er þu leiddir aa brutt af Egiptalandi med micille ok styrkri hendi. Bid ek þik drottinn minn. at eigi segi egiptzkir menn. Suikliga leiddi gud þa aa brutt hiedan. at hann drepi þa aa fiollum ok mai þa af iordunni. Bid ek þik drottinn. at huilizt reidi þin ok vertu sefadr yfir illzkur lydssins. Endrminnztv Abrahams. Ysaacs ok Jacobs þræla þinna. þeim suardir þu um sialfan þik ok mælltir. Margfallda mun ek kyn ydart suo sem stiornur himins. ok alla iord. þa er ek sagda fra. mun ek gefa kyni ydru. ok munu þier hana eignazt at eilifu. þa for Moyses af fiallinu ok hafdi i hendi sier .ii. tabulur. þær er drottinn hafdi badu megin ritad sinne hendi ok geruar. Ok er Josue for ofan firir fiallit med honum þionn hans. þa heyrdu þeir þyss æpanda lyds. Josue mællti þa vit Moysen. Herop er at heyra i herbudirnar. Moyses suaradi. Eigi er þetta herop er ek heyre. helldr er þat raudd syngiandi manna er ek heyre. Ok er Moyses nalgadizt til herbudanna. þa sa hann blotkalfinn ok flocka þeirra manna er þar haufdu hring um slegit. Hann reiddizt þa miog ok kastadi nidr tabulum badum þeim er hann hafdi i hendi. suo hart at þær brotnudu badar i fialzhlidinne. Hann hliop þa at blotkalfinum ok braut hann allan i sundr ok brendi. suo at hann vard at ausku einne. þeirre ausku sneri hann i uatn ok gaf Gydingum at drecka af þui uatni. Moyses mællti þa vit Aaron. Huat giordi þier lydr sia er þu leiddir yfir hann enu mestu synd. Aaron suaradi. Reidzt eigi þu mier drottinn minn. þu

¹) rett. for leita

uissar huern veg lydr sia er. at hann er iafnan buinn til illz. Þeir mælltu vit mik. Ger þu oss skurgod þau er firir oss fari. þuiat ver uitum eigi huat af þessum Moysi er ordit. Ek suarada þeim. Færi þer mer gull ydart. Þeir giordu suo at þeir færdu mer gull. ek kastadi þa þui i elld ok snerizt þat i kalfs likneski. Moyses sa þa at lydrinn var naucktr. þuiat Aaron hafdi rænt hann firir tignum skurgodsins ok sett naucktan medal sianda. Moyses stod i hlidi herbudanna ok mællti. Ef nauckur madr er guds her. þa fari sa hingat til min. þa saumnuduzt saman synir Leui ok foru þangat sem Moyses uar. þa mællti hann uit þa. Vopnizt þier nu ok farit fra hlidi til hlids um mitt herbudanna. ok uegit þa menn sem firir ydr uerda. ok uægit sungu manni þeim er firir ydr uerda. eigi brodur eigi uin. eigi naungi. Synir Leui gerdu sem Moyses baud. ok aa þeim degi siellu .iii. þusundir manna. Moyses mællti þa. Helgudut þer hendr ydrar i dag drottnei. huerr yduar sem sonu aa. ok brodur sinum segi at ydr gefizt blezun. Suo segia sumar bækr. at Moyses stauckti uatninu þui er hann hafdi blandat uit ausku blotkalfsins yfir folkit. ok festizt vit þa eina sandr oskunnar. er sakbitnir voru af blotinu. ok hefði synir Leui þat til marks hueria þeir skylldu vega. er sandr gullzins var festr annathuort i harinu eda skegginu mannanna. A odrum degi eptir þenna atburd mællti Moyses uit lydinn. Misgiordu þer ena mestu synd. þuiat ek mun vpp stiga til drottins. ok uita ef ek mega þiggia af drottnei likn firir synd ydra. Moyses bad firir lydnum til drottins ok mællti. Bid ek þik drottinn. þo at lydrinn sia misgiordi vit þik ok giordi sier gud af gulli. at þu firirgefir þeim synd þessa. Enn ef þu giorer eigi þat. þa ma þu mik af þeirri bok er þu skrifadir. Drottinn suaradi honum. Af mun ek ma af minne bok þa er vit mik misgiordu. Enn þu far ok mæl vit lydinn þat sem ek mællta vit þik. Eingill minn mun firir þier fara. enn ek mun uitia þessa synd aa hefndardegi.

109. Moyses mællti uit drottinn. þu bydr at ek leida lyd þenna. enn þu segir mer eigi. huern þu sendir til þessa uerks þann er sendandi er. Ef ek fann myskunn i þinu augliti. þa syndu mer gautv þina. at ek uita þik ok sinna ek myskun firir þinu augliti. Littu lyd þinn ok þiod þessa. Gud mællti vit Moysen. Andlit mitt mun ek lata firir þier fara. ok huild mun ek þier gefa. Moyses mællti. Eigi leidir þu oss ur þessum stad. nema þu sialfr farir firir oss. Eda huersu ma ek eda lydr þinn vita. huort uer haufum fundit myskunn i þinu augliti. nema þu farir med oss. at uier dyrkimzt af aullum lydum þeim er aa iordu ero. Gud mællti þa uit Moysen. Gera mun ok þetta ord er þu mæilir. þuiat þu fant myskunn firir mier. ok uissa ek þik sialfan at

nafni. Moyses mællti. Syndu mier dyrd þina. Gud mællti. Allt gott mun ek syna. ok miskunna mun ek þier. ok milldr mun ek þeim uera er mer likar uel uit. Enn eigi muntu sia mega andlit mitt. þuiat eingi madr mun mik sia mega suo at hann life. Se herna sagdi drottinn. nær mer er stadr. sa er þu munt standa yfir stein. Ok þa er framm mun fara dyrd min. mun ek sitia uit rauf þa er aa steinum er. ok mun ek hlifa þier med hægri hendi minne. þa er ek fer framm. Ok taka mun ek haund mina. sia muntu bak mitt. enn andlit mitt muntu eigi sia mega.

110. Giorr þu tuær tabulur af steine þeim er þu attir fyrri. ok mun ek rita aa þeim þau ord sem uoru aa enum fyrrum tabulum. Vertu buinn snemma aa morgin. at þu stigir upp aa fiallit skiott Sinai. Ok standa muntu hia mer yfir huirfil fiallzins. enn eingi madr skal med þer upp stiga aa fiallit. ok eigi skal fenadr fædazt aa fiallinu. Moyses gerdi sem gud baud. hann gerdi .ii. tabulur af steine þuilikar sem hann hafdi fyrr giort. Hann reis upp snemma um morguninn ok for upp aa fiallit, sem gud baud honum. ok hafdi tabulurnar i hendi sier. Ok þa ste drottinn nidr i skyi yfir fiallit. Moyses stod þa hia honum ok kalladi aa nafn drottins ok mællti. Heyrdu drottinn. milldr ok miskunnsamr, styrkr ok þolinmodr. sannr ok fullr mikillar miskunnar. þu er vardueitir miskunn i þusundir. þu er¹ aa brutt færir uorar illzkur ok aa brutt tekr glæpi ok syndir. ok (engi) madr er saklauss vit þik um sialfan sig. þu er gelldr illzku fedra i sonum ok sonarsonum allt i þridiu ætt ok fiordu kynslod. Moyses fiell þa skiott til iardar ok mællti. Ef ek fann miskunn i þinu augliti drottinn. þa bid ek þik at þu farir med oss. þuiat lydr sia er med hordum suira. bid ek at þu færir aa brutt illzkur. ok eignazt þu oss. Drottinn mællti þa. Ek mun sattmal mitt gera med ydr at ollum asiaundum. ok ek mun takn gera. þau er eigi munu fyrr hafa sen uerit aa iordunni þuilik ok med aungum þiodum. at lydr sia uiti. er þu styrir. ogurleik drottins um þat er ek mun gera. Vardueittu alla hluti þa er ek baud þier. Moyses var aa fiallinu med drottni .xl. daga ok .xl. natta. suo at hann at eigi ne drack. Gud ritadi þa aa tabulum tiu laga bodord. suo sem fyrr hafdi hann ritad. Eptir þat ste Moyses af fiallinu Sinay ok bar tabulur þær i hondum sier. ok uoru horn uaxin aa hofdi honum af samuelli gudligs mals. ok uisse Moyses þat eigi. Ok er Aaron ok synir Jsrael sau hyrnda aasionu Moysi. þa hrædduzt þeir ok þordu eigi at ganga at Moysi. Moyses kalladi aa þa ok bad þa eigi hrædazt. Ok þa for Aaron til fundar vit Moysen ok hofdingiar Gydinga lyds. Moyses sagdi

¹) rett. for ort

lydnum þa hluti alla er gud hafdi mællt vit hann aa fiallinu. Lydrinn mællti þa. Alla hluti munu uer gera þa er gud baud. Moyses huldi asionu sina. þa er hann taladi firir folkinu. þuiat Gydingar hrædduzt hans hyrnda aasionu. Enn þa er hann geck til mals uit drottin. þa tok hann af haufdi sier þa hulning er hann taladi vit gud.

111. Moyses liet gera tialldbudina eptir þui sem gud baud honum ok allt skrud tialldbudarinnar. Beseleel ok Cobab þeir smidudu þa alla hluti er gud baud þeim. Moyses reisti budina þa vpp. er hon uar gior. Budin var upp reist aa fimta degi annars ars bruttfarar Gydinga lyds af Egiptalandi. þa uoru uppreist tialldbudar þili. stolpar med knutum. asar ok þauk yfir gior suo sem gud hafdi bodit. Aurk sattmals var þa sett i saunghus budarinnar. skrifunarfjol ok gulligt alltari med reykelsi ok smurningu. Tialld medal saunghus ok budar. bord med braudum firirsetninga ok kerum. kertistikur med liosum ok sinum buningi. Eirligt alltari med brandreid ok kerum. teingr ok sodalar ok vatnker giort af skuggsia kuenna. Klædi heilug þau er Aaron ok synir (Chans) skylldu hafa. þa er þeir fraumdu kennimanuzskap. Moyses gerdi gard umhuerfiss tialldbudina. tialld i kirkiugardinum. Ok er Moyses hafdi þessa hluti alla algerua, huldi sky sattmalsbudina. ok fylldi dyrd drottins budina. suo at Moyses matti eigi inn ganga i tialldbudina firir skyi hyliaanda alla hluti ok skinanda guds uelldi. En er skyid leid upp af budinne. þa for folkit til budarinnar. Enn er skyid var yfir budinne. þa þordi eingi nær at koma budinne. ok var þa huerr i sinum stad. Sv dyrd drottins uar at sia um daga sem sky. en um nætr sem elldr. ok sa allr lydr þessa dyrd drottins um allar herbudir sinar.

112. Eptir þessa hluti gerdi gud laugmal uit Moysen vin forn-færingar. hueriar fornir skylldi færa firir huerri synd. Ef kennimadr misgerdi nockura hluti firir ouitzku sakir. þa skylldi hann kalf alhuitan i forn færa. kalf skylldi þa i forn færa er allir menn misgiordi firir ouitzku sakir. Ef hofdingi nockur misgerdi firir (ouitzku) sakir. þa skylldi færa i forn firir honum hafr alhuitan. Ef nockur madr ouigdr misgerdi firir ouitzku sakir nockut. þa skylldi færa i forn firir honum geit alhuita. Moyses uigdi Aaron ok sonu hans eptir þeim hætti sem gud hafdi bodit honum. A .vii. dogum fylldizt vigsla Aarons. Eptir þat vigdi Aaron tialldbudina. eptir þeim hætti sem gud baud honum. ok færði þær fornir sem gud baud. kalf alhuitan firir synd ok hrut alhuitan i forn. Lydr færði hafr firir synd. kalf ok lamb. huortuoggia var i forn fært alhuitt. hrut ok oxa firir fridsamligum hlutum. Ok er Aaron hafdi uigt budina. þa blezadi hann lydinn. þa uitradizt dyrd drottins ollum lyd Gydinga. ok þa kom elldr af himne

ok brendi fornina ok alla feiti þa er yfir alltarinu uar. Ok er lydrinn sa þann elld. þa lofadi hann drottin ok fiell allr til iardar.

113. Þa toku þeir Nadab ok Abiu synir Aarons glodker sin ok letu i annan¹ elld enn þann er yfir alltarinu var. ok laugdu þar reykel-
elsi i. En þat var bannat af gudi at hafa annan elld til reykel-
burdar enn þann er yfir alltarinu var. Þa kom elldr af himne ok laust
þa bada til bana Nadab ok Abiu. Moyses mællti þa vit Aaron. Nv
er þat framm komit sem gud mællti. Helgazt mun ek aa þeim er mer
nalgazt. ok i augliti allz lyds mun ek dyrkagt. Aaron suaradi aungu.
Moyes mællti þa uit Misael ok Elesafan sonu Oziel faudurbrodur
Aarons. Farit þer ok berit aa brutt lik frænda yduarra ur tialldbudinne.
ok færit þau ut fra herbudunum. Þeir giordu sem Moyses mællti. at
þeir færdu lik þeirra Nadabs ok Abiu aa brutt fra herbudunum. Moy-
ses mællti þa vit Aaron ok sonu hans Eleazar ok Jþamar. Gerit þier
eigi nockt haufud ydur. ok eigi slitid þer klædi ydur. at eigi berizt
suo at. at þer deyt ok renni reidi vpp yfir allann flockinn. Þeir gerdu
sem Moyses baud.

114. Gud mællti vit Moysen ok Aaron. Segit þid sonum Jsraels.
Þessi ero þau kuikuendi er þier skulit eta af aullum kuikuendum hrein-
um iardarinnar. Huert kuikindi þat er klauf hefir ok iortrar skulu þier
eta. enn þat er iortrar ok hefir eigi klauf. suo sem vlfalldi er. skulu
þer eigi eta. Cirogrillus iortrar ok hefir eigi klauf. eigi skal hann eta.
Heri iortrar ok hefir eigi klauf. suin hefir klauf ok iortrar eigi. þat
huorki skal eta. Ok eigi skulu þier taka aa hræum² þeirra. þuiat þau
kuikindi ero ohrein. Þesser hlutir ero þeir er i uotnum sædazt ok
þier skulut eta. Enn þeir hlutir er eigi hafa synduga hluti ok eigi
hreistr. ok sædazt þo i uotnum. skal eigi eta. ok ræk ero hræ þeirra.
Þesser ero þeir hlutir i fuglakyni er eigi er lofat at eta. Aurn ok
gafe ok vkitum giod dulcorem. ok allt kyn þeirra skal eigi eta. skrucc-
ionem ok noctuam ok latum ok onoctutulum ok persiconem heredjo-
onem ok caradriionem. ok allt þeirra kyn. Vpupam ok uespertilionem
ok allt fuglakyn þat sem fiora fætr hefir. þat skal eigi eta. Huatki er
yfir fiora fætr gengr ok hefir leingri ena eptri leggi. ok hleypr þat
yfir þa um iordina. þat skulu þer eta. sem er hrutus ok hans kyn.
ok attakus ok orformatus ok locusta i sinu kyni. Alla fugla þa er
fiora fætr hafa skal eigi eta. ok huergi madr er tekr a hræum² þeirra.
þa saurgagt hann ok mun ohreinn uera allt til aptans. Ef naudsyn
herr til at menn beri dautt nockud kuikuendi. þa skal hann þuo klædi
sin. ok mun hann ohreinn uera allt til solar fallz. Huert kykuendi þat

¹) rett. for hreinun ²) rett. for hrærum

sem eigi hefir klauf ok eigi iortrar mun ohreint vera fersætt. Þessar hlutir eru ohreinir aa iordunni. hreysikattr ok myss. cocodrillus ok kyn hans. tingali ok camellion. stelia ok lacerta. talpa. þeir hlutir aller eru ohreinir. ok sa madr er tekr aa hræum þeirra mun ohreinn vera allt til aptans. ok ef hræ þeirra fellr yfir nockurn hlut. þa saurgazt þat er firir uerdr. huort sem er ker eda klædi. þa skal þa hluti þuo i uatni. ok eru þeir hlutir ohreinir allt til aptans. Ef rækindi falla i grytu af leire giorua. þa saurgazt hon ok skal hana i sundr briota. Ef þat vatn slagnazt yfir fædzlur ydrar er ohreinir hlutir hafa þuegnir i uerit. eda koma þess hattar rækindi [a. þa eru¹ þeir hlutir ohreinir er firir verda. Enn ef brunnar eda uotn saurgazt af hræi ohreinna kuikuinda. ef þau falla i ofan. eigi saurgazt þott þau falli yfir. En ef nockur madr heller vatni yfir sadit. sidan er daudifli fiell yfir. þa saurgazt þat. Ef eitrukuuendi deyr. þa saurgazt sa madr er aa þui tekr. ok mun ohreinn vera allt til aptans. Rækt er huert kuikuendi þat er skridr aa iordu. ok skal þat eigi til fædzlu hafa. Eigi skulu þier þau kuikuendi nyta til fædzlu er marga fætr hafa² ok dragast yfir briost. at eigi saurgizt andir ydrar ne neitt suo at þer uerdit af þui ohreinir. þuiat ek em drottinn gud yduarr. Veri þier helgir. þuiat ek em heilagr. Saurgi þier eigi andir ydrar af hueriu skridkuikuendi þui er hrærizt aa iordu. þuiat ek em drottinn sa (er) ydr leidde af Egiptalandi. talandi at ek væra ydar gud. Helgir erut þier. þuiat ek em heilagr. Þetta er laugmal fugla ok kuikuinda ok huerrar lifandi andar. su er hrærizt i uatni ok skridr aa iordu. at þier uitid grein hreinna kuikuenda ok ohreinna. at þier uitid huat þer skulit eta eda huat þier skulut rækia.

115. Gud mælti þa enn vit Moysen. Mæl þu uit sonu Jsraels ok seg þeim suo. Ef kona fædir sueinbarn. þa mun hon ohrein vera .vii. daga ok aa sæng huila. ok aa enum atta degi skal barnit skira umskurdarskirn. Enn eptir þat skal kona uti standa .xxx. daga ok ganga eigi i kirkiu. Ef kona fædir meybarn. þa mun hon ohrein vera .xiii. daga ok aa sæng huila. ok eptir þat uti standa .xl. daga. ok er fylldir uerda dagar hreinsanar hennar. þa skal hon færa i forn firir sier ok dottur sinne ok syni sinum lamb uetrgamallt ok dufuunga eda turtura firir synd. hon skal þa hluti færa til dura tialldbudarinnar ok selia i hond kennimanni þeim er þa (mun) færa i forn ok helga firir drottins augliti. ok mun kennimadr bidia firir henne. mun hon suo hreinsazt af synd sinne. Ef kona hefir eigi lamb til at færa i forn. þa skal hon

¹) (rett. for eda ²) rett. for hefir

færa .ii. turtura eda .ii. dufuunga. einn i forn enn annan firir synd. ok mun kennimadr bidia firir henni til guds.

116. Gud setti langt laugmal um likþra menn. huersu med þeirra mali skyldi fara. þuiat gud baud at þeir skyldu eigi samuista uera vit heila menn. helldr skyldu þeir firir utan herbudir herbergi hafa einir saman. Ef lærdum manni batnadi þeirrar sottar. þa skyldi fornir firir honum færa adr enn hann uere samuistum vit adra menn. Tuo titlinga þa er æter uæri skyldi færa lifandi i forn. ok tre cedrine ok uerniculum ok ysopum. Kennimadr skyldi sæfa annan titling ok lata renna blodit i ker ofan. þat er uatn er i. Af þui blodi skal hann rioda annan titling lifanda med tre cedrinu ok guduelf ok ysopo. ok blodi skyldi hann stockua .vii. sinnum yfir manninn þann er hreinsazt skyldi. Lifandi titlingr blodi rodinn skyldi aa brutt fliuga. Eptir þat skyldi madrinn uera .vii. daga firir utan herbudir. ok aa .viida. degi skyldi hann taka locka sina skegg ok brynn ok oll har likamans. ok þa skyldi þuo klædi hans. ok aa atta degi skyldi hann koma i þuegnum klædum til tialldbudarinnar. ok hafa þangat .ii. lomb ok alhuitan saud uetrgamlan ok hucitisalla med oleo. Vit þeim hlutum skyldi kennimadr taka firir tialldbudar dyrum ok færa i forn firir þeim manni er hreinsadr var. ok rida fornarblödinu ok vidsmiorue yfir id hægra eyra hans ok þumalfingr ok þumalta ena hægri. ok færa þa hluti alla i forn firir honum sem nu uoru taldir. Gud setti laugmal um þa menn er hofdu fluxum seminis uakandi ok sofandi. huersu þeir skyldu hreinsazt firir fornir. þa er af hyrfi meinsemdin. firir þeim skyldi færa i forn .ii. turtura eda dufuvnga. Slikt hit sama ef konur hofdu blodsott. ok suo um þa menn er vit þær hofdu samrædi aa þeim timum. huersu þeir skyldu ohreinir uera eda þær. firir þeim skyldi i forn færa .ii. dufuunga ok .ii. turturis.

117. Eptir andlat sona Aarons mælli gud vit Moysen. Mæl þu vit Aaron brodur þinn. at eigi gangi hann aa huerri tid inn i saungus. þat er firir utan er tialldit þar er aurkin er. at eigi deyi hann. þuiat i skye mun ek vitrast yfir oraculum. nema hann gerdi þessa hluti fyrr. Kalf skal hann i forn færa. linkyrtli skal hann skrydazt ok linbrok ok linlinda. ok linliga koronu skal hann hafa aa hofdi. þuiat þessi klædi ero heilug. þeim skal Aaron skrydazt þa er hann er þueginn. Ok þa skal hann taka af ollum sonum Jsraels .ii. hafra firir synd ok einn hrut i forn. Ok er hann færir kalf i forn firir sier ok sinum monnum. þa skal hann lata leida hafrana firir tialldbudar dyrin. ok skal hann leggja aa hond sina ok hluta huorn i forn skal færa eda huorn aa brutt senda. þess hlutr er uppkomr skal færa drottnei firir

synd sona Jsraels. enn þann hafr er aa brutt skal senda. þa skal hann setia lifanda firir drottin. at Aaron helgi bænir yfir honum ok sendi hann i audn. At þessum hlutum holldnum skal Aaron færa kalfinn i forn. ok bidia firir ser ok sinum monnum ok sæfa kalfinn. þa skal hann taka glodker ok fylla þat af glodum. þeim er aa altarinu ero. ok leggja þar yfir reykelsi. ok þa skal hann ganga med glodkerit innar um tialldit i saunghusit ok bera reykelsit hia. suo at reykinn leggi um allt saunghusit. at eigi deyi hann. Eptir þat skal hann taka af blodi kalfsins ok stockua i gegn propiciatorium til austrs .vii. sinnum. ok þa skal hann sæfa kalfinn firir synd lydsins ok bera blod hans innan um tialldit. ok stockua þui innar yfir propiciatorium ok hreinsa suo saunghusit af synd lydsins. Eingi skal inn ganga i tialldbudina. þa er Aaron gengr i saunghusbudina at bidiazt firir ok hellir blodi kalfs ok hafrs yfir horn alltarans ok umhuertis alltarann. ok stockui blodinu .iiii. sinnum yfir alltarann ok helgi þat fra syndum Gydinga lyds. Ok er hann hefir vigt saunghusit ok budina ok altarann. þa skal hann færa lifanda hafr til tialldbudar dyranna. ok skal hann leggja huoratueggiu hond sina yfir hofud hafrinu(m) ok iata allar syndir Jsraels ok bidia lydnum hialpar yfir hofdi hafrinum. ok þa sentu einn mann brutt med hafrinn i eydimork. ok lati þar lausann hafrinn i eydimorkinne at hluta illzkur sona Jsrael þar aa eydimorkinne. ok fari hann aprt til fundar vit þa Aaron. sa er med hafrinn for. Ok þa fari Aaron til tialldbudarinnar ok leggi af sier þau klædi er hann hafdi haft. þa er hann uigdi tialldbudina. ok þa skal hann þuo allan likama sinn i helgum stad. ok eptir þat klædizt hann klædum sinum. Ok er Aaron gengr ut ok færir forn sina ok lydsins. þa skal hann bidia firir sier ok sonum sinum ok ollu folkinu. ok þa skal hann brenna yfir alltarinu þa feiti er færd er firir syndum lydsins. Sa madr er med hafrinn for i eydimorkina skal hann þuo allan likama sinn ok klædi sin i uatni. adr enn hann gengr inn i tialldbudina. Kalf ok hafr þa er færdir hafa verit firir syndum lydsins skal brenna i elldi. iafnt skinnit sem bein ok slatr ok myki þeirra. ok sa madr er þa hluti brønner skal þuo klædi sin ok allan likama sinn i uatni. adr hann gangi i tialldbudina ok i herbudir. þetta laugmal skal ydr vera eilift.

118. Gud mællti þa vit Moysen. Mæl þu þessa hluti vit sonu Jsrael ok seg þeim suo. Ek em drottinn gud yduar. uardueiti þer bodord min ok doma mina þa er þier skulut gera. þiat huer madr lifir i þeim. þuiat ek em drottinn. Eingi madr skal ganga til frændkonu blods sins. at hann uiti liotleik hennar. þuiat ek em drottinn. Eigi skaltu beran gera liotleik fodur þins eda modur þinnar. þuiat hann er þinn

liotleikr. Eigi skaltu beran gera liotleik konu faudur þins. þuiat hennar hlutr er fodurs þins. Liotleik systur þinnar sammædra ok samfedra skaltu eigi syna. eda dottur sonar þins eda sonarsonar skaltu eigi syna. þuiat þat er þinn liotleikr. Liotleik systur konu fodur þins skaltu eigi syna eda dottur konu fodur þins skaltu eigi syna eda systur fodur þins skaltu eigi syna. þuiat þat er holld fodur þins. eda modursystur þinnar skaltu eigi syna. þuiat hon er holld modur þinnar. Liotleik faudurbrodur þins skaltu eigi syna. ok eigi skaltu ganga til konu hans. þuiat hon er sifkona þin. Liotleik brodurkonu þinnar skaltu eigi syna. þuiat þat er liotleikr brodur þins. Liotleik¹ dottur þinnar eda dottur hennar skaltu eigi syna. ok suo sonardottur hennar eda dotturdottur. þa skaltu eigi syna þeirra otign. þuiat þær ero konu þinnar holld. Systur konu þinnar skaltu eigi taka eda eliu hennar. ok eigi skaltu syna liotleik hennar. Vardueiti þier laug min ok doma mina.

119. Kona het Salamid. hon var dottir þess mannz er Dafri het. hann var af kyni Daans sonar Jacobs. Salamid gat son vit egiptzkum manni. Sonr hennar vox þar vpp med lidi Moysi. ok er hann uar fulltíða at alldri. þa þrætti hann vm dag vit einn Gyding. ok í þeirra þrætu gudlastaði hann nafn drottins ok boluadi guds nafni. ok firir þat vard hann leiddr aa fund Moysi. ok var honum saugd gudlastan hans. Moyses liet setia þann mann í myrkuastofu. ok sagði at hann skyldi þar bida þess. er gud uitradi huat hann uillde firir honum sia. Gud mællti þa vit Moysen. Leid ut ur myrkuastofunne þann mann er gudlastaði. ok ut fra herbudum skulu þier hann færa. ok skulu þeir menn er heyrdu hans gudlastan leggja hendr sínar yfir hofud honum. ok eptir þat skal allr Gydinga lydr beria hann grioti til bana at ollum aasiáundum.

120. Gud mællti þa vit Moysen í eydimork Synai í sattmalsbud aa fyrsta degi annars manadar aa audru ari bruttfarar þeirra af Egiptalandi. Skaltu telia alla kallmenn tuituga ok þadan af elldri þa er med ydr ero. ok munu þesser menn vera haufdingiar yfir þeim. er ek mun nu telia. Ebsur af kyni Rubens. hann er sonr Sedeut. Salares het sonr Salai af kyni Simeons. Naason son Aminadab af kyni Juda. Natanael sonr Suar af kyni Ysachar. Heleab son Helim af kyni Zabulon. Elisama son Amiud af kyni Efraim son Joseps. Gamaliel son Fadasin son Manases son Joseps. Abida son Gedeons af² kyni Beniamin. Abiczor son Amissadai af kyni Dans. Raguel son Akram af kyni Asser. Elesaphan son Doel af kyni Gad. Haiara son Enam af kyni Neptalim. Þessir menn voru haufdingiar yfir Gydinga lidi huorr í sínu kyni.

¹) rett. for eda ²) rett. for ak

þa toldo þeir alla kallimenn tuituga ok þadan af ellri i þessum kynspattum. er nú voru taldir. J kyni Rubens voru .xl. þusunda ok .vi. þusundir ok .vc. J kyni Simeons voru .i. þusunda ok .ix. þusundir ok .ccc. J kyni Gads voru .xl. þusunda ok .v. þusundir ok .dc. ok .i. J kyni Juda voru .lxx. þusunda ok .iiii. þusundir ok .vic. J kyni Jsachar voru .i. þusunda ok .iiii. þusundir ok .xl. manna. J kyni Zabulon voru .i. þusunda ok .vii. þusundir ok .cccc. J kyni Joseps voru þui er komit var fra Effraim .xl. þusunda ok .d. fra Manases syni Joseps uoru komnir .xxx. þusunda ok tuær þusundir ok .cc. J kyni Benjamin voru .xxx. þusunda ok .v. þusundir ok .cccc. J kyni Dans uoru .ix. þusunda ok .ii. þusundir ok .dcc. J kyni Asser voru .xl. þusunda ok .m. ok .d. J kyni Neptalim voru .i. þusunda ok .iii. þusundir ok .cccc. J þessum kynspattum voru hofð allz .dc. þusunda ok .dc. ok .i. Gud mællti uit Moysen. Eigi skaltu telia kyn Leui til bardaga. helldr skaltu þat varðueita i fortialldi budar ok þa hluti er til guds þionustu þarf at hafa. Gud mællti þa vit Moysen. Lydrinna skal setia tialldbudir sínar umhuerfis tialldbudina federis. Kynspattr Judas skal setia herbudir sínar i austr fra sattmalsbudinne. ok þar hia honum kynspattr Ysakars ok Zabulons. J sudr fra sattmalsbud skal setia sínar herbudir kynspattr Rubens ok Simeons ok Gads. Kynspattr Leui skal bera tialldbudina. ok vpp taka þa er þeir fara. ok nidr setia þa er þeir nema stadar. ok reisa vpp budina þar sem þeir skulu huilazt. J vestr fra sattmalsbudinne skal setia sínar herbudir kynspattr Effraims ok Manases ok Beniamins. J norðr fra sattmalsbud skal setia sínar herbudir kynspattr Gadz ok Neptalims. Gud baud Moysi. at hann teldi alla kallmenn i kyni Leui. þa er uoru manadar gamler eda elldri. ok voru þeir menn .xx. þusunda ok .ii. þusundir. Gud baud Moysi. at hann skyllði gera lata .ii. ludra af silfri. ok skyllði þeim blasa. þa er lydrinn skyllði vpp hestia faur sina. Gud kuat aa huerr flockr fyrst skyllði fara eda þar næstr fara. ok suo huerr at odrum. Gud kuat aa ok huerir lærdir menn skylldu bera þa hluti er vigdir uoru. tiallduidu eda þak budarinnar. aurk eda alltari. skrifunarfiol eda adra hluti. þa er til guds ombættis skyllði hafa. Gud setti laugmal vm synduga menn. at þeir skylldu eigi samuistum uera vit adra menn. þeir skylldu helldr vera firir vtan herbudir. ok færa forn firir þeim þa er þeir sættuzt vit gud. Vm Nazareorum setti gud laug ok þeirra fornir ok huersu þeir skylldu bleza lydinn. Gud setti ok uandlætislaugmal um þær konur. er menn grunadi at fíflduzt fra bondum sinum. huersu kennimenn skylldu þeim skirslur gera. þa baud Aaron ok synir hans. at þeir skylldu med þessum ordum bleza lydinn. Benedicat tibi dominus et custodiat te ab omni

malo. ostendat dominus faciem suam tibi miseratus tibi. conuertat dominus uultum suum ad te et det tibi pacem. Gud setti laugmal. huad .xii. hofdingiar af .xii. kynspattum skyldi i forn færa aa .vii. dogum i tialldbudar vigslu.

121. A audru ari brottfarar Gydinga folks af Egiptalandi ok aa tiunda degi þess ars hofst upp sky þat er yfir tialldbudinne var. ok þa foru synir Jsrael med flocka sina ur eydimork Synay. Ok for fyrst flockshaufdingi med flocki sinum Naason. hann var af kyni Judas. Þa for næst med sinum flocki Natanael. hann var af kyni Jsachar. Þa for Eliab med sinn flock. hann var af kyni Zabulon. Þa var nidr laugd tialldbud. hana baru synir Gerson ok Merari. þeir voru lærdir menn. Þa for Disui med flock sinn. hann uar af kyni Rvbens. Þa for Salamid med sinn flock. hann var af kyni Simeons. Þa for Elesaphat med sinn flock. hann var af kyni Gads. Þa foru lærdir menn þeir er kalladir voru Kaadite. þeir baru saunghus tialldbudarinnar. Þa for Helai. med sinn flock. hann var af kyni Effraim. Þa for Gamaliel med sinn flock. hann var af kyni Asé. Þa for Aminadaan med sinn flock. hann var af kyni Dans. i hans flocki for med lidi sinu Faguel. han var af kyni Asser. med Dans flocki for Elkeran med sinum flock. hann var af kyni Neptalim. Medr þessi lidsskipan foru Gydingar iafnan er þeir færdu sinar herbudir. Sky for firir þeim i eydimork Faaran. ok þar settu þeir sinar herbudir. Moyses mællti vit Ozihab son Raguels mags sins. Far þu med oss til þess stadar er gud mun gefa oss. ok munu uer gera til yduar uel. Ozihab svaradi. Eigi mun ek fara med ydr. helldr mun ek fara heim til minnar ættiardar. Moyses suaradi. Þat uilldu uer. at þer firirletut oss eigi i þesse for. þuiat ydr er kunnig eydimorkin. huar ver skulum setia¹ vorar herbudir. Nv uilldum ver. at þu uærir vorr leidtogi. Enn ef þu kemr med oss til þeirrar iardar er gud hefir oss firir heitid. þa munum ver gefa² þier þat er bezt er aa þeirri iordu. er gud gefr oss. Moyses for þa med sinu foruneyti fra fiallinu þriggia daga leid. enn aurk sattmals drottins for firir þria daga at sia firir herbudar stadi. Sky drottins var firir þeim um daga er þeir foru. Ok er aurkin var upptekin. þa mællti Moyses. Ris vpp þu drottinn. ok slitizt i sundr ouinir þinir. ok flyi aller af þinu augliti þeir er þik hata. Enn er aurkin var nidr sett. þa mællti Moyses. Snu apt þu drottinn til fiolda hers Jsraels.

122. J þui bili gerdizt gnadd i folkinu. ok hormudu sitt erfide ok maugludu i gegn drottni. Ok firir þui laust gud þa elldingu. ok brann enn yzti hlutr herbudanna. Þa kalladi lydriinn til Moysen. at hann

¹) rett. for sitia ²) rett. for gafa

skyldi þeim uit hialpa. Moyses bad þa firir þeim til almattigs guds. at hann byrgi þeim. ok þa sloeknadi þegar elldrinn. Moyses kalladi þann stad bruna. Gydingar girntuzt þa slatr at eta. ok mælltu þa. Huerr mun gefa oss slatr at eta. Endrminnumzt uer fiska þeirra er ver atum aa Egiptalandi. i hug koma oss kocumeris ok pepones ok portli ok topi ok adrir hlutir þeir er ver atum aa Egiptalandi. Vit þesse þeirra ord reiddizt gud þeim. Moyses mællti þa. Firir hui kallar þu drottinn aa þræl þinn. hui finn ek eigi myskun firir þier. firir hui lagdir þu drottinn firir mik byrði lyds þessa allz. Eda huort gat ek allan þenna mannfolda. þar er þu mælis vit mik. ber þu þa i þinum fadmi ok fær þu þa til þeirrar iardar. er þu suardir fedrum þeirra. Eda huadan mun mer koma suo mikit slatr at gefa suo miklum mannfolda. þuiat þeir grata i gegn mer ok mæla. Gef þu oss slatr at eta. Nv ma ek eigi einn bera allan lyd þenna. þuiat hann er mer hardla þvngr. eda synizt þier eigi suo drottinn. Bid ek þik drottinn minn. at þu drepir mik ok finna eg myskunn firir þinum augum. at eigi kueliumzt ek af suo miklum illum hlutum. Gud mællti þa vit Moysen. Kalladu saman lydinn firir mitt auglit .lxx. haufdingia lydsins. þa er þu veizt at meist-arar ero ok oldungar lydsins. ok leid þa til dura tialldbudarinnar. ok lat þa þar standa hia þier. at ek stiga nidr ok mælag vit þik. ok mun ek færa af anda þinum. ok mun ek segia þeim. at þeir beri byrði lydsins. at eigi þyngizt þu einn af þessu erfidi. þu skalt ok mæla vit lydinn. Hvggizt þier. þuiat aa morgin munu þer eta slatr. þuiat ek heyrðag þa segia. Huerr mun gefa oss slatr at eta. gott var oss aa Egiptalandi. Nv mun drottinn gefa ydr slatr at eta. eigi einn dag eda tuo .v. eda .x. eda .xx. helldr allan manud. þar til er ut ferr snykr¹ um nasar ydrar. þuiat þier rakud aa brutt drottin þann er aa millum ydvar var. ok grættut þer hann. ok gretut þier firir honum ok mællt-ud. Firir hui erum uer aa brutt farnir af Egiptalandi. Moyses mællti vit drottin. Sex hundrut þusunda er þessi lydr fotganganda lids. ok segir þu drottinn þeim suo. Gefa mun ek ydr slatr at eta allan manud. Huort mun allr sauda fioldi eda nauta vera allatinn.² at þeim vinne þaurf til sædzlu. eda munu aller fiskar siofar samnazt saman i einn stad. at þeir sedizt af. Drottinn suaradi. Huort er ostyrk hond drottins. Milt mal mun med verki fyllazt. ok mun synazt huort min haund er ostyrk. Moyses gerði sem gud baud. at hann samnadi saman .lxx. manna. þeirra er hofdingiar voru firir lidinu. ok let þa standa firir tialldbudinne. þa ste drottinn nidr i skyi ok mællti vit hann. A brutt mun ek færa af anda þeim er i Moysi er. ok mun ek gefa .lxx. manna.

¹) r. f. frykr ²) r. f. allitinn

Ok þa er heilagr andi huilizt i þeim. munu þeir spa. ok eigi munu þeir fyrr aflata. Tveir menn uoru eptir i herbudum. þeir er Moyses hafdi nefnda til vtfarar af þeim .lxx. manna. er adr var fra sagt. annar þeirra het Helldab. enn annar Medab. yfir þa kom heilagr andi. ok toku þeir at spa heima i herbudunum. þa tok sa madr til orða er Josue het. hann uar Nuns son. hann var þionn Moysi ok ualidr einn af fleirum ok mælli. Heyrdv drottinn minn Moyses. Banna þu þeim at þeir spai er heima ero. Huat talar þu firir mier. huerr veitti at allr lydr spadi nema gud. at hann gefi þeim anda sinn. Ok eptir þat huarf Moyses i herbudirnar. ok allir haufdingiar med honum. þa liet gud koma coturnices¹ af sæ i herbudir Gydinga. ok þar umhuerfis suo uitt sem dagleid ueri. þeir slugu i loptinu tueggia alna hatt upp af iordunni. þa reis lydrinn upp ok sammadi saman coturnicibus ok bio sier til fædzlu. ok var þa slatr gnozt ollum lyd. ok eigi þraut þa þessa fædzlu medan þeir uoru i eydimork. Firir þessa girnd þeirra uaktizt vpp hefnd drottins vit lydinn. þa laust gud lydinn bradum bana. ok do. þar þa mikill mannfildi. firir þat er þeir girntuzt slatr at eta. þann stad kolludu þeir girndar grafar. þuiat þar grofu þeir þa menn. er þar do ok girntz hofdu slatr at eta. Moyses for med lidi sinu ur girndar graufum ok i þann stad er kalladr var Maserad.

123. Ok er Moyses uar þar kominn. þa maugladi Maria systir hans ok Aaron i moti Moysi firir sakir konu hans. þeirrar er Peokilla het ok blændzk var. Maria mælli þa vit Aaron. Huort mælli drottinn at eins vit Moysen. eða huort mælli hann uit oss slikt hid sama. Ean er gud hafdi heyrt dramb ok maugl Aarons ok Mariu i mot Moysi. þa reiddizt hann. þui Moyses var inn miuklyndazti madr vm framm alla þa er aa iordunni uoru. Gud mælli. Moyses ok Aaron ok Maria. komit þier þriu til sattmalsbudar. þau gerdu sem gud mælli. Ok er þau voru þar komin (til) tialldbudar duranna. þa ste drottinn i stolpa skysins i tialldbudar dyrunum ok mælli vit Aaron ok Mariu. Heyrit ord min. Ef nockur madr verdr spamadr drottins i medal yduar. þa mun ek uitrazt honum i suefnum ok mæla vit hann vm drauma. Enn eigi er þuilikr þionn minn Moyses. sa er trulyndastr er allra manna. þuiat ek mun vit hann mæla munni til munnz berliga. eigi um gatur eða drauma eða myndir. helldr mun hann berliga sia drottin. Ok firir hui hrædzizt þier eigi þa at hallmæla þræli minum Moysi. Eptir þessi ord ste drottinn upp til himins. ok skyit huarf þat er yfir tialldbudinne var. þa siell likþra aa Mariu suo þyekt sem snær uæri. Ok er Aaron sa likþrasott. þa er fallit hafdi aa Mariu. þa mælli hann vit Moysen.

¹) r. f. cokurnis

Bid ek þik drottinn minn. at eigi virðir þu vit oss þessa synd. er uer haufum misgiort heimskliga. at eigi verdi sia kona sem daud eda daud-yfli þat er kastazt fra modur kuidi. þuiat se herna. þat er mitt hold er hennar er ok nu er solgit af likþrasott. Moyses kalladi þa til drottins ok mællti. Heyrdu gud minn. er ek bid þik at þu grædir Mariu. Gud suaradi. Ef fadir hennar hefði hrægt i andlit henne. huort skylldi hon þa eigi hrellazt af kinnroda. þo at eigi væri leingr enn .vii. daga. Ok eptir þat færi hun apr i herbudir. þa uar Maria byrgd firir utan herbudir .vii. daga. ok lydrinn var i sama stad þar til er Maria kom apr.

124. Gydingar foru af Meserad ok i eydimork. þa er Pharan var kaullud. Ok er þeir uoru þar komnir. þa mællti gud vit Moysen. Sentu menn til Kanaans iardar. at sia þat land er ek mun gefa sonum Jsrael. .xii. menn af hofdingium vr sierhucrium kynspætti Gydinga skaltu þangat senda. Moyses gerdi sem gud baud. Hann sendi þessa haufd-ingia sem nu munu nefudir uerda ur eydimork Pharan til Kanaans iardar. Af kyni Rubens for Semma son Zecuri. Af kyni Simeons for Saphad son Uri. Af kyni Juda for Kabeb son Jefone. Af kyni Jsachar for Jgal son Joseps. Af kyni Elfrain for Josue son Nuns. Af kyni Benjamin for Falan son Rafu. Af kyni Zabulons for Gadcel son Sadi. Af kyni Joseps for Skept Manase son Sub. Af kyni Dans for Anvel son Gemani. Af kyni Asser for Stur son Mikael. Af kyni Neptalin for Nabbe son Nabsi. Af kyni Gadz for Gabeb son Maka. Þessa menn sendi Moyses at sia Jorsalaland. þat var þa kallad Kanaans iord. Moyses mællti vit þa. Farit þier sunnan aa landit. ok gangit aa fioll upp. ok litid þadan yfir landit. huilikt þat se. Litit þier lyd þann er landit byggir. huersu styrkr hann er eda huersu fiolment landit er. ok huersu storar borgir eru eda styrkar aa landinu. Litid þier vandliga aa huersu grosugt landit er eda skogott. færir þier oss af iardar auoxtum þeim er aa landinu eru. Sendimenn Moysi foru eptir þui sem hann baud þeim ok rannsokudu landit ok toku einn uinuid af landinu ok hofdu med sier. Hann uar suo mikill. at tucir menn baru hann aa staung medal sin. Þeir hofdu med sier af landinu epli stor ok fiktres alldin. J þesse sendifaur voru sendimenn Moysi .xl. daga. ok er þeir komu apr ur þessi for til fundar vit Moysen. þa saugdu þeir þau tidindi er þeir hofdu sied i sinne ransoku ok syndu auoxt iardarinnar. þann er þeir hofdu þadan ollum Gydinga lyd. Þeir mælltu suo. Vær kuomum aa þat land er þer sendut oss til. ok ma suo riectt at kueda. at su iord fioti miolk ok hunangi. sem þier megir sia af þeim auoxtum er ver hofum haft þadan. A þui landi ero storir menn ok sterker. borgir

miklar ok ramgioruar. Ver saum þar þa menn er risa kyns vóru. Amalec byggvir sudr aa landit. Etheus ok Ebucius ok Amoreus byggia i fiállbyggdum landzins. Cananeus byggia vit sio ok nordan vid.

125. Nv er þeir saugdu þessa hluti fra landzbyggdine. þa hræddizt lydrinn ok aamællti Moysi firir þat. er hann villdi þa leida til þess landz. er suo torsottligt var at uinna. Ok er Calep heyrdi þeirra gnadd i gegn Moysi. þa mællti hann. Faurum ver at visu þangat ok munum ver vnnit fa landit. þuiat ver munum þat audlazt. Forunautar Kalep svorudu. Álldri munu uer þann lyd yfirstiga. er þat land i byggir. þuiat hann er miklu sterkari enn ver. Enn sa lydr sem þar er ero med risa uexti ok suo margir sem locusta. Enn (er) lydrinn heyrdi þessa frasaugn sendimanna Moysi. þa gretu Gydingar med miklu opi aa þeirri nott ok maugludu allir i moti Moysi ok Aaron ok mælltu. Veri suo vel at ver fæ(r)umzt hier aller. ok leidde eigi drottinn oss til þess landz. at eigi seum uer þar suerdum hoggnir. ok eigi se synir uorir þar i þrældom lagdir. mun oss eigi betra vera at snua apr til Egiptalandz. Ok þa mællti þetta huerr at odrum. Fa munum ver oss leidtoga. ok munum ver huerfa apr til Egiptalandz. Ok er Moyses ok Aaron heyrdu þessi ord lydsins. þa fiellu þeir til iardar firir augliti allz lyds. Josue son Nuns ok Kaleph son Jefone slitr klædi sin ok mælltu vit lydinn. þat land er uer litum er hardla gott. Nv ef drottinn uerdr oss myskunnsamr. þa mun hann leida oss til þeirrar iardar er flytr med miolk ok hunangi. Nu verit þer eigi motbarligir i gegn drottni. ok eigi skulu þier hrædazt lyd þessa landz. þuiat eigi mun oss meira torueldi vera at vega þa enn eta braud. þuiat allt fullting huarf i brutt fra þeim. Hrædizt þier eigi. þuiat gud er med oss. Enn allr lydrinn æpti i mot ok villde beria þa med grioti Moysen ok Aaron ok Josue ok Kaleb. Ok þa vitradizt dyrd drottins yfir tiállbudinne. Gud mællti þa vit Moysen. Huar til mun mer hallmæla þesse lydr. eda firir hui trua þeir eigi suo morgum iarteignum sem ek hef giort firir þier. Særa mun ek þa ok eyda med skelmisdrepi. enn ek mun giora þik mikinn haufdingia yfir mikla þiod ok meir styrkia enn sia þiod er. Moyses suaradi. Egiptzkir menn hafa heyrt iarteignir þær er þu hefir giort med oss i bruttfor uorri af Egiptalandi. ok þat er þu sier til vor augliti þins andlitz. ok þat er sky þitt hlifir. ok i skystolpa ferr þu firir oss um daga. enn i elldzstolpa um nætr. Nv ef þu uegr allan þenna mannsiolda suo sem einn mann. þa munu egiptzkir menn þetta mæla. Eigi matti hann leida lydinn til þess landz er hann hafdi suarit þeim. ok firir þat drap hann þa i eydimork. Miklizt nu styrk dyrd þin drottinn. suo sem þu suardir mælandi. Drottinn

þolinmodr ok mikillar myskunnar. aá brutt færandi illzku ok syndir ok aungan saklausan mann firirlatandi. þu er¹ uitiar syndir fedra i ætt ok kynkvísl þridiu ok fiordu. Bid ek þik drottinn. at þu firirgefir lydnum syndir þeirra. ok gior uit þa eptir fiolda mysk(un)semda þinna. suo sem þv vart myskunsamr vit þa i bruttfaur þeirra af Egiptalandi ok allt til þessa dags. Gud mællti þa vit Moysen. Firir þinar sakir mun ek þeim firirgefa þat sem þeir uit mik mysgiorðu. life eg ok mun fyllazt dyrd drottins aa allri iordu. Enn þeir menn aller er sia uoldi mitt ok iartegnir þær er ek giorda á Egiptalandi ok i eydimork ok freistudu² min .x. sinnum. ok uoru³ ohlydnir minne rauddu. þeir munu eigi sia iord þa er ek suarda fedrum þeirra. ok eingi þeirra manna er mer hallmæla mun sia þat land. Enn þræll minn Kalep. sa er fullr er af helgum anda ok fylgdi mer. hann mun ek leida til þess landz er hann sa ok for yfir. ok kyn hans mun eignazt þat land. Gud mællti þa enn vit þa Moysen ok Aaron. Huersu leingi mun sia enn uesti lydr mogla i gegn mer. Heyrda ek illzkur sona Jsrael. Seg þu þeim. suo life ek sagdi drottinn. gera mun eg uit ydr suo sem þer sogdut at mer heyrandi. J þessi audn munu liggia hræ ydur. Aller tuitugir menn ok ellri þeir er gnoddudu i gegn mer munu eigi koma aa Jorsalaland. nema Kalep ok Josue. Enn sonu ydra mun ek leida aa Jorsalaland. þa er þier saugdut at verda mundu at herfangi siandmanna yduarra. En ydur hræ munu liggia daud hier i eydimorkinne. Synir ydrir munu utlendir uera .xl. uetra i eydi(morkinne). ok munu bera yduarn hordom þar til er hræ fedra yduarra funa. þer munut taka giolld firir syndir ydrar ok munut þer reyna hefnd mina. þuiat ek mun suo giora sem nu hefi ek mællt vit þenna allan enn uesta mannsiolda. þann er upp reis hier i gegn mer i eydimorkinne. hann mun hier deyia ok þrotna. þeir menn er Moyses leidde aa Jorsalaland at sia landit ok hallmælltu landinu ok letu af þui maugla allan þenna mannsiolda er þeir lostudu landit. þeir munu aller deyia i minu augliti. en Josue ok Kalep munu eigi med þeim deyia. Nv er gud hafdi þessa hluti mællt. þa siellu sendimennirnir aller daudir nidr. nema þeir Josue ok Kalep. Moyses sagdi lydnum þessa alla hluti sem gud hafdi mællt vit hann. Ok vit þessi tidindi gret lydrinn e miog. Vm morguninn risu Gydingar snemma upp ok foru aa siall þat er hia herbudunum var ok mælltu. Nv ero uer bunir at fara aa Jorsalaland. þuiat uer haufum miok⁴ misgert. Moyses mællti vit þa. Firir hui gior þier i gegn orðum guds almattigs. ok eigi mun ydr þat til farsælu snuazt. Nv farit þier eigi. þuiat eigi er gud med ydr. ok munu þer falla firir

¹) r. f. ert ²) r. f. freistudut ³) r. f. uorud ⁴) r. f. nu ok

ouinum ydrum. ef þíer farit án guds leyfi. Amalégites ok Kananeus munu koma i mot ydr ok þeriazit vit ydr. firir þeim munu þer falla. þuiat þíer vilid eigi guds ordum hlyda. þui er eigi drottinn med ydr. Lydrinn gaf eigi gaum at ordum Moysi. ok foru þeir eptir þui sem þeir hófdu ætlad. Moyses var eptir i herbudum ok aurk drottins. Amalechite ok Kananei foru i moti Gydingum ok borduzt uit þa ok unnu aa þeim mikinn sigr. Gydingar laugdu aa flotta. enn heidnir menn elltu þa langa leid allt til þess stadar er kalladr var Horma.

126. Sa atburdr vard þa er Gydingar voru i eydimorkinne. at þeir fundu einn mann af sinum monnum. þann er vit bar saman aa þuottdegi. þann mann færdu þeir heim þeim Moysi ok Aaron. Moyses liet þann mann setia i myrkuastofu. þuiat hann visse eigi huar gud villdi firir. Gud mællti vit Moysen. þann mann skal af life taka sem þíer hafit i myrkuastofu settan. ok skal allr lydr beria hann grioti til bana firir utan herbudir. Eptir þessa uitran liet Moyses manninn leida ur myrkuastofunni ok ut fra herbudum. þar baurdu Gydingar hann grioti til bana. sem gud baud þeim. Gud mællti vit Moysen. Mæl þu vit lydinn. at þeir giore trauf med dreglum um skickiur sinar. at þeir minnizt minna bodorda. þa er þeir hafa traufin aa klædunum. at eigi fylgi þeim rangar hugrenningar sinar til ymisslagra hordoma. helldr minnizt þeir minna bodorda ok giore þeir þau ok se þeir helgir. firir þui at ek em drottinn gud þeirra.

127. Madr het Chore. hann var son Ysachar Kaadsson Leui sonar. annar madr het Dathan ok enn þride Abiron. þeir voru synir Hebab. Hon het madr son Felie. hann var af kyni Rubens. þesser menn risu upp i moti Moysi ok .cc. ok .l. manna annara. þeir voru þinghus haufdingiar¹ ok þeir kolludu saman aa þingi. ok stodu i moti Moysi ok Aaron ok mælltu. þaurf uinnr ydr er allr þessi mannfildi er hoilagr. ok gud er med þeim sialfum. firir hui hefizt þíer vpp yfir lyd drottins. Ok er Moyses heyrdi ord þeirra. þa fiell hann til iardar ok mællti uit Kora ok forunauta hans alla. Gud mun ydr kunnigt giora spemma aa morgin. huerer hans menn ero eda hueria hann mun sier kiosa eda huerir honum munu vit teingiazt. Nv taktu Kori ok aller þinir menn glodker ydur ok latit elld i ok leggit aa reykelsi firir drottins augliti. ok mun þa synazt huerer guds menn ero. Eda huad syniz þíer ok ydr þat litils vert vera. er gud greindi ydr fra ollum lydum odrum ok helgadi ydr sier. at þer þionadit honum i faugnudum heilagrar sattmalsbudar ok stædit firir offron lydsins ok þionadit gudi almattigum. Firir þui² let gud ydr at sier ganga. at þíer eign-

¹) r. f. haufdingium ²) r. f. hui

adizt kennimannzskáp. Enn nú giorer þu Kora ok allar þeir menn i gegn drottni gudi minum. Eda huat hefir Aaron gert til saka vit ydr. er þier mavgludut i gegn honum. Þa sendi Moyses eptir þeim Datana ok hans monnum ok Abiron. at þeir kæme aa hans fund. Þeir suorudu. Eigi munu ver koma aa hans fund. Eda synizt honum þat litils vert. er hann leidde oss i brutt af Egiptalandi i þessa eydimork. at hann dræpi oss hier alla ok styrdi oss med ofride. Eda huar kemr þat nú framn. er hann sagdizt oss mundu leida til iardar þeirrar er fliota mundi med miolk ok hunangi. ok sagdizt hann mundu gefa oss akra ok vinga ok adrar eignir. Enn oss synizt hinu nær. at hann vile vor augu ut stinga. Nu munu ver eigi koma aa hans fund. Ok er Moyses visse þesse suor þeirra. þa reiddizt hann miog ok mællti. Litt eigi þu drottinn forn þeirra Datans ok Abirons. þu ucizt drottinn. at eg hefi eigi tekit asna þeirra ne adra hluti. ok eigi hefi ek kvalit neinn þeirra. Vm morguninn eptir þessar vitrædur kom Kori med sinn flokk til tialldbudarinnar. þeir voru .cc. ok .l. manna. þeir baru allir glodker i hondum ser. þar var i elldr med reykelsi. þar kom ok Aaron med sinu glodkeri ok hans menn. þeir stodu huortueggju firir tialldbudarunum. þa uitradizt dyrd drottins ollum yfir tialldbudinne. Gud mællti þa vit Moysen. Skilizt þer fra flocki Kora. þuiat ek mvn uega þa med skiotu voueifi. Moyses ok Aaron fellu badir til iardar firir augliti drottins ok mælltu. Heyrdu hinn styrksti gud anda allz holdz. huort mun þin reidi grimmazt i gegn ollum monnum at einum manni misgioranda. Gud mællti vit Moysen. Biod þu ollum lyd. at þeir skilizt i brott fra lidi þeirra ok tialldbudum þeirra Datans ok Abirons. Honum fylgdu hofdingiar Gydinga lyds þangat. Ok er þeir voru komnir til þeirra tialldbuda. þa mællti Moyses. Farit þer aa brutt aller fra budum þessa omilldu manna. ok komit aungu þui i nand er þeir eiga. at eigi uclizt þer i syndum þeirra. þa foru aller menn aa brott fra budum þeirra Datans ok Abirons. Enn þeir stodu vti hia budum sinum ok konur þeirra ok synir ok allr þeirra flockr. Moyses mællti þa. J þessum atburd er nu mun verda mvnu þier vita mega. huort gud sendi mik eda eigi. at ek reynda þa hluti alla er þier hafit sied eigi af minv hiarta helldr af guds trausti. Ef þesser menn deyia eptir þui sem adrir menn ero vaner lif at lata. þa sendi eigi gud mik til stiornar þessa folks. Enn ef gud gerir nyian hlut. ok lætr hann iordina vpp luka sinn mvnn ok suelgia þa Dana ok Abiron ok alla þeirra menn ok flarhlut. ok fari þeir lifandi i heluiti. þa skulu þier vita. at þeir hafa gudlastad. Ok er Moyses lauk mali sinu. þa sprack iordin undir fotum þeirra Dathans ok Abirons. ok foru þeir lifandi i iordina nidr

ok do suo. ok aller þeirra menn ok allr þeirra starhlutr med þeirra herbudum. Allr lydr flydi þadan aa brútt. er þessi atburdr vard. med mikille hrædzlu. ok badu gud almattigan. at eigi dæi þeir med suo miklu voueifi. J þui bile kom elldr af himne ok brendi Kora til bana ok þau .cc. manna ok her er honum fylgdu.

128. Eptir þessa ena ogurligv atburdi þa mællti gud vit Moysen. Biod þv Eleazaro kennimanni syni Aarons. at hann taki glodker þau er liggia i brennunne ok roti elldinum i sundr hingat ok þangat. þuiat glodkerin ero heilug i dauda syndugra manna. Nu giore Eleazar af þeim speingr ok festi aa alltara. þuiat i þeim var reykelsi fært drottni. ok ero þau af þui heilug. Nv skulv þav uera a alltara til uitnis þess atburdar. er giorzt hefir i listioni Kora ok hans manna. Moyses sagdi þessa hluti Eleazaro. Eleazar tok glodkerin ok giordi af þeim speingr ok festi aa alltara. suo sem gud haud honum. til vitnis þeirra inna ogurligu atburda er giorzt hofdu. Eptir þessa atburdi giordu Gydingar gnadd i moti þeim Moysi ok Aaron ok mælltu. Þier draput þenna lyd drottins. Ok þa giordizt osætti mikid med lydnum. ok uilldu margir Gydingar drepa Moysen ok Aaron. Þeir flydu undan til tialldbudarinnar. ok þa vitradizt dyrd drottins yfir tialldbudinne. Gud mællti þa vit Moysen. Farit þier aa brutt fra folki þessu.¹ þuiat ek mun² drepa þa nu. Ok er þeir lagu aa iordunni. þa mællti Moyses vit Aaron. Taktu glodker þitt ok lat i elld af alltaris elldi ok legg aa reykelsi. ok far til lydsins. at þu bidir firir þeim. þuiat gud hefir lostit þa med elldingu. Aaron gerdi sem Moyses mællti. hann tok glodkerit ok elld af alltari ok lagdi þar reykelsi yfir. ok for til folksins þar sem þat brann. ok geck aa medal daudra manna ok lifandi ok bad firir lydinn. ok þegar slocknadi elldrinn. J þeirre brennv forvzt fiortan þusundir manna adrir enn Kori ok hans menn. Aaron for þa aprt til fundar vit Moysen til tialldbudar duranna. þar sem Moyses var aa bænum.

129. Gud mællti vit Moysen. Tak þu af Gydingum uondu tolf ur kynspattum þeirra .xii. ok rita þu huers þeirra nafn yfir huers þeirra vendi. Nafn Aarons skaltu rita i kyni Leui. þu skalt setia uonduna i tialldbudinne. þar sem ek mællti vit þik. ok mun ek syna huern ek uel. þuiat eg mun giora þess uond med berki ok næfr ok alldine. er ek vel. Moyses tok .xii. vondv adra enn Aarons uond ok setti i tialldbudinne. Ok um morguninn eptir fanzt Aarons vondr grænn ok groinn berki ok næfri ok alldine. þa tok huerr þeirra vit þeim vendi sem atti. ok sau allir þa iarteign er ordin var aa uendi Aarons. Gud mællti

¹) r. f. þessum ²) r. f. enun

vit Moysen. Settv vond Aarons i tialldbudinne til vitnis þessa atburdar. er giorzt hafdi aa vendinum. Moyses giordi suo sem gud baud.

130. Eptir þessa atburdi for Moyses med ollum Gydinga lyd i eydimork. þa er Sin var kollut. i þann stad er Kades het. Ok er þeir voru komnir þar. þa andadizt Maria systir þeirra Moysi ok Aarons. þat var aa enum fyrsta degi manadar mulseta. Maria var þar grafin i Kades. Ok er lydrinn var þar. þa gat þar eigi vatn at drecka. Vm þat maugladi lydrinn med osætt vit Moysen ok Aaron ok mællti. Veri suo vel at uer hefðim dait medal-brædra vorra firir drottnei. Firir hui leiddut þier lyd drottins i eydimork. at uer ok fenadr vorr dæim. firir hui letud þier oss i brutt fara af Egiptalandi i þenna enn uesta stad. er eigi fær vatn at drecka ok eigi getr fikiur ok timeas ok eigi skoron. ok þat aa annat ofan er eigi getr vatn at drecka. Moyses ok Aaron gengu þa aa brutt fra folkinu til tialldbudarinnar ok fiellv til iardar ok kolludu til drottins ok mælltu suo. Heyrdu drottinn gud kall lyds þessa ok luk þeim vpp fehirdzlu þina. brunn lifanda vatz. at aflati gnadd þeirra. þa er þeir ero saddir. Ok þa uitradizt dyrd drottins yfir þeim. Gud mællti þa vit Moysen. Tak þu vond þinn ok safna saman lydinn. þu ok Aaron brodir þinn. ok mæl þu vit steininn firir þeirra augliði. at hann gefi vatn ok þer leidit ut uotn af steininum. þa mun lydrinn drecka ok fenadr þeirra. Moyses tok þa vondinn vr tialldbudinne ok kalladi saman lydinn til eins steins. Heyri þier motbarligir ok otruer. huad munu ver mega leida vt vatn af þessum steine. Ok þa lyster Moyses uendinum tysvar sinnum aa steininn. ok þa spretr þar vpp þegar vatn. god ok nog. suo at lydrinn allr drack ok fenadr þeirra. Gud mællti þa vit Moysen ok Aaron. þui at þer trudut eigi mer. at þer helgadi mik firir sonum Jsrael. þui [munu þer¹ eigi leida þa lyd þenna til þeirrar iardar. er ek mun þeim gefa. þetta er gagnmælis uatn. þar þrættu synir Jsraels i gegn drottnei. ok helgadr var hann med þeim. þa sendi Moyses menn aa fund konungs þess er Edom het. at bidia sinum monnum fararleyfis um hans riki. Ok er sendimenn Moysi komu aa fund Edoms. ok þeir mælltu. Brodir þinn Gydinga lydr mæler suo til þin. Vita muntu allt vort erfide þat er uer haufum haft. huersu uorir langfedr foru til Egiptalandz. ok hofum ver þar langa æfi verit þiadir ok uorer langfedgar. Heyrt muntu hafa. at uer hofum til guds kallad. ok hann hefir heyrt vora bæn ok sendi eingil sinn til vor. þann er oss leiddi i brutt af Egiptalandi. ok er nu uorr flockr i borg Kades. su er i hinum yztum morþum. Nv bidium ver. at þu lofir oss at fara um þitt riki. ok munu uer eigi troda akra þina eda uingarda. ok eigi

¹) [r. f. mun ek

munum uer drecka votn vr brunnum ydrum. helldr munu ver fara þjodgautur eptir midiu landi ydru ok eigi munu ver hneigia af til hægri handar eda vinstri. medan ver forum yfir þitt ríki. Edom konungr svaradi. Eigi mun konungr ydr lofa at fara um mitt ríki ok med uopnum mun ek ydr ueria at fara um mitt land. Sendimenn Moysi mælltu. Ver munum skiott yfir fara. ok ef uer dreckum ydur votn eda vorr fenadr. þa munu ver þar se firir giallda. Edom suaradi. Eigi munu þier i minu leyfi fara um mitt land. Edom samnadi þa miklu lidi ok ætlar þa at veria vopnum landit ok bardaga. at eigi fari Gydinga lydr yfir hans ríki. Sendimenn Moysi foru apr til fundar vit hann ok saugdu honum ord Edoms. ok huersu hann bannadi þeim yfirfaur um sitt ríki. Moyses hrærdi þa herbudir sinar ur Kades. hann for þa med sinv foruneyti aa siall þat er Horr heitir. þat siall var i endimorkum rikis Edoms konungs. Ok er lydrinn var aa siallit vpp kominn. þa mællti gud vit Moysen. Fari Aaron nu til framlidinna ættingia sinna. þuiat hann mun eigi koma aa þat land. er ek mun gefa sonum Jsraels. firir þui at hann trudi eigi minum ordum vit uatn gagnmælis. Nv leidtv Aaron ok son hans Eleazar aa siallit ofanvert. ok þa færdr Aaron af klædvum sinvm. ok skryd med þeim klædum Eleazar son hans. ok þa mun Aaron andazt. Moyses gerdi sem gud haud honum. at hann for aa siallit vpp ok Aaron brodir hans ok Eleazar son Aarons. at aasiaundum Gydingum. þa færdr Moyses Aaron af klædum sinum ok skryddi þeim klædum Eleazar son hans. Ok er Eleazar var skryddr þessum klædum. þa andazt Aaron. Ok er hann var andadr þar aa siallzbruninne. þa for Moyses ok Eleazar til fundar vit lydinn. Ok er folkít visse at Aaron var andadr. þa gretu allir Gydingar andlat Aarons .xxx. daga.

131. Konungr het Kananeus. hann ried firir þeim stad er Arath het. ok er hann heyrdr sagt fra faur Gydinga. þa efdi hann herlid i mot þeim ok bardizt vit þa ok sigradizt aa þeim i fyrstu ok toku af þeim herfang. En Gydingar hetu þa aa gud til traustz sier ok mælltu. Ef þu selr lyd þenna i vorar hendr. þa munu ver drepa hann ok briota borgir þeirra. Ok þa baurduzt þeir vit Kananeum. J þeim bardaga siell Kananeus. enn Gydingar sigruduzt. þa brutv þeir borg þa er Kananeus hafdi firir radit. Gydingar foru þa af siallinu Horr langa leid. þa hallmælltu þeir gudi ok Moysi ok saugdu suo. Firir hui leiddir þu oss i brutt af Egiptalandi. at ver dæim her i eydimarkinne. þar er eigi getr vatn. þuiat aund vor hravrnar af þessi sædzlu enni liettuztv. Firir þetta gnadd Gydinga sendi gud elldliga eitorma til Gydinga at særa þa til dauda. Ok er þeir voru lostnir af þeim elldligum eitorm-

um. þa slydu þeir aa fund Moysi ok mælltu. Misgerdum uer. er ver mælltum i moti gudi ok þer. nu bid þv firir oss. at gud firir lati oss þessi vandrædi. Moyses bad þa firir lydnum. þa mællti gud vit Moysen. Giordu orm ur eiri. ok set hann til marks þeim monnum er lostnir verda af eitormvnum. ok munu allir heilir verda þeir er eirorminn sia. Moyses gerdi sem gud baud. at hann liet gera orm af eire. ok vrdu aller heiler þeir er þann orm litu. þoat þeir væri adr af eitormunum særdir. Moyses sendi menn aa fund konungs þess er Seon het. ok mællti suo til hans. Bid ek þik. at þu lofir oss at fara vm þitt land. ok munu ver eigi troda vingarda þina ne akra. ok eigi munum ver drecka vatn ur brunnum ydrum. helldr fara konungs gautun þar til er vier komum aa burt vr þinu riki. Ok er þessi ordsending Moysi kom til eyrna Seem konungi. þa reiddizt hann miog vit. þat ok lofadi eigi lydnum at fara um sitt land. Seon samnadi herlide ok for med miklum her i eydimarkina i mot Moysi. Ok er þeir funduzt þa baurduzt þeir. J þeim bardaga fiell Seon konungr ok fioldi annarra manna. þa lagdi Moyses vndir sik þat riki er att hafdi Seon konungr ok firir radit. ok bygdu Gydingar þa i þeim borgvm er i þui riki var(u). Konungr het Ogg. hann var med risa vexti. hann atti reckiu af iarni gerua. hon var .ix. alna laung enn .iiii. alna breid. Sia konungr for med her miklum i moti Moysi. Ok er Gydingar sav þann enn ogurliga her er Ogg hafdi. þa hrædduzt þeir þann enn mikla uoxt er Ogg hafdi ok margir adrir hans menn. Gvd mællti þa vit Moysen. Eigi skaltu hrædazt Ogg konung eda hans menn. þuiat eigi mun ydr meira verda firir at drepa hann enn Seon konung. Gydingar borduzt þa vit Ogg konung ok sigruduzt aa honum ok hans monnum. þarfiell Ogg ok mikill mannfildi med honum. Gydingar laugdu þa undir sik land þat er Ogg konungr hafdi firir radit.

132. Eptir þat foru Gydingar aa vollv þa er voru i riki Moabs þiodar skamt fra Jordan. þar sem gagnvart stod borg su er Hiericho heitir audru megin aa backanum. Konungr het Balak. hann var yfir Moabs þiod. Hann sa þa bluti alla er Gydingar hofdu giort lydnum Aamorrea. ok þat er Moabite hofdu hrædzt þa ok mattv eigi bera þeirra ofrid. Balakh atti þa fund vit hofdingia. þa er voru i hans riki. A þeim fundi mællti hann suo. Mikil reidi liggir aa folki voru af yfirgang Moysi ok hans manna. þuiat þeir eyda suo miog konunga riki sem oxi er uanr at bita allt gras med rotum. A þeim fundi tok konungrinn þat til rads. at senda menn eptir manni þeim er Balaam het. Hann var son Hehor. hann var blotmaðr mikill. hann bygdi vit Jordan i riki Balaks konungs. Konungrinn hafdi mikinn aatronat þar sem Bal-

aam var. Ok þá er sendimenn konungs komu aa fund Balaams. þá mælltu þeir. Lydr margr er kominn i ríki vort af Egiptalandi. ok fara þeir med ofridi þar sem þeir koma. Nv sendi konungr vor þær ord. at þu kæmer ok litir yfir lyd þenna. er miklu er styrkari enn vier. Vill konungrinn at þu bauluir lydnum. at uer megim sigrast aa honum ok reka þa i brutt af landinu. þuiat konungrinn truir þui. at sa muni blezadr vera er þu blezar. enn sa boluadr er þu baulvar. Sendimenn greida framm giasir þær er konungrinn sendi Balaam. Blotmadrinn suaradi. Uerit þer her i nott. ok mun eg aa morgin segia ydr þat sem drottinn segir mer. Sendimenn uoru med honum um nottina. Ok aa þeirre nott kom drottinn til Balaam ok mællti vit hann. Huat uilia þesser er komnir ero til þin. Balaam svaradi. Balak konungr sendi þa til min. ok bad at ek skyllða koma at baulua lyd þeim. er kominn er af Egiptalandi hingat i vort land. ok reka þa menn med boluan brutt af voru landi ef ek mættu. Gud mællti vit Balaam. Eigi skaltu fara med þeim. ok eigi skaltu bolua lyd þessum. þuiat hann er blezadr. Vm morgunin eptir þessa uitran reis Balaam snemma vpp ok mællti vit sendimenn konungs. Nv skulv þær fara heim. ok mvn ek eigi med ydr fara. þuiat gud bannar mer at fara. Sendimenn Balaks voru hofdingiar. þeir foru þa heim aa konungs fund ok saugdv honum. at Balaam villði eigi fara aa hans fund. Balak konungr sendi þa fleire hofdingia ok gofugligri enn þeir er fyrr hofdu komit aa fund Balaams. Ok er þeir komu aa hans fund. þa mælltu þeir. Balak konungr mællir suo til þin. Duell eigi þu at koma aa fund uorn. þuiat ek em buinn at koma aa þinn fund ok uegsama þik. ok mvn ek gefa þer þat sem þu villt. Nv kom þu at bolua lyd þessum. er kominn er i vort ríki. þa er sendimenn konungs hofdu suo mællt. þa suaradi Balaam. þo at konungr gefi mer hus sitt fullt af gulli ok silfri. þa ma ek þo eigi skipta vm ord guds drottins mins. at ek mæla meir eda midr enn gud bydr mier. Nv uerit þer hier i nott. at ek mega vita huat drottinn bydr mer at mæla vit ydr. A þeirri nott kom drottinn til Balaams ok mællti vit hann. Enn ef þesser menn ero komnir aa þinn fund ok bidia þik at fara med sier. þa ris þu upp ok far med þeim. ok gior þo þat eitt er ek byd þær. Balaam reis þa vpp snemma vm utorgininn ok lenadi ausnu sina. ok for med sendimonnum konungs. Ok firir þat reiddizt gud honum. Enn huskarlar Balaams foru med honum. Hann reid epter gautu framm. þar er akarr voru aa tuær hendr honum. Enn eingill guds stod aa gotunni firir honum i gardzins hlidi ok hafði brugdit suerd i hendi. Asnan sa huar eingillinn stod. ok þui geck hon af gautunne. enn hann sa eigi eingilinn. Enn hon geck at gard-

itum ok þofði þó eigi at ganga í gardzhlidit. þar sem eingillinn stod. Hon þráungdi sæti Balaams vit gar(d)inn. Balaam bardi osnuna mjög. enþ hon geök þó eigi framm. hon lagdizt þá nidr vndir honum. Balaam tok þá kylfu mikla ok bardi osnuna med henni. ok uar miög reidr. Drottinn lauk þá vpp munn osunnar. suo at hon mællti. Firir hui berr þu mik suo hart. huat hefi ek misgiort vit þik. er þu hefir barit mik þrysuar sinnum. Balaam suaradi. Þess ertu uerd at eg beria þik. þuiat þu bleckir mik. Væri suo uel at ek hefda suerd i hendi. ok munda eg þá hoggua þik. Asnan mællti. Huat er. em ek eigi þitt kuikuendi. þat er þv ert uanr at sitia yfir iafnan er þu ferr leidar þinnar allt til þessa dags. Segdu huat ek hefi þuilickt giort vit þik. sem þu giordir nu vit mik. Balaam suaradi. Ecki hefir þu suo vit mik. giort. sem ek hefi nv vit þik giort. Gud lauk skiott upp augu Balaams. suo at hann sa huar eingillinn stod aa gautvnni firir honum. Eingillinn mællti þá. Firir hui bardir þu ausnuna þrysvar sinnum. Eg kom til þess. at asnan giordi þier i mot. þuiat raung er gata þin ok mier gagnstædlig. Enn ef asnan hefði gautuna gengit. þá munda ek hafa gefit henni fararleyfi. enn ek munda hafa hogguit þik. Balaam suaradi. Misgiorda ek outhandi at þu stædir aa gautunni. ok mva ek aprt huerfa af þessi minne for. Eingillinn suaradi. Far þu med þessum monnum. ok varazt at eigi mæler þv fleira enn ek byd þer. Balaam for þá med hofdingium. þeim er eptir honum voru sendir. Ok er Balak konungr visse þangatfor hans. ok er þeir funduzt. þá mællti Balak konungr. Firir hui komtu eigi þegar aa minn fund. er ek senda menn eptir þier. huort ælladir þu at ek munda eigi aumbuna þer þina for. Balaam suaradi. Ek em nu kominn. enn huort ællar þu. at ek muna mæla annat enn þat er gud gefr mer at mæla. þeir foru. þá i borgina. þá er var i ydztum endimorkum hans rikis. Balak konungr let þá hoggua naut ok saudi ok sendi þá hluti Balaam¹ ok þeim hofdingium er honum fylgdv.

133. Vm morguninn eptir fylgdi konungr Balaam til hofs Baals. þat stod á einne hæd. þadan sa inn innzta hlut herbuda Moysi. Balaam mællti þá vit Balac. Gior þu mier hier .vii. stalla. ok bu hier til fornfæringar .vii. kalfa ok .vii. hruta. Balak konungr giordi som Balaam mællti. Ok er hann hafði lagt kalfana ok hrutana yfir stallana. þá mællti Balaam vit Balak konung. Bid þu hier littad hia forninne. þangat til er ek kem aprt. Ek mun fara skamt aa brutt hiedan ok uita ef drottinn komi til min. ok mun ek vit þik mæla þat er hann bydr mer. Konungr kvat suo vera skylldu. Ok er Balaam var skamt

1) r. f. Balakinn og hui þessum er sendi þá hluti Balaam ok þeim hofdingium er honum fylgdv.

þaðan áa brutt farinn. Þá kom drottinn í mot honum. Balaam mælti þá út á hanna. vii. stalla hési. ek hier vpp reist ok þar yfir lagt sub marga kalfa ok hruta. Drottinn lagdi þá ord í munn honum ok mælti. Far þu aptr til konungs ok mæl þá hluti er ek byd þier. Balaam for þá aptr til fundar vit konung. þar sem hann var hia forninni ok hofdingiarnir. Balaam mælti þá at uppnuminne dæmisauðu sinne. Konungr Moabitarum Balak leidde mik af austrligum stollum. mælti vit mik. Kom þu at bolua Jacob ok skyntu ok lasta Jsrael. Ok huersu mun ek þeim bolua mega. er gud boluar eigi. eda huersu mun ek þann lasta mega. er gud lastar eigi. Sia mun Gydinga lyd af hinum hæstum stodum steinum eda holum. mun ek hann lita. Einn lydr mun her byggja ok mun (eigi) skipazt medal heidinnar þiodar. Huerr mun telia mega dust eda uita tolu kyns Jacobs. Deyi aund min dauda rettlatra manna. ok uerdi minir hlutir enir siduztu likir þeirra hlutum. Balak konungr mælti vit Balaam. Huat giordir þu nu. Ek baud þier til þess hingat. at þu boluadir ouinum minum. enn þv giorir þar gegn. þuiat þu blezadir þeim. Balaam svaradi. Huat mun ek mega annat mæla en þat sem gud leggr firir mik at mæla. Kom þu med mier i annan stad. þar er þu sier meir yfir Gydinga lyd. ok þeir megri þik eigi sia. ok bolua þu lydnum. Þá for Balak konungr ok Balaam med sinv forneyti. aa stoll vpp. þat er Fvlgor het. Ok er þeir voru þar komnir. þá giordi Balak sier .vii. stalla ok lagdi yfir huern stall(a) kalf ok hruta sem Balaam baud honum. Balaam mælti þá vit Balac konung. Bid þu hier hia forninne. medan eg fer aa brutt. Konungr kuad suo uera skulu. Nv er Balaam var skamt aa brutt farinn. þá kom drottinn til fundar vit hann ok lagdi ord í munn honum ok mælti vit hann. Far þu aptr til Balaks konungs ok mæl vit hann þat sem ek byd þier. Balaam for þá til fundar vit konung ok hofdingiana. þar sem þeir stodu hia forninne. Konungr mælti þá vit Balaam. Huat mælti gud vit þik. Balaam mælti þá at vppnuminne sinne dæmisogu. Heyrdu Balak konungr son Sefor. Stattu ok hlyd þeim hlutum er ek mun mæla. Eigi er gud sem madr. at hann liugi. ok eigi sem sour mannz. at hann skiptizt. Eda huort sagdi gud þat. at hann mundi gera þat er hann gerdi. eigi. eda huort het gud þui nockuru. er hann endi eigi. Til þess em eg hingat kominn. at ek bleza. ok firir þui mun ek eigi blezan banna. Eigi er blot med Jacob. ok eigi sezt skurgud med Jsrael. Drottinn gud hans er med honum. ok sigr drottins er med honum. Gud sendi hann aa brutt af Egíptalandi. likr er styrkr hans cinocedris. Eigi er siolkyngi med Jacob ok eigi blotskapr. Ok Jsrael mun segia aa sinum tidum huat gud gerdi. Se herna. lydr sia mun vpp risa sem

leena ok vpp mun hann orgazt sem leo. Eigi mun hann huilazt fyrr
 enn hann suelgr herfang ok hann dreckr blod ueginna manna. Balak
 konungr mællti þa vit Balaam. Eigi muntu bolua lydnum. ok eigi muntu
 bleza hann. Balaam suaradi. Huort sagða ek þier eigi. at ek munda
 þat mæla er gud byði mer. Balak konungr mællti. Far þu med mer
 til annars stadar. ok kann vera at þadan boluir þu at lofanda gudi.
 þa foru þeir aa fiállit vpp. þar sem hæst var fiállit. þadan sa uida.
 Balaam mællti þa vit konung. Giordu mer hier .vii. stalla. ok lat þar
 yfir .vii. kalfa ok .vii. hruta. Konungr gerdi sem Balaam mællti.

134. Ok er Balaam sa at gudi likadi at hann blezadi lydnum. þa
 for hann eigi sem fyrr hafdi hann farit. at hann leitadi spaleiks. helldr
 leit hann yfir lydinn. ok sa tialldbudir þeirra ok þa sialfa. huar þeir
 voru. Ok þa stelli i briost honum guds andi. ok hann mællti at vpp-
 tekinno dæmisaugu. Hann mællti suo. madr þess auga byrgdizt. sagði
 heyrari guds mala. sa er litr syn almattigs guds. hann fellr ok suo-
 lukazt vp augv hans. Suo sagnar tialldbudir þinar Jacob ok tiold þin
 Jsrael. sem daler skogafuller [sem grasgardar vit ar uokuader.¹ þær
 tialldbudir festi drottinn suo sem cedri vit morg vota sett. Firir lyd
 þessum mun takazt Agagg konungr. ok mun hans riki aa brutt færast.
 Gud leiddi lyd þenna af Egiptalandi med styrkt. hann er likr rinoce-
 rodis. Suelgia munu heidnar þiodir fiandmenn hans. ok munu þeir
 briota bein þeirra. ok med orum munu þeir þa reyfa. [Liggiandi mun
 hann sofa sem leo ok leena þau² er eingi mun þora vpp at vekia. Sa
 mun blezadr er þeim blezar. ok sa mun boluadr er þeim boluar. Balak
 konungr reiddizt þa Balaam firir þessi ord ok mællti. Ek kallada þik
 aa minn fund til þess at þu boluadir ouinum minum. enn þu gerdir
 þar i gegn. ok hefir þu nu þryssvar sinnum þeim blezad. Nv far þu
 heim til þins heimilis. Ek hafða radit at uegsama þik. enn drott-
 inn rænti þik þeirre vegsemd. Balaam suaradi. Huort sagða ek eigi
 sendimonnum þinum. þeim er þu sendir til min. þo at þu gæfir mer
 hus þitt fullt af gulli. þa munda ek eigi mega um lida ord guds
 drottins mins. ok eigi munda ek mega mæla af minu hiarta huorki
 gott ne illt. helldr vard ek þat at mæla sem gud baud mer. Nv mun
 ek fara heim. ok mun ek gefa ydr rad adr enn uer skilium. huat þer
 skulut gera vit þenna lyd. Balaam mællti þa³ at uppnuminne dæmi-
 saugu. Balaam Beors son sagði suo. madr mællti suo. þess auga byrgd-
 izt. sagði heyrari guds mala. sa er ueit læring hins hæsta guds. ok
 ser sa almattigan gud. sa hefir fallandi vpplokin augu. Sia mun ek

¹) [r. f. eigi er þat uor at uokua ²) [r. f. eggendr munu þeir sæfa sem leo.
 ok lækua þann ³) r. f. þo

hann. enn eigi mun ek hann lita. Vpp mun renna stianna af Jacob. ok mun vpp risa Jsrael. ok mun liosta hortuga Moab. ok mun eyða alla sonu Selh. ok mun uera onyt eiga hans. þeir munu falla af ouinum sippum. enn Jsrael mun styrkliga gera. Af Jacob mun sa uera er styra mun. ok mun hann glata erfd. borgar. Ok er Balaam sa Amalek. þa mællti hann at vppnuminne dæmisaugu. Styrk er at uisu bygd þin. ok setia muntu at visu aa steini hreidr þitt. ok validr muntv uera afkyni Kaams. suo leingi sem þu matt vera. þuiat Assur mun þik (taka). Balaam mællti þa enn at uppnvminne dæmisaugu. Hev huerr er sigruegari. þa er drottinn gerir þessa hluti. koma munu med uopnum af Italia. þeir er yfir munu stiga Arcerius ok munu eyða Ebreos. ok sidaz munu þeir farazt. þa er Balaam¹ hafdi suo mællt. þa for hann heim til heimkynna sinna. þa reiddizt konungr Balaami firir þau ord er hann hafdi mællt. Ok er Balaam uisse konungs reide. þa gaf hann þau rad til konunginum. at hann sendi fagar konur margar til Moyses manna. at leika firir þeim ok uita ef þær lockadi hug þeirra til blota eda til samræða vit sig. Hann sagdi suo. at gud mundi reidazt þeim. ef þeir blotadi eda hefdi samræði vit heidnar konur. ok munu þeir þa auduollidliga mega yfir stigazt. ef eigi væri guds gætzla yfir þeim. Konungr gerdi sem Balaam gaf rad til.

135. A þeirri tid var Gydinga lydr i þeim stad er Sedi var kalladr. ok heidnar konur komu þangat. þa hófdu margir menn samræði vit þær ok blotudu med þeim. Firir þat reiddizt gud þeim. hann mællti þa vit Moysen. Tak þu nu höfdingia lydsins ok fest þa vpp aa galga i gegn solu. at reide min huerfi i brutt fra lydnum. Moyses mællti þa vit domendr. þa er yfir voru lydnum. Uegi nu huerr sinn naung þannu er blotad hefir Belfegor. Madr het Zambre² hann var Saul son. hann var einn höfdinge af kyni Simeons. hann lagdi hia sier eina portkonu heidna. þa er Kozbi het. hon var dottir Sur Madianitarum. mikils höfdingia. Zambri var suo diarfr i saurlifis synd. at hann hafdi samræði vit Kozbi at aasiaanda Moysi ok ollum lyd. þau hormudu allir godir menn ok gretu. þeir er þann leik sau. ok stodu firir dyrum tialdbudarinnar. Madr het Finies. hann var son Eleazar Aaron sonar. hann reis vpp ok bra saxi ok lagdi þau bæði i gegnum til bana i lostalid kallmanninum enn þurstarlid konunni. Moyses liet þa vega .iii. menn ok .xx. adra. ok af þeim vigum sefadiz guds reidi. Gud mællti þa vit Moysen. Finees son Eleazars kennimannz. sefadi reidi mina fra sonum Jsrael. þuiat hann hrærdizt af minu kappi i gegn þeim. at eigi dræpa ek þa i minne hefnd. þui skaltu nu honum segia. at ek mun gefa

¹) r. f. Balaac ²) r. f. Mambre

hónum fríd míns sáttmáls. ok mun hann vera ok kyn hans eilíft sáttmal kennimannzskapar. þúiat hann kepti firir gudi sinum ok hreinsadi glæpi soná Jsraels. Eptir þessa atburdi havd gud Moysi. at hann teldi alla kálmenn. þa er i hans foruneyti voru ellri enn tuitugir. Moyses giordi sem gud baud honum. J kyni Rubens voru þa .xl. þusunda ok .ii. þusundir ok .dcc. ok .xxx. manna. J kyni Simeons voru .xx. þusundir .ii. þusundir ok .cc. manna. J kyni Gads voru .xl. þusunda ok .d. J kyni Juda voru .lxx. þusunda oc .ii. þusundir oc .d. manna. J kyni Jsachar voru .xl. þusunda .iiii. þusundir ok .ccc. J kyni Zabulon voru .xl. þusunda ok .v. þusundir. J kyni Manases voru .xl. þusunda .ii. þusundir ok .dcc. J kyni Effraim voru .xxx. þusunda .ii. þusundir ok .d. J kyni Beniamin voru .xl. þusunda .v. þusundir ok dc. J kyni Dáns voru .xl. þusunda .iiii. þusundir ok .cccc. J kyni Asser voru .l. þusunda .iii. þusundir ok .cccc. J kyni Neptalim voru .xl. þusunda .v. ok .cccc. Sia tala er oll saman sex hundrut þusunda ok þusund ok .dcccxxx.

136. Gud mællti vit Moysen. Stig þu vpp aa síáll Eborim. ok lit iord þa er ek mun gefa sonum Jsrael. Ok er þu sier þa iord. þa muntv fara til frammlidinna frænda þinna sem Aaron brodir þinn. þúiat þer stygdut mik i eydimork Sin ok gagnmælis lydr. ok eigi villdut þier mik helga firir sonum Jsraels firir votn gagnmælis i Cades i eydimork Sin. Moyses suaradi. Drottinn gud andi allz blods. sia firir nockurn mann. þann er styre þessum mannfiolda ok megi fara firir lydnum vt ok inn. at eigi se lydrinn suo sem saudir þeir er eigi hafa hirde. Gud mællti vit Moysen. Taktu Josue son Nuns agætan mann. i honum er guds andi. ok legg þu hond þina yfir hann. þa er hann stendr firir Eliazaro kennimanni ok ollum þessum mannfiolda. ok munþu þa gefa honum bodord at ollum asiaundum monnum ok hlut dyrdar þinnar. at aller synir Jsrael veiti honum hlydni. Eleazar skal til frettar ganga um þa hluti er þess þarf vit. ok Eleazar skal firir rada. huenær lydrinn skal vpp hefia faur sina eda huenær hann skal standa. Moyses gerdi sem gud baud honum. hann setti Josue firir Eleazaro ok ollum lydnum. ok lagdi hondr sinar yfir hofud honum ok sagdi honum þa hluti er gud baud honum. þa sagdi gud Moysi þau laug er hann setti um huersdagligar fornfæringar a morgun ok aptan. ok þa greindi gud fornfæringar þær er lydrinn skylldi færa aa sierhuerium tímum.

137. Eptir þat mællti gud vit Moysen. Hefa þu nu adr enn þu andázt þess er þortkonur spilltu lyd þessum. Moyses mællti þa vit lydinn. Velit nu þusund manna af lydnum af sierhuerium kynspætti Jsraels. ok uopnit þat lid ok buit til bardaga. ok berizt vit Madianitis

þíod. ok hefuit þess er þer letud portkonur ydr suikia. Lydrinn gerdi sem Moyses baud. þeir völdv af lidi sinv .xiii. þusundir manna. Moyses setti Finies son Eleazar hofdingia yfir þat lid. ok selldi honum heilug ker ok ludra at blasa til þess er þurpti. Þa for Finies med þessu lide i moti heidnum monnum. Heidnir menn esldv lid i moti Gydingum. ok er þeir funduzt. þa baurduzt þeir. J þessum bardaga sigruduzt Gydingar ok drapu alla heidna menn. þa er i moti þeim háufdu farit. suo konunga þeirra ok hofdingia. Þar siell Balaam Beors son. þeir toku þar at herfangi konur þeirra ok baurn ok fenadi alla. ok allt fe þat er þeir haufdu att. ok eyddu borgir þeirra ok kastala ok bæi ok brendv i elldi. Ok er þeir komu apr til fundar vit Moysen ok Eleazar. þa saugdu þeir þeim sigr þann er þeir hofdu unnit. ok syndu þeim menn ok kuikfe þat er þeir haufdu at herfangi tekit. Enn annat fe haufdu þeir saman borit aa vollum Moab. Moyses ok Eleazar gengu i moti þeim med miklv fiolmenni vt fra herbudum. Ok er Moyses visse at þeir hofdu konur at herfangi tekit. þa reiddezt hann hofdingium þeim er firir þui hofdu radit. Moyses mællti þa. Firir hui toku þier þessar konur at herfangi. ero eigi þessar þær hinar saumu er tældv fyrr frændr ydra ok teygdu þa til blotz Bals. ok lietv firir þa synd margir menn lif sitt. Nv drepit þier oll sueinborn ok konur þær er vit kalla hafa att samrædi. enn vardveitid ydr til handa allar ungar meyar. verit þier nu .vii. daga firir vtan herbudir. Sa huerr er heidinn mann vegr eda tekr aa heidins mannz like vegins. þann mann skal rannsaka aa þridia degi ok sionda. Alla hluti skal hreinsa. þa er þeir hafa at herfangi tekit. Eleazar kennimadr mællti vit alla hermenn. þa er barizt hofdu aa moti Madianitis monnum. Þetta er laugmal þat er drottinn baud sinum monnum. gull ok silfr. iarn ok eir. tin ok bly. ok allt þat er elld ma þola skal i elldi hreinsa. A sionda degi skulu þier þuo klædi ydur. ok suo skulu þer hreinsadir ganga i herbudir. Lydrinn gerdi sem Eleazar baud. Gud baud Moysi. at hann skipti herfangi med lydnum er þeir hofdu feingit i forinne. ok sagdi vandliga firir. at þeim hlutum skyllði skipta med aullum þeim er barist hofdu. ok suo þeim er heima voru. Þat baud gud. at eitt kuikindi af .v. hundrudum iafat af monnum sem odrum kuikuendum skyllði færa Eleazaro. þuiat þeir hlutir ero frumtignir drottins. Enn helming allra kuikvenda skylldu hafa lærdir menn. þeir er þionudu i tialldbud drottins. Moyses ok Eleazar haufdingiar lydsins skiptu herfangi med folkinu. sem gud baud þeim. þat herfang var .dc. .lxx. ok .v. saudir. naut voru .lxx. ok .v. asnar voru .lx. þusund manna .xxx. ok .ii. konur þeirra er eigi hofdu vit kallmenn att samrædi.

138. Kynspátr Rubens ok Gads voru audgir menn ok altv margt kuikfe. Ok er þeir sa þar godar iardir ok heraud Jaredh ok Galeath. Þa foru þeir aa fund Moyses ok Eleazar ok annarra hofdingia. ok mælltu suo. Jord Jazareth ok Bebon ok Jareth. Nema. Esbon. Eskale. Soba ok Neba ok Beon. þessar iardir hefir gud gefit i yduart valld ok eró uel grosugar ok kostgodar. enn ver þrælar þinir hofum margt kuikfe. Nv bidium ver þig. ef ver hofum fundit myskunn firir þinum augum. at þu gefir oss þessar iardir til eignar þinum þionum. ok lat oss eigi fara yfir Jordan. Moyses suaradi. Huort skulv þier hier sitia. þa er frændr ydrir fara til bardaga. Firir hui snuit þier nidr hugi frænda yduarra sona Jsraels. at þeir þori eigi at fara til þess stadar er gud hefir þeim gefit. Suo giordu ok frændr ydrir. þeir er ek senda at niosna Jorsalalandz. þa er þeir komu apr. þa sneru þeir nidr hugi sona Jsraels. at þeir særi eigi til þess landz er gud baud þeim til at fara. Firir þat reiddizt gud þeim ok sagdi. at ongvir tuitugir menn ok elldri mundu koma aa Jorsalaland nema Kaleb ok Josue. ok firir þat let gud þenna lyd .xl. vetra i eydimork. til þess er hann eyddi þa menn alla er vit hann misgiordu. Ok nu risit þer vpp eptir þeirra dæmum illra yduarra frænda. ok giorozt fostrar syndugra manna. at þier aukit vit reidi drottins yfir sonum Jsraels. Nv ef þier vilid eigi gudi fylgia. þa mun hann lyd þenna firirlata i eydimork hier. ok mvnu þer vera sauk bana þeirra manna allra er lif sitt lata her. Nv er Moyses hafdi þessa hluti mællt. þa gengu þeir nær er landzins badu ok mælltu. Uer hofum nu hus ok rettir fenadi vorum. borgir ok kastala konum vorum ok bornum. þui munum ver fara vopnadir til bardaga med lydnum þangat til er þeir fa unnit landit. Enn ver munum hier eptir lata konur vorar ok born i stærstum borgum. Enn ver munum eigi hingat apr fara fyrr enn synir Jsraels hafa unnit þat land er gud hefir þeim gefit. Moyses mællti. Ef þier giorod leptir þui¹ sem þer mælit. at þier farit firir guds saker fuser fyrr til bardaga vel vopnadir ok fylgit lyd guds þangat til er þeir hafa þat vnnit er gud hefir þeim gefit. þa eignizt þer þessar iardir er þier beidizt. þeir suorudu. Alla hluti munu ver efna. þa er ver hofum mællt vm þetta mal. ok dreingiliga skulu ver fylgia folkinu i ollum mannaunum þeim sem at berazt. Moyses vottadi þetta mal firir Eleazaro ok lydnum ok ollum hofdingium. Hann gaf þa kyni Rubens ok Gadz ok halfu kyni Manases syni Joseps þær iardir sem þeir beiddu. þat riki er haft hafdi Seon konungr Amorigum þioda ok Ogg konungr Basan med borgum ok kastolum. Kynslod Gads skipadi hann Bidon ok Astoreth. Aro Efrod. Somphon. Jaredh. Jeobab.

¹) [r. f. eigi

Beducta. Beþeron. þær borgir voru allar miklar ok sterkar. Frændr Rvbens skipudu þessar borgir. Esbon. Eskale. Cariatharim. Naba. Baul. Meon. Frændr Malor son Manases foru i Galaath ok drapu þar. Amoræum hofdingia þess herads ok eyddu ollum monnum þeim er þar hofdu bygt. ok eptir þat bygdu þeir þar sialfir. Jair son Manase eyddi marga borg firir heidnum monnum. þeim er voru i Galaath. ok gerdi þar mikla borg. þa kalladi hann Annat. Nvbe vann þa borg er Kanaan var kollut ok þær borgir er þar lagu vit. ok gaf sitt nafn borginne ok kalladi Nube.

139. Moyses ritadi nafn stada þeirra allra er þeir settv herbudir sinar i eydimarkinne. þar sem gud baud þeim. Gud baud Moysi ok sagdi med huerium endimorkum var þat land er hann gaf sonum Jsraels. bædi norðr ok sudr. austr ok uestr. Gud mællti vit Moysen. Þessi ero naufn þeirra manna er skipta skulu landi medal allra manna yduarra. Eleazar kenningadr ok Josue son Nuns. ok sierhuerir hofdingiar i ollum kynium Jsrael. þeim er ek mun nu nefna. Af kyni Juda Kalef son Efona. Af kyni Simeons Fanuel. Af kyni Dans Boczi son Augli. Af kyni Manase Hamel son Epod. Af kyni Effraim Kanuel son Serfaan. Af kyni Zabulon Elesaphad son Faron. Af kyni Jsacar her-tugi Fallziel son Ozan. Af kyni Asser Abiut son Salomi. Af kyni Nep-talim Fedael son Ameþad. Þessum monnum baud gud at skipta landi med sonum Jsrael. Gud mællti þa enn vit Moysen. Biod þu sonum Jsrael. at þeir gefi lærdum monnum af sinu fe ok eignum borgir at byggia i ok undirborgir frændum þeirra. Af þeim borgum er lærdir menn eigu skulv uera .vi. borgir. þær er allir menn skulu frid hafa. þeir er þangat sækia. .xl. annarra borga skulu lærdir menn eiga til bygdar. ok þar vm framm vndirborgir fenudum til fædzlu.

140. Moyses skyrði þa firir folkinu allt laugmal þat sem gud baud þeim. ok iarteignir þær er gud hafði gert firir þeim. ok eggiadi lydin til astar vit gud ok vardueitzlu guds bodorda. Moyses sette menn til at bleza þeim er guds laug helldu ok bolua þeim er guds laug brutv. ok sette huorumtueggium formæli. huersu þeir skylldu bleza eda bolua. J þessum ordum mællti hann suo. Þessi ord skulu lærdir menn mæla med harri rauddu vil allan Gydinga 'lyd. Bauluadr se sa madr er skurgod gerir ok blotar. ok þa skal allr lydr suara ok segia amen. þa skulu lærdir men mæla. Bauluadr se sa madr er eigi vegsamar faudur sinn ok modur. ok þa skulu aller menn segia amen. Bolvadr se sa madr. er aa brutt færir landamark naungs sins. ok þa skulu aller sværa ok segia amen. Boluadr se sa er blindan mann lætr villazt aa gautu. þa skulu allir suara ok segia amen. Boluadr se

sa¹ madr er rangsnyr vtlendz mannz dom eda ungs mannz eda eckiu. þa skulu aller suara ok segia amen. Boluadr se sa madr er sefr med konu fodur sins ok synir yfirbreidzlu reckiu hennar. þa skulu aller suara amen. Boluadr se sa madr er vit ferfætt kuikendi aa samrædi. ok þa skulu aller segia amen. Boluadr se sa madr er sefr med systur sinne ok dottur fodur sins ok modur sinnar. ok þa skulu aller svara ok segia amen. Boluadr se sa madr er sefr med suæru sinne. þa skulu aller suara ok segia amen. Boluadr se sa madr er leyniliga lystr. naung sinn. ok þa skulu aller suara ok segia amen. Boluadr se sa madr er fe tekr til þess at liosta naung sinn. þa skulu aller suara amen.

141. Enn ef þu heyrir ord drottins guds þins ok gerir ok varðueitir bodord hans oll. þau er ek byd ydr i dag. þa mun drottinn æ giora þik ollum þiodum ædra þeim er aa iordu ero. ok munu koma yfir ydr allar hans blezæner ok munu gripa þik. ef þu giorir hans bodord. Blezadr skaltu vera i borg ok blezadr vtan borgar. Blezadr se auoxtr kuidar þins ok blezadr auoxtr iardar þinnar ok fenada þinna. Blezadar se iardir nauta þinna ok sauda ok riettir þeirra. Blezadar se bygghlodur þinar ok leifar þeirra. Blezadr siertu inngangandi ok suo utgangandi. Falla mun gud lata þina ouine i þinu augliti. þa er vpp risa i moti þier. Um eina gautv munu þeir koma i moti þier. enn um .vii. munu þeir flyia af þinu augliti. Senda mun drottinn blezan sina yfir burd þinn. ok bleza mun hann þier aa þeirri iordu er þu byggvir aa. Drottinn mun þik upp uekia ser i¹ helgan lyd. suo sem hann suardi þier. ef þv varðueitir bodord drottins guds þins. ok gengr þu i hans gautum. þa mun allr lydr virða suo. at guds nafn er yfir þik kallat. ok munu aller þik hrædazt. Drottinn mun þik gnægta ollum gödum hlutum af aaueksti kuidar þins ok auexti fenada þinna ok auexti iardar þinnar. ok drottinn suardi fedrum þinum at hann gæfi þer. Vpp mun drottinn luka fehirdzlu sina inu beztu himins. at hann ueiti regn aa iordu sinne. at hann bleze ollum uerkum handa þinna. ok inorgum monnum muntu fe lana. enn þu munt at ongum þurfa fe at² lani at taka. Drottinn mun þik setia i hofut enn eigi i hala. ok iafnan muntu yfir odrum vera enn eigi undir. Ef þu hefir bodord drottins guds þins. þau er ek byd þer i dag. ok varðueitir ok giorer vel ok hneigir þu huorki af þeim til hægri handar ne vinstre. ok fylgir þu eigi skurgodum ne blecktu. þa mun sia blezan oll yfir þik koma.

142. Enn ef þu villt eigi heyra rodd drottins guds þins. suo at þu giorer oll bodord hans. ok varðueitir þu eigi giasfr þessar er ek byd þier i dag. þa munu koma yfir þik allar boluaner þessar ok munu

¹) r. f. ok ²) r. f. af

gripa þik. Boluadr muntv vera i borg ok utan borgar. Boluod mun vera bygghlada þin ok hennar leifar. Boluadr mun vera aavaxtr quidar þins ok auoxtr iardar þinnar. Bauluadar munu vera iardir nauta þinna ok sauda. Boluadr muntu vera utgangandi ok inngangandi. Senda mun drottinn yfir þik sullt ok hungur ok aaui um aull uerk þin þau er þu gerir. þar til er hann knosar þik ok glatar skiott firir hinar uestu putlingar þinar. i þeim firirleztv (mik). Vit teingdi þer drottinn skelmisdrep. þar til er hann eydir þik af þeirri iordu er hann gaf þier. Liosta mun drottinn þik med ridusott frosti ok bruna. hita ok hryggiligu lopti ok rydi. ok muntu sekiaztt til þess er þu deyr. Himinn se eirligr¹ sa er yfir þier er. Gefi drottinn skur iordu þinne. ok hann lati nidr stiga molldausku af himne yfir þik. til þess er þu knosast. Seli drottinn þik fallanda firir siandr þina. Vm eina gautu muntu vtganga i mot þeim. enn vm .vii. gautur muntu flyia ok dreifast af aullu riki iardar. ok hræ þitt mun vera fædzla fuglum himins ok dyrum. ok eingi mun þik fra þui leysa. Liosta mun drottinn þik med hrufu Egiptalandz a þeim hluta likama þins er taud fara aa brutt fra þer. vella muntu hrufu ok vogi. suo at þu munt eigi heill uerda. Liosti drottinn þik vitleysi ok hugarædi. ok þreifir (þu) aa midium degi suo sem blindr er vanr at þreifa i myrkrum. ok eigi greidir þu gautur þinar. Bera skaltu hadung aa huerri stundu ok þraunguast af ofrasli. ok eigi skal þik leysa. Konu muntv eiga ok annar madr mun med henni sofa. Hus muntu upp gefa. ok i þui muntu eigi byggia. Wingard muntv grodrsetia. ok aungvan auoxtt muntu af honum taka. Uxi² þinn mun hauguenn vera firir þinu augliti. ok ecki muntu af honum eta. Asni þinn mun tekinn vera at þier siaanda. ok ecki muntu af honum audlast. Saudir þinir munu teknir vera af ouinum þinum. ok eingi madr mun rietta þitt mal. Synir þinir ok dætr munu herteknar vera af utlendum monnum at asiandum augum þinum ok þrottandum³ af augliti þeirra aa aullum daugum. ok eigi se styrkr i þinne hendi. Ok lydr⁴ mun eta auoxtt iardar þinnar ok aull erfidi þin. at þu berer iafnan hadungar ok þraunging kome yfir þik aa aullum daugum. ok undrandi vit ogn þa er augu þessi munu sia. Drottinn liosti þik enni vestu hrufu a getnadarlim ok lærum. suo at þu verdir eigi heill allt fra ilium ok til huirfils. Drottinn mun leida þik ok konung þann er þu munt setia yfir þik til þeirrar þiodar er þu ueiz eigi skyn aa. ok aunguir frændr þinir ero. ok muntu þeim þiona ok vtendum godum triam ok steinum. ok glatadr muntu vera i uidri iordv ok skrauksaugum ollum lydnum þeim er gud leidir þik til. Morg sad muntu i iord kasta. ok muntv

1) r. f. loptigr 2) r. f. Auxi 3) r. f. drottandum 4) r. f. udr

þar litid gott aftaka: þuiat locuste mun þin sad eta. Vingarda muntv grodrsetia. ok eigi muntu þar af uin drecka. ok eigi muntu þar gott af taka. þuiat madkar munu þat eyda. Vitsmiorstre muntu setia i endimörkum þinum. ok eigi muntu af vitsmiorui audlazt. þuiat vitsmiorren mynu nidr¹ renna ok farazt. Sonu ok dætr muntu eiga. ok aungvar nytsemdir muntu þadan hafa. þuiat þeir munu þrælkadir vera. Aull tre þin ok auoxtv mun ryd eyda. Vtlendr madr sa er med þer er aa þinne iordu mun upp stiga yfir þik ok mun verda þer ædri. enn þu munt nidr stiga ok uera honum minne. hann mun af þer se taka. enn þu munt ecki af honum hafa. hann mun uera i hofud en þu i hala. Koma munu yfir þik allar boluanir þessar. ok ofsækiendr munu þik gripa. til þess er þu ferzt. þuiat þu hlydir eigi rauddu drottins þins. ok eigi vardueitir þu bodord hans ok astgiafir. Marg undr munu þier verda ok þinu kyni allt at eilifu. þuiat þu pionadir eigi gudi þinum drottni i fagnadi ok gledi hiarta þins firir gnott allra audræða. Þiona muntu ouinum þeim er gud mun þier til senda i sullt ok þorsta ok nockleik ok allra hluta fataeki. Gud mun setia iarnligt ok² yfir suira þinn. at hann knosi þik. Leida muntv yfir þik þiodir af fiarlægum ok af ollum enum yztum herudum iardar i liking fliugandi arnar med gny. þess gny muntv eigi mega skilia. Su hin huarkuænta þiod mun eigi gombum uægia ne ungunum myskunna. Su þiod mun suelgia auoxtu iardar þinnar. þar til er þu ferst. ok munu þeir þar eigi eptir lata uin ne hueiti eda vidsmior. eigi naut ne saudi. þar til er hann drepr þik ok knosar i ollum borgum þinum. Nidr munu briotazt styrkir ok hafir uegger borgar þinnar þeir er þu treystizt. A allri iordu þinne mun vm sitiazt firir innan³ hlid þin aa allri iordu þinne þeirri er drottinn gud mun gefa þier. Eta muntu auoxtv quidar þins ok holld sona ok dætra þinna i þreyngingum ok audn þeirri er fiandmenn þinir munu gera þer. J þinu kyni mun sædazt vitlaus madr ok lostafullr hardla. sa er ofunda mun brodur sinum ok konu þeirri er huiler i hans fadmi. at eigi gefi hann þeim af holldi sona sinna. þui er hann mun eta. þuiat hann mun ecki annat hafa enn vmsat ok fataeki. þuiat ouinir þinir munu þik eyda⁴ firir innan hlid þin. Vng kona ok audskæd matti eigi inn ganga yfir iord. ok eigi matti festa fotspor fota firir blautleik ok mikinn meyrleik. hon mun aufunda manni sinum þeim er huiler i fadmi hennar yfir blodi sonar ok dottur ok i ofati annarra. þeir er vt ganga af midiu kuenna hans. ok yfir sonum þeim er bornir ero firir fatækis sakir allra audræða ok umsata. ok audn su er þraungua mun þik af ouenium þinum firir hlidin. Nema þu vardueitir aull ord laugmals þessa.

¹) r. f. vid ²) r. f. ax ³) r. f. mann ⁴) r. f. sæða

þau er ritud eru aa þessi bok. ok hrædizt þu nafn guds dyrdligt ok ogurligt. auka mun drottinn sar þin ok sar konu þinnar ok sona þinna. ok þola munu þau enu uestu siukleika. ok snua mun hann til þin allar kualer Egiptalandz. þær er þu hrædizt. ok þer munu vit festazt allar sottir ok sar. Ok þau er eigi ero ritud i þesse lagabók ok munu þau leida yfir þik ok knosa. til þess er þier erut fair eptir i tolu þeirre er fyrr uoru suo margir sem himintungl. Firir þui munu þessir hlutir yfir þik koma. er þu vart ohlydinn rauddu guds drottins þins. Suo sem gud gladdizt vel vit ydr giorandi ok margfalldandi. ok suo mun hann glediazt ok drepandi ydr ok nidr snuandi. at þer færizt aa brutt af þeirri iordu er ydr var til tignar gefin. Dreifa mun drottinn þig i alla lydi¹ ok af ofanuerdri iordu allt til inna ydzsta endimarka hennar. ok muntu þa þiona vtendum þiodum þeim er þu ueizt eigi deili aa ok eigi fedr þinir. þuiat þu munt þiona triam ok steinum. Med þeim þiodum muntu þiona. ok eigi mun þar uera hvilld² spora fotar þins. þuiat drottinn mun þar gefa þier hrætt hiarta ok þrotnandi augv ok eyda aund af hatri. ok lif þitt mun suo uera sem þat hangi firir þier. þuiat þu munt hræddr vera aa degi ok nott. ok eigi muntu trua³ þinv life. Vm morgin muntu segia. huerr mun mer gefa at lifa til aptans. ok at apni muntv spyria. huer mun mer gefa at lifa til morgins. þessa hluti muntu segia firir ogn hiarta þins ok firir þa hluti er þu munt sia firir augum þinum. Drottinn mun leida þik med skipastol apr aa Egiptaland. ok um þa gautv er drottinn sagdi at þu mundir eigi sia hann optar. Enn þar munu þier selldir uera ouinum þinum til þræla ok ambatta. ok eingi mun ydr þadan leysa. þessi ero ord sattmals þess er drottinn baud Moysi. at hann lysti firir sonum Jsraels aa iordu Moab umframm um þat sattmal er gud baud aa fiallinv Oref.

143. Ok er Moyses hafdi þessa hluti mællt vit lydinn. þa mællti hann. Himin ok iord nefni ek i uælli. at ek hefi skyrt firir ydr lif ok dauda. boluan ok blezan. Velit þier ydr lif. at þer lifit ok kyn yduart. Elski þier drottin gud yduarn ok hlydit honum ok festizt honum vit. þuiat hann er ydart lif ok langleikr daga yduarra. at þier megit byggia aa iordu þeirri er hann gaf ydr ok suardi fedrum ydrum Abraham. Ysaac ok Jacob. Ek hefi nu hundrat ara ok .xx. ar. ok mun ek nu eigi leingr lifa. þuiat drottinn sagdi mier. at ek mvnda eigi fara yfir Jordan. Drottinn gud yduar mun firir ydr fara. hann mun af mia allar þioder þessar. ok munut þier þær⁴ eignazt. Ok Josue mun ydr styra. þuiat gud hefir honum þat ualld gefit. Giore þier styrkliga ok karllmannliga ok hrædizt eigi asionv fiandmanna yduarra. þuiat gud drott-

¹) r. f. lidu ²) r. f. holld ³) r. f. tyna ⁴) r. f. þau

inn mun uera yduar leidtogi. Eigi mun hann ydr firirlata. Moyses mælti þa vit Josue. Styrkstú ok uer styrkr. þuiat þu munt leida lyd þenna aa þa iord er drottinn hefir suarit fedrum þeirra. þu munt landi skipta ok hlutum aa kasta. huert huergi skal eiga. Moyses ritadi laug guds aa bok ok baud lærdum monnum. at þeir legdi þa bok. i saltmals aurk¹ ok vardueitti þar. Moyses orti þa cantica Audite celi at heyranda aullum Gydinga lyd. Eptir þat mælti gud vit Moysen. Stig vpp þu aa fiallit Aabarim. þat er aa iordu Nebor ok Moab gagnuart Hiericho. ok sier þu iord Canaan. þa er ek sel i hendr sonum Jsrael til eignar. þar skaltu andaz aa fiallinu. suo sem Aaron þinn brodir andadizt aa fiallinu Hor. ok var þar nidr lagdr af lydum sinum.

144. Moyses blezadi sonum Jsrael adr hann andadizt ok mælti suo. Drottinn kom þu af Sina. ok rann vpp af Sir firir oss. Hann uitradizt aa fialli Faraan. ok þusund heilagra manna med honum. Elldlig laugmal er i hendi honum enni hægri. elskadi hann her alla lyde. Helgir menn ero i hans hendi. taka munu þeir af hans læringu er nalgazt fotum hans. Moyses baud oss laugmal erfd Jacobs fiolda. þat laugmal mun vera med hinum riettlatazta at samansomnudum sonum Jsrael. Life Ruben ok deyi eigi. ok se litill i taulu. Sia er blezan Jude. Heyrdu drottinn raudd Jude. ok leidtu hann inn til lyds þins med hendi. Hann mun beriazt firir honum. ok fulltingiare hans mun hann vera i gegn motstodumonnum hans. Vit Leui mælti Moyses. Algiorleikr þinn ok læring þin af helgum manni þinum. þann reyndir þu i fyrstu ok dæmdir vit votn gagnmælis. Hann sagdi faudur sinum ok modur sinne. Eigi veit ek ydr. eigi veit ek þa. ok eigi vissv þeir sonu sina. þeir vardueittv mal þitt. saltmal þitt vardueittv þeir ok doma þina. heyrdu Jacob laugmal þitt. heyrdu Jsrael. Setia munu þeir forn ok reykelisi yfir alltari þitt. Blezadu drottinn ok styrk lid hans. ok tak þu drottinn verk handa hans. Liostu drottinn bak ouina hans. ok eigi rise uel þeir er hann hata. Moyses mælti vit Benjamin. Enn astsamligazti drottinn mun byggia med honum traustliga. suo sem (i) brudhuilu. aullum degi mun hann þar dueliast. ok medal axla hans mun hann huilast. Moyses mælti vit Joseph. Af blezan drottins er iord hans. af eplum himins ok daugg ok diupe liggianda. af eplum oc auuexti solar ok tungls. af huirfli fornra fialla. ok af eplum eilifra halsa. ok af iardar auuoxtum ok fyllingv hennar. Blezan hans sv er vitradizt i rvnni. hon mun koma yfir Joseph ok hans hofud ok yfir huirfil Nazarei medal brædra sinna. Fegrð hans mun uera suo sem frumgetins gridungs. horn hans munu uera sem horn rinocerotis. Med þeim mun

¹) saal. rettet i Margen, i Texten staar bud.

hann stínga allar þíoder allt til iardar enda. Þessar ero fioldar Effraim. ok þessar þusundir Manase. Moyses mælti vit Zabulon. Gledizt þu Zabulon (i) utfor þin(ni). ok Ysachar i budum þinum. þar mun kalla¹ lydi til fiallz. sæfa munu þeir taufn riecttlætiss. [þeir munu suga miolk² i afgang siofar ok folgnar fehirdzlur sánda.³ Moyses mælti vit gud. Blezadr se Gad i vidleik. suo sem leo suo huildizt hann. ok tok hann armlegg ok huirfil ok sa hann haufdingskap. ok þat er i hans hlut var kennari skapadr. leitadi hann med hofdingium lyds sins. ok gerdi drottinn riecttlæti ok dom sinn med Jsrael. Moyses mælti vit Daan. Dan er huelpr hins oarga dyrs. flota mun hann aurliga af Basan. Moyses mælti vit Neptalim. [Gnott áuaxtar⁴ mun hann eignazt aa morni. ok middegi. Moyses mælti vit Asser. Blindr se Asser medal sona likandi brædrum sinum. ok vokva mun hann fot sinn i vitsmiorue. iarn⁵ ok eir skulu klædi hans. Elli þin mvn vera suo sem æskv þinnar dagar ero. Eigi er annar gud sem gud ins riecttlatazta. himins vppstigari. fulltingiare þinn. mikileikr hans [mun um⁶ sky renna. bygd hans [uppi ok vndir eilifir armleggir.⁷ Brvtt mvn hann reka af þínu augliti ouin þinn ok segia mun hann farztv. Byggia mun Jsrael styrkliga einn. Avga Jacobs aa iordv hueitis ok vins. ok himnar munu þyckna af daugg. Sæll ertu Jsrael. heyrdu lydr. huerr er þer likr. þu er greidizt af drottni. skiolldr fulltings. þar er ok suerd dyrdar þinnar. Neita munv þik ouinir þinir. ok þu munt troda halsa þeirra.

145. Ok er Moyses hafdi þetta mælt. þa ste hann vpp aa fiallit Nebor aa huirfil Faska gagnvart Hiericho. ok syndi gud honum alla iord Galaath allt til Dans iardar. Neptalim ok iord Effraim ok iord Manase. ok alla iord Juda allt til ins yzta siofar. ok austrhalfur ok vidleik vallar Hiericho Palma borgar allt til Segor. Drottinn mælti vit Moysen. Sia er iord su er ek suarda ok gaf Abraham Ysaac ok Jacob ok kyni þeirra. Nu sattu þat augum þinum. Enn þu munt eigi koma fotum þinum aa þat. þa andadizt Moyses þar aa fiallinu þionn drottins at bioda(n)da gudi. ok var hann grafinn i dal Moab iardar gagnuart Fotor. ok eingi madr veit huar hans grauf er allt til þessa dags. Moyses hafdi hundrat ara aldrs ok .xx. ar. þa er hann andadizt. Eigi daucktuzt augu hans. ok eigi losnudu hans tenn ne hreyrnudu. Lydrinn gret andlat Moysis aa vollum Moab .xxx. daga. Josue son Nuns fyldizt af spektar anda. þuiat Moyses setti hendr sinar yfir hofud honum. Synir Jsraels ueitv Josue hlydni ok giordu suo sem gud baud Moysi. Eingi spamadr var iafn vit Moysen i Gydinga laugum sa er

¹) r. f. kasta ²) [r. f. vpp mun risa niog ³) r. f. senda ⁴) [r. f. griot áuaxtar ok ⁵) r. f. iardar ⁶) [r. f. vpp mun ⁷) [r. f. ok vndir dreifa armleggi

(gud) vísse andliti til andlitz í ollum taknum ok undrum. þeim er gud gerdi um hann aa Egiptalandi Faraoni ok hirdmonnum hans ok ollu landi hans ok mikinn kragt ok iarteignir þær er Moyses giorde at aasiaanda ollum Gydinga lyd. Ok firir þa hluti alla se almattigum gudi lof ok dyrd nu ok iafnan. þat se ok veri an enda. Amen.

Her byriaz bok af hinum agieta guðs vin Josue hertuga. er Moyses aðr hann andaðiz setti yfer allan Gydinga lyd.

146. Moyses agietr guðs vin aðr hann andadizt hafðe at guðs raade ok fyrersögn sett þann mann hertogha yfer allan Gydinga lyd er heet Josue. faðer hans er nefndr Nun. Josue heet öðro nafne Jesus sun Nauc. Ok ester andlaat Moysi viltraðiz guð drottinn Josue sua seghiande. Moyses minn þionn er andaðr. nu ris þu vpp ok flyt allan minn lyd yfer aana Jordan. aa þa iorð er ek man gefa Gydinga lyd. Huern þann stad sem þer komit fotum a man ek selia vnder ydart valld. sem ek sagða Moysi. fra eyðimork ok fialli Libano allt til hinnar miklu aar Eyfraaten. alla iorð þeirra þioða er Ethei heita til hafsins mikla moti solar setri. þetta er vmmerki ydars rikiss. Eingi maðr skal yðr megha i moti standa sua leingi sem þu lifer. Sua sem ek var meðr Moysi meðan hann lifdi. slikt hit sama skal ek nu meðr þer vera ok eigi þik vpp gefa ok eigi forlaata. Styrktz þu ok ver oflugr. þuiat

¹⁾ Herefter lægges Codex C (Cd. Arn. Magn. 228 fol.) som det ældste Haandskrift til Grund for Texten. Dog da Capp. 146, 147 og den største Del af Cap. 148 paa Grund af en Defect i Begyndelsen af C her mangler, tages disse Capittler af Codex B (Cd. Arn. Magn. 227 fol.); det samme er Tilfældet ved et Par senere Lacuner i C. De sidste Capittler i Bogen, der mangle baade i C og B, tages af Codex A (Cd. Arn. Magn. 226 fol.) Da dette sidste Haandskrift A har Josvæ Historie i en fra C og B temmelig afvigende Recension, saa trykkes denne her nedenunder med mindre Skrift.

Eptir andlat Moyses ok harmsong þann er Gydingar sungu eptir hann. þa mællti gud uid Josue son Nun. Moyses þionn minn er nu andadr. Nu ris þu upp ok far yfir Jordan. ok allr Gydinga lydr med þer. Enn ek mun vera meðr þer. sem ek var meðr Moysi. ok þer mun ok selia i hendr borgir ok fyrirheitiz iðrd. þa er ek sagða Moysi fra. Josue kallar þa til sin lydinn ok taladi sua. Buit þer ydr uistir. þiat ugr munum aa fára daga fresti fara yfir Jordan. Lydrinn gerdi sem Josue haud. Sidan sendi Josue .ii. menn yfir Jordan i Jericho at niosna huat þar er til tíðinda. Ok er þeir voru brottu. tok Josue upp herbudir sínar ok for med lidi sinu. varla allt til Jordanar. ok setti sua nockuru langt herbudir sínar fra aanni Jordan. at .xl. skeida voru i milli. Niosnarmenn Josue komu i Jerichoborg ok duolduz þar. ok kalladuz vera fáuisir menn fyrir þeim er þeir taladu vid. þeir niosnada vand-

þu skalt skipta iorðu þeirri meðr þessuim lyð. er ek heet¹⁾ at gefa fedrum þinum. Styrktz þu ok ver stoðugr at fremia ok fullgiora allt löghmaal. þat er minn þionn Moyses bauð þer. Eigi skalt þú hneigiaz fra þui loghmaale til högre handar né vinstre. at þu meger skilia skynsamlega huat þu giorer. Latt þu loghmáalsbok þessa þer eigi or minne falla. heldr hugleid vm netr ok dagha. at þu vardueiter ok vinner alla luti þa sem a henne eru skrifader. at þu greider gotu þina ok skiler hana. Séé nu. ek byð þer at þu styrkiz ok ver stadfastr. hirð ekki at hrédaz. þuiat drottinn gud þinn er meðr þer i ollum lutum til huerra sem þu ferr.

Josue kallade saman hofdingia.

147. Efther þersa guðleggha vittran kallar Josue saman alla hofdingia Gydinga sua segiande. Farit skiolt vm allar herbuder ok bioðit folkinu. at huerr maðr bui sinn varnað ok vister. þuiat efther þrea dagha skulut þer fara yfer Jordan ok ganga til eighnar aa þa iorð er drottinn guð man ydr gefa. Sidan kallar Josue til sin þa menn sem komner voru fra Ruben ok Gaað sunum Jacobs ok helming kyns Manase. þersu folki hafde Moyses meðan hann lifde gefit riki þat er þeir hofdu vunnit fyrer austan Jordan af heidnum konungum. þeim er þeim bannade meðr bardagha. er þeir beidduz meðr friðe at fara yfer þetta riki. Josue talar nu sua vidr þenna lyð. Minniz nu a friðar felagh. huat hinn méti Moyses guðs þionostumadr bauð yðr. þa er hann veitti sem þer beiddut til frelsis iorð þersa ok oðul. sem nu erum ver a stadder. Latit her efter vnder guðs þionostu ok geymslu konur yðrar ok kuikfe born ok busmala. Enn þer takit vaapn ok viðrbunað ok gangit meðr goðfysi dreingilegha ok dearflega fyrer breðr ydra moti

¹⁾ r. f. heit

liga alla luti i borginni. Kona het Raab. hon var ein lettætisskona. Hon atti hus i utanuerdri borginni nærr borgarhlidinu. þangat foru þeir vm kuelldit. ok tok hon vel vid þeim. Vm kuelldit er konungr Jerichoborgar sat yfir bordum. þa var honum sagt: at þeir menn vgeri komnir i borgina um daginn. er menn grunadu at niosnarmenn uæri. Konungr fretti huat menn uissi til þeirra. Honum var sagt. at þeir foru til hús Raab. Konungr sendi þagat sina menn at leita þeirra. Ok er Raab vard vdr vid kuámu konungs manna. þa fal hon niosnarmenn Josue i halmi. þar er hon þurkadi korn aa borgarueggjum. Konungs menn spurdu. hvart hon vissi nockut til vslendr manna er þar höfdu komit. Hon svaradi. Komu her .ii. menn i kuellð ok foru til árinar litlu adr enn borgin var læst. Nv farit þann ueg. ef þer vilit þa þina. Konungs menú trudu ordum hennar ok foru þann ueg at leita þeirra sem

heiðingium. þar til er guð gefr þeim fagnaðar frelse. sua sem hann hefer yðr adr gefit. Enn þa er þeir hafa alla iorð oðlaz. þa sem guð man gefa þeim. þa huerfi þer astr til ydarrar eignar iardar. buiz þa vm ok byggit hana medr friðe ok farsælu. Sem Josue hette sinne rêdu. suara þeir. a þersa lund. Meðr glodum hugh ok goðum vilia skulum ver giora alla luthi efter þinni bæn ok boðe. Sua sem ver hlyddum Møysi. medan hann lifde. sua skulum ver nu vera þer auðuellder ok ofletter til allra lutha er þu vill at ver giorim. Veri guð drottinn meðr þer sem þu hann var medr Møysi ok styrki þik. sua at þu strider styrklegha ok knoser knaalegha þina motstöðumenn. Se sa drepinn ok deyðdr er neittar nokkoru orði þui er þu byðr.

Her sender Josue menn sina i Jiericho at skoða landzlegh.

148. Þa er Josue var i þeim stad er Sathim heiter. sende hann .ii. menn fra herbudum leynilegha yfer Jordan at skynia ok skoða landzlegh¹ ok niosna. ef þeir nœði i borg Jericho er stoð a vollunum odru megin aarinnar. þeir foru ok framm komu. toku ser herbergi i húsam einnar portkonu innan borghar er heet Raab. Ok þegar var sagt konungi borgarinnar. at þar væri komner² a þeirri natt niosnarmenn Gydingha. Konungr sender iafnskiott menn til husa Raab ok bað hana framm selia gesti þa er þar voru. þuiat þat voru niosnarmenn segia þeir komner at ranzsaka land vaart. Sem Raab var uon viðr konungs menn. for hon at fela gesti sina i nokkoru leyni husa sinna Geingr sidan at suara konungs monnum. Jatti ek segher hun. at komu .ii. menn til min vkunner mer. ok visse ek eigi huadan þeir voru. ok struku brottu baðer i myrkrinu við þat sealft er borgarhlið voru byrgd. visse ek eighi huert þeir sneru af sidan. Farit nu sem skiotaz

¹) r. f. landzlegh ²) r. f. kominn

Raab lagdi raad aa. Eunn hon fann gesti sina ok mælti við þa. Weit ek at drottinn man gefa yðr þetta land er vgr byggium aa. þiat ver heyrðum sagt fra morgum iartegnum er gud gordi yðr. hversu hann þurkadi hafit rauda. ok sæddi yðr med himna miol. ok gaf yðr uatn or steini. ok huersu þer drapud .ii. konunga Amorreorum. þioda Seon ok Ogg. ok sua huer vñdr gud gerdi aa Egiptalandi fyrir yðr. ok engin er annarr gud aa himni ok iordu enn gud yduarr. Nu mundut þit hafa vordit handteknir. af konungs monnum ok til kualala leiddir. ef ek hefðr æigi hialpad yckr. þui vil ek at þit suerit eid við drottin. at þer veitit mer miskunn ok frid. ok ollum minum monnum ok slarlut. þa er þer farit higat at heria. þeir suaradu. Mackligt er at vor gefim þer frid ok þinu fee. ok suoru eidinni sem hon bad. Raab tok þa eina festi af guðuef. ok knytti vm sendimennina. ok let þa siga vt vm einn

at handla þa. Konungs menn kostgiðfðu sem fyrst at finna þa. fyrer þui skynda þeir i brott af borginne a þér gotur er greidaz laa vegr til Jorðaanar. var þa borgarhlið byrgt aftr efter þeim. Enn Raab geingr inn til gesta ok talar sua. Eigi dyl ek. helldr þikki mer vis vaan. at guð man gefa yðr iorð þersa. þuiat eingi er sua styrkr ok stoðugr ok hraustr hofdinghi a vaaru lande at eighi hreðiz yðra tilkuamu. sua at vgggr ok otti gerdir ok grefr vm váár hiortu. at oss er varla lifs von fyrer hrézlu. síðan ver heyrdum at drottinn þurkaðe hafit rauda ok giorde ydr þar yfer greiða gotu. er þer forut af Egiptalande. ok huersu þer draput .ii. konunga Aamorreorum þioða. þui trui ek ok þat hygggr ek. at guð yðarr er drottinn bædi vppi a himni ok nidre a iorðu. Nu þa suerit mer fyrer dyrð drottins. at sua sem ek gerir vidr ykkir milldi ok miskunn. slikt hit sama skulut þer giora viðr mik. Gefit mer skyrt ok skiott mark til. at þit manit mer heaalp voita ok heilisu foður. minum ok modur bredrum ok systrum ok ollu þui gods er ver eigum. ok allt vart hyski ok heimamenn leysa fra dauða ok draapi. þeir suorudu. Sennilega skulum við selia okkr i lifs haaska fyrer ydr. ef þu selr okkr nu eighi framm. ok þa er guð gefr þersa iorð a vaart valld. þa skulum ver giora vidr þik sannleik ok maklega miskunn. Nu fyrer þui at hennar herbergi voru afost borgarvegginum. leet hon þa siga i festi i gegnum einn glugg ofan fyrer murinn. ok mælti viðr þa. Farit nu siallueghu vt yfer aana eighi hil beinsta. at þeir sinne ykkir eigi. er þeir huerfa aftr er ykkar fara at leitha. þeir snua þuers fra borginne ok fara esther fealli allt til¹ Jordanar. oc sva yfir ana til fvndar við Josve oc segia honvm allt þat er gerðiz² i þeirra ferð. kvaðvz þat oc vist hyggia. at gvð myndi gefa i þeirra valld alla þa iorð. þiat allir landzmenn ero ottafvllir segia þeir.

¹) her begynder C ²) giorzt hafde, B

glugg aa husi sinu nidr fyrir borgarmurinn. ok bad þa fara sialluegu til aarinnar ok leynaz aa daga. Niosnarmenn mæltu. þersa guduefiarfesti skaltu her lata vera. þa er ver herium higat. at ugr kennim herbergi þin. Enn of þu gerir ægi sua. þa erum ver lausir allra heita ok suardaga vid þik. þeir foru nu á eitt siall ok leynduz þar .iii. daga. ok foru síðan til Josue ok sogdu honum allt þat er gerz hafdi i þeirra ferð. ok sua vm heit ok suardaga vid Raab. En hann sagði ok Eleazar. at sa suardagi skyllði halldaz. Eptir .iii. daga þadan fra mællti Josue vid lyðinn. Herklæðiz þer i morgin. þiat drottinn man dasamliga luti gera fyrir ydr. Vm morgininn mællti Josue til kennimanna lydsins. Takit upp orkina ok berit fyrir lyðnum. ok farit ægi lengra fram enn .mm. alna iafnan sua at allir megi ydr sea. Ok er þer komit til Jordanar. þa man hon þorna sem golf. Kennimenn gordu sem Josue

Fra ferð Gyðinga.¹

149. Um morgvinn estir sem Josve oc allr herrinn var klæddr. taka þeir at hræra herbvðir sínar oc fara fram til arinnar Jordanar oc dvöldvz þar .iii. daga við ana. At þrim dagvum liðnvu fara rennarar vum allar herbvðir oc toko at kalla sva segiandi. þann tima sem þer siat kennimenn fram bera saltmalsörk drottins. þa risi þer vpp oc sękit framm² estir. Enn fyrir þi at þer ęigit at ganga gavtv kvvna. þa sem þer hafð ægi fyrrvum farit. þa sklv þer þessa menn er örkina bera lata [alldri skemra³ fram fara vndan en .ii. þvsvndir alna se milli yðar oc archarinnar. til þess at þer megit iafnan liosan læiðarvisi hafa af þeirra fyrirferð. Josve talar nv [til lyðsins.⁴ Hrginsit yðr oc helgit. þiat a morgin man herra gvð gera fvrðvliga favgr takn i yðrv avgliti. Siðan mælti hann⁵ til kennimanna. Takit vpp hina helgv örk oc gangit fyrir folkino. En þeir slíott fyllandi hans boðskap barv framm örkina. Gvð drottinn talar þa til Josve. J dag man ek til taka þik vpp at hestia fyrir öllum Jsraels⁶ lyð. at þeir megi þaðan af skilia. at ek em nv sva með þer sem ek var með Moyse. Enn nv bióðþv⁷ kennimonnvum at bera avrkina. Ok þegar sem þeir stiga vt

¹) Her vitraz drottinn guds uin Josue. capitulum, B ²) þar, B
³) [alldregin leingra, B ⁴) [fyrer folkinu, B ⁵) Josue, B ⁶) saal. B; C
skrifer her og overalt Jrael for Jsrael ⁷) bióð þu, B

baud. ok þar eptir foru konur ok börn. ok þa for allr lydr medr uapnum. Ok er þeir komu til Jordanar. var aain mikil ok oyfirfærilig. þiat vatnavextir voru miklir. Þo þegar kennimenn gengu framm aa ána med örkina. nam hon stadar. ok stod uatnit vpp fra þeim sem slall væri. enn þurt var i aarfaruegnum. en nidr fra þeim þornadi aain þangat til er Mare mortuum var kallad. þar höfdu stadit borgir Sodoma ok Gomorra. Kennimenn stodu i midium aarfaruegnum medr örkina. til þers er allr lydr var yfir kominn aana. þa valdi Josue .xii. menn af serhucrium kynsþættinum. þeir toku .xii. steina or aarfaruegnum. þar sem kennimenn höfdu stadit. ok haru aa land upp. .xii. steina adra toku þeir af landi ok haru i aarfaruegiun. þar sem kennimenn stodu. ok laðu saman þar til vitnisburðar þersar iartegnar. sem gud hafdi þeim gört. Ok eru þeir steinar þar allt til þessa dags. Ok sem þeir voru komnir yfir aana. þa fellu vötnin saman þegar. sua sem þau höfdu fyrr verit. Lydrinn for yfir Jordan aa fyrsta manadi missera ok aa .viii. degi þers manadar. Þeir söttu herbudir sínar i Galgala .x. skeid fra Jerichoborg. Josue gerdi þa alltari af þeim steinum er hann hafdi or aanni tekit. ok lagdi þar fornir yfir. A þeirri tid let Josue skira vmskurdarskirn þa menn sem ægi voru adr skirdir. þiat margir menn höfdu ægi gaum at gefit aa eydimörkinni at sniða vum sonu sina. Þeir voru vmsniðnir medr steinknifum. Gud mælti þa vid Josue. Brött tokt þu i dag brigzli Egiptalandz af yðr. þann stad kalladi hann Galgala. þat er helgan at þyða. er þersi tíðindi gefduz. sem David segir. Facta est Judea sanctificatio eius. þat er sua

a Jordan. þa nemi þeir¹ stað oc standi² þar. þa mællti Josvæ til lyðs-
ins. Gangit nv higat oc heyrið orð drottins. J þesso megvæt þer vist
vita segir hann. at varr herra lifandi gvð er með yðr. at hann man
dreifa oc dræpa i yðvarri avgsyn þessar þiodir Chananeum. Etheum.
Eveum. Ferezeum. Gergeseum. Amorreum oc Jebuseum. at³ þa er
kennimenn þeir er bera sattmaldörk drottins allrar iarðar snerta sinvm
fotvm vatn Jordanar. þa man sa hlvttr arinnar sem niðr er fra þeim
þrotna oc þorna af. enn þat sem vpp er fra þeim man styrkiaz oc
standa vppi.

Ferð Gyðinga yfir Jordan.⁴

150. Nv biozt allr herr⁵ sem akafaz or herbvðvm. oc er kenni-
menn koma at ainni⁶ með örkina. þa ferr allt sem fyrr⁷ var sagt. at
i ainni var vðxtr Jordan mikill. sem verða kann vm kornskvrðar tima.
sva at fyllði allan farveg vpp a backana baðvm megin. Ok þegar sem
þeir stiga i vatnit er á flavt backann. þa nam staðar stravmrinn vpp
fra þeim oc þrvtnaði. þilikaz sem siall stæði sva hatt. at langa læið
sa til allt af borg Adóm oc til þess staðar er Sartan heitir. Enn þav

1) þer, B 2) standit, B 3) ok, B 4) Kennimenn baaru ork-
ina, B 5) herrinn, B 6) aanni, B 7) fyrir, B

at þyða. Gordiz Gyðinga land helgan hans. Lydrinn var i herbudum sinum þar
til er menn voru heilir þeirra saara er menn höfdu fengit i umsnidninginni. Gyð-
ingar gerdu þa pascha aa .xiii^{da}. degi þers manader at optni þess dags aa uollum
Jericho. aa odru aari brottferdar Gyðinga lyds af Egiptalandi. Enn eptir þat fell
niðr paschahalldit ok umskurðarskirn. til þess er Josue tok upp huartueggia. þa er
þeir komu aa Egiptaland(!). Lydrinn aat af þeim iarðar vexti er þar var. ok görðu
polenta þat eru kornsaadir. þegar er þeir komu aa Jorsalaland. þa kuiknadi(!) þegar
himnamiolit. þat er þeir höfdu medr ser haft þa .xl. uetra er þeir uoru i eydi-
mörkiinni.

Fra þui er engillinn vitraðiz Josue. A fyrstu paschanatt for Josue brott
fra lidinu einn samt at niosna vm borgina. huersu vænaz væri hana at vinna. Ok
er hann for i borgina. þa saa hann einn mann standa fyrir ser ok hafði brugdit
suerd i hendi. Saa mællti. Huart ertu uárr madr edr motstöðumadr. Josue svaradi.
Eigi em ek yduarr motstöðumadr. heilðr em ek höfðingi hers drottins. ok fer ek
nu at niosna um borg Jericho. huersu vænst se at vinna hana. Sa er suerdit hafði
i hendi var engill guds. ok sagði honum fyrir huersu borgina skyllði uinna. ok
þat at hon var bannsett ok allr hennar siarlutr. Josue fell þa til fota englinum.
Engillinn mællti. Leystu skoklæði af fotum þer. þiat þat er heilagr staðr er þu
stendr. Eptir þessa engils uitran for Josue aþtr til herbudanna. Ok um morginina
animma vakti Josue vpp .vii. kennimenn. ok mællti at þeisr kolo blaga i ludra sina,

vavtn sem neðar voro fello fram i sia þar sem hæitir davða haf. þar höfðv staðit borgir Sodoma oc Gomorra. Varþ¹ þa með öllo ecki vatn eftir i farveg arinnar. Geck þa allr lyðr þvrrvm fotvm yfir Jordan. Enn kennimenn með örkina helgv stoðv a þvrrv grioti i miðivm farveg Jordanar. þar til er allt folk var yfir komit ana a fyrirhæiz iorð.

Gyðingar toko steina or Jordan ok baru til herbuða sinna.²

151. Þa er allr Jsraels lyðr var yfir kominn farveg Jordanar. valði Josve eptir þi sem gvð bavð honvm .xii. menn. sinn af hverio kyni .xii. sona Jsraels. oc sagði sva til þeirra. Sinn stein skal hverr yðvarr taka or miðivm farveg arinnar rgtt vndan fotvm kennimanna oc bera a avxlvv yðr. þar til sem ver setivm landtíðllð vár i kvellð. til marks vm miklar iartegnir³ gvðs. Sem þetta var gert oc allir hlvtir fylldir eptir gvðs fyrirsögn. þa bavð⁴ drottinn Josve. at hann skyllði kennimenn lata avrkina a land bera. Ok þegar sem þeir vorv komnir a þvrra iorð stræymðv⁵ vðtnin i sinn farveg oc flvtv at vandða. Synir Rubens oc Gað oc helmingr kyns Manase gengv vannaðir fyrir herinvm oc bvnir at beriaz fyrir folkinv.

1) var, B 2) Josue let taka steinana or farveg Jordanar, B 3) almattigs tilf. B 4) gud tilf. B 5) saal. B; stræymði, C

at herrinn risi upp. Þat var aa fyrsta degi azimorum. Viðr þann luðraþyt reis upp allr lyðr ok herklæddiz. Seau kennimenn baru orkina meðr helgum domum ok blesu i ludra .vii. ok margir menn foru bæði fyrir ok eptir meðr vapnum. þeir gengv vmhuersiss borgina ok blesu i .vii. ludra. Ok eptir þat foru þeir aptr til herbuda med hliodi. Sua foru þeir .vii. daga i samt. at þeir gengu i hring vm borgina. ok blesu .vii. kennimenn i .vii. ludra huern dag. A .vii^{da}. degi foru þeir .vii. sinnum vmhuersis borgina ok blesu i seau ludra. ok i hinni .vii^{da}. mællti Josue vidr lyðinn. Æpit nu herop ok gangit at borginni. ok vitit at hon er bannsett ok allt fe hennar. ok þi skolo þer þat æigi taka ok æigi nyta. vtan gull ok silfr ok eir. ok þa munu þer uardueita frumtignir drottins. Raab skolo þer grid gefa ok aullu hennar fe. enn alla menn adra skolo þer drepa. Þa æpti lyðrinn herop. enn kennimonn blesu i ludra. Ok vid þann gny fellu allir borgarueggir til iardar. sua at huerr matti þar vpp ganga sem at kom. Gydingar gengu þa i borgina ok drapu konunginn ok huert mannbarn er þar var. nema Raab ok hennar menn. þeir hidggu kúikfee allt þat er i borginni var. nema þat er Raab atti. Eptir þat brendu þeir borgina ok alla luti þa er þar voru. Raab höfðu þeir brott meðr ser ok alla hennar menn ok qarlut. Hon var gipt sidan þeim manni er het Salmon. hann var af kyni Juda. Þa mællti Josue. Boluadr see saa er endrbætir Jerichoborg. þat geck eptir sidan sua sem sagt er. Achior het madr. hann var son þess mannz er Charin het. hann stal af bannsettu fee i Jerichoborg gulluofnum guduofarmðtíli. Josue sendi menn

Gyðingar settu herbuðir.¹

152. A fyrsta degi hins tívnda manaðar. sem allr lyðr var yfir kominn Jordan. barv kennimenn hina helgv ðrk drottins enn fram fyrir folkino með þeirri somo skipan sem fyrr² var sagt. þar næst fyrir ðörvm herinvm þeir menn sem aðr var getið at til þess voro³ skipaðir. gengv bryniaðir oc til bardaga bvnir .xl. þvsvnda millvm annarra flocca oc fiolmenniss.⁴ Sottv sva fram a slættur oc víða vðllo borgar⁵ Jericho. settv sínar herbuðir i Galgalis. þat er fyrir avstan borgina. þar setr Josve þa .xii. steina sem þeir höfðv tekit or farveg Jordanar eptir tölu .xii. svna Jsraels. Josve segir sva til lyðsins. Hier i Galgala sklv standa steinar þessir at æilíf. at þa er síðarri synir yðrir spyrja eptir. þeir er⁶ æigi vita skyn a hvat þessir steinar takna. þa skal hverr yðarr læra sina syni⁷ með slikv orðvm. þat merkia steinar þessir sklvtr þer segia. at sva sem drottinn gvð þvrkaði hafit ravða fyrir sonvm Jsraels er þeir foro af Egyptalandi. slikt it sama þvrkaði hann oc i avgsyn varri vavtn Jordanar. sva at ver gengvm þvrrvm fotvm yfir farveg hennar. Nv skal þetta segia hverr faðir sinvm syni vm alldr oc gfi. at ðll veralldar bygð megi skynia

¹) Ork drottins borin fyrer folkinu, B ²) fyrer, B ³) vere, B
⁴) saal. B; fiolmenni, C ⁵) borgariunar, B ⁶) tilf. B ⁷) sunu, B

fra Jerichoborg til þeirrar borgar er Hay het. at niosna vm huersu auðuelllig au borg var. Ok er sendimenn komu apr. sogdu þeir at su borg væri audsottligh. at eighi mundi meirr þurfa til at vinna hana enn .xxx. manna. þa sendi Josue menn til borgarinnar vel uapnaða. ok er þeir komu þar. þa gengu borgarmenn i moti þeim ok börduz. i þeim bardaga fellu Gyðingar. enn borgarmenn sigraðuz ok drapu af monnum Josue .xxx. ok .vi. menn. Ok er Josue veit þenna usigr. þa sleit hann klædi sin ok laa á kniám fyrir ðrkinni allt til aptans. ok ðlldungar lydsins skrydduz hárlæðum. Drottinn mælti þa vid Josue. Saugadr er lydr þinn af banni. ok æigi man ek vera meðr lydnum. þangat til sem hann er reinsaðr. þu skalt á morgin kalla til þin lyðinn ok luta meðr aullum kynspattum Jsrael ok þadan af með ollu folkinu. huerr misgert hafit uid mik. ok þann mann skaltu af lífi taka er misgert hefir ok stolit af bðnuðu fee. enn brenna i elldi se hans allt. Josue gerdi sem gud baud honum. Hann lutaði með lydnum um stuldinn. ok hlautz i kyn Jude. ok síðan kom vpp lutr Achior. Josue mælti þa vid hann. Gef þu gudi dyrb ok iata fyrir honum þat er þu hefir misgert. Achior segir þa hueriu hann hafði stolit. ok at hann hafði folgit i iorðu þat fé. Josue sendi þa menn til tialldz Achior: þeir toku þadan þat se er Achior hafði stolit ok færdu Josue. Hann let leida hann i dal einn diupan. ok þangat let hann færa allan hans fiarlut. Josue baud þangat aullum Gyðinga lyd at berla Achior grioti i hel. þeir gerdu sua. Síðan brendu þeir alla fiarluti; þa er hann hafði at. Eptir þat gerdu þeir haug yfir líki hans. ok er saa dalr síðan kalladr Achiors dalr.

oc skilia halæita hond drottins vera miog mattvga. oc at þer ottiz yðvarn herra gvð a hveriom tima. A þeim tima miklaði drottinn Josve. sva at allt Jsraels folk ottapiz hann sem þeir höfðv. ottaz Moysen meðan hann lifði.

Gyðingar toko vmskurðarskirn¹.

153. Allir konvngar Amorreorum þioða. þeir er riktv fyrir vestan Jordan. oc allir konvngar Chanaans iarðar allt vestr at hafno mikla sem þeir hæyrðv at hæilagr gvð hafði latið standa stravm Jordanar oc þvrkað hennar farveg sonvm Jsraels til yfirferðar. þa tok stormiog at stallra hiarta hæiðingia. sva at varla var lifs andi með þeim af vgg oc otta þeirra þarkvamo. A þeim tima bavð drottinn Josve at gera hvassa stæinknifa oc væita vmskvrðarskirn sonvm Jsraels. Enn sv savk var til þess. at allr sa lyðr er i fyrsto hafði farit með Moysen af Egyptalandi oc þar hafði aðr tekit skvrðarskirn var nv andaðr. enn þat allt folk er fætt var a eyðimörkinni. er þeir ferðvðvz .xl. ara. hafði ecki tekit skvrþarskirn sakir vass² oc vesalldar. er þeir höfðv³ i þeirri⁴ ferð. oc þi væitti nv Josve sem gvð bavð honvm vmskvrðarskirn qllym karlmonnvm i kyni Jsraels. oc voro þeir nv i sama stað

1) Josue baud umsk., B 2) vaass, B 3) þoldu, B 4) þeirra, B

Er Josue vann borgina Hay ok drap konunginn. Eptir þenna atburd for Josue ok allr lydr uapnadr meðr honum til Ahilam borgar. Hann skipti þa lidi sinu. ok sendi þa .xxx. þusunda manna milli Bethel ok Hayborgar .v. þusundir manna let hann i leynum uera. Konungr Hayborgar varð varr vid þenna mannfolda. hann reis vpp snimma vm morgininn ok geck ut með herklæddu lidi. Ok er Josue vissi huar herlid þeirra for. þa let hann vndan i fyrstu. enn konungr héllt eptir þeim. Ok sem hann var sua langt kominn fra borginni at mikitrum var millum herlidsins ok borgarinnar. þa bra Josue vpp skilldi sinum ok gerði sua vis-hending þeim monnum. sem hann hafði i leynum sett. ok spruttu þeir vpp ok liöpu millum borgarinnar ok lids konungs. þa brendu sumir borgina. enn sumir komu a bak konungsmonnum ok drapu þa. J þeim bardaga fell konungr Hayborgar. Josue skipti þa herfangi millum sinna manna. Gabaon het borg er æigi var langt brott fra þi er Hayborg hafði stadit. þær þioðir voru kalladar Gabaonite er hana bygdu. þeim var sagt huersu Josue hafði vnnit .ii. borgir ok ongu vægt. sem gud baud honum. þa gerdu þeir raad med miklum slægleik. huersu þeir. skylldu sættaz vid Jsraels lyd. þeir sendu menn til Josue ok sogduz vera komnir vm langan veg. þeir höfðu slitna skua aa fotum ok myglugt braud i kaussum sinum. Ok er þeir komu aa fund Josue. þa mælltu þeir. Wær erum komnir aa yduarn fund vm langan vegg af starlægu landi. ok eru þau drindi var vid ydr. at vgr vilium vera ydrir þrælur. Nv gefit oss frid ok sverit oss eida. þiat vgr erum af ydrum monnum. Gyðingar

i herbyðvm frialsir þar til er þeir¹ voro gronir. Þa mælti drottinn við Josve. Nu hefi ek tekit af yðr brigzli Egyptalandz. [Heitir þa staðr er þeir voro þa i staddir² Galgala allt til þessa dags.]

Paskahald Gydinga.³

154. Þa er Gyðinga lyðr var i Galgalis hofv⁴ þeir paschahald hinn .xiii. dag manaðar at kveldi a vðllum við Jericho. oc atv annan dag nyian iarðar avðxt oc nyt bravð. Þravn þaðan ifra sæðzlv þa er manna heitir oc ver kavllvm himnamiql. sva at Gyðingar næyttv síþan ecki þeirrar sæðv. helldr atv þeir þa alldin oc iarðar avðxt þess árs er þa var komit.

Drottinn vittradiz Josue medr suerde.

155. Þa er Josve var staddr a akri við borg Jericho. sa hann standa fyrir ser mann með brvgðnv sverði. Josve geck at honvm oc spyrði. Hvart ertv varr maðr segir hann gða af motstöðvmonnvm varum. Hann svaraði. Vist ægi em ek yðvarr vvin. helldr höfðingi drott-

¹) tilf. B ²) [enn sa staðr er þeir voru þa i staddir heet, B ³) *Overskrifterne tages herefter af B, da C i det følgende kun har et aabent Rum for dem.*
⁴) hofdu, B

svorudu þa ordum þeirra ok gengu ægi til frettar vid drottin vm þetta mal. Josue ok Eleazar ok allr Gydinga lydr gerdi sætt vid þa ok sóru þeim eida. Þimr dögum sidarr enn þessir menn hofdu komit biogguz Gydingar at beriaz vid Gabaonitas ok briota þa borg. Þa gengu þessir menn fyrir Josue. er honum hofdu eiða suarit. ok segia þa hit sanna huerir þeir voru. Josue mælti. Fyrir hui gerdut þer þetta vid oss. þeir svorudu. Vær hræddumz þitt riki ok stolmenne. Nu gerit þer vid oss sem ydr syniz rett vera. Þa kalladi alþyda lydsins ok sagði. at saa suardagi ætti ecki at halldaz er medr suikum hafdi gorr verit. allra hellz er gud bannadi þeim at sættaz vid þessa menn. Enn hofdingiar þeir sem suarit hofdu villdu hallda sina eida ok skipadu sua. at þeir gerðu Gabaonitas sina þræla ok vatndragara. ok eptir þat foru þeir apt i Galgala.

Fra þeim kraft er guð veitti Josue. A þeirri tid var sa konungr yfir Jorsalalandi er Adenisedeck het. Nu er hann hefir heyrt at Gabaonite hofdu sættz vid Gydinga. þa kalladi hann til sin .iii. konunga heidna. Sidan foru þeir .v. konungar med miklu lidi til Gabaonite borgar ok satu um borgina. Enn borgarmenn sendu menn aa fund Josue ok badu hann hialpa ser. ok for hann þa medr vapnaðu lidi til Gabaonite borgar ok komu aa vvar konungi ok bðrduz vid þa er þeir funduz. Enn konungar lögðu aa flotta. Gud let koma mikit hagl yfir heidngia. sua at fleiri menn dó af haglinu enn fyrir vapnum. Nu saa Josue at aa leiddaginn. ok þotti honum sem hann mundj vega sigr aa konunginum. ef honum yrði

inligs hers. oc nv nykominn at væita yðr lið. Josvæ fiell allr til iardar oc tignaði hann sva segiandi. Hvat villt þv minn herra mæla við þræl þinn. Hann svaraði. Læyst¹ þv skva² af fotvm þer. þiat þat er hæilagr staðr er þv stendr á. Hann gerði sem honvm var boðit. Borgarmenn Jericho byrgðv borgina oc biðggvz³ fyrir til varnar. þiat sva mikil hrygð oc hrædzla stoð þeim af Gyðingvm. at engi maðr þorði af borginni at ganga vt ne inn. Nv segir guð drottinn sva til Josve. Se nv gef ek Jericho i þinar hendr konung hennar oc kappa. Gangi þer vmhverflss borgina sinn a degi hverivm.⁴ sva skvlv þer gera .vi.⁵ daga i samt. Hinn .vii.⁶ dag segþv kennimonnm. at þeir taki .vii. lvðra sina. þa sem þeir ero vanir at hafa til gleði oc gamans. þa er þeir fretta fagnaðar tíðendi. oc fari fyrir sattnalsðrkinni syngiandi lvðrvm. kringit vm borgina .vii. sinnvm enn .vii.⁶ dag. Ok þa er þeir hafa þæytt sva lengi lvðra sina. gangi allr lyðr með miklo kalli. þa manv bresta borgarveggir fyrir yðvarri avgsyn. Siþan kallar Josve saman kennimenn oc segir þeim þessi ðll orð drottins. Gera þeir nv sva estir gvðs boði oc tilskipan Josve. at fyrst ganga hermenn til bardaga bvnir. siðan .vii.⁷ kennimenn með þæytandi lvðrvm. þa var borin hin agæta ðrk drottins. oc fylgði þar ðll alpyða eptir. Sem folkit allt villdi þegar þæyta sina lvðra. þa mællti Josve til mvga

¹) saal. ogs. B ²) sko, B ³) biugguz, B ⁴) her beg. Fragm. VI. ⁵) .iii., B

⁶) fiorda, B ⁷) florer, B

ægi dagfatt. Hann bað þa almattigan gud. at solin næmi stad ok gengi ægi sinn gang. Ok þat ueitti honum gud. at sol ok tungl namu stad at .ii. dagar foru saman iafnlangir. Konungar flydu þa i einn helli. þa baud Josue sinum monnum. at þeir byrgði hellinn meðr grioti ok helldi uðrdu at engin þeirra kemiz ut. Enn sumt lidit skylldi reka flotta ok drepa af þeim slikt er þeir mætti. Þeir gerdu sem Josue baud ok drapu floda heidingia. ok siðan foru þeir aptir til Josue ok hófdu ðngan mann latit i ferdinni. þa mællti Josue. Leidit vt hófðingia or hellinum. ok leggit þa nidr ok stigit aa haals þeim ok gangit aa þa ofan. Þeir gorðu sua. at þeir tradu þa undir fotum ok hengdu þa siðan. sem Josue baud. Ok vm kuellit toku þeir ofan lik þeirra ok drogu i hellinn. ok byrgdu munnann meðr grioti. Ok er su kaus þar enn allt til þersa dags.

Her segir fra þui er guð mællti við Josue. Eptir þat uann Josue þa borg er Macedon het. ok braut nidr þat riki sem þar var. Eptir þat eyddi hann Jabin ok Fabrum ok Egion. Ebron ok Olabre. Konungr het Jabin er red fyrir borg þeir(ri) er Ersor het. Ok er honum var sagt fra morgum bardðgum þeim er Josue hafði átt. þa samnaði hann ser lidi ok hafði meðr ser .xxiii. konunga. þeir hófdu meðr ser .iii. þusundir vapnadra manna. ok .ii. þusundir vagna. þeir komu til vatna. þeirra er Meron heita meðr sitt herlid. Gud mællti þa við Josue. Ægi skaltu ræðaz þenna mannfolda. þiat vndir þiu vapn man ek leggja þenna lyd. ok manut þer a þeim sigraz. Eptir þersa uitran for Josue til bardaga moti heidingium ok drap

manna. Latið með engv moti af yðr. hæyra hark ne haræysti fyrr en ek byð yðr æpa. Þeir gera nv þilika processionem .vi.¹ daga i samt vmhverfiss² Jericho. Hinn .vii.³ dag risa þeir vpp þegar i lysing. hvaz bardagamenn at vanda með allvæpni⁴ til fyrirgavngv. oc .vii.⁵ kennimenn með sinvm sigrlvðrvm. en siðarst estir ðrkinni ganga flockar oc allr siðlðinn. fara nv sva .vii.⁶ sinnvm þenna dag vmhverfiss borgina. Ok [it .vii.⁷ sinn er þeir hafa þæytt lvðra sina lengi sem til vorv settir. þa mællti Josve við allan herinn. Æpit nv ogvrliga. þiat nv man gvð gefa þessa borg vndir yðvart valld. Nv sem allr lyðrinn⁸ epti sva gnogliga at gnast i eyrvm borgarmanna. þa fello sva fvllkomliga niðr allir veggir Jericho. at hverr maðr matti hit gegnasta ganga⁹ þar vpp sem þa var hann kominn. Nv er þeir voro allir komnir i borgina. þa mællti Josve til þeirra tveggia manna. sem hann hafði senda fyrr til borgarinnar. Farit nv sem skiotaz til hvsa portkonv þeirrar er ykr hialpaði. oc læiðit hana brottv or harki oc haska. sem þið hætvd henni. Sem þeir skygnðuz¹⁰ vm. sa þeir einstaðar¹¹ i gegnvm glvgg nackornn vt hanga festi af gvðvef gerva. kendo þeir at þar myndi Raab inni vera. þiat þav höfðv þat rað gert með ser. at hon skyllði með þessi gvðvefñar taug¹² ginkenna sin hus. Læiddv þeir hana vt af borginni

- 1) .iii., B 2) umbergis, Fragn. 3) fiorda, B 4) aluepni, B 5) florer, B
6) þrim, B 7) [hit fiorda, B 8) mugrinn, B 9) tilf. B 10) skygnuduz, B
11) eins stadar, B 12) saal. B; tqg, C

mikinn fiolda af þeim. Enn þeir er vndan komuz liopu i eina borg ok vðrduz þadan. Enn Josue eyddi miok her heidingia ok skipti fee þeirra meðr sinum monnum. þa er .v. uetr voru liðnir. fór Josue meðr aullu lidi sinu af Galgala i Sylo. ok reisti upp satmalsaurok drottins meðr aullu skrudi sinu. þadan for hann meðr aullum Gydingum i Sicheu ok gerdi þar alltari aa sialli þui er Jebal heitir. Yfir þui alltari færdu þeir fornir almattigum gudi. ok ritadu þar yfir bodord guds drottins. með þeim hætti sem ritit er i deutronomio. Josue setti i siallinu helming lids með kennimonnum ok deaknum. ok setti þar annan helming er Gazen heitir ok skipadi kennimonnum: ok skipadi þar blezanir sem gud hafdi bodit Moysi. Eptir þat for Josue aptr i Sylo. Josue gaf kyni Juda siallbygdur sudr aa landit. þiat þa var enn ægi landinu skipt sem gud hafdi bodit. Efraims kyni gaf hann siallbygdur norðr i landit. ok þar milli gaf hann Manase. Chaleph geck þa at Josue ok mællti. Vissir þu huat gud mællti vid mik ok þik vid Moysen. ok þat er Moyses mællti vid mik. þa er vid komum or niosnarfrinni af Jorsalalandi. Ok hann mællti sua. Su iord er fotr þinn tredr mun þin vera at eyliðu. Josue blezadi honum ok gaf honum Ebron til eignar. Josue kalladi þa saman allan lydinn i Sylo.

Her segir fra landaskipt(i) med sonum Jsraels. A þeim fundi mællti Josue sua. Ek elldumz miok. Nu þicki mer radligt at ver skiptim landi þersu er gud hefir gefit oss. Hann valdi þa .iii. menn af sérhuerium kynspattum. þa er utirir voru ok radpakir at skipta landinu. Hann feck þeim .x. menn til fylgdar. þa

oc gafv henni frið oc frelsi. favðvr hennar oc moðvr oc frendvm oc ðllv þi goðsi er henni hæyrði.¹ Læiddv hana til landtiallda sinna. Var hon síðan gipt einvm höfðingia af kyni Jvde svnar Jacobs. oc af hennar ætt virðiz síðan varr herra Jesus Cristr at laða beraz i þenna heim til lavsnar ðllv mannkyni. Enn Josve oc hans hermenn tókó borg Jericho oc drapv sva konvr sem karla. börn oc bysmala. nævt oc savði. asna oc æyki. oc allt þat er kvikt var i henni. Ok síðan leggia þeir elld i borgina oc brenna alla lvti þa sem þar vorv vtan gvll oc silfr gir oc iarn. þetta höfðv þeir at smiða ór þa lvti sem þvrfti² til drottins þionosto. Síðan bannsetti Josve borgarstaðinn oc havlvaði þeim er Jericho ræisti síðan. Nv var gvð drottinn með Josve oc [varð hann nafnfregr³ nær vm allan hæim.

Achior medr gekk sinum glepum.

156. Sem Josve hafði brent borg Jericho. sendi hann sina menn at skynia hversó styrk gða síðlmenn sv borg vgrí er het Hay. Oc er þeir komv apr. sögdv þeir sva Josve. Ecki þarf at þæysa allan her til borgar þessar. þiat hon er mannfa oc miog vstyrk. sva at vel

¹) til tilf. B ²) þyrfti, B ³) [var hans nafn frög, B

er rettuisir voru at mæla iordina. Josue baud at þeir skyldi sua landinu skipta. at þat land skyldi vidara vera er ogagnaudgara vgrí. þeir foru nu sem Josue sagði fyrir vm landit ok skiptu landinu iafaliga. ok voru i þeirri ðr .vi. manaði. Síðan komv þeir apr ok sogdu Josue. huert landaskipti þeir höfdu gört. þa var lutat huat huerr skyldi hafa. Fyrst kom vpp lutr Juda. þa Symeons. ok síðan Beniamins. hans iðrð var vviduz ok gagnaudguz. þa kom vpp lutr Esraims. þa Manase. þa Ysachar. þa Zabulon. þa Neptalim. Sidarst kom vpp lutr Dans. Nu er landinu var skipt með sonum Jsraels. þa skipti Josue af aullum þeirra eignum .viii. borgum ok .xl. til handa kennimonnum. Josue setti .iii. fridar borgir. sem gud hafði bodit. Su var ein Ebron i landi Juða. aunnur Sicheim i landi Esraim. þridia Cades i lut Neptalims. Kynsmenn Joseps komu fyrir Josue ok mælltu. Fyrir hui gafut þer oss æigi eins reips iord. sua margir sem vær erum. Hann svaradi. þer erut miklir kappar. þi farit til fiallbygða vm fram þersi landamrk¹ sem nu er skipt. ok nemit ydr þar iardir. Caleph for til þeirrar iardar er honum hafði lotiz. ok er hann kom i Ebron. drap hann .iii. syni Enoch. þeir voru með risa uexti. þaðan for hann til þeirrar iardar er Dacuen het. Ok er Calef kom til þeirrar borgar. saa hann at hon var torsottlig miok at vinna. þa mællti Caleph. Sa madr er fyrstr kemr vpp i þersa borg ok hana vinnr. þeim manni man ek gefa dottur mina Axam. Samnes het madr er þa borg vann. honum var gefn Axa. Caleph lot henne heiman fylgia godar iardir.

¹) r. f. landi mqrk.

megv vinna hana .ii. þvsvndir¹ manna gða þriar.² Hann sendir nv, til³ .iii. þvsvndir bardagamanna. Enn borgarmenn reðvz vt i mot þeim til bardaga. Enn menn Josve snero þegar baki við [Ok i fyrsto at- lögv⁴ fello af þeim .vii.⁵ menn hins .xl. oc snero þa fvlkomiiga á flotta. Borgarmenn ellto þa allt til þess staðar er het Sabbarim. oc fello flottamenn nær hverr vm annan þveran. Viðr þetta þiðna miog hiarto⁶ hersins af ofmiklvn otta oc havrmvligri hræzlo. Sem Josve sa vfarar sinna manna. bra honvm oc miog við. sva at hann ræif klæði af ser oc fell fram fyrir ðrk drottins allr til iarðar oc allir avlldvngar Gyðinga lagv þar allt til aptans oc baro molld i höfvð ser. Oc [sva mællti Josve. O ho⁷ drottinn gvð. hvi villdir þv læiða lyð þenna vtan yfir Jordan at glata honvm her oc gefa oss i hendr Amorreis þiöðvm. Makara at ver hefðim helldr sem ver ætlvðvm bviz þar⁸ vm⁸ fyrir vtan Jordan. Hæyr minn herra gvð. hvat skal ec gera gðr mæla. er ek se Jsrael⁹ blavtliga bakverpaz við sinvm vvinum. þetta manv hæyra Chananei. oc allir hierlendzkir heiðingiar manv saman samnaz oc ðllvm megin at oss sækia oc vara minning ma af iorðvnni. hvat mantv þa gera þinv miklo oc mattvgv nafni. Drottinn mællti við Josve. Ris vpp skiott. fyrir hvi ligger þv. Jsraels lyðr hefir misgert. rofit satt-

¹) .ii. þushundrat, B ²) .iii., B; þriu, Fr. ³) borgarinnar tilf. B ⁴) [i fyrstu atlogu, B ⁵) .iii., B ⁶) hiortu, B ⁷) [þa mællti Josue sua. ho. ho, B ⁸) ok buit tilf. B ⁹) Jsraels lyð, B

Her segir fra Josue ok Phinees hofðingia. A .xiii. aari bygðar Gyðinga lyds aa Jorsalalandi. mællti Josue vid kynspatt Rubens. Þer hafit gðrt sem Moyses baud i fylgd uid folk vart. Nv fyrir þi at gud hefir frid gefit Judum. þa farit þer til iarda yduarra ok eigna. ok halldit guds bodorð ok dyrkit engan vtan almatigan gud. Sidan foru þeir brott. Ok er þeir komu til iardanna þar er þeir hofdu yfir farit. gðrdu þeir alltari ok ritadu þar yfir þersi ord. at þi sem Josephus segir. Þetta alltari er vart vitni. at drottinn er sealfr gud. Ok er þeir voru komnir til sinna iarda. þa var Josue sagt at þeir hofdu alltari vpp reist. þa ætladi hann at þeir mvndi þar fornir yfir færa. Enn þat var æigi lofat. at annars stadar væri fornir færðar enn yfir þat alltari er var i tialldbud drottins. Josue sendi þa Phinees hofðingia ok .x. menn med honum at hefna þersar syndar. er sagt var at þeir hofdu gert. Ok er Phinees kom aa þeirra fund. þa mællti hann. Huer er þessi synd er þer hafit gert. fyrir hui latit þer gud yduarn. þeir svaradu. Verdi æigi at vær gorim þilika synd. ok æigi höfum vær gert. Drottinn setti markland millum váar ok yduar. þui gðrdum ugr alltari at þat skyllði uera minniligt mark várrar frændsemi. ok þers at vgr erum bræðr. Phinees blikkadiz vidr þessi ord ok for apt' aa Jorsalaland. ok sagdi Josue fra sinni ferd ok ollum Gyðingum. þeir lofudu' allir hans ferd.

Er Josue talaði fyrir Gyðinga lyð. capitulum. þa er Josue tok at elldaz. þa kalladi hann saman allan Gyðinga lyð i Sichein. A þeim fundi mællti

mál mitt oc brotið boðskap. þiat þeir hafa tekit bannat blotfe stolit oc lygiliga læynt i sinni varðvæizlo. Nv man Jsrael² a flotta rekinn oc æigi mega moti standa sinom vvinvm. þiat hann er savgaðr af bavl-vöðv blotfe. Æigi man ek vera með yðr heðan i fra þar til er þeim er hefnt er þenna glæp gerði. Nv ris þv vpp oc kalla saman allan lyð. oc seg sva til þinna manna. Helgizt þer oc hræinsizt til morgins. þiat þessa lvti segir drottinn gvð Gyðinga. Bannsett fe er með þer Jsrael. oc þi mattv æigi viðnam veita þinvm vvinvm [fyrvm enn fra þer er dómðr oc dreppinn sa³ er þessa verks er valldr. A morgin skvltv þer til hlvtfallz ganga. hverr vvnit hefir vandskap þenna. Josve riss⁴ nv vpp arla morgins oc læiðir folkit til hlvtfallz vm sierhveria kynþattv .xii. sona Jsraels. oc kom hlvtv vpp yfir kyn Jvde. Siþan er þar til hlvtæð er hlvtv berr a einn mann. sa hæitir⁵ Achior son Carmi sonar Zabdi. sonar Zare af kyni Jude. Josve talar þa til Achior sva segiandi. Son minn. dyrka þv drottin gvð Jsraels. Jata oc seg mer hvat þv hefir gert oc læyn æigi længr.⁶ Þa svarar Achior. Þat er satt at ek hefi [misgert miog⁷ moti gvði. at þa er ver höfðvm vvnit borg Jericho. sa ek eina harðla goða gvðvæfiarskickiv oc .cc. skillinga silfr⁸. oc gvlliga reglv gðr rettiskid⁹ vegandi .i. skillinga. þessa hlvti agirn-

1) saal B; læyniliga, C 2) Jsraels lyðr, B 3) [fyr en sa er dæmdr ok dreppinn, B 4) reis, B 5) heet, B 6) her end. Fragm. VI. 7) [sua miok misgiort, B 8) sylfrs, B 9) rettaskid, B

hann sua. Ek veit at ek á skamt vlifat. ok veit ek at þer munut bunir vera at skelkia at gudi. þa er min er æigi uid kostr. Kiosit nu þat er ydr likar. huart þer vilit þiona almattigum gudi þeim er ydrir langfedgar þeonaðu. æda vili þer dyrka gud Amorroorum. Lydrinn suaradi. Drottin vilium ver dyrka ok æigi fra honum huerfa. Josue mælti. Vattar eru þer. at þer uðldut ydr einn gud at trua sa. þeir suorudu. Vist erum ver uattar þess. Þa for Josue ok allr Gyðinga lydr i Sylo til tialldbudar drottins. Ok a þeim degi festi lydrinn saattmál vid gud. þa hellti Josue uatni aa iord til vitnis þessa saattmåls er þeir höfdu gðrt. Þui voru heidnir menn vanir. at þeir helltu suins blodi aa iord. þa er þeir gerdu saattmaal vid menn. ok mælltu. Fari sua blod þers mannz er þessu saattmali bregðr ok aull hans kynslod. sem allt þat er vær helltum nidr. Josue setti einn stein mikinn vndir eina eik er stod fyrir tialldbudinni, ok mælti. Þenna stein set ek vpp¹ i minning varra eida. Sva voru fornir menn vanir at gera sætt uid menn. at þeir reistu vpp steina til uitnaiss vm þeirra sætt. Eptir þessa hluti haud Josue. at lydrinn færi heim til sinna eigna. ok sua gora þeir.

Her segir fra Phinees höfðingia. capitulum. Eptir þat andadiz Josue. þa hafdi hann .c. vetra ok einn vetr. Hann hafdi .iiii^a. hins fiorda tigar er hann kom til Moyses. enn hann var .xl. uetra i eydimork. enn hann styrði riki .vi.

1) til tilf. A

dymz ek oc bravt¹ berandi fal ek i iorðv gagnvart² miðio, minv land-
tialldi. Josve sem hann hæyrði þetta, sendir hann menn til hans her-
byða.³ oc þetta allt sem hann [hafði stolit oc hann⁴ visaði til fvnðv
þeir oc fgrðv Josve oc ðllvm lyð. Þa liet Josve taka Achior oc allt
þetta sem hann hafði stolit, sva syni hans oc eign alla, navt oc sávði
oc, allt kvikfe er hann atti, sva tialldbvð hans oc allan vmbvning, oc
flytia þeir oc færa⁵ þetta allt saman i dal þann er síþan hæitir Achior
af hans nafni. Þa mælti Josve, Hrelli þik drottinn gvð i dag Achior,
fyrir þat er þv hrælldir⁶ oss oc hrygðir. Eptir þat grytti [Achior
allt Jsraels folk⁷ til bana, brendv a bali allt saman þat er aðr⁸ var
talt, oc aðr þeir gengi fra, giðrðv þeir yfir⁹ griothavg mikinn, þess
sier egn merki segir hinn helgi Jeronimvs prestur. Eptir þetta snefi
drottinn reiði sinni af Jsrael.⁹

Josue vann borgh Hay.

157. Eptir þat er Achior var dæmðr oc drepinn, sem nv var
sagt, talar drottinn til Josve sva segiandi. Hirð ecki at ottaz, far nv
til borgar Hay með allan fiolða bardagamanna, þiat nv man ec i þitt
valld gefa konung hennar oc allan lyð. Gier nv slikt við Hay oc hennar
folk, sem þv giðrðir við Jericho aðr, vtan allt kvikfe taki þer at her-
fangi. Settv¹⁰ lavnsatir¹¹ at baki borgarinnar. [þat er¹² þeim megin
sem þer sekit æigi til. Nv byr Josve her sinn or herbvðvm, hann
velr af lyðnvm .xxx. þvsvnda hinna sterkvztv¹³ bardagamanna oc fara
vm nottina til borgar Hay. Hann setr eptir .ii. þvsvndir manna i lavn-
sat nær borginni fyrir vestan i milli oc Bethel, oc segir sva til þeirra.
Nv skvlu þer vera her albvnir oc hræraz hvergi langt a brottv, þar
til er ek geri yðr eitt hvert mark. En ek oc¹⁴ allr fiolði folksins
mynvm¹⁶ er mornar ganga i gleitt við borgarmenn oc vita ef ver get-
im ginnt þa fra borginni. Ok ef sva verðr sem mik varir, þa man ek
gera yðr visbending, skvlvt þer þa skvnda¹⁶ i borgina, rvpla hana oc

1) brott, B 2) i tilf. B 3) herbvðar, B 4) [mgl. B 5) fara(!), B 6) hrellder, B
7) [Jsraels folk Achior, B 8) mgl. B 9) Jsraels lyð, B 10) sett þu, B
11) launsaator, B 12) [mgl. B 13) saal. B; sterkvz, C 14) tilf. B 15) ver tilf. B
16) skynda, B

vetr ok .xx. Hann var grafinn i stad þeim er Comnasara heitir. Sa stadr er i halli
Elfrain. Eptir þat andadiz Eleazar kennimadr, hann var grafinn i Gabaa. Phinees
var kennimadr eptir Eleazar fodur sinn ok var nytr höfðingi. Her lykr bok Joaue
vinar almáttigs guds, þers er listr ok rikir oylfir gud um allar alldir amen.

ræna öllu þi sem þer finnit femett. leggja síðan í elld oc brönná borgina. Gæymit nv oc gerit alla hlvti sem ek hefi fyrir sagt. Nv ferr Jósve með herinn allan annan vm nottina norðr vm borgina oc fylkir þar sva. at¹ annarr fylkingararmr er miog sva við borgina. enn annarr vissi til landnorðrs. var þar dalverpi nockvt sem þeir dvavldvz vm nottina. Ok er lysir ser konvng Hay oc borgarlyðrinn. hvar þeir Josve vorv² hvnir til bardaga. briota þeir vpp vapn sin oc bioggvz sem skiotaz til ofangavngv. Ok sem allr herr var vtkominn af borginni. skipa þeir sinar fylkingar i mot Josve. Enn þiat þeir visso æigi lavnsatina. þa drifv þeir sva giðrsamliga or borginni. at æigi einn máðr vapnferr var eptir. þa mællti Josve til sinna manna. Nv skylvm vér vndan snva oc gera þat bragð a³ sem ver vilim flyia oc teyia⁴ þa sva or borginni. Enn er þat sia borgarmenn. ætla þeir þa fyrir hræzlo sakir flyia sem fyrra dag oc sekia eptir með opi oc eggian.⁵ sva at hverr hleypr fyrir annan fram oc þickiaz hafa i hendi sigrinn. Nv sem Josve sneri til eyðimerkr. mællti drottinn við hann. Bregðv⁶ nv vpp skilldi þinvm moti borginni Hay. þiat nv gef ek hana þer oc þinvm monnvm. Hann gerði sva. Enn er þat sa þeir er i satinni vorv. sprvttv þeir þegar vpp oc rvnnv i borgina. er hinir höfðv frá lavpit opinni. reka brottv kvikfe oc ræna öllv þi sem femætt var. enn leggja elld i hvs oc herbergi. Nv sem borgarmenn sa⁷ reyk oc loga til hvsa sinna. varþ þeim seinna vm eptirsoknina. Oc þegar er Josve oc hans herr væit. at borgin var fangin af hans monnvm. snero þeir moti sinvm vvinnvm með hinvm harðazsta bardaga oc mannfalli miklo. Enn er þeir sia bardagann er i borginni vorv. letta⁸ þeir af borgar⁹ brennvnni oc snva til orrostv með ognar opi oc gny. koma þeir hæðingivm i opna skioldv oc sa a þeim hefðiliga hoggstaði. Ganga sva¹⁰ allir samt. at þeir létta æigi fyrr bardaganvm enn þeir höfðv drepit alla vvini sina þa er þar vorv vtan ginn konvng þeirra. hann havndlvðv¹¹ þeir oc fgrðv lifanda Josve. Josve hieilt vpp skilldi sinvm sem gvð bavð honvm sva lengi sem bardaginn var. J þessi snerrv liqtv Gyðingar engan man. Snerv sipan at borginni Hay oc slogv með sverði¹² konvr oc bðrnn. sva at a þeim degi drapv þeir allz með konvm .xii. þvsvndir manna. Eptir þat brendo þeir borg alla Hay at kavlldvm kolvm. Enn liðsmenn skiptv með ser kvikfe oc avllo herfangi þi sem þar hafði femætt verit. J þann tima sem lengi sipan þotti sa davði hæðiligazstr at hanga a krossi. þi bavð Josve at krossfesta konvng Hayborgar.

1) tilf. B 2) komner ok tilf. B 3) oss tilf. B 4) teygia, B 5) aeggian, B

6) Bregðv þu, B 7) søn, B 8) lecuttu, B 9) ngl. B 10) at tilf. B

11) handlodu, B 12) sverðum, B

Heck hann þar allt til aptans. enn eptir sólar setri bauð Josve at taka hre hans af krossi. Þeir gerðv svá oc kastaðv honvm i borgarstaðinn oc vvrpv yfir harðla mikinn havg af grioti. Þess ser enn merki allt til þessa dags.

Alltariss giorð Josue drottni.

158. At æyddvm vvinvm oc brendri borg Hay gerði Josve alltari drottni gvði Gyðinga af vtelgðvm steinvvm. þeim sem ecki iarn hafði snortið. sva sem dyrðligr¹ drottins þionn Moyses hafði boðit i lögvm oc ferði þar gvði fornir yfir alltarið a fialli Hebal. ok þackaði sva guði sigr sinn. Josve skipaði yfir alltarit devtronomivm. þat er annat lavgmal gða endrnyiað lavgmal Moysi. Allt folk skipaðiz i tva flocka fra hinni helgv sattmalsðrk drottins oc kennimonnvvm þeim er þar til þionðv. stoð annarr flockr við fiall Gazirim² enn annarr við fiall Hebal. sva sem Moyses hafði boðit. Ok i fyrsto blezaðæ Josve allt Gyðinga folk oc las af lögbook Moysi ðll blezanarorð oc síþan bavlvannar. oc engan lvt læt hann estir standa. at hann fremði ægi oc fvllderði þat sem Moyses hafði boðit.

Allir konvngar þeir sem rikto avstan fra fialli Libano oc allt véstr at hafino mikla oc vt at Jordan. sva vm fiallbygðir sem vm iafnlendi. samnaz saman. sem hæyra sagt fra þessvm liðendvm er nv var vm talat. oc gera rað sin með einvm³ hvg oc samþycki. at hverr skal striða með ollvm sinvm alla oc herskap sem mest moti Josve oc Jsraels folki.

Fra Gabaaons monnum.

159. Gabaon het ein miog mikil borg a Gyðinga landi. þessar⁴ borgar menn sem þeir fretta athafnir Josve oc Gyðinga. hvaz þeir við þravgðvm með þess hattar slægð. taka ser nest oc navðsynliga lvti. vinberla brotna oc bvnna saman. secki savrga oc slitna leggja þeir a asna sina. hvarki hðfðv þeir asna feita ne feliga.⁵ helldr þa er. þeir fengv herfeligsta. fotabvnað fataekligan oc annan klæðnað slitinn af fyrnskv. bravð harðt til vista⁶ sva at varla var monnvvm ætt. oc allr var þeirra heimanbvnaðr hinn hæðiligsti. raðazt nv til ferðar oc fram koma i Galgalis. þiat Josve hafði þar sinar herbvðir. Gabaonite ganga fyrir Josve oc allan lyð sva segiandi. Ver ervm komnir vm langan

¹) dyrlegr, B ²) Garizim, B ³) einn, B ⁴) þessar, B ⁵) felaga(!), B ⁶) ser tilf. B

veg af fiarrlægvi landi at gera við yðr frið oc felagskáp. Höfðingiat hersins svaraðv sva. Ecki sattmal megvn ver við yðr setia. þiat vör vilivm ecki yðra bygd með oss a þeirri iorðv er gvð varr hefir heitit at giosa oss. þa mæltv kvamvmenn við Josve. Þinir þrælur erom ver. Hann svarar. Hvaðan ero þer gða hvaþan komv þer. þeir svara. Ver þrælur þinir sem vgr savgðvm höfvm haft langan farveg af fiarrlægri iorð i nafni drottins gvðs þins. þiat ver hæyrðvm fregð hans mikla mattar¹ oc alla þa hlvti er hann vann a Egyptalandi. ok sva hvat hann gerði fyrir yðr .ii. konvngvm Amorreorvm þioða² Seon konvngi af Esebon oc Ogg konvngi Baasan er vorv i riki Astaroth. Sðgvðv oss sva oc allir ðlldvngar oc aðrir landzmenn varir. Bvit yðr vistir oc aðra hlvti. þa sem þer þvrsit at hafa til langrar læiðar. oc farit til fvnndar við lyð þenna er miklar sðgvv ganga fra þeirra frekklæik.³ oc setið sattmal við þa af varri hendi. Nv með þi at þer trvið æigi varvm orðvm. þa litið á fargagn vart. se her bravð vart er ver tokvm nybakat aðr ver hæiman forvm. enn þat er nv harðt oc af mikilli fyrnsko myglat oc mað i gegnvm. sva at æigi er manna matr. þa lietvm ver oc nytt vin i nyia berla. enn sakir sva langrar læiðar er vinit rotið enn leglar lekir oc lavggstocknir. sva ok⁴ varar gangverior oc klæði⁵ er þa tokvm ver ny. enn nv ero drivgvn farin⁶ af fyrnskv. Nv sem þeir sia þeirra favng⁷ hæitr Josve þeim friði. oc setia sattmal sin a milli. sva at allir höfðingiar sveria þeim grið. sva at þeir baðv ecki gvð aðr segia ser sannendi her af. Fara þa Gabaonite brottv með sva systv grendi. Enn .iii. dagvm siðarr hæyra Gyðingar þann kvitt. at þessir menn er þeir höfðv sejt við gert attv⁸ þaðan skamt i brottv bygd. oc siðan myndi þeir æ hliota at æiga sambygd við Gyðinga a fyrirheitv iorðv. Jsraels lyðr hrerði þa herbvðir sinar or Galgala oc flvtvz⁹ fram til þeirra borga er bygdv þessir menn. sem þeir höfðv sattmalit svarit. þat var borg Gabaon oc .iii. aðrar er þangat lagv vndir. Caphira. Beroth oc Cariath. Oc¹⁰ drapv þeir¹¹ æigi þenna lyð. þiat¹² höfðingiar Gyðinga höfðv svarit þeim grið i nafni drottins gvðs sins. Enn alnvgrinn kvraði illa oc amællti¹³ hers höfðingiom. sðgvðv þessa sætt ecki giga at halldazt. er með slikvm prettvn var giðrt oc lygi af Gabaonitis. Höfðingivm [þotti þat satt talat.¹⁴ enn kvaðvz hræðaz gvðs ræiði. ef þeir ryfi þann frið er þeir höfðv svarit i hans nafni. oc fyrir þessa skyllð sðgvðv þeir verðvm ver at lata þa

1) mgl, B 2) saal. B; þriðia, C 3) saal. B; frekklæil(!), C 4) saal. B; at, C
 5) skokklæðe, B 6) suin, B 7) fargðgn, B 8) etti, B 9) fluttiz, B
 10) Nu, B 11) þui tilf. B 12) or, B 13) amæltu, B 14) [þottu þeir
 satt tala, B

lífa þó at með nöckorvm navðakostvm. Nv sem þeir attv vmi þetta at kiera: kallar Josve til sin Gabaons menn sva segiandi. Hvi villdo þer sva svikiá oss með vandri vel. segiandi at þer ættið allflarri oss ríki. þar sem þer bygðvt her bæint hia oss. Nv fyrir þessa yðra liota lygi. þó at ver latim yðr lífi halda sakir svardaga varra höfðingjá. þa skvlvt þer allt at einv vndir bva æylifvm vfagnaði. sva at af yðr oc yðvarri ætt skal all dri ganga þat anavðarok at gylifv. at þer skvlvt þiona Jsraels folki. bera at þeim vatn oc höggva ris oc sva annað embætti þat er vássamast verðr. þeir svaraðv. Oss þrælvv þinvm var sannliga sagt. at herra gvð yðvarr hefði hæitið sinvm sęla þion Moysi at gefa yðr alla þessa iorð enn dreifa gða¹ drepa alla hennar avðarmenn. Nv sem oss slavg þetta i eyro. vvrðvm ver ogn oc otta slægnir. ok fyrir siaandi varo lífi. giðrðv ver þetta rað. enn vart goðs er allt á yðrv valldi. Gerit nv við oss sem yðr likar oc þo somir yðrvm rikdomi oc réttlæti. Siþan var þat dømt oc lavgtekit með svardavgvm hinna beztv manna or hvarra tveggia liði. at Gabaonite skylldo hallda lífi oc limvm með slikri lyðskylldo vndir Gyðinga sem aðr var talt. oc hellzt þat æ siþan. Estir þetta hvarf Josve aprt með allan sinn her i Galgala.

Fra konungum er þeir settuz vm borgina Gabaaon ok Josue ok hans monnum.

160. Adonisedech het konvgr er rğð fyrir Hierusalem. sem hann frettir at Josve hafði vvnnit Jericho borgir² oc Hay. drepit konvnga þeirra enn brotið oc brent borgir.³ oc sva þat at Gabaonite höfðv sialfkrafa sotta hans fvnd oc þeir höfðv gert sett sin i milli. þa tok hann at hreðaz harðla miog. þiat Gabaon var gin hin mesta af konvngligvm borgvm i ríkinv oc allir hennar menn vorv miog styrkir oc hinir vaskvzstv til vapna. sva at nær hveriom manni vorv þar iasnbv nar baðar hendr til bardaga. Adonisedech konvgr af Hierusalem sendir nv boð Oham konvngi Ebron oc Pharan konvngi af Herimoth. oc Japhie konvngi af Lachis⁴ oc Dabir konvngi af Eglon. Hann segir sva til þeirra. Komit til min sem fyrst með allan yðvarn her oc bérionz a⁵ borg Gabaon. fyrir þat er þeir hafa gengit til handa Gyðingvñ oc gerðvz menn Josve. Þessir .v. konvngar sem aðr vorv nefndir koma nv skiott saman oc setiaz vm borgina með allan sinn afla oc herskap oc stríða fast a hana. Enn þiat⁶ borgarmenn sa⁷ vęgi sinn

¹) ok, B ²) gorgh(I), B ³) borgirnar, B ⁴) saal. B; Jachis, C ⁵) vidr, B ⁶) þeir, B ⁷) sea, B

aflla i mot þessvm öllum her. senda þeir orð Josve i Galgala. þaðv hann koma sem skiotazt at hialpa ser. þiat allir konvngar segia þeir ofan af landi oc fiallbygðvm hafa saman sammaz oss i moti með vvgigian her ok sitia nv vm borg vara at briota enn oss bana at væita. þiat þeir gefa oss þat at savk. er ver höfvm gert sætt við yðr. þegar sem Josve kæmr þessi orðsending. bregðr hann við skiott oc byr alla hina sterkastv bardagamenn oc allan vapnferan her. Þa mællti drottinn til hans. Eigi skalltv¹ ottaz þenna hæiðingia² her. þiat ek man selia þa i þinar hendr. sva at æigi nokvrr af³ þeima fiolda mau þer mega motstöðv væita. Josve ferr nv með allan herinn af Galgala oc hlæypr vm noll a hæiðingia vvara með braðvm bardaga. sva at hann væitir sinvm vvinvm mikit⁴ slag aðr mornaði. Enn gvð drottinn gaf heiðingivm hræzlv sva mikla. at þeir flyðv felms fvllir þegar er dagaði. Enn Josve oc Gyðingar rakv flottann oc fylgðv þeim vpp a veginn er liggir til Bethoron oc drapv hvern mann er þeir naðv. allt þar til er þeir höfðv rekit flottann til þeirra staða er sva hæita Azecha oc Maceda. Nv sem herr hæiðingia flyr niðr fra Bethoron. þiat þeir naðv eigi borginni. Þa letr drottinn gvð rigna a þa af himni sva storv grioti [sem hagl veri⁵ aðr þeir komo til borgar Azecha. at miklo flæiri fiello oc fengv bana af griothaglino enn fyrir vapnvm Gyðinga. Nv ser Josve at honvm man verða dagfall at sigraz sem hann vill a sinvm vvinvm. það hann þen sinni til gvðs oc sagði siþan. sva at allir hans menn heyrðv. Sol⁶ gegnt Gabaon æigi skalltv hræraz. oc tvngl æigi⁷ ganga yfir dal Haylon. Er⁸ æigi sva ritat oc fyrir spað i rættlattra manna bokvm. at sol oc tvngl manv standa þar til er þioð min hefir hefnt sin a heiðingivm oc sinvm vvinvm segir drottinn. Sem hann hafði þetta mællt. stoð sol a miðivm himni. sva at hon geck með engv moti til setrs sva lengi sem æins dags læingð er. Alldri aðr ne siðan varð sva langr dagr sem þa er gvð hlyðnaðiz röddv þessa mannz. er rettliga oc goðsvsliga bardiz fyrir hans folki. Enn er Josve hafði drepit oc dreift öllum vvina her. hvarf hann aftr til herbvða sinna i Galgala.

Josue let heingia konunga.

161. Nv frettir Josve at þeir .v. konvngar er fyrr vorv nefndir höfðv komiz brott or bardaga við Gabaon. oc læyndiz⁹ nv i helli einvm miklvn við borg þa er Maceda heitir. Segir Josve þa sinvm felagvm.

1) skulut þer, B 2) mgl. B 3) öllum tilf. B 4) saal. B; mikinn, C 5) [mgl. B

6) er tilf. B 7) r. f. til, C; man eigi, B 8) ok tilf. B 9) saal. ogs. B

Farit nú sem skiotazt og vellit stórv grioti fyrir hellismvnnann. Þar er konungar eru inni. og setið¹ síðan til vrvugga varðhallsmenn. at þeir komiz² hvarki brottv með sinvm mælli ne annarra fvltingi. Síðan er yðr enn ecki setvefni at sinni. helldr skvltv þer sækia nú af nyio estir yðrvm vvinvm vndan flyiondv. Drepið æ þa af flottamonnvm sem síðarst fara og yðr eru næstir. Farit nú hermanneliga. geymit³ til og gietit vendiliga. at engir þeir varir vvinir sem gvð gefr i vart valld nai sinvm borgvm ser til verndar gða víðrstdv. Þeir fara og gera alla hlvti eptir boði Josve. sva at þeir drapv drivgv allan her heiðingia. er dreifðz hafði her og hvar. og þeir ænir þagv list er með flotta komvz i styrkar borgir og byrgðv sik þar. Síðan hverfa Gyðingar aftr og sinna Josve við Macedam. Þiat hann hafði þagat flvtt meðan herbvðir sinar. Enn i ðllvm þessvm socknvm. sem nú var fra sagt. var engi hans manna⁴ fallinn og engi sarr vorðinn. síðan hinn vandi þiofr Achior var davðr. þorði nú engi at krytia gða kvæina moti Jsraels lyð. Estir þetta bavð Josve sinvm monnvm at opna helli þann er konungar varv byrgðir i og læiða þa fyrir sik. Sem þat var gert. kallaði Josve saman allan lyð og talar sva til allra hðfðingia Gyðinga.⁵ Farit nú til og foltroþit þessa konunga og gangit a þeirra halsa þeim til haðvngar. Sem þeir þetta giordv. mællti Josve til sinna manna. Hirðit ecki at ottaz. styrkiz helldr og verit vrvuggir. þiat sva man drottinn gera við [yðra alla⁶ vvini. þa sem þer stríðit dreingiliga i mot. Enn Josve barði þa og bavð síðan vpp at festa þessa .v. konunga. og hengv þeir allt til aptans. og at solar setri eptir boði Josue voro þeir af galga teknir. og [dregin hre þeirra⁷ i helli þann sem þeir hðfðv aðr læyndz i. baro síðan at stort griot og kasvðv þa. og sva velltv þeir stórvm stéinvm fyrir hellismvnnann. sem enn ma merki sia.

Her vinnr Josue borgirnar ok drepr folkit.

162. Eptir þetta settiz Josve með sinn her vm Macedam og vann hana. drapv þeir konung hennar og slogv með sverði hvern mann er bygði borgina. sva konvr sem karla. Af Maceda for Josve með allan herinn til þeirrar borgar er heitir Lebna⁸ og striddi a hana þar til er gvð gaf i hans valld borgina. drapv konung hennar og hvert mannz barnn a sðmv leið sem i Maceda. Fra Lebna⁸ for hann með alltt Jsraels folk til þeirrar borgar er Lachis⁹ hætitir og setti þar herbvðir sinar

¹) laalit, B ²) saal. B; komvz, C ³) nu tilf. B ⁴) madr, B ⁵) mgl. B ⁶) [alla yðra, B ⁷) [dregner, B. ⁸) saul. rett.; Jehna, C; Lebija, B ⁹) saal. B; Jachis, C

vmhverfis oc bardiz þar a¹ .ii. daga. feck þa vunnit þa borg með gvðs fylltingi. drap hann oc dæyddi hvernn mann er i var borginni. sem hann hafði giort við Lebna.²

Fra Jram konunge af Gaze.

163. J þann tíma samnaði Jram konvngur af Gazer at ser miklvum her. for síðan oc ætlaði at hialpa Lachis monnvum. Enn þat varð ægi svá. helldr hefir Josve af hans ætlan niosn. snyr þa i mot honvm. oc æiga orrosto beði langa oc harða³ stríða oc stranga. sva at ægi liettir fyrr enn þar fellr [konvngur Jram⁴ oc allr hans herr. sva at engi maðr var eptir vdrepinn af hans liði. Eptir þat for Josve með allan sinn her til þeirrar borgar er Eglon het. oc kringði⁵ þegar vm borgina með bardaga oc atsokn sva harðri. at hann vann hana a ginvum degi oc drap allt þat er þar var mannkyns. ok æyddi allt þat herað er þar la til borgarinnar. Af Eglon for hann i Ebron oc vann þa borg. oc æyddi allt þat ríki er þangat la vndir. Þaðan for hann með allan sinn her i Dabir oc vann hana oc æyddi með eggiv ðll þorp vmhverfiss. Sva gersamliga drap hann menn i ðllvm þessvm borgvm. at ægi lifði æitt barn eptir. þiat sva hafði gvð boðit honvm. Alla [konvnga oc ríki þeirra⁶ eyddi hann með ginni enndalykt fra Chadesbárne. þeim stöðvm er sva hæita. allt til Gazeborgar. alla iorð Gesen til Gabaon. þfat gvð drottinn Jsraels bardiz fyrir hann. Síþan hvarf hann astr fyrst at sinni til herbvða staðar i Galgala með allan sinn lýð.

Af Jabin konunge af Asor.

164. Sem Jabin konvngur af þi ríki er heitir⁷ Asor hæyrir getit hernaðar Josve. gtlar hann at alla ser fregðar oc reisa her i mot Gyðingvm. Sendir hann þa orð Jobab konvngi Aðon oc ðllvm þeim konvngvm er ríktv norðr fra honvm vm siallbygðir oc sliettlendi svðr fra Tenaroth⁸ oc [a vðllvm oc herodvm Din⁹ allt til siafar. Hann kallar oc til sin kynsmenn Chanaan beði avstan oc vestan. sva oc allar þiöðir er bygðv vndir sialli Hermon a iorðv Masphat. þegar sem þeim komo boð Jabins konvngs. for hverr konvngur sem hvattligazt til motz við annan með sinn her oc allan alla. þar til er allir þessir konvngar komv saman i einn stað. hverr með sina flocka oc fiolmenni. við vðtn

¹) vm, B ²) rett.; Jebna, C; Lebija, B ³) tilf. B ⁴) [Jram konvngur, B
⁵) kringdu, B ⁶) [borgina ok ríki þetta, B ⁷) het, B ⁸) Cenaroth, B
⁹) [af ollum herodum Dor, B:

þav er Meron hæita. Var þar þa saman kominn sva margr lyðr sem siavar sanndr. Þiat hestar þeirra oc kerrvr var sva mart at varla kom tólv a. Þessi hinn mikli herr heidíngia biozt til bardaga moti Gyðingvm með ognar¹ miklv harki oc haræysti. [opi oc eggian.² oc sva gnogvm gny oc vapnabraki at víða landz hæyrði. Þa mælti drottinn til Josve. Ottazt þv ekki mikinn her hæidíngia. helldr bv þik oc þina menn til bardaga moti þeim [hvglavsvm. oc ver orvggr.³ Þiat a morgin miog i þenna tima dags man ek þa selia i yðart valld oc vapna. Mantv meíða vagna⁴ oc hamla hesta þeirra enn flesta drepa oc kerrvr a bali brenna. Josve vrvgr oc ottalavss af gvðligv fyrirhæiti kemr nv i mot heidíngivm með allan Jsraels lyð við vðtn Meron. fyrr enn þeir vissi ván. hlavpa þegar a þa með hðggvm storvm oc stinnvm⁵ lðgvm. sva at hæidíngiar vikna fyrir.⁶ slær þeim þa skiott skelk i bringo. Þiat gvð gaf þa sem hann hafði hæitið i hendr Gyðingvm. Leggia hæidíngiar a flotta. þeir fyrst er fremstir stoðv. Enn Josve oc hans menn [vissv þa hvat vinnu skyllði. Þiat þeir fylgðv flottamonnvm oc bæittv sverðvm a bak þeim er næstir vorv. sva at drivgvn fiell hverr vm þveran annan er vndan flyði. Forðaðvz þa allir fvnd Gyðinga sem þeir matlv mest. Josve oc hans herr⁷ fylgðv flottamonnvm allt til hinnar miklo borgar er Sidon hæitir⁸ oc til þeirra vatna er hæita Masserephot. oc allt elltv þeir þa a vollo⁹ Masphe. oc drapv sva vm síðir hvern mann af þeim mikla her. at eigi dro einn vndan. Nv gerði Josve sem gvð havð honvm. mæiddi gða¹⁰ dæyddi hæsta heidíngia. enn bravt oc brendi kerrvr þeirra oc vagna.

Josue brendi borg Asor.

165. Eptir þetta¹¹ sem Josve snéri¹² apr af þessvm flottarextri. tok hann borg Asor. hon var at fornv hin hæsta hðfvðborg af þessvm ðllvm rikivm. Drapv þeir þar hvern mann vngan oc gamlan sva koñvr sem karla oc bðrn. enn rakv brottv kvikendi oc renntv fe ðllo. lðgðv síðan elld i oc brendv vpp borgina at kólldvm kolvm. Ok með sama heitti eyddi Josve vmhverfiss allar borgir oc bði. kastala oc kavptvn. sem hinn dyrligi gvðs þionn Moyses meðan hann lifði hafði boðit honvm. vtan þær borgir er settar vorv a heðvm gða hæiðvm. Enn Asor eina af þessvm borgvm er allra var mest oc styrkvzt brendi hann alla

¹) ope tilf. B ²) [ok aeggian, B ³) [vgglauss ok vrugg, B ⁴) mgl. B
⁵) tilf. B ⁶) viðr, B ⁷) [mgl. B ⁸) heet, B ⁹) voll, B ¹⁰) ok, B
¹¹) þat, B ¹²) meðr sinn her tilf. B

vpp. Nv at ðllvm monnvm drepnvm oc dæyddvm skiptv Gyðingar með ser kvikfe af ðllvm avði þeirra borga sem aðr var gíetið. Enn Josve framdi oc fvlgerði alla lvti. sem gvð hafði boðit Moysi enn Moyses Josve. sva at æigi eitt hit minzta liæt hann estir liggia af gvðs boðorðvm. Nv þa skiott yfir at fara þa vann Josve vndir Jsraels folk alla iorð vpplægia i svðrætt oc allt riki Gessen oc iafnlændi til vestr. fiall Jsraels með sinvm vðllvm oc nöckorvm lvt fiallz þess sem er at fara vpp til Seir allt til Baalgath. vm sliettv¹ Libani fram vndir fiall Hermon. alla þa konvnga er þar riktvm sem nv var talt vann Josve með herskap. Miog langan tima striddi Josve við þessa konvnga. oc var sv engi borg gða þioð er sialfkrafa giefiz vpp i hans valld vtan lyðr Evevs er bygdv i² Gabaon oc þeim þrimr snaborgvm³ er þangat lagv vndir. Enn allar aðrar þioðir feck hann oc vann með bardavgvm. þiat þat var drottins atkvæði. at heiðingiar harðnaðv⁴ i hiortvm til obbelldiss⁵ at beriazt i moti Jsrael. oc þeir skyldi sva falla fyrir þeirra vapnvm. at þeir veri engrar vegðar verðir. oc sva fyrirferiz þeir vtan alla milldi oc miskvnn sva sem drottinn hafði boðit Moysi. [J þeim tima⁶ kom Josve oc drap til davða alla þioð Anachim af fiallbygdvm Ebron oc Dabir oc Anab⁷ oc ðllvm fiðllvm Gyðinga landz. enn eyddi oc bravt borgir þeirra. sva at æigi liet hann nockvra eptir þa er kynsmenn Anachim bygdv a iorðv sona Jsraels. vtan i þessvm borgvm Gaza Geth oc Azoto i þeim liet hann lifa nockora gtt kynsmanna Anachim. Hafði Josve nv vunnit allar borgir oc heroð i Jvdea. er forðvm het Chananea enn ver köllvm Gyðingaland. oc hafði sigrað i þessvm bardavgvm sem nv var fra sagt vm hrið .ii. konvnga hins fiordá tigar. oc gaf riki þeirra til eignar Jsraels folki. Liætti þa af fyrirhæitz iorðv fyrst i stað ðllvm vfríði oc orrostvm. oc gaf gvð sinvm lyð frið oc frelsi. For þa allr sa herr i orlofi Josve vt⁸ yfir Jordan. sem Moyses hafði þar riki gefit sem fyrr er⁹ getið. oc settiz hverr at sinni eign oc hlvtskipti.

Her seger af Chaleph ok landaskipti.

166. Þa er Josve var staddr i Galgala. gengv fyrir hann Gyðingar oc sa maðr er het Chaleph oc var kallaðr Cenezevs. Hann var kominn af ætt Jvde. þessi Chaleph var vinn af þeim .xii. monnvm er Moyses hafði sent estir gvðs boði af æyðimörk at skynia hvilik veri sv iorð

1) slettur, B 2) *ilf.* B 3) [saman borgum, B 4) harðnade, B 5) ofhelldiss, B 6) [þenna tima, B 7) Onab, B 8) *saal.* B; yt, C 9) var, B

er gvð higt at gefa þeim. Ok fyrir¹ þi at þeir .ii. einir Josve oc Chaleph af þeim .xii. sendimonnvm helldo einorð vm goðlæik Gyðingalandz. Þa er þeir komv astr i eyðimörkina til svndar við Moysen. Þa naðv þeir nv oc at gvðs vilia .ii. einir at koma a fyrirheitiz iorð af öllvm Jsraels lyð. þeim sem i fyrsto for af Egyptalandi með Moyse. Nv sem Chaleph kom fyrir Josve, segir hann sva. Eigi hygg ek þer vkvnnikt vera hvat sialfr gvð talaði við sinn þion Moysen af okr i Chadesbarne. þeim stað er sva heitir. Þa var ek fertogr at alldri segir hann, er Moyses sendi mik af Chades at skoða oc skynia giezko oc goðlæik landz þessa, oc barvm við honvm þat sem ockr syndiz sannendi, enn aðrir þeir sem vorv ockrir selagar i þeirri ferð reittv hvgi oc hiortv lyðsins, oc ecki þvi siðr fylgða ek sannleik fyrir gvði minvm. Ok a þeim degi sagði sva Moyses oc sor. Sv iorð er þv Chaleph komt a foti framarst skal vera þin æign oc þinna sona at eylifu. Nv hefir drottinn gvð sem hann het Moysi lieð mer lifdaga allt higt til, halfan fimta tðg ara siþan ek var sendr til landzins at niosna, sva at nv halfnirgðr em ek i engi stað aflaminni til bardaga gða vhrressari til gavngv enn i dag enn þa var ek. Nv bið ek at þv gegfir mer til eignar, sem drottinn het at þer ahæyranda, þessa siallbyggð oc þessar hinar² sterkv borgir, er aðr byggir hæiðin þioð Enachimon, ef ek giet þer með gvðs fvlltingi vvnit vndir mik, sem drottinn hefir mer hæitið. Josve blezaði hann oc gaf honvm til eignar Ebron sem hann heiddiz, oc er þat riki æ siþan eign Chaleph oc hans ættmanna, þiat hann hellt gvðs drottins boðorð i alla staði. Ebron var fyrr kallvð Car-iatharbe, þar var iarðaðr enn mikli Enachim, hinn mesti maðr er verit hefir a iarðriki, oc hinn fyrsti faðir Adam.

Josue skipte lande sem gud baud honum.

167. Josve gerðiz alldri orpinn,³ talaði þa drottinn til hans a þessa lvnd. Þv hefir longi lifat oc geriz nv gamall miog, enn þat er harða viðt land er þer hafit vvnit vndir yðr, siþan þer komvð higtat yfir Jordan a fyrirhæitiz iorð. Nv er allri þessi iorðv vskipt segir drottinn, sem þer hafit eignast þessvm megin arinnar, fyrir þi kalla þv saman allt Jsraels folk, oc skaltv hlvtskipta iorðv þessi með halfvm [livnda kynþætti⁴ sona Jsraels. Josve giðrði sem gvð bavð honvm, at allri iorðv fyrir vestan Jordan skipti Josve vndir hlvti, oc með honvm Eleazar kennimaðr oc allir hinir hæstv⁵ höfðingar Gyðinga.

¹) af, B ²) hinu, B ³) vorpinn, B ⁴) [tiu hundraðé, B ⁵) ézstu, B

með halfri tivndv ætt Jsraels. þat er með kynsmonnvm Jvde oc Effraim oc halfv kyni Manase. með sonvm Simcon oc Neptalim. Benjamin oc Zabvlon. Ysachar Asser oc Dán. enn kynsmonnvm¹ Josephs skiptv þeir² i tveg ættir Manase oc Effraim. Nv skiptv þeir allri iorðv vndir hlvti. Tok þa hverr þessi kynþattr slikar iarðir oc æignir sem hlutr bar til handa. Enn sonvm Levi oc þeirra ættmonnvm skiptv þeir engri iarð- ar eign vtan gafv þeim borgir at byggja með ser i öllum kynþattvm sona Jsraels. Þetta iarðarskipti gerþi Josve oc Eleazar kennimaðr oc höfðingiar Gyðinga i þeim stað er Sylo heitir a sliettvm velli fyrir tialldbvdar dyrvm sattmáls³ drottins estir hans boði. Enn þi var ætt- monnvm Levi engri iorð skipt til eignar gða erfðar. at sialfr gvð drott- inn er þeirra eign oc erfð. þiat hann valði þa ginkannliga til sinnar hæligrar þionostv. sem segir i sögv Moysi. Ok þi var þeirra eign allt ofr⁴ oc fornir i lavgmals tialldbvd oc allt þat er gvði var gefið. þat var allz .xl. borga oc .ii. er Gyðingar gafv Levitis til bygðar með ser i sierhverio hlvtskipti.

Gyðingar gafu Josue Tha(m)nak.

168. Eptir þat er hlvtskipt var allri iorð með Jsraels folki. gafv Gyðingar sem gvð hafði boðit Josve til eignar borg þa er hann bæiddiz er het Thamnach i riki Saraa a fialli Effraym. Smiðaði Josve þa borg vpp oc esldi oc byggði þar til davðadags. Hiellt Josve þa frið við allar þiodir oc Gyðingar vmhverfis. þiat engi lyðr þorði þeim mot- stöðv at veita. helldr hlyddv allir þeirra boði oc banni. þiat þeir þion- oðv gvði oc helldo vel hans boðorð vm alla daga Josve oc lengi síþ- an. meðan margir vorv þeir a lifi. er visso öll stormerki þav er drott- inn hafði vnnit fyrir sina þræla Moysen oc Josve. Enn fyrir þvi villdi gvðlig forsia eigi æyða ollvm heidnvm þiodvm a Jorsalalandi. helldr byggðv nöckvrir hæiðingiar með Gyðingvm i hverio hlvtskipti sem siðarr man segia. at þa er Gyðingar hyrfi fra gvði sinvm oc misgiorði i hans avgliti. hefði þeir æ nockvra vvini við at beriazt.

Nu andadz gudş madr Josue.

169. Nv andaz hinn goði gvðs vin Josve. þa hafði hann at all dri .x. ár oc tiræðt hvndrat. Chaleph hafði þa lifað .c. vetra tirgðt. Josve var iarðaðr af Gyðingvm með mikilli hrygð oc grati allz lyðs i sinni eigin borg Thamnach a fialli Effraim. Enn bæin hins agæta Josephs.

¹) saal. B; kynsmenn, C ²) tilf. B ³) ork tilf. B ⁴) offr, B

er Jsraelite höfðv flvtt af Egyptalandi sem hann bæiddi. grofv þeir i Sichein a akri þeim er Jacob faðir hans hafði keypt af sonum Emor. favðvr þess mannz er Sichein het oc borgin tok nafn af. fyrir .c. lamba. er þat æ síþan eign ættmanna Josephs. J þann¹ tima andaðiz oc Eleazar kennimaðr son Aarons. oc grofv hann Finees son hans oc aðrir frendr a fialli Effraim i borg þeirri er het Gaab. sv hafði honvm verit gefin til bygðar. Oc lykr her nv sögv Josve hins agæta hertoga Gyðinga.

Skyring af Josue ok Jericho.²

170. Josve er Jesus het öðrv nafni merkir æigi at eins varn herra Jesum Cristum i nafni. hellðr iafvel i framferð oc flæstvathefi. síþan hann kom³ yfir Jordan. Borg Jericho er luna þyðiz a latinv merkir verollð þessa. er sva liðr fram sem tvngl. fyrst til avka oc algerfi hefz vpp [ok hreyfiz⁴ i farsælligvm lvtvm. a annarri sívndv læg-¹ iz hon⁵ i gagnaðligvm hlvtvm til þvrðar oc þrotnanar.⁶ Josve sendi .ii. menn i Hiericho. Almattigr gvð sendi i verollðina tvenn lðgmál. þat er Moyses⁷ oc hæilagt gvðspiall. Konvngv borgar Jericho merkir fiandann. enn Raab portkona hæilaga kristni suvna oc valða af hæið-
nvm þioðvm. er fyrr var þionostofvll oc vndirorpin sívm vnnazstvm. þat er mðrgvm dioflvm oc þeirra þionkan. Konvngv Jericho villdi drepa sendimenn Josve. þiat fiandinn fyrir sina limv. þat er fyrir ofsækendr⁸ oc villvmenn. kostar alla vega at lemia niðr oc lyta lðgmálit hvartveggia enn drepa oc dæyða þa sem þav⁹ varðvæita. Enn Raab tok við sendimonnvm oc varðvæitti i síuv herbergi. oc liet¹⁰ verða vmæidda apr¹¹ venda til Josve. þviat hçilog kristni sendir¹² apr til sins drottins predicara hæilagra laga. Jordan er þyðiz niðrstigning merkir davða varn. Jsraels lyðr cristinn lyð. fyrirhæitz iorð eylifa sçlo er ollvm er fyrirhæitit¹³ estir davðann. þæim sem aðr hafa gvði trvliga þionat. J yfirferð Jordanar rann hennar inn næðri hlvtv til sçvar. enn hinn çfri lvtr stoð styrkliga. Sva⁴ oc inn næðri hlvtv¹⁴ mannzins sekir¹⁵ niðr i davðanvm. þiat likaminn ferr þa i iorð. er af iorðv¹⁶ var skapaðr. Enn hinn çfri hlvtv mannz er salin. stendr¹⁷ þa styrk.¹⁸ þiat sva sem hon tekr pryði sina. ferðaz hon þegar til eyllifeiks. Jordan merkir oc hæilaga skirn. þiat sva sem Jsraels lyðr geck fram af¹⁹ fyrirhæitz iorð. meðan kennimenn stoðv

¹) þenna, B ²) Her segir af merking Josue, A ³) vt tilf. A
⁴) [saal. A, B; hreyfiz, C ⁵) [þat ok lytiz, B ⁶) þrotnanar, B; þrotnadar, A
⁷) madr(!), B ⁸) ofsækiendr, A ⁹) villdu tilf. A ¹⁰) þa tilf. B ¹¹) at tilf. B
¹²) vendir, A ¹³) fyrirheitin, A ¹⁴) luti, B ¹⁵) sçker, B ¹⁶) henni, A
¹⁷) saulin tilf. B ¹⁸) styrkt, B ¹⁹) a, B

i farvæg Jordanar. slikt it sama cristinn lyðr gengr inn i gleði oc fagnat hins eylifa lifs fyrir skirnarþionösto kennimanna. Steinar þeir .xii. er Jsraelite toko¹ or Jordan merkia styrklæk postoligrar trvar. Þa tokvm ver .xii. steina or Jordan. er ver holldvm i hvgs koti postoliga trv oc lavgligan lifnað. Þaskahalld þat er Gyðingar helldo. þa er þeir vorv yfirkomnir Jordan. merkir rétt paschahalld oc sanna sæfing hins goða gvðs lambs. þat er varr herra Jesus Cristr. Saltmalsörkin merkir varn herra Jesum Cristum. þiat i örkinni vorv varðvæittar .ii. tabvle lavgmals Moysi. er merkia spekt oc vitzkv. oc manna er merk-ir miskvnn. oc vavndr Aarons er merkir rettlæti. Sva hirðiz i varvm herra Jesu Cristo ðll avðefi vitrv oc visdoms. af þeim lærir hann oss til sannleiks kynningar. J honvm varðvæitiz oc andlig miskvnn. með þeirri fæðir hann oss. oc sva réttlæti er hann styrkir oss með. Órkin var borin .vii. daga vm Hiericho. Kristr er nv boðaðr i hæminvm allt til enda þessar veralldar. er vm velliz a .vii. vikv dagvm. Enn bvrð-ärmenn þessar arkar ero postolar oc predicarar. Af þeim er þetta ritað. Hliomr þeirra for vm allan hæim oc orð þeirra a hvern vt-skaga. Eirligir lvðraf merkia styrkia oc vylirstiganliga predicanar ravksemd. Þessa lvðra hallda þeir með havndvm sem þa þæyta. þa er helgir predicarar fylla þat i verki er þeir hlioda i orði. Veggir Hiericho merkia fornspekinga læring gða enn helldr skvrðgoða blotskap. er esldr var oc vppræistr vmhverfiss heiminn. Allir menn Hiericho borgar vorv drepnir oc dæyddir. þiat þeir menn sem þiona þessa heims fystvm oadalliga manv fyrirdðmaz at eylifo. Þessir heiðnir domar hravpvðv fyrir arkar² vmlæiðing. [þa er forvz³ fyrir Krist⁴ predican hliodandi vm heiminn. Raab liet koma gvðvefiartavg i glvgg⁵ vt. enn hon hafði enndann annan inni hia ser. Sva gerir oc hæilog cristni. at hon megí hialpaz. hon iatar Cristz pist⁶ með mvnni. þa er hon trvir i hiartavv sik læyst hafa fra drapi oc davða oendiligra kvala til eylifs rikis. Síþan samtgingdiz hon hðfðingia konnvm af kyni Jvde. þat er varvm herra Jesu Cristo eylifliga rikianda. Borg Hay merkir hæim þenna. enn konvngv hennar vvinn allz mannkyns. Konvngv Hay vissi gígi lavnsatir Josve. þiat myrkiar⁷ spamanna⁸ forspar oc læynd stormerki lögmals ritninga læyndvz fyrir fiandanvm. sva at hann vissi engan hatt lavsnar varrar. Josve tok til at flyia. oc sik sva⁹ synandi yfir myndv¹⁰ verða stigiann af konvngi Hay sigradiz hann slægliga a honvm. þiat varr drottinn Jesus Cristr syndi a ser ostyrklæk mann-

1) upp tilf. A, B 2) arkarinnar, B 3) [er þeir foru, B 4) Kristz B, A
5) glugga, B 6) pinsl A, B 7) myrkar B, A 8) bokr ok þeirra tilf. A
9) mgl. B 10) saal. A, B; myndi, C

domsins. þa er hann læyfði fiandanvm at fræista sin oc hans erendrek-
vm at sialfvm honvm samvinnanda sik a¹ kross festa oc sigraði litil-
lalliga drambsemi² diðfvls oc hans vandskap vitrliga. Vpphalld skialld-
ar Josve merkir vpphalld heilagrar trvar. Óldvngar þeir sem vorv
með Josve oc aðrir bardagamenn merkia postola oc predicara. Borg
Hay er brend var. þa er hverr³ sem æ elskar illt at gera brendr i
vslavckanda⁴ elldi helvitiss. þa er konvngur Hay drepinn oc hans herr.
er gvð tekr fra fianda oc hans arvm allt valld sinvm monnvvm mæin
at gera. þat er sol stoð. meðan Jesus son Nave barðiz fyrir Jsraels
folki oc meðan hans menn eyddv sinvm vvinvm. merkir þat at rætt-
lætliss soliu setz nv æigi gða hverfr fra varvm hvgskotzavgvm. ef vgr
striðvm kualiga moti andligvm illzkvm með himneskv fvltingi vars
herra Jesu Cristi. þiat sialfr hann segir sva. Ek em með yðr allt til
enda veralldar. At eyddv oc vudirbrotnv riki sinna vvina skipti Jesus
son Nave fyrirhæitz iorðv sinvm lyð er sigraz hafði. Sva gerir varr
greðari⁵ við sina valða menn [at sigraðvm⁶ hðsðingia heimsins með
sinvm svæitvngvm. þat er vhræinvin anda oc hans erendrekvm. þa
væitiz hveriom sem einvm fyrst i þessi verolld hæilags anda birting
til nytsemðar. þiat fyrir þann helgan anda er oðrvvm gefin spect. qð-
rvvm spalæiks andi. qðrvvm malsnilld. qðrvvm miklar iartegnir. Enn siðan
eptir græin gíafanna væitiz græin goðra hlvtu. [þat er⁷ eptir verð-
læikvm veitaz ðimbnir i himinrikiss fagnaði vtan enda amen.

Her byriaz af domendum fyrst af Chalef.⁸

171. Efter andlat Josve læitaði Jsraels lyðr raðs við gvð sva
segiandi. Drottinn. hverr skal nv vera varr hertogi oc hðsðingi at
ganga fyrir oss at⁹ hæyia bardaga við hæiðinn lyð Chananevm. er
enn byggir þetta land. Drottinn svaraði. Sa lyðr er kominn er fra
Jvda skal vera fyrir herskap. þiat ek gef heiðingia i hans valld. Af
nafni Jvda sonar Jacobs ens gamla ero Jvðar kallaðir hans ættmenn.
Jacob hinn gamli het avðrv nafni Jsrael. oc er þaðan af kallaðr opt-
liga Jsraelite allr Gyðinga lyðr gða Jsrael. sa er kominn er fra hans
sonvm .xii. þetta nafn Jsrael gaf sialfr gvð Jacob. þa er hann vitraþiz
honvm i Bethel. sem segir i Genesy. Jvðar kallaz¹⁰ nv saman oc gera
rað sin. þeir tala sva til ættmanna Symcons. þat er varr vili at ver

¹) at, B ²) saal. A, B; drambsdmi, C ³) sa tilf. B ⁴) vslokkuanda B;
osloknuanda, A ⁵) herra, A ⁶) [er sigradu, A ⁷) [saal. A; þiat B; þiat er, C
⁸) Overskr. af B; her har ogsaa C Overskr.: Chaleph var gorr domandi;
Overskr. mgl. i A ⁹) ok A, B ¹⁰) sannaz, A

striðim allir samt a¹ heiðingia. með því moti at þer væitið oss lið at vinna oc frelsa vart ríki. enn síðann ver yðr i yðrv hlvtskipti. Sva gerðv þeir [sem Jvðar mællto² oc forv þegar a hendr hæiðingivm. Enn gvð gaf þeim i hændr hæiðnar þioðir Chananevm oc Ferezevm. J þeim stað er Betzech hæitir fvnndv þeir einn konvng ríkan oc ramm-an bardagamann er het Adonibezech. slo þar þegar i bardaga oc sneri bratt mannfalli i lið konvngs. oc fiello hæiðingiar er kallaðir vorv Chananei oc Ferezei. enn Jvðar fengv sigr oc drapv i Bezech .x. þvsvndir hravstra dreingia. En Adonibezech flyði or bardaga. Jvðar sotto eptir honvm oc gatv handtekit hann. oc hivggv framan af fotvm hans oc singrvm. Þa mællti hann. Rættlátr er gvð oc gelldr mer nv makliga [þat er ek hefi til vnnit.³ þiat .lxx.⁴ konvnga af mer herteknir at afstýfðvm fremstvm kavglvm⁵ fota oc singra hafa samanlesit ser til fæðv mola vndir mino borði. [Síðan flvttv Jvðar hann i Hiervsalem oc þar do hann. Nv settvz Jvðar vm Hiervsalem⁶ oc vnnv hana. oc slogv menn⁷ sverðvm enn brendo borgina alla. Eptir þat bavrþvzt þeir við hæiðinn lyð Chananevm er byggðv i fialldavlv svðr fra borginni oc sigrvðv þa. Síðan forv þeir til motz við Chananevm er byggðv i Ebron. sv borg het fyrr Carcatharbe. þar drapv þeir Sisai Haiman oc Tholmai. þa hðfðingia er sva higtv. Þaðan forv þeir a hendr hæiðingivm þeim er byggðv Dabir. sv borg var aðr kavllvð at fornv Carithsepher. þat er at varv mali letgrerða borg. J þenna tíma stiornaði Chaleph er fyrr var gætið Gyðingvm i stað Josve. hans dottir het Axa. Chaleph atti allt ríki i Ebron. sem aðr var sagt. Nv sem Jvðvm væitti erfitt at vinna borgina Dabir. þa mællti Kaleph. þeim manni sem vinnr Dabir oc wýðir hana. skal ek gipta⁸ Axam dottvr mina. Othoniel het maðr. hann var son þess mannz er het Cenez. Othoniel var broðvrson Chaleph. hann vann borgina oc geck síðan at eiga Axam. Ok er þav forv fra brvllavpi⁹ oc Kaleph fylgði dottvr sinni a læið. þa minnr Othoniel Axam a. at hon bæiði favðvr sinn gefa ser til eignar einn akr. Hon snyr at feðr sinvm sitiandi a asna sinvm oc andvarpaði miog. Kaleph spvrði hvat henne vere. Hon svaraði. Faðir minn gef mer blezan. þv hefir gefit mer þvrra iorð i lánsvðri. bið ec at þv gefir mer nv vavkva¹⁰ iorð. Hann gaf henne þegar [iorð davggvaða beð-¹¹ ofan oc neðan. Chaleph merkir i þessvm stað skaparann sialfan.

¹) við, A ²) [mg]. A ³) [min verk, A ⁴) .lx., A ⁵) kogglum, B ⁶) [Allir heiðingiar flydu. enn Judar drapu konung i Jerusalem ok satu um borgina, A ⁷) [hvert mannbarn, A ⁸) gefa, A ⁹) brudkaupi, B ¹⁰) vokua, B ¹¹) [vokua iorð, A

enn Axa dottir hans cristins mannz salv. þess er synda iðrazt með viðrkomning hiartans. sem Gregorivs pavi skyrir i dyalogo.

Judar wnnu borgirnar.

172. Jvdar forv nv sem þeir höfðv heitið með gttmonnvm Simeons oc havrvðv við hæiðingia Chananeos. er bygðv i þeirri borg er Sephath het. oc drapv þann lyð. oc er sv borg síþan kavllöð Horma. þat er bannsett at varo mali. Eplir þat vnnv þeir Gazam oc Askalon oc Accaron með ðllvm heroðvm oc rikivm þeim er liggia vndir þessar borgir. Oc þiat drottinn var með þeim eignvðvzt þeir allar fiallbygðir oc vpplegg heroð. enn dalbygðir mattv þeir æigi vinna. [þiat heidiðingivm vann þar mikinn styrk gnogt¹ hestalið² oc bardaga bvnir vagnar með morgvm vigvðvm.³ Nv geck með slikv moti hverr kynþattr sona Jsraels til eiginnar iardar sem hlotnaz hafði oc striddv við hæiðingia. Enn þo i hverio hlvtskipti lifðv eftir nockvrar hæiðnar þioðir oc bygðv með Jsraelitis. Enn þa er Gyðingar staðfestuzt i riki. skattgilldo þeir Kananeos oc gerðv sett við þa oc veittv þeim bygðarlag með ser. Enn þeir hæiðingiar er Amorrei vorv kallaðir þravngðv sva þi folki er komit var fra Dán a þi fialli er Ares⁴ hæitir. at ættmenn Dáns naðv með ðngv moti at koma niðr a tofno. ok fyrir þvi bygðv þeir i fiallborgvm⁵ þeim er sva heita Achilon oc Salabim. Enn kynsmenn Josephs vrðv hæiðingiom harðir viðreignar.⁶ þiat gvð var með þeim. þat var þa er þeir gengv til sins hlvtskiptis. at þeir komv i Bethel oc satv vm borg þa er fyrrvm het Lvza. þa sa þeir mann einn ganga fra borginni. þeir meltv við hann. Syn oss ingavngv borgar þessar oc manvm ver gefa þer grið. Hann gerði sva. Vvnnv þeir þa borgina oc drapv menn alla. nema þessvm manni gafv þeir frið⁷ oc frelsi allri hans ætt oc eign. For hann þa með allt sitt a iorð Achim oc gerði ser þar borg oc kallaði Lvzam. oc sva heitir sv borg enn i dag.

Drottinn sender eingil sinn til Gydinga ly(ðs).⁸

173. Nv fyrir þi at Gyðingar höfðv gert sattmal við hæiðingia i moti gvðs boði. þa sendir⁹ drottinn til þeirra engil sinn i þeim stað er siðan het gratandi manna staðr. Enn engillinn talar sva til þeirra.

¹) gnott, B ²) liðs, B ³) [sakir styrks heidiðingia, A ⁴) Ores, B ⁵) fiallbygðum, B ⁶) i horn at taka, A ⁷) grid, A ⁸) Fra þvi er engillinn talaði gvðs eyrendi, A ⁹) gud tilf. B

Ek em sendr at segia fram þessi orð drottins. Ek leidda yðr segir drottinn yðvarr. af Egyptalandi a þa iorð sem ek hiæt feðrvm yðrvm. oc sagða ek at ek mynda æigi rivfa saltmal mitt við yðr at eylifv. oc þo með þeim maldaga¹ at æigi skylldo þer semia² saltmal við þessa landz menn. oc þer skylldvt briota hof þeirra oc havrga.³ Nv villdv þer æigi hæyra rödd mina segir drottinn. fyrir því vil ek æigi æyða hæiðingiom gða af ma yðrvm asianvm.⁴ til þess at þer hafid æ⁵ vvini at beriazt við. oc þeirra gvðar se yðr til lions oc tapanar. þa er engill drottins hafði þessi⁶ orð talat fyrir ðllo Jsraels folki. gret allr lyðr með mikilli sorg oc svt. Ok heitir þar siþan sytandi manna staðr æða gratandi. oc þar ferðv þeir fornir gvði drottni sinvm.

Gyðingar gerdu enn vdaader.⁷

174. Sem Josve var davðr oc Chaleph oc allir hinir æzsto ðlldvngar Jsraels.⁸ þeir sem verit höfðv með þeim Moyse oc Josve oc seet þav stormerki sem gvð hafði gert með þeim. oc aðrir risv vpp i þeirra stað. þeir sem æigi visso hveria hlvti gvð giorði við þeirra feðr. þa tokv⁹ Gyðingar at gera illzkvr oc vdaðir i avgliti drottins. sva at þeir fyrirlæt看 lifanda gvð feðra sinna. er þa hafði leiðt af Egyptalandi. Enn þeir fylgdv falsaðvm gvðvm heiðinna þioða. er byggv vmhverfis. oc tignaðv skvrðgoð er sva hiæt看 Båål oc Astaroth. oc ræittv sva reiði drottins i gegn ser. þar fyrir syndi gvð þeim sina rettvisa ræiði oc gaf þa i valld vandra hermanna. þeirra er þa selldo með¹⁰ verði vvinvm þeirra. er bivggv vmhverfis i þian oc þrgldóm. ok mattv þeir ecki viðrnam væita sinvm motstoðvmonnvm. þiat hvert sem þeir villdo fara gða flyia. þa var æ yfir þeim hefndar hönd drottins fyrir þeirra illgerðir. sva at hvervitna vorv þeir akalliga kvalðir. þar til er gvð drottinn sneri til þeirra mivkri miskvnn oc sendi þeim domendr at frelsa þa af fianda¹¹ yfirgang oc anavð. enn siða oc semia folkit með stilliligri stiorn til hlyðni við almatkan gvð oc dyrðligvm dðmvm siuna fyrri feðra. Enn þiat þeir villdo æigi miog hlyðnaz þeim domendvm¹² er gvð gaf þeim. þa for sva lengi fram. at þeir lifðv at nockrvv hofi meðan domendr stiornaðv þeim.¹³ enn þa iafnan er domandi var davðr. vikv þeir astr af þeim visenda¹⁴ veg. er þeir vorv a

¹) skilmala, A ²) gora, A ³) horga, B; hðrga, A ⁴) asionum, B ⁵) ndekura tilf. A ⁶) þessor, B ⁷) Her segir fra illzku Gyðinga, A ⁸) höfðingiar, A ⁹) enn tilf. A ¹⁰) vidr, B ¹¹) fiandmanna, B ¹²) domandum, B ¹³) [þa er domendr lifðu ok stiornadu þeim. lifðu þeir nockuru likt, A ¹⁴) sanninda, A

læiddir. oc gerðv gagnstaðliga hlvti gvðs boðorðvm. sva at vngir menn gerðv þa flæira oc mæira illt. ef þat metti. enn þeirra feðr höfðv gert. fylgiandi oc fagnandi gígzskvlavsra goða blotvm heiðinna þiöða. oc villdo vist eigi fyrirlata þann [vanda oc hinn vesta¹ veg. er þeir höfðv vaniz at ganga. Ok þar fyrir vðcktv þeir vpp gvðs ræiði i gegn ser. at sialfr drottinn segir sva. Fyrir þi at þessi þiöð [hefir brigðt oc brvggat² satmali minv. er oc samða við feðr þeirra. oc vilia þessir menn æigi hæyra rödd mina.³ þa man ek nv æigi æyða þeim hæið-nvm þiöðvm. sem Josve hefir estir lcift þa er hann andaðiz. at ek mega sva ræyna Jsraelitas. hvart þeir vilia gða eigi ganga þa gavtv sem feðr þeirra oc varðvæita vegv mina. Nv ero þessar hæiðnar þiöðir þer ær gvð æyddi æigi fyrir Gyðingvm .v. höfðingar Philistinorvm rikia. allir Chananei. Sidonii oc Evei. er bygðv við siall er Libanvs hæitir. allt fra sialli Hermon til þess er fram kemr i þat riki er hæitir Emath. Bygðv nv Gyðingar með þessvm þiöðvm er sva hæita. Chananei. Elhei. Amorrei. Pherezei. Evei oc Jebusei. oc gengv at æiga dętr þeirra oc⁴ giptv þeim sinar dętr. oc glæymðv sva gvði sinvm at þeir þionaðv skilmiligvm⁵ skvrðgoðvm Baal oc Astaroth. Oc þi rętti drottinn sinn reiðisprotu yfir þa. sva at hann selldi þa i valld konvngi Mesopotamie. er het Cvsanrath. oc þionvðv þeir honvm vndir anavð-aroki .viii. ár. Jsraelite kallaðv þa til gvðs sins. enn hann hæyrði hęnir þeirra oc sendi þeim hialparmann þann er þa frelsti Othoniel broðvrson Chaleph oc mag. sem fyrr var getið. Var með honvm andi drottins oc giorðiz hann domandi yfir Jsrael. Dregr hann nv her saman oc ferr at beriaz við Cvsanrath Syrlanz konvng. Giefr gvð heiðingia i hans valld. sva at hann sigraz i þeirri orrostv oc drepr konvnginn. Höfðv þa Gyðingar goðan frið oc frelsi meðan hann lifði. Othoniel var domandi yfir Gyðingvm⁶ .xl. ára oc andaðiz siðan.

Her seger fra Eglon konungi ok þui er Aoth drap hann.⁷

175. þa er andaðr var Othoniel. avkaðv Gyðingar illgiorðir i avgliti drottins. fyrir þvi vaeti hann vpp i mot þeim Eglon konvng þeirra þiöða er Moabite hæita. Komo til liðs með honvm þeir menn er⁸ kallaðir vorv synir Amons oc sa lyðr er het Amalech. For Eglon konvngr með vvgian her a hendr þeim Gyðingvm oc bardiz við þa. oc vann i fyrsto borg þa af þeim er hæitir Palmaria oc eignaðiz. Siþ-

1) [versta, B 2) brugdit, B 3) [vill eigi heyra rödd mina ok geyma boðord min sem feðr þeirra, A 4) enn, A, B 5) skelmilegum, B; mgl. A 6) her beg. Fragm. VII. 7) Er Aoth drap Eglon, A 8) tilf. A, B

an lagði hann vndir sik allan Jsraels lyd. sva at Jsraelite vorv lyd-
skyllidir vndir Eglon konvng af riki Moab oc þionoðv honvm .xviii.
ár. Þa kallaðv Gyðingar enn til gvðs drottins sins. Enn hann leit
þegar miskvnnar avgvn a þa oc ræsti þeim vpp agætán höfðingia.
þann er þeim hialpaði. Sa er nefndr Aoth. hans faðir het Gera son
Gemini. Aoth vorv iafnbvnnar baðar hendr til bardaga. Jsraelite bæiddv
Aoth fara oc fera Egloni konvngi giasir þer er þeir sendo honvm.
Aoth iataði sendifavrinni. Enn aðr hann byggiz heiman. smiðaði hann
ser sax eineggiað. oc a miðiv saxinv hialt gða fornám þvers losa langt.
þesso vapni gyrðir hann sik vndir yfirhofn a hægri hlið. Síþan ferr
hann oc fram kemr i riki Moab oc ferir gíafarnar Egloni konvngi.
Eglon var mikill maðr oc vmatvliga¹ fæitr oc digr fra þi sem flestir
menn aðrir. Nv sem Aoth hafði ofrat² konvngi gíðsvm þeim er sendar
vorv. sneri hann þegar brottv með sina felaga oc förvnyti. Ok er
hann var kominn fram vm Galgala. þar attv hæiðingiar hof stor. þa
mællti hann til sinna manna. Farit nv fram a veginn til þess staðar
er heitir Serath oc biðit min þar. þiat ec a erendi aptr til konvngs.
Oc er hann kom fyrir Eglon.³ segir hann sva til hans. Ek hefi gitt
læyndareyrindi til þin konvngr. Enn hann bavð þegar sinvm monnvm
at gefa hlið til oc naðir. Dreif þa vt or herbergino allt folk. sva at
konvngr sat ginn estir i lopthvsi agætv. er hann atti oc var vanr at
hafa fyrir svmarherbergi.⁴ Þa geck Aoth at honvm oc mællti. Mins
drottins orð oc erendi hefi ek þer at bera. Konvngr spratt vpp skiott
af stolinvm. er hann hafði setið á. En Aoth drap sinni vinstri hendi
a sina hggri siðv oc bra saxinu gða mækinvm hart oc litt oc lagði
framan i kvið konvngi sva mattvliga. at þegar geck vpp yfir hialltið.
oc æigi tok hann saxit or sarino. þviat fornarnit hafði fest i istrvnni.
hratt hann þa fra ser ðllo saman. ok við davðann sprændi fram savrr-
inn nattvrvliga af læyni kviðarins. Aoth lokar oc læsir nv innan lopt-
hvsit sem vandligazt. gengr siðan ofan vm riðit i vndirskemmvna oc
þar vt. Enn er konvngs menn koma at lopthvs dyravnvm⁵ vtan oc sa
at læst var. ætlvðv þeir i fyrstv. at konvngr þeirra myndi ganga eyr-
na⁶ sinna oc hafa þvi byrgt hvsit. Stovv þeir þar sva lengi at þeim
læiddiz. oc vndra hvi æigi var vpp lokit. læita nv inn vm siðir i vnd-
irhvsit oc sva vpp i loptið. finna þar sinn herra liggia davðan a golf-
ino. Enn vegandinn var allr i brottv. þiat meðan þeir stallraðv⁷ vti

¹) [vmattvlega A, B; maattulega, Fragn. ²) ofrat A, B ³) konung tilf. B
⁴) synarherbergi(!) B, Fragn. ⁵) durunum, A ⁶) saal. ogsaa A; heimolega
(ðrna tilf. B); B, Fragn. ⁷) stodu, A

fyrir dyrvm. þa flyði Aoth fram vm blothvsin¹ ok kom i Serath til sinna manna. ok liēt iamnskiott kveða við lyðra a stalli Effraim. Drifa þa Gyðingar at honvm. þeir er næstir vorv. oc sēkia sva ofan af siallinv. at hann var sialfr i ferðar broddi oc eggjaði sina menn sva segiandi. Fylgið mer drēngiliga. þviat drottinn er með oss. oc hefir gvð nv gefit vara vvini alla Moabitas i vart völd. þeir forv fyrst oc toko alla vego oc vavð a Jordan. er lagv til rikis Moab. sva at þeir lietv eng-an mann af Moabitis yfir komaz ana. oc drapv af þeim i þvi sinni .x. þvsvndir. alla þa er hravstaztir vorv oc aflamestir. sva at engir² af þeirra kenpvm³ komvz⁴ vndan. oc a þeima degi lægði sik lyðr Moab vndir Jsraelitas. Friðaðiz þa enn oc lietti bardaganvm fyrst i stað. Hinn agiæti Aoth dōmði Jsraels lyð .lxxx. ara. optir þvi sem segir Ymago mvndi. þat segir oc sv sama bok. at a hans dagvum varð sa hinn mikli bardagi við Gabaon. er striddvz⁵ sialfir Gyðingar. þviat kynsmenn Beniamin vættv lið Gabaonitis. þviat þeir vorv i þeirra hlvt-skipti oc þeim lyðskylldir.⁶ enn i mot striddv allar aðrar ættir Jsraels. Enn tilgang þessar orrostv segir sva Specvlvm ecclesie oc enn flæiri bðkr.

Af bardaga Gabaons manna.⁷

176. Einn vngr maðr af ætt Levi feck ser hvsfrv af borg Beth-leem oc flytr hana hæim með ser til sinnar fostriarðar oc favðvrlæifð-ar. Enn litlo siðarr fylgir hann henne heim i Bethléém. þiat hann villdi hana eina lata. Enn frēndr hennar toko inn vnga mann oc lietv engan kost a at þav skilði. Ok með þeirra aeggian oc atfylgio með sinni frendkono sēttaz þav enn oc samvægja. flvtli hann hana þa enn⁸ avðrv sinni með ser til sinnar ættiardar. Enn sva berr⁹ til ferð hans. at vm farinn veg snyr hann i borg Gabaon til gistingar. A þeirri samo nott samnaz saman æskomenn borgarinnar. taka konv hins tilkomna oc ofþravngva henne sva miog til savrlifnaðar samlags. at þeir ganga af henne davðri. Sem gestr riss vpp arla.¹⁰ tekr hann lik konv sinnar oc skiptir i svndr i .xii. stycki. sendir siþan sinu lvt hverri ætt .xii. sona Jsraels. at af gvðligv vandlæti. skyllði þeir sem skiotaz sam-an samnaz oc hefna¹¹ með rēttlætiss striðv¹² laganna sva vhwæyiriligan osoma. Nv sem .xii. [ættvum Jsraels¹³ koma þessar sendingar.¹⁴ bregða

¹) *saal. rettet*; lothvsin, C; lothusit A; blothus.iii., B; blothofin.iii., Fragn.

²) eingin, B, A ³) kempum A, B ⁴) komz, A ⁵) a *tilf.* B, A ⁶) lyd-skyllidugir, B ⁷) Fra borgarmonnum i Gabaon, A ⁸) heim *tilf.* B, Fragn. ⁹) *her ender* Fragn. VII. ¹⁰) vm morgininn *tilf.* A ¹¹) hegna, B

¹²) *saal. ogs.* B, A ¹³) [*saal.* A, B; Jsraël, C ¹⁴) orðsendingar A, B

þeir þegar við. oc koma allir i einn stað með sinn her. senda síþan boð borgarmonnum i Gabaon. at þeir skyldi fram selia til hægingar hefðligrar þa vando vikinga. sem framit höfðv þenna gvðrækiliga¹ glæp. enn þeir næitaðv. Nv fyrir þi at ættmenn Benjamin attv valld yfir Gabaon. þa flyttvz² saman allir Beniaminite oc gengv i lið til verndar Gabaon³ með borgarmonnum. Nv kemr allr herr⁴ at borginni. setiaz vmhverfis oc sokia a hana með bardaga. Enn því at borgin var styrk. en Gabaonite⁵ allra manna freknastir oc vapnfimazstv.⁶ sem fyrr er⁷ ritað. sva at hveriom manni vorv þar baðar hendr iafnar⁸ at beriaz með. þa geck þeim litt atsoknin.⁹ sva at Jsraelite lietv af sinvm her .xl. þvsvnda enn gatv þo ægi vunnit borgina. Oc nv er þeim fellr sva erfðliga. hera þeir rað sin saman. oc kemr þat vpp at þeir setia lavnsatir vm¹⁰ borgina af sinvm monnum. Estir þat hvaz hvarirtveggio borgarmenn oc þeir er til sekia til bardaga at vanda. ok þegar er soknin tekz leggr Jsraels lyðr a flotta oc teygia Gabaonitas sva slægliga fra borginni. snerv síþan a moti þeim. enn hinir¹¹ i opna skioldo er i lavnsatinni vorv. oc drapv af þeim .xx. þvsvndir. en fair menn forðaðvz banann. Estir þat ganga þeir i borgina er sigraz höfðv oc slogv sverði alla karlmenn eyddv¹² elldi konvm ok bðrnm. sva at graðvgr logi liek oc brendi borgina alla. oc allt herað vmhverfis eyddv þeir með elldi oc vapnum. sva at þeir drapv oc dæyddv beði karla oc konvr. þa var þar sem van var¹³ hinn mesti gratr. sva at víða oc langt i loft vpp hæyrðiz þessi þytr. er synir Rachel vorv gratnir¹⁴ vtan hvggan. þiat fair svndvz þeir er estir lifði¹⁵ af ætt Benjamin sonar Rachel. Segir sva Ymago myndi at i þessv stríði fiellv af Jsrael .xl. þvsvnda sem aðr var sagt enn af Benjamin .xxv. þvsvndir oc .c. karlmanna. Gliking¹⁶ þessar sögv tekr til dæmis miklo síðarr hinn agiæti Jeremias spamadr. oc segir fyrir at þvilika hlvti myndi þola af Babilons monnum Hiervsalem oc¹⁷ ætt Jvde. er var son Lie systvr Rachel. þat geck skiott estir sem spamadrinn hafði sagt. með þeima atþvrd at Babilons menn settvz vm Hiervsalem með miklvn herskap. gatv vunnit borgina oc brvtv alla. enn æyddv ætt Jvða með eggiv oc elldi enn herlæiddv þat folk er þeir drapv ægi. Enn síþan var Babilon niðr brotin af Ciro oc Dario. Enn þessi allri liking oc forspav vikr gvðspiallamadrinu til ofsoknar¹⁸ hæligrar kristni. er til tok i

¹) *saal. ogs. A, B; dog har en ny Haand i A skrevet o over og saal. rettet Ordet til ogudrækiliga.* ²) *flykkuz, B* ³) *vgl. A* ⁴) *herrinn, B* ⁵) *voru tilf. A* ⁶) *vapnfimaztir, A, B* ⁷) *var, A, B* ⁸) *til tilf. A* ⁹) *atsognum(!), B* ¹⁰) *vidr, B* ¹¹) *komu tilf. A* ¹²) *með tilf. A* ¹³) *at tilf. B* ¹⁴) *grættir, B* ¹⁵) *lifdu, A* ¹⁶) *Likingh, A, B* ¹⁷) *af B; or A; at oprindelig i C, men dette er underprikket og oc skrevet over.* ¹⁸) *afsakanar(!), B*

barna drapi vndir Herode enn lyctaz vndir Anticristo sem sv bok skyr-
ir er haitir Specvlvm ecclesie.

Fra Samgar domanda.

177. Samgar er maðr nefndr. hans faðir het Anath.¹ Samgar var
hafvðingi yfir Jsraels lyð næst eftir Aoth. Sva er sagt af honvm. at
hann drap af heiðingivm Philistim er agang væittv Gyðingvm .vi. hvndrat
manna með æinv arðriarni. Þi er ristill haitir. oc varði sva lyð gvðs
oc læysti vndan þeirra valldi. Samgar var .x. ár domandi yfir Jsrael.
Þat er oc vitanda. at sva sem Josve merkir varn drottin Jesum Crist-
vm. sliet hit sama merkia Othoniel oc Aoth oc aðrir eftirkomendr
Josve helga postola oc aðra eptirkomendr Kristz lærendr ok stioruendr
heilagrar kristni.

Hertugi Sisara þraungdi Gyðingum .xx. aar.²

178. Jsraels lyðr framði enn illifnað³ oc vnyta atferð i avgliti
drottins eptir andlat hins agiæta Aoth. oc því gaf gvð Gyðinga⁴ vndir
valld þess konvngs er næfndr er Jabin. Hann helt riki yfir þeim
hæiðnvm [þiöðvm oc⁵ lyð er kallaðr var⁶ Chanaán. oc hafði atsetv i
þeirri borg er heitir Asor. Enn fyrir herliði Jabins konvngs riedð einn
hertogi er het Sisara. hann bygði þann stað er kallaðr var Aroseth
heiðinna þiöða. Þessi hertogi Sisara þraungði aka.liga Gyðingvm .xx.
ár i samt. Þiat með ððrvm miklum herskap vvanv honvm mestan styrk
iarnaðir vagnar oc kerrvr bardaga bynar. er hann hafði .ix. hvndrat.
kallaði þa enn Jsraels lyðr til drottins.

Barak ok Delbora fara mot Sisara.⁷

179. J þann tima var yfir Jsraels folki einn⁸ spakona er het
Delbora. hon var þa eckia. Þiat bondi hennar var andaðr⁹ er het Lap-
idoch. Hon hafði atsetv i¹⁰ fialli Effraim vndir einvm palnviðar skogi.
er kallaðr var af hennar nafni Delbora. Þat er milli þeirra staða er
annarr haitir Rama en annarr Bethel. Ok hvat sem at barsk¹¹ með

¹) Anoth, A ²) Fra þvi er Jabin þraungði Gyðingum, A ³) ill lifnat, B;
illan lifnat, A ⁴) þa tilf. B ⁵) [ngl. B ⁶) [þiöðvm er kalladar voru, A
⁷) Fra Delbora spakono capitulum, A ⁸) saul. ogs. B; ein, A
⁹) daudr, B ¹⁰) n, B ¹¹) barst, A, B

Gyðingvm. þa komv þeir til hennar. þiat hon dæmði doma alla. Delbora sendir nv menn sína oc boðar til sin þeim manni er nefndr er Barach. son þess mannz er het Abinoem af þeim stað er het Cades i hlvtskipti Neptalim. þa er Barach kom. mællti Delbora til hans. Drottinn gvð Jsraels byðr þer Barach sva segiandi. Far oc flyt hvattliga her¹ a siall þat er Thabor heitir. þv skalt hafa með þer .x. þvsvndir bardagamanna af sonvm Neptalim oc Zabulon. enn ek man segir gvð drottinn leiða til þiu viðr fors Cison Sisaram hersshðfðingia Jabin konvngs. kerrvr hans flocka oc siolmenni man ec selia i þinar hendr. Sem Barach hæyrði þetta. mællti hann við Delboram. Fara man ek moti Sisara. ef þv ferr með mer. enn ef þv vill þat æigi. þa man ek fara hvergi. Delbora svarar. Senniliga skal ek fara. Enn þo fyrir þat er þv þrekar² mik til þessar ferðar. þa man æigi metaz þer þessi sigr sem faz man i ferð þessi. helldr man nv Sisara verða selldr i konv hendr. Nv byr sik Delbora oc ferr með Barach fyrst i Cades. heimtir Barach þa til sin Zabvlons ættmenn³ oc Neptalims. oc velr af þeim .x. þvsvndir bardagamanna. ferr síþan með þat lið oc hafði i för með ser Delboram.

Fra drape Sisara medr nagla.⁴

180. Maðr er nefndr Aber. hann var einn af þeim monnvvm er Cinci vorv kallaðir⁵ synir Ohab mágs Moysi. Cinei hðfðv gengit til landz með ættmonnvvm Jvde. oc tekit ser byggð i þeirra hlvtskipti. Aber hafði þa snvit⁶ fra Jvðvm⁷ frendvm sínyvm oc selt sinn bvstað i afdal þeim er heitir Sennim skamt fra borg þeirri er Cades hæitir. Nv sem Sisara hðfðingi hæiðingia frettir at Barach var kominn með her a siall Thabor. þa byr hann sínar iarnvarðar⁸ kerrvr .deccc. oc dregr saman allan [siunn afla⁹ af riki Aroseth. oc flytr til fors Cison oc setr þar sínar herbvðir. þa mællti Delbora spakona. Ris þv nv vpp Barach. þiat nv er sa dagr kominn er drottinn man selia Sisaram i þinar hendr. þiat þinn læiðtogi er lifandi gvð. Barach bio sik skíott oc for ofan af sialli¹⁰ Thabor með .x. þvsvndir hermanna til motz við Sisaram. Enn gvð drottinn slo sva mikilli hrgðzlo Sisaram oc hans her enn mikla. þegar er þeir sa vapn Barach oc hans manna a lopti. at allr mvgrinn heiðingia [sneri baki við vapnvvm þeirra oc villdi engi vera þeim næstr.¹¹ Enn sialfr Sisara varð sva hræddr. at hann hliop

¹) herinn, B ²) þrplkar, B ³) ætt, B ⁴) Her segir fra Barach oc Gyðingum. capitulum, A ⁵) Cinci voru tilf. B, A ⁶) snviz, A ⁷) rikum, B ⁸) iarnaðar, B ⁹) [her sinn, B ¹⁰) sialliau, B ¹¹) [lydi, A

or kerro sinni oc flyði a fæti. Barach oc hans menn rakv flottann oc fylgðv flottamounvm. rakv hesta lið oc allan herinn allt til Aroseth. liettv æigi fyrr enn drepinn var drivgvvm sa allr fioldi hæiðingia. Enn sialfr Sisara höfðingi hersins lietti eigi fyrr flotta enn hann kom at því herbergi er sv kona rēð fyrir er het Jabel gða Jael. hon var hvsfrv Aber Cenei. er adr var nefndr. Enn friðr oc felagskapr hinn kerazsti var með konvngi Jabin af Asor oc Aber oc hans svæitvngvm. þegar sem Sisara gengr at herbergino. gengr Jabel vt a mot honvm. þiat Aber bondi hennar var æigi hæima. Hon fagnaði Sisara oc mælti. Minn herra gack inn i mitt herbergi. [gack inn¹ oc ottaz ecki. Hann [geck inn² oc lagðiz niðr. enn hon bræiddi a hann [skickiv sina³ oc fal hann sva. Hann mælti. Bið ek min kera. at þv giefir mer vatn at drecka. þviat mik þyrstir miog. Hon for skiott oc rendi miolk af einvm legli oc gaf honvm at drecka. Siþan hvldi hon hann enn með mðtli sinvm sem adr. Þa mælti Sisara til hennar. Far þv nv oc statt við herbergiss dyrr. oc ef nockorr kemr [sa er⁴ spyrr hvat manna her se inni. seg þv at ecki se. Sisara sofnar nv skiott oc fast. Enn Jabel tok hvðarnagla sinn gða lokv oc einn hamar. geck inn hliodliga þar at sem Sisara la. hon lietti af höfði honvm mðtlinvm. setti naglann a hans þvnnvanga⁵ þann er vpp horfði. slo siðan [a hamrinvm⁶ sva hart. at i gegnvm geck [heilann oc havsinn⁷ oc i iorðv nam stað. Var nv allt senn⁸ at hann vaknaði oc liēt lifit. Barach æptir læitandi Sisaram kom þar litlo siðarr. Enn Jabel vt gengin i mot honvm segir sva. Kom her Barach. ek man syna þer þann mann er þv læitar. Sem hann var inn kominn. sa hann þar Sisaram liggia dafðan. Nv lægði gvð drottinn Jabin konvng Chanaan vpp fra þeima degi fyrir Gyðingvm. Enn þeirra afli ox dag fra degi. sva at með harðri hendi þravngðv þeir honvm þar til er at lyctvm eyddv þeir hans alla ðllvm enn drapv sialfan hann. A þeim degi svngv þav Delbora oc Barach lof drottni oc þackoðv gvði sigr sinn oc þann frið oc farsælo er hann væitti þa Gyðingvm. J þeim halæita lofsavngi ravectv þav frammi af gift heilags anda margar fagrlicar forspår gvði til dyrðar oc hans heilagri estirkomandi kristni til sömðar. enn til asakanar envm siðarrvm Gyðingvm oc avðrvim þeim er heiminn elska oc of fast fylgia siandans teygingvm oc fyrir þat letiaz oc afrekiáz 'gvði at þiona.

1) [mgl. B 2) [gerdi sua, A 3) [mðttul sinn, A 4) [ok, A 5) kinnvanga, B 6) [hamrinum ofán na naglann, A 7) [hausinn ok heilann, B 8) i senn, B

Capitulum af huerium þyðiz.¹

181. Delbora er at varv mali þyðiz malsnilld merkir fagrlega fyriravgn ovorðinna hlvtá er framm flvttv helgir spamenn. Barach er þyðiz blik gða brianda² merkir Gyðinga lyð þann er litt birtiz i goðvum síðvum [gða hlvtvum. helldr sva sem nockvt blik eða favluanar³ briandi.⁴ Sisara merkir sialfan fiandann. enn Jabel helga cristni saman samnaða af heidnvm þioðvum. Nv var enn Gyðingvum goðr friðr æ⁵ meðan Delbora dæmði Jsraels lyð oc Barach stiornaði með henni.

Fra striði vpp aa Gyðinga lyð.⁶

182. Þa er hin agiæta kona Delbora var dævd. villtiz skiott Gyðinga lyðr [a villistigha fra þeirre gudlegre gotu sem hon hafde þeim a visat.⁷ giorðv þeir nv sem fyrr illa hlvti i avgliti drottins. Þvi gaf gvð þa i hendr heidningvum þeim er hæita Madianite .vii. ár i samt. sva at þeir vorv af heidningvum hardla miog þravngðir oc þiaðir. Enn Gyðingar hivggv ser hella i biorgvum oc síðllvm oc bioggv sem þeir mattv ðll sin vigi til vërndar. Nv sem ner allr Jsraels lyðr stirðnaði oc stærðiz moti gvði með grimmvum glæpvum⁸. Þa samnaðvz saman Madian oc Amalech oc margar aðrar avstrhalsv þioðir. sva mikill mannsíoldi sem my veri. með vtalligvum vfallda her oc hesta líði. gþla allir með alla oc herskap a hendr Gyðingvum. oc hvar sem þeir komo gða slogv sinvm landtíðllvum. Þa æyddv þeir ðllv [þvi er graskyns var⁹ allt avstan til Gaze borgar. oc með ðllo ecki lietv þeir eptir af Jsraels folki at þeir dræpi eigi þat er [lifs var.¹⁰ æigi navt. æigi savði. æigi asna. gða avnnvr kvikendi.¹¹ Sva eyddv þeir alla iorð. at allt var svart sem sviðit veri eptir þar er þeir foro. þiat þeir flvttv með ser allar sinar hiarðir oc herbvðir. Tok nv fyrir þvi miog lagt at lvðra Jsraels lyðr i asianv¹² Madian. kallaðv þa allir Gyðingar til drottins oc baðv hann væita ser fvlting moti Madianitis. Drottinn hæyrði kall¹³ þeirra oc sendi þeim cinn spamann. þann er sva mælli. Þessa hlvti segir drottinn gvð Jsraels. Ek liet yðr leiðaz af Egiptalandi oc frelsta ec yðr af þian oc þreldomi oc vndan vandv valldi Egypta oc allra annarra vvina þeirra er yðr kvalðv. enn ek gaf þa vndir yðvart valld oc vapn oc þeirra iorð yðr til eignar oc sagða

¹) Af nafna þyðing, A ²) briandi, A ³) folnar, B ⁴) [mgl. A ⁵) .xl. aara, B, A ⁶) saal. A; Overskriften kan ikke sees i B ⁷) [tilf. B ⁸) [ok striddu meðr glæpum moti gudi. þa selldi gud þa i hendr heidningum Madianite .vii. aar i samt i þian ok þrelkan, A ⁹) [grasi, A ¹⁰) [lif var meðr, B ¹¹) [kuikt var, A ¹²) asianv, B ¹³) hönir, A

ek sva. Ek em drottinn gvð yðarr. eigi sklv þer ottaz oc æigi tigna gvða Amorreorvm gða annarra hæiðinna þioða. oc villdo þer æigi hæyra rödd mina. fyrir því fellr yðr nv sva erfiðliga sogir drottinn.

Her seger af Gideone ok engillinn vittradiz honum.¹

183. Maðr er nefndr Joas. hann atti byggð a fialli-Effraim oc var höfðingi fyrir því folki er kallat var [hvs gða hyski Ezre. Son² Joas het Gedeon. enn atti hann flæiri syni.³ Sva bar til sem Gedeon var staddr vti a akri favðvr sins oc barði hveiti af halmi. [þvi at hann bioz við sem annat folk at flyia vndan hernaði hæiðingia.⁴ Þa vitradiz honvm engill gvðs oc settiz vndir gina eik er þar stoð. Eingillinn mælti við Gedeon. Drottinn er með þer hinn styrkazti allra manna. Gedeon vissi æigi at engill veri. enn þo svaraði hann sva. Hæyr minn herra. ef drottinn er með oss. þa bið ek þic attv segir mer fyrir hvi sva margir illir hlvtir [hafa oss at hendi boriz vm hrið.⁵ hvar ero nv þav miklo oc mælv stormerki drottins er varir fyrri foðr hafa fra sagt. at hann læiddi þa af Egyptalandi. enn nv fyrirletr hann oss oc selr i hendr Madian. Eingillinn er drottinn var ræyndar leit til hans oc mælti. Far þv oc mantv i þinvm styrklæik frelsa syni Jsraels af hendi hæiðingia Madian. vita skaltv at ek man miskvonna þer. Hann svaraði. Hvat man ek drottinn minn mega læysa gða frelsa Jsrael. allz er⁶ minir svæitvngar ero lægstir af gttmoumvn Manase. enn ek þi⁷ minnzt hattar af minvm frendvm oc hvsí favðvr mins. Drottinn mælti enn til hans. Ek skal vera með þer. oc sva skaltv sla oc sigra alla Madianitas sem einn mann. Gedeon mælti. Ef ek fann miskvonn fyrir þer. þa gef mer þat [til marks.⁸ at þv bið min her meðan ek geng brottv. eftir þi sem ek vil þer ofra.⁹ Hann svarar. Her man ek biða þinnar tilkvamv. Gedeon geck hæim skyndiliga. tok æit kið slatraði oc savð. leggr siðan kiotið a disk enn lætr soðit i einn litinn ketil. oc þar með hefir hann nockora nyia bravðhlæifa. ferr nv með þetta allt saman vndir eikina oc ferir þeim er þar sat. Eingill drottins mælti til hans. Tak nv kiot þetta oc bravð oc kom niðr a hellv þessa. er her er fyrir þer. oc steyp þar yfir soðinv. Hann giorði sva. Engillinn rætti þa til vðnd er hann hafði i hendi. oc spratt þegar elldr vpp or stëininv oc brendi þetta allt saman. Hvarf þa engill drottins fra avgliti Gedeons. Sem Gedeon sa at hann hafði við eugil drottins

¹) Her segir af Gedeon syni Joas, A ²) Enn ellzsti sun, B ³) sonu B; [Jezre. hans son het einn Gedeon, A ⁴) [mgl. A ⁵) [liða yfir oss, A ⁶) mgl. A ⁷) þo, B; er, A ⁸) [mark til, B ⁹) ofra, B, A

talat. segir hann sva. Ho ho herra gvð. miog om ek hrgddr at ek man dæyia. ef ek hefi eiginligvm avgvm setð engil þinn. Þa mælti drottinn til hans. Friðr se þer. hirð ecki at ottaz. þviat ecki mant þv sva skiott dæyia. Siþan gerði Gedeon þar alltare drottini til dyrðar oc kallaði þat Domini pax. oc sva heitir sa staðr siðan æ drottins friðr. Þat var gina nott litlv siðarr er Gedeon var heima i Effraim. at drottinn vitraðiz honvm sva segiandi til hans. Tak þv griðivng¹ favðvr þins oc annan griðivng¹ .vii. vetra. far til siðan oc briot niðr blotstall² favðvr þins oc goðit Baal er þessa heraðs menù hafa allz til lengi dyrkat. oc havgg þv vpp allan blotskap vmhverfis hofið. oc af þeim sama stað sem³ þv hefir vpp hðggvit blotstallinn skaltv gera alltare a þeim steini er þv settir fyrrvm fornuina yfir oc þv kallaðir domini pax. siðan tak þv oc forner yfir alltarit þann gamla griðivng.¹ Gedeon gerði nv sem gvð bavð honvm. Hann kvaddi með ser at kveldi dags .x. menn af sinvm svæinvvm oc fvlgiordr þessa alla hlvti vm nottina. þiat hann ottaðiz at hann mvndi æigi na at briota hofið gða havggva vpp blotlvndinn fyrir hæimamonnvm favðvr sins ok qðrvvm þeirrar borgar monnvvm. ef hann veri at vm liosan dag. Nv sem heraðs menn [risv vpp arla. sa þeir⁴ at blothvs Baal var niðr brotið oc allr lvndrinn vmhverfis vpphavggvinn enn þar gert nytt alltaræ oc vxa⁵ yfir lagðan. Þa inellto þeir milli sin. Hverr man með dømalavsri dirfð hafa þessv bellt at briota gvð várnn Baal. Ok er þeir attv vm þetta at tala. var þeim sagt at Gedeon son Joas hafði gert þessa hlvti alla. þeir⁶ gengv þegar með mikilli reiði at Joas sva segiandi. Sel þv fram son þinn. þiat hann er vlfismadr. hefir brotið blothvs gvðs vars Báal oc hðgvit vpp hans hinn helga lvnd. Joas svaraði. Ero þer nv til settir at hefna honvm þetta verk oc beriaz fyrir Baal. Ek gef til annat rað [æigi vsniallara.⁷ Latit sialfan Báal hefna⁸ þeim er honvm gerði skomm. þiat ef hann er gvð sva mattvgr sem þer segit. Þa man sa davðr aðr morginn kemr er brotið hefir blothvs hans. Forv þeir brót við sva hvið. enn Gedeon fecc þar nafn af. at hann var kallaðr vpp fra þeima degi Jeroboal fyrir þat er Joas bað Baal hefna [sinnar svivirðingar.⁹

Fra þui er guð talaði við Gedeon.

184. Nv er þar til at taka er fyrr var fra horfit. at Madian oc

¹) gridung, B, A ²) bolstad, B ³) er, B ⁴) [vakna vm morgininn risu þeir upp arla ok san, A ⁵) gridung, A ⁶) her mgl. 4 Blaðe i B, dog er der en Levning tilbage af det 3die. ⁷) [sniallara, A ⁸) sin a tilf; A ⁹) [sin a Gedeone, A

Amalech oc allir avstrhalfv lyðir höfðv saman samnaz. Oc sem þeir vorv komnir avstan yfir Jordan, settv þeir sínar herbvðir i dal þeim or heitir Jezrael. Enn andi drottins var með Gedeone. Hann þæytir nv sinn herlvðr oc stefnir til sin ðllo folki af heraði Abieser. Hann sendi oc boð vm allt riki Manase, at allir vapnferir menn skyldi fylgia honvm. þeir gerðv þegar sva. Hann sendi oc menn i heroð Asser Zabvlon oc Neptalim, oc komv þeir allir til hans. Gedeon kallaði þa til gvðs sva segiandi. Ef þv drottinn minn vill frelsa lyð þinn Jsrael fyrir minar hendr, sem þv hefir hætið, þa ger mark til at ek megi ægi við dyliaz. Siþan tok hann æitt vllar ræyfi oc mælti. Nv set ec þetta ræyfi vt i lafagarð minn. Oc ef daggg er a mor(gv)n er ek kem til a reyfinv einv enn ðll iorð er þvrr. þa væit ek drottinn minn at þv mnt sem þv hefir mælt fyrir minar hendr frelsa folkit. Sva varð at vm morgvnnin er hann ræis vpp var ðll iorð þvrr oc daggglaus, enn ræyfit var sva fvllt af daggg, at hann vatt þar vr skal fvlla vatv. Oc enn mælti hann. Bið ek drottinn minn, at ægi ofrir þv ræiði þinni i mot mer, þo at ek gera enn annat sinni ravn til vm ræyfi þetta. Bið ec þik at nv se ræyfit æitt þvrt enn ðll iorð vat af daggg. Oc sva giðrði gvð a þeirri nott sem hann hafði beðit. Hinn næsta morgin estir þetta reis Gedeon vpp snæmma oc allr herrinn, bivggvz þa sem akafazt a hendr heiðingivm, forv siþan oc framkomv at brvnni þeim er heitir Arath. Enn heiðingia herrinn var þa i dal æinvm norðr fra því er het hafa hæiðr. þa mælti drottinn við Gedeon. Of mannmart hefir þv með þer, þviat ægi man ek Madian selia i hendr her þessvm ðllvm, þviat þa myndi¹ Gyðingar dyrkaz i sialfvm ser² oc dramba i moti mer, oc sva segia. Vër erom frelstir með sialfra var alla vndan vфриði illra þioða. Nv kallaðv saman lyðinn, oc seg fram þessi orð sva at allir hæyri. Hverfit her² nv aprt vr þessi herferð, hverr sem einn maðr sa er nockvrrn vgg eða otta hefir með ser gða berr, i briosti. Gedeon gerði sem gvð bavð honvm, hvrfv þa astr af herinvm .xxii. þvsvndir, en estir vorv með Gedeone eigi meirr enn .x. þvsvndir, þa mælti drottinn við Gedeon. Enn er mart lið með þer, nv skaltv læiða lyðinn³ til vatna þeirra er fram ero a veginn fyrir yðr, oc vil ek þar⁴ prova þa. Siþan [laltv þa með þer fara⁵ sem ek byð þer, enn hinir hverfi aprt er ec vil ægi at fari. Sem folkit kemr fram at vavtvnvm, mælti drottinn enn við Gedeon. Nv skaltv sva greina lyðinn at skipa⁶ þeim saman er savtra vatn v'r lofvm ser, allt æitt⁷ oc rackar metia með tvngv, enn hinvm i annan stað er at bæygðvm likam

1) mundu, A 2) mgl. A 3) með þer tilf. A 4) saal. A; þat, C 5) [vil ek at þeir fari með þer, A 6) skipta, A 7) eins, A

leggjast at niðr oc drecka sva. Nv koma þeir at vavtnvnm allir miog þyrstir. enn eigi vorv þeir meirr en .ccc. manna er baro vatn at mvnni ser með höndvm oc drvckv sva. en allt annat folk lagðitz at niðr.¹ Þa mælti enn drottinn við Gedeon. Með þessvm þrim .ccc. manna. sem drvckv með höndvm ser. man ek yðr frelsa fra heiðingia yfirgang enn selia Madianitas vndir yðvart valld. ok þa skal allt annað folk snva aptr til sinna heraða. Sþann snyr hverr maðr til sins hæima. vtan þessi .ccc. sem nv var fra sagt hvast til bardaga með Gedeon. Enn herbvðir hæiðingia vorv þar rielt vndir niðri i dalvnm.

Her segir fra þui er guð taladi við Gedeonem.

185. A næsto nott estir þat er herrinn Gedeons kvarf aftr. þa mælti drottinn sva til hans. Ris þv vpp oc gack ofan i herbvðir heiðingia. þiat nv gef ek þa i þitt valld. enn ef þer þickir oeinsligra. þa fari með þer svæinn þinn er hætir Phara. kann vera er þv komr þar i herbvðir hæiðingia oc hæyrir hvat þeir tala. at helldr styrkiz hvgr þinn oc hiarta [oc ser þa allt orvggari² at ganga i moti þeim. Nv geck Gedeon ok Phara svæinn hans niðr til herbvðanna. þar sem vorv varðmenn þeir er vaka skylldo yfir her Madian i siallzhlidinni. Enn Madian oc Amalech oc [allir avstrhalfv lyðir. sva margir³ sem locvste þeir fvglar er sva hæita koma flestir saman. lagv niðri i dalvnm. ok þat til marks vm mannsioldann at vlfallda þeirra oc veyki matti ægi telia fyrir siolda sakir. Nv er Gedeon kom at varðmanna bvðinni. hæyrði hann at æinn maðr sagði dravm sinn felaga sinvm með þessvm hætti. Mier syndiz i svefni sagði hann sem einn avskv-bakaðr bygghlæifr vyllti⁴ ofan or hliðinne siallzins rigtt i⁵ niðiar-herbvðir Madian. oc er hann kom at eno ezla landtialldi. slo hann þat oc bravt niðr sva giorsamliga [með grvndvelli⁶ at allt varð sliett eptir. Enn hinn svaraði er sagðr var dravmrinn. Skiott reð⁷ ek dravm þenna sagði hann. Maðr heitir Gedeon Joas son. hann er einn Jsraelita. Nv er ægi annat hleifr þessi er þik dræymði enn sverð Gedeons. þiat gvð man gefa i valld hans Madian oc allan hans afla oc herskap. Sem Gedeon hæyrði dravminn oc sva hverso raðinn var. lofaði hann gvð oc hvarf aptr til sinna manna. sva segiandi. Risit vpp skiott þiat nv gefr gvð i varar hendr herbvðir Madian. þeir klæðaz hvalliga. siðan skipar Gedeon þeim i þria flocka. hann fer

¹) niðri, A ²) [mgl. A ³) [allr austrhalfu lydr. sua margr, A ⁴) saal. A; yllti, C ⁵) aa, A ⁶) [mgl. A ⁷) ræd, A

sinn lvðr i hendr hveriom þeirra. oc þar með fávtr tomar vtan loganda liosker stoð i hverri favto. Hann segir sva til þeirra. þa ær ver komvm til herbvða ovina varra. þa hafiz þer slikt at sem þer siait mik gera. at þa er ek þæyti minn lvðr. blasi þer allir i yðvr herhorn. oc hlavpvm sva i hring vm herbvðir með opi oc eggian. þiat litið vinnvm ver með vapnvm fair menn a vfalligvm her hæiðingia. Gedeon ferr nv með .ccc. manna oc kemr til herbvða heiðingia. þa ær varðmenn skiptvz til vavkv fyrir miðia noll. Tok þa Gedeon oc hans menn at blasa herblastr¹ allir senn. brvtv þeir þa favtvrnar oc helldv. þa vinstrvm höndvm liosvm logandvm. enn i hegrvm höndvm höfðv þeir lvðra er þeir þæyttv með miklo opi oc þess hattar orðvm. Sverð drottins oc Gedeonis. Hæiðingiar i herbvðvm vðekuvðv æigi við goðan dravm. vvrðv sva hræddir at allir flyðv þegar felussfvllir opandi oc ylandi. Enn æigi at helldr lietti² lvðragangi þav .ccc. manna er vorv með Gedeon. Ok sva mikinn otta sendi gvð i allar herbvðir Madian. at þeir veslir sem vitlavsir bðrðvz sialfir oc drapvz með sinvm sverðvm³ i flottanvm. Nv sem Jsraels folk heyrir lvðraganginn oc ser elltan her hæiðingia. þa sèkia Jsraelite til af riki Neptalim oc Asser oc allir kynsmenn Manase við.⁴ oc fylgia flottamonnvm Madian með opi oc eggian. Gaf þa enn herra gvð halæitan sigr sino folki. Gedeon sendi þa boð vm alla fiallbygð Effraim oc bað at Gyðingar þeir er þar bygðv skylldo gera i moti hæiðingivm oc varða þeim avll vðtnfavll oc vavð a Jordan til yfirferðar. þeir bregða við skiott sem þeim koma boð. hlavpa nv saman allir bygðarmenn Effraim oc taka oll vavð a vðtnvm allt til þess staðar er heitir Bethbara. Siþan snva þeir i mot Madian. Fiorir konvngar er fyrir vorv hæiðingia herinvm higtv sva. Oreb oc Zeb. Zebee oc Salmana. Nv sem þeir menn er komnir vorv af Effraim hrvfv i mot hæiðingiom. handtokv⁵ .ii. af þessvm höfðingiom er aðr vorv næfndir Oreb oc Zeb. oc drapv þa baða þar sem siðan ero avrnefni við kend. Oreb a biargi þvi er [þaðan af⁶ het Oreb. enn Zeb við vingarð er siðan er kallaðr Zeb. þeir höfðv með ser höfsvð konvnganna oc forv þar til er þeir fvndv Gedeon við Jordan. þeir talvðv til hans með mikilli ræiði sva segiandi. Hvi þottizt þv þer æinn sva ærinn. at þv villdir oss æigi i fyrstv kalla með þer. er þv fort at beriazt við hæiðingia Madian. Oc varo i illv fari her vm.⁷ at viðrlægt var at þeir myndi a⁸ hann raða með alli aðr hann svaraði sva. þolit vel þiat⁹ yðr hefir hent mikit happ sva at viðfregt man verða. þiat drottinn hefir sellt vndir¹⁰ yðvart valld oc vâpn konvnga

¹) i luðra sinu, A ²) Ietti, A ³) vapnum, A ⁴) mgl. A ⁵) saal. ogs. A ⁶) [siðan, A ⁷) sua tilf. A ⁸) saal. A; at, C ⁹) mgl. A ¹⁰) i, A

Madian Oreb oc Zeb. ok hafit þer vunnit þann sigr¹ sem langt er um mitt magn [at afla slíkv.² sem þat er at likendvm at ecki megi plog-arar heraðz Abiothzer³ iafnaz i nockvrvm hlvtvm við agiæta þioð Effraim. Nv við þessvr hans orð sefadiz ræiði þeirra [er þrvtnat höfðv honvm i mot.⁴

Fra ferð Gedeons yfir aana Jordan.

186. Nv sem Gedeon kom at Jordan. for hann yfir hana estir flottamonnum með æigi meira lið enn þav .ccc. manna er fylgðv honvm i fyrstv. Enn fyrir mōði oc matleysi maltv þeir æigi fylgja hæið-ingiom er vndan flyðv. Sv borg er Socchot het stoð riçt við veginn. Enn er Gedeon kom at þessi borg. talar hann sva til borgarmanna. Gerit sva vel goðir dreingir fæðit menn mina. þiat þeir ero miog at þrotvm komnir sakir fōst⁵ ok mikillar mōðv. sva at [sifaþan hrestir oc hvilldir mætti⁶ ver sækia estir konvgvm Madian Zebee oc Salmana. Höfðingiar Socchoth svaraðv helldr hæðiliga⁷ sva segiandi. Vera kann at þi biðir þv oss gefa monnum þinvm mat. at þer i hendi lgiki velldissvōndr Zebee oc Salmana. [eða hitt æigi siðr at dræng-læysi hafi dvl i hiarta.⁸ Þa mælti Gedeon. þessor yðor svivirðingarorð skal æk grimmv giallda þann tima sem gvð drottinn minn hefir gefit i mitt valld hæiðingia⁹ Madian. sva at ek skal yðra hvð ellða¹⁰ kna-liga með klvngvrm eyðimerkr [oc yðvarn likam lyia með¹¹ hvossvm hagþornvm. Eptir þetta sneri hann fra borginni oc fram til þess kastala er het Phanvel. oc bæiðir enn þess staðar menn at fæða flock sinn. Enn þeir [næita riçt með sama orðtaki¹² sem hinir fyrri. Hann svarar þeim oc a þessa lvd. Annat sinn er ec kem her með sigri. þa er ec hefi friðat oc frelsat gvðs lyð oc goða menn. þa skal ek æyða oc niðr briota allan þenna kastala. Zebee oc Salmana toko með sinn her hvilld er Gedeoni sæinkaðiz eptirsocnin.¹³ Þa var æigi mæirr eptir af ðllvm heiðingia her enn .xv. þvsvndir karla. enn fallit hæði i þessvm flotta .c. þvsvnda oc .xx. þvsvndir vigra manna. Gedeon for nv af Phanvel til þeirra borga er sva heita Nobe oc Lechaa. þar fyrir avstan borgirnar höfðv hans vvinir slegit sinvm landtiollðvm. Enn þvi at Madianite er i herbvðvm vorv þottvz nv sva orvggir at þeir ottvðvz ecki at ser. þa kom Gedeon sva a vvert. at þeir svndv æigi fyrr enn hann hliop a þa með braðvm bardaga. sva at þegar slo otta a hæið-

¹) tilf. A ²) [mgl. A ³) Abiezer, A ⁴) [ok skildu sattir, A ⁵) hungrs, A

⁶) [þi betr megum, A ⁷) með haadi, A ⁸) [mgl. A ⁹) höfðingia, A

¹⁰) elta láta, A ¹¹) [edr, A ¹²) [svðruda sva, A ¹³) eptirferðin, A

ingia herinn. oc flyði víðs vegar hverr er vndan komz. enn síðði var drepinn. Flyðv þá oc konungar Zebee oc Salmana. enn Gedeon sotti eplir þeim oc gat handtekit hvarntveggja. Síþan hvarf hann astr. oc a þeim sama degi fyrir solar setr gat hann fangit einn svein af borgarmonnvm Socchoth. oc spvrdi hann hvat hiefti höfðingiar borgarinnar. enn svæinninn skrifaði honvm .vii. ðlldvnga navfn hins atta tigar. Sem Gedeon kom til Socchoth. sagði hann sva til borgarmanna. Her megi þer nv sia Zebee oc Salmana. er þer væittvð mer mðrg haðvngarorð vm hvat ek myndi þá sigra. Hvi gangit nv æigi oc takit makliga ðmbvn sem þer hafit til vnnit oc yðr var hæitið. enn þat er hin hæðiligsta hyðing með þeim hvassasta þyrni er til fær. Eftir þat liet hann taka alla ðlldvnga borgarinnar oc beria með klvngrvn oc þyrni oc hinvm snarpasta æyðimerkr æini. Enn kastala Phanvel bravt hann allan niðr at iorðv enn drap þá menn sem þar bygðv.

Drepnir Zebee ok Psalmana.

187. Eptir þetta talar Gedeon við konvnga Zebee oc Salmana sva segiandi. Hverso vorv þeir menn i hatt er þer drapvt i Thabor. Konungar svaraðv. þeir menn vorv þer miog likir oc einn af þeim sem konvngs son veri. Gedeon mælti. þat vorv bræðr minir sammððra. Ok því skyt ec til gvðs. ef þer hefðit þá lifa latið. vtan ef skyllða ec yðr nv grið gefa. Þá mælti hann við hinn ellzta son sinn. sa het Jezer. Statþv vpp skiott oc drep þá. Hann þorði æigi at bregða sinv sverði. þvialt hann var þá enn barn at alldri. Þá mæltu konungar. Vinn þv sialfr at okr. ef engi er lifs ván. þiat afl fylgir alldri mannz. Gedeon gerði sva. at hann drap baða konvnga Zebee oc Salmana. Tok hann lignarklæði þeirra oc allt þat skravt er konvnga ræiðskiotar vorv bvnir með. Þá samnaz saman allr Jsraels lyðr. oc melltv sva við Gedeon. þat vilivm ver at þv drottinr oss oc þinn son eptir þik. fyrir þat er þv hefir með gvðs fvlltingi frelst oss fra vandv valldi Madian. Hann svaraði. Eigi man ek yfir yðr drottina oc æigi son minn helldr. engi vtan einn gvð yðvarr drottinn. enn hins vil ek biðia. at þer gefið mer at herfangi ðll höfvðgvll oc eyrnabvnað.¹ þiat Jsmaelite² vorv vanir at hafa til pryði oc tignar marks gvlligan vangabvnað. þeir kvaðvz þat giarna vilia. Var þá niðr bræiddr einn mðttvll oc þar tind a af herfangi ðll eyrnagvll. oc varð þetta sva mikit fe er Gedeon bæiddiz af herfangi at æigi va minna enn .xvi. hvndrat skill-

¹) eyrnagull, A ²) Jsraelite, A

inga gvlz. oc var þa hia allr klæða buningr sva men oc þvrvri er konvngar Madian hófðv at tignarklæðvm. oc enn vorv vmfram briostgiarðir oc bitlar oc avanvr pryði er konvnga vlfalldar oc hestar vorv bvnir með. Þar af ligt Gedeon gera kennimannz klæði agigt er þeir kallvðv ephot. Ligt hann ephoto liggia i sinni borg Effra. Enn þat varð þo síþan til mikilla mæina Gedeoni oc hans hvsi. fyrir þi at þar fyrir savrgaðvz synir Israels. Enn sva var legðr ofstopi Madian fyrir Gyðinga folki. at þeir mattv alldri síþan hofvðs hfsia. helldr var nv enn allt kyrt oc agalavst .xl. ara meðan Gedeon var domandi yfir Gyðingvm.

Nv for Gedeon er ððrv nafni het Jeroboal hæim til sinnar borgar eptir drap Zebee oc Salmana oc bygði a favðvrlæifð sinni i Ephra.¹ Hann atti margar konvr oc með þeim .lxx. sona. Enn þa ær Gedeon var i Sicchem. þeirri borg er sva het. gat hann einn son við frillv sinni. oc var sa nefndr Abimelech. enn þo fæddiz hann vpp hæima i Ephra með bræðrvm sinvm oc var þeim litt atfolgiinn. Nv andaz Gedeon i goðri elli oc varð miog gamall. hann var gravinn i Ephra hia feðr sinvm Joas.

Fra Gedeon capitulum.

188. Gedeon merkir varn herra Jesum Cristum enn Madianite daliga diðlla er fyrir kristz tilkvamv kvalðv grimliga gvðs² lyð. Gedeon sigraði vviui oc læysti lyð gvðs af anavð oc yfirgangi Madian. Varr herra Jesus Cristr frelsti mannkynit fra diofla þrældomi oc þeirra þravngingvm. [Enn at skyra til mannligs siðferðiss merkir Gedeon hvera sem einn trvlyndan cristinn mann.³ Lafinn er Gedeon hrginsaði [hvæiti með vendi⁴ merkir læyni hiarta mannzins. vðndrinn rigtlæti skynsamligrar græinar gvðs oc illz. hvgeitið manndygðir⁵ gða krapta.⁶ enn helmvr lyti oc lavstv. Sva skyra helgir kennifeðr. at lavagarðr sa er Gedeon lagði ræyfit á merkir hæim þenna. enn reyfið helga kristni. enn dagggin miskvnu heilags anda. þiat þa yriðiz daggg a ræyfið er [hin blezæða mæ⁷ Maria gat⁸ son gvðs varn herra Jesum Crist. oc þaðan af dagggvaðiz lavagarðrinn þa er hæilog cristni yfir fliotandi hæiminn trvði a þann sama sinn lavsnara Jesum Crist. Nv var ræyfit lagið i lavagarð. þat er sæl mæ⁸ Maria vavkvaðiz⁹ af gvðs krapti oc speki. [enn Gyðinga þioð þornaði af vtrvlæik. Enn merkir þvrrlæikr garðzsins mæydom sellar Marie. enn vavkva ræyfissins frio-

¹) Effath, A ²) Gyðinga, A ³) [mgl. A ⁴) [hueitit na, A ⁵) mannkosti, A ⁶) verk tilf. A ⁷) [sancta, A ⁸) ok fæddi tilf. A ⁹) dogguaðiz, A

læik moðvr drottins.¹ Oc því segir David sva. at drottinn ste² niðr sem dagg a ræyfi. þat hann væitti friolæiks avðxt moðvr sinni [enn tok æigi því helldr brottv mæydominn.³ Margar eiginkonvr Gedeons merkia margar kirkivsoknir oc margar þioðir þer er samteingðar ero Cristi i hæilagri trv. Enn synir Gedeons ero sierhverir kristnir menn. Enn frilla sv er hann gat með Abimelech er Gyðinga þioð. af því [frilla er syndvg er.⁴

Er Gyðingar villtvz fra guði.

189. Skiott eptir andlat Gedeons villtvz Gyðingar af réttvm vegvm oc horaðvz með hæiðinni þioð Baalim. friðmælltvz við skvrð-goð Baal oc hiety at þeir skyldi hann dyrka. enn þeir glæymðv gvði sinvm er þa frelsti vndan vandv valldi allra sinna v vina. er hvaðan æva hðfðv þeim agang væitt. Oc engu miskvnn gerðv Jsraelite við hvs Gedeonis i ðmbvn allra þeirra goðra hlvtu er hann hafði giort þæim.

Abimelech frilloson Gedeonis for eptir andlat favðvr sins i Sicchem til moðvrfrenda sinna. Hann kallar saman alla sina frendr þa sem þar vorv oc segir sva til þeirra. þat legg ec til með yðr. at þer stefnið þing við alla borgarmenn i Sicchem. oc telit fyrir þeim at ðllvm yðr samt er betra at æinn hrvstr hðfðingi riki yfir yðr helldr enn hitt at bva vndir anavðaroki allra svna Gedeonis. oc drottni yfir yðr .lxx. manna iafnfram. Hvgsit þat oc allir samt. at ek em yðarr nainn⁵ frendi oc ecki verr til hðfðingia fallinn enn bræðr minir. ero þeir allir yðr vskylldir. Moðvr bræðr hans oc aðrir nafrendr kalla nv saman allan borgar lyð. tia oc tina fyrir þeim þessor orð sem Abimelech hafði lagt vndir tvngvrætr þeim. flvttv þeir alla vega hans mal. kallaðv hann vera sinn broðvr oc allra manna bazt til hðfðingia fallinn. oc sva gatv þeir sinvm fortavlvn fram komit at allt folk sneri til hans sinni alvðrv. Læiddo siðan Abimelech i blothvs goða sinna Baal oc Berith. Ivkv vpp fehirdzlor oc gafu honvm af goða feno .lxx. pvnda silfrs. Með þesso fe læigði hann ser lið einlæypinga felavsá.

Her segir af Joathas. capitulum.

190. Abimelech hefr nv þenna ransflocc i Sicchem. ferr fyrst til Ephra til favðvrhvs sins oc tekr þar bræðr sina syni Gedeons .lxx.

¹) [Enn þurrleiki gardzins merkir Gyðinga þioð er þornadi af ötru. Enn vðkua reyfisins merkir meydom ok freoleik sællar guds modur, A ²) steig, A

³) [at hölldnum hennar meydomi, A ⁴) [at hon er syndug, A ⁵) skýlldr, A

manna oc drepr þa alla a einv bergi vtan enn ynxti er het Joathas komzt vndan læyniliga. Eptir þat saunnaðvz saman allir karlmenn i Sicchem oc setia Abimelech hafðingia yfir sig oc gefa honvm konvngs nafn vndir eik cinni. Sem Joathas frettir at Abimelech var til konvngs tekinn. ferr hann a blæzanan fiall er heitir Garram.¹ stendr þar a kolli fiallzins oc kallar hátt sva segiandi. Hæyrit mic [menn Sicchem² segir hann. sva sem þer vilit at gvð hæyri yðr. þiat ek man segia yðr eina dqmisðgv. Skogtre forv at velia oc vigia ser konvng. þav fvndv i fyrstv viðsmiorstre. oc savgðv sva til þess tres. Vertv konvngv oc bioð yfir oss. Viðsmiorstre svaraði. Hverso ³ma þat vera at ek fyrirlata feitleik minn þess er nytla oc niota beði gvðar oc menn. enn ec taka i staðinn hræring oc vkvirlæic⁴ milli skogtrea. Forv þav þaðan oc fvndv fiktre. sva segia þav. Kom þv oc tak riki yfir oss. Fiktre svarar. Hvat man ek glata oc gefa vpp sglæik minn oc ilmandi avðxto enn fara oc hræra mic milli annarra trea. Nv tala þav sva til vintress. Kom þv oc bioð yfir oss. Vintre segir sva. Verþi þat æigi at ek fyrirlata vin mitt. þat er beði gleðr⁵ gvða oc menn. enn ek hrærvme með skogtream. Nv komv skogtre til þess tress er ramnvum heitir oc mælltv sva. Vertv varv yfirkonvngv. Ramnvum svarar. Ef þer skipit mik með alvðrv yfir yðr konvng. þa komit þer oc hviliz fyrst vndir skvgga minvm. Enn of þer⁶ vilit þat æigi. þa kæykiz⁷ elldr af ramno oc eyði ðllvm cedris Libani. Nv þa segir Joathas. ef þer Sicchems menn hafit þetta gert vel oc riættliga við Gedeon favðvr minn andaðan oc við hans hyski oc golldit honvm makliga ðinbon sinna goðgerninga er hann barðiz fyrir yðr oc lagði lif sitt i haska at hann svelsti yðr vndan valldi Madian. enn nv risv þer [vpp i moti hvsi⁸ oc drapvð syni hans .lxx. manna yfir cinn stein enn settvð ambattar son Abimelech konvngv yfir bygðar menn fyrir þat er hann er frendi yðarr. nv ef þer hafit þetta gert vtan lavst oc lyti við favðvr minn oc hans hvs þa manit⁹ þer glæðiaz með konvngi yðrvm Abimelech oc hann með yðr. enn ef þer hafit þetta rangt gert. þa megi ek [vm þat¹⁰ at af Abimelech kyndizk sa elldr er vppbrenni byggendr Sicchem oc kavptvn Mello oc sva sialfan hann. Enn er Joathas hafði þetta talat. flyði hann oc for i þann stað er heitir Berara oc bygði þar þvi at hann ottaðiz Abimelech broðvr sinn.

¹) Gazam, A ²) [Sicchems menn, A ³) her begynder Brudstykket af 3die Blad i Lacunen i B, Spalte 1. ⁴) okyrreik, B, A ⁵) tilf. B, A ⁶) her ender 1ste Spalte af Brudst. B ⁷) kueykiz, A ⁸) [vpp, A ⁹) munnd, A ¹⁰) [þat um, A

Her segir af Abimelech. capitulum.

191. Þá er Abimelech hafði ríkt miog sva .iii. ár. sendi gvd svndrþykiss anda milli Abimelech oc bygðarmanna Sicchem. Þetta for sva sem hann melli. at þeir tokv honvm enga virðing at væita helldr fiandskap fyrir þat er hann hafði drepit syni¹ Jeroboal oc með hinvm mesta glæp hellt vt saklavso bloði .lxx. brøðra sinna. Ok sva kastaði almvrinn staðarmanna oþocka a alla hðfðingia sina. Þa ær hann hðfðv i fyrsto efdan ²til slikrar vhaefv. Abimelech var bravt-farinn af borginni at afla ser rikiss. enn hafði sett til stiornar oc gietzlo Sicchem einn sinn þion þann er het Zebul. Borgarmenn Sicchem efla nv flokk a³ hestvm síðllvm meðan Abimelech var i brottv oc ællaðv at væita honvm vmsatir oc atgavngv er hann kvæmi apr. Nv sem frestaðiz hans tilkvama mæirr enn þeir hvgdv. Þa sla þeir i [vikingsskap oc ræna bæði⁴ bqudr i nand oc ferðamenn oc gera margar vspectir. Allt frettir þetta Abimelech. J þenna tima kemr sa maðr er Gaal het með brøðrvm sinvm i Sicchimam. hann var hðfðingia ættar oc atti þar frendr. faðir hans het Obeth. Viðr hans kvamv⁵ rættvz vpp at nyio⁶ frendr Sichem til vspectar. gengv vt af borginni oc æyddv akra oc vingarða allt i nand. Ok af sinv rânfeingi efdv þeir allzkonar pris oc gleði. þeir gerðv kvæði oc kantilior. slogv síþan hringlæk. oc með þess hattar glavm gengv þeir inn i æitt hóf. settvz þar til samdryckiv oc bavlvaðv i sinv orði Abimelech. Gaal kallar þa hátt sva segiandi. Hverr er þessi Abimelech sva mikill oc mattvgr. æða hverir erom ver Sicchems menn sva litils hattar at ver eigvm honvm at þiona oc leggiaz sem þrælar vndir hans anavðarok. er æigi þessi hinn sami son Jeroboal er fyrir agirndar sakir hefir drepit bræðr sina saklavsa. ok a þetta ofan hefir hann þræl sinn Zebul selt hðfðingia yfir alla sina frendr. Hvat skyldar oss nv til at þiona honvm. makara at þessi vgsli lyðr gefiz i mitt valld. liettliga at ek myndi skiott frelsa folkit vndan ofsa Abimelech. Hann talaði sva hátt at Zebul borgar hðfðingi hæyrði fvlgiarla vti hia hofino hvat hann sagði. Zebul var miog reiðr viðr tðlo Gaal oc sendi þegar læynilig boð Abimelech sva segiandi. Gaal son Obeth er nv kominn i Secchimam oc byðr bardaga vpp a borg vara. Riss vpp nv þa oc hæimt her saman sem skiotazt oc skvnda til borgarinnar. eigi sæinna en þegar i nott. læynzt i ekrvm við borgina þar til er dagar. enn i solar vpprás raðil i borgina. Enn ef Gaal gengr vt með lyðinn i moti þer. ger⁷ honvm

¹) sonu, A ²) her beg. 2den Sp. af Brudst. B ³) hinum tilf. B ⁴) [raun vid, A ⁵) tilkvama B; þarkuamu, A ⁶) her ender 2den Sp. af Brudst. B ⁷) her beg. 3die Sp. af Brudst. B

þa sliet illt sem þv hefir til. Abimelech bra við skiott oc for þegar vñ nottina með allan her sinn i Sicchimam. oc setti fernar lavnsatir við borgina. Oc sem Gaal var vt genginn arla oc stoð við borgarhlið oc litaðiz vñ. j þi bili spratt vpp or lavnsatinni Abimelech oc sotti til borgarinnar með allan sinn her. þa kallaði Gaal a Zebul oc mællti. Se nv hvar nikill fioldi manna skvndar til borgarinnar fra fiollvñ ofan. Zebul svaraði. þer gefr glámsyni¹ sva at þv væizt æigi hvat þv segir. ætlar þat manna hofut² sem þv ser skvgga fiallanna. þa mællti Gaal. Senniliga ferr her mart folk riçt af læitino ofan oc vist hygg ek vfrið vera. Zebul mællti. Hvar er mñnrvgi³ þitt er þv gambraðir i giær oc spvrðir hvat manna Abimelech veri þess at þer skyldvt honvñ þiona. man æigi sa her kominn er þær þotti þa litils verðr.⁴ Gack vt nv þa oc strið við hann. Gaal gerði sva. bio sik skiott oc sina menn. for siþan vt. enn lyðr Sicchem skyldi biða i borginni. Riçð hann þegar til bardaga gr hann kom vt við Abimelech. Enn hann tok sva snart i mot at Gaal sneri þegar með sina felaga a flotta. elli Abimelech Gaal aptr i borgina. oc drap af honvñ miog sva allt lið. oc fylgdi flottamonnvñ allt til borgarhliðs. sneri fra siþan oc villdi ecki at sinni i borgina. Enn meðan Gaal var i brottv hafði Zebul vapnat sik oc sina menn. kom hann nv a moti Gaal oc rac hann ór borginni sva at hann naði ecki þar at vera. Enn næsta dag eftir geck borgarlyðrinn vt a slættan vðll at skemta ser. þæss verðr varr Abimelech. oc byr skiott her sinn oc skipar i þriar fylkingar. Hann setti oc lavnsatir við borgina. Siþan hlæypr hann a borgarmenn sem hardast með fylktv liði oc berzt við þa. oc þegar er liðit tekr at dreifast þa striðir hann a borgina með þriðivng hersins. enn .ii. flockar [ellta folkit⁵ higat oc þigat vñ vðllvna. Abimelech sgkir a borgina allan þann dag oc gętr vñnit. drepr hann folkit enn brytr niðr borgina sva fvllkomliga at þeir sa sallti i borgar staðinn eftir. Sem þessa verða varir þeir menn sem satv i kastala⁶ Sicchimorvñ er het Berith. gengv þeir i hof gvðs sins Berith er þeir hðfðv þar⁷ blotað. oc þaðan af hafði kastalinn nafn tekit. Var þessi staðr ið agiçlazta vigi. Nv sem Abimelech frettir at hans motstoðv-menn flyckiaz saman i kastala Sicchimorvñ. ferr hann a fiall Selmon með sina menn. Hann tekr æina bolavxi oc mælti til sinna manna oc felaga. Gerið sliet allir sem þer siait niç gera. Gengr hann þa at einv tre ok kvistar af limit með avxinni. Nv gerir sva allr hans herr

¹) glaamsyni, B ²) tilf. B ³) her ender 3die Sp. af Brudst. B ⁴) um vert, A ⁵) [elltu horinn, A ⁶) her beg. 4de Sp. af Brudst. B ⁷) lengi tilf. A

at hverr maðr havggr hris oc byr ser byrði.¹ oc bera þenna við umhverfiss kastalann. sla síðan i elldi oc vinna sva þetta vigi. oc sva varð mikill elldzgangrinn vm hrið. at .m.² manna allt saman karllar oc konvr kafnaði af røyk oc hita. þat vorv allt Sicchens menn.³

Her segir fra drapi Abimelechs. capitulum.

192. Þaðan for Abimelech til þess staðar er heitir Thebes oc settiz þar vm með allan sinn her. oc þegar flyðv staðarmennu heði karllar oc konvr i einn hafan tvrn oc miog styrkan er stod i midri borginni. byrgðv síþan kastalann með styrkvu hvrðvm. hvaz þa hðfð-ingiar oc hravstir dreingir til varnar i herbergivm oc hvsafekivm kastalans. enu aluvgrinn skytr avrvu æða grytir or svavlvu gða vig-skavrðvm a vikinga herinn. Abimelech geck fast fram at tvrninvm oc bardiz allstyrkliga. Sem hann nalgaz tvrninn. leitar hann til at kynda elld fyrir sialfv porti kastalans. Enn þat herr sva til at ein kona i kastalanvm þrifr vpp kverusteins brot oc sendi⁴ ofan oc setr beint i hðfvð Abimelech. sva at þegar brotnaði havssinn oc hælinu vti. Hann kallaði skialldsvein sinn oc mælli. Bregð sem skiotaz sverði þino oc slá af mer hðfvðit at æigi segiz kona hafa væilt mer liflat. Sveinninn gerði sem hann bavð sló af honvm hðfvðit. At honvm davðvm ravfz samnaðr sa er með honvm hafðe verið oc for hverr Jsraelita til sins heima. Enn kastalamenn toko lik Abimelech oc brendo a þi sama hali sem hann hafði tekit til at kynda. Nv með þessv moti gallt gvð Abimelech þat illa verk sem hann gerði við favðvr sinn framliðinn er hann drap .lxx. sona hans. Var nv oc makliga ðmbvnat Sicchens monnvu þat ær þeir elldv hann til agangs oc ofbelldiss við brqðr sina. sva at yfir þa kom ðll havlvau Joathe sonar Gedeonis.

Her segir fra merkingo manna oc viða. capitulum.

193. Abimelech merkir Antecrist. þiat saman samnandi tynðar þioðir oc tapaðar man hann sva ofsækia cristna menn sem Abimelech drap oc dæyddi brqðr sina. Joathas merkir þa menn er fyrir miskvnu gvðs stiga vpp a hæð andligs⁵ lifs oc forðaz sva fyrirdómingar glæp. Skogtre merkia þioðir þær er engan avðxt gera oc alla þa menn er sva elldaz i fornvu synðvm at þeir verða fyrirbvnir elldibrandar eylifs

¹) [byrd]ar, B ²) .iii.c., B ³) her ender 4de Sp. af Brudst. B ⁴) sendir, A
⁵) eylifs, A

loga. Viðsmiorstre merkir miskvnn. þiat sva sem viðsmior er halæitra hveriom legi. sva er ok miskvnn vmfram alla krapta. Eignvm ver oc gvði feðr miskvnn sva sem ver segivm hann sialfan lofandi. Blæzadr se gvð faðir drottins vars Jesu Cristz faðir miskvnnar. Vintre merkir son gvðs. sem hann sialfr sagði. Ec em sialfr satt vintre. Enn fiktne merkir helgan anda er a ser herr sætan oc iluanda avðxt sem vitað er. vndarlaga sætr er drottinn. andi þinn er i ðlvm hlvtvm. oc sva segir sialf spekin. sætari er andi minn enn hvnang. Nv koma skogtre til olifatres vintres oc fiktress at læita ser konvngs. þa (er) menn sem øngan bera avoxl goðra verka segia sva feðr ok syni oc helgvvm anda með fvllvm vilia varvm Drottinn drottinn. Enn olifatre vintre oc fiktne¹ neita riki skogtria. þiat faðir oc son oc hæilagr andi hefia æigi til rikis [sona ranglata menn² vfriova vtan þeir geriz avaxtafvllir af goðvm lvtvm. þiat varr herra segir sva. Eigi man sa hvrr inn ganga i hinna riki er mik kallar herra drottin. nema þeir æinir sem gera vilia favðvr mins þess er a himnavm er. Nv taka skogtre yfir sik til rikis ramnvm. þiat ranglatir manv sik sialfviliandi vndir setia yfirboð Anticristz. Enn sva sem skogtre oc ramnvm eyðaz vpp hvarir af annarra elldi. sva man Anticristr oc hans þioð fyrirdømaz af sameigiani illzkv.

Her segir af Thola domanda. capitulum.

194. Næst eftir Abimelech reis vpp hertogi Jsrael³ er het Thola. son þess manuz er Thav⁴ het. hann var favðvr broðir Abimelechs. Thola var ætadr af Sicchar. hann bygði i þæim stað er Sanir heitir. þat er við fiall Elfraim. Hann var domandi yfir Jsrael .xxiii. ár. Siþan andaðiz hann oc var gravinn i Sanir.

Fra Jair domanda.

195. Þar næst var domandi yfir Gyðingvm sa maðr er het Sair af Galaad .ii. ár oc .xx. Jair atti .xxx. sona. þeir vorv allir agætir riddarar oc höfðingiar yfir .xxx. borga er af hans nafni vorv kallaðar Avothiair. þat ero⁵ karpstaðir Jair. oc sva heita þer borgir allt til þessa dags a iorðv Galaath. Jair andaðiz i þeim stað er het Chamo oc þar var hann grafinn.

¹) saal. A; olifatre, C ²) [sonu ranglatra ok, A ³) Jsraels, A ⁴) Thauar, A
⁵) þydaz, A

Þá avkaðv Jsraelite enn [fornar syndir með nyiom glæpvm oc gerðv þa verra¹ enn allðri fyrr i avgliti drottins sva at þeir þionaðv þa berliga skvrðgodvm Baalim oc Astaroth oc annarra hæiðinna þioða gvðvm² Syrorvm oc Sidoniorvm Moabitarvm oc sona Amon³ oc Philistim. enn fyrirlietv [sinn drottin.⁴ fyrir þi syndi gvð þeim sina ræiði sva at hann sellði þa i hendr hæiðingivm Philistim oc sonvm Amon. oc⁵ vorv af þeim akafliga þiaðir oc þravngðir .xviii. ar allir þeir Jsraelite er vorv fyrir vtan Jordan a iorðv Amorrei vm allt riki Galaath. Oc sva miog gæisaði vm siðir ofsi heiðingia oc yfirgangr at synir Amon forv vtan yfir Jordan með sva mikinn hernað [at þeir æyðdv drivgvum riki Jvða oc Eßfrain oc Beniamin.⁶ Var þa allr Gyðinga lyðr miok kvalðr þar til er Jsraelite kallaðv þa enn til drottins sva segiandi. Miog höfvm ver misgert oc margfalldat syndir varar i þinv avgliti drottinn gvð varr. er ver fyrirlietvm þik enn þionaðvm bavlvaðvm Baalim. Drottinn hæyrði akall þeirra oc talar sva við þa. Minnaz megi þer a þat at yðr þravngðv Egiptar oc Amorrei [synir Amon⁷ oc Philistei. sva Sidonii oc [hæiðingiar Amalech oc Canaan.⁸ oc kallaðv þer þa til min oc ek frelsta yðr vndan valldi allra þeirra. enn þo fyrirlietvð þer mik oc dyrkaðvt annarlīga gvða. oc fyrir þvi man ek nv æigi sva skiott leysa yðr. farit nv oc kallit a þa davða sem þer hafit yðr valit til atrvnaðar. þeir manv frelsa yðr a þessvm eymðar tima. Þeir svaroðv. Ver erom senniliga synða fvllir i þinv avgliti drottinn. nv giálltv oss syndir varar sem þer likar [þess er fyrir þina miskvnn frelstv oss⁹ nv at sinni af hendi¹⁰ varra vvina. Þetta mælltv þeir oc kastoðv brottv ðllvm skvrðgoða blotvm oc þionaðv drottni. enn hann lietti¹¹ þegar þeirra eymðir oc vnaðir. J þenna tima höfðv synir Amon dregit saman mikinn her. oc vorv þa komnir i riki Galaað oc settv þar sinar herbvðir. enn moti samnaz Gyðingar oc setia sin landtiðlld i þeim stað er heitir Masphat. Þa æiga höiðingiar Galaað stefnvr til raðagiorða. en þat kemr samt með þeim at sa skal vera hertogi þeirra oc höiðingi er fyrst af þeim vegr vig a sonvm Amon.¹²

Her segir fra Galaath ok Jepte syni hans. capitulum.

196. Maðr er nefndr Jepte. hann var einn hinn styrkazsti þappi

¹) [illgerdir framarr, A ²) skurðgodvm, A ³) Amons, A ⁴) [lifanda gud, A ⁵) sua at þeir, A ⁶) [i riki Juda Eßfraym ok Beniamin ok aleyðdv ngr allt, A ⁷) [Amonite, A ⁸) [Amalechite ok Chananci, A ⁹) [þers þo at þu frelsir oss fyrir þina miskun, A ¹⁰) valldi, A ¹¹) linadi, A ¹²) Amons, A

af monnum Galaað oc hinn mesti hermaðr. hann var einnar portkonv son enn faðir hans het Galaað. Galaað var eiginkvangaðr oc atti hann með hvsfrv sinni marga syni. enn þeir vxv vpp allir samt. oc er faðir þeirra var allr þa rakv hinir skilgetuv Jepte fra ser. segiandi sva. Með engv moti mattv taka arf með oss i hvsí favðvr þins þar sem þv ert horkonv son. Jepte flyði favðvr hvs oc forðaðiz bræðr sina. oc bygði a þeirri iorðv er heitir Tób. drifv þa til hans vngir menn felavsir oc vikingar gða vspectarmenn [fylgðv honvm sem sinvm eiginhofðingia.¹ J þenna tíma veitlv Amonite hinn mesta agang Jsraels lyð sem aðr er getið. forv þa geðingar² af Galaað til fvndar við Jepte frenda sinn oc biðia hann veita ser lið með sinnu styrk. Jepte segir hveria framferð þeir höfðv við hann. þer erot þeir savmo er mik rakvð brott af hvsí fððvr mins enn komit nv til min er þer erod i navðvm staddir. Höfðingar Galaað mælltv. Satt er þat at sv er savk til varrar herkvamo at ver villdim hafa þik með oss til bardaga við Amonitas. oc þo með þi at þv ser hertogi yfir oss Galaaðs folki. Jepte svaraði. Til man ek hætta at stríða við syni Amon oc ættmenn. með þvi at þer hætitið til fasta at ek skal vera yðarr formaðr ef gvð vill gefa þann³ hæðingiaher i minar hendr. þeir sogðv sva. Sa hinn sami gvð a hinum er nv hærir vartt viðrmæli. se hann sannr valtr oc vitni at ðil var hæt við þik skolvm ver vel hallda. Jepte for nv með höfðingiom Galaað oc iatadi honvm allt folk hlyðni. Hann tiadi oc tindi allan sinn malavðxt fyrir drottni i Masphat þiat þar var hinn mesti bagnarstaðr.

Síþan sendi Jepte boð til konvngs Amonitarvm sva segiandi af sinni personv. Fyrir hveria skyllð hefir þv her dregit saman moti mer at eyða mitt ríki. Hann svarar sva þesso grendi. Sv er savk til mins hernaðar at Jsraelite toko mina iorð. þa er þeir forv af Egyptalandi. fra vmmervkvm Arnon allt til Jaboch oc Jordauar. Nv þa ef þv villt mer avðveldliga astr giallda þessa iorð þa man ek lietta af hernaði a hendr yðr. Sem Jepte, heyrði þessi andsvðr konvngs Amons þioðar. sendir hann sðmv menn sem fyrr til fvndar við hann oc byðr þeim at flytia fram dreingiliga þav orð sem hann segir fyrir. Sendimenn fara oc koma fram i herbvðvm Amonitarvm. ganga fyrir konvng oc segir sa er fyrir þeim var. þessa hlvti sagði Jepte oc havð mer at bera yðr til eyrna. Eigi tok Jsraels lyðr iorð⁴ Moabs oc Amons með rani gða rangendvm. nema helldr sem Gyðingar forv af Egyptalandi gengv þeir vm avðu oc vbygðir allt til Ravða hafs. oc síðan

¹) [ok gerdu hann sinn hofðingia, A ²) höfðingar, A ³) þenna, A ⁴) her beg. atter B

komv þeir í þann stað er het Cades. þá sendo þeir menn til konungs þess er ríkti í Edom sva segiandi. Læyf þv oss at fara rétta læið yfir ríki þitt oc skolvm ver hvarki gera þer skömm ne skaða oc engv misbrigða þvi er þv att. Enn hann bannaði þeim berliga at fara vm sitt ríki. Þeir sendo þá en sömv¹ orð konvngi Moab. eun hann næitaði þeim þverliga framferð vm sina iorð. Dvalðvz þá Gyðingar í Cades oc forv þaðan fram fyrir iorð Edom sva at hon var a aðra hönd. oc sem þeir komo gaguvart ríki Moab til avstrss settv þeir sínar herbvðir fyrir vtan Arnon oc villdo æigi ganga [vlotat vm endelönd Moab. þiat fors gða á Arnon er vnummerki² þess ríkis. Sendo Jsraelite þá enn menn til svndar við Seon konvng Amorrevvm þioða er bygði í Esebon at biðia hann ferðarleyfiss fram til Jordanar vm vtanverða hans iorð. enn hann væitti þeim þvi siðr til yfirferðar vt-skaga sins ríkis at hann dro saman vtalligan her í þann stað er Jeska³ heitir oc væitti viðrnam Jsraels folki með allan sinnu styrk oc afla. Enn gvð drottinnu gaf hann oc allan hans her í hendr Gyðingvm. drapv þeir hann oc eignaðvz sva allt ríki Amorrei oc allar bygðir þeirrar jarðar fra Arnon allt til Jaboch. oc allar vbygðir oc avðuir allt til Jordanar. með þessvm hætti hefir gvð drottinnu sialfr vndirbrotið Amorrevvm oc gefið sigr sinvm lyð er bardiz við hann. Nv væit ek eigi hver sannendi þv siar til þess er þv vill æignaz jorð drottins gvðs vars oc taka hans ríki at herfangi. hv gða ek at þer hæyrði réttlíga at hallda þeim hlvtvm ef nockvra eignaz klækiafvlr Chamos gvð þinn. enn þeir hlvtir hafi fallit frialsliga í vara eigu er varr hinn sigrsæli herra gvð a himnvm hefir vvnnit oc óðlaz eigi með minna krapti enn nv var talt oc tint vtan þv ser miklo betri enn Balach konvngr Moab þioða. er dirðiz at dæila við Jsraels lyð. oc næmir þv nv af hans dömvvm at veita agang oc vnaðir þesso folki er bygð hefir í Esebon oc í öllum borgvm oc bæivm við Jordan vel.ccc. ara. gða fyrir hvi hafi þer allðri akert sva langan tíma ef þer vilit nv væita oss vmaka. Nv geri ek þer ecki mein. enn þv esfir illzkv oc ræisir ranglīga bardaga í mot mer. þvi bið ek at varr drottinnu styrkr stiornandi þessa dags dömi meðal var oc yðvar. Enn konvngr Amonitarvm anzaði ecki þessvm orðvm Jepte er sendimenn barv fram.

Nv var andi drottins með Jepte oc esði hann. oc for hann nv vm þessi ríki Galaað oc Manasçu oc Masphat oc þaðan til motz við syni Amons. þá hiæt Jepte a gvð til sigrs ser sva segiandi. Ef þv drottinnu minn selr mer í hendr syni Amon þá skal ek þer offra til eignar þann manu er fyrst kemr moti mer af minv hvsi þá er ek

¹) þénar tilf. B ²) [vm merki vlotat, B ³) Eleska, B

kem aftr með friði at sigrvöðum sonum Amons. Jepte ræðr nú til bardaga við Amonitas. og gefr gvd þa þegar i hans valld sva at hann vann af þeim .xx. borgir og lagði Jsrael nú ofstopa Amons. Nú sem Jepte kom heim til síns óðals i Mispbat eftir þenna sigr. rann i mot honum einga¹ dottir hans með skemtunar savnglæri. þiat hann atti enga syni. Sem hann sa hana.² reif hann klæði sín sva segiandi með miklum harmi hvgar. Hó hó min einga¹ dottir. sarliga hefir þv mik svikit og ægi síðr sialfa þig. þviat ek hefi hætið at forna þik gvði sva at ek ma þvi ægi bregða. Hon svaraði. Minn sæli faðir. með þvi at drottinn villdi þiggja hæit þitt og gaf þer at sigra syni Amons og þina alla vvini. þa ger þat sama sem þv hefir hætið. Eum með þvi at þv matt mik eigi manni gipta fyrir sakir hæitz þins. þa gef mer frest um .ii. manaði og orlof at fara um allar fiallbygdir at grata með minum fosustrum minn mæydom. Síðan sem ek kem aftr vil ek vera eggjandi at þv esnir hæit þitt við gvð. For hon nú með læyli favðvr síns með sína sveina og meyar .ii. manaði um síðll at grata sínu meydom. [Eftir þat³ fornferði hann hana gvði sem hann hafði hætið. Þaðan af tokz þat i vanda sem leingi hieilt(z) síðan at allar Jsraels konvr komv saman i einu stað a hverio ari og grietv dottvr Jepte af Galaad .iiii.⁴ daga.

Eftir þetta keykiz vfríðr i ríki Effraim með þvi moti at Effraims menn komv saman og forv norðr i Galaad til fvnndar við Jepte og savgðv sva til hans. Fyrir því villdir þv sva vanvirða oss at þv villdir ægi [kalla oss til bardaga⁵ með þer við Amonitas. og fyrir þessa svivirðing sklv ver þik i elldi brenna og allt þitt hyski og hæimamenn. Hann svaraði. Harða mikil haðvng var mer at og minum monnum at stríða við Amons þioðir. og þi bað ek yðr veita mer fvlting eum þer villdvt vist ægi og fyrir þvi lagða ek líf mitt i haska og for ek með [litið líð⁶ i mot heidngivum. og varð sa várr fvnndr sem nú ma vita at gvð gaf þa a mitt vald og vapn. Nú væit ek eigi hvat yðr skylldar til at ræisa her a hendr mer vtan æin saman yðvr ðfvnd og ofhelldi. Síðan kallar Jepte saman alla vapnsæra menn þa er hann feck i Galaad og hellt til bardaga við Effraims menn og veittv þeim mikit slag og þo mest fyrir þa skyllt at Effratei hðsfðv mællt mðrg haðvlig⁷ orð við Galaditas. þeir hðsfðv og sva sagt at Galaad hefði fyrr vorðit forflotta fyrir Effraim og bygði sa lyðr nú fyrir þvi milli Effraim og Manase. Galaads menn komvz fyrir Effraim og tokv qll vðð a Jordan þar sem van⁸ var at Effraim myndi yfir læita. og sva

¹) einka, B ²) dottur sína, B ³) [Ok er hon kom apt, A ⁴) .iii., A ⁵) [at ver berdinz, A ⁶) [litlu lídi, A ⁷) hððilig, B ⁸) von, B

varð mikill atgangr Jepte oc hans manna at i því striði fello af Effraim .xlii. þvsvudir. Jepte Galadites var domandi yfir Gyðingvm [Jsraels folki¹ .iii. ar. síðan andaðiz hann oc var grafinn i Galaað.

Skyring af Jepte.²

197. Sva hafa helgir feðr skyrt at Jepte merki varn herra Jesus Crist. [þviat Jepte³ brot rekinn fra sinvm bręðrvvm óðlaðiz höfðingskap. Varr herra Jesus Cristr feck halæitan höfðingskap yfir öllum [rættvanda lyð⁴ þa er hann var aðr rækr oc rækinn af Gyðingvm. Jepte læysti Jsraels lyð af [illvm yfirgang⁵ sona Amons. Jesus Cristr frelsti sina valða menn af diðfla þionkan oc þrældomi. Jepte fyrir sigr sinn fornfærði sina einga⁶ dottvr. Varr herra Jesus Cristr sęfði sinn eiginn likama til lavsnar öllum sinvm⁷ mavnnvm.

Af Abesan.

198. Abesan het maðr ættaðr af borg Bethleem. hann dómði Jsrael næst eftir Jepte. Abesan atti .lx. barna iafnmart hvart syni oc dōtr. öll hans böru vorv vel mannvð. Hann gipti vt allar dōtr sinar oc tok inn iafnmargar eiginkouvr svnm sinvm. Abesan var domandi yfir Gyðingvm .vii. ár. þa andaðiz hann oc var iarðaðr⁸ i Bethleem.

Fra Ahilon.

199. Eftir Abesan var domandi oc höfðingi sa maðr er het Ahilon. hann var kominn af kyni Zabvlon. hann dómði Jsraels lyð .x. ár. oc andaðiz síðan oc var grafinn i riki Zabvlon sem [hann atti kyn til.⁹

Her segir af Abdon domanda.

200. Síðan var domandi yfir Jsraels lyð Abdon. hann var son þess mannz er het Hellel. Abdon var ættaðr af því heraði æða borg er het Pharathon. því var hann kallaðr Pharathonites. Abdon atti .xl. sona oc .xxx. svna sona. þessir .lxx. manna vorv allir hravstir ridd-

¹) [mgl. A ²) Her segir af merkingu nafns Jepte, A ³) [úlf. B ⁴) [rettruande monnum, B ⁵) [vandu völdi, A ⁶) einka, B ⁷) cristnum, A ⁸) grafinn, A ⁹) [hans ætt ok kynferdi var til, A

arar oc tǫmðv sik við hesta oc hervapn. Abdon Pharathonites var domandi .viii. ár. þá do hann oc var grafinn i Pharathon. þat er i ríki Elfraim a fialli þi er heitir Amalach. [At davðvm¹ Abdon tokv Gyðingar enn at hafa² vlgfvr oc illifnat sem fyrr. [þar fyrir³ sellði drottinn þa enn i valld hæiðingia Philistim .xl.⁴ ara.

Her byriaz saga fraa Samson hinum sterka domanda sunar(!)
Manue ok af Dalida.⁵

201. Maðr er næfndr Manve af þeirri þorg er Saraa⁶ haitir. hann var kominn af kyni Dán svnar Jacobs hins gamla. Manve var eiginkvænder.⁷ kona hans var vbyria oc er æigi nefnd. Sva bar til einn dag at engill drottins birtiz henne sva segiandi. Þv hefir verit⁸ vbyria oc gætið enga erfingia við bonda þinvm her til. enn varaztv vin at drecka gða annan afeinginn dryck. oc æigi skalltv vhræint eta. þviat þv mant verða gætandi i kviði oc þann son feða at hans höfvd skal harknifr allðri snerta. þiat hann man vera nazarevs domini. þat er gvði helgaðr allt fra moðvr kviði af barns allðri oc honvm merktr. hann man frelsa folk yðart oc allan Jsraels lyd af allri anavð Philistinorvm. Nv sem þessi kona kom til bonda sins segir hon sva. Ek hefi þer ny tiðendi at segia. Gvðs maðr kom at mer sa er hafði eingiliga asianv⁹. oc var miog ogvrligr. Sem ek eftir spvrða hvær hann veri¹⁰ gða hvaðan hann var¹¹ gða hvat hann hieti. villði hann eigi segia mer. nema enn helldr sagði hann sva. Þv mant son geta oc fæða. oc þi bað hann mik eigi vin drecka gða styrkan dryck. oc æigi [ne eitt¹² gta vræint. at hann kvað þenna svæin¹³ verða mikinn fyrir ser snæmmendiss oc vera gvði helgaðan fta moðvr kviði allt til davðadags. Þa haf Manve vpp bæn sína til drottins sva segiandi. Ek bið drottinn minn at sa hinn sami maðr er þv sendir til konv minnar komi ððrv sinni oc segi oss hvat ver skvlvm gera við svein þenna er feðdr man vera. Gvð hæyrði bðn hans oc sendi eingil sinn til konv hans sem hon sat vti a akri ein sama. Oc þegar sem hon sa eingilinn rann hon sem skiotazt oc segir bonda sinvm. at nv birtiz henne sa hinn sami dræingr er hon hafði fyrr seeð. Manve spratt þegar vpp oc fylgði henne. oc er þav komv at einglinvm. mællti Manve til hans. Ert þv sa dreingr er komt fyrrvm oc talaðir við

¹) [A dógum, A ²) hesta, B, A ³) [fyrir þi, A ⁴).xxx., A ⁵) Her segir af Manue ok konu hans. capitulum, A ⁶) Sarra, A ⁷) eiginkvænt, B ⁸) lengi tilf. A ⁹) asionu, B ¹⁰) var, B ¹¹) vére, B ¹²) [nokkut, B ¹³) myndu tilf. B

kono mina. Hann svaraði. Ek em sa hinn sami. Þa mælli Manve. Nv þa þann tíma er þat kemr fram¹ sem þv fyrir sagðir. hveria framferð skal sveinninn hafa gða við hverio skal hann [viðrsía veita.² Eingillinn andsvaraði. Eigi skal hann gta þat er vræint er oc ecki þat er i vingarði vex. oc halldi sik sva at ðllo sem ek havð konv þinni. Manve vissi enu eigi at eingill gvðs veri sa er hann talaði við oc mælli til hans. Bið ek felagi at þv biðir her meðan ec geng at matbva þer eitt kið af hiorð minni. Eingillinn svarar. Eigi man ek gta fgdv þina þo at þv skyldir mic til. enn ef þv vilt drottni fgra fornir æða offr þa mattv þat vel gera. Manve mælli. Seg mer nafn þitt. at ver megim þer maktiga virðing³ veita. of⁴ með framkvæmd fyllaz orð þin. Hann svarar. Hvat þarft þv at spyria at nafni minv þviat⁵ þat er miog vndarlic.⁶ Manve rann nv skiott til hiardar sinnar oc tok eitt kið. oc þar með aðra hlvti þa er hann villdi forna. oc er hann kemr aptr. setr hann niðr a eitt berg þat er hann for með. ofrrar hann drottni fyrir sin stormerki með þvi moti at þar spratt vpp logi or steininv. oc brendi offrit⁷ [með þeimna hætti. enn með⁸ ræyk er þar stoð af for engill gvðs til himins. Enn er þetta sa Manve oc hvsfrv hans. siello þav til iardar af hræðzlo. oc mælli Manve. Við manvm skiott dæyia er við höfvm seeð drottin likamligvm avgvn. Hon svaraði. [Til hvers veri drottni. at hafa þegit ofr oc fornir af ockarri hendi. ok⁹ all dri hefði hann synt ockr þessa¹⁰ hlvti oc sagt fyrir þat er siðarr man fram koma¹¹ ef hann villdi nv þegar drepa okr.

Her er Samson fêddr sun Manue. capitulum.¹²

202. Nv kemr at þeirri stvudv er kona Manve fgdur son oc nefnir¹³ Samson. Þessi sveian vox vpp með favðvr oc moðvr oc blezaði gvð hann. oc var styrkr andi drottins með honvm suemmendiss. Sva bar til einn tíma þa er Samson var frvmvaxta at hann kom i riki Philistim i þann höfvdstað er het Thomnatha.¹⁴ oc sa þar konv eina þa sem honvm fiell vel i skap. Hon var af ætt Philistim.¹⁵ hann for hæim til favðvr¹⁶ sins oc moðvr¹⁷ oc segir sva til þeirra. Ek hef i litið konv þa af dðtrvm Philistinorvm er ek vil fyrir hvernu mvn

¹) vm sucin þenna tilf. A ²) [varna, A ³) vegsemd, B ⁴) þa er, A ⁵) mgl. B ⁶) dasamligt, A ⁷) alla fornina, A ⁸) [ok með þess haattar B; ok með þeim, A ⁹) [mgl. A ¹⁰) alla tilf. B ¹¹) gdr þegit offr ok fornir af ockar(!) tilf. A ¹²) Fra þvi er Samson var fæddr, A ¹³) er nefndr, B ¹⁴) Thamnath, B; Tamnata, A ¹⁵) Philistinorum, B ¹⁶) fedrs, B ¹⁷) mædr, B

at ið¹ fait oc fastnit mer til eiginkonv. þav svaraðv beði. Hvert er nv engi kona sv ær þer se gígandi i varri ætt gða i ðllv Gyðinga kyni. er þv vill fa þer konv af dótrvm Philistim þeirrar þieðar er ecki hefir² vmskrvðar skirnn.³ Enn mællti Samson til favðvr sins. Ecki likar mer annat enn þv fangir⁴ mer þessa konv til hvsvrv. þiat hon þocknaðiz vel minvm avgvm. Enn Manve oc kona hans vissv æigi at af gvðligri fyrirhyggiv myndi þetta kvanfang Samsons verða Philisteis til sva mikils tions oc tapanar. þiat i þann tima gæisadi sem mest ofsi Philistinorvm yfir Jsraels lyð. Nv fyrir þðn Samsons oc æeggian fara þav með honvm i borg Thamnath.

Nv sem þav konv at vingavrðvm borgarinnar rann i mot þeim einn leo grimur oc graðvgr þo at vngr veri hræðiliga ræmiandi.⁵ við þessa syn flyðv þav með mikilli hræðzlo Manve oc kona hans. en andi drottins kom yfir Samson með miklo kappi oc afli. Snýr hann þegar at⁶ dyrino sva at hann hafði ecki i hendi. hann ræðr a⁷ oc liggir æigi fyrr enn hann hefir drepit dyrit. oc sva lamit oc smátt i svndr slitið sem hann hefði brytiað eitt kið til kietils. Síðan for hann at læita fððvr sins oc moðvr oc fann þav þar sem þav hðfðv folgiz. enn cigi villdi hann þeim segia þetta þrekvirki er hann hafði vnnit. Fara þau nv i Thamnath. oc tala þetta mal. oc var honvm heitið konv.⁸ Forv þav Manve þa hæim. Enn Samson dvalðiz þar eptir nockvra daga. oc sem hann for heim til hvsv favðvr sins. veik hann af veginvm oc villdi sia hræ dyrsins. Ok er hann kom at sa hann at byflygi hafði borit hvngang æigi litið i mvnu dyriuv. hann tok hvngangit oc át⁹ enn svmt ferði hann hæim fððvr sinvm oc moðvr oc sagði þeim ecki til hvaþan honvm hafði komit.

Litlo síðarr for Manve i borg Thamnatha at bva brvllavp svnar sins. sem margtiðt er. Enn er þess stadar menn sa at Samson var famennr fengv þeir honvm til fylgðar .xxx. vngra manna. Samson talar sva til þessa svæina. Ek man bera vpp fyrir yðr eina litils hattar gatv. enn ef þer getið læyst innan þessa .vii.¹⁰ daga sem væizlan stendr. þa man ec gefa yðr .xxx. linklæða oc sva marga kyrtla.¹¹ ef þer gígitið æigi gatv mina læyst sva at mer liki. þa skvly þer gefa mer [.xxx. skyrtna oc .xxx. kyrtla.¹² Þeir baðv hann bera vpp gatvna. hann gerði sva oc mællti. Matr¹³ for vt af etanda oc af styrkvum stormikill sætlæikr. æigi er mæiri segir Samson min gata. þeir briotaz við oc giæta ecki at gert. Ok sem nalgazt hinn .vii. dagr væizlvnnar.

1) þit, B, A 2) hafa, A 3) tekit tilf. A 4) fair, A 5) emiandi, B 6) i mot, A
7) þat tilf. A 8) konunni, A 9) sumt tilf. A 10) flogurra, B 11) en
tilf. B, A 12) [slikt hit sama, A 13) saal. rettet; mattr, C, A; madr, B

tavlvöð þeir sva til brvðarinnar. Gior þik bliða við bonda þinn Samson oc locka hann sva¹ at segia þer þessa gatv sem hann hefir vpp borit fyrir oss oc sva hvat hon merkir. Enn ef þv vill þetta ægi þa manvm ver þig inni brenna oc allt hyski favövr þins. gða hafi þer þi boðit oss til væitzlo at þer villdit² ræna oss varvm penningvm. Hon læitar eptir við Samson hvat þesse³ gata merkir. oc biðr með tarvm sva segiandi. Hatar þv mik enn elskar ægi. ef þv vill ægi skyra mer gatv þa er þv hefir vpp borit fyrir mina frendr. Samson svaraði. Ellar þv at ek mvna þer þat segia er ec villda hvarki favövr minvm ne moðvr. En þo vm siðir a siavnda degi brvllavpsins sem hon gerir honvm allar vnaðir með akalligvm grati verðr þat at hann segir henne hvat gatan merkir. enn hon segir þegar sinvm borgarmonnvm. Oc a þeim sama degi fyrir solar segr ganga þeir fyrir Samson oc segia⁴ til hans. Hvat er sætara hvnangi oc hvat styrkara leone.⁵ Hann svaraði. Enn hafi⁶ þer ægi fvndit divpan grafning gatv minnar vtan þer hefðit arit til með minni⁷ kvigv. Endrnyiaz þa andi drottins i hans briosti honvm til styrktar. geck hann þegar i þa borg Philistinorvm er Aschalon hæitir oc drap þar .xxx. manna af hæiðingivm oc tok þeirra klæði þeim at gialda er gatvna höfövr græiðt. Varþ hann fyrir þetta frvðvliga ræiðr Philisteis er honvm þotti⁸ þeir hafa gabbat [sik oc gint⁹ kono sina at segia þeim gatvna. ferðaðiz hann nv heim til föðvr sins. en hvsvrv hans dvalðiz eptir. Ok litlo siðarr tok hon ser annan mann einn af vinvm Samsons oc giptiz þeim at föðvr raði.

Nv sem sa timi kom er menn skylldo skera hvæitiakra sina. þa for Samson oc ætlaði at vitia konv sinnar. Tok hann einn bvck fæit-an at fera henne.¹⁰ Enn er hann kom at hennar herbergi oc ætlaði inn at ganga at vanda sem siðr var til. liet faðir hennar a þi eng-an kost oc sagði sva. Vgr ætlvövm at þv villdir fyrirlita hana oc lata æina. fyrir þi gipta ek hana einvm þinvm vin. Enn ef þer mislikar þetta þa skal [ec þer¹¹ skiott bðta. ek a aðra dottvr [miklo yngri¹² fegri oc friðari. oc gack þv nv þa at æiga. Samson svaraði. En ek ætla hitt nv rað at glæpaz ecki lengr i felagskap við Philistim. nema enn helldr vpp fra þeima degi skvlv þer til þess ætla at ec man gera yðr slict illt sem ec orka.¹³ Oc þegar for hann þar til sem hann vissi at refa vrð var. oc tok þar .ccc. refa oc let alla lifa. enn veitti þeim þess hattar vmbvð. at hann batt saman halana a

1) til tilf. A 2) villdut B; villd^t, A 3) þessor, B 4) sva tilf. B 5) leoni, B 6) hefde, B 7) saal. A, B; mvnni, C 8) þottu, A, B 9) [eigin, B 10) konu sinne, B 11) [þat, B 12) [yngri. myklu, B 13) ma, A

hveriom tveimr. oc þar meðal¹ batt hann loganda elldskið.² Sem hann hafði sva vm bvit ligt hann lavsa alla refana senn.³ Enn þeir hliopv logandi higat oc þigat. komv niðr vm siðir i sæðvm Philistinorvm. lavst þa loganvm i hialna þeirra er þeir höfðv hlaðit saman⁴ hveiti sino. toc þa at loga hvat af ððrv sva at engv malti biarga þar til er vpp vorv brendir akrar þeirra allir oc vingarðar. olivatre oc alld-
 inskogar. þa talaðv Philistei vm með ser hverr þeim myndi gert hafa sva mikinn skaða. var þeim þa sagt at Samson magr höfðing-
 ians af Thamnatha hafði þetta gert fyrir þat er hann hafði tekit dottvr sina eiginkono Samsons oc gipt ððrvm manni. Við þessa sögv fyllaz Philistei vpp reiði. fara til sem skiotaz oc brenna inni kono þessa er Samson skyllði att hafa favðvr hennar oc⁵ frendr hyski oc hæima-
 menn. Kemr þa Samson at i því oc mælti til þeirra. Nv þickiz þer vel hafa syst oc hefnt skaða yðars. enn þer manvt þo ægi lengi þessv fagna. þiat ek skal sannliga hefna yðr minnar svivirðingar. er þer hafit brent konv mina oc mag. enn siðan man ek sefaz oc læita þa enn ecki a yðr fyrrvm en þer synit yðr þa enn i nockorri vvisv við mig. Samson bra þa sverði sinv oc hio bæði hart oc titt oc væitti þeim sva harða hrið at allir þeir er þi komv við flyðv skialf-
 andi oc felmsfvllir með sva skiotri ras sem fotr maltv þa mest bera. Nv dreifði hann sva hermonnvm Philistim. Segiz oc sva at i þessarri snerrv drap hann af þeim þvsvnd manna. sem ægi ma vndarlict þickia at þi sem eptir ferr at hann drepi mart manna með sinv sverði. þiat fyrir þa skyllð var hann kallaðr Samson hinn sterki at sva miog eflði hann andi drottins i hverri þravt at honvm varð til engiss⁶ lvt-
 ar affatt.

Fra þui er Samson drap þusund manna með asnakialka.

203. Eftir þenna atbvrð for Samson til eins helliss i biargi þi er Etham heitir. bioz hann þar vm oc byggði hellinn. Enn Philistei draga nv her saman at⁷ nyio oc fara i riki Jvða. setia sinar herbvðir i þeim stað er siðan hæitir [Lehi gða⁸ Thei. þat er kinnarkialki at⁹ norðnv. þar coma til þeirra ættmenn Jvde oc eptir spyria hvi þeir hefði her samnat a hendr þeim. þeir svarvðv. Til þess ervm ver her komnir at taka Samson oc giallda honvm grimliga alla þa illa hlvti sem hann hefir oss gert. nv ef þer komit honvm byndnvm i vara avgsyn þa manvm ver ægi yðr mæin gera. Jvðar völdv þa [iii. þvs-

¹) i medal, B; millum, A ²) elldiskid, A, B ³) i senn, B ⁴) af tilf. A

⁵) moður tilf. B ⁶) einiskiss, B ⁷) af, B ⁸) [mgl. A ⁹) a, A, B

vndir¹ af sínum monnum. Þeir forv til helliss Etham oc fvdv þar Samson oc savgðv sva til hans. Fyrir hvi hefir þv rgitta Philisteos i mot oss sva at þeir ero nv komnir með mikinn her i vart ríki oc ætla at eyða enn oss at drepa. Nv er þat vart grendi til þin at taka þik oc selia byndinn i hendr Philisteis. Samson svaraði. þat skolo þer fyrir vist vita at ecki em ek einn vppnæmr fyrir yðr ðllvm. Enn til þess at ek spilla æigi mínum ættmonnum. nema enn helldr ef gvð villdi tíma til gefa mætti Jsraelite fyrir minar hendr frelsaz af vandv valldi sína vvina. Þa man ek kost þann gera yðr at þer biudit mik sem yðr líkar oc sferit mik sva Philisteis at kavpa yðr frið oc frelsi oc ðllo yðro goðs² ef þer vilít aðr hçita oc sveria vpp a trv yðra at þer skvltv æigi drepa mik. Þeir dvðlðv ecki þat at sveria at þeir skyldi³ hann æigi drepa helldr selia byndinn i hendr vvinvm.⁴ Taka hann nv oc binda⁵ tvennum hinvm styrkaztum nyiom ræipvm. oc sva hvinn⁶ flvttv þeir hann oc ferðv brotlo af biargi Etham. Enn er þeir nalgaz herbvðir hæiðingia [Philistinorum. þa hlavpa þeir⁷ þegar i mot þeim með [miklo ópi⁸ oc vapna braki. þa kemr enn [knyandi styrktar⁹ andi drottins yfir Samson. hann sva miog eflandi at æigi sæinna slæit hann ðll i senn þav ræip sem hann var byndinn með helldr enn akafr elldz logi brennir lim¹⁰ gða lavf af þvrrvm víði. Vorv þa þegar hans vvinir æigi íafnakafir at honvm at ganga er hann var lavs vorðinn. Nv sem Samson var vapnlavs fyrir sínum vvinvm oc motstðvmonnum svifz hann vm. gripr hann ýpp einn asnakialka fornan er la i læirinv fyrir honvm. hlæypr þa þegar a alvapaðan heiðingia¹¹ her oc herr a tvær hendr sva at hann drepr af þeim þvsvnd manna með einvm asnakialka. enn allir flyðv þeir sem eltir líðv. Samson lofaði gvð¹² oc kastaði þa niðr kialkanvm oc kallaði þann stað Ramathehi. þat þyðiz vpptaka kinnarkialka. Samson var nv oc¹³ miog sva at þrotvm kominn af þorsta oc mikilli mði. sva at hann matti varla vppstanda. kallaði hann þa til drottins sva segiandi. Þv minn herra gvð gaft þenna kinnarkialka i havnd mer þræli þinvm oc væittir mer styrk at sigra vvini mína með sva miklo stormerki. enn nv se ek at ek man dæyia oc sva i hendr falla hæiðingia vtan¹⁴ þv hialpir mer með þinni miskvnn oc milldi. Enn herra gvð hæyrði þegar bðn hans oc hrærði einn íaxl i asnakialkanvm er hann hafði bariz með. oc fyrsti þar þegar vatn or sva gnogliga sem hann þvrti at drecka.

1) [.iii. hundrat, B 2) goðzi, B 3) skyldu, B 4) hans tilf. B 5) festa bundinn, B 6) bundinn, B 7) [ok Philistei laupa, B 8) [gny, A 9) [styrkr, B 10) sinu, A 11) vuna, B 12) fyrir sinn sigr tilf. A 13) ngl. B, A 14) nema, A

hrestizt Samson þa skiott oc toc af sitt. Oc til vitnis vm þetta hakeita takn hæitir þa staðr¹ brvnr rennandi framkallaðr af asnakialka oc sva kallaz sa staðr enn i dag. Tokv nv Gyðingar Samson til höfðingia oc hertoga yfir sik at hallda strið oc hæyia bardaga við Philistim. dömdöi hann yfir allt Jsraels folk .xx. ár.

Fra Samson ok hans sterkleika.²

204. A nockorvm tíma þa er Samson var staddr i borg þeirri er Gaza heitir. læit hann þar æina portkonv oc geck inn i hennar herbergi oc svaf þar vm nott. Þetta fretta Philistei at Samson myndi vera innan borgar i Gaza. hlavpa þeir þegar saman. taka borgarhliðin lykia oc lesa ramliga. oc setia þar með varðhalldzmenn at engi skyldi vpp lyka. Siþan sla þeir mannhring vm herbergit er hann svaf i. hiðv nv sva dags oc ætlaðv at væita honvm atgavngo þegar er hann gengi vt vm morgvninn oc drepa hann. þottvz þeir nv svllkomliga hafa rað hans i hendi. Eunn þeir höfðv hann einn sinna manna inni byrgt i borginni sva at hann matti með engo moti vt komaz. Samson svaf i naðvm allt til miðrar nqtr. Siþan reiss hann vpp oc geck vt ætlar nv a brott af borginni. ³varð hann varr við vmsatina. oc snyr vt at⁴ borgarhliði oc ser þat með styrkv m lasvm lvkt. hann gengr þo til oc fadmar portið með þi moti at hann tekr⁵ sinni hendi hvarvm megin oc spennir sva vm vndirstolpa hliðsins. en hann setr hals oc herðar vndir yfirportið. treystir a siðan þar til er losnar allt saman. kemz hann nv sva or klandi sinna motstoðvmanna. at hann berr þann allan borgarhliðs vmbvnað⁶ a avxlv m ser allt a ofauvert þat hið hæsta fiall er veit til Ebron. Philistei missa nv með þessvm hætti Samsons i Gaza vm morgvninn.

Her segir huersu prettafull Dalila sueik Samson sterka.
capitulum.⁷

205. Þesso næst lagði Samson ast við þa konv er bygði i einvm afdal þeim er heitir Soreth. [Philistei verða varir oc visir at Samson elskaði þessa konv. enn hon er nefnd rætto nafni Dalila þo at margir menn kalli hana Dalidam.⁸ fara höfðingiar þeirra at finna hana oc

¹) siðan tilf. B ²) Her segir fra sterkleika Samsons, A ³) Nv. tilf. B ⁴) saal. B; af, C ⁵) meðr tilf. B ⁶) brott tilf. B, A ⁷) Fra Samson ok Dalila hans vnnostu, A ⁸) [þesse kona er nefnd Dalila rettu nafni þo at marger menn kalli hana Dalidam. Nu þegar sem Philistei verða viser at Samson elskade Dalilam, B

segja sva til hennar. [Allz þv ert¹ einkannliga vnnastza Samsons. þa vitvm ver at hann vætir þer allt þat er þv biðr hann.² oc þi man hann segja þer sina alvðrv. Nv vilvm ver gera kavp við þik at þv komiz a slæglæiks mvni við Samson með þino bliðlæti oc klokskap. sva at þv verþir viss af honvm ens sanna hvaðan honvm kemr sva mikill mattr oc styrklæikr at honvm verðr til einkiss² allfátt. sva oc skaltv vis verða með hverio moti ver megim hann sigra oc sigraðan pina vegðarlavst. Enn ef þv kemr þessv a læið oc kannt oss at segja þessa alla hlvti sem nv höfvm ver tint oc talt. þa skaltv þetta ægi til eingiss² vinna sem verðvgt er. helldr sva margir sem ver ervm höfðingjar Philistinorvm. skal hverr varr gefa þer .iii. .c.³ silfrpenn- inga. Þesso iatar hon [at gera.⁴ oc gera þer þetta kavp statt við hana.

Nv sem þav Samson finnaz oc taka tal sin i milli segir sva Dalila til hans. Bið ek minn keri at þv segir mer i trvnaði hvaðan þv hefir sva mikinn styrklæik vmfram alla veralldar⁵ menn gða með hverio þik⁶ ma binda⁷ at þv megir ægi slita. Samson svaraði. Ef ek em bvnndinn með siðfalldv⁸ sinstreingivm hrablavtvm. þa em ec ecki sterkari enn aðrir menn. Litlo siðarr segir hon Philisteis. Enn þer fa henne þegar þess hattar ræip. oc þar með bindr hon Samson sof- anda. Enn Philistei læyndvzt i herbergino. þiat þer villdo vita hverso feri með þeim. Nv sem hon hefir bvnndit Samson sem hon kann kallar hon hátt oc segir sva. Philistei⁹ taki þik Samson. Hann bregðr við hartt¹⁰ er hann hæyrði Philistin nefnda. slitr þegar bavndin af ser sem [hann veri bvnndinn með brvnnvm havrtvgli.¹¹ oc væit¹² nv ecki giorr vm afl hans enn aðr. þa mællti Dalila sva sem með glænzi. Se nv hverso þv hæddir mik. ær þv sagðir mer ægi satt. Nv bðt yfir við mik oc seg mer sannlæic af með hverio þik ma binnda attv¹³ slitir ægi.¹⁴ Hann svaraði. Ef ec em bvnndinn með skavrpvm ræip- vm oc þo nyivm sva at til engrar vinnv hafi hafð verit oc ægi a klyf komit. þa verð ec vstyrkr sem aðrir menn. Dalila ræyndi enn¹⁵ oc batt hann með þesskonar ræipvm oc mællti siþan. Komi nv Phil- istei er læynaz i þesso herbergi oc handtaki þik Samson. Enn hann slitr af ser bñndin ægi seinna enn einarðan vef. Oc enn mællti Dal- ila. Hvi villtv sva svikia mik at þv lygr æ at mer. Nv seg mer satt [.iii.¹⁶ sinn með hverio þic skal mega binda.¹⁷ Samson svaraði. Ef

1) [Ef þu ert allz, B 2) einskiss, B 3) .iii. hundrat, B, A 4) [mgl. B; at fremia þessi suik, A 5) mgl. B 6) þess tilf. B 7) sva tilf. A 8) siau- foddum B; scaufoddum nyium, A 9) Philistin B 10) skiott, A 11) [fuinn hðrtvgil, A 12) hon tilf. A 13) at þu, B 14) af þer tilf. B 15) til tilf. A 16) þridia, B 17) [fyfir mina ast, A

þv tekr mina .vii. locka snyr saman með hardregli oc bindr rauliga við einn [hgl hafan¹ oc setr hglinn i iord niðr. þa verð ek þegar vstyrkr sva at ek ma ecki at færæz.² Oc sem Dalila hafði þetta gert við Samson sofanda. kallar hon hált sva at hann vaknar við. Philistei hlavpa at þer Samson. segir hon. Hann bregðr þa enn við oc kippir vpp hælina þegar með harina. Þa mælti Dalila. Harða miog hryggir mik þat er þv segiz elska mik. enn þat er þo ekki vtan hægomi þian. Þiat hvgr þinn er mer hvar fiarri. Nv hefi ek þryssvar ravn til gert hvernu trvnað þv villdir vndir mer eiga. oc hefir þv³ hverio sinni logit at mer enn⁴ viljat mer ecki satt fra⁵ segia vm þitt it mikla afl. Nv sem hon helldr æ a hinni samv bøn við hann oc gnaddar ið sama [dag oc dægr. sva at hann ma hvarki fyrir henne hafa naðir nott ne dag. læiðiz honvm lox⁶ oc mæðiz hvgr fyrir hennar vnaðvm⁷. segir hann henni nv vm siðir sannlæk af þessv efni. Hann mælti þa til hennar. Þat er mer skylldvliga boðit af gvði minvm at ec skal alldregi nockvrs konar iarn lata snerta höfvð mitt. þiat ec em nazarevs. þat er gvði helgaðr allt fra moðvr kviði. Ok fyrir þvi ef allt hár er rakal af höfði mér þa er brotið⁸ allt mitt afl oc verð ek þa ekki styrkari en einnhverr vbræytr⁹ maðr. þvi at þa man andi drottins flyia fra mer.

Nv sem Dalila sa at Samson bar satt vpp fyrir hana. sendir hon þegar til allra höfðingia Philistinorvm með þeim grendvm at hon bað þa enn vm sinn koma með vapnvðv liði. sagði nv Samson hafa fvllkomliga birt ser sina alvðrv. þeir bvaz sem skiotæz fara oc fram koma með vapnvðv liði til hvsa Dalile. hafa nv með ser oc fe þat er þeir höfðv hætið.¹⁰ Enn sv bannsetta¹¹ oc bitra naðra er alla vega var¹² vtan a at sia tigrvlig oc tillystilig.¹³ Þiat hon var friðvzt allra kvenna synvm. enn innan liot oc læiðilig fvll æitrs oc vlyfians. plagar sik nv alla vega viðr skravt oc skart. klæðiz hiini bæztv gangverio oc ðllvm hinvm fegrsta bvnaði. gengr siðan inn fyrir Samson. byrlar oc bærr honvm hinn styrkazta dryck oc lockar hann miog til at drecka með bliðvm halsföngvm oc blavtligvm kossvm. Með þeima hetti sem nv megí þer hæyra svæik oc sigraði þessi prettafvll pvtu með æitri sinnar illzkv þann agæta kappa sem all dri aðr varð yfirstiginn af sinvm vvinnvm. Nv sem Dalila ser at dryckr mæðir Samson oc svæfn sigr a hann. sættiz hon niðr hia honvm oc læggr hann sitt höfvð i kne henne. sofnar bæði skiott oc fast. Nv helldr hon þann hertekinn með sinni

¹) [iardfastan hæl, A ²) hafaz, A ³) i tilf. B ⁴) ok, B ⁵) til, B ⁶) adr lauk, B ⁷) [uætr ok daga. sua at hann ma all dri naðir hafa, A ⁸) þrotit, B ⁹) vbreytt, B ¹⁰) henne tilf. B ¹¹) pnta tilf. A ¹²) tilf. B ¹³) lystilegh, B

illzkvfullri vndirhyggiv. er hvarki matti aðr sem þer hafit hæyrt hallda baynd ne borgir. Hon kallar til sin einn raxtrmann oc at hennar bæiðni fer hann henne enn hvassazta harknif oc rakar hon af Samson .vii. hans locka. Siþan skräiðiz hon vndan hofði honvm oc kallar þa hátt sva segiandi. Philistim [yfir þik¹ Samson. Hann vaknaði oc ræis vpp skiott oc mællti i hvg ser. Ek man enn vt ganga sem ek hefi fyrr gert oc man ek æigi mæira við þvrfa at [hræða hæiðingia² enn hrista mik at eins. Ok þvi sagði hann sva at hann var nyvaknaðr oc visse æigi hversv hæðiliga³ hann var læikinn. enn drottins andi oc allr hans styrkr var⁴ fra honvm horfinn. Philistei lavpa ný til ok handtaka hann. beria oc bæysta oc blinda hann baðvm avgvvm. Siðan flotra þeir hann oc færa⁵ til borgar Gaze. byrgðv hann þar i dyflizv oc liætv hann mala korn. Var hann⁶ sva þiadr mðrgvm harmkvælvvm þar til er lockar hans tokv at vaxa. Þat höfðv Philistei oc iafnan til skemtanar at samkvndvm eða þa er þeir helldo hatið guða sinna at Samson skyldi læika fyrir þeim. oc hrosaðv sva sigri sinvm er þeir höfðv hann feingit.⁷

Fra dauda Samsons sterka. capitulum.

206. Þa er sva hefir fram farit vm hrið. senda höfðingiar af Gaza boð vm ðll riki Phistinorvm at allir hinir rikastzv menn hverrar borgar oc bæiar skyldi saman koma i Gaza at fornfera gvði sinvm Dagon. hverr eflir sinvm favngvm oc flareign. fyrir þat er hann hafði með sinvm⁸ mætti sglit Samson vndir þeirra valld oc vilia. Nv bvaz Gaze borgarmenn með bæztvm fðngvm er til vorv oc⁹ tigvrligv hatidar halldi oc höfðingia kvamv. Nv sem þar gerðiz mikill mannsiöldi var [feingit at bloti miklo.¹⁰ sva at þeir ofraðv vlitinn siðlða yxna oc graðvnga¹¹ gvði sinvm Dagon. sva segiandi. þessi gvð varr Dagon hefir gesið Samson varn hinn mesta vvin i vart valld. Eflir þetta setia þeir sandryckio oc virðvliga væizlo i þeirri steinhöll sem mest var i borginni. Oc er dryckr kietir höfðingia. enndrnyia þeir villtir snapar¹² at lofa gvð sinn með slikvm orðvm. Þackir gervm ver drottni varvm Dagon fyrir þat er hann gaf i varar hendr Samson inn sterka er flæst illt hafði gert. drepit fyrir oss mikinn mannsiölda oc eyðt riki vart. Oc nv senda gæðingar Gaze borgar at læiða Samson or myrk-

¹) [eru yfir þer, B; taki þik, A ²) [hrinda heiðingium, A ³) haduliga, A ⁴) tilf. A, B ⁵) sua bundinn tilf. A ⁶) nu tilf. B ⁷) fangit, A ⁸) mikla tilf. B ⁹) vidr, B ¹⁰) [geingit at blotum miklum, B ¹¹) gridunga, B ¹²) snaapar, B

vastofv at læika fyrir ser eftir vanda. Sem hann hafði leingi leikit a miðiv hallar golfi oc lok miog at meðaz. mællti hann til sveinsins er til var feinginn at læida hann blindan. Fylg mer svæinn segir hann til stolpa þeirra .ii. sem hallda vpp höll þessi. at ek mega þar staðar nema oc styðiaz við vm litla stvnd meðan mðði rennr af mer. Svæinninn gerði sem hann bæiddi. Enn hvsit var fvlft af monnum bæði karlvn oc konvm. sva at þar var inni allt saman eigi færa enn .iii. þvsvndir manna oc allir hinir hæsto höfðingar Philistinorvm með glavn oc glæði oc vgdv nv ecki at ser. þviat ðngvir þvrfv nv at ottaz Samson blindan. helldr væittv honvm allir þeir sem inne voro hornvliga haðvng.¹ Hann mælltiz nv fyrir hliðliga a þessa lvd.² Herra gvð segir hann. minnzlv min a þessi stvndv oc giallt mer aftr nv drottinn minn styrkleic minn hinn fyrra. sva at ek mega hefna min a minvm vvinvm oc gera þeim æinnhvern vfagnat fyrir þat er þær ræntv mik baðvm avgvn. Siþan græip hann sinni hendi hvarnn stolpann³ oc mællti. Enn bið ek þik drottinn minn at þv latir mik hgr nv dæyia með Philistim. J þessv bili sviptir hann stolpvnvm styrkliga vndan. sva at allt herbergit hrapar sva skiott niðr a þa sem inni vorv at engi maðr komz hæill vndan. Liæt þar Samson lif sitt oc allir höfðingar oc sva mikill [fioldi manz⁴ sem aðr er talt. Var þessi hinn siðarsti sigr Samsons at hann drap nv miklo flæiri dæyiandi enn hann hafði aðr drepit meðan hann lifði. Siþan foro til frendr Samsons oc tokv likam⁵ hans oc ferðv i sitt riki oc grofv hann hia feðr sinvm Manve i milli þeirra staða er sva hæita Saraa ok⁶ Estaol. Samson var domandi yfir Gyðinga .xx. ár sem fyrr segir. J þann tíma var eingi konvngv yfir Jsrael oc lifði þa hverr sem syndiz.⁷ Þvi at Hely kennimaðr af Sylo. er næst⁸ var eptir Samson domandi yfir Gyðingum .xl. ara. er sagt at vgr linr oc æigi stiorsamr.

Skyringh huat huert merker.⁹

207. Samson merkir vörn herra Jesum Crist. þiat getnaðr Samsons var fyrirbodaðr af gvðs engli sva sem vars herra. Samson drap leonem. enn varr herra sigraði fiandann. Samson tok hvngang or mvnni [hins varga dys.¹⁰ enn Jesus Cristr dro mannkynit or kverkvu fiandans.¹¹ Samson bravt vndir sik Philisteos. enn várr drottinn lagði

¹) héding, B ²) leid, B, A ³) enn bað sveininn skyndiliga vt ganga er honum hafði fylgt tilf. A ⁴) [mannfioldr, B, A ⁵) likama B; lik, A ⁶) tilf. A; mgl. C, B ⁷) lysti, A ⁸) næstr, A ⁹) Fra þyðingu nafns Samsons, A ¹⁰) [leonis, A ¹¹) fiandans, B

fyrir alla vvini andliga oc likamliga. Samson gecc vpp a¹ fiallzbrún með borgarhlíð Gaze, enn Jesus Cristr ste² vpp til himna at niðr-brotnum byrgivm helvitis. Nv með slikvm oc mðrgvum ððrvum [myndvm oc merkingvm³ i fyrra lðgmali boðaz fyrir halæt stormerki mannligrar lavsnar.

Her seger af Noemi ok Ruth mouerskum. capitulum.⁴

208. Saga þessi giðrðiz a æfi domanda. þa varð sva havrð avlld oc hallæri i ríki Jvða at færíkir menn fengv varla lífs biðrg. þa for æinn maðr af borg Bethleem fyrir svlltar sakir með konv sína oc .ii. syni⁶ i ríki Moab. at hann mætti þar matar alla er árferð var goð sem aðrir vtlendir menn⁶ gða vtanheraðs menn. þessi maðr higt Eli-melech en kona hans Noemi. synir þeirra Maalon oc Celeon. Nv sem þav komv i ríki Moab. dvðlðvz þav þar vm hrið. oc þar andaðiz Eli-melech bondi Noemi enn hon lífði eftir með sonvm sínv. þeir kvangaðvz baðir oc fengv þarlænzkra kvenna hæiðinna. higt ðnnvr Orfa enn ðnnvr Rvth. þav vorv .x. ar i ríki Moab. enn þa andaðvz þeir baðir Maalon oc Celeon. Var þa Noemi eftir hęði bondalavs oc sonlavs.⁷ fystiz hon nv at fara afr i ríki Jvða til frenda sína með hvaratveggiv sína sonarkvæn.⁸ þiat hon hæyrði sagt at gvð drottinn hęfði lítið miskvnnar avgvn a lýð sinn oc batnað⁹ arferð a Gyðinga landi.

Síðan bioz hon til haimferðar oc fylgði henne hvartveggi snavr¹⁰ hennar. Ok sem þer hðsðv farið vm hrið męllti Noemi til þeirra. Nv hafi þið vel¹¹ læiðt mig af garði. man ec nv venda til minnar oðalíarðar.¹² enn þið hverfit aptr i moðvrhvs yckart. oc syni ykr almattigr gvð sína mikla miskvnn i ðmbvn allra þeirra goðra hlvtu sem þit hafit við¹³ mik giðrt oc mina syni¹⁴ er nv ero andaðir. Giefi gvð ykr at finna hvilld oc hægíar naðir i hvsvn yckarra eiginna bonda. er¹⁵ ykr hæfir enn at gíptaz. Sípan kysti hon þær. enn þær tokv at grata með miklo hareysti oc sva savgðv þær. þær vilívm við fylgía oc þínv lyð þíona. Hon svaraði. Hverfit aptr minar kíæro dótr. hval hæfir ykr með mer at væra. æigi er sem ek mega manni gíptaz at geta þa syni¹⁴ i mínv kvíði at værða mætti ykrir eigin-

¹) mgl. B ²) steigh, B ³) merkileghum B; [stormerkium, A ⁴) Her segir af þríur konum Noemi ok snorum hennar .ii., A ⁵) sunu, B ⁶) mgl. B ⁷) sunalaus, B ⁸) sunarkuæn, B ⁹) batnade, B; bætt, A ¹⁰) sunarkona, B; snðr, A ¹¹) val, A ¹²) odalsíardar, A ¹³) med, A ¹⁴) sunu, B ¹⁵) enn, B

hvendr¹ sem lavg vár standa til. fyrir þi snvit nv aptr i ykra æt-
læifð at ec em sva allðri orpin sem þit megit sia at mær hæyrir ecki
at giptaz. Enn þo at ec ætti mer bonda oc mætti ek a² þessi nott
giæta syni oc villdi þit þeirra biða til giptingar. þa veri þit fyrr
gamlar kerlingar helldr³ enn þeir veri sva frvnxaxta at þeir mætti
kvangazt. Nv hirðit þið⁴ ecki mer at fylgia. þi⁵ at ykr skortir ecki
með frendum ykrum enn mik sækir mikit fatæki oc er mer ykart mein
miklo sarara en mitt. Nv toko þer enn at grata hastöfvm. [Minntiz
þa Orpha við svero sina oc hvarf aptr. enn Rvth fylgði Noeme.⁶

þa mgltti hon við Rvth. Nv snyr Orpha aptr til favðvrhvss sins.
far nv með henne oc hirð ecki vm mik. Hon svaraði. Bið ec⁷ at þv
skylldir mik æigi til aftr at hverfa. þiat fyrir vtan ef skal ec þer
fylgia oc þik allðri fyrirlata. hvar sem þv ferr gða dvelzk þa skal
ec þar vera. þinn lyðr skal vera minn lyðr heðan af oc þinn gvð
minn gvð. a hverri iorðv sem þv andaz a þærri skal ek deya oc
hafa hinn sama graptarstað sem þv ef ek ma raða. Ok þess bið ec
gvð hier með at hann lati okr ecki skilia nema einn davðann. Nv
sem Noemi ser at Rvth vill ecki annat enn fylgia henne. fara þær þa
oc fram koma baðar samt i Bethleem. Oc⁸ þi at Noemi hafði fyrr
verit vinsgl i þeirri borg. þa þegar sem hæyrinkvnnig⁹ var hennar
aftrkvama. forv til fvndar við hana hin¹⁰ æzsto konor borgarinnar
oc savgðv sva. Glæðr oss þat Noemi er þv ert heim komin or sva
langri vtlegð sem þv hefir þolat. Hon svaraði. Eigi skvlvt þer nv
kalla mik Noemi. þat þyðiz favgr. helldr skal ek heðan af hæita
Amara. þat er bæisk at varo mali. þvi at nv fyllvmz ec af¹¹ bitrvm
bæiskleik. Ek var aðr ek for heðan gnægð¹² af goðvm hlvtvm oc
fylld farsgllda. enn nv læiddi mik drottinn aptr avða at yndi oc aflæita
hamingivnni. Nv væit ek æigi fyrir hveria skyllid þer kallit mik fagra
þa konv er sva er lggð oc lytt sem ek em nv vtan gvð drottinn vili
gefa mer enn siðarr bliðari daga. J þann tíma missera kom Noemi
heim i Bethléem or vtlegð með Rvth moversko er menn tokv at skera
akra sina.

Af Booz ok Ruth.¹³

209. Einn maðr var miog ríkr i Bethleem oc¹⁴ het Booz. mikill

¹) eiginbondr, A ²) næstu tilf. B ³) mgl. A ⁴) þui B; mgl. A ⁵) mgl. B
⁶) [Minntiz þa Noemi vid snðr sina Orphan ok hvarf hon aptr. en Ruth fylgdi
suæru sinni, A ⁷) þik tilf. B ⁸) fyrir tilf. B ⁹) saal. A, B; hæyrig-
kvunnig, C ¹⁰) hinar, B, A ¹¹) mgl. B ¹²) nēgd, B ¹³) Her segir
fra Booz ok Ruth, A ¹⁴) er, A

oc mattvgr. Booz var nainn [at frendzemi¹. Elimelech [er verit hafði hvandi² Noemi. Einnu dag segir Rvth sva til Noemi sværv sinnar. Ef þv vill frv min þa man ek fara vm daga vt a akra þar til er ek finn þann bonda³ er æigi amaz við mik. oc man ek lesa saman axhelmvr þær sem sívka gða fallaz vm hendr kornskvrðarmavnnvm. Noemi bað hana vist fara.

Rvth kom nv a akrinn oc tok at lesa saman avx at baki þeim er skarv oc geck helldr vdiarfliga. Enn sva bar til at þann akr atti Booz frendi. Elimelech oc sona⁴ hans sem aðr er sagt. Hann kom þa⁵ a akrinn oc kvaddi sva kornskvrðarmenn sina. Veri drottinn með yðr. Þeir svarvðv. Gvð blezi þik. Booz mælti til fyrirmannz kornskvrðarins. Hverr a þessa hina ivngv⁶ konv. Hann svaraði. Þessi er sv hin moverska er hingat kom fyrir skommv⁷ i borg vara með Noemi magkonv þinni. Nv bæiddi ho at fara þar eftir sem ver skervm⁸ akrinn oc henda ef nockot sten. . eptir gða fykr fra oss. Ecki giet ek at hon salog se miog diarflæg. nv hefir hon hier staðit a akrinnvm fra morni oc allt hier til oc hvergi gengit. oc æigi helldr hæim vikit til herbergiss. Þa mælti Booz við Rvth at hon skyldi hvergi fara annarstaðar vm akra enn fylgia hans þionostomðnnvm⁹ hvern dag meðan akrverk vgru oc henda þar slict sem verða mætti. eta oc drecka með þeim. enn hann kvæðz mvndv bioða sinvm svæinvvm at eingi maðr giorði henni mæin. Rvth fiell þa ðll framm til iarðar fyrir fotr honvm sva segiandi. Hvaðan bar mer sva mikla hamingio til handa at ec skyldi¹⁰ finna sva mikla miskvnn i þinv avgliti at þv virðiz at kynnazt við mik avma konv oc vtlenda. Hann svaraði. Sagt er mer hverso marga goða lvti þv hefir gert við þina sværv sipan bondi þinn andaðizt. oc nv fyrirlatið frendr þina oc favðvrhv oc ært nv komin hier með vkvnnvm lyð er þv hefir æigi fyrr seð. Nv ðmbvni¹¹ þær almattigr gvð [allt þat goðs¹² er þv gerir.¹³ oc taktv afgæzkvfvllvm gvði Jsraels fvll starflavn¹⁴ vudir hverss vengia skiol þv ært nv komin. þvi at þv hefir til hans fvlltings flyit. Rvth mælti. Væit ek minn herra at ec em æigi sva mikils hattar af mer sialfri at ec mega þar fyrir samvirðaz þinvvm ambattvm. allt at æinv þo at ek hafi nv fyrir þinvvm avgvvm fvndit sva mikla miskvnn at þv virðiz at glæðia mina fatækt með mðrgvm hvgganarorðvm þeim er minv hiarta ero miog lystilig.

1) [frændi, A, B 2) [er var bondi, B 3) husbonda, B 4) kona, B 5) mgl. B 6) ungu, A 7) litlu, A, B 8) skaarum, B 9) þionostukonnum, B 10) skyllða, A, B 11) ambani, A 12) [alla þa goða luti, A 13) hefir henne gert, A 14) starfalaun, B

Rvth snæddi a akrinvm vm daginn oc liet Booz i engan stað henne verr bva¹ enn sinvm verkmanvnm. oc sialf hirði hon læifar sinar sem hon var mett at færa fostro sinne. Enn aðr Booz gengi brott af akrinvm segir hann sva til sveina sinna oc kornskvrðarmanna. Æigi skolv þær ama Rvth. helldr vil ek at þær kastit til hennar sva af yðrvm² hvndinvm at henne se skammlavst at lesa saman. oc æingi yðarr skal dirfazit at gera henne kinnroða gða klækia hana vm³ at hon fari fataekliga. Rvth var þar allt til aptans. Sifan tok hon þvst oc barði kornn af halmi þæim er hon hafði saman lesit vm daginn. Feck hon þar af þria mela bygs. bar hon þetta i borgina oc syndi sværv sinni. sva oc fgrði hon henne þær vista læifar sem hon hafði ætlað vm morgvinn. Þa mælli Noemi til hennar. Hvar hefir þv vvnnit i dag er þv hefir sva mikils aflat. Blezaðr se sa maðr er þer hefir hialp væitta.⁴ Rvth segir at sa maðr hiet Booz er þann akr atti sem hon hafði vvnnit a vm daginn. Noemi svaraði. Se hann gvði blæzaðr. þvi at nv endrminniz hann at gera slik milldiverk fyrir goðvilia sakir við andaða syni mina sem hann framði fyrrvm⁵ við þa lifandi. Er þessi maðr oc skylldr frendi varr. Þa mælli Rvth. Ek [gæt hann eigi þessa eina hialp okr væita.⁶ þviat hann bavð mer at fylgia sinvm kornskvrðarmavnvm þar til er lokit er ðllo akrverki. Noemi svaraði. Miklv er þer oc betra at ganga til akrverks með hans þionostomæyiom enn at læita þer til annarra akra þar sem æigi er ðrvænt at snapar snvbbi þik. Rvth giorði nv sva at hon fylgði iafnan mæyiom Booz ok vann með þæim þar til er bæði bygg oc hvæiti var i hlððvr komit. Hefir Rvth nv aflat þæim mikillar atvinnv.

Ruth lagðiz vnder kleðin hea Booz.⁷

210. Sem Rvth var heim komin til sværv sinnar at lyctaðv akrverki. mælli Noemi til hennar. Nv skal ec læita þær döttir min hvilldar oc hoglifis fyrir þat erfði sem⁸ þv hefir fyrir mer haft. oc sva skal ec vm hvgsa at eitthvert gott rað geriz fyrir þær. Booz þessi var miog skylldr sonvm minvm sem ek hefi sagt þær. Nv man hann þessa nott hvgsa vm korn sitt oc sofa i lafagarði sinvm. Enn nv skalltv lavgaz oc smyria þik agætvm ivrtvm. sifan klæðtv⁹ þik sðmiligri gangverio oc gack læyniliga i lafagarðinn.¹⁰ gæym þv þess at

¹) matbua, A, B ²) mgl. B ³) þo tilf. B ⁴) nu tilf. B ⁵) fyrri, A
⁶) [truir at hann geri ockr meiri hialp, A ⁷) Her segir fra Ruth ok Booz, A ⁸) er, B ⁹) klæð A; klæð þu, B ¹⁰) ok tilf. A

eingi maðr verði þar varr við þik. en þa er Booz gengr út sofa. hvgsaðv¹ vándliga hvar hann liggr. Nv sem hann er sofnadr.² gack þv þar til oc [liett vpp abráiðvnni³ at fotvm honvm oc ligg þar vndir.⁴ Síðan man hann segia þer hvat þv skallt at hafazt. Rvth gengr nv i garðinn oc gerir alla hlvti sem sværa hennar hefir fyrir sagt.

Nv sem Booz er mettr vm kvellit oc gleðikendr af dryck. for hann vt i garðinn oc lagðiz⁵ til svefns rætt vndir kornhialminn. Énn er hann var sofnadr kom þar Rvth læyniliga oc kastaði ser vndir klæðin at fotvm honvm. Nv sem Booz vaknar vm miðnætti slær i fyrsto a hann otta oc vndran mikilli. vissi hann æigi giorla [hveriv fa myndi⁶ er hann sa þar konv liggia at fotvm sér. Hann spvði þa hver hon væri. Hon svaraði. Ek em ambatt þin Rvth. oc bið ek þik at þv bræiðir a mik þitt skickivskavt þviat þv ært nafrændi minna vandamanna. Booz svaraði. Væl ert þv signvð⁷ af sialfvm gvði. þiat þa sðmv milldi oc miskvnn sem þv hefir adr vnnit i þionkan⁸ við þina sværo avkar þv nv oc endrnyiar i þessi þinni⁹ meðferð. er þv svæimar æigi vli vm nætr með galavsvm¹⁰ garvngvm. hvarki ferikvm ne fatækvm. Nv hirð ecki at ottaz. þviat þessi¹¹ þin meðferð man þer svaz til fvllkominnar farsælo oc æigi næita ek mik vera yðr vandavvndinn. enn þo er hier i borginni annarr maðr enn nanari þinni sværv oc hennar framliðvnm svnm. Sof þv þar nv¹² i nolt sem [nv ert þv¹³ komin. enn i morgin ef þessi maðr vill þik taka til sin eftir skyllðlæika rieltendvm. þa ferr þat vel til vegar. enn ef hann vill æigi. þa skyt ek þi til gvðs at vtan ef skal ek gera fyrir þer gott rað eftir rieltv lavgmali. Énn þat hvðv lavg Moysi ef kvangaðr maðr af ætt Jsraels andaðiz barnlavss. þa skyllði broðir hans gða hinn nanasti frendi hans fa þeirrar konv er hann hafði att oc keykva¹⁴ sva vpp kyn hins andaða.

Rvth sefr nv at fotvm Booz þar til er dagaði. oc ræis þegar vpp fyrr enn nockorr maðr mætti kenna hana. þa mælli Booz til hennar. Gæym þv at engi maðr verði varr við at þv hafir her komit. Oc enn mælli hann. Græittv til yfirklæði þitt oc hallt vpp baðvm hðndvm. Hann lætr þa koma i móttvl hennar .vi. mæla miols oc bio sialfr vm hana. Oc bar hon þetta i borgina. Ok þegar er Nocmi sa hana mgllti hon. Hverso hefir þer at farit dottir. Rvth sagði henne allt sem farit

1) hugsa vm, A 2) sofnadr, A, B 3) abreizlinu, B 4) [legz vpp a beðinn at fotum honum ok ligg þar, A 5) nidr tilf. B, A 6) [saal. ogs. B, A 7) signat, B; signad, A 8) þionan, A 9) metu tilf. B 10) gedlausum, B 11) þessor, B 12) mgl. A 13) [þu ert, B 14) kveykia, B, A

hafði oc hvat Booz hafði talat til hennar, oc se her nu segir hon miol sva mikil sem hann gaf mer, oc kvaz æigi vilia at ek færa með tvær hendr tomar til fostrv minnar, Noemi mællti, Dvelz þv nu her með mer þar til er við¹ siam hver endalyekt a fellr þitt mal, þiat Booz er sva goðr dreingr at æigi liettir hann fyrr enu hann hefir fylgert alla þa hlvti sem hann heitr.²

Booz gekk at eiga Ruth moversku.³

211. Þegar vm morgvinnu sem Booz var klæddr gekk hann i borgina oc settiz við sialft borgarhlid. Nu sem hann sa þann mann ganga þar nær er hann hafði getið fyrir Ruth vm nottina at henne veri vandabvundinn, kallar Booz hann til sin með eiginligv nafni oc bað hann sitia hia ser vm litla stvnd. Hann sneri þegar þangat oc settiz niðr, Booz hæmti þa til sin .x. menn af avlldvngvm borgarinnar oc bað þa sitia. Siþan melli Booz til þess mannz sem aðr var getið. Þat er sem þer er kvnniet frendi segir hann at Noemi er afrkomin til getlæifðar sinnar i borg vara af riki Moab, oc verðr hon nu at selia⁴ þann akr [oc eign⁵ er att hefir Elimelech frendi varr.⁶ Nu segi ek þer þetta at ahæyrandvm ðllvm þeim sem her sitia oc rikbornastir ero i þessi borg, ef þv vill eignaz optir riçttv frendzemis lavgmali þessa iorð kavp þv, enu ef þer likar annan veg seg mer þat skiott, sva at ec megji vita hvat ec skal at gera, þiat engi maðr er her nalegr⁷ fyrir frendzemis sakir vtan við .ii. oc ert þv þo nerri oc nanari, Hann svaraði, Ec vil vist kavpa akrinn, þa mællti Booz, Nu þa sem þv kavpir akrinu oc iorð at Noemi, þa hlytr þv þar með at taka þer til hvsvr Ruth moverskv, er verit hefir eiginkona ens andaða þins frenda⁸ at þv alir vpp erfingia þins frenda⁹ oc keykir¹⁰ vpp atboga vndir hans nafni af hans eiginkvån sem lavg bioða, Enn er hinn hæyrir þetta segir hann sva, Vægia vil ec oc vndan skeruz þessv lavgmali þiat ec vil [enga arfsvipling gera minv afkvemi.¹¹ ok fyrir þvi vil ec at þv næytir her vm minnar frvntignar oc gangir i mitt hlæyti¹² þo at ec se nanari, þiat ec iati mik giarna vilia vpp gefa oc þarnaz allt saman, Enn þat vory oc lög Gyðinga, ef hinn nanasti frendi sa er tilkominn var fyrir laga sakir næitaði at taka til sin

1) mit, A 2) hefir heitit, A 3) Fra þui er Booz gat at eiga Ruth ok sun með, A 4) ser til atvinnu tilf. A 5) [ok eing B; mgl. A 6) her beg. Fragm. VIII. 7) naalegri, B 8) til þers tilf. B 9) nauuga, B 10) kveykir, B, Fragm.; kveikir, A 11) [æigi gera arfsvik vid mina erfingia, A 12) ruum, B; leyti, Fragm.

eiginkono hins andaða oc villdi vpp gefa ðörvm frenda sinvm þeim sem firnari var. þa skyllði hann læysa skoklæði af fœti ser oc gefa þeim er við villdi taka þeima raðuhag. ok skyllði þat þa vera vitni þess gjaforðz. Nv segir Booz sva sinvm frenda. Með því at þv nættir¹ þesso raði oc vill at ec taki Rvth til min. þa tak skoklæði þitt oc syn sva þina alvörv her vm. Hann dyelr þat ecki. læysir þegar af fœti ser oc fer Booz. þa mælti Booz til allra höfðingia oc mvgamanna er við vorv. þer croð segir hann vattar oc vitnissmenn her i dag at ek eignvmz nv alla hlvti þa sem att hafa varir frendr Elimelech oc synir haus. Oc nv selr Noemi af hendi með því moti at ec tek Rvth moversko til min i hivskapar samlag er verit hefir eiginkvan² Maalon. at kveykia vpp kyu hins andaða frenda mins i³ sinni erfð. at ægi falli sva niðr allr hans atbhogi⁴ at hans nafn maiz af sinv hvsi⁵ oc bröðrvm oc borgarlyð. Nv tel ec yðr vatta at ec eignvmz allt þeirra⁶ goðs. hvs oc herbergi eign⁷ oc akra. þa svörvðv avlldvngar oc allr sa lyðr er við var sva segiandi. Ver ervm vist þessa vattar. gefi gvð drottinn ykr goðan tima oc geri þessa konv Rvth slika i þinv hvsi sem þer vorv systr Rachel oc Lia⁸ er allt Jsraels folk er fra komit. at hon se dygdar dæmi i Effra oc hennar nafn se iafnan halættliga tignat i Bethleem. sva verþi þitt hvs halæitt af þeima afspring er gvð man þer gefa af þessi konv sem var hvs Phares sonar Jvde oc Thamar. Eltir þetta geck Booz at eiga Rvth oc gat með henne son. Ok þegar sem borgarkonvr i Bethleem frietta at Rvth hafði svæin fæddan. komv þer saman i herbergi Booz oc sögdv sva með miklvn fagnaði til Noemi. Lofaðr se drottinn gvð varr sa er þitt hyski liæt ægi koma vndir annarlict valld. þiat nv er þinn erfingi alinn sa er æ man nefndr verða⁹ i ætt Jsraels. hann man hygga þitt lif oc með gleði fram læiða þina elli. þiat nv er sa fõddr af þinni snavr er þic man elska oc þer¹⁰ einn betri [heldr enn¹¹ þv gttir sialf .vii. sonv. Nv tok Noemi þenna svæin sem fæddr var. lagði hann i faðm oc fostraði við mikla ast oc ælskv sem hann veri hennar eigin svn. Enn nagrannar¹² hennar samföguvðv henni sva segiandi. Nv er Noemi fõddr nyr svn. þessi svæinn var nefndr Obeth. hann var faðir Ysai¹³ fõðvr Daviðs. Nv er þessi ættartala. at Phares son Jvde var faðir Esrom. fõðvr [Aram. fõðvr¹⁴ Amminadab. fõðvr Naason. fõðvr Salmon. fõðvr Booz. fõðvr Obeth. fõðvr Ysai. fõðvr Daviðs konvngs.

1) neittar, B 2) eiginkona, B, A 3) saal. Fragm.; oc, C, B 4) ættbogi B, Fragm. 5) hyski, B, Fragm. 6) þetta, B 7) engh, B; eing, Fragm. 8) Lya, B 9) vera, B 10) er tilf. Fragm. 11) [en þoat, A, Fragm. 12) nagravnur, Fragm. 13) eða Jesse tilf. Fragm. 14) [tilf. Fragm.

• Skyring huat hvert merkor.¹

Jorð oc ríki Moab merkir heiðinn dom. Rvth helga cristni fra læidda hæiðni. iorð Jsraels andliga alferð. sa navðlæytamaðr er ægi toc Rvth til sin merkir Jon baptista. Booz merkir varn herra Jesum Cristum. akr heim þenna. seði mounn.² enn kornskvrðarmenn merkia eingla.

Vna pars de libri regum. ok segir i fursta capitulo af Helkane ok Anne fodurmodur Samuels spaamannz er hann var fêddr i Raamatha.³

212. Hælchana er⁴ maðr nefndr. hann var son þess manuz er hæt Jeroboam [sonar Hæliv⁵ sonar Thav sonar Suphs. Hælchana var kallaðr Efratevs þviat hann var ættaðr af fiallbygð Efrain. oc þar byggði hann i borg þeirre er [her er kolloð⁶ Ramatha en i qðrvum bokvm Rama. hon stendr i því heraði a Gyðingalandi er heitir Sophim. Hann var ríkr maðr oc avðigr. Enn því at þat var miog siðr i fyrra lðgmali at einn maðr ætti flæiri senn⁷ enn æina kono. sem segiz af hinvm agæta Jacob er allt Jsraels⁸ folk er fra komit. at hann atti .ii.⁹ syst. þa atti þessi maðr Hælkana .ii. eiginkonvr. hæt avnnvr Anna enn qunvr Fenenna. Fenenna atti bðrn meðr¹⁰ bónda sinvm. en Anna atti eingan ærfingia. þviat drottinn hafði byrgt qvið hennar sva at hon var vbyria. Hælkana for iafnan at lðgligvm hatidvm oc þæim dagvm sem siðr oc setning var til rikvm mounvm af sinne borg Ramatha i þann stað er Silo hælir at dyrka drottin gvð Jsrael oc færa fornir sem Moyses lðg bvðo. þviat i þann tima var þenastaðr ok kennimanna sêta¹¹ i Sylo. þviat þar var hin helga saltmals ðrk drottins er Moyses hafði gera latid i æyðimorkinne eftir gvðs boði. oc þar vorv i hirðir allir helgir domar Gyðinga. Vorv þar fyrir kenne-menn drottins Ophni oc Fincees. þær vorv synir Heli kennimannz hins gamla. Hann var þa enn a lifi oc þo ellihrvmr. Nu kemr sa dagr sem Hælkana atti at fornfæra. oc sem hann hefir sæft fornina. þa skiptir hann með hyski sjnv sem siðr var til. gæfr Fenenne hvsfræyiv sinne oc ðllvm bðrnvm sinvm lvti. en hann gaf Anne kono sinne æinn lvt meðr hrygð oc harmaði þat er gvð hafði byrgt qvið

¹) Her segir fra þyðingu nafna, A ²) saal. A, B, Fragm.; mann, C

³) Her hefr vpp ok segir fra Helchana ok konum hans .ii. Anna ok Fenenna, A ⁴) var, B ⁵) [sun Hely, B ⁶) [kallat er, B ⁷) i senn, B

⁸) saal. de ðvr.; Jsrael, C ⁹) konur ok tilf. B ¹⁰) vidr, B, Fragm. ¹¹) setr, A

hennar sva at hon matti æigi barnn geta. þvi at hann ælskaði Annam miok. En¹ elia hennar gerði henne iafnan skapravn i orðvum oc brigzlaði henne iafnan barnlæysi meðr rangri asakan. kvað drottin dōma hana vverðuga at æiga bvri² við bonda sinvm. Hælkana gerði með sama hælti sem nv var sagt a hverio ari [þa er³ sa timi kom er hann for at fōra fōrn⁴ i Sylo. Enn Anna var þa iafnan vgloð oc græt iafnan⁵ sva at hon matti æigi fæðv næyta. Oc a einn tima sem þav vorv i Sylo mælti Hēlchanā. Hvi grētr þv⁶ Anna oc næytir æigi fæðzv. fyrir hvi hryggiz hiarta þitt. ær þer æigi bætra at eiga mik æinn at bonda helldr enn þv ættir .x. syni. Nv sem Anna hafði snætt oc drvckit i Sylo. stendr hon vpp oc gengr til mvsteris drottins oc lægz til bōnar. Enn Heli kennimaðr sat i sæti sinv gegnt dyrvm mvsterisens. Ok er Anna biðz fyrir meðr þeiskvm hvgr gratandi gnogligvm tarvm hætr hon a himna gvð sva segiandi. Hæyrðu drottinn [gvð allzheriar.⁷ ef þv virðizt at lita avmlæk ambattar þinnar oc minnaz min oc glæyma mer æigi⁸ þinni salugri þionostokono. oc gefr⁹ þv mer þo að vverðugri vm siðir drottinn minn at geta svn við bonda minvm. þa skal ek þann svein þer gefa æilifr gvð at hann þioni þer alla daga lifs sins. oc eigi skal harkuifr snæta hōfvð hans. Nv sem Anna læingði oc margfalldaði bōnir sinar i avgliti drottins. þa hvgsaði Heli vm hvað hon hæðiz¹⁰ at. Enn Anna baðz fyrir i¹¹ hvgr oc hiarta. sva at hennar varrar hrgrðvz at æins enn ecki matti hæyra rodd æða orða skil. Heli ællaði hana¹² vinoða oc mælti til hennar. Lætt af þv vm litla stvnd at drecka vin [sva at þv gerir þik¹³ ginta.¹⁴ Anna svaraði. Vist æigi em ek vindrvckin minn herrā. þvi at ek em ein avm kona oc veslog. oc enn alldregi drack ek vin æða annan dryck sva at a mik megi¹⁵ fa. nema enn helldr mycti¹⁶ ek ðnd mina i avgliti drottins. etlaðv æigi mik ambatt þina sem æinhveria af dætrvm æða blotkonvm Belial. þvi at allt her til hefi ek talat af mikillæk mins angrs oc ecka. þa mælti Heli til hennar. Farðv i friði. [oc gvð Jsrael virðiz¹⁷ at væita þer bōn þa er þv hefir hann beðit. Anna mælti. [Makara at ec mætti¹⁸ þin ambatt finna sva mikla miskunn i þino avgliti sem þv hefir til talað. Snvr hon nv i brotto til bonda sins. Henni var þa sva hvglætt at hon matti vel næyta fæðv meðr fagnaði oc varð alldregi sva hrygg siðan sem aðr hafði hon verið.

¹) tilf. de ðvr. ²) saal. ogs. B, Fragm.; bōrn, A ³) [þegar, B ⁴) forner, B ⁵) iafnlega, B ⁶) sva tilf. Fragm. ⁷) [allzualldande gud heriar, B ⁸) með ollv tilf. Fragm. ⁹) gefir, Fragm. A, B ¹⁰) hafðiz, B ¹¹) medr, B ¹²) vera tilf. Fragm. ¹³) eigi tilf. B ¹⁴) [ok gera þik ginta, Fragm. ¹⁵) mētti, B ¹⁶) mykta, B. ¹⁷) [þuiat gvð Jsraels man virdaz, B ¹⁸) [Gefi gud at ek metta, B

Vm morgvinn eftir risv þav Hælkana vpp snimma¹ oc dyrkvðv drottin. hvrfv² síðan aftr til sins hæima³ i Ramatha.

Féddr Samuel spamadr sun Helkane. capitulum.⁴

213. Litlo síðarr kennir Hælkana Annam eiginkono sina.⁵ enn⁶ gvð drottinn minniz þa Anne sem hon hafði beðit i Sylo oc gaf henne getnað af bonda sinvm. sva at a tækiligvm tíma feðir hon svn oc nefnir Samvel. þvi at hon hafði [þa hann⁷ getið at bøn þeirri er hon bað drottin. Helchana for nv at vanda sinvm meðr allt hyski sitt i Sylo at offra drottni hæit sin⁸ oc hatiðligar fornir. Enn Anna var eftir. þvi at hon villdi æigi fyrrvm fara enn hon hefði⁹. sveininn af briosti. oc offra hann þa sem hon hafði hæitið gvði til þionostv alla ævi. Enn Hælchana bað hana gera sem hon villdi. oc þess bið ec segir hann at drottinn fvlgeri sitt orð þat ær hann hefir fyrirætlat. Nv var Anna heima i Ramatha meðan sveinninn var a briosti. enn síþan for hon oc ferði hann i Sylo [meðr .iii.¹⁰ yxn oc .iii. mðla¹¹ miqls oc vintvnnv. Samuel var þa enn litið barnn. Ok sem þav Hælkana komv i Sylo. sælðv þau einn vxann oc offroðv svæininn Heli kennimanni. Anna kvaddi Heli virðuliga. oc síðan sagði hon sva. Ek em sv kona minn herra er her stoð i þino avgliti a gvð kallandi i hiarta mino. nv hefir drottinn veitt mer bðn mina oc gefið mer at geta svn meðr¹² bonda minvm. ok þar fyrir fðri ek hann nv gvði. at hann þioni honvm alla daga meðan hann lifir. Nv dyrkoðv þav drottin þar i Sylo. Enn Anna þackaði gvði með fagrligri bqñ oc mikilli glæði alla þa miskvnn oc estirlæti er hann hafði henni væitt i þessvm getnaði. sva at þa orti hon þann halæita lofsðng er síðan er i minne hafðr oc i tíðvm svnginn i hælagri kristni. oc þetta er vpphaf.¹³ Exultavit cor meum in domino. Eftir þetta for Hælkana með hyski sitt heim i Ramatha. enn svæinn¹⁴ Samuel var¹⁵ eftir i avgliti drottins oc ox¹⁶ vpp með Heli kennimanne i Sylo.

Fra vsidum suna Hely kennimannz.¹⁷

214. Synir Heli vorv miok vsiðugir oc [kvnnv æigi gvð drottin

¹) snemma, B ²) þau tilf. B ³) herra, B ⁴) Fra Annam ok syni hennar, A ⁵) kuidugha tilf. B ⁶) þuiat, B ⁷) [saal. ogs. B; hann þa, A; hann, Fragn. ⁸) sitt, B ⁹) tekit tilf. Fragn. ¹⁰) [ok meðr honum þrea, B ¹¹) mðla, B, A ¹²) vidr, B ¹³) at tilf. B ¹⁴) sveinninn, B, A ¹⁵) þar tilf. A ¹⁶) vox, B, A ¹⁷) Fra ospekt sona Heli. capitulum, A

oc¹ eigi æmbætti kennimannzskapar er þeir vorv skylldir² at veita lyðnm. nema enn helldr hvern maðr sem kom i Sylo oc færði fornir. oc sem hann hafði svndrað fornarkvikendit oc hann tok at sioða kiot.³ þa kom sveinn kennimannz oc hio i ketilinn með [þriðngðvm soðal⁴ er hann hafði i hendi oc fgrði vpp slikt er hann villdi. oc tok þat kennimaðr til sin. Nv gerðv synir Heli slikt við allt Jsraels folk er þar kom i Sylo. Var þat oc siðvenia oc sva hvðv login at mðr æða fæiti fornar hveirrar skyllði æinkannliga gvði offra oc brenna yfir altari. Enn nv aðr en sa er sæfði fornina hefði mðrinn⁵ til hvíð. þa kom svæinn kennimannz oc sagði til þess er svndraði⁶ fornina. Gef mer kiot at matbva kennimanni. því at ek vil æigi at þv fair mer soðit helldr rátt. Sæfarinn svaraði. Bið þv þess er buinn⁷ er mqr oc fornadr sem siðr er til [i dag.⁸ oc tak siðan slikt er þer likar. Svæinninn segir. Meðr ðngv moti skal sva vera. helldr gefðu⁹ nv i stáð. ælla tekr ek með aþi. Nv vorv sva hðrmvlegar synðir svæina i avgliti gvðs at þeir [(toko) menn af fornvm drottins.¹⁰ Enn Samuel þionaði þa þegar sem hann var ginn smasvæinn klæddr linklæði því er Ephoth heitir oc sva var kallað. oc moðir hans gerði honvm [litinn kyrtil¹¹ oc færði honvm þa er hon kom með bonda sinvm at akvæðnm hativm fornir at færa. Enn Heli¹² blæzaði Hælchane oc hans hvsvrv sva segiandi. Gvð drottinn gefi þer kyn af konv þessi fyrir þat halæita offr er þið gafvð gvði svn yckarum. Forv þav við þat heim i Ramatha. Nv viliaði gvð Anne sva at hann gaf henne at gæta oc fæða siðan .iii. syni oc .iii. dætr. Enn svæinn¹³ Samuel mikkladz fyrir gvði i goðvm lutvm dag fra deggi. Hæli var þa miog gamall¹⁴ oc hæyrði illa luti er synir hans gerðv qllo folki. hverso þeir spillto oc savrgvðv fornir oc lqgðvz með konvm þeim er [þionoðv oc¹⁵ fornir fgrðv at tialldbvðar dyrvm¹⁶ drottins. Oc sva segir Heli til þeirra. Fyrir hvi geri þer slikt sem ek hæyri sagt at þer hagið yðr verr enn annarr lyðr. Nv gerið æigi sva læingr. því at þat er æigi goð fregð er af yðr segiz helldr mikil vsqmð¹⁷ at þer latid sva aflaga ganga lyð drottins. þo at [maðr misgeri¹⁸ við menn. þa ma gvð þat likna honvm. enn ef maðr misgerir við gvð. hvern man þa biðia fyrir honvm. Enn þeir villdo ecki [lyðnaz orðvm favðvr sins.

1) [kenduz litt vidr gud drottin ok kunnu, B 2) skulldugir, B 3) kiotit, Fr. 4) [þriengdum (þriðngudum, B) soðaal, A, B, Fr. 5) her ender Fragn. VIII. 6) sundrat hafði, A 7) soðinn, B 8) [mgl. A 9) mer tilf. A 10) [toko forner drottins ok atu, B; toku af monnum naudgum fornir drottins, A 11) [linkyrtil, B 12) kennimadr tilf. B 13) sveinninn, B, A 14) madr tilf. B 15) [mgl. B 16) durum, A 17) vfrægd, A 18) [ver misgiorum, B

þvi at¹ gvð villdi ægi at þeir lifði længr til slíks vsoma. enn svæinn² Samuel [proaðiz oc vox i goðvm lvtvm dag fra deggi oc var þeckr³ gvði oc goðvm monnvm.

Vm aminningh vidr Hely kennemann. capitulum.⁴

215. Nv kom æinn gvðs maðr af honvm sgnðr i Sylo til aminningar⁵ við Heli sva segiandi til hans. Þessa lvti segir gvð drottinn oc havð mer at flytia þer til cyrna. Ek vittroðvmz⁶ optliga segir hann þino forællri. þa er þeir vorv þiaðir oc þrðngðir⁷ a Egyptalandi i hvsi Pharaonis. oc valði⁸ ec þina frændr af qllvm ættvm Jsraels mer til kennimanna at ganga að minv alltari oc forna mer reykælsi æða bera fyrir minne asynd ið hælga klæði ephoth. oc gaf ek þeim allar hælgar fornir sona Jsraels. fyrir hvi⁹ villdir þv nv þa bakverpaz við forn minne oc hældrepa hælgar giasir minar. þær er ek havð¹⁰ offra i minv mvsteri. oc sðmðir þv syni þina ægirr enn mik. sva at i moti mino boði [attv þær val a¹¹ hverio sem gino fornarkvikændi þvi sem fornað var oc minn lyðr Jsrael offraði. Ok fyrir þessa skyllð skal þat af nemaz þer oc þinne ætt sem ek hæt fyrir [frændvm þinvm¹² a Egyptalandi. at þær oc þærira afkvæmi skyllði ævilega¹³ þiona i minv avgliti ef þeir villdi mer lyðnaz.¹⁴ Enn nv segir drottinn. þann skal ek veksama sem mik dyrkar. gnn þeir er mik fyrirlita mvnv verða liotir oc hæðilegir. Se. nv nalgaz þeir dagar segir drottinn er ec man æyða oc af næma þinn frendastyrk [oc ættfærslu¹⁵ favðrvhs þins. enn þv mannt sia þinn vndirmann i minv mvstæri fram ganga i qllvm farsæligvm lvtvm Jsraels.¹⁶ Enn ægi man vm alldr nokkvrr maðr hæðan af gamall verþa af¹⁷ þinne ætt. oc ægi man ec þiggia þionosto af¹⁸ minv¹⁹ alltari af [ne ginvm²⁰ þinna sona. þv mant þat oc taka viti a sialfvm þer at avgv þin²¹ vskygnaz oc slioviz²² vit þitt. oc mikill lvti þins hyskiss man deyia a lættazla skæiði alldrs sins. Enn er til marks at þetta man allt eftir²³ ganga. at .ii. synir þinir Ophni oc Finees manv baðir a æinvm deggi deyia. Enn ek man vpp vækia þann kennemann er mer se trvlyndr oc alla lvti geri eftir minvm vilia. oc ek man

1) [lyða fodor sinum. Enn, A 2) sueiann, B, A 3) [þeckadiz val, A 4) Fra sendimanni i Sylo, A 5) fundar, A 6) vitradiz, B 7) þrælkadir, A 8) valda, B, A 9) hueria skyllð, B 10) at tilf. B 11) [gripu þeir ualit af, A 12) [þinum ættmonnum, A 13) efinlega, B, A 14) hlydnaz, B 15) ettarfærslu, B 16) [mgl. A 17) i, A 18) at, B 19) mustori eða tilf. B 20) [neinum, B, A 21) manu tilf. B, A 22) sleofaz B; minkaz, A 23) fram, B, A

væita honvm lyðmenn dyggva oc drængi goða til þionsto. oc man hann vera forgavngomaðr kristz mins vm alla daga. Cristus þyðiz at varo mali sva sem smvrðr. oc því þarf æigi at vndraz þo at lignir menn se kristar kallaðir i þessarre bok. at þat var þegar siðr i fyrra lavgmali hinna fyrri fegðra taknsamlig fyrirmerking varss drottins er æiginlīga kallaz kristr. oc af því halæita sinv nafni virðiz hann fyrir sina miskvnn sva at næfna sina savði þa er hann læysti meðr sinv blæzaða banabloði. því at hverr sem æinn kallaz nv kristr gða kristinn maðr sem hann er smvrðr hælgvn krisma i skirninne. Sveinninn Samvel þionaði drottni fyrir Heli kennimanni oc fylldvz a honvm agæt gvðs orð oc þat fyrirheit sem nv var aðr fra sagt. A þæim dagvvn var gingi sa maðr er¹ [opinberlīga birtiz² merkiligar vittranir æða spadomligar synir.

Gud vitradiz Samuel. enn hann etlade at vere Hely kennimadr.³

216. Sva bar til æinnhvern dag at Heli la i hvilo sinne. hann var þa miok ellihrvnr oc nesta blindr. enn Samvel svaf i mvsteri drottins hia hinne hælgv ðrk gvðs. þa kallaði drottinn Samvel. Enn hann sva. Se her em ek segir hann. Spratt hann vpp þegar oc rann til Heli oc sagði sva. Se nv em ek her. því at þv kallaðir mik. Heli svaraði. Ekki kallaða ek þik. far þv aftr til hvilo þinnar oc sof. Samvel lagðiz niðr oc sofnaði skiott. Enn drottinn kallaði i annað sinn. Samvel.⁴ Hann vaknaði við kallið oc rann þegar þangat sem Heli la oc mælti. Her em ek enn sem þv kallaðir mik. Hann svaraði. Eigi kallaða ek þik svn minn. far oc sof. Samvel vissi þa enn æigi⁵ æða kendi drottin. því at æigi hafði honvm fyrr birtz mal drottins. Nv sem hann var sofnaðr. kallaði drottinn enn ið .iiij^a. sinn. Samvel. Oc enn reis hann vpp oc rann til Heli oc mælti. Se nv enn em ek her kominn. því at vtan ef hygg ek at þv kallaðir mik. Heli skildi nv at drottinn myndi kalla sveininn. oc mælti sva til hans. Far þv enn svn minn oc sof. enn ef hæðan af er a þik kallað. þa skalltv sva segia. Tala þv drottinn því at [hæyrir þræll þinn.⁶ Nv for enn Samvel at sofa. enn iafnskiott kom drottinn til hans oc kallaði enn sem fyrr. Samvel Samvel. Hann svaraði. Tala þv drottinn. því at hæyrir þræll þinn. Drottinn mælti þa við Samvel. Þat orð man ek

¹) at, B ²) [drottinn birti, A ³) Her segir fra Heli ok Samuel, A

⁴) kuad hann tilf. B ⁵) gud tilf. B ⁶) [hæyri ek kall þitt, B

fram segia at ymia mvn i baðvm æyrvm þeim er þat hærir. Sa dagr man koma at ek man vpp hæfia at fremia oc fvlgera alla lvti þa er ek hæfi talað yfir hvsi¹ Heli. at ek man hans kyn oc hyski dōma fyrir ranglæti. þvi at hann kannaðiz við lqst sona sinna oc æigi at hælldr hirti hann þa. fyrir þvi segir drottinn man ek æigi linaz æða liknaz ranglæti hv² hans meðr fornvm oc fegiofvm at æilifv. Nv svaf Samvel allt til morgins. Ok sem hann vaknaði lavk hann vpp dyrvm a drottins hvsi enn kom æigi til Heli. þvi at hann ottaðiz at segia honvm syn þessa. Nv kallaði Hæli Samvel til sin sva segiandi. Hæyr nu svn minn Samuel. Hann svaraði. Her em ek hia þer fostri minn. Hæli mælti. Bið ek at þv latir i lios við mik oc læynir ðngv af þvi er drottinn talaði til þin a þessi nótt. Se gvð þer sva hollr sem ecki orð felr³ þv fyrir mer af ðllo þvi sem hann sagði þer. Þa mælti Samvel oc sagði honvm ðll orð drottins oc læyndi ðngv af. Þa mælti Hæli. Giðri drottinn þat sem honvm syniz gott i sino avgli. Samvel ox vpp oc var drottinn meðr honvm sva at æigi eitt orð hans varþ at hægoma. Ok heðan af kannaðiz við allt Jsraels folk af Dan oc Bersabee at Samuel var trvlyndr spamaðr drottins. Oc nv tok drottinn enn at birtazt Samvel i Sylo oc vitraði honvm alla lvti sem hann villdi vera lata. [Flðg þa oc for⁴ fregþ Samvelis vm allt Jorsalaland oc riki Gyðinga.

Fra usigr(i) Gyðinga. capitulum.⁵

217. J þann lima samnaðiz saman Jsraels lyðr oc for til bardaga moti hæiðingiom Philistim oc herioðv a riki þeirra. Settv Gyðingar herbvðir sinar við biarg æitt er þeir kavllvðv fvltings stein æða hialpar. Philistei vorv þa comuir i þann stað er hæitir Affeth oc fylktv liði sinv i moti Gyðingvm. Enn þegar i vpphafi orrostvnnar snero Gyðingar baki við Philisteis oc flyðv sem mest. hæiðingar ællta⁶ þa her oc hvar vm æng oc akra. J þeim bardaga fellv af Gyðingvm [iiii. þvsvndir⁷ karla. Nv sem Philistei hvrfv astr til herbvða sinna. Þa samnaz enn saman gæðingar Gyðinga oc sðgðv sva sin i millvm. Hvi man drottinn oss hafa latið fara⁸ mikinn vsigr æða svaðil fyrir hæiðingivm i dag. Nv mvnv ver þat bragða taka at fara oc flytia hingat⁹ hælgyv sattnáls ðrk drottins at hon frelsi oss vndan valldi varra vvina. Þeir gerðv nv sendimenn i Sylo. oc flvttv þeir þaðan

¹) huus, B ²) huuss, B ³) feler, B ⁴) [for þa ok flaug, B; flaug þa ok for, A

⁵) Fra sonum Heli ok huersu varð vm dauða hans, A ⁶) elltu, B, A

⁷) [fiqgur þusundrat, B ⁸) sva tilf. B ⁹) hina tilf. B

hina hēlgv ōrk drottins. Enn .ii. synir Hēli Ophni oc Phinees foro með ōrkinne oc ferðv hana til herbvða Gyðinga. Ok sem avrkin kom til herbvða Gyðinga. gekk allt folkit vt með [miklo opi oc fagnaðar¹ ravst. sva at viða þavt iorðin af þeirra² hliodan. Enn er Philistei hærðv þetta. frættv þeir estir hvat vissi hark þetta oc haræysti er þær hærðv i herbvðvm³ enna ebræskv manna. Enn þegar er hæið-ingiar vvrðv visir hins sanna. at ōrk drottins var komin til herbvða Gyðinga. ottvðvz þeir æigi litt oc syttv sva segiandi. Væi oss vesolvm⁴ því at nv er gvð kominn i herbvðir þeirra. oc æigi vorv Ebrei meðr sva mikilli glæði i gær æða fyrra dag. Væi oss væsolvm.⁴ hverr man oss varðvæita við valldi þeirra halæitv gvða sem nv ero til þeirra komnir. því at þessir ero þeir samo gvðar sem forðvm slogv Egyptaland meðr miog mðrgvm bysnum oc bardavgvm oc læiddv siðan syni Jsrael vm æyðimerkr. Hvat nv þa allt at æinv styrkiz þer Philistei oc verit hravstir dræingir oc striðit styrkliga moti Ebreis. oc kostgæfit nv karlmannliga. at þær komit æigi vndir anavðarok oc þeirra þrældom sem aðr hafa yðr þionað.

Estir þessa æggian lavpa vpp allir Philistei oc fylkia sinvm. her meðr ognar miklvm gny opi oc æggian⁵ oc vapnabraki. liopv þegar til bardaga a Gyðinga oc hivggv a .ii. hendr. enn viðrtaka⁶ varþ æingi. helldr flyði hverr sem hvataz er því kom við til sinna herbvða oc i ymsa staði ser hæliss at læita. Þar feck Jsrael lyðr sva mikit lion oc tapan sinna manna at æigi fell fðra⁷ af þeim enn .xxx. þvs-vnda⁸ fotgangandi manna. þar vorv oc drępnir baðir synir Hēli Ophni oc Phinees. enn hertekin ōrkin helga af hæiðingivm Philistim. Einn maðr af ælt Benjamin komz ōr bardaga oc rann sem [mest matti hann.⁹ sva at þann dag kom hann i Sylo. [þessi maðr sem hann kom i Sylo.¹⁰ var hann miog moðr¹¹ ræif af ser klæðin oc bar molld i hðfvð ser. Hēli hinn gamli kennemaðr sat i sæti sinv vti við æitt stræti oc hæið sva hver tiðendi hann spyrði fra herbvðvm. því at hann var miok hvgsivkr vm hina hēlgv ōrk. Nv sem sendimaðr var kominn. boðaði hann bðiar folki fra bardaga allt hið sanna. Tok þa allr lyðr sarlīga at syrgia meðr hðrmoligre hrygð.

Ok sem Hēli hærði haræysti þessa gratz. þa mællti hann. Hvat væit þessi gratr æða hðrmvngar hliomr er ek hærri. Rennarinn skvundaði þa at segia Hēli allan atbvrð bardagans oc ændalykt. Hēli var þa sva gamall at hann hafði at alldri .viii. ár hins tivnda tigar oc

¹) [fagnadar sðngum ok mikilli, A ²) þeirri, B ³) herbuðer, B ⁴) veslum, B
⁵) eggian, B ⁶) viðrtakan, B ⁷) fęra, B ⁸) þusundraða, B ⁹) [hann maatti, B ¹⁰) [vgl. B ¹¹) ok tilf. B

var þa blindr þaðvm avgvm. Kvamvmaðr¹ segir nv sva til Hgli. Ek em her nv nykominn oc a þessvm sama degi flyði² ek fra bardaga Jsraels oc³ Philistinorvm. Hgli mællti. Sæg mer svn minn hvat þar var tíðenda. Hann svaraði. Þat kann ek þaðan at segia at allt Jsraels folk flyði ór bardaga oc fengo mikinn mannskaða i hðsðingia falli oc fiolmennis. oc þar fello fyrir hæðingivm þaðir synir þinir oc hin helga ðrk hertekin. Enn i því bili er Hgli hæyrði næfnda ðrk drottins þa fell hann a bak aptr or sætinu sva hart at allr hans havss lamðiz. sva at þat varþ þegar hans bani. Hafði hann verið domandi yfir Gyðingvm .xl. ara. Enn svarkona Heli var með barni sv er att hafði Phinees. oc þa komit at þeirri stvndv er hon atti at fæða. Sem hon hæyrði at hin helga ðrk drottins var hertekin af hæðingivm. enn Hgli magr hennar davðr oc bondi hennar. þa stoð hana sott sva at hon fæddi svæinbarn. Slogvz þa til ofverkir oc qnnvr sott af hrygð oc harmi. Enn þær konvr sem yfir henne satv melto. Ver þv hravst oc hirð æigi at ottaz því at þv hefir svæin fæddan. Enn hon svaraði ðngo orði oc litt hvglæiddi hon hvat þær sðgðv. Enn þo⁴ gaf hon nafn svæininvm estir sinne tvngv Hichaboth. þat er at varo mali brotborin dyrð. Oc sva segir hon. Þvi kalla ek sva svn minn at ðll dyrð er af nvmin Jsraels folki. er [ðrkin hin helga⁵ er hertekin. Enn hitt bar þo mæirr til er hon næfndi hann sva er þgði var davðr magr hennar oc maðr.⁶ oc þegar i stað do hon.

Fra vandreði heiðingia.⁷

218. Nv er þar til mals at taka sem aðr var fra horfit. at æftir þat hið mikla mannfall sem Philistei giðrðv Gyðingvm við fvlltings stæin hertoko hæðingiar ðrk drottins oc flvttv hana þaðan i þa borg er heitir Azotvs oc þottvz sætia hana sðmiliga i mvsteri gvðs sins er þeir kðlloðv Dagon. oc rætt sem næst [sialfv Dagon.⁸ gengo brot siðan. lvkv astr oc læsto mvsterit. Enn vm morgvinn estir sem dagaði foro prestar Dagonis oc aðrir borgarmenn til hofs honvm at þiona estir vanda. Ok sem þeir hðsðv vpp lokit mvsteri Dagonis. sia þeir þar standa ðrk drottins sem þeir hðsðv hana sett vm kvelldit. enn Dagon gvð þeirra [grvði a golfi⁹ frammi fyrir ðrkinne. Þeir gengv til oc ræisto vpp Dagon oc sæltv hann i stað sinn. Nv annan dag er

¹) Sendimaðrinn, B ²) flyða, B ³) fyrir, B ⁴) þegar, B ⁵) [hin helga ðrk drottins, B ⁶) bondi, B ⁷) Fra gvðs hefnd a heiðingium, A ⁸) [godinu, A ⁹) [laa aa grufu, A

þeir komu til hofsins. la Dagon a grvfv¹ sem fyrr fyrir ðrk drottins. oc var þa af honum brotið hęði hđfvđ oc hendr sva at hvartvęggia la vtan gatta.² enn bolrinn la frammi fyrir ðrkinni hęlgv. Oc fyrir þessa savk gęyma³ æ siđan allir blotmenn oc hęiđingiar i Azoto at stiga alldregi a þręskavllido⁴ þa er þeir ganga i blothvs Dagon. þvi at hann hafði þar brotnað um. oc hęllz þat enn i dag segir hinn helgi Jeronimvs.

Eptir þetta kyn⁵ þyngiz hđnd drottins yfir Azotos. sva at hann striđir þeim með mđrgvum bysnvm oc bardavgvm. Mār⁶ sva af oc minkar þeirra styrk a marga vega. oc æyđiz⁷ þeirra obbelldi⁸ með sva miklvum⁹ firnvm oc faddmvm. at iorđin bręstr niđr vndir þęivm borgarinnar oc [savkkva þar¹⁰ ęng oc akrar margra i miđio hennar heraði. enn þar fęddvz myss oc¹¹ męinkykvęndi er spilltv bæði mat oc mavrgv qđrv. Þeir þolđv oc sva sialfir borgarmęnni i Azoto mikla skavmm oc scripi¹² til davđa. þvi at gvđ drottinn slo þa með þeirri pino sem Grickir¹³ kalla sinkopan. þat var með þęima hęlti at þeir hđstđv sva mikla vtsott oc iđra verk. at þaðan¹⁴ svllu innan lęyniligir vegar¹⁵ vallgangsins með sva liotri oc læiđiligri pino. oc gvmpriann fvnadı neđan. dó mikill siđiđi manna i Azoto. Enn allir karlmęnn vngir oc gamlir syktvz með þvi moti sem nv var¹⁶ sagt. þo at lif hęsđi at kalla. Nv sem Azoti sa sik stangađa sva striđv afelli. melto þeir¹⁷ með ser. Alldri skal ðrk þessi læingr meðr oss vera. þvi at gvđ Gyđinga slđr¹⁸ oss oc Dagon drottin gvđ varnn sannliga¹⁹ með sinni hęiptar hendi. Siþan senda þeir oc saman kalla alla vittringa oc visendamęnn Philistinorvm oc segia sva til þeirra. Hvat skolvu ver gera við ðrk þessa. Þeir svarađv. Hvat manv þer gera við hana nema flytia²⁰ fra yđr til annarrar borgar. Nv sva som ðrkin flvtliz um borgir Philistinorvm hveria fra annarri. þa fylgđi Philisteis²¹ hinn sami vfagnađr at þeir fvnđv neđan. oc dó af þvi sva gamlir menn sem smasvęinar. Ok um siđir sendv þeir ðrk drottins i þa borg er hęt Accharon. [Enn Accharonite sđgvđ²² sva. þvi hafa þeir hingat flvt²³ i borg vara ðrk drottins Jsraels. at þeir vilia [at hann drepi²⁴ oss sem vara lavgvnavta. Accaroniss²⁵ borgarmęnn senda nv sem skiotuz eftir ðllvm hęiđnvm hofprestvm oc margvisvm męistarvm. Ok sem þeir koma saman.²⁶ segia þeir sva til hđsđingia Philistinorvm.

1) golfi, B 2) gaatta, B 3) varaz, A 4) þreskellid(!), A 5) kynzl, B 6) hann tilf. A 7) eyđer, B 8) ofhelldi, B, A 9) męrgvm, B 10) [sukku þar niđr, B 11) madkar ok tilf. A 12) skript, B, A 13) Girker, B, A 14) af tilf. B 15) ueger, B 16) fra tilf. B 17) saal. B, A; þar, C 18) slęr, B, A 19) bariđ tilf. her C; mgl. B, A 20) hana tilf. B 21) æ tilf. A 22) [Einn Akkaronita sagđi, B 23) sent, B 24) [drepa, A 25) Accarons, A 26) heim, A

Gjorið sva vel goðir drægingir, gefið vpp ðrk drottins oc sendit hana hæim i sitt riki at æigi drepi drottinn oss oc allan lyð. þvi at vggrr oc otti daligs dauða er nv kominn i allar borgir Philistinorvm. sva at iafnvel hravstir drægingir æpa oc yla með hörmvligri sorg oc svt.

Vii.¹ manaði var hin hælga ðrk i riki hgiðingia. þa tokv Philistei at æpa oc kalla til kennimanna Dagon's gvðs sins oc annarra galldræmæistara sva segiandi. Gæsið til gott rað goðir halsar. hverso ver skolvm til haga at senda hæim avrk þessa til sins staðar. þeir svara. Eigi hæfir yðr hana meðr ðngri sæmð senda i brottv avða² helldr með verðvgr³ virðing skolo þer læysa skylldv yðvarra synda. oc mauv þer skiott hæilir verða [oc þa⁴ við kannaz fyrir hveria skyllid hæiptar hönd drottins hvarf⁵ æigi fra yðr. Philistei mæltu. Hvat er þat er vgr eigvm fyrir vara glæpi⁶ at giallda. Hæiðnir spamenn oc spekingar svðrvðv. þær vitið vm riki Philistinorvm at æitt⁷ afelli oc dauðadrep hæfir alegit yðr oc ðllvm hofprestvm yðrvm. Nv skolo þer gera .v. gvllker vaxin a þa mynd sem gvmpar yðrir. oc þar með gerið enn af gvlli .v. likneski i mynd mvsa yðvarra þeirra er miok hafa æytt yðrv korni oc mðrgvm avðrvm⁸ gæðvm. þetta allt skolo þer gefa gvði oc dyrka drottin Jsrael. til þess at hann virðiz at hefia hönd ræiði sinnar af yðr oc yðrvm gvðvm oc avllo yðrv riki. Fyrir hvi herðit þær hiortv yðvr sva sem Egiptar oc Pharao er forðvm grimmodvz moti gvði oc varð⁹ þa vpp at gefa gvðs lyð er [hann var þa aðr sleginn¹⁰ mðrgvm mæinvm. Enn þvi at [hann villdi¹¹ æigi af lata sinvm grimlæik við Gyðinga. þa var honvm oc hans lyð¹² vm siðir dreckt i siovar divp.¹³ Nv þa siaið við slikvm ðdmvm oc gerit sem skiotaz æinn nyian vagn vel ramligan. siðan takit .ii. kyr fæitar þær er kelt¹⁴ hafi fyrir scavmmo. oc gangi kalfarnir vndir þeim. þessar kyr skolo vera vtamðar sva¹⁵ alldri [hafi vndir ok¹⁶ komið. Þessar kyr skolo þær bæita fyrir þann hinn nyia vagn enn byrgia inne kalfa þeirra. þa skal taka avrk drottins oc setia i vagninn. oc þar hia þann kistil sem i ero lvkt mvsa likneskin oc þav gvllker sem getið var er þér gialldit fyrir glæpi yðra. Farið nv sva með ðllvm vmbvnaði sem ver höfvm fyrir sagt. Gæsið siðan vpp kyrnar með ðrkinni. oc hyggit at hvert þær snva. af þvi at þat er visvitað¹⁷ at gvð Gyðinga hæfir oss barið með sinne harðri hendi ef

1) Siau, B 2) *mgf.* B, A 3) uirðulegri, B 4) [eðr, B; ok, A 5) huerfr, B 6) glæpi, A 7) gerið, B 8) yðrum, B 9) urðu, B 10) [þeir uurðu aðr slégnor, B 11) [þeir uilldu, B 12) liði, B 13) diupi, A 14) borit, B 15) at tilf. A, B 16) [skolo undir ok hafa, B 17) vist uitat, B; vist, A

kyrnar fara røttan veg til þess rikiss er hætir Bethsamiss.¹ enn ef þat er æigi þa hefir þessi vfarnaðr² a oss fallið meðr nockorvm at-
bvrð. Nv forv Philistei með ðllvm lvtvm sem þeirra visdomsmenn oc
meistarar höfðv rað til kent [oc til skipað.³ Enn þegar sem kyrnar
vorv fyrir bæittar vagninu. gengo þær beliandi hinn bæinsta veg þann
er la til Bethsamiss. sva at [þær suero qngan veg⁴ af hvarki til hægri
handar ne vinstri. Enn hofprestar Philistinorvm er rað höfðv til gefið
foro eftir at forvitnaz allt til Bethsamiss.⁵

Fra ork drottins.⁶

219. Betsamite vorv at kornskvrði i dal æinvm. oc er þeir sa
vagninn oc ðrkina hina helgv vvrðv þeir miok fegnir. Kyrnar gengv
þar til er þær komo i landeign þess mannz er hæt Jesus. þar nauv
þær stað [vndir æinvm miklvm stæini.⁷ Svæinar þeir er at kornskvrði-
nvm vorv rvnnv til oc tokv kyr þessar. hivggv við oc hloðv bal oc
fornfærðv baþar kyrnar drottni. Siðan komo þar til diaknar þeir er⁸
voro i Bethsamis er⁹ tokv ðrkina oc gvllhvsíð yr¹⁰ vagninvm oc
bivggv vm a því sama bergi. Sðmuvðvz þa saman Bethsamite oc
ferðv gvði fornir þann dag meðr mikilli glæði oc fagnaði. Enn er
hofprestar hæðingia höfðv setð þessa alla lvti hvrfv þeir astr i Ac-
caron. Enn því at drottinn villdi æigi at ðrkin veri i Bethsamis. þa
drap hann af þeim er i fyrsto sa ðrkina .lxx. manna. enn af sam-
singno¹¹ folki .l. þvsvnda.¹² Sneriz þa allr lyðr sa er eftir lifði i
sorg oc svl. Sendo þeir¹³ hoð i þat herat er hætir Cariath. oc bvðv
þeim bygðarmonnvm fara þangat oc flytia til sin ef þeir villdi ðrk
drottins er Accarons menn höfðv þangat sent. Var hitt ræyndar at
Betsamite villdv fra ser færa¹⁴ ðrkina oc þorðv hvergi nær at koma
sakir þess mikla davðadreps er a þa lagðiz. Folkit af Cariath for
þegar fagnanda eftir hinne helgv ðrk oc flvttv hana i herbergi þess
höfðingia er hæt Amminadab i borg Gabaa. enn svu hans þann er
hæt Eleazar völdo þeir oc vigðv til kennimannz at varþvæita ðrk
drottins. þar var oc við kosning Eleazari Samvel. Þaðan af var hin
helga ðrk i Cariatharim .xx. ár.

¹) i riki Juda *tílf.* A ²) vfagnaðr, B ³) [ugl. B ⁴) [huergi viku þær, A
⁵) borgar *tílf.* B; hvat fram færi *tílf.* A ⁶) Her segir fra Noa (!) aurk, A
⁷) [við einn stein, A ⁸) þar *tílf.* B ⁹) ok, B ¹⁰) or, B ¹¹) sam-
fengno, A, B ¹²) þusundraða, B ¹³) þa *tílf.* A ¹⁴) flytia, B

Fra sigri er guð ueitti fyrir Samuel.¹

220. Samvel geriz² nv allagætr oc ælskaðr af gvði. Hann talaði þa fyrir ðllo folki því er við var. Þa er ork drottins kom aftr or herlæiðing Philistinorvm sem nv var sagt. hann sagði sva. Ef þær vilið af ollo hiarta oc hælvm hvg svaz til drottins. þa flytið fra yðr oc kastið brot [annarliga gvða³ Baal oc Astaroth. enn bvið drottni hiortv yðvr oc þionið allzvalldanda gvði. þa man hann [yðr minir sætv synir⁴ fagrliga frelsa af vando valldi Philistinorvm. þeir gerðv þegar estir hans bæn oc boði. flvttv i brott oc brvtv Baal oc Astaroth er þeir hðfvðr aðr tignað⁵ oc þionvðv nv vel æinvm drottni.⁶ Ok enn mællti, Samuel til þeirra. Samnið nv saman ðllvm Jsraels lyð oc setið þing i Masphat at ek biðia til drottins fyrir yðr. Nv komv saman allir Gyðinga hðfðingiar oc ðll alþioð⁷ i Masphat. oc helltv vt mðrgvm tarvm i avgliti drottins. oc fastaði⁸ þann dag. oc savgðv sva með iðranar grati. Við þik hðfvv ver miok misgert drottinn. Samvel gerðiz þa domandi oc dðmði yfir allt Gyðinga folk. Nv verða Philistei varir við at Gyðingar vorv saman komnir i Masphat. senda þeir þa sina hofpresta oc visendamenn at niosna hvat þeir þeriz⁹ fyrir. Enn er Gyðingar finna þat. þa ottaz þeir at hæiðingiar mani¹⁰ enn vm bravgð bva oc með nockorvm svikvm silia vm þa. þeir mæltv þa við Samvel.¹¹ Bið þv fyrir oss hinn goði gvðs maðr at varr drottinn virðiz at frelsa oss af hendi¹² hēiðingia. Samuel tok þa æitt vnglamb oc fornfærði alhæillt drottni oc bað til gvðs fyrir ðllo folki. Enn meðan hann fornfærði. þa hliopv Philistei a Jsraels lyð með braðvm bardaga. Enn fyrir þenir¹³ Samuels væitti drottinn fullting sinvm lyð oc hræddi hæiðingia a þæima degi með ognar gny oc vndarliga storvm brestvm i lopt vpp at hæyra. Þær vrvðv sva ottafvllir at þeir lætv elltaz fyrir Gyðingvm allt fra Masphat til þess fiallz¹⁴ er Bethacar het. oc drapv Jsraelito fiolða af Philisteis. þa tok Samuel æinn stēin oc setti niðr milli Masphat oc þess staðar er het Sén. oc kallar þann stað fvltings stæin. [ok segir hann sva at fyrir því kallaði hann¹⁵ sva. at með gvðs fvltingi hðfvðv þeir allt þangat fylkt¹⁶ flottamonnvum. Lægþiz þa sva ofstopi Philistinorvm. at þeir samtoko þat með ser¹⁷ at væita allðri agang siðan Gyðingvm. því at iafnan var drottins hæfndarhðnd yfir Philisteis. sva at þeir fengv æingan framgang moti

¹) Fra Samuel domanda, A ²) gerðiz, A ³) [annarligum gudum, A ⁴) [yðra sętu sunu, B ⁵) dyrkat, A ⁶) guði, B ⁷) þioð, B; alþyða, A ⁸) favstudu, A ⁹) bæðiz, A ¹⁰) muni, B ¹¹) Samuelem, B ¹²) valldi, A ¹³) þenir, A ¹⁴) staðar, A ¹⁵) [fyrir því, B, A ¹⁶) fylgt, A ¹⁷) ok reðu tilf. B

Jsraelitis meðan Samuel lifði. heldr gvlldv þeir aftr allar þær borgir oc bæi¹ ær þær hafðv vnnið af Gyðingvm. allt þat riki með sinvm vmmerkivm sem verðr fra Accaron til þeirrar borgar er het Geth. Oc frelsti Samuel með gvðs fvltingi Gyðinga lyð vndan ofsa² oc agangi Philistinorvm. Þa [var oc³ friðr goðr milli Gyðinga oc þess hæðins lyðs er hæt Amorrevs. Samuel for a hverio ari yfir rikið oc dðmði monnvvm lög oc siðarþi folkit oc allt iafnan þing i þessvm stöðvm Bethel oc Galgala oc Masphat. hann dðmði oc Jsraels lyð i Ramatha oc þar⁴ var æinkannlega hans hæimile a favðvrlæifð sinne. þar smiðaði hann alltari drottin oc þionaði gvði með allri kvnnvzto oc goðvilia. Samuel atti .ii. syni.⁵ het hinn ællri Johel enn annarr Assa.⁶ Enn þa er Samvel tok at gllðaz. setti hann syni sina domendr yfir folkit i þann stað er het Bersabee. enn þeir gengo eigi gðtvr favðvr sins. heldr sneroz þeir til ofmikillar agirni oc toko [giafir af monnvvm⁷ at dðma rangt.

Spa Samuelis við Gyðinga.⁸

221. Nv er þat sagt þesso nest. at höfðingar oc allir rikbornir menn af Jsrael samnaz saman oc fara a fynd Samvelis i Ramath. þeir hefja sitt ærendi a þessa lund. þat er sem þær er kvnnict at þv geriz gamall enn synir þinir vilia æigi fylgia þinvm fotsporvm i gvðs hræðzlo oc goðv framferði. þvi biðivm ver at þv velir oc setir yfir oss konvng af varvm lyð sem allar aðrar þioðir hafa. at hann dðmi oc biði yfir oss. Samvel sem hann hæyrir⁹ þessor þeirra orð. mislikaði honvm miok þeirra þen ok bað drottin syna ser sinn vilia her vm. Drottinn mælti þa við Samvel.¹⁰ Hæyrði¹¹ ek hvat lyðr þinn talaði [til þin.¹² enn æigi hata þær þik sva miok i þesso sem [mik fyrirlita þeir i ðllvm ltvvm þessvm¹³ sem¹⁴ þær hafa gert i moti mer fra þeim degi er ek læiddi¹⁵ þa af Egyptalandi oc allt hær til. oc vilia allt annað heldr enn ek rikia yfir þa. þvi at sva sem fyrr fyrirleto þeir mik oc þionöðv annarlegvm gvðvm. slikt ið sama vilia þeir segiaz vndan minni þionkan¹⁶ oc [þinv yfirðomi.¹⁷ Nv skaltv hlyðnazt¹⁸ þeirra akalli. oc þo allt at æinv haf við vatta oc seg þeim [fyrir fram ðll rættarlög¹⁹ oc lyðskylldo er þeim hæfir at væita konvngi sinvm. Samvel gerir nv sem gvð bavð honvm. Hann hefr sva

¹) boi, A ²) ofstopa, A ³) [vard, A ⁴) þat, B ⁵) sunu, B, A ⁶) Abia, B ⁷) [fo til, A ⁸) Er guð talaði við Samuel, A ⁹) heyrði, B ¹⁰) Samvelem, B ¹¹) Heyrða, B ¹²) [uið þik, B ¹³) saal. A; i þesso, C ¹⁴) [ngl. B ¹⁵) leidda, B ¹⁶) þionan, A ¹⁷) [þinum yferdomi, B ¹⁸) hlyða, B ¹⁹) [fram fyrir rett lög, A

sina röðv við alla þa sem konvngsins bæiddo yfir sik. Þetta er lög-
mal konvngs þess er ríkia man yfir yðr. Hann man taka syni yðra.
setia þa oc semia ser til þionosto. man hann svma gera riddara. svma
fyrirrennara [sinna reiðskiota.¹ hann man skipa til ármenn oc aðra
höfðingia at hæimta læiðangra oc lyðskylldir.² oc syni yðra man hann
gera sina akrkarla oc kornskvrðarmenn. aðra man hann lata smiða
sér vápn oc kerror.³ Dqtr yðrar man hann gera ser at þionostokonvm
til bravðgerðar oc annars starfs. Hann man oc taka vingarða yðra oc
akra oc olivotre oc alldingarða þa er þér eigvð bæzta oc gefa sinvm
þionvm. sva oc yðra þræla oc ambattir oc aðra mansmeun. Asna oc
æyki þa er þer eigvt bæzta man hann brott taka oc sætia vndir sina
vini. Sæði yðvr oc vingarða oc garða⁴ avðxt oc sva hiarðir⁵ man
hann tolla oc tivnda oc gefa gellingvm þeim sem honvm þionoðo.⁶
oc oka yðr sialfa vndir þravngvan þrældom. A þæima degi manv þær
kvæina oc kalla til drottins at hann frellsi yðr vndan anavð konvngs
þess er þer hæfið valit yðr. oc er þa venna at drottinn vili gígi hæyra.
Nv villdi lyðrinn æigi heyra Samvel⁷ her vm. hellingr köllvðv þeir oc
optv i mot honvm sva segiandi. Alldri skal annað verða enn ver
hafim konvng yfir oss sem allar aðrar þioðir. at hann dömi oc halldi
af varri halfv [at veria oss við⁸ agangi varra vvina. [Nv sem Samvel
hefir hæyrt⁹ orð ok akafa Gyðinga. biðr hann til gvðs oc tiar fyrir
honvm qll þeirra orð. Drottinn mælti til hans. Hæyrði¹⁰ ek hvað þeir
savgðv. nv ger þv sem þeir bæiða oc set yfir þa konvng. Samvel
bavð nv ðllo liði oc folki. at hverr maðr sem ginn skylldde fara til
sinnar borgar oc annaz sin¹¹ hvs oc heima. enn ek man yðr hvgsa
konvng sagði hann sem þer hæfið beðit. Var þa slitid þesso þingi. oc
for hverr til sins hæimilis.

Fra þui er Saul fann Samuelem.¹²

222. Maðr er nefndr Cis. hann var kominn af ætt Benjamin. Cis
var son þess mannz er het Abiel. son Sesor.¹³ sonar Bechorethei.
[sonar Jareth.¹⁴ sonar Asia. sonar Emini¹⁵ hins sterka. Cis atti þann
son er Savl het. hann var sva valdr oc vinsæll at engi maðr fannz
bætri i þann tima af ollo Jsraels folki. hann var manna styrkaztr oc
sva mikill at engi maðr i ætt Jsraels toc meirr enn i avxl honvm. Þat

¹) [vgl. B ²) landzskýllder, B ³) vagna kerrur ok kastala, A ⁴) iarða, B
allan, A ⁵) hiarðar, B ⁶) þiona, A ⁷) hvað Samuel talaði, B ⁸) [bardaga
fyrir, A ⁹) [Sem Samuel heyrði, A, B ¹⁰) Heyrða, B ¹¹) sitt, B ¹²) Fra
Saul ok Samuel. capitulum, A ¹³) Seor, B ¹⁴) [tilf. B ¹⁵) Jemini, B

barsk¹ at með Cis² at asnar hans hrvfv oc fyndvz æigi [er læita var farið.³ Hann bæiddi þa Saul son sinn. at hann myndi fara at læita asnanna með ginhveriom⁴ svæine. Saul bio sik oc foro þeir .ii. saman vm fiall⁵ Effraym oc vm þa iorð er het Salisa oc vm Salim oc vm iorð Gemini oc fvnno æigi asnana. Enn er þeir komo a þa iorð er Svph het. þa mællti Savi við svæininn er for með honvm. Nv manv við hverfa astr. at æigi [verði faðir minn mæirr sivkr vm ockra ferð oc vm asna sina sem mik varir ef við komvm æigi skiott hæim.⁶ Svæinninn svaraði. Her rélt i [þessi borg⁷ er æinn agætr gvðs vinr. [sva at æigi gitt orð verðr at hægoma þat er hann talar nema helldr at sannlæik oc visendvm⁸. nv fðrvm til fyndar við hann [at vita⁹ ef hann [vil oss¹⁰ visa gera oc sannynði segia vm þetta ockart æyrendi sem við erom¹¹ sendir. Saul svaraði. Hvat litið hófvm við lavst til at gefa gvðs manni ef við fðrvm at finna hann. þvi at þat er vhwæversk-lict at færa honvm ekki. enn við hófvm nv æigi til vistir ne vandlavp æða æitthvat annað þat er sendilict er. Svæinninn mælti. Hafa man ek litið af silfri. gefvm honvm þat. at hann segi hver verða mnnv lok læiðar okkarrar. Saul læt ser þetta vel lika. Foro þa baðir samt til borgar þeirrar er gvðs maðr var fyrir. Nv sem þeir gengv vm æin- stigi er la vpp til borgarinnar. þa komv i moti þeim meyyar nock- ðrar¹² er forv at taka vatn. þær spvrdv hvar spamaðrinn var i borg- inne. Mæyiarnar svaraðv. Her er hann bæint fram¹³ fyrir ykr. hann kom her i dag. skvndit þo helldr þvi at i dag helldr allt folk mikla hatið i hæð borgarinnar oc ferr spamaðrinn skiott vpp þanngat til borðz. þvi at boðsmenn biða hans oc snæða æigi fyrr enn hann kemr oc blæzar fornir. Nv var þat siðr i þannu tima meðr Gyðingvm at dyrka drottin i hæstvm stöðvm¹⁴ hveerrar borgar. allt þar til er Sal- omon smiðaði drottni mvsteri i Hierusalem. Nv sem þeir Savi komv i miðia borgina. fvndo þeir Samvel.¹⁵ þvi at þa rætt geck hann vt or herbyrgi sinv oc ællaði vpp þar sem þeir kolloðv a hæð at hælga fornir. Enn drottinn hafði vitradz honvm annan dag aðr Savi kom oc sagði¹⁶ at hann myndi hinn næsta dag estir senda til hans af riki Ben- iamin þann mann sem hann skyllði til höfðingia smyria yfir Gyðinga. Sa man sagði drottinn hialpa folki mino oc frelsa vndan agangi Phil- istinorvm. þvi at ek læit miskvnnar avgvm a lyðinn. Oc i þvi ær

¹) barst, A, B ²) fðður Saul tilf. B ³) [þa er leitit var, B ⁴) einshuerium, B, A ⁵) fioll, B ⁶) [ryggiz faðir minn meirr af ockru brothvarfi, A ⁷) [þersum stað, B ⁸) [er Samuel heitir er reyndr er at rettvisi ok sannindum, A ⁹) [ok nitum, B ¹⁰) [uili okkr, B ¹¹) epter tilf. B ¹²) nokkurar, B ¹³) frammi, B, A ¹⁴) hædv, A ¹⁵) Samuelem, B ¹⁶) sagt, B

Samvel læit Saul. þa mælti drottinn við hann. Sæ her nv þann mann er ek sagði¹ þer fra fyrra dag. Þessi skal drottna oc döma yfir mina þjóð. Saul geck fyrir Samuel² i miðiom herbergiss dyrvm oc mælti. þvi at hann hafði ægi [fyrir sæð Samuel.³ Seg mer salt goðr maðr. hvar ero hvs æða herbergi spamannz.⁴ Samvel svaraði. Ek em sa spamaðr er þv spyrr at. Nv skaltv ganga vpp a hæð með mer oc vera i boði minv i dag. enn i morgin gef ek þer orlof. oc þa man ek segia þer hvat sem þik forvitnar æða þv hefir i hvg oc hiarta. þv þarft nv oc ægi at [ahyggiar vm asna⁵ favðvr þins þvi at þeir ero fvnir.⁶ Ok hveriom man til hægryra at eiga hina bæztv lvti Jsraels nema þer oc þino favðrvhsvi. Saul svaraði. Ek em kominn af ætt Gemini⁷ af hinvm minnzta kynþetti Jsraels. oc ero þvi minir frendr minnz hattar oc siðarzt⁸ i æltartölo Beniamin. oc þvi skil ek ægi [hvat⁹ þetta þitt mal væit.¹⁰ Samvel læiðir nv Saul oc svæin hans i þat hæsta herbergi sem aðr var getið oc selti Saul i öndvegi millvm boðsmanna. þar var ægi inne mæirr enn .xxx. karla. þa mælti Samvel við matbvdarmanninn. Tak nv þat er ek bavð þer enn fyrra dag at varþvæita oc sæt fyrir Saul. Hann gerði sva. þa mælti Samvel við Saul. Tak nv oc snæð þessa litlo seunding sem estir varð af þeim fagnaðarkrasvm er ek kallaði¹¹ lyðinn til. Sat Saul þar .at sæmiligri væizlo þann dag. Vm kvelldit gengo þeir ofan i borgina. oc svaf Saul þar vm nottina i málstofv Samvel. Ok þegar vm morgvninn sem liost var geck Samuel i stofvna oc mælti við Saul. Statt vpp oc bv þik þvi at nv dvel ek þik ægi læingr at sinne. Saul spratt vpp oc klæddiz. gengo siðan .iii. samt. oc sem þeir vorv komnir i vtanverða borgina. þa mælti Samvel við Saul. Sæg þv svæinivm at hann gangi fyrir fram¹² a veginn. enn þv nqm staðar vm litla stvnd at ek meggi segia þer æitt dyrligt drottins orð.

Fra þi er Samuel smurði Saul.¹³

223. Samvel tok þa ker þat er hann kallaði lenticulam fylt við-smiors oc geck at Saul oc stæypti þesso hino hægiv viðsmiorvi yfir höfvd honvm. oc kysti hann sva segiandi. Se nv smurði drottinn þik til höfðingia yfir sina ærfð. at þv læysir lyð hans af hendi sinna v vina

1) sagða, B 2) Samuelem, B, A 3) [fyrir sieð hann, B 4) spamannzins, B; Samuelis, A 5) [hera ahvggiu fyrir ausnum, A 6) fundner, B, A 7) Emini, A 8) siðazter, A, B 9) hvar, B 10) til tilf. B; [hvar til koma þersi þin ord, A 11) kallaða, B 12) yðr, B 13) Er Samuel smurði Saul til höfðingia, A

er hvaðan æva heria a oss.¹ Enn þat skalt þv at marki hafa at þetta er allt satt sem ek segir.² at i dag at miðvinnu deggi mant þv koma til læiðiss Rachel³ oc sinna þar menn .ii. er þer manv segia at svunnir ero asnar þeir er þv fort at læita. oc þat með at faðir þinn er⁴ nv ahyggivfullr vinn þina sigrð hvat af þer man vorðit. Nv sem þv ferr þaðan oc kemr at æik ginne þeirre er stendr a fialli Thabor. þa⁵ mant þv sinna .iii.⁶ menn er fara at dyrka drottin oc biðiaz fyrir i Bethel.⁷ Einn þeirra man bera kið .iii. annarr .iii. mglá bravðs. þriði byttv fulla vins. Ok sem þer hæilsiz. þa manv þeir gefa þer tva læifa⁸ bravðs. oc þv munt við taka. Eptir þetta mant þv koma þar⁹ [sem haitir stada Philistinorum. oc sem þv gengr inn i borg þa er þar verðr. man¹⁰ i mót þer koma fioldi spamanna er þeir ganga ofan or hæð með allz hattar [læika¹¹ oc skentan. simphon oc psalterivm. gigior oc hórpvr oc aðrir stréinglæikar.¹² enn þeir sialfir manv spa með fagrlegvinn framsynvinn. þa man koma yfir þik andi drottins oc mant þv taka at spa með þeim oc allr skiptaz i annan mann enn aðr erttv. Enn ef þetta gengr¹³ allt estir minne frasðgn. þa ger þv hvat er hönd þin visar þer a. þvi at þa er drottinn með þer oc man fara fyrir þer i Galgala. enn ec man koma til motz við þik þa er ek vil at þv fornfærir drottin til friðar oc farsælo oc sæfir sigrfornir .vii. daga sem siðr er til. Enn þess skaltv biða er ek kem til motz við þik at syna þer hversu þv skalt hverivm lvt skipa. Nv þegar [enn sem sinn veg geck hvarr Samvel oc Saul.¹⁴ þa skipti gvð [hans hiarta oc hvg.¹⁵ oc ðil þesse merke sem Samuel hafði sagt komo fram oc fylldvz a þæima deggi. Ok sem þeir mættv spamanna flokinvinn þar sem haitir hals æða hæiðr drottins. þa kom fullkomliga gvðs andi yfir Saul. sva at hann rakti fram fagrliagar forspár millvinn spamanna. Enn allir þeir sem kendo hann mglto sva sin a mille. Meðr hveriom at-hvrdvinn hefir þessi spadómr komit at syni Cis. Þaðan [af var þat haft fyrir orðzqvíð.¹⁶ hvart er Savi i spamanna tqlo.¹⁷ Eptir þat geck hann vpp i hæð þar sem var þonarstaðr borgarmanna. þar var fyrir gamall maðr favðvrfaðir Saul. hann spvði hvert þeir hæfði farit. Saul segir. Við forvinn at læita asna favðvr mins oc komvinn við til svndar við Samvel.¹⁸ Segit mer þar af¹⁹ sögir hann. hvat talaði spamadrinn Samvel við yckr. Saul svaraði. Hann sagði okr at svnnir vorv²⁰ asnar varir.

¹) hann, A ²) segi, B ³) Rachelar, B ⁴) tilf. B ⁵) þar, B ⁶) þa, B ⁷) Bethleem, B ⁸) hleifa, B ⁹) tilf. B ¹⁰) [i borg Philistinorum er stada heitir. þar munu, A ¹¹) leikum, B ¹²) [gledi ok strengleikum, A ¹³) ferr, B ¹⁴) [sem þeir skildu, B; sem sinn veg for hverr þeirra Samuel ok Saul, A ¹⁵) [hiarta ok hvg Saul, B ¹⁶) [hofz saa ordzkuidr, A, B ¹⁷) tali, B ¹⁸) Samuëlem, B ¹⁹) nqkkut tilf. B ²⁰) ugri, B, A

Enn Saul villdi ægi segja karli þat er Samvel hafði talað vm ríkit. For Saul þa¹ hæim til favðvr sins.

Vm konungs tekíu. capitulum.²

224. Þessa næst kallar Samuel saman allan lyð fyrir avglit³ drottins í Masphat oc talar sva til þeirra. Þessa lvti talar gvð Jsrael. Ek læiddi⁴ yðr af Egiptalandi oc frialsaða ek yðr af vvina hendi oc allra konvnga er yðr kvoldv. enn nv segir Samvel kasti þer yðr sialfviliandi vndan þionkan vars drottins þess⁵ sem yðr hefir læyst af ðllo illo klandi oc kvðlvu hæiðingia. þvi at þer savgðvt sva. at þer villdit ekki annað enn ek setti yfir yðr konvng. Nv skipiz⁶ þer saman í svæitir fyrir avglit⁷ drottins sva sem til hæyrir ættvm Jsrael. Síðan lvtar Samvel vm konvngs kosning oc [þerr lvtar kynsmonnvm⁸ Beniamin. Samvel lvtar enn allt þar til er hlvtar kemr yfir Saul son Cis. Var hans þa læitað oc fannz ægi þar a þingino. þa var gengit til frettar við drottin. hvart Saul myndi nockvð þar koma. Enn drottinn sagði hann folginn hæima í herbergi. Havðingiar foro þa oc slvtv hann a þing.⁹ Ok sem hann stoð a millvm þeirra. var hann halsi oc höfði hæri enn hverr manna annarra. þa mællti Samvel við folkít. Hér megi þer nv séa þann sem drottinn hefir yðr til konvngs valið. at æingi er honvm líkr af qlvm þessvm lyð sem her er saman kominn. þeir kalla þa allir sva segiandi. Lífi konvngv varr. Samuel kvaddi sér¹⁰ hliðs. oc þegar er staðnaði óp oc akafi lyðsins. þa talaði hann oc tíaði [vpp fyrir¹¹ ðllo folki ríkis réttindi oc laga stíorn oc lyðskylldo konvngs þeirra. oc skrifaði¹² a bok oc lét koma til hirðzlo í tíaldbvð drottins í gvðs avgliti. Síþan gaf hann hveriom manne hæimfarar læyfi. For þa oc Savl konvngv hégim í borg sina er het Gabaath með þann lvtar hersins er honvm villdi fylgia oc gvð gaf í briost gott¹³ hiarta með hvgrpyði. enn þeir vorv aðrir er sinvm frendvm höfðv ætlað konvngdominn oc fyllaz¹⁴ þegar vpp illzkv oc ðfvndar í mot honvm sva segiandi. Hvát man þessi konvngv lítillar æltar oss hialpa. Oc sva stærðvz þeir oc fyrirlito hann at þeir vælto honvm gingar gíafir ne goða hlyðni. enn hann læt at sinne sem hann vissi ægi.

¹) síðan, B ²) Er Saul var til konungs tekinn, A. ³) augliti, B, A ⁴) leidda, B, A ⁵) saal. B; þann, C ⁶) skiptiz, B ⁷) augliti, B ⁸) [kemr upp lutr kynsmanna, B; þerr lut yfir kynsmenn, A ⁹) þingit, B ¹⁰) þa, B ¹¹) [mg]. B; fyrir, A ¹²) skipaði, B ¹³) saal. B, A; gvtt, C ¹⁴) fyllduz, B, A

Sneyþuför Naas oc tilræði Saul.¹

225. A þæim sama tíma fór sa höfðingi Amóns² þjóðar er het Naas oc heriæði með storsamligo³ stríði í⁴ ríki Galaath a þa borg er kólloð er Jabes. Enn þeir⁵ borgarmenn sa æigi sinnu alla at rísa í moti hans hernæði. baðv þeir Naas gefa ser gríð oc gera segt við þa með því moti at þeir skyllðo honvm þíona. Þessarrí gríðabæiðni þeirra svarar sva Naas. Kostur skal yðr af mer lífs oc gríða með þeim skíldaga at ek skal stinga vt íð hægra avga or [höfði hveríom yðr⁶ sem einvm manni.⁷ til þess at þat verði sva æylíf skomm öllo Jsraels folki. Avllðvugar borgarinnar bæiðdo þa Naas gefa ser .vii. daga frest til raðagerþar oc orðsendingar til vína sinna oc sambygðarmanna. enn þeir myndi taka þenna afarkost sem hann haði boðit ef þeim kómi æingi hialp aðr en vti veri þeir .vii. dagar. Þesso íatar Naas. Nv sem þeir hafa fæingit þesse frest. senda þeir boð a⁸ alla vega fra ser oc lata Gyðinga víta í hveríar þröngvar⁹ þeir ero komnir fyrir hæiðingívm. Ok sem þeirra sendimenn vorv komnir í Gabaath til herbergia Saul oc höfðv fram flvt sin æyrgendi.¹⁰ tok allt folk at syta sarlíga þeirra gymð með andlígo opi. A sömv stvndo kom Saul með svæina sína af akri með .ii.¹¹ gamla arðryxn. Sem hann kom í garðinn oc hæyrði grat lýðsíns mælti hann. Hver vndr ero vorðin folki þesso er sva syrgir sarlíga. Þa vorv honvm savgð oll þesse tíðendi oc hverra harmkvæla¹² Jabes borgarmenn attv vísa ván af heíðingíom. ef þeim kvæmi ecki svlltíng innan¹³ þeirra .vii. daga sem þeim vorv gríp gefín. Saul¹⁴ sem hann hæyrir þetta lylílz hann af anda drottíns með miklo kappi oc konvnglígrí ræiði. grípr þegar yxnín¹⁵ oc havggv hvarvveggia¹⁶ í sma stycki. þar með sendir hann sína menn í borgir oc heí¹⁷ vm oll lönd oc a hvern vtskaga Jsraels ríkiss sva segiandi. Þessi stycki skolo þer fram bera¹⁸ fyrir hvers mannz herbergi¹⁹ með þæima boðskap. at sva smatt skál brytía þæss²⁰ mannz æyk oc vxa er hæima sítr oc vil nv eigi fylgía Saul oc Samvel. Við þessi ognarboð vvrðo allir slægnir hræðzlo drottíns oc [skvndar þa²¹ hverr sem æinn hravstr dreíngv til fvndar við Saul konvng. Nv sem saman kom allr herrínn í þeim stað er hæitir Bethec.²² þa var skorað manntalít.

¹) Her segir fra Naas ok Saul konungi ok hans boðskap, A ²) Amónitis, B ³) stormsamlegu, B ⁴) aa, B ⁵) mgl. B; þeirrar, A ⁶) yðrum, A ⁷) [huers yðars höfði, B ⁸) mgl. A ⁹) þrönguingar, B, A ¹⁰) erendi, B, A ¹¹) tva, B ¹²) saal. B, A; harmq̄la, C ¹³) saal. A; manna, C; manna á, B ¹⁴) konvngv tilf. B ¹⁵) yxnína B; yxnín, A ¹⁶) þegar huarvveggia, B ¹⁷) heí, A ¹⁸) leggía, B ¹⁹) dyrr, A ²⁰) huers, B ²¹) [saal. B; skundadi, A; skvndaða, C ²²) Bezeth, B

oc vorv þa með Saul .ccc. þvsvnda af lyð Jsraels. oc vorv þa hia ættmenn Jyda. þat vorv .xxx. þvsvnda. Saul mælti þa til sendimanna Jabes borgar.¹ Farið nv fyrir oc segit sva yðrvm borgarmonnvum. at a² morgin sem sol sækir a himin man þeim koma hialp oc hæilsa. Sendimenn Jabes³ komv hæim oc savgðv sinvm monnvum allt hið sanna vm sina ferþ. Við þat verþa þeir glaðir sem ván var at. þeir sendo þegar þav boð Naas. at hann bviz sva við at þeir manv vm morgvniinn eptir ganga a hans valld. at hann geri þeim þa slikt sem honvm likar. Saul skipar nv sinvm her .iiii.⁴ fylkingar. ok koma þeir at herbvðvm heðingia þegar i dagan oc drapv hvern þar er kominn var miok sva til hadægiss. Enn þeir vavknvðv ecki vel er þeir visso ser aðr engiss otta vanir. enn allir þeir er því komv við oc livið þago flyði⁵ ser hverr sva at engi for mæirr samt en æinn.

Tala Samuelis fyrer Gyðingum.⁶

226. Eptir þenna bardaga tðloðv sva Jsraelite við Samvel.⁷ Nv syniz oss vel fallið at þv fair menn til at drepa þat folk er fiand-skapaðiz a Saul. þegar sem hann var til konvngs tekinn. oc savgðv⁸ þat bervm orðvm at þeir villdi⁹ ecki hans riki yfir ser. oc nv syna þeir þat sama at þeir [væita honvm engu hlyðni.¹⁰ Saul svaraði lyðnvum. Eigi skal því lavna drottni þann sigr sem hann hefir oss gefið at drepa ne ginn mann af varo folki a þæima¹¹ degi. Samuel hað nv allt folk þat er þa var með Saul fara i Galgala oc setia þar þing. Ok a því allzheriar þingi var Saul tekinn til konvngs at¹² nyio i gvðs drottins avgliti yfir allt riki Jsraels. Sæfðv þeir siþan frið-samligar fornir með mikilli glæði konvngs oc allz lyðs fagnaði. Eptir þat stoð Samuel vpp oc talaði fyrir ðllvm Gyðingvm oc bæiarlyð þeim er þar var saman kominn. Hann hof sva sitt mal. þat er yðr kvnnict ðllvm. at ek hefi hæyrt akall yðart vm alla lvti er þer hafid til min talað oc¹³ skipað konvng yfir yðr sem þer bæiddvt. gengr hann nv i bardaga oc er fyrir yðr [brjost oc brynja i hverio striði.¹⁴ Synir minir ero oc með yðr. Nv em ek gamall oc grar fyrir hærvum. hefi ek með yðr verit fra barnæsko oc er yðr miok kvnnict mitt athæfi. Nv standi þer her fyrir drottni gvði varvm oc þessvm hans kristi Saul konvngi. berið nv satt vitni vm minar framferðir at mer hiaveranda.

¹) manna tilf. B ²) i, B ³) borgar tilf. B ⁴) saal. ogs. B; i .iiii^{or}, A
⁵) flydd, A ⁶) Fra Samuel ok Saul konungi, A ⁷) Samuelem, B
⁸) sagði, B ⁹) villdu, A ¹⁰) [vilia honum óngva lydni veita, A ¹¹) þersum, B
¹²) af, B ¹³) ek hefi tilf. B ¹⁴) [ok er yduart traust, A

hvert ek hefi fyrir nðkorum manne rangliga halldit vxa æða asna. sva oc ef ek hefi einshveriom¹ manni mæin gert æða þravngt með nockorv moti. ef ek hefi af yðr tekít mytvr moti sannendum þa skal ek a þessvm deggi af lata oc apr' gíallda hveriom manni sitt æigin. þa svaraði allr lyðr. Eigi hefir þv nockorum manni mæin gert oc engan ofsolt oc æigi drogið þer i siotð annarra æigin. Samvel mælti. Drottinn gvð væit at þessi hans krístr Saul konvngv er hæyrandi váltr i dag at þer manvð ecki yðvars goðs finna i minne hendi. Þeir savnvðv þat allt með svardaga sem hann sagði. þa tok Samvel sva til mals. Nv þa standi² þer i avgliti þess gvðs er miklaði Moysen oc Aaron oc læiddi fæðr vara af Egiptalandi. fyrir þeim sama drottini man ek diarfligan dóm setia yðr i mot af ðllvm hans miskvnnsemðvm er hann gerði við yðr oc yðra fæðr. Tek ek þar fyrst til sem Jacob kom a Egiptaland. oc síðan vorv fæðr yðrir þar þiadir þar til er þeir kðlloðv til gvðs. enn hann sendi þeim Moysen oc Aaron oc læiddi þa með mðrgvm oc miklvm takvnm af Egiptalandi oc skipaði þeim þenna stað oc ríki sem nv byggj þer. Enn þeir glæymðv gvði sínv. oc fyrir því selldi hann þa vndir valld Sisare hertoga Assvr oc i hendr hejðingivm Philisteis oc vndir anavð Moabitarvm þioða. sva at þessir oc margir aðrir lyðir stríðv i mot þeim með miklo ofbelldi. Síðan kollvðv þeir til drottins oc savgvðv sva. Miok hófvv ver misgert er ver fyrirlætvm³ drottin gvð varn oc þionoðvm annarligvm gvðvm hqlvoðvm⁴ Baal oc hinvm illa Astaroth. Nv frialsaðv oss drottinn gvð af anavð oc yfirgangi varra vvina ok manv ver þer þiona. Sva mæltv þeir. Enn drottinn hæyrði bðn þeirra oc sendi þeim hialparmenn [Gedeon oc Jepte oc Samson.⁵ en síðazt⁶ sendi hann yðr til amínníngar þenna Samvel sem nv talar við yðr. hefir hann⁷ nv læyst⁸ yðr af hendi yðvarra vvina er byggðv vuhverfiss.⁹ sva at þer mattvð vel vera i naðvm vltan vgg oc oltta. Nv sem Naas konvngv Amons þioðar væitti yðr motgang. sðgvzt þér ecki annað mega nytta enn [konvngv íarðligr¹⁰ stíornaði yðr. þar sem gvð drottinn yðvarr hafði aðr raðit ríki yfir yðr. Nv er her sa konvngv sem þær vðlðvt oc gvð gaf yðr estir yðvarri bæiðni. oc ef þer ottiz drottin gvð yðvann oc þioníð honvm enn ræitið æigi mvnn hans moti yðr. þa manv þær oc konvngv yðarr sa er yðr stíornar vera i naðvm oc fylgia drottini gvði yðrv. Enn ef þer hæyrið æigi rødd drottins með athygli gvðs vilia

1) saal. B; eins, C 2) her beg. Fragm. IX. 3) fyrirlitum, B; fyrirlutum, Frag.

4) hinum hqluaða, B 5) [Jerobaal ok Bedan ok Barach ok Jepte Samson ok Gedeon, B 6) síðan, B 7) guð, Frag. 8) frelst, Frag. 9) yðr tilf. B

10) [íarðligr konvngv de ðvr.

nema helldr ræiti þer ræiði hans. þa man hans hæfndarhönd [koma yfir yðr sem yðra fyrri frendr.¹ Enn sitið þer oc siaið þann ognarlvtt er drottinn man gera i yðrv avgliti. Nv er sa timi er hveitiakrar² ero vpp skornir oc [sizt er³ regna ván. nv man ek biðia gvð at hann syni yðr hversu mikil þer hafid nv misgert i mins drottins avgliti. Samvel kallaði þa til drottins. oc gaf gvð þegar a þæima dggge ræiðir⁴ oc regn sva at allr lyðr ottaðiz drottin oc Samvel. Oc sva mælti allt folk við Samvel. Biðv⁵ fyrir oss þrælvm þinvm til drottins gvðs þins. at hann drepi oss eigi nv i stað sem ver ervm verþir. þvi at ver iatvm allir at þenna glæp höfvm ver nv við lagt varar fornv synðir er ver bæiddvm oss konvng.⁶ þar sem ver varvm aðr vndir raði oc riki vars drottins. Samvel svaraði.⁷ Hirðit æigi⁸ at ottaz þo at þer hafid þetta illa gort. bakverpiz⁹ þa nv æigi við yðrvm drottini. helldr þionið þer heðan af gvði allzvalldanda með hræinvm hvg oc hiarta. enn hirðit æigi at hnæigiaz eptir [vandvm villvm oc þeim gvðvm¹⁰ er yðr stoða ecki ne styðia oc æigi mega yðr frelsa vndan anavð vvina yðarra¹¹ þvi at þeir ero harðla hegomligir. Nv ef þer hverfið æigi fra gvði. þa væit ek fyrir vist at hann fyrirlætr yðr æigi fyrir sitt¹² mikla ok mattvga nafn. þvi at hann hefir svarið at gera yðr ser at glskvlegvm eignarlyð ef þer vilið æigi honvm bregðaz. oc æigi lati gvð mik þann glæp henda at ek lætti af at biðia yðr miskvnnar af gvði. oc senniliga skal ek æigi aflata þat sem ek orka yðr at læiða a røttan veg oc goða gavto. Fyrir þvi bið ek minir kero synir. at þer vinnið rættlæti oc ottiz gvð yðvarnn oc þionið honvm i siðlæti oc sannlæik oc ast oc ælsko af ðllo hiarta. þvi at hann hefir nv synt yðr sinn mikla matt. Enn¹³ ef þer groð sem gvð lati æigi vera þralatir a yðra illzsko. þa manv þer fyrirfaraz. oc sva konvngr yðarr. Meðr þvi moti lavk Samvel tqlo sinne bæði langri ok sniallri. A þesso þingi valði Saul konvngr .iii. þvsvndir af qlvm lyð. [skylldo .ii.¹⁴ vera með konvngi i þvi heraði er het Machimas oc a fialli Bethel. enn þvsvndrat manna var með Jonathas syni hans i borg Galaath. þat er a iorðv Beniamin. Enn allan annan Gyðinga lyð lét hann hvernn fara til sins hæmiliss. Saul konvngr atti þa kono er het Achinoem. enn hennar faðir var nefndr Achimaas. þessir vorv synir Saul. Jonathas Jesvi oc Melchis. dottir hans hin

¹) [reisa yðr sem yðrum fyrrum frændum, Frag. ²) saal. Frag.; hann veitti akrar, C, B ³) [siaið þer, B ⁴) reidar, B; reidarþrumur, A ⁵) Bið þu, B; bið nu, A ⁶) konvngs, B ⁷) mælti, B ⁸) þer tilf. B ⁹) þer tilf. B, Frag. ¹⁰) [villumonnum at þiona falsgudum, Frag. ¹¹) saal. B, Frag.; sinna, C ¹²) hitt tilf. Frag. ¹³) saal. Frag.; at, C; ok, B ¹⁴) [skylldi tuær, B

glfri het Merob enn Michol en yngri. Jonathas settiz i Gabaa oc vçitti þegar alavp hæiðingiom Philistim ok gaf þeim hartt slag er honvm vorv næstir.

Fra lagabroti Savl konvngs er hann fórnfærði.¹

227. Eptir þat mikla mannfall Ammonitarvm er fyrr var getið gladdiz allr Gyðinga lyðr með hverskonar skemtan. oc hæiðingiar Philistim hæyra hvert lof Gyðingar væita Saul konvngi vm allt Gyðingaland með lvðra þyt oc þesshattar kalli. Hæyri Hebrei oc allt Gyðinga folk fregð þessa er Saul hefir drepit sva mikinn her hæiðingia. oc man Jsrael nv rættaz vpp i mot Philisteis. Philisteis ærir þetta² illa. þeir draga þa her saman oc ætla at beriaz a gvðs lyð. þeir fengv sva mikinn her. at þeir hðfv i kerrvm oc vagnvm æigi færa enn .xxx. þvsvnda oc .vi. þvsvndir æinvala riddara. oc fotgðngvlið var torvellt at telia fyrir siolða sakir. Þær slytia allan her þenna i Gyðingaland oc setia sinar herbvðir i Machimas. Enn Saul konvngur var þa i Galgala. oc því var allt folk i Machimas ottavllt. at Gyðingar sia at þeir manv miok verða þravngðir af hæiðingivm. Dræifþvz þeir þa af hræðzlo oc faloz her oc hvar i hellvm oc holvm iarðar. i biargrifvm æða bergskorvm. enn Hebrei slyðv vt yfir Jordan a iorð Gath oc Galaath. Sva oc allr lyðr með Saul i Galgala var slægin miklvm otta af hernaði hæiðingia. Samvel var þa æigi með Saul i Galgala. oc biðv þeir hans þar .vii. daga sem hann hafði orð vm sent. Nv sem hann kom æigi. þa tok miok at drifa liðit fra konvngi fyrir hræðzlo sakir. Oc nv er Saul ser þat. bað hann ser færa þa lvti sem kennemenn vorv vanir at fornfæra gvði til sigrs oc friðar. Ok er þat var gðrt. færði hann sialfr fornina. enn þat atti kennimaðr at gera sem lðg bvðv. Ok þegar sem hann hafði lokit at fornfæra þa kom Samvel. Konvngur geck vt i mot oc hæilsaði honvm. Samvel spvrði hvat hann hæfði³ gert. Saul svaraði. Ek sa at mitt folk sættiz⁴ oc slyði fra mer. enn þv komt sæinna enn ver ætlvðvm.⁵ nv sem herr hæiðingia oc varir motstððvmenn drogvz at ðllom megin⁶ oc Philistei vorv komnir allt i Machimas. syndiz mer⁷ sem þeir ætti harðla skamt hingat i Galgala. enn ek hafði⁸ þa enn ecki mykða asionv drottins mins. Nv af þesse navðsyn allri samt tilkvinn fornfærði ek sialfr drottni. Samvel mgti. Hæimsliga⁹ hefir þer tekiz er þv hefir brotið

¹) Fra Saul konvngi ok Samuel, A ²) nu tilf. B ³) hafði, B ⁴) sçekaðiz, B ⁵) hugðum, B ⁶) megum, B ⁷) monnum, B ⁸) hefði, B ⁹) heimsklega, B, A, Frag.

höðorð drottins gvðs þins oc bratt sva skiott af því sem ek bavð þer. því at ef þv hefðir æigi þetta gert. þa myndi¹ gvð drottinn hafa þitt ríki avkit oc [yfir skipað² Jsraels lyð at æylifv. enn nv man þitt ríki engan vppgang fa heðan af. því at drottinn man læita þess mannz til höfðingia yfir sitt folc er mæirr se eptir hans hiarta oc hvgarlvnd. þa man æyðaz [þinn rikdomr.³ því at þv varðvæitir æigi hans boðskap. Eptir þetta stoð Samvel vpp oc sneri brott af Galgalis.⁴ oc for hann þa i Gabaath a iorð Beniamin. Enn Saul var eptir i Galgala oc skoraði þa hversu mart lið hann hafði þa með ser. Enn sva hafði folkit fra honvm skotiz at þar fannz æigi mæirr enn .dc. karla. oc vnfraam Savl oc Jonathan.⁵ Var þat folk flest er fra þeim hafði lavpiþ komið i Gabaath.

Hinn agieti sigr Jonate.⁶

228. Hæiðingar Philistim sato i Machimas oc bioggvz at beriaz a Gyðinga. Ok sem þeir vorv herclæddir gengv þeir fra herbvðvm oc þriskiptv sinv liði. for æinn flockr gegnt Elfraim i ríki Savls. annarr flockr for þann veg sem liggir til Bethoron. [enn hinn þriði sneri⁷ fram at dal þeim er hætir Oim.⁸ er liggir við æyðimörk. J þann tíma fannz engi iarnsmiðr i ríki Gyðinga. því at Philistei höfðv sva til gilldrat með sinvm raðvm at Hebrei skylldo engi vapn mega smiða. helldr forv Gyðingar iafnan i borgir Philistinorvm [þar sem þeir vorv at⁹ hvessa gða sla ðxar sinar æða gref gða avnnvr verkferi. Nv sem hor var komið at Jsraelite skylldo til bardaga. þa fannz æigi¹⁰ sa maðr i þeirra liði at hefði sverð æða spiot at vega með vtan Saul oc Jonathan son hans. Jafnan vm daga gengv fylkingar hæiðingia fra herbvðvm oc syna sik vera bvna til bardaga.

Ok ginn dag talar Jonathan til skialldsveins sins. Fðrvm fram til [þess segir hann sem stendr fylking¹¹ Philistinorvm. Ecki sagði Jonathan til þessa favðvr sinvm. Saul var þa staddr i yztv halfv rikis Gabaa¹² i þeim stað er Magon hætir vndir æinv alldintre. hann hafði æigi flæira lið enn .dc. bardagamanna. þar var þa með honvm Achias son Achitob broðor¹³ Jchabod¹⁴ sonar Finees sonar Hely kennimannz af Sylo. Bar Achias þa kennimannz nafn oc hið hælga. clæði er þeir

1) myndi, B 2) [skipat þik yfir, B 3) [þitt ríki, Frag. 4) Galgala, B 5) Jonathan, B, A 6) Fra Jonathan ok heidingium, A 7) [þriði flokkur sneri til iardar Sabaa ok sva, B 8) Soboim, B 9) að tilf. B; [at, A, Frag. 10) eingi, B, A 11) [fylkingar, Frag. 12) Galgala, Frag. 13) sonar, A 14) Jkaboth, B; Hicaboth, A

kölloðv Ephot. folkit vissi ekki til¹ hvat Jonathas barsk² fyrir. Einn þar sem Jonathas ætlaði at fara fram til fundar við Philisteos var hið brattasta ænstigi vpp at ganga. oc [i harða ha³ klif. enn tveim megin gengv at glivfr ha oc hin brattazto biðrg [hæita þav biorg er norðan ganga or⁴ staðnm Machimas Boses. enn svðr fra moti borginne Gabaa ganga þav biorg er hæita⁵ Sene. Nv sem þeir sokia fram at ginstigino. mælti Jonathas við skialldsvæininn. Þat vil ec at við farim til motz við þessa bannsætta hæiðingia oc vita ef gvð drottinn vili nockoð vinna fyrir ockrar hendr. þvi at honvm er iafnavðvelt⁶ at hialpa sino folki við⁷ ía menn sem marga. Svæinninn svaraði. Far sem þik fysisir. enn ek man þer fylgia hvat sem þv vill at hafaz. Jonathas mælti. Þa er mið⁸ komvm at ginstigino oc hæiðingiar megv sia okr. ok ef þeir tala sva. Biðit þar til er ver komvmz⁹ til motz við yðr. þa skolom mið⁸ staðar nema oc ganga æigi vpp at þæim. [Enn ef þeir bidia ockr fara til fundar vid þa. þa skolum mit ganga vpp at þeim¹⁰ þvi at þa man drottinn selia þa vndir ockvr vapn. Nv skolvm við hafa þat at marki her vm.

Sem þeir koma fram i klivin i avgsyn hæiðingiom. þa melta Philistei með ser vppi a biðrgvnm. Se. nv fara her Hebrei oc hafa nv vm siðir skriðit vt sem myss or holvm. þeir kolloðv a Jonathan sva segiandi. Gangið vpp hingat oc mvnm ver syna yðr æinn lvt. Jonathas mælti við svæininn. Fylgðv¹¹ mer dræingiliga oc gavngvm vpp at þeim. þvi at nv hefir gvð drottinn várr svipta þa hamingivnni oc þa vndir gefið Jsrael¹² lyd. Enn sva var vegriinn brattr. at Jonathan grvflaði helldr enn géck oc klæif æigi siðr með höndvm enn fótvm vm æinstigið. oc þar svæinninn estir. Ok þegar sem þeir komv at her hæiðingia vpp a bergið. hioggv þeir baðir iamfram a tvær hendr hvat sem fyrir varþ. Var þat þeirra hið fyrsta atlavp at þeir drapv af Philisteis .xx. hravsta dræingi oc rvddv ser sva veginn rætt i miðia fylking Philistinorvm. a savmv læið oc .ii. iafnir æykir drægi æinn arðr vm akra. For þetta oc flavg þegar með mikilli vndran vm allar herbvðir þeirra. Ok sva gðrði gvð þetta takn með myklo stormerki. at ógn oc otta sló a allan her hæiðingia [er aðr var. til bardaga bvinn. Giordiz þa mikill gnyr¹³ af opi oc hlavpvm hæiðingia sva at viða þotti iorðin skialfa vmhverfiss.¹⁴ þvi at þeir visso æigi hvar þeir skyldo koma ser fyrir hræðzlo.

¹) mgl. B ²) barst, B; ætladiz, Frag. ³) [harða haatt, B; i ha klif, Frag.

⁴) [at or, A; at, Frag. ⁵) [er heita Boses enn qnnur, B ⁶) iafmikitt fyrir, Frag. ⁷) fyrir, B ⁸) uið, B; mit, Frag. ⁹) komum, B ¹⁰) [tilf. Frag.

¹¹) Fylg, B, Frag. ¹²) Jsraels, Frag. ¹³) ok gnydr tilf. Frag. ¹⁴) [sua at uiðin þotti iqrðin skialfa af opi ok hlapum heiðingia, B

Nv [gato at lita¹ varðmenn Saul konvngs þar sem þeir vorv i hæstvm tvrnvm Gabaath at fioldi Philistinorvm var niðr drepinn enn allr annarr mvgr flyði her oc hvar. þeir sðgðv þetta² konvngi. Læt hann þa kanna lið sitt oc vita hvart er nockorir [veri i³ brottv af hans her. Ok sem hann varð viss [at Jonathas oc skialldsvæinn hans var⁴ brottv.⁵ þa bað hann Achiam kennimann framv bera qrkina hælgv. þvi at Gyðingar höfðv i þann tima saltmalsðrk drottins i herfðr⁶ með ser. A þessi savmo stvnnðo gerðiz sva mikit gnadd i herbvðvm hæiðingia. at Gyðingar heyrðv fvllgiðrla hörmvngar þyt⁷ þeirra oc hræðzlo. Sotti þa Saul framv af vætfangino oc allr hans herr. með opi oc eggian. En er opino slo saman. þa vrðv hæiðingiar sva hræddir. at af þvi varþ mest [mannfallit er⁸ þeir baroz sialfir vapn a. sva at hverr drap sinn felaga oc frænda þann er nęstr⁹ honvm var. Enn allir hebreskir menn þeir sem vorv i herbvðvm Philistinorvm oc aðr höfðv fyrir hræðzlo sakir tekitt ser grið af hæiðingiom flyðv nv til fvndar við Saul oc Jonathan oc bavrðvz með þeim. Sva at hverr maðr sem ginn af Jsrael sa er sik hafði aðr folgið i fialli Elfraim æða avðrvm læynvm fyrir otta Philistinorvm. þa hliopv nv allir til sinna vápna sem þeir sa at Philistei flyðv oc slogvz i bardaga með þeim Saul oc hans¹⁰ monnvm.

Þessi sokn var harðla löng. sva at akafi orrostvnnar hellz allt til þess staðar er het Bethven.¹¹ Kom þa saman allr herr Gyðinga. þa mælti Saul með svardaga við allan lyð. at hverr sa maðr skilldi vera hólvaðr oc til davða dömdr er dirfðiz at bergia nockvrvm lvt a þæima¹² degi fyrr enn hann hefði sigraz a sinvm vvinvm sem hann villdi. Þenna boðskap hellt allr lyðr sva rikvliga. at þa er þeir komv i flottarextrinv fram i¹³ skog þannu er avll iorðin flavt af hvnangi var gingi sva moðr gða hvngraðr at sina hönd rętti til at kenna vtan Jonathas. hann hafði ægi fyrr¹⁴ hęyrt hvat faðir hans hafði vm talað. Hann rætti fram sverðit er hann hafði i hendi i hvnangið. [þa bra hann¹⁵ i mynn ser. þvi at hann var miok¹⁶ moðr at hann matti varla sia læið sina. Enn þegar sem hann hafði bergt. lvkvz vpp avgv hans.¹⁷ Þa mælti maðr til hans oc sagði [hveria varygð¹⁸ konvngr hafði mælt oc svarit vm at ængi maðr skilldi a sæðv kenna a þæima degi sa er lifino vil hallda. Jonathas svaraði. [Mikil vandrgði¹⁹ hefir faðir minn

1) [sia, B 2) Saul tilf. B 3) [eru aa, B 4) uoru i, B 5) [at Jonathas var i brottu ok skialldsvæinn hans, Frag. 6) herfgrum, B 7) sut, B 8) [mannfall at, B 9) nęstri, B 10) Jonathan ok þeirra, B 11) Bethauen, B, Frag. 12) þeim, B, A 13) a, B 14) mgl. B, A, Frag. 15) [ok bra, A, B, Frag. 16) sva, A, B, Frag. 17) ok rann mædi af honum tilf. A 18) [hvatt, A, Frag.; huersu, B 19) saal. B; vændreði, C; [Mikinn þunga, Frag.

gert allri iardarbygðinne i þesso. þvi at þer gatvð nv at lita hversu lystvz avgv min sem ek bergþi¹ harðla litlo af þesso hvnangi. þar sem ek matti² aðr drivgvn ecki sia fyrir mæði. ok þvi hefir hann þetta mællt mæirr af akæfð³ enn alitvm. þvi at vtan ef myndi þessi lyðr er nv er naliga at þrotvm kominn af þorsta oc hvngri styrkligarr striða a heiðingia oc reka flottann i dag. ef þeir veri saddir af herfangi sinna vvina.

A þeim degi hialpaði drottinn sino folki. oc rako Gyðingar flottann oc drapo Philisteos allt fra Machinas til þess staðar er heit Aialon⁴. þa var allr lyðr miok moðr af erfiði oc fðsto. sva at þeir toko navt oc savði at herfangi oc drapo niðr. oc þegar sem þeir höfðv svndrat tok folkit at æta ratt. Enn svæinar konvngs sqgðv honvm hversu Gyðingar glæpðvz i gvðs avgliti. er þeir atv vsodit oc blodvgt kiot. Saul mælti þa til hersins. þer hafid i þessvm lvt gert mikit lögbrót sva at storvm berr oc hæfir æigi at længr se vbegt. velltið nv i stað hingat ginvn miklvm stæini. Ok er þat var gert. talar konvngr til sinna svæina. Farið skiott vm allan herinn. oc bioðit hveriom manni at flytia hingat sitt⁵ navt gða savð oc sæfi⁶ hér yfir þenna stgin. matbvið sidan oc snegðit. enn gerit æigi sva mikinn glæp at þer ætið ratt sem hæiðingiar. Nv gerði folkit sem hann [fyrir sagði⁷ allt til nær.

þar smiðaði Saul⁸ drottni hið fyrsta altari. Eftir þat sagði hann sva herinvn. Hlavpvm⁹ nv sem harðaz a hæiðingia oc drepvm þa i alla nótt þar til er lysir af degi. oc æyðvm sva illvm vikingvm at ver latim [æigi no æinn¹⁰ eftir liva af þæima¹¹ her. Folkit bað hann raða. þa mælti Achias¹² kennimaðr. Gðngvm fyrst til sattmalsarkar drottins oc vitvm hvert rað gvð¹³ gefr til. Saul bað gvð segia ser gða syna hvart hann skilldi sèkia¹⁴ eptir Philisteis æða hvart gvð villdi gefa þa fram¹⁵ vndir valld Gyðinga. Enn hann fekk þar vm engi visendi [i þat sinn.¹⁶ þa mælti konvngr. Misgert hefir nv æinn¹⁷ af varvm monnvn i dag. kalli nv saman allan herinn oc rannsaki vandliga hverr þessa er valldr. Ok þat væit lifandi gvð græðari Jsrael. þo at [þessi glæpr¹⁸ at gera gvð ræiðan hafi hent Jonathan son minn. þa skal hann æigi með drætti¹⁹ vndan domi frelsa. helldr skal hann þegar i stað dæyia. þesso mælti engi maðr i mot at sinne. Konvngr bavð nv at allr lyðr skipiz²⁰ i æinn stað. enn þeir .ii. i annan stað

¹) bergða, B, Frag. ²) maatta, B, Frag. ³) kappi, Fragm. ⁴) ok drapu mikit ugrynni hers tilf. A ⁵) sin, B ⁶) sæfa, B ⁷) [sagði fyrir, B ⁸) konvngr tilf. B ⁹) hlaupit, B ¹⁰) [engan, B ¹¹) þeirra, B ¹²) Achaz, B ¹³) hann, B ¹⁴) herskilldi tilf. Frag. ¹⁵) framarr, B; mgl. Frag. ¹⁶) [at sinni, B ¹⁷) einnhverr, Frag. ¹⁸) [þenna glæp, B ¹⁹) nqkkurum undandretti, B ²⁰) spri, B

Saul oc Jonathas. Enn er sva var gert. þa kallaði Saul sva segiandi. Seg mer¹ drottinn hvi þv væitir engi andsvör þreli þinvm i dag. Nv ef þetta ræiði ranglæti liggir a mer gða Jonatha² syni minvm. þa giallt þv okr viti fyrir. enn ef lyðrinn [er sekr.³ þu ggf þeim hirting til helganar. Sipan var hlvtað oc fannz lqstr með Jonatha² oc Saul. þa bavð konvngur at lvtla skyllði með þeim. var þa sva gert. ok kom vpp lvtur Jonathe.⁴ þa bað Saul hann segia hvat hann hafði gert. Jonathas svaraði. þa er ver komvm i dag a þann hvnangs fliotanda skog. bergði⁵ ec oc þo sem minnz af hvnangi. Sæ nv⁶ þer vilið at ek dæyi⁷ firir þetta. Saul svaraði. þat væit gvð at nv i stað skallt þv dæyia. Við þessor orð konvngs liop vpp allr lyðr sva segiandi. Og-vrlig vhwefa⁸ at drepa þann mann er æinn hæfir mesta hialp vvnuið Jsraels folki. sem gvð lifir a himvm at æigi skal nðckorr maðr a iarðriki blasa hár af hðði honvm at sinne. Toko þeir þa Jonathan með valli oc frelstv hann fra davða. For Saul þa i Gabaath oc lattiz at sækia eptir Philisteis. flyðv þeir hæim i riki.⁹ oc skilði þar meðr þeim þvi¹⁰ sinne.

Er gud baud Samueli at drepa Amalech.¹¹

229. þa er Saul konvngur hafði staðit¹² oc styrkt riki sitt ifir Jsrael. heriaði hann a riki hæiðingia oc striddi við alla vvini Gyðinga. við þær þioðir er kallaðir¹³ vorv synir Moab oc synir Amons. ok hann bardiz við þann konvng er rikhði i Edom oc við konvng þess rikis er kallað var Soba. oc iaflan heyllt hann striðv¹⁴ við Philisteos. Enn hvar sem hann sneri a sinvm hernaði. þa hafði hann æ sigr oc bravt vndir sik allar þioðir oc ðll riki i nand oc frelsti Gyðinga af allra þioða agangi. Enn hinn hæsti hððingi i herinvm með Saul var sa maðr er het Abner frendi konvngs. skylldr sva at þeir¹⁵ vorv [brqðr. synir þess mannz er het Abihel. Cis faðir Saul oc Ngr faðir Abngr.¹⁶ Eun fyrir þvi at allar stvndir var hið mesta strið oc vfridr milli Philistim¹⁷ ok Saul konvngs meðan hann lifði. þa valði Saul ser til fylgðar hvønn mann er hann fann styrkan¹⁸ oc vigknan. þenna¹⁹ tima var með Saul Samvel. Ok a nðckorvm degi kgrmr hann at mali við konvng oc sagði sva til hans. þat er þer æigi kvvnnict. at gvð

1) þu, B 2) Jonathe, B 3) [hefir misgert, Fragm. 4) her ender Fragm. IX. 5) bergða, B 6) ef tilf. B 7) dæyia, B 8) er tilf. A 9) sitt tilf. B 10) at, B 11) Fra hernaði Sauls konungs a heiðingia, A 12) staði, B, A 13) kallaðar, B 14) striði, B; strid, A 15) feðr þeirra, B 16) [bradra synir, A 17) Philisteis, B 18) styrkztan, B 19) þann, B

drottinn sendi mik at velja þik¹ oc vigia til kónvngs yfir sinvm¹ lyð. fyrir því hæyrðv nv orð drottins oc gef [at gavn.² því at þessa lvti talar drottinn gvð allzheriar. Nv endrminnvz ek sagði drottinn hvat hinn vandi lyðr Amalech gerði við³ mitt folk er ek læidda af Egiptalandi. er þeir striddo oc stoðv alla vega mot Gyðingvm. fyrir því far þv nv með þinn her oc drep i davða allan [þann lyð⁴ Amalech. oc ger sva mikla alæyðv⁵ vfagnaðarfolki því. at þv þyrm hvarki glli ne æsko. bana sva [konvm sem karlmónnv.⁶ bðrvn oc⁷ bvsmla. vxa oc asna. kið sem kalf. oc æyð ðllv því er lifs er i því riki.

Saul konvngv byðr nv at ser her vm allt Gyðingaland. Ok sem saman kemr liðit. lætr hann skora mánntal. hafði hann þa .cc. þvsvnda fotgavngvhers. en .x. þvsvndir hinna hravstvsv⁸ bardagamanna af ætt Jvde. Sem Saul konvngv kom með sinn⁹ her i riki Amalech. at þeirri borg er sat i konvngv þeirra er het Agag. settiz hann vm borgina oc slo sinvm landtiqlldvm við æinn fors. Sendi Saul þa sina menn til þeirra þioða er Cinei vorv kallaðir. sva segiandi. Bviz brotto þer [oc farið sem fyrst¹⁰ langt or riki Amalech með allt yðart goðs. at æigi vgviz þer i vandrgðvm¹¹ með þeim sva at ver drepim yðr. því at ver vilivm yðr ekki mæin gera sakir þess er þer æinir af ðllvm þioðvm giorðvt Gyðingvm miskvnn oc manndom er þeir forv af Egiptalandi. Cinei gerðv sva. forv oc flvttvz brott sem þeim [boð komv¹² af riki Amalech. Enn því at Amalechite hðfðv litinn viðbvnað enn Saul mikinn her oc matkan. þa vann hann skiott qll riki þeirra fra þæim stað er het Eivla allt þar til er fram kemr þar sem het Assvr. þat riki liggv við Egiptaland. Þeir handtoko Aggag konvngv oc ferðv i bðnd oc flvttv með ser lifanda. enn allt annað samfengið folk slogo þeir sverði. Saul konvngv oc hans liðsmenn¹³ læto lifa [konvngv Aggag¹⁴ oc þyrmðv því qllo er þeim þotti fagrt fyrir avgvm. kvikse oc klæðvm. yxnv oc æykv. hðfrvm oc hrvtv. oc ðllv því er oigvlict þotti villdo þeir eigi tortima helldr taka at herfangi. enn drapv allt þat sem var aflæitt gða æliet¹⁵ hrvmt gða hervilict.

A þessi sðmv stvndv vitraþiz gvð Samvel sva segiandi. Ofgert hefi ek þat er ek setti¹⁶ Saul konvngv yfir lyð minn. því at hann fyrir-lætr mik oc brytr boð min oc vill æigi gera eftir orðvm minvm. Við þetta hrygðiz miok hiarta Samuelis. sva at hann vakði alla þa nott oc kallaði til gvðs drottins. Enn þegar sem lysir byr Samuel sik at fara

¹) sinn, B, A ²) [gaum at, B, A ³) mik ok tilf. B ⁴) [her, B ⁵) a tilf. B ⁶) [kqrilm sem konum, B ⁷) sem, B ⁸) rqsuztu, B ⁹) sinum, B ¹⁰) [sem fyrst ok farit, B ¹¹) saal. B; vðndrgðvm, C ¹²) [uar boðit, B ¹³) lið, B ¹⁴) [Agag konung, B, A ¹⁵) elikt, B, A ¹⁶) setta, B

til fýndar við Saul. Var honvm þá sagt at Saul hafði komit i Karmel þann stað er sva het. oc þar ræist vpp altara¹ til marks oc minnis sigrs sins. oc þaðan altr hverfandi hafði hann sivið i Galgala. þar fann Samvel konvng. Saul qvaddi þegar Samvel sva segiandi. Blæzaðr ser þv gvði. framit ok fyllt hefi ee alla lvti eptir orðvm drottins. Samuel svaraði. Hvat væit rödd þessi navta oc savða er ek þyckivmz hœyra til herbvða.² Saul svaraði. Þat er litils hattar er menn minir hafa tekit or riki Amalech. þvi at lyðrinn hefir valið hið villdazta af savðvm oc navtvm at fornfæra herra gvði þinvm.³ enn allt annað drapvm ver. Lætt af þv nv at livga [segir Samvel.⁴ oc man ek segia þer hvat drottinn minn talaði til min i nott. Saul bað hann segia slikt er hann villdi. Samvel mælti. Þat væizt þv at þv vart settr af gvði höfvð oc höfðingia ifir allt Jsraels folk. þa er þv vart lagr oc litils verþr af [sialfs þins⁵ domi meðan þv þottiz [æigi gvði⁶ ofgoðr at þiona. ok smvrði gvð þik til konvngs yfir allan sinn lyð. síðan sendi gvð þik sinna gyrenda⁷ sva segiandi. Far þv oc drep gleppavllt folk Amalech. oc sva skallt þv ogvrliga æyða ðllo þeirra goðsi⁸ með elldi oc eggiv at æigi æitt kvikenndi [latt þv⁹ eptir lifa. Nv þa fyrir hvi hœyrðir þv æigi orð gvðs. þins. helldr sneriz þv til rans oc rangenda oc framðir illzkv oc agirnd i avgliti drottins. Saul svaraði. Lofaðr se drottinn gvð at ek hefi fyllt hans boðskap oc gengið i gngan stað af þeirre götv er hann bavð mer. sva at ek eyddi¹⁰ ðllvm Amalechitis. enn ek læidda lifanda hingat Aggag konvng þeirra. þvi at ek villda sva sqma gvðs boðorð at hann dæyi¹¹ her ef drottinn vill. enn fæita yxu oc fagra savði sem ek sagði fyrr þat flvti¹² ek til þess at fornfæra drottni her i Galgalis.¹³ slikt allt sem hann villdi þiggia. þa svaraði Samvel. Lætt af falsi oc hægoma. hversso ma drottinn þiggia i forn þav kvikendi er hann hefir aðr þannsett oc hölvað i rgiði sinne. Þat skallt þv fyrir vist vita at betri¹⁴ þyckir gvði trvliga¹⁵ halldin hlyðni sinna boðorða helldr en fornfæring rvta gða hafra. þvi at mæiri glæpr er¹⁶ en skvrðgoða blot at [briozaz gvði mot¹⁷ oc vilia honvm æigi hlyðnaz.¹⁸ Hæyr nv þa oc gef gavn at savnno. fyrir þat sama er þv castaðir brotto boðskap drottins þins. þa kastar hann þer af hendi at þv sér æigi konvngr yfir hans lyð. Saul mælti þa. Misgert hefi ek er ek bravt boð drottins oc þin orð. en ek hlyddi¹⁹ þessa folks fortqlvm. Nv bið ek at þv berir oc bætir²⁰

¹) alltari, B, A ²) herbuðanna, B ³) sinum, A ⁴) [tilf. B, A ⁵) [sialfum þinum, B ⁶) [gudi æigi, B ⁷) erenda, B ⁸) saal. A, B; goð, C ⁹) [laattu, B; skal, A ¹⁰) eydda, B ¹¹) dgi, B ¹²) flutta, B, A ¹³) Galgala, B ¹⁴) betra, B, A ¹⁵) mgl. B ¹⁶) þat tilf. B ¹⁷) [briota moti gudi, B ¹⁸) hlyða, B ¹⁹) hlydda, B ²⁰) bætir, A

synd minna. far nu og fylg mér at dyrka drottinn. Samuel mælir og svarar. Eigi man ek fara með þér því at þú [vrækþir orð¹ drottins. og þar fyrir af settr hann þik konungdómi yfir Jsraels lýð. Samvel spratt þá vpp og ætlaði sva brottó.² Þá græip Saul til hans í ofanvert yfirklæði hans sva at rifnaði. Þá mælti Samvel. Sva slitr drottinn af þér a þæima degi ríki Gyðinga og geftr þat navngi þínvm þæim sem betri or en þú. Saul mælti. Jati ek at ek hefði misgðrt. en þó allt at æino³ væitt þú mér nu virðing fyrir höfðingiom og öllum Gyðinga lýð. sva at þú far með mér at dyrka drottinn gvd þinn. Samvel gðrði nu sva at hann fylgði Saul at sinne og [dyrkaði þá⁴ drottinn í Galgalis. Þá bavð Samvel líðsmónum at læiða fyrir sik Agag konung. Agag var allra manna fætaztr. Var hann nu fram lögdr og færðr Samveli skialfandi og sva segiandi. Hvat er. skal nu bæiskr dauði [bana mér⁵ væita. Samvel svaraði. Sæ. þitt sverð gerði marga kono sonlavsa. sva skal þin móðir milli annarra kvenna allðri síðan giga grfingia. Bra Samvel þá sverði og snæið hann⁶ í sma stykki fyrir avgliti drottins í Galgalis. Epir þat for Saul í Gabaath. enn Samvel í Ramatha. og sa hann Saul allðri síðan meðan hann lifði.

Upphaf sögu Dauíðs og fra hórpulist hans.⁷

230. Jsay gða Jesse het æinn ríkr maðr í borginne Bethleem. hann atti .viii. syni.⁸ og ero her .iiii. nefndir. het hinn gllzti Eliab enn annarr Amminadab .iii. [Ama æða⁹ Samaa .iiii. ero æigi nefndir. Dauíð het hinn¹⁰ yngzti. hann var virðr minnzt af þeim. því var hann vti a æyðimórk og gætti hiarðar¹¹ favðvr sins. hann vandiz við stræinglæika og lög manna bezt hórv. þat er sagt þá er honvm þotti of miok dræifaz hiðrdin [tok hann¹² hórv sína og drap stræingi til slattar.¹³ tífaðiz þá þegar saman fenaðrinn og lagðiz vmhverfiss hía honvm og gæði æigi at bita. Ok þá þegar sem hann var vngr svæinn var gvd með honvm og vann fyrir hann mikil stormerki. þat var æinn dag þá er Dauíð gætti hiarðar. at hiðbiorinn æinn kom or skogi og tok kíð fra hiðrdinne og rann til skogar með. David sa þetta og rann þegar eptir birninv. ferr sva læikr með þeim. at hann lögmr leggi biarnarins og drepr hann enn frelsar kíðit hæillt og

¹) [villdir æigi lýða ordum, A ²) í brott, B, A ³) eius, B ⁴) [dyrkaðu, B ⁵) [mer bana, B ⁶) Agagh í sundr, B ⁷) Er Dauíð konungur reif kíapta a oarga dyri, A ⁸) sunv, B ⁹) [mgl. B ¹⁰) har beg. Fragm. X. ¹¹) sauða, B ¹²) [at hann tok, Frag. ¹³) slagar, Frag.; slags, A

vsakað. Annan tíma kemr af mörkinni ser matar at læita með miklum grimleik¹ leo oc græip einn rvt af hiorðinni. Dauid sneri þegar eptir honvm. Enn er dyrið fann ser eptirför væitta. snaraz þat þegar i moti oc ognaði manningvm með grimligri asiono oc grettiz ræiðvliga enn villdi þo æigi lavst lata sitt ranfæingi. Dauid er vaplavss oc rennr þo at diarfliga. þrifr baðvm höndvm [i faxið² dyrino³ oc kastar ser vpp a halsinn. spennir saman baðvm fotvm vndir kverkina enn tekr sinne hendi hvarnu kioplinn⁴ oc rifr fra niðr kíalkana. Ferr sva hrvtir feginnt til hiarðar. en Dauid gengr af [davðvm leone.⁵

Valiðr David til konungs af guði.⁶

231. Eptir þat er þeir skilðv i Galgalis Samvel oc Saul. sem aðr er ritað. oc Samvel var hæim kominn i Ramatha. græt hann Saul er hann hafði til þess vnnið at drottinn tæki⁷ af honvm konvngdominn. Þa vitraðiz honvm almattigr gvð sva segiandi. Hverso længi skallt þv syta Saul. þo at æk vili⁸ æigi at hann gða hans afkvæmi riki yfir lyð minvm. Far nv oc fyll horn þitt af hælgy viðsmiorvi. þvi at æk vil senda þik i Betleem til Jesse.⁹ þvi at þar se ek fyrir oc vel ek mer til konvngs æinn af sonvm hans. Samvel svaraði. Hverso ma ek þessi för fram koma. þvi at Saul man verða varr við oc man vilia drepa mik. Drottinn mæltti. þv skallt taka æinn vxa af hiðrð þinni oc læiða með þer oc segia at þv ferr at fornfæra drottini. oc þv skallt Jesse til fornarinnar bioða. Siðan man ek segia þer hvat þv skallt gera oc hvernn sona hans þv skallt smyria til konvngs. Samvel gerði nv sem gvð bavð honvm. Sem hann kom i Betleem rvnno i mot honvm ölldvngar borgarinnar vndranndi er hann var þar kominn ok sva segiandi. Hvert er friðsamlig þin kvama. Hann svaraði. Með friði fer ek. em ek kominn at ofra drottini vxa þenna. Hræinsiz þer ok hægiz. komit siðan [oc sæfit¹⁰ fornir með mer. Nv hægði Samvel Ysai oc syni hans oc kallaði þa til hælags æmbættis með ser. Samvel segir Ysai at gvð drottinn hafði valið til konvngs ginn af sonvm hans. Ok sem þeir vorv inn gengnir. sa Samvel Eliab hinn ælsta son Ysai. oc mæltti til gvðs. Hvert er þessi sa er þv hefir mer til visað. Drottinn sagði. Ekki¹¹ skallt þv lita asiono hans æða virða vðxt hans. þo

¹) rennandi tilf. Frag. ²) [faxit a, B ³) [i fax dyrsens, Frag. ⁴) kioplinn, B; kiaptinn, A ⁵) [daudu leoninu, A ⁶) Er sialfr guð vitraðiz Samuel ok sagði honum fyrir, A ⁷) tok, B ⁸) vilia, B ⁹) eða Ysai tilf. Frag. ¹⁰) [oc færit, B; at sæfa, Frag., A ¹¹) Eigi, B

at hann se mikill. því at brot¹ kasta ek þessvm. ok eigi dðmi ek eptir manna asynd. því at maðr² sgr þat er vtan birtiz a bvkiuvm. en gvð litr æigi siðr hiarta ok hvg mannzins. Þa kallaði Ysai Amminadab oc læiddi hann fyrir Samvel. Samvel mælti. Eigi hefir gvð þenna valið til konvngs. Nv sem Ysai hefir fram læiðt .vii. syni³ sina. segir Samvel drottin ðngan hafa af þessvm⁴ valið. Samvel spvrdi⁵ ef Ysai ætti⁶ flæiri syni enn hann hafði þa sgd. Hann svarar. Sva er nv sem lokit se. þo er æinn smasvæinn er ggtir savða minna. Samuel mælti. Sgntþv⁷ skiott⁸ oc læið þann inn. því at æigi skolvu ver fyrr taka samsæti en hann kemr her. Jsai sendir eptir honvm oc læiddi hann fyrir Samuel. David var ravðblæikr a har ok⁹ friðr i asióno oc æygðr vel. Nv sem hann var kominn. mælti drottin við Samuel. Ris vpp þv oc smyr hann. því at þessi er sa er ek valði.¹⁰ Samvel tok viðsmiorshorn sitt ok smvrði hann milli brqðra sinna til konvngs yfir Jsrael.¹¹ Græiddiz þa þegar sem æ siðan heilagr andi drottins yfir David. Eptir þetta ræis Samuel vpp oc for hæim i Ramatha. enn David gætti savða sem aðr.

Fra þi er Saul konungr kualdiz.¹²

232. Milldi drottins hvarf nv fra Saul enn illr andi skælfði hann oc sturlaði. þa mglto þionostomenn hans. Herra konvng. latið læita at harpslaga nðekorvm. at þa er illr andi sækir yðr læiki hann hörpvna fyrir yðr. oc vita at¹³ þer berit lttligarr yðvart mæin. Saul svaraði. Hvgst vm goðir halsar hvar þenna mann kann fa sem þer talið til. Einn af svæinvu hans svaraði mali konvngs. Ek kann þann mann. Ysai af Bethleem a .viii. syni. hæitir hinn yngzli David. hann kann harðla vel hörpo at læika. hann er storhvgaðr oc manna sterkaztr. vænn oc vitrmall. vapnsmur oc væl at ser¹⁴ vm alla lvti. því at drottinn er með honvm. Sem Saul konvngr hæyrði þetta. sendi hann þessi orð Ysai i Bethleem. Send til min son þinn. þann er David heitir oc hiarðar gætir i havgvu vtí. Ysai þegar sem honvm kom¹⁵ konvngs boð. tok hann æinn asna oc klyfiaði af vistvm oc vini oc einn bvkk fæitan. þetta sendir hann Saul með syni sinvm David. Nv hvernn tíma sem illr andi ærði konvng þa tok David hörpv sina oc

1) brott, B 2) saal. Fragn.; mæivr, C, B 3) sunv, B 4) þeim, B 5) þa tilf. B 6) nakkuat tilf. B 7) Sendtu, B; sentv, Fragn. 8) eptir honvm tilf. Fragn. 9) fagr oc tilf. Fragn. 10) valða, B 11) Jaraels lyd, B 12) Fra Saul konungi ok David syni Ysay. capitulum, A 13) saal. ogs. Fragn.; ef, B 14) giorr tilf. B 15) komv, B, A, Fragn.

læk fyrir honvm. linadizt þa þegar hin mesta hans hvgar stvrlan. oc iafnan flyði fra honvm illr andi sem Daudid læk hðrvpna. þar fyrir ælskaði Saul hann harðla miok oc gerði hann skialdsvæin sinn. enn hann lét sva segia Ysai. Vær þv æigi hvgsivkr vm Daudid son þinn þo at hann se með mer. því at hann fann miskvnn i mino avgliti.

Digrýrði Goliathz.¹

233. [A þæssom² tima drogo hæðingiar Philistin saman allmikinn her oc hvaz at stríða a Gyðinga. þeir seltto sinar herbvðir i þeim stöðvm er sva haita Soccoth oc Azech.³ þat er i vthalfvm⁴ þess rikiss er het Domin. Saul oc Gyðingar samna liði i mot. oc koma saman i dal þeim er Therebintvs het. oc bioggv sinn her at stríða við Philisteos. Nv hðfðv hæðingiar selt sinar herbvðir⁵ a fialli einv æða hæði. enn Jsraelite vorv a avðrv fialli með sinar fylkingar. sva at dalr einn æigi mikill var milli þeirra. þa geck maðr einn miok mikill fra herbvðvm Philistinorvm fram at dalnvm. oc skialdsveinn hans rann fyrir honvm. þessi mikli maðr het Goliath⁶ oc var kallaðr Gethgvs. því at hann var af þeirri borg er Geth het. Goliath var .vi.⁷ alna harr þeirra sem þa vorv oc þverrar hanndar. hann hafði æirhialm gylltan⁸ a hðfði. brynio hafði hann sva harða sem sa stæinn er aðamas haitir. hon var sva þvng at hon va .v. þvsvndir⁹ skilliuga. neðan at brynivnni¹⁰ hafði hann brynhosor af æiri. girskioldd gylldan¹¹ a herðvm bæði þyckan oc víðan. spiot i hendi af¹² harðazta iarni. sva þvngt at skaptið va .vi. hvndrað skillinga. þat var sva vaxið at fiodrinn var bræið vpp at falnvm enn slégið ferstrént fram. slikt er nv kallað bryntravll. hann var gyrðr sverði því er bæði var mikið oc hvast. Nv sem Goliath kom gagnvart fylkingvm Gyðinga. nam hann stað oc kallaði ogvrligri röddo sva segiandi. Fyrir hveria skyllid¹³ ero þer her komnir meðr vapuvðv liði oc til bardaga bvnir. því at ver vilioni hafa aðra atfðr oc með minna mannsPELLI beriaz enn þer hyggit. Ek em Philistevs en þer¹⁴ þrælar Sauls.¹⁵ Velið nv af yðrv liði einn mann at stríða við mik.¹⁶ oc ef sa fær hæra lvt oc fellir mik i einvigi. þa skolo Philistei vera yðrir þrælar. enn ef ek em fræknari oc her ek sigr af þeim. þa skolo þer oss þiona at æylifo.

¹) Er Daudid vann Goliam risa, A ²) þeim, B; [J þenna, A ³) Azecha, B

⁴) vthalfu, B ⁵) her beg. Fragm. XI. ⁶) Goliath, A ⁷) .vii., A ⁸) gylltan, B, Frag. X

⁹) .v. þusundrat, B, Frag. XI ¹⁰) mgl. B ¹¹) gylltan, Frag. XI

¹²) hinu tilf. B ¹³) sqk, B, Frag. XI ¹⁴) erut tilf. B, Frag. XI

¹⁵) Saul konvngs, B, Frag. XI ¹⁶) i einuigi tilf. B, Frag. XI

Oc enn mælti hann. Sæ nv hversso hæðiliga ek hef þu brigzlað Gyðingvm i dag. Þvi at engi af ollvm [þeirra her¹ man þora at stríða við mik. Sem Saul oc [allir hans menn hæyrðu² þessi orð hæðingians. vrðu þeir ottaslegnir oc hræddoz harðla miok hans hit ogvrliga op.

Dauid drap Goliath risa.

234. Dauid er fyrr var fra sagt var yngztr sona Jesse af Bethleem. Jesse var kominn at langfæðga tali fra Jvda syni Jacobs hins gamla. er mestr höfðingi³ oc kynsælstr varð allra hans sona. Þvi at af hans ætt virðiz varr drottinn Jesu Kristur at berazt⁴ i þenna hæim til lavsnar ðillo rætrvöðv⁵ mannkyni. oc þat var sem annað fagrlic fyrirboðan æylifss rikis vars herra Jesu Kristi. er sv⁶ var tignazt⁷ allar stvndir oc mest frelsoð⁸ með Gyðingvm er fra Jvda var kominn. Enn þvi at Jesse var miok gamall i þann tima sem nv var fra sagt. þa var hann ægi i þessi herför sialfr með Saul konvngi. helldr gerði hann heiman .iii. hina ælztv af sonvm sinvm Eliab Amminadab oc Semma.⁹ Nv sem þeir fylgðu Saul. þa for Dauid hæim i Bethleem til favövr sins at gæta hiarðar hans sem fyrr. Enn sa fagnaðarlavsi Philistevs Goliath geck fram sið oc sninna a [hveriom deggi oc spottaði¹⁰ Gyðinga. er engi af þeim þorði at beriazt við hann. Sva gerði hann .xl. daga i samt.

A nöckorvm deggi talar Jsay sva við Dauid son sinn. Ek vil senda þik til bröðra þinna með vistir. oc segia þeim kvæðiv mina ok vita hvat þeim liðr gæða meðr hveriom höfðingia þeir ero i svæit. [oc verð viss¹¹ hvat til tiðenda geriz i herinvm. Nv ræis Dauid vpp sninna vm morgininn oc feck mann til at gæta hiarðar. enn hann for með þa lvti sem faðir hans hafði til græitt oc kom i þann stað er het Magala. hæyrði hann þa hark oc haræysti til herbvða.¹² Þvi at hvarirtveggio höfðv þa fylkt sino liði oc vorv bvnir til bardaga. sottv þa hvarir i mot öðrvm. Dauid læt þa eptir vndir goðri gæymislo þa lvti sem hann for með. enn hann rann fram til hersins oc spvrði at bröðrvm sinvm. J þi bili kom frammi sa hinn grimmi hæðingi Goliath or herbuðvm Philistinorvm ok talar slikt hit sama sem hann var vanr. sva at Dauid hæyrði giðrla orð hans. Enn allir Gyðingar sem hann gato at lita vvrðu þegar felmsfvllir oc flyðu sem mest hans

¹) [þeim, B ²) [hans herr heyrði, B ³) var tilf. B, Frag. XI ⁴) fgdaz, B, Frag. XI ⁵) rett truðu, B, Frag. X; rettruðu, A, Frag. XI ⁶) ætt tilf. A ⁷) tignuz, B, Frag. ⁸) þrelkut(!), Frag. XI ⁹) Samaa de övr. ¹⁰) [hvern dag at spotta, B ¹¹) [gðr, B ¹²) herbuðanna, B

asio. oc sva sagði hverr til annars. Hvarit satt þv þenna vvin er brigzlaði varvm monnvm. þann sem fellir þenna Philistevm man. konvngur varr gæða miklvu avðæfvu oc gipta honvu dottvr sina. oc favðvrhvs hans man hann frelsa oc frialst gera af hverri skyld¹ oc skatti. Daudid talar nv við þa menn er næstir vorv honvu. oc spvrði eptir inneliga hverio þeim mvndi² avmbvnað ef einnhverr yrði til at drepa þenna Philistevm hinn mikla oc ræki sva svivirðing af Jsrael. gða hverr er þessi hinn bannsetti sagði hann er sva dirfiz at brigzla oc bqlva lyð gvðs lifanda. Folkit flvtti Daudid allt hit sama sem aðr hafði hann hæyrt. Nv sem Eliab hinn ælztvi broðir Daudids hæyvir hvat hann talar við menn. vgrðr hann ræiðr miok [við orð³ hans oc mælti sva til hans með mikilli stygd. Til hvers fort þv hingat oc fyrirletz a gyðimdrk i varga mynni þa⁴ fa savði er þv skylldir gæta. enn væit ek dramb þitt oc dvl. ðfvnd oc illzko hiarta þins. oc fyrir hæimsko oc mætnað hefir þv farið at sia hardagann. Daudid svaraði. Broðir minn. hvat gerða ek til at⁵ þv talar sva harðliga til min. þat ero dðmi at maðr mæli mælt mal gða spyri eptir því sem aðr er orðflæygt. Væik hann þa þaðan [af þangat⁶ sem bræðr hans vorv. enn⁷ talar i liði við menn vm þat sama sem fyrr. Enn allir segia gitt til. hverso⁸ Saul konvngur hafði hgitid þeim manni er felldi enn gæzkolavs a Goliath. þessi ðll orð sem Daudid hefir talað koma⁹ skiott [fyrir konvng Saul.¹⁰ Enn hann lætr þegar kalla hann til sin.

Nv sem Daudid kom fyrir konvng. segir hann sva. Minn herra. gigi þarf at stallra hiarta nðckors mannz. fyrir þa skyllid at ek þrell þinn man ganga i mot Philistev þessvm oc beriaz við hann. Saul svaraði. Ecki mant þv mega honvu motstoðv væita gða striða við hann. þar sem þv ert ginn smasveinn enn hann hinn mesti oc hinn matkazli kappi. ok hefir vaniz vigfimi allt fra æskoalldri. Daudid mælti. Eigi em ek mikill.¹¹ þo hefir þinn þionostomaðr vorðit skogdyrvu hælldr harðlæikinn. þa er ek gætti¹² hiarðar fððvr mins. þo at kðmi [af mqrkinni¹³ leo oc biorn oc tæki af hiordinne rvt gða hafr. þa sotti¹⁴ ek eftir oc drap ek dyrin [oc læysti ek¹⁵ savðina. því at beði hefi ek banað birni oc leoni. Nv væit ek at þessvm [vfagnaðar oc¹⁶ vansignaða vikingi man¹⁷ fara allt a gina læið oc avðrvu þeim sem dirfaz at bqlva oc banna lyð lifanda gvðs. því at ek tręysti at sa drottinn sem mik læysti fra leons mvnni oc biarnar biti. hann sialfr ma

¹) skylldu, B; skulld, Frag. XI ²) myndi, B ³) [ordum, B ⁴) hina tilf. B, Frag. XI ⁵) er, B, Frag. X ⁶) [brott, B ⁷) ok, B ⁸) hveriu, B, Frag. XI ⁹) her ender Fragm. X ¹⁰) [til Saul konungs, B, Frag. ¹¹) enn tilf. B, Frag. ¹²) gietta, B ¹³) tilf. B, Frag. ¹⁴) sotta, B, Frag. ¹⁵) [enn ek leyata, B, Frag. ¹⁶) [npl. B ¹⁷) her ender Fragm. XI

mik enn frelsa af hendi þessa hins hamingiolavsá hæðingia. Saul mælti. Drottinn sæ með þer. oc far nú i hans travsti. Saul dvbbar nú Dáuid með sialfs síns herklæðvm. sætti gyllðan girhialm a hófvd honvm. ferði hann i brynio þæði víða oc síða. oc gyrði hann sino sverði. Síðan prøvaði Dáuid ef hann gæti gengit. oc mátti hann ægi. þvi at honvm vorv helldr síð herklæði kónvngs. þa mælti Dáuid. Eigi hefi ek vandá¹ til vapn at bera. fyrir þvi ætla ek at þav vinne mer [ægi mikit² at sinne. Lagði hann þa af ser vapnin enn³ toc staf sinn oc skreppo sem hiardarsvæina háltr var at bvaz. Hann geck at forse ginvm oc valði þar or .v. hina lættvzto stæina oc kastaði i skreppo sina. Síðan tok hann ser slöngv i hönd. þvi at hann hafði vaniz at fleygia⁴ til fvgla stæinvm. þa er hann gætti hiardar. Rann hann nú sva fram a mot hinvm mikla Goliath Philistæo. Goliath i annan stað sotti fram fra hæðingiom ok skialdsvæinn hans með honvm.

Nú sem þeir nalgaz hvarr i mot avðrvm. oc hinn vandi vikingr gat at lita Dáuid. fyrirlæit hann hann þegar. þvi at þessi vngi maðr var friðr [oc fagr i asiono⁵ sem aðr er sagt enn ecki sva storskorinn sem Goliath. Þessi hinn herviligi hæðingi kallaði þa með ogvrligri röddo a Dáuid sva segiandi. Hvart em ek hvndr er þv smasvæinn gengr i mot mer sem þv ætlir at lvrka mik. Sæz hann þa niðr oc tok at bðlva Dáuid i sinvm gæzkolavsvm gvðvm. Oc enn sagði hann sva. Kom hingat ef þv þorir. oc man ek skiott gefa hrðfvm hræ þin oc skogdyrvm. Dáuid svaraði. þv ert kominn i mot mer með alvæpne. enn ek em vist vapnlavss sem þv sagðir. þvi at ecki ær mitt travst vndir herclæðvm. helldr treystvmz ek i nafni drottins allzheriar oc i krapti gvðs Gyðinga lyðs. hveria er þv hefir hæmsliga⁶ hæðt i dag. þvi at gvð drottinn minn man þik gefa i mitt vald. skal ek þa afhðfða þinn bannsetta bvok oc brytia i smatt oc gefa a þæima dægi bðlvaða bvka Philistinorym hræfvglvim himins oc qlvm skogdyrvm iardar. at ðll veralldar bygðin viti at drottinn gvð er með Jsraels folki. ok allt þetta reitrvað folk sem her er nú saman komit megi skynia oc skilia at hialp oc fagrliet svllting varss drottins er ægi vndir herclæðvm. man hann nú selia yðr i varar hendr þvi at ver hæyiom hans orrostor. Goliath þotti Dáuid helldr⁷ stórorðr. Ræis hann nú vpp með reiði mikilli oc ætlaði at Dáuid yfir litid dalverpi er varð⁸ milli þeirra. Enn Dáuid skvndaði sem mest i mot honvm oc rann at [fram dalinvm. hann⁹ græip þa æinn stæininn¹⁰ or skreppo

¹) uana, B, A ²) [litit gagn, A ³) ok, B ⁴) saal. B, A; flyia, C ⁵) [syn-um ok fagr, B ⁶) heimsklega, B ⁷) vera tilf. B ⁸) var, B, A ⁹) [hon-um ok, B ¹⁰) stein, B, A

sinne oc skavt i slöngvna. slöngði síðan ok slo^{1*} rætt framan i ennið þeim² vanda vikingi Goliath sva³ snart at þegar festi oc fal stæininn i hans havsi oc hæila. Enn hann fell afram⁴ við havggit. Nv sigraði Daudid sva sem þor mattvð⁵ hæyra með æinvm litlvm steini þenna hinn hræðiliga hæiðingia. oc ræyndar með gvðs miskvnn oc fvlltingi. Sem Goliath var fallinn. en hann hafði ekki vapn i hendi. Þa [rann hann yfir dalinn oc liop⁶ vpp a Goliath oc bra þa sialfs hans sverði er hann var gyrðr með oc hio af honvm höfvð. Þa er Philistgi sa a⁷ at davðr var þeirra enn sterkazti kappi ær þeir þottvz mest travst vndir æiga. lögðv þeir a flotta. enn Gyðingar optv sigróp oc ello þa fram eptir dalinvm.⁸ oc fello Philistgi svmir sarir enn svmir davðir vm alla læið⁹ sem þeir flyðv þar sem¹⁰ het Sarym allt til borgar Geth oc Accaron. Enn er Jsraelite hvrfu apr af flottarextrinvm. rannzakaðv þeir oc rænto herbvðir hæiðingia oc toko at herfangi þat er femætt var. Enn Daudid tok höfvð Goliath oc hafði með ser i Jgrvsalem. enn vapn þav sem hann hafði att feck hann til varðvæizlo i tialldbvð drottins.

Felags giorð þeirra Daudiðs ok Jonathas.

235. Þat var fyrr þa er Daudid gæck af konvngs svndi oc [ætlaði sem hann gerði at fara¹¹ i mot Goliath. þa spvrði Savl Abner höfðingia sins hers oc frenda sem fyrr var nefndr. Hverrar ættar er þessi hinn vngi maðr sagði konvngr. er hann læit estir Daudid. Abner sagði at hann vissi þat æigi. Saul mælli. Þa skallt þv spyria estir oc segia mer síðan. Nv sem Daudid kom apr til herbvða Gyðinga oc hann hafði drepið Philistgvn. tok Abner hann oc læiddi inn i landtialldit fyrir konvng. sva at hann hafði i hendi ser höfvð af¹² Goliath. Saul mælti til hans. Hverrar ættar ert þv dręingr. Daudid svaraði. Ek em son þrels þins Jesse af Bethleem. Sem Jonathas konvngs son hæyrði Daudid sva litillatliga tala við favðvr sinn. slika frægð sem hann hafði vvnnið. þa keyktiz¹³ hann til sva mikillar astar við Daudid. at hann ælskaði hann æ síðan rætt sem sialfan sik meðan hann lifði. A þeim dęgi tok Saul hann¹⁴ sva fvllkomliga til sin i hinn mesta kęrlæik. sva at hann naði með ęngv moti at fara hæim til favðvr sins i Bethleem. Bvndv þeir Jonathas þa sinn fagrligan felagsskap meðr sva vleysiligv astar sambandi. sem þeir helldo allar stvndir sinar¹⁵ síðan. at hvargi

¹) kom, B ²) hinum tilf. B ³) fast ok tilf. B ⁴) anframn, B ⁵) megit, B
⁶) [liop Daudid, A ⁷) mgl. B, A ⁸) dalnum, B ⁹) þar tilf. B ¹⁰) mgl.
 B ¹¹) [for, B ¹²) mgl. B, A ¹³) keyktiz, B ¹⁴) Daudid, B ¹⁵) mgl. B

villdi vita annars megin heldr en sialfs sins. Enn því at Daud var æigi sva vel klæddr sem Jonathas villdi [(oc hafði) gíngi vapu.¹ þa syndi hann þegar i því sitt litillæti oc þa hina miklv ælskv er hann hafði a Daud. oc hann læt æigi gera honvm avnnvr clæði. heldr af klæddi hann sik sinvm kyrtli oc steypiti yfir Daud. oc qll sin² sðmiligstv klæði gaf hann honvm.³ iannvel bellti sitt oc boga sverð oc spíot oc allar herneskiar. en þo var Jonathas hinn mestj bogmaðr. Daud var sva lyðinn oc þionostofvllr Saul konvngi. at hann framði oc fvlgerði alla lvti vel oc vitrliga eptir hans boði. Setti Saul hann þa hðfðingia yfir kappu sina. oc var hann sva tekinn með Gyðingvm at hann var mest virðr⁴ allra konvngmanna.⁵

Hin fyrsta reiði Saul við Daud.⁶

236. Þa er Gyðingar hrvfv apr or þessi herfðr at feingnvm sigri sem nv var sagt. þa gíngv⁷ vt konvr af⁸ hverri borg Gyðinga oc slogv hringlæika með hverskonar⁹ savngfærvvm oc fagrligvm ravstvm a mot Saul konvngi. Svmar slogv hörpvv oc gígivr. svmar svngv i pipvr æða með eigenligri ravst. enn æitt var sen¹⁰ i allra þeirra song. þat at Saul hefði vnnið sigr a þvsvnd manna enn Daud a .x. þvsvndvm. Þesso ræiddiz Saul oc mislikaði honvm miog þessi songr. oc sva mælti Saul. Daud gafv þer til lofs .x. þvsvndir enn mer gina. hvat skortir hann þa við mik nema konvngdominn æinn. Oc af þessi savk fyldiz hann vpp sva mikillar ðfvndar oc illzkv við Daud. at vpp fra þæima¹¹ degi matti hann æigi rættvm avgvm sia Daud. heldr mælti hann sva við sialfan sik i hvginvm. Nv skil ek af slikvm¹² lofsðngvm sem þessar konvr flvttv fram oc enn heldr af forsðgn Samveliss. at gvð hefir þæima manni gtlað at taka riki eptir mik en æigi sonvm minvm. en ek skal læita við at fyrirkoma því radi. oc þo meðr þeirri list at gngi skal vita at ek drepa hann sialfviliandi. Annan dag eptir þetta gste illr andi konvng¹³ sem fyrr. [var hann þa¹⁴ hæim kominn i borgu sina Gabaath. Daud tok þegar hörpu sina oc læk til hvgbotar¹⁵ konvngi sem hann var vanr oc sat gagnvert¹⁶ honvm. Saul hælt a gino spíoti. sneri hann þa fram oddinvm oc sendi til Daud oc ætlaði at nista hann i geggnvm við hallarvægginn.¹⁷ Daud

1) [mgl. B 2) hin tilf. B 3) Daud, B 4) uerðr, B 5) konungsmanna, B, A 6) Fra Saul konungi ok Daud, A 7) gengu, B, A 8) ör, B 9) huerskyns, B 10) saal. ogs. B, A 11) þersum, B 12) þersum, B 13) Saul, B 14) [þa er hann var, B 15) huggunar, B 16) gagnuart, B 17) hallarvegginum, B

hnægðí ser vndan. oc kom eigi a hann. Syndi Saul þat nv með verki sem hann hafði hvgsat hinn fyrri dag. því at þegar tok af honvm orarnar [sem fyrr¹ ær Daudid læk hörpvna. enn hann hafði sva ætlað at forða ser við manndraps sauk. at allir hvgdv² at hann hefði drepið Daudid af orvm oc vitlæysi enu æigi af sinvm vilia. Kom nv sva at Saul tok at ottaz Daudid. þi at hann sa þat oc skyniaði þegar er erslin gengv af honvm. at hæligr andi var fra honvm horfinn. enn gvð drottinn var Daudid samvinnandi i ðllvm lvtvm. Ok nv hrærði hann Daudid fra ser oc sgtti hann hðsðingia yfir þvsvnd hermanna oc sœmði hann sva i avgsynd³ allz lyðs. Enn Daudid gerði væl oc vitrliga i ðllvm [lvtvm oc⁴ sinvm meðferðvm því at drottinn var með honvm. enn allt Jsraels folk ælskaði hann þi at hann geck fremstr⁵ fyrir þeim i hverri mannavn.⁶ Enn sem Saul sa at gvð efði Daudid i ðllvm lvtvm. þi, meirr ðfvndaði hann⁷ hann oc kostgefði at fyrirkoma honvm með læyndvm vælvm. oc þi syndi hann honvm optliga mikinn bliðskap fyrir alþýðv avgvm. enn Daudid þionaði honvm með fvllkomnvm gvðvilia oc trvlæk.⁸

Þat var æinn tima at Saul talar sva við Daudid. Þess ær ván at þv vilir mer æigi leingi til litils þiona. nv vil ek gipta þer til æiginkonv dottvr mina [ena ellsri⁹ er hætir Merob. enn þv skalt vera mer styrkr kappi oc hœyia bardaga drottins af minni halfv.¹⁰ Hitt bio ræyndar vndir. at hann villdi gta honvm a hæiðingia herinn. oc hvgsaði at hann skyldi æigi sialfr leggja sinar hendr til at drepa hann heldr með þess hattar slegð oc vndirhyggio [koma honvm¹¹ i valld Philistinorvm. Daudid svaraði [Saul a þessa lvd.¹² Hvarki hefi ek til þess ætt ne sialfs mins meðferði gða framkvæmð at lgeraz magr sva riks konvngs.¹³ Nv sem sa time kom er konvngv ætlaði at gipta Daudid dottvr sina Merob. þa villdi Daudid þat æigi. heldr geck hann at æiga þa konv gr het Adiel¹⁴ oc var kðllvð Malathatha.¹⁵ Enn Mikol en yngri dottir konvngs ælskaði miog Daudid. Enn er þat var sagt fððvr hennar. varð hann glædr við oc mælti sva fyrir trvnaðarmonnvm sinvm. Michol dottvr mina skal ek gipta Daudid sialfvm honvm til vfarnaðar.¹⁶ sva at þa se heldr hðnd Philistinorvm isir honvm en aðr. Bavð hann þa svæinv sinvm at tala þetta fyrir Daudid sva at Saul¹⁷ veri hvergi ner. þeir fvndv Daudid oc sðgðv sva læyniliga til hans. Sæ hversu vel þv þockaz konvngi oc allir hans menn ælska þik. fyrir

¹⁾ [mgl. B ²⁾ hvgði, B, A ³⁾ augliti, B, A ⁴⁾ [mgl. B ⁵⁾ fremzt, B ⁶⁾ raun, B ⁷⁾ Saul, B ⁸⁾ *Nyt Cap. i A*: Er Daudid feck Michol konungs dottur. ⁹⁾ [hina eltzu, B ¹⁰⁾ enn tilf. A ¹¹⁾ [ok koma honum sua, B ¹²⁾ [sva, B ¹³⁾ [vera konungs magr, B ¹⁴⁾ Adriel, B ¹⁵⁾ Malathatha, B ¹⁶⁾ ufagnaðar, B ¹⁷⁾ hann, B

þi viliom ver vera fysandi at þv geriz hans magr oc gangir at æiga dottvr hans Michol er allra mæyia er friðvz. Daudid svaraði. Syniz yðr þat rað [litils vert¹ at vera konvngs magr. ek em ginn fatækr svæinn oc hefi ek hvarki til avðæfi ne avrlæk at kavpa myndi² mæy sva rikborna. Þeir segia þegar konvngi ðll hans andsvör. Saul mælti. Talið enn sva til hans. Konvngur er sva avðigr oc rikr at hann þarf ecki peninga at taka i festingarfe³ dottvr sinnar. nema enn helldr at vvinvm hans se golldinn motgangr. nv bæiðiz hann æigi mæira til mægðar af þer enn þv ferir⁴ .c. prepvcia af hæiðingiom Philistinorvm.⁵ Þat hæita prepvcia er sniðit er framan af gętnaðarlimvm karlmanna. Nv bæiðiz⁶ Saul þessa fyrir þi at hann villdi koma Daudid i hendr Philistinorvm sva at þeir dræpi hann. Sem konvngs menn flvttv þetta allt til gyrna Daudid lęynilega. þocknaðiz⁷ honvm vel oc þotti þetta æigi mikit at vinna til mægðar við konvng. Oc sam dagvum siðarr geck Daudid a hendr [hæiðingiom Philistin⁸ með sina sveit oc drepr af þeim .cc. manna. sneið hann af þeim prepvcia [oc talði þat i sva mavrg hvndrat sem hann⁹ hafði bæiðt. þottiz¹⁰ þa tilkominn at mægiaz við konvng. Saul giðrði oc sva at hann gipti honvm dottvr sina Michol. Skilði konvngur¹¹ nv at drottinn var með Daudid. sva at hann gat honvm æigi fyrirkomit. enn Michol ælskaði miog Daudid. Oc af þesso ðllv iafnsaman þrvtnaði ræiði konvngs til fvliz fianzskapar¹² moti magi sinvm. sva at hann hvgsaði a hverri stvndo at raða honvm bana. enn i annan stað oltaðiz hann Daudid mæirr oc mæirr sva sem hann sa at gvð [æfði hann.¹³ þi at æ sva¹⁴ sem heiðingiar villdo heria a Gyðinga. þa æyddi Daudid oc stöðvaðe þeirra hernað með mæiri vitro oc visdom¹⁵ enn allir aðrir konvngs hermenn oc höfðingiar. þi varð viðfrægt hans nafn.¹⁶

Aeggian Saul at drepa Daudid.¹⁷

237. Litlo siðarr enn nv var sagt talar Saul við Jonathan son sinn oc aðra sina svæina at þeir skyllidi¹⁸ drepa Daudid. Enn fyrir þi at Jonathas konvngs son hafði mikla ast oc ælsko a Daudid. þa gęngr hann þegar til fyndar við hann oc segir sva til hans. Minn kæri fe-

1) [litiluert, B 2) mgl. B 3) festarfe, B, A 4) honum tilf. B, A 5) mgl. B 6) heiddiz, B 7) likaði, B 8) [Philisteis, B 9) [sua męrg sem konungr, B; ok taldi þar af sva marga sem konungr, A 10) hann tilf. B, A 11) Saul, B, A 12) fianzskapar, B, A 13) [elskaði hann ok efði, B 14) mgl. B 15) visdomi, B, A 16) vm avll næleg riki tilf. A 17) Er Saul konungr villdi suikia Daudid, A 18) skyllidu, B, A

lagi. vara þig oc varðvæit. fyrir þi at faðir minn vill fyrir vist drepa þig. Fyrir þa skyllð [biðr ek a myrgin snæmma fel þv þig i einhverio¹ læyni þar sem þer syniz. en ek man þa ganga inn fyrir favðvr minn oc flytia þitt mal sem mer likar. enn seggia þer siðan hvers ek verð af viss. Jonathas geck fyrir fæðr sinnu vm inorgininn oc [segir sva² til hans. Goðan dag minn herra. ek em skyllðr at veita þer hlyðni oc hæil rað ef ek hefði til sem hverr³ son sinvm fæðr. Gær æigi sva mikinn glep a þinvm þionostsvæino⁴ Daudid sem ætlað var fyrra dag. stillt⁵ helldr ræiði þina. þi at hann hefir enn alldri misgert við þig. helldr hefir hann gort marga goða lvti siðan hann kom til þin. hann lagði lif sitt i hætto þa er hann drap grimðarfyllan Goliath risa oc yann vapnlavss maðr meðr gvðs fvltingi sva mikla hialp oc hæilso ðllo Jsraels folki. aflaði þer hans þræcvirki þat mikillar gleði sem van var at. þi at gingi annarr var sva hravstr dræingr þo at vapnaðr veri eptir sialfs sins vilia. at aræði beri til at ganga i mot þeim illa vvin. Fyrir hvat villt þv nv⁶ sva sarliga glepaz a saklavso bløði at drepa Daudid. þi at eptir alþyðv vitni oc vitorði er hann hlvtlav⁷ lastanna. Saul sæfaðiz at sinne af fðgrvm forðlvvm sonar sins oc sor við gvð at æigi skyllði drepa Daudid. Jonathas kallaði þa Daudid a æinmæli oc sagði honvm allt tal þeirra feðga. læiddi hann⁸ inn fyrir favðvr sinnu. oc þionaði Daudid konvngi enn meðr ðllvm goðvilia sem fyrr.

Slægð Michol við feðr sinn.

238. J þann tima sannaz enn saman hæiðingiar oc ætla at heria a [riki Gyðinga.⁹ Saul sendi Daudid með sina svæit i mot þeim. þeir æiga bardaga oc for sem fyrr at Daudid gefr þeim mikit slag oc fær sigr. falla Philistøi. enn svmir flyia. Nv sem hann kemr aptr með sigri or þesse herfðr. þa ærir¹⁰ ohræinn andi Saul sem mest. hann sat i herbergi sino oc hafði spiot i hendi. enn Daudid innkominn settiz niðr oc toc at læika hðrvv sina. Saul skavt at honvm spiotinv oc stefndi a hann miðian oc ætlaði¹¹ enn sem fyrr at nista hann við vegginn. enn Daudid flyði oc gat holpit ser oc hallaðiz vndan. varð hann litt sarr. enu spiotið stoð fast i vegginvm. Flyði þa Daudid oc gat holpið ser þa nott hæima i herbergi sino. Saul sendir nv hirð-

¹) [bið ek þik fel þu þik snimma a morgin i einshueriu, B ²) [sagði, B ³) annarr tilf. A ⁴) þionostumanni, B ⁵) still, B ⁶) þa tilf. B ⁷) saklavso, A ⁸) þa Daudid tilf. B ⁹) [Gyðinga ok þeirra riki, B ¹⁰) enn tilf. A ¹¹) nu tilf. A

menn sína til hvsa Dáuid at gæyma til at hann seti¹ ægi á brott vñ nottina. oc hávð at hann skyldi drepa þegar er dagaði. Enn er Michol hvsfrv hans varð þessa vavr² gengr hon skiott til fvnðar við hann oc segir sva. Ef þv forðar þer ægi i nott. þa mant þv dæyia a morgin. Hann býr sig hvattliga. oc hon lætr hann siga i festi ofan fyrir mvrinn i gëgnvm glvgg æinn. flyði hann þa oc hialpaðiz³ sva at sinni. Michol tok mannlikan æilt oc setti i sæng Davið.⁴ oc gerði hófvð a því af loðno gæitskinni sem þat veri mannz har. síðan hvlði hon þat klæðvm. sva at þa syndiz sem maðr lægi i sænginnuc. Nv sem konvngs menn komv inn þeir sem hann hafði til sett at handtaka Dáuid. var þeim sagt at hann veri sívkr. Enn er þeir komv afr oc sógvð þat konvngi. sendir hann þegar aðra menn sva segiandi. þer skoloð fera mer Dáuid hversó sívkr sem hann er. þa i sæng ef hann ma ægi sitia vpp. þi at rætt i stað skal hann drepa sem hann kemr til min. Þessir⁵ sendimenn forv til herbergiss Dáuid. Sva sem þeir komv allt at sænginni sinna þeir þar [líknæski oc loðit gæitskinn vm hófvðit. Saul kallar þa til sín dottvr sína Michol⁶ oc mælti. Fyrir hvi spottaðir þv mik sva hæðiliga⁷ at þv læzt brottv⁸ setia minn hinn mesta vvin. Hon svaraði. Faðir minn. ek matti⁹ eigi raða. því at hann hæitaðiz¹⁰ at drepa mik nema ek læynda brottfavr hans.

Dáuid kom til Samuel i Ramatha.

239. Dáuid for þar til er hann fann Samuel i Ramatha. oc sagði honvm allt hið sanna til hvat Saul gerði við hann. forv þeir Samuel þa baðir samt [oc settvz i þeim¹¹ stað er Nathiath¹² het. Þetta frettir Saul oc sendir þegar gesti sína at gripa hann þaðan oc færa hann ser. Nv sem þeir koma þar oc sa¹³ spamanna flokkinn framflytianda¹⁴ sinn visdom. oc Samuel¹⁵ er þo var frëmstr ok fyrstr þeirra allra. þa kom andi drottins ifir sendimenn konvngs. sva at þeir sialfir toko at spa meðr hinvm sem fyrir vorv. Ok sem¹⁶ þetta var sagt Saul. þa sendir hann aðra menn. oc spa þeir þegar er þeir koma þar. Hann sendi hina þriðiv. oc ferr allt samt at þeir styðia spadom oc gvðs lof meðr hinvm. enn handtaka ecki Dáuid. Saul fylltiz¹⁷ nv mikillar ræiði oc ferr sialfr i Ramatha. Ok sem hann kom i Nathi-

1) setti, B 2) uis, B 3) hialpaði sier, B 4) saal. A; við, B; hans við, C 5) mgl. B 6) [mannlikanit ok færdú konungi. Hann varð nu reidr Michol dottur sinni, A 7) haðulega, B 8) brott, B, A 9) maatta, B 10) við mik tilf. B 11) [i þann, B 12) Hioth, B 13) sin, B 14) framflytiandi, B 15) Samuelem, B 16) er, B 17) fyllðiz, B

ath.¹ þa græiddiz gvd's andi ifir hann oc tok hann at spa sem aðrir. hann kastaði oc sialfr af ser ðllvm sinvm klæðvm [oc hliodaði² sva nocktr sin spadoms fræði allan þann dag oc vm nottina eftir. þaðan af hólf sa orðzqvíðr. hvart er Saul með spamonnm.³

Rað fóstbræðra Daudid ok Jonatas.⁴

240. Nv sem Saul kom i Nathiath.⁵ þa flyði Daudid þaðan oc fór þar til er hann fann⁶ felaga sinn Jonathan i Gabaa. oc sagði sva til hans. Eigi væit ek minn kæri hværi⁷ ranglæti⁸ gða sva mikil min sekð er i avgliti favðvr þins. er hann vïll iafnan sitia vm lif mitt. Jonathas svaraði. Eigi man sva illa vera at faðir minn vili enn drepa þik. því at engi rað væit ek hann þav meðr hqndvm hafa er⁹ hann segi mer æigi. hvarki stor ne sma. ok því ma þetta meðr ðngv moti vera. David sor vm at þetta var satt. Enn faðir þinn er nv viss vorðinn at ek hefi fengið miskvnn i avgliti þino. oc þi vill hann æigi at þv vitir þessa raðagiorð at hann væit at þv mant stýggiaz við. þat vgeit lifandi gvð at æigi skal ek livga a favðvr þinn. enn iafnnsatt er [þat lifi þino¹⁰ at skiott man davði okr skillia ef hann ma raða. þa mælti Jonathas, þat skaltv vita at ek man læita at fvlgera hveria lvli sem þv vill mer til segia með alvorv. David mælti. A morgin sem þv væitz hæfiaz hatiðligir kalende¹¹ dagar. en ek em þa iafnan vanr at sitia at konvngs borði. nv gef mer orlof at felaz vti a akri þessa .iii. daga. Enn ef faðir þinn lætr læita min. þa segðv hönvm at frendr minir æiga mikið hatiðarhallid. oc fyrir þi bæiði ek læyfiss at fara hæim i Bethleem oc hallða þar hatið með frendvm minvm. Nv ef hann segir at þat se vel. þa væit ek at mer man vera friðt. enn ef hann roðnar oc ræiðiz við. þa mantv vita at hann fylliz vpp illzko mot mer oc vill mik hafa at davðamanni. Giðr þv nv miskvnn við mik þrel þinn. þo at ek hafi æigi verðlæika til at tælia við þik. vtan þat er þv letz þer soma at binda felagskap við mik at gvðs vitni. Enn ef þv finnr með mer ranglæti. gða liottligar lymskvr. þa drep þv mik oc lat mik ekki koma i avgsyn favðvr¹² þinvm. Jonathas svaraði. Verði þat æigi at ek drepa þik. oc alldri skal mik þa skqmm henda. ¹³ef ek finn at illzka favðvr mins qslgaz i gegn þer [at ek geri þer þat gigi¹⁴ kvnnict. Daudid melli. Hverr man mer segia þo at faðir

¹) Haioth, B ²) liodaði, B ³) [syngiandi sva gudi lof, A ⁴) Fra raðagiorð Jonathas ok Daudid, A ⁵) Haioth, B ⁶) tilf. A, B ⁷) uin huart, B ⁸) mitt tilf. B ⁹) at, B ¹⁰) [þetta þinu lifi, B ¹¹) kalendis, B ¹²) feðr, B ¹³) Enn tilf. B ¹⁴) [þa skal ek þat gera þer, B

þina svári mer harðliga um mitt efni. Jonathas mælti. Ek skal gera gott ráð fyrir. Gangum nú út á akrinn þaðir samt. Nú sem þeir komu á akrinn mælti Jonathas. Heyri þetta gæð Gyðinga lýðs. Ef ek gætt fvinnt alvörv fávör minn [í morni¹ gæða [hinn daginn² næsta gættir. og se nockuð gott í lýndi hans gættir við þik Dáuid. og senda ek ægi þegar til þin at gera þer kvinnict. þá gíalldi gæð mer [enn harðara³ enn ek hefi til vnið. Enn ef staðfestiz með fávör minnum falslig flæð. þá skal ek sialfr vændiliga þik vísan gera sunninda⁴ þar af og gefa þer gott⁵ orlof at fara í friði í brotto. Sæ gæð með þer sem hann var með feðr minnum. þi at ek væit ef ek helldr⁶ lífi og verði valld þitt mæira en nú. at þv lætr mik ægi missa miskvinnar drottins. enn ef ek dey þá væitir þv hialp hyski minv at cyllivo þi ær gættir lífir. Ok þá er gæð drottinn hefir eytt og af mat⁷ iorðvnni alla þina vvini enn læyst þik og læiðt or vtleggð og vndan valldi annarligra þioða. þá man birtaz at Jonathas hefir samit satmal og halldit dyggð við Dáuid. Ok enn sor Jonathas við allzvalldanda⁸ gæð. at hann ælskaði Dáuid rætt sem sialfs sins anda. Ok enn mælli hann við Dáuid. Nú skalt þv fara og læynaz í dag og á morgin. enn hinn .iii. dag skaltv sitia vndir stæini þessum⁹ er her stendr fram á placið¹⁰ er [het Ezel.¹¹ en ek man ganga út af borginne at skæmta mer. þá man ek skiota .iii. orvum og¹² fram at stæininum sem til hæfz. síðan man ek senda svein minn at sækia avrvarnar. Nú ef ek segi sva svæin-inum. sæ þar ero skæylin rætt hia þer tak þv þav. þá kom þv til min og ottaz ecki. þi at þá er þer friðl¹³ og ecki illt skal þer gert. gæð væit at ægi skal ek svikia þik helldr en sialfan mik. enn ef ek tala sva. þar æro avrvarnar fram [fra þer.¹⁴ þá skaltv fara og forða þer sem gæð vill. Drottinn styrki ockarn felagskap at gylifo þann sem við hofvum saman talað¹⁵ með ockr.

Nú fal Dáuid sik á akrinum. enn Jonathas geck hæim til hallar fávör sins. Koma nú at hendi hatidar dagar. Gengr Saul konyngur nú til borðz og settiz¹⁶ í sæti sitt at vanda. sat Abner frendi hans á aðra hönd honum. enn Jonathas stoð vpp¹⁷ og þionaði. Var þá avðt sem vita matti sæti Dáuids. talaði konyngur ecki þar til á þeim dægi. þi at honum þotti þat vera mega. at Dáuid hefði ndekvrr sa lytr at borizt at hann þyrfti at þeirra sið hræinsan fyrir at taka og mætti hann fyrir þi ægi ganga í hatidarhalld. Ok annan dag gættir var enn

¹) [á morgin, B ²) [annan dag hinn, B ³) [ægi uharðara, B ⁴) mgl. B
⁵) saal. B; gvt, C ⁶) helld, B ⁷) maad, B ⁸) hinn hesta, B ⁹) þeim, B
¹⁰) plaaait, B ¹¹) [heitir Azel, B ¹²) mgl. B ¹³) friðr, B ¹⁴) [fyrir
þik, A ¹⁵) tekit, B ¹⁶) setz, B ¹⁷) mgl. B

ávót rvm Daudid. Þá mælti Saul við Jonathan son sinn. Fyrir hvat kemr son Jsay ægi til borðz með oss. ægi i dag oc ægi i ger. Jonathas svaraði. Hann bað mik allkostgelliga at fara sem skiotaz i Bethleem at vitia frenda sinna. Þvi at hann sagði æinn af bræðrvm sinvm hafa boðit ser til hatidarhalldz. nv¹ fyrir þessa skyllid kom hann ægi til borðz. Saul fylldiz þegar reiði² i mot Jonathan sem hann hæyrði þetta. oc mælti hörðvm orðvm til hans. Þv vandr³ pvtoson sugði hann. ætlar þv ægi at ek vita at þv ælskar son Jsay sialfvm þer til svivirðingar oc til skammsamligrar⁴ hnæykingar þinni lytafvllri möðr. Skilr þv ægi skynlavss snapr. at meðan son Ysai lifir mant þv allðri fa frælsi ne þitt riki staðfestaz. oc fyrir þvi sændt⁵ þv þegar i stað oc lat læiða hann⁶ fyrir mik. þvi at hann er hinn daligsti davða son.⁷ Jonathas svaraði. Hvæt hefir Daudid þess gðrt at hann se davða fyrir verðr. Saul græip þa spiot er stoð hia honvm oc villdi sla hann með. Jonathas sa nv at fððr hans var alogat⁸ at drepa Daudid. Geck hann þa i brott fra borðino ræiðr oc i hörðvm hvg. sva at hann snæddi ecki a þeim degi. þi at miog hrygðizt hiarta hans sakir þeirrar vlvðar⁹ er faðir hans hafði a Daudid. Ok þegar er lysir¹⁰ vm morgvinn. geck hann vt a akrinn sem þeir Daudid hðfðv mæltt.¹¹ oc æinn smasvæinn með honvm. Hann mælti til svæinsins. Far oc fær mer ðrvar er ek flæygi. Nv sem svæinninn rann fram a akrinn oc tok saman ðrvarnar oc ferði sinvm herra. oc visse [með ðngv moti¹² til hvers kom. Jonathas sendi aðra fram ifir hann oc kallaði hatt. Sæ þar er skæytið fram fra þer. skvnda þv sem mest oc næm ægi stað. Svæinninn tok enn saman ðrvarnar oc ferði sinvm herra. [Vissi þetta rað engi vtan¹³ þeir .ii. Jonathas oc Daudid.¹⁴ Jonathas fer nv svæininvm vapn sin oc bað hann þera i borgina. Enn þegar sem hann var brotto. ræis Daudid vpp vndan stæininvm oc fell fram allr¹⁵ þrim sinnvm ok baðz fyrir. Enn er þeir Jonathas fvndvz. [þa felldi hvartvæggi¹⁶ tar. Þá mælti Jonathas. Far þv i nafni drottins oc forða þer. oc halldi hvarr ockarr við annan hæverskliga alla lvti sem við hðfvu svárið. se drottinn meðal ockar oc ockars afkvæmiss at æylifo. Siðan stoð Daudid vpp oc for brotto læið sina. enn Jonathas snæri aptr i borgina með hryggvm hvg.

1) ok, B 2) tilf. B 3) hinn vaandi, B 4) skemmilegrar, B 5) send, B
6) tilf. B 7) sun, B 8) alhugat, B 9) qfundar, B 10) hann sier, B
11) við mæltz, B 12) [ægi, B 13) nema, B 14) [Ok red engin i þetta, A 15) mgl. B; til iardar tilf. A 16) [kystuz þeir ok favðmoðuz ok felldu, A

Fra Abimelech kennimanni.

241. Daudið for nv oc fram kom i þa borg er het Nobe til fvnndar við Abimelech byskup. hann var Aarons ættar oc kominn fra Hely af Sylo. Abimelech bra nõckvð i brvu er Daudið var þar kominn oc mælti til hans. Fyrir því þv æinn saman sva at engi maðr ær með þer. Hann svaraði. Konvngur hefir sęnt mik at sinvm læyndvm¹ gyrendvm. oc því hefi ek visat fra mer ðllvm svæinvvm i ymsa staði. at engi maðr skyldi vita með hvershattar boðskap ek fer.² Nv ef þv hefir nockvrrar vistir. þa fa mer. Kennimaðrinn svaraði. Eigi hefi ek [nockvra vist³ vtan⁴ hælilagt fornarbravð drottins. þat ma ek gefa þer ef svæinar þinir ero hræinir⁵ einkannliga af kvænna samvsto. Daudið svaraði. Mattv þat fyrir því vel gera at ver höfvm halldit varvm hiortvm hræinvvm siðan ver forvm hæiman. Siðan gaf Abimelech honvm⁶ hælilagt fornarbravð. Einn af konvngs monnvmm var þar við staddr oc sa þessa alla lvti. þessi maðr er nefndr Dohec⁷ kyniaðr af því riki er het Jdumea. hann var æinn [hinna mattkasti af⁸ hirðsvæinvvm Saul. Enn mælti Daudið við Abimelech byskup. Fa þv mer ef þv hefir at varðvæita vapn nockvð. spiot gða sverð. því at sva bradvmm⁹ bar at vm hæimanferð mina at ek gaða æigi at taka vapn min. Hann svaraði. Vapn hefi ek æigi til¹⁰ nema þv vilir hafa sverð þat er þv tokt af Goliath risa. oc hefir her hirðt verið siðan hia hino helga clæði ephoth. Daudið svaraði. Þetta sverð vil ek giarna af þer þiggia. því at ecki man annað iafngott¹¹ sinnaz a ðllo Gyðinga landi.

Daudið fann fręndlið sitt.

242. Þenna sama dag for Daudið af Nobe oc forðaðiz sem mest asiono Sauls.¹² Kom hann þa fram i þi riki er het Geth. þar reð fyrir sa konvngur hæiðinn er het Achis. Sem Daudið kom til hirðar hans. męlto sva þionostomenn konvngs. Hvat er vm. er æigi her kominn konvngur iarðrikiss Daudið. þann¹³ er kvinna¹⁴ flokkar lofvðv fyrrmeirr i sinvm sðngvm¹⁵ segiandi. Saul drap þvsvnd manna enn Daudið .x. þvsvndir. Daudið hvęgfęstir þetta tal¹⁶ oc trvir illa Achis konvngi. Oltaz hann nv miog er hann var kendr af konvngs monnvmm. tekr nv þat rað at hann bręytir sem mest ma hann sinni asiono oc

1) leyndar, A 2) tilf. B 3) [nokkurar uister, B 4) nema, B 5) ok tilf. B 6) Daudið, B 7) Bohet, B 8) [af hinum matkvztum, B 9) bradan, A 10) mgl. B 11) saal. B; iafngytt, C 12) Saul, B 13) huern, B 14) kuenna, B, A 15) sua tilf. B 16) maal, B

torkennir sik, sva at hann kastar molldo i avgv ser oc andlit enn þengr vpp¹ hvarmana oc glikir² sik gðmlom karli. [hann hostar miog oc hrækir i skegg ser, hyrr³ hann hvrðir oc hvetvitna⁴ þat er fyrir honvm verðr oc lætr ner sem vitstoli. Nv sem Achis konvngr sa hann, mælti hann sva til manna sinna. Hvart haf þer tynt vitino, er þær sðgðvt þenna enn gamalæra glop vera Daudid af Bethleem, til hvers læiddv þær þetta fol fyrir mik, gða skortir oss aðr skynlavsa skiptinga, þo at þessi vfaruaðr⁵ æriz æigi inni her fyrir avgv mer, hælir sva skyndit⁶ til oc rekið vt vvin þenna, sva at hann komi æigi siðan i min herbergi. Daudid for nv þaðan hvlðv hðfði til helligs þess gr het Odolla. Nv sem brøðr hans oc aðrir ættmenn fretto hvar hann var, savmuvðvz þeir saman oc forv til fvndar við hann, sva oc allir frendr hans þeir sem þravngðir vorv skðttvm gða skylldv gða nockvrvv moti avmstaddir hryggir oc hvgsivkir þa komv til hans oc gerðiz hann þeirra hðfðingi, vorv þa með honvm .cccc. hravstra dręingia. Daudid for nv⁷ i Masphath, þat er i riki Moab til konvngs þess er þar rğð fyrir oc gerði sætt við hann, siðan męlti hann [til konvngs,⁸ Herra, biðandi⁹ vil ek vera at faðir minn oc moðir se her með yðr þar til er ek¹⁰ væit hvat gvð vill gera við¹⁰ mik. Konvngr iatti þi, Ysai var þa fyrir skðmmo¹¹ kominn til Daudids með allt sitt hyski, þi at Saul læt honvm ecki friðt¹² i Bethleem, oc gngi nafrendi Daudids matti frælsi¹³ hafa i hans riki. Daudid setz nv með sina menn i æitt virki, enn faðir hans oc moðir vorv með konvngi meþan hann sat þar. Þa var æinn spamaðr með Daudid er het Gath, hann gengr nv fyrir Daudid oc segir sva, Herra hirðit ecki at sitia i virki þesso sem vikingar, farið helldr hæim i riki Jvda. Daudid for þegar með sina svæit, þar til er hann kom i skog þann er het Aręth, var þa þegar sagt Saul hvar Daudid var með sina menn.

Er Saul konungr let drepa halfan .ixða. tug kennimanna.

243. Nv var Saul i Gabaa, hann hafði sva mikinn fiandskap a Daudid magi sinvm at hann matti æigi nefna hann rętto nafni. Þat var æinn dag at konvngr sat vtan borgar a æinne hæð skogar oc hęllt a kesio, hðfðingar hans oc hirðmenn stoðv i hring hia honvm. Saul

1) ut, B 2) liker, B 3) saal, ogs. B, A 4) [hyrr ok hrækir i skegg-sitt ok huatvitna, A 5) ufagnaðr, B 6) skundit, B 7) þaðan tilf. B 8) [við konung, B 9) saal, B; biðandi, C 10) tilf. B 11) litlu, B 12) vera tilf. B 13) frið, B

talar sva til þeirra. Hæyri þer frendr minir er komnir groð af ætt Emíni.¹ hvað ætli þer at son Ysai man gefa yðr akra oc vingarða oc gera yðr alla ríka vallðzmenn oc höfðingia ef þer hafð raðagiorð með honvm oc eroð hans æiðsvarar. þat [fyrst oc mest² er son minn hefir sik bvndit í felagsskap við hann. Nv er sa engi af yðr er slict harmi fyrir mina hönd æða mer segi til slikrar vhaefv at son minn eflir þræl minn til motgangs við mik. þann er æ sitr vm at svíkia mik. Mali hans svaraði Doeck af Jdvmea. þat kann ek at segia þer at ek var í Nobe í tialldbvð drottins. oc þar kom son Ysai. oc Abimelech byskup geck til frettar við drottin fyrir hans hönd. oc hann gaf honvm vistir oc sva sverð þat er att hafði Goliath risi. Sem Saul hæyrir þetta. sendir hann þegar estir Abimelech byskupi oc öllum kennimonnvm sem vorv í Nobe. Ok er þeir komv til konvngs mælti hann við Abimelech. Fyrir hveria skyllð bindr þv svíkræði í mot mer við son Ysai. sva at þv gæft honvm vistir oc sva sverð þat er Goliath³ hafði att oc raðgæðiz við drottin fyrir hans hönd hversö hann skyllði rísa gægn mer. þvi at enn í dag sitr hann vm at svíkia mik. Byskup svarar. Minn herra segir hann. ek gengr við þvi at ek gaf Dauid vist oc vapn þat æina sem ek hafði til oc þö fyrir þa skyllð at hann sagðiz fara gyrenda yðvarra. enn ætlið æigi at ek hafi nockvra raðagiörð með honvm yðr í mot. Enn fyrir hvað⁴ myndi ek æigi vel taka við þvilikvm manni. þar sem hann sagði mer at hann færi með yðrvm boðskap. þi at gíngi sinnz dyggri dræingr í allri þinne hirð oc þer truligarr þionandi með öllum goðvilia en Dauid magr þinn. þa mælti Saul með akafri ræiði. þess sver ek sagði hann. at í dag skalt þv dæyia ok allt þitt kyn. oc þvi næst bavð hann sinvm svæinvm at dræpa kennimenn drottins. þvi at þeir allir ero hallir vndir Dauid sva at þeir visso at hann flyði fra mer oc villdo æigi segia mer. Enn konvngs þionar villdo vist⁵ æigi rætta sínar hænndr til at gera mæin kennimonnvm drottins. þa bað konvng⁶ Doeck at hann drepi þa. enn sa svíkari enn vandi sem⁷ þa hafði rægt Doeck dvalði ecki oc drap með sinni hendi a sama deggi halfan nivnda tog þeirra manna er allir voro pryddir kennimannligri tign. Síðan for Doeck eptir konvngs boðskap í þörgina Nobe. er kennimenn höfðv att. oc slo með sverði sva konvr sem karla. vngmenni oc bríostbörn. navt oc savði oc allt þat er kvíkt var vtan æinn son Abimelech byskups er hét Abiathar. flyði hann til fvndar við Dauid oc sagði honvm at Saul hafði drepið⁸ kennimenn drottins. Dauid felldi tar sem hann hæyrði þessi tíðendi

¹) Jemini, B ²) [fremzt, B ³) risi tilf. B ⁴) hui, B ⁵) mgl. B, A
⁶) hann, B ⁷) er, B ⁸) drepa laatit, B, A

oc svaraði með miklum harmi hvgar. Lifandi [gvðs son¹ fyrirlati mer mina sækð með sinne miskvnn. þat ær mer hræðilicet at ek se ofmiok lvttakari þessa illa verks. því at giorla vissi² ek at Docch af Jdvmea var þann dag i Nobe er ek kom til fæðr þins. matti³ ek þat oc vita at vtan ef mvndi⁴ hann segia Saul hvat þar giorðiz. oc fyrir því er sem ek se davðasavk fæðr þins oc allra þeirra er þar vorv drepnir. Nv ver þv með mer. oc ef gvð vill at ek lifi⁵ þa þarftv æigi at ottaz. því at æitt skal yfir ganga okr baða. oc ef nockorr maðr vil mer mæin gera gða þer þa skal eingi þin verr gæyma en min.

Drottinn vitraðiz Daudi.⁶

244. Nv koma þav tíðendi til eyrna Daud. at Philistgi veri komnir með mikinn her i þann stað er Cehilam het. bðrðvz þar a Gyðinga.⁷ hðfðv hæiðingiar⁸ lið miklo mæira. rvplvðv þeir oc ræntv hvitvna allt vmhverfiss⁹ borgina. Daud bað gvð syna ser hvart hann skyldi fara at striða við þessa hæiðingia. Drottinn bað hann vist fara oc frelsa borgina Cehilam enn drepa Philistgos. þa mæltv menn Dauids við hann. Hvat manvnn ver fair menn fara i Cehilam moti sva miklum her hæiðingia. þar sem ver erom her heima i Gyðinga landi með vgg oc otta oc fðrvn miog hvlðv hðfði. Daud bað enn til gvðs. Drottinn mælti til hans. Ris vpp þv oc far i Cehilam. því at ek man selia Philisteos i þinar hændr oc valld. Daud for þa með sina svæit oc røð þegar til bardaga við hæiðingia. feck hann i fyrsto nað ræiðskiotvm þeirra. hann drap hæiðingia oc væitti þeim mikit slag enn frelsaði¹⁰ borgarmenn.

Abiathar giorr kennimaðr.

245. Daud hof nv Abiathar son Abimelech til kennimannz eptir fæðr sinn. hann hafði haft með ser hið hēlgazta clæði ephoth. þa er hann flyði er faðir hans var drepinn. þetta clæði hðfðv þeir til þess at verða visir [af gvði¹¹ þeirra lvtv er þa forvitnaði. þi at drottinn sagði þeim þar yfir þat sem þeim varðaði. Nv kom þetta fyrir Saul konvng at Daud var¹² i Cehilam með sina menn. Varð Saul við þat

¹) [gvð, B ²) uissa, B, A ³) maatta, B ⁴) myndi, B ⁵) lifa, B ⁶) Fra Daud konungi ok Saul konungi, A ⁷) ok tilf. B ⁸) þar tilf. B ⁹) umhuergis, B ¹⁰) frelsaði, B ¹¹) [mgf. B, A ¹²) ugri, B

gæysi gláðr. þottiz¹ þa hafa hans rað allt i hendi. oc sva mælti hann. þat varð vm síðir at gvð gaf hann i mitt valld. er hann hefir nv gengit sialfr inn i þa borg er hann er drivgv² hirðr oc læstr sem savðr i kvi. Byðr Saul þa ðllvm sinvm her at hvaz til bardaga. fara síðan oc sitia vm Daudid oc hans svæitvnga. Sem Daudid fer af nockvrn kvitt at Saul myndi enn hva honvm læyniliga vmsat. þa bað hann Abiathar kennimann færa ser hið helga clæði ephoth. Hann giorði sva. þa mælti Daudid. Hæyrðv herra gvð Gyðinga. þat flygr nv i æyro mer þreli þinvm at Saul ælli her at koma oc briota niðr borg þessa alla fyrir minar sakir. Nv ef hans er hingat van æða borgarmenn þessir se mer vtrvir oc vili mik sælia i hans hendr. þa bið ek drottinn minn at þv segir mer þreli þinvm. Drottinn mælti. Hann kemr her skiott. ok ecki skaltv trva borgarmonnvm. Daudid bra við skiott oc for með sinn flock brotto af Cehilam. [hann hafði þa með ser .dc. manna. gengo þeir nv hingat oc þingat. þvi at þeir visso ægi giðrla³ hvert þeir skylldo af snva. Saul kom til borgar Cehilam.⁴ oc hafði niosn af at Daudid var brotto. Sneri hann þa aprt með sina menn. enn Daudid for a æyðimðrk þar sem vorv vrvgg⁵ læyni ef þyrsti. oc dvalðiz þar i æyðifialli⁶ er Zvph het. Saul læitaði hans hvern dag með sinn her. enn gvð vill eigi læiða hann i hans valld. Nv sem Daudid ser at Saul sitr vm lif hans. hefz⁷ hann við a eyðimðrk Zvph oc læyniz þar i skogi. Jonathas konvngs son for þa æinn samt fra hirð favðvr sins a þann sama skog at læita Daudid. oc fann hann. Varþ með þeim hinn mesti fagnafvndr. Jonathas styrkði með fagrligvm⁸ fortðlvm hvg oc hiarta Daudid. oc sva mælti hann. Æigi skaltv ottaz minn kæri felagi. þvi at æigi man hæiptarhðnd favðvr mins fyrirkoma þer. nema en helldr manttv avðlaz riki ifir Gyðingvm. oc mant þv þa væita mer sqmð oc minv hyski ⁹goða virðing. oc allt þetta væit faðir minn. oc þi ofsækir hann þik. at hann vill þi fyrirkoma at þv verðir konvngv ifir Jsrael. enn lifandi gvð gæti þin oc hölldvm [ockarn fagran¹⁰ felagsskap at hans vitni. Síðan for Jonathas hæim i Gabaath oc villdi ægi fylgia her¹¹ favðvr sins læingr at sinne. Enn Daudid dvalðiz¹² eptir a skoginvm. þeir menn sem þar bygðv næstir við siall þat er aðr var næft oc kallaðir Ziphei¹³ þæssir menn fara nv til fvndar við Saul oc segia sva til hans. þat hyggivm ver herra at Daudid læyniz þar með oss i sva vrvggvm læynvm sem þar skortir ægi þav fylskni¹⁴

¹) hann tilf. B ²) saal. B; drygv, C ³) glðgt, A ⁴) [mgl. B ⁵) mgl. B ⁶) þi tilf. A ⁷) saal. B, A; hðlz, C ⁸) fçgrum, B ⁹) ok tilf. B ¹⁰) [okkrum fçgrum, B ¹¹) herinum, B ¹²) dualdi, B; vard, A ¹³) Zuphei, B ¹⁴) læyni, B

at varla megv¹ finnaz. nv far þv ofan sem hvgr þinni girniz. en þat skal vart at koma honvm a þitt valld. Saul mælti. Blezaðir verði² þer af drottni. þvi at þer harmið miða vansqmð. farit nv fagnaðarsælir oc læitið vendliliga hvar hann læyniz gða hværr honvm hefir þangat visað. þvi at sa man hafa vitað at ek vil sitia vm hann. Actið þer oc innelegga ðll læyni þav er hann ma felaz i. oc komið sva til min avðrv sinne at þer hafið vrvugga visso af hvar hann er. at ek megi þa finna hann iamfvel þo at hann læyniz i hælvm gða holvm iarðar. Ziphei³ fara nv sem Saul hafði boðit þeim at niosna vm Daud. enn hann var þa með⁴ sina svæit a þeirri æyðimork er het Maon⁵ a slættvm nðck-orvm. Saul ferr nv með sinn her a þann sama skog at læita hans. Ok sem Daud fer niosn af. læitar hann vndan a æitt berg. þat var vigi gott. Saul verðr þess varr oc sækir eptir honvm sva at æigi var længra a milli þeirra enn æitt litið fiall. tok Daud þa ner at ðrvænta at hann myndi længr forðaz mæga asionv Saul. þvi at þa tok Saul með sinvm⁶ her at kringia sem korona veri ðllvm megin⁷ vm Daud oc hans felaga. oc var þa viðrlægt at hann myndi gæta fængit⁸ hann.

Fra sigri Saul konungs ok vsigri heiðingia.⁹

246. A þeirri stvndv kom æinn lavpandi svæinn með miklvm skvnda fyrir¹⁰ Saul konvng¹¹ sva segiandi. Minn herra skvndit sem mest moti Philistgis. er með harþla miklvm her ero komnir i yðvart riki oc æyða hvivætna með [eggio oc ælldi.¹² Sem Saul komv þessi tíð-endi for hann þegar með allan sinn her mote hæiðingiom oc skildi þar at sinne með þeim Daud. fyrir þvi kðllvðv þeir þat skilnaðarberg sem Daud var þa a staddr. Litlo siðarr for Daud oc læitadiz vm þa staði er vrvggastir veri til hæliss. hann dvalðiz þar sem hæitir Engaddi. Saul með sinn her barðiz við Philisteos. þegar þeir svndvz flyðv Philistgi. en Saul feck sigr oc gllti þa or sino riki.

Miskunn Daud við Saul konung.¹³

247. Sem Saul kom apr af¹⁴ þeirri sgr. var honvm sagt at Daud var a æyðimðrk Engaddi. Hann valði þa af sinvm her [.iii. þvs-
¹⁾ megi, B ²⁾ se, B ³⁾ Zuphei, B ⁴⁾ uið, B ⁵⁾ Meron, B ⁶⁾ sinn, B
⁷⁾ megum, B ⁸⁾ fangit, B, A ⁹⁾ Fra bardaga Sauls konungs ok Philistei, A ¹⁰⁾ til, B ¹¹⁾ konungs, B ¹²⁾ [elldi ok eggju, B, A
¹³⁾ Her segir fra Saul konungi ok Daud, A ¹⁴⁾ or, B, A

vndir¹ gínvalaliðs oc for nv af nyio at læita Dauids² oc hans manna. ok atti³ sva ærfliða færð vm bravtt biorg oc vm hamra oc glivfr. at varla matti nockvt kvikendi fram komaz vtan þav fravasto⁴ dyr sem þar liggia i mörkvm er ihices⁵ hæita. Nv sem þeir koma fram yfir klifin. verþr fyrir þeim ginn mikill hëllir. Saul snyr ginn samt fra liði sino inn i hellinn at navðsynivm sinvm. Sem David með sinu menn læyndiz i þessvm sama hëlli oc sa Saul innkominn. þa mæltu felagar Dauids til hans. Nv hefir gvð þat heft⁶ við þik sem hann hefir þer hæitið oc sent i hendr þer vvin þinn. kom nv at nyta þer þessa væiði. David ræis vpp oc bra sverði sino oc geck framn i hëllinn liðliga at konvngi. oc snæið skavtið af skickivnni er hann hafði yfir ser. sva at hann varð eigi varr við. David slo þa með iðran hiarta sitt oc hepti hviginn er hann hafði giðrt lyti a yfirclæði konvngs. snere þa innar i hëllinn til sinna felaga. þeir mëlto til hans. Ef þv vill æigi leggja hendr a Saul. þa lat oss drepa hann. David svarar. Jofn er sök min fyrir gvði [at ek geri⁷ þat⁸ gða [sendi ek⁹ aðra til. Gvð geymi min. at [ek verði æigi¹⁰ sva diarfr at ek [leggi minar¹¹ hëndr a minn herra. Gvð firri þeim glæp alla mina menn. þvi at hann er kristr drottins. hann er min yfirmaðr. oc hefi ek honvm længi þionað. æigi er oc sem ek eiga a honvm favðvr at hefna æða [brøðr gða aðra nafrendr.¹² oc æigi er sem hann hafi vvnnið vndan minvm frendvm með nõckvrvvm svikvm gða avðrv¹³ afli þetta sæli sem nv hefir hann. nema gvð kavs hann til oc helgaði hann ser til þionostvmanzz oc skryddi hann meðr sialfs sins nafni. oc er þat rættliçt at sa taki hann fra [með sinvm vilia¹⁴ sem hann kavs til. enn æigi ek meðr agiarnligri girnd. Ok þess sver ek i dag. at gvð skal kalla hann. annaðhvart at hann skal falla i bardaga fyrir vvinvm sinvm [gða ella kræfr¹⁵ gvð hann andar sinnar. enn lifa skal hann mega marga daga fyrir minna handa sakir.

Sem Saul var kominn til manna sinna oc hëllt fram a fyrirætlaðan vëg. þa geck David vt af hellinvm oc rann a hæð gina¹⁶ oc kallaði eptir konvngi sva segiandi. Hæyr minn herra konvngr. Saul læit apr er hann hæyrði kallið. oc þegar fell David allr til iarðar [oc tignaði hann¹⁷ sva segiandi. Eigi skylldo þer mian herra trva rogi þeirra manna er þer seggia at ek vili¹⁸ sitia vm lif þitt. Sæ nv til at ek hefi her vitnisbrvð i hendi mer at drottinn selldi þik i minar hendr

¹) [þriu þusundrat, B ²) Dauid, B, A ³) aattu, B ⁴) frafuztu, B ⁵) ilicas(!), B ⁶) efnt, B, A ⁷) giqua, B ⁸) [hvart ek drep hann, A ⁹) [ek senda, B ¹⁰) [æigi uerða ek, B ¹¹) [leggia, B ¹²) [bræðra eðr annarra nafrenda, B, A ¹³) nõkkuru, B ¹⁴) [mgl. B ¹⁵) [ella krefi, B ¹⁶) nõkkura, B ¹⁷) [mgl. B ¹⁸) vilia, A

þa ær þv geekt inn einn fra þinvm monnvm i þenna hælli. þi at kost atti¹ ek at drepa þik þa er ek snæið þetta blað af þino ifirklæði. Nv mantv² hvgsa at æigi er illt með mer. oc æigi giðrði³ ek við þik ranglæti ne sviksamiliga synd. en þv sitr vm lif mitt oc vill hafa mik at davðamanni. þat er forn orðzkviðr. at af vmiðdvm monnvm⁴ komi miskvnnarløysi. hefni drottinn min a þér sem honvm likar. enn ek skal æigi minar hendir til þess hafa at ek leggja⁵ a þik. Nv man birtaz þat er fyrir spaði æinn [spakr maðr⁶ fyrir skommv sva sēgi-andi. Hvern ofsækir þv konvngr Jsrael. hvernns ofsækir þv nema racka davðan gðð einn kleggja. þi at ek virði mik litlo mgira i þino avgliti en þessi kvikendi. Nv profi mik drottinn oc dðmi mina savk oc frelsi mik af þinni hendi. Saul linadi⁷ oc myktðiz miog fyrst i stað fyrir orð Daud. þvi at hann fann at hann sagði satt. oc mælti með tarvm til hans. Senniliga ma þat sia at þv ert rēttlatari en ek. þvi at þv hefir gert mer goða lvli en ek ðmbvnað illo. i dag syndir þv þinn goðlæik. hversso drottinn gaf mik i þitt valld. enn þv villdir æigi drepa mik. sagætt er sliet er⁸ maðr sinnr vvin sinn at hann gefr⁹ vpp a goðan veg oc geri honvm ecki mæin. ef hann a [þo allz kost¹⁰ við hann. Nv gialldi gvð þer makliga verðskvll¹¹ fyrir þa miskvnn er þv syndir mer i dag. oc nv væit ek ið visazta at þv mant avðlaz riki oc hafa valld yfir ðllo Jsraels folki. Nv væittv mer svardaga fyrir gvði at þv skalt æigi æyða mino afkvæmi estir minn dag oc æigi mitt nafn ma af hvsi favðvr mins. en ek hæit þer i mot at ek skal þik alldri síðan hata ne ofsækia. Daud dvalði ecki at sveria þat er hann bæiddi. For þa Saul heim i Gabaath. en Daud dvalðiz enn með sina svæit a síðllvm vtí oc læitaði ser fylskna. þvi at hann trvði Saul enn æigi til fvllz [þo at hann hēti honvm friði.¹²

Andlaat Samuel ok svt Gyðinga.¹³

248. Nv anndaðiz hinn agæti gvðs maðr Samuel. Samnaðiz þa saman allr Gyðinga lyðr oc gretv davða hans oc grofv hann i Ramatha. þesso nēst for Daud af síðllvm ofan i æyðimðrk þa er Pharan het. þar við skoginn i þæim stað er Charmelvs¹⁴ het atti .i.¹⁵ ríkr maðr bygd. oc var hiorð hans halldit iafnan a þa mðrk sem Daud var með sina menn. þessi maðr sem nv var gætið var mikils hattar

¹) aatta, B, A ²) maattu, B ³) giðrða, B, A ⁴) manni, B, A ⁵) leggi, B
⁶) [spamaðr, A ⁷) linadi, B ⁸) ef, B ⁹) hann tilf. B ¹⁰) [allz kosti, B
¹¹) uerðkaup, B ¹²) [mgf. B ¹³) Fra Daud ok Abigail husfreyio, A
¹⁴) Karmelus, B ¹⁵) einn, B, A

oc miog avðigr. hann atti [.iii. þvsvndir¹ savða oc þvsvnd² gæita. þessi maðr er ngrndr Nabaal en kona hans Abigail. hon var [kvinna vitraz.³ væn at asiono oc vel at ser vm alla lvti. Nabaal var grimur maðr oc harðr viðræignar. illzkv fvllr oc ærr i skapi. sva at ægi varð verri maðr til. Nv sem Daudid hæyrði sagt a æyðimörkina at Nabaal myndi klippa hiorð sina. sendir hann til hans afsinvm monnvm .x. vnga dreingi oc mælti til þeirra. Þer skolvt fara i Charmelvm til fvndar við Nabal oc hæilsa honvm friðsamliga af minne halfv. Síðan segir Daudid þeim gyrendit.⁴ Sendimenn forv oc framkomv til fvndar við Nabal oc sögðv sva til hans. Ver þrom sendimenn Daudid sonar Ysai af Bethleem. hann havð oss at flytia þer þessor hans orð sem nv skaltv hæyra. Friðr se þer Nabal. friðr se þino hyski oc heima-monnvm oc öllo þvi goðs⁵ er þv æignaz. Ek hæyri sagt at hiarð-svæinar þinir þeir er hia oss hafa verið i eyðimörk ætli nv at klippa savði. enn bæði er at ver höfvm þeim ægi vnað⁶ gert ne latið gera aðra þo at viliat hafi. sva at ægi hafa þeir æins savðar mist meðan þeir hafa her verit hia oss a mörkv.⁷ enn þo mattv sialfa þa eptir spyria oc manv þeir sva segia. Nv kollvmz ek oc minir menn þinir svæinar. lattv oss fyrir þvi þina þionostomenn finna miskvnn i avgliti þino oc send oss vistir slikar sem þv fer til. Nabaal tok seint til orða oc sagði þo sva. Fvrðv diarfr er Daudid þessi oc allmiog⁸ stariz hann nv son Ysai. sa vtlaga þræll er flyið hefir fra sinvm herra. hvat man⁹ þa. skal ek taka [vistir oc vatn¹⁰ fra minvm hirðsvæinvm oc hvskarlvvm oc gæfa þeim ær ek væit ægi hvat manna ero. Sendimenn forv aftr við svabvið oc sögðv Daudid öll þessi hans¹¹ andsvör oc orð sem hann hafði talat. Daudid havð þa sinvm monnvm at [vapna sik.¹² [rez hann til ferðar sem hann var bvinn. oc með honvm .cccc. hans manna. enn .cc. dvalðvz eptir at starfa oc bera at þeim þat er þeir þvrfro.¹³

Nv er þar til mals at taka at æinn hiarðarsvæinn Nabal kæmr at Abigail hvsvrv hans sva segiandi. Jlla hefir Nabaal nv til tekiz. Daudid son Ysai sendi menn af eyðimörk meðr hælindiss¹⁴ kvæðio til hans. enn hann siandskapaðiz við þa. Daudid oc hans menn varo oss yfrit goðir. oc havlltzi¹⁵ hægir. þvi at a öllvm þeim tima sem ver helldvm hiorð [i æyðimörkinni¹⁶ hia þeim. þa höfvm ver ægi latið æitt lamb. þvi at þeir vorv oss beði a nott oc¹⁷ degi sem styrk vernd æða

1) [þriu þusundrat, B 2) þusundrat, B 3) [kuenna vitrvz, B 4) erendit, B 5) goz, B 6) unaðer, B 7) eyðimörkum, B 8) allzmiqt, B 9) nu, B 10) [uin ok uister, B; vistir, A 11) mgl. B 12) [vapnaz, B, A 13) [ok fara at Nabaal ok drepa hann aa þeirri natt. Hafa þeir sik nu i vog, A 14) heilsanar, B 15) hqlltzi, B 16) [a eyðimörkina, B 17) aa tilf. B

[veggr við¹ öllum [atkomanda haska² oc ransmonnum gða meinsðmum dyrum. Ný fyrir þessa skyld hygg at min frv hvat þv skalt gera. því at bondi þinn man skiott finna þann vandskap sem hann hefir vakið vpp i gegn sialfum ser oc sinv hyski. því at hann er sva hæmskr oc hæðarlavss hölvunarsoninn at eingi maðr ma orðum við hann koma. Þegar sem Abigail hefir hært orð hans. brægrðr hon við oc tekr .cc. bravðs oc .ii. vintynnvr oc .v. rvtavall soðin oc mikla gnott grasa [grtra oc³ epla oc margskonar alldins. sva at hon klyfiar marga asna af öllu saman. Hon mælti þa til svæina sinna. Farit nú fyrir. enn ek kæm skiott eptir yðr. Ecki vissi þetta bondi hennar Nabal. Hon stæig þa a asna sinn oc ræið fram a skoginn með svæinnum sinnum. Enn Daudid ferr nú með⁴ sina sveit oc ætlar at Nabal um nottina. Hann segir sva til sinna manna. Sennilega höðfum ver at þarflavso gæymt oc gætt allra lvtá þeirra er þessi niðingr Nabal atti a æyðimörkinne. sva at æigi hit minsta fyrirforsk⁵ af hans goðs. enn hann gelldr oss illt fyrir gott. þess skal hann nú giallda. því at ver skolvum hann drepa a þessi nott. oc æigi skal æinn hans manna⁶ er at ær veganda lifa til morgins.

Sem Abigail for ofan⁷ fyrir siallzhið nockvra. sa hon hvar Daudid for [með sinn flokk.⁸ hon stæ⁹ þa af asnanum¹⁰ oc rann sem mest a mot honnum. Ok sem þav sinnaz fellr hon öll til iarðar fyrir fotr honnum oc vög-samar hann sva segiandi. [Liggi minn vandskapr¹¹ a mer. Bið ek minn goði herra at þv afvirðiz æigi at hæyra orð min þo at vverðvgrar þinnar ambattar. þess vil ek biðia þo at min¹² se diarflict. at þv setir æigi hvg þinn oc hiarta yfir þenna hinn ranglat-azta mann Nabal. eptir því sem heimiska hans hefir til vnnið.¹³ því at fvllkomin folska oc foraðskapr er með honnum. enn ek fann ecki þina svæina þa er sendir vorv til hans. oc varð ek því sæinne til fvndar við þik enn vera skyldi.¹⁴ Nú mattv trva orðum minnum. því at þat væit ek fyrir lifanda gvð¹⁵ a himnum oc fyrir lif andar þinnar at sa hinn sami drottinn sem bannaði þinum vvinnum vt at hella þino saklavso bloði. oc hialpaði hann þer oc varðvæitti hæilan styrk hanud-ar¹⁶ þinnar. sa hinn sami drottinn lofar þer æigi at drepa Nabal gða aðra þina vvini þa er liggia um lif þitt æða læita þer annað illt at gera. helldr vill hann sialfr hefna þin a Nabal oc hans iafningivm. fyrir þi tak nú minn herra þann goðvilia sem ek hefi fert þer. Vita

¹) [vegr fyrir, B ²) [atkomendum haaskum, B ³) [ok sun, B ⁴) við, B ⁵) fyrirforst, B ⁶) maðr, B ⁷) með sinn flokk tilf. B ⁸) [mgl. B ⁹) stæig, B ¹⁰) asna sinnum, B, A ¹¹) [Vaandskapr minn liggi, B ¹²) saal. ogs. B ¹³) gort, B ¹⁴) [Miskunna mer minn herra þoat vverðugri ok vandskap mins bonda Nabal, A ¹⁵) guði, B ¹⁶) andar, B

skaltv oc þat at gvð man gæfa þer trvlynda liðsmenn. þv mant hans orrostor hæyia. Alldregi man onyt¹ illzka sinnaz með þer meðan þv lifir. oc fyrir þi þo at nockarr² maðr risi þer i mot þik ofsækandi oc siti vm lif þitt. (man lif þitt) sva sem i hvndini [lifandi manna³ með sialfvn gvði enn ðnd æða lif vuina man vera sem a hverfanda hioli læiki gða stæinn vellti⁴ i slðngv. Nv þa er drottinn hefir fyllt oc framkuændt⁵ alla þa lvti sem hann hefir þer fyrirhæitið oc sett þik domanda ifir allt Jsraels folk. þa man þer æigi verða skravk æða hægomi at þv mant þa mega standa i manndrapvm oc hefna þiu sialfr ef þv vill. Mant þv þa⁶ minnaz hvat ek hefi nv talat oc væita mer miskvnn þinne æligri⁷ ambatt. Nv sem Abigail lætti af at tala. þackar Daudid henni sinn goðuilia sva segiandi. Lofaðr se drottinn gvð minn er hann sendi þik til fvndar við mik. oc blæzvð ser þv oc þin tala er þv bannaðir mer i dag at fara til manndrapa oc heptir mik at hefna min með sialfs mins hendi. þi at þat væit gvð sa er mer bannar at gera þer mgin. hæfðir þv æigi sva skiott til fvndar⁸ við mik komið. þa myndi æigi nockvrr af mounvm Nabal hafa beðit morgvinn vdropinn sa er vapnvm matti vallda. Siðan tok Daudid með þavekvmm af hendi Abigail alla þa lvti sem hon hafði fært honvm oc mælti til hennar. Far þv nv með⁹ friði oc fagnaði til þins heima. þvi at mikils [skal ec¹⁰ virða þina fegrð enn mæira snilld þina oc litillæti með goðvilia. Abigail kom heim oc fann Nabal bonda sinn. Hann hafði þa i hvsvm¹¹ sva fiolment drivgvmm sem konvngs væizla veri. þvi at þat var siðr Gyðinga at hverr bondi þa er hann klipti savði sina. skyllidi væita vinvm¹² oc hvskðrlvm. oc kolloðv [þat hiarðarvæizlo eða vllarvæizlo.¹³ var Nabal þa hinn katazti. Abigail mælti ecki orð við hann a þeirri nott. þvi at hann var allmiog drvckinn. enn vm morgvinn arla sem af honvm lætti vinorvm. sagði hon honvm allt hve¹⁴ farit hafði með þeim Daudid oc hverso hon hafði þegit hann oc allt hyski¹⁵ vndan drapi ðc davða. Enn hann [varð við sva harðbrystr oc hiarta-davðr at hann anzaði gigi helldr enn mælli við stock æða stæin.¹⁶ Nv sem .x. dagar vorv liðnir. þa slo drottinn Nabal daligvm davðu.

Fra þi er Daudid fekk Abigail til eignar.

249. þa er Daudid frettir at Nabal var davðr. segir hann sva.

¹) unytt eðr, B ²) nokkurr, B ³) [lifanda mannz, B ⁴) velltiz, B ⁵) gort tilf. B ⁶) tilf. B ⁷) mgl. B ⁸) moz, B ⁹) i, B, A ¹⁰) [á ek at, B ¹¹) sinum tilf. B ¹²) sinum tilf. B, A ¹³) [þeir þat ullarvæizlu, B ¹⁴) huersu, B ¹⁵) hans tilf. B, A ¹⁶) [þagdi vid, A

Blæzaðr se drottinn minn er [hann dómði¹ sök minnar svivirðv oc haðvngar a hönd Nabal oc varðvæitti mig þrel [sinn. en læt² hans vandskap koma honvm i koll. Sendi þa Daudid þegar sina menn til Abigail með þeim grendvm at hann villdi³ fa hennar ser til eiginkono. Svginar hans fvdv Abigail i Charmelo oc taloðv sva til hennar. Daudid sendi oss til þin með þeim boðscap⁴ at hann vill taka þik ser til eiginkono. Hon stoð vpp rætt i stað oc fell fram⁵ ðil til iarðar oc mælti. Varla em ek verðvg at vera hans ambatt gða hera skocleði [hans þionostomanna.⁶ Síðan bio hon sik skiott oc stę⁷ hon a bak asna sinvm. oc .v. þionostomæyiar hennar foro með henne. kom hon til Daudid oc giorðiz hans hvsvrv. Þa feck hann oc kono þeirrar er het Achinoem af Jezrael. oc vorv þær baðar iafnfram eiginkonvr Daudid. En Saul gipti þa Mikol dottvr sina þeim manni er het Phaltiel Lais son af þeim stað sem haitir Gallim.

Fra dygð Daudid uiðr Saul konungh.⁸

250. Ziphei sem fyrr var gętið er⁹ Saul setti til niosna vm¹⁰ Daudid. þeir komv nv til fvdar við hann i Gabaa oc sðgðv honvm at Daudid læyndiz skamt fra bygðvm þeirra i skogarhalsinvm er haitir Acile.¹¹ Saul bra við þegar oc for i æyðimörk Ziph¹² með [iii. þvs-vndir¹³ einvalaliðs oc kom þar sem het Gabaa Acile.¹⁴ þat er skamt fra æyðiskogi þeim sem Daudid dvalðiz¹⁵ a með sina svæit. Daudid grvnr¹⁶ at Saul man enn sitia vm hann¹⁷ með sinn her. Hann ferr nv sialfr læyniliga fra sinvm monnvm þar til sem Saul la með sinn her. hann sa at konvngv svaf oc sva Abner hinn æzti hans hertogi oc frendi oc allt hans lið. sneri hann þa sem skiotazt til sinna manna oc kvaddi til farar með ser [ęinn höfðingia er het Abisai.¹⁸ þeir komaz¹⁹ vm nottina þar sem Saul²⁰ svaf i skialldborg. enn Abner oc allr herrinn la i hring vm skialldborgina. oc svaf hverr maðr sva at [æigi vaktði nockvrr.²¹ Þa męlti Abisai. Nv mattv sia at gvð vill gefa þenna mann oc vvin þinn i þinar hendr. er nv vainsætt at hafna eigi þeirri veiði er sialfr gvð byðr þer. nv man ek leggja spioti mino i gðgnvm hann sagði Abisai ef þv bannar mer eigi. Daudid

¹) [dæmder, B ²) [þinn ok lotz, B ³) vill, B, A ⁴) boðum, B ⁵) þegar tilf. B ⁶) [at hans þrelum, A ⁷) steig, B ⁸) Fra Saul konungi ok Daudid. capitulum, A. ⁹) ok, B, A ¹⁰) uiðr, B ¹¹) Achille, B ¹²) Cipa, B; Zuph, A ¹³) [þriu þusundrat, B ¹⁴) Acille, B ¹⁵) leyndiz, B ¹⁶) um tilf. B ¹⁷) lif hans, A ¹⁸) [Abimelech Etheum ok Abysai son Saruie broður Joab, B ¹⁹) koma, B ²⁰) konungr tilf. B ²¹) [eingi vakti, B

svaraði. Gæymðv minn goði felagi oc giðr honvm ecki illt.¹ Þvi at engi man sva rætta hæiptarhendr a krist drottins at þat se sæktalavst við gvð. nv er enn sem fyrr at gvð gerir þetta til ravnar við mik. hvart ek vil rættindvm fram fara i hans avgliti. Enn ek segi enn sva. at hann skal lifa langan alldr ef gvð vill fyrir minvm savkvm. oc þat væit lifandi gvð at ek skal æigi minar hendr ne hvg til læggia at drepa hann. Nv tak þv spiot er stendr at höfði honvm. enn ek man taka borðkær hans. til iartegna² at við höfvm her komit. oc förvm síðan til liðs ockars. Þeir giðrðv sem hann talaði.³ forv síðan a brottv sva at eingi maðr varð varr við.

Sem þeir vorv langt brottv komnir sva at þo matti⁴ nema kull milli þeirra oc manna Saul. oc namo stað a hæð ginne gagnvart⁵ herinvm. þa kallaði Daud a Abner hertoga sva segiandi. Matt þv andsvara mer Abner. Abner⁶ svaraði. Hverr gert þv er sva ópir oc gerir vnaðir konvngi varvm. Daud mælti. Þv þickiz sem þv gert hinn ætzi⁷ konvngs höfðingi oc eingi⁸ annarr iafningi þinn með Gyðingvm. nv þa fyrir hvat gæymðir þv æigi þins herra konvngsins. þvi at þv svaft meðan þinn maðr af annarligvm flocki geck inn i skialldborgina at drepa hann. Nv hefir þv gert æigi vgl. oc þat væit gvð at senniliga veri þær allir verþir daligs davða fyrir dygdarlæysi. er þer varðvæitið⁹ æigi konvng yðarn. hygg at þv nv Abner hvar se kësia hans æða dryckiarkerið¹⁰ ær stoð at¹¹ höfði honvm. Saul kendi ravst Daud oc mælti. Er æigi þat þin rödd son minn Daud segir hann. Vist er þetta min rödd herra konvngr. Nv seg mer minn herra. hvat gr sva illt með mer þræli þinvm at¹² þv ofsækir mik a hveriom tíma rætt sem væidimaðr hiðrt gða hæra. en þo man gvð vilia at æigi vorði¹³ ek væiddr. þvi at þat væit ek at ek skal alldregi hëfia vpp mina hönd¹⁴ þer til vþvrftar. þa mælti Saul. Misgert hefi ek þat¹⁵ er ek villdi hafa þitt lif. hverf þv nv aprt til min minn seti son Daud. þvi at [vm alldr skal ek þer eigi¹⁶ illt gera vpp fra þesso¹⁷ fyrir þina dygd oc trvlæk.¹⁸ J dag birtiz þat at ek hefi þer hæmsliga moti bariz [oc verið vm marga lvti miog vvitandi.¹⁹ þa mælti Daud. Sæ her nv spiot konvngs. fari einn af syginvm hans at sækia þat. en almattigr gvð a himnvm avmbvni hveriom sitt rættleti oc trvlyndi. þi at drottinn minn gaf þik Saul konvngr enn i dag i mitt valld. oc villdi²⁰ ek æigi hëfia mina hönd a kristi²¹ drottins. oc sva

1) mein, B 2) iartaina, B 3) hað, B 4) vel tilf. B 5) gegnt, A 6) hann, B, A 7) hæsti, A 8) er tilf. A 9) varðucittuð, B, A 10) borðkerit, B 11) hia, A 12) er, B 13) uerða, B 14) hand, B 15) þa, A 16) [alldri um alldr skal ek þer, B 17) þessum deghi, B 18) truleika, B 19) [mgl. B 20) uillda, B, A 21) krist, B

sem þín avnd er í dag mikloð oc sómð fyrir minvm avgvm. slict ið sama mikliz min ónd í avgliti drottins gvd's mins oc frelsi hann mik af þllvm vandvm lytv. ¹ Þa mælti Saul. Blæzaðr ser þv son minn Daud. þi at þinn styrkr oc afli man vaxa. sva at þv megir gera hvat er þv vill.

Eptir þetta for Daud veg sinn. enn Saul sneri þa astr [ok settiz í borg sinne i² Gabaath. Daud hvgsar nv sitt mal at hann [man varla gæta³ forðat ser við⁴ Saul. en⁵ hann sitr iafnan vm lif hans oc vill svikia hann all dri⁶ at siðr þo at hann hæiti honvm friði. Giðrir hann þa þat rað staðt með⁷ ser. at hann skal flyia í ríki Philistinorvm til þess at Saul [skilldi þa létta⁸ helldr af⁹ svikrgðvm við hann. ef hann hæfði gínga vænting a at hann mætti sinnaz í hans ríki. Villdi [hann þa¹⁰ forðaz hans hendr. at hann villdi ægi at Saul giðrði honvm skaða oc hans monnvm. enn hann var raðinn í sem aðr ræyndiz at gera honvm gínga svivirðing [þo at¹¹ færi ggfí a.¹²

Fra þi er Daud uar í Geth með Akis.¹³

251. Daud ræð til ferðar sem hann var bvinn. oc með honvm .dc. hermanna. hann kom fram í þi ríki Philistinorvm er Geth het. oc dvalþiz þar vm hrið með þeim konvngi er het Achis¹⁴ oc tok ser grið af honvm oc avllvm sinvm monnvm. [vorv þa með honvm .dc. bardagamanna oc¹⁵ allt hans hyski oc hvsvrfrv .ii. Achinoem oc Abigail er att hafði Nabal. þetta frettir Saul at Daud hafði flyið or hans ríki til Akiss konvngs í Geth. lígtti hann þa af at læita eptir honvm. Daud dvalðiz nv með Achis konvngi sem aðrir vtlendir menn. Einn dag kemr hann at mali við konvng oc segir sva. Ef ek fann miskvnn í þino avgliti. þa gef mer borg nockvra æða kastala í þino ríki [til íbvðar.¹⁶ þi at ek ma ægi her vera í sialfri borg þinni sakir fiolmennis oc [fiolskyllða minna.¹⁷ Achis konvngr gaf honvm borg þa er het Sicileg.¹⁸ oc þvi la sv borg iafnan siðan vndir þann konvng er ræð fyrir ríki Jvða.

Þa er Daud hafði verið .iiii. manaði í ríki Philistinorvm. giðrði hann gina vppras með sína menn oc heriaði í ríki þeirra þioda er sva hæita Gessim oc Gætri oc Amalechiti. þav heroð bygðvz í fyrsto

¹) lutum, B ²) [settiz hann í borg sína, B; ok settiz í borg sinni, A ³) [ggti, B ⁴) fyrir, B ⁵) ér, B, A ⁶) saal. ogs. B, A ⁷) fyrir, B ⁸) [lætti þa, B ⁹) enn aðr, A ¹⁰) [sva, B ¹¹) [þa er, B ¹²) þui tilf. B ¹³) Fra Achis konungi ok Daud, A ¹⁴) sun Mahoch tilf. B ¹⁵) [var þar með honum, B ¹⁶) [í at bua, A ¹⁷) [fiolskyllðu minnar, B ¹⁸) Sicelech, B; Sichileg, A

af þeim monnum er ferðaz ællvöðv til Egyptalandz. Daudid eyddi þessa iorð sva gíðrsamliga at hann drap allt mannfólk¹ enn tok at herfangi navt oc savði. asna oc vífallda. oc allt þat ær fæmætt var. Síþan hvarf hann aftr oc hitti Achis konung. Akiss mælti til hans. A hvern lýð hefir þv nú heriað. Daudid sagði honum [ið sanna til.² oc læt ek [hvarki lifa karl ne kono i þeim heröðum.³ oc æigi herlæiddi⁴ ek hingat nockvrunn mann. at æigi mætti þer þat segia at ek væktiði⁵ vpp her a hændr yðr. Achis konungtr trvði vel Daudid. oc hvgsaði hann þat at hann skilddi hallda hann ser til þionosto⁶ ævinloga.

Þenna tíma draga enn [hæiðingiar Philistim⁷ her saman vvgian oc hvaz at heria a Gyðinga. [Konungur Achis⁸ talar til Daudids. Vita skaltv at ek ætla⁹ þer oc þinum monnum at fara með mer i þessa herför. oc þi at ek væit þik vrvggan i allri trvlyndi. þa skaltv vera höfðvavrðr minn [allar stvndir¹⁰ meðan þv ært með mer. Daudid svaraði. Hvi mant þv æigi þi raða herra hvat ek skal gera sem aðrir þinir þionostomenn æða svæinar. Sem allr herr Philistinorum var saman kominn i þeim stað sem het Apheth. oc¹¹ settv þeir¹² sínar herbvðir. Enn sv var skipan a íafnan þa ær þeir flvttv her sinn. at fyrst forv höfðingiar oc hofprestar Philistinorum með sínar svæitir. onn Daudid oc hans menn vorv i síðvrvstv fylking með Achis konungi af Geth. þa mglto höfðingiar til Achis. Hvat vilia þessir Ebrei. hvi ero þeir her. Konungur svaraði. Kenni þer æigi Daudid er verið hefir svæinn Saul konungs Gyðinga. enn nú hefir hann marga¹³ daga með mer verið. síðan hann var¹⁴ landflotta¹⁵ fyrir Saul konungi. oc fann ek enn alldregi illt meðr honum. Hæiðingiar reiðaz¹⁶ konungi sinum er hann lofaði Daudid. oc sðgðv sva til hans. Hverfi þessi maðr aptr með sina svæit til þess staðar sem þv skipaðir honum. þi at ver vilivm fyrir engan mun hafa hann með oss til orrosto.¹⁷ at æigi svviz hann [þa i mot¹⁸ er væst¹⁹ gegnir. æða hversu man hann komaz aptr i kerlæika við sinn höfðingia þann er hann hefir aðr forflotta²⁰ fyrir vorðit vtan hann kavpi ser frið með höfðum varvum. æða er æigi þessi sa hinn sami Daudid er forsparnar visa sva til. at hann felldi þar .x. þvsvndir er Saul slær²¹ æina.

Achis kallar Daudid a æintal oc segir sva til hans. Þat sver ek at þv ert rættlatr oc ravskr at minne ravn. oc hefir þv nú verit vm

¹) folk, A ²) [þar af sannindi, A ³) [þar hvarki lifa eptir karl ne konu, A ⁴) herleidda, B ⁵) uokta, B ⁶) þionostumannz, B ⁷) Philistei, B ⁸) [Achis konungur, B ⁹) saal, B, A; ætli, C ¹⁰) [allan tíma, A ¹¹) saal, ogs. B; mgl. A ¹²) þar tilf. B ¹³) nockura, A ¹⁴) varð, B, A ¹⁵) landflotti, B ¹⁶) nu tilf. A ¹⁷) bardaga, A ¹⁸) [i moti oss, B, A ¹⁹) uerst, B, A ²⁰) forflotti, B, A ²¹) felldi, B

rið með mer þęði hęima oc i herbyðvm. oc fann ec ekki [vtan gott¹ með þer fra þeim fyrsta degi sem² þv komt til min oc [allt hingat³ til. enn ęigi þocknaz þv hđfđingiom varvm. þi vil ek nv at þv hverfir aptr i friði. at ęigi styggim ver vara valldzmenm. Daudid svaradı. Hvat hefir þv minn herra [til þess⁴ fvnnit segir Daudid i minne þion-osto. at ek megi⁵ ęigi beriaz með þer moti þinvm vvinvm sem aðrir þinir svęinar. Konvngv svaradı. Vęit ek at þv ert gođr oc gęđfastv i mino augliti sem ęinn gvđs ęngill. enn þo vilia vist ęigi varir rađgiafar at þv farir til bardaga með mer. fyrir þi ris vpp arla a⁶ mđrgin oc far aptr með alla þina menn til borgar⁷ þeirrar sem ek gaf þer. kann vera at þi se ęigi vęrr rađit. Daudid gerđi sva. ferđ- ađiz⁸ heim i riki Philistim með alla sina svęit. en hęiđingiar⁹ helldo fram sinno ferđ þar til er þeir komv þar sem hęilir Jazarael.¹⁰

Daudid sigrađi vikinga.¹¹

252. A þriđia degi þađan fra er Daudid skilđiz fra heiđingia herinvm. kom hann i Sicileg¹² með sina menn. þar var þat¹³ tiđ-enda. at meðan þeir vorv brottv¹⁴ hđfđv þeir menn er Amalechite vorv kallađir sott svnnan a Sicileg. oc gert sva mikla styriđllid at þeir hđfđv vnniđ borgina oc bręnt oc hertekit hvert¹⁵ barnn sva karla sem konvr oc dropit¹⁶ ęnga menn. Vorv þeir þa nyfarnir brottv er Daudid kom. Nv sem Daudid oc hans svęitvngar fvno borgina brotna oc brenda enn herlęiddar konvr sinar oc bđrn oc allt þeirra¹⁷ gvđs a brott borit. toko þeir at syta sarliga þar til er þeir vrđv mođir af sorg. þar vorv oc herteknar .ii. eiginkonvr Daudid Achinoem oc Abigail. oc angrađi hann þat ecki sva miog sem¹⁸ męirr hrygđiz hann af þi er hann sa haru sina manna. þi at allir vorv þa með sva hęiskvm hvę vm konvr sinar oc bđrn at þeir vissv varla hvat þeir giđrđv. sva at þa villdi lyđrinn ganga at oc gryta Daudid. enn hann styrkđiz af gvđs miskvnn oc bavđ Abiathar kennimanne at fera ser hinn helga kennimananzbvnađ ephoth. Kallađi Daudid þa til gvđs oc bađ hann segia ser hvart hann skylldi sękia eptir vikingvm þessvm. Drottinn bađ hann fara oc lęita þeirra oc taka af þeim allt herfang.

Daudid for þa með sina menn þar til er þeir komv ađ einv stravgv

¹) (nema gott eina, B; þat er illt er, A ²) er, B ³) [her, B ⁴) [þess, B; þat, A ⁵) mega, B, A ⁶) i, B ⁷) þinnar tilf. B ⁸) for hann, B ⁹) hđfđingiar, A ¹⁰) Jezrael, B, A ¹¹) Her segir fra Daudid konungi, A ¹²) Sicclech, B; Sichileg, A ¹³) til tilf. B ¹⁴) i brottu, B; aa brottu, A ¹⁵) mannz tilf. B ¹⁶) drapu, B ¹⁷) sitt, A ¹⁸) mgl. A

stravvatni er het Besor. þar namv þeir stað mōddir¹ af mikilli gavngv. Síðan sotti Daudid yfir ana með .cccc. manna. enn .cc. mattv æigi fylgia honvm fyrir þravtlæika.² Liðsmenn³ svndv fyrir ser a akri nockorvm ginn egyptzkan mann oc ferðo Daudid. Hann lét gefa honvm at drecka oc æta af þi sem þeir höfðv til. þvi at hann var aðr drivgvm at dauða kominn. toc hann þa helldr at hressaz. þi at hann hafði aðr æigi helldr kennt vatn⁴ enn⁵ fæðv a .vi. dagvum. þa mælti Daudid til hans. [Hverss hattar maðr⁶ ærtv æða hvaðan⁷ gða hvert skalt þv fara. Hann svaraði. Ek em egyptzkr maðr. var ek þionostosveinn eins Amalechite. enn minn mgistari lét mik her eftir fyrra dag þvi at ek syktvmz.⁸ enn⁹ höfvm heriað svnnan a riki Achis konvngs oc æyddvm með elldi borg Sicileg. Daudid mælti. Mattv segia mer læið þangat sem þessi hermanna flockr er nv. [Hann svaraði.¹⁰ Sver þv mer nv¹¹ við gvð. at þv skalt æigi drepa mik oc æigi ggefa mik i valld mins herra þess er sva haðvliga lét¹² mik her eptir. oc skal ek¹³ senniliga vera yðarr læiðtogi þar til sem þessir vik-ingar ero.

Síþan fara þeir eftir leiðsögv¹⁴ hans oc finna heiðingia þar sem þeir helldo rika væizlo sem hið mesta hatiðarhald veri. er þeir favgnvðv¹⁵ sigri sinvm oc ranfngi er þeir havfðv saman dregit af iorðv Philistim oc or riki Jvða. Var þar stormikill herr saman kominn. sva at viðá landz hvíði iorðina. Daudid kom at þeim vvarvm með sina svæit oc drap þa alla nottina oc vm daginn eptir allt til aptans. sva at æigi sættv¹⁶ mæirr vndan af þeim mikla her en .cccc. vngra manna. er naðv hestom oc riðv brotto.¹⁷ Tok Daudid þar baðar konvr sinar oc reitti¹⁸ allt ranið sva gersamliga. at æigi misti¹⁹ hins minsta lvtar af ðllo þi er Amalechite höfðv hertekit. helldr toko þeir þar annað fe allmikit er hæiðingiar höfðv att. forv nv aprt við sva hvit. oc komv þar sem vorv þav .cc. manna sem Daudid hafði eptir latið við forss Bæssor.²⁰ er æigi mattv fylgia honvm fyrir mōði sakir. þeir gingv nv i mot Daudid oc [þi er með honvm var.²¹ oc þegar þeir svnnvz hæilsaði Daudid þeim með friði oc fagnaði. þa mælti einn vandr maðr oc ranglatr af þeim sem farið höfðv með Daudid. Ecki manv ver lata þessa menn hafa ransfe þat²² er ver hofvm aprt heimt gða af²³ herfangi þvi er ver höfvm aflat i þessi ferð. þeim monnvm vinnr þavrf

¹) moðir, A ²) þreytleika, B, A ³) hans tilf. B ⁴) vaz, B, A ⁵) annarrar tilf. A ⁶) [Hvat manna, A ⁷) komtu tilf. A ⁸) saal. B, A; syktðvm, C ⁹) ver tilf. B ¹⁰) [tilf. B ¹¹) þat tilf. B ¹²) setti, A ¹³) þa tilf. A ¹⁴) leiðsögn, B, A ¹⁵) sva tilf. A ¹⁶) flyðu, B ¹⁷) a brott, B ¹⁸) aprt tilf. B ¹⁹) hann tilf. B ²⁰) Besor, B, A ²¹) [þeim er með honum uoru ok þvi er hann for með, B; mgl. A ²²) saal. B, A; þvi, C ²³) tilf. B

[at æiga¹ vel yfir at lata at [hverr þeirra taki sina æiginkonv² oc bðrn. allz³ þeir hafa hvergi ner komið þessvm vikingvm oc ecki til vvnnið. Daudid svaraði. Eigi skolot þer þetta gera bręðr minir at lavna sva litt þat er gvð gallt oss eign vara oc varðvæitti oss i þessvm haska. enn gaf spellvirkia þessa i varar hendr er oss höfðv gert sva mikinn vmaka. latið æigi nockvrn mann [hæyra sliet optarr koma vndan yðrvm tungurotum.⁴ Þvi at rætt skal slikt lvtskipti taka sa ær til bardaga ferr sem hinu er eptir dvelz at bera clæði æða annað fargagn.⁵ Var þetta dðmt oc lðgtekið [at raði⁶ Daudid sem hann hafði fyrir sagt vm herfangs skipti. oc þetta helldo Gyðingar g sidan sem annað lðgmal. Sem Daudid kom til Sicileg. þa sendi hann virðvlegar vingiafir af herfangi sino avlldvngvm Juda frendvm sinvm i allar höfðborgir þer ær hann hafði fyrir i verið oc hans menn.

Fra þi fitonsanda kona kom til konvngs.⁷

253. Nv var andaðr gvðs maðr Samuel sem fyrir var sagt. enn Saul tok af livi alla visindamenn oc æyddi af iorðunne ðllvm flokvngvm⁸ monnvum oc dravmspekingum. Þa er Saul konvngur frotti at herr Philistinorvm var kominn i Jezrael⁹ sem [aðr er¹⁰ ritað. þa stefnir hann saman ðllvm Jsraels lyð oc kemr með allan herinn a siðil er hæita Gelboe. oc sem hann ser yfir allar herbvðir hæðingia. þa toc [miog at stalla¹¹ hiarta hans af akalligvm otta.¹² læitaði hann þa til vmraða við gvð drottin.¹³ oc feck af honvm gngi andsvðr æða visendi. hvarki i dravmvum ne fyrir [kennimonnvum æða spamonnvum.¹⁴ Saul [mælti þa til sinna manna. Meðr þvi at drottinn vill mer nv ðngv svvara oc gngi visendi gera. hveria framferð skolom ver nv hafa. farið oc læitið mer¹⁵ nockorrar kono er hafi phitons¹⁶ anda. oc mæn ek fara til fvndar við hana oc vita at ek fai af hennar kvnnatto¹⁷ nðckorn visdom.¹⁸ Svæinar hans svðroðv. Kona sv sem miog ær siðlkvnng af phitons anda byggir i þeim stað er heitir Endor.

Konvngur skipti þegar clæðvm oc bio sik sem æinn vtiginn mann. for sidan við hinn þriðia mann oc kom við¹⁹ nott til þeirrar

¹) [ok eigu, B ²) saal. B; æiginkonvr, C; [at þeir taki sinar eiginkonur, A ³) þvi at, B ⁴) [optarr heyrar yðr slikt mela, B ⁵) farargagn, B ⁶) [um daga, B ⁷) Fra Saul konungi ok galldrakonun, A ⁸) flokkunnigum, B, A ⁹) Azrael, B ¹⁰) [fyrir uar, B, A ¹¹) stalla, B ¹²) [hiarta hans at ottaz akalliga, A ¹³) huat hann skyllði raðs taka tilf. A ¹⁴) [kennimenn (visindamenn A) eðr spamenn, B, A ¹⁵) nu tilf. B ¹⁶) fitons, B ¹⁷) kunnostu, B ¹⁸) [leitir þa raðs við sina menn, A ¹⁹) um, B, A

siðlkvngv konv. oc mælti. Syn mer þinn visdom oc kvnnattv¹ oc vek vpp or iorðv ginn davðan uann þann sem ek kann þer til² segia. at ec megi³ þaðan af viss verða sanninda vñ þa lvti sem mik forvitnar. Hon svaraði. Þv ært af monnvñ Saul konvngs oc er þer æigi kvnnu- ict at hann hefir latið drepa oc ma af iorðunni alla visdomsmæistara oc vtisetomenn. fyrir hvi [vill þv⁴ þa sitia vñ lif mitt. er þv biðr mik a þat stvnda er ek væit visan bana minn ef Saul verðr varr við. [Hann svaraði.⁵ þat sver ek við gvð at æigi skal þer nockvð grand gera. Hon mælti þa. Hverr er sa hinn davði maðr er þv vill lata vpp vekia.⁶ Hann svaraði. Samuel. Hon for þa oc framði sinn galldr oc kvæði þar til er henni syndiz Samuel vpp risa. tok hon þa [at kalla⁷ mikilli röddo oc sagði sva. Hvi havð þv mer þetta at gera. þar sem þv ært sialfr Saul konvng. [Saul mælti.⁸ Hirð ecki⁹ at ottaz. hvat satt þv. Hon svaraði. Mann gamlan sa ek vpp risa oc hafði svgeipað at ser mötli givñ oc hygg ek at se ginnhverr af gvðvñvñ. Saul þottiz skilia at þar mivndi¹⁰ vera Samvel oc fell fram til iarðar oc lavt honvñ. Dravgrinn¹¹ mælti. Fyrir hvi gerðir þv mer vnaðir oc letz vekia mik vpp or iorðo. Savl mælti. Þvi at mer þravngir¹² nv miog. heiðingiar striða nv styrkliga i mot mer. enn drottinn er horfinn fra mer oc vill vist gigi hæyra mik oc guga visso mer gera hvarki fyrir spamenn ne svæfnasynvñ.¹³ fyrir þessa skyllð kallaða ek þik at þv syndir mer hvat ek skyllði¹⁴ gera. ¹⁵[Hinn davði¹⁶ svaraði. Hvat spyr þv mik at þinvñ athðfvñvñ með þi at drottinn se horfinn fra þer oc til mags þins. Þvi at nv man þat fram koma sem þer var heitið. at drottinn man svipta þik rikino ok gefa þat navngi þinvñ Daud. fyrir þat er þv villdir æigi lyðnaz¹⁷ drotni gvði þinvñ oc saddir æigi stormsamliga ræiði hans a lyð Amalech sem hann havð þer. Nv fyrir þessa skyllð man drottinn gefa þik i valld Philisteis. oc a morgin mant þv oc synir þinir koma til min enn herbvðir hðfð- ingia seliaz i hendr hæiðingiom. Þegar i stað slo Saul ser slavtvñ a iorð niðr þi at hann varð hræðzlofvllr við orð þessi. oc sva var honvñ ner sarið af ðllo samt otta oc favsto. þi at hann hafði æigi fæðv¹⁸ kent a tvæim dægrvñ¹⁹ oc drivgvñ dro vr²⁰ honvñ allt ailið. Þa geck at honvñ phitonsanda konan oc mælti. [Bið ek²¹ minn herra. at sva sem ek ambatt þin lagða lif mitt i þitt valld oc fyllði²² ek alla lvti sem þv havðt mer. sva væit þv mer nv æina bðñ. oc

1) kunnostu, B 2) mgl. B 3) mega, B 4) [uilltu, B 5) [tilf. B 6) reisa, B 7) [ok kallaði, B 8) [tilf. B 9) æigi þu, B 10) myndi, B 11) Samuel, B 12) þrønguer, B, A 13) svæfnasynir, B, A 14) skyllða, B 15) Her beg. Fragm. XII. 16) [Samuel, B 17) hlyða, B, Frag. 18) feglu, B 19) dogum, Frag. 20) or, B, A 21) [Ek biðr þik, B, Frag. 22) fyllða, B, A, Frag.

lofa mer at þva þer hvðarvavrð. þo at ægi verði sva semiliga sem skylldi. enn þat veri þo til styrkingar ef þv villdir a kenna. sva at þv mættir síðan fara veg þinn. Hann næitaði oc kvadz ægi mrvndv¹ eta. enn þo vm síðir sem hans þionostomenn skylldoðv hann til oc sva konan. sættiz hann vpp i gina sæng er honvm var bvin. Enn þessi kona hafði i hvsi sinnv ginn vxa haggenginn.² hon skvndaði oc drap vxann oc bio grænt kiol til fæðo með avðrv því sem hon hafði til. setr síðan fyrir Saul oc hans menn. Oc sem þeir hððv snæðt stoðv þeir vpp oc gengv alla³ nott oc komv apr i dagan til liðs sins.

Fall Saul konungs ok svna hans.⁴

254. Herr Philistinorvm kom nv til motz við Jsraels Iyð a fialli⁵ Gelboe oc slo þar i hinn harðasta bardaga. oc sneri þegar mannfalino i lið Gyðinga. sotti þa allr herrinn heiðingia sem akafast a⁶ fylking Saul konvngs. oc i þeirri rið fello þeir Jonathas oc Amminadab oc Melchisve⁷ synir Saul konvngs. Sneriz þa almennigr⁸ vpp a Saul konvng sialfan.⁹ enn hann varðiz með miklvm hravstlæik [oc ravskleik.¹⁰ oc i því bili komu at bogmenn hæiðingia. beraz þa sar a hann af þeirra skotvm bæði mðrg oc stor. Hann mælti þa við skialldsvæin sinn. Bregð skiott sverðino oc drgp mik. at ægi nai þessir vansignaðir¹¹ hæiðingar¹² at velia mer hæðiligan davða. Sveinninn sagðiz ægi þora oc ægi vilia sva mikið niðingsverk gera at drepa sinn herra konvnginn helgaðan drottni. Saul greip þa sverð sitt oc sneri¹³ vpp oddinv. oc lét fallaz a ofan.¹⁴ þa ær skialldsvæinninn sa [at Saul myndi skiott dæyia.¹⁵ sneri hann sverðino oc lagði i gðgnvm sik oc do¹⁶ hia sinvm herra. Nv lét Saul konvngv þar lif sitt. oc .iii. synir hans oc skialldsvæinn hans. oc allir hinir hravstvtv menn oc kappar Gyðinga fello a þæim degi. enn þeir flyðv er þi komo við. Nv sem Jsraelite [þeir sem vorv oðrv¹⁷ megin dals þess er þar verðr. oc sva þeir er bygðv fyrir vtan Jordan. sa flotta Gyðinga oc hæyrðv þann kvrr at Saul mrvndi¹⁸ þa davðr vera oc synir hans.¹⁹ þa fyrirlgto þeir borgir sinar oc bæi oc flyðv a fiðll vpp

¹) myndu, B ²) haggenginn, Frag., A ³) þa tilf. B, A ⁴) Er Saul konvngv drap sik sialfr, A ⁵) fiðllum, A ⁶) at, A ⁷) Melchisor, B ⁸) almugrinn, *de ðvr.* ⁹) með harðri atsokn tilf. A ¹⁰) [vgl. *de ðvr.* ¹¹) vansignaðu, *de ðvr.* ¹²) hundar, A ¹³) niðr hiolltonum en tilf. A ¹⁴) varð þat hans bani tilf. A ¹⁵) [þat, A ¹⁶) deyði, Frag. ¹⁷) *Her mgl. 2 Blade i B* ¹⁸) myndi, Frag. ¹⁹) [frettu fall Saul konungs ok sona hans, A

æða i annarra þjóða ríki. Enn Philistei tóko síþan borgirnar oc byggðv. Annan dag eptir orrosto þessa foro Philistgi at kanna valinn. oc fvdv Saul oc [syni hans .iii.¹ liggia davða a fialli Gelboe. þeir bioggv höfvd af Saul davðvm oc fletto hann herclæðvm oc sendo vm allt ríki Philistinorvm i² hveria borg. oc læto lysa i hverio hofi þessvm tíðendvm. oc syna i síðlmenni höfvd Saul oc herclæði. Síþan festo þeir vpp vapnin til syniss i hofi gvðs sins Astaroth. enn líkama festo þeir vpp a vegg borgarinnar er Bethsan het. Nv sem byggðarmenn Jabes³ Galaath hæyrðv hvat Philistei höfðv gert við Saul. forv til vm nott hinir styrkvzlv kappar þeirra oc tokv i brotto af mvr Bethsan lichama Saul oc sona hans oc flvtv i sína borg Jabes oc brendo þar. Tóko síþan bæin oc óskv oc grofv vtí i stormavr⁴ hía staðinvm.

Her hefz vpp af David er hann var til konungs tekinn yfir allt ríki Juða. capitulum.⁵

255. A þriðia degi fra því er Daud var aptr kominn til Sici-leg⁶ fra vikinga drapi Amalech sem fyrr var ritað. þa kom ginn lavpandi maðr or herbvðvm Saul. hann⁷ ræif af ser clæðin oc ios molldo i höfvd ser. Ok sem hann kom fyrir Daud fell hann allr til iardar oc kvaddi hann. Daud spvrði hvaðan hann kom.⁸ Hann [segir sik flyið hafa⁹ fra herbvðvm Gyðinga. Daud mælti. Hvat er þar tíðenda. sgg mer satt af. Hann svaraði. Þav ero tíðendi þaðan at segia. at þar varð mikil orrosta. Gyðinga folk flyði or bardaga enn síðði var fallinn. Saul konvngv drepinn oc Jonathas svn hans. Sem Daud hæyrði þesse tíðendi. tok hann [oc sleit¹⁰ clæði sin með hörmvligri hrygð ok allir þeir menn er með honvm vorv. fostvðv þann dag allan til aptans oc syrgðv sarliga eptir Saul konvng oc Jonathan¹¹ svn hans oc allt Jsraels folk¹² er þar hafði fallið.

Daud gret miog davða Savl oc Jonathas sva segiandi. Agætir höfðingar þinir Jsrael hafa nv fallið a síðllvm þinvm. æigi skylldo¹³ þessi tíðendi flytiaz i Geth gða vera fram borin fyrir síotraða menn Askalonis.¹⁴ at æigi glæðiz þaðan af konvr Philistinorvm gða dætr vansignaðra hæiðingia. Bqlvat¹⁵ verit þer síql Gelboe. lati gvð all dri

1) [sunu hans þrea, Frag. 2) vm, Frag. 3) ok tilf. Frag. 4) storri mork, A 5) Denne Overskrift har A; tíðenda sogn af falli Saul til Daud, Frag. 6) Sichileg, A; Sicelech, Frag. 7) ok, Frag., A 8) kiemi, Frag. 9) [suarade. Ek hefer flyit, Frag. 10) [at slita, Frag. 11) Jonathan, A 12) þat tilf. A 13) skulu, Frag. 14) saal. Frag.; Aiaskolo, C, A 15) Boluud, A; Bolfut, Frag.

ifir yðr koma döggr ne groandi grös. þi at þer væittvð Saul konvngi oc Jonatha¹ svivirdliga² stiga enn villdot ægi væita þeim linligar gavtv þer er þeir mætti forða lifi sino fyrir vvina höndvm. oc ægi væittv þer þeim hermannlegar varnir a hæðvm yðrvm. Bæiskr harmr er þetta öllo Jsraels folki er sva agætir höfðingiar ero fra fallnir raðagiðrð oc rikisstiorn sem Saul var oc Jonathas. fagrir oc ynnilegir feðgar oc samvistiligir i lifi sino skildv ægi i davða. Mikill þrekr oc afl hefir tynzt a þeima deggi sem sva goðir höfðingiar oc dyrðligir³ riddarar. oc mart vapn oc goð brynja sem þar hefir tynz ok glataz⁴ með þeim.⁵ þeir vorv skiotari ærni oc styrkari leoni. Avr Jonathe flavg allðri vint gða skæift. oc sverð Saul hio allðri mis. Variz nv smælingar⁶ gvðs ræiði. þar sem hann lofaði hæiðingiom at leggja hendr a þann er honvm var helgaðr. Syrgi allr lyðr karlla oc kvinna⁷ slict tion oc tapan rikissins. er sva styrkir kappar skolo falla⁸ fyrir hgiðno folki. harmr er mer at⁹ þinvm davða minn kæri broðir Jonathas. miog fagr oc glskvligr framarr enn kvinna ast. Sem moðir glskar sinn æinga son. sva glskaði ek þik minn goði felagi. Meðr hveriom hætti fello sva hravstir dræingir.

Síþan kallar Daudid til sin [ginn vngan mann þann¹⁰ er tiðendin bar. oc spvrði hvaðan hann veri. Hann svaraði. Faðir minn var ginn vtlendr maðr með Gyðingvm kyniaðr af borg Amalech. Daudid mælti. Hvaþan af¹¹ vissir þv at Saul veri davðr oc Jonathas son hans. Hann svaraði. Þat var með þæima atbvrð at ek kom a fiall Gelboe. oc þar la Saul a grofv yfir kæsio sina. oc vagnalið oc riddaralið hæiðingia soltv fast estir honvm oc atto þa skamt til hans. Enn er hann sa mik. kallaði hann oc spvrði hverr ek veri. en ek sagði¹² at ek var einn Amalechita. Þa mælti hann. Gack hingat oc drep mik. þi at enn er avnd i briosti mer. enn þo [standa mik sva storar þröngslor¹³ at mer er verra lif enn hel. Nv giðrði ek¹⁴ sem hann bæiddi at ek drap¹⁵ hann. þi at ek sa at hann matti ecki lifa sakir storra [sara oc sarligra harma.¹⁶ tok ek þa tignarkoronv af höfði [honvm ok gvllhring af armi hans.¹⁷ oc hafði ek hingat at færa þer minn herra. Daudid mælti. Hvi vartv sva diarfr hinn avmi maðr at þv þorðir at leggja þinar hendr til at drepa krist drottins. oc er þer bętra at taka her skiota hfnd fyrir. helldr en þessi sok fylgi þer til

1) *saal. ogs. A*; Jonathe, Frag. 2) *suiuidiliga, A*; *suiuidulega, Frag.* 3) *dyrlegher, Frag.* 4) *tapaz, Frag.* 5) *a þeima degi tilf. A* 6) *smælingiar, A* 7) *kuenna, Frag.* 8) *fallit hafa, A* 9) *af, Frag.* 10) *[þann unga mann, A*; *einn vngan mann, Frag.* 11) *ngl. Frag.* 12) *sagða, Frag.* 13) *[er ek sua storliga þröngdr, A* 14) *sua tilf. A* 15) *dræpi, Frag.* 16) *[harma ok ogurligra sara, A* 17) *[saal. Frag.; oc þröngvin af harmi hans, C*; *ngl. A*

helvitiss gífliða.¹ Þi næst hafð Dáuid at hann skilddi² drepa. En þa er hann sa at honvm mýndi davði ætlaðr, þar sem hann hvgði sik nockvrn fagnað myndo i moti taða sinvm tíðendvm oc gott³ yfirlæti gða gíðf. þa íðrapiz hann er hann hafði logið [þeirri sok⁴ a hendr ser oc villdi giarna aptr kippa orðvm sinvm. En Dáuid sagði⁵ sva. Sialfs þins mýnnr oc tvnga dðmir þik til draps verðan en æigi ek. Þvi at þv sagðir sialfr a hendr þer at þv hefðir drepit krist drottins. Var hann þa halskávvginn at boði Dáuids.

Þvi næst bað Dáuid drottin syna ser hvart hann skyldi æigi þa⁶ fara vpp i æinhveria borg i ríki Jvða. Enn drottinn bað hann fara i⁷ Hebron. Dáuid bio sik sem skiotazt oc flvtiz or vtleggð sinne vpp i Gyðinga land með [sinar .ii. æiginkonvr⁸ Achinoem oc Abigail. oc allir hans menn fylgðv honvm hverr með sitt hyski oc settoz i borgir oc bæi⁹ Hebron. Drifv þa til hans höfðingar oc raðsmenn þess rikiss oc toko hann til konvngs oc smvrðv hann sem síðr þeirra var til yfir allt ríki Jvða. Var honvm sagt at Jabesborgar menn höfðv grafit Saul. Hann sendi þegar sina menn til¹⁰ oc þackaði þeim þetta starf sva segiandi. Gvði veri þer blęzaðir er þer gerðvð sva mikinn manndom við yðarn herra Saul konvng at þer grofvð hann. þar fyrir man drottinn væita yðr hialp oc hæliso. en ek skal giallda yðr fyrir þotta þaccsamlega¹¹ vinatto. Styrkiz hęndr yðrar ok vaxi afl yðvart. Nv þo at Saul konvngv se davðr. þa hafa ættmenn Jvde¹² tekit mik til konvngs yfir sik oc sitt ríki.

Fra .iii. bræðrvm Joab Abisa ok Asael.¹³

256. Þrir bræðr ero nefndir þeir er vorv með Dáuid konvngi. het .i. Joab. annarr Abisay .iii. Asael. [faðir þeirra er nefndr Sarphía.¹⁴ Allir vorv þeir hravstir kappar. Joab var þeirra elztr ok hermaðr mestr. enn Asael yngstr ok ræyndr minzt. hann var allra manna fothvataztr sva at ecki skogdyr¹⁵ var skiotara at ras. Dáuid konvngv setti Joab son Sarphía¹⁶ höfðingia yfir herlið sitt oc skipaði þeim bręðrvm i borg Gabaon¹⁷ til verndar við borgina oc gezlo rikiss sins fyrir hernaði hæðingia oc innlenzkvm vfríði.

¹) efnlega, Frag., A ²) skyldi, Frag., A ³) saal, Frag.; gvt, C ⁴) [þersv verki, A ⁵) þaa tilf. Frag. ⁶) þegar tilf. A ⁷) þa borg er heitir tilf. A ⁸) [sinum tueimr eiginkonum, Frag. ⁹) i tilf. Frag. ¹⁰) þeirra tilf. A ¹¹) (með tilf. A) þacksamligri, Frag., A ¹²) Juda, Frag., A ¹³) Nofn sona Sarphie, Frag. ¹⁴) [moder þeirra er nefnd Saruia syster Dáuid, Frag. ¹⁵) dyr, A ¹⁶) Saruie, Frag. ¹⁷) Gabaath, A

Fra þi er Abner drap Asael.¹

257. Abner frendi Saul konvngs oc hans höfðingi tok þegar eptir frafall konvngs son hans er het Hisboseth oc læiddi vnhverfiss herbvðir Gyðinga.² oc tok hann til konvngs³ yfir allan Jsraels lyð. þa var Hisboseth fertogr at alldri. hann rikti .ii. ar ifir Jsraels folk.⁴ Enn Daudid hafði ecki meira en riki Juda. var þat .vii. ar oc .vi.⁵ manaðr⁶ er hann rikti i Ebron yfir Juda at gins. Abner oc sveinar Hisboseth forv með mikit lið fra herbvðvm⁷ i Gabaon. En Joab oc menn Daudid gengo þegar vt af borginne i mot þeim. Sem þeir hittvz við tiorn nockvra. sva at sinvm megin settvz⁸ hvarir. þa mælti Abner við Joab. Standi vpp sveinar hvarratveggio oc læiki nockoð til skemt-onar oss. Joab bað sva vera. þeir risv vpp oc gengvz [at moti⁹ fram a vðllvna .xii. svæinar af hvarra liði. enn nockvð varð læikrinn graligr er þeir komv saman. þvi at eitt bragð hafði hverr þeirra við sinn iafnoka. tok¹⁰ annarri hendi i höfvdit en pikaði¹¹ með annarri hendi sino sverði a siðvnni þeim er i moti stoð.¹² sva at þar fello þeir allir senn davðir niðr til iarðar. þaðan af var sa staðr siðan kallaðr avflogra manna akr i Gabaon. Stvkkv þa vpp hvarirtveggio oc hofz með þeim af þessvm atbvrð hin snarpazta [hrið oc bardagi.¹³ oc at lyktvm flyr Abner með [sina svæit fyrir¹⁴ svæinvm Daudid.

Nv sem þeir Joab rako flottann. rann Asael langt fra sinvm monnvm eftir Abner. Hann læit aptr oc mælti. Ertv Asael son Sarphia.¹⁵ Hann sagðiz sva hæita. þa mælti Abner. Vik þv þer af vt annaðhvart til hægri handar eða vinstri. oc höndla einnhvernn vngan dreing oc tak af honvm herfang. Asael villdi ecki annza hvat hann sagði. þa mælti Abner avðrv sinne við Asael. Far brotto oc hirð ekki lengr at sækia eptir mer. at æigi verði¹⁶ ek næyddr til at drepa þik oc þaðan af megi¹⁷ ek alldri ottalavss lifa fyrir ofsokn bræðra þinna. Asael lét sem hann hæyrði eigi hvat hann sagði. oc villdi æigi hnægiaz fra honvm. Abner væik þa i mot honvm hart oc titt. oc sneri þo¹⁸ spiotino i hendi ser oc lagði avrfalnv. i kviðinn framan. sva at hann fell þegar i stað davþr niðr til iarðar. oc hverr sa maðr sem þar kom [er Asael la¹⁹ nam staðar. Dro þa Abner vndan oc

1) Overskr. sees ikke i Fragm. 2) heidingia, A 3) ok skipadi hann yfer Gal-aath ok yfer Gelim ok yfer Jezrael ok Elfrain ok Benjamin ok tilf. Frag. 4) folki, Frag., A 5) .vii. Frag. 6) manadi, Frag., A 7) Gydinga tilf. A 8) satu, A 9) i moti, A 10) toku, Frag. 11) pickaði, A; pickadu, Frag. 12) stödu, Frag. 13) [orrosta, A 14) [sinum sveinum fyrir Joab ok, A 15) Saruie, Frag. 16) verða, Frag. 17) mega, Frag. 18) þa, Frag., A 19) [ok saa Asael, A

hans sveit. enn Joab oc Abisai bręðr Asael sottv eftir Abner allt til solarfallz oc vorv þa komnir til þess staðar er het vatnveito hals. þat er a bak dal þeim er liggir til eyðimerkr Gabaaon. þa sömnvðvz saman kynsmenn Benjamin til liðs með Abner oc skvtv a fylking a breckv ginne. þa kallaði Abner a Joab oc mælti. Hvert mantlv gígi fyrr létta enn þv hefir hvetvitna¹ eyt með oddi oc eggio. gða veitzlv gígi hversv bęisk endalykt eptir man koma ok haskasamlig órvilnan. ef þv lætr sva lęngi lyðinn ofsækia sina bręðr. Joab svaraði. þat vęit gvð. hefðir þv fyrr til talað þa hefði folkít fyrir lőngv af lætt² að ellta yðr.

Þæytti Joab þa lvðr sinn ok stöðvaðiz þa allr herrinn. oc skilðv þeir þa at sinni sitt strið. for Abner þa oc hans menn fram eftir vðllvnm oc sva yfir Jordan. oc gíngv þa alla nott sem læið liggir vm Bethoron oc komv sva³ til herbvða sinna. Enn Joab at vppgefvm Abner hvarf hann⁴ apr oc kannaði lið sitt. oc vorv fallnir af sveiginvm Davids .xix. menn aðrir enn Asael. enn þeir höfðv drepit af Beniamin oc þeim monnvvm er vorv með Abner .lx. manna oc .ccc. Joab oc hans menn toko Asael oc færðv i Bethleem oc grofv hann⁵ hia sęðr sinvm Saphia. þeir Joab gíngv oc alla nottina síðan þeir Abner skilðv oc [komv i dagan⁶ til fvndar við Daud i Ebron. Gíððiz þaðan af oc lengi síðan agi ok vfriðr milli frendaliðs⁷ Saul oc þeirra manna er honvm höfðv þionað oc svęitunga Davids. oc ox íafnan styrkr oc afli Davids dag fra dęgi. enn þvarr i hverri⁸ mattv oc afli sveitvnga Saul. Abner var þa mestr raðsmaðr [oc stíornar⁹ þess liðs.

Her segir af Abner ok Daud.

258. Kona er nefnd Rępha.¹⁰ faðir hennar het Ahia. hon hafði verit frilla Saul. Ok gínn tíma talaði Hisboeth son Saul við Abner frenda sinn oc fostra sva segiandi. Hvi ertv sva diarfr at þv þorir at liggia með frillo favðvr mins. Abner ræiddiz miog orðvm hans oc mælti. Of miog hefi ek vsyniv fest hvndzhðfvð a mik moti æltvm Jude er ek [drygða mann¹¹ yfir hvs favðvr þins oc hans frendr. er ek selldi þik æigi i hendr Daud oc hans monnvvm. en þv sitr vm at þv megir nockvð þat finna með mer er sakęmt er¹² oc asakar

¹) huietna, A; allt, Frag. ²) liett, Frag., A ³) i mornan tilf. Frag., A ⁴) mgl. Frag., A ⁵) þar tilf. Frag., A ⁶) [foru, A ⁷) fręnda, A ⁸) saal. ogs. A, Frag. ⁹) [ok stíornari, Frag.; mgl. A ¹⁰) Respha, Frag. ¹¹) [setta mann, A; drygda manna, Frag. ¹²) se, A

mik vm konv mal. Gæri gvð mik þa hvarki heilan ne sælan ef ek stvnda æigi a gptir megni at fram komi oc fylliz [fyrr en siðarr¹ þat er gvð drottinn hefir Daudid heitið. at allt riki takiz af Saul en rikiss sæli oc æinvalld Daudids hefiz vpp yfir Jsrael oc Jvda. Jsboseth þorði þa ðngo orði at svara. þi at hann ottaðiz eigi litt Abner.

Abner sendi þa sina menn til² at flytia gærendi sitt við Daudid. hann³ segir sva. Sv er [min bæiðni Daudid.⁴ at þv gerir sætt við mik oc fastan felagsskap. enn ek skal með allan minn afla með þer vera ok heimta vndir þik sem ek orka allt Gyðinga folk. Daudid sendir þessi orð i moti. þat likar mer hit bezta at binda felag við þik Abner. enn til verðr þv at vinna ginn lvt. þv skalt æigi fyrr koma mer i avgsyn en þv hefir at færa mer Mikol dottvr Saul konvngs eiginkonv mina. er ek festi mer fyrir .c. preputia Philistinorvm. Hisboseth sendi þegar [oc tok⁵ systvr sina Michol at⁶ navðgvn Phaltiel Lays syni. er hann hafði þa eiga gengit at raði favðvr hennar sem fyrr var sagt. enn Phaltiel fylgði henne með mikilli sorg oc svt allt til þess staðar sem hælitir Barim. þa mælti Abner til hans. Far [oc hverf⁷ apr sem skiotaz. því at þv fær hana alldri siþan. Phaltiel hvarf⁸ astr með miklvn harm⁹ hvgar.

Abner [a nv¹⁰ tal við avlldunga¹¹ Jsraels. þer hafð vm hrið talað til at Daudid skylldi rikia yfir yðr. gærið nv þat sama. gangit nv til handa honvm. þi at drottinn segir sva. J hendi Daudid þræls mins man ek læysa lyð minn Jsrael vndan vandv valldi Philistinorvm oc allra hans vvina. Slikt hit sama talar Abner við¹² Beniamins lyð. oc toko hvarirtveggio því val. Siþan bioz Abner at fara til fvndar við Daudid [oc segia¹³ honvm hvar þa var komið gða hverso Jsrael oc Beniamins lyðr villdi allt vera lata. Abner hafði með ser lið mikit oc Michol konvngs dottvr. for hann þa oc fann Daudid i Ebron. Fagnaði konvngr honvm með ðllvm bliðskap oc giðrði honvm oc hans monvnm hina bezto væizlo. Siþan mælti Abner. Nv man ek fara minn herra konvngr oc¹⁴ hæimta vndir þik sem ek ma við komaz allan Jsraels lyð oc semia þat sattmal við yðr. at þv æinn skalt raða oc yfir alla bioða sem þv vill. Nv iafnskiott sem Daudid hafði Abner læiðt vt með sqmð oc lgt hann fara i friði. þa komv hæim hermenn Daudids. oc var Joab hðfðingi þeirra. konvngr hefir þa sent moti heidngiom oc vikingvm er gengo a rikit. hðfv þeir fengit oc flvttv með ser ofa mikit herfang.

1) [mgl. A 2) mgl. A 3) ok, A 4) [bæn min, A 5) [menu til at taka, A 6) af, A 7) [mgl. A 8) sneri, Frag. 9) harmi, A 10) [atti, A 11) hofðingia, Frag. 12) allan tilf. A 13) [ok segir, A; at segia, Frag. 14) at, A

Nv sem Joab var kominn i Ebron oc hans menn. enn Abner er nv farinn brottv. þa var Joab þegar sagt at Abner hafði komit til konvngs oc at konvngur hafði tekit honvm val oc bliðt¹ oc latið hann fara frialsan oc i friði. Joab geck þegar inn fyrir konvng. ecki kvaddi hann konvng. nema með ræiði oc asakanar orðvm segir hann sva til hans. Hvat hefir þv gðrt. vissir þv gígi at Abner kom til þess hingat at svikia þik oc verða viss vm alla þina framferð oc raðagiðrð. oc æigi veit ek hvi þv letz þann svikara frialsan fara brotto. Konvngur svarar ðngv. Joab geck vt. sendi þegar menn eptir Abner at vvitanda Daud. oc það segia at konvngur villdi finna hann. Sem Abner kom aptr i borgina. settiz hann niðr einshvers staðar með svæina sina oc geck æigi þegar inn fyrir konvng þvi at hann vissi ser eingiss otta vanir. þa gecc Joab at honvm oc læiddi hann a gíntal fra sinvm monnvm i miðt lið borgarinnar. hann hafði brvgðit sax vndir ífirhðfninni oc lagði i gðgnvm hann. sva at hann fell íafnskiott davðr niðr a iorð. Joab mælti við² er hann lagði hann. Sva hæfni ek Ásael brøðr mins. Sem konvngur fretti vigit með qlvm atvikvm sem til bar. mælti hann. Hræinn em ek ok saklavss oc allt mitt ríki af bloði Abner sonar Ner. komi hefnd bloðs hans i hðfvð Joab oc yfir favðrvhs hans. sva at alldri missi hann oc hans frendr nðckvrs vfarnaðar.³ sotta gða vfriðar. farskaða gða fatæktar.

Daud konvngur kallar nv saman allan lyð þann er með honvm var. oc segir sva. Her hafa vorðit mikil liðendi oc ill er Joab son Sarphe⁴ hefir drepið Abner með samþycki Abisai brøðr⁵ sins. fyrir þat er Abner hafði navðigr fellt i bardaga⁶ brøðr⁷ þeirra Ásael. Nv fyrir þetta hit hðrmvliga verk skaltv Joab oc allir menn slita af þer oc yðr clæðin oc clæðaz seckvm oc hrygðarhvningi. oc sva syta drap oc davða þessa hins ageta hðfðingia Abner. oc gerið nv hans likferð með hrygð oc harmi. þeir gerðv sva sem hann bavð. enn sialfr Daud konvngur fylgði bðrvnm. Oc er þeir hðfvð iarðat hann talaði konvngur yfir grestinvm með miklvm ryggleik sva segiandi. Sæmð er þer þat Abner er þv hefir æigi hlotið daligan davðann þann er makligr er vdyggvm monnvm oc illgiðrnvm. gígi vorv hændr þinar daliga hvnnðnar ne fætr þinir siotrvni læstir. helldr vart þv vapndavðr sem verða kann fyrir svikafvllvm sonvm ranglætiss. Felldi þa konvngur sialfr tar. oc allr lyðr græt vðrmvm tarvm a læiði Abner oc var i sorg oc svl alla þa nott. Enn at liosvm degi eptir komanda sem [allt folk⁸ æll-

1) blidlega, Frag. 2) saal. ogs. A; mgl. Frag. 3) vfagnadar, Frag. 4) Sar-
 uie, Frag. 5) brodur, Frag. 6) Her ender Fragm. XII. 7) brodur, A
 8) [allr lydr, A

aði til borðs at ganga eftir vanda með konvngi. þa sagði hann sva. þat veit gvd at ek skal æigi snæða a þessvm degi fyrir solarsetr. Allr lyðr hæyrði þat hvat hann sagði oc þocknaðiz þeim vel allt þat er hann gíðrði. oc fðstoðv allir þann dag. vvrðv þa hðfðingiar Gyðinga visir oc qll alþyða at þetta var ecki rað Dauids er Abner var drepinn. Konvngr talar þa enn til sinna manna. Eigi er yðr vkvnnict felagar. at nv er drepinn hinn męsti oc hinn mattkasti hðfðingi Gyðinga. en þo at ek se valðr oc vigðr¹ þa verða mer þo allt at æino harðir i hðnd at taka synir Saphie. sem gvd drottinn hefni þeim [illzkv sina er illt gera.²

Fra (dauða) Hisboseth sonar Sauls konungs.

259. Nv sem Hisboseth son Sauls frettir at Abner var felldr i Ebron. angraði hann þat miok. oc allt Jsraels folk fylldiz við þav tíðendi af vgg oc otta. En .ii. synir Sauls lavgdvzt vt a síðll til spellvirkia oc gerðvz þeirra hðfðingiar. het annarr þeirra Banaa gða Bechana. enn annarr Rechab. þeirra móðir het Remon. hon var komin af kyni Benjamin oc ættvð af þeirri borg er Beroth het. Enn at davðvm Saul var henni skipat riki Benjamin sem hon atti ætt til. enn synir hennar flyðv i þann stað er het Gerahim³ oc hældo sik þar vm hrið sem aðrir vtlendir menn gða læysingiar. Jonathas son Saul atti oc eptir ginn son er het Miphiboseth. hann var fottlama. þi at þa var hann .v. vetra gamall er frettiz fall Sauls oc Jonathe. við þav tíðendi varð fostra svæinsins sem annað folk felmsfvll. toc hon svæininn oc villdi flyia. oc er hon skvnnadaði sinne fgrð sem męst i flottanvm fell hon með svæininn oc mæiddiz hann at fottvnm. sva at hann var æ síþan halltr oc miog hrvmr til gðngv. þat var æinn dag sem varla matti vti vera fyrir hita at Hisboseth svaf vm hadggi inni i herbergi i sæng sinne. þa koma þar⁴ Banaa oc Rechab synir Remon sem fyrr er ritið. þeir gingv inn i herbergit at hvilvnni er Hisboseth svaf i. baro þegar vapn a hann oc drapo. slogv síþan hðfvð af honvm oc hðlðv með ser. forv þa brotto oc gingv alla nottina vm gyðimðrk. komv fram i Ebron oc færðv Dauid konvngi hðfvð Hisboseth brqðr sins. sva segiandi. Sæ her herra konvngr hðfvð Hisboseth sonar Sauls þins vvinar er sat vm lif þitt. oc hefir nv hefnt fvllkomliga þinna mæingerða a Savl oc hans kyni. Konvngr svaraði. Lifandi gvd væt sa er mik læysti af mðrgvm navðvm. at þa er sa maðr kom til min i

¹) til konungs tilf. A ²) [mgl. A ³) Geraphim, A ⁴) bróðr hans tilf. A

Sicileg er drepið kvaðz hafa Saul konvng af sialfs hans bøn oc ætlaði ser þat til sðmðar oc framkvæmðar við mig. tok ek hann oc læt ek drepa hann. þi at mer þotti þat hæyrilict at gæfa honvm slika ðmbvn fyrir sina ofdirfð er hann þorði sva miklvm glæp at lysa a sialfan sik. þa er mer nv miklo skyldra at qmbvna ykkar miskvnnarlavsir morðingiar þenna grimðarfvilla glæp. er þið niddvz a herra ykrvm oc drapvð saklavsan broðvr ykkarn sofanda i sialfs sins herbergi. gvð lati mik ægi sva lyta lavgin at þið lifð lengi fyrir þetta niðingsverk. þi at þat er min navðsyn at hræinsa iorðina i ykro afnami. enn ykr er mikil hialp at taka helldr braða hefnd oc skiota refsing enn þessi sqk læiði ykr til eyllifra qvala. þvi næst bavð Daudid sinvm monnvm at höggva af þeim hendr oc fotr. oc eptir þat læt hann hæingia þa við stavðvvatn æitt þar i Ebron. Enn höfvð Hisbo-seth let hann grafa með sðmð hia Abner höfðingia fostra sinvm.

Fra sonum Daudid konungs. capitulum.

260. Davið konvngi fæddvz þessir synir meðan hann rikði i Ebron. Hinn ęlztu het Ammon. hans moðir var Achinoem af Jezrael. annarr het Chelaab. hans moðir var Abigail er att hafði Nabal i Chamelo. þriði var Absalon. hans moðir het Maacha dottir Tholomei konvngs af Gessvr. .iiii. Adonias. hans moðir het Aggith. .vii. Saphathia. hans moðir var enn Abigail. .viii. Jetraan. hans moðir het Egla ęða Agal. hon var enn eiginkona Daudis.

Her segir af Daudid konungi. capitulum.

261. ¹þa er Daudid hafði konvngur verið i Ebron [i riki yfir² Juda .vij. ar oc .vj. manaði. þa komv menn or ðllvm kynkvislvm³ Jsrael til fyndar við hann. sva segiandi. Ver ervm þinir ættmenn oc nv höfðingialavsir. enn þa fyrrvm er Saul konvngur var a lifi. vart þv settr höfðingi ok hertogi oc þi heitið af gvði at þv skyldir sęða lyð drottins. nv vilvm ver allir þer þiona þi at þv ert ælskvligur faðir ðllvm þinvm monnvm. þa komv oc til hans margir höfðingiar Gyðinga oc gerðvz allir hans menn oc hętv honvm hlyðni. var hann þa til konvngs tekinn ifir Jsraels riki oc Juda. Daudid konvngur bioz nv af Ebron með alla sina menn er þa vorv með honvm. oc for fyrst

¹) Her *begynder atter* B ²) [yfir riki, B, A ³) kvislum, B

til motz við þann lyð er het Ebuseus er byggði¹ Hiervsalems oc þat ríki sem² þar liggir til. Var þá sagt Daudid at blindir menn oc halltir i Hiervsalems heitaðiz³ at banna honvm borgina. Daudid tok þegar i fyrstvrninn Sion oc settiz þar i með sína svæit. Læt hann þaðan væita arasir heidngiom oc drepa⁴ allan lyð Jebuseum i Hiervsalems enn⁵ reka a brottu alla blinda menn oc hallta þa sem honvm höfðv aðr hotað. Þaðan⁶ er sa orðzqvíðr at blindr oc halltr skal æigi hafa herbergi. Konvngvr læt gera hinn styrkasta⁷ vegg oc vigi vm Sion. oc kallaði Daudid⁸ borg. þroaðiz þa oc ox hans styrkr oc afli. þi at drottinn gvð allzheriar var með honvm. Sa konvngvr er Hiram er nefndr sendi nv menn til [konvngs Daudid⁹ með vinmalvm¹⁰ oc mðrgvm presentvm oc með ððrvm goðvm giofvm. sendi Daudid konvngi agæt tre cedrina er allðri kvnnv at¹¹ fvna. þar með hina hagosto smiða¹² a tre oc stein at smiða honvm [hvs ok herbergi.¹³ Skilði Daudid at drottinn hafði nv skipað honvm ginvalld yfir allan sinn lyð Jsrael. hvgsar þat með ser at hann a þetta gvði at giallda með allri ast er goðviliaþionosto.¹⁴ sem enn man síðarr birtaz i frasðgvnni.¹⁵ Daudid tok ser enn frillor oc sva gíginkonvr i Hiervsalems síþan hann kom af Ebron oc gat við þeim bæði syni oc dðtr. þessi ero¹⁶ navfn sona hans þeirra sem honvm fgdðvz i Hiervsalems Samaa¹⁷ oc Sabab.¹⁸ Nathan oc Salomon. Hibaar oc Helisva. Nephçc oc Japhia.¹⁹ Helisama. Hçlida oc Heliphelech.

Fra vsigri heidngia ok flotta.²⁰

262. Heiðinn lyðr frettir nv Philistim at Gyðingar hafa tekit Daudid til konvngs ífr allt sitt ríki. fara²¹ þa Philistim með mikinn her vpp i Gyðingaland oc sitia vm ef þeir næði Daudid. Sem hann fer²² niosn af.²³ þa læitar hann þangat raða sem hann var vanaztr. at hann [frettir drottin²⁴ hvart hann skal fara i mot hæidngiom er þa vorv komnir i dal þann er het Raphaim. eða hvart gvð myndi²⁵ gefa þa i hans valld. þa mælti drottinn við Daudid. Far þv avrvggvr i mot Philistim. þi at ok man fvllkomliga selia þa i þinar hendr. Konvngvr for þa með sína menn. þeir bðrðvz i þeim stað er kallaðr

¹) i tilf. B, A ²) er, B ³) heitaðvz, B, A ⁴) drapu, B ⁵) ok, B ⁶) af tilf. B, A ⁷) sterkazta, B ⁸) Daudids, B ⁹) [Daudid konungs, B ¹⁰) vinmælum, B ¹¹) mgl. B ¹²) smiði, B, A ¹³) [saal. A; herbergi, B; hvs herbergi, C ¹⁴) ok semð tilf. B ¹⁵) frasqgninni, B ¹⁶) vorv, B ¹⁷) Samua, B ¹⁸) Sobab, B ¹⁹) Saphia, B ²⁰) Er gvð talaði við Daudid, A ²¹) foru, B ²²) frettir, B ²³) þeim tilf. B ²⁴) [biðr drottin syna sér, B ²⁵) myndi, B

var Baalpharasim. oc fekk konvngv sigr oc drap síðla hæðingia.¹ enn þo flyðo flgiri. Þa mælti Daudid. Lofaðr se drottinn minn er hann hefir dræpit² oc i svndr græint mina vvini. a sðmv læið oc rennandi vavtn svndr³ grginaz. Var nv fyrir þi sa staðr kallaðr Baalphasarim⁴ at hæðingar hliopv þar fra skvrðgoðvm sinvm gvlligvm.⁵ oc tok Daudid konvngv þav oc hans menn með qðrv herfangi. Philistim gafvz⁶ enn æigi vpp. helldr samnvðv þeir nv her⁷ af nyio ok flvtvz saman i dal⁸ Raphaim oc ætla þa fullkumlga at hefna sin a Gyðingvm. Sem Daudid hæyrði þetta. raðgaz hann vm við drottin. Enn drottinn mælti til hans. Eigi skaltv nv raða at þeim. helldr skaltv kringia lioðliga með þitt lið fram hia þeim. sva at þv komir síþan a bak þeim ovgrum oc lavpa þegar a þa með hðrðvm bardaga er þv hæyrir hornblastr a hgd sytandi manna. þi at þa man ek segir drottinn ganga fram fyrir þik oc sla herbvðir Philistinorum. Konvngv gíðrði sem gvð bavð honvm. oc þegar sem þeir svndvz flyðv Philistgi. enn Daudid oc hans menn [fylgðv oc⁹ rakv flottann oc drapv þa allt fra þeim stað er Gabe heitir þar til er fram kemr i Gezer. eptir þat hvarf hann aprt i Hierusalem.

Fra þi er sott var orkin helga.¹⁰

263. Þi ngest kallar Daudid konvngv saman allan lyð Jsrael oc lysir þi fyrir ðllo folki. at hann ætlar at fara i Gabaa at flytia þaðan hina hægvm sattinallsðrk drottins. Hann velr nv af Gyðingvm allt hið friðazta lið til þessar ferðar .lxxx. þvsvnda.¹¹ Síþan [lyptir hann sinne¹² ferð með þetta lið af Hierusalem oc kom fram i Gabaa til herbergia Abinadab¹³ kennimannz er þa varðvgitti ðrkinni. þeir toko ðrkina¹⁴ oc baro vt oc sætlo i einn nyian vagn. Enn Oza oc Haio synir Abinadab¹³ styrðv vagninvm. ok sem þeir tokv til ferþar geck Haio fram fyrir ðrkinni hægvm enn Oza eptir. En Daudid konvngv oc allt folkið læko fyrir drottni hðrpor oc gigior. symphon oc psalteria. oc allz hattar songfæri [sem af tre verða gior.¹⁵ ok sem þeir koma fram at þeim garði er heitir Nachors garðr. þa rgtti Oza til hðnd sina oc hçllt aprt qrkinni. en vxarnir er drogv vagninn oc avrkina spyrnðo við fast. Drottinn reiddiz Oze¹⁶ oc slo hann fyrir sina of-

¹) riddara, B ²) dreift, A ³) mgl. B ⁴) saal. ogs. B; Baalpharasim, A
⁵) gylldum, B ⁶) þo tilf. A ⁷) saman tilf. B ⁸) þann er heitir tilf. A
⁹) [mgl. B ¹⁰) Fra Daudid konungi, A ¹¹) þusundraða, B ¹²) [hefr hann sina, B ¹³) Aminadab, B ¹⁴) af husi Aminadab tilf. B ¹⁵) [mgl. A
¹⁶) i moti Ozam, B

dirfð. sva at hann fell þegar davðr niðr. Daudid konvngur varþ miog ryggur við davða Oze¹ oc ottaðiz at flytia avrk drottins at sinni i Hierusalem. helldr sneri hann með hana til herbergia þess mannz [er het Obethedom.² oc var hon i hans hvsi .iii. manaði. Gvð drottinn blezaði Obethedom³ oc alla hans eign fyrir hina helgv ork. Eptir .iii. manaði for Daudid konvngur oc flvtti þaðan ðrkina i Hierusalem með glæði oc fagnaði. Konvngur sialfr afclæddr⁴ konvngligvm hvnaði oc skryddr litillatligvm linclæðvm liqk fyrir drottni með ðllo magni oc kvnnattv.⁵ oc þar með allr lyðr kringði vm ðrkina með skemtan oc sðngfervm. Sem ðrkin kom innan borgar i Hiervsaleem lqit Michol drotning vt vm ginn glvgg oc sa Daudid konvng litillatliga læikanda fyrir drottni.⁶ þa fyrirlæit hon hann⁷ i hvg ser. Nv flvttv þeir ðrk drottins i kastalann Sion⁸ oc setto hana niðr i miðia tialdbvð⁹ er Daudid hafði aðr reist oc vmhvið fyrir ðrkinne. Siþan ferði konvngur þar friðsamligar fornir i avgliti drottins. Eptir þat for allr lyðr brotto sem [hann hafði fyllt¹⁰ allt embætti fornferingar oc [blæzað allan lyð¹¹ i nafni drottins. hvarf¹² þa hverr til sins heima. Sneri þa konvngur heim at blæza hirð sina [oc herbyrgi.¹³ Enn Michol drotning þrvngin af metnaði geck vt i mot. honvm sva segiandi. Ho ho. hversu tigvligur var i dag konvngur Jsrael. er [hann afklæddiz fyrir ambattvm þræla sinna oc¹⁴ liæk navkðr sem æinn snapligr trvðr. Konvngur svarar litillatliga sva segiandi. Leika skal ek oc gera mik lagan i sialfs mins avgliti oc virða mik sialfr þi minna sem drottinn setr mik hera. fyrir hvat skal ek lagr oc litill dramba af gvðs giðf. þo at gvðs miskvnn hafi mik valit til hertoga oc hðfðingia yfir sinn lyð vtan allan minn verðlæik. oc þi skal ek nv [enn giarna¹⁵ skemta gvði minvm oc litillatligarr læika fyrir honvm helldr enn ek liek fyrrvm fyrir feðr þinvm oc allri hans hirð. oc man engi goðr maðr mer þat virða til nðckorrar smunar.

Fra syn Nathan spaamannz.¹⁶

264. Sem Daudid konvngur hafði frelst oc friðað fyrst i stað riki sitt. oc gvð gaf honvm naðir oc afletti þeim illa agangi oc vfríði sem vvinir væitlo Gyðingvm oc hann settiz vm kyrt i Hierusalem.

¹) Ozam, B ²) [Obethedom gethei, B ³) Obethoedom, B ⁴) afkleddiz, B, A ⁵) kunnostu, B ⁶) ork drottins, B ⁷) konung, B ⁸) mgl. B ⁹) drottins tilf. A ¹⁰) [fyllt uar, B ¹¹) [blezaðr allr lyðr, B ¹²) for, A ¹³) [mgl. B ¹⁴) [mgl. B ¹⁵) [enn giarnara, B; giarna, A ¹⁶) Fra Nathan spaamanni, A

þa kallar hann til sin þinn agætan spamann er Nathan er nefndr oc [talar sva segiandi.¹ Varla syniz mer viðrkvæmilíkt sem þv matt sia segir konvng. at ek byggí² í þeim höllvm oc herbergíom sem gíðr ero af agætvn triom³ cedrinis. enn hin helga ðrk drottíns er selt í gina fataekliga oc skinnþakða líalldbvð. fyrir þi hvgsa ek at gera drottni hvs til helganar hans nafni. Nathan svaraði konvngi. Gíðr alla lvti minn herra konvngr sem þv hefir í hvgr oc híarta. þi at drottinn er með þer. Se nv a næsto nott estír þetta kom yfir Nathan ródd sva segiandi. Far þv til fvndar við minn trvlyndan þrel Daudí konvng oc tala sva til hans. Hvat mant þv smíða mer hvs til íbvðar. þar sem ek hefir enn allðri í hvsi byggðt síþan ek [læiddi syni⁴ Jsrael af Egvptalandi oc allt til þessa dags. nema helldr flvtvmz ek íafnan í líalldbvdír hvar sem ek for með þeim. Eígi bavð ek nõckorvm⁵ domanda [þeim sem ek setti til at stíorna minvm lyð.⁶ at hann skyldi mer hvs gera af triam cedrinis. Ok nv skaltv sva segía þíonostvmanni minvm Daudí. þessa lvti segir drottinn gvð allzheríar. Ek tok þík or hogvm fra híarðargezlo oc selti⁷ ek þík hertoga yfir lyð minn. oc var ek með þer í ðllvm lvtvm hvar sem þv fort. oc æyddi⁸ ek ðllvm ovínvvm þínvm [fyrir asyn þer⁹ oc gaf ek þer tígarnafn sem hínvvm eztvm¹⁰ hösfðíngíom heímsíns. oc man ek planta oc groðsetía¹¹ þann stað sem lyðr minn Jsrael skal byggía. oc æígi man hann þvrfá at ottaz vm þína daga at ranglatír menn maní kvælia hann sem fyrr a dögvvm domanda. oc ek man gefa þer naðír oc frelsa þík af ðllvm þínvm vvínvvm oc segía þer fyrir hversó þv skalt síalfvm þer gæra hvs oc herbergí. Oc vel hefir þv þat hvgsað at þv mant mer hvs gera til dyrkanar. æígi man þer þess avðít verþa. helldr [sem fylldir verða¹² dagar þínir at þv sofnir í fríði með feðr þínvm af þesso lífi. þa man ek vekía vpp kyn þitt eptír þík oc man ek styrkía ríkí sonar þíns. hann man smíða hvs oc helga míno nafni. Ok man ek styðía ríkí hans at eylífo oc vera honvm vbrígrðr faðír. enn hann mer elskvlígr son. ef hann gæymír mínna boðorða oc fræmr rétllætís doma. enn ef nockot gerír hann ranglíga. þa man ek asaka hann oc híarta með raðníngarvændi mannlígrar¹³ stríðv enn taka æígi fra honvm mína mískvnn sem ek tok fra Saul. Oc man hyskí þitt oc ríkí vera þer trygggt oc trvlynt íafnan í þíno avglítí. oc stoll þínn þat er konvnglíct valld man íafnan styrkíaz.

1) [sagði sva, B; talar sva, A 2) byggía, B 3) tream, B, A 4) [leidda sunu, B 5) stíornara eðr, B 6) [sem ek setta yfer mínn lyð til at stíorna honum, B 7) setta, B 8) eydda, B 9) [mgl. B 10) hgvstum, B 11) rotsetía, B 12) [manv fyllíder, B 13) maklígrar, B

Nv for Nathan þegar i stað til fvnðar við konvng oc sagði honvm syn þessa alla. oc flvtti fram hvert orð sem gvð bavð honvm. [Konvngur Daudid sem hann¹ hæyrði þetta. geck hann iafnskiott til tialldbvdar drottins oc lagðiz litillatliga til þonar i gvðs avgliti oc sagði sva. Hæyrðv drottinn minn gvð. Hvers nyt ek at oc mitt hyski er þv læz² þer soma at læiða mik fram með þinni halæitri hialp allt til þessa tíma sem nv er yfir mik kominn. Ok enn syndiz þer drottinn minn ægi fvlgiðr sv hin mikla miskvnn er þv virðiz at vęita mer vverðvm þinvm þręli allt hingat til. vtan iafnvel talaðir þv fram ifir mitt hvs langa ęfi hęðan af þin fagrlig fyrirhæit. Lofaðr ser þv at eylifo almattigr gvð. þi at ęngi er annarr þer likr oc ęngi er gvð vtan³ þv æinn lofandi oc ęlskandi i ðllvm lvtvm. ęingi er slik þioð a ðllo iarðriki sem þinn lyðr Jsrael. er þv læystir af Eęyptalandi oc valðir af ðllvm þioðvm þer til ærfðar oc æignar oc lagðir þitt nafn a. oc syndir þeim þin stormerki mikil a sia⁴ oc a landi. oc styrkðir þinn lyð iafnan at þv fremðir oc fvlgiðrðir þitt orð hit hęlga oc styrktir til mikils mattar moti þinvm vvinvm. Nv hiþ ek drottinn minn at þv fremir oc fyllir þitt hit hęlga orð. þat er þv hefir talað fram ifir mik oc mitt hvs. Blæzaðv mer þræli þinvm oc minv hvs i oc [hirð oc⁵ ðllvm Gyðinga lyð er þv hefir mer a hendi folgit at eylifv. þvi at þv ert drottinn gvð allzheriar oc orð þin ero savnn vm alldir verallda.

Sigraðer Philisteos af Daudid.⁶

265. Eptir þetta ferr Daudid konvngur með her sinn a hęndr Philisteis oc bravt þa vndir sik oc tok af þeim [ęiðlld stor⁷ oc giðrði þa skattgillda. þa barðiz hann við þa þioð er het Moab oc tviskipti þeim lyð. sva at hann drap hęlming enn lęt lifa annan hęlming oc skattgilldi. Þvi næst striddi hann við þann konvng er [nefndr er⁸ Adadezer.⁹ hann reð fyrir þi riki er het Soba. þeir fvnnvz vm farinn veg þa er Adadezer flvttiz með allmikinn her oc ętlaði at setiaz að riki avstr við hina miklo Evfratęn. Felldi Daudid konvngur af honvm þvsvnd ęinvala riddara oc .xx. þvsvndir [fotganganda hers.¹⁰ hann mæiddi ęða drap eyki þeirra enn bravt kerrvr þeirra oc vagna. sva at ægi vrðv meirr eptir enn .c. vagna. J þeirri ferð kom Daudid

¹) [Sem Daudid konungur, B ²) liez, B ³) nema, B ⁴) sio, B ⁵) [hlif, B ⁶) Er Daudid vann borgina Damasco, A ⁷) [stoor inngiqlld, B ⁸) [het, B, A ⁹) son Reob tilf. B ¹⁰) [fotgonguliðs, B

konvngur [avstr i¹ Syrland allt til Damaskoborgar at sitia þar fyrir Adadezer konvngi. Syrlandz höfðingiar elldv her i mot honvm oc bavrðvz við hann. oc felldi hann af þeim [xxii. þvsvndir² hравstra dręingia. Vann hann af þeim Damaschvm oc sęttiz þar með sinn her. oc striddi þaðan a landzmenn³ langan tíma oc skattgilldi vnnDIR sik allt Syrland. Daudid konvngur tok at herfangi i Syria mikinn fiolda vapna þeirra er af gvlli voro ger. oc enn mikit fe i gvlli oc męnvm oc dðrvm bunaði er menn Adadezer konvngs höfðv att. flvtti hann þetta fe allt i Hiervsalem hęim. enn þetta gvll tok siþan Svvis⁴ konvngur af Egyptalandi. þa er hann heriaði i Hiervsalem a dðgvn Roboam sonar Salomonis.⁵ Daudid konvngur tok oc gır mikit oc annan malm mikinn or þeim höfvdborgvm er hęita Batha⁶ oc Boroth. þat var allt riki Adadezer konvngs. af þęim malmi giðrði siþan Salomon konvngur gırlig ker oc aðra navðsynliga⁷ lvti i mvsteri drottins.

Konvngur er nefndr Thoy⁸ er ręð fyrir því riki er het Emath. [hann sendi⁹ svn sinn er Joram het til svnnar við Daudid konvng með vinmglvn oc mðrgvm presentvm. oc heilsaði hann með miklvn fagnaði oc væitti honvm margfalldar þackir fyrir þat er hann striddi við Adadezer konvng. þi at hann var hans¹⁰ mesti vvin. [oc með dðrvm giofvn sendi Thoy¹¹ Daudid konvngi mðrg ker giðr af gvlli oc silfri oc dðrvm hnossun.¹² Enn þessa lvti hęlgaði Daudid oc gaf gvði með því dðrv gvlli oc silfri er hann dro saman af ðllvm rikivm þessvm. af Syria riki oc Moab oc Amon oc Philistim oc Amalech. oc þat allt sem hann tok af Adadezer konvngi oc hans monnvum. Giðrðiz þa Daudid konvngur allnafnregr. Sem hann hvarf aprt með sinn her [er hann hafði vnnið Syrland. þa kom hęiðingia herr i moti honvm¹³ oc drapv Gyðingar af þeim i dal Salinarvm¹⁴ [xviii. þvsvndir¹⁵ manna. Litlo siðarr bðrðvz þeir þar sem het Gebelem oc felldo af hęiðingiom [xxviii. þvsvndir.¹⁶ Daudid elldi vigi i Jdumea ok setti þar i sina menn til landzgezlo. því at allt þat riki var honvm lyðskyllt. oc varðvæitti gvð drottinn Daudid i qllvm þessvm hernaði oc fðrvm. Settiz hann nv i riki sitt oc dðmði allan sinn lyð með miskvnn oc ręttlęti oc stiornaði sino riki val¹⁷ oc vitrliga með ving-an allra Gyðinga.

1) [a, B 2) [tuær þusunder ok .xx., B; .lxx. þusunda, A 3) landzfolk, B 4) Svvak, B 5) ok hann kom i Hierusalem af iqrðu Machimas tilf. B 6) Bethe, B 7) þarfliga, A 8) Chori, B 9) [ok heyrði hann at Daudid konvngur hafði brotit hans afl ok sendi hann, B 10) hinn tilf. B, A 11) Chori, B 12) tilf. B; [mgl. A 13) [a moti Adadezer, B 14) saal. B; Salmarum, C, A 15) [xii. þusundrat, B 16) [iii. þusunder ok .xx., B 17) vel, B

Fra agietisuerkum Daudid ok kappá hans.

266. Margir agætir höfðingar at hræysti oc styrklæk vorv með Daudid. Enn fyrstr¹ at telia var² sialfr Daudid konvngur sitandi i sino vellidiss sęti. hinn spakasti höfðingi milli sinna kappá. Hann er sva agætr oc berr af qðrvm³ vm alla fremð oc fręgð sem hinn fegrsti kvistr nyrvnninn vpp af algræno alldintre. Þat er æitt af mðrgvm hans fremðarverkvm at hann drap⁴ .dccc. hęiðingia i ginni snerro. Nęst konvngi at allri hræysti oc hvęprýði var Eleazar frendi hans. Þeir vorv brøðra synir oc Daudid konvngur. Einn tima þá er Philistim mæltu morg haðvlig orð við Daudid konvng oc allt Gyðinga folk oc liopv a þá með sva akavsvm bardaga at Jsraelite létv vndan. vtan Eleazar stoð ginn eptir oc veitti gitt embætti öllum hęiðingiom þeim sem hann naði sino sverði til. at hann drap Philisteos allt þar til er hönd hans þreyttiz [oc þrvtnaði⁵ af grfiði oc krepti⁶ at meðalkaflanvm sva at hann matti lengi æigi rætta. vann gvð fyrir hann a þeima degi Gyðingvm micla hialp oc hęilso. sva at þat folk sem aðr hafði flyið hvarf þá aptr at rvpla oc ręna valinn er hann hafði drepið. Þar nęst vm allan hvatleik gecc sa maðr er Samaa het. þat var enn at Philistei striddo a Gyðinga við ginn akr oc baro þá ofrliði.⁷ sva at allir læitaðv vndan nema Samaa stoð eptir a akrinvm oc hio a tvęr hęndr oc drap hęiðingia. Gaf drottinn þá enn mikla miskvnn fyrir hans handaverk.

Þat var miclo fyrr þá er Daudid hafði flyið vndan ofsokn Saul konvngs oc læyndiz i riki Philistinorvm. þá foro þrir höfðingar oc hans kęrir vinir at læita hans oc fvndo hann i helli Odolla. Einn af þeim .iii. höfðingiom var Abisai son Sarpheo broðir Joab. annarr het Sibachai. hinn þriði het Nathan. Litlo siðarr sem Daudid með sina svæit sat i virki gino i riki Geth. sem fyrr er ritað. enn Philistei vorv þá enn komnir með mikinn her i Gyðinga land oc kringðv sinvm herbvðvm vnhverfiss Bethleem. þá var þat æinn dag sem Daudid oc hans menn megdvz af miclvm solar hita at Daudid męlti fyrir mvnni ser. Mikit eptirlæti veri nv at drecca kallt vatn or þeim fagra brvnni er stendr við borgarhlið Bethleem. Enn þessir .iii. kappar sem nv vorv⁸ nefndir Abisai oc hans felagar [hleypu sem⁹ hvatazi¹⁰ mattv þeir i herbvðir hęiðingia oc toko vatn or þeim brvnni sem hann hafði til talat oc ferðv honvm. Sem hann tok við vatnino. villdi hann æigi drecca. helldr ofraði¹¹ hann þat drottni sva segiandi. Drottinn

¹) af þeim tilf. B ²) tilf. B ³) qlvm, B ⁴) með sverði tilf. B ⁵) [mgf. B

⁶) kreptiz, B ⁷) ofliði, B ⁸) uaðr tilf. B ⁹) [tilf. B ¹⁰) skiotaz, B

¹¹) ofraði, B, C

gvð [sia¹ miskvnnar avgvm a mik,² at ek fyllgeri³ ægi mina ranglīga fysi. Hvi man ægi sem ek drecki⁴ bloð þeirra rettlatra manna er lif sitt lavgðv i haska at sekia þetta vatn ef ek dreck þat. Þat var enn hræystiverk Abisai. at hann drap ginn tima með sinni kēsio .ccc. manna. Nv var hann allfregr höfðingi⁵ en þo ægi iafn við hina þria er fyrst⁶ vorv nefndir. Banaias⁷ son Joade er nefndr allagætr kappi Daud konvngs. [hann var son Joade.⁸ hann var ifirmęstari [allrar vinno oc smiðar⁹ a garðinvn. þat var hans þrekvirkí at hann drap [.ii. hin oavrgv dyr¹⁰ i riki Moab oc hið .iiii. a ginvn vazis¹¹ þa er sniovar vorv a¹² vętr. Þat varð með þæima atbvrð at hann drap ginn egyptzkan mann. þann sem frasagnar er verðr fyrir afls sakir oc vaxtar oc hvgar. [er hann geck i mot hinvn egyptzka manni hafði sa¹³ mikit spiot i hendi. enn Banaias geck i mot honvm oc hellt a ginvn vendi. hann slo með afli spiotið or hendi honvm oc drap hann með þi. Banaiam giðrði Daud konvngr sitt hið hezta¹⁴ rað gða trvn-aðarmann vm læynda lvti. Enn ero talðir .xxx. annarra hravstra koppa Dauids konvngs. Einn af þeim het Vrias Etheus oc¹⁵ onn man getið verða siðarr. Joab son Sarphe¹⁶ setti Daud höfðingia yfir allan sinn her. Josaphat son þess mannz er het Alilid¹⁷ hann var fehirðir konvngs oc tok saman skatt¹⁸ oc skylldir. Þessir vorv kennimenn konvngs Sadoch son Haitob¹⁹ oc Abimelech²⁰ son Abiathar. ritari konvngs het Seralas.²¹

Miskunn Daud uið Miphiboseth.

267. Davið konvngr hvgsar nv ef nockoð er eptir af nafrendvm Saul. at hann skal þeim miskvnn væita sakir hins²² goða felaga Jonathe. Hann kallar þa til sin þann mann er nefndr er Siba. hann hafði fyrr²³ verit svæinn Saul konvngs. Konvngr spvrði ef hann vissi nockvrn²⁴ mann eptir af ætt Saul konvngs. sva at hann mætti hialp væita fyrir miskvnn gvðs. Siba svaraði. Væit ek at er a lifi son Jonathe er hætitir Miphiboseth oc er miog hrvmr²⁵ oc fottlami. Konvngr spvrði hvar hann veri. Siba sagði at hann var [þar sem het Jodabar.²⁶

1) siai, B 2) [miskunni mer, A 3) fullgiora, B, A 4) drekka, B, A 5) maðr ok höfðingi mikill, B 6) [er fyrr, B 7) Bananias, A 8) [mgl. B, A 9) [allra smiða, B, A 10) [tuau leon, B 11) vazisi, B 12) um, B 13) [hinn egyptzki maðr hafði, B 14) æzta, B 15) er, B 16) Saruie, B 17) Ahilut, B; Absid, A 18) skatta, B, A 19) Achitob, B, A 20) Abimech, B 21) Saraias, B 22) sins, B 23) fyrrum, B 24) þann tilf. B 25) hrummr, B 26) [i husi Machir sunar Amihel, B

Konvngur sendir þegar sina menn [oc lætr¹ flytia hann til sin i Hierv-salem. Nv sem Miphiboseth kom fell hann allr til iardar oc lavt konvngi. Daudid mælti. Eigi skaltv ottaz Miphiboseth. því at ek inan væita þer miskvnn sakir favðvr þins Jonathe. oc ek skal þer lata aptr giallda akra oc æignir Saul favðvrfavðvr² þins. en ek skal hallda þer borð með sialfvm mer. Hann fell þa enn fram fyrir konvng oc mælti. Hveria makliglæika hefi ek til þræll þinn herra konvng. at þv litir sva miskvnnar avgvn a mik fatækan oc herviligan smasvæin. Konvngur kallaði þa til sin Siba oc sagði sva til hans. Alla þa lvti sem atti Saul³ oc hann tok at ærð eptir favðvr sinn. hvs oc herbergi. akra oc iardir. gef ek nv Miphiboseth sonarsyni hans. oc þar með set ek þik til með sonvm þinvm oc þrælvn at vinna iardir hans honvm til avaxtar oc alla. þi at þv hefir aðr længi þionat hans forgllrvn. enn hann skal með mer vera oc taka iafnan fęðv af minv borði. Siba atti .xv. syni⁴ oc .xx. þræla. hann iatti giarna at giðra sem konvngur bavð. oc þionaði hann með alla sina menn Miphiboseth. enn [Miphiboseth var sialfr⁵ með konvngi i engan stað verr halldinn enn hann sialfr oc hann veri hans son. Enn þo varo hans fętr baðir mæiddir sva at hann matti varla ganga. hann atti ginn vngan svn er het Micha.

Fra vuitzkv Amons konungs. capitulum.⁶

268. Þat verþr nv næst til tíðenda at andaz Naas konvngur þeirra manna er Ammonite ero kallaðir. tok riki eptir hann Amon son hans. Þessi konvngur Naas⁷ hafði val tekitt við Daudid einn tima þa er hann varð forflotta⁸ fyrir Saul konvngi. Ok sem Daudid konvngur spvrði hans dāvða [sagði hann sva.⁹ Ek skal nv giallda þat með goðv Amon konvngi er Naas faðir hans væilti mer miskvnn þa er ek þvrfti¹⁰ hans. Sendi þa Daudid sina menn með vingiofvm til Amon konvngs at glæðia hann oc lina með fōgrvm fortōlvn hans hrygð oc harm er hann bar af favðvr dāvða. Sem sendimenn Daudid konvngs komv til fvndar við Amon konvng. gengv þegar hōfðingiar þess rikis fyrir sinn herra sva segiandi. Ætlarðv at Daudid¹¹ hafi senda þer hvggendr sakir sōmðar fōðr þins. enn ver hyggiom helldr at þessir se hans niosnarmenn oc skyli skoða með hveriom vigvælvn

1) [at leita hans ok, B 2) fęðurfeðr, B 3) konungur tilf. B 4) sunu, B
 5) [hann sialfr var, B 6) Fra Daudid konungi ok Amon, A 7) Naason, B
 8) forflotti, B, A 9) [saa. B; sva segiandi, C 10) þurfta, B 11) konungur tilf. B

vara borg megí vinna. enn hann man koma [með svik¹ oc heria a hendr oss. Amon varð² bernskr oc lyði a fortölor sinna manna oc raðgiafa. Læt hann þegar taka sendimenn Davids konvngs oc raka af þeim skegg allt öðrvm megin. oc þar með til haðvngar sniða af þeim clæðin sva at þeir vorv³ alberir a aðra hlið allt niðr [til þionappa.⁴ oc sva herviliga hnæista⁵ læt hann þa brot fara. Sem David frettir at hans menn vorv sva liotliga⁶ skemðir. sendir hann i mot þeim þess hattar boðskap. Farið i Hiericho sagði hann oc verit þar. oc komið þa til min er skegg yðor ero vel vaxin.

Fra uförum heiðingia.

269. Ammonite sia nv at þeir hafa⁷ misboðit David oc þickiaz manv sęta hans fiandskap fyrir. Senda þeir þa til Syrlandz⁸ oc læiga⁹ ser til liðs [þarlandzkan her¹⁰ með miclvn fekostnaði .xx. þvsvndir fotgangandi manna oc .xii. þvsvndir riddara oc .m. ginvála kappa. Sem þetta fregn¹¹ David konvng. sendir hann i mot þeim Joab með allmikinn her oc vel bvinn. Ammonite flvttv sinn her af borginne oc settv sina fylking rætt við sialft borgarhliðit. Syri¹² vorv annan veg a völlinn¹³ með sina fylking. enn Joab flytr sinn her ok finnr ægi fyrir enn hann er kominn [með allt sitt lið¹⁴ fram i klömbrina miðia milli þessa fylkinga. Hann valði alla sina hina hravstvstvm menn af Gyðingvm oc skipar þeim i fylking i moti Syriss. hann gerir aðra fylking moti Amons þioð. sętr hann fyrir þat lið Abisai broðr¹⁵ sinn oc sagði sva til hans. Ef Syri¹⁶ avflgaz i mot mer oc bera mik magni. þa skaltv fvlltingia mer. enn ef Amonite aka þer a bvg. þa man ek þer hialpa. Verit nv styrkir oc standit fast goðir drængir. heriomz hravstliga fyrir [lavg var oc lyð¹⁷ oc hina agætv borg Hiervsalem. gæti hvrr sin enn gvð allra var. giðrvm hæiðingiom harða hina fyrsto hrið. sva at þa fysi litt til annarrar. oc gangi nv sem gvð vill. Ræið þa þegar Joab til orrosto með¹⁸ sina fylking við¹⁹ Syross. enn þeir flyðv fyrir honvm iafnskiott sem til tok bardaginn. Enn er Amonite gatv at lita hverso Syri flyðv fyrir Joab. enn þeir sa sverð Abisai oc annarra Gyðinga bita vel bvka sinna manna. þa læidiz þeim þar at standa

¹) [saal. A; svik, C; suiksamlega, B ²) var, B ³) aller tilf. B ⁴) [um miðmer, A, B ⁵) neista, B ⁶) leiknir ok suiuirðliga tilf. A ⁷) miok tilf. A ⁸) Rohob Sirum ok Saba tilf. A ⁹) leigia, A, B ¹⁰) [þarlandzka hermenn, B ¹¹) frettir, B ¹²) Syrer, B ¹³) Soba ok Roob ok Jstob ok Maacha tilf. B ¹⁴) [mgl. B ¹⁵) broður, B, A ¹⁶) Syrer, B ¹⁷) [guðs lög ok lyð vaarn, B ¹⁸) uið, B ¹⁹) moti, B

oc flyðv allir aptr i borg sina oc létu hana gæta sin. Enn Joab oc Gyðingar snero aptr með sigri oc forv þar til er þeir komv hæim i Hierusalem.

Fra flotta Syris.¹

270. Nv sem Syri sia hvern svaðil þeir hafa farit fyrir Gyðingvum i flotta oc falli sinna manna. samnast þeir saman oc ætla nv fvlk-
kumlga at hefna þeim.² sendir þa Adadezer konvngur avstr yfir Ev-
fraten til þeirra þjóða sem³ þar bygðv oc dro saman allan her þann
sem hann feck. Hann setti⁴ Sobach riddaramgestara sinn⁵ höfþingia
fyrir þat herlið er avstan kom yfir ana. Sem þessi tíðendi komv fyrir
Dauid konvng i Hiervsalein. bavð hann þegar saman öllum her. oc for
sialfr i mot hæiðingvum vt yfir Jordan. fvnvzt þeir þar sem het
Elema.⁶ Adadezer oc Syri⁷ ræðv þegar til bardaga við Dauid kon-
vng. oc varð sv orrosta hin harðasta oc ecki löng aðr Syri⁷ flyðv.
enn Dauid drap af þeim allt þat lið sem flvtz hafði til bardagans i
.vii. hvndraðvum vagna [ok .xl. þusunda riddara liðs.⁸ enn Sobach
agætan höfþingia felldo Gyðingar. oc með honvum ægi fera enn [.lx.
þsvunda⁹ riddara. Nv sem allir hæiðnir konvngar þeir sem komiz
höfðv i ætt virki sa sig yfirkomna oc sigraða. gingv þeir¹⁰ til griða
oc gerðv sett við Gyðinga oc þorðo þo ægi síðan at væita fvlting
[sonvum Amon.¹¹ For þa Dauid konvngur til Jorsalaborgar með favgrvum
sigri oc sat þar¹² vum kyrt¹³ eitt ar.

Dauid lagðiz með Bersabee.¹⁴

271. þa er liðit var fvltt ar fra þi er Dauid konvngur bardiz við
Syross sem nv var sagt. sendi hann Joab með riddara sina oc miog
sva allan Gyðinga lið at striða vpp a Amons¹⁵ þjóð. fyrir þa vsömð
er Amonite¹⁶ höfðv giðrt monnvum hans enn ræist síþan vfríð i mot
honvum. Joab oc hans menn æyddv ríki Amons¹⁵ þjóðar hvar sem þeir
komo. þeir settvz þar vum sem var hinn sterkasti staðr.¹⁷ Dauid kon-
vngur sat heima i Hiervsalein oc for ægi þessa herfðr.

¹⁸Sva bar til einnhvernn dag sem konvngur var vtginginn.¹⁹ hann

¹) Her segir fra Dauid konungi. capitulum, A ²) sin, A ³) er, B, A
⁴) sendi, B ⁵) ok setti hann tilf. B ⁶) Elama, B ⁷) Syrer, B ⁸) [tilf. B
⁹) [.lx., B ¹⁰) tilf. A; mgl. C, B ¹¹) [Ammonitis sonum, B ¹²) þa, B
¹³) um tilf. B ¹⁴) A har her ikke nyt Capitel. ¹⁵) Ammonitis, B ¹⁶) Am-
moniti, B ¹⁷) Rabath tilf. B ¹⁸) Her har A nyt Cap. med Overskrift:
Er Dauid konungur lot drepa Vriam ethous. ¹⁹) utgenginn. enn, B

hafði aðr legit i seng sinni vm hadggi sem hann var vaur. hann gat at lita hvar gin hardla fogr kona þo ser i grasgarði¹ einvm skamt fra höllinni. Konvngur [spyrði eptir hver sv kona² veri. Honvm var sagt at hon het Bersabe ríks mannz dottir er nefndr er Hglíam.³ oc var nv gíginkona gíns [riddara konvngs⁴ er het Vrias Ethevs. Konvngur lét hana læiða i sitt herbergi. oc síðan svaf hann með henni. Eftir þat for hon heim til hvs sins oc hafði feingit barngetnað af þeirra samvistv. Ok þegar er hon væit þat. lét hon sogia konvngi at hon er með barni. Konvngur sendi þa boð Joab hertoga. at hann skilldi senda heim Vriam Etheum. Gyðingar satv þa vm staðinn Rabba⁵ sem aðr var gætið. Joab giðrði sem konvngur heiddi.⁶ oc sem Vrias kom a fvdn konvngs. frétti Daud fyrst [hverso Joab gða herrinn gða bardagar gíngv.⁷ Síþan mælti hann við Vriam. Far þv nv hæim til hvsa þinna oc lavgaz. tak síþan a þik hvíllt oc naðir. Oc íafnskiott sem Vrias var vtginginn.⁸ var þvíð borð konvngs. Enn Vrias for ekki hæim a þeirri nott. helldr svaf hann fyrir hallardyrvm með ðörvm þionostvsveinvm konvngs. Þess verðr konvngur varr vm morgininn. hann kallar Vriam til sín oc mælti til hans. Fyrir hvat villdir þv sva pina þik er þv fort æigi hæim til herbergis. sva farmoðr maðr oc þolt aðr mart [valk oc vas⁹ i herbvðvm. Vrias svaraði.¹⁰ Jsrael lyðr oc Jvða byggia marga vasbvð. oc minn mæistari Joab oc aðrir þinir höfðingiar oc hirðsvæinar liggia allir vm neðr a berri iorðv enn beriaz vm daga. þa er æigi hæyrilict¹¹ at ek kræsvmz oc sofa ek hia minni hvsfrau. Nv fyrir þitt lif oc heilso minn¹² konvngur skal mik allðri þa skom henda. at ek fari¹³ at læik minvm oc skemtan meðan aðrir yðrir sveinar ero i slikvm navðvm. Konvngur sagði. Nv at¹⁴ þi ver her i dag. enn i¹⁵ morgin man ek þik brotto senda. Hafði konvngur þann dag Vriam i boði sino oc lét honvm með kappi væita at hann yrði ofdrvokinn. Enn vm kvældit geck Vrias at sofa i sama stað sem hina fyrri nott oc for ecki hæim a þi kvældi til konv sinnar.

Snimma vm morgininn sendir konvngur Vriam með brefti til fvdnar við Joab. þar stoðv þessi orð a. Skipi þer Vria þa er þer beriz við Ammonitas¹⁶ i ðndverða fylking þar sem mest se mannravn.¹⁷ oc hagit sva til at vist se at hann komiz æigi með síðrvi¹⁸ i brott. Nv

1) garði, B 2) [sendi epter þessi konu ok spurði huerr hun, B 3) Helyas, B 4) [mannz, B 5) Raba, B 6) haud, B 7) [epter (at A) Joab ok herinum eðr huersu bardagar gengu, B, A 8) utgenginn, B, A 9) [vaalk ok vaas, B 10) guðs qrk ok tilf. B 11) tilheyrilict, B 12) herra, B 13) fara, B 14) saal. ogs. A; af, B 15) a, B 16) Ammonitis, B 17) i tilf. B 18) lif, B

sem Joab bardiz a borgina. skipar hann Vria¹ þar til atsoknar sem hann vissi mesta vorn oc sterkasta kappu fyrir vera. Gingv² þa borgarmenn drængiliga vt³ oc bavrðvz alldiarfliga. drapv þeir mart⁴ af Gyðingvm. oc i þeirri rið fell Vrias Ethevs oc lét⁵ sitt lif með hræysti oc goðvm orðzstir. Joab sendir þegar mann i Hiervsaalem at segia konvngi tíðendin. Joab mælti við sendimanninn. Þa er þv hefir flvtt konvngi sem græiniligast allan atbvrd þessa bardaga. oc sinner þv at honvm mislikar var framferð oc kallar sem mik varir [at ver hafim⁶ vvitrliga rasat fyrir rað fram vndir vapn varra vvina oc hvglæiðt æigi forn dömi. hversu litt þat hefir iafnan gefiz at ganga vvarliga⁷ under borgarueggi. sem uarð Abimelech syni Jerobaal⁸ er hann bardiz i⁹ Tesbes ok gekk allt under murinn meðr sina menn. sua at uuiner hans aattv at bera vapn¹⁰ under fętr sier niðr aa þa. enn ein kona setti kuernsteins brot i hqfut honum ok uarð þat hans bani.¹¹ Þa seg þu sua til konungs at lyktum. Ammoniti gengu uut af borginni a vqll nokkurn ok veittu oss hart athlaup¹² ok ver tokum i mot fulldrengilegha ok komum stöck¹³ i lið þeirra ok elltum þa allt til borgarhliðs ok siðan harv borgarmenn ofan aa oss skot ok griot af murinum. fell þa mart af yðrum hirðsueinum oc þar¹⁴ let sitt lif þinn pionostumaðr reyndr at allri dygd ok drengskap Vrias Etheus. Sendimaðr¹⁵ fann Daid konung ok sagði honum [alla þersa luti.¹⁶ Konungr męltti¹⁷. Far þu aprt til herbuða ok seg Joab þersi min orð. at hann laati þenna atburð ekki hita á sik þo at hann hafi laatit nqkkura menn. þi at opt kann þat henda [sem męltt er at fall er farar heill. ok giorer þeim ekki er i bardögum starfa at sakaz þo at ymser falli¹⁸ fyrer qðrum. bið hann hęlldr styrkia sitt herlið oc eggia þa¹⁹ at briota borg sinna uuina ok kostgefa at retta þann krók i baki þeirra²⁰ er þeir beygðu. Nu sem Bersabee fretti fall bonda sins. harmar hon þat harðla miqk ok gret lengi sem liklikt var hans dauða. Ok þegar sem nqkkut linar hennar sorg ok suut. sender Daid konungr epter henni ok let leiða hana i sitt herbergi. ok litlu siðarr tekr hann hana sier til eiginkonu oc fęddi hun honum sun.

Þetta mislikaði guði miqk sem Daid hafði gort. Sendi drottinn nu til konungs einn sinn þion er het Nathan at asaka konung. Sem

1) Vrie, B 2) Gongu, B 3) framn, B 4) manna tilf. A 5) hann þar tilf. A 6) [mgl. B; oss hafa, A 7) Her mgl. 1 Blad i C; suppleret efter B 8) Gedeonis, A 9) vid, A 10) vapnin, A 11) Nu ef konungr leidir framn slik dæmi segir Joab qdr onnur þvilik tilf. A 12) aalaup, A 13) þegar stöck, A 14) þa, A 15) for ok tilf. A 16) [avll þau ord sem Joab hafde kent honum, A 17) svaradi sua sendibodanum, A 18) [at ymissir fellu menn, A 19) mgl. A 20) þeim, A

Nathan kom fyrer konung. seger hann sua. Minn herra konungr. Tueir menn uoru i einni borg annarr auðigr miok enn annarr furðulega¹ fatgr. Hinn riki maðr aatti mikinn fiqlða nauta ok sauða. enn hinn fatgki meðr qlu ekki kuikfe utan einn litinn smasauð er hann hafði keypt ser til hugganar ok ol heima i husi sinu meðr bqrnum sinum. Þersi alisauðr uar sua spakr at hann aat brauð ok drakk af keru hins fatgka mannz ok suaf i faðmi hans. fyrer þui var honum þersi gymbr sua kigr ok elskuligh sem sinn sqnn² eigin dotter. Nu berr sua til sem uerða kann at einn vtlendr maðr kemr til hins auðga mannz. hann tekr honum vel oc uill gera honum fagnaðarveizlu i husi sinv. hann leit þa yfer allan fiqlða nauta ok sauða ok syniz allt sua fagrt at hann timer af qngu at sia ne taka gestinum til buðaruarðar. verðr þat fyrer um siðer at hann tekr einga³ sauð þersa fateka mannz ok lætr bva til borðz gestinum er til hans uar kominn. Huat demi⁴ þer herra konungr vrn þenna hinn agiarna mann er sauðinn tok seger Nathan. Konungr suaraði. þat ueit lifandi guð at saa⁵ maðr er dauða uerðr. Nathan melli. þu sialfr konungr ert þessi hinn riki⁶ maðr. þui skaltu nu heyra huat seger [af þui⁷ guð allz heriar drottinn. Ek smurða þik til konungs yfer minn lyð ok frelsta ek þik af hendi Saul konungs ok annarra þinna uuina ok gaf ek under þitt valld hirð ok hyski Saul konungs þins herra bqrn hans ok eiginkonur. ok þer hefi ek gefit allt riki Jsrael seger drottinn ok Juda. Nu ef þetta er litils uert. þa man ek enn til gefa⁸ marga luti micklu stgrri. fyrer hui vanræker þu min orð⁹ sua at þu giorðer¹⁰ illzku i minu augliti. Vriam Etheum hefer þu drepit meðr suerði suna Amons enn hans husfrv tekir þer til eiginkonu. fyrer [þersa þina sekt¹¹ ert þu þers uerðr at alldri gangi suerð ok sut af þinu¹² afkvæmi at eylifuu. Ok enn seger drottinn þersa luti. Af sialfs þins huusi man upp uekiaz illzka i gegn þer. sua at þinn naungr man taka þinar eiginkonur eðr frillur [sua at þu sialfr siaer aa¹³ ok man hann leggiaz meðr þeim um liosan dagh¹⁴ at skinandi solu. þui at þu hefer gort leynilega þinn glæp. enn drottinn man þer giora sem ok hefer þer sagt seger Nathan sua opinberlega at allr lyðr megu sia ok uita. Konungr melli þa meðr¹⁵ iðran sua segiandi. Sua er glæpr minn illr ok þungr at ek em uist dauða uerðr ok ek em aumr ok vesæil er ek gaf slik demi¹⁶ folki guðs. þar sem hann skipaði mik [stiornarmann

1) hardla, A 2) son eðr, A 3) saal, A; einka, B 4) domit, A 5) hinn auðgi, A 6) auðgi, A 7) [mgl. A 8) léggia, A 9) bodord, A 10) framdir glæp ok, A 11) [þenna glæp, A 12) þer ok þinu hyski ætt ok, A 13) [mgl. A 14) i sealfs þins husi tilf. A 15) grati ok mikilli tilf. A 16) domi, A

at dæma¹ yfer sinn lyð. ok uil ek þola nu dauða helldr enn sia glæpr [leiði mik² til heluitis. Nu meðr þui at ek hefer gort syndsamlig dæmi i dauðligum glæp fyrer guðs folki. þa er ek nv buinn epter uilia³ drottins mins at þola refsing [fyrer þersa synd⁴ at æigi falli folkit at minum dæmum i slikan glæp. Þa mgltti spamadrinn til Daud. Sannlega⁵ sier guð iðran þina ok vill æigi að þu taker dauða fyrer þersa þina synd. helldr uill hann veggia þer meðr sinni miskun. þui at þu hefer optlega striðt [meðr þinni hendi ok harðri refsing uinum drottins.⁶ Enn þo man guð meðr mundangshofi hefna þer þetta uerk⁷ meðr þui moti at sueinn sa er Bersabee hefer nu feddan man skiott deyja.

Epter þetta for Nathan spamadr i brott til sins heima. enn drottinn slo sueininn meðr þungri sott sua at eingi maðr uenti honum lifs. [þa bað drottin Daud meðr alhugha barninu lifs⁸. Daud konungr stoð upp þegar sem Nathan var utgenginn ok kastaði konungligum bunaði ok klæddiz herfilegv hárkleði ok gekk i einn kofa ok fastaði ok laa a berri iqrðu. Þa sqfnuðuz saman hans æztu raaðgiasfar ok hirðstiorar ok komu fyrer konung ok skylldaðu hann til meðr bliðum fortqlum ok þegarorðum at risa af iqrðu ok hrinda harmi. Enn hann uilldi þat fyrer engan mun ok huarki kendi hann aa fęðu ne uatni .vii. daga i samt. ok sua segiz sem truanlegt er at þa hafu hann ort saalminn Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. þat segia sumer menn at hann leti giqra ser diupa grof sua at .xx. pallar ueri at ganga niðr i iqrð. ok settiz hann þar eðr lagðiz i neð-anuerða grqfina. Enn meðr miskunn guðs lyptiz hann upp um pall uio huert uers sem hann sagði fram i saalminum. til at syna at guð saa iðran hans ok fyrerlet honum synðina ok þo æigi refsingarlaus.⁹ A .vij. degi andaðiz barnit er Daud bað fyrer til guðs at lifa skylldi. þui at guð uilldi æigi unna honum [nytia ok skemtana¹⁰ þui barni er hann hafði sua syndsamlega gétit meðr Bersabee konu Vrie.¹¹ Enn sv var avunvr hefnd fyrir þenna glæp. at gvð villdi æigi þiggia af Daud at hann gerði honvm mvsteri ok kallaði hann manndrapa¹² mann fyrir þat er hann hafði radit Vriam af lifi. sva ok¹³ allar þær skapravnir¹⁴ er synir hans væitlo honvm. sem siþarr mau segia. þolði hann fyrir horan Bersabee.

¹) [stioruara ok domara, A ²) [fylgi mer, A ³) domi, A ⁴) [til þeirrar vidrsyndar, A ⁵) Senniliga, A ⁶) [ok niðrat hans vvinum, A ⁷) fyrst tilf. A ⁸) [mgl. A ⁹) þi at Daud bad gud lifs barni þeirra Bersabee tilf. A ¹⁰) [yndis af, A ¹¹) Her begynder atter C ¹²) manndraps, A ¹³) at, B ¹⁴) motgordir, A

Herbergiss svæinar hans þorðv æigi at segia honvm andlat barnsins. oc sva mëlto þeir sin a milli. Ver tölðv til konvngs þa er svæinn þessi var a lifi. oc ætlaðv at glæðia hann.¹ villdi hann þa ecki hæyra oss. hversu miclo helldr man hann nv pinaz af hrygð oc harmi er hann frettir davða svæinsins. Nv sem konvngur [ser sina menn qvisa² með ser.³ þyckiz hann vita hvat vallda man. Hann mælti þa til sinna þionostomanna. [hvat er.⁴ er svæinninn davðr. þeir sðgðv sva vera. Hann ræis þa vpp or molldo [oc var malræifr við menn.⁵ Ok sem hann hafði gert clæðaskipti. geck hann til hinnar hælgu tialld-bvðar oc þackaði litillatliga gvði þetta allt er at hafði borið.⁶ for siðan hëim til herbergiss oc bað sveina bva ser borð. oc siðan snæðdi hann glaðliga. Raðgiafar konvngs tala til hans sva segiandi, Hveria skynsemð synir þv herra⁷ konvngur i þesso er þv fastaðir oc syttir saran⁸ meðan barnið lifði. enn nv [þegar sem svæinninn er davðr⁹ ræis þv vpp af iorðv oc læz¹⁰ þer borð bva oc ært nv glaðr oc katr. Konvngur suarar. þat kemr til þess at ek fastaði¹¹ oc gret meðan svæinn þessi lifði. at mer þotti vera mega þo at ek veri vmakligur. at drottinn minn gæfi mer þa hvggan at hann lifnaði. Enn hvat gerir mer nv¹² syrgia gða męða mik¹³ miklvu fðstvm. þi at ek ma hann nv ecki aptr kalla siðan hann var allr. a ek oc litillatliga þetta at þacka gvði minvm sem allt annað. þi at þat ferr eptir natvro at drottins mins vilia oc skipan at ek fęri¹⁴ nv eptir syni minvm þegar gvð vill helldr enn hann risi vpp mer til hvgganar. Skal ek oc glaðliga vndir ganga alla þa lvti er gvð skipar¹⁵ hvart sem¹⁶ þickir bliðt gða stritt. þi at hann er rættlatr oc miskvnnsamr.

Feddr Salomon sun Daud. 17

272. Eptir þetta hvggadi Daud konvngur Bersabee gíginkonv sina gr att hafði Vrias oc glæðr hennar harm með ælskvligvm bliðskap. gęrir hana drottning sina oc lætr [læiða ser i sama sęng¹⁸ oc gætr son við konv sinni. þann nefndi hann Salomon. þenna svæin ælskaði drottinn þegar i fyrsto. oc sendi til konvngs¹⁹ spamannu oc bavð at kalla svæinninn a þeirra tungv Jdidiam. þi at Jdidias er at varo mali glskaðr drottins.²⁰ Nv barðiz Joab sem aðr var sagt við Amonitis oc

1) tilf. B 2) kuisa, B 3) [heyrði kuis þeirra, A 4) [huart, B, A 5) [mgf. B, A 6) boriz, B, A 7) oss, B 8) saart, B 9) [er þat er dauðt, B, A 10) liez, B 11) fastaða, B, A 12) at tilf. B 13) i tilf. B 14) fera, B 15) yfir mik ok skriptar mer tilf. A 16) mer tilf. B 17) Fra Amon ok Thamar systur hans, A 18) [hana leiða i sama sęng sier, B 19) Nathan tilf. B 20) drotni, B

sotti fast a sialfa konungsborgina Rabba.¹ Þat köllvm ver vatnaborg. Sem miog var vunnin borgin sendir Joab menn a fvnnd Davids konungsva segiandi. Ek oc yðrir menn höfvm² langan tima selit vm borg Rabba.³ oc man sv borg⁴ skiott vpp gefaz i vart vald. oc fyrir þi kom nv til min með nockvð lið oc vinn hana með ðllo. at æigi se mer kendr sigr þessi sem vera kann ef ek æyði hana sva at [þv ser⁵ æigi við staddr. Ok sem Daid konvngi [kom þessi orðsending.⁶ ferr hann með mikinn her oc berz i⁷ borgina oc vinnr hana skiott. Tok hann þar tignarkoronv af höfði Melkolm konungsv⁸ þeirra. Melkolm þyðiz i⁹ varo mali konvngv þeirra. enn þat var allt at gino¹⁰ skvrð-god Ammonitarvm. Þessi korona var giðr af gvlli oc sett með hinvm agælvzlvvm gymsteinvm¹¹ ok með miclvvm haglæk. oc sva mikil at hon va pund gvllz. Var þessi korona sett a höfvð Daid konvngi. oc þaðan slvtti hann ofa mikit herfang. enn borgarlyðinn lætr hann setia i halsiarn. oc i þessi ferð gerði hann slikt við allar borgir Ammonitarvm. oc síþan hvarf hann aftr með herinn i Hiervsalem.

Fra þi er Ammon laa meðr systur sinni.

273. Davið konvngvr atti þa dottvr er het Thamar. allra meyia friðvzt at sia. hon var sammqdd Absalon¹² konungsv syni. enn Ammon son Davids konungsv lagði hvgr a hana oc sva mikla ofrast at hann sycðtiz af [hennar astar brima.¹³ Þvi at honvm syndiz æigi avðvellid-licet gða hæyrilikt¹⁴ at gera henni nockvra vansqmð.¹⁵ Þar er hon er konungsv barnn oc systir hans sialfs oc hin feggrsta mqr. Ammon atti æinn kæran vin oc frenda er het Jonadab son Semma brqðr¹⁶ Davids. Jonadab var manna vittraztr. Hann mælti ginn dag við Ammon konungvsson. Hvat er þer at mæini minn kæri felagi. þi at þv nytr qng-rar gleði at þi sem mer syniz. en þv megriz sva at dagsmvn sér a. fyrir hvat¹⁷ læynir þv mik hvat vm er. Ammon svaraði. Ec hefi sva mikla ast a Thamar systvr Absalons at ek ma ginskiss niota fyrir. Jonadab mælti. Skiott rað geri ek þar fyrir. þv skalt leggiaz i reckio þina oc segiaz sivkr. oc ef faðir þinn kemr at vitia þin sem mik varir. þa bæið¹⁸ þv hann at Thamar systir þin komi at matbva þer. oc seg

1) Raba, B 2) hafa, B 3) Raba, B 4) nu tilf. B 5) [þer secð, A 6) [komu þersi orð, B 7) aa, A 8) konungi, B 9) at, B 10) eins, B 11) gimsteinum, B; dyrum steinum, A 12) Absaloni, B 13) brima ell. bruna, B; [mgl. A 14) tilhæyrilikt, B; vidkvemiligt, A 15) vsæmð eðr uauuirðu, B 16) broður, B 17) hui, B 18) bið, B

at þv vill¹ af hennar hendi fæðv taka. Ammon gerir sva. slær ser niðr sem hann se sivkr. oc gengr allt eptir því sem Jonadab gat. at konvngfr ferr at finna son sinn. Amon talar sva til konvngs. Bið ek minn sgti faðir at Thamar systir min komi her at bua mer hvðarvdrð. því at hon man bezt kvnna. man ek oc ecki feðv neyta vtan ek taki² af hennar hendi. Daudid sendir þegar³ til hennar herbergiss. oc bavð at hon skyldi fara i hvs Amons brqðr sins. oc hv honvm fæðv sem þv kant bezt. Hon giðrði allt sem faðir hennar bavð. oc setti⁴ fyrir Ammon er hon hafði matbvið. Hann villdi ecki a taka oc mælti. Lat þv alla menn⁵ vt or herbergino. Ok sem þav vorv tvav eptir. þa bað hann hana fa ser þat er hon hafði aðr [til hvíð.⁶ Nv sem hon geck at honvm með vistina. þræif hann til hennar oc mælti. Kom her oc ligg hia mer. Minn kæri broðir⁷ gæym oc ger þetta æigi at þravngva mer til samlags við þik. þi at æigi varð slik yhfæa enn giðr i Jsrael. Nv hirð æigi at hallda framn þinni hæmsko. þi at þat er sva mikil min skom at ek gæt⁸ æigi vndirstaðit. enn þv mant æsiðan virðr sem hinn hæmskazit snapr með Gyðingvm. Gær nv sem ek gef rað til. tala þetta mal helldr við konvng ef þer er fyst a mer. oc fyrir þi at við⁹ erom æigi sammqdd. þa man hann æigi mæina at þv fair min til eiginkono. Ean hann villdi því ecki samþyckia [hennar bæiðni her vm.¹⁰ helldr lgt hann kenna aflsmvnar oc la með henni [berliga vviliandi.¹¹ oc þegar eptir lagði hann a hana sva mikla vþyckio at hann hataði hana nv miklo mæirr enn hann hafði aðr ælskað¹² oc bað hana brotto verða. Hon svaraði. Miklo mgiri skom oc verri er þetta er þv gerir nv i þinvm brotregkstri oc hatri en aðr hefir þv gert i savrgan oc mæydoms spelli. Hann annzar ecki hvat hon segir. oc kallar til sin þionostovæin sinn oc bað hann læiða hana vt oc byrgia eptir dyrrin. Hann giðrði sva. Thamar var clædd fotsiðvm kyrtli oc hafði allan hvnað sem siðr er til konvnga detrvm¹³ meðan þer ero vsavrgaðar meyar. hon dræifði molla¹⁴ i hvðvð ser oc ræif af ser kyrtlinn oc tok baðvm hvndvm i har sitt oc ryskti¹⁵ sik. Sva fór hon til herbergia¹⁶ Absalons bróðr sins oc geck þar øpandi inn. Sem Absalon sa hana sva ryggja.¹⁷ mælti hann til hennar. Hvat er.¹⁸ hefir Ammon broðir þinn spillt [þinvm hag oc¹⁹ fagra meydomi. Nv allt at æino læyn þessvm glæp oc þegi yfir systir min. þi at hann er broðir þinn. Nv var Thamar harmþrvngin i hvsi Absa-

¹) uilir, B ²) *sauð*. B, A; tak, C ³) menn *tílf*. A ⁴) setr, B ⁵) ganga *tílf*. B ⁶) [matbuit, B ⁷) sagði hun *tílf*. B, A ⁸) fær, A ⁹) mit, A ¹⁰) [mgl. B ¹¹) [sua at hon var herliga nandig, A ¹²) hana *tílf*. A ¹³) dotra, A ¹⁴) molla, B ¹⁵) reytti, B ¹⁶) herbergis, B ¹⁷) hryggja, B ¹⁸) uv *tílf*. B ¹⁹) [þer ok þinum, B, A

lons.¹ Enn konvngur var² hryggr er hann hærði þetta. Enn Absalon mælti hvarki gott ne illt við Ammon. [þi at honum mislikaði³ miog. er hann hafði sva sarliga savrgat Thamar systur hans. oc hataði hann i hvg ser. Var nu þo kyrt um hrið.

Absalon drap Ammon brodur sinn.⁴

274. Sva bar til þa er tvær vętr voru liðnir at Absalon skilldi klippa savði sina i þeim stað er Ballassar⁵ het.⁶ þa hafði Absalon bvit vllarvęizlo rika. sem siðr Gyðinga var til. oc bavð til ðllvm konvngs sonum.⁷ Hann geck þa fyrir fððr sinn sva segiandi. Se nu skal klippa savði mina þræls þins. fyrir þi bið ek minn herra at þv virðiz at koma með þina hðfðingia til þeirrar vęizlo sem ec hefi fyrir buit. Konvngur svaraði. Hirð eigi son minn at biðia þessa. þvi at ekki hefir þv kost til þess at veita sva mðrgvum [mðnnvum oc⁸ hðfðingivum senn. Sem Absalon hafði beðit sem hann kvnni. oc feck æigi af feðr sinum [at hann kemti til veizlvnnar⁹ helldr gaf hann honum orlof oc bað hann vel fara. þa mælti Absalon. Meðr þi minn herra at þer vilit æigi virðaz at þiggia væizlo at¹⁰ mer.¹¹ þa latið þo Ammon brøðr minn oss fylgia [oc vera i samsinni¹² mer til sqmðar með qllvm ððrum sonum yðrum. þvi at þat er hærilict¹³ at hverr varr brøðra væiti qðrvum viðkemilikt eptirlæti til sqmðar sva virðvlegan¹⁴ favðvr sem ver eigm. Konvngur sagði þat sitt hvgboð at Ammon myndi þarf-lavst¹⁵ eyrendi þangat hafa til þessar¹⁶ væizlo. oc með þvi at Absalon bað mivkliga með morgvum fagriligvum orðvum. þa læyfði konvngur Ammon oc ðllvm sonum sinum at fara með Absalon. þa er þeir koma til væizlvnnar bavð Absalon sinum monnum at sitia um Ammon ok bað þa ecki ottaz at drepa hann. þvi at þęr eigit¹⁷ þvi at lyða sem ek byð yðr með þvi at ec skal hæita yðarr hðfðingi. þeir forv þi fram sem hann [lagði fyrir þa¹⁸ oc giorðv Ammon miog drvckinn. baro siðan vapn a hann oc drapo. Sprętta þa vpp allir konvngs synir oc flyðv¹⁹ sva hverr sem naði sinum ræiðskiota.

Nu sem þeir forv sinn veg. þa flavg²⁰ til konvngs nockvrr kvrr at Absalon hefði drepit alla syni²¹ hans. [sva at eigi myndi æinn

¹) Absalonis, B ²) varð, B, A ³) [enn þo mislikadi honum, A ⁴) Fra þui er Amon var drepinn, A ⁵) Baalasar, B ⁶) ngr Eßraim tilf. B ⁷) sueinum, B ⁸) [mgl. B ⁹) [þessa bæn, A ¹⁰) af, B ¹¹) Her begynder Fragm. XIII. ¹²) [mgl. B ¹³) tilheyrikt, B ¹⁴) saal ogs. A; uirðuligvm, B, Frag. ¹⁵) þarfleysu, B ¹⁶) þeirrar, B, A ¹⁷) eigut, B ¹⁸) [sagði fyrir, B ¹⁹) flyði, B ²⁰) firir tilf. Frag. ²¹) sunu, B

eptir lifa nema sialfr Absalon.¹ Davið konvngv stoð vpp við þessa harmsögv. ræif af ser clæðin oc fell siþan framm allr til iarðar. oc slikt ið sama allir hans menn þeir er við vorv. vtan æinn Jonadab broðvr son konvngs. hann talar sva. Eigi skilldi² þer minn herra trva at allir synir yðrir se³ davðir. því at ek þickivmz vita at Ammon æinn man vera drepinn. þi at Absalon hefir haft a honvm illan hvg. siðan hann tok oc lagðiz með navðigri Thamar systvr hans. Ok fyrir þi þvrfti⁴ þer æigi herra konvngv at ætla at Absalon hafi flæiri drepit sonv yðra enn⁵ æinn. Davið konvngv hafði iafnan ginn svgin i hæstvm tvrvvm borgarinnar at sia allar mannaferðir gða aðra lvti. þa sem at kvnnv at⁶ beraz þeði nær ok fiarri. kallaði hann þenna speculatore. þat er vmskygnari⁷ at varo mali. Nv sem Jonadab hafði þetta talat. litaðiz speculator vm þar sem hann var staddr oc sa mikinn mannariðvl sèkia til borgarinnar ofan vm fialhliðina⁸ þar sem ecki var almanna vegr. Hann sagði þetta Davið.⁹ Þa mællti Jonadab til konvngs. Nv for¹⁰ sem ek ætlaði.¹¹ at þar fara synir þinir minn herra oc ero gigi allir drepnir. Sem hann hætti sinni reðv komv konvngs synir. þeir gingv¹² inn fyrir feðr sinn oc savgðv honvm davða Ammons með miclvm harmi hvgar. Afaði þetta mikillar vglæði oc hrygðar konvngi oc allri hans hirð. Absalon flyði¹³ i riki Gessvr. oc var þar .iii. ar með [konvngi þeim er het Tolomevs¹⁴ er þar reð riki. Lattiz þa Davið konvngv at sækia eftir honvm sva sem hann hvgði af harmi¹⁵ oc gladdiz eptir Ammon svn sinn.

Þetta skildi skíott Joab son Saphie¹⁶ at konvngi rann ræiði við Absalon. þi at hann vnni honvm mikit. Sendi Joab þa menn til borgar þeirrar er Thetva¹⁷ het eftir einne visdomskonv er hann vissi mal-sniallazta. Oc sem hon kom til fvndar við Joab. mællti hann til hennar. Þv skallt lata sem þv ser miog harmþrvngin oc clæða þik sorgarbvningi. Ecki skaltv bera a þik oleum gða [aðrar lyfðir¹⁸ at þv syniz at ðllo sem sv kona er lengi hefir gratið saran manna missi. oc inn gengin fyrir konvngv skalltv fram segia slikt sem ek kenni þer. Lagði þa Joab qll orð i mvnn henne þav er hann bað hana fram bera fyrir konvng. Eunn hon inn gengin [i havllina¹⁹ kastar hon ser fram a golfit²⁰ fyrir foðr konvngi oc dyrkaði hann sva segiandi með miclvm harmi. at þi sem konvngv ætlaði oc²¹ þeir er hia vorv. Miskvnnna þv

1) [mgl. B 2) skulo, B; skyllvnt, Frag., A 3) drepner ok tilf. B 4) þurftu, B; þvrftit, Frag., A 5) hann tilf. Frag., A 6) mgl. B, Frag. 7) umskygning-armaðr, B 8) fialhliðina. B, A, Frag. 9) konungi, B 10) ferr, B 11) ætlaða, B 12) gengu, B, A, Frag. 13) til Tholamai sunar Amiur tilf. B 14) [Tholamai konungi, B 15) honvm, B 16) Saruie, B 17) Takva, B 18) [iurter, B 19) [fyrir konung, B 20) hallargolfit, B 21) allir tilf. A

mer avmri konv minn herra. Konvngur svarar. Hvat er þer kona. hvi lętr þv sva. Hon męllti. Ho ho vei¹ mer vęsalli. ec em ġin eckia. oc atti² ek eftir bonda minn .ii. syni³ mannvęna. þeir vvrđv mis-sattir sin a milli vm ġinn lvt oc striddvz a međ ofrkappi vti a akri. þar sem ġingi var sa er þeim bannađi slika vhfsv. oc lavk sva þeirra samangeign⁴ at annarr drap annan. Se nv minn herra. Allir frendr þeirra risv vpp međ æinv rađi. gengv at mer ambatt þinni međ mik-illi akefđ sva segiandi til min. Sel fram svn þinn er drepitđ hefir bręđr sinn. þvi at ver⁵ vilivm hann af lifi⁶ oc hefna sva hins vęna. oc skolvm ver æyđa ærfđ hans fyrir brođvrvig. Nv hafi þer hęyrt konvngur hverso sarliga þeir vilia slavckva þenna ġina⁷ gnęista minnar hvęganar sem enn lifir. til þess at niđr falli nafn bonda mins oc æigi megi avkaz hans afkvęmi a iarđriki ġđa nockvrrar miniar ostir lifa hans minningar. Konvngur svarađi. Far þv i hvs þitt oc man ek biođa bođ fyrir þik oc svn þinn. Konan sagđi. Liggi a mer ranglęti þetta oc a favđvrhvsu minv. enn minn herra konvngur oc hans tignar-sæti se frialst oc akerolavst⁸ her firi. Konvngur svarađi. Þa geri ek⁹ annat rađ fyrir. lat þv þann til min er i mot þer męlir ġđa misbyđr oc skal sa æigi þer siđan meġin gera. Þa męllti konan. þess biđ ek minn herra at þv minniz drottins ġvđs þins. sva at æigi latir þv margfalldaz ġđa avkaz ættvig enn framarr til hefndar eptir þann er drepinn var. oc æigi se son minn af lifi tekinn. Konvngur męllti.¹⁰ þess sver ek viđ ġvđ at ġungi mađr skal blasa har af hđfđi þer ġđa syni þinvm. Konan sagđi. Eigi þickivmz ek enn hafa fvllnat mins ġyrinđiss. vtan þær ġelit mer orlof at tala enn flęira viđ yđr. Konvngur bađ hana tala sva mart sem hon villdi. Hon męllti. Hverso lęingi skalltv herra lata lyđ ġvđs sva misgera at kalla eigi apr þann er lęingi hefir vtlaga veriđ. ęll ġigvm ver einn veg fyrir hendi at ver skolvm deya. oc dregr þa iorđin sitt til sin. sva at hvers mannz likami skriđnar til sinnar natrvv i iorđina sem vavtn þav er æigi kvunnv apr at hverfa. enn allir menn æigv sal. oc er ecki hennar at vęnta i iorđina¹¹ þi at drottinn vill vist æigi lata hana fyrirfaraz. helldr hvęsar hann oc setr sva¹² rađ til at sa tapiz æigi međ ęllo er misgerir þo at hann se rękr oc rekinn vm stvndar sakir. Nv kom ek til þess hingat at flytia þetta mal fyrir þer konvngur oc allri hirđ hia verandi. þvi at ek var orvgg at tala slict hverso sem þv tękir minv mali. En nv hefir þv minn herra þvi helldr hęyrt minn fram-

¹) *saal. de đvr.*; ve, C ²) aatta, B ³) sunu, B ⁴) sameign, B; vidskipti, A
⁵) mer, A ⁶) slaa, A; taka *tilf.* B, Frag. ⁷) einn, B ⁸) kjerulaust, B
⁹) *mgf.* B ¹⁰) suarađi, B ¹¹) iorđvunne, Frag. ¹²) sier, B

bvrd at þv hefir hætið at frelsa mik af valldi þeirra oc¹ þęði villdv mik oc son minn ma af grfd drottins. Bið ek nv þess at ek ęiga þat at segia at hait þitt herra konvgr se sva fast sem svardagi. Þvi at sva ert þv geðfastr sem gvðs ęngill. at hvarki vikr þv af rettindvm fyrir bliðv ne striðv. oc þvi er drottinn gvð með þer. Konvgr mælli til hennar. Seg mer satt af oc læyn mik ęigi [þann lvt er ek vil spyrja.² er ęigi þat nv at Joab se i raðvm með þer vm þessa lvti. Konan svaraði. Þess sver ek fyrir hęilso andar þinnar minn herra at þv hneigir³ hvarki til hęgri handar ne vinstri af rættvm veg her vm. at Joab lagði þetta vndir tvngvrætr mer oc bavð mer at hera fram merkingar⁴ sigrvv þessa mala.⁵ Enn þv konvgr ert sva vitr⁶ oc visdomsvllr sem sa gvðs eyrendreki er alla lvti skilr oc skyniar. oc þv mællir sinna a minv tali at son minn likamligr atti ecki sliet at kęra sem ek sagði⁷ fram. Þa mælli konvgr við Joab. Nv skalltv sia hversu mer likar þessi þin raðagiorð. Far þv nv oc læið vr vtlegð Absalon son minn. Enn Joab iafuskiott fram fallandi a hallar-golfið oc⁸ lavt konvngi oc þackaði honvm þessa milldi sva segiandi. A þessvm degi skil ek at ek hefi fvnnit miskvnn i þinv avgliti minn herra. er þv gerðir þetta eftir minvm orðvm.

Joab bioz nv sem skiotaz. [for siþan avstr⁹ i Syriam i riki Gessvr ok flvtti Absalon konvngs svn þaðan oc hæim i Hiervsalem. Sem konvgr sprvði kvamv þeirra. sendi hann orð Joab at Absalon skylldi hæim fara til bva sinna enn koma ecki a konvngs¹⁰ fvnd. oc sva giorði hann. Absalon var fęgri oc friðari skapaðr fyrir allra lvta sakir en engi maðr annarr i Gyðinga kyni. sva at þat er¹¹ sannsagt af honvm. at milli hęls oc hvirfils fannz hvergi fleckr ęða lyti a hans likam at maðr myndi sik annan veg kiosa skapaðan. Hann var oc fręgðarsamliga hærðr fra þi sem aðrir menn beði at fęgrð oc væxti. oc þat til marks vm mikilleik hars hans. at þat þyngði hann sva at hann varð vm sinnu a hverio ari at lata reka¹² af ser. Ok einn tima hafði klipparinn forvitni til at fęra a vag har af hðfði honvm. oc va .cc. skillinga. Absalon atti .iii. syni¹³ oc eina dottvr harðla fagra synvm er het Thamar. hana atti siðan Roboam konvgr son Salomons.¹⁴ oc var þeirra son Abia konvgr Juda. Absalon var nv sva .ii. ar i Hiervsalem at hann kom ecki til fvndar við feðr sinn oc ęigi naði hann at sia konvng. Hann giorði þa orð Joab hertoga. at hann villdi

¹) at, Frag.; er, A ²) [mgl. B; þvi er ek mvn spyrja, A ³) hneigiz, B ⁴) mgl. B ⁵) maals, A, B, Frag. ⁶) maðr tilf. B ⁷) sagða, B ⁸) saal. ogs. B, A; mgl. Frag. ⁹) [ok for, B ¹⁰) hans, B ¹¹) var, B ¹²) saul. ogs. B, A, Frag. ¹³) sunu, A, B ¹⁴) Salomonis, A, B

senda hann til konvngs. Enn Joab villdi æigi koma til moz við Absalon. Sem Absalon hafði sendt tysvar eftir honom oc villdi hann æigi koma. Þa mællti hann til svgina sinna. Þat er yðr kynniect at aktrar ockrir Joab liggia saman. farit nv til oc leggit i elld i akr¹ hans oc brennit vpp. Þeir giðröv sem hann havð oc brendo allt seði Joab. Enn er þrælar hans komv til oc sa þar [verks ofmerki.² rynnv þeir með hrygð oc rifv kleði af ser oc savgðv Joab skaða sinn. Joab for þa at sinna Absalon oc mællti sva til hans. Firir hveria savk leztv [þræla þina³ brenna sæði mitt.⁴ Absalon svaraði. Ek senda þer boð tveim sinnvm biðiandi at þv skylldir koma til min. þvi at ek villda senda þik til konvngs [at forvitnast⁵ fyrir hvi ec var kallaðr vr vtlegð. þvi at þetra var mer at vera i Gessvr gða annarri vtlegð enn her. ef ek skal alldri koma i konvngs avgsyn. Nv bið ek at [ek na vm siðir at sia hann.⁶ enn ef hann vill þat æigi. þa væit ek at hann minniz ranglætis mins oc man lata drepa mik.

Joab for þa at sinna konvng oc talaði⁷ þetta mal [fyrir houvm.⁸ oc tok hann þvi vel. Var þa Absalon [til kallaðr.⁹ Sem hann kom inn i höllina fell hann fram fyrir seðr sinn oc kvaddi hann virðvliga. Konvngv [tok til hans.¹⁰ reisti hann vpp oc kysti oc tok hann með fagnaði i fvlla segtt. Eptir þetta lét Absalon giðra ser gina agæta oc hðfðingliga kerrv oc dvbbaði .lx. riddara¹¹ oc .i. fylgðarmanna ser til þionosto oc sinni kerrv til verndar. Hvern morgin sem Absalon var elgðdr. geck hann vt at borgarhliði. settiz þar oc sætti komandvm.¹² með þi moti at hvernn mann þann er nðokvð ætti¹³ at kæra oc veri kominn at læita doms konvngs a sinv mali kallaði Absalon til sin. oc spvrði af hverri borg [gða hverr¹⁴ veri gða hverra gyrinda¹⁵ særi. Ok sem sa er hann talaði við sagði hvaðan hann var æða hverrar ættar gða hvat hann atti at kæra. þa svaraði Absalon. Malæfni þin synaz mér goð oc regtt. enn engan vrskvrð fer þv þinna mala. þvi at konvngv hefir ongvan til segtt at hæyra þik. oc þat¹⁶ væit trv min at slik mal skyllda ec skiott oc vel græiða ef nockvrr villdi mik taka til domanda yfir folkit. Absalon var sva bliðr við allt folk með frabæro yfirbragði sinnar halæitv fegrðar.¹⁷ at hann kvaddi oc kysti hlæiandi¹⁸ hvern mann er til hans kom. Sva giðrði hann við allt folk Gyðinga þat er for at sekia doma konvngs oc heyra af

¹) akra, B ²) [saal. ogs. Frag.; verks ummerki, B; vex ummerki, A ³) [mgl. B, A ⁴) min, A, B ⁵) [mgl. B ⁶) [sia hann um siðer, B ⁷) flutti, A ⁸) [við hann, B ⁹) [kallaðr til konungs, B ¹⁰) [mgl. B ¹¹) riddandi manna, B ¹²) komendum, A, B ¹³) atti, A ¹⁴) [hann, B; hverr, Frag. ¹⁵) hann tilf. B, A ¹⁶) mgl. B ¹⁷) saal. de ðvr.; fregðar, C ¹⁸) saal. de ðvr.; hlægiandi, C

honvm réttendi. oc margs mannz hiarta giorði Absalon ahyggiv-
fyllt.

Fra vppreist Absalonis moti Daud.¹

275. Þá er liðnir vorv .xl. vetra fra þi er Saul konvngur let drepa kennimenn drottins sakir Dauids sem fyrr var sagt. gengr Absalon ginn dag fyrir favðvr sinn sva segiandi. Gefit mer orlof herra konvngur at leysa heit þat er ec heit þa er ek var i ríki Gessvr i Syrlandi. at ek skyllði fara oc fornfæra i Ebron ef gvð villði læiða mik apr i Hiervsalem af þeirri vtlægð. Konvngur bað hann fara i friði oc fremia réttlæti. Absalon bio sik skiott oc for i Ebron. hann sendi sina menn i alla kynþattv Jsraels oc havð sva. at þann tíma sem Gyðingar hæyrði² lvðr hans skyllði³ þeir segia at Absalon rikir⁴ i Ebron. Absalon hafði .cc. manna af Hiervsalem [þeirra er hann kvaddi til farar með ser.⁵ þeir vorv allir með hrein vhiarta oc einfavllðvm hvg oc vissv ecki til hvat vndir bio. Absalon hæimti oc til⁶ Achitophel af Gilo. þeirri borg er sva hæitir. hann var raðgiafi Daud konvngs. Sem Absalon hafði seft fornir i Ebron. læt hann allt folk sveria ser trvnað. dreif þa lið til hans hvaðan æfa. sva at hann hafði skiott allmikinn her.

Nv sem Daud konvngur frettir ðll þessi tíðendi kallar hann saman⁷ sina menn i Hiervsalem ok segir sva. Þav tíðendi hefi ec spvrtt fra Absalon syni minvm er mik tregar miog. Vil ec þat rað gefa yðr goðir felagar⁸ at hverr því sik sem skiotaz oc skvndvm vt af borginni. þi at gígi man siðarr kostur at flyia er Absalon kemr með allan her oc teppir⁹ oss inni oc [drepi enn slai¹⁰ sverði alla borgina oc eyði.¹¹ Þa svarvðv allir hans menn. Giarna vilivm ver þinir þrælar herra konvngur þeim ðllvm lvtvm at fylgia oc algera¹² eptir matt¹³ oc mægni sem [þv vill¹⁴ bioða oss. Siþan for konvngur oc ðll hans hirð af Hiervsalem a fæti sva at æigi reid helldr konvngur sialfr. Enn hann læt eftir i borginne til at gæyma konvngs herbergia .x. frillvr sinar. Ok sem konvngur var vt kominn. ok allr Jsraels lyðr nøytti giginligra¹⁵ fota til gavngv. nam hann stað langt fra borginne oc bæið sinna manna þeirra er seinne vvrðv. Sottv þa til [motz við kon-

¹) Fra ferð Absalons i Ebron. capitulum, A ²) heyrðu, B ³) skyllðu, B ⁴) saal. ogs. Frag.; man ríktia, B; ríkti, A ⁵) [mgl. B ⁶) sin tilf. B, Frag. ⁷) tilf. B, Frag. ⁸) höfðingjar, A ⁹) kneppir, A ¹⁰) [saal. ogs. B, Frag.; slær, A ¹¹) eyðir, A ¹²) gígra, B ¹³) mgtti, B ¹⁴) [þer uilit, B ¹⁵) mgl. A

vng¹ allir trvlyndir þionostomenn oc sva þeir menn með sinar fylkingar er hætv Cherethi oc Phelethi. Þa gengv fyrir konvng þav .dc. manna sem honvm höfðv fylgt or riki Geth þa er hann toc riki i Ebron. höfðingi þeirra hét Ethai. Daud² mællti til hans. Þv Ethai ert vtlendr maðr oc hefir verit með mer vm hrið oc fyrirlatið fyrir mina skyllð fe þitt oc fostrland. nv man ek fara sem fyrir liggr oc avðæt³ ma verða. en æigi skal nær fara at ek lavna⁴ þer þi dygd⁵ oc dræingskap er þv hefir mer synt með trvlyndri þionkan.⁶ at vesia þik i vandrgðvm⁷ með mer. oc fyrir þi snv þv aftr með alla þina svgitvnga oc tak þer bygðarlag i Jorsalaborg með þessvm nyia konvngi. Ethai svaraði konvngi a þessa lvnd. þess sver ek við lifanda gvð oc lif þitt konvngr. at ek þrell þinn skal þar vera sem þv ært oc þer fylgia minn herra. hvart sem þv ert lifs æða davðr. oc ðngvm ððrvm konvngi þiona vndir heims solo. Konvngr mællti. Far at þi sem þer likar.

Þa rēð Daud konvngr til ferðar oc með honvm Ethai með sina svæit oc þar með annað folk. oc allr lyðr geck með hrygd oc harmi. For þa⁸ konvngr með allt sitt lið [yfir forss⁹ Cedron þann veg sem¹⁰ liggr til eyðimerkr. Kom þa til motz við hann Sadoch kennimaðr oc allir Levite með ser flytiande ena helgv sattmalsðrk drottins oc settv hana þar niðr. Abiathar byskup var oc þar. oc Achimaas son [Abiathar. oc son hans Jonathas.¹¹ Þa mællti Daud. Þat vil ek at þer hverfit aptr oc verið frialsir i Hiervsalem. enn ek man her læynaz i [æyðimðrkvm¹² i eyðirioðrvm¹³ þar til er mer kemr fra yðr nðckvr tiðendasðgn. þi at þat skolot þer annaz at gera mik varan við þa lvti sem að kvnnv beraz hæima i landinv oc mik varðar at vita. Sadoch oc Abiathar flvttv nv aptr avrkina i Hiervsalem. Enn Daud konvngr geck með hrygd oc harmi oc berföttr at¹⁴ hvlðv höfði framm a skoginn þar sem heitir olifaborg. oc sva allir hans menn gengv með sorg oc svt oc hvlðv höfðv sin. Þa fretti konvngr þav tiðendi. at Achitophel er verið hafði hans hinn hēsti raðgiafi hann var nv æiðsvari Absalons¹⁵ til allra raða. Þa mællti konvngr oc sa til hersins.¹⁶ Vandr svikari er Achitophel. bið ec drottinn minn at þv latir með nockvrv moti vvitrliga verða hans raðagerð. Sem [hann¹⁷ toc¹⁸

¹) [konungs, A, B ²) konvngr tilf. B ³) auðit, B, Frag. ⁴) launi, B ⁵) þina tilf. B, A ⁶) þionan, A, B ⁷) saal. B, A, Frag.; vændreðvm, C ⁸) Daud tilf. B ⁹) [saal. A, Frag.; til fors, B; yforss, C ¹⁰) leið tilf. B ¹¹) [hans ok Jonathan Abiathar sun, B; hans ok Jonathas, A ¹²) eyðimqrk eðr, B ¹³) [eyðirioðrvm a morkinni, Frag.; eyðimorkinni, A ¹⁴) ok, A, B ¹⁵) Absalons, B ¹⁶) lyðsins, A; himins, Frag. ¹⁷) Daud, B ¹⁸) [þeir toku, Frag.

hvillað a gínne fíallzhæð. kom til hans ginn vin¹ hans er het Cvsai með sorgar yfirbragði at rifnð clæði oc molldarfvlv² hðfði. Konvngur mællti til hans. Ef þv fylgir mer Cvsai oc minvm flocki. þa verðr mer helldr³ at þi þvngi enn⁴ gagn. oc ef þv vill mer nockvt lið væita. þa snv þv aptr i Hiervsalem oc mgl til friðar við Absalon. Oc ef hann vill sem mik varir þiggia þina þionostv. þa skalltv kostgefa at eyða oc vnyta raðagiðrð Achitophel. Nv ero þar kennimenn Sad- och oc Abiathar. oc skallt þv segia þeim hvert orð er þv heyrir a konvngs garði. oc síþan skolot þer allir samt senda til min oc [segia mer oc gera⁵ varan við allar þeirra framferðir oc raðagiðrðir sem þer verðit visir. Cusai for nv sem konvngur gerði rað fyrir. Ok sem hann hafði skamma hrið⁶ dvaliz i Hiervsalem kom þar Absalon konvngsson með sinn her.

Siba fgrði Dauid uistir.⁷

276. [Þo er nv⁸ fyrst fra þi at segia. at þa er þeir skilðv konvngur oc Cvsai sneri konvngur yfir fíallit þvert. oc avðrvm megin i fíallzhliðinni kom til hans Siba sem fyrr var nefndr er Dauid setti til at þiona Miphiboseth með tva asna klyfiða af vistvm oc vini. Konvngur spvrdi hvat þat skilldi⁹ sem hann for með. Siba svaraði. Þessa hlvti ferða ek þer minn herra. asna til ræiðar at þv gengir ægi sialfr. vistir at fgrða með svgina þina. vin at drecka ef nðckvirir þreyta¹⁰ af þorsta oc erfiði a eyðimorkinni. Konvngur mællti. Hvar er mæistari þinn Miphiboseth. Siba svaraði. Hann var eplir i Hiervsalem oc sagði sva at Gyðinga lyðr myndi nv skipa¹¹ honvm riki favðvr sins. oc breggða ællar hann nv sinvm trvnaði við yðr. enn ek bið at finna miskvnn i þinv avgliti. Konvngur mællti. Allir lvtir þeir er att hefir Miphiboseth skolo nv vera þinir.

Fra illyrðum Nabath uið Dauid.¹²

277. Sem Dauid konvngur kom¹³ þar framm sem heitir Bavrím. geck vt i mot honvm¹⁴ ginn frendi Saul konvngs er het Semei oc avðrv nafni Nabath. Hans son var Jeroboam er siðarr¹⁵ man getið

1) uinr, B 2) molldvgv, A 3) mgl. A 4) eigi tilf. A 5) [giqra mik, B 6) stund, B, Frag. 7) Fra Dauid konungi ok Semei, A 8) [Nu er, B 9) skal, B 10) sykiaz, A 11) skipta, B 12) A har her ikke nyt Capitel. 13) for, B 14) af staðinvm tilf. Frag. 15) siðan, B

verða. Sæmei for a veginn fyrir konvng oc hans menn með bðlvan oc banni. sva ærr oc oðr-at hann barði grioti til konvngs oc hans sveina. enn þeir gengv tvæim megv¹ hia konvngi oc hlífðv. honvm við griotflavginni. Semei holfaði konvngi [i akafa² með þessvm orðvm. Drags³ þv a brott heðan diðfvls maðr oc morðingi. Nv hefir gvð golldit þer er⁴ þv hefir raðit bana allri hirð oc hvskðrlvm Saul konvngs. en þv setz⁵ i rikið ester með rani oc rangendvm. fyrir því hefir gvð nv gefið rikit Absalon syni þinvm. enn þik taka at þravngva þinar illzkvr þi at þv ert vandr manndrapari. þa mællti Abisai son Sarphe⁶ til konvngs. Hvi bðlvar sva þessi bannsettr⁷ hvndr minvm herra. nv vil ek fara oc sla af honvm hðfvð. Konvngr svaraði. Hæyrið mik synir Sarphe.⁸ Hvat skaðar⁹ oss orð hans. latið hann bðlva sem hann vill. þi at ec trvi at drottinn hafi boðit enn bannat æigi at illyrða mik fyrir minar synðir. oc hverr⁹ man sva diarfr at þori at spyria eftir hvi gvð gerði sva. Ok enn mællti hann til Abisai oc annarra sinna manna. Litið a goðir dreingir. Minn eigin svn sitr vm lif mitt oc vill drepa mik. Hverso myklo helldr er mer van grimðarfvlz fiandskapar af frenda¹⁰ Saul mer vandlavsvm. Kann oc vera ef gvð litr mina mōðv. at hann avmbvni mer með einhverio goðv ef ek hefi þol við. Geck þa Daid konvngr leið sina oc hans felagar. enn Sæmei for [æ iafnfram¹¹ vm fialzavxlina¹² it efra bðlvandi oc barði grioti til þeirra oc ios a þa iorva¹³ oc molldo sem hann komz við. Konvngr for þar til er hann kom a ginn slettan hialla¹⁴ i fialzhlidinni. vorv þa allir hans menn moðir [af gavngv¹⁵ oc tokv hvilld.

Fra raðagiorð Achitophel.¹⁶

278. Nv er þar til at taka sem aðr er fra horfit. er¹⁷ Absalon oc Achitophel drottins svikari¹⁸ oc ner allr Jsraels¹⁹ lyðr kom i Jorsalaborg. þa geck Cvsai sannr vinr Dauids konvngs fyrir Absalon sva segiandi. Hæill heill herra konvngr. Absalon svaraði. þessi er virðvlig oc vinsamlig kvæðia. enn fyrir hvi ert þv her enn fylgðir æigi þinvm herra oc felaga²⁰ Daid konvngi. Cusai svaraði. Uist ecki vill sva vera. þi at þeim man ek þiona sem drottinn hefir valið

¹) megin, B. Frag. ²) [akalliga, A ³) Dragg, B. A, Frag. ⁴) at, Frag.; þat er, A ⁵) saal. ogs. Frag.; settiz, B; hefir setz, A ⁶) Sarnie, Frag., B ⁷) saal. ogs. B, Frag.; bannsetti, A ⁸) saal. ogs. B, Frag.; saka, A ⁹) tilf. B, Frag.; engi tilf. A; mgl. C ¹⁰) frændum, A ¹¹) [iafnan, B ¹²) fialzhlidina, Frag. ¹³) iqra, B ¹⁴) vqll, B ¹⁵) [mgl. B ¹⁶) Raðagerð Absalons ok Cusai, A ¹⁷) at, B ¹⁸) suiki, B ¹⁹) Jsrael, B ²⁰) uin, B

ok allt þetta folk Gyðinga lyðr lætr ser soma lotning at væita. ok sva man ek þer reynaz sem ek hefi ræyndz favðvr þinvm. Þa mællti Absalon við Achitophel. Undir þer ero ðll rað hvað ver skolvm at hafaz. Achitophel svaraði. Þat er mitt hit fyrsta rað at þv gangir inn oc leggiz með frillvm feðr þins er hann hefir til sætt at gæyna sinna herbergia. þi at þa er allt Jsraels folk frettir at þv geriz æigi minni fyrir þer enn feðr¹ þinn. þa manv allir astvnda at esla þik sem mest i mot honvm. Siþan slogv þeir landialldi Absalons² i ginvm grasgarði. enn hann geck inn til frillna feðr sins at avgsiandvm ðllvm lyð. þi at i þann tima var sva mikil virðing væitt Achitophel. at ðll hans raðagiðrð var sva tekin [fyrir fvltnað³ i alla staði sem þat veri gvðs forsia⁴ er hann sagði fram. sva þa oc⁵ er hann var með Daudid sem nv með Absalon.

Eftir þetta talar Achitophel við Absalon. Nv man ec segir hann velia .xii. þvsvndir⁶ hravstra dreingia af [her þinvm⁷ a þessi natt er nv kemr. ok man æigi mikill vandi at raða a hann⁸ vvaran oc vapnlavsan oc moðdan af miklo vasi. þi at allir hans menn manv verða felmsfvllir oc flyia viðs veggir fra honvm. enn ec skal drepa hann þegar hann er ginn optirlatinn. þi at betra er oss at ver þrælar þinir takim af lifi ginn mann enn gera⁹ æigi mæira mannsPELL. [Siþan man ek¹⁰ læiða aptr allan lyð sva myktan vndir þitt valld. rætt a [sðmv læið¹¹ sem misgerandi kona friðmæliz við sinn bonda. þetta þockaðiz¹² vgl Absalon oc avllvm höfðingivm hersins. þa mællti Absalon til svæina sinna. Kalliþ mer Cusai. oc vil ec hæyra hvað hann segir. Ok sem Cusai kom [til hans segir sva Absalon¹³ til hans. Hvert rað gefr þv til hvart ver skolvm [eða æigi gera eptir þi¹⁴ sem Achitophel hefir rað til gefið. Jnnir hann þa vpp fyrir honvm raðagiðrð hans oc tilskipan. Cusai svaraði sva. Æigi syniz mer þetta gott rað er Achitophel hefir þessv sinni til lagt. Hann þagnaði þa vm litla stvnd oc mællti siþan. Sialfvm þer Absalon er æigi vkvnnict at faðir þinn oc allir þeir menn er honvm fylgia ero hinir mestv kappar. þicki mer oc van.¹⁵ at bæði se at hann þickiz nv bæiskliga vera bæiddr enda [ætla ec hann sva nv vera¹⁶ i bæiskvm hvg. at hann [giri eingv vætta¹⁷ helldr en birnan er [nyrænt er¹⁸ sinvm hvnm. Hann er oc bæði vitr oc vigkænn til allrar forsia¹⁹ oc herstiornar oc þvi man

¹) saal. ogs. A; faðer, B, Frag. ²) Absalon, B ³) [vgl. B ⁴) forsio, B ⁵) mgl. B ⁶) þusundrat, B ⁷) [hermonnum, B ⁸) konung, A ⁹) gerim, A ¹⁰) [ok siðan, B ¹¹) [sama vegg, B ¹²) þoknaðiz, Frag. ¹³) [sfrer Absalon seger konungsson sua, B ¹⁴) [sua gera, B ¹⁵) von, B ¹⁶) [er hann nu sua, B ¹⁷) [man'engu vetta eira, B ¹⁸) [hon er nyrænt, A ¹⁹) forsio, B

hann ægi raðlavss fyrir¹ uerða. oc ægi minni van at hann se nv ecki með sinvm her oc flocki. nema enn helldr hafi hann folgiz i hreysvm gða holvm iarðar æða [fangit ser² hæli i einshverivm³ stað þeim er hann se ægi avðsvndinn. Nv er þat kvnnict orðit⁴ ðllvm Gyðinga lyð. at faðir þinn er manna styrkaztr⁵ oc hefir orvggan hvig oc hiarta sem leon oc hann ottaz ecki. hann hefir oc þa æina með ser at allir ero hravstir hermenn oc vrvggir til vapns. Enn ef giunhverr. hðfðingi af her þinvu fellr i fyrsto. þa man þat segia maðr manni at þegar hafi vegiz a þinn her. oc manv þinir menn þa allt slioligarr⁶ at ganga enn hinir diarfligarr i mot taka. Nv syniz mer þat meira rað at þv stefnir til þin hveriom manni er vapnvu ma vallda af Jsraels kyni fra endilavndvm⁷ Dan allt til Bersabe. Enn þa er saman kemr vtalligr herr sem siavar sandr oc þv ært æinn yfirmaðr allra. þa manvm ver hlavpa a Daudid oc hans svæitvnga. sva þyckit oc margr vum einn sem vr gða davgg kann at falla a iorð. oc drepa sva giðrsamliga niðr alla þa ær með honvm ero at ægi se einn eptir. Enn með þi at þeir seti vndan ser til hæliss i nðckvra borg. þa [skæl allt Jsraels folk til fara oc bera bðnd oc strængi vum þa borg. siþan⁸ skolv ver draga allt saman borgina oc byggendr hennar i forsa æða fen. oc savckva sva ollo samt at hvarki hittiz eptir steinn⁹ ne stika. Lavk Cusai sva sinni ræðv at Absalon oc allr herr¹⁰ gerði goðan rom at hans mali. vrðv allir a æitt sattir. at raðagiðrðin Cusai var bæði bætri oc nytsamligri i alla staði helldr enn Achitophel.¹¹ Savgðv sva ef hans raðvm vgeri fram farið at þat horfði Absalon¹² til mikils vaða. at¹³ drottinn mvndi¹⁴ honvm lata nockvð illt at hendi þgraz.¹⁵

For þa þegar Cvsai oc sagði Sadoch oc Abiathar kennimonnvm allt hverso [farið var¹⁶ oc hvar þa var komið.¹⁷ oc sva hvert rað hvarr [þeirra Achitophel hafði¹⁸ til gefið. Sendit nv¹⁹ segir Cvsai sem skiotaz til konvngs oc latið hann vita þessa alla lvti. oc segi²⁰ honvm [þav þar með²¹ min orð at hann læiti brotlo vtan²² alla dvðl²³ a þessi nott þaðan sem²⁴ hann er nv a vðllvm æyðimerkr. at ægi verði hann oc hans menn bornir ofrliði ef hann biðr þar þess er Absalon kemr með sinn vvgian her. Jonathas oc Achimaas synir

1) *mgf.* B 2) [fenger(!) sua, B 3) einhuerium, B 4) *mgf.* Frag. 5) sterkaztr, B 6) *saal.* A, B, Frag.; skiotligarr, C 7) *saal. ogs.* A, Frag.; endimqrkvu, B 8) [*mgf.* B 9) staurr, A, B 10) herrinn, B, A 11) reð tilf. B 12) Absaloni, B 13) ok, B 14) myndi, B, Frag. 15) bera, B 16) hafði, Frag. 17) [komiit uar ok huat þeir hofdu talat, B 18) [Achitophel eðr Cusai hofðu, B 19) siðan tilf. B 20) *saal. ogs.* B, Frag.; segit, A 21) [þar með þau, A, B, Frag. 22) aan, A 23) rett tilf. Frag. 24) Her ender Fragm. XIII.

byskvpa¹ voro þá staddir við brvnn Rogel. þar kom ein ambatt send af byskvpvm oc sagði þeim alla þessa lvti. þeir brvgðv. við þegar. oc [forv þaðan sem þeir vorv at hera² niosn Daud konvngi. þi at þeir mattv [eckki koma³ innan borgar. Enn svæinn einn sa ferð þeirra oc þottiz vita hvat þeir ællvðv.⁴ Gecc hann þegar fyrir Absalon oc sagði honvm. Sendi hann síþan sína menn [at taka.⁵ En er sendimenn sa ser væitta eptirfðr. skvnnðvðv þeir sem mest sinni ferð. ok er þeir komv fram at borg Barim. hliopv þeir i garð eins bonda. þar var brvnnr i garðinvm oc harðla [hatt at niðr.⁶ Gengv þeir niðr at brvnninvm. enn heimakona⁷ tialldaði yfir sva at ecki sa til at þar vere niðrganga.⁸ þi likt at⁹ hon þvrcaði¹⁰ hvsbvnad sinn. Ok sem svæinar Absalons¹¹ komv i garðinu. spvrðv þeir konvna hvar þeir veri¹² er þar komv litlo aðr. Hon svaraði. Brottv forv þeir oc attv her ecki lęingri dvðl enn þeir drvckv vatn. er ek gaf þeim. Ok ær þeir fvndv þa ægi. hvrfv þeir apr i Hiervsalem. Enn þegar sem þeir vorv brotto stoðv hinir vpp fra brvnninvm oc forv veg sinn. þeir fvndv Daud konvng oc flvttv honvm ðll tíðendi þay sem þeir visso af Jorsalaborg. Síþan mællto þeir. Nv vitvð þer af varvm orðvm raðagiðrð Achitophel i mot yðr. risit þvi vpp skiott oc skvndit vt yfir Jordan. Daud konvngv bioz hvatt með alla sína svæit. Var konvngv oc hverr sem æinn hans manna kominn vt yfir ana aðr lysti af dęgi.

Achitofel drap sik sialfr.

Achitophel sa nv at hans raðagiorð mvndi¹³ at qngv havfð. tok hann þa asna sínu oc biotz a brotto af Hiervsalem. for hann sva bvinn til síns heima i borg Gilo. hann skipaði [til allra lvti¹⁴ i hvsi sínv. síþan hæingði hann sik sialfr oc var þat hans bani. var hann grafinn i Gilo [hia frendvm sínv.¹⁵

Fra Daud konungi ok Absaloni.¹⁶

279. Daud konvngv kom þar sem kallaz Castra. Absalon for eptir honvm vt yfir¹⁷ Jordan. oc með honvm hverr maðr drivgv

¹) þeirra, B ²) [harv, A, B ³) [ægi komaz, B; huergi koma, A ⁴) mundu ætla, A ⁵) [at taka þa, B; eptir þeim, A ⁶) [diupt at ofan, A ⁷) þeon-ostukona, A ⁸) niðrgangr, A ⁹) ok, B; sem, A ¹⁰) þar tilf. B ¹¹) Absaloni, B ¹²) menn voru, A ¹³) myndi, B; var, A ¹⁴) [rað fyrir aullum lutum, A ¹⁵) [i leiði fgdur síns, B ¹⁶) Fra herbunaði Dauds, A ¹⁷) aana tilf. B

sa er vapnum matti valda i Jsrael. seltv þeir sínar herbvðir i Galaath. Absalon setti þann höfðingia yfir sinn her er het Amasa [af Jesreli.¹ Amasa gekk inn i herbergi þeirrar konv er het Abigail oc lagðiz með henne. Abigail var systir Saphie² móðvr Joabs hershöfðingia David konvngs. Söbi het maðr³ annarr Machir.⁴ hinn þriði er nefndr Berzellai [af Galaath.⁵ Þessir .iii. menn af miklum manndom hvglæiddv hversö miklar navðir [konvgr David⁶ hafði þolað a veyðimörkvm. oc hans menn myndv⁷ miog at þrotvm komnir af hvngri oc þorsta. Nv sem konvgr var kominn i Castra. þar⁸ var ein sterk borg. þva þessir menn sem nv vorv nefndir til hvæiti oc hvngang miol oc mallt oc allz hattar iardar avðxt. sva oc allan hinn agætazta dryck. savði oc yxn sæita oc allt annað þat er til mannfæðv⁹ ma hafa fluttv þeir til herbvða David konvngs. oc gafv honvm oc hans monnum sva mikla gnott vins oc vista at þeim mætti¹⁰ vinnaz marga manaði. Nv sem David hefir skodat lið sitt oc sett höfðingia yfir .ccc. manna oc sva yfir hvert .c. síþan þrískipti hann herinvm. oc setti Joab höfðingia yfir einn þriðivng. enn Ethai af Geth yfir annan þriðivng [enn yfer hinn þriðia þriðiung setti hann Abysay sun Saruie broður Joab ok þar fylgði konvgr sialfr þeim þriðiungi. Konvgr¹¹ mælti þa til lyðsins. Nv er vænaz at ek fari með yðr til bardaga. Enn allr herrinn svaraði þegar at þat skyldi með engv moti vera at hann færi með þeim at sinni. þvi at þeir héliarmenn ero i moti segia þeir ef ver komvm saman. at ecki mikil manv vm hirða hvart ver menn þinir föllum gða flyvm. þvi at helldr mvnv þeir vilia na þær einvm enn .x. þvsvndvm annarra manna. Er oss hitt betra at þv ser her i orvggri¹² borg. hvers sem ver [kvnnvm við þvrfa.¹³ þi at oss þickir allz gigt ef yðar er. Konvgr svaraði. Sva man ek gera at sinni sem þer vilit. Stöð konvgr þa við borgarhlíð meðan höfðingiar forv vt hverr með sínar svæitir. þa mælti konvgr til¹⁴ Joab oc Abisai oc Ethai. sva at allr herrinn hæyrði. þat byð ek yðr skylldvliga öllum. at þer drepit ægi Absalon son minn þö at yðr gefi færi a. nema enn helldr færi [hann mer¹⁵ lifanda. þvi at mer man miog mislika ef þer bregðit af þessv minv boði.

1) [sun þers mannz er kallaðr nar Jethra af Jezeli, B 2) Saruic. B 3) sun Naas af Rabad sonar Ammon tilf. B 4) het Machir sun Amihel af Lodahar, B 5) [Galadites af Rogelim, B 6) [David konvgr, B 7) myndv, B 8) þat, B 9) mannfæðis, B 10) maatti, B 11) [saal. B; enn sialfvm konvngi fylgði þriðivng. Hann, C; enn hann sealfv styrði enum þriðia, A 12) orvggum stað ok, B 13) [þurfum við, B 14) við, B 15) [þer mer hann, B

Fall Absalonis ok hans manna.

280. Hofðingiar Daid flttv herinn¹ a skog Effraim. Þar kom a mot þeim Absalon með allan sinn her. oc var allmikill liðsmvnr [at herr konvngsmanna var minni.² Hofz þar þa hin snarpazta orrosta oc sneri skiott mannfalli a³ lið konvngssonar. oc sva væitti herrinn⁴ Dauids konvngs harða snerrv⁵ at þeir felldo af [hinvm a þeim degi .xx. þvsvndir.⁶ [Tok þa at riðlaz bardaginn oc reiða ymsa vega vm vðllvna.⁷ ok vm siðir brast flotti a her Absalons.⁸ oc varð þeim þat haskasamt. þi at skogrinn tynði oc tapaði miklv fleirvm helldr enn fello fyrir vapnvm sinna vvina. Absalon konvngsson reið ginvm mvl vm daginn. Enn sva bar til at allr herrinn dreifðiz fra honvm. enn hann hlæypti hvast⁹ vm skoginn vndan monnvm Dauids. ok sem mvlinn vndir honvm rann fram at ginni eik mikilli oc margkvislottri. þa snart höfvd hans eikina oc brazt harið vm ginn kvist sva¹⁰ honvm kippiti¹¹ vpp or savðlinvm. enn mvlinn rann framm vndan honvm oc hegk hann sva i loptinv. Þetta gat at lita ginn konvngsmaðr oc sneri þegar aptr i mot Joab oc sagði sva. Nv rétt sa ec Absalon konvngsson hanga i halinvm ginnar æikr her frammi¹² fyrir oss. Joab svaraði. Ef þv satt hann hanga. ¹³hvi drapt þv hann æigi. oc myndi ec hafa gefit þer .x. skillinga af skirv silfri oc þar með gott bellti. Hann svaraði. Þat veit ec vpp a trv mina þo at þv gefir mer .m. skillinga. at æigi þvi helldr legða ek hendr minar a hann. sva mikla varhygð¹⁴ sem faðir hans havð yðr höfðingivm a at ðllvm oss aheyrandvm at þer skyllvdt varðvæita hann [lifanda oc hæilan¹⁵ honvm færð. Nv ef ec hefða drepit hann. [þat veri diarfliga¹⁶ minn davði þi at þat mætti ecki læynaz fyrir konvngi. ætla ec at þv [mvndir giarnn at¹⁷ bera þat verk a mik enn [afsaka sialfan þik.¹⁸ Joab svaraði. Sg ec hvat þv vill. oc man eigi sva fara at hann lifi enn ec se drepinn. þi at ec skal fvlldiarfliga [fyrir þer at honvm ganga.¹⁹ Þræif hann þriv spiot oc [flæygði sitt sinn²⁰ hverio at Absalon oc nisti hann²¹ sva at ðll namv stað i hiartanv. Ok sem Absalon spornaði enn a æikinni. rvnnv til .x. skialldsveinar Joab oc serðv hann til davðs. Læt Joab blasa sigrblastr oc stöðvaði herinn af²² flottarekstrinv oc villði æigi

1) her sinn, B 2) [mgl. B 3) i, B, A 4) herr, B; menn, A 5) sokn Israel, B 6) [þeim .xx. þusundrat a þeim degi, B 7) [Riðladiz þa bardaginn i flocka, A 8) Absalonis, B 9) hart, B; hvatt, A 10) at tilf. A 11) lypti, B 12) framm, B 13) fyrir tilf. B 14) uarud, B 15) [ok lifanda, B 16) [þa ugri þat niss, B; þa veri þat senniliga, A 17) [myndir giarnara, B 18) [af þer, A 19) [at honum ganga fyrir þer, B 20) [skaut sinu sinni, B 21) vpp við eikina, tilf. A 22) aa, B

[lata drepa.¹ Toko þeir þa Absalon oc kastaðv honvm i gina grof divpa þar a skoginvm oc giorðv mikinn griothav² vpp af honvm. Enn þo er læiði hans i Hiervsalein. er hann lgt ser bva virðvliga sem margra rikra manna siðr var til meðan [hann lifði.³ oc er þat⁴ merkt vndir hans nafn oc hæitir Absalons læiði allt til þessa dags. Achimaas son Sadoch byskvps mællti við Joab. Nv man ek renna oc segia konvngi at drottinn hefir dðmt makligan dom vvinvm hans. Joab svaraði. Eigi skalltv oc engi yðarr⁵ þat flytia daglangt at konvngs son se davðr. Joab mællti til þess mannz er Chusi het. Far þv oc seg konvngi þav tíðendi sem þv hefir sgt. Chusi lavt honvm oc rann síþan. Þa mællti enn Achimaas. Hvat dvelr mik⁶ nv er Chusi er þo farinn. Joab sagði. Hvat fysiztv⁷ felagi sva miog þessa. æigi mantv [fagnaðartíðendi flytia konvngi.⁸ far nv sem þær likar. Achimaas rann þegar sem mest mallti hann allan⁹ hinn bæinsta veg oc komz fyrir Chusi.

Dauíð konvngur sat þar er borgarhlið vorv til beggia handa. Enn speculator litaðiz vm i hæð borgarinnar oc sa renna ginn mann. hann kallaði hatt oc sagði¹⁰ konvngi. Hann svaraði. þessi maðr man segia goð tíðendi ef ginn saman ferr. Ok sem þessi maðr nalgaðiz borgina kallaði speculator i tvrninvm oc mællti. Enn sæ ec annan mann renna ginn saman. Konvngur svaraði. þessi man oc¹¹ goðr sendibodi. Enn mællti svæinninn. þat hygg ek at Achimaas renni fyrr. Konvngur mællti.¹² Hann er goðr maðr oc man bera goðan boðskap. Achimaas kom þa oc hæilsaði hatt a konvng oc fell til fota honvm sva segiandi. Lofaðr se drottinn gvð sa er [saman byrgði¹³ oc þravt niðr þa menn sem sinar hendr hofv vpp i mot þer minn herra konvngur.¹⁴ Hvat er nv sagði hann. ero æigi grið gefin svæinvm Absalon. Achimaas mællti.¹⁵ Eigi væit ek þar meira af at segia konvngur enn þa er Joab sendi mik sa ec æina mikla dys. Stat vpp segir konvngur oc bið her vm¹⁶ hrið. [Hann gerði sva. Kom þa¹⁷ Chvsi oc mællti. Goð eyrindi¹⁸ ber ec minn herra. at drottinn hefir dqmt fyrir þik alla i dag þa er meðr ofdirfð¹⁹ risv i gegn þer. Konvngur mællti. Er æigi [fríðt syni minvm²⁰ Absalon. Chvsi mællti.²¹ Fari sva allir sem Absalon þinir vvinir konvngur oc þeir sem þer

1) fleira Jsrael lyd tilf. B; [lengr drepa láta lydi, A 2) saal. A; griothbg, C; griotherg, B 3) [lifðu, B 4) þar, A 5) annarr, A 6) mgl. B 7) fysiz þu, B, A 8) [segia konungi seginsdgu i þessu, A 9) mgl. B, A 10) sva tilf. B 11) enn, B 12) svaraði, B 13) [i dag lægdi, A 14) Konungur svaraði tilf. A 15) svaraði, B, A 16) litla tilf. A 17) [þvi bili kom, A 18) erendi, B; tíðindi, A 19) ofdirfð, B, A 20) [fríðr sucinum, B 21) svaraði, B

gera mæin gða misbioða. því at nv er hann fallinn. Konvngur varð nv harðla hryggr við þessi tíðendi. Geck hann þegar vpp i loptvsi¹ yfir portinv sarliga syrgiandi oc sagði sva. Hvat skyllði mer gavmlvm karli at lifa hravnanda² a hveriom degi. enn þv son minn Absalon skylldir deyia i blomi³ alldrs þins. makara at ek mætta nv helldr deyia ef gvð villdi. en þv lifa son minn Absalon. Var þa þegar boðat oc borið vpp fyrir alþýðv at konvngur græt sarliga son sinn davðan. Sneriz þa ðllvm lyð i svt oc sorg þessi haleiti sigr. oc ræikaði raðlavsliga vtan borgar allr herr konvngs er heim var kominn fra bardaga oc dreifðiz⁴ her oc hvar því likara sem flottamenn. helldr enn sigrvegarar. þi at flestir forðvðvzt at koma innan borgar meðan konvngur mquðiz⁵ af sva mikilli hrygð oc harmi. Joab geck þa vpp i loptið til konvngs sva segiandi. Miog lytir þv oc svivirðir [i dag asianvr⁶ allra þinna manna. þeirra sem hialpað hafa bæði þino lifi oc sva⁷ sona þinna oc dætra oc frialsvðv fra skomm oc skaða allar þinar æginkonvr oc frillvr. þv elskar þa er þic hata enn hatar þa er þik elska. oc synir nv af þer sva mikla vansquð at þv hirðir ecki vm hertoga þina oc hirðsvęitir. Enn giorla skil ek nv hvat vm er. ef Absalon lifði enn ver allir verim davðir þa myndi þer lika. Nv þa ris vpp oc ger sva mikit tillæti þinvm monnv. at þv væit þeim viðmæli. því at ek segi þer salt af oc þar sver ek vm fyrir sialfan drottin. sva er nv komið. vilir þv æigi vt ganga oc glæðia þina menn sva⁸ man fra þer dræifazt folkit. ⁹at æigi man ginn maðr eptir vera með þer aðr þessi natt er brottv. ok er þer þetta verra. ef sva ferr. enn allar æymðir oc illir lvtir þeir er þer hafa til handa borið fra barns alldri oc allt her til. [manv¹⁰ skiott fra þer hverfa¹¹ ef þv léttr æigi¹² at minv mali verða farið.

Konvngur reis þa vpp oc geck ofan or loptinv oc settiz i sialft borgarhliðit. oc sem þat frettir folkit. drifv til hans allir hans menn. Enn Gyðinga¹³ herr sa er verit hafði i bardaga með Absalon flyði i herbvðir sinar. Atti þa allt Jsraels folk þing oc stefnv sin a milli oc giorðv¹⁴ rað sin.¹⁵ Gæystiz fram allr almvgrinn með ginv samþycki oc sðgvðv sva til sinna stiornara. Daujð konvngur er agætr hðfðingi. hann hefir frelst oss af valldi¹⁶ Philistinorvm oc annarra varra vvina oc er nv vorðinn forflotta¹⁷ fyrir Absalon oc rangliga rekinn af rikino. enn Absalon er ver vðlþvm oc vigðvm oss til konvngs

¹) er var tilf. A ²) hravnanda, B, A ³) bloma, B, A ⁴) hann tilf. B ⁵) meðiz, B ⁶) asionur, B; [sigr þenna, A ⁷) annarra tilf. B ⁸) þa, A ⁹) sva tilf. B, A ¹⁰) man, B ¹¹) [mgl. A ¹²) tilf. B, A ¹³) lyðr ok tilf. B ¹⁴) giorði, B ¹⁵) sitt, B ¹⁶) uelldi, B ¹⁷) forflotti, B, A

rangliga¹ er dæðr oc drepinn i bardaga. Hverso lęingi ętli þer nv þa hęðđingiar² at hindra oc vilitt ęigi apt^r kalla ręttan konvng i riki sitt.

J þenna tima sendir konvng^r boð hyskvpm Sadoch oc Abiathar. at þeir skyldi³ boða saman hęðđingiom i riki Jvda oc flytia fyrir þeim sin eyrendi. Kennimenn giðrðv sem konvng^r bavð. oc er þing var sętt. bera þeir fram boð oc hręf konvngs þav er sva segia. Amase hęðđingia oc ollvm rikbornvm monnvm i riki Juda sendir qvæðiv Daudid konvng^r. Orðsendingar Jsraelitarvm komv til min. at [þeir villdi⁴ sættaz viðr mik oc kalla⁵ apt^r til rikiss stiorⁿar. Nv með því at þer er oð minir bræðr oc ver allir af ęinv kyni komnir. þa vęit ec ęigi hvat yðr dvælr er þer komið siðarst⁶ oc verþit sva instir til⁷ at læiða mik [heim i riki mitt ęigit.⁸ Enn þv Amasa allz þv ert mer sva kiær^r oc ælskvlig^r nafrendi sem þv ser mitt bæin oc bloð. þa sver ek við lifanda gvð at þv skallt hvern tima vndir mino valldi vera yfirmæistari allra minna kapp^a oc formaðr hverrar⁹ herferðar i stað Joabs¹⁰ er mer verðr ofiarll fyrir storlæika sakir. Viðr þessi¹¹ orðsending konvngs vvrðv allir menn i riki Jvda því saupþeckir at senda honvm þav boð at moti at hann skyldi sem fyrst afr vęnda or vtlægð með alla sina menn. Enn þeir forv mot honvm i Galgala. Sneri konvng^r þa þegar til ferðar vtan at Jordan. komv þa frendr hans oc vinir af Juda at flytia hann vtan yfir ana.

Semei gefin grið af Daudid konungi.¹²

281. Sęmei Nabath¹³ af Bavrⁱm er bðlvað hafði konvngi. hann skvndaði nv sem mest sinvm hvnaði oc for moti konvngi með monnvm Juda. Sęngi hafði með ser af ætt Benjamin þvsvnd [sinna manna oc svæitvnga.¹⁴ þar var oc i fðr Siða er verið hafði svæinu Saul með syni sina .xv. oc svæina sina .xx. Þessir sem nv var getið vorv læiðsgvmenn fyrir liði konvngs yfir Jordan. þegar sem Daudid konvng^r nam stað¹⁵ yfir kominn ana. ste¹⁶ Semei af hesti sinvm oc fell til fota konvngi oc la þar allr til iarðar sva segiandi. Gerið ęigi herra við mik¹⁷ sem ek em verðr fyrir min rangindi oc minniz ęigi

1) *mgf.* B 2) hofðingiar, A 3) skyldu, B, A 4) [þer villdut, A 5) mik tilf. A 6) ęigi, A 7) *mgf.* B 8) [apt^r i eignarriki mitt, B 9) minnar tilf. A 10) Joab, B, A 11) þessa, A 12) Fra Daudid konungi ok Semei. capitulum, A 13) sun Gera sunar Jemini tilf. B 14) [karl-manna, B; sinna manna, A 15) staðar, B 16) steig, B, A 17) sva tilf. B

a mina illzkv. er ec synda yðr [j illvm orðvm oc¹ vmannligvm er ec væsell² væitta yðr þa er þer forvð næsta sinne af Hiervsalem. þi at ec kannvmz³ við þann mikla glæp sem mik hefir hgent. oc fyrir því varð ek nv skiotaztr af ættmonnvm Josephs at fara a mot þer minn herra. Abisai son Saphie⁴ svaraði fyrst mali hans. Hvat ætlar þv Semgi segir hann. at þv mvuir með afsakanarorðvm frelsa þik vndan davða. þar sem þv vart þa sva bannsettr at þv bavlaðir oc barðir grioti krist drottins. Konvngv svaraði. Fyrir hvi vili þer geraz⁵ grimðarfullir fiandans þionar oc þola ecki⁶ hefndalavst. þat væit gvð at æigi skal ek lata drepa⁷ nockvrn mann af Jsrael a þgima degi. gða ma ek æigi nv minnaz at gvð hefir giort mik konvng yfir sinn lyð af litlvm svæini. Nv ris vpp Semei oc skalltv æigi fyrir þessa savk dæyia at sinne. Geck hann þa til griða oc svaraði konvngi trvnað.⁸

Fra flutningi Mifiboseths.⁹

282. Miphiboseth for i mot konvngi sem hann kom i rikit með savrgvm bvnaði oc vskapvðv skeggi. því at æigi hafði hann latið mæita¹⁰ skegg sitt ne skera hær fyrir hrygdar sakir meðan konvngv var¹¹ brottv. i slikv vasi oc vesolld [sem nv var fra sagt.¹² oc allt þar til sem nv kom hann astr i Jorsalaborg með friði oc fagnaði. Nv sem Miphiboseth geck fyrir konvng¹³ i Jervsalem. mælti konvngv til hans. Fyrir hvi fort þv æigi oc fylgðir mer bravttv¹⁴ er ek flyða heðan. Hann svaraði. því minn herra at ec em sva fottlami ochrvmr sem þer vitvð at ek em ecki gavngvfgerr. enn minn þionostomaðr Siba fyrirlæit¹⁵ mik sva sem nv ma hæyrazt. Ek bavð honvm með þonarorðvm at hana skyllði bva mer asna til ræiðar at ec mætti¹⁶ fylgia þer¹⁷ herra konvngv. enn hann giðrði þat því siðr sem ek bæidda. at¹⁸ a þetta allt ofan bar hann mik i rog við yðr. Nv giðrðv¹⁹ við mik minn herra konvngv sem gvð kennir yðr oc þinn stendr vili til. því at æigi var favðvrhvs mitt saklavst við þik²⁰ konvngv. helldr allt til²¹ davða sialfdómt ef þv hesðir sva viliað. en þer syndiz þo fyrir þins goðlæika sakir at miskvonna mer þinvm þræli.

1) [i minvm orðum, B 2) vesæll, B; vesall, A 3) kennunz, B, A 4) Saruio, B 5) uera, B 6) engar motgerdir, A 7) tilf. B, A 8) trunaðareiða, A 9) Fra Miphiboseth ok Dauid konungi. capitulum, A 10) skapa, A 11) i tilf. B, A 12) [mgl. B 13) hann, B 14) brottu, B, A 15) fyrirlet, B, A 16) mætta, B 17) yðr, B 18) helldr ok, B 19) giðr, B; gerit, A 20) yðr, B 21) tilf. B

sva at þv virðiz at væila mér samsæti at sialfs þins borði milli þinna kærastv vina. hvat hefi ek nv þa rættendi til nockvrrar kerslv¹ gða hvat ma ek framarr kalla a yðr enn þer vilit. Konvngr mællti.² Eigi þarftu her sva mart til at tala. allt skal þat standa sem ek hefi þar aðr vm mællt. at þit Siba skiptið eign³ oc avkrvm⁴ með ykr sem verða ma. Miphiboseth svaraði.⁵ Giarna minn herra þo at þer vilit at hann hafi ginn.

Chamaam for til Daudid konungs.⁶

283. Berzellai [af Galaath⁷ hafði fæddan konvng i vtlægðinni oc hans menn meðan þeir vorv [i vtlægð þessi.⁸ Hann for nv oc at flytia hann vtan yfir Jordan. var hann oc þa bvinn oc bavð⁹ at fara lëingra með þeim. þa var hann attræðr¹⁰ at alldri. Konvngr mællti til hans. Far þv nv Berzelai oc sit vm kyrt með mer i hvilld oc hoglifi i Hiervsalem. Hann svaraði. Ec em nv miog gamall sva at ek hefi lifat .lxxx. ara. sliofaz mer nv miog vit oc skilning. sva at ec kann varla grëina hvart ek bergi sætt gða beiskt. oc litt ma mik gleðia fęða gða¹¹ dryckr. er mer oc æigi mikil skemtan heðan af at hæyra a fagra sōngva læikara¹² gða einhveria glæði. Hvi man ek nv þa afgamall¹³ karll vera þer sva miog til þvnga oc mæðv minn herra konvngr. Nv man ek fylgia þer æigi langt a læið fra ainne¹⁴ Jordan. enn ek þarf [eckki þeirrar bræytni at ek se nv¹⁵ með yðr i Hiervsalem a gamals alldri. helldr bið ek yðr at þer gefið mer orlof [aptr at hverfa¹⁶ i mina borg. þi at fallz er van at foruv tre. enn mer er mikil hvggan at vera grafinn hia feðr minvm oc frendvm.¹⁷ Nv er her son minn Chaam.¹⁸ fari hann með þer minn herra. honvm er vel hent yðr at þiona. oc ger þv við hann slikt er þer likar. Konvngr svaraði. Sva skal vera sem þv segir at Chamaam¹⁹ skal með mer fara. ok þv skallt þess vanir vita at þv mant avðlaz²⁰ af mer hvat sem þv yill heðit hafa. Siþan minntiz konvngr við hann oc bað hann vel fara. Hvarf Berzellai þa astr til sins staðar. enn konvngr²¹ frammi i Galgala oc með honvm Chamaam. Kom þar þa saman allt

¹) kigrv, A ²) svaraði, B, A ³) eignum, A ⁴) okrum, B ⁵) mællti, B ⁶) Fra Berzellai ok Daudid konungi. capitulum, A ⁷) [Galadites af Rogelim, B ⁸) [þar, B ⁹) bauðz til, B ¹⁰) .lxxx. vetra, A ¹¹) ne, A ¹²) leika, B ¹³) maðr ok tilf. B ¹⁴) aanni, B, A ¹⁵) [nu æigi at vera, A ¹⁶) [at ek hverfa aptr, B ¹⁷) moður minni, B ¹⁸) Chamaam, B ¹⁹) Chaam, A ²⁰) þiggia, A ²¹) for tilf. A

Gyðinga folk þat er farið hafði i moti Daudid. þar var allr lyðr Juda oc hælmingr af Jsrael. Juda gða menn Juda ero kallaðir allt þat folk er komit var¹ fra Juda syni Jacobs hins gamla. oc þat riki Jvda er þeir höfðv hlotið i landaskipti sem segir i savgv Josve. enn allar aðrar ættir Jacobs² vorv kallaðar Jsrael gða Jsraels folk. oc sva riki þeirra kallat Jsrael gða Jsraels riki. sem enn greiniz³ síðarr meirr þa er rikin skiptaz eftir [davðan Salomon.⁴

Fra aprætni Jsrael ok Juda.⁵

284. Nv sem Daudid konvngv var hæim kominn i Gyðinga land. giðrðiz þegar svndrþycki oc nockvrrar ðfvndargræinir [með þi folki er farið hafði i mot konvngi. þi at Jsraels lyðr talði a⁶ þat er menn Juda gengv framarr⁷ at allri fylgð oc þionkan við konvngv oc hans menn. Enn menn Jvda svarvðv allt þo helldr storligarr enn hinir mellto til. Forv⁸ þa i orðahnippingar oc akerslor. kallaði Jsrael at Jvðar hefði stólit fra þeim konvngi. sva at þeir mætti ecki niota hans. Savgðv Jvðar sva at af þi vorv þeir nakvæmri konvngi at hann var þeim nanari at frendzemi oc af þeirra ætt kominn. Hof hann oc her i fyrsto riki sitt savgðv þeir. ok enn helldr þat til at ver höfvm meiri ast a konvngi enn þer. sem nv bar ravn a at ver komvm fyrri at kalla hann astr i rikit. vitv ver oc æigi þess van at konvngv gefi oss giasir framarr enn yðr gða geri i nockorv varn rætt sva mikinn at þer þvrfið fyrir þat at kasta ræiði gða vþyckiv a oss. nema helldr fyrir gina saman ofvnd. Jsraelite svaraðv sva. þar æigv ver at tælia til konvngs .x. gttir sem þer gigit æina. oc þi a hann helldr til var at hniga en⁹ yðar. [var oss¹⁰ gigi fyrr orð ger at ver skylldim leiða apr konvng varn i rikit enn þer höfðvt¹¹ til dyttz. Skilðv þeir sva at hvarigvm likaði vel.¹² Enn sva bar til at her var við staddr einn daligr drottins sviki¹³ af Jsrael er nefndr er Seba. son Bochri þess mannz er sva het. hann var enn kominn af ætt¹⁴ Gemini.¹⁵ Þersi maðr þeytti sinn luðr ok sagði sua. Huat er oss maalskipti um Daudid þenna. ok æigi er vaar erfð under syni Ysai. Snu þu Jsrael apr til herbuða þinna. Skilðiz þa allr Jsraels lyðr uidr konung ok fylgðu

¹) er, B ²) af Jacob, B ³) greinir, B ⁴) [dauða Salomonis konungs, B ⁵) Fra Daudid konungi, A ⁶) [milli Jsraels lyðs ok Jvða vm, A ⁷) framarr, B ⁸) Fara, B ⁹) til tilf. B ¹⁰) ok tilf. B; [voru oss, A ¹¹) aðr tilf. A ¹²) mgl. B ¹³) suikari, A ¹⁴) Her mgl. 1. Blad i C, suppleret efter B ¹⁵) Emini, A

Seba ok hans raaðum. enn menn Juda foru meðr konungi allt heim i Hierusalem. Daudid konungr sem hann uar heim kominn i borgina. tok hann þær .x. konur sem verit hqfðu frillur hans ok Absalon hafði saurgat. hann¹ setti þær allar i rikt uarðhalld ok fekk þeim atuinnu sem þær þurftu. enn ekki aatti hann samræði uíð þær [helldr helldu þær hreinlifi² allt til dauðadags.

Fra þi er Joab drap Amasa hertoga.³

285. Konungr kallaði nv til sin Amasa frænda sinn er hann hafði þa gort hertoga yfer herlið sitt ok sagði sua til hans. Kalla þu saman hermenn Juda. sua at þeir komi aller til min ok sua þu sialfr a þriðia degi heðan. Amasa giórði sem konungr bauð. hann for ok stefndi saman qlum lyð Juda. enn þa dualðiz honum ok uarð hann seinni aprt til konungs enn hann hafði aa kueðit. þa melli konungr til Abysai. Hinn vaandi uikingr Seba man enn fleira ok meira illt giqra oss ok riki voru ef hann maa enn Absalon giqrdi. nu þa tak þu her hirðsueiter minar ok sek epter Seba sem harðaz. at hann seti æigi sua undan oss at hann nai styrkum borgum eðr qðrum uigium. Abysai lypti sinum hér af Hierusalem. ok uoru i þersi ferð með honum Joab broðer hans ok þeir Cerethi ok Feleti ok aller hiner styrkuztu kappar. Sem þeir uoru komner með herinn i Gabaon at þeim mickla steini sem þar stendr. kom epter þeim með [mickla sueit⁴ hinn goði hqfðingi uinr konungs ok frændi Amasa. Joab uar sua buinn at hann hafði einn þrøngvan kyrtill yztan klæða ok þar gyrðr yfer utan tueggiuðu suerði⁵ i umgiqrd. ok þo sua umbuið at þegar var bert þo at æigi ueri brugðit ef skiott þurfti til at taka. huart sem uilldi leggja eðr hoggua. Joab gekk þegar i moti Amasa er hann kom ok melli til hans. Heill heill broðer. ok tok hægri hendi til hqku hans sem hann uilldi kyssa hann. Amasa geymdi æigi saxens er Joab hafði. þui at hann vænti ser einskis af honum nema gods.⁶ Enn Joab setti suerðit utan a siðuna⁷ sua at þegar [fellu út⁸ iðrin. Var þetta hans bani sem uita maatti. Enn Joab ok Abysai sottu þa framn sem oðaz epter Seba. Ok sem sueitungar Joab komu þar at sem likami Amase laa i bloði sinu. melli þeir. Morgu skipter skiott um. sa liggir her nv er giarna villdi vera [hqfðingi Daudid fyrer Joab

1) ok, A 2) [þadan af ok engin annarr, A 3) Her har A ikke nyt Capitel.

4) [marga menn, A 5) saxi, A 6) ok varaðiz ecki tilf. A 7) sidu Amasa, A 8) [lagu vti, A

hertuga varn.¹ Ok sem einn af liðsmonnum ser aa at allr herrinn dvalði hia Amase ok undruðuz er hann laa þar drepinn rett a veginum. tok hann ok kipti likinu af brautinni i akrinn ok kastaði² yfer klæði. at æigi [dueldi þetta folkit.³ Fór þa huerr leið sina.

Seba suikari sem hann hafði umfarit allar kynkuislir Jsrael i Afla ok i Bethmacha. völduz til hans hinir mestu bardagamenn ok kappar Jsrael. settiz hann meðr sinn her i borg þa er Abella het oc i Bethmacha. Nu sem Joab kom til Abella setti hann sinn herskiolld umhuerfis borgina ok bardiz aa með marghaattuðum uiguelum. Enn er allr hans herr kostgigði sem mest at briota murinn. gekk ut a uegginn ein kona drengilig ok diarfnegllt froð ok forsial i framburði mikillar vitru ok visdoms. Hun kallaði haatt sua segiandi. Heyrit heyrið hermenn. kallit hingat hqfðingia yðarn Joab. ek uil tala uið hann. Sem hann gekk fram spurði hun ef hann veri Joab. Hann sagðiz sua heita. þa heyr þu orð min ambaattar þinnar. Fyrer hueria skyllid leitar þu at briota eyða ok umsnua alla þersa borg er vel ma möder heita annarra borga meðr Gyðingum. huat dirfiz þu at tapa ok tyna eðr fyrerfara erfð almaattligs guðs. Joab suaraði. [Æigi æigi sagði hann. fiarri mer slik firn at ek uili eyða erfð drottins eðr afná yðart riki.⁴ helldr er hitt at einn vaandr uikingr af fialli Effraim er heiter Seba sun Bokri hefer vpp hafit sina illzkv ok ofhelldi a mot Daudid konungi. Nu selit hann [einn i vaart valld ok skulum uer þegar huerfa fra borginni.⁵ Hun suaraði. þat ueit [ek fyrer monnum⁶ at alldri skal hans hqfut hafa borg vaara i háska. Sneri hun þa frammi borgina ok talaði vel ok uitrlega fyrer borgarmonnum. þar til er þeir toku Seba ok slogu af honum hqfut ok slöngðu [ut af murinum.⁷ Enn Joab leet þegar blasa qllvm herinum fra borginni til herbuða ok huarf siðan apr til konungs i Hierusalem. Var þa Joab enn einn hqfðingi. yfer her Gyðinga. Enn Banaias sun Joade⁸ uar skipaðr hqfðingi yfer [her Gyðinga er kallaðer⁹ uoru Cerethi ok Felethi. Aduram het skattahqfðingi konungs. Josaphat svn Achilud skyringameistari eðr tulkr konungs. enn Siba ritari. Sadoch ok Abiathar yferbyskupar. Hira sun Jarithes heet kennimaðr konungs innan hirðar.

1) [hershofdingi Daudid yfir hertoga varum Joab, A 2) breiddi, A 3) [staðnadi þar herrinn vid, A 4) [Æigi æigi er þat minn villi, A 5) [frammi ok hafit frid i moti, A 6) [gud, A 7) [siðan vt af borgarvegginum, A 8) Joade, A 9) [þeim þiodum er kallaðar, A

Drepner frændr Sæul konungs.¹

286. A dögum Dáuid konungs uarð hallæri mikít í Gyðinga landi .iii. uetr í samt. Konungr bað guð gíora ser uíssv af huat uolldi þersi ánauð ok uhamíngíu er aa lagðiz Jsraels folk. enn drottinn sagði af þat ugri² fyrer sakær Saul konungs ok hans manna³ í Gabaon ok þers uar enn uhefnt. Konungr let þegar kalla⁴ til sin Gabaonítis ok sagði sva til þeirra. Þat ueit ek sem yðr er kunníkt at Gabaoníte uoru ekki af ættum Jsrael helldr epterleifar Amorreorum þíoda. enn hófðíngíar Gyðinga soru þeim sætt ok fríð. enn Saul konungr let drepa marga menn af þeim fyrer eina saman ofund. huat skal ek nu þa uinna til uíð yðr at þer síeð í goðum hugh uíð Gyðinga ok mglít yel fyrer erfð drottins. Gabaoníte suqruðu. Ekki agírnúms uér gull eðr sílfr ok ægí gírnúms⁵ uer at nqkkurr yðarr maðr se drepínn. helldr er vaar kígrsla⁶ moti [Savl konungi.⁷ ok þui laattu gefa oss .vii. hina nanuztu hans menn til uppfestingar í auglíti drottins. at uer megím sua hefna saklaussa frænda vaarra at eyða ok af ma íqrðunni ætt ok afkuemi þers heruíkíngs er oss ok vaara frændr [þrøngði ok pyndi⁸ ranglegá. Konungr gíorði sem þeir beíddu [hann. Konungr⁹ let taka tua fríllusunu Saul Armon ok Míphíboseth. móðer þeirra het Respha dotter Haia. ok .v. sunu Míchoł dottor Saul er hun hafði fengít af Adríeli syni Berzellai. sa uar af Molathi. þersa .vii. menn gaf konungr í hendr þeim Gabaonítis. enn þeir festu þa upp aa galga a hafu síalli í Gabaath. þat uar í qnduerðan kornskurðartíma. Enn Míphíboseth sun¹⁰ Jonathe lét konvngvr vndan ganga fyrir felagsskap oc swardaga er þeir hófðv svaríð sín a míllvm [uíð gvðs vítni.¹¹ Enn Respha sem hon spvrði at synir hennar vorv vppfestir. for hon þar til oc kastaði gíno harkleði a bergíð oc la¹² oc gæymði líkama¹³ þeirra .vii. sva at hvarki let hon slíta hrg¹⁴ þeirra fvgla vm daga ne dyr vm ngrt allt þar til er rígnði af hínni yfir þa. Sem Dáuid konvngvr frgetti hvat Respha hafði gðrt. gíðrði hann [heíman síalfr fðr¹⁵ sína með míkla svæít manna. lætti [gígi fyrrvm¹⁶ enn hann kom til borgar Jabes í Galaath. Þess staðar menn hófðv grafíð í borg sínni sem fyrr var getíð¹⁷ líkami þeirra feðga Saul konvngs oc Jonathe.¹⁸ Ok nv fengv þeir bgín þeirra¹⁹ í hendr konvngi. sem

¹) Er guð talaði við Dáuid konung ok sagði honum fyrir, A ²) var, A ³) er hann hafði drepa látit saklausa menn tilf. A ⁴) blasa, A ⁵) beiddumz, A ⁶) aakiersla, A ⁷) [frændum ok feldgum Saul konungs. A ⁸) [þyngdi ok þrøngdi, A ⁹) [Hann, A ¹⁰) Her beg. atter. C. ¹¹) [til guðs úitnis, B ¹²) a tilf. A ¹³) líka, B ¹⁴) líkami, B; ræ, A ¹⁵) ferð, B; [sealfr hoímanfðr, A ¹⁶) [hann ægí fyrri forð sínni, B ¹⁷) ritat, B ¹⁸) [huerer er þau hófðu stólit af stræti Bethsan tilf. B ¹⁹) feðga tilf. B

hann heiddiz. for hann síðan oc flvtti með sér þegin. oc sva þegin¹ þeirra .vii. manna sem nv var fra sagt. at² Gabaonite höfðv vpp fest. þeir flvttv oll þessi þegin i riki Benjamin oc grofo ðll saman hia Cis sayðvr Saul. Síþan settiz Daudid konvngv i Hiervsalem. oc gerðv þa Gyðingar alla hlvti sem hann bavð. Liknaði drottinn þa lyð sinum oc sendi ar a iorðina.

Framgangr Abysai meðr Daudid.³

287. Þesso næst taka enn Philistei at efla vfríð oc draga her a hendr Gyðingvm. en Daudid konvngv for a mot þeim með sitt herlið oc tokz⁴ þegar hin akafazta orrosta sem þeir fvnndvzt. Maðr er nefndr Jesbe⁵ af þeim stað er Nob⁶ het. hann var kominn af [glt þess konvngs Philistinorum er het Repha.⁷ Þessi maðr Jesbe⁵ var styrkaztr oc mestr kappi i heiðingia herinvm. hans spiot var giðrt af⁸ stinnazta⁹ stali. þat va skaptlavst .ccc. avra. hann var gyrdv nyio sverði því er hann sialfr hafði gera latið estir sinvm vexti oc asli. Enn því at þessi bardagi var beði langr oc strangr. þa varð¹⁰ Daudid konvngv miok moðr oc navðvgliga¹¹ staddr. því at Jesbe⁵ sotti hann i akafa oc kostgefði með ðllo megni at drepa hann með sinv bitra sverði. sem aðr var ggtið. J því bili kom þar at Abisai son Sarphe¹² oc geck fram diarfliga moti Philisteo¹³ oc hlifði konvngi. Vegtli þar hvarv ððrvm mðrg havgg oc stor af mikilli¹³ reidi. oc lyktaðiz með því at Abisai drap Jesbe. letv heiðingar þa vndan at sinni. Enn höfðingar Gyðinga gengv¹⁴ at Daudid sva segiandi. Nær hafði nv miklvm vaða. oc þat væit lifandi gvð. fyrir þess nafn sveriom ver. at þv skullt ægi síðan ganga i bardaga með oss. at ægi beri sva illa til oc vhefliga sem nv var viðrlægt at þv slöckvir lofsamlegt liosker Jsraels. þat¹⁵ erttv¹⁶ sialfr. því at oss þickir allz¹⁷ ggt er¹⁸ þin er. Nv kom þar sem mælt er. at sialldan vegir hinn verri. Philistei vorv enn gigi af horfnir illvilianvm við Gyðinga þo at þeir veri nockvt tannsarir. snero þeir enn i moti oc tokz bardagi með þeim avðrv sinni þar sem het Gob. J þeirri snerrv¹⁹ felldi sá kappi

1) mgl. B 2) er, B 3) Fra Daudid konungi ok heiðingium, A
 4) tekz, B 5) Lesbi, B 6) Nobe, B 7) [kyni Rafa konungs Philistorum, B 8) hinu tilf. B, A 9) sterkazta, A 10) var, B, A
 11) nauðulega, B, A 12) Saruie, B 13) grimmligri, B 14) þa tilf. A
 15) .saal. B, A; þar, C 16) ert þu, B 17) saal. B, A; allt, C 18) ef, B
 19) sokn, B

Dauid konvngs er het Sabochai¹ þann höfðingia er het Sephi af Geth. hann var kominn af ætt Arepha.² Enn³ þriðia bardaga attv Gyðingar enn i Gob við Philisteos. þar drap [af gvði gefinn⁴ Polimitarivs⁵ af Bethleem Goliath Gethevm. hans hoggspiot var harðla mikið oc af stali giðrt. ferstrent fram enn fióðrin breið vpp. Fiorða bardaga attv þeir i Geth. i þeim bardaga fell einn fagnaðarlavss hæðingi.⁶ sa⁷ er miog hafði bólvat oc bannað Jsraels folki oc gvðlastat i mot Gyðingvm. þessi heiðingi var sva mikill vexti sem storir risar. hann hafði .vi.⁸ fingr a hvarri hendi oc .vi.⁹ tær a hvarvm fði. [þenna mann drap Jonathas broðvrsvn Dauid konvngs.¹⁰ Allir þessir .iiii. vorv hinir fræknvstv hæðingiar¹¹ er nv var fra sagt oc vorv komnir af ætt Arepha¹² konvngs af Geth.

Er Dauid orti saalminn Diligam.¹³

288. Þa er drottinn hafði frialsat Dauid¹⁴ af hendi allra sinna vvina oc valldi Saul konvngs mags sins. geck hann inn i tialldvð drottins oc flvtti fram i hans¹⁵ avgliti með ðllo litillæti af gift hins helga anda þetta lofsamliga fræði oc segir vt. til enda Dominus petra et robor meum et saluator meus. þetta fræði er psalmrinn Diligam te domine fortitudo mea.

Fra mannfalli fyrir brot Dauid.¹⁶

289. Nv reitti Gyðinga lyðr enn reiði drottins fyrir mðrg misfelli oc lðgbrot. þa bavð drottinn Dauid konvngi at telia allan lyð Jsraels oc Juda oc refsia þeim rangendi er þess vorv verðir. Konvngr kallaði þa til sin Joab hertoga oc segir sva. Far þv vm allt riki Gyðinga fra Dan oc allt til Bersabe. oc tel allan lyð at ek meg¹⁷ vita hverso mart hermanna er vndir¹⁸ minv valldi. Joab svaraði konvngi a þessa lund. Gvð drottinn avki við þann lyð er nv er i kyni Jsraels at hann hvndraðfalldi hans fðlo i þino avgliti herra konvngr. enn ægi veit ek hvat yðr er i slikv. Nv for þetta fram sem konvngr

¹) Sadochai af Osathi, B ²) Arapha, B; Arethe konungs af Geth, B ³) Hinn, B, A ⁴) [mgl. A ⁵) son Saltus tilf. B ⁶) fyrir Joab tilf. A ⁷) ok uar af Arapha, B ⁸) .vii., A ⁹) .vii., A ¹⁰) [hann het Belebuzar. Jonathas brodurson Dauid konungs drap ok mikinn kapp a het Beleath, A ¹¹) höfðingiar, B, A ¹²) Arapha, B; Arethe, A ¹³) Her har A ikke nyt Capitel. ¹⁴) konung tilf. B, A ¹⁵) gvðs, B ¹⁶) Fra drepsott aa Jsraels lyð. capitulum, A ¹⁷) mega, B ¹⁸) aa, B

mællti at Joab oc allir hans höfðingiar forv at telia Gyðinga lyð. Foro þeir fyrst af fvnði konvngs vt yfir Jordan oc komo fram i Arohel til hggri handar fra borg þeirri sem er i dal Gath. oc sva gengv þeir fram vm Jazer [ok i iorð Galaath ok komu i Dan ok Siluestria ok uid Sidonem ok foru um Menia ok Tyri ok sua um alla iorð Eiueth ok Chananei.¹ sva forv þeir vm ðll endilavnd Gyðinga oc komv frammu i Bersabez² Jüða. Ok at vnkringdöu ðllv landi komv þeir estir .ix. manaði oc .xx. daga aptr i Hiervsaleem. feck Joab konvngi skrifaða tðlo Gyðinga lyðs. Varo þeir af Jsrael .deccc. þvsvnda³ vapnsferra [manna enn af Jvda .i. þvsvnda⁴ bardagamanna. Gvði mislikaði við Daudid konvng er hann villdi æigi sialfr fara sem hann hafði boðit at akta folkit ok hægna vsiðv.

Nv sem [lyðr var manntaldr.⁵ hugsaði Daudid hvat hann hafði gðrt oc stvrlaðiz miog hiarta hans. þi at hann iðraðiz sinnar vhlyðni. oc sva sagði hann. Harðla miog hefi ek misgert⁶ i þessv verki. þvi bið ek drottinn minn at þv takir brottv⁷ ranglæti mitt. þi at miok vvitrliga hefir mer til tekiz. Ænn þv miskvnnu mer gvð þinvu-þræli. Gvð sendi þa Gath spamann til konvngs. hann segir sva til hans. Þessa lvti segir drottinn gvð. þrir ero þer kostir gersir enn þv kios hvern þv villt hellzt af þessvm. at .vii. ar [i samt⁸ komi hvngv oc hallæri vm allt þitt riki. æða þv verðir .iii. manaði forflotta⁹ fyrir þinvu vvinvm. sva at þv lætir¹⁰ vndan enn þeir sęki æ eptir oc siti vm lif þitt. eða komi þrysvar akof drepsott i riki þitt. Nv hvgsa þv segir Gath oc seg mer siðan at ek megi hirta fyrir þeim er mik sendi hvern þv hefir hellzt kiorit¹¹ af þessvm.¹² Konvngv svaraði. Miok þyngiomz ek i þesso. enn þo þarf þess æigi. þvi at betra er mer at gefaz vpp a valld gvðs mins enn i hendr heimligvm manni¹³ þvi at margfeld er miskvnn drottins mins.

Nv sendi drottinn drep i allt rikit sva langan tima sem fyrr var sagt. sva akaft at a þeim .iii. dagvm do æigi sęri enn [.lxx. þvsvnda karla¹⁴ enn vtalðar konvr oc bavrnn. Ok sem sottin nalgaðiz til Jorsalaborgar. þa sa Daudid engil gvðs standa milli himins oc iarðar yfir garði þess mannz er het Arevnan.¹⁵ þessi engill drap folkit með elldligv sverði. Daudid konvngv rætti þa halsinn vndir sverðit sem hann sa engilinn bvinn at höggva oc mællti. Þess bið ec drottinn minn at þetta sverð svvizt mer a hals oc ræiði drottins mins seðiz

¹⁾ [tilf. B ²⁾ Bersabee, B ³⁾ [.ix. tiger þusundraða, B ⁴⁾ [karlmanna ok fimtiger þusundraða, B ⁵⁾ [lyðrinn var talðr, B, A ⁶⁾ i augliti þinu tilf. A ⁷⁾ af mer, A ⁸⁾ [mgl. B ⁹⁾ forflotti, B, A ¹⁰⁾ flyir, A ¹¹⁾ kiorit, B, A ¹²⁾ luthum tilf. B ¹³⁾ monnum, A ¹⁴⁾ [.vii. tiger þusundraða karlmanna, B ¹⁵⁾ Reunan, A

heldr a mer oc minv kyni enn folk gvðs se nv fleira drepit fyrir [minar sakir misverka oc vrækt.¹ Lat æigi drottinn þinn lyð flæira tynaz fyrir mitt ranglæti. þi at ec em sekr oc davða verðr i þinv avgliti. enn þessir þinir menn ero sva mæinlavsir sem savðir. Sem drottinn sa iðran Dauids oc hæyrði sva þeckiliga oc miskvnnsamliga þgn hans. havð gvð² englinvm af at lata at drepa folkit. Ok þegar lætti af sottin vin allt rikit. Oc a þeirri savmv stvndo com Gað³ spamaðr til konvngs af gvði sendr sva segiandi. Farðv konvngr. oc gior drottni alltari i grasgarði Arevnan sem þv satt engilinn standa með brvgðnv sverði. Konvngr geck þegar vpp i garðinn sem [Gað mællti oc gvð hafði hoðit.⁴ En Arevnan garðzbondinn sem hann gat at lita oc kendi konvng oc hans menn fara til sin. geck hann i mot þeim oc fell a kné oc lavt konvngi sva segiandi. Gvði se þer vel kounir. hver er savk til er þv virðizt minn herra at vitia⁵ þins þionostosveins. Þat er mitt efendi hingat segir konvngr at ek vil kavpa at þer þenna litla grasgarð er þv att oc⁶ gera þar alltari gvði oc færa fornir. at drottinn virðiz at nema drep oc davða af folkinv. Arevnan svaraði. Giarna giarna minn herra. tak alla lvti af minv gvðs⁷ þa er þer likar. þi at grasgarðinn oc allt annat sem þv þarft gef ek þer godfvsliga. yxu oc avunvr kvikendi skalltv hafa at⁸ sæfa i forn. eyki oc vagn til vinnv at flytia til við ok navðsynliga lvti til þessa gmbættis. Lati gvð drottinn ser soma at þiggia þin hæit oc þionostv. Konvngr mællti. Eigi dvgir at sva se sem þv hefir til skipat. heldr skal ek kavpa at þer þat er ek vil. þi at æigi skal ek ofra gvði drottni minvm i forn nockvt þat er ec þigg kavplavst. Kæypti konvngr þa grasgarðinn oc yxu til at forufæra fyrir .i.⁹ skillinga silfrs. Sipaun ræisti hann þar alltare oc færði gvði fornir oc friðsamligt ofr.¹⁰ Giðrðiz drottinn þa enn likusamr oc sneri sinne reiði oc raðningarvendi af Jsraels lyð.

Nv ma a þessi frasavgn marka ok mðrgvum qðrvum þvilikvm sem nv hafa sagðar verið. hversu liknarfvllr oc giezkv Dauid konvngr var við allt folk. at hann villdi heldr davða þola enn sia annars¹¹ davða. nema þar er hann sa at fyrir rættlætiss sakir veri refsing ger. Hann var manna vaskastr til vapna i orrostvm oc vel harðr i rælttri refsing. hann var maðr godgiarnn oc asthollr hveriom manni oc avmhiartaðr yfir vðrvum hvers mannz. hann var trygggr oc trvr i ðllvm lvtvm oc sva lastvarr at hann villdi ecki vamm vita a sik. raðvandr

¹) [minna misverka sakir ok vræktar, B; minna misverka ok vrækt, A ²) þaa tilf. B ³) Gath, B, A ⁴) [gvð mællti, B ⁵) min tilf. B ⁶) at, B ⁷) goz, B; godz, A ⁸) ok, B ⁹) fimmtigi, B ¹⁰) ofr, B, A ¹¹) annarra, B

oc fastorðr i vinattv oc i ðllvm lvtvm. litillatr oc þolinnoðr vmfram aðra menn sva at æigi var annarr¹ hans maki² i Jsraels folki at allri gæzkv. þi at sialfr gvð tok sva til orðz i vitnisbvrðinvm þu er hann valði Daud til konvngs. at hann kvaz³ fvndit hafa mann eptir lvnderni⁴ sinv. Enn þvi voolði bræysklæiqr mannligrar vstyrktar er hann fell i syndir gða afbrigði gvðs boðorða. enn hann var hinn hogverasti ok hinn miskvnnsamasti. sva at hann iðraðiz oc græt akalliga⁵ oc það gvð ser liknar ok þavð sik vndir hans raðning þegar hann fell i nockvra savk.

Huersv Abysach þionaði Daud konungi.⁶

290. ⁷Konvngv gerðiz nv gamall en þo mæirr ðrvasi enn alldr stoð til. þvi at kvlði nalgaðiz hðrvnd hans sva at af klæða yl matti hann æigi hæitr verða gða varmr. Var þat rað herbergiss svæina oc raðgíafa konvngs at læita skyllði at meyv nockvri. at hon þionaði oc legi i sng hia honvm til þess at hann mgtti fa verma af blavtv [oc hennar hæitv hðrvndi.⁸ Var þa farit at þeirra raði vm allt rikit oc fvndin æin mer vng sv er af bar qllvm ððrvm at fegrð oc ætt. hon het Abisach.⁹ Var hon þa læidd til sngv konvngs. svaf hon hia honvm oc vermði hann oc þionaði honvm með mikilli list oc hæverskv. Konvngv elskaði hana sem sina fostrmoðvr en eigi konv. þi at hann atti ecki savrvgligt samlag við hana oc engu¹⁰ brvgðning hennar hræina meyvdoms. Enn sva helgaðiz hennar tign af faðmlagi Dauids at allr lyðr sgmði hana. sva at af ðllvm var hon virð sem hðfvðdrottning yfir ðllvm drottningvm konvngs.¹¹

Adonias let sik til konungs taka.¹²

291. Adonias het son Daud konvngs. hans moðir het Aggith.¹³ hann var harðla friðr oc fagr synvm sva at hann geck næst Absalon¹⁴ at allri likams¹⁵ skupan. J þann tima sem faðir hans var gamall oc nær ðrvasa. sem nv var sagt. giordði Adonias vppreist i moti¹⁶

¹) ne einn, A; mgl. B ²) liki, A ³) kuedz, B, A ⁴) lyndi, A ⁵) sinar afgiqrðir tilf. B ⁶) Fra Daud konungi ok af Abisach, A ⁷) Daud tilf. B ⁸) [ok heitu hennar hqrundi, B; hennar hðrvndi ok heitu, A ⁹) Sunamitis tilf. B ¹⁰) engu, B ¹¹) hans, B ¹²) Fra Adonias syni Dauids konungs. capitulum, A ¹³) Agith, B ¹⁴) Absaloui, B ¹⁵) mgl. A ¹⁶) i gegn, B

honvm með miklv ofbelldi oc kavs sik sialfr til konvngs yfir riki favðvr sins at honvm vvitanda. Tok hann ser þa þegar hirð oc giorði handgengna menn. Siþan giorði hann hatiðliga væizlo svasem nyvigðr konvng. lgt renna vm borgina með hvmbvm oc pipvm oc lgt boða vm allan staðinn at þa var Adonias konvng. Þessir vorv i raðagiðrð með honvm Joab hertogi Davids ok Abiathar byskup oc margir aðrir hðfðingiar. at þeirri væizlo vorv oc allir konvngs synir þeir sem þa vorv a-lifi nema Salomon. honvm hafði Adonias æigi boðit. þi at hann vissi at David konvng hafði hætidd honvm riki estir sinn dag. Sadoch byskup oc Nathan spamaðr Banaias hðfðingi¹ oc aðrir kappar konvngs oc mestr styrkr hans hers var i engv² samþykki her um meðr Adonia. Nathan spamaðr gekk þa til Bersabe drottningar moður Salomonis oc sagði sua til hennar. Er þer nokkut heyrinkunnikt huat nu ferr framm. at Adonias lætr nu gefa seer konungs nafn oc dregr rikit undir sik enn minn herra David konung er þersa enn uuitandi. Nu tak³ af mer heil raad ok hialpsamlig þer ok syni þinum Salomon. Far þu nu til fundar við konung ok seg honum þersi tíðindi. siðan skalltu spyria huert raad hann giqrer fyrir þer ok syni þinum. man ek þa ok til koma er þu talar við konung ok styðia þitt maal. Bersabee drottning gekk þegar inn fyrir konung. hon hneigði sik litillaatlega ok laut honum. Sem David saa Bersabee⁴ melli hann til hennar. þu ert með hrygðar yferbragði.⁵ huat uilltu af mer þiggia. Hun suaraði. Minn herra konungr. ek minnumz a þat er þu hefer heitit mer þinni þionostukonu. fyrir guðs nafn. at Salomon son minn skyldi setiaz i þitt sgti ok rikia epter þik. Enn nu at þer uuitanda hefer Adonias laatit gefa ser konungs nafn ok ællar at taka under sik allt rikit. enn þo seer enn allr Jsrael⁶ lyðr til orlausnar hingat sem þer erut ok biðr yðarra atkuæða minn herra. huerr setiaz skal i þitt tignarsgti epter þik. þikkiumz ek nu ok sia huersu ferr þa er þin missir við. ef þu giqrer ekki raad aðr fyrir rikin. at við bęði ek ok Salomon son minn munum⁷ dæmð sek ok utlæg. Varla hafði hun lokit sinni ræðu aðr sueinar konungs sogðu⁸ at Nathan spamaðr uar kominn. ok sem hann kom inn i augsyn konungs. kuaddi hann konung ok siðan tok hann sua til orðz frammfallandi allr til iarðar. Hafi þer spurt minn herra konungr at a þersum⁹ degi hefer Adonias son þinn laatit drepa yxn ok fiolða ruta. ok til ueizlu hefer hann kallat bræðr¹⁰ sina ok Joab hertuga ok Abiathar byskup. ok

¹) ok Semei tilf. B ²) Her mgl. 1 Blad i C, suppleret efter B ³) þu tilf. A

⁴) inn koma. þa tilf. A ⁵) bragði, A ⁶) Jsraels, A ⁷) bæði tilf. A

⁸) honum tilf. A ⁹) þeima, A ¹⁰) bræðr, A

sítia þeir nu í samdrykkju með honum ok mæger aðrer höfðingjar við glaum ok gleði ok hafa uigt hann til konungs. En nu hugða ek minn herra konungr at þu myndir þersu æigi hafa raðit utan mitt uitorð huerr setiaz [skylldi yfir¹ sælissitol þins rikis eptir þik. Enn þat skal guði þakka at ek þinn þionn ok Sadoch byskup ok Banaias raðgiafi yðarr ok Salomon sun þinn höfum þersu ekki [samraaða uorðit.² Daud konungr sem hann heyrði þersi tíðindi. þa þagnaði hann [við þersi orð³ nekkura hríð. Þui næst tok hann sua til orða⁴ með micklum harmi hugar. Eigi villia minir synir segir hann draga mina natturu til sin. Þui at ek þionaða Saul konungi marga daga við þat at hann laa um lif mitt ok hafði þo guð kosit mik til konungs. þi at hann var reiðr Saul konungi. enn þo beið ek þers doms at er guð dæmði⁵ hann af riki. [enn æigi villda ek dæma hann af riki⁶ þo at hann vgrí minn uuin. Nu hefer sun minn gort þat við mik er ek uillda æigi giqra við uuin minn. Nu meðr þui at Adonias hefer dæmt⁷ mik fra riki þui er guð gaf mer. fyrr enn ek segða upp eðr sa tæki⁸ mik fra er mik kaus til. fyrer þui skal hann⁹ með haðung fra falla þersari sænd. sua sem sa fell er hina fyrstu vppreist giordi með drambi moti sinum drotni.

Konungr melli þa til Bersabee drottningar. þat ueit lifandi guð saa er mik leysti or huerrí aanaud ok usfriði. at nu rett á þersum¹⁰ degi skal þat allt framn koma ok fullgiqrazt sem ek hefer þer heitit við guðs uitni. at Salomon skal konungr uera son þinn ok taka riki ok sitia í minu sæti epter mik. Sem hun heyrði þessor orð af konungs munn. fell hon þegar framn ok þakkaði¹¹ sem makligt var þessa skipan. Þui næst melli Daud konungr við Sadoch byskup. Tak þu mul minn ok laat bua með qlum þeim bunaði sem hann hafði þa er ek reið honum meðr allri tign. ok set þar aa Salomon son minn ok tak með þer Nathan spamann ok Banaiam höfðingia ok alla hina trygguztu mina riddara ok riðit til tíalldbuðar drottins ok smyrit þar Solomón til konungs. þui næst laat taka luðra mina ok laat¹² blaasa um alla borgina meðr hatidlegu kalli. ok laat boða at Salomon er uorðinn konungr at¹³ guðs uilia ok at kosningi¹⁴ Daud konungs. þui næst leið hingat Salomon sun minn. at ek mega sagna nysettum konungi í mitt seti. Enn at lokinni rðu konungs. þa giordi Sadoch alla luti sem Daud bauð honum. Enn þa er Salomon kom apr far-

1) [saal. A; skal, B 2) [raðit meðr Adonia, A 3) [mgl. A 4) ordz, A 5) dæmði, A 6) [tilf. A 7) dæmt, A 8) tæki, A 9) tilf. A 10) þeima, A 11) honum mikilliga tilf. A 12) mgl. A 13) meðr, A 14) kosning, A

andi skryddr allri konungs tign. þa stóð upp Dauid sialfr [ok hneigði¹ honum ok blezaði hann meðr þersum orðum.

Salomon til (konungs) tekinn af feðr sinum.²

292. Blezaðr seer þu drottinn guð minn. er þu letz þer soma at hefia mik til sua mikillar semðar af litlum stigum sem ek em nu i skipaðr. ok hefer holpit mer i mörgum haaskum ok leiddan mik [til þeirrar hugganar³ epter mart vandregði ok mart ok langt starf. at augu min megu i dag sia þann frammgenginn af minum lendum er þu hefer nu skipat i þat sgmðarsæti sem þu hefer mik aaðr i skipat. epter þui sem þu hefer mer heitit. þers bið ek þik drottinn minn at þu tuifallder ok þrifallder manuit ok tign Dauid yfer þeima æskumanni ok giqr hann fullkomin hqðingia ok stionnara þinu folki epter þinum vilia. þui [næst kyrsti⁴ Dauid Salomon sun sinn ok melli til hans. Sa guð er himnum styrer margfalldi þer frið á iqrðu umframm alla konunga ok gefi þer af iardar auqxtum alla sglu. þers uil ek beiða þik⁵ son minn. at þu væger frændsými⁶ við Adoniam broður þinn. ef þu sier sanna iðran hans. fyrer þat er hann giorði suikliga uppreist i moti mer.⁷ At lokinni blezan þa suaraði Banaias ræðismaðr hans ok sagði amen. Ok enn melli hann. Guð drottinn laati allt þetta epter þui fara sem þu hefer talat. ok sua sem drottinn hefer uerit meðr þer herra konungr sua se hann nu með syri þinum Salomon ok giqri haaleitara hans tignarsæti ok sgmð rausn ok riki ok frialsara i alla staði enn yðart riki hefer uerit minn herra. Epter þetta melli Dauid konungr við Sadoch byskup ok Nathan spamann. Leiðit nu þenna unga konung Salomon i holl sina ok setið hann i hasæti mitt⁸ með qlum hatidlegum fagnaði ok goðri veizlu. Enn þeir fyldu allt þat sem Dauid konungr bauð þeim.

Enn at lokinni veizlu Adonie þa heyrðu þeir songua⁹ fagra pipur ok huerskyns gleði sua sem með nykomnum fagnaði um borgina. Enn Adonias spurði epter¹⁰ hverio gegndi sia fagnaðr folksins. hvart sv glæði var fyrir hans [sakir oc tignar¹¹ gða vorv [nockvr ny¹² tiðendi. Oc a þeirri [stvndo sðmo¹³ kom þar Jonathas son Abiathar byskups oc geck fyrir Adoniam]. Adonias melli til hans. Þv er t

¹) [hneigiandi sik fyrir, A ²) Fra Dauid konungi ok Salomone syri hans, A ³) [tilf. A ⁴) [næst kysti, A ⁵) tilf. A ⁶) frændsemi, A ⁷) feðr sinum, A ⁸) sitt, A ⁹) stora ok tilf. A ¹⁰) Her begynder atter C ¹¹) [tignar saker, B, A ¹²) [onnur, A ¹³) [sqmu stundu, B, A

hravstr dręingr oc mant þv hafa fram at bera nockvr¹ goð ęrendi. Hann svaraði. Þv yerðr at segia at æigi se goð.² Daudid hefir gefið Salomon syni sinvm konvngs nafn ok allt sitt riki. Segir Jonathas þeim þa gersamliga allt sem fallit var. at Salomon var þa vigðr til konvngs oc i hasæti sættr favðvr sins Daudids með allri hatidligri glæði oc allz hattar fagnaði³ sva sem a agættri hatid. Þa er Adonias heyrði þessi tidendi. varð hann harðla hręddr oc allir þeir sem i raðagiðrð vorv með honvm. oc flyði hverr til [sinna hæimkynna.⁴ Enn Adonias flyði til tialldbvðar drottins oc lagði hönd sina a hæilagt alltari sva sem iatandi sik til hræinlifiss oc vndir þionosto i helgv landtialdi gvðs. Þvi næst sendi hann mann til⁵ konvngs ok mællti. Her skal ek dæyia. nema minn herra Salomon konvngr hæiti mer með fastmælv. at hann drepi mik æigi þion sinn fyrir [þat er ec hefi misgert.⁶ Þa segir⁷ konvngr. Adonias er broðir minn at frændsegi.⁸ oc vil ek giarna þyrma honvm. ef hann vill ręttliga idraz fyrir þat er hann gerði svikliga vppræist moti feðr sinvm Daudid konvngi. ek vil bera þessa byrði með honvm fyrir gvði með þeim maldaga at hann verði iafnan⁹ kendr við tryggilæk¹⁰ oc litillæti fyrir vtan alla flærð. enn ef nockvr flærðsamlig agirnd verðr fvndin með honvm. þa a hann visa van hefndar yfir höfði sino.¹¹ Nv fari hann heim til ęigna sinna oc nioti þeirra æ meðan hann helldr þetta sem nv er mellt.

Tilskipan Daudid.¹²

293. Nv nalgaz¹³ davðadagr hins blæzaða¹⁴ Daudid konvngs. kallar hann þa til sin Salomon son sinn oc segir sva til hans. Nv er þat likazt son minn. at ec gangi þann veg sem allir menn a iarðriki ęiga fyrir höndvm. Nv minnzlv idvliga at gvð hefir gefið þer spect oc mannvit.¹⁵ oc þvi gæym þv iafnan hans [boðorða oc ęlska hann¹⁶ vm alla lvti fram. Styr þv riki þinv með vitrligv ręttðomi. [sva nockvr v refsingasamr¹⁷ at æigi syniz riki þitt stionnarlavst fyrir þinnar ofblæyði sakir. Get¹⁸ oc með mvndangshofi harðrar¹⁹ ræfsingar. at æigi verðir þv fvndinn miskvnnarlavss með ofmiklv grimleik.

1) morg, B 2) [ok mællti, A 3) þessvm tidendvm tilf. C; mgl. B, A 4) [sins heima, A 5) Salomon tilf. A 6) [minn glæp, A 7) mællti, B 8) frændsymi, B 9) mgl. B 10) truleik, B 11) ser, B 12) Fra fortolum Daudid ok heilræðum við Salomon son sinn, A 13) naalgaz, B 14) dyrðliga, A 15) manvit, B 16) [boðorð at elska ok unn honum, B 17) [haf sva refsingum, B 18) Giqr, B 19) harðar, B

þo¹ skaltv minnaz Joab frenda þins er mer hefir længi þionað² með miklo starfi. oc hefir þat æigi at syndligar³ sakir þer er hann hefir i fallit fylgi honvm til helvitis. þvi at hann drap Abner ok Amasa agiæta höfðingia i minvm griðvm. er lengi höfðv þionað Saul konvngi með miklvm tryggslæk.⁴ oc miog margir ero þeir aðrir⁵ er hann hefir drepið fyrir ofrkaps sakir helldr enn retrar røfsingar. oc er betr at þv latir hann taka her skiota hefnd helldr⁶ en hann tyniz gylifuga i þessvm savkvm. Hallt oc orð min við Semei⁷ þo⁸ at hann bavlvadi mer er ec flyði⁹ fyrir riki Absalons¹⁰ broðvr þins. oc þo með þeim hetti at hann hafi nockora minning þess gløps. at æigi staðfestiz sv bavlvann yfir honvm at gylifv er hann bavlvadi mer saklavsvm. Minnztv þess at Abiathar byskup lét¹¹ fegðr sinn oc alla frendr [fyrir þat er ek var feddr i Nobe¹² þa er ek flyði⁹ af avgliti Saul konvngs. þess a Abiathar oc at niota. er hann for með mer oc slvtti ork drottins fyrir mer oc þolði [morgv vas oc vandredi fyrir minar sakir. þo¹³ gæymðv þess at hann hafi retta minning iðranar fyrir þat er hann var nv i svikraðvm¹⁴ við mik með Adonia broðvr þinvm oc moti mer. at sv sok fylgi [æigi honvm¹⁵ til davða. Ver þv son minn diarfr oc hardhendr ok þo hofsamr vm alla lvti. Giæt¹⁶ oc geym i ðllvm lvtvm gvðs vilia at gera. þa man drottinn styrkia oc styðia efla oc avka¹⁷ riki þitt. oc manntv æignaz hvartveggia eylifa sælv oc¹⁸ stvndliga.

Andlat hins blezaða Daud.¹⁹

294. Þi næst andaðiz hinn dyrðligi konvngr Daud i goðri elli. oc græt Salomon konvngr davða hans marga daga oc bio groft hans [i Hiervsalem²⁰ með allri konvngligri tign oc vtallegvm avðgfv.²¹ Enn fyrir þi at nv er læiði hans tomt segir hinn helgi Jeronimvs prestr. þa er þat margra manna ætlan at hann hafi vpp risit af davða með varvm herra Jesu Cristo. eptir þvi sem gvðspiðll visa til at margra manna likamir lifnaðv²² i vpprisv vars lavsnara Jesu Cristi. [Er þat oc²³ vel trvanda. at þessi enn dyrðarfvlli Daud konvngr man

¹) þa, B ²) ok hann hefir iafnan uerit i morgum vtgigrðum ok herferðum ok þionat tilf. B ³) syndaamlegar, B ⁴) truleik, B ⁵) mgl. B ⁶) mgl. B ⁷) son Gera sunar Jemini af Baurim tilf. B ⁸) þvi, B ⁹) flyða, B ¹⁰) Absalonis, B ¹¹) fyrirlet, B ¹²) [sina i Nobe fyrir minar saker, B ¹³) [marga uásbuð. Nu, B ¹⁴) suikrðum, B, A ¹⁵) [honum æigi, B, A ¹⁶) Gior, B ¹⁷) þik ok tilf. B ¹⁸) sva tilf. B ¹⁹) Her segir af liflati ðns dyrliga Daud konungs, A ²⁰) [mgl. B ²¹) atthefum ok uanduirkt, B ²²) saal. B, A; lifnaði, C ²³) [enn þat er, B

nv glæðiaz i eylifri sælv vtan enda með þeima gvðs syni lifanda sem hann bar merking vñ marga lvti i þessvm heimi. þvi at sialfr allz-valldandi gvð bar vitni hans goðlæik, sva segiandi. at Daudid son Jesse gerir flest manna¹ at minvm vilia. Daudid konvngv var þa siavtogr² er-hann andaðiz. hann hellt riki .xl. ara. hann var fyrst konvngv i Ebron yfir riki Jvda at gins .vii. ar. enn siðan i Hiervsalein hellt hann .iii. ár oc þriatigi einvalldzriki yfir allan Jsraels lyð. En hann var þritðgr³ þa er hann tok at rikia i Ebron oc Saul var fallinn.

Her hefr .iii. bok liber regum. Vpphaf rikis Salomonis.⁴

295. At framfliðnv Daudid konvngi af þessv lifi seltiz Salomon svñ hans yfir hasæti rikiss hans oc gerðiz skiott hinn virðvligsti hofðingi. A þeim sama tima sem Daudid konvngv var andaðr geck Adonias til fvndar við Betsabe⁵ drottningo oc bað hana bæiðaz af Salomon⁶ syni sinvm. at hann gipti honvm til eiginkonv Abisach hina friðv mæy er þionað hafði Daudid⁷ i elli.⁸ Enn með þeirri athygli læitaði hann þessa kvanfangs. at hann ætlaði sva at [komaz at⁹ rikino með flærðsamligri vel. þi at sva mvndi allt folk virða. ef hann fengi Abisach. at sa veri makligastr at sitia i sgti Dauids er verðr var at liggia i sæng hans oc i þeim faðmi sem Daudid hafði helgat með sialfvñ ser. þat ætlaði hann oc sem vera myndi at brøðr Abisach oc allir hennar frendr myndi betr vna honvm rikiss ef hann fengi hennar helltr enn þeim manni er ecki veri við þa vandavndinn.

Nv þi at drottning var goðvilivð¹⁰ oc litillat með hrginv lyndi oc flærðlavso. þa kendi hon ægi vndirhyggiv oc flærð Adonie oc tok við grendi hans. for þegar til fvndar við Salomon konvng. Oc sem hon kom i höllina. stoð konvngv vpp oc geck fagnandi moti moðvr sinni. hann lavt henne oc læiddi¹¹ til sætiss með ser. þvi næst birti drottning eyrindi sitt oc mællti sva. Ek hefi gina litla bðn at flytia til þin minn herra. ok vil ek eigi birta¹² fyrr enn þv væitir mer aðr. Konvngv svaraði. þv ert moðir min oc hæfir mer ægi at synia þer. oc vil ek giarna at þv þiggir þat er þv bæiðir¹³ meðr skynsemð. enn þat hefir þer at hvglæiða at þv bæiðir þess sem¹⁴ mer er¹⁵ vel væit-

¹) *ngl.* B ²) *siavtogr*, B; .lxx. aara, A ³) *þritugr*, B; .xxx., A ⁴) Her byriaz vpp ok segir fra Salomon konvngi er hann let drepa Adoniam broðor sinn fyrir retta sok; A ⁵) Bersabe, A ⁶) Salomone, B, A ⁷) konungi *tílf.* B ⁸) sinni *tílf.* B ⁹) [naa, A ¹⁰) goð-uiliug, A ¹¹) hana *tílf.* A ¹²) hana *tílf.* A ¹³) biðr, B ¹⁴) er B; eins er, A ¹⁵) sé, B, A

anda. Þá mællti drottning. Ek vil þess biðia at þv giptir Abisach til giginkonv broðvr þinvn Adonie. Konvngv sa þegar hvat vndir þessi þeðni¹ bio af hendi Adonie oc svaraði ræiðr. Hvat þarft þv moðir at biðia honvm Abisach til giginkonv. nēma helldr ef þv vnnir² honvm betr konvngsdomsins³ þa bið honvm rikissins. fyrir því at þv væltz at Adonias broðir minn er ellri enn ek oc gaf ser sialfr konvngs nafn með kosning hinna agætvzstv höfðingia fyrr enn faðir minn kysi⁴ mik til konvngs at gvðs vilia. Nv ero þeir sðmv enn i dag i ðllv fvltingi með honvm Joab hinn rikasti höfðingi oc hertogi oc Abiathar byskup. Enn Abisach er af þi bezta kyni sem i er ollo rikinv oc nv virð af ðllvm lyð hin hæsta drottning sakir fostrs þess er hon væitti feðr minvm i elli sinni.⁵ Enn ef Adonias fær hennar til konv.⁶ þa [virðir alþýðan⁷ sva at hann se makligaztr at sitia i sæti Davids. þar sem hann er verðr at sofa i þeirri sæng oc a þeim armi sem David la sialfr. Nv meðr því at Adonias giðrði⁸ drottinssvik moti feðr sinvm. þa hvðvmz ek til at bera abyrgð þeirrar⁹ syndar með honvm við gvð fyrir frendsæmi¹⁰ ockarrar sakir. enn nv þrefalldar¹¹ hann i annað sinn þav svik við mik broðvr sinn er hann hof vpp i avndverðv við sinn feðr. fyrir því sver ek við þann gvð er mik [skapaði oc¹² skipaði i sæti Davids. at Adonias skal bera savk sina oc sva hverr annarr þeirra er i þvisa niðingsraði vorv með honvm.

Þvi næst mællti Salomon við Banaiam höfðingia. Far þv til oc drep Adoniam broðvr minn. því at hieldr vil ek at hann taki her skiota hefnd. [eptir því sem regla hæilagra laga byðr fyrir drottinssvik.¹² helldr en hann beri niðingssavk til helvitis. Drep þv oc Joab hertoga. því at hann giorði .ii. niðingsverk þa er hann drap Abner oc Amasa agæta höfðingia i griðvm oc trvnaði David konvngs. en þessi er hin þriðia savk er miklo er mest. at hann giðrði drottinssvik moti feðr minvm þa er hann gaf Adonie konvngs nafn. oc er hann at viso tyndr annars hæims eyliffiga nema hann taki iðran þessa hæims með iðgligri refsing. Banaias giðrði sem konvngv bavð oc drap Adoniam.

Enn sva sem Joab oc Abiathar vorv i raðagiðrð at gefa Adonie konvngs nafn. sva vorv þeir oc i þeirri¹³ raðagiðrð at hann skilldi biðia Abisach. Ok þa er þeir spvrðv davða Adonie. vęntv þeir ser ecki griða. Banaias tok Abiathar byskup oc læt leiða fyrir Salomon

¹) bæn, A ²) ant, B ³) konvngsdomsins (enn mer tilf. B), B, A ⁴) kigri, B, A ⁵) hans, A; mgl. B. ⁶) eiginkonu, B, A ⁷) [virða aller, B ⁸) aðr tilf. B ⁹) þersarar, B ¹⁰) frendsymi, B ¹¹) þrefalldar, B, A ¹²) [mgl. B ¹³) mgl. B

konvng. Enn Joab flyði i tialldbvd¹ drottins oc hœllt sik þar við hœilagt alltare gvðs. Banaias kom til tialldsins oc mœliti. Þat er bœðskapr mins herra konvngs² at þv Joab gangir vt or tialldi gvðs. Joab svaraði. Meðr þi at ec em her kominn a gvðs grið. þa skal ec her annathvart davða þola gða i griðvm vera. þa sendi Banaias mann til konvngs með Abiathar byskup oc læt segia honvm þessa alla lvti. Konvngr segir sendimanniuv. Far þv oc seg sva Banaia at hann drepi Joab hvar sem hann er staddr. þi at verk hans sialfs oc domr hœilagra laga drepr hann enn hvargi ockarr. Banaias gerði sem konvngr bavð. geck³ inn i tialldbvd drottins oc drap Joab.

Enn konvngr mœliti a þessa læið við Abiathar byskup. Vita matt þv þat. at þv ert davða verðr at rættri reglo hœilagra laga. enn fyrir þi at þv ligtz foðvr þinn oc alla frendr a einvm degi fyrir þat er faðir þinn fœddi Daud i Nobe. sva bart þv oc ðrk gvðs⁴ oc þolðir meðr fœðr minvm mart vas oc ærfiði. þess skalltv niota er ek læt ægi drepa þig at sinni. Far þv nv til æigna þinna oc lif þar sem æinn plogkarll oc niot með þvi allra gigna þinna. at þv haldir iafnan aminning iðranar þinnar fyrir drottinssvik þav er þv giðrðir við Daud. sva at þv skallt æki byskuplict embette flytia.⁵ Enn vit þat vist. at sva skiott sem þv fremr nockvrn kennimannzskap vpp fra þvsa.⁶ þa er þat þinn davði.⁷ Abiathar for hœim oc hellt þetta allt sem konvngr bavð oc lifði lengi síþan svipt allri kennimannzskaps⁸ tign. oc fylldiz⁹ sva a honvm fyrirhœit gvðs þat er hann hafði fram talat yfir afkvæmi oc ættir Hely af Sylo. þi at Abiathar var af hans kyni¹⁰ kominn. Konvngr skipaði Sadoch yfirbyskup i hans stað enn Banaiam gerði hann hertoga i stað Joab.

Drepinn Nabath fyrer vhlyðni sina.¹¹

296. Litlo síðarr sendi [konvngr Salomon orð¹² Semei Nabath. oc sem hann kom a konvngs fvnd. segir konvngr sva til hans. Far oc hvsa þer her garð i Hierusalem til bygðar oc ver þar síþan stöðvgr oc staðfastr at hœimili þino. enn gack ecki vtan borgar með nockvrri lavsvng. þi at ef nockvrn tima ferr þv yfir forss Cedron. þa skalltv vist vita at þat er þinn davði.¹³ oc þitt bloð man dreifaz þer i höfvd ef þv gerir ægi sem ec hyð. Semei svaraði. þessi þicki mer hinn

¹) landtialld, B ²) konungsins, B ³) hann tilf. B ⁴) drottins, B ⁵) fremia, A ⁶) þersu, B, A ⁷) bani, A ⁸) kennimannz, B, A ⁹) fyliliz, B ¹⁰) ætt, B ¹¹) Fra Salomon konungi ok Semei. capitulum, A ¹²) [Salomon konungr epter, B ¹³) bani, A

þegzi kostr. oc skal ec þinn þionn þetta giarna gera sem þer hafð talað minn herra. Bygði þa Semei um hrið i Jorsalaborg. enn estir .iir ar varð [þat með atbrð.¹ at þrælar hans hliopv fra honvm i riki Geth. ok er hann spvrði til þræla sinna. bio hann ser reiðskiota. [for siðan² oc flvtli þrælana apr i Hiervsalein. þetta fretti Salomon konvng³ oc sendi⁴ þegar eptir honvm oc sagði sva til hans. Mvna mantlv Semei hvat ec sagði þer við gvðs vitni. at a þæima degi sem þv gengir⁵ vt af Hierusalem [estir þinni villd oc⁶ lavsvng. at þat mvndi vera þinn davði. enn þv sagðir at þer likaði þat vel. Nv þa fyrir hvi gæymðir þv æigi þess logmals er ec setta þer til ravnar oc iðranar. þar sem þv veitz með sialfs þins samvizko hveria illzko þv gerðir við feðr minn. er þv bavlvadir honvm saklavsvm oc gryttir hann oc hans menn. nv gialldi gvð þer þessa meingiorð oc hefni þer stvndliga⁷ þina illzko. En konvng Salomon se blæzaðr oc allt [riki Davids⁸ se styrkt fyrir drottni at eylifo. þvi næst bavð konvng Banaie at drepa hann. oc sva giordi hann.

Vitran drottins við Salomon.⁹

297. Nv tok mikinn styrk oc framgang riki Salomon konvngs. hann megðiz við Pharaon¹⁰ konvng a Egiptalandi. sva at hann feck dottvr hans oc flvtv hana hçim i Syon oc læt hana þar vera. meðan hann hvgsaði ser hallir oc herbyrgi oc eflði Hierusalem [at veggivm vmhvervm.¹¹ Ok meðan æigi var gert mvstari¹² drottins [ok enn¹³ þa fornfærði lyðrinn i hæðvm gða tvrnvm hvevrrar borgar. Salomon konvngr çlskaði miog gvð oc geck fram i boðorðvm feðr sins Davids. vtan þat at hann ferði ofr¹⁴ oc lðgligar fornir i hæðvm sem siðr var til. Nv [for Salomon konvngr i Gabaon at fçra fornir. þi at þa var þat hinn mesti oc halæitasti bðnastaðr.¹⁵ fçrði hann i forn yfir altari¹⁶ i Gabaon þvsvnd fornarkvikenda.

A çinne nott vittraðiz drottinn Salomon konvngi i svæfni sva seg-iandi. Bið mik þess sem þv vill at ek vgita þer. Salomon svaraði. Mikla miskvnn vættir þv þinvm þionostvmanni David konvngi feðr minvm. sva at hann geck fram i þinv avgliti með sannlæk oc rættlæti

¹) [sa atburðr, A ²) [ok for i Geth til Achia konungs, B ³) at Semei hafði farit i Geth ok huarf apr i Hierusalem tilf. B ⁴) konungr tilf. B ⁵) gengr, B ⁶) [at þinni villd með, A ⁷) stranglega, B ⁸) [hans riki, A ⁹) Er drottinn uittraðiz Salomon konungi, A ¹⁰) Pharaonem, A ¹¹) [saal. ogs. B; vmhuersis at veggivm, A ¹²) musteri, B, A ¹³) [mgl. A ¹⁴) offr, B, A ¹⁵) bænastaðr, A ¹⁶) [forer Salomon konungr, B

með hræinv hiarta. oc varðvæittir¹ þv honvm micla hialp² i marga staði oc gaft honvm þann son er settiz i hans rvm oc gaft mer riki eftir hann. Enn ek em einn smasvæinn sva favitzkr³ at ek kann varla fotvm minvm forrað meðal þessa lyðs. er þv hefir þer valið oc sva er margr at varla ma tavlv [gða ætlan⁴ a koma [fyrir fiolða sakir.⁵ Nv er sv þgn minn drottinn minn at þv gefir⁶ vit oc visdom i hiarta mitt. sva at ek megi⁷ með rættvisi dōma þitt folk oc gera græing gods oc illz. [þi at⁸ hverr megi⁹ dōma sva mikinn fiolða þins lyðs af sialfs sins hvgviti vtan gíof gvðligrar miskvunnar. Þessi orð Salomonis þocknaðiz¹⁰ vel drottni. oc segir hann sva til hans. Fyrir þa skyldd at þv bæiddir¹¹ æigi langlifis¹² gða avðęfa gða fa valld a þinvm ovinvm. helldr baðt þv þer gefaz vitrv til at greina doma. þa skal ec gera eptir þinv tilmæli. at ek gef¹³ sva mikla speki ok skilning i þinn¹⁴ hvg oc hiarta. at engi iarðligr maðr [se þer¹⁵ likr at speki hvarki aðr ne siðan. veiti ek þer eptir þgn¹⁶ þinni. oc þar með avðęfi oc alla dyrð. sva at gingi konvngvr verði slíkr siðan. Oc ef þv gengr gavtvr minar oc varðvæittir boðorð min [sem faðir þinn.¹⁷ þa man ec gefa þer langa lifdaga. Þvi næst vaknaði Salomon¹⁸ ok kom¹⁹ skilning a dravm sinn. Ok sem hann kom heim i Hierusalem. ferði hann ofr²⁰ oc friðsamligar fornir til tialldbvdar drottins fyrir hinni helgv ork gvðs. Siþan giordi hann agæta væizlo öllvm sinvm höfðingivm oc hirðsveitvm.²¹

Fra domi Salomonis.²²

298. At þeirre væizlo komv fyrir konvng at kiera sitt mal .ii. pvtvr gða portkonvr. Oc sem þer stoðv a hallargolfino. tok sva avnnvr til mals. Minn herra konvngvr. ec bið at þer virðiz at hęyra [hvat ec segi.²³ Ec oc þessi kona byggðvm baðar samt i ģinv herbyrgi. Nv bar sva til sem konvr kann²⁴ henda at ek var með barni. oc i natrvligan tima sædda ek svęinbarn. enn a .iii. degi þaðan ifra fęddi oc þessi kona svæin. Enn nv var ģngi maðr i þessv hvsi vtan²⁵ við .ii. Oc sva bar til a ģinni natt at hon sofandi²⁶ hafði sva²⁷ þravngt syni

¹) veittir, B ²) miskunn, A ³) fautr, B, A ⁴) [mgl. B, A ⁵) [mgl. B ⁶) mer tilf. B, A ⁷) mega, B ⁸) [Ok, B; eðr, A ⁹) ma, A ¹⁰) saal. ogs. B; þocknaduz, A ¹¹) beiddiz, A ¹²) langs lifs, B ¹³) þer tilf. B ¹⁴) þinum, B ¹⁵) [skal þer uera, B; er þer, A ¹⁶) þgn, A ¹⁷) [mgl. B ¹⁸) konungr, B ¹⁹) saal. A; setti, B; mgl. C ²⁰) offr, B, A ²¹) með hinum mesta kostnaði tilf. A ²²) Her segir fra .ii. portkonum, A ²³) [mitt mal, A ²⁴) opt tilf. A ²⁵) nema, B, A ²⁶) saal. A; sofnaði (ok tilf. B), C, B ²⁷) of tilf. A

sínum, at hann var dæðr er hon vaknaði. Hon ræis vpp vm miðmyrkneitti¹ oc geck hliððliga til hvilo minnar oc tekr minn svn sofanda² af faðmi mor sofandi.³ oc setr⁴ sinn dæðan i staðinn. Enn vm morgvinn arla sem ek ætlaða at gefa miolk syni minvm. Þa syndiz hann dæðr, ok sem ek hvgði at vandligarr i biortv liosi. kenda ec at ecki var sa svæinn⁵ minn son. Þa svarar ðnnvr. Ecki er þetta sva sem þv segir. Þi at þinn son er dæðr enn minn lifir. Þv lygr segir hin. Þi at þinn son er dæðr enn minn lifir. Með þessvm hætti þrettvz þer a fyrir konvngi vm stvnd. Konvngur mælti vm síðir til sinna manna. Þessar konvr sem þer megvð hæyra þrætað a vm þorun sin. segir hvar aðra livga. Þi at hvartveggi segiz giga lifanda svæin⁶ enn hvargi vill giga hinn dæða. Færit mer nv [ginn bitran brand.⁷ Þat var þegar giðrt. Þa mælti konvngur. Takið nv oc [tviskiptið hinn lifanda svæininn.⁸ faid síþan sinn lvt hvarri þeirra. Þa mælti qnnvr. Ho ho harðla sart er mitt hiarta. Bið ec þic herra konvngur. at þer gefið henne þetta lifanda barn [enn drepit ægi.⁹ Hin kallaði i moti. Drepit oc skiptið sagði hon. Þi at ec vil giarna at hvargi ockvr nioti. Þa mælti konvngur. Gefið nv þeirri hinn lifanda svæininn sem ægi villdi drepa¹⁰ lata. Þi at sv er moðir hans. Nv sem allr Jsraels lyðr hæyrði þenna konvngs dom. ottaðvz þeir hann. Þi at þeir sa mikla gvðs speki vera með honvm at dðma sva vitrliga.

Fra rikdomi Salomonis.¹¹

299. Salomon konvngur hafði nv ginvalld yfir allan Jsraels lyð. Þessir vorv hðfðingiar hans. Azarias son Sadoch byskups Heliareph¹² oc Abia¹³ synir Sesa ritara. Josaphat¹⁴ skyringameistari. Banaias¹⁵ hertogi. Sadoch oc Abiathar byskupar. Azarias son Nathan spamanuz var hið æzsta rað konvngs oc fremstr af þeim er fylgð helldv oc nakvæmstir vorv konvngi i allri þionosto. Zabvth kennimaðr¹⁶ enn son Nathan¹⁷ var hinn kærasti vin konvngs. Achisar¹⁸ reðissmaðr innan hirðar. Adoniram¹⁹ skattahðfðingi. Salomon konvngur setti oc .xii. menn yfir allt Gyðinga folk. þeir skylldo annaz konvngi borð hvert ar fra avðrv oc allri hirð hans sinn manað hvern þeirra. oc afa

¹) myrkneitti, B; midneitti, A ²) mgl. A ³) mgl. B ⁴) sun tilf. B, A ⁵) mgl. B, A ⁶) sun, B ⁷) [eitt bitrt suerð, B ⁸) [skiptit i tua luti sueininn þann sem lifer, B ⁹) [mgl. B ¹⁰) skipta, A ¹¹) Fra Salomon konungi hinum spaka, A ¹²) Heboeth, B ¹³) Haia, B ¹⁴) sun Ahilut tilf. B ¹⁵) sun Joade tilf. B ¹⁶) var tilf. B ¹⁷) hann tilf. B ¹⁸) Achasar var, B ¹⁹) sun Abdia var tilf. B

þar til allra lvtu þeirra er þvrsti. hverr þeirra hafði mikit ríki oc margar borgir oc flóða folks til forraða. En Salomon konvngur hellt einvalld yfir öllum¹ ríkum fra þeirri miklu á er vmerkir ríki Philistim allt til endimarka Egiptalandz. sva at allir höfðingiar oc ríkissmenn væittv honvm vingiafir oc þionoðv² honvm meðan hann lifði. Enn til borðz konvngs var at ætla hvern dag .xxx. mæla similv-bravðs³ oc [.ii. slik rvgbravð⁴ .x. yxn feita oc .xx. haggengna .c. hrvtu. oc vmfram⁵ skogarhirtir oc avnnvr veiðidyr er iafnan vorv gnog.⁶ oc enn alifvlar.

Nv var Salomon yfirkonvngur allra ríkia milli Evfraten oc Gaze borgar a Blalandi. oc allir konvngar þeirra landa hnigv vndir hans valld oc helldv við hann hinn bezta frið. Sva ok innanlandz byggðv⁷ Gyðingar við sémð oc sællifi vtan vgg oc otta oc groðrsett v ser akra oc alldingarða hverr a sinni eign oc iorðv. Salomon konvngur atti .xl. þvsvnda vagnhesta með kerrvm bardaga bvnvm. oc .xii. þvsvndir riddarahesta vel tamða til orrosto. alla þessa hesta hvaratveggio olo oc önnvðvz þessir .xii. greifar sem aðr er getið oc fltvtv til borðs⁸ bygg oc bravð halm oc hæy. æ þangat sem konvngur var með sinn her. þeir helldo oc honvm sialfvm borð með hinni þgztv gæymslv oc allmiklvm kostnaði hverr a sinvm tíma sem þeim var skipað.

Fra frægð ok speki Salomonis.⁹

300. Nv gaf gvð Salomon konvngi harða mikla spect [oc vitrv.¹⁰ divpsæi hiartans oc hvgvit. sva at hans speki oc visdomr geck langt vmfram vitrv oc visendi allra¹¹ spekimæistara avstralfvnnar¹² oc Egiptalandz. oc varð hann nafnfregr með öllum þioðvm vmhverfiss. hann talði fram .iii. þvsvndir dömisagna [oc vm¹³ lofsanlig saungva dict. oc dispvtaði af triam cedro oc ysopo. sva¹⁴ af skogdyrvm oc skriðkvikendvm. af fvglvvm oc fiskvm. oc komo menn til at hæyra hans speki af öllum þioðvm víða vm verolld oc fra öllum konvngvm þeim er heyrðv hann nefndan oc getið hans speki.¹⁵

1) þeim tilf. B 2) þegnadu, A 3) similiubrauðs, B, A 4) [saal. ogs. A; .lxx. mela rugbrauðs, B 5) at auk, B 6) i nog, B; nog, A 7) lifdu, A 8) mgl. B 9) Her er ikke nyt Capitel i A. 10) [uizku, B 11) annarra, B 12) australfvnnar, B, A 13) [oc, B; vm, A 14) ok tilf. B 15) ok þotti aullum mikils vm hana vert tilf. A

Fra vinattubodum konunganna.¹

301. Jram konvngur af Tyro sem hann fretti at Gyðingar höfðv tekít Salomon til konvngs í stað favðvr sins. varð hann geysi glaðr við oc sendi þegar sína menn² at hælisa hann³ af sinni halfv. þi at hann hafði verið ginn hinn kęrazsti vin Daudid konvngs allar stvnnidir meðan hann lifði.

Salomon konvngur sendi þa menn a fvnnd Jram konvngs með þessvm orðvm. Giorla vissir þv vilia feðr mins. Enn þi at hann matti ægi sakir agangs oc vfridar [er hvaðanæfa vęitli⁴ agau⁵ oc vnaðir hans riki at⁶ smiða þat hvs sem hann hvgsaði gvðs nafni at gera. enn nv hefir gvð drottinn gefið mer oc minv riki sva mikinn frið oc frelsi at engi andskoti gða vfridar akvama stvrlar mik gða minn her. fyrir því hvgsa ek at smiða mvsteri mins drottins nafni eptir því sem sialfr gvð sagði fyrir feðr minvm. at sa hans son er settiz i tignar- sęti hans skyllidi smiða hvs hans hælaga⁷ nafni til lofs oc dyrðar. fyrir þessa skyllid sent⁸ þv til [smiða þinna⁹ með minvm mönnvm at höggva mer hin goðo tre cedros i skogi Libano¹⁰ til þessar hvs- gerðar. enn ek man giallda þinvm mönnvm [slika læigv¹¹ sem þv bæiðir.¹² þi at þv væltz at engi minna manna [er íafnkænn¹³ i viðar- talgv gða sva hagr¹⁴ a tresmiði sem Sydonii.

Sem Hiram konvngur heyrði þessa orðsending Salomonis gladdiz hann harðla miog oc sagði sva. Blæzaðr se drottinn gvð er hann gaf Daudid konvngi hinn spakasta mann at giga at syni. þann sem makligr er at styra sva mörgvum lavndvm oc lyðvm. Síþan sendi hann Salomon konvngi þessor andsvðr i mot. Heyrða ec segir hann yðvarnn boðskap oc vil ek giarna gera yðvarnn vilia. sva at svęinar minir skolo höggva cedros oc avnnvr hin agætazstv tre oc flytia or fialli Libano¹⁵ allt til siavar. Síþan skal ec sialfr viðr taka oc a skip leggja. oc flytia þar a land sem þv kant fyrir¹⁶ segia. Enn þv hlytr at veita mer navðsynliga hlvti til vista at fæða folk mitt. Nv gaf Hiram konvngur Salomon konvngi tre cedrina oc abigiena.¹⁷ sva¹⁸ sem hann villdi hafa. enn Salomon væitli honvm til vista .xx.¹⁹ þvsvndir męla hvęitiss oc .xx. męla af hinu skięrazsta viðsmiorfi²⁰ a hverio ari. Ok bvndo

¹) Fra Jram konungi ok Salomon konungi, A ²) til tilf. B; til hans tilf. A ³) honum, B ⁴) ueittv, B ⁵) saal. B; agang, C ⁶) [heiðingia, A ⁷) heilagu, B ⁸) send, B, A ⁹) [smiði þina, B; smidu þina, A ¹⁰) Libani, B ¹¹) [slikt kaup, A ¹²) byðr, A ¹³) [eru íafnkęner, B ¹⁴) hager, B ¹⁵) Libani, B ¹⁶) at tilf. B ¹⁷) saal. ogs. B; abigiena, A ¹⁸) noglig tilf. A ¹⁹) .xl., A ²⁰) oleo, B; vidsmiori, A

þeir með ser frið oc felagsskap oc helldo vel meðan þeir lifðv
[allar stvndir¹ baðir.

Salomon let efla mvsteris smið.²

302. [Konvngur Salomon³ hæimti nv saman smiðv oc vinnvmenn
[vni ðil sin riki.⁴ Hann sendi .xxx. þvsvnda vinnvmanna i siall Lib-
anvm með þeirri tilskipan at þeir skyllði⁵ skiptaz við. sva at .x. þvs-
vndir veri senn at vinnv einn manað. enn siðan skylldo þeir hvilaz
.ii. manaði hæima i herbergivm sinvm. Adoniram skattahðsðingi kou-
vngrs var þeirra mæistari. Salomon hafði .lxx. þvsvnda hvskarlla þeirra
er byrðar baro. [.lxx. þvsvnda⁶ þeirra manna er hann hafði i sialli
at⁷ griotstarfi oc stgintalgv. oc enn vnfamm þeirra tðlo mæistarar
þeir er til skipvðv oc fyrir savgvðv hverri vinnv. þeir⁸ vorv .iii. þvs-
vndir oc .ccc. Nv bavð konvngur þessvm vinnvmðnnvm at flytia agiætt
griot til grvndvallar mvstarissins.⁹ oc at gera ferstrenda þa stgina
sem aðr hðfðv þeir aformat steinsmiðirnir. Enn allir villdo sva gera
alla lvti sem konvngur bavð. oc vorv nv til hvnir viðir oc griot at
smiða hvsiit.

Fra vexti ok smið mvsteris guðs.¹⁰

303. A hinu attoganda ari hins fimta hvndraðs fra því er Gyð-
ingar gengo af Egíptalandi. þat var a siórða ari rikiss Salomons¹¹ a
manaði zio. þa tok Salomon at smiða mvstari drottins. enn þat hvv
er Salomon giðrði gvði var .lx. alna langt þeirra sem þa vorv. enn
.xx. alna bræiðt .xxx. alna hatt. Enn forskotið fram af mvstarinv.
þat kavllvm ver nv forkirkio. var sva langt sem mvstarit var bræiðt
.xx. alna. enn .x. alna a bræiðdina¹² fram fra mvstarino. Glvgga
gerði hann a mvstarino i hinvm hæstvm plazvm veggiana. þi at hann
þiildi alla veggi hvssins með þrennm þilivm a hæðina. var hit næð-
sta þili .v. alna hatt enn annaþ .vi. [hið þriðia .vii.¹³ Hann setti allt
grindvm eða skotvm¹⁴ hit ytra vnhverfiss innan i mvsterino. sva at
hvergi matti koma við veggina. Enn golf oc grvndvellir sva veggir

1) [mgl. B, A 2) Af Salamon konungi ok hans tilskipan. capi-
tulum, A 3) [Sal. konungr, B 4) [sina, B 5) skylldu, B, A 6) [.lxxx. þusund-
raða, B 7) i, B 8) þat, B 9) mvsterissins, A 10) Her segir af
mvsterisgiorð drottins, A 11) Salomonis konungs, B 12) hæðina, B
13) [mgl. B 14) saal, B, A; skavetvm, C

oc allt mvstarit var fyrst smíðat af styrkvum stéinvm oc aðr¹ telgðvm oc algerfvum. Oc hvergi hæyrðiz i hvsinv meðan þat var smíðat hamars högg ne [ðxar talga² oc til engra smíðartola. Allt hvsit hvælsði hann innan oc þackti með cedrinis triam. Þa kom yfir Salomon³ rodd drottins sva segiandi. Hvs þetta sem þv smíðar þat likar mer segir drottinn. ef þv gengr framm [eptir vegvm⁴ mins lög-mals oc dómir ræta doma oc gæymir i alla staði minna boðorða. þa man ek efna þat sem ec hæf feðr þinvm Daud. at ec man byggja millvm sona Jsraels i hvsí þesso oc ægi fyrirlata lyð minn.

Salomon konvngur algerði nv mvsterit oc þilði innan alla veggj [sem aðr var sagt⁵ með spiolldvm gða⁶ spilvm cedrinis. af golfsi neðan oc iafusíðt ofánverðvm veggivm allt vt [af rafri.⁷ Enn golfsið þilði hann með þeim triam er abigiena⁸ hçita. Hann giðrði oc innan af mvsterino hvs oc þilði með siqlvm cedrinis i milli allt⁹ i ræfr. þat kalla þeir sancta sanctorvm. enn ver köllvm savnghvs. þat var iafn-bræiðt mvsterino .xx. alna oc sva langt. þat var oc tvitðgt¹⁰ atalna-tali a hæðina. Varð nv fertogt¹¹ mvsterit fram fra savnghvsino. Nv var allt þilíð með cedrinis hvarrtveggja hvsit bæði hit æfra oc hit neðra sva at hvergi matti heran stéininn sia. J savnghvsino bio hann fyrir þar er setia skyllði hina helgv saltmalsörk drottins. oc allt savnghvsit innan læt hann þeckia með hinu skigrastv¹² gvlli. sva oc mvsterit fyrir framan sðnghvsit læt hann bva með hreinu gvlli oc sæymði a speingr oc listvr með gvllndglvm. oc ecki var þat i mvsterino er ægi var¹³ sem gvll eitt sæi. þar sem bæta¹⁴ þotti bvnaðr¹⁵ a. Alltarið i savnghvsino þilði hann með cedro oc þackti allt með gvlli. Síþan gerði hann [i savnghvsino¹⁶ tvav engla likneski chervbin af olivatrium. var hvart likneskit .x. alna hatt oc hafði .ii. vængi .v. alna hvarn. setti hann cherubin i miðiv savnghvsino. Hvarntveggja cherubin læt hann gylla. Alla veggj mvsterissins innan vnhverfiss læt hann grafa oc penta með vndarligvm hagleik. oc giðrði engla likneski oc manel¹⁷ oc ymisligar figvrvr sem kvæmi gða liti framm or veggivvm. sva golfsið sialst læt hann gvlli hva bæði i miðiv oc vm¹⁸ it ytra. þar sem gengið var i savnghvsit gerði hann dyrastaf¹⁹ ferstrenda oc .ii. hvrðir af olivatrium [oc skar²⁰ þær²¹ oc pentaði²² hagliga með marghattaðvm myndvm oc manelvm²³ oc bio allt með gvlli. Sva oc

¹) qðrum, B ²) [exar taalgu, B ³) Salomonem, B ⁴) [vegu, B ⁵) [mgl. B ⁶) ok, A ⁷) [at rafri, B, A ⁸) abigene, A ⁹) upp tilf. B ¹⁰) tuitugt, B ¹¹) fertugt, B, A ¹²) skigrasta, B, A ¹³) vçri, B ¹⁴) bota, A ¹⁵) buningr, A ¹⁶) [i mvsterinu, B; mgl. A ¹⁷) maner, B, A ¹⁸) mgl. B ¹⁹) Her beg. Fragm. XIV. ²⁰) saal. A; slar, C ²¹) [mgl. B, Frag. ²²) þqr tilf. B, Frag. ²³) manerum, B, A

vm dyrr mvsterissins bio hann halættliga¹ með miklvm haglæk a marga vega skrifat. vorv þar dyrstafir af olifis oc hvrðir af triam abigienis. oc allar sættar oc hasæymðar með gvllspöngvm. Þvi næst gerði hann garðinn vm mvsterið. [iii. plazin² af telgðv grioti enn eitt af triam cedrinis. A fiórða ari rikiss sins i manaði zio hof Salomon konvngv vpp³ at smiða templvm domini. enn a ellipta ari rikis hans i manaði bol.⁴ sa er hinn atti manaðr. varð algjört með ðllvm hvnaði oc þarfndvm þeim sem þar þvrfi. þi at þat var .vii. [ar i smið.⁵ Enn sialfs hans herbergi varð⁶ algjört a .xiii.⁷ ari.

Smíðat saltus Libani ok aðrer luter.⁸

304. Þa er algjört var templvm domini lgt konvngv smiða ser herbergi þat er hann kallaði hvs⁹ saltvs Libani. þat er sva sem af skogtriam Libani. þetta hvs var hvndrað alna langt oc fimtigi alna bræiðt gnn .xxx. alna hatt. þetta hvs var smíðat með meira vitrlæk oc visdom marghattaðra lista oc halæitra¹⁰ haglæk. segir sa er savgvnni hefir snvið til sinnar tvngv af latinu. enn min safraði kvnni skilia gða skyra. Enn þa er ræist var hvsit. feck hann til hinn hagazsta [smið a gvll oc silfr.¹¹ hann var oc fvllr skynsemdar oc skilningar æir oc allzkonar¹² malm at stæypa. þessi maðr het Hiram af Tiro. þi at faðir hans [hafði verit þeirra¹³ borgarmaðr. enn moðir hans var þa orðin eckia. hon var Gyðinga kyns komin af ætt Neptalim. Enn sem hann kom til konvngs var hann höfvðmæistari at steypa æirstolpa oc [fyrir ðllo þi¹⁴ sem af malmi var gert. Hann steypti oc [eitt ker¹⁵ gða en helliðr hver kringlotta af æiri estir forsögn konvngs til mvsteris drottins. þat kallaðv þeir enevm mare. þat er æirligr siar [at varv mali.¹⁶ þat var .xii. alna ofan yfir þvert þrama i milli. enn .v. alna hatt ok .xxx. alna¹⁷ vmmals vtan. Enevum mare setti hann til hegri handar. þat er envm syðra megin i mvsteri drottins. En ðll þionostokær in templo domini sva mikinn fiórða at varla [gat vegit¹⁸ fyrir þvnga sakir ðll saman gerði Hiram af brendv gvlli.¹⁹ [Hann gerði oc gvllikt ællteri oc borð af gvlli.²⁰ þar skyllði a sætia hina helgv

¹) heidrlega, B ²) [þriu plaz, B, Frag. ³) mgl. B, Frag. ⁴) ebal, B; ahil, Frag. ⁵) [aara smið, B, Frag. ⁶) var, B ⁷) xiiið, B ⁸) Her segir fra meistara Jram. capitulum, A ⁹) mgl. B ¹⁰) haleitum, B, Frag. ¹¹) [mann aa silfrsmið ok gull, B, Frag. ¹²) allzkyns, B ¹³) [var þeirrar, B, Frag.; hafði verit þeirrar, A ¹⁴) [allt þat, A ¹⁵) [eirker, B, Frag. ¹⁶) [a vara tungu, A ¹⁷) var tilf. A ¹⁸) [matti vega, A ¹⁹) kerin tilf. B, Frag. ²⁰) [mgl. B, Frag.

fornarhlæifa er þeir kavllvðv panes propositionis. Oc .x. kertastikvr¹ gerði hann af skiro² gvlli steyptar sva sem með lavfvm oc lilivm. skylldo .v. standa til hvarrar handar at ganga i savnghvsit. þar yfir stikvnrar³ liosker af gvlli [oc kærtaklofa.⁴ ræykelsisskær af hræinv gvlli oc mært annat miklo fleira en ek kvnni græina gerði Hyram af gvlli til þionosto i templo domini. iafnvel hiarrarnir [er hvrdir⁵ savng-hvssins oc sva sialfs mvsterissins [lekv a⁶ vorv af gvlli gervir. Sem Salomon⁷ hafði algert alla hlvti sem hann vildi i nytsemðvnm oc navðsynivm mvsteriss drottins. þa læt hann þangat bera oc varðvæita i fehirðzlvnm mvsterissins allt gvll oc silfr oc agæt ker er Daudid konvngv fadir hans hafði helgat oc gvði gefit.

Fra vigslvgiord mvsteriss.⁸

305. Eptir þetta samnaðiz⁹ saman eptir boði oc þen Salomon¹⁰ konvngs i Hierusalem allir hinir rikvzstv hðfðingar oc hertogar Gyðinga. oc þar með allir rikbornir bændr oc allr lyðr. Sem allir avildvngar Jsraels vorv komnir til konvngs a miklvnm hatidardegi i manaði bethanim.¹¹ sa er hinn .viidi.¹² manaðr at þeirra tqlv. for. [konvngv Salomon¹³ með allan herinn oc hirð sina i Syon at flytia þaðan hina hælgv saltmaldrök drottins. toko þa kennimenn oc diaknar drkina oc alla tialldbvð drottins með kervm oc avðrvnm hlvtvm þeim sem tialldbvðinni fylgðu¹⁴ oc hafa þvrsti til heilagrar þionosto. enn konvngv oc aluvgrinn geck fyrir drkinni oc sæfðv fornir savði oc navt. meira fiolða enn hægt veri at telia gða gtlan a at koma. slvttv þeir þa drkina með allri glæði oc fagnaði i mvsteri drottins oc selltv hana i¹⁵ savnghvsino i þann stað sem henne var fyrirbvinndir vengi gngla likneskianna. sva at chervbin [rættv vengi¹⁶ yfir drkina oc skyldv¹⁷ henne.

Enn þegar kennimenn vorv vt gengnir af savnghvsinv. þa fylldi þoka lios mvsterit sva at kennimenn mattv ægi standa at æmbætti. þi at dyrð drottins fylldi allt¹⁸ hvsit. þa mællti konvngv. Nv sannaz þat sem gvð¹⁹ hefir fyrir sagt. at hann myndi byggia i þokv. Oc enn

¹) kertistikur, B, Frag. ²) skigru, B, Frag. ³) voru tilf. B, Frag. ⁴) [kértaklofar, B, Frag. ⁵) [ok hurðirnar ok, B; ok hurðir, Frag. ⁶) [er a lekv, B ⁷) konvngv tilf. B, Frag. ⁸) Er Salomon konvngv biðr til guðs. capitulum, A ⁹) saal. ogs. A; sqfnuðuz, B, Frag. ¹⁰) Salomonis, B ¹¹) bethan, B, Frag. ¹²) .viii., B; aatti, Frag. ¹³) [Salomon konvngv, B, Frag. ¹⁴) saal. de ðvr.; fylgði, C ¹⁵) niðr i, B, Frag. ¹⁶) [rettu uengina, B, Frag. ¹⁷) saal. A; skyllidi, B, Frag.; skyllidu, C ¹⁸) mgl. B, Frag. ¹⁹) drottinn, B

mælli hann. Nv hefi ec smiðat hvs þetta drottinn minn þer til hins styrkazsta herbyrgiss oc tignarsætiss at eylifv. Siðan sneriz konvngr oc blæzaði allan¹ lyð oc reitrvaðan [samansamnat Gyðinga² þann er þa var³ við staddr. oc enn⁴ sagði hann sva. Blæzaðr drottinn gvð Gyðinga lyðs hefir þat nv fyllt [með framkvemð⁵ er hann heft [með orðvm⁶ Daud [konungi feðr minvm.⁷ þa er hann talaði sva til hans. Vel hvgsar þv þat Daud sagði drottinn at þv skylir⁸ mer hvs smiða. enn æigi man þer þess avðit verða helldr þinvm syni. Nv hefir drottinn sva sannat sitt fyrirhæit segir konvngr. at hann setti mik i tignarsæti fððvr mins til rikiss stiornar yfir Jsrael. Ok nv hefi ek hvs smiðat hans hæilaga nafni oc þar sætt ðrkina hægvg i þann hæfiliga stað sem henni⁹ var fyrirbvin. J þeirri ðrk er friðgiðrð sv er drottinn gerði við¹⁰ feðr vara þa er þeir forv af Egyptalandi.

Siþan fell konvngr Salomon a kne fyrir alltari drottins i avgliti allz lyðs oc hellt höndvm til himins sva segiandi. Heyrðv drottinn gvð Jsraels. Eingi er gvð þer likr a himni gða a iorðv. þvi at þv varðvæitir frið oc miskvnn þeim er þer þiona oc með ðllv hiarta fylla þin boðorð. þv svllgiðrðir með framkvemð þat er þv talaðir með þinvm blæzaða mvnni fyrir þræl þinn Daud¹¹ feðr minn sem nv birtiz i dag. Nv þa drottinn gvð minn. minnztv þess er þv heftz honvm. at æigi skyldi ganga or hans ætt riki Jsraels. ef hans synir græiddi sinar gavngvr i þinv avgliti i alla staði eftir hans dæmi¹² oc villtiz eigi af þeim rettlætissveg sem hann geck fyrir. Enn hvat¹³ mantv allzvalldandi gvð [virðaz at¹⁴ byggia a iorðvnni. þar sem hinir hæsto himnar ero varla verðir at taka við þer. hversu miklo siðr þetta hvs er ek hefi smiðat. Enn þo allt at æino¹⁵ lit a lofsavng þrels þins oc hæyr bøn mina er¹⁶ ek bið þik i dag drottinn gvð minn. at þv lvkir vpp avgv þin oc litir bæði dag oc nott oc a hverri stvndo yfir hvs þetta oc þenna stað. sem þv hefir hæitið at þitt nafn skyldi her byggia. Hæyrðv drottinn minn bönir minar oc allra þinna¹⁷ manna er a þik kalla i þessvm stað. oc ver þeim mivkr ok miskvnn-samr. Ef maðr verðr ofsottr af sinvm navngi oc harðliga halldinn oc komi hann fyrir þitt alltari i þessv hvsi a þik kallandi. heyrðv hann af þinvm halæita himni oc giallt sina grimð hinvm vmillda enn ðmbvna rettlætvm sinn godvilia oc godlæik. Ef þinn lyðr verðr

¹) Gyðinga tilf. B, Frag. ²) [samansafnaðan, B, Frag. ³) þar tilf. B ⁴) mgl. de ðvr. ⁵) [ok framkvent, B; ok framit, B, Frag. = C ⁶) [forðum, Frag. ⁷) [saal. B, Frag., A; konvngs feðr mins, C ⁸) saal. ogs. B, A; skalt, Frag. ⁹) tilf. de ðvr.; mgl. C ¹⁰) fyrer, B, Frag. ¹¹) konung tilf. B, Frag. ¹²) domi, B, Frag.; mgl. A ¹³) hvar, B, Frag. ¹⁴) [mgl. B, Frag. ¹⁵) eius, B, Frag. ¹⁶) Her. end. Fragm. XIV. ¹⁷) minna, B

forflotta¹ fyrir sinvm² vvinvm sakir synda sinna. er þeir hafa við þik misgiort. oc ef þeir giora iðran iatandi þinv nafni oc biðia þik miskvnnar með litillæti. hæyrðv af himni þon þeirra oc fyrirgef glæpi þeirra. oc læið þa aptr or herlæiðing a þa iorð sem þv gaft feðrvm þeirra. Ef himinn byrgiz. sva at æigi nai at rigna³ yfir iorðina sakir synda manna. ok [ef þeir kalla⁴ i þessvm stað til þin með iðran oc aflati synda. heyrðv þa drottinn minn oc fyrirlat þeim oc kenn þæim at ganga goðan⁵ veg. oc gëf regn til groðrar a [iðrð þeirra.⁶ Ef hvngv gða hallæri kemr a land þetta. drep æða davði. hagl eða hrið. maðkr gða mygla.⁷ locvsta⁸ my gða avnnvr megin þravngva þinv folki. vvina vmsatir. sar gða sottir. siaravðn gða fatekt oc hverskonar tilfelli sem at kvnnv beraz⁹ til erviðiss gða þravngsla¹⁰ lyð þinvm. oc ef nockorr er sa af ðllo¹¹ folki at við kanniz¹² sin hiartasar oc [rætti hann¹³ sinar hendr til þin biðandi i þesso hvsi. þa bið ek at þv hæyrir hann oc liknir honvm oc gialldir hveriom eptir því sem til vinnr. oc sva sem þv ser hans hiarta. því at þv ginn kennir hiðrtv oc [hvgar læyni¹⁴ allra manna. Ok til þess striðir þv misgiorandvm enn miskvnnar iðrandvm. at þinir menn ottiz þik a hverri stvnnv. Enn ef annarligr¹⁵ maðr sa er æigi er kominn af ætt Jsraels sækir til af siarlægvm lðndvm þik at dyrka i þessvm stað. fyrir þa skyllð at hann hafi kannaz viðr þitt halæita nafn sem hvervitna man heyrin-kvnnict verða. þa mant þv sem mik væntir þenna vtlenda mann af þinv hinnæskv tignarsæti gera. sem hann biðr. til þess at allar þioðir a iarðriki nemi þitt nafn at ottaz sva sem þinn lyðr Jsrael. ok¹⁶ allir sannprofi at a þitt nafn er kallat yfir hvs þetta. Ef þinn lyðr ferr at þinv boði til bardaga moti sinvm vvinvm ok lægia sik ok. lvta moti þeim veg sem ligr at þessi borg oc minnazk¹⁷ þeir þessa hvss sem ek hefi smiðat þinv nafni til dyrðar. nv hafi þinir menn misgert við þik sem verða kann. þi at engi iarðligr maðr lifir syndalavst. oc þar fyrir verði þeir herlæiddir [langt gða skamt brottv¹⁸ af sino landi i riki vvina sinna. oc [meðr þi at þeir snviz¹⁹ til þin af ollvm hvgr oc hiarta með fvllkomnvm goðvilia oc²⁰ dyrka þic með minning þessar heilvgv²¹ borgar Hierusalem oc þessa mvsteriss. bið ec þic at þv hæyrir þa oc væltir þeim miskvnn i avgliti þeirra er þa hafa herlæiðt. þi at þesse lyðr er þin ærfð er þv læiddir af Egyptalandi

¹) forflotti, B, A ²) þinum, A ³) regna, A ⁴) [kalli menn, A ⁵) rettan, A ⁶) [iordina, A ⁷) saal. B; mykla, C, A ⁸) eðr tilf. B ⁹) at bera, A ¹⁰) þrøngva, B ¹¹) þinu, A ¹²) kenniz, B ¹³) [rettir, A ¹⁴) [hugrenningar, B; leynda luti hiartans, A ¹⁵) vtlendr, A ¹⁶) at, B ¹⁷) minnaz, B ¹⁸) [brott, B ¹⁹) [ef þeir snuaz, B ²⁰) at, B ²¹) heilagv, B

vndan þvngri þrælkan þarlandzkra manna. Ok enn bið eo drottinn minn at þv virðiz at hœyra i þesso hvsi þon mina þræls þins oc allra þinna manna i hveriom navðsynivm sem þeir kalla a þig. þi at þv valdir þetta folk þer til erfðar af ðllvm þioðvm a iardriki sem þv talaðir fyrir mvnn Moysi þins blæzaða þions.¹

Fra ucizlu Salomonis.²

306. Nv sem³ konvngr giðrði enda a bðn sinni rettiz hann vpp fra alltarino. þi at alla þessa stvnd hafði hann a kniam staðit oc halldit hðndvm til himins. Stoð hann þa vpp oc blæzaði qllo retrrv-
vðv⁴ Gyðinga folki þvi sem þar var samankomið oc mællti halt sva segiandi. Lofaðr oc blæzaðr se gvð drottinn varr. sa er gefið hefir frið oc frelsi sino folki. sva at æigi gitt hit minnzta liggir eptir af ollo þi goðs⁵ er hann hgt sinvm lyð fyrir mvnn Moysi sins blæzaða þionostomanz. Nv se varr herra gvð með oss sva sem hann var með feðrvm varvm. ok⁶ æigi fyrirlati hann oss gða kasti fra sino avgliti. nema⁷ helldr⁸ hnæigi hann hiartv var til sin. sva at ver gangim hans gavtvr oc gæymim boðorða hans oc laga oc rgttra doma vm alla lvti sem hann bavð feðrvm varvm. Ok þessi min bðnarorð er ek hefi beðit i dag drottin gvð varn se þegilig i hans avgliti. at hann væiti mer þræli sinvm miskvnnardom oc sinvm lyð Jsrael a hveriom tima. at ðil veralldar bygd viti at engi er gvð vtañ [varr drottinn⁹ a himnvm. Nv veri vartt hiarta sva algidrliga styrkt ok staðfast i vars drottins setningvm æ meðan ver lifvm sem nv i dag. þvi næst sefði konvngr fornir drottni oc allr Gyðinga lyðr sa er [með honvm¹⁰ var [.xii. þvsvndir navta¹¹ oc [.cxx. þvsvndir¹² savða. oc vigðv sva allir samt templvm domini. A þeim sama¹³ degi helgaði konvngr halfan garðinn þann hlvtan¹⁴ sem fram var fyrir¹⁵ mvsterino. oc hafði þar fornir oc brendi þar ræykælsi oc siðlða fornarkvikenda sem lavg bvðv. þvi at æigi mætti fyrir siðlða sakir kvikendanna sæfa gða brenna yfir þat æirliga alltari¹⁶ er til þess var giðrt. Konvngr giordði þa agigtelt hatidrarhalld. oc með honvm allr siðlði Gyðinga lyðs er hann hafði til sin boðit vm allt sitt riki. Stoð sv hatid .vii. daga. hinn atta dag gaf hann [orlof til brottferðar tilkvamvfolkino.¹⁷ Enn

¹) tilf. B ²) A har her ikke nyt Capitel. ³) Salomon tilf. B ⁴) retrruaðu, B, A ⁵) goz. B; mgl. A ⁶) at, B ⁷) enn tilf. B ⁸) geri hann oss ein-
kenda ser ok tilf. A ⁹) [guð vaarr, B ¹⁰) [þar, B ¹¹) [.ii. þusunder ok
.xx. yxna, B ¹²) [.c. ok .xx. þusundrat, B ¹³) mgl. B ¹⁴) lutann, B, A
¹⁵) fra, A ¹⁶) alltara, B ¹⁷) [aullum lyð orlof til heimferdar, A

hann væitti þá hirð sinni oc höfðingiom aðra .vii. daga. sva at .xiii. daga hellt konvngv mvesteriss helgina. At lokinni þessi veizlo for hvert¹ til sins heima með mikilli glæði lofandi gvð fyrir alla goða hlvti er hann hafði gert við Daudid oc Salomon son hans oc allan Gyðinga lyð.

Fra þi er drottinn vitraðiz Salomoni.²

307. Sem [konvngv Salomon³ hafði algert templvm domini oc sva [sialfs sins⁴ herbergi oc alla lvti þá sem hann villdi smiða lata. þá vitraðiz honvm drottinn a sðmv læið sem hann hafði vitraz honvm fyrr i Gabaon. oc sagði sva til hans. Hæyrt hefi ek bqñ þina oc helgað hvs þetta sem þv smiðaðir.⁵ oc mvn min dyrð þar byggia. Ef þv læiðir þina framferð fyrir minv avgliti estir þvi sem feðr⁶ þinn giðrði i einfelldi hiarta oc iafnlyndi oc gerir alla lvti sem ek byð oc varðveitir min lög oc doma. þá man ec setia þinn rikiss stol yfir allan Jsraels lyð at æilifv. sem ek sagða⁷ feðr þinvm at æigi myndi ganga vndan hans ætt riki Gyðinga. Enn ef þv oc þitt afkvæmi snyzt rangliga fra mer oc fylgir æigi minvm boðorðvm oc varðvæitir æigi þat lðgmal sem ek hefi yð sætt. nema enn helldr gangit eptir illvm raðvm oc dyrkit [annarra þiöða⁸ gvða oc þionið þeim. þá man ek reka brottv Jsraels lyð af þesso riki sem ek hefi þeim gefið. oc sva man brott snva⁹ min asiana¹⁰ fra þesso mvstari sem nv hefi ek helgat minv nafni. Man þá Gyðinga lyðr verða at skavmu oc skavpi¹¹ ðllvm þiöðvm oc þetta mvsteri at vsqmð oc avgabragði. sva at hverr maðr er fram gengr hia hvsi þesso man ottaz með vndran [oc eptir spyria¹² hvi gvð giðrði sva við þenna landzlyð oc þetta mvsteri. Enn þeir sem vita manv andsvör væita. at fyrir þvi liæt gvð ganga sva marga illa lvti yfir lyð þenna. at þeir fyrirletv drottin gvð sinn. þann er feðr þeirra læiddi af Egyptalandi. enn þionaðv oc dyrkaðv¹³ annarliga gvða.

Fra þui er Salomon let borger smiða.

308. Þá er liðin vorv .xx. ar fra þi er Salomon konvngv hafði latið smiða templvm domini oc sialfs sins herbergi oc Hyram konvngv

¹) hvær, B, A ²) Her segir af Salomon konungi, A ³) [Salomon konvngv, B ⁴) [sitt, B; sin, A ⁵) hefir smiða latit, A ⁶) faðir, B ⁷) het, A ⁸) [annarliga, A ⁹) snuaz, B ¹⁰) asiona, B, A ¹¹) saal. rettet; skavpi oc, C; sviuðing, B; skavpi af, A ¹²) [vgl. B ¹³) meðr fullri aastundan tilf. B

af Tyro hafði honvm þar til stöðat. sva at þann gaf honvm tre cedrina oc abigiena oc sva mikil gvll sem hann þvrfti. þa gaf Salomon konvngur honom .xx. bæi gða kavptvn i Galilea.¹ Ræið Hiram konvngur þa vt af Tyro at sia þessa giof. [gaf ser litid vm enn fannz þo a² at honvm þocknaðiz æigi. Hiram³ sendi Salomon konvngi .c. pvnda [gvllz oc .xx. pvnd.⁴ þetta gvll var þo litit til vpphafz þess⁵ kostnaðar sem hann lagði til at smiða templum domini oc sialfs sins herbergi oc kastala⁶ oc mvra [vm þessar borgir⁷ Hierusalem oc Eser Mageddo oc Gazer. Gazer hafði aðr vvnuit með hernaði⁸ af heiðnvum lyð Chanaaneco Pharao konvngur af Egyptalandi. gaf hann siðan borgina oc allt þat riki sem þar la til Salomoni konvngi i heimanfylgio dottvr sinnar. Enn Salomon⁹ læt vpp ræisa borgir Gazer oc Betharon hina minni oc Balaath oc Palmiram við eyðimörk. oc allar borgir oc bæi i sinv riki lèt hann efla oc vpp ræisa ef aðr vorv niðr fallnar gða fyrndar. oc sætti til geymslo i allar borgir riddara sina oc iarnvarða vagna oc annan herskrvða sem hæfði¹⁰ hveriom stað. Ok allt læt hann þat smiða er honvm likaði i Hierusalem oc i öllv sinv riki. Allar eftirlæifar hæiðinna þioða oc¹¹ Gyðingar höfðv æigi æyðt i öllo hans riki skattgilldi hann. Enn hann sætti þat¹² at ængi af Jsraels ætt skylldi þræll vera. helldr gerði hann alla Gyðinga ser at hermonnvum oc höfðingivm. [hirdmenn oc hertoga oc riddara oc greifa.¹³ Enn vinnogreifur konvngs þeir sem fyrir vorv¹⁴ avllvm starfa. þeir vorv halft sigtta¹⁵ hvndrat oc hafði hverr þeirra mart folk vndir ser er þeir stiornaðu oc skipaðv. til smiðar gða ymissar iðnar fram at flytia.¹⁶ Drotningin¹⁷ dottir Pharaonis flvttiz af Dauids borg til þeirra herbergia sem konvngur hafði latið henne gera þegar þav vorv bvin. Enn konvngur lèt þa smiða vpp borg Mello.¹⁸ Konvngur Salomon ferði ofr¹⁹ oc friðsamligar fornir þrysvar a hverio ari i mvsteri drottins.

Saba drotning kom til Salomons.

309. Enn er algert var templum domini. læt hann smiðv sina raða til skipasmiðar i þeim stað er haitir Asiongabær.²⁰ þat er skamt frá Ahilam. sv borg stendr við Rauða haf i riki Jdumea. Til at hallða

¹) iqrðu tilf. B ²) [ok fannz honum litit um. enn þo saa menn, A ³) konvngur tilf. B ⁴) [ok .xx. gullz, B ⁵) þessa, B ⁶) Gaze tilf. A ⁷) mgl. B ⁸) herskilldi, A ⁹) konvngur tilf. B, A ¹⁰) i tilf. B ¹¹) saal. ogs. B ¹²) þau lög A ¹³) [hirdmonnum ok hertogum riddarum ok greifum, A ¹⁴) smidum konungs voru ok, A ¹⁵) setta, B; dcta(!) A ¹⁶) sora, B ¹⁷) drottning, B ¹⁸) mickla, B ¹⁹) offr, B, A ²⁰) Asiongabær, A

þessvm skipastol með monnvvm Salomons feck Hyram konvngur af Tyro sina menn þa sem hann feck skipkænazsta [oc meṣta siagarpa.¹ þeir siglðv til þess landz er hgt Ophyr.² þaðan flvttv þeir oc ferðv Salomon konvngi³ .cccc. pvnda oc .xx. pvnd gvlz.

Fra Saba drottningu ok Salamon konvngi.⁴

310. J þenna tíma for drottning Saba at profa með eiginligri ravn hvat sannlækr⁵ veri vñ þa miklv fregð er slavg hvervitna vñ heiminn af speki oc rikdomi Salomon konvngs. Kom hon i Hierusalem með mðrgv fðrvneyti oc miklv avðæfum. Flutti hon a vlfðlðdum oc qðrvm eykivm⁶ agælar vrtir⁷ oc vvggilikt gvll oc gimsteina⁸ dyrliga með marghattaðvm dyrgripvm. Sem hon fann konvng. talaði hon fyrir honom diarlíga alla lvti þa sem henne bio i hug oc hiarta. Eñ konvngur lærði hana af mðrgvm visdomi. ok [hvarki þeirra leyndi annat nockvt af sínv hvgarfari⁹ ok vitrv. Sem drottning sa speki Salomons¹⁰ oc hvs þat hit agæta sem hann hafði smiða latið oc allan hans borðbvnad oc vistagnott sva mikla sem hann hafði hversdaglíga ser til borðz. þar með herbergi hans þionostvmanna. kvrtæsi klæðnað oc fagrlíga skipan þeirra sem honvm þionvðv ok hæversko hans skenkara¹¹ oc skvtilsveina oc þær miklo fornir sem hann ofraði i mvsteri drottins. þa bra henne sva miog við at hon gat varlla hvglæiðt allan hans¹² rikdom. hon mællti þa til konvngs. Satt er þat þo at ek tryði¹³ æigi þi sem mer var sagt a minv landi fra þinni vitrv oc visdomi. þi at nñ hefi ek sialf¹⁴ komit oc sannprobat¹⁵ at mæirr enn halfv mgiri er þin spect¹⁶ enñ sv fregð sem fra fluttiz. þi at mikla sænd oc sælv hafa þeir menn er þer na at þiona ok þer ero sva nakvémir at þeir megv hæyra þina speki. Lof ok dyrð se drottni gvði þinvm¹⁷ þeim er þv líkaðir sva vel at hann virðiz at skipa þer yfir [rikisstol síns lyðs¹⁸ Jsrael. er hann elskaði íafnan. Ok þvi setti gvð þik hinn hæsta konvng. at þv gerir hans vilia oc dðmir rætta doma. þa gaf drottning konvngi .c. pvnda gvlz oc .xx. pvnd oc marga agæta gimsteina¹⁹ oc marghattaðar oc miklar vrtir²⁰ oc ilmandi smyrsl.²¹ sva at hvarki aðr ne síðan flvttvz slík i Hiervsaleme sem Saba drottning gaf Salomon

1) [mgl. B 2) Ephir, B 3) aa hveriu aari tilf. A 4) saal. A; B hur ikke nyt Capitel. 5) sanninda, A 6) kuikendum, B 7) iurter, B; A 8) saal. B, A; gymsteina, C 9) [hvart þeirra birti dñru sitt hugarfar, A 10) Salomonis, B 11) skenkiara, B, A 12) þann, B 13) tryða, B 14) mgl. B, A 15) sannprofat, B, A 16) speki, B 17) mgl. B 18) [sinn rikisstol ok allan lyð B 19) saal. B, A; gymsteina, C 20) ivrtir, B, A 21) smyrsl, B, A

konvngi. Salomon konvngur gaf [drotningu Saba¹ alla hlvti þa sem hon villdi þiggja af honum oc þackaði henne þær gersimar sem hon hafði gefið honum. Vændi hon því næst aprt til sins rikiss með sinu förvænti.

[Konvngur Salomon² fluttiz³ af Ophyr⁴ a skipum þeim er hann atti með Hiram konvngi. [mikill fioldi⁵ þeirra trea er thyma⁶ hæita oc mikil⁷ dyrðligra gimsteina gnott með ymissum natvrum. Af treum thymis⁸ læt konvngur [seti bva⁹ i templo domini oc sva i höll sinni horpvr oc gigivr oc önnvr savngfæri. Thyma¹⁰ ero sva fagæ¹¹ tre at alldri voru slík fyrr sen i þeim lavndum. Salomon konvngi var fert a hverio ari .dc.¹² þvnda¹³ oc .lx. oc .vi. þvnd gvlz. oc vmfram skatta¹⁴ oc landskylldir. oc¹⁵ kápmenn ferðv honum oc allir konvngar Arabie. sva hertogar oc höfðingjar er sottv til hans víða um hæim. Hann læt gera .cc. höfðina¹⁶ skiallda oc bva með reinv gvlli. sva at .dc.¹⁷ skillinga gvlz [gaf hann til bvnings a einn hvern¹⁸ skioldinn. hann læt oc gera .ccc. flatskiallda af einu saman brendo gvlli. oc kostaði .ccc. gvllpenninga þeirra er mímæ hæita at bva hvern sem einn þann skioldinn. þessa skioldo hvaratveggjo hafði hann til hallar þryði. því næst let konvngur gera einn hasætiss stol¹⁹ harðla mikinn af silsbæini oc þeckia²⁰ allan með ravðv gvlli. .vi. gradvr²¹ voru vpp at ganga til stolsins. Ofanverðr stollinn a bakid²² var kringlottr oc sem .ii.²³ manna hendr hældi vpp sætinu sinum megin hvarr. ok þar skornir sem leones .ii. hia sinni hendi hvarr.²⁴ Enn .xii. smadyr giðr enn²⁵ i mynd leons²⁶ hvelpa stoðv .ii. a hverri gradv er vpp var [at ganga til hasætissins²⁷ til sinnar handar hvart.²⁸ Alldri varð giort [sliet smiði gða annat þvilicet gða²⁹ þesskyns a iarðriki bæði at efnum oc haglæiks list.

Avll ker þav er konvngur drack af voru af gvlli giðr oc allr borðbvnadr. oc öll þarfendi þav er hafa þvrti til þionosto i sialfs hans herbergi. [skogarhvs Libani voru bvin af hinu skirazsta gvlli.³⁰ oc æigi þotti silfrið nockvru verði³¹ kávpanda a hans dagvum i Jorsalaborg. þi at hans hinn mikli skipastoll hellt samflot við [skip Hyr-

¹) [Saba drotningu, B ²) Salomon konungur, B ³) flutti, A ⁴) Ephir, B ⁵) [mikinn fioldi, B, A ⁶) thymia, B ⁷) mikill fioldi, B; með mikilli, A ⁸) thymis, B ⁹) [saal. B; setia bvin, C; gera seti bvin, A ¹⁰) Thymia, B ¹¹) aggt, B, A ¹²) .vi. hundrat, B ¹³) Her beygnder Fragm. XV. ¹⁴) skattar, A ¹⁵) saal. ogs. B; Frag.; er, A ¹⁶) saal. ogs. B, Frag., A ¹⁷) .vi. hundrat, B ¹⁸) [voru vpp a einn, B ¹⁹) stool, B ²⁰) þekia de övr. ²¹) gradur, B ²²) þakit, Frag. ²³) tueggja de övr. ²⁴) saal. de övr.; hvart, C ²⁵) mgl. A ²⁶) leonis, A ²⁷) [gengit til stolsins, B; at ganga til alltarissins, Frag. ²⁸) huarr, B, Frag. ²⁹) [jafnaggt smidi, A ³⁰) [mgl. A ³¹) mgl. A

am konvngs.¹ þeir siglðv vm sinn a hveriom þrimr arvm i þat riki er Tharsis hēitir oc flvtlv þaðan ofa mikit gvll oc silfr silatænnr apynivr oc pafvgla oc aðrar torvgætar² gersimar.

Nv miklaðiz Salomon konvngr vmframn iarðliga konvnga bæði at avðæfvm oc speki oc ðllvm rikdomi. sva at þa þotti engi slik fregð hōfðingia oc hravstra dreingia vm allan hæim sem at³ fara at⁴ sia Salomon⁵ konvng oc hæyra þa spect sem gvð hafði gefið i hans briost oc hiarta. Enn allir þeir⁶ sem komo hann at finna ferðv honvm agætar giasfr. kær af gvlli ger [gða silfri.⁷ fagæt klæði gða vapn. fasænar vrtir.⁸ hæsta gða myla er rikir konvngar ferðv honvm gða sendv a hverio ari. Salomon konvngr [dro saman kerrvr oc riddara. sva at hann⁹ atti herligar kerrvr þvsvnd oc .cccc.¹⁰ oc .xii. þvsvndir einvala riddara. þeim skipaði hann sem honvm syndiz¹¹ i styrkiar¹² borgir. enn svmir vorv með honvm sialfvm i Hiervsalem. Ok sva [gerði hann avðgan¹³ at æigi var onægra silfr i Jorsalaborg enn griot. oc cedri sva nog sem skogtre. Bæði vorv honvm ferðir hestar af Egyptalandi oc¹⁴ þi riki er Coa¹⁵ heitir. [þi at kavpmenn konvngs¹⁶ kæypto i Coa bæði hesta oc aðrar gersimar.¹⁷ Ein kerra með .iiii. hiolvu var honvm send af Egyptalandi. enn þa kerrv kostaði .dc. skillinga af skirv silfri. þaðan vorv honvm oc keyptir [halft annat hvndrat¹⁸ hinna þezstv vapnhæsta. oc með sama hgtti sendv honvm gða selldo hina bæstv hæsta allir konvngar þeirra þioða er hæita Ethei gða Siri.

Fra hormulegri villu Salomonis.¹⁹

311. Þvi næst gerðizt þat sem miog er sorglikt at segia oc hrygglikt²⁰ at hæyra vm sva spakan oc i ðllvm lvtvm agætan konvng sem Salomon var. at fyrir ofmikla kvinna²¹ ast bravt hann boðorð drottins. þi at gvð hafði boðit Gyðingvm at þeir skylldo æigi samtgingiazt hæiðnvm konvm. Enn nv gerðiz konvngr sva vsiðvgr at hann samlagaði²² ser með hinni hæitazstv ast oc hivskapar sambandi mikinn²³ fðillda hæiðinna kvinna²¹. þi at allra þioða konvngar ferðv honvm hæim dætr sinar til samlags. sva at hann atti allz .dcc.²⁴ giginna

¹) [Hyram konung, B ²) torvgiatar, Frag.; torgiatar, B; torfengar, A ³) mgl. Frag. ⁴) ok, A ⁵) Salomonem, B ⁶) menn tilf. A ⁷) [mgl. B ⁸) iurter de ðvr. ⁹) [mgl. A ¹⁰) hann hafði tilf. B, Frag. ¹¹) likaði, B ¹²) sterkar, B ¹³) [vard hann rikt, A ¹⁴) af tilf. B, Frag. ¹⁵) Koe, B ¹⁶) hans, B ¹⁷) [mgl. A ¹⁸) [saal. ogs. A; .i. annars hundrads, B; fimmtigir ann. hund., Frag. ¹⁹) Af misfellum Salomonis, A ²⁰) hrygglikt de ðvr. ²¹) kuenna de ðvr. ²²) saal. ogs. A; samlagði, B, Frag. ²³) mgl. B, Frag. ²⁴) .vii. hundrat, Frag.

kvenna sem drottningar veri. enn frillvr .ccc. Ok sva snoro hæiðnar konvr hvg hans aflæiðiss. at fyrir þeirra ast glæymði hann gvði sinvm enn¹ tignaði annarlíga gvða oc gerði þeim hof a síðllvm gða heidvm.² Hann dyrkaði gyðiv Sidoniorvm þioða er het Astarten oc skvrðgoð Ammonitarvm er þeir kalloðv Maloth.³ Hann læt hof gera a fialli gegnt Jorsalaborg skvrðgoði Moab þioðar er het Chamos.⁴ Ok með sama hætti gerði hann ðllvm sinvm eiginkonvm þeim er hæiðnar vorv. sva at þær fornferðv gvðvm sinvm bæði kvikendi oc annat ofr.⁵ [Drottini gvði⁶ mislikaði miog við konvng þat er hann sneri [sitt hvgscol⁷ fra honvm oc hans þionosto. allra hellzt [þar sem⁸ gvð hafði aðr vitraz honvm tveim sinnvm oc æinkannlíga varað hann við at hann skyllði gígi þiona annarlígvvm gvðvm. Ok 'nv segir drottinn sva til hans. Fyrir þa skyllð er þv⁹ brígðaðir einorð þinni oc hællzt¹⁰ eigi vpptekinni þionosto við mik oc varðvæittir æigi lðgmal mitt oc þav boðorð er ek bavð þer. þa man ek svndr slita oc skipta þinv ríki oc gefa þat þinvvm vndirmanni. Enn þo fyrir sakir mins kęrazsta þionostomannz Davids favðvr þins þa man ec æigi ręna þik ríki meðan þv lifr. hellðr man ek son þinn svipta ríki. Oc enn með því moti¹¹ at ek man af honvm taka gígn oc hlvtskipti .x. kynkvísla Jsraels. enn¹² gefa honvm oc hans afkvæmi ríki Jvda oc gna helgv borg Hiervsalem er ek hefi valið til dyrðar mins nafns. oc enn geri ek þetta allt fyrir dygð Davids vinar mins.

Fra orrostu ok sigri Adad.¹³

312. Nv er þat at segia sem miklo var fyrr. þa er Daudid konvngv hafdí i Syrland heriað. at hann sendi fra ser i þat land er Jdvmea het Joab hertoga sinn með mikinn hlvtu Gyðinga hers.¹⁴ Dvalðvz þeir Joab i Jdvmea .iii.¹⁵ manaði oc rakv sva harðan hernað vm allt þat ríki. at þeir drapv hvern mann þann er vapuferr var oc þeir gatv nað. Maðr er nefndr Adað.¹⁶ hann var konvnga ættar af Jdvmea. Adað komz vndan þessvm hernaði með nockorvm monnvm. hann var þa barn at alldri. þeir flyðv af Madian oc komo þar sem hætir Pharan. þar toko þeir ser læiðtoga¹⁷ til Egyptalandz oc lættv æigi fyrr

¹) ok, B, Frag. ²) hæðum, Frag. ³) Moloth, B, Frag. ⁴) Chainos, B; Camos, Frag. ⁵) ofr de övr. ⁶) [saal. A; Drottinn gvði, C; guði, B; drotni, Frag. ⁷) [saal. ogs. A; sinu hugskoti, B, Frag. ⁸) [þat er, B, Frag. ⁹) saal. de övr.; þy, C ¹⁰) hellt, B, Frag. ¹¹) mgl. B, Frag. ¹²) ok, B, Frag. ¹³) Af herian Davids i Syrland, A ¹⁴) lyðs, Frag. ¹⁵) .vi., B, Frag. ¹⁶) Adad her og senere B, Frag. ¹⁷) leidsögvmann, A

enn þeir komo til fvnndar við Pharaonem konvng er þa reð Egyptalandi. Hann tok bliðliga við Adað oc gaf honvm herbergi oc hellt honvm borð. Pharao konvngur var kvanguðr oc het drottning hans Tapnes.¹ hon atti gina systvr [oc er sv æigi nefnd.² Litlo siðarr kom Adað ser i sva mikla kerleika við konvng. at hann gipti honvm þessa konv systvr drotningar. þav gatv³ son er het Genebath. oc fegði hann vpp Tapnes¹ með sonvm sinvm i höll konvngs. Enn þa er þav tíðendi komó a Egyptaland at Daudid konvngur var andaðr oc Joab drepinn. þa geck Adað fyrir Pharaonem konvng oc segir⁴ sva. Nv ero davðir minir hinir mesto vvinir þeir sem mik rænto riki oc allri semð. fyrir þi vil ek nv meðr yðro orlofi fara til mins⁵ fostrlandz. Pharao bað hann fara i sinv læyfi hvert sem hann villdi. Adað for þar til er hann kom i Syrland. þar reis i moti⁶ með mikinn her [einn vikingr er het Ravzlim.⁷ Hann hafði verit maðr Adadezer konvngs oc varð missatlr við hann. flyði fra honvm þa oc aflaði ser svæitar oc gerðiz hermaðr. Sem þeir Adað fvnndvz bavrðvz þeir með miklo kappi. feck Adað sigr enn Ravzlim⁸ fell. Settiz Adað þa i Damaskv borg oc toko Siri⁹ hann til konvngs yfir allt Syrland. oc hellt hann siðan allar stvndir strid við Gyðinga meðan Salomon konvngur lifði.

Fra Jeroboam oc hans vppreist. capitulum¹⁰

313. J þann tima hofz vpp i mot Salomon konvngi estir gvðs vilia [oc fyrirsögn¹¹ fyrir ohlyðni oc vsiðv konvngs ginn af þionostomonnvm hans¹² Jeroboam son Nabath er avðrv nafni het Semei. Jeroboam var þa frvmvaxta oc þo manna styrkaztr. er¹³ Salomon konvngur lét drepa Nabath favðvr hans fyrir þat er hann hafði hölvat Daudid konvngi saklavsvm oc villdi þa¹⁴ æigi halda þa litlo iðranar minning sem [konvngur Salomon¹⁵ bavð honvm. Ok eptir davða Nabath sem Salomon konvngur sa at Jeroboam var siðlatr [oc golt mannzefni.¹⁶ skipaði hann honvm græifadom yfir kyn Josephs. þvi næst bar sva til einn dag sem Jeroboam var vt genginn af Hiervsaleim. þa kom i mot honvm Ahias spamaðr af Sylo. hann var [sva bvinn at hann hafði svæipað at ser¹⁷ yfir avðrvm clæðvm ginvum mötli nyiom. Ok er þeir fvnndvz a einvm akri. tok spamaðrinn sina nyia yfirhöfn oc ræif i svndr

1) Tafnes, de ðvr. 2) [sv er nefnd er Germana, B, Frag.; fra hon atti gina — nefnd mgl. A 3) aattu, B, Frag. 4) sagði, de ðvr. 5) Her ender Fragm. XV. 6) honum tilf. B 7) [Razon sun Eliadam, B 8) Razon, B 9) Syrer B 10) Af vppreist vid Roboam, A 11) [mgl. A 12) er het tilf. B 13) enn, B 14) mgl. B, A 15) [Salomon konungur, B 16) [maðr, B 17) [sveipadr, A

i .xii. hlvti oc mæltti sva við Jeroboam. Tak þv nv til þin þessa .x. spotta mottvlsins. þi at sva segir drottinn gvð Jsraels. sva man ek svndr skipta ríki Salomons¹ oc gefa þer .x. ætlir Jsraels. enn gitt kyn man ek eftir lata segir drottinn sakir mins þionostomannz Dauids oc gefa syni Salomons. at afkvæmi Daud ríki yfir Jvda oc mina hina helgo borg Hiervsaleem. til þess at alldri slokni rættlætiss lampi gða tyniz með ðllo minning mins vinar Dauids er mer þionaði oc varðvæitti rættlætiss doma oc min boðorð. Ok eun fyrir hans skyld man ec æigi taka af Salomon kónvngi ríki meðan hann lifir. helldr man son hans oc allt² afkvæmi giallda þess er hann geck æigi vega foðvr sins oc glæymði³ mer gvði sinvm oc minvm boðorðvm oc fagaði hæiðin gvð. Nv man ek segir drottinn gvð þik vpp hefia oc setia⁴ kónvng yfir Jsrael. Oc ef þv gengr rættliga frammu [eftir minvm vegvm⁵ oc geymir þeirra hlvtu allra sem ek byð þer oc vinnr⁶ rættlæti fyrir minv avgliti i alla staði sem Daud kónvng. þa man ek vera með þer oc efla þitt hus oc hamingiv sem ek giðrða við hann oc gefa i þitt valld Gyðinga lyð. enn þravngva kyni Dauids oc Salomons. oc þo æigi gylifliga. Nv sem Salomon kónvng varð allz þessa viss. villdi hann drepa Jeroboam. enn hann flyði vndan til Egyptalandz a valld Svsach kónvngs er þa reð⁷ Egiptalandi. oc þar var hann allt til davðadags Salomonis. Nv ero þeir margir lvtir er mikillar fcasagnar veri verðir af Salomone er her græinir æigi bæði vm speki hans oc athafnir. þi at hinn heilagi⁸ Jeronimvs visar til i þa bok er heitir Paralypomenon⁹ en a latino liber regnorum. þat er [i margra manna vitorði¹⁰ at Salomon¹¹ hefir sett saman .iii. bękr er sva heita. parable Salomonis. oc ecclesiastes. oc cantica canticorum er gęst er allra spamanna boka oc mest lof i almatkv m gvði oc hælagri cristni.

Andlaat Salomonis kónungs.¹²

314. Salomon kónvngr helld einvalldzríki yfir ollo Jsraels folki .xl. ara oc hafði iafnan hasęti rikiss sins i Hiervsaleem. Eptir þat for hann almenniliga gavto feðra sinna oc varð sottedavör oc var gravinn i borg Daud favðvr sins.

1) kónungs tilf. B 2) hans, B 3) saal. A; glæymð, C; gleymt, B 4) þik tilf. B 5) [mgl. B 6) saal. B, A; vinn, C 7) fyrer tilf. B 8) helgi, B 9) Paralippomenon, B 10) [margra manna vitorð, B 11) kónungr tilf. B 12) Af rikisstiorn Salomonis kónungs, A

Af iðran Salomønis.¹

315. Sva segir hinn heilagi Avgvstinvs byskvp er hann getr Salomons konvngs i skyring² yfir Genesisim. Með engv moti er þat ætlanda [gða trvanda³ segir hann. at slikr spectarmaðr sem Salomon konvngr var myndi trva nockvra nytsemð⁴ i dyrkan skvrðgoða. nema helldr varð⁵ hann dreginn til slikrar vhefo oc iltzko af ofmikilli heidinna kvinna⁶ ast. oc hann nænti eigi at hryggia sinar vnnastvr. þa giðrði hann þat sem hann vissi fvllkomliga at vgeranda var. Sva segir oc hælagr Jeronimus i skyring yfir Ezechielem. er hann talar vm hina siðvrsto syn hans er honvm syndiz mvsteri smiðat a fialli. þa minniz Jeronimvs Salomons sva segiandi. Þo at Salomon glæptiz miog i skvrðgoða fagan. þa giðrði hann iðran fyrir glæpi sina. sem hann setti saman oc ritaði siþan þa bok er hann kallaði Proverbia. oc þar segir sva sialfr Salomon. A siðvrstvm stvndvm giðrða ec iðran. oc hvgða ek at ek skyllða velia mer raðning gða refsing. Sva segir enn Jeronimus i skyring yfir Ecclesiasten. þessa⁷ kalla ebreskir menn bok iðranar Salomonis. Hinn agæti Ambrosivs byskup kallar Salomon⁸ helgan i þeirri bok er hælitr Exameron. [oc sva⁹ i þeirri bok er hælitr Apologia David segir¹⁰ sva Ambrosius. Hvat man ek tala af David. oc hvat af hinvm helga Salomone. hvat nema hann fell af gvðligri fyrirhyggio i vstyrkt til þess at hann syndiz ægi vmfram mannliga natvrv. þi at allr fioldi Gyðinga etlaði hann vera sialfan Crist. Nv talar Ambrosivs fyrir þi ecki þar til hvart David er heilagr gða ægi. at þat er flestvm monnvm kvnnict at hann er heilagr. enn þi kallar hann Salomon helgan at hann taki af oss allan efa vm hans iðran. Sva segir hinn helgi Ambrosivs i einvm stað. þat sanna ebreskar bokr segir hann at Salomon konvngr hafi latið sik draga .v. sinnvm vm stræti Jorsalaborgar. þat segia¹¹ ebreskir menn at hann hafi komit með .v. vavndvm i mvsteri drottins. þat sama sem hann hafði gera latið. oc með þeim vavndvm bavð hann .vii. lögmonnvm at beria sik oc afhyða. Enn þeir svaraðv allir einn veg. sðgðv sik alldregi skyllido leggia hendr a crist drottins. Segiz siþan at hann hafi sialfr bart sik.

Vpphaf rikis Roboam yfer Jvda ok Hierusalem.¹²

316. Roboam son Salomonis stefnir ðllvm Gyðinga lyð i Sicheu

¹⁾ Ikke nyt Cap. i A. ²⁾ skyringu, B ³⁾ [mgl. B ⁴⁾ vera mundu tilf. B ⁵⁾ var, B, A ⁶⁾ kuenna, B, A ⁷⁾ bok tilf. B ⁸⁾ Salomonem, B ⁹⁾ [sva ok, B ¹⁰⁾ ok tilf. B ¹¹⁾ ok tilf. B ¹²⁾ Her hefz þattr af Roboam syni Salomonis konungs ok ath hann var til konungs tekinn, A

at taka sik til konvngs þegar faðir hans var andaðr.¹ Enn Jsraelite bera rað sin saman. oc kom þat a samt með þeim at þeir sendo boð [a Egyptaland² Jeroboam syni Nabath. þi at hann hafði þar verit síðan hann [var landflotta³ fyrir Salomon.⁴ Sem sendimenn komv a Egíptaland oc Jeroboam fretti davða Salomons konvngs. bra hann við skiott. oc sem hann kom i⁵ Gyðinga land. dræif til hans nær allr Jsraels lyðr. forv sva allir samt i Sicheim til fvdnar við Roboam. Ok sem þing var sett toloðv Jsraelite sva til Rðboam konvngssonar. Hart þickir oss vndir at bva því þvnga anavðaroki sem feðr⁶ þinn setti a oss. Enn ef þv vill nockoð lina [hið hardazsta hans⁷ riklyndi þa vilium ver giarna þer þiona. Roboam svaraði. Farit ny brot⁸ at sinni oc komit aprt allir til min a þriðia degi. þeir gerðv sva.

Roboam kallar þa saman qlldvnga oc spekinga þa sem verit höfðv raðgiafar Salomon konvngs meðan hann lifði. oc segir sva til þeirra. Hvert rað gefit þer til hversu ec skal svara lyðvnm. þeir svaraðv. þat er vart rað at þv svæigir til nockoð við lyð þenna. ver æigi miog harðr við þa i fyrsto oc tala til þeirra linliga. oc manv þeir þa allar stvndir þer þiona godsvsliga. Roboam svaraði fa. ok fannz þat þo [a at honvm⁹ likaði æigi raðagiorð avlldvnganna. því næst kallaði hann til sin vnga menn þa sem verit höfðv hans læiksvæinar oc mællti til þeirra. Hvat leggi þer til. hverio ek skal svara þesso folki er mik bæiðir¹⁰ vægðar vm [herðv þa¹¹ som feðr minn hefir a þa lagt.¹² Ek hefi nv læitað raðs¹³ vndir gamla spekinga er læingi hafa verit með feðr minvm.¹⁴ ok baðv þeir mik vægia eptir þeiðni folksins. Læiksvæinar svaraðv. þat er vart rað at þv gerir vdællt við þik oc segir¹⁵ sva þessvm lyð. Minn hinn minnzsti singr skal yðr verða bræiðari en bak favðvr mins. ok þar sem hann lagði a yðr þvngt anavðarok. þa skal ek þat a engan veg lina gða lætta. heldr i alla staði [mikit a avka hans alðgrv.¹⁶ Faðir minn barði yðr¹⁷ vavndvm gða svipvm. enn ek skal með höggormvm oc haldrekvm.

A þriðia degi kom Jeroboam oc allr Jsraels lyðr [sem Roboam mællti fyrir.¹⁸ Svltv Jsraelite fram [savmv bæiðni sem fyrr.¹⁹ Enn Roboam svaraði allstvt²⁰ oc storliga. oc vm síðir talaði hann ðll þessi orð sem hinir vngv menn höfðv honvm til²¹ kent oc nv var aðr sagt. Enn með engv moti villdi hann hafa rað avlldvnga at vegia

1) dauðr, B 2) [af Egíptalandi(!) B 3) [varð landflotti, B, A 4) Salomoni konungi, B 5) a, B 6) faðer, B 7) [hans hinni hørðuztu, B 8) brott, B, A 9) [saal. A; a honvm, C; a honum at honum, B 10) biðr, B 11) [þunga þann, A 12) [þat sem faðer minn giqrði ok lagði a þa, B 13) raða, B 14) tilf. B 15) seg, B 16) [auka, B 17) með tilf. A 18) [ngl. B 19) [sitt erendi enn sem fyrr a sqmu leið, B 20) stygt, B; stutt, A 21) mgl. B

almvuginvm. Þi at ræyndar var gvð almalligr honvm gagnstaðligr. fyrir því at drottinn villdi fylla með fraukvæmð þat er hann hafði fyrir hætið Jeroboam fyrir mvnn Ahie¹ spamannz af Sylo.² Nv sem hðfðingiar Gyðinga oc allr lyðr sa at konvngsson villdi ecki vikia eptir þeirra hæiðni. savgðv sva hðfðingiar. Hvat æigvm ver malskipti gða vara grfð vndir Daudid gða hans ættmonnvm. farðv Jsrael til þinna eiginna staða er gvð hefir gefið þer. enn Roboam siai rað fyrir ser oc sinni hirð oc gttlæifð Dauids. Meþ þesso ravfz þingit. oc for hvert³ til sins hæima. Enn Roboam let a því þingi gefa ser konvngsnafn oc hafði ecki meira af riki Gyðinga enn þat er byggðv ættmenn Jvde sonar Jacobs ens gamla. Oc er þat kallat þaðan⁴ af riki Juda. oc sa lyðr⁵ Jvðar gða menn Jvða. Enn hinar .x. gttir Jacobs þat hætitir Jsrael gða Jsraels riki. oc þat folk Jsraels lyðr gða Jsraelite. Ok af⁶ þesso sama þingi sendi Roboam konvngr til at handtaka einn hinn þezsta mann af Jsraels lyð er het Vras.⁷ hann var skattahðfðingi yfir ollo riki Gyðinga oc var hann gryttr til bana at konvngs raði. þetta verk var miog vþockat af alþyðv. Oc þegar ste⁸ konvngr i kerrv sina oc flyði helldr skyndiliga i Hiervsalem. oc alldri siðan a konvnga gfi þionaðv Jsraelite vndir afkvæmi Dauids konvngs.

Jeroboam tok konvngdom.⁹

317. Þi næst samnaz saman allr Jsraels lyðr oc settv þing. sendo siðan eptir Jeroboam oc tokv hann til konvngs yfir allt Jsraels riki. Enn i annan stað sem Roboam kom i Jorsalaborg. stefndi hann at ser [þegn oc þræl¹⁰ vm allt riki Jvda oc Beniamin. sva at hann hafði æigi færi¹¹ en [clxxx. þvsvnda¹² hermanna. flvtti hann her þenna oc ætlaði at beriazt a Jsrael oc vinna rikit sva aptr vndir sik. Þa kom rodd drottins yfir einn gvðs mann er het Semeias. sva segiandi. Far þv til fvndar við Roboam konvng Jvda oc allan þann her sem hann hefir saman dregit. oc tala fram þessi orð sva at allr lyðr [heyri a.¹³ þessa hlvti segir drottinn. Eigi skolv þer fara at beriazt við yðra bræðr sonv Jsraels. fyrir því suvi hverr maðr til sins heimilis. því at allt þetta ferr eptir minvm vilia segir drottinn. Semeias for sem gvð bavð honvm oc flvtti skavroliga sitt græundi. oc þegar hvrfv allir Jvðar aptr af þessv herhlavpi oc rvfv samnaðinn. sem þeir hæyrðv þenna

¹) Ahye, B ²) Syro, B ³) hverr, B, A ⁴) saal, A; adan, C; Judea, B ⁵) eru tilf. B ⁶) a, B ⁷) Urias, B ⁸) steig, B, A ⁹) Er Jeroboam var til konungs tekinn ok fra Semeias, A ¹⁰) [þegni ok þreli, B ¹¹) færa lið, B, A ¹²) [e. ok .lxxx. þusundraða, B; .lxxx. þusunda, A ¹³) [heyri, B, A

boðskap drottins. Jeroboam smiðaði vpp borg Sichem a fialli Effraim oc heilt þar hasgti rikissins.¹ Þvi næst gerði hann aðra borg er het Phanvel.

Fra illgiorðvm Jeroboam konvngs.²

318. Jeroboam hvgsar nv ef folkit ferir i Jorsalaborg at dyrka drottin i Salomons³ mvsteri. at þa myndi lyðrinn skipta trvnaðinvm oc hverfa afr vndir Roboam oc myndi sva ganga vndan honvm rikit. oc ef sva [feri veri⁴ ægi orvænt at Jsraelite drepi hann sialfan. Ok af þessi sinni hvgsan stofnar Jeroboam illt rað. Hann lætr gera .ii. kalfa af gvlli oc síðan segir hann sva til lyðsins. Hirðit ægi nv at fara i Hiervsaleem. Se her ero nv gvðar þinir Jsrael þeir sem þik læiddo af Egiptalandi. Setti hann annan gvllkalfinn i Bethel enn annan i Dan. Þetta varð til mikilla glæpa. Þi at nv for allt Jsraels folc at dyrka gvllkalfana eftir hans boði. Hann gerði hof oc havrga a hæðvm æða hgiðvm oc sætti kennimenn af hinvm lægstvm gttvm lyðsins enn ecki af sonvm Levi sem gvð hafði boðit. Jeroboam setti mikit hatidarhalld hinn .xii.⁵ dag hins atta manaðar ars. i þa liking⁶ sem halldit var i Hiervsaleem. hann gerði alltare þeði i Bethel oc Dan. A .xii. degi hins atta manaðar ste⁷ Jeroboam vpp a alltaret er hann hafði gert i Bethel at fornfæra gvllkalfinvm.

Sem hann stoð a altarinvm oc brendi reykelsi fyrir skvrðgoðinvm. þa kom einn gvðs maðr af riki Jvða þar i Bethel með drottins eyrendi. Ok þegar kallaði hann sem hann kom gegnt alltarinvm sva segiandi. Hæyrðv alltare alltare. þessa lvli segir drottinn gvð. Svæinn man fegðaz af kyni Davids. sa man Josias hæita. hann man sæfa yfir þik oc ægi hrvtu oc⁸ hafra. helldr kennimenn heiðna oc hofpresta. oc manna bæin man hann breonna þeirra somv sem nv þiona þer oc breonna ræykelsi yfir þik.⁹ Enn þat er [mark til¹⁰ at þetta er drottins orð er ek flyt framm. at a þessvm degi man þetta alltare i svndr rifna oc ðll aska niðr steypaz sv sem nv er a þvi. Sem konvngr Jeroboam heyrði hvat þessi gvðs maðr kallaði. rgtli hann hond sina af alltarinvm til hans oc bað sina menn taka hann. þa varð þegar sva stírd hond konvngs at hann matti með ðngv moti henne vikia at ser. Losnaði þa oc i svndr alltarit oc stæyptiz niðr askan sem gvðs maðr hafði sagt. þa mællti konvngr til spamannuzins. Bið þv nv gvð þinn þarfslalliga

¹) rikis sins, B, A ²) Fra Jeroboam er let gera .ii. gullkalfa, A ³) saal. ogs. B, A ⁴) [veri þotti honum, B ⁵) tolfsta, B ⁶) minning, B ⁷) steig, B, A ⁸) ne, A ⁹) þer, A ¹⁰) [til marks, A

at [hónd min¹ nýkiz [oc mega ek² vikia hennu sem fyrr. Gvðs maðr giðrði sva. oc varð þegar hónd konvngs³ hæil. Þa mælti konvngur enn til hans. Gack nú til borðs með mér oc skal ek velia þer goðar gíafir. Spamaðr⁴ svaraði. Þó at þv gefir mér helming ríkis þíns. Þa kem ek eigi til borðs með þer. ok þi síðr næyti ec fegðv i þessvm stað at ec skal æigi drecka⁵ einn vatzdryck. Þvi at sva havð minn drottinn mér. at ec skyllða her hvarki eta ne drecka oc æigi enn sama veg aptr suva sem ec for hingat. Ekfir þetta for hann brotto vm annan veg enn hann hafði þangat farit.

J þenna tíma var einn spamaðr gamall i Bethel. synir hans voro við staddir þessa alla lvti sem fram forv a þeim⁶ degi. þeir koma heim oc sögðv favðvr sívím hvað fram hafði farit. oc sva þat at gvðs maðr var brottv farinn. Spamaðrinn spvrði syni sína. hveria læið hann hafði brott farit. þeir sögðv sem var. Hinn gamli spamaðr lét hva ser asna oc reid eplir honvm sem skiotast⁷ þann sama veg sem hinn hafði brotto farit. Oc hitti [a þar sem hann sat⁸ i dal Therebinto oc sagði sva til hans. Ef þu ert sa gvðs maðr er komt⁹ af ríki Jvda. þa stíg a asna þinn oc far heim með mér at snæða. Hann svaraði. þat ma ek eigi gera. þi at gvð drottinn minn sa er mik sendi havð mér. skyllðv-liga hvarki at eta ne drecka i þessvm stað. Hinn¹⁰ svaraði. Ec em oc spamaðr ecki síðr enn þv. ok kom engill at mér með boðskap drottins sva segiandi. Far þv oc læið hann aptr¹¹ at snæða með þer. Oc sva gat hann bleckt hann. at þeir hvrfv aftr baðir samt oc snæddv i hvsi spamannzins. Nú sem þeir satv baðir samt at borði. þa kom andi drottins yfir þann gamla spamann oc kallaði hann. sva segiandi til hins er til var kominn. Sva segir drottinn. Fyrir þa¹² skyllð at þv villdir æigi hlyða orði gvðs þíns oc gæymðir æigi þess er hann havð þer hvarki¹³ eta ne drecka. enn nú hefir þv beði gertt i þeim stað sem hann bannaði þer. Þvi man þinn líkami æigi avðlást gravt hia þínvím frendvm ne forellrvím.

Sem þeir vorv mettir bio gestriinn asna sinn oc reid brottv. enn er hann hafði skammt riðit kom at honvm leo or skogi oc drap hann. Ok sem farandi menn koma nær vndrvðvz¹⁴ þeir miog er líkit la a veginvm oc þar stoð asninn yfir. enn [hit varga dyr¹⁵ er þar stoð hia með skjöleik sinn grandaði æigi asnavm oc ræif æigi líkamann. þeir gerðv vm þetta margtalað er þeir koma i Bethel. Sem hinn gamli

¹) [hóndin, B ²) [at ek mega, B ³) hans, B, A ⁴) Spamaðrinn B, A ⁵) her tilf. A ⁶) þersum, B ⁷) maatti hann tilf. B ⁸) [saal. ogs. B; hitti hann sitianda, A ⁹) komit hefer, B ¹⁰) Hann, B ¹¹) spamanninu tilf. A ¹²) þann, B ¹³) at tilf. B ¹⁴) vudraðu, B ¹⁵) [leoninn, B

spamaðr sa er hann hafði vælltan hæyrði þetta. mællti hann sva. Þetta er engi svrða er dyrit hefir drepit þenna mann. fyrir þat er hann var [æigi hlyðinn¹ gvði sinvm. enn þat grandar æigi nv honvm davðvm. þi at nv er hann heilagr oc af hræinsaðr² glepvm fyrir davðann. Bað hann þa sonv sina hva ser rgiðskiota. því næst for hann oc fann likit alheilitt oc vskatt. enn leo³ stod nær oc hafði hvartveggia varðveitt. sva at engi hrækvikendi naðv at granda. Tok þa spamaðr⁴ likamann oc setti vpp a asnann ok flvti i borg Bethel oc grof i læiði þi sem hann hafði ser hvit. Spamaðr oc synir hans grietv yfir grefti hans.⁵ hins andaða. oc mællto með harmi hvgar. Ho ho broðir. þa mællti spamaðr til sona sinna. þat byð ek yðr skylldvliga. at þa er ec em davðr iarðit mik i þessi⁶ sðmo grðf hia gvðs manni. þi at allt man þat fyllaz sem hann sagði fram með gvðs orði a mot altari i Bethel oc i gegn⁷ ðllvm hofvm i borga⁸ hæðvm Samarie.

Fra rgedum spamanna ok spasogum.⁹

319. Nv er þar til at taka at Jeroboam batnaði ecki við slikar aminningar oc gvðligar benndingar. sem nv var fra sagt vm hrið. helldr geck hann fram sinn hinn versta veg sem hann hafði vpp hafid.¹⁰ oc setti kennimenn moti gvðs vilia af hinvm [lægstvm gttvm lyðmanna.¹¹ oc skipaði þæim yfir hof¹² oc havrga. er hann eildi i tvrvvm gða hæðvm hverrar borgar. Hverr sem villdi skylldi verða hofprestr gða hæða kennimaðr. Ok með þessv moti læiddi hann i eylliftion oc tapan alla sina hirð oc hyski oc alla þa menn er honvm pionaðv.

J þann tima syktiz¹³ son Jeroboam konvngs er het Abia. Jeroboam mællti þa til drottningarinnar moðvr sveinsins. Far þv segir hann oc skipt hvningi.¹⁴ at [æigi meg i kenna at þv ser drottning.¹⁵ Tak siðan .x. hlæifa bravðs oc eina krvs vins oc ker svllt hvngangs. þetta skalltv sgra Ahia spamanni i Sylo. er mer sagði fyrir at ec myndi konvngv verða yfir Jsrael. Hann man kvnna at sggia þer. hvart sveinn þesse man lifna¹⁶ gða æigi or sott þessi. Hon gerði sem hann bavð. for oc fram kom i Sylo. Ahia var þa blindr vorðinn af elli. Enn aðr

1) [vhlyðinn, A 2) saal. B; af hræinsvðum, C; reinsaðr af, A 3) leo, B 4) spamaðrinn, B 5) mgl. B, A 6) saal. A; þessa, B; þesso, C 7) i mot, B 8) mgl. B 9) Fra ferð drottningar i Sylo ok fra Ahiam spamanni, A 10) tekit, A 11) [lægsta lyð, B 12) ok turna tilf. B 13) sykiz, B 14) þinum tilf. B 15) [þu ser æigi kend sva at þu meger drottning vera, B 16) lifa, B; deyia, A

hon geck inn i hans herbergi mællti drottinn við hann. Her er komin eiginkona Jeroboam at fretta þik eplir vni sollarfar sonar sins. en þv skalt segia henne bæði þat oc annat þat sem ek man [kenna þer.¹ Nv sem Abia hæyrði til fota hennar er hon geck inn. mællti hann til hennar. Gack inn diarfliga drottning Jeroboam. Hvi vill þv dyliaz oc likia þik annarri konv enn þv ært. Eingiss² þarftv at spyria. þi at ek hefi [hart grynndi³ at segia þer. far aptr oc seg sva bonda þinvm. at þessa lvti segir gvð drottinn Jsrael. Ec hof þic vpp af litils hattar manni. oc setta ek þik hertoga oc höfðingia yfir lyð minn. oc slæit ec i svndr riki Daudid oc gaf ec þer mestan lvt' þess rikiss. Enn þv⁴ gerir þik vlikan minvm þionostomanni Daudid. er varðvæitti boðorð min oc fylgði mer af öllum hvgr oc hiarta oc gerði þat iafnan sem mer var þegilict. Enn þi i mot hefir þv gert sva illt sem engi⁵ annarr fyrir þer. þv steyptir þer skvrðgoð af malmi ok dyrkar þav enn lætr mik at baki þer oc ræitir mik þer i gegn sva til reiði. Nv⁶ man þin illzka þravngva hyski þino. þvi at ec man sla með harðri raðningar-svipv allt þitt afkvæmi oc alla þina vndirmenn meira hattar sem vinna. Oc sva man ek⁷ hreinsa aflæifar þinnar ættar oc þinna manna [af riki Jsrael⁸ a somo læið sem þvattr⁹ hræinsar klæði. þeir sem dæyia innan borgar af þinvm. sveitvngvm Jeroboam. þa manv hvndar eta.¹⁰ enn þa sem vtan borgar dæyia manv slita fvglar hinins oc hrækvik-ænndi. Nv far þv heim drottning segir Ahias. oc haf þat at marki at þetta allt ero gvðs orð oc grændi sem ec hefi nv fram slvt.¹¹ Ok sva sem þv kemr innan borgar i Bethel. man [smasvæinn þessi¹² sem [þik forvitnar¹³ vm dauðr.¹⁴ oc allr¹⁵ lyðr man sytandi iarða¹⁶ með sqmð. þi at þessi einn fra Jeroboam kominn man fa sðmiligan grðst. Enn drottinn¹⁷ man skipa annan konvng yfir Jsraels lyð. sa man væita Jeroboam hart slag a nalægvm tima. oc man drottinn gvð [lyia¹⁸ oc lëmia sem ræyr i vatni oc¹⁹ bravt hræra þann lyð af þesso goða landi sem hann gaf feðrvm þeirra. oc hann man þa i vtlegð sgra oc dreifa þeim i qnnvr riki. þi at þeir gerðv ser blotskoga enn heðdv sinn herra gvð. þetta allt man gvð gera fyrir glæpi Jeroboam. þi at æigi at eins synðgaðiz hann sialfr. helldr lët hann allan lyð misgiora moti gvði. þvi nest stoð hon vpp oc for [bravttv vfegin.²⁰ Oc iafn-skiott sem hon kom hæim²¹ oc geck inn i sitt herbyrgi. þa do svæinn-

¹) [segia þer ok kenna, B ²) Einskis, B ³) [heyrð(!) erendi þitt, B ⁴) tilf. B, A ⁵) hefer tilf. B ⁶) ok, B ⁷) eyða ok tilf. A ⁸) [mgl. A ⁹) þu þvær ok, B ¹⁰) ræ þeirra tilf. A ¹¹) sagt, B; borit A ¹²) [son þinn saa, A ¹³) [þu forvitnaz, B ¹⁴) dæyia, B; vera dauðr, A ¹⁵) Jsrael tilf. B ¹⁶) hann tilf. B ¹⁷) gvð, B ¹⁸) saal. B; lina, C ¹⁹) [mgl. A ²⁰) [i brottv vglðð, B ²¹) inn i Thersa borg, B

inn. oc for allt eftir því sem Ahia hafði sagt. at allir Jsraelite greto hann oc grofo með sömð.

Fra illzkv ok blotvm Roboam.¹

320. Nv er þar til at taka er Roboam son Salomons ríkti i Hierusalem. Hann var þa gínm vetri meirr enn færtögr er hann tok konvngdom yfir ríki Jvda. Roboam var þegar sem hann hafði tekit ríki² illa lvti iðnandi fyrir drottins avgliti. Þi at hann oc hans menn afræktvz almatkan gvð. enn heiðingiar spottöðv hann oc [frændr þeirra³ i sínm glæpiligvm syndvm. sva at þeir geröðv a hverri hæð oc halsi heiðinglig hof oc blotöðv bæði skoga oc skvrögoð vndir hverio blomgvöðv tre. Ok enn vmfram allar mannligar⁴ illzkvr afræktvz svmir konvr enn þyddvz karla. oc allar vmenzkvr heidinnia þjóða frömöðv þeir. þer⁵ sem drottinn hafði mest fyrirboðit Gyðingvm.

Fra Roboam ok Susak konvngi.⁶

321. A fimta ari ríkis Roboam heriaði Svack⁷ Egyptalandz konvngv a Roboam⁸ oc tok allar fehirðzlor or mvsteri drottins oc sva konvngs [fehirðzlor. oc eigi síðr⁹ þa hina gvlligv skioldo er Salomon konvngv hafði gera latið til pryði mvsterino. þa hafði Roboam aðr brott tekit [or mvsterino¹⁰ oc feingit sínm monnvvm enn latið gera gírskioldv i staðinn. oc¹¹ hvivitna rönto Egyptar því sem þeir mattv höndvm a koma. þeir Roboam oc Jeroboam helldo oc alla stvnd stríð sin i milli meðan þeir liföðv baðir. Roboam andaðiz þa er hann hafði .xvii.¹² ar konvngv verit oc var¹³ grafinn i borg Dauid hia forellrvm sínm.¹⁴

Fra því er Abia tok ríki.

322. A .xviii.¹⁵ ari ríkis Jeroboam konvngs Jsraels tok Abia son Roboam ríki eftir feðr sinn. oc var konvngv .iii. ar i Hiervsalem yfir Jvda. hans móðir het Thamar¹⁶ dottir Absalons.¹⁷ sem fyrr er

¹) Her segir af Roboam konungi syni Salomonis, A ²) i Hierusalem tilf. B ³) [hans frændr, B ⁴) mælgar(!), B ⁵) þar B; þær, A ⁶) Ikke nyt Cap. i A. ⁷) Susak, B; Susach, A ⁸) i Hierusalem tilf. B ⁹) [fehirðzlor alla dyrgripi ok sva, A ¹⁰) [mgl. B; þadan, A ¹¹) en, B ¹²) .xviii., B ¹³) tilf. B; mgl. C, A ¹⁴) móðir hans het Naaman tilf. B ¹⁵) .xviiiða. B, A ¹⁶) Maacha, B ¹⁷) Abesalon, B; Absalon, A

getið. Abia var slikt illr sem faðir hans oc hellt eigi gvðs boðorð. Eñn þo fyrir sakir Dauids er alldri hnægðiz fra gvðs boðorðvm a avllvm dagvym lifs sins vtan¹ mal Vrie Eihe. Þa kækty² drottinn vpp af Abia agætan lampa at lysa sinni³ helgv borg Hiervsalem. Þi at Abia gat agætan son er het Asa. Þeir allv bardaga oc vфриð saman alla sina daga Abia oc Jeroboam konvngv Jsrael. Ok segir sva sv bok er heitir Ymago mvndi. at Abia konvngv sigraði oc drepi Jeroboam. Þa tok konvngdom eftir hann Nadab son hans oc rikti yfir Jsrael .ii. ar. hann [geck feril fævðvr sins vm illzkv oc efldi allan Jsraels lyð til glæpa.⁴ Nadab for með her a hendr Philisteis oc settiz vm borg þa er het Gebethon. Baasa er maðr nefndr hann var kominn af ætt Ysachar sonar Jacobs⁵ gamla. hann var svæitarhðfðingi i her Nadab oc drap hann við⁶ borg Philistinorvm Gebethon er þeir sato aðr vm. Enn Abia konvngv af Hiervsalem varð sottedavðr oc var iarðaðr i borg Dauids. þa hafði hann⁷ konvngv verit yfir Hiervsalem oc riki Jvda .iii. ar. Nv sa er vita vill glavgligarr efi þessa konvnga oc bardaga þeirra oc allra annarra⁸ vpp fra Daudid oc allt til hinnar miklo herlæiðingar Gyðinga i Babilon. þa læiti i þa bok er haitir Liber regnorvm.

Fra hinum goða Asa konungi.⁹

323. Asa son Abia Jorsala konvngs tok konvngdom i Hiervsalem eftir fððvr sinn oc [rikti i¹⁰ Jvda gitt ar oc .xl.¹¹ hans moðir het Maacha.¹² Asa var goðr konvngv sva at hann geck fram rettliga¹³ reitan veg i avgliti drottins eftir dømvvm Dauids konvngs frenda sins. Hann tok af lifi alla þa menn er karlla þyddvz.¹⁴ oc hræinsaði oc æyddi ðll blot¹⁵ skvrðgoða. er faðir hans hafði eflt oc vppræist oc Roboam favðvrfaðir hans. Maacha moðir hans var hiñ versta kona oc [forgangskona annarra¹⁶ vm blotskap. sva at hon lagðiz vt oc bygði einn helli. Hon let gera ser skvrðgoð i þa mynd sem karllmannz skavp¹⁷ oc blotaði oc lund ginn oc gaf hann gvðinv. Enn [konvngv Asa¹⁸ setti moður sina af ðllvm blotskap oc bravt niðr hellinn. enn brendi við fors Cedron [þgði saman¹⁹ blotskoginn oc þat hit skamsamliga skvrðgoð. Eñ þi²⁰ feck hann eigi til læiðar komit við folkit. at niðr legðiz fornsferingar

1) um tilf. A 2) kveykty, B; kveikti A 3) mgl. B; sina hina, A 4) [hann var slikt illr sem faðir hans, A 5) hins tilf. B 6) i, A 7) tilf. B, A 8) sem vorv tilf. A 9) Af Abia Jorsala konungi, A 10) saal. B, A; riki, C 11) .xx., B 12) dottir Abesalon tilf. B 13) mgl. A 14) saal. B, A; þyddvz, C 15) aullvm blotvm, A 16) [forgongukona annarra, B; veitti forgang A 17) skðp, A 18) [Asa konungr, B 19) [mgl. B 20) þo, B

i hæðvm [eða tvrvnm¹ hveirrar borgar. þo var hann trvr oc ginarðr² i hiarta sinv við gvð alla sina lifdaga.³ Nv var þat a þriðia ari rikis Asa konvngs Jvða⁴ ær Baasa drap Nadab við Gebethon oc tok rikit eftir hann oc gerðiz konvngr yfir [Jsraels lyð.⁵ Hann æyddi sva gersamliga oc drap niðr hirð oc hyski Jeroboam. at ægi [var nðckvt mannbarnn eftir a lif⁶ af hans ætt. eftir þi sem drottinn hafði talað fyrir sinn sendiboða Ahia spamann af Sylo. Alla stvnd⁷ meðan þeir vorv baðir vppi helldo þeir strið sin a milli Asa konungr af Hiervsalem oc Baasa. Baasa hellt hasæti rikis sins i þeirri borg er het Thersa. þa er Baasa hafði niðr drepit allt afkvæmi Jeroboam. þa for hann með allmikinn her i riki Jvda oc ræisti þar borg er het Rama. sva at ægi matti nðckvrr af monnvum Asa konvngs þar ganga vt æða inn. Enn Asa hafði ægi lið til [eða styrk⁸ at stavckva honvm a brottv gða veria riki sitt.

J þann tima ræð fyrir Syrlandi sa konvngr er het Benadab. hann sat i þeirri höfvðborg er het Damascvs. Við þenna konvng hafði Baasa Jsraels konvngr gert frið. oc ecki hafði Benadab heriað i riki Jvða. Konvngr Asa tok þa þat rað. at allt gvll oc silfr þat er hann feck til oc eftir hafði vorðit i fehirðzlvum þa er Egiptar heriaðv i Hiervsalem þat sendi hann Benadab konvngi [sva segiandi. Vær⁹ höfvm halldit frið allar stvndir ockar i milli oc sva feðr ockrir. þvi sendi ek þer þessar vingiafir biðandi at þv brægðir vpp þeirri sett [oc friði¹⁰ sem þv hefir her til halldit við Baasa konvng Jsraels. oc komir¹¹ til með her þinn at stavckva¹² honvm or minv riki. Benadab tok [vel örðsending Asa.¹³ Sendi hann þegar sina höfðingia með her i riki Jsraels [oc forv¹⁴ herskilldi yfir alla iorð Neptalim. Nv sem Baasa frétti þesse tiðendi. gaf hann vpp borgarsmiðina oc sneri hæim i höfvðborg rikiss sins Thersam. Enn konvngr Asa sendir þa vm allt sitt riki oc stefnir til¹⁵ ðllvm lyð oc lætr briota niðr at iorðv þat sem Baasa hafði efnað til borgar Rama. Enn af þeim efnum sem hann hafði latið til flytia smiðaði konvngr Asa .ii. borgir. het avnnvr Gabaa Benjamin enn ðnnvr Mapha. Baasa konvngr af Thersa rikti yfir Jsrael .vi.¹⁶ ar oc .xx. Hann var jafningi at allri illzkv oc glæpvum hins illa¹⁷ Jeroboams sonar Nabath. Son Baasa het Hela.

Maðr er nefndr Annani.¹⁸ hans son het Hiev. þenna Hiev sendi

1) [mgl. B 2) einfalldr, A 3) lifs daga, B 4) mgl. B 5) [Jsrael, B 6) [lifdi nðckvt mannbarnn eptir, A 7) daga, A 8) [mgl. B 9) [syni Dabremon sunar Ezion með þesum orðum. Við, B 10) [mgl. B 11) æigi(!) tilf. B 12) stqkkua, B 13) [við giðfvm þessum ok, A 14) [ok i borgir Ahion ok Dan ok hus Maacha oc alla Ceneroth ok foru siðan, B 15) at ser, B 16) iii, B 17) vonda, A 18) Annon, B

drottinn með sinn boðskap til fyndar við Baasa. Ok sem Hiev kom [fyrir konvng¹ sagði hann sva til hans. Þessa lvti segir drottinn gvð Jsrael til þin Baasa. Ek hefi þik vpp hafð af molldo iardar oc sættan þik höfðingia yfir lyð minn. enn þv gelldr þat sva at þv hatar mik oc heðir enn gengr fram enn versta veg estir dömvv Jeroboam oc lætr allt folk misgera i minv avgliti. þi mvnt þv fyrirfaraz sem Jeroboam oc qll þin ætt. oc engi maðr af þinni halfv man fa sömiligan grðst vtan þv sialfr. þvi at þa manv hvnnar gla sem innan borgar dæyia enn hina hrefvgjar sem [i heraði² deyia vtan borgar. Baasa batnaði ecki við þetta. helldr læt hann taka Hiev spamann oc drepa fyrir þessa savk er hann hafði borið framm gvðs grendi a mot honvm. Baasa varð soltdavör oc var grafinn i Thersa.

Fra þui er Zambri drap Helam.³

324. Hela son Basa tok konungdom estir favðvr sinn oc riki⁴ i Thersa yfir allt Jsraels folk .ii. ar. Zambri het maðr hann var höfðingi yfir helmingi riddaraliðs Jsraels vndir Hela konvngi. þa var sa borgargræfi i Thersa er het Arsa. Zambri er aðr var nefndr fyldiz ðfyndar oc illzkv oc sat með svikvm vm sinn herra Hela konvng. Sva bar til at konvngr þa væizlo at Arsa borgargræifa i Thersa. þa kom þar Zambri með riddaraliði oc sotti þegar með vapnvm at herbergino. Hela oc hans menn vorv miok vindrvcknir oc varþ þvi litil vðrnin. fell þar Hela konvngr oc allir hans menn. Var þat maktliga⁵ þi at Hela framði oc siðlkyngi oc fylgði oc fyllgerði allar illzkvr feðr sins. Zambri drap oc niðr sva giorsamliga hirð oc hyski Hela konvngs. at æigi lifði eitt barn estir af hans frendvm gða vinvm oc fyldiz sva þat er drottinn hafði talat fyrir mvnn Hiev spamannz oc alagt fyrir glæpi þeirra feðga Baasa oc Hela.

J þenna tima höfðv Jsraelite heriað a Philisteos oc satv vm þa borg sem aðr er nefnd Gebethon. Var höfðingi [fyrir her⁶ sa maðr er nefndr er Amri. Nv þegar sem herrinn sa⁷ er i borginne sat fretti þessi tíðendi af⁷ Thersa at Zambri hafði⁸ bariz⁹ við sinn herra oc drepit.¹⁰ gera herhöfðingiar¹¹ þat rað at þeir taka Amra til hertoga yfir allt riki Jsrael. Enn a þesse stvndv sem Zambri hefir eyðt ðllo afkvemi Baasa oc Hela sonar hans i Thersa. þa settiz hann i rikit oc læt gefa ser konvngs nafn. oc rikti Zambri þræll [i Thersa .vii. daga.¹²

¹) [til konungs, B ²) [mgl. B, A ³) Af Ela syni Basa, A ⁴) rikti, A ⁵) maktligt, A ⁶) [yfer þeim her, B ⁷) i, B ⁸) tilf. B, A ⁹) barðiz, B ¹⁰) hann tilf. B ¹¹) herhöfðingiar, B, A ¹²) [.vii. aar, B

Amri oc herrinn [læt nv¹ af at stríða a Gebethon. snero þa hæim i ríkit oc settvz með herskilldi vm borg Thersa. Oc sem Zambri ser at [bariz er² a borgina oc hon man skiott vunnin verða. gengr hann inn i konvngshöllina sialfa oc setz þar með alla sina hirð. lętr hann síðan sla [i elldi³ oc brenna vpp allt saman. Nv lavk sva hæðiliga hans æfi sem maklicet var. þi at hann var þęði svikall oc syndafvllr sem þeir konvngar sem⁴ verstir vorv fyrir honvm yfir Jsrael.

Einn hđfđingi i ríkinv het Thebni.⁵ faðir hans er nefndr Gineth. Enn estir davða Zambri hofz ofriðr oc agangr með sialfvm Jsraelitis. sva at i tva staði geck allr Jsraels lyðr. villdo svmir taka Thebini⁶ til konvngs enn aðrir Amri.⁷ Þeir dæilldv þetta með ser sva miklv kappi. at hvarirtvęggio drogv at ser sem mestan her oc bđrðvz. Oc fyrir því at Amri var liðfleiri. þa fell Thebini⁸ enn Amri settiz i ríkit oc læt gefa ser konvngs nafn oc ríkti yfir allt Jsraels folk .xii. ar. [.vi. i Thersa. en⁹ þa kæypti hann siall æitt i Samaria fyrir .ii. pvnd silfrs. þar giðrði hann¹⁰ borg er hann kallaði Samer.¹¹ oc sat þar ðnnvr .vi. ar. Hann var slikt illr sem Jeroboam son Nabath oc geck [alla hans vegv.¹² því at hann svivirði gvð drottin margfalliga¹³ i sinvm vandskap. Hann varð sottdavðr oc grafinn i Samaria. hans son het Achab er ríki tok optir hann a .viii. ari hins síorða tigar konvngs Asa. Achab ríkti i Samaria yfir Jsrael .ii. ar oc. .xx.

Upphaf ríkis Josaphat.¹⁴

325. Hinn goði konvngr Asa i Hiervsalein atti þa konv er het Azvba einn faðir hennar Salai. Þav Asa konvngr oc Azvba gatv¹⁵ son er het Josaphat. Hann var snemmendiss¹⁶ vitr oc vinsęll. mikill vexti styrkr oc manna friðaztr synvm.¹⁷ limaðr oc lataðr vel. ælskaðr miok af konvngi oc drottningv. hyrr oc hvęþeckr allri alþýðv. þa er Asa Jorsala konvng sotti elli. giðrðiz hann miok hrvmr¹⁸ til gavngv þi at verkr la i fotvm hans. Ofarliga a hans dagvm birtiz hinn agæli gvðs vinr Helias spamaðr af Thesbes þeim stað er sva hætitir. oc var hann af þi kallaðr Thesbithes. Konvngr Asa andaðiz i goðri elli oc var honvm væittr virðvligr groftr sem verþvgt var i borg Davids frenda sins.

¹) [letti, A ²) [hermenn beriaz, A ³) [elldi i, B, A ⁴) er, B ⁵) Thebin, B; Tephni, A ⁶) *saal. ogs.* A; Thebin, B ⁷) Amra, B ⁸) Thebin, B ⁹) enn .vi. i Tersa, B; .vi. j Thersa, A ¹⁰) *tilf.* B, A ¹¹) Semer, B ¹²) [allar hans gotur, A ¹³) margfalldlega, B; a alla vega, A ¹⁴) Af Asa goda konungi, capitulum, A ¹⁵) attv, A ¹⁶) snemma, A ¹⁷) *agl.* B, A ¹⁸) hrummr, B

Tok þá ríki yfir Jvda ok Hiervsalems Josaphat son hans oc for allan feril feðr sins i goðvm hlvtvm fyrir gvði oc monnvm. Josaphat tok konvngdom a .iiii. ari [Achab konvngs Jsraels oc ríkti halfan þriðia tðg ara. Hann hellt frið oc sett við Jsraels konvnga Akab oc syni¹ hans. hann var alla æfi hlyðinn gvði oc hans boðorðvm. Josaphat eyddi ðllvm blotmonnvm² þeim sem estir vorv i hans ríki oc faðir hans hafði ægi nað. Enn ægi nam hann af þær vvænior sem læingi hófðv staðit. at lyðrinn ferði³ fornir oc brendi ræykelsi i hæðvm hvers staðar. enn vm allt annað samði hann oc síðaði sitt ríki vel oc fagrliga.

Achab konvngur Jsrael var hinn verstí konvngur oc hófðingi. þi at hann endrnyiaði i avgliti drottins allar illzkvr hinna fyrri konvnga Jeroboam oc annarra estir hann komandi. Ok enn [læt hann ægi ser þeirra vandskap⁴ gínlitan. helldr iok hann þeirra illzkvr. hann geck at æiga hina verstv kono er het Jezabel döttvr Methbaal⁵ konvngs Sidoniorvm þiöða. oc fyrir hennar [blotgirni oc vandskap⁶ gerði hann hit mesta hof i Samaria oc [skvrðgoð Baal oc dyrkaði þat.⁷ oc plantaði lund vmhverfis hofð oc æignaði bannsettvm. Baal. A dagvm Achab var vpp ræist oc endrbælt borg Hiericho af þeim manni er het Ahiel af Bethel.

J þann tíma kom Helyas Thesbithes til fyndar við Achab oc mællti sva til hans. Þvi skyt ec til gvðs lífanda a hinnvm. fyrir þess asionv stend ec⁸ i dag. at fyrir þina glæpi kemr langan tíma or lofti hvarki dagg ne regn a iorðina nema þat verði fyrir min orð. Þegar sem hann hafði þetta mælt kom rødd drottins yfir hann sva segiandi. Verð a brottv heðan oc far til forss þess er hætir Charith oc fel þic. þar mattv drecka af forsinvm. Enn oc man segir drottinn bioða fvglvn at fæða þik. Helyas gerði sem gvð bavð honvm. for til forsins Charith oc settiz þar i læyni. þat er gegnt Jordan. þar fæddv hann hrafnar at gvðs [vilia ok⁹ boði. sva at þeir fgrðv honom bravðhlæif oc kiotstycki kvelld oc morgin. enn hann drack af forsinvm. Oc estir langan tíma þornaði af forsinn. þvi at allðri rigndi yfir iorðina. oc hafði Helyas þa ecki at drecka. þa kom ravdd drottins yfir hann oc mællti. Ris vpp¹⁰ nv segir drottinn oc far i ríki Sidoniorvm i þann garð gða bæ er hætir Sarepta. þar byr eckia ein. henne hef ec boðit segir drottinn at fæða þik. Helyas for nv þegar oc kom i Sareptam. oc sem

1) [ríkis Achab ok suna, B 2) blotum, B 3) fær, B 4) [ægi let hann ægi sinn vandskap ok þeirra illzku ser, B 5) Metabal, B 6) [girnd ok vaandan blotskap, B 7) [dyrkaði þar skurðguð Baal, B 8) her tilf. B 9) [mgl. B 10) þv tilf. B, A

hann com at garðzhlíði. sa hann þessa kono sem honum var til visat. því at hon var vti oc las ser elldivið. Helyas kallaði a hana oc mællti. Gef mer litið vatn [i ker]¹ at drecka. Nv sem hon for at sækia vatnið kallaði Helyas [eftir henne.² Giðr sem ek bið kona segir hann. at þv fær mer i hendi þer af bravði þo at litið se. Hon svaraði. Þat segi ec satt til vitnis drottins gvðs þins. at ec hefi æigi bravð gða fegðv meiri enn sva litið i steinkeri af miolfi at hafa ma i hendi gða hnefa oc allitið³ af viðsmiorfi i koppi. Sæ nv tek ek saman .ii. tre. síðan geng ek inn oc by ek þetta hit litla til matar mer oc syni minum. [at við farim⁴ síðan at dæyia sem við höfum þessv snæðt. Helyas mællti. Hirð ecki at ottazk.⁵ far nv oc gior sem þv sagðir. Enn þo allt at einv giðr mer fyrst af þessv litla miqlfi litinn hlæif oc baka a gloðvm oc fgr mer. enn síðan [giðr þer oc syni þinum.⁶ þi at sva segir drottinn gvð Gyðinga. at miql i steinkeri man eigi þrotna oc viðsmior i koppi æigi⁷ þverra þar til er gvð gefr regn a iorðina. Hon for nv oc giðrði sem hann [sagði fyrir.⁸ Oc af þesso fegði hon Helyam oc sialfa sik oc allt sitt hyski oc heimamenn. Oc þvarr hvarki fra þeim degi miðl hennar ne viðsmior. oftir þi sem drottinn hafði hçitið oc talat fyrir mvnn Helye. Nockorv síðarr tok sott sonr hvsfreyio⁹ oc andaðiz. Hon mællti þa við Helyam. Gvðs maðr. hverio skiptvmz við nv við. Gecktv til þess i min herbergi at¹⁰ endrmiinntiz min ranglæti. sva at þar fyrir drepir þv son minn. Helyas bað hana fa ser svæininn. Tok hann þa likið oc lagði niðr i sæng sina oc kallaði til drottins sva segiandi. Heyrðv drottinn gvð minn. Lit þv goðvilia eckiv þessar¹¹ sem ec em með. hvi villdir þv sva hryggia hana. at þv lietz dæyia son hennar. því næst rçtli Helyas hendr sinar þrim sinnvm yfir likit oc mællti. Biþ ec þik drottinn minn at þv sendir apr sal svæinsins i likamann. Drottinn hçyrði akall hans. oc lifnaði svæinninn. Helyas tok hann oc sætti niðr i vndirhvsidi oc mçllti til moðvr.¹² Sæ nv lifr son þinn. Hon svaraði. J þessvm hlvt kðnumz¹³ ek við fvllkomiiga at þv ert gvðs maðr. oc sannliga er¹⁴ hans orð i þinum mvnni. Þa mællti drottinn til hans. Far þv nv oc syn þik Achab til þess at ec gefa regn a iorðina. Helyas for til fvndar við Achab sem drottinn bavð honum. Þa var mikit hallæri i Samaria sva at monn oc kvickendi do af svllti. þi at iorðin gaf ðngan avðxt. oc æigi grçri

1) [mgl. B 2) [a hana, B 3) alltit, B, A 4) [Enn við fgrum, B; at mit farim, A 5) [saal. rettet; ottak, C; ottaz, B, A 6) [mathv þer ok syni þinum þat sem avk er, A 7) man tilf. B 8) [mçllti, B; hafði fyrir sagt, A 9) husfruinna, B 10) ok, B 11) þersarar, B 12) sveinsins tilf. B; hans tilf. A 13) kðnumz, B, A 14) eru, B

gras af þvrkv oc solar hita. þi at alldregi kom dðgg gða regn a .iij. arvm sem Helyas hafði fyrir sagt.

Her segir af Abdias.¹

326. Abdias er maðr nefndr goðr oc gvðhræddr. hann var ræðissmaðr með Achab konvngi. þat var þa er Helyas hafði fram flvtt estir gvðs boði spasðgv vm þessi harðendi oc hallæri sem alagðiz Jsraels folk sakir illzkv konvngs oc Jezabel konv hans. Sem Helyas var horfinn enn Achab læt leita hans. þa bavð hin bannsetta drottning Jezabel at taka alla gvðs spamenn oc kennimenn þa sem ræltrvaðir vorv oc liet drepa. þa kom þessi Abdias sem aðr var nefndr [oc kom² vndan læyniliga .c. spamanna. oc fal þa i hellvm tvæimr er hann vissi hvar vorv enn fair menn aðrir. vorv .i. gvðs manna i hvarvm hellinvm. Enn hinn goði maðr Abdias gaf þeim bæði mat oc dryck sem [þeir þvrstv³ at hafa. Nv sem .iij. [yetr vorv liðnir⁴ hallærissins. kallaði Achab til sin Abdiam ræðissmann sinn oc mællti. þat er rað at við farim vm ðll hin næsto hæroð. til allra brvna gða vatna er þv væizt. oc vm alla dali oc laglændi. oc vita ef við finnim⁵ nðckvr gras⁶ æða hæy hæstvm varvm oc mvlvm at þeir mætti⁷ lifa við.⁸ þeir skiptv þa⁹ með ser til yfirfarar.¹⁰ for Achab annan veg enn annan Abdias. Sem Abdias var a ferð kominn geck i moti honvm Helyas. Ok er Abdias þottiz kenna hann. fell hann þegar fram allr til iarðar sva segiandi. Hvart kenni ek rætt at her se kominn minn herra Helyas spamaðr. Hann svaraði. [Rætt kendan¹¹ hefir þv mann.¹² Nv far þv oc seg Achab konvngi at þv hefir fvndit Helyam. Abdias svaraði. Hvat hefi ek þrell þinn sva miog misgert at þv vill selia mik¹³ til davða vndir avxi¹⁴ Achab.¹⁵ þat vëit lifandi gvð at hann hefir sennt vm ðll riki oc til allra þioða at læita þin oc mattir þv hvergi finnazt. fyrir þa skyllð hefir hann sent til allra þioða at segi¹⁶ til þin hvar sem þv kemr fram. Nv ef ec fer sem þv mælltir¹⁷ með þetta grendi til konvngs.¹⁸ þa kann vera at andi drottins flyti þic i ginnhvern þann stað sem mer er okvnr. oc ef ek segi Achab til þin [en hann finni¹⁹ þik vægi þa er þat viss minn bani. Ec hefi ottaz drottin allan alldr minn. æða hefir minn herra þer vægi sagt verið þat er²⁰ Jezabel drap gvðs vini

1) Overskriften af A; C og B have ikke nyt Capitel. 2) [mgl. B, A 3) [þurfi, A 4) [aar vorv liðin, A 5) finnum, B 6) grqs, B 7) megi, B 8) mgl. B 9) landi tilf. A 10) yfir, B; yfirferdar, A 11) Rettkendan, B, A 12) manninn, B 13) tilf. B, A 14) exi, B 15) konungs. þvi at tilf. B 16) segia, B, A 17) meglor, B 18) hans, B 19) ok finnr hann, B 20) at, A

fyrir þat er þv fannz¹ eigi æða hverso ek skavt vnðan .c.² spamanna ok fal ek þa oc fædda ec. Enn nv vilt þv senda mik til davða. Helyas mællti. Þess sver' ek við gvð fyrir þess avgliti stend ek nv. at ek skal þenna dag syna mik Achab.³ Abdias for nv til fvndar við Achab oc sagði honvm slict sem Helyas hafði boðit honvm. Achab rann þegar moti Helya oc mællti [til hans þegar er þeir fvndvzt.⁴ Ert þv æigi sa hinn sami er skelfir oc hræddan gerir allan Jsraels lyð. Helyas svaraði. Ecki skelfi ek lyðinn sem þv segir. helledr þv sialfr oc favðvr-hvs þitt. er þer fyrirletvð gvð yðvarn enn þionit bannsettvm Baal.⁵ Enn þo lattv nv saman kalla allan Jsraels lyð oc set þing a fialli Carmelo.⁶ stefn þv oc til þess þings spamonnvvm oc blotmonnvvm Baal gvðs⁷ yðars. þat [er halft fimta hvndrat⁸ manna. sva lattv oc kalla a þetta þing spamenn Jezabel drottningar. þa sem hon fegdir at sinv boðði til þess at blota með ser skoga oc skvrðgoð. þat ero .cccc. manna.

Fra Helia spamanni ok blotmonnvvm.⁹

327. Achab sendi þa boð vm allt sitt riki oc setti þing i Carmelo þar sem Helyas hafði boðit. þar com Helyas oc .dccc. oc .i. falsaðra visendamanna oc blotmanna. Sem þingit¹⁰ var sett. stoð vpp Helyas oc hof sva sitt mal. Hverso leingi ælla Jsraelite sva at halltra fram tviskiptir i yðrvm trvnaði. Gærit nv sva sem ec segi fyrir. Ef minn drottinn hinna konvngv er gvð. þa þionit þer honvm með allri [tign oc¹¹ trvlyndi. Enn ef hitt ræyniz sannara a þessv þingi at Baal se' gvð. þa þionið honvm oc fylgit. Nv ero allir drepnir drottins¹² spamenn nema ek einn. Enn spamenn Baal oc aðrir villospamenn¹³ ero her komnir halft .ix.¹⁴ hvndrat. Gefið oss nv .ii. yxn til fornfæringar. oc taki þer þann sem betri er oc sæfi¹⁴ brytiandi¹⁵ i sma stycki sem til heyrir þeirra tðlo [fvllvm fiðlða.¹⁶ oc leggi hverr þeirra¹⁷ sinn hlvt a viðarbvlvng¹⁸ æða alltari. oc veiti vmbvð sem þa er þeir ero vanir at brenna fornir. vtan þat at þeir skolo engan elld vndir hafa. Ek skal oc taka annan vxann oc bva vm a savmv læið sem þeir at hafa þngan elld vndir trianvm¹⁹ sem ek set vxann a. siðan kalli hvarir a sinn gvð. Oc ef annarr hvarr hæyrir oc gefr elld vndir timbrit. þa er avðsynt at [saa er²⁰ sannr gvð. þa svaraði allr lyðr. savgðv allir

¹) finar(I), B ²) hundraði, B ³) konungi tilf. B ⁴) [mgl. B ⁵) Baalim, B ⁶) Karmeli, B; i Carmelo, A ⁷) saal. B, A; gvð, C ⁸) eru .i. ok .cccc., B ⁹) C og B have heller ikke her. nyt Capitel. ¹⁰) þing, B ¹¹) [mgl. A ¹²) gvðs, B ¹³) villumenn, A ¹⁴) seftit, B ¹⁵) brytiadan, B ¹⁶) [mgl. A ¹⁷) mgl. B ¹⁸) saal. B, A; viðan bulung, C ¹⁹) þar tilf. B ²⁰) [tilf. B, A

þetta vera hina beztv tilskipan oc ena visaztv ravn hvarr gvð veri dyrkandi Baal gða drottinn gvð Gyðinga. Þa mælti Helyas [til villospamanna.¹ Velið nv vxann oc bvit til fornfæringar. Þvi at þer erod flæiri. enn æigi skoloð þer elldinn vndir leggja. kallið siðan a gvð yðvarn at hann gefi yðr elld. Nv sem þeir höfðv hlaðit alltarit af triam ok gert til vxann. Þa kallvðv þeir a Baal² allt fra morni oc til miðs dags oc rvnnv vmhverfiss alltarið sva segiandi. Hæyr oss nv hinn blezaði Baal gvð varr. Enn þar komv engi svavr³ a moti. Sem miðr dagr var.⁴ Þa tok Helyas at gabba þa oc mælti. Kallit miklo hæra. Þvi at vera kann at gvð yðvarr se a malstefnv gða eigi gestvm at æmbætta gða se farinn nöckvr. vera ma oc at hann sofi. nv kallit [fyrir þi⁵ at vist se at hann vakni. Þeir kallaðv þa sem þeir mattv mest gpa oc særðv sik með knifvm [oc handavxum⁶ sem siðr þeirra var til. sva at bloð rann vm þa alla. Nv sem liðit var hadegi oc sv stvnd sem⁷ vandi var⁸ at fornfæra. en Baal væitti engi andsvðr spamonuvm sinvm [oc ecki andsvaraði hann⁹ þeirra bðnv. Þa kallaði Helyas til sin allan lyð. Hann faun i þeim stað hvar fyrr hafði verit alltari drottins oc var nv allt¹⁰ niðr brotið. Tok hann þa¹¹ .xii. stæina eptir tðlv .xii. sona Jsraels oc gerði þar af alltari drottni. Hann gerði oc vatzras gða diki vmhverfis alltarit sva divpt sem tvænnar arðrforar. siþan hloð hann a alltarit bvlvng af víði. Þvi næst limaði hann i svndr vxann oc lagði vpp a bvlvnginn. oc mælti til þeirra manna er næstir vorv. Takit¹² nv .iiii.¹³ sai fvlla vaz oc steypit yfir allt saman fornina oc víðinn. Þeir gerðv sva. Helyas bað þa sva gera annat sinn oc þriðia. Sem þat var gert. þa var alvatt alltarit oc rann af trianvm oc fornarvxanvm. sva at fvllar vorv allar vatnrasir¹⁴ er hann hafði gert vmhverfiss alltarit. Þi næst geck hann at alltarinv oc mælti. Heyr þv drottinn gvð Abraham [Ysaachs oc Jacobs.¹⁵ Ek bið at þv sýnir a þessvm degi at þv ært gvð Jsraels. oc ec þræll þinn hefi alla hlyti gert [estir þi¹⁶ sem þv bavðt mer. Hæyrðv drottinn minn oc væit mer.¹⁷ at þessi lyðr fai rétta¹⁸ skilning af at þv ert æinn gvð. oc þv svir¹⁹ sva hiðrtvm þeirra enn a ræltan veg. Sem hann hafði varla lokið bæn²⁰ sinni. þa com elldr drottins af himni ok brendi æigi at æins fornina oc trein vndir. hellðr oc iafnvel [sva at at²¹ engv varð steinalltarit oc molldin²² i nand oc allt

¹). [við uilluspamenn, B ²) gvð sinn tilf. B ³) annsvqr, B ⁴) kom, A ⁵) sua hatt tilf. B; [sua, A ⁶) [mgl. B; ok handsauxum, A ⁷) er, B ⁸) til tilf. B, A ⁹) [ne, B ¹⁰) mgl. B ¹¹) nu, A ¹²) Taki þer, B ¹³) flora, B; .iii. A ¹⁴) vazraaser, B, A ¹⁵) [Ysaac ok Jacob, B, A ¹⁶) [mgl. B, A ¹⁷) mgl. A ¹⁸) rettan, A ¹⁹) snu, B, A ²⁰) bæn, A ²¹) tilf. B ²²) [steinalltarit ok molldina, A

vatnið or dikinv vmhverfis. Oc þa er lyðriinn sa þetta. fiellv¹ allir til iardar oc kallaðv hari ravddv sva segiandi. [Eingi er gvð nema sialfr gvð drottinn² Jsraels. Þa mællti Helyas til lyðsins. Handtakit nv sem skiotaz alla spamenn Baal. sva at æigi nai nðckvrr vndan at flyia. Sem þeir vorv hðndlaðir.³ læiddi Helyas þa fram at forsi Cison. oc þar drap hann þa alla. Þi næst mællti hann til⁴ Achab. Nv er engi þavrf at svelta leingr. Gack nv til herbergis⁵ snæð oc dreck. þi at nv þytr fyrir miklo regni. Þegar sem Achab var brott genginn. for Helyas a hit hęsta fiall sem þar var til i Carmelo oc lagðiz þar a grufv til bðnar. enn bað þonostosvæin sinn ganga a eina hæð oc lita i haf vt ef hann sęi [nðckvt til⁶ nylvndo. Hann gerði sva oc sagðiz engu nyiong sia, þa var hæiðskerr⁷ himinn. Helyas mællti þa til svæinsins. at hann skyldi snvazt .vii. sinnvm. Svæinninn gerði sva. Ok hit siðnda⁸ sinn sem hann sneriz. þa dro vpp or [haf litinn⁹ skyfloka. Þa bað Helyas hann fara at segia Achab. at hann skvndaði til sinnar borgar at æigi teki hann regnit. Þi næst var veðr alþyckt oc fvllt af þokv oc vindi. oc dvndi akast regn or lopti. Þa for Achab þar til er hann kom hæim i borg sina [er het¹⁰ Jezrael. Enn hond drottins kom yfir Helyam. oc gyrði hann sik til gavngv oc rann sva hart. at hann kom fyrr i borg Jezrael en Achab.

Er guð talaði við Heliam spamann.¹¹

328. Achab sagði sem hann kom hæim siini vandv drottningv Jezabel alla hlvti þa sem Helyas hafði gert. oc hann hafði með sialfs sins hendi drepit alla spamenn þeirra. Jezabel sendi þegar hoð¹² Helye sva segiandi. Eigi þotti þer fvllgert þat. er þv hefir margan lyð svællt til bana oc byrgt sva himininn at alldrigi naði¹³ rigna a .iii. arvm. vtan¹⁴ nv hefir þv vegit¹⁵ alla spamenn vara. þar fyrir hialpi mer sva ðll gvðin. at a morgin i þenna tima skal ek þik ræna lifinv oc æigi vægiligarr þik pina enn þv gerðir viðr einnhvernn þeirra. Helyas ottaðiz hæit hennar. stoð hann þegar vpp oc for [brotto þannig¹⁶ sem hvgr hans visaði honvm hælzt.¹⁷ Hann kom niðr i riki Jvda þar sem hæitir Bersabe. þar læt hann eptir svein sinn. enn hann for þaðan daglæið a¹⁸ wyðimðrk. Hann settiz þar niðr vndir einv tre er hæitir ivnipervs. þat kalla svmir menn eini. hann beiddiz þar þa

¹) falla, B ²) [Einn er gud, A ³) handtekner, B ⁴) vid, A ⁵) ok, tilf. B ⁶) [nockura, A ⁷) heidskivr, B, A ⁸) siavnda, B; .vii.ða, A ⁹) [hafinv, B ¹⁰) [mgl. B ¹¹) C og B have ikke nyt Capitel. ¹²) eptir, A. ¹³) at tilf. A ¹⁴) enn, B ¹⁵) drepit, A ¹⁶) [þangat, B ¹⁷) til, A ¹⁸) i, B

at deya oc sagði sva. Heyrðv drottinn. mal er nv at þv takir sal mina fra likam. þi at æigi em ek betri enn minir fæðr oc ero þeir davðir. þi næst lagðiz hann niðr oc sofnaði i skvgga tressins. Sem hann hafði sofið vm hrið. kom at honvm engill drottins oc tok a honvm oc mællti til hans. Ris¹ vpp oc snæð. þi at þv att enn langan veg at ganga. Hann litaðiz vm oc sa at hófði ser einn elldbakaðan² bravðlæif oc ker fvllt vatiz. hann at oc drack enn siðan sofnaði hann. Engillinn vakti hann ððrv sinni oc mællti. Ris³ vpp oc snæð. þi at þv att⁴ enn lang⁵ at ganga. Hann sa enn slict sem fyrr. Enn er hann hafði snæðt oc drvckit. rēðz hann til ferðar oc geck i styrkleik þeirrar fæðv⁶ .xl. daga oc .xl. natta allt til hins hēlga siallz gvðs. er Oreb hætir oc avðrv nafni Synai. oc þar dvalðiz hann i helli nockorvm. þa kom rōdd drottins yfir hann sva segiandi. Hvat gerir þv Helya. Hann svaraði. Ek fylgi með ðllo kappi oc kostgēfi vandlæti þino drottinn gvð allz heriar. þi at synir Jsraels hafa fyrirlatið sattmal þitt oc brotið niðr alltari þin enn slægið sverði spamenn þina. sva at ek em æinn estir vorðinn. oc læita þeir⁷ hvern tima at taka mik af lifi. Roddin mællti. Gack vt oc stalt i avgliti drottins a ofanverðv siallino. Helyas dro yfirklæði sitt fyrir andlit ser⁸ ok geck vt i hellissdyrnar oc stoð þar. Oc enn mællti rōddin til hans. Hvat gerir þv her. Enn hann svaraði allt a savmo læið sem⁹ fyrr. þa mællti drottinn. Far þv nv¹⁰ oc snv aptr veg þinv¹¹ til Damascv borgar. þi at þar skalltv vigia til konvngs yfir Syrland þann mann er hætir Azahel. enn þann mann er Hiev heitir son Namsi skalltv smyria til konvngs yfir Jsraels lyð. Vigia skalltv oc spamann i stað þinn Helysevm son þess mannz er heitir Saphat. þi at þeir .iii. manv æyða ðllo þvi folki er niddiz a mer. sva at hvern þann mann er vndan setr¹² sverði Azahel man Hiev drepa. en Helysevs þann er Hiev fær æigi nað. [Enn estir¹³ man ec lata oc varþveita ginkannliga mer til þionosto segir drottinn .vii. þvsvndir¹⁴ af Jsrael þeirra manna sem ecki bæygia sin knē fyrir skvrðgōðit Baal. oc alla man ec frelsa fra haska þa sem hann tigna æigi gða kyssa honvm a hōnd.

Nv for Helyas allan veg sem fyrir la þar til er hann fann Helysevm vti a akri. þar sem hann arði. [þinn samt¹⁵ a .xii. yxnm. Helyas toc af ser mōttvl sinn oc lagði yfir hann. Enn Helysevs fyrirlet¹⁶ þegar yxnina oc rēnn estir Helya oc mællti. Bið ec at þv læyfir mer

1) þv tilf. B 2) saal. B, A; elldbakaða, C 3) þu tilf. B 4) aatt, B 5) saal. B, A; lang, C 6) fezl, B 7) mgl. B 8) sitt, B 9) ok, B 10) mgl. B 11) þinn, B 12) flyr, B 13) [mgl. B 14) þusundrat, B 15) [mgl. A 16) saal. B, A; fyrirleit, C

at minnaz við feðr minn oc móðvr.¹ enn síðan man ek fylgia þær. Helyas svaraði. Far nú þá oc kom síðan astr. þi at þat var mitt sem ek gerða þer.² Nú sem þeir skilðvz tok Helysevs yxnina oc drap oc gerði þar af væizlv lyðnum. þvi næst fór hann til fvnndar við Helyam oc fylgði honum oc þionaði.

Fra agietvm sigri Gyðinga.³

329. Benadab het konvngur yfir Syrlandi. hann dro nú saman her vvgian. sva at hann hófði með ser .ii. konvnga oc .xxx. oc mikinn fjöldu vagna oc riddara oc margskonar herbvnað. þegar sem hann er bvinn. flytr hann allan [sinn her⁴ vpp i Gyðingaland oc settiz ym Samariam oc barðiz a borgina. Hann giðrði oc sendiboð vpp i borgina at segia Achab konvngi Jsraels með þessum orðum. Gvll þitt oc gersimar eiginkonvr oc agætir synir allt þetta er mitt. Achab svaraði sva. Allt a samum læið minn herra konvngur sem þer hafid nú talað em ek oc allt mitt goðs⁵ a yðrv valdi. Benadab sendir enn⁶ sðm menn til hans sva segiandi. Gef mer nú i stað gvll oc silfr þitt konvr þinar oc syni. þi at á morni⁷ rétt i þenna tíma dags man ek senda til þræla mína at rvpla oc rannzsaka oll þin hvs oc herbyrgi oc þinna manna. at þeir ræni oc bravt⁸ beri slikt sem þeir vilia oc þeim þickir bętra at hafa enn an⁹ at vera.

Achab kallaði þá saman alla öldvnga oc vittrvstv menn rikissins oc segir sva til þeirra. Hyggit at goðir höfðingiar hversu mikit ofbelldi oc viafnað Syrlanz konvngur synir oss. Hann sendi til min sem þer hæyrðvt. at minar eiginkonvr oc synir veri hans oc allar minar gersimar. oc ægi afnæitta ek at sva veri. Leggit nú gott rað til. hversu ek skal svara þessum hans síðarra boðskap. Enn höfðingiar oc allr lyðr svaraði a einn veg hans mali. at þesso skylldi hann aldri iata eða samþeckia. Hann mællti þá til sendimanna Benadab.¹⁰ Forit nú oc flytið þessi min orð til konvngs yðvars. at [alla¹¹ lvti¹² sem hann sendi mer i fyrstvm boðum oc ek iataða honum. þat skal allt halldaz af [minni hendi.¹³ Enn ef hann vill gera mik fatækian¹⁴ svein oc alla mína menn at stafkarlvum. þá er þi með engv moti iatanda. Forv þá sendimenn oc flvttv sínum konvngi [hans orð öll.¹⁵ Syrlanz

¹) mína tilf. B ²) við þik, B ³) Fra Benadab konungi. capitulum, A ⁴) [herinn, B ⁵) goz, B; goðz, A ⁶) hina tilf. A ⁷) morgin, B, A ⁸) brott, B, A ⁹) aan, B ¹⁰) konungs tilf. B ¹¹) þá tilf. B ¹²) [allt þat, A ¹³) [mína vegna, A ¹⁴) fatækian, B, A ¹⁵) [oll þessi (hans tilf. A) orð, A, B

konvngur sem hann hærði þetta varð hann miog reiður við oc segir sva. Öll min gvð hialpi mer sva. at æigi skal¹ Jsraelitis sva mikit læifa² af Samaria. at hverr þeirra hafi hnæfa fyllan molldar. farit helldr minir menn þegar i stað. kringið vm borgina oc beriz a hana.³ Þeir gerðv. sem hann bavð.

Enn a þeirri stvndo sem herrinn flvttizt fram at borginni. þa geck einn⁴ spamaðr fyrir⁵ Achab sva segiandi. þessa hlvti segir varr drottinn. Nv hefir þv sgd Achab hversu mikit ogrynni hers þessi konvngur hefir. Vtan ef segir drottinn man ek a þeima degi gefa allan þenna mannsiðla a⁶ þitt valld. til þess at þv kenniz við at ek em⁷ drottinn gvð. Achab svarar. Hverr man mer vinna sva mikinn styrk. Spamaðrinn mællti. Sva segir drottinn. Ef þv hefir drepit hesta höfðingia er i mot þer ero. hverr man þa vig vekia nema þv oc þinir menn. Nv segir sva drottinn. at þv mant sigraz fyrir freknlæk þionostovæina þinna höfðingia. Konvngur læt þa telia skialldsvæina rikismanna. oc vorv þeir .cc. oc .ii. ens fiordá tigar. þa var talinn samfenginn lyðr vapnfærr sa er innan borgar var með Achab [.vii. þvsvndir.⁸ [Geck þa⁹ Achab vt af borginne vm hadegiss skeið með þenna litla flokk hia hæiðingia herinvm.

Fra Benadab Syrlandz konvngi.¹⁰

330. Benadab Syrlandz konvngur sat oc drack i landtialldi sinv oc var allmiog vindrvckinn. oc þar með honvm aðrir .ii. konvngar oc .xxx.¹¹ þeir sem komið höfðv til liðs við hann. þa komv varðmenn inn fyrir hann oc sögðv at Jsraelite vorv þa gengnir vt af borginne. Hann sváraði. Farit þa i mot þeim oc handtakit þa alla lifandi. hvart sem þeir vilia beriaz gða [hiðia friðar oc griða.¹² Achab ferr nv með sina menn. oc ero rikra manna sveinar fremstir fyrir merkivm. enn þar eptir fylgir annat folk. Fvndr þeirra varð skamt fra herbvðvm heiðingia.¹³ Ok er þat skiotazst af at segia. at Jsraels menn gengv [at sva. at hverr sem ginn drap þann er hann matti fyrst¹⁴ af Syris. Tokv þeir þa at flyia. enn¹⁵ Jsraelite fylgðv þeim oc rakv flottann. Benadab konvngur komz a hest ok flyði með riddarvm. Achab oc Gyðingár drapv menn oc hesta alla þa sem þeir fengo nað ok

¹) saal. ogs. B; ek tilf. A ²) goðz hafa(!), B ³) þa, B ⁴) enn, B ⁵) at, B, A ⁶) i, B, A ⁷) tilf. B, A ⁸) [.xii. þusundrat, B ⁹) [Gakk þu, B ¹⁰) Overskriften af A; C og B have ikke nyt Capitel. ¹¹) .xx., B ¹²) [eigi, A ¹³) Gyðinga, B ¹⁴) [sva fast frammi. at þeir drapu hvern er þeir naðu, A ¹⁵) Her mangler 1 Blad i B.

brútv vagna þeirra oc kerrvr. þeir rakv þa allt heim i Syriam oc gerðv þar allmikitt hervirki. Þa geck einn [af spamonnm¹ fyrir Achab konvng oc mællti til hans. Far nv heim² i riki þitt. oc hvz sva við [vm allan styrk oc afla.³ at Syrlanz konvngr man koma at vitia þin a næsta ari.

Nv er þar til at taka at Benadab konvngr er afr kominn i riki sitt með vsigr oc svivirðing. Þa ganga hans menn fyrir hann oc segia sva. Þat er ægi vndarligt at Gyðingar hafi sigraz a oss þessv sinni. er ver hðfvv við bariz a fiollvm vppi. þi at þeir dyrka siallagvðin oc þvi hafa þav verit [i sinni þeim.⁴ Nv man ecki sva fara. ef ver berivmz a iaflendi. fyrir þvi ger sva sem ver gefvm rað til. Sent þv á brottv alla konvnga. þa sem nv ero með þer. hvern til sins rikiss. enn set i stað þeirra hððingia yfir herinn. Dvbbv oc aðra riddara i stað þeirra er fallit hafa af þinvm monnm. bv til vagna oc valslavngvr. hesta oc herskrvða. vapn oc vistir oc allan tilbvnað sem fyrr. Siþan manv ver stríða a slettvm vðllvm við Gyðinga. skalltv þa mega sia at ver vinnvm þa. ef siallagvðin fylgia þeim ægi. Benadab hlyddi a þeirra fortðlor oc giorði alla hlvti sem þeir gafv rað til.

Ok sem eitt ar var aaliðit heimti hann saman Syros. for þa⁵ vpp i Gyðingaland oc striddi⁶ við Jsraels lyð. Syri hðfv her sva mikinn at drivgvv þotti ðll iorð⁷ skriða fyrir mannsiöða. Jsraelite i annan stað heimtvz saman oc hðfv viðrbvnað slikan sem þeir mattv vm vapn oc vistir. forv siþan oc settv herbvðir a moti envm syrlenzka herinvm. oc þotti þeirra folk ægi meira enn litill riðvll manna hia heiðingivm. Þa geck enn einn gvðs maðr fyrir Achab konvng sva segiandi. Fyrir þa⁸ skylld segir drottinn gvð Gyðinga er Syri kalla mik siallagvð oc glla mik ecki fvllting mega veita minvm lyð i davlvm gða a iaflendi. þa man ec nv gefa alla þessa hæiðingia i þinar hendr. at allir viti at ek em einn gvð a himni oc a iorðv. sva a siollvm sem i sialldavlvm. Nv er skamt i millvm þeirra oc hafa hvarirtveggiv settar sinar herbvðir a viðvm oc slættvm vðllvm. Var þat .vii.⁹ daga i samtt at hvarir fylktv liði i mot qðrvv enn hvarigir reðv a. Enn a .vii. degi sigv saman fylkingar. tokz þa hinn [harðazsti bardagi.¹⁰ oc sngr i þegar mannsfallin a hæiðingia. sva at Jsraelite drapv a þeim degi af Syriss .c. þvsvnda fotgavngvmanna. Enn þeir sem [eptir lifðv¹¹ flyðv i borg þa er heitir Aphet.

Ok a næstv nott varð sa atbvrdr at borgarmvrrinn fell a þa. sva

1) [spamadr, A 2) aptr, A 3) [mgl. A 4) [þeim i sinni, A 5) siðan, A 6) saal. A; striddv, C 7) kuik tilf. A 8) þann, A 9) sex, A 10) [snarpazta orrosta, A 11) [undan komuz, A

at af þi tyndvz .xxvii.. þvsvndir af flottamonnvm. Enn Benadab konvngur þeirra flyði i hit styrkazsta herbergi borgarinnar oc byrgði sik þar. Þa gengv hans menn fyrir hann oc sögdv sva. Herra þat hefir verit almæli allar stvndir. at konvngur Gyðinga se miukir ok miskvnn-samir við sina vvini. þegar þeir gefaz vpp oc væita þeim lotning. Nv þa leggvim niðr vapn oc villdarklæði. enn skryðvmz herviligvm har-klæðvm oc vesvm var höfvd fatækligvm böndvm. fðrvm sva til fvndar við konvng Jsraels. oc biðivm hann gríða. kann vera at hann gefi oss lif oc limar. ef ver gavngvm a hans valld viliandi.¹ Þeir forv nv með þessa moti til fvndar við Achab. Enn konvngur sat eptir i borginni. Sem þeir fvndv Achab. mællti sa sem grendit bar. Sva segir þinn þræll Benadab. Bið ek þarsliga² þina milldi konvngur. at þv gefir mer lif með slikri lavsu sem þv vill a læggia. Achab svarar. Ef hann [lifir enn oc³ vill vera mer sem broðir. Sendimenn tokv þegar þessi orð. hann vill giarna geraz þinn fostbroðir oc felagi sögdv þeir. Achab mællti. Farit nv oc latið hann koma a minn fvnd. Nv sem hann kom. setti Achab hann i sina konvngliga kerrv oc sagði sva til hans. Allar þær borgir sem faðir minn vann af þinvm favðvr með hernaði⁴ vil ee nv þer aptr gefa skattalavst oc skyllda. oc settv hasæti þins rikiss i Damasco oc efl hana sem faðir minn eflði Samariam. Ok með þessv sattmali oc friði ockar milli man ek aptr hverfa i mitt riki. Benadab toc þessa selt sem van var. Bvndv þeir þetta svardavgv oc skilðv at þi. For þa hvarr hæim i sitt riki.

Her segir af spamanni einum.

331. Þa bað einn maðr kominn af ætt spamanna. sem hann metti sinvm felaga. at hann skylldi sla hann mikit högg. Enn hann villdi vist æigi liosta saklavsan sinn vin. Þa mællti hinn. Fyrir þat sama er þv villdir æigi heyra orð drottins þins sem ek bar fram. far nv brottv fra mer sem skiotaz. þvi at it varga dyr man drepa þik fyrir þessa savk. þat for sva. at þegar sem hann hafði fa fet gengit. kom at honvm leo oc drap hann. Enn er spamaðr fann annan sinn kvnningia. bað hann þann sla sik. Hann gerði sva oc særði hann mikit sar. Oc sva særðr rann spamaðr a veginn fyrir Achab. hann bar molld i mvnn ser oc avgv. sva at æigi matti kenna hann. þvi at [varla var líkams lítr⁵ a honvm oc hans asionv. Hann kallaði a kon-

¹) Konvngur bad þa sva gera tilf. A ²) miukliga, A ³) [vgl. A ⁴) herskilldi, A ⁵) [hvergi saa líkams lit, A

vng sva segiandi. Minn herra. veit andsvör minv mali oc orskvör. Ek þregll þinn for til bardaga með dörv folki. þar varð einn maðr hertekinn. enn sa sem hann hafði feingit.¹ læiddi hann til min sva segiandi. þenna mann skallt þv varðvæita. oc ef hann setr fra þer. skallt þv lata lifit. ella giallda pvdn silfrs þer fyrir. Nv varð ek hræddr er hermenn sottv mik. oc læitaða ec mer hialpar higat oc þigat. enn þa er ec svipðvmz² vm. þa var hinn hertekni brott.³ Konvngr svaraði. þenna skalltv þola dom. sem þv sagðir þer settan. Enn iafnskiott þerði [spamaðr im⁴ af andliti ser. [Kænndi þa konvng⁵ at hann mvndi vera af spamonnm. Hann mælti þa til konvngs. þessa lvti segir drottinn. Fyrr þi at þv gast þeim frið⁶ sem rættliga var davða verðr af þinni hendi. þa attv at lata þitt lif fyrir hans lif oc giallda þinn lyð fyrir hans lyð. oc hefir þv nv sialfvm þer sett þann dom. sem þv hvgðiz mer döma. Konvngr for heim i Samariam oc [gaf ser ecki vm orð⁷ spamannzsins.

Fra Achab konungi ok Naboth. capitulum.

332. þessv næst verðr at nefna ginn höfðingia i Samaria er hgitir Naboth. Hann var ættaðr af þeirri borg er het Jezrael oc þar bio hann. Naboth atti ginn vingarð mikinn oc goðan rett hia höll⁸ konvngs. Achab konvngr bað Naboth gefa ser þenna vingarð. sagði ser vel falla at gera ser þar af alldingarð. er hann var miog afastr hans herbergivm. enn kvaðz mvndv gefa honvm við annan vingarð. vltan honvm kvæmi þetr lavsafe sva mikil sem maklict veri. Naboth sor vm við gvð. at hann skylldi með engo moti honvm vpp gefa sina frendlæifð oc favðvraf. Achab varð miog reiðr hans andsvörvm. oc feck honvm sva mikils. at hann lagðiz i reckio af oc navt hvarki svefus ne feðv.⁹ Jezabel eiginkona hans for at finna hann oc mælti. Hvat [væit hrygð þessi oc harmr er þv þolir.¹⁰ Hann segir henne allt viðtal þeirra Naboth. oc¹¹ hann nair eigi vingarðinvm af honvm. Hon svaraði. þv ert mikils hattar maðr vm marga lvti oc styrir vel riki Jsraels. Nv ris vpp skiott ok giðr þik glaðan [enn avvirðz æigi fyrir þessa skyld.¹² þi at ek skal skiott fanga¹³ þer þenna garð.¹⁴ Hon ritar nv bref vndir nafni Achab konvngs oc innsiglar meðr hans fingrgvilli oc sendir til rikborinna manna oc gegðinga Jezrael borgar.

¹) fangit, A ²) saaz, A ³) i brottu, A ⁴) [spamadriinn molld, A ⁵) [Kendiz konungr þa vid, A ⁶) grid, A ⁷) [sinnti ecki ordum, A ⁸) hall, A ⁹) matar, A ¹⁰) [þerr ydr til rygðar, A ¹¹) saal. ogs. A ¹²) [mgl. A ¹³) faa, A ¹⁴) vingard, A

A þeim brefvm var sa boðscapr. at þeir skyldi¹ kalla saman alla borgarmenn oc boða föstv vm alla borgina. oc þa er borgarmenn koma saman [setia Naboth² millvm hinna hestv höfðingia.³ síðan heimtíð til .ii. blotmenn. þa er vitni beri⁴ a Naboth davðasavk. oc eptir þeirra vitnissbvrði gripit hann oc grytið til bana. Borgarmenn Jezrael forv með öllum lvtvm sem bref bvdv. at .ii. hinir verstv menn lvgv a Naboth enne daligsto davðasavk. oc þar fyrir drapv þeir hann. Sendv síðan orð Jezabel at Naboth var gryttr til bana. Enn hon geck þegar fyrir Achab oc mællti. Ris nv vpp ok æignaz kavplavst vingarð Naboth. þann er hann villdi æigi selia þer við verði. þi at nv er hann davðr. þegar sem Achab hæyrði þetta. for hann til oc tok með valldi vingarðinn.

A þeirri sömv stvndo mællti drottinn við Helyam spamann sva segiandi. Far þv i Samariam til fvnndar við Achab konvng Jsraels. hann er nv kominn i vingarð Naboth at taka hann með ofriki oc illzkv. Enn þv skallt sva tala til hans. þessa lvti segir drottinn. Nv hefir þv drepit Naboth saktlavsan. oc þar a ofan tekr þv [með rangendvm⁵ þa æign sem hann hefir att. Helyas for nv oc flvti fram fyrir Achab þessor orð sem nv vorv tind.⁶ Ok enn segir Helyas sva. J þessvm stað segir drottinn sem Naboth var veginn.⁷ manv hvndar sleikia þinn davða dreyra. Achab mællti. Þorir enn vvinrinn at asaka mik. Helyas svaraði. Nv hit fyrsta hefi ek fvnndit. at þv hefir þic veðmælltan⁸ at gera allt illt i avgliti drottins. oc þvi segir hann sialfr sva. at hann man læiða þina illzkv yfir þik oc æyða öllv þinv afkvæmi oc ætt enn gefa avðrvm þinar hallir oc herbyrgi. sva sem hann giðrði við Jeroboam oc Baasa. þi at þv hefir alla vega reitta ræiði drottins i gegn þer með þinvvm illvm verkvm. oc þv hefir marga latið glæpaz Gyðinga i motgiðrðvm við gvð. Enn af Jezabel segir sva drottinn. at hrę hennar manv hvndar slita. þi at hon eggiaði þik a allzhattar¹⁰ vhfsvr. sva at þv ært verri enn hverr konvngv fyrir þer. þi at þv hefir fyrir hennar ast oc aeggian dyrkað berliga bannsett skvrðgoð. þav er gert hafa Amorrei. þeir menn sem drottinn hefir fvllkumlaga fra skilit öllu samlagi sinna manna. Sem Achab hafði hæyrt öll þessi orð drottins er Helyas bar fram. reif hann af ser konvngs skrvðann oc skryddiz harclæði oc hrygðarbvnnaði. hann fastaði i savrgvm seck oc svaf litit. geck lagliga með lvtv höfði. þa mællti

1) skyldu, A 2) [saal. rettet; segia brefin, C 3) Fra oc þa er borgarmenn koma — hestv höfðingia mgl. A 4) mgl. A 5) [rangliga, A 6) greind, A 7) dropinn, A 8) vedsottan, A 9) Her begynder Fragm. XVIa. 10) allzkonar, Frag.

drottinn við Helyam. Hvert ser þv nv hverso Achab lægir sik i minv avgliti. þar fyrir man ek eigi illzkv læiða yfir hans hvs meðan hann lifir. helldr a dagvum svnar hans. Nv var kyrt¹ at kalla oc fritt² .iii. ar milli Syrlandz oc Jsraels lyðs.

Fra Josaphath konvngi ok Achab konvngi.

333. A þriðia ari fra þeim mikla bardaga sem aðr var getið. er Achab vann Siros oc gaf grið oc giðrði sætt við konvng þeirra. þa kom Josaphat konvngur af Hierusalem til fvnndar við Achab konvng at hans orðsending. Achab kallar þa saman sina hirð oc svæitarhöfðingia. oc segir sva til þeirra. Vita manv þer. at borg sv er³ heitir Ramoth Galaath er at réttv vár eign oc riki. þo at ver hafim nv nockvra hrið vanrækt oc æigi gæymt at taka hana af Syrlandz⁴ konvngi. Nv vil ec vita af þer Josaphat konvngur. hvart þv vill þessa ferð fara með mer at vinna aptr borgina. Josaphat konvngur svaraði. Væitz þv [þat. at sva er fasttekinn með ockr friðr oc felagskapr.⁵ at sva er sem ginn maðr se ec oc þv. sva minir sveitvngar ero þinir. oc [þinir minir menn.⁶ Enn þo vil ek biðia. at þv lætir til drottins oc vitir hans vilia her vm. fyrr enn þv [raðir til þessar ferðar.⁷ Achab lét þa saman samna spamonnum sinvm. þat vorv .cccc. Hann mællti til þeirra. Hvat segi þer til. hvart ec skal fara æða æigi at beriaz⁸ a borg Ramoth.⁹ Þeir svaraðv. Sannliga skalltv fara. þi at þessa borg man drottinn gefa i þitt valld. þa mællti Josaphat konvngur. Engi af þessvm monnum er sannsögvll. sva at ver [megim enn visir verða¹⁰ drottins vilia her vm. þvi at þessir [menn þiona ecki¹¹ gvði. Achab mællti. Eptir er enn¹² einn af spamonnum. sa er [ma vel¹³ segia sannan gvðs vilia. enn þo hefi ec hann hatað. þvi at hann spar mer iafnan illt enn alldri gott. þessi spamaðr heitir Micheas.¹⁴ Josaphat svaraði. Eigi skalltv þv illa [til hans¹⁵ tala. þi at hann er enn bezsti maðr. Achab kallaði þa til sin einn geldding oc bað hann sekia sem skiotaz Micheam spamann. Konvngur satv nv i einvm grasgarði klæddir konvngs skrvða. a sinvm stoli hvarr þeirra. Oc þar stoð¹⁶ hia þeim þessi svæit spamanna sem aðr var¹⁷ sagt oc ravcktv fram sin visendi. Einn af þeim

¹) Her ender Fragm. XVIa. ²) fridr, A ³) tilf. A ⁴) Her beg. Fragm. XVIIb.

⁵) [at ockr vinatta er sua sambundin, A ⁶) [minir menn þinir, A

⁷) [farir i þessa ferd, A ⁸) Her begynder atter B. ⁹) Galaath tilf. B

¹⁰) [seem enn visir vorðner, B; megim enn vita visan, A ¹¹) [manv

ekki þiona, B ¹²) mgl. de övr. ¹³) vel ma, B; ma, A ¹⁴) sun Hemila

tilf. B; með Ordet sun ender Fragm. XVIIb. ¹⁵) [uið hann, B ¹⁶) mgl. B

¹⁷) fra tilf. B

het Sedechias.¹ hann giðrði ser [sva sem eitt horn af iarni² oc mællti síðan. Þessa lvti segir drottinn. Með þessum hornum mant þv Achab [af stanga³ Syriam. Þar til er þv hefir alæyt. oc slikt hit⁴ sama spaðv⁵ allir spamenn oc baðv Achab fara þessa ferð oc sðgðv goða mvndo verða. oc drottinn myndi gefa i hans vald borgina.

Nv kom sendimaðr konvngs til [fvndar við Micheam spamann⁶ sva segiandi. Achab konvngv bað þik koma a sinn fvnd. þar ero komnir allir spamenn oc segia honvm allir sem einn fyrir farsæliga lvti vm sina hersðr. Nv verð⁷ þv þeim samþyckr i þinvm orðvm oc væit honvm gott formæli. Micheas mællti. þat væit lifandi gvð. at ek skal þat tala sem drottinn byðr mer. Oc þegar sem hann kom fyrir Achab konvng. mællti konvngv til hans. Micheas. hvat segir þv til. hvart ver skolvm fara at stríða a borg Ramoth gða sitia vm kyrt. Hann svaraði. Vist skallt þv fara. þi at þv mant sðkia farsællikt ørendi. sva at drottinn man⁸ gefa þat riki i konvngs valld. Konvngv spvrdi þa i annat sinn. oc sagði hann. allt hit sama. Ok hit þriðia sinn segir konvngv til hans. Ek særi þik i drottins nafni. at þv segir mer æigi annat enn satt er. þa mællti Micheas. þat segi⁹ ek satt. at ek sa allan Jsraels lyð dræifaz vm fioll sem savði hirðisslavsa. oc sva mællti drottinn. Þessir hafa engan herligan höfðingia. fyrir því snvi¹⁰ hvorr til sins heima i friði. þa mællti Achab við Josaphat konvng. Hvart ferr nv [æigi sva¹¹ sem ec sagða þer. at æigi mvndi¹² hann mer nv gott spa heldr enn fyrr. Micheas mællti enn. Ek ætla nv þat sannaz. at æigi þvrfi at hlifazt við at segia hvat ec hefi seðt.¹³ Ek sa gvð drottin sitia yfir sitt¹⁴ tignarsæti oc allan himneskan her standa a tver hendr honvm. þa mællti drottinn.¹⁵ Hvorr skal svikia Achab konvng Jsraels. sva at hann fari til bardaga oc falli i Ramoth. þa geck fyrir drottin ginn andi sva segiandi. Ek man svikia hann með því moti at villa synir fyrir hans spamonnum oc kasta lygiordvm i mvnn ðillvm þeim. Drottinn mællti. þv mant hann [mega vel¹⁶ vcla. far nv oc gior sva. So nv segir Micheas. hversu gvð hefir gefit lygianda i mvnn allra spamanna þinna. þeirra sem her ero nv. enn drottinn byðr slik mein i mot þer. þa geck at sa maðr sem aðr var nefndr Sedechias. hann slo Micheam mikinn pvstr a kinn oc mællti. Hefir mik þa fyrirlatið andi drottins oc sagt þer sannendi. Micheas svarar. þat

¹) son Chanaan tilf. B ²) [af iarni vaxit sem eitt horn, A ³) [stanga, A; af ma, B ⁴) Her beg. Fragm. XVIc. ⁵) sðgdu, A ⁶) [Micheam spamannz, B, A ⁷) uert, B; ver, A ⁸) tilf. de ðvr. ⁹) Her ender Fragm. XVIc. ¹⁰) fari, A ¹¹) [at því, A ¹²) myndi, B ¹³) sieð, B ¹⁴) sinu, B ¹⁵) Her beg. Fragm. XVIIc. ¹⁶) [vel mega, B.

mant þv sia a þeima degi. er þv ferr at felazt fyrir hręðzlo sakir i læyndarkofa þins herbyrgiss. Konvngur Achab bað sina menn taka Micheam oc fera .ii. borgarhóðsingivm. hgt annarr Amos einn¹ hinn rikasti maðr borgarinnar enn annarr Joas.² Konvngur bavð sva sendimonnvm. at þessir hóðsingiar skylldv³ hallda Micheam miskvnnarlavst i harðri myrkvastofv. sva⁴ at bæði angri hann hvngur oc þorsti. þar til er ek kęm aptr sagði⁵ hann með friði oc sagnaði or þessi herfor. Micheas mælti. Hæyri þer allir lyðir oc skillit sva min orð. Ef þv Achab kęmr heill aptr. þa talar alldri drottinn fyrir minn mvnn.

Nv forv [konvngur baðir⁶ þar til er þeir komv i Ramoth.⁷ þar var fyrir konvngur Syrie með [allmikinn viðrbvnað oc vagnalið mart.⁸ þa mælti Achab við Josaphat konvng. Tak þv vapn þin oc konvngligan herskrvða ok gack i bardagann. Enn Achab skipti bvn- ingi oc torkendi sik. er hann geck til orrosto. Enn aðr orrostan⁹ hofztk.¹⁰ talaði Syrlandz konvngur til sinna hóðsingia þeirra er vđgnvnm styrðv. þat vorv .ii. menn oc .xxx. Gefi þer segir hann alldri gavm at nđckorom manni dđrvm helldr¹¹ enn konvngi Jsraels. Kostgefið með ðllo kappi hann at fanga. Þvi næst lavst saman liðino með miklo opi oc eggian i hvarntveggia flock. Josaphat konvngur var avðkendr fra ðllvm Gyðinga¹² lyð sakir agætz bvnaðar. þi ætlvðv hæiðingiar¹³ hann konvng Jsraels. var þar þa æinna¹⁴ mest atsoknin oc akafazstr bardaginn sem hann var. Kallaði þa Josaphat hatt oc eggiaði sina menn oc barðizt sialfr alldiarfliga. Enn er vagnameistarar heiðingia¹⁵ hæyrðv kall hans oc kendo at hann var ecki Achab konvngur. þa lin- vðv þeir þar¹⁶ atsokninne. enn þo vissi engi þeirra hvar Achab kon- vngur Jsraels var i orrostvne. Enn þo sendi einn af Syriss avr af lasboga i lið Gyðinga oc þo ovitandi a hvern hann stefndi. Enn þessi ðr nam staðar a kviði konvngs Jsrael ok rendi vpp i lvngv. Achab stoð i kerro vm daginn oc barðiz allfræknliga. Hann mælti þa til þess mannz er styrði kerrvnni. Tak til hendi þinni oc vik mer fra bardaganvm. þi at ek hefi fengit [hættlikt sar miog harðla.¹⁷ Bardag- inn helldzt¹⁸ hinn harðazsti. Ok enn stoð Achab konvngur i kerrv sinni oc lifði miog sva til aptans. enn bloð flavt vm alla kerrvna or sari konvngs. Enn aðr sol settiz þann sama dag rann kallari vm allan herinn sva segiandi. Sæki nv hverr sem einn heim i sina borg

¹) *agl. B, Frag.* ²) *sun Amalech tilf. B, Frag.* ³) *skolo, B, Frag.; skyllði, A*
⁴) *Her ender Fragn. XVII.* ⁵) *segir, B* ⁶) *[konungarner, B* ⁷) *Galaath tilf. B* ⁸) *[allmicklum uibrbunaði ok morgu vagnaliði, B* ⁹) *bardagi, B*
¹⁰) *hofz, B, A* ¹¹) *agl. B* ¹²) *Jsrael, B* ¹³) *hóðsingiar, B; gyðingar(!), A*
¹⁴) *agl. A* ¹⁵) *agl. B* ¹⁶) *agl. A* ¹⁷) *[harðla hgtlikt saar, B; miok hættligt saar, A* ¹⁸) *var, A*

oc a oðalsiorð. þi at fallinn er konvngr Jsraels. Gyðingar flvttv Achab i Samariam oc grofv hann þar. Enn þeir hræinsodv bloð hans af kerrvnni oc annars staðar þar sem a hafði komit við gina tiorn gða stoðvvatn þar i Samaria. nær því sem Naboth var gryttr. oc sleiktv¹. hvndar hans bloð. sem drottinn hafði talat fyrir spamann sinn.

Mart giðrði Achab. þat er her græinir æigi. i borga smið enn bravt niðr svmar. sva þat at hann giðrði hvs af silsbæini. Achab atti mæirr en .lxx. svna. oc ero .ii. nefndir. Ochozias annarr. er riki tok eptir feðr sinn yfir Jsrael. enn annarr Joram. Ochozias tok konvngdom a .xvii.^{da} ari rikiss Josaphat konvngs. Ochozias rikti .ii. ar yfir Jsrael. Hann for feril feðr sins oc moðvr vm alla illzkv oc vsiðv. þi at hann blotaði Baal sem faðir hans oc trvði a hann enn niddiz a gvði drottni sinvm.

Josaphat konvngr styrði vel oc fagrliga sinv riki. Hann var halffertogr er hann tok konvngdom eftir Asa feðr sinn oc rikti i Hiervsalem yfir Jvda [halfan þriðia tðg² ara. Var þa længstm godr friðr i hans riki. þi at hann hellt iafnan sætt oc frið við konvng Jsraels. Josaphat konvngr lét gera mðrg skip oc bio til siglingar i þat riki er hæitir Opphyr.³ at flytia þaðan gvll oc aðrar gersimar. Enn þeir er með skipin forv komv æigi fram ferðinni. þi at þeir brvttv skipin þar sem hæitir Asiongber.⁴ Þa bavð Ochozias honvm.⁵ at [þeir myndi bæta oc fa til menn baðir samt at hallda.⁶ enn Josaphat villdi þat æigi.⁷

Fra sigri Josaphat ok heiðingiar drapvz.⁸

334. A dagvm Josaphat konvngs droz saman vflyandi⁹ herr at striða a Jvda oc Hiervsalem. þat vorv þer þioðir er heita Moabite oc Ammonite. Þessi hersaga flvttiz konvngi æigi fyrr enn hæiðingiar vorv komnir i hans riki. Josaphat konvngr kallaði þa sem iamfnan a gvð drottin. Drottinn hæyrði kall hans oc sendi sinn anda yfir þann mann er hæit Hiazael. Hann geck fyrir konvng oc mællti hatt. Hæyrið Jvda oc Hiervsalem. Hirðit ecki at ottaz. A morgin¹⁰ manv þer vt ganga a mot heiðingivm oc mvn drottinn vera með yðr. A næsta degi eptir kom heiðingiaherrinn at Hiervsalem. Enn Josaphat konvngr geck þegar a moti með sitt lið þo at litið veri oc ræð til orrosto. Ok

¹) þa tilf. A ²) [.xxv., A ³) Epir, B ⁴) Asyongaber, B; Asiongabær, A
⁵) Josaphat, B ⁶) skipunum tilf. B ⁷) [lata bða. oc helldi þeir baðir samt. Enn Josaphat villdi þat æigi, A ⁸) Er Josaphat konungr barð-
 iz, A ⁹) vtolvligr, B ¹⁰) mergin, B

meðan bardaginn var, skipaði konvngur¹ kennimoum til² at syngja lof gvði [hatt með fögrum hliðum við þessor orð.³ Conftemini domino. quoniam bonvs. quoniam in eternum misericordia eius. þat segir⁴ sva. Jati þer drottni. þi at hann er goðr. [þi at gylifliga man halldaz miskunn hans.⁵ Enn hæðingvum þra sva við. er þeir heyrðv þenna savng. at þeir barvz vapn á oc drapvz niðr sialfir. oc gaf gvð drottinn konvngi Josaphat fagran sigr a þæim degi.⁶

Fra hinum agiæta Helya spamanni.

335. Þa er hinn illi konvngur Ochozias hafði ríkt i Samaria ægi⁷ fvll .ii. ar. varð sa atvvrðr. at hann fiell harðla hatt ofan vm loptsvahir nockvvar oc mæiddiz. Var hann⁸ þa inn borinn i seng sina. Hann liet kalla til sin nðckvra⁹ sina þionostomenn oc segir sva til þeirra. Þer skolot fara i borg þa er heitir Accaron oc ganga til frettar við gvð þeirrar borgar er heitir Beelzebvb. hvart ek man lifna oc verða hæill maðr¹⁰ mæizla þessa.¹¹ A þeirri savmo stvndo vittraðiz engill drottins Helye spamanni sva segiandi. Ris vpp oc gack fram a veginn fyrir sendimenn Ochozie konvngs af Samaria oc tala sva til þeirra. Hvart er nv ægi gvð til með Jsrael. er þer [farit til at ganga¹² til frettar¹³ við Beelzebvb skvrðgoð Accharons borgar. Fyrir þa skyllð segir drottinn man konvngur ægi risa or þessi reckiv hæill. Helyas for til sendimanna oc sagði þeim ðill þessi orð. Hvrsv þeir aptr þa til konvngs. Hann mællti. Hvi ero þer sva skiott aptr horfnir.¹⁴ Maðr rann i mot oss sogðv þeir oc bað oss aptr sva. sagði hann þat drottins orð ok atkvæði. at þv skyllðir deya enn risa ægi or þessi reckiv fyrir þat sama er þv sendir til frettar¹⁵ við Beelzebvb. sem ægi veri gvð með Gyðingvum. oc villðir þv ecki annza drottni. Þa mællti konvngur. Hverso var sa maðr i hatt er yðr bavð þetta grendi. Þeir svaraðv. Hann var maðr¹⁶ loðinn vm andlit oc gyrðr vm lendar með albellti.¹⁷ Konvngur sagði. Sva segi þer fra manni. at þar man vera¹⁸ Helyas Thesbites. Konvngur kallaði til sin einn riddarahðfðingia. oc mællti til hans. Þv skallt fara með .i. riddara þeirra er þer þiona oc læiða Helyam til min.

¹) Josaphat, B ²) mgl. B ³) [með þersum orðum ok haari raust, B ⁴) þyðiz, A ⁵) [ok hans miskun man halldaz aan enda, B ⁶) ok at lyktum flyðu heidngiar i sitt ríki tilf. B ⁷) varla, A ⁸) tilf. B, A ⁹) mgl. B ¹⁰) mgl. B ¹¹) edr ægi tilf. A ¹²) [gangit nv, B ¹³) fretta, B ¹⁴) komner, B, A ¹⁵) fretta, B ¹⁶) mgl. B ¹⁷) aalbellti, B ¹⁸) verit hafa, B

Hann for með sína sveit og fann Helyam og fjallzheð einne. hann gekk fyrir Helyam og mælti. Hæyr guds maðr. konvngur byðr þer og sinn fnd. Helyas svaraði. Ef ek em guds maðr. þá komi eldr af himni og brenni þik og þína selaga .i. manna. Þá kom þegar eldr af himni og brendi þá alla at ðskv. Konvngur sendi til hans annan höfðingia með .i. manna. Hann fann Helyam sitia í sama stað. og mælti. Guds maðr. konvngur bað þik sem skiotaz koma og sinn fnd. Helyas svarar. Ef ek em guds maðr sem þv segir. þá komi eldr af himni og brenni þik ok svelgi og alla þína svæitvnga. Þat for þegar sva¹ sem hann talaði. Konvngur sendi hinn þriðia höfðingia² með .i. riddara.³ Hann fann Helyam.⁴ fiell og kne fyrir hann fram [segiandi sitt grenndi með þesshattar þegarorðum helldr enn boðskap konvngs.⁵ Heyrðv hinn goði⁶ maðr. hirð ægi at fyrirrita⁷ lif mitt ok sal og þinna þionostvanna. þeir⁸ sem með mer ero. Sæ. nv hefir eldr af himni brenda þessa .ii. höfðingia er fyrir komv. og .c. manna með þeim. en nv bið ek þic. at þv miskvnnir minv lifi og minna manna. Þá mælti engill drottins við Helyam. Far þv⁹ með honvm og ottaz ecki. Helyas stoð vpp og for með honvm og fnd konvngs og talaði sva til hans. Sva segir drottinn. at fyrir þat er þv sendir í Accharon at fretta eptir bolvaðan Beelzebub vñ þinn vanmalt. sva sem ægi veri¹⁰ gvð í¹¹ Jsrael. sa er þer mætti sannendi birta. þá skalltv hvarki finna lif ne heilso og ægi or þessi reckiv risa. helldr mant þv fyrirfaraz í daligan dafða. Litlo síðarr do hann eptir orðum drottins. sem Helyas hafði fyrir sagt. Enn þi at Ochozias atti ðngan son eptir. þá tok ríki yfir Jsrael Joram broðir hans.

Fra uppnumning Helye.¹²

336. Nv nalgazt sa tími er drottinn villdi Helyam vpp nema af iorðvni í þann stað er hann hefir hvgat að varðvæita hann með ðnd og líkam lífanda til enda veralldar. þi at vtan ef ero þat sannyndi. eftir þi sem almattigr gvð hefir synt og fyrir sagt Joni postola og enn flæirvm helgvum monnvum. at Helyas skal aptr koma í þenna heim og dagvm Anticristi og annarr maðr Enoch.¹³ er þo var enn¹⁴ miclv fyrir vppnuminn fra monnvum og fyrsta heimsalldri. Skolv þessir .ii. gvðs kappar ganga í mot Anticristo og predica opinberliga gvðs

¹) framn tilf. B ²) riddara, B ³) sucina, B ⁴) ok tilf. B ⁵) [með þegarorðum sua segiandi, B ⁶) guds tilf. A ⁷) fyrirrita, A ⁸) þeirra, B, A ⁹) nv tilf. B ¹⁰) til tilf. B ¹¹) mgl. B; með A ¹²) Er Helias spa-maðr var vppnumenn, A ¹³) mgl. B ¹⁴) mgl. B

gryndi¹ oc af honvm² vera pindir oc þola likáms davða fyrir gvðs sakir. Enn þat væit sialfr lifandi gvð. hvar gða hverso hann varðvæitir þa þar til. enn þat er visvitað³ at æigi dæyia þeir fyrr enn þa.

Nv forv þeir Helyas oc Helysevs tveir samt af Galgalis. þa mællti Helyas við Helysevm. Sittv her eptir. enn ec man fara sem drottinn hefir sent mik allt til Bethel. Helysevs svaraði. Þi skyt ek til gvðs lifanda. at sialfviliandi man ek æigi þik fyrirlata. Ok sem þeir forv ofan or⁴ siallzhlidinni til borgar Bethel. gengv vt af borginni i mot þeim spamanna synir þeir sem þar vorv. Þeir snero allir at Helyseo sva segiandi. Hvart væiztv. at drottinn man a þessvm degi þinn herra fra þer taka. Hann svaraði. Vist væit ek. verit hliodir. Þa mællti Helyas við Helysevm. Vert⁵ þv nv her eptir. þvi at drottinn hefir mik sent i Hiericho. Hann svaraði. Þess sver ek fyrir gvð lifanda oc fyrir sal þina. at þik fyrirlæt ek enn æigi. Þa er þeir komv til⁶ Hiericho. gengv vt spamenn. þeir sem þar vorv. oc mælltv við Helysevm. Hvart væiztv. at a þeina degi ætlar drottinn fra þer at nema⁷ þinn mæistara. Hann svaraði. Þat væit ek giðrla. latið hliott. Helyas mællti enn til hans. Sit þv nv⁸ her eptir. þi at drottinn sendir mik fram til Jordanar. Helysevs svaraði. Þat veit lifandi gvð. at þer skal ek fylgia meðan ec ma raða. Þeir forv enn .ii. samt. Enn .i. af spamanna sonvm forv eftir nockvrv siðarr oc namv stað langt fra⁹ þeim. Þa er þeir komv til Jordanar. tok Helyas mavttvl sinn oc vaðði saman oc lavst með ana. enn vatnit skiptiz þegar i tva staði. oc forv þeir baðir samt þvrrvm fotvm yfir. Nv sem þeir gengv fram fra ainni.¹⁰ þa mællti Helyas. Nv skalltv biðia mik þess er þv vill. aðr ek se fra þer tekinn. Helysevs svaraði. Þess bið ek þa. at þinn andi tvofalldiz¹¹ i mer. Helyas mællti. Þess hefir þv beðit sem æigi er avðvellt at væita. enn þo allt at einv. ef þv ser mik þa er ec gm nvminn fra þer. þa man sva verða sem þv beiddir. enn ella æigi. Enn sem þeir gengv oc talvðvz við. þa komv elldligir hestar fyrir þa af himni. oc skildi sva með þeim. at Helias settiz i kerrvna oc hofz vpp til himins sva sem með vindzbyl. Helysevs sa þetta fvlgiðrla. hann kallaði eptir honvm með miklvm hrygglaik sva segiandi. Faðir minn. faðir minn. kerra Jsraels oc stionnarmaðr hennar. Nv fal syn með þeim. oc sa hann æigi Helyam siðan. Helysevs þræif þa klæði sitt oc ræif i svndr i tvav. Hann tok þa móttvl Helye. er hann hafði kastat til hans þa er

¹) erendi, B; drindi, A ²) þeim, B ³) saal. ogs. A; vist uitat, B ⁴) af, B
⁵) saal. ogs. A; ver, B ⁶) i, A ⁷) taka, B ⁸) mgl. A ⁹) i fra, A
¹⁰) aanni, B; anni, A ¹¹) tvifalldiz, B, A

hann var vppnvminn. oc hvarf nv apr til Jordanar oc nam staðar a backanvm. Hann lavst vatnit með mðllinvm oc skipadiz ecki við. þa lavst hann i annað sinn oc mællti. Hvar ert þv. nv gvð Helye. þa brast i svndr vatn¹ arinnar. sva at stoð vpp fra honom oc ofan. enn Helysevs geck þvrrvm fotvm fram i milli. Eun er þetta sa spamma synir af Hiericho. þa mællto þeir með ser. Sannliga hviliz andi Helye yfir Helyseo. Gengv þeir þa mot honvm oc fello² allir fram oc lvtv honvm. [þeir sögðv sva til hans.³ Her með oss þrælvvm þinvm ero .i.⁴ hravstra dringia. þeirra sem vel ero til fallnir at læita þins mæistara vm siðll oc dali. ef andi drottins sem verða kann haf⁵ sett hann niðr. i einshveriom⁶ stað. Hann svaraði. Ecki skolvt þer senda til þess. þeir tölvðv⁷ vm⁸ fyrir honvm þar til er hann bað þa senda oc læita hans ef þeir villdi. Sem .i.⁹ manna höfðv leitað hans .iii. daga oc fvndv¹⁰ eigi. hvrfv þeir aftr til fvndar við Helysevm. þi at hann dvalðiz¹¹ i Hiericho. Hann mællti þa. Sagða ek yðr æigi at ecki myndi gera at læita Helye.¹²

Litlo siðarr gengv fyrir Helysevm borgarmenn Hiericho sva segiandi. Þessi borg er hin bezta ibvðar fyrir allra lvtv sakir. sem þv matt nv sialfr sia herra. vtan þat at her ero vavta verri enn hvar¹³ annarstaðar oc iorð vfrio. Hann bað þa fera ser saltt i nyio keru. for hann þa til vppsprettv þeirrar sem vðtnin fiello or. Hann stoypti þar i salltino¹⁴ sva segiandi. Þessa lvti segir drottinn. Nv geri ek heilsamlig þessi vðtn. sva at i þeim skal hvarki vera siðan davði ne vfrialeikr.¹⁵ Oc ero þav vðtn æ siðan hræin oc hæilend¹⁶ allt til þessa dags. [eptir þi¹⁷ sem drottinn mællti fyrir mvnn Helysei. Af Hiericho for Helyseus til borgar Bethel. Enn er hann geck vpp eptir veginvm til borgarinnar. komv vt af borginni margir svginar. þeir vorv glenzmiklir oc gavbbvðv hann sva segiandi. Stig vpp skalli. stig vpp skalli. Hann læit við þeim oc bðlvaði þeim i nafni drottins. komv þa .ii. birnir af skogi oc drapv [af svæinvnm¹⁸ .ii.¹⁹ hins fimta tigar. For hann þaðan a fiall Carmel²⁰ oc siðan aftr i Samariam.

Joram giorr konvngr yfer Jsraels lyð.²¹

337. A attianda ari rikiss Josaphat konvngs Juda tok riki i

1) vatnit, B 2) falla, B 3) [sva segiandi, B 4) .v. tiger, B 5) hefir, A 6) einhuerium, B; einshuerium leyndum, A 7) toldu, A 8) mgl. B 9) .v. tiger, B 10) hann tilf. B, A 11) medan tilf. A 12) hans, A 13) mgl. B, A 14) vatninu, A 15) vfrioleikr, B, A 16) heilsqm, B; heilind, A 17) [mgl. B 18) [sveinana, A 19) tva, B 20) Carmeli, B 21) Frá Josaphat konungi ok Joram, A

Samaria oc konvngdom yfir Jsrael Joram svn Achabs konvngs. oc ríkti¹ .xi.² ar. Hann gerði mart illt i avgliti drottins. en þo æigi sva sem faðir hans oc móðir Jezabel. þi at hann bravt niðr skvrðgoð Baal þav³ er faðir hans hafði gera latið. enn þo geck hann fram epter syndsamligv dðmi Jeroboam svnar Nabath gða annarra gigi betri.

Fra vsigri Moabitis.

338. Konvngur er nefndr Mesa⁴ hann rğð fyrir ríki Moab. Hann var æigi sva viðlendr sem⁵ ríkr at kvíkfe. Hann var lýðskylldr konvngi Jsraels. sva at hann gręiddi honvm i⁶ skatt a hverio ari .c. þvsvnda lamba oc .c. þvsvnda gamalla hrvta meðr ræyfv. Enn nv sem Achab var konvngur. [brvggar hann⁷ ok brytr allt sattmal oc gelldr Gyðingvm engan skatt. Þetta líkar illa Joram konvngi. Hann sendir boð vm allt sitt ríki oc heimtir saman allan Jsraels lýð. Hann sendir oc orð Josaphat konvngi i Hiervsalem. at hann komi til fvltings⁸ við hann at beriazt við Moabitas. er sannir vorv at svíkvvm oc landraðvm við hann. Josaphat konvngur kvað⁹ þat skyllt.¹⁰ sagði¹¹ at þæim skyllði samgęiginn allr hans alí. þęgnar oc þrælur. hestar¹² oc herklæði.

Lyptir nv Joram sinvm her af Samaria. oc finnaz þeir Josaphat við gýðimðrk Jdvmeo sem þeir hðfðv akveðit. þar kom til motz við þa konvngur af Edom. þeir flttv herinn .vii. daga i samt vm eyðimðrk. oc nv kóm sva at þeir fengv æigi vatn. hvarki ser at drecka ne fara-skiotvm¹³ sinvm gða¹⁴ fenaði er þeir flttv með ser. þa tok Joram illa at þola. hann væinaði miog oc mællti sva. Ho. ho. ho. Seet¹⁵ þer nv at gvð hefir [til þess oss¹⁶ saman hęimt þria konvnga. at hann gefi oss i hendr hęidingivm Moab. Josaphat konvngur svarar. Ecki man sva fara. gða er her engi spamaðr drottins. sva at ver megim fyrir þess goðleic flytia fram mildar bðnir oc bliða¹⁷ sva varn drottin. Einn af [monnvm Joram¹⁸ svaraði. Her er i fðr varri Helysevs er verit hefir þionn Helye hins agæta spæmannz. þa mællti Josaphat. Vist er¹⁹ gvðs orð með þeim goða manni. Gengv þeir þa .iii. konvngar til tals við Helyseum. Hann mællti við Joram konvng þęgar hann sa hann. Hvat villtv hinn vandi hingat. hvat [skylldar mer²⁰ við þik. far þv til spa-

¹) hann tilf. B, A ²) .xii., B ³) mgl. B ⁴) Masa, B ⁵) hann var tilf. A ⁶) mgl. B ⁷) saal. ogs. A; feller hann niðr, B ⁸) lids, A ⁹) sagði, B ¹⁰) vera tilf. B ¹¹) ok mællti, B ¹²) ok huskarlar. vapn tilf. A ¹³) fararskiotum, B, A ¹⁴) ne, B ¹⁵) Siai, B; Seait, A ¹⁶) [oss til þessu, B; oss nu til þess, A ¹⁷) bliðka, B, A ¹⁸) [þrælum Jsrael konungs, B ¹⁹) erv, B ²⁰) [skylldumz ek, B; skylldar mik, A

manna favðvr þins oc moðvr. Joram svaraði. Til hvers hefir drottinn heimt oss saman .iii. konvnga at selia oss i valld Moabitis. Helyseus svaraði. Þat væit drottinn allz heriar. i þess avgliti stend ek nú. þætti æigi Josaphat konvngi [vsqmð i gða ser i meín¹ gert. at þer skyllða ek allðri [segia þat er þer veri gagn i.² oc þi siðr at þik skyllða ek allðri sia fyrir min bæði³ avgv. Enn nú sakir þess⁴ gða konvngs kallit til min þann mann er vel læiki psallterivm. Nú sem⁵ þessi maðr tok at læika. kom yfir hann andi drottins oc mælti hann. Sva segir drottinn. Grafi þer þenna [ár farveg⁶ sem her er nú þvrr. þi at æigi munn þer sia vind gða vætv segir drottinn. oc man þo vatn dynia vm farveg þenna. sva at fylli lægðir allar oc grafar. megi þer þa drecka.⁷ herr yðarr oc hestar. Enn er þetta æigi mikit [i avgliti⁸ drottins. þi at her eftir man gvð gefa riki Moab i yðvart valld. sva at þer manvð vinna vigskerðar borgir oc hvern styrkan kastala oc valit⁹ vigi. Þær manvð vpp briota hvern lund blomgaðan oc byrgia brvonna gða vppsprettiv allra vatna. ok hvern agætan akr grioti hylia sva at æigi megi siðan sia. Þetta for sva at arla vm morgininn dvndv vavtn. sva at drivgvn flavt avll iorð af.

Nú er þar til at taka at Moabite fretta at konvngar draga her a hendr þeim. Stefna þeir þa saman þegn. oc þrel hvern þann mann er vapnvm matti vallda. kom þar saman þeirra herr sem mæltiz¹⁰ riki þeirra oc Gyðinga. Þat var snimma vm morgininn er Moabite vorv klæddir. at vavtn fltv vm alla vðllo. þa rann sol vpp oc skæin i vavtnin. oc syndvz¹¹ þeim miog ravð vavtnin. er þeir attv at sia [i mot¹² morginskininv.¹³ Þeir mæltv þa sin a milli. Þetta [er ecki vðtn¹⁴ helldr bloð er her rennr.¹⁵ Nú manv konvngar þessir hafa bariz oc drepiz niðr. oc ær þetta þeirra sara lavgr¹⁶ er her rennr¹⁷ [vm vðllvna.¹⁸ fyrir þi fðrvn nú til valsins oc til herbvða þeirra oc tðkvvm þar herfang. Moabite forv þa til herbvða Gyðinga. oc var¹⁹ þar ððrvviss enn þeir hvgvðv.²⁰ attv þeir helldr vapnvm at mæta enn val at ragna. þi at Jsraelite hliopv a þa or herbvðvm með braðvm bardaga oc hivggv þa niðr sem navt er næstir þeim vrðv.²¹ enn allir flyðv þeir sem þi komv við. Jsraelite fylgvðv flottamonnvvm oc drapv alla er. þeir [gatv nað.²² For nú sem drottinn hafði fyrir²³ sagt. at

1) [ser mein, B; vsæmd i qdr ser mein, A 2) [gða sðgu segia, A 3) mgl. A 4) þessa, B 5) hann kom fyrir hann ok tilf. B 6) [aar veg, B 7) nogt vatn tilf. A 8) [ranglæti(!), B 9) valin, B 10) mættiz, B; mættiz, A 11) saal. B, A; syndiz, C 12) [við, B 13) morginsolinni, A 14) [er æigi vatn, B; ero ecki vðtn, A 15) rennr vm vðlluna, A 16) lqgr, B; logr, A 17) rennr, B, A 18) [mgl. A 19) varð, B 20) ætluðu, B 21) vorv, B 22) [maattu naa, B 23) mgl. B, A

þeir rakv hernað¹ vm allt ríki Moab. brvtv borgir enn² brendv herbyrgi. sva at ecki stoð eftir vtan³ avðir tiglveggir. byrgðv þeir brvnnna oc vppsprettvr allar. eyddu akra oc alldinskoga. sva at þar vorv nv margstaðar eftir gryttar grvndir sem aðr [hðsðv verit⁴ eng oc skrar enir beztv. Konvngv hæiðingia hafði flyið með mart liði⁵ i hina sterkvstv borg. oc vm siðir settvz þeir vm þar Gyðingar oc giðrðv til valslavngvr oc aðrar vigvelir.⁶

Nv sem Mesa konvngv ser i hvert efni komit var.⁷ at borgin man⁸ bratt vvvnnin verða. þa velr hann af sinv liði .dc.⁹ manna. oc ætlaði með þessa svæit at konvngi Edom oc væita honvm aras vvðrvv með hinvm harðazta bardaga. Oc er hann ser at hann fær þi ecki fram¹⁰ komit. þa tok hann hinn elliða svv sinn. hann var hinn mannvænsti¹¹ oc vel til hðsðingia fallinn oc konvngs eftir feðr sinn. [enn nv¹² fornfærir hann [þann son sinn¹³ gvðvnmv oc sgvir hann¹⁴ sinni hendi vt a borgarmvrvinn.¹⁵ sva at Jsraelite sia þetta.¹⁶ oc varð þeim þetta hin mesta vþeckit. [lettv þeir nv¹⁷ vmsat oc atsokn borgarinnar oc snva heim i sitt ríki.

Fra þi er Heliseus ęxlaði viðsmior.¹⁸

339. Nv er fra þi sagt þesso næst. at ein af eiginkonvm spamma veitti akall Helyseo sva segiandi. Nv er andaðr þinn þræll bondi minn. Enn þer er ægi vkvnnict. at hann var gvðhreðdr oc með goðri atferð. hann atti mikla skvllid at gialda ęinvm ríkvvmanni. Enn þi at ek hefi ecki at giallda. þa vill hann nv taka .ii. syni mina ser til [þianar oc þionkanar¹⁹ oc þręldoms. Helyseus svaraði. Hvat villtv at ek gera þer. Seg mer hvat þv hefir i hvsi þino. Trv þv²⁰ mer ambatt þinni segir hon. eigi hefi ek nockot i hvsi minv vfan litið af viðsmiorvi at smyria mik með. Helyseus svaraði. Far þv nv oc bið þær konvr er næstar bva þer. at þer fai þer ker tom ægi allfa. oc þa er þv kęmr i þitt herbyrgi. [lattu sonv þina vera inni hia þer.²¹ þa skalltv byrgia dyrr a hvsi þino. þa²² skalltv lata nackvað af þesso litla viðsmiorvi i ðll kerin. oc tak siðan til þin er fvll ero. Konan [for með oc giðrði²³ sem gvðs maðr mællti. byrgði sik²⁴ oc syni sina.²⁵

1) flottann ok heriudu, A 2) ok, B 3) nema, B 4) [voru, A 5) lið, B 6) vigvelar, B; viguelar, A 7) er, B 8) mundi, A 9) .vii. hundrat, B 10) aa, B; a leid, A 11) mannvænigsti, B, A 12) [ok, B, A 13) [mgl. B, A 14) með tilf. A 15) borgarvegginn, A 16) þat, B; vpp aa, A 17) [letu þeir nu af, B 18) Fra Heliseus ok konu einni, A 19) [þionvnar, B; þianar, A 20) mgl. A 21) [mgl. B 22) epter þat, B 23) [giqrði nu, B 24) siðan husit, A 25) hia ser tilf. A

Barv þeir at henne kerin enn hon helkti i. oc vox sva i kervnum at ðill vorv fvlk af viðsmiðrfi. Hon bað þa enn [son sinn¹ fera ser ker. enn [hann kvað² æigi til vera. Toc³ þa oc af at vaxa viðsmiorid. For hon þa til fvndar við Helysevm oc sagði honvm hvat vm var. Hann mællti. Far nv oc sel viðsmior þetta. oc giallt verðit skvlldar-manni þinvm. enn haf til viðrlifiss þer oc sonvm þinvm þat sem avk er.

Fra þui er Heliseus reisti mann af davða.⁴

340. Þat var ginn dag at Helyseus for at nockvrvum navðsynvm.⁵ enn læið hans la vm borg þa er Svnam het. Þar var fyrir ein hvsfrv gavfvg oc gestrisin. hon tok Helysevm oc laðaði⁶ i sin herbyrgi með fvlkonnvm goðvilia oc bað hann þar iafnan gisting taka. ef hann fgeri⁷ i nand. Hann giðrði oc sva. sneri þangat optliga oc þa af henne goðan þgina. Einn tima talar hon sva til sins bonda. Þat hefi ek hvgsað segir hon. at þessi hinn helgi gvðs maðr fyrir siðlskyllda⁸ sakir a her iafnan veg vm var herbyrgi. þvi vil ek at við⁹ gerim honvm gitt litið loptivs oc bvim honvm þar sæti¹⁰ oc sæng. borð¹¹ oc bravð. kgr oc kertastiky.¹² oc þa er hann sækir hingat hvilld. megi hann þar frialsliga niota naða. Bondi gerði sva sem hon bað.

Nv bar enn sva til [ginn dag¹³ sem optarr. at Helyseus sneri þangat vm farinn veg oc tok hvilld i þessv loptivs. oc þionostvsvæinn hans með honvm er het. Giezi. Þa mællti Helyseus til svæinsins. Far ok kalla hvsfrv þessa.¹⁴ Hon kom oc stoð fyrir Helyseo. Helysevs mællti [við svæininn.¹⁵ Spyr hana epter.¹⁶ hverio hon vill at ek ðmbvna henne sva margfalldan goðvilia sem hon synir mer [i optligv embgtti¹⁷ oc storligvm starfa oc kostnaði. Skal ek oc vera bvinn oc boðinn til at flytia fyrir konvngi gða hans hðfðingiom. ef hon a nockvr grendi gða malakerslvr. Giezi geck til hennar oc kom aftr sva segiandi. Hon kvedz ðngan hlvt kera giga fyrir hðfðingiom. þi at hon byggvir her i miðri sinni frendlæifð oc verðr henne þvi her ecki agengt. Helyseus mællti. Spyr hana nv þa. hvat hon vill af mer þiggia hellzt.¹⁸ Sveinninn svaraði. Ek þarf æigi eptir at spyria. hana angrar einn lvtr. Bondi hennar er nv miok gamall. þav eiga einga erfingia enn avð

1) [saal. ogs. B; sonu sina, A 2) [þeir kvaðu, A 3) let, B 4) Fra Helyseo ok husfreyio einni, A 5) erendum, B 6) hann tilf. A 7) þar tilf. A 8) siðlskyllda, B 9) mit, A 10) hasæti, A 11) saal. B, A; bavrð, C 12) kertistiku, B 13) [mgl. B 14) hegat, B 15) [til sveinsins, B, A 16) mgl. B 17) [optlega i sinum embettum, B 18) mgl. B

mikinn. Þá mælti Helyseus til hennar. At iafnlæingð¹ ars rétt a sama tíma sem nú er ef þú lifir mant þú son geta. Hon svarar. Bið ek minn goði herra at þú livgir eigi at mér ambatt þinni.

Þetta fór sva sem guds maðr sagði at hon fæddi son. vox² þessi sveinn þar vpp með favðvr oc moðvr. Þat var einn tíma at svæinninn rann vt a akr til feðr sins. sem hann var hia kornskvrðarmonnvm. Sveinninn nam stað³ a akrinvm oc mælti. Faðir minn. virkir mik i höfvdit. Bondi bað einn þionostomann⁴ [læiða svæinninn⁵ hæim til moðvr sinnar. Hon setti hann i kne ser. sat hon sva vndir honvm allt til miðs dags. Þa andaðiz hann. Hon geck þa vpp i þat litla loptivs. er þav havsðv bvið guds manni Helyseo. oc lagði likamann i hvilo hans. [Hon geck oc læsti loptino. Síðan kallaði hon⁶ bonda sinn oc bað hann⁷ bva ser asna til ræiðar oc fa ser mann til fylgðar. Þi at ec vil sagði hon fara at finna guds mann Helyseum oc koma apr sem skiotazt. Hann svaraði. Hvat skal⁸ nú sva skyndiliga til motz við hann. Þar sem nú ero eigi helgir dagar æða hatidharhalld. Enn þo bio hann asnann. Stæig hon a bak oc bað hann vel lifa. Hann⁹ bað sveininn renna hart oc kæyra asnann ef hann veri latr. Þessi kona fann Helyseum i sialli Karmel.¹⁰ Hvsfrv þessi var kend við borg þa er hon bio i oc köllvð Svnamitis. Þegar sem Helyseus sa hana. mælti hann við Giezi svæin sinn. Her ferr hvsfrv Svnamitis. far þú þegar a mot henne oc spyr estir¹¹ hvart hæillt ok kyrt er með henne bonda hennar oc syni. Hon kvað¹² þar kyrt vera. Oc er hon kom til guds mannz. fiell hon ðll til iarðar [oc havndlaði fgr hans.¹³ Giezi geck til oc villdi vikia henne fra. Helyseus mælti. Lat vera hana. Þi at hon er harmþrvngin. enn drottinn læyndi mik hvat hana angraði. Hon mælti þa. Ek bað þik at þú skylldir æigi gabba mik. þa er þú sagðir at drottinn mvndi¹⁴ mér svn gefa. Helysevs mælti við Giezi. By þik skioott oc gyrð þik til gavngv oc tak staf minn i hönd þer. far síþan skyndiliga. oc þottv¹⁵ finnir mann a læið þinni. þa skalltv æigi hæilsa honvm oc æigi svara þott¹⁶ hann hæils þer. Síðan sem þú kemur þar sem svæininn er inni davðr. þa skalltv leggja stafinn yfir asionv liksins.¹⁷ Nú ferr hann. Þa mælti moðir svæinsins við Helysevm. Þat sver ek við lifanda gud oc við ðnd þina. at heðan geng ek æigi vtan þú farir með mér. Hann reis þa vpp oc fór með henne.

1) iafnlengð, B, A 2) fæddiz, B 3) staðar, A 4) sinn tilf. B 5) [fylgia sveininum, A 6) [ok læsti síðan loptinu. Hon kallaði, B 7) [Hon læsti loptusinu ok geck i brott. Síðan bað hon bonda sinn, A 8) skaltu, A 9) Hon, A 10) Karmeli, B 11) hana, A 12) sagði, B 13) [mgl. B 14) myndi, B 15) þo at þu, B, A 16) þoat, B 17) sveinsins, B

Giezi kom til svæinsins oc lagði stafinn a líkið. oc skipaðiz ecki við. Rann hann þa i mot þeim Helyseo oc sagði þeim¹ at sveinninn risi² eigi vpp. Helysevs geck inn i lopthvsi sem hann kom at. [la þa³ svæinninn davðr i sæng hans. Hann byrgði hvrðina sem hann var inn kominn. oc bað fyrst bðn sina⁴ til drottins. Síðan geck hann at reckivni oc lagðiz vpp yfir svæinninn. sva at mvnnr mælti mvnni oc avgv avgvm ok hendr hðndvm svæinsins. oc beygði hann sik sva allan yfir hann. þa tok at flona likit. Eptir þat stoð hann vpp oc geck⁵ vm sinn vm hvsi innan. Oc er hann kom aftr til hvilvnnar. lagðiz hann enn yfir likit. Enn svæinninn hostaði sið⁶ sinnvm oc hof vpp avgv sin. Helysevs kallaði. þa a Giezi oc bað hann þangat heimta hvsvrv Svnamitis. Hon geck inn i loftið. þa mælti Helysevs. Tak þar nv svn þinn. Hon fiell þa til fota honvm oc tignaði hann lofandi gvð. Tok⁷ þa svn sinn oc geck vt. enn Helysevs hvarf aftr i Galgala.

Fra þi er Helisevs reinsaði fęzlv.⁸

341. Þa var hallæri oc hvngur a iorðvnni.⁹ læitvðv þa allir spamanna synir at byggia i nand Helyseo. Ok ginn dag talar hann til eins af sinvm svæinvvm. at hann [skyllði festa¹⁰ vpp mikinn ketil oc bvq bvðarvqrð svnm spamanna. Svæinninn hliop vt at lesa akrkál¹¹ at sioda. Hann fann a akrinvvm fyrir ser [þvi likazst¹² sem skogvaxið vintre. þar af las hann sem hann matti mest hafa i mðtli sinvm. þat væt ek æigi hvat hætir. þat var þi likaz vaxit sem akrdae.¹³ Oc er hann kom heim. saxaði hann þetta i ketilinn oc vissi æigi hvat var. Enn er hann hafði vellt sem hann villdi. þa ivsv¹⁴ felagar hans vpp oc settv fyrir spamanna syni. Nv sem þeir kenndv a. kavllvðv þeir sva segiandi. Davði er i katlinvm gvðs maðr oc megv vër æigi gta. Hann toc litið [af miðli¹⁵ oc kastaði a ketilinn. síðan bað hann færa folkino at gta. oc var þa af¹⁶ ðll remma oc bæisklæikr i¹⁷ katlinvm.

Fra þi er Helisevs exlaði fęzlv.

342. A þeim sama tima kom ginn maðr af þeim stað er hęitir Balsalisa¹⁸ oc fęrði Helyseo frvmsarbravð sem Moyses lðg bvðv oc

¹) honum, A ²) reis, B ³) [saal. A; laa, B; þa, C ⁴) sinni, B ⁵) siþan tilf. A ⁶) .vii. B, A ⁷) hon tilf. A ⁸) Fra Helyseo ok sueine einum. capitulum, A ⁹) iorðina, A ¹⁰) [festa, A ¹¹) akrkaal, B, A ¹²) [þilik, A ¹³) akrdai, B, A ¹⁴) iosu, B ¹⁵) [miðl, A ¹⁶) mgl. B ¹⁷) or, B ¹⁸) Balsalisa, B

þar með .xx. bygghlæifa oc nytt hvæiti i skreppv. En Helysevs það þegar gefa lyðnvm at snæða [er aðr var hvngraþr.¹ Þionn hans svaraði hvat þat veri at setia² fyrir .c. manna. Helysevs mæltti þa enn. Gefðv lyðnvm at snæða. þi at sva segir drottinn at folkit man gta sem vill. oc man þo af ganga. Þionostomaðrinn setti þa fram fyrir lyðinn. oc for sva sem gvðs maðr sagði at þeir læifðv ægi litið.

Naaman reinsaðr af likþra.³

* 343. Maðr het Naaman. hann var hershöfðingi Syrlandz konvngs mikill oc mattvgr. ríkr oc raðvgr. hann var gðfgaztr allra⁴ i Syria þegar [konvngv var frá.⁵ Þi at fyrir hans hreysti oc harðseingi hafði drottinn væitt hialp oc heilso Syrlandi. Enn þo var Naaman likþrar. Sva hafði at boriz. at nöckorir vikingar væittv vppras af Syria⁶ oc heriaðv a Gyðingaland oc herleiddv þaðan gina mey litla. Þessi męr var nv þerna. þionaði hon hvsfrv Naamans oc⁷ af henne halldin sðmíliga. Hon talar sva optliga fyrir sinni frv. Makara at minn herra Naaman veri nær spamanne gvðs. þeim sem er i Samaria. oc mvndi⁸ hann skiott heill verða sinnar vanhæilso. Ok ginn dag geck fyrir Syrlandz konvng Naaman oc sagði honvm hvat męr þesse talar⁹ iafnan. Konvngv svaraði sva. [Skiot ero¹⁰ her rað vm.¹¹ Þv skallt fara með minvm brefvm til konvngs Jsraels. Naaman bio sik sem skiotaz með vegligv fðrvnæyti. Hann hafði með ser .x. pvnd silfrs oc .vi. þvsvndir¹² gvllpenninga oc .x. manna gangverior hinar agætazstv. Ok sem hann kom til fvdar við konvng Jsraels. bar hann fram bref Syrlandz konvngs. þar stoð þetta a. Þa er þv hefir lesit þessor¹³ bref. skalltv vita at ek sendi til þin minn þion Naaman. at þv gręðir hann af likþra. Oc þegar sem hann hefir lesit þetta bref. reif hann af ser klæðin sva segiandi. Hvart man Syrlandz konvngv sa snapr vera. at hann ætli mik gvð. sva at ek megi¹⁴ lifga oc deyða. er hann sendi til min þenna mann at ek skyllði¹⁵ græða hann af likþra. Hvgsit nv goðir höfðingiar segir hann. með hverri væl gða villv man hann ætla at gabba oss. Nv sem Helysevs fregn þetta. at¹⁶ konvngv ręif klæði sin. þa sendi hann til hans menn með þessvm orðvm. Fyrir hvi ræift þv klæði þin. Lat þv þenna mann til min¹⁷ koma. at hann viti at enn er

1) [þi at sva seger drottinn, B 2) fram tilf. A 3) Her hefr af Naaman h ofðingia, A 4) manna tilf. A 5) [konunginn leið, A 6) Samaria, B 7) saal. ogs. B; var tilf. A 8) myndi, B 9) talaði, B 10) [Skiott er, B, A 11) mgl. A 12) þusundrat, B 13) min tilf. A 14) mega, B 15) skyllða, B 16) Jsrael tilf. B 17) saal. B, A; þin, C

spamaðr með Jsrael. Nv kom Naaman með sínv förvænýti til hvsa Helysei. Enn hann sendi þegar boð vt i mot honvm: at hann skyldi fara oc þva sik¹ .vii. sinnvm i Jordan. oc þa mvndi² hann heill verða. Naaman varð við þetta allræiðr. sneri þegar brottv oc sagði sva. Ek hvgða³ at þessi maðr mvndi⁴ vt ganga til min oc akallandi herra gvð sinn hafa hændr at⁵ likam minvm' oc gera mik sva heilan oc hræinan. Hvat nv þa. ero æigi aar Damaschv borgar Abana oc Pharphar⁶ betri ðllvm vðtnvm a Gyðingalandi. at ek þvavmzt þar.

Nv sem hann sneriz til brotferðar i hörðvm hvg. þa gengv at honvm menn hans sva segiandi allir sem einn. Herra. þo at spamaðr þessi hefði⁷ boðit þer nockvra navð gða torvellða hlvti. allt at einv hæfði þer sva at gera sem hann legði fyrir þik. hversv miklo heldr heyrir þer nv æigi at vnyta hans boð.⁸ er hann bað þik þvaz at eins i vatni ok kvað þik hręinsazt mvndv oc hæilan verða. Ok af þeirra fortavlv for hann til Jordanar oc þo sik .vii. sinnvm i ainu.⁹ Þa varþ hans likami sva skęrr oc alhæill sem a vngvm svæini. er aðr vall allr vagi milli hæls oc hvirfils. Hann hvarf nv astr til fvndar við Helysevm glaðr oc i goðvm hvg meðr ðllo sínv förvænýti. Ok er hann kom oc stoð fyrir gvðs manni.¹⁰ mællti Naaman til hans. Nv væit ek visliga. at engi er gvð a ðllo iarðriki vtan¹¹ gvð Gyðinga. fyrir þi bið ek litillatluga. at þv þiggir þessa litlv goðvilia minning af þreli þinvm. Bar hann þa fram sva mikit fe sem aðr var talt.¹² [i gvlli oc silfri oc agætvn klæðvm.¹³ Helysevs svaraði. Þat væit gvð. fyrir þess avgliti stend ek nv. at fyrir þenna hlvt þigg ek æigi [ginn penning þins fear.¹⁴ Naaman bað þa enn þarflatluga oc læitaði allz við. at hann þegi gíafar hans. enn þat fleck hann ecki. Ok enn mællti hann við Helysevm. Se nv sem þv vill. Enn bið ek at þv gefir mer tvęnnar klyfiar af þessi hinni¹⁵ helgv iorðv. þi at ek hæit vpp a trv mina. at alldri siðan skal ek fornþera annarligvm gvðvm vtan einvm drottni. Ok fyrir þa skyllð er sa ginn¹⁶ hlvtv er ek vil at þv biðir drottin gvð þinn fyrir mer. Ef sva berr til sem henda kann. at minn herra Syrlandz konvngv skyllðar mik til at ganga með ser til mvsteris Remmon gvðs sins oc lætr mik þo at vvilianda¹⁷ hann dyrka. þa bið þv drottin at þat fyrirlati hann mer. Helysevs iataði þesso oc bað hann fara i¹⁸ friði. [For Naaman þa veg sinn.¹⁹

Enn Giezi þionostovęinn Helysei mælltiz þa við ginn saman.²⁰ Ok

1) ser, B 2) myndi, B 3) hugsaði, B 4) myndi, B 5) a, B 6) Parphar, B 7) hafi, B 8) tilf. B; rad tilf. A; mgl. C 9) aanni, B, A 10) Helyseo tilf. A 11) nema, A 12) talit, B 13) [mgl. B 14) [fee af þer, A 15) mgl. B 16) sua tilf. B 17) uuliandi, B 18) gvðs tilf. B 19) [mgl. B 20) einnsamt, B

minn herra segir hann vegði sva þessvm envm sylrendzka. at hann villdi ecki þiggia þat er hann særði honvm. þat væit ek fyrir monnvm. at ek skal strykia¹ eptir honvm oc vita at² ek fai³ nockvað af honvm. Rann hann⁴ eftir [honvm Naaman⁵ sem mest matti hann. Enn er Naaman gat at lita eftirfðr hans. stavck⁶ hann or kerrvnni i mot honvm oc mællti. Hvat er nv. haga ek nockvrn veg minni ferð ððrvviss enn vera ætti. Giezi kvað allt rættliga fram fara. Minn herra sendi mik til þin. at⁷ .ii. spamanna synir af fialli Esfraim ero komnir til hans. oc bað hann at þv. skylldir gefa þeim eit þvnd silfrs oc tveggia manna klæðabvnað. Naaman qvað betr fallit allz þeir vorv .ii. at þeir þegi heldr .ii. þvnd enn gitt. oc sagði sva vera skylldo. Siðan feck hann til .ii. sveina sina at bera með Giezi .ii. þvnd oc tvennan klæðnað. Nv sem þeir komv til herbyrgiss⁸ Giezi vm kvelldit. tok hann við feno ok hirði i hvsi⁹ sinv. enn svæinar forv sem skiotaz aftr til Naaman. Siþan geck Giezi inn til sins meistara. Helysevs mællti. Hvaðan komtv Giezi. Hann svaraði. [Eigi ne eins staðar¹⁰ hefi ok farið. Ngi segir hann. Var æigi nær hvgr minn oc hiarta. er Naaman spratt or kerrvnni oc rann i mot þer. Nv hefir þv tekit silfr oc dyrlig klæði ok ætlar þar¹¹ með at kavpa þer¹² vingarða oc alldinskoga. navt oc savði oc mansmenn. enn oc kann segia þer annat. Likþra Naamans skal ataz a þig oc þina ætt at eylifo. Ok iafnskiott geck hann vt fra hans avgliti sniahvitr af likþra.

Er iarn sotti fra grvnni.¹³

344. Nv gengv fyrir Helysevum spamanna synir ok sðgðv sva til hans. Se nv gvðs maðr. [at ver megvm æigi¹⁴ her bva hia þer fyrir þrönglendi. oc þvi vilivm ver¹⁵ til Jordanar at havggva hvsavið oc efnitre i eyðiskogvm enn¹⁶ taka oss þar bvstað við ana sem gnozt er viðlendi. Helysevs bað þa sva gera. þa mællti ginn þeirra. Vær villdim oc giarna at þv ræðiz oc¹⁷ þangat með oss. Hann svaraði¹⁸ kvað oc sva vera skylldo. oc for með þeim. ¹⁹Einn dag er þeir hivggv ser efnitre við ana. þa hravt ðx af skapti fyrir ginvm þeirra vt a vatnit oc savck þegar sem van²⁰ var. þessi maðr rann þegar til motz við Helysevum harmandi oc mællti. Ehev. ehv. ehv. minn herra. mer

1) striuka, A 2) ef, B 3) nai, B 4) þa tilf. A 5) [Naanian, B; honum, A 6) stökk, B, A 7) þui at, B 8) husa, A 9) herbyrgi, A 10) [Huergi, B 11) þer, B 12) mgl. B 13) Fra Helyseo ok spamanna sonum, A 14) [huar megum ver, B 15) fara tilf. B 16) ok, B 17) mgl. B 18) mgl. B, A 19) Ok tilf. A 20) von, B

var lið þessa verkfæriss sem nú er tynt. Helysevs tok óxarskaptið¹ og rétti frammi í vatni þar sem óxin² hafði a³ hrotið. Enn iarnit rendi þegar or divpino á mot. og tok með fagnaði sína [er tynt⁴ hafði.

Lyður blindaðr fyrer þener.⁵

345. Þat segir nú þessu nest. at Syrlandz kóngvngi stríðdi með allmikinn her á Jsraels lyð. hann hafði ráðagjörð við sitt lið. og kom þat á samt með þeim. at [þeir skyldu setja margar⁶ launsatir fyrir Gyðingvm. ef þeir ræði til bardaga við þá. Helysevs sendi á þeirri stvndv orð kóngvngi Jsraels. at hann skyldi gæyma at fara ægi til orrosto með sína menn í þann stað sem hann kvað á fyrir honvm.⁷ því at þar vilja Syri sitja vm þik með svikvm. Kóngvngi [bra við þegar. sendi⁸ til [sinna manna⁹ at taka læyni þav öll er Syri höfðv ser ætlað fyrr enn þá varði. For sva tysvar gða þrysvar. at Syri naðv ægi læynvm¹⁰ fyrir Jsraelitis. Toc þá Syrlandz kóngvngi at ottaz og kallaði saman alla sína menn sva segiandi. Segið mer. hverr er sva svikall og vtrvr at vara læynða ráðagjörð hefir [borit á ofroð og¹¹ birt Jsraelitis. Einn af hans höfðingvm svarar sva mali hans. Þat væit og sannliga minn herra kóngvngi.¹² Eingi varð¹³ sva diarfr af þinvm monnvm at þetta gjörði. nema enn helldr spamadr sa sem er með Jsraelitis og heitir Helysevs. hann gerir kóngvngi þeirra kvnnict hvert orð. þo at þv talir með læynd í læstvm herbergvm. Kóngvngi mælli. Hæilir sva. hafð gæymð á. farit til og verit¹⁴ visir hvar þessi hinn vandi maðr er. og skal og þegar senda til at¹⁵ taka¹⁶ hann. Þeir foro og astr komo. sðgðv kóngvngi at Helysevs var í þeim stað sem heitir Dotham.¹⁷ Kóngvngi sendi þegar riddara sína með kerrvm og hestvm og hinvm mesta alla og styrk hersins. Koma þeir at vm nott og slogo herskildi vm borgina. Einn af þionostomonnvm [Helysei sem hann klæddr¹⁸ gekk vt í dagan og sa hárðla mikinn her ganga¹⁹ öllum megvvm²⁰ vm borgina með hestvm og kerrvm. Honvm bra miog við þessa syn. sva at hann hliop inn og opti hatt sva segiandi. Hai. hai. hai. minn herra. hvat skolvm ver²¹ at hafazt. Helysevs svaraði. Ottaz þv ecki. þi at flæiri væita oss enn þeim. Helysevs bað þá þen²² sinni

¹) exarskaptit, B ²) exin, B ³) af, B; i, A ⁴) [aptr er fyrr, B; er tapat, A ⁵) Fra Helyseo spamanni og vorum Herra, A ⁶) [setti, B ⁷) þeim, B ⁸) [sendi, þegar, A ⁹) [sina menn, B ¹⁰) launsatum, A ¹¹) [mgl. A ¹²) at tilf. A ¹³) var, B ¹⁴) verðit, B, A ¹⁵) ok, B ¹⁶) drepa, A ¹⁷) Dothaim, B, A ¹⁸) [saal. ogs. B; hans var klæddr hann var klæddr(!), A ¹⁹) vera, B ²⁰) megin, B ²¹) mer, A ²²) þen, A

til gvd's með þeima hætti. Lvk þv vpp drottinn avgv þessa mannz. at¹ hann siae hvat vm er. Svæinninn sa þegar at² allt fiallit vmhverfiss Helysevm var³ fvlit af hestvm oc kerrvm elligvm.⁴ Hæiðingiar snero þa at Helyseo oc ætlvðv at handtaka hann. Enn hann hafði bðn sina fyrir hlif sva segiandi. Bið ec þic drottinn minn. at þv slair blindi þessa [hina hæiðnv⁵ þioð. Oc rætt i stað vvrðv steinblindir⁶ allir heiðingiar. Helysevs geck þa at þeim oc mællti. Þer farit ecki rættan veg oc ægi er þessi sv borg er þer skolvð til sèkia. Fylgit nv mer. oc man ec syna yðr þann er þgr læitið. Hann læiði nv allan her heiðingia þann sem þar var þa kominn i miðia borgina Samariam. Helysevs kallaði þa a drottin oc mællti. Lvk þv vpp nv drottinn avgv⁷ þeirra. at þeir siae hvar þeir ero komnir. Þeir tokv þa syn sina. Enn er konvngv Jsraels gat þa⁸ at lita. þa mællti hann við Helysevm. Hvatt er nv minn keri faðir. skal ec nv drepa þa. Hann svaraði. Moð engo moti. þess sver ec at þv skallt þa ægi með ðrvm ravfa ne sverði sla. lattiþv⁹ helldr bva þeim borð með goðri vist oc dryck. Nv var sva gert. at þeim var borð bvið oc bvdarvðrðr. Oc er þeir hðfvðv snæðt oc drvckit. toko þeir orlof af Helyseo oc forv brottv¹⁰ til sins herra. oc alldri siðan gerðvz þessir til vspektar a Jsraels lyð.

Fra þi er heiðingiar flyðv fyrir otta.¹¹

346. Efter þetta dregr Benadab konvngv Syrie saman allan sinn her oc flvttiz vpp i Gyðingaland oc settiz vm Samariam sva þratt oc lengi. at allt var¹² etið fyrir svlltar sakir i borginne þat er tðnn matti a festa. iafuvel eykir oc asnar. oc vm siðir fvglu savrr oc dvfna drit kæypt við verði. [sva at¹³ æitt asna hðfvðv var¹⁴ sellt¹⁵ .lxxx. silfrpenningvm.¹⁶

Oc einn dag er konvngv Jsraels var genginn vt a mvrinn. kallaði a hann ein kona sva segiandi. Hialptþv¹⁷ mer minn herra konvngv. Hann svaraði. Eigi man ek hialpa þer. hvaðan man ek hialpa þer. hvart af lafa¹⁸ eða vinþrðng. eða hvat villt þv. Hon svaraði.¹⁹ Her er kona sv hia mer er til talaði. at við myndim taka svn minn oc skylldim við matbva oc eða hann i dag sagði hon. enn²⁰ minn svn a morgin. Nv sellda ec minn son til soðningar sem við hðfvðvm mællt.

¹) sua at, B ²) tilf. A; mgl. C, B ³) mgl. B ⁴) elldlegum, B, A ⁵) [mgl. B ⁶) blindir, B ⁷) augum, B ⁸) tilf. B, A ⁹) lát, B, A ¹⁰) brott, B ¹¹) Fra Benadab konungi ok Helyseo, A ¹²) vard, A ¹³) [v. penningum silfrs, B ¹⁴) ok tilf. B ¹⁵) keypt, A ¹⁶) saal. ogs. A; silfrpenninga, B ¹⁷) hialp þu, A ¹⁸) laafa, B, A ¹⁹) mællti, B ²⁰) tilf. B, A

enn annan dag fal hon son sinn oc villdi ægi fram selia. Sem konvngv hærðði þetta. ræif hann af ser [klæði enn¹ svæipaði sik herfiligv harclæði. sva at allr lyðr sa. Hann mællti. Lati gvð mik sva svællta æða henda annat illt. ef ek læt Helysevm bera hæillt hðfvð a sinvm bvk vpp fra þæima degi. Helysevs sat þa i sino herbergi oc vmhverfiss hann² ðlldvngar borgarinnar. Konvngv sendi nv mann³ til at drepa Helysevm. Enn aðr sa kom. mællti Helysevs til ðlldvnganna. Hvart vitvð þer at þessi manndrapasvnrinn þesir nv sett til mann at sniða af mer hðfvðit. Nv gæymit til oc byrgit hvst. sva at þessi sendimaðr komiz ecki inn. þi at hans herra kemr skiott eptir honvm. [Sem hann hafði varla lokit sinni ræðv.⁴ kom sendimaðr at hvrðv oc þegar konvngv⁵ eptir með sina menn. Enn þi at hann matti ægi inn komaz segir hann sva. Se hverso mikit illt yfir liðr. hvat man ek lengr biða harðenda af drotni. Þa mællti Helysevs. Hæyrit nv orð drottins. A morgin. [rætt i⁶ þenna tima dags segir drottinn. man mælr similio⁷ seliaz i hliði Samarie fyrir ginn staterem. þann penning er sva heitir. oc at slikv verði .ii. mælar bygs. þa svaraði einn hertogi konvngs. þo at drottinn bori himiniñ oc rigni⁸ þar ofan hveiti oc byggj. þa mætti þetta með engv moti vera sem nv segir þv. Helysevs svaraði. þer mvn syn sðgv rikri her vm. Enn þo allz þv forslægir⁹ orð drottins. þa mant þv þetta sia enn mega ecki af gta.

Fiorir fatgkir menn satv við borgarhlið Samarie oc allir likþrair. þeir talaz við a þessa lvnd. Hvat þvrfvm ver her heliar at biða. Nv þo at ver vilim inn i borgina. þa svelltv ver þar til bana. Hæilir sva. tðkvv helldr skiott rað oc skðrvlikt. flyiom til herbvða Syrorvm.¹⁰ Vili þeir þyrma oss. þa megvm ver lifa. ella væita þeir oss braðan bana¹¹ oc harmkvælalavsan.¹² A þessvm sama aptni rððvz þeir til ferðar. Enn er þeir komo til herbvða Syrorvm.¹³ bra vndarliga við. þeir svndv þar [enga menn.¹⁴ enn þat bar¹⁵ til með gvðs forsia oc fyrirskipan. at Syri heyrðv i herbvðvm vm nottina vagna gny oc vapna brak. horna þyt oc hesta gneg. með marghattaðri ogn oc vkyrlæk.¹⁶ sem hinn flæsti¹⁷ herr særi at þeim alla vega. þa mælltv hæiðingjar. [Seet er¹⁸ þat at konvngv Jsrael þesir nv læigt til liðs ser alla konvnga Etheorvm þioða oc Egipta.¹⁹ oc ero þeir her nv komnir at oss vvðrvm. Við þetta hliopv þeir vpp i nattmyrkrinv

¹) [klæðin ok, B ²) *mgL.* B ³) menn, B ⁴) [Nu, B ⁵) herran, B ⁶) [*mgL.* B ⁷) *similie*, B; *similiubrauds*, A ⁸) *rigndi*, A ⁹) *saal. ogs.* B; *forsmár*, A ¹⁰) *Syriorum*, B ¹¹) *dauða*, B ¹²) *harmkvælalavsari*, B ¹³) *Syrie*, B ¹⁴) *engan* mann, B ¹⁵) *sva tilf.* B ¹⁶) *saal.* B, A; *vkvrlæk*, C ¹⁷) *mesti*, B ¹⁸) [*Siai þer*, B; *Seet þer*, A ¹⁹) *Egipti*, B

allir ottavllir oc flyðv. hvorr sem mest matti.¹ at biarga lifi sino. læifðv þar eptir allt sitt goðs.² fe oc fðt. hesta oc herskrvða. asna oc allar herbvðir með vavgnum³ oc vistvm. Nv sem hinir líkþra menn komv i herbvðir. snæddv⁴ þeir fyrst oc drvckv sem þa fysti.⁵ Stoðv síþan vpp oc bvnðv ser byrðar af gvlli oc silfri oc agætvm klęðvm. forv með þat a brot oc falo.⁶ Eptir þat snero þeir aptr at annarri tialldbvð oc baro þaðan slict æða mjera⁷ oc falv sem hit fyrra. Þi næst tðlvðv þeir með ser. at nv veri⁸ vel fallit at boða i borgina þessi fagnaðartiðendi oc til konvngs hallar. Þi at ver ervm-makliga asakaðir⁹ vm mikla glępskv. ef ver þegivm yfir þessvm lvtvm allt til dags. þeir forv nv oc kallaðv hatt. sem þeir komv at porti borgarinnar. Vgr varom farnir til herbvða hæiðingia oc fvnndvm þar landtiqlld tom oc avð. hesta bvnna¹⁰ [asna oc æyki¹¹ enn engan mann. Hliðverðir borgarinnar rvno þegar til hallar konvngs oc sðgvðv honvm at Syri vorv brottv. Konvngv stoð vpp oc mællti við sina menn. Ec kann segia yðr at þetta er ecki vttan prettr hermanna. þeir vita at ver erom miok at þrotvm komnir fyrir svlltar sakir. fyrir þat hafa þeir drifið fra herbvðvm oc læynaz i avkrvm vti. oc þa ær ver gvngvm vt af borginni. gta þeir at hðndla oss oc hafa¹² sva valld [a borginni.¹³ Þa svaraði einn af hans monnvm. Þetta megv ver skiott prova. Enn ero eptir .v. hestar i allri borginni. ¹⁴allir aðrir hafa gtnir verit fyrir svlltar sakir. tðkvvm þessa hesta oc sendvm a niosn til herbvðanna. Konvngv lgt taka .ii. hesta. oc kvaddi til .ii. hina freknazsto menn af sinv liði at vita hvat vm veri. þeir riðv oc komo skiott a farit¹⁵ heiðingia oc sękia eptir þeirra farveg allt til Jordanar. Enn vm [alla læið¹⁶ lagv. kęr oc klæði. er Syri hðfvðv slavngt fyrir hræðzlv sakir. Nv hrvfv aptr sendimenn oc sðgvðv konvngi slikt sem þeir vvrðv visir. dreif þa þegar allt folk sem fara matti at rvpla oc ręna herbvðir hæiðingia.

Var þa þat torg sett við borgarhlið Samarie. at þar geck mælvir similibravðs fyrir einn staterem. oc at slikv verði .ii. mælar bygs. eptir þi sem gvðs maðr Helysevs hafði fyrir sagt enn fyrra dag. Enn hertoga þann er i mot męlti¹⁷ Helyseo oc kvað þat eigi vera mega sem hann sagði. þo at drottinn gerði ravfar a hinninvm. þenna mann setti konvngv nv við sialft portit borgarinnar at gęyma til. at vængi giðrði qðrvm vskil. oc sva þrðngðiz lyðrinn. at hertoginn fiell oc var

1) mgl. B 2) goz, B 3) vapnum, B 4) átu, A 5) lysti, B, A 6) Her mangler 1 Blad i B. 7) fe tilf. A 8) mundi, A 9) asakandi, A 10) bundna, A 11) [mgl. A 12) faa, A 13) [yfir henni, A 14) þi at tilf. A 15) far, A 16) [allan veg, A 17) hafði mællt, A

foltroðinn til bana. oc fyllidiz enn¹ a honvm gvðs orð þat sem Helysevs hafði fram flvtt. at hann mvndi sia ganga feðzlv enn mega ecki af næyta.

Þi nest havð Helysevs hvsfrv þeirri. er soninn atti þann² sem hann hafði af davða ræistan. at hon skylldi brottv³ fara af sinni eign með allt sitt hyski oc hæimamenn at læita ser hialpar. þvi at sakir illgerða þessa lyðs sagði hann man drottinn senda hallæri yfir þetta riki .vii. vetr i samt. Hon giorði sem gvðs maðr mællti. for með allt sitt hyski i riki Philistinorvm oc vtlændiz þar. Enn er .vii. ar vorv liðin. hvarf hon aprt til sins fostrlandz. Enn þat bar saman er hon geck til konvngs fvndar at kalla til garðz sins oc annarra eigna er hon atti i borg Synamite. oc þa hafði konvngr kallat til sin⁴ Giezi er verið hafði svæinn Helysei oc bað hann segia ser stormerki þav er gvðs maðr giorði. Oc i þann pvngt sem Giezi sagði konvngi hversv Helysevs hafði reist mann af davða. þa kom þar Synamitis oc kallaði a konvng vm eignir sinar oc akra. þa mællti Giezi. Minn herra konvngr. nv er komin sv [sama kona⁴ með son sinn þann er Helysevs ræisti af davða. Konvngr spvrði konvna ef sva veri. Hon kvat⁵ þat satt. Feck þa konvngr til einn gellding at skipa henne aprt allar eigvr sinar með fvllvm avðxtvm. sipan hon for fra oc þar til sem þa var komit.

Fra Helysevs ok sendimanni konvngs.

347. J þann tima for Helysevs i Syriam oc kom fram i Damaskev. enn Benadab Syrlandz konvngr la þar sivkr i borginni oc var honvm sagt at Helysei var⁶ þangat van. Konvngr kallar til sin einn höfðingia er het Azael. oc bað hann fara með aggetar giafir oc gersimar i mot Helyseo oc biðia hann læita eptir við drottin hvart konvngr mvndi hçill verða þessar sottar. Nv for Azael eptir boði konvngs. oc flvtti með ser allar hinar mestv gersimar Damaschv borgar at gefa Helyseo .xl. vlfallda klyfiada af margskonar fe. Oc sem þeir fvndvz. mællti Azael við Helysevm. Þinn svn Benadab sendi mik at verða viss af þer. hvart hann man hæill verða [sottar sinnar.⁷ Helysevs svaraði. Far þv oc seg honvm at hann man hçill verða. enn þo syndi drottinn mer at hann man deyia. Azael sa at asiona Helysei tok at hryggiazt af miklvn harmi. Azael mællti. Fyrir hvi gretr þv minn herra. Hann svaraði. Þi at nv væit ek hveria⁸ illa hlvti þv mant gera Jsraelitis.

¹) sua, A ²) sama tilf. A ³) brott, A ⁴) [kona hin sama, A ⁵) kuad, A ⁶) vgr, A ⁷) [gdr æigi, A ⁸) hue mikla, A

Styrkar borger þeirra mant þv elldi eyða oc vnga menn þeirra með sverði sla. en smasvæina lvrka oc læmia oc ohravstar konvr i svndr sniða. Azael svaraði. Hvi man ek þionn þinn vera sa mannhvndr at væita þeim lyð sva mikitt afelli. Helysevs mællti. Þat hefir drottinn synt mer. at þv skalltt vera Syrlandz konvgr. Azael sneri þa apr. oc sem konvgr sa hann. mællti hann. Hvat sagði Helysevs þer. Hann svaraði. Þat sagði hann mer. at þv mvndir enn taka hgilso. Ok sem annarr dagr kom. þa andaðiz Benadab konvgr. enn Azael settiz þegar i rikit estir hann. sem Helysevs hafði fyrir sagt. Þat var a. v.¹⁴ ari rikis Joram konvngs Jsraels.

Her segir af Joram konvngi.

348. Nv er þar til at taka. at hinn goði konvgr Josaphat tok sott oc andaðiz. var honvm væittr virðvligr groftr sem maklikt var hia Daudid konvngi oc [ððrvm sinvm frendvm.¹ þa var hann siotðgr² at all dri. Joram het son hans. er konvngdom tok estir hann oc rikti .viii. ar i Hiervsalem. Hann hafði þa .ii. ar oc þritogt er hann tok konvngdom. Joram gerðiz bratt illr. oc vlyðinn gvði. sva at hann læiddi fram sitt lif estir vandvm vegvm Jsraels konvngs Achabs³ oc annarra hans maka. þi at Joram geck at giga dottvr Achabs oc Jezabel. hon var systir Joram konvngs i⁴ Samaria. Enn þo at Joram i Hiervsalem giorði illa lvti i avgliti drottins. þa villdi gvð enn eigi fyrir sina miskvnn dreifa riki Jvda. þi at⁵ sakir Daudis vinar sins villdi drottinn at allar stvndir lifði nockvrr gnæisti ættar hans til rikiss yfir Jvda oc Hiervsalem. J þann tima geck vndan valldi Jvda þat riki er hæitir Edom. Tok sa lyðr ser konvng oc villdi ecki vera lyðskylldr vndir Jvda riki. sem aðr hafði verið. Joram konvgr for þa með allan her sinn a hendr Jdvmeis. Hann lagði at þeim vm nott þar sem hæitir Seir. Enn þo höfðv Jdvmei vorðit fyrri at bragði oc höfðv lið miklo meira oc kringðv vm Jsraelitas. Enn þo drap Joram konvgr af þeim marga hölðingia oc þat lið sem til hafði flvtz. i vðgnvm gða kerrvm. enn eigi gat hann vnnið afr rikit. þa geck oc vndan hans riki sv borg er heitir Lopna. Joram andaðiz þa er hann var fertðgr at all dri oc grafinn hia frendvm sinvm i Daudis borg.

Ochozias het svn hans er riki tok estir hann. þat var a. siðarsta ari rikis Joram konvngs i Samaria svnar Achab. Ochozias hafði þa

¹) [frænða sinum ok ððrum sinum forellrum, A ²) seautðgr, A ³) Achab, A ⁴) af, A ⁵) fyrir tilf. A

.ii. ar oc .xx. oc ríkti gítt ar í Híervsalem. Móðir hans het Atthalia dottir Amri konungs Jsraels. hann var slíkt illr sem faðir hans oc vandi hann sík eptír vsíðvm Achab oc hans manna. Ochozias for herfðr með Joram konvngi af Samaria í Ramoth Galað at beriaz við Azael Syrlandz konvng. þar var Joram konvngr særðr miog af Syris. Hann var þa flvtr til lækningar í borg Jezrael. enn eptír satv í Ramoth til landzgietzlo margir hófðingiar af Jsrael. Einn þeirra het Hiev. son þess hófðingia er het Josaphat. Ochozias konvngr af Híervsalem sneri þa oc heim í sitt ríki. er Joram var særðr af Syriss. Enn fam dagvum síðarr for hann at finna Joram konvng. sem hann la í sarvm í Jezrael.

Fra Helysevm ok sendimanni hans.

349. J þenna tíma¹ kallar Helysevs til sín gínn af spamanna sonvm oc mællti til hans. Bv þík skiott oc gyrð þík til gavngo. tak síðan heilagt viðsmior. þv skallt fara í Ramoth til fvdnar við Hiev son Josaphat. þv skallt kalla hann a æntal í gítt afhvs fra qðrvum hófðingivm. síðan skaltv taka viðsmior oc vigia hann til konungs yfir Jsrael. Eigi skaltv þar læingr dveliaz. far þa bravttv² vm þav³ dyrr sem þar verða a herbergino. Svæinninn for nv [oc fram kom⁴ í Ramoth. Hann geck inn þar sem hershófðingiar⁵ satv allir samt. oc mællti. ⁶Ek a grendi við þík⁷ hófðingi. [Hiev svaraði. Hier sitivm ver margir.⁸ við hvern attv grendi. Sveinninn svaraði. Við þík sialfan.⁹ Hiev stoð vpp oc geck í annat herbergi með honvm. þa tok sendimaðr viðsmiorsker. er þeir kavllvðv lentvlam olei. oc stoypti yfir hofvð honvm sva segiaudi. þessa hlvti segir drottinn gvð Jsraels. Ek smyr þík konvng yfir¹⁰ lyð minn. at þv drepir níðr hirð oc hyski Achab¹¹ oc hefnir sva minna spamanna oc allra þionostomanna. er Jezabel hefir drepa latið. Oc sva gíðrsamliga skaltv cyða allri ætt þeirra oc afkvæmi. at æigi einn hinn minuzti svæinn skal eptír lifa í Jsrael. Enn hræ hinnar illv Jezabel manv hvndar rífa a akri Jezrael oc engi man grafa hana. Eptír þetta lavk sendimaðr vpp hvrvðv oc flvði [vt þar.¹² Enn Hiev geck til [sinna fólaga. Hófðingiar¹³ mællto. Hverr var þessi hinn vitlavsi snapr æða hvat villdi hann þer. Hiev svaraði. Kenna megi þer manninn oc visir manv þer verða grenda

¹) A þessum tíma, A ²) aa brottu, A ³) þær, A ⁴) [framm, A ⁵) hófðingiar hersins, A ⁶) Her beygnder Fragm. XVlla. ⁷) Hiev tilf. A, Frag. ⁸) samt tilf. Frag. ⁹) [mgl. A ¹⁰) ifir, Frag. ¹¹) konungs tilf. A ¹²) [þar vt, A, Fragm. ¹³) [annarra hófðingia. þeir, A

hans. Þeir sǫgðv þat hegoma oc baðv hann¹ birta ser hvat hann sagði. Hiev sagði gitt oc annat heðdr allt vmerkiliga. oc sva sagði hann vm siðir. Þessa hlvti segir drottinn. Ek smyr þik til konvngs yfir Jsrael. Enn hǫfðingarnir sem þeir hæyrðv þetta. skvndaði hverr fyrir annan oc tokv sina mavtla oc bræiðdv vndir fętr honvm oc bivggv honvm hasęti. Sifan þæyttv þeir lvðra sina ok kavllvðv hatt. at Hiev konvngr skyllði rikia yfir Jsrael. Eptir þat sor hann eið. at hann skyllði væita motgang Joram konvngi. enn aðrir hǫfðingiar² at væita honvm lið þar til. Þvi næst segir hann sva. þat syniz mer rað. ef þer vilitt sva. at ver setim sem rikazst³ varðhǫlld fyrir. at ģingi maðr komiz vt af borginni at þera niosn vm þetta i Hiezrael.

Bioggvzt þeir nv sem skiotazt oc forv vpp i Gyðinga land til borgar Hiezrael. Joram la þa enn i sarvm. Ochozias var þa oc þar kominn af Hiervsaleem at vitia hans. sem aðr var sagt. Varðmaðr er þeir kǫllvðv speculatorem var i hæsta tvrni borgarinnar. hann gat at lita. hvar Hiev for með flock sinn. Hann mællti. Ek se riðvl manna sękia til borgarinnar. Konvngr Joram mællti. Taki eyk⁴ oc ræiðslæða oc sendi mann⁵ i moti flockinvm at vita hvat vm er. Svā var gert. Oc er sendimaðr fann Hiev. mællti hann. Konvngr sendi mik eftir at at fretta hvart þer fęrit með friði. Hiev svaraði. Hvat varðar þik vm frið. far oc fylg mer. Speculator mællti. Nv er sendimaðr kominn til flocksins oc snyr ecki aftr. Konvngr sendi þa annan mann a hęsti. Enn⁶ er sa kom i mot þeim ⁷mællti hann. Konvngr forvitnaz hvart friðr er. Hiev svaraði. Hvat man varða vm frið. far oc fyll flock minn. Speculator sagði enn konvngi. at þessi maðr var kominn til flocksins oc hvarf ecki aftr. Enn likt þicki mer segir hann. at her fari Hiev son Josaphat. oc æigi syniz mer fvllkomliga⁸ friðlikt. Joram bað⁹ hva kerrv oc bæita hesta fyrir. Geck hann þa vt oc settiz i kerrv¹⁰ oc for sialfr i mot Hiev. enn Ochozias¹¹ i annarri kęrrv. þeir fvndv Hiev a akri Naboth. er Jezabel ¹²lęt drepa saklavsan. sem fyrr var sagt. Joram mællti þa. Hvart er friðr Hiev. Hann svaraði. [Hvat friði.¹³ Hordomar oc hofleysvr oc ærslafvll¹⁴ grimð Jezabel moðvr þinnar hefir enn her til margan mann svikliga sigrað. Joram bra þa vpp hendi sinni oc sneriz¹⁵ a flotta. Hann kallaði a Ochoziam¹⁶ oc mællti. Svik svik Ochozia.¹⁷ Hiev þęrif einn handboga oc lavst avro

1) Her ender Fragn. XVIIa. 2) sóru tilf. A 3) rikuz, A 4) eyki, A 5) mgl. A 6) ok, A 7) Her begynder Fragn. XVIIb. 8) miok, Frag. 9) þa tilf. Frag. 10) kerruna, A 11) Achazias, Frag. 12) Her begynder atter B. 13) [mgl. A 14) saal. B, A, Frag.; ærslfvll, C 15) sneri, Frag 16) Achaziam, Frag. 17) Achazia, Frag.

milli herða Joram konyngr i gegnum hiartað. sva at vt geck vm briostið. Hann steyptizt afram i korrinni. Þa mællti Hieu við hertoga¹ ginn er het Baddacher.² [Tak þv oc kasta³ Joram or kerrinni i⁴ akrinn. Þi at ek man giorla. hversu gvð heitaðiz fyrir mvnn Helye spamannz at hefna Naboth. er saklavss var drepinn a þessum akri. Ochozias konyngr Juda sem hann ser þetta. flyr hann vndan. Enn Hieu sækir eptir oc eggjar sina menn at drepa hann. ef þeir mega. Hann flyði i þann stað er heitir Maggedo. oc þar do hann lillo siðarr. Flvttv hans menn lik hans i Hiervsalein oc grofv hann hia frendvm sinvm.⁵

Drepin hin illa Jezabel drottning.⁶

350. Enn⁷ er Hieu hafði drepit Joram. þa sotti hann til borgarinnar Hiezrael. Ok sem hin illa drottning Jezabel moðir Jorams konyngrs heyrði sagt. at Hieu nalgaðizt til borgarinnar. hratt hon af ser ellipocka sem hon matti oc pryddi sik agætvum hofvðvnaði oc hinvm bezta kleðnaði. Hon geck vpp i ginn tvrn oc sa til. er Hieu rjð i borgina með [sina menn.⁸ Hon mællti þa. Hvart matti vandr drottins svikari⁹ Zambri [nðekvrn frjð hafa.¹⁰ er drap svikliga sinn herra. Hieu lgit vpp til hennar. oc spvrði hver sv kona veri. Enn .ii. gellðingar er þar vorv i tvrninvm¹¹ hia henne [hæigðv honvm oc¹² sðgðv. at þar¹³ var drottning Jezabel. Hieu bavð þeim at taka hana oc hrinda henne ofan or tvrninvm. Þeir gerðv sva. Hravt hæili hennar oc bloð viða vm hvsveggi. enn hestar Hieu traþv hrę hennar vndir fotvm. Þvi nęst geck Hieu til borðz. Enn er hann hafði snæðt. mællti hann til sinna manna.¹⁴ Þessi bannsælt¹⁵ Jezabel var konyngrs dottir. farit þi til oc grafit hana. Þeir forv oc fvundv ecki af henne vtan [havsinn oc litit¹⁶ framan af fingrvum oc fotvm. Þeir sðgðv Hieu til sva hvins. Hann svaraði þa. Fylliz¹⁷ enn i þesso þat er drottinn mællti fyrir mvnn Helye spamannz. at Jezabel myndi¹⁸ hvndar rifa oc hennar hrę myndi¹⁹ ðllvm monnvm verða at avgabragði sem annarr fvll iarðar savrr.

1) Her ender Fragm. XVIIb. 2) Baddazer, B 3) [Kasta þu, B 4) aa, B 5) i borg David tilf. B 6) Her segir af dauða Jezabel drottningar, A 7) Eptir þat, A 8) [floek sinn, A 9) suikarinn, B 10) tilf. A; [með nękkurum frjði uera, B 11) murinum, B 12) [mgl. B 13) su kona, A 14) undirmanna, A 15) ok hin hqlfaða tilf. B 16) [mgl. A 17) Fylliz, B 18) mundu, A 19) mundi, A

Drepner aller syner Achab konungs.¹

351. Achab konvngur atti .lxx. syni² i Samaria. sem fyrr var ggtið. oc vnfrað þessir³ .ii. Ochozias oc Joram. Hieu sendir nu þref i Samariam. þav þref segia sva. Hieu sendir qvediv höfðingivm i Samaria. baronvm⁴ ok borgargræifvm oc ðllvm ræðismonnvm oc rikbornvm. þeim sem vpp hafa læðt oc fostrað syni Achabs. þer hafið mikit höfðingiaval. vigskerða vagna oc vapnabvnað. hestalið oc hölltzi⁵ styrkar borgir. Nu⁶ sva skiott sem yðr ero⁷ borin þessi þref. þa velit til konvngs oc setið i tignarsæti feðr sins einn þann er bezt er⁸ tilfallinn⁹ af .lxx. sona Achabs konvngs. Fylgið þessvm¹⁰ siðan oc verið með oddi oc eggio riki hans. Enn þessir höfðingar vvrðv ottaslæggnir. oc talvðv sva sin a milli. at þeir [mvndo¹¹ ecki mega¹² striða i mot Hiev. allz æigi mattv .ii. rikir konvngar. Sendv þeir þesshattar¹³ þref oc boðskap i mot þrefvm Hieu. Vgr ervm allir þinir þrælur. firir þi manvm ver gera alla hlvti sem þv byðr enn geraz ecki sva diarfir at taka konvng æða ræisa flokk i moti þer. Sem honvm [koma þessar orðsendingar.¹⁴ ritar hann enn til þeirra. þar¹⁵ segir sva. Ef þer höfðingar Samarie vilit vera minir menn oc mer hlyðnaz.¹⁶ þa takit alla syni Achab oc latið koma til min höfvð þeirra æigi seinna enn a¹⁷ morgin i þenna tima. Nu þegar sem [þref komo.¹⁸ drapv gięðingar¹⁹ Samarie .lxx. konvngssona²⁰ oc sendv Hieu höfvð þeirra. Oc er [sendimaðr sagði²¹ honvm. at höfvðin vorv²² komin. þa mælti hann. Kastid saman i tver hrvgrv vtan borgar oc biði sva morgins. Enn er lysti vm morgvninn. geck Hiev vt at sia höfvðin. Hann mælti þa við allan lyð. Þer erot rættlatir. litið nu a allir. at ek hefi drepit Joram konvng oc svá þessa hans [bręðr. er²³ her liggia nu höfvðin. oc til yðvars vitniss hefi ek [æigi æitt latið enn her til niðr falla²⁴ af boðskap drottins. þeim er hann hefir framn sagt yfir hvs Achabs fyrir mvnn Helye af Thesbes. Þvi næst liet Hiev drepa þa. sem eptir vorv af monnm Achab i borg Jezrael. sva rika sem fatækia.²⁵ ef²⁶ hans frendr höfvðv verit gða vinir.

Eftir þat ferðaðiz hann með sina menn i Samariam. Enn er þeir komv þar sem var hiarðsvæina skali nockvr²⁷ við veginn. [fvndv þeir

1) Fra brefasending Hieu, A 2) suna, B; sona, A 3) mgl. B 4) bar-unum, B 5) saal. B; hælsti, C; hardla, A 6) C tilf. her fyrir; mgl. B, A 7) uerða, B 8) se, B 9) fallinn til þess ualldz, A 10) honvm, A 11) myndi, B 12) [mego ecki, A 13) þa sua fallin, A 14) [kemr þessor orðsending, A 15) þat, B, A 16) hlyðner, B 17) i, B 18) [brefen koma, B 19) saal. B, A; gięðingar, C 20) suna Achabs konungs, B 21) [sendimonn sggðu, B 22) vgr, B 23) [brędr. sem, A 24) [enn æigi eitt her til niðr fellt, B 25) fateka, B, A 26) er, A 27) nokkurr, B

broðvr¹ Ochozie konvngs af Hiervsalem með nockora menn. Hieu spurði. hvat manna þeir veri. Þeir svörvö. Ver erom frendr Ochozie konvngs oc ætlvm at fara i Samariam til fvndar við syni Achabs oc drottningar Jezabel. Hieu bað sina menn handtaka þa. Þeir gerðv sva. oc liet hann þa alla drepa niðr i gina tíðrn er þar var hia hirð-
abvðinni .ii. menn hins fimta tigar. Sem hann for þaðan. fann hann Jonadab svn þess² höfðingia er het Rechab. Hieu hgiilsaði honvm oc mællti. Mant þv nackvat Jonadab mer iafngöðviliaðr sem ek þer. Hann qvað þat vist. Þa mællti Hieu. Þa handfest mer vpp a trv þina. at þv skalt vera minn trvr vin. Ok þat handfesti hann.³ Hieu setti hann þa i kerrvna hia ser oc mællti. Nv skaltv fara með mer oc sia hverso ek fylgi vandlætisskappi drottins. Enn er hann kom i Samariam. drap hann alla þa sem eftir lifðv af svæitvngvm Achab.

Þi næst stefndi Hieu saman ðllvm lyð oc mællti við folkit. Achab þa er hann var konvngr i þessi borg dyrkaði Baal oc þo æigi miog. enn nv skal ek tigna hann meirr. Fyrir þa skylld boðit⁴ a minn fvnd ðllvm spamonnvvm Baal oc ollvm hofprestvm oc hans þionostomonnvvm. þvi at ek vil gera honvm mikit blot. oc fyrir þvi skal hverr er⁵ heima sitr af hans þionvm vita seþ visan bana. Eftir þessvm hans boðskap komo saman i Samaria allir blotmenn Baal. sva at eigi sat einn eptir i ðllo riki Jsrael. Þa mællti Hiev. Litið nv oc helgið Baal hina mestv hatið. Sem allir menn⁶ þeir er Baal þionvðv vorv inn komnir i [hans hit mikla hof. sva at allt var fvllt sem flest⁷ matti inni vera. Þa bavð Hieu sinvm fehirðvm at fgra sœmiligan kleðabvnað ðllvm blotmonnvvm Baal. Þi næst geck Hieu inn i hofit oc mællti til allra þeirra er inne vorv. Takit nv til þionostogerðar yðvarrar oc actið⁸ þo aðr. at [eigi nockvrr⁹ af þionostomonnvvm drottins se her inne hia yðr. Enn aðr Hieu hafði inn gengit. skipaði hann vti hia hofino .lxxx. hinna hravstvzstv manna með alvæpni sva segiandi. Vitið þat fyrir vist. ef nockvrr af þessvm monnvvm sem nv ero her i hofino kæmzt með lifi a bravtto.¹⁰ þa skal sa yðarr lifin¹¹ tyna. ef¹² hinn lætr brottv flyia. Nv sem lokit var at fornfæra. bavð Hieu sinvm kavppvm at ganga inn i hofit oc drepa þa. Þeir slogo sverði alla þa sem inni varo oc drogv vt hræ þeirra or hofino. þeir brvtv skvrdgoðit Baal¹³ oc brendv. Brvtv þeir oc hofit oc gerðv þar garðhvs i staðinn. sem enn ma merki sia segir Jeronimvs prestr. Hieu eyddi fvllkumlga oc maði af

1) [funduz þeir brøðr, B 2) mannz ok tilf. B 3) tilf. B, A 4) higat tilf. A 5) sa sem, A 6) mgl. B 7) [husit. ok þat hit mikkla hof var sva fullt sem mest, B 8) vaktit, B 9) [engin, A 10) brott, B, A 11) lifi, B 12) sem, B, A 13) mgl. A

Jsraels folki allan atrvnað Baal. Enn þó hvarf hann ægi frá¹ synðvm Jeroboam sonar Nabath. Þi at hann dyrkaði gvlkalfa. þa er Jeroboam hafði gera latið i Bethel oc Dan. Drottinn vitraðiz Hieu sva segiandi. Fyrir þi segir drottinn at þv hefir eptir minvm boðskap mikla stvnd a lagt at drepa niðr ætt alla oc afkvæmi Achab. þa skolv þinir synir allt til fiorðv ættar eignaz riki oc sitia yfir tignarsæti Jsraels. Enn þó gæymði Hieu ægi at varðvæita lðgmal drottins gvðs sins.

Joachaz tok konungdom.²

352. J þann tima tok Jsraels lyðr miog at misgera i vhyðni gvðs boðorða. fyrir því striddi a þa oc vndir lagði Azael konvngr af Syria. Hann vann með herskilldi oc lagði³ vndir sik [allt riki Galaad oc Basan⁴ allt fra forsi Arnon oc til Jordanar. Nv er þat mart vm at hafnir Hieu oc hans styrk. er her græinir ægi. enn skrifat man finnaz i Paralyppomenon i ævi Jsraels konvnga. Hieu varð sottdavðr oc grafinn hia feðr sinvm i Samaria. þa hafði hann rikt yfir Jsrael .viii. ar oc .xx. Estir þat tok riki yfir Jsrael son Hieu er het Joachaz.

Hversv Joas var vndan skotit ok til konungs tekinn.⁵

353. Nv er þar til at taka. er Atthalia moðir Ochozie konvngs af Hiervsalem frettir davða svnar sins. Riss hon þegar vpp oc vár hennar þat hit fyrsta. at hon lét drepa allt konvngakyn i⁶ Jvda oc Hiervsalem. Enn Sosaba⁷ dottir Joram konvngs gat nað læyniliga oc skotið vndan ginv vngbarni Ochozie⁸ broðvr sins⁹ með fostro barnsins. Sosaba⁷ fal þenna hinn lofliga stvlð. meðan Atthalia stivmoðir hennar lét drepa onnvr konvngsbavn. Litto siðarr færði Sosaba⁷ þenna hinn vnga sinn broðvrson til mvsteris drottins oc fæddi hann þar vpp a lavn .vi. ar. Þessi svæinn het Joas. Atthalia settiz i rikit oc hvgdiz¹⁰ hafa æyðt allri konvnga egt.

A .vii. ari frá því sem nv var sagt sendi Joiada. er þa var byskvp i Hiervsalem. boð vm allt riki Jvda oc stefndi til sin i templvm domini ðllvm hvndraðshðfðingivm oc rikbornvm riddorvm.¹¹ J fyrsto helgar

¹) af qlum, B ²) Fra Azael konungi ok andlati Hieu, A ³) vann, B
⁴) [ql þersi riki. Galaath iqrð ok Gad ok Ruben ok Manase Abaroer ok Besau, B ⁵) Fra Attalia moðvr Ochozie konungs, A ⁶) mgl. B
⁷) Josaba, B ⁸) konungs tilf. A ⁹) ok tilf. A ¹⁰) myndu tilf. B; hon tilf. A ¹¹) riddarum, B, A

hann [þetta þing¹ með gríðamalvm allra þeirra i millvm oc semr saltmal við þa með svardaga allra² höfðingia. Síðan synir hann þeim konvngssvn oc bavð þeim sva segiandi. Þer skolvt þrískipta líði yðrv. skal vinn þriðivngr líðs yðvars ganga hliðólga vpp i konvngsgarðinn oc gíeta svæfnhallarinnar. annarr flöckr skal geyma hliðs Seyr.³ hinn þriði flockr skal vera við portið a bak skialldsveina hvðvm. Enn⁴ ferr i hönd mikil hatið. þa skolvt þer sva skiptaz við.⁵ at þriðivngr svæitarinnar skal senn⁶ ganga [a hatidarhalldit.⁷ oc sva sem sa flockr gengr vt. þa skal annarr ganga inn. sva at iafnan halldi .ii. flockar vðrð [oc varðvæiti⁸ garð mvsterissins. er einn gengr inn i hatidarhalldit. Nv sem líðr hatiðin. þa skolo .ii. hlvtir hallda fylgð konvngi yðrvm allir vapnaðir.⁹ hvart sem hann gengr inn eða vt. Enn allir samt skolo þer til geyma. ef nockorr af vvinvm konvngs gengr inn vm garð mvsterissins. at sa se þegar drepinn. Höfðingiar gíðrðv nv hverr með sina¹⁰ svæit sem byskvp¹¹ bavð. oc¹² lyktvðv hatidarhalldi komo þeir¹³ fyrir kennimanninn. Bar hann þa fram vapn þav sem att hafði David konvngr. er¹⁴ þar höfðv varðvæitt verit i mvsterino. skipvðvzt þeir þa með brvgðin vapn i fylking vm þvert mvsterit. Þesso næst leiddi Joiada byskvp framm Joas konvngssvn. Gavh höfðingiar honvm konvngs nafn oc dæmðv¹⁵ honvm ríki. Enn Joiada byskvp setti koronv a höfðv honvm oc smvrði hann oc vigði til konvngs yfir Hiervsaalem oc ríki Jvda. Þæyttv þeir þa sina fagnaðarlvðra oc liekv allzkonar¹⁶ söngfæri með glavm oc glæði oc mæltv. Lifi konvngr varr Joas.

Atthalia hæyrir nv¹⁷ hark oc hareysti alþyðv. þi at allr lyðr skvndaði til mvsteriss¹⁸ sem fara matti. Slo hon ser [oc þa¹⁹ a ferð með ððro folki at forvitnaz hvat vm veri. Sem hon kom inn i mvsteri drottins oc sa konvng stolsettan oc koronaðan ok hæyrði allan lyð syngianda savngfæri. svmir svngv fyrir honvm²⁰ eiginne [oc hinne fegrsto ravst.²¹ svmir i pipvr gða blæsv lvðra með allzhaltar gleði oc skemtan. þa ræif Atthalia af ser kleðin oc kallaði sva segiandi. Væi væi. nv fara svik j. Enn þegar sem byskvp sa hana. bavð hann hershöfðingivm at taka hana oc læiða²² vt vm garð mvsterissins. at æigi savrgiz templum dómíni i drapi hennar. Enn ef ndckorr er sva diarfr segir hann. at henne væiti fylgð gða forstoðv. þa slae þann

1) [þat a þinginu, B 2) saal. A; all, C; mgl. B 3) Seir, B 4) nu tilf. B 5) til, B 6) i setin, B 7) [ok i hatidarhalldit sotti(!), B 8) [um, B 9) aluapnadir, A 10) sinni, B 11) Joiada, B 12) at, A 13) síðan tilf. B 14) ok, A 15) dæmdu, A 16) fagra leika ok tilf. B, A 17) Her mangle 3 Blade i B. 18) mvsterissins, A 19) [þa ok, A 20) með tilf. A 21) [raust hiñni fegrstu, A 22) hana, tilf. A

sverði. Þeir havndlöðv¹ hana oc ferðv hæim til hallar oc drapv hana þar sem heitir hestahlíð. Lavk sva æfi Atthalie a .vii.^{da} ari rikiss hennar.

Estir þetta setti byskvp sattmal oc frið af drottins hendi við konvng oc lyðinn. oc þav lavg at allt folk skyllði gvði þiona oc væita honvm hlyðni oc konvngi sinvm trvliga fylgð oc viðrvæmiliga virðing. Þvi næst for allr lyðr með konvngi oc hðsðingivm til blothvsa Baal oc brvtv niðr ðll skvrðgöð [hans oc stalla. enn² Nathan hofprest hivggv þeir³ fyrir sialfv alltari i hofino. oc eyddv sva ðllvm blotskæp i Hiervsalein. Joiada byskvp setti nv [styrk varðhölld⁴ i mvstere drottins oc skipaði til fylgðar oc gæymslo við konvng hvndraðshðsðingia oc hermanna flocka. þa er [kallaðir vorv⁵ cherethi oc phelethi. oc vt þar ifra allan lyð rikissins. Leiðdv þeir nv konvng fra mvsterino heim til hallar oc settv hann i konvngs hasæti. Enn ðll borgin þotti þiota af savnghliöðvm með glavm oc glæði oc allzsheriar fagnaði. Enn Atthalia la drepin i konvngsgarðinvm oc harmaði þat þngi.

Fra Joas konungi oc Azael konungi.

354. A .vii.^{da} ari rikiss Hieu tok konvngdom Joas. þa var hann .vii. vetra. oc rikti i Hiervsalein .lx. ara. Moðir hans het Sebæia kynivð af Bersabe. Joas vann rættlæti i avgliti drottins g meðan Joiada byskvp lifði oc lærði hann. Enn þo eyddi hann enn ægi fornvm vvanda⁶ lyðsins at fornfæra a hęðvm hverrar borgar. Joas konvngv bavð sva. at kennimenn skyllði taka oc hafa til þess at endrbæta þat er forsk⁷ gða fyrndiz af⁸ mvsterino allt þat fe. er þangat var flvtt af vnfarandvm monnvum gða menn offrvðv fyrir frvmgetnaði sina sem lavg bvðv. sva oc þat fe er menn gavv at sialfvilia sinvm i templvm domini. Nv for sva. þar til er Joas hafði rikt .iii. ar oc .xx. at kennimenn toko fęit enn bættv⁹ ecki at mvsterino. þa kallaði konvngv til sin Joiada byskvp oc aðra kennimenn sva segiandi. Fyrir hvi lati þer ekki efla templvm domini sem ek sagða fyrir. þvi skolv þer nv ecki heðan af taka¹⁰ fe at sialfskipan yðvarri. hellðr giallda [aptr tekil fe¹¹ til vppræisingar oc gndrbætingar¹² hravnadr¹³ hlvtu. Tok þa byskvp gina mikla fehirdzlo oc setti ððrvm megin alltariss i mvsterino. oc lętv kennimenn þar þa¹⁴ i koma allt þat fe sem offrat. var. Ok þa er

¹) höndladu, A ²) [ok steina, A. ³) i sundr i .ii. luti, tilf. A ⁴) [styrkt vardhalld, A ⁵) [heita, A ⁶) uanda, A ⁷) forst, A ⁸) at, A ⁹) bættu, A ¹⁰) þat tilf. A ¹¹) [saal. A; takit, C ¹²) endrbætingar, A ¹³) rörnadra, A ¹⁴) mgl. A

þar var allmikit fe saman komit. for til notarivs konvngs með yfirbyskvpi oc skiptv fenv til kostnaðar at smiða at mvsterino þat sem þyrfti. Enn þat fe toko kennimenn sem lyðrinn gallt i misverka bætr gða synða giolld.

J þann tima for Azael Syrlandz konvngr með allmikinn her i Gyðinga land oc settiz vm borgina Geth oc vann hana. Þvi næst flvtti hann allan herinn til Jorsalaborgar oc ætlaði at vinna hana. Joas konvngr tok þa allt gvll oc silfr. þat er hann ok hinir fyrri konvngar Josaphat oc Joram oc Ochozias höfðv helgat til templvm domini. ok sva allt þat er sialfr hann feck i konvngs fehirðozlvm. þetta allt fe sendi hann Azaeli Syrlandz konvngi. [oc við¹ þat hvarf hann fra Hiervsalem.

Fra Joachaz syni Hieu.

355. A þriðia ari oc .xx. Joas konvngs Juda toc riki yfir Jsrael Joachaz son Hieu. hann rikti .xiii. ar i Samaria oc var illr konvngr ok vgæyminn gvðs boðorða. Ok fyrir þi at hann ligt folkit miok misgera i avgliti drottins oc ræitti sva rgiði gvðs i mot Jsraelitis sem Jeroboam son Nabath gða aðrir illir konvngar. þa seldi drottinn þa vndir sverð Syrorvm oc i hendr Azael Syrlandz konvngi oc Benadab syni hans. sva at allðri geck af Jsraelitis agi oc vfríðr meðan Joachaz lifði. Enn þo vm siðir hað Joachaz til gvðs. oc drottinn hæyrði² oc sendi Jsraelitis hialparmann estir davða Joachaz. þann er þa frelsti vndan anavð oc agangi Sirorvm. Enn ecki at helldr fyrirlietv þeir sinar illzkvr oc fornar vhfsvr. þi at enn þa stoð blotskogr i Samaria. Enn sva drap Syrlandz konvngr niðr oc æyddi Jsraels folk.³ at æigi var meirr estir herlið með Joachaz konvngi en .v. tigur riddara oc .x. vagnar oc .x. þvsvndir fotgangandi manna. Enn þo varð Joachaz sottedavðr. Hann atti son estir er het Joas. hann tok riki estir foðr sinn ok rikti .xvi. ar i Samaria yfir Jsrael oc var illr konvngr.

Þat er sagt þesso næst. at daligir drottins svikar þrælar Joas konvngs af Hiervsalem. het annarr Joachar enn annarr Jozabath. riso vpp oc bvndo eið saman moti sinvm herra oc drapv Joas konvng i Hiervsalem. Var hann iarðaðr hia sinvm frendvm oc forellrvn i David borg. Hans son het Amasia.⁴

¹) [eptir, A ²) bæn hans tilf. A ³) folki, A ⁴) Amasa, A

Fra andlati Helysevs.

356. J þenna tíma tok hinn agæti Helysevs spamaðr sott. þa er hann læiddi til bana. Joas konvngur af Samaria for þa at vitia hans. Hann sytti oc svarkaði miog fyrir honvm. Minn kæri faðir sagði hann. þar ferr nú styrkr ok stíorn Jsraels ef þv dæyr. Helysevs bað hann taka boga oc avrvar oc færa ser. Joas gerði sva. þa lagði konvngur sinar hendr a bogann. en Helysevs sinar hendr a hans hendr. oc bað hann opna glvgginn avstan a herbergin v oc skiota þar vt avr af boganvm. Konvngur giðrði sva. þa mællti Helysevs. Skæyti drottins oc sigravr móti Syris. þv mannt stríða a Syrland oc vinna borg Japhet. Tak enn avrvar oc skiot sem tíðaz iorðina vt i gegnvm glvgginn. Konvngur skavt þrim avrvum oc lætti þa af. Guðs manni mislikaði er hann villdi ægi længr skiota oc mællti til hans. Nú draptv mikinn sigr or hendi þer. hefðir þv sendt vt .v. skæyti gða .vi. gða ðll .vii. þa m vndir þv fvlkonnliga sigraz oc vinna Syriam allt vndir þik. Enn nú mant þv væita þrim sinnvm Syris mikinn¹ slag. þi næst andaðiz hinn agæti Helysevs gvðs vin. oc væiltv Gyðingar honom sémiligan gravft at sinvm sið. Enn [miklv siðarr² a þi sama ari heriaðv nockorir vikingar af ríki Moab a Jsraelitas. þa tok sott æinn bondi i Samaria oc andaðizt. Enn frendr hans forv með líkið oc ætlaðv at grafa. þa sa þeir vikingaliðit oc vrvðv sva hræddir. at þeir þorðv ægi at flytia likamann þangat sem þeir höfðv ætlat. ok kastoðv niðr i gina líkagrðf. er opin var³ fyrir þeim. oc gæymðv ægi hvat vndir var. Enn þar [vorv fyrir bæin⁴ Helysei. Ok þegar sem líkami hins andaða kom niðr oc snart bæin hins helga mannz. þa lífnaði bondi oc reis vpp alhgill af verðlæikvm Helysei.

Fra Amasias syni Joas. capitulum.

357. Azael Syrlandz konvngur kvalði akastiga Jsraels lyð alla daga Joachaz konvngs. sem fyrr var sagt. en síðan miskvnaði drottinn þeim sakir sattmáls þess er hann setti við fyrri feðr þeirra Abraham Ysaac oc Jacob. oc villdi ægi enn dreifa þeim gða með ðllo af hendi kasta. Do þa Azael konvngur i Syria. enn Benadað⁵ son hans tok ríki eftir hann. For þa Joas son Joachaz .iii. herfarar i Syrland oc barðiz við Benadað oc hafði i ðllvm þeim sigr oc vann aftr vndir Jsrael af

¹) mikít, A ²) [mgl. A ³) stod, A ⁴) [var fyrir lík, A ⁵) Benadab her og senere A

Benadað konvngi allar þær borgir. sem faðir hans hafði hertekið af Joachaz. favðvr Joas.

A ðörv ari rikiss Joas sonar Joachaz konvngs Jsraels tok ríki Juda Amasias. son Joas konvngs af Hiervsalem. þa var hann half-þritogr at alldri oc ríkti [.xx. oc .ix. ar¹ i Hiervsalem. Amasias geck fram allan rættan veg i avgliti drottins oc þo ægi til fullz við dyrðarfvllan Daudid konvng. helldr fylgði hann fotsporvm feðr síns oc ægi eyddi hann hæða fornfæringvm. Oc þegar hann hafði ððlaz ríki. tok hann af lífi þa vando svikara sem drepit hðfðv favðvr hans. enn lífa líet hann sonv þeirra eftir. sem drottinn bavð i lavgmali Moysi. at ægi skyllði feðr² dæyia fyrir syni oc ægi synir fyrir feðr helldr hverr sem ginn i sialfs síns savk.

Amasias atti bardaga i ríki Edom þar sem haitir Vallis salinarvm. oc felldi af Jdvmeis .x. þvsvndir manna oc feck vvnnið berg gitt ageta gott vigi. Þvi næst sendi hann orð Joas konvngi Jsraels. at hann skyllði koma til motz við hann. Enn Joas tok þi [helldr stykt³ oc storliga. hann sendi þess hattar haðvngarorð i moti. þat vvirðvliga tre segir hann Libani⁴ er cardvvs heitir. þat kavllv ver þistil. sendi orð cedro Libani sva segiandi. Gief þv dottvr þina syni münvm til eiginkono. Enn ðll skögdyr af Libano forv til at fottroða cardvvm. Nv veit ek. at þv stærisz⁵ i hiarta þino fyrir þat er þv hefir mikinn⁶ slag væitt Jdvmeis. enn ek ræð heillt. Vert þv hallzsamr þinni sðmð oc sit kyrr i hvsi þino. gða hvat skaltv egna til illz oc hafa þik i haska oc allan lýð yðvarnn. Amasias gaf ser ecki vm orðsending Joas. Enn litlo síðarr for Joas með her i ríki Jvda. oc fvndvzt þeir Amasias þar sem heitir Bethsanis. oc ræðv Jsraelite þegar a til bardaga. Enn allt lið flyði fra Amasia. þat er gígi var drepit. enn hann sialfr hanntekinn.⁷ oc flvtti Joas hann með ser til Jorsalaborgar. Joas bardiz a borgina oc bravt niðr mvr Hiervsalem vm .cccc. alna. Hann tok at herfangi allt gvll oc silfr oc ðll kgr i templo domini oc allar konvngs fehirðzlv oc for við þat aftr i Samariam. Jeroboam het son Joas.

Joas varð soltdavðr i Samaria oc þar grafinn hia konvngvm Jsraels. Enn Amasias lífði síðan .xv. ar. Hans son het Azarias gða Ozias. A .xv.⁸ ari rikis Amasie tok ríki yfir Jsrael Jeroboam son Joas oc ríkti i Samaria eitt ar oc .xl. oc var illr konvngr. A ofanverðvm dagvm Amasie konvngs barv borgarmenn i Hiervsalem rað sin saman i mot honvm. enn konvngr flyði vndan i þann stað er Johis

¹) [saal. A; .xx. .ix., C ²) þeirra tilf. A ³) [styggt, A ⁴) mgl. A ⁵) stæriz, A ⁶) mik', A ⁷) vard handtekinn, A ⁸) .xv.^{de}, A

heitir. Þeir sendu þangat eptir honum og dröpu hann þar. og fluttu hann dauðan á hestum aptr í Hiervsaleu og grofu hia feðr sínum í Dauðs borg.

Drottinn sa nú mikla kvæði og auðn Ísraels lýðs. er hann þóðði af Syriss. Ok þá at drottinn gæð villði eigi með öllu þat folk lata eyðaz. þá eflði hann Jeroboam son Joas-konungs af Samaria. þó at hann veri illr. sva at hann vann mikil ríki með hernaði vndir Gyðinga allt frá Emath og til eyðihafs hins mikla og Damaschum.

Er Ozias varð konungr yfir Ísrael.

358. At dauðum Amasia konungi Jvda varð þat rað allra höfðingia Jvda með samþykki alþýðv at hafa til ríkiss Oziam son Amasie. þat var á .vii. ári og .xx. ríkiss Jeroboam konungs Ísraels er Ozias tok konungdom. þá var hann .xviii. vetra. hann ríkti í Hiervsaleu .ii. ár og .i. Móðir hans het Jecelia kynið af Hiervsaleu. Ozias var þeckr gæði. þá at hann gekk fram í gæðs avgliti með goðum verkum allan feril feðr síns. enn þó nam hann eigi af enn.¹ at lýðrinn fornferði í hæðum borga. Hann vann vndir ríki Jvda þá borg. er haitir Ahila. ok ræisti hana vpp og eflði. er aðr var niðr fallin. Jeroboam konungr Ísraels son Joas varð sottedauðr á fyrsta ári hins fimta tigar ríkiss síns og var iarðaðr í Samaria hia konungvni Ísraels. Hans son het Zacharias. Oziam konung slo drottinn vanheilso. sva at hann var líkþrar allt til dauðadags. hafði hann þá [ser-cinn² herbergi. Enn Joathas son hans stiornaði höll og hirð feðr síns og dæmði allan lýð Jvða. Á dagvum Ozie birtvz agigtir spámenn Ysaías Osee Johel Amos Abdias Jonas Micheas.

Á .viii. ári hins fjórða tigar ríkiss Ozie tok konungdom yfir Ísrael Zacharias son Jeroboam. og ríkti .vi. manaði í Samaria og var slíkt jllr sem [hans frendr og³ forellrar. Einn af hans höfðingivm er het Sellvm ræis vpp í mot honum. Hann gekk at opinberliga og drap Zachariam og settiz í ríki eflir. þá at nú var þat fyllt. sem drottinn hafði heitið Hiev. at hans kynsmenn myndi⁴ ríkia yfir Ísrael til fjórðv ættar. Sellvm ríkti ginn manaði í Samaria. þá kom sa maðr í Samariam. er Manahen (het) son Gaddi af Thersa. Manahen drap Sellvm í Samaria. Hann vann og þá borg er het Tharsan og drap hvert mannbarn. sem í var borginni. sva vanhæilar konvr sem karla. þá at þeir villdo ægi lvka vpp borgina fyrir honum. Hann tok ríki yfir Ísrael í

¹) mgl. A ²) [einn ser, A ³) [fadir hans ok frændr gdr, A ⁴) mundu, A

Samaria a .ix. ari hins .xl. Ozie. oc ríkti .x. ar. Hann var illr oc vhlýðinn gvði sem Jeroboam forðvm son Nabath. er i synðvm hafði með ser allt Jsraels folk. J þann tíma kom Phul Serkia konvngr með mikinn her i ríki Jsrael. Enn Manahen gaf honvm til þvshvnd pvnda silfr.¹ at hann veri honvm at fylltingi oc styrkti ríki hans en heriði ægi. Lagði Manahen þetta fezialld a alla höfðingia Jsrael oc ferika menn. at hverr þeirra skyldi greiða Serkia konvngi .i. skillinga silfrs. at þessv settvz þeir. Hvarf þa Phul aptr i Serkland oc dvalðiz ecki lengr i Gyðingalandi. Manahen varð sottdavðr. son hans het Phæceia.²

Fra Joathas syni Ozie.

359. A fimtoganda ari rikiss Ozie konvngs ríkti Phæceia son Manahen .ii. ar i Samaria yfir Jsrael. oc var slikt illr sem faðir hans. Einn hans hertogi er nefndr Phace son Romelie. þess mannz er sva het. Phace reisti stríð i mot Phæceia konvngi oc drap hann i Samaria i hæsta tvrn konvngs herbergia. oc með honvm .i. rikissmanna af Galaath. Phace son Romelie tok ríki yfir Jsrael a .ii.³ ari hins setta tigar rikiss Ozie konvngs af Hiervsalem. A þi ari andapiz Ozias lepr-osvs konvngr Jvda oc var iarðaðr hia frendvm sinvm i borg Davids. Eftir hann tok ríki yfir Jvda Joathas son Ozie. þa var Joathas half-þritogr. Hann ríkti .xvi. ar i Hiervsalem. Moðir hans het Hiervsa. hennar faðir Sadoch. Joathas geck fram eftir fotsporvm feðr sins at goðlæk i gvðs avgliti. enn ægi nam hann af. at folkit fornerði a hæðvm. Hann lét halættliga bva vm dyrr mvsteris drottins. A hans dagvm tokv at ganga a ríki Jvda Rasyn konvngr Syrie oc Phace konvngr son Romelie. Joathas konvngr andaðiz a .xvi. ari rikis sins. oc var grafinn hia konvngvm Jvda i Davids borg. Son hans het Achaz. Phace son Romelie ríkti i Samaria yfir Jsrael .xx. ar. hann var i alla staði slikt illr sem Jeroboam son Nabath gða aðrir hans eftirkomendr. A dagvm Phace konvngs Jsraels kom Theglathphalassar konvngr af Serklandi. hann rak hernað vm Maacha oc Galaath oc Galileam. oc allt ríki Neptalim vann hann oc herlæiddi i Serkland. Þa ræis oc vpp i mot Phace oc væitti honvm vmsat sa maðr er het Osee son Hela. A .xvii. ari rikis Phace tok Achaz son Joathe konvngdom yfir Jvda. þa var hann .xx.⁴ at alldri. hann ríkti i Hiervsalem .xvi. ar. Hann villtiz af reitvm vegvm Davids konvngs oc gerði ægi sva at gvði likaði. heldr geck hann villistiga⁵ eftir vandvm vegvm Jsraels konvnga. oc

¹) saal. ogs. A ²) Phateia, A ³) odrú, A ⁴) .xx.†, A ⁵) uillu-
stiga, A

vmfram þat er¹ enn var verra blotaði hann syni sinvm oc brendi hann² fyrir skvrðgoðvm at hæiðinna manna sið. Hann esldi blot a hverri hęð oc halsi oc vndir hverio blomgvðv tre.

Fra Achaz ok Rasyn konungi.

360. J þann tima forv þeir Rasyn Syrlanz konvngur oc Phace konvngur Jsrael at beriaz a Jorsalaborg. Enn Achaz varðiz harðliga. Enn því at þeir gatv ægi sigrat hann. þa settiz Rasin konvngur vm borg Ahilam. er Ozias konvngur hafði vnnið af Syriss oc vppgeista oc eslda. Þessa borg vann Rasin nv apr vndir Syros oc rak brotto alla Gyðinga enn skipaði sinvm monnvm staðinn. oc hafa Syri eignaz þa borg iafnan síþan. Þvi næst sendi Achaz menn a fvnd Theglathphalassar Serklandz konvngs með þessvm orðvm. Ek em þinn son. oc enn helldr þegn oc þionn. fyrir þi kom til með þinn styrk oc stavok a brottv þessvm konvngvm Rasin oc Phace. er mer þravngva fast oc minv riki. Her með sendi hann³ Serkia konvngi at gíof allt lavsafe. þat er hann feck i templo domini oc konvngs fehirðzlv. Serkia konvngt þa gíafir hans oc for þegar i Syriam til Damaschv borgar oc vann hana oc⁴ herlæiddi allan borgarlyðinn enn drap Rasin konvng. Achaz konvngur for⁵ þa til motz við Serkia konvng i Damaschvm. Enn er Achaz sa [alltarit i höfvðhofi Damaschv borgar.⁶ þa gerði hann alla mynd þess allvaris oc sendi i Hiervsalems Vrie kennimanni. Enn Vrias smiðaði þegar alltarit estir allri þeirri skipan sem konvngur bavð. oc lét sva standa þar til er Achaz⁷ kom heim i Hiervsalems. Ok þegar sem hann sa alltari þetta. lavt hann því oc fęrði þar yfir ofr⁸ oc fornir. Enn hann flvti brot giralltarit or templo domini. Hann bavð Vrie byskvípi at fera allar fornir yfir þat mikla alltari. sem hann hafði gera látið. Vrias gerði alla lvti [eptir hans boði.⁹ Achaz ligt oc taká enevm mare af sinvm vmbvnaði oc setia a bert steingolfit. oc alla pryði mvsterissins ligt hann svivirða. oc allt þetta¹⁰ sakir Serkia konvngs. A þeim tima veitti Osee. sem fyrr var getið. með raði Serkia konvngs vmsatir Phace konvngi oc drap hann. enn settiz i rikit eptir oc rikti i Samaria .ix. ar. Achaz hinn illi konvngur varð soltdavðr a .xvi. ari rikis sins oc var grafinn þo at vverþvgr hia frendvm sinvm i borg Davids.

¹) sem, A ²) mgl. A ³) saal. A; ek, C ⁴) enn, A ⁵) ferr, A ⁶) [höfud-
hóft ok þat alltari sem þar stod i Damasco borg, A ⁷) konungur tilf. A
⁸) ofr, A ⁹) [sem hann baud honum, A ¹⁰) gerdi hann tilf. A

Her byriaz vpp af Ezechiam syni Achaz.

361. Hezechias¹ het son Achaz. er ríki tok yfir Jvda eftir feðr sinn a .iii. ari rikiss Osee konvngs Jsrael. þa var Hezechias halfþri- togr. Hann ríkti .ix. ar oc .xx. oc var vlikr sinvm feðr Achaz. þi at Hezechias af ðllvm konvngvm Juda hefir næst gengit vm allan godlæik Daudid konvngi. Moðir hans het Abia dottir Zacharie. Osee konvngr Jsraels gerði æigi goða hlvti i avgliti drottins. enn þo var hann æigi sva illr sem Jsraels konvngar þeir er² fyrir honvm vorv. Þvi næst minntiz drottinn a motgang oc mæingerðir Jsraelitarvm. er þeir frðmðv allzkonar glæpi i dyrkan annarligra gvða oc i ðllvm vsiðvm hæiðinna þioða. enn þeir fyrirligtv gvð drottin sinn oc minntvz eigi hans goð- gerninga oc stormerkia. er hann syndi þæim a sia oc a landi. þa er hann læiddi þa af Egyptalandi vndan þian oc þrældomi Pharaonis kon- vngs. Drottinn havð þeim með vitni allra spamanna at hverfa af sinvm hinvm vorstvm vegvm enn varðvæita sin boðorð oc lavgmal. er hann setti feðrvm þeirra. Enn þi at þeir villdo ecki hæyra orð drottins oc spamanna. helldr herða þeir svira sina i gegn gvði oc dyrkaðv gyll- kalfa oc varðvæittv allan boðskap Jeroboam sonar Nabath. er þa hafði³ villt oc skilit fra gvði sinvm. fyrir þvi vm siðir sva ræittr til ræiði af þeirra illzkv kastaði drottinn ðllvm Jsraels lyð fra sinv avgliti i hendr oc hernað heidnvm þioðvm Serkivm oc Syriss oc mðrgvm ððrvm hæiðingiom. er þa þrðngðv vndir þian oc þrældom oc eyddv allt Js- raels ríki. sem nv man sagt verða.

Fra Salmanasar Serkia konungi.

362. A þriðia ari rikiss Hezechie konvngs Jvda. þat var a .vi. ari Osee konvngs Jsraels. kom Salmanasar Serkia konvngr með vvgi- an⁴ her i ríki Jsrael. Sa þa Osee konvng-engan annan sinn kost en gefaz vpp. giðrðiz hann þa handgenginn Serkia konvngi oc græiddi honvm skatt slikan. sem hann qvað á. Litlo siðarr grvnar Salmanasar. at Osee konvngr myndi⁵ vilia bregða sattmali viðr hann. þi at Osee hafði þa sendt mann til Egyptalandz konvngs. er het Sva. at hann skyldi ecki giallda Serkia konvngi skatt. sem hann var skvlldbvndinn. Settiz Serkia konvngr þa með herskildi vm Samariam .iii. ar i samt. þvi var⁶ fanginn Osee konvngr. liet Serkia konvngr [fiotra hann i myrkvastofv.⁷ Hann vann allt Jsraels ríki oc herlæiddi allan lyð þess

¹) Ezechias *overalt* A ²) *tílf.* A ³) *fyrstr tílf.* A ⁴) *uigan,* A ⁵) *mundi,* A ⁶) *vard,* A ⁷) [þa setia hann síðtradan i myrkuastofu, A

rikiss i Serkland oc skipaði hinu herlæidda folki i borgir Medorvm. er sva hæita Hala oc Habor við a þa er haitir Cozan. þat var a .ix. ari rikiss Osee konvngs oc a .vi. ari Hezechie konvngs af Hiervsalem. þrytr þar nu riki Jsrael. þa hafði þat riki staðit fra því er Jeroboam son Nabath tok konvngdom halft fiórða hvndrat¹ tigrðt. J þessi herlæiðing var hinn goði gvðs vin Thobias. Salmanasar skipaði borgir Samarie oc allt rikit marghattvðvm þioðvm i stað Jsraelitarvm [serklændzkvm þioðvm.² Þær þioðir ottvðvz ecki drottin gvð Gyðinga. fyrir því sendi drottinn til þeirra hin vðrgv dyr. þav ær drapv heiðingia. þetta fretti Serkia konvngr. oc sakir þess at hans menn. þeir sem hann hafði skipat i Samariam. kvnnv ecki lofliga at þiona gvði þess landz. vorv þær drepnir af dyrvm. bavð hann þa³ senda þangat æinn af herlæiddvm kennimonnvm at læra folkit. hversu þeir skylldo þiona gvði þeirrar iarðar. þessi kennimaðr hygði i Bethel oc lærði hæiðingia at dyrka drottin. Enn þat for sva. at þessar hæiðnar þioðir giðrðv ser skvrðgoð hverr estir sinvm atrvnaði. oc settv i hæða hofvm hverrar borgar. er Samarite hðfðv gert. oc dyrkvðv þav með fornvm oc ræykelsi. Svmir sæfðv bðrn sin oc brendv i elldi fyrir gvðvnm. Ottvðv þeir drottin en þionvðv⁴ þo skvrðgoðvm estir sinvm fornvm vanða.

Hezechias konvngr geck fram i ðllvm gvðvm hlvtvm estir fagrligvm ððmvm Dauid konvngs. Hann eyddi i sinu riki ðllvm hæða blotvm oc bravt skvrðgoð. brendi hann blotskoga oc bravt i svndr allan æirorminn. er Moyses [liæt gera⁵ i eyðimðrkinne. þi at allt þangat til hðfðv Gyðingar fært honvm fornir oc brent reykelsi fyrir honvm oc kallaðv hann Naastham. Hezechias hafði alla sina trv oc travst a gvði. sva at engi konvngr var iafngoðr i Jvda fyrir honvm fra Dauid oc engi varð siþan. ok sva var hann agiælliga gvði þionandi. at hann hnægði hvergi af gvðs gavgvm. Hann varðvæitti vandliga ðll boðorð oc lavgmal. þav sem drottinn hafði boðit Moysi. fyrir þi var drottinn með honvm. sva at hann hafði sik vel oc vitrliga i ðllvm sinvm meðferðvm. Hann bardiz i mot Serkia konvngi oc væitti honvm enga þionosto. hann striddi oc a hæiðingia Philisteos sva hravstliga. at hann vann af þeim allar veggiaðar oc vigskerðar borgir oc hvern kastala allt til Gazam.

Fra Sennacherib Serkia konungi ok Ezechiam konungi.

363. A .xvii. ari rikiss Hezechie konvngs kom⁶ Sennacherib

¹) uetra tilf. A ²) [mgl. A ³) tilf. A ⁴) fornferðu, A ⁵) [hafði gera latit, A ⁶) tilf. A

Serkia konvngr með sva mikinn styrk¹ i Gyðingaland. at hann slo her-
skilldi vñ allar styrkar borgir Jvda oc vaun þær. Hezechias konvngr
sendi þa menn til hans með þessum orðum. Sñ þv brottv af minv
riki með hernað þinn. enn ek man græiða þær slíkt gíald sem þv
vill a mik leggja. Enn Serkia konvngr lagði² a hann .xxx. þvnda
gvllz oc íafnmikit silfr. Tok þa Hezechias allt fe þat ær hann feck i
sinvm fehirðzlvñ oc sva i templo domini. oc íafnvel³ bravt hann af
hvnaðinn oc allar gvllspæingr er hann sialfr hafði þva latið i mysteri
drottins. oc allt þetta fe sendi hann Serkia konvngi.

Enn Serkia konvngr ravf þa hæit sin oc allt sattmal við hann. ok
sendi til Jorsalaborgar með allmikinn hersaflla at stríða við Hezechi-
am⁴. .iii. hðfðingia Tharithan oc Rapsaris oc Rapsacen. Þeir komo
til Hiervsalem ofan at borginni oc kallaðv a konvng. enn vt gengv
til tals við þa af konvngs halfv Eliachim herbergissvæinn hans oc
raðgiafi oc Somnas ritari oc Joathe silfrsmiðr. Rapsaces segir sva til
þeirra. Farit skiott til fvndar við Hezechiam konvng yðvarnn oc flyt-
ið⁵ honvm ðll þessi orð hins mikla Serkia konvngs. Hahn segir sva.
Hvert er þitt hið mikla travst. er þv þorir með mikilli ofdirfð ræisa
bardaga i gegn minv valldi. gða setr þv þina vñ i brotnvm ræyrspota
Egyptalandz. þeim er sva er væykr. at þegar brotnar ef maðr styðz
a oc flisazt i hendi þeim er a helldr. Slíkr er Pharao Egyptalandz
konvng⁶ ðllvm þeim sem honvm træystazk.⁷ Sva er oc æigi siðr ef
þv sækir yðvart travst i drottni gvði yðrvm. hvat þa. hefir æigi Heze-
chias þess sama hæðagðifgan niðrbrotið enn boðit ðllvm lyð at dyrka
alltari i Hiervsalem. Nv verðr þessi van at hinvm mesta hegoma. Nv
þa gangit helldr til handa minvm herra Serkia konvngi. oc skal ec
gefa yðr einn .xx. .c.⁸ hesta. Hvgsit estir sialfr. hvart þer [manit til
fa⁹ sva marga riddara. Ek ætla hitt helldr. at þer hafit æigi aflla til
moti at standa einvm vissdomsfvllvm hofpresti af hinvm minnzvm
þrælvñ mins herra. Eða hefir þv Hezechia þitt travst i kerrvm oc
riddarvm Egyptalandz. Hvatt nv þa. man ec i moti drottins vilia vera
kominn til þessar borgar hana niðr at briota. hitt¹⁰ helldr at drottinn
sialfr hefir mik sendt oc mer boðit til at fara at æyða þetta land.

Þa svaraðv sendimenn Hezechie. Meðr þi at ver þrælar þinir
skilivm svrlænka tvngv. þa biðivm ver at þv talir a þa tvngv til var.
at æigi skili lyðr þessi mal þitt. sem vpp er genginn i vigskavrð oc a
væggi borgarinnar. Rapsaces svaraði. Hyggv þv hinn heimski Helia-

¹) her, A ²) saal. A; sagði, C ³) íafnual, A ⁴) konung ok þar með tilf. A
⁵) segit, A ⁶) tilf. A ⁷) treystaz, A ⁸) hundrad, A ⁹) [munut fáa til, A
¹⁰) er tilf. A

chim. at minn herra hafi mik til þess hingat sent. at ek skal hliðfliga tala við þik oc þinn konvng. [Allfiarri-ferr.¹ Helldr skal ek sva diarfliga fram flytia mins herra ognargrendi fyrir almvginvm.² er nv er vpp genginn a borgarvegginn. at allt folk verði sva ært oc vvita af hræðzlo. at hverr sem einn gli sinn savr oc dræcki sinn³ þarfagang. sva mvgamenn sem þer sialfir höfðingiarnir. Rapsaces hliop þa fram a hæð nockðra oc kallaði hari ravddo með þeirri tvngv sem qlvm Jvdvm var skilianligvzst. Hæyrit Gyðingar segir hann oc gefit gavn at orðvm hins mikla oc mattvga Sennacherib Serkia konvngs. hann segir sva. Latið æigi Hezechiam svikia yðr. þi at með engv moti ma hann yðr frelsa af minni hendi. þi at þott hann hæiti yðr drottins fvltingi sva segiandi. Varr gvð milldr oc mattvgr með sinni hialp ma oss læysa oc vara borg vndan valldi varra vvina. þat verðr allt at fvlv falsi oc fvlvm⁴ hegoma. Fyrir þi skolv þer nv hæyra. hverio⁵ hinn halæiti herra Serkia konvngr hæitr yðr. hann segir sva. Takit vpp þat rað sem yðr er sialfvu hæilt oc hialpsamliot. gangit til handa oc geriz minir menn. þa skal hverr yðarr sem einn fgdaz i frelsi af sinvm vingarði oc siktream oc drecka af yðrvm hinvm bæztvm brvnnvm oc hinvm hræinstvm vatrasvm. þar til er ek man koma at læiða yðr a þa iorð sem æigi er verri enn yðvr iorð. sv er favgr oc friosavm fvlv af avkrvm oc vingavrðvm af viðsmiorstream oc hvnangfliotlandvm skogvm. Nv skolv þer ecki annza Hezechie. þi at hann ferr með fals oc svik. er hann segir at drottinn [man yðr⁶ fvlvingia. Ero nockorir þeir gvðar. er hialpat hafi sinvm þioðvm æða frelsat. riki sitt af valldi Serkia konvngs. Hvar ero nv gvðar Samarie gða annarra rikia. er æigi leystv sinar iarðir vndan minvm hernaði.

Borgarlyðr a veggivnm svaraði honvm engv orði. þi at sva hafði konvngr þeirra boðit Helyachim. Oc⁷ þeir selagar komv nv a fvndd konvngs. oc slitandi af ser klæðin flvttv þeir fyrir honvm alla gvðlastan oc ofmetnaðarorð Rapsacis. Enn er Hezechias hæyrði þetta. reif hann af ser konvnglig klæði en skryddiz⁸ sorgarbvnaði. oc geck sva i gvðs hvs. Enn hann sendi Helyachim rēðissmann oc Somnam ritara oc nockora alldraða kennimenn i hrygðarbvnaði til fvnddar við Ysaïam spamann son Amos. er þa var ginna⁹ agætazstr af ðllvm gvðs spamonnm þeim er þann tima vorv vppi. Sem þeir fvndd Ysaïam. flvttv þeir honvm þess hattar grendi. Nv ero yfir oss komnir segir Hezechias konvngr cymðardagar oc asakanar. dagar grimðarmala oc gvðlastanar. Væri sva vel at gvð drottinn varr virðiz at hæyra ðll gvð-

¹) [Nei, A ²) almuganum, A ³) tilf. A ⁴) tilf. A ⁵) hversu, A ⁶) [muni honum, A ⁷) mgl. A ⁸) klæddiz, A ⁹) einn, A

lastanarorð ens ranglata Rapsacis. er Serkia konvngur hefir sendan til at brigzla liotliga lifanda gvði oc hann at asaka með ognarmalmv oc ofmetnaðarorðvm. Nv skalt þv hinn helgi maðr biðia fyrir þi folki er eptir lifir af Jsrael. Nv sem sendimenn Hezechie höfðv fram flvtt þessi orð fyrir Ysaïam. svaraði hann sva. Þessi gvðs orð skolv þer flytia yðrvm herra Hezechie konvngi. Ecki skaltv ottaz ognarmal þessi sem þv hefir heyrt segir drottinn. þo at svæinar Serkia konvngs hafi gvðlastað i gegn mer. þi at ek man senda honvm minn ognaranda. oc hann skal skiott hægry þann boðskap. er honvm man aptr hnækia i sitt riki. Ok a sialfs síus iorðv man ek hann með sværði niðr briota.

Nv er fyrst at segia fra þi. at Rapsaces sneri fra Hiervsalein til fvndar við Serkia konvng. þi at hann hafði spvrt at hann var brottv farinn af borginni Jachis. Fann Rapsaces konvng sem hann barðiz a borg þa er Lofna heitir. Þvi næst frietti Serkia konvngur. at Tharacha Blalandz konvngur vill beriazt við hann. Sendi hann þa enn Hezechie konvngi menn með bröfvm. þav sögðv sva. Latt þv ægi gvð þinn. er þv hefir travst vndir. sva svikia þik Hezekia. at þv dirfiz þi at hrosa. at Hiervsalein man ægi gefaz i mitt valld. þi at sialfr þv hefir nv hægryt hversu minir feðr hafa sigraz oc lagt vndir sik ðll lavnd oc riki. Hvar t ætlar þv nv þa at þv mannt æinn frelstr verða. Hvar ero nv gvðar þeirra þioða er Serkia konvnga hafa sigrat. hafa þeir nockora hialp væitt sínv þioðvm. Hvar ero nv konvngar af Emath gða Arphat gða ððrvm rikivm þæim sem ver hafvm vvnnt. Sem Hezekias konvngur hafði þessi bref vpp lesit. geck hann þegar i templym domini oc rakti þar bresin fyrir drottins asionv. hof þi næst þen¹ sína til gvðs með þessvm orðvm. Hægryðv drottinn gvð Jsraels er sitr yfir chervbin. þv ert einn gvð drottinn konvngur allra konvnga a iarðriki. þv giordir himin oc iorð. Lvk vpp avgv þin drottinn minn oc sæ til var. Hnæg þv eyra þitt oc hægry haðvngarorð. þav er Sennacherib hefir sendt at fera oss i brigzli lifanda gvð. þat er satt. at Serkia konvngur hafa sigrat² oc æyðt riki allra þioða oc i elldi brent vnyta gvða þeirra. þi at handaverk manna vorv ægi gvð helldr tre oc stëinar. oc fyrir þi mattv konvngur glata þeim. Nv þa herra gvð varr. frelst³ þv oss vndan valldi Serkia. [til þess⁴ at ðll veralldar byggðin viti. at þv æinn ært drottinn gvð Jsraels.

A þessi sðmv stvndv sendi Ysaïas til konvngs menn með þessvm orðvm. Hægryt hefi ek bðn þina segir drottinn gvð Jsraels. Enn nv skalt þv hægry hvat ek segi yfir Sennacherib Serkia konvngi. Mægryarnar ðotr Syon. hata oc hægry þik Sennacherib. dottir Hiervsalein

¹) þen, A ²) haft sigr, A ³) frels, A ⁴) [mgl. A

skekr at þer höfvd sitt. er hon ser a bak þer. sva segiandi. Hveriom þottizt þv brigzla. hvern gvðlastaðir þv. a hvern snelldizt þv. J himininn vpp hefir þv sent þin avgv i mot helgvum gvði Jsrael. Þv þickizt hafa gabbat drottin fyrir hönd¹ þræla þinna. þa er þv hrosaðir þik hafa vpp stigit með miklvm herskap a [hit hæsta² fiall Libanvm ok hafa vpp höggvið ðll hin³ aggtvzstv tre þess sialskogar. þav ær heita cedri oc abietes. Þv sagðiz hafa vpp havggvit allan skog Carmeli oc með þinn mikla her hafa vpp drvekit annarlig vavtn at vvilia þeirra er atlv. ok at þv myndir⁴ þvrka meðr þinvm fotsporvm alla brvna. þo at byrgðir veri. Slikt er þitt hol⁵ oc hræsni. Hvat þa. hefir þv æigi hæyrt segir drottinn. hverso ek hefse skapat fra vpphafi oc skipat af hinvm fyrrvm dagvm þat sem nv man fyllaz með framkvæmðvm. Styrkar borgir manv hrupa a halsa oc herðar hermonnvm. Enn þeir er i borgvm sitia oc þickiaz vrvggir.⁶ manv verða aflalilir fvllir otta oc svivirðingar. fyrirverða sik sem halmr af akri gða grænt hvsa gras þat er fyrr favlnar enn fvllvaxsta⁷ se. Herbergi þitt inngavngv oc⁸ vtgavngv Sennacherib, [oc alla vegv þina⁹ vissa ek fyrir segir drottinn. ok sva ræði þina er þv æðiz með akæð [oc ærslvm¹⁰ i gegn mer. oc allt þitt dramb oc ofbelldi kom mer til eyrna. Nv man ek segir drottinn hringa nasar¹¹ þinar sem svins rana [en lata¹² tavm i varrar þinar oc læiða þik aptr sðmv læið sem þv komt hingat. Enn þv Hezechia segir drottinn. skalt þat at marki hafa at þetta er satt. þv skalt sæðaz oc þinn lyðr a þesso ari við slikt sem til fangazt. enn a oðrv are við þat sialft sem vex a iorðvne¹³ oc ecki er sait til. Enn a þriðia ari skolv þer sa akra yðra oc skora oc planta vingarða oc sæðazt við þann avðxt. Enn þat sem þa er optir af hvsi Jvda man rotsetia¹⁴ sæði oc gera halæitan avðxt. þvi at agætar miniar manv fram læiðaz af¹⁵ Hiervsalem oc hialpsamlig heilsa af Syon. Allt þetta man vinna vandlætiskapp drottins allzheriar. þi at drottinn gvð segir sva. at Serkia konvngi man æigi avðit verða inn at ganga i þessa borg Hiervsalem. oc æigi man hann skapti skiota i hana. oc æigi skildi hylia hennar veggj. oc æigi með hernaði hana vmkringia. þvi at ek skal skyla¹⁶ oc hialpa þessa¹⁷ borg. segir drottinn. bæði fyrir sialfan mik oc sakir Davids þionostvmannz mins.

A næsto natt sem Hezechias¹⁸ konvngv hafði hæyrt þessa spasðgv

1) hendr, A 2) [mgl. A 3) saal. A; þin, C 4) mundir, A 5) hól, A 6) druggir, A 7) fulluaxit, A 8) sem, A 9) [mgl. A 10) [mgl. A 11) nasir, A 12) [tilf. A 13) iordinni, A 14) setia rotfdst, A 15) Her begynder sidste Blad i B. 16) hylia, A 17) saal. ogs. A; þessi, B 18) Ezechias her og siden B

Ysaie. kom engill drottins af honvm sendr til herbvða Serkia oc drap i davða af þeim [clxxxv. þvsvndir.¹ Sem Serkia konvngur var vpp risinn oc klæddr vm morgvinn oc sa davða likami allra þessa sinna manna. bioz hann a brottv sem hvattligazt oc for heim i sitt riki oc settiz i sina höfvðborg Niniven. Ok þa er hann [þar verandi geck² til mvsteriss at dyrka gvð sinn. er þeir kallaðv Nesorach.³ þar rætt i hofino barv synir hans vapn a hann oc drapv. þeir⁴ er sva hætv Adramelech oc Sarasar. oc flyðv síðan i þat riki er Armenia hætitir. Enn Esereddon⁵ hinn þriði son Sennacherib tok riki eftir feðr sinn.

Fra þi er Ezechias konungur þa lengra lif af guði.⁶

364. Þvi næst tok Hezechias konvngur sott banvæna. kom þa til hans Ysaias son Amos spamannz⁷ oc mælti. Þessa lvti segir drottinn. Skipaðv sva til i hvsi þino. sem þv mant dæyia⁸ [oc ægi længi lifa heþan af.⁹ Gecc Ysaias [vt þa þegar¹⁰ af konvngs¹¹ herbergi. Enn konvngur sneri asianv sinni til veggjar¹² oc bað til drottins með þessvm orðvm. Bið ek drottinn minn at þv minnizt. hversu ec hef fram gengit fyrir þinni asynd i¹³ sannlæik oc¹⁴ algervo hiarta. oc gert þat iafnan sem þer likaði. Tok konvngur þa miog at syta. Oc aðr Ysaias veri kominn vt i miðian garðinn. kom yfir hann rödd drottins sva segiandi. Hverf þv aftr oc seg sva Hezechie hertoga lyðs mins. Sva¹⁵ segir drottinn gvð Davids favðvr þins. Hæyrða ek [bqn þina oc sa ek tar þin.¹⁶ Se. nv geri ek þik heilan segir drottinn. sva at a þriðia degi mant þv ganga i mvsteri. þi at ek legg við þina lifdaga .xv. ar. oc ek man frelsa þik af hendi¹⁷ Serkia konvngs oc hlifa borg þessi sakir Davids mins þionostomannz. Ysaias geck inn fyrir konvng oc sagði honvm ðll þessi orð drottins. Bað hann þa fera ser sikkivkiarna oc lagði [við þar¹⁸ sem konvngur hafði mestan verk oc sarlæik sollarinnar. oc varð hann þegar heill.

1) [c. þusundraða ok .lxxx. þusunda ok .v. þusunder, B 2) [saal. ogs. A; var þar gokk hann, B 3) Nesciach ok, B 4) sömu tilf. A 5) Assaradon, B 6) Fra sott Ezechias konungs ok huat guð veitti honum, A 7) spamaðr, B 8) framstiga, A 9) [mgl. B 10) [þa þegar vt, A 11) hans, B 12) saal. B, A; veggia, C 13) saal. rettet; oc, C, B, A 14) með, A 15) þersa luti, B 16) [taar þin ok sua bqn þina, B 17) valldi, A 18). [þar vid, A

Spasaga Ezechielis spamannz.¹

365. J þann tíma sendi Erodach² konvngur af Babilon bræf³ með vilmelvm⁴ oc goðvm giðfvm Ezechie konvngi. Þi at hann hafði frett sivklæk hans. Konvngur varð miog glaðr við kvamo þeirra sendimanna. er [með bresin forv.⁵ oc syndi þeim allar sínar gersimar oc konvngligar fehirðzlv. Oc engi lvtr var sa i hans valldi er æigi syndi hann þeim. Þa kom Ysaías spamaðr til konvngs oc spvrþi. hvat þessir menn villdo⁶ gða hvaðan þeir komv gða⁷ hvat þeir höfðv seðt i konvngs herbergiom. Hezechias svaraði. Þeir ero komnir af fiarrlegiv⁸ riki or Babilon. enn ek synda þeim alla lvti. þa sem i minv hvsi ero⁹ oc ec hefi valld yfir. Þa mællti Ysaías til hans.¹⁰ Hæyra skaltv hvat drottinn segir. Þeir dagar manv koma. er¹¹ allir nytsamligir lvtr manv bravt flytiaz af þinv hvsi. ok allt þat sem þinir feðr hafa saman dregit i femvnm gða smiða latið allt til þessa dags man tekit at herfangi oc flvtt i Babilon. iafnvel synir þinir segir drottinn oc ættmenn þeir er fra þer ero komnir manv vera herlæiddir oc gervir gellingar oc þionostomenn i höll konvngs Babilonis. Hezechias konvngur svaraði. Gvði lof. ðll orð drottins ero agæt oc goð. þat gefi gvð at halldiz friðr oc rættendi vm mina daga.

Nv ero þeir margir hlvtir af Hezechia konvngi er her græinir gigi. [allr hans affi oc¹² hversu hann gerði vatvppsprettv¹³ oc veitti sva vatni¹⁴ i Hiervsalem með miclo manvirki oc kostnaði. allt slikt man finnaz skrifat¹⁵ i Paralyppomenon i konvnga ævi Jvda. Hezechias for almenneligan veg vm davða dyrr. til feðra sinna oc var elskaðr af gvði oc goðvm mðnnvm.

Fra þi er Manases var leyst.¹⁶

366. Eptir Hezechiam tok¹⁷ konvngdom Manases son hans. hann var þa .xii.¹⁸ vetra oc rikti i Hiervsalem .lv.¹⁹ vetra. hans moðir het Aphsila²⁰ systir Ysaie spamannz. Manases villtiz af vegvm feðr sins oc gerði sva illa hlvti i avgliti drottins sem þær hæiðnar þioðir er verstar²¹ vorv i skvrðgoða blotvm. Hann liet vpp gera oc endrbøta hof a hæðvm. þav sem faðir hans hafði latið niðr briota. hann eflði

1) Fra sendimönnum Erodachs konungs, A 2) sun Baladan tilf. B 3) mgl. A 4) saal. ogs. B; vinmælum, A 5) [brefin baru, A 6) villdi, B 7) ok, B 8) fiarrlegv, B; fiarrlegu, A 9) vorv, B 10) konungs, B 11) at, B 12) [mgl. B 13) vazvppsprettur, B 14) yatn, B 15) mgl. B 16) Fra Manases ok hans framferði. capitulum, A 17) riki ok tilf. A 18) .xvi., A 19) haalfan setta togh, B 20) Siba, B 21) verst, B

blotskap skvrðgoði Baal oc blomgaði¹ blotskoga. sem gert hafði hinn verstí konvgr Jsrael Achab. Manases² dyrkaði himintvngl oc hëddi drottin a alla vega. sva at hann sëtli eitt hit mesta skvrðgoð er hann hafði gera latið yfir alltarit i³ templo domini. því sem drottinn hafði valit [til dyrkanar⁴ sinv helga nafni i Hiervsalem. oc sva reisti hann vpp skvrðgoð i garði mvsterissins oc blotaði syni sinvm oc brendi hann at hæiðnvm sið. hann framði siðkyngi oc setti hofpresta oc gallrameistara oc phitonsmenn⁵ oc giorði alla illzko oc osiðv oc svæk sva lyð gvðs.

Fyrir því sendi drottinn til hans spamenn sina með þess hattar erendvnm. Fyrir því segir drottinn at Manases konvgr Jvda hefir gert flæiri illzkvr oc vdaðir enn hæiðinn lyðr Amorrevs. hefir dregit i syndir oc saurlifi⁶ allan minn lyð Jvda. þa man ek nv lata sva mikla oc harða hefnd koma⁷ yfir Hiervsalem oc Jvda. at gnęsta man i haðvm gyrvm þess sem hęyrir. Ek man ræita⁸ segir drottinn yfir Hiervsalem samdratt Samarie oc allt alag hers Achab.⁹ oc sva man ek af ma oc slietta Hiervsalem sem rit er planað af vaxspialldi. þi at estirlæifar minnar ærfðar. þat ero ęttmenn Jsraels. man ec vpp gefa i valld sinna vvina. sva at þeir manv verða at rvpli oc ranfengi sinvm motstoðvmonnvm. fyrir þat er þeir vinna illa lvti i minv avgliti oc lætta all dri af mik at gabba oc svivirða siðan þeir gengv af Egyptalandi .oc allt til þessa dags.

Sva segir¹⁰ at Manases konvgr lęti drepa Ysaiam spamann moðvrbroðvr sinn. oc sva marga aðra gvðs vini .oc spamenn. at kallat er at hann fyllði oc savrgaði alla Jorsalaborg i saklavso bloði oc spillti ðllvm lyð oc i vafði sinvm gleppvm. Enn þav harðindi sem gvð hafði oagnað yfir Jvda oc Hiervsalem fyrir mvnn sinna spamanna oc nv var nockot af sagt i hegning glæpa Manase¹¹ fyllidiz með framkvęmð.

Ręyndi hann þa. at ecki er trvtt travst nema af gvði. oc sva þat. at a hverri stvndv sem syndvgr maðr snyzt til gvðs af ðllo hiarta oc iðraz atgiðrða. þa er gvðs miskvnn bvin at hialpa honvm oc þegar vpp at gefa. hversu mikit sem hann hefir misgert. þi at estir savgn Gyðinga var Manases konvgr herlæiddr af hæiðingivm i Babilon. oc þar til davða ðmðmr með því moti. at stęyptr var æinn mikill¹² ox i af¹³ giri oc þar var hann i settr. Siðan var vxinn lvctr afr ramliga oc hlaðit at vtan ðllvm megin bal oc skotið i elldi. Enn er vxinn tok

1) blomgaða, B 2) konvgr tilf. A 3) in, B 4) [ser til dyrkanar ok, B 5) fitonsmenn, B 6) saal. B, A; sbrlifi, C 7) tilf. B, A 8) retta, B; reita, A 9) konungs tilf. A 10) segiz, B 11) manna sem, B 12) ugl. B 13) saal. B, A; n, C

at hitna. þa [tok Manases at blota¹ oc kalla² a skvrðgoð sin. þav sem hann hafði dyrkat i Hiervsalein. Enn er³ stoðaði ecki oc vxinn hitnaði sem aðr. þa sneriz hann af ðllvm hvgr oc hiarta til hinna gvðs oc hiet a hann ser til fvltings. oc a sðmv stvnnðv kom gvðs engill af honvm⁴ sendr oc tok hann a bravttv⁵ [at lvktvm⁶ givrxanvm oc bar hann a ginni momentv heim i Gyðinga land. Tok Manases siðan riki sitt ok braz æigi gvði. Manases varð sottdavðr. þa hafði hann .vii. vetr oc .ix. hann var grafinn i Hiervsalein i garði þeim er heitir Ozam.

Fra illzkv Ammons ok dauða.⁷

367. Amon son Manases tok riki eftir hann.⁸ þa hafði Amon⁹ .ii. vetr oc .xx. oc rikti i Hiervsalein .ii. ar.¹⁰ Hann blotaði skvrðgoð oc var hinn versti konvngv [i alla staði.¹¹ þi at hann fyrirliet fvlk-
komliga gvð drottin [feðra sinna¹² oc framði allzkvns odaðir [enn ecki gvðs gavtv.¹³ Sialfs hans þionostvmenn væittv honvm vmsat oc tokv hann af lifi i [sialfri konvngs höllinni.¹⁴ var hann grafinn i garði Ozam. Þvi næst væittv landzmenn atgavngv þrælvm þeim sem drepit höfðv Amon konvngv oc drapv þa.

Fra þi er lqgbok var fundin.¹⁵

368. Þvi næst var til konvngs tekinn at raði allra höfðingia oc samþycki alþyðv son Amons¹⁶ er het Josias. Hann var þa .viii. vetra. hann rikti i Hiervsalein gitt ar oc .xxx.¹⁷ Josias konvngv gerði alla lvti eptir drottins vilia. sva at hann veik hvarki¹⁸ af ðllvm vegvm Daviðs konvngs frenda sins [til hegri handar ne vinstri.¹⁹ A .xviii. ari rikis sins sendi Josias konvngv Saphan ritara²⁰ til fvndar við Helkiam. er þa var byskvp i²¹ templo domini. með þeim sðmvv erendvm sem Josias konvngv hafði fyrrvm boðit Joiade byskvpi oc ððrvv kennimonnvm. at fe þav sem gefin ero²² til templum domini skyllði hafa til eslingar oc endrbotar mvsterino.

¹⁾ saal. B; blotna. C ²⁾ [blotaði Manases ok kalladi, A ³⁾ þat tilf. A ⁴⁾ himni, B ⁵⁾ brottv, B, A ⁶⁾ [or, A ⁷⁾ Fra Amon konungi, A ⁸⁾ feðr sinn, B ⁹⁾ hann, B, A ¹⁰⁾ (hans möðer var) Messalemeth. dotter Barus af Jethba tilf. B ¹¹⁾ [mgl. B ¹²⁾ [mgl. B ¹³⁾ [mgl. B ¹⁴⁾ [sialfs konungsins höll, B ¹⁵⁾ Fra Josias konungi er eyddi allri skurðgoda villu, A ¹⁶⁾ konungs tilf. B ¹⁷⁾ .xx. B, A ¹⁸⁾ huergi, B ¹⁹⁾ [Möðer hans het Jvidida dotter Fadaia af Besecath, B ²⁰⁾ sun Asha sunar Messulam ritara sinn, B ²¹⁾ in, B ²²⁾ voru, B

Saphan ritari for og flvtti þetta grendi við kennimanninn.¹ og hann iataði [at svá skyldi vera.² Helchias byskvp segir Saphan³ ritara. at hann hafði⁴ fvnndit lðgbok æina i mvsterino. Hann sellði⁵ Saphani⁶ bokina og bað hann lesa. og svá gerði hann. For hann síðan aprir a konvngs fvnnd. og sagði honvum [at syst⁷ var þat ærændi sem hann var til sendr.⁸ Enn her hefi ek sagði hann logbok þa er byskvp feck mer i hendr. og kveðz hann⁹ hafa fvnndit i¹⁰ templo domini. Nv sem Saphan hafði lesit log drottins i hæyrn konvngs.¹¹ tok konvngr og slæit klæði sin. Þvi næst kallaði hann til sin Helchiam byskvp og Saphan ritara og [þria menn aðra¹² og bavð þeim at ganga til frettar¹³ við drottin. hverso hann skyldi til haga og hvat hann [skylldi og hans lyðr¹⁴ halda af boðorðvum þessar bokar sem fvnndin var. þi at svá syniz mer segir hann. sem mikil drottins ræiði se vpp kæykt¹⁵ moti oss. fyrir þat er feðr varir villdo æigi hlyðnaz¹⁶ boðorðvum [bokar þessar¹⁷ og æigi fylla þat logmal sem her¹⁸ er ritað.

Þessir .v. menn sem konvngr sendi¹⁹ forv til fvnndar vil Holdan spakonð. Hon bygði þar i Hierusalem og var [eiginkona þess mannz er kallaðr var Sellvum²⁰ klæðahirðir. Sem þeir komo. baro þeir vpp fyrir hana sin erendi. Hon svaraði. Svá megi þer segia konvngi yðrvum. Se nv segir drottinn gvð Gyðinga. ek man framlæiða yfir stað þenna og bygðarmenn hans ðll hefndar harðyndi. fyrir þat ær Jvdar brvtv þessi lðg. er lesin vorv fyrir konvngi. og fyrirlietv mik og forn-færðv annarligvum gvðvum mik svivirðandi i ðllvum sinvum handaverkvum. Enn fyrir þat segir gvð drottinn. er²¹ þv Josias hæyrðir boðorð bokar þessar með otta og hręðzlo hiarta þins og lægðir þik i mino avgliti. þa er þv hæyrðir ognarboð minnar ræiði yfir stað þenna. og þv ræift klæði þin með svt og sorg²² i minv avgliti. þetta sa ek og hæyrða ek segir drottinn. þar fyrir man ek þik laða til framfarinna feðra þinna. og skaltv i friði vera allt til davðadags og fa sæmiligan grðft með þinvum forellrvum enn lifa æigi læingi. til þæss at þin avgv siae æigi svá illa lvti sem yfir manv liða þessa borg og allt riki Jvda.

Nv sem sendimenn hðfðv hæim²³ flvtt konvngi [ðll þessi²⁴ orð Holdan spakonv. þa liet hann boða a sinn fvnnd ðlrvum ðlldvngvum og

1) kennimenn, B 2) [þvi, A 3) Saphano, B 4) hefer, B; hefði, A 5) sendi, B 6) Saphano, B 7) gort, B 8) [sin erindislok, A 9) mgl. A 10) in, B 11) saal. A; konungi, B; drottins, C 12) [Haikan syni(!) Saphan ok Achobor sun Micho, B 13) fretta, B 14) [ok hans lydr skyldi, A 15) kveykt, B, A 16) hlyða, B 17) [guds, A 18) i þessi bok, A 19) Helchias kennimaðr ok Haichan ok Hachobor ok Saphan ok Asaya tilf. B 20) [husfrv Sellum sunar Cetue sunar Aras þers mannz er kallaðr var, B 21) at, A 22) Her ender B. 23) mgl. A 24) [mgl. A

höfðingivm af ríki Jvda oc Hiervsalem. For þa konvngur með alla höfðingia oc kennimenn oc spamenn oc allan Jorsalaborgar lýð til mýsteris drottins oc las þar at öllum ahæyrandvm allan boðskap drottins af þeirri bok sem fvdiz hafði i mýsterino. Konvngur stoð a pelli ham fyrir avgliti drottins. oc setti hann þat friðgerðarlögmal við gvð af lýðsins hendi. at allt folk skyldi ganga gavgtr drottins oc varðvæita hans lögmal oc boðorð oc hatidír af öllum hiarta¹ ok magni ok halda i alla stadi þau sáttmálslög. sem skrifud uoru aa þeirri nýfundinni bok. Ok þi iatti allr lýdr.

Baud konungur þa Helchie byskupi ok odrum kennimonnum brott at bera or mýsteri drottins aull þau ker sem ger hofdu verit til blotskapar Baal gdr blotskoginum gdr himintunglum. Öll þau ker ok blotskaparefni brendi hann at ösku i dal Cedron. ok let flytia öskuna i Bethel. Hann tok af lífi alla blotmenn. þa sem konungur Juda höfdu til sett at fornfæra i borga hædum Juda ok vmhuerfis Jerusalem. ok alla menn þa sem reykelisi brendu fyrir skurdgodinu Baal. fyrir solu ok tungli ok aullum himintunglum. ok allan blotlundinn umhuerfis mýsterit let hann vppræta ok brenna at ösku i Cedron. hann dreifði öskunni i daudra manna grafir. ok aull hof ok hauga yfir borgarhlidum braut hann niðr. Sua eyddi hann ok fyrirbaud þann vándskap. at ne einn madr skyldi blota börnum sínum gdr brenna þau at heidinna manna sid. Aull þau líkneski sem vándir konungur höfdu vppreist ok alla blotkoga liet hann brenna ok bera ösku allz blotskapar i fors Cedron. ok reinsaði alla Jorsalaborg.

Þi næst for Josias i Bethel. ok gordi þar slikt allt sem fyrir hafði sagt spamadr drottins. saa er kom af Juda a dögum Jeroboam konungs Jsrael. sem fyrr er getit. þi at Josias konungur eyddi ok brendi alltarit. er Jeroboam hafði gera latit. ok allt blothusit ok blotlundinn vmhverfis. Enn er hann litadiz vm. saa hann þar aa síðlinni mórg leidi daudra blotmanna. þau liet hann ræna. öllum beinum ok brenna meðr alltarinu allt at ösku. þa mælti konungur. Huat tilli see ek þar aa einni grófinni. Enn þeirrar borgar menn sögdu. at þar var leiddr guds madr. saa er fyrir hafði sagt þessa alla luti sem hann fullgerdi nu. Konungur mælti. Honum skulum ver frid gefa. verdi engin sua diarfr. at raski þi leidi sem hann liggr. Voru nu frials hans bein ok þess spamannz sem með honum var grafuinn ok hann hafði uælltan. sem fyrr uar ritat.

Her meðr braut Josias konungur niðr aull hof ok hædablot i borgum Samarie. er konungur Jsraels höfdu gera latit til háðungar ok hneisu

¹) Her ender C; Slutningen er tagen af A.

lifanda gudi. Hann drap alla hofpresta ok hæda kennimenn. hueria yfir sina blotstalla. enn brendi buka ok bein manna yfir alltari. Þi næst huarf hann aptr i Jerusalem ok baud þa aullum sinum lyd at reisa vpp löginn ok endrnyia sáttmál drottins. setia ok helga paschahald drottni gudi sinum. Ok alldri aa allri konunga æui. fra þi er domendr voru yfir Jsrael. var slikt paschahald sett eðr gert sem nu setti Josias i Jerusalem. Josias konungr eyddi ollum phitonsmonnum ok galldrameistarum ok fiolkunnigum monnum ok aullum skurdgodum. ok nam af ríki Juda ok Jherusalem allar illzkur oc vðadir.

Engin konungr fannz medr Gydingum aðr ne sidan. saa er meirr sneriz eptir gudi af aullu hiarta ok hug ok sva helldi lög Moysy medr ðllum styrk ok krapti. Enn þo fyrir þa sauk at Gydingar ok konungar Jsraels höfdu uakit upp alla uega reiði guds i gegn ser medr vmennzku ok illgíðrdum. þa sneri drottinn enn ægi sinum rikisspröta ok refsingaruendi sinnar reidi fra Gydinga lyd. helldr bendi hann til medr berum ordum fyrir munn sinna spamanna. at hann mundi sua brottu kasta fra sinni aasyn Judvm sem adr Jsraels lyd. ok fra snua sin miskunnaraugu þessi borg Jherusalem. þo at hann hefði hana valit til dyrkanar sinu helga nafni.

J þann tima for Pharao konungr af Egiptalandi. er odru nafni het Necho. til arinnar Eufraten at beriaz vid konung Serkia. For þa Josias Juda konungr af Jerusalem til fundar vid Egipta konung ok fann hann i þeim stad er Mageddo heitir. Enn þegar sem Pharao Necho saa Josiam konung. let hann taka hann ok drepa. Enn menn Josie toku likham hans ok fluttu heim i Jerusalem ok grofu med sæmd i sealfs sins leidi. sem hann hafði ser latit gera ok bua. A dögum Josie konungs birtiz hinn agíeti Jeremias spamadr. er medr mikilli sorg ok sut sagði fyrir þa miklu eynd ok illzku. sem yfir geck Gydinga lyd litlu sidarr i herleidinginni micklu.

Fra Pharao Necho ok Joachim.

369. Eptir Josiam tok ríki Joachaz son Josie medr radi Juda. þa hafði hann .xxiii. vetr. hann ríkti i Jerusalem .iii. manadi. Hann vandiz þegar aa illzkur hinna fyrri frenda sinna enu uanrækti fagra stígu födur sins. Þi næst kom Pharao Necho i Gydinga land ok tok Joachaz fra ríki ok hellt hann bundinn i borg þeirri er het Rebella i ríki Emath. enn lagði gialld a ríki Juda .c. punda silfr ok pund gull. Setti þa konungr Pharao yfir Juda ok Jerusalem Eliachim annan son

Josiam. ok sneri nafni hans Joachim. Enn hann flutti Joachaz herleiddan ok halldinn i bñndum aa Egiptaland. Joachim heimti saman gull ok silfr af Gydingum ok gallt Egypta konungi. sem hann hafdi aakuedit.

Joachim var .xxv. þa er hann tok konungdóm. hann ríkti .xii. aar oc var illr konungr. A .viii.^{ta} aari ríkis hans kom Nabogodonosor konungr af Babilon i Gydinga land. Geck þa Joachim til handa honum ok þionadi honum .iii. aar. Sidan bra hann trunadi vid hann ok bardiz i mot honum. Þi næst heriadi aa ríki Juda. uikingar Moabite ok Amonite ok dreifdu Gydingum. sem gud haldi ognat fyrir munn spamanna sinna. at hann mundi Judum af hendi kasta i hefnd sinna manna þeirra sem Manases konungr liet drepa saklausa. Fyrir slikt ok adrær illzkur þeirra uildi gud ægi lengr líkna lyd Juda. Joachim. er rettu nafni het Eliachim. andadiz ó .xi.^{ta} ari ríkis sins. Enn Egipta konungr Pharao Necho heriadi ok ecki sidan or sinu ríki. Þi at hann hafdi þa farit vsigr fyrir konungi af Babilon. sua at Serkia konungr hafdi vnnit af honum allt Medialand milli Nilar kuísla ok aarinnar Eufraten.

Her segir af Nabogodonosor konungi.

370. Þa tok konungdóm yfir Juda hinn .iii.^{di} son Josie. saa het Joachim ok odru nafni Jechonias. hann var þa .xviii. uetra ok ríkti i Jherusalem ægi lengr enn .vi. manadi. hann var illt idnandi i augliti drottins. A þeim tíma komu hermenn Nabogodonosor konungs af Babilon ok settuz um Hierusalem oc borduz aa hana med mðrgunf viguælum. Þa kom litlu sidarr sealfr Nabogodonosor konungr. Geck þa Jechonias konungr þegar ut af Jerusalem aa hans valld. ok modir konungs er het Nestha. ok allir gígdingar höfðingar ok hirdmenn. ok gafu vpp borgina. Þat var aa .viii.^{ta} ári ríkis Nabogodonosor konungs af Babilon. er hann tok Jechoniam konung Juda af ríki ok flutti medr ser til Serklandz i Babilon. Hann rænti templum domini aullum fehirdzlum ok fiarlut. ok allar konungs gersimar ok fehirdzlor tok hann at herfangi. ok aull gullker er Salomon hafdi gera latit til guds þeonostu i musteri drottins. Ok alla höfðingia ok hina sterkuztu hermenn Juda .lx. þusunda ok alla smidi ok haga menn. eiginkonur konungs ok alla gellinga ok domendr af Jherusalem herleiddi hann i Babilon medr Joachim konungi. sua at hann lét ecki eptir i ríkinu vtan fátækisfolk ok litilmagna. ok setti þar yfir Mathaniam hinn .iiii.^{da} son Josie.

ok skipti nöfnum vid hann ok let hann heita Sedechiam. Hann hafdi .xxi. vetr er hann tok konungdom ok ríkti .xi. aar i Jerusalem.

Sedechias var slikt illr i guds augliti sem hinir fyrri bróðr hans. fyrir þi endrnyiadi hann reidi guds ok reitti hans hegningarudnd moti Hierusalem ok Juda. Sedechias konungr bruggadi sáttmali vid Babilonar konungr ok geck undan allri hans þionustu aa .ix.^{da} aari Sedechie. A .x.^{da} dag hins .x.^{da} manadar kóm austan af Caldea landi Nabogodonosor konungr af Babilon. ok settiz medr allan sinn her um Jerusalem ok bórduz aa hana. ok byrgdu inni Sedechiam konungr ok allan hans lyd .ii. aar i samt ok bannadi allar tilflutningar. Górdiz þa sulltr mikill innan borgar. enn veggirnir bunir til brotz af atsokn hermanna. A hinu .xi.^{da} ári rikis Sedechie flydu allir uapnfærir menn vm natt af Jorsalaborg. enn Caldei satu umhuersis borgina. Konungr Sedechias flydi þannig sem leidir lagu um uollu nockura til eydimerkr. Enn herr Caldeorum sotti eptir. ok gatu fangit hann aa sléttum Jericho. Dreifduz þa allir hans menn ok flydu fra honum. Kaldei toku Sedechiam ok leiddu hann fyrir konungr sinn i þeim stad er het Reblata. Nabogodonosor setti þann dom Sedechie. at hann liet drepa syni hans fyrir augum honum. enn sidan stack hann ut augu hans bædi ok setti hann i iarn ok flutti hann sua med ser i Babilon a .vii.^{da} degi hins fimta manadar. Þat uar aa .x.^{da} aari rikis Nabogodonosor konungs af Babilon.

Þa kom Nabuzardan hertogi Nabogodonosor konungs i Hierusalem ok slo elldi i templum domini ok konungs hallir ok herbergi. ok huert hus innan borgar brendu Kaldei en brutu borgarveggi alla til iardar. Enn allt folk þat sem eptir uar af Judum i borginni. iafnuel þa menn sem adr höfdu þegit ser grid af Babilonar konungi. herleiddi nu Nabuzardan. allt folk. utan nöckura fatæka menn setti hann eptir at vinna uingarda ok akra manna. enn alla eirstolpa i musteri drottins fluttu þeir medr ser i Babilon. sua katta sem ker. ok alla adra luti sem Salomon konungr hafdi gera latit af eiri gdr af malmi til þionustu i musterinu. sua gullspengr ok allan gulligan bunad ok prydi mustersins reif Nabuzardan af adr enn hann brendi templum domini ok tok at herfangi. Sua mikinn malm flutti hann af Jerusalem i Babilon. at æigi kom 'vag vid. Hann tok ok Sophoniam byskup. ok einn annan kennimann ok .vi. duruórdu msteris drottins ok .i. greifa borgarinnar ok kappu .ii. er hann fann i borginni. þeir höfdu uerit fremztir i konungs þionustu. ok Sopher er uerit hafdi hertogi Juda ok .vi. af mugamonnum. þessa alla færði Nabuzardan Babilonar konungi i borg Reblata i ríki Emath. ok þar liet Nabogodonosor drepa þa allá.

Nv voru Judar herleiddir af sinni iördi, ok þrytr þar nu ríki Juda. Þa hafði þat ríki stadið .cccc. .lx. ok .ix. aar. Þersi er hinn .iiii.^{da} heimsaldr frá Dávid konungi til þessar miklu herleidingar. Þat ero .cccc. ok .lxxv. ára eptir þi sem ebreskr sannleikr vattar segir hinn helgi Jeroninus prestr. enn .lxx. tulka. er Ptolomeus Egipta konungr setti til at skyra fornar bók. telia i þeim heimsalldri .xii. aarum fleira. Þa var lidit frá upphafi heims .iiii. þúsundir ok .dc. ok .x. ár.

Fra Nabogodonosor konungi.

371. Sem Nabogodonosor konungr hafði herleidd allan lyd Juda, sem nu var sagt, setti hann yfir þat fatæka folk sem eptir var i landinu einn greifa er het Godolia, hann uar þarlendzkr ok þo litillar ættar. Fiorir höfðingiar af Juda eru nefndir, þeir er flyit höfdu ok folgiz i leynum fyrir hernadi Kalldeorum, einn het Jsmael, annarr Johannan, þridi Sarcia, fiordi Jezonias. Sem þessir .iiii. höfðingiar frettu at Serkia konungr setti Godoliam höfðingia yfir ríki Juda, komu þeir meðr sina sueitunga til motz við hann, þeir toku tal sitt, ok segir Godolias sua til þeirra. Ecki þursit þer at þiona Calldeis, þi at ef þer veilit lotning ok lydskylldu Babilonis konungi, þa megit þer vtan vgg ok ótta vera með fagnadi ok farsæld aa ydru fostrlandi. Skildu þeir sua at sinni, at þeir toku af honum grid, þat var aa .vii.^{da} manadi þadan frá at Jsmael, hann var konunga ættar, kom i Maspeth meðr .x.^{da} mann a vvert, baru þegar vapn a Godoliam ok drapu hann ok alla hans sueitunga, bædi Gydinga þa er meðr honum voru ok Kalldeos. Eptir þat samnaduz saman Judar allir þeir sem voru i landinu ok flydu aa Egipta land, þi at þeir þorðu ægi at vera aa sinni ættiorði fyrir Challdois. Nabogodonosor konungr ríkti i Babilon .xl. ok .iiii. ár, enn son hans eptir hann .xviii. aar.

A .vii.^{da} ari hins .xl. herleidingar Joachim, er Jechonias het odru nafni, tok Evilmerodach Babilons konungr hann ut af myrkuastofu, sem hann var i halldinn allt þar til, þat var á fyrsta aari rikis Evilmerodach aa .xxvii.^{da} degi hins .xii.^{da} manadar. Babilons konungr taladi blidliga meðr Joachim ok skipti við hann bunadi, tok af honum þau klæði sem hann hafði haft i myrkuastofu, enn fekk honum sæmiligan bunad sem konungi sondi. Hann setti Joachim hæra enn huern annan sinn undirkonung, er uar i Babilon, ok fæddi hann i sinni hall af sealfs sins bordi allt til daudadags.

Trykfeil og Rettelser.

Side	2	Linie	24	byriar ⁶	læs: byriaz
—	2	Note	6)	byriaz, B falder bort, thi baade A og B have byriaz.	
—	6	Linie	23	gordu	læs: gordi
—	36	—	27	helldr suarandi	— helldr suarandi
—	49	—	35	þeirra syndagialld; her er þeirra Rettelse, Codex har þetta.	
—	53	—	28	stettir	læs: stettir
—	57	—	29	kuenkys	— kuenkyns
—	68	—	7	stad	— stad
—	71	—	5	e mannum	— er mannum
—	113	—	10	um eydimörkina; for um har B viðr.	
—	115	—	36	imellem skilmaala og honum indskyder B meðr.	
—	122	—	12	taladi til þeirra. læs: taladi sua til þeirra.	
—	124	—	19	heimsltin skyldi; saaledes læser B; A har skyldu.	
—	126	—	25	Ella suaradi. læs: Ella sua.	
—	127	—	7	ok uilldir	— ok þo uilldir
—	149	—	26	sinar skadsemdir	— sinar (skadsemdir); Ordet skadsemdir mangler nemlig i Haandskrifterne; dog burde i Texten suarere have staaet sinar (syndir).
—	195	—	12	godra mann	læs: godra manna
—	321	—	38	fifduzt	— fifdizt
—	322	—	26	firirletut	— firirletit
—	348	—	5	vit gud.	— vit Gad.
—	351	—	21	var uon; saaledes Codex; bør være varð uor; se Side 350 Linie 33-34: er Raab varð vör vid	
—	354	—	39	þeir kolo	læs: þeir skolo
—	362	—	27	til iardanna; feilskrevet i Codex for til Jordanar.	
—	383	Note	6)	er ikke ganske tydelig; C og A have som der staaer i Texten: ganga eyrna sinna; B har: ganga heimoliga ðrna sinna; Fragn. har: ganga heimolega og udelader ðrna sinna.	
—	403	Linie	28	Sair	læs: Jair
—	503	—	16	ast er goðvilia-	— ast oc goðvilia-
—	594	—	10	þonostosvæin	— þionostosvæin